

Apariția unei ediții în limba română a operei lui Swami Bhaktivedanta, *Bhagavad-gītā As It Is*, constituie un eveniment ce se anunță a fi de o importanță majoră pentru națiune. Pentru prima oară, românii vor putea citi în propria lor limbă cel mai popular text al hinduismului, în versiunea și cu comentariul omului care, mai mult decât oricare altul, a făcut din hinduismul *vaiṣṇava* (*bhakti*) o religie universală.

Cred că Mircea Eliade, dacă ar fi fost în viață, ar fi aplaudat publicarea operei lui Swami Bhaktivedanta, *Bhagavad-gītā așa cum este ea*. Fără a fi o traducere directă din sanscrită, ea e realizată după versiunea autentică din limba engleză a unui *guru vaiṣṇava* autorizat dintr-o linie recunoscută de succesiune. În plus, „comentariile” constituie o explicație pură asupra textului sacru.

Prezența acestei cărți într-o asemenea traducere în limba română are ca efect faptul că încă 23 de milioane de oameni vor putea înțelege acum învățăturile *Bhagavad-gītei* și motivul pentru care această carte este atât de iubită de multe alte milioane de oameni. Pe lângă valoarea ei pentru misiunea ISKCON, această traducere va promova cauza înțelegerii internaționale și, astfel, a păcii în lume.

*Profesor dr. Mac Linscott Ricketts,
profesor și președinte al
Departamentului pentru Religie și
Filozofie de la Colegiul Louisberg,
Carolina de Nord, S.U.A. și cunoscut
traducător american al operelor lui
Mircea Eliade*

Cărțile Grației Sale Divine
A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda

în limba română:

Bhagavad-gītā așa cum este ea
Śrī Īsopaniṣad
Învățăturile Domnului Caitanya
Călătorie ușoară spre alte planete
Dincolo de naștere și moarte
Știința realizării sinelui

în limba engleză:

Bhagavad-gītā As It Is
Śrīmad-Bhāgavatam, cantos 1-10 (12 vol.)
Śrī Caitanya-caritāmṛta (17 vol.)
Teachings of Lord Caitanya
The Nectar of Devotion
The Nectar of Instruction
Śrī Īsopaniṣad
Easy Journey to Other Planets
Kṛṣṇa Consciousness: The Topmost Yoga System
Kṛṣṇa, The Supreme Personality of Godhead
Perfect Questions, Perfect Answers
Teachings of Lord Kapila, the Son of Devahūti
Transcendental Teachings of Prahlāda Mahārāja
Teachings of Queen Kuntī
Kṛṣṇa, the Reservoir of Pleasure
The Science of Self-Realization
The Journey of Self-Discovery
The Path of Perfection
A Second Chance
Message of Godhead
Civilization and Transcendence
Search for Liberation
Life Comes From Life
The Perfection of Yoga
Beyond Birth and Death
On the Way to Kṛṣṇa
Rāja-Vidyā: The King of Knowledge
Elevation to Kṛṣṇa Consciousness
Kṛṣṇa Consciousness: The Matchless Gift
Back to Godhead (revistă; fondator)

Bhagavad-gītā As It Is (Romanian)

Cărți apărute în editura "Bhaktivedanta Book Trust" și informații despre Societatea Internațională a Conștiinței de Kṛṣṇa (ISKCON) puteți primi de la următoarele adrese:

Societatea Internațională a Conștiinței de Kṛṣṇa
Str. Ciprian Porumbescu nr. 92
Timișoara—300489

România
tel.: 0256-454776
e-mail: contact@studiivedice.ro

www.studiivedice.ro

Copyright © 2006 The Bhaktivedanta Book Trust International, Inc.

www.krishna.com

ISBN 978-1-84599-053-4

Bun de tipar: 2006

Lui
Śrīla Baladeva Vidyābhūṣaṇa
autorul minunatelor comentarii
Govinda-bhāṣya
la filozofia Vedānta

Cuprins

Cadrul scenei descrise în Bhagavad-gītā	xi
Prefață	xv
Introducere	1
CAPITOLUL UNU	
Oștirile pe câmpul de luptă de la Kurukșetra	33
În timp ce armatele inamicului se pregăteau pentru luptă, Arjuna, puternicul luptător, observă rudele apropiate, învățătorii și prietenii săi în ambele armate gata să lupte și să-și sacrifice viața. Copleșit de tristețe și jale, Arjuna își pierde puterile, mintea i se tulbură și renunță la hotărârea de a lupta.	
CAPITOLUL DOI	
Conținutul din Gītā în rezumat	73
Arjuna este înduplecat de Domnul Kṛṣṇa să devină discipolul Lui și Kṛṣṇa își începe învățăturile către Arjuna prin explicarea deosebirii fundamentale dintre corpul material temporar și sufletul spiritual etern. Domnul explică procesul transmigrării, natura slujirii cu dăruire de sine Supremului și trăsăturile caracteristice ale unei personalități realizate de sine.	
CAPITOLUL TREI	
Karma-yoga	165
Fiecare trebuie să se angajeze într-o activitate în această lume materială. Însă activitatea îl poate lega sau elibera pe om de această lume materială. Activând pentru plăcerea Supremului, fără motive egoiste, omul se poate elibera de legea <i>karmei</i> (acțiunea și reacția) și să ajungă la cunoașterea transcendentă a sinelui și a Supremului.	
CAPITOLUL PATRU	
Cunoașterea transcendentă	217
Cunoașterea transcendentă — cunoașterea spirituală a sufletului, a	

lui Dumnezeu și a relațiilor reciproce — este atât purificatoare cât și eliberatoare. O asemenea cunoaștere este rodul slujirii cu dăruire de sine și cu devotament (*karma-yoga*). Domnul prezintă vechea istorie a *Gîtei*, scopul și importanța coborârii Lui periodice în lumea materială și explică necesitatea apropierii de un *guru*, un maestru spiritual realizat de sine.

CAPITOLUL CINCI

Karma-yoga — Activitatea în conștiința de Kṛṣṇa

275

Săvârșind toate acțiunile cu aspect exterior, dar renunțând la rodul lor în interior, omul înțelept, purificat de focul cunoașterii transcendentele, obține pacea, detașarea, răbdarea, viziunea spirituală și fericirea.

CAPITOLUL ȘASE

Dhyāna-yoga

311

Aṣṭāṅga-yoga, metoda mecanică de meditație, stăpânește mintea și simțurile și concentrează atenția asupra Paramătmiei (Suprasufletul, forma lui Dumnezeu situată în inimă). Culmea acestui proces o constituie *samādhi*, realizarea deplină a Supremului.

CAPITOLUL ȘAPTE

Cunoașterea Absolutului

369

Domnul este Adevărul Suprem, cauza supremă și forța menținătoare a tot ce există, atât material, cât și spiritual. Sufletele avansate se încred în Domnul cu devotament, iar sufletele lipsite de pioșenie își îndreaptă mintea către alte obiecte de venerație.

CAPITOLUL OPT

Atingerea Supremului

417

Gândindu-se cu dragoste și devoțiune la Kṛṣṇa pe parcursul întregii

vieți, omul poate ajunge în locașul Lui suprem, ce se află dincolo de această lume materială.

CAPITOLUL NOUĂ

Cea mai confidențială cunoaștere

451

Domnul Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității și obiectul suprem pentru venerare. Sufletul este etern legat de El prin slujirea transcendentă cu devoțiune (*bhakti*). Reinviindu-și devotamentul său pur, omul se întoarce la Kṛṣṇa în împărăția supremă.

CAPITOLUL ZECE

Opulența Absolutului

505

Toate fenomenele uimitoare ce demonstrează puterea, frumusețea, grandoarea sau sublimul atât în lumea materială, cât și în cea spirituală, nu sunt decât manifestările parțiale ale energiilor divine și ale opulenței lui Kṛṣṇa. Fiind cauza supremă a tuturor cauzelor, spiritul și esența a tot ce există, Kṛṣṇa este obiectul suprem de venerare pentru toate ființele vii.

CAPITOLUL UNSPREZECE

Forma universală

555

Domnul Kṛṣṇa îl înzestrează pe Arjuna cu o viziune divină și își dezvăluie forma Sa nelimitată spectaculoasă a universului cosmic. Astfel, El își stabilește ferm divinitatea Sa. Kṛṣṇa explică forma Lui minunată de om ca formă originară a lui Dumnezeu. Omul poate percepe această formă numai prin slujirea cu devoțiune pură.

CAPITOLUL DOISPREZECE

Slujirea devoțională

615

Bhakti-yoga, slujirea cu devoțiune pură a lui Kṛṣṇa, este cel mai bun și mai eficient mijloc pentru a ajunge la dragostea pură față de Kṛṣṇa care este țelul suprem al existenței spirituale. Cei care urmează această cale supremă manifestă calități divine.

CAPITOLUL TREISPREZECE

Natura, cel care se bucură și conștiința 639

Cel ce realizează diferența dintre corp, suflet și Suprasufletul ce se află mai presus de ele, obține eliberarea de această lume materială.

CAPITOLUL PAISPREZECE

Cele trei moduri ale naturii materiale 685

Toate sufletele întrupate se află sub controlul celor trei moduri, sau tendințe ale naturii materiale: virtute (bunătate), pasiune și ignoranță. Domnul Kṛṣṇa explică ce sunt aceste moduri, cum acționează ele asupra noastră, cum pot fi depășite și arată semnele caracteristice ale omului care s-a ridicat la starea transcendentă.

CAPITOLUL CINCISPREZECE

Yoga Persoanei Supreme 715

Scopul final al cunoașterii vedice constă în eliberarea omului din încâtușarea lumii materiale și în realizarea Domnului Kṛṣṇa ca Personalitate Supremă Divină. Cel care înțelege identitatea supremă a lui Kṛṣṇa se încrede în El și se angajează în slujirea Lui cu devoțiune.

CAPITOLUL ȘAISPREZECE

Natura divină și cea demonică 743

Cel care posedă calități demonice și care își duce viața conform propriilor capricii, fără a respecta preceptele scripturii, obține proveniență inferioară în următoarele vieți și, în continuare, încâtușare materială. Acei, însă, care posedă calități divine și duc o viață regulată, prescrisă de scripturile autorizate obțin treptat perfecțiunea spirituală.

CAPITOLUL ȘAPTESPREZECE

Diferitele tipuri de credințe 773

Există trei feluri de credințe ce corespund celor trei moduri ale lumii materiale și care decurg din ele. Acțiunile săvârșite de cei a căror cre-

dință ține de modurile pasiunii și ignoranței, obțin numai rezultate materiale temporare, în timp ce acțiunile săvârșite în virtute în acord cu preceptele scripturilor, purifică inima și duc spre o credință pură în Domnul Kṛṣṇa și spre devotament față de El.

CAPITOLUL OPTSPREZECE

Perfecțiunea renunțării

801

Kṛṣṇa explică sensul renunțării și acțiunea modurilor naturii asupra conștiinței și activității omului. El explică realizarea Brahman, gloria *Bhagavad-gītei* și concluzia finală a *Gītei*: cea mai elevată cale a religiei este dăruirea de sine absolută, necondiționată și plină de dragoste Domnului Kṛṣṇa, care îl eliberează pe om de toate păcatele, îl aduce la o lumină completă și face posibilă întoarcerea la locașul spiritual al lui Kṛṣṇa.

APENDICE

Despre autor	877
Bibliografie	879
Glosar	880
Îndrumător pentru pronunția sanscrită	888
Indexul versetelor sanscrite	889
Indexul versetelor citate	904

Cadrul scenei descrise în *Bhagavad-gītā*

Deși publicată și citită mai ales ca o carte de sine stătătoare, la origine *Bhagavad-gītā* este un episod din *Mahābhārata*, istoria epică sanscrită a lumii vechi. *Mahābhārata* ne vorbește despre evenimentele care au condus la prezența epocă a lui Kali. La începutul acestei epoci, acum vreo cinci mii de ani, *Bhagavad-gītā* a fost vorbită de către Domnul Kṛṣṇa prietenului și devotului Său Arjuna.

Discuția lor—unul dintre cele mai mărețe dialoguri filosofice și religioase cunoscute omului—a avut loc chiar înainte de începutul unui război, un mare conflict fratricid între cei o sută de fii ai lui Dhṛtarāṣṭra și, de partea opusă, verii lor, Pāṇḍava sau fiii lui Pāṇḍu.

Dhṛtarāṣṭra și Pāṇḍu erau frați născuți în dinastia Kuru, descinzând din regele Bharata, cel dintâi domnitor al pământului, de la care își trage numele și *Mahābhārata*. Deoarece Dhṛtarāṣṭra, fratele mai mare, se născuse orb, tronul care altfel i-ar fi revenit lui a fost dat fratelui mai mic, Pāṇḍu. Când Pāṇḍu a murit la o vârstă timpurie, cei cinci copii ai săi—Yudhiṣṭhira, Bhīma, Arjuna, Nakula și Sahadeva—au rămas în grija lui Dhṛtarāṣṭra, care de fapt devenise pe moment rege. Astfel fiii lui Dhṛtarāṣṭra și cei ai lui Pāṇḍu au crescut în același palat regal. Cu toții au fost instruiți în arta militară de către iscusitul Droṇa și sfătuiți de către veneratul „străbun“ al clanului, Bhīṣma.

Totuși fiii lui Dhṛtarāṣṭra, și mai ales fiul cel mare, Duryodhana, îi urau și îi invidiau pe frații Pāṇḍava, iar orbul și rău-intenționatul Dhṛtarāṣṭra dorea ca proprii săi fii să moștenească regatul, și nu cei ai lui Pāṇḍu. Astfel Duryodhana, cu consimțământul lui Dhṛtarāṣṭra, a uneltit să-i ucidă pe tinerii fii ai lui Pāṇḍu, și numai prin ocrotirea plină de grijă a unchiului lor Vidura și a vărului lor Śrī Kṛṣṇa au reușit frații Pāṇḍava să scape de multele atentate la viața lor.

Însă Śrī Kṛṣṇa nu era un om obișnuit, ci Însuși Suprema Divinitate, care a descins pe pământ și juca rolul unui prinț dintr-o dinastie din acea vreme. În acest rol El era nepotul soției lui Pāṇḍu care se numea Kuntī sau Prthā și care era mama fraților Pāṇḍava. Deci atât în calitate de rudă, cât și de etern

susținător al religiei, Kṛṣṇa i-a favorizat pe virtuoșii fii ai lui Pāṇḍu și i-a protejat.

Până la urmă, șiretul Duryodhana i-a provocat pe frații Pāṇḍava la un joc de zaruri. În cursul acestei întreceri fatidice, Duryodhana și frații săi au câștigat-o pe Draupadī, devotata și casta soție a fraților Pāṇḍava și în mod insultător au încercat să o dezbrace în fața întregii adunări a prinților și regilor. Intervenția divină a lui Kṛṣṇa a salvat-o, însă jocul de noroc care era aranjat dinainte i-a alungat pe frații Pāṇḍava din regatul lor, silindu-i să plece într-un exil de treisprezece ani. La întoarcerea din exil, frații Pāṇḍava și-au cerut pe bună dreptate regatul de la Duryodhana care însă refuza în mod grosolan să-l înapoieze. Având datoria ca, în calitate de prinți, să slujească în administrația publică, cei cinci Pāṇḍava și-au limitat cererea la numai cinci sate. Dar Duryodhana le-a răspuns cu aroganță că nu le cedează nici măcar atâta pământ cât să înfigă un ac. De-a lungul tuturor acestor întâmplări frații Pāṇḍava au rămas destul de îngăduitori și răbdători, însă acum războiul părea inevitabil.

Cu toate acestea, întrucât prinții din întreaga lume s-au divizat, unii trecând de partea fiilor lui Dhṛtarāṣṭra, iar alții de partea fraților Pāṇḍava, Kṛṣṇa Însuși a luat rolul de mesager al fiilor lui Pāṇḍu și s-a dus la curtea lui Dhṛtarāṣṭra să pledeze pentru pace. După respingerea apelului Său, războiul era deja sigur.

Frații Pāṇḍava, oameni cu cea mai înaltă statură morală, L-au recunoscut pe Kṛṣṇa ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității, dar nu și fiii lui Dhṛtarāṣṭra cei lipsiți de pietate. Totuși Kṛṣṇa S-a oferit să ia parte la război conform dorinței părților adverse. Fiind Dumnezeu, nu ar fi vrut să lupte în persoană; dar cel care ar fi dorit, putea să se folosească de armata lui Kṛṣṇa, iar cealaltă parte l-ar fi putut avea pe Kṛṣṇa Însuși ca sfătuitor și ajutor. Duryodhana, geniul politic, a înhățat forța armată a lui Kṛṣṇa, în vreme ce frații Pāṇḍava erau la fel de dornici să-L aibă pe Kṛṣṇa Însuși.

În acest fel, Kṛṣṇa a devenit vizitiul lui Arjuna, asumându-și sarcina de a conduce carul fabulosului arcaș. Astfel ajungem în momentul în care începe *Bhagavad-gītā*, cu cele două oștiri aranjate în linie de bătaie, gata de luptă, și cu Dhṛtarāṣṭra întrebându-l plin de îngrijorare pe secretarul său Sañjaya „Ce-au făcut?“.

Scena este astfel pregătită, fiind necesară doar o scurtă notă privitoare la această traducere și la comentariu.

Schema generală pe care traducătorii au urmat-o la redarea *Bhagavad-gītei* în limba engleză a fost aceea de a da de-o parte persoana lui Kṛṣṇa pentru

a face loc propriilor concepții și filosofii. Istoria *Mahābhāratei* este luată ca o mitologie ciudată, iar Kṛṣṇa devine un artificiu poetic pentru prezentarea ideilor unui oarecare geniu anonim sau în cel mai bun caz devine un personaj istoric minor. Însă persoana lui Kṛṣṇa este atât țelul cât și substanța *Bhagavad-gītei*, după cum ne spune *Gītā* însăși.

Deci această traducere, ca și comentariul care o însoțește, își propune să-l îndrepte pe cititor *către* Kṛṣṇa mai degrabă, decât să-l îndepărteze de El. În acest demers, *Bhagavad-gītā* așa cum este ea apare unică. Și tot unic este și faptul că *Bhagavad-gītā* devine în acest fel cu totul consistentă și comprehensibilă. Întrucât Kṛṣṇa este cel care rostește *Gītā*, și în același timp este și țelul ei ultim, în mod necesar această traducere este singura care prezintă măreța scriptură în adevărata sa lumină.

Prefață

Inițial am scris *Bhagavad-gītā așa cum este ea* în forma în care apare acum. Când această carte a fost publicată pentru prima oară, manuscrisul inițial a fost din nefericire scurtat la mai puțin de 400 de pagini, fără ilustrații și fără explicații la cele mai multe din versetele originare din *Śrīmad Bhagavad-gītā*. În toate celelalte cărți ale mele — *Śrīmad-Bhāgavatam*, *Śrī Īsopaniṣad* etc. — am adoptat sistemul de a da strofa originală, transliterarea sa engleză, echivalentele englezești pentru fiecare cuvânt sanscrit, traducerea și explicațiile. Acest lucru face cartea să fie foarte autentică și științifică și face ca sensul să apară de la sine. De aceea, nu am fost foarte fericit când a trebuit să minimalizez manuscrisul meu original. Însă mai târziu, când cererea pentru *Bhagavad-gītā așa cum este ea* a crescut considerabil, mi s-a cerut de către mulți specialiști și devoți să prezint cartea în forma ei originală. Am încercat deci să ofer acum manuscrisul inițial al acestei mari cărți, cu întreaga explicație *paramparā*, pentru a stabili mai profund și tot mai mult mișcarea conștiinței de Kṛṣṇa.

Mișcarea noastră pentru conștiința de Kṛṣṇa este autentică, autorizată istoric, naturală și transcendentă datorită faptului că se bazează pe *Bhagavad-gītā așa cum este ea*. Treptat ea devine cea mai populară mișcare din întreaga lume, în special în rândul generației tinere. Ea devine din ce în ce mai interesantă și pentru generația vârstnică. Oamenii mai în vârstă sunt atât de mult interesați, încât tații și bunicii discipolilor mei ne încurajează devenind membri susținători ai mării noastre Societăți Internaționale pentru Conștiința de Kṛṣṇa. La Los Angeles mulți tați și mame obișnuiau să vină să mă vadă pentru a-și exprima sentimentele lor de recunoștință pentru că am dus în întreaga lume mișcarea pentru conștiința de Kṛṣṇa. Unii dintre ei spuneau că este un mare noroc pentru americani faptul că am început mișcarea pentru conștiința de Kṛṣṇa în America. Dar de fapt părintele originar al acestei mișcări este Kṛṣṇa Însuși, întrucât ea a fost pornită cu mult timp în urmă, dar s-a perpetuat în societatea umană prin succesiunea de discipoli. Dacă am vreun merit în legătură cu aceasta, el nu-mi aparține mie, ci se datorează eternului meu maestru spiritual, Grația Sa Divină Om Viṣṇupāda Paramahansa Parivrājakācārya 108 Śrī Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Mahārāja Prabhupāda.

Dacă am vreun merit personal în această privință, este doar acela de a fi încercat să prezint *Bhagavad-gītā așa cum este ea*, fără nici o alterare. Înainte de a fi prezentat eu *Bhagavad-gītā așa cum este ea*, aproape toate edițiile

engleze ale *Bhagavad-gītei* au fost introduse pentru a satisface ambiția personală a cuiva. Dar noi am încercat ca prin prezentarea *Bhagavad-gītei* să prezentăm misiunea Personalității Supreme a Divinității, Kṛṣṇa. Misiunea noastră este de a prezenta voința lui Kṛṣṇa, nu pe cea a vreunui speculant lumesc sub formă de politician, filosof, sau om de știință, deoarece ei au o cunoaștere foarte redusă despre Kṛṣṇa, în ciuda întregii lor cunoașteri în alte domenii. Când Kṛṣṇa spune *man-manā bhava mad-bhaktō mad-yājī māṃ namaskuru* etc., noi, spre deosebire de așa-numiții erudiți, nu spunem că între Kṛṣṇa și spiritul Său intern este vreo diferență. Kṛṣṇa este absolut și nu există diferențe între numele lui Kṛṣṇa, forma lui Kṛṣṇa, calitățile lui Kṛṣṇa, petrecerile lui Kṛṣṇa etc. Această poziție absolută a lui Kṛṣṇa este greu de înțeles pentru orice om care nu e devot al lui Kṛṣṇa în sistemul *paramparā* (succesiunea de discipoli). În general așa-numiții erudiți, politicieni, filosofi și *svāmī*, fără să aibă cunoașterea desăvârșită a lui Kṛṣṇa, încearcă să-L înlăture sau să-L ucidă pe Kṛṣṇa când scriu comentarii la *Bhagavad-gītā*. Aceste comentarii neautorizate la *Bhagavad-gītā* sunt cunoscute ca *Māyāvāda-bhāṣya*, iar Śrī Caitanya ne-a avertizat asupra acestor oameni neautorizați. Śrī Caitanya spune foarte clar că oricine încearcă să înțeleagă *Bhagavad-gītā* din punctul de vedere Māyāvādī comite o mare eroare. Rezultatul acestei erori va fi faptul că acela care studiază în mod greșit *Bhagavad-gītā* se va rătăci în mod cert pe calea îndrumării spirituale și nu va fi în stare să se întoarcă înapoi acasă, înapoi la Divinitate.

Singurul nostru scop este acela de a prezenta *Bhagavad-gītā așa cum este ea*, astfel încât să-l îndrume pe cel condiționat care o studiază către același țel pentru care Kṛṣṇa descinde pe această planetă o singură dată într-o zi a lui Brahmā sau o dată la 8600000000 de ani. Acest țel este declarat în *Bhagavad-gītā* și trebuie să-l acceptăm așa cum este; altminteri nu există nici un temei în încercarea de a înțelege *Bhagavad-gītā* și pe Cel ce o rostește, Domnul Kṛṣṇa. Domnul Kṛṣṇa a rostit prima oară *Bhagavad-gītā* către zeul-soare acum câteva sute de milioane de ani. Trebuie să acceptăm acest lucru și astfel să înțelegem semnificația istorică a *Bhagavad-gītei*, fără interpretări greșite, pe baza autorității lui Kṛṣṇa. A interpreta *Bhagavad-gītā* fără nici o referință la voința lui Kṛṣṇa este cea mai mare ofensă. Pentru a ne salva de această ofensă trebuie să-L înțelegem pe Domnul ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității, așa cum a fost El înțeles în mod direct de Arjuna, primul discipol al Domnului Kṛṣṇa. O asemenea înțelegere a *Bhagavad-gītei* este cu adevărat profitabilă și autorizată pentru binele societății umane în împlinirea misiunii vieții.

Mișcarea pentru conștiința de Kṛṣṇa este esențială în societatea umană, căci ea oferă cea mai înaltă desăvârșire a vieții. Cum de este așa, se explică pe

larg în *Bhagavad-gītā*. Din nefericire, cei angajați în dispute lumești au profitat de *Bhagavad-gītā* pentru a-și promova înclinațiile demonice și a-i rățăci pe oameni în ce privește înțelegerea corectă a principiilor simple ale vieții. Fiecare om trebuie să știe cât de mareț este Dumnezeu sau Kṛṣṇa și fiecare trebuie să cunoască poziția reală a entităților vii. Oricine trebuie să știe că entitatea vie este în mod etern slujitoare și că până ce nu-L slujește pe Kṛṣṇa omul trebuie să slujească iluziei în diferitele varietăți ale celor trei calități ale naturii materiale și astfel să rățăcească perpetuu în ciclul nașterii și morții; chiar și speculanții Māyāvādī, așa-numiții eliberați, trebuie să se supună acestui proces. Această cunoaștere constituie o știință foarte însemnată și orice ființă vie trebuie să o audă, în propriul său interes.

Oamenii în general, mai ales în această epocă a lui Kali, sunt vrăjiți de energia externă a lui Kṛṣṇa și cred în mod eronat că prin progresul confortului material fiecare om va fi fericit. Ei nu știu că natura materială sau externă este foarte puternică, căci fiecare este puternic legat de legile stringente ale naturii materiale. Entitatea vie este, din fericire, o parte integrantă a Domnului și deci funcția sa naturală este aceea de a a-L sluji nemijlocit pe Domnul. Prin vraja iluziei, cineva încearcă să fie fericit devenind slujitorul propriei satisfaceri a simțurilor în diferite forme, ceea ce nu-l va face niciodată fericit. În loc să-și satisfacă propriile simțuri materiale, el trebuie să satisfacă simțurile Domnului. Aceasta este cea mai înaltă desăvârșire a vieții. Domnul dorește acest lucru și ni-l cere. Trebuie să înțelegem această idee centrală din *Bhagavad-gītā*. Mișcarea noastră pentru conștiința de Kṛṣṇa propovăduiește această idee centrală în întreaga lume și, pentru că noi nu pângărim tema din *Bhagavad-gītā așa cum este ea*, oricine e cu adevărat interesat să profite de pe urma studierii *Bhagavad-gītei* trebuie să caute ajutor în mișcarea pentru conștiința de Kṛṣṇa, pentru înțelegerea practică a *Bhagavad-gītei* sub îndrumarea directă a Domnului. Sperăm deci ca oamenii să obțină un beneficiu maxim prin studierea *Bhagavad-gītei așa cum este ea*, prezentată astfel de noi aici, iar dacă fie și un singur om devine un devot pur al Domnului vom socoti că încercarea noastră este un succes.

A.C. Bhaktivedanta Swami

12 mai 1971
Sydney, Australia

Introducere

*om̐ ajñāna-timirāndhasya
jñānāñjana-śalākayā
cakṣur unmilitam̐ yena
tasmai śrī-gurave namaḥ
śrī-caitanya-mano-'bhīṣṭam̐
sthāpitam̐ yena bhū-tale
svayam̐ rūpaḥ kadā mahyam̐
dadāti sva-padāntikam*

M-am născut în cea mai întunecată ignoranță, iar maestrul meu spiritual mi-a deschis ochii cu torța cunoașterii. Lui îi ofer plecăciunile mele respectuoase.

Când oare Śrīla Rūpa Gosvāmī Prabhupāda, care a întemeiat în această lume materială misiunea pentru împlinirea dorinței Domnului Caitanya, îmi va da adăpost la picioarele sale de lotus?

*vande 'ham̐ śrī-guroḥ śrī-yuta-pada-kamalam̐ śrī-gurūn vaiṣṇavām̐ś ca
śrī-rūpam̐ sāgrajātam̐ saha-gaṇa-raghunāthānvitam̐ tam̐ sa-jīvam̐
sādvaitam̐ sāvadhūtām̐ parijana-sahitam̐ kṛṣṇa-caitanya-devam̐
śrī-rādhā-kṛṣṇa-pādān saha-gaṇa-lalitā-śrī-viśākhānvitām̐ś ca*

Ofer plecăciunile mele respectuoase la picioarele de lotus ale maestrului meu spiritual și la picioarele tuturor celor ce sunt Vaiṣṇava. Ofer plecăciunile mele respectuoase la picioarele lui Śrīla Rūpa Gosvāmī împreună cu fratele său mai mare Sanātana Gosvāmī, lui Raghunātha Dāsa, Raghunāta Bhaṭṭa, Gopāla Bhaṭṭa și Śrīla Jīva Gosvāmī. Aduc plecăciunile mele respectuoase Domnului Kṛṣṇa Caitanya și Domnului Nityānanda împreună cu Advaita Ācārya, Gadādhara, Śrīvāsa și celor dimpreună cu ei. Aduc plecăciunile mele respectuoase către Śrīmatī Rādhārāṇī și către Śrī Kṛṣṇa împreună cu însoțitoarele Lor, Śrī Lalitā și Viśākhā.

*he kṛṣṇa karuṇā-sindho
dīna-bandho jagat-pate
gopeśa gopikā-kānta
rādhā-kānta namo 'stu te*

O, dragul meu Kṛṣṇa, Tu ești prietenul celui năpăstuit și originea creației. Tu ești stăpân peste *gopī* și iubitul lui Rādhārāṇī. Ție Ți aduc plecăciunile mele respectuoase.

*tapta-kāñcana-gaurāṅgi
rādhe vṛndāvanēśvari
vṛṣabhānu-sute devi
praṇamāmi hari-priye*

Aduc cinstire lui Rādhārāṇī a cărui ten este asemenea aurului topit și care este Regină în Vṛndāvana. Tu ești fiica regelui Vṛṣabhānu și ești mult îndrăgită de Domnul Kṛṣṇa.

*vāñchā-kalpatarubhyas ca
kṛpā-sindhubhya eva ca
patitānām pāvanebhyo
vaiṣṇavebhyo namo namaḥ*

Ofer plecăciunile mele respectuoase către toți devoții Vaiṣṇava ai Domnului. Ei pot împlini dorința oricui, ca și copacii dorințelor, și sunt plini de compasiune pentru toate sufletele căzute.

*śrī-kṛṣṇa-caitanya
prabhu-nityānanda
śrī-advaita gadādhara
śrīvāsādi-gaura-bhakta-vṛnda*

Ofer plecăciune lui Śrī Kṛṣṇa Caitanya, Prabhu Nityānanda, Śrī Advaita, Gadādhara, Śrīvāsa și tuturor celorlalți aflați pe calea devoțiunii.

*hare kṛṣṇa hare kṛṣṇa
kṛṣṇa kṛṣṇa hare hare
hare rāma hare rāma
rāmā rāmā hare hare*

Bhagavad-gītā mai este cunoscută și ca *Gītapaniṣad*. Ea este esența cunoașterii vedice și una dintre cele mai importante *Upaniṣade* din literatura vedică. Desigur că există multe comentarii în limba engleză la *Bhagavad-gītā* și s-ar putea pune la îndoială necesitatea unui alt comentariu. Ediția prezentă poate

fi explicată în următorul fel. Recent o doamnă americană mi-a cerut să-i recomand o traducere engleză a *Bhagavad-gītei*. Desigur că în America există o mulțime de ediții din *Bhagavad-gītā*, ce pot fi procurate în limba engleză, dar din câte am văzut, nu numai în America, ci și în India, nici una nu poate fi considerată ca fiind strict autoritativă, deoarece aproape în fiecare din ele comentatorul și-a exprimat propriile opinii fără să atingă spiritul *Bhagavad-gītei* așa cum este ea.

Spiritul *Bhagavad-gītei* este menționat chiar în *Bhagavad-gītā*. Este exact la fel ca atunci când vrem să luăm un anumit medicament: trebuie să urmăm prescripțiile scrise pe etichetă. Nu putem să luăm un medicament de capul nostru sau după indicațiile vreunui prieten, ci după indicațiile de pe etichetă sau după cele date de medic. În mod similar *Bhagavad-gītā* trebuie luată sau acceptată așa cum indică cel ce o rostește. Cel ce rostește *Bhagavad-gītā* este Domnul Śrī Kṛṣṇa. El este menționat pe fiecare pagină din *Bhagavad-gītā* ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității, Bhagavān. Desigur că uneori cuvântul *bhagavān* se referă la orice persoană puternică sau la un semizeu puternic și desigur că aici cuvântul *bhagavān* Îl desemnează pe Domnul Śrī Kṛṣṇa ca fiind o mare personalitate, dar în același timp trebuie să știm că Domnul Śrī Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității, așa cum confirmă toți marii *ācārya* (maestrii spirituali) precum Śaṅkarācārya, Rāmānujācārya, Madhvācārya, Nimbārka Svāmī, Śrī Caitanya Mahāprabhu și multe alte persoane cu autoritate în cunoașterea vedică din India. Domnul Înșuși se afirmă pe Sine ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității în *Bhagavad-gītā*, și este acceptat ca atare în *Brahma-saṁhītā* și în toate *Purānele*, mai ales în *Śrīmad-Bhāgavatam*, cunoscută și ca *Bhāgavata Purāṇa* (*kṛṣṇas tu bhagavān svayam*). De aceea trebuie să luăm *Bhagavad-gītā* așa cum ne indică Înșuși Personalitatea Divinității.

În capitolul patru din *Gītā* (4.1-3) Domnul spune:

*imam vivasvate yogam
proktavān aham avyayam
vivasvān manave prāha
manur ikṣvākave ’bravit*

*evarṁ paramparā-prāptam
imam rājarṣayo viduḥ
sa kāleneha mahatā
yogo naṣṭaḥ parantapa*

*sa evāyaṁ mayā te 'dya
yogaḥ proktaḥ purātanaḥ
bhakto 'si me sakhā ceti
rahasyaṁ hy etad uttamam*

Aici Domnul îl informează pe Arjuna că acest sistem de **yoga**, *Bhagavad-gītā*, a fost spus mai întâi zeului-soare, iar zeul-soare l-a explicat lui Manu, Manu l-a explicat lui Ikṣvāku și astfel, prin succesiune de discipoli, de la unul la altul, acest sistem de *yoga* a descins. Dar în decursul timpului el s-a pierdut. În consecință, Domnul trebuie să-l rostească din nou, de data asta către Arjuna, pe câmpul de luptă de la Kurukṣetra.

El îi spune lui Arjuna că îi descrie această taină supremă deoarece Arjuna este devotul și prietenul Său. Semnificația acestei afirmații este aceea că *Bhagavad-gītā* este un tratat destinat în mod special devoților Domnului. Există trei categorii de transcendentaliști, anume *jñānī*, *yogī* și *bhakta* sau impersonaliști, meditari și devoți. Aici Domnul îi spune clar lui Arjuna că El îl face să fie primul care primește o nouă *paramparā* (succesiune de măștri și discipoli), deoarece vechea succesiune fusese întreruptă. Deci Domnul a dorit să stabilească o altă *paramparā* în aceeași linie de gândire ce pornea de la zeul-soare către ceilalți, și El a dorit ca învățătura Sa să fie răspândită din nou de către Arjuna. El a dorit ca Arjuna să devină autoritatea în înțelegerea *Bhagavad-gītei*. Vedem deci că *Bhagavad-gītā* este predată lui Arjuna în special pentru că Arjuna era un devot al Domnului, un elev direct al lui Kṛṣṇa și prietenul Său intim. Deci *Bhagavad-gītā* este cel mai bine înțeleasă de cineva cu aceleași calități precum Arjuna. Aceasta înseamnă că trebuie să fie un devot în relație directă cu Domnul. De îndată ce un om devine devot al Domnului, are și el o relație directă cu El. Acesta este un subiect foarte vast, dar pe scurt se poate spune că devotul poate fi în relație cu Personalitatea Supremă a Divinității în unul din aceste cinci feluri:

1. Devot în stare neutră sau pasivă;
2. Devot în stare de slujire activă;
3. Devot în relație de prietenie;
4. Devot în relație de părinte;
5. Devot în relație de dragoste conjugală.

Arjuna era în relație de prietenie cu Domnul. Desigur că există o diferență imensă între prietenia sa și prietenia din lumea materială. Aceasta este o

prietenie transcendentă, ce nu poate fi dobândită de oricine. Desigur că fiecare are o anumită relație particulară cu Domnul, iar acea relație este evocată de perfecțiunea slujirii devoționale. Dar în starea prezentă a vieții noastre, nu numai că am uitat de Domnul Suprem, ci am uitat și relația noastră eternă cu Domnul. Orice ființă vie din multele miliarde de ființe vii are o anumită relație cu Domnul în mod etern. Aceasta poartă numele de *svarūpa*. Prin procesul slujirii devoționale se poate reînvia acest *svarūpa* iar acest stadiu se numește *svarūpa-siddhi*—perfecțiunea propriei poziții constitutive. Deci Arjuna era devot și se afla în contact cu Domnul Suprem în relație de prietenie.

Este de notat felul în care Arjuna a acceptat *Bhagavad-gītā*. Felul său de acceptare este arătat în capitolul zece (10.12-14):

arjuna uvāca
param brahma param dhāma
pavitram paramam bhavān
puruṣam śāśvataṁ divyam
ādi-devam aṣṭam vibhum

āhus tvām ṛṣayaḥ sarve
devarṣir nāradaś tathā
asito devalo vyāsaḥ
svayam caiva bravīṣi me

sarvam etad ṛtaṁ manye
yan mām vadasi keśava
na hi te bhagavan vyaktim
vidur devā na dānavāḥ

„Arjuna a spus: Tu ești Personalitatea Supremă a Divinității, sălașul ultim, cel mai pur, Adevărul Absolut. Tu ești persoana originară eternă și transcendentă, cea nenăscută și cea mai măreață. Toți marii înțelepți precum Nārada, Asita, Devala și Vyāsa confirmă acest adevăr despre Tine și Tu Însuși mi-l declari mie. O, Kṛṣṇa, accept tot ceea ce mi-ai spus Tu ca fiind adevărat. Nici semizeii, nici demonii, o, Doamne, nu pot să-Ți înțeleagă personalitatea.“

După ce a ascultat *Bhagavad-gītā* de la Personalitatea Supremă a Divinității, Arjuna L-a acceptat pe Kṛṣṇa ca *param brahma*, Supremul Brahman. Orice ființă vie este Brahman, dar ființa supremă sau Personalitatea Supremă a Divinității este Supremul Brahman. *Param dhāma* înseamnă că El este supremul loc de repaos sau sălașul tuturor; *pavitram* înseamnă că El este pur,

nepătat de contaminarea materială; *purușam* înseamnă că El este supremul care se bucură; *śāśvatam*, originar; *divyam*, transcendent; *ādi-devam*, Personalitatea Supremă a Divinității; *ajam*, cel nenăscut; iar *vibhum*, cel mai mare.

Unii ar putea crede că deoarece Kṛṣṇa era prietenul lui Arjuna, Arjuna îi spunea toate aceste lucruri ca să-L flateze, dar Arjuna, tocmai spre a alunga această îndoială din mințile cititorilor *Bhagavad-gītei*, dovedește aceste laude în strofa următoare când spune despre Kṛṣṇa că este acceptat ca Personalitatea Supremă a Divinității nu numai de către el, ci și de autorități precum Nārada, Asita, Devala și Vyāsadeva. Aceștia sunt mari personalități care au răspândit cunoașterea vedică așa cum este acceptată de toți *ācārya*. De aceea Arjuna îi spune lui Kṛṣṇa că acceptă orice spune El ca fiind cu totul perfect. *Sarvam etad ṛtam manye*: „Accept tot ce spui Tu ca fiind adevărat.“ Arjuna mai spune că personalitatea Domnului este foarte greu de înțeles și că El nu poate fi cunoscut nici chiar de mării semizei. Aceasta înseamnă că Domnul nu poate fi cunoscut nici măcar de personalități mai mărețe decât ființele umane. Deci cum oare ar putea o ființă umană să-L înțeleagă pe Domnul Śrī Kṛṣṇa fără a deveni devotul Său?

Deci *Bhagavad-gītā* trebuie abordată într-un spirit de devoțiune. Omul nu trebuie să se creadă egalul lui Kṛṣṇa și nici să creadă că, Kṛṣṇa este o personalitate oarecare sau chiar o mare personalitate. Domnul Śrī Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității. Astfel, potrivit afirmațiilor din *Bhagavad-gītā* sau conform afirmațiilor lui Arjuna care încearcă să înțeleagă *Bhagavad-gītā*, noi trebuie măcar teoretic să-L acceptăm pe Śrī Kṛṣṇa ca Personalitatea Supremă a Divinității și în acest spirit de supunere putem înțelege *Bhagavad-gītā*. Până ce nu citim *Bhagavad-gītā* în spirit de supunere, este foarte greu să înțelegem *Bhagavad-gītā*, căci ea este un mare mister.

Ce este de fapt *Bhagavad-gītā*? Scopul *Bhagavad-gītei* este acela de a izbăvi omenirea din neștiința existenței materiale. Orice om are tot felul de dificultăți, așa cum și Arjuna se afla în dificultate, trebuind să lupte în bătălia de la Kurukṣetra. Arjuna s-a predat lui Śrī Kṛṣṇa și ca urmare a acestui fapt a fost rostită *Bhagavad-gītā*. Nu numai Arjuna, ci oricare dintre noi este plin de griji din pricina existenței materiale. Însăși existența noastră are loc în atmosfera non-existenței. În realitate noi nu suntem destinați să trăim sub amenințarea non-existenței. Existența noastră este eternă. Dar într-un fel sau altul suntem puși în *asat*. *Asat* se referă la ceea ce nu există.

Dintre atât de multe ființe umane care suferă, doar câțiva își pun în mod real întrebări asupra poziției lor, asupra a ceea ce sunt, de ce sunt puși în această poziție incomodă ș.a.m.d. Până ce omul nu se deșteaptă, ajungând la

această stare de a-și pune întrebări asupra suferinței sale, până ce nu realizează că nu vrea să sufere, ci mai degrabă să găsească o rezolvare pentru toate suferințele, el nu poate fi considerat o ființă umană deplină. Viața umană începe atunci când în mintea cuiva se deșteaptă acest tip de întrebare. În *Brahma-sūtra* această întrebare se cheamă *brahma-jijñāsā*. *Athāto brahma-jijñāsā*. Orice activitate a ființei umane trebuie socotită un eșec atâta timp cât nu-și pune întrebări despre natura Absolutului. Deci aceia care încep să se întrebe de ce suferă sau de unde au venit și unde se duc după moarte sunt pregătiți să înțeleagă *Bhagavad-gītā*. Discipolul sincer trebuie să aibă și un respect ferm pentru Personalitatea Supremă a Divinității. Un asemenea discipol era Arjuna.

Domnul Kṛṣṇa descinde pentru a restabili adevărul țel al vieții atunci când omul uită acest țel. Chiar și atunci, dintre foarte multe ființe umane care se deșteaptă, poate doar unul pătrunde de fapt în spiritul înțelegerii proprii poziții, iar pentru el a fost rostită această *Bhagavad-gītā*. În realitate cu toții suntem înghițiți de tigrul neștiinței, însă Domnul este foarte milostiv cu entitățile vii, mai ales cu ființele umane. Pentru aceasta El a rostit *Bhagavad-gītā*, făcând din prietenul Său Arjuna discipolul Său.

Fiind un asociat al Domnului Kṛṣṇa, Arjuna era deasupra oricărei ignoranțe, dar Arjuna a fost pus în starea de ignoranță pe câmpul de luptă de la Kurukṣetra tocmai pentru a pune întrebări Domnului Kṛṣṇa despre problemele vieții, astfel încât Domnul să le poată explica în beneficiul generațiilor viitoare de ființe umane și să descrie planul vieții. Astfel omul va putea să acționeze în conformitate cu el și să împlinească misiunea vieții umane. Subiectul *Bhagavad-gītei* implică înțelegerea a cinci adevăruri fundamentale. Mai întâi este explicată știința de Dumnezeu și apoi poziția constitutivă a entităților vii, *jīva*. Există pe de-o parte *īśvara*, cel care controlează, și *jīva*, entitățile vii care sunt controlate. Dacă o entitate vie spune că nu este sub controlul cuiva, ci este liberă, ea și-a pierdut mințile. Entitatea vie este controlată în toate privințele, cel puțin în viața sa condiționată. Astfel în *Bhagavad-gītā* subiectul principal este *īśvara*, supremul care controlează, și *jīva*, entitățile vii controlate de el. De asemenea, se vorbește și despre *prakṛti* (natura materială), despre timp (durata existenței întregului univers sau manifestarea naturii materiale) și despre *karma* (activitate). Manifestarea cosmică este plină de tot felul de activități. Toate entitățile vii sunt angajate în diferite activități. Din *Bhagavad-gītā* trebuie să învățăm ce este Dumnezeu, ce sunt entitățile vii, ce este *prakṛti*, ce este manifestarea cosmică, cum este ea controlată de timp și ce sunt activitățile entităților vii.

În afara acestor cinci subiecte principale, în *Bhagavad-gītā* se stabilește

faptul că Divinitatea Supremă, sau Kṛṣṇa, sau Brahman, sau supremul care controlează, sau Paramātmā—puteți folosi orice nume vă place—este cel mai mareț dintre toate. Ființele vii sunt asemănătoare în calitate cu supremul care controlează. De exemplu, Dumnezeu controlează fenomenele universale ale naturii materiale, așa cum se va explica în ultimele capitole din *Bhagavad-gītā*. Natura materială nu este independentă. Ea acționează potrivit poruncilor Domnului Suprem. Așa cum spune Domnul Kṛṣṇa, *mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram*: „Această natură materială acționează la comanda Mea“. Când vedem lucrurile uimitoare ce au loc în natura cosmică, trebuie să știm că dincolo de manifestarea cosmică se află cineva care o controlează. Este un lucru pueril să nu-l iei în considerare pe cel care controlează. De pildă, un copil poate să creadă că este un lucru cu totul uimitor ca un automobil să se poată deplasa fără să fie tras de cal sau de alt animal, dar un om cu judecată cunoaște natura dispozitivului tehnic al automobilului. El știe întotdeauna că în spatele mașinării se află un om, șoferul care conduce. La fel și Domnul Suprem este șoferul sub conducerea căruia funcționează totul. Entitățile vii, *jīva*, au fost acceptate de Domnul, așa cum vom arăta în ultimele capitole, ca părțile Sale integrante. O bucată de aur este tot aur, un strop de apă din ocean este tot sărat; la fel și noi, entitățile vii, fiind părți integrante ale supremului care controlează, *īśvara* sau Bhagavān, Domnul Śrī Kṛṣṇa, avem toate calitățile Domnului Suprem în cantități infime, căci noi suntem niște *īśvara* minusculi, niște *īśvara* subordonați. Noi încercăm să controlăm natura, așa cum încercăm în prezent să controlăm spațiul sau planetele, iar această tendință de a controla apare datorită faptului că ea există și în Kṛṣṇa. Dar deși avem tendința de a domni asupra naturii materiale, trebuie să știm că nu suntem supremul care controlează. Acest lucru este explicat în *Bhagavad-gītā*.

Ce este natura materială? Acest lucru este explicat de asemenea în *Gītā* ca *prakṛti* de tip inferior sau natura inferioară. Entitatea vie este explicată ca fiind *prakṛti* de tip superior. *Prakṛti* se află întotdeauna sub control, fie că este inferioară sau superioară. *Prakṛti* este feminină și este controlată de Domnul așa cum activitățile soției sunt controlate de soț. *Prakṛti* este întotdeauna subordonată, dominată de Domnul care este cel care predomină. Atât entitățile vii cât și natura materială sunt dominate, controlate de Domnul Suprem. Conform cu *Gītā*, deși entitățile vii sunt părți integrante ale Domnului Suprem, ele trebuie socotite ca fiind *prakṛti*. Acest lucru este menționat clar în capitolul șapte din *Bhagavad-gītā*. *Apareyam itas tv anyāṁ prakṛtiṁ viddhi me parāṁ/jīva-bhūtāṁ*: „Această natură materială este o *prakṛti* a Mea de tip inferior, dar dincolo de ea se află o altă *prakṛti*—*jīva-bhūtāṁ*, entitatea vie“.

Natura materială însăși este alcătuită de către cele trei calități: modul bună-tății, modul pasiunii și modul ignoranței. Deasupra acestor trei moduri se află timpul etern, iar prin combinarea acestor moduri ale naturii și sub controlul și influența timpului etern apar activitățile ce poartă numele de *karma*. Aceste activități se desfășoară din timpuri imemorabile iar noi suferim sau beneficiem de fructele faptelor noastre. De pildă, să presupunem că eu sunt un om de afaceri și am trudit din greu și cu inteligență și am adunat un mare cont în bancă. Atunci sunt cel care se bucură. Dar să spunem că mi-am pierdut toți banii în afaceri; atunci eu voi fi cel care suferă. În mod similar, în orice domeniu al vieții noi ne bucurăm de rezultatele muncii noastre sau suferim de pe urma sa. Aceasta se numește *karma*.

Īśvara (Domnul Suprem), *jīva* (entitatea vie), *prakṛti* (natura), *kāla* (timpul etern) și *karma* (activitatea) sunt toate explicate în *Bhagavad-gītā*. Dintre acestea cinci, Domnul, entitățile vii, natura materială și timpul sunt eterne. Manifestarea lui *prakṛti* poate fi temporară, dar nu este falsă. Unii filosofi spun că manifestarea naturii materiale este falsă, dar potrivit filosofiei din *Bhagavad-gītā* sau conform filosofiei adepților Vaiṣṇava, acest lucru nu este adevărat. Manifestarea lumii nu este acceptată ca fiind falsă; ea este acceptată ca reală, dar temporară. Ea este asemănată cu norul ce străbate cerul sau cu sosirea anotimpului ploilor, care hrănește grânele. De îndată ce se sfârșește anotimpul ploilor și de îndată ce norii se duc, toate holdele care au fost hrănite de ploaie se uscă. La fel și manifestarea materială are loc într-o anumită perioadă, se menține un timp și apoi dispare. Astfel au loc manifestările lui *prakṛti*. Dar acest ciclu se desfășoară veșnic. Prin urmare *prakṛti* este eternă; ea nu este falsă. Domnul se referă la ea ca la „*prakṛti* a Mea“. Natura materială este energia separată a Domnului Suprem și la fel și entitățile vii sunt și ele energia Domnului Suprem, deși ele nu sunt separate, ci se află într-o relație eternă cu El. Deci Domnul, entitatea vie, natura materială și timpul sunt toate corelate și sunt toate eterne. Însă cealaltă componentă, *karma*, nu este eternă. Efectele *karmei* pot fi desigur foarte vechi. Noi suferim sau ne bucurăm de rezultatele faptelor noastre din timpuri imemorabile, dar putem schimba rezultatele *karmei* sau activității noastre, iar această schimbare depinde de perfecțiunea cunoașterii noastre. Noi suntem angajați în diferite activități. Fără îndoială că nu știm ce fel de activități trebuie să adoptăm pentru a dobândi eliberarea de acțiunile și reacțiunile acestor activități, dar și acest lucru este explicat în *Bhagavad-gītā*.

Poziția lui *īśvara*, Domnul Suprem, este aceea de conștiință supremă. Entitățile vii sau *jīva*, fiind părți integrante ale Domnului Suprem, sunt și ele

conștiente. Atât entitățile vii cât și natura materială sunt definite ca *prakṛti*, energia Domnului Suprem, dar una din cele două, adică *jīva*, este conștientă. Cealaltă *prakṛti* nu este conștientă. Aceasta este diferența. De aceea *jīva-prakṛti* este superioară, pentru că *jīva* are conștiință similară celei a Domnului. Însă cea a Domnului este conștiința supremă și nimeni nu trebuie să susțină că *jīva*, entitatea vie, este de asemenea conștientă la modul suprem. Ființa vie nu poate fi conștientă în mod suprem în nici un stadiu al desăvârșirii sale, iar teoria că ar putea să fie astfel este o teorie greșită. Ea poate fi conștientă, dar nu conștientă în mod perfect sau suprem.

Distincția între *jīva* și *īśvara* va fi explicată în capitolul treisprezece din *Bhagavad-gītā*. Domnul este *kṣetra-jñā*, conștient, la fel cum este și ființa vie, dar ființa vie este conștientă de corpul său particular, în timp ce Domnul este conștient de toate corpurile. Deoarece El trăiește în inima fiecărei ființe, El este conștient de toate mișcările psihice ale unui anume *jīva*. Acest lucru nu trebuie uitat. Se mai explică faptul că Paramătmă, Personalitatea Supremă a Divinității, trăiește în inima fiecăruia ca *īśvara*, ca cel care controlează, și El dă îndrumări pentru entitatea vie pentru a acționa așa cum dorește. Entitatea vie uită ce să facă. Mai întâi ia o hotărâre de a acționa într-un anume fel iar apoi este prinsă în capcana acțiunilor și reacțiunilor propriei sale *karma*. După ce părăsește un anumit tip de corp, ea intră într-un alt tip de corp, la fel cum ne îmbrăcăm și ne dezbrăcăm de haine. Migrând astfel, sufletul suportă acțiunile și reacțiunile faptelor sale trecute. Aceste activități pot fi schimbate atunci când ființa vie se află în modul bunătății, cu mintea sănătoasă, și înțelege ce fel de activități trebuie să adopte. Dacă face astfel, atunci toate acțiunile și reacțiunile faptelor sale trecute pot fi schimbate. În consecință, *karma* nu este eternă. De aceea am afirmat că dintre cele cinci componente (*īśvara*, *jīva*, *prakṛti* timpul și *karma*) patru sunt eterne, în timp ce *karma* nu este eternă.

īśvara care este conștient în mod suprem se aseamănă cu entitatea vie în această privință: atât conștiința Domnului cât și cea a entității vii sunt transcendente. Conștiința nu este generată de combinațiile materiei. Aceasta este o idee greșită. Teoria care susține ideea dezvoltării conștiinței în anumite circumstanțe ale combinațiilor materiale nu este acceptată în *Bhagavad-gītā*. Conștiința poate fi reflectată în mod pervertit de învelișul circumstanțelor materiale, la fel cum lumina ce trece prin sticla colorată poate părea că are o anumită culoare, însă conștiința Domnului nu este afectată de materie. Domnul Kṛṣṇa spune *mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ*. Când El descinde în universul material, conștiința Sa nu este afectată material. Dacă El ar fi afectat în

acest mod, atunci n-ar mai fi calificat să vorbească despre subiecte transcendente așa cum face El în *Bhagavad-gītā*. Nimeni nu poate spune nimic despre lumea transcendentă fără a avea o conștiință liberă de contaminarea materială. Deci Domnul nu este contaminat material. În prezent însă, conștiința noastră **este** contaminată material. *Bhagavad-gītā* ne învață că trebuie să ne purificăm această conștiință contaminată de materie. În conștiința pură faptele noastre se vor identifica voinței lui *īśvara*, iar aceasta ne va face fericiți. Nu trebuie nicidecum să renunțăm la toate activitățile. Mai degrabă trebuie să ne purificăm activitățile, iar activitățile pure sunt numite *bhakti*. Activitățile în *bhakti* par a fi la fel ca activitățile obișnuite, însă ele nu sunt contaminate. Un om ignorant poate vedea că devotul acționează sau lucrează la fel ca omul obișnuit, dar acest om cu o cunoaștere limitată nu știe că activitățile unui devot al Domnului nu sunt contaminate de conștiința impură sau de materie. Ele transcend cele trei moduri ale naturii. Trebuie deci să știm că în acest moment conștiința noastră este contaminată.

Când suntem contaminați material, se spune că suntem condiționați. Conștiința falsă se ivește sub impresia că eu sunt produsul naturii materiale. Aceasta se numește falsul ego. Cel ce este absorbit în gândirea concepției corporale nu-și poate înțelege situația. *Bhagavad-gītā* a fost rostită pentru a-l elibera pe om de concepția corporală asupra vieții, iar Arjuna se pune pe sine în această situație cu scopul de a primi această informație de la Domnul. Omul trebuie să se elibereze de concepția corporală asupra vieții; aceasta este acțiunea preliminară pentru un transcendentalist. Cel ce dorește să fie liber, să ajungă la eliberare, trebuie mai întâi să învețe că nu este corpul material. *Mukti* sau eliberarea înseamnă a fi liber de conștiința materială. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se dă de asemenea o definiție a eliberării. *Muktir hitvānyathā-rūpaṁ svarūpeṇa vyavasthitiḥ*: *mukti* înseamnă eliberarea de conștiința contaminată a lumii materiale și situarea în conștiința pură. Toate învățăturile din *Bhagavad-gītā* sunt destinate să trezească această conștiință pură, și de aceea în ultimul stadiu al învățăturilor din *Gītā* aflăm că, Kṛṣṇa îl întreabă pe Arjuna dacă acum conștiința sa este purificată. Conștiința purificată înseamnă a acționa potrivit cu învățăturile Domnului. Acesta este întregul conținut și substanța conștiinței purificate. Conștiința este deja prezentă, deoarece noi suntem părți integrante ale Domnului, dar noi suntem înclinați să fim afectați de modurile inferioare. Însă Domnul, fiind Supremul, nu este niciodată afectat. Aceasta este diferența între Domnul Suprem și sufletele individuale minuscule.

Ce este conștiința? Conștiința înseamnă „eu sunt“. Deci ce sunt eu? În conștiința contaminată „eu sunt“ înseamnă „eu sunt stăpânul a tot ceea ce

văd; eu sunt cel care se bucură“. Lumea se învârtește pentru că fiecare ființă crede că este stăpânul și creatorul lumii materiale. Conștiința materială are două diviziuni psihice: pe de-o parte concepția că eu sunt creatorul, pe de altă parte, că eu sunt cel care se bucură. Dar în realitate, Domnul Suprem este și creatorul și cel care se bucură, iar entitatea vie, fiind parte integrantă a Domnului Suprem, nu este nici creator, nici cel care se bucură, ci cooperant. Ea este cea creată și cea de care se beneficiază. De exemplu, o piesă a unui mecanism cooperează cu întregul mecanism; o parte a corpului cooperează cu întregul corp. Măinile, picioarele, ochii și celelalte sunt cu toate părți ale corpului, dar nu ele sunt de fapt cele care se bucură. Stomacul este cel care se bucură. Picioarele se mișcă, mâinile aduc mâncarea, dinții o mestecă și toate părțile corpului sunt angajate să satisfacă stomacul, căci stomacul este principalul factor ce hrănește alcătuirea corporală. De aceea toate sunt date stomacului. Copacul se hrănește udându-i rădăcina, iar corpul este hrănit dându-se hrană stomacului, căci dacă vrem corpul să fie sănătos, părțile corpului trebuie să coopereze pentru a hrăni stomacul. În mod similar, Domnul Suprem este beneficiarul și creatorul iar noi, ca ființe subordonate, suntem destinați să cooperăm pentru a-L satisface pe El. Această cooperare ne va ajuta de fapt pe noi, așa cum hrana mistuită de stomac va ajuta toate celelalte părți ale corpului. Dacă degetele mâinilor ar crede că ar trebui să primească ele însele hrana, în loc s-o dea stomacului, ar fi desigur frustrate. Figura centrală a creației și a bucurării de ea este Domnul Suprem, iar entitățile vie sunt cooperanți. Prin cooperare ele se bucură. Relația se aseamănă și cu cea dintre stăpân și servitor. Dacă stăpânul este mulțumit, atunci și servitorul este mulțumit. La fel și Domnul Suprem trebuie să fie mulțumit, deși tendința de a deveni creator și de a se bucura de lumea materială există și în entitățile vie, căci aceste tendințe există în Domnul Suprem care a creat lumea cosmică manifestată.

Vom afla deci din *Bhagavad-gītā* că întregul complet este format din supremul care controlează, entitățile vie pe care el le controlează, manifestarea cosmică, timpul etern și *karma* sau activitățile; toate acestea sunt explicate în acest text. Toate acestea luate laolaltă formează întregul complet, iar întregul complet se numește Adevărul Absolut Suprem. Întregul complet și Adevărul Absolut complet sunt completa Personalitate a Divinității, Śrī Kṛṣṇa. Toate manifestările se datorează diferitelor Sale energii. El *este* întregul complet.

Se mai explică în *Gītā* că impersonalul Brahman este și el subordonat Persoanei Supreme complete (*brahmaṇo hi pratiṣṭhāham*). Brahman este explicat mai clar în *Brahma-sūtra* ca fiind asemenea razelor soarelui. Impersonalul Brahman este strălucirea razelor Personalității Supreme a Divinității. Imper-

sonalul Brahman este realizarea incompletă a întregului absolut și la fel este și concepția despre Paramātmā. În capitolul cincisprezece se va vedea că Personalitatea Supremă a Divinității, Puruṣottama, este deasupra și de impersonalul Brahman și de realizarea parțială a lui Paramātmā. Personalitatea Supremă a Divinității se numește *sac-cid-ānanda-vigraha*. *Brahma-saṁhitā* începe astfel: *īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ/ anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam*. „Govinda, Kṛṣṇa, este cauza tuturor cauzelor. El este cauza primordială și adevărata formă a eternității, cunoașterii și beatitudinii.“ Realizarea impersonalului Brahman este realizarea aspectului Său de *sat* (eternitate). Realizarea lui Paramātmā este realizarea lui *sat-cit* (cunoașterea eternă). Însă realizarea Personalității Divinității, Kṛṣṇa, este realizarea tuturor aspectelor transcendente: *sat*, *cit* și *ānanda* (eternitate, cunoaștere și beatitudine) în *vigraha* (forma) completă.

Oamenii cu inteligență limitată consideră Adevărul Suprem ca fiind impersonal, dar El este o persoană transcendentă, acest fapt fiind confirmat în toate scrierile vedice. *Nityo nityānām cetanaś cetanānām*. (*Kaṭha Upaniṣad* 2.2.13). Așa cum noi suntem ființe individuale și avem propria individualitate, la fel și Adevărul Suprem este în ultimă instanță o persoană, iar realizarea Personalității Divinității este realizarea tuturor aspectelor transcendente în forma Sa completă. Întregul complet nu este lipsit de formă. Dacă este lipsit de formă sau este mai puțin decât orice alt lucru, atunci El nu poate fi întregul complet. Întregul complet trebuie să aibă tot ceea ce intră în câmpul experienței noastre și ceea ce este dincolo de experiența noastră, altfel nu poate fi complet.

Întregul complet, Personalitatea Divinității, are potențialități imense (*parāśya śaktir vividhaiva śrūyate*). Felul în care Kṛṣṇa acționează în diversele potențialități este de asemenea explicat în *Bhagavad-gītā*. Lumea fenomenală sau materială în care suntem plasați este și ea completă în sine, căci cele douăzeci și patru de elemente a căror temporară manifestare este universul material, conform filosofiei Sāṅkhya, sunt complet adaptate pentru a produce resursele complete necesare pentru menținerea și subzistența acestui univers. Nu există nimic de prisos și nici nu este nevoie de nimic altceva. Această manifestare are propriul său timp stabilit de energia întregului suprem iar când timpul s-a împlinit, manifestările acestea temporare vor fi anihilate de către aranjamentul desăvârșit al celui complet. Există complete înlesniri pentru unitățile minuscule complete, care sunt entitățile vii, pentru a realiza completitudinea, iar orice fel de incompletitudine este experimentată datorită incompletei cunoașteri a completului. Deci *Bhagavad-gītā* conține cunoașterea completă a înțelepciunii vedice.

Întreaga cunoaștere vedică este infailibilă iar hindușii acceptă cunoașterea vedică ca fiind completă și infailibilă. De exemplu, balega de vacă este excrementul unui animal, iar conform cu *smṛti* sau poruncile vedice, dacă cineva atinge excrementele unui animal trebuie să facă o baie pentru a se purifica. Dar în scripturile vedice balega de vacă este considerată a fi un agent purificator. Acest lucru poate părea cuiva contradictoriu, dar el este acceptat datorită poruncii vedice, și într-adevăr, acceptând acest lucru, omul nu greșește; știința modernă a dovedit că balega de vacă conține toate proprietățile antiseptice. Deci cunoașterea vedică este completă, căci este dincolo de orice îndoieli și greșeli, iar *Bhagavad-gītā* este esența întregii cunoașteri vedice.

Cunoașterea vedică nu ține de cercetare. Munca noastră de cercetare este imperfectă, căci noi cercetăm lucrurile cu simțuri imperfecte. Trebuie să acceptăm cunoașterea desăvârșită care ajunge la noi, așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā*, prin *paramparā*, succesiunea de discipoli. Trebuie să primim cunoașterea din sursa corectă, în succesiunea de discipoli, începând cu maestrul spiritual suprem, Domnul Însuși, și transmisă printr-o succesiune de maeștri spirituali. Arjuna, elevul care a luat lecții de la Domnul Śrī Kṛṣṇa, acceptă orice spune El, fără să-L contrazică. Nu ne este îngăduit să acceptăm o parte din *Bhagavad-gītā*, iar alta nu. Nu. Trebuie să acceptăm *Bhagavad-gītā* fără interpretări, fără omisiuni și fără să amestecăm propriile păreri subiective în cuprinsul ei. *Gītā* trebuie luată ca fiind cea mai perfectă prezentare a cunoașterii vedice. Cunoașterea vedică este primită din surse transcendente, iar primele cuvinte au fost rostite de Domnul Însuși. Cuvintele rostite de Domnul se numesc *apaurușeya*, ceea ce înseamnă că ele sunt diferite de cuvintele rostite de o persoană din lumea profană, afectată de cele patru defecte. O persoană profană (1) este sigur că va comite greșeli, (2) este negreșit iluzionată, (3) are tendința de a-i înșela pe alții și (4) este limitată de simțurile imperfecte. Cu aceste patru imperfecțiuni omul nu poate furniza informații perfecte despre cunoașterea atotcuprinzătoare.

Cunoașterea vedică nu este conferită de asemenea entități imperfecte. Ea a fost pusă în inima lui Brahmā, prima ființă creată, iar Brahmā la rândul său a răspândit această cunoaștere fiilor și discipolilor săi, așa cum o primise la început de la Domnul. Domnul este *pūrṇam*, atotdesăvârșit, și nu este cu puțință ca El să fie supus legilor naturii materiale. De aceea omul trebuie să fie destul de inteligent pentru a înțelege că Domnul este singurul proprietar a tot ce există în univers și este creatorul original, creatorul lui Brahmā. În capitolul unsprezece Domnul este numit *prapitāmaha*, deoarece lui Brahmā i se spune *pitāmaha*, străbun, iar El este creatorul străbunului. Deci nici un

om nu trebuie să declare că este proprietarul tuturor lucrurilor, ci să accepte doar acele lucruri ce sunt puse de-o parte pentru el de către Domnul, drept porție a sa necesară subzistenței.

S-au dat multe exemple despre felul în care trebuie să folosim acele lucruri lăsate pentru noi de către Domnul. Acest lucru este explicat și el în *Bhagavad-gītā*. La început Arjuna hotărâse că nu va lupta în bătălia de la Kurukṣetra. Aceasta era propria sa decizie. Arjuna i-a spus Domnului că nu putea să se bucure de regat după uciderea propriilor rude. Această decizie se baza pe corp, căci el considera corpul său ca fiind el însuși și că legăturile sale corporale sau expansiunile sale erau frații, nepoții, cumnații, buncii și așa mai departe. De aceea dorea să-și satisfacă cerințele corpului. *Bhagavad-gītā* a fost rostită de Domnul tocmai pentru a schimba această opinie, iar la sfârșit Arjuna decide să lupte sub comanda Domnului, atunci când spune *kariṣye vacanam tava*: „Voi acționa potrivit cuvântului Tău“.

Oamenii în această lume nu sunt meniți să se certe precum câinii cu pisicile. Oamenii trebuie să fie inteligenți ca să realizeze importanța vieții umane și să refuze să se poarte ca animalele. O ființă umană trebuie să realizeze țelul vieții sale, iar această poruncă îi este dată în toate scrierile vedice, esența ei fiind cuprinsă în *Bhagavad-gītā*. Scrierile vedice sunt destinate oamenilor, nu animalelor. Animalele pot să ucidă alte animale fără ca să păcătuiască, dar dacă un om ucide un animal pentru plăcerea gustului său nestăpănit, va fi răspunzător de încălcarea legilor naturii. În *Bhagavad-gītā* se explică în mod clar că există trei feluri de activități, corespunzând diferitelor moduri ale naturii: activități ale bunătății, ale pasiunii și ale ignoranței. În mod similar există trei feluri de alimente: alimente ce țin de bunătate, de pasiune și de ignoranță. Toate acestea sunt descrise în mod clar, și dacă folosim în mod corect instrucțiunile din *Bhagavad-gītā* întreaga noastră viață va fi purificată iar în final vom fi în stare să atingem destinația aflată dincolo de cerul material (*yad gatvā na nivartante tad dhāma paramam mama*).

Această destinație se numește cerul *sanātana* sau cerul etern, spiritual. Vedem că în lumea materială totul este trecător. Lucrurile iau ființă, se mențin o vreme, dau naștere unor produse derivate, decad și apoi pier. Aceasta este legea lumii materiale, fie că luăm ca exemplu corpul, un fruct sau orice altceva. Dar dincolo de lumea temporară există o altă lume despre care avem știință. Acea lume are o altă natură, care este *sanātana*, eternă. *Jīva* este de asemenea descris ca fiind *sanātana*, etern, iar Domnul este de asemenea descris ca *sanātana* în capitolul unsprezece. Noi avem o legătură intimă cu Domnul, și pentru că suntem una din punct de vedere calitativ—*sanātana-dhāma*

sau cerul, Suprema Personalitate *sanātana* și entitățile vii *sanātana*—întregul scop al *Bhagavad-gītei* este acela de a reînvia ocupația noastră *sanātana* sau *sanātana-dharma*, ocupația eternă a entității vii. Noi suntem angajați temporar în diverse activități, dar toate aceste activități pot fi purificate când renunțăm la toate activitățile temporare și ne dedicăm activităților prescrise de Domnul Suprem. Aceasta este ceea ce se numește viața noastră cea pură.

Atât Domnul Suprem cât și sălașul Său transcendent sunt ambele *sanātana*, la fel cum sunt și entitățile vii, iar asocierea combinată a Domnului Suprem și a entităților vii în sălașul *sanātana* este perfecțiunea vieții umane. Domnul este foarte bun cu entitățile vii pentru că sunt fiii Săi. Domnul Kṛṣṇa declară în *Bhagavad-gītā*, *sarva-yoniṣu...aham bīja-pradaḥ pitā*: „Eu sunt tatăl tuturor“. Desigur că există toate felurile de entități vii, după diferitele feluri de *karma*, dar aici Domnul declară că El este tatăl tuturor acestora. Prin urmare Domnul descinde pentru a revendica toate aceste suflete căzute, suflete condiționate, să le cheme înapoi în eternul cer *sanātana*, astfel încât aceste *sanātana* entități vii să-și poată recâștiga eternele lor poziții *sanātana*, în eternă asociere cu Domnul. Domnul vine El Însuși în diferite încarnări, sau trimite pe slujitorii Săi confidențiali ca fii sau asociați ai Săi sau *ācārya*, pentru a chema înapoi sufletele condiționate.

Prin urmare, *sanātana-dharma* nu se referă la nici un proces religios sectarian, ci este funcția eternă a entităților vii în relație cu Domnul Suprem cel etern. *Sanātana-dharma* se referă, așa cum s-a afirmat anterior, la eterna ocupație a entității vii. Śrīpāda Rāmānujācārya a explicat cuvântul *sanātana* ca fiind „ceea ce nu are nici început, nici sfârșit“; deci când vorbim de *sanātana-dharma* trebuie să socotim că ea nu are nici început și nici sfârșit, având drept garanție autoritatea lui Śrīpāda Rāmānujācārya.

Cuvântul englezesc *religion* (religie) este puțin diferit de *sanātana-dharma*. *Religion* implică ideea de credință, iar credința se poate schimba. Cineva poate crede într-un anume lucru, iar apoi își poate schimba credința și poate adopta o alta, dar *sanātana-dharma* se referă la acea activitate ce nu poate fi schimbată. De exemplu, lichiditatea nu poate fi luată din apă și nici căldura din foc. La fel și funcția eternă a entității vii nu poate fi luată de la entitatea vie. *Sanātana-dharma* este integral cu entitatea vie în mod etern. Deci având drept garanție autoritatea lui Śrīpāda Rāmānujācārya, când vorbim de *sanātana-dharma* trebuie să considerăm că nu are nici început, nici sfârșit. Ceea ce nu are nici sfârșit, nici început nu poate să fie sectarian, căci nu poate fi limitat de nici un hotar. Cei ce aparțin unei anume credințe sectare vor considera în mod greșit că și *sanātana-dharma* este ceva sectar, dar dacă vom aprofunda

acest subiect și-l vom examina în lumina științei moderne, vom putea vedea că *sanātana-dharma* este ocupația tuturor oamenilor din lume—ba chiar, a tuturor entităților vii din univers.

Credința religioasă *ne-sanātana* poate avea un început în analele istoriei umane, dar nu există un început al istoriei lui *sanātana-dharma*, căci acesta rămâne în mod etern împreună cu entitățile vii. Cât privește entitățile vii, scripturile (*śāstra*) autorizate afirmă că entitatea vie nici nu se naște, nici nu moare. În *Gītā* se afirmă că entitatea vie nu se naște niciodată și nu moare niciodată. Ea este eternă și indestructibilă și continuă să trăiască după nimerirea corpului său material temporar. Referitor la conceptul de *sanātana-dharma*, trebuie să încercăm să înțelegem conceptul de religie din sensul rădăcinii sanscrite a acestui cuvânt. *Dharma* se referă la ceea ce există în mod permanent împreună cu un anumit obiect. Deducem că acolo unde este foc există căldură și lumină; fără căldură și lumină cuvântul foc nu are sens. În mod similar, trebuie să descoperim partea esențială a ființei vii, acea parte care o însoțește în mod permanent. Acest însoțitor permanent este calitatea sa eternă, iar această calitate eternă este religia sa eternă.

Când Sanātana Gosvāmī l-a întrebat pe Śrī Caitanya Mahāprabhu despre *svarūpa* fiecărei ființe, Domnul a răspuns că *svarūpa* sau poziția constitutivă a ființei vii este slujirea Personalității Supreme a Divinității. Dacă analizăm această afirmație a Domnului Caitanya, putem vedea cu ușurință că fiecare ființă este angajată permanent în slujirea unei alte ființe. O ființă slujește altor ființe în diferite calități. Făcând astfel, entitatea vie se bucură de viață. Animalele inferioare servesc ființele umane așa cum servitorii îl servesc pe stăpân. A îl servește pe stăpânul B, B îl servește pe stăpânul C, C îl servește pe stăpânul D, și așa mai departe. În aceste circumstanțe, vedem că un prieten îl servește pe altul, mama își servește copilul, soția își servește soțul, soțul își servește soția ș.a.m.d. Dacă vom continua astfel, vom vedea că nu există nici o excepție la această activitate de servire în societatea ființelor vii. Politicianul își prezintă programul publicului pentru a-l convinge de capacitatea sa de a servi. Deci alegătorii își dau votul lor politicianului, gândindu-se că el va aduce un serviciu valoros societății. Comerciantul îl servește pe client iar meseriașul îl servește pe capitalist. Capitalistul își servește familia iar familia servește statul potrivit capacității eterne a eternei entități vii. În acest fel vedem că nici o ființă vie nu este scutită de servirea altor ființe și deci putem concluziona cu certitudine că acest serviciu este însoțitorul permanent al ființei vii și că îndeplinirea serviciului este religia eternă a ființei vii.

Totuși omul mărturisește că aparține unui anume tip de credință, cu refe-

rință la un anumit timp și împrejurare și astfel se declară a fi hindus, musulman, creștin, buddhist sau adept al oricărei alte secte. Astfel de desemnări sunt non-*sanātana-dharma*. Un hindus își poate schimba credința pentru a deveni musulman sau musulmanul își poate schimba credința, devenind hindus, sau un creștin își poate schimba credința, ș.a.m.d. Dar în toate circumstanțele, schimbarea credinței religioase nu afectează ocupația eternă de a aduce servicii altora. Hindusul, musulmanul sau creștinul rămâne în toate împrejurările servitorul cuiva. Astfel, a profesa un anumit tip de credință nu înseamnă a profesa *sanātana-dharma*. *Sanātana-dharma* înseamnă a aduce slujire.

De fapt noi suntem legați de Domnul Suprem în slujire. Domnul Suprem este supremul beneficiar iar entitățile vii sunt servitorii Săi. Noi suntem creați spre bucuria Sa și dacă luăm parte la această bucurie supremă împreună cu Personalitatea Supremă a Divinității, vom ajunge să fim fericiți. Nu putem fi fericiți în alt mod. Nu putem fi fericiți în mod independent, așa cum nici o parte a corpului nu poate fi fericită fără a coopera cu stomacul. Entitatea vie nu poate fi fericită fără slujirea transcendentă cu dragoste a Domnului Suprem.

În *Bhagavad-gītā* nu este aprobată adorarea diferiților semizeii sau slujirea lor. În capitolul șapte, versetul douăzeci, se spune:

*kāmais tais tair hr̥ta-jñānāḥ
prapadyante 'nya-devatāḥ
taṁ taṁ niyamam āsthāya
prakṛtyā niyatāḥ svayā*

„Cei a căror inteligență a fost răpită de dorințele materiale se predau semizeilor și urmează legile și rânduielile specifice de adorare, potrivit cu propria natură.“ Se spune deci în mod direct că acei ce sunt conduși de poftă adoră pe semizeii, și nu pe Domnul Suprem Kṛṣṇa. Când menționăm numele Kṛṣṇa, nu ne referim la nici un nume sectar. *Kṛṣṇa* înseamnă cea mai înaltă plăcere și este un fapt confirmat că Domnul Suprem este rezervorul sau tezaurul întregii plăceri. Noi toți tânjim după plăcere. *Ānanda-mayo 'bhyāsāt (Vedānta-sūtra 1.1.12)*. Entitățile vii, la fel ca și Domnul, sunt pline de conștiință și caută fericirea. Domnul este în mod perpetuu fericit iar dacă entitățile vii se asociază cu Domnul, cooperează cu El și iau parte în asocierea Sa, ajung și ele fericite.

Domnul coboară în această lume muritoare pentru a-Și arăta petrecerile în Vṛndāvana, care sunt pline de fericire. Când Domnul Śrī Kṛṣṇa era în

Vṛndāvana, activitățile Sale împreună cu prietenii Săi păstorii, cu domnițele prietene ale Sale, cu alți locuitori din Vṛndāvana și cu vacile erau toate pline de fericire. Toată populația din Vṛndāvana nu știa nimic altceva decât Kṛṣṇa. Însă chiar Domnul Kṛṣṇa a descurajat pe tatăl Său Nanda Mahārāja de a-l adora pe semizeul Indra, căci dorea să stabilească faptul că oamenii nu trebuie să adore nici un semizeu. Ei au nevoie să-L adore doar pe Domnul Suprem, căci țelul lor ultim este acela de a se întoarce în sălașul Său.

Sălașul Domnului Śrī Kṛṣṇa este descris în *Bhagavad-gītā*, capitolul cinci-sprezece, versetul șase:

*na tad bhāsayate sūryo
na śāsāṅko na pāvakaḥ
yad gatvā na nivartante
tad dhāma paramam mama*

„Acel sălaș suprem al Meu nu este iluminat de soare sau lună, nici de foc sau electricitate. Cei ce ajung acolo nu se mai întorc niciodată în lumea materială.“

Această strofă face o descriere a cerului spiritual. Desigur că noi avem o concepție materială despre cer și ne gândim la el în legătură cu soarele, luna, stelele și așa mai departe, dar în această strofă Domnul afirmă că în cerul etern nu este nevoie de soare, nici de lună și nici de electricitate sau vreun fel de foc, căci cerul spiritual este deja iluminat de *brahmajyoti*, razele ce emană de la Domnul Suprem. Noi încercăm cu greu să ajungem pe alte planete, dar nu este greu să înțelegem sălașul Domnului Suprem. Acest sălaș este desemnat ca Goloka. În *Brahma-saṁhitā* (5.37) acesta este minunat descris: *goloka eva nivasaty akhilātma-bhūtaḥ*. Domnul locuiește veșnic în sălașul Său Goloka, dar ne putem apropia de El din această lume, și în acest scop Domnul vine să-Și manifeste forma Sa reală, *sac-cid-ānanda-vigraha*. Când El Își manifestă această formă, nu mai este nevoie să ne imaginăm felul în care arată. Pentru a descuraja astfel de speculații imaginare, El descinde și Se înfățișează pe Sine așa cum este, ca Śyāmasundara. Din nefericire, cei cu inteligență redusă Îl iau în derâdere pentru că vine la fel ca unul dintre noi și se joacă cu noi la fel ca o ființă umană. Dar nu trebuie ca din această pricină să Îl considerăm pe Domnul ca unul dintre noi. Doar prin atotputernicia Sa El se prezintă pe Sine în forma Sa reală înaintea noastră și Își manifestă petrecerile, care sunt replica acelor petreceri ce se găsesc în sălașul Său.

În lumina orbitoare a razelor din cerul spiritual plutesc nenumărate pla-

nete. *Brahmajyoti* emană din sălașul suprem, Kṛṣṇaloka, iar planetele *ānanda-maya*, *cin-maya*, care nu sunt materiale, plutesc în aceste raze. Domnul spune *na tad bhāsayatē sūryo na śāsāṅko na pāvakaḥ/ yad gatvā na nivartante tad dhāma paramam mama*. Cel ce poate să ajungă în acest cer spiritual nu mai trebuie să coboare din nou în cerul material. În cerul material, chiar dacă ajungem la cea mai elevată planetă (Brahmaloka), ca să nu mai vorbim despre lună, vom găsi aceeași condiție a existenței, adică naștere, moarte, boală și bătrânețe. Nici o planetă din universul material nu este lipsită de aceste patru principii ale existenței materiale.

Entitățile vii călătoresc de la o planetă la alta, dar asta nu înseamnă că putem merge pe orice planetă ne place, printr-un simplu dispozitiv mecanic. Dacă dorim să mergem pe alte planete, există un proces prin care se ajunge acolo. Acesta este și el menționat: *yānti deva-vratā devān pitṛn yānti pitṛ-vratāḥ*. Nici un dispozitiv mecanic nu este necesar dacă dorim să facem o călătorie interplanetară. *Gītā* ne învață: *yānti deva-vratā devān*. Luna, soarele și planetele superioare se cheamă Svargaloka. Planetele au și ele statute diferite: sisteme planetare superioare, medii și inferioare. Pământul aparține sistemului planetar mediu. *Bhagavad-gītā* ne învață cum să călătorim pe sisteme planetare superioare (Devaloka) printr-o formulă simplă: *yānti deva-vratā devān*. Trebuie doar să-l adorăm pe semizeul unei anumite planete, și astfel mergem pe lună, în soare sau în oricare din sistemele planetare superioare.

Totuși *Bhagavad-gītā* nu ne sfătuiește să ne ducem pe nici una din planetele din lumea materială, căci chiar dacă ajungem în Brahmaloka, cea mai elevată planetă, printr-un anumit fel de dispozitiv mecanic, călătorind poate timp de patruzeci de mii de ani (dar cine poate trăi atât de mult?), vom găsi totuși acolo aceleași inconveniente materiale legate de naștere, moarte, bătrânețe și boală. Dar cel ce dorește să ajungă pe planeta supremă, Kṛṣṇaloka, sau oricare altă planetă din cerul spiritual, nu va mai întâlni aceste inconveniente materiale. Printre toate planetele din cerul spiritual există o planetă supremă numită Goloka Vṛndāvana, care este planeta originară în sălașul Personalității originare a Divinității, Śrī Kṛṣṇa. Toate aceste informații sunt date în *Bhagavad-gītā*, și prin învățăturile sale ni se dau instrucțiuni despre felul în care să părăsim lumea materială și să începem o viață cu adevărat plină de beatitudine în cerul spiritual.

În capitolul al cincisprezecelea din *Bhagavad-gītā* se înfățișează tabloul real al lumii materiale. Acolo se spune:

*ūrdhva-mūlam adhaḥ-sākham
aśvattham prāhur avyayam*

*chandāmsi yasya parṇāni
yas taṁ veda sa veda-vit*

Lumea materială este descrisă aici ca un copac cu rădăcinile în sus și crengile în jos. Toți avem experiența vizuală a unui copac cu rădăcinile în sus: dacă stăm pe malul unui râu sau al oricărei ape putem vedea copacii reflectați în apă sub formă răsturnată. Crengile sunt în jos și rădăcinile în sus. La fel și lumea materială este o reflexie a lumii spirituale. Lumea materială nu este decât o umbră a realității. Umbra nu are realitate sau substanțialitate, dar din umbra unui lucru putem înțelege că există o realitate sau substanțialitate. În deșert nu există apă, dar mirajul sugerează că există un lucru precum apa. În lumea materială nu există apă, nu există fericire, dar apa reală a adevăratei fericiri există în lumea spirituală.

Domnul sugerează că noi atingem lumea spirituală în felul următor (Bg. 15.5):

*nirmāna-mohā jita-saṅga-doṣā
adhyātma-nityā vinivṛtta-kāmāḥ
dvandvair vimuktāḥ sukha-duḥkha-saṁjñair
gacchanty amūḍhaḥ padam avyayam tat
(Bg. 15.5)*

Acest *padam avyayam* sau împărăția eternă poate fi atinsă de cel ce este *nirmāna-moha*. Ce înseamnă asta? Noi toți umblăm după denumiri. Unul vrea să devină „sir“, altul să devină „lord“, un altul vrea să fie președinte, un om bogat, rege sau altceva. Atâta timp cât suntem atașați de aceste denumiri, suntem atașați și de corp, căci denumirile aparțin corpului. Dar noi nu suntem tot una cu corpurile noastre, iar realizarea acestui fapt este primul stadiu în realizarea spirituală. Noi suntem asociați cu cele trei moduri ale naturii materiale, dar trebuie să ne detașăm de ele prin slujirea devoțională a Domnului. Dacă nu ne atașăm de slujirea devoțională a Domnului, nu putem să ne detașăm de modurile naturii materiale. Denumirile și atașamentele se datorează poftelor și dorințelor noastre, voinței de a domni asupra naturii materiale. Atâta vreme cât nu vom renunța la înclinația de a domni asupra naturii materiale, nu există posibilitatea de a ne reîntoarce în împărăția Supremului, *sanātana-dhāma*. Această împărăție eternă, care nu pierie niciodată, poate fi atinsă de cel ce nu este tulburat de atracțiile falselor bucurii materiale, care este situat în slujirea Domnului Suprem. Cel ce este situat astfel, poate să ajungă cu ușurință în sălașul suprem.

În altă parte în *Gītā* (8.21) se afirmă:

*avyakto 'kṣara ity uktas
tam āhuḥ paramāṁ gatim
yaṁ prāpya na nivartante
tad dhāma paramaṁ mama*

Avyakta înseamnă nemanifestat. Nici chiar lumea materială nu este manifestată în totalitate în fața noastră. Simțurile noastre sunt atât de imperfecte, încât nu putem să vedem nici măcar toate stelele din universul acesta material. Din scrierile vedice primim multe informații despre toate planetele, pe care putem să le credem sau nu. Toate planetele importante sunt descrise în scrierile vedice, mai ales în *Śrīmad-Bhāgavatam*, iar lumea spirituală, care se află dincolo de cerul acesta material, este descrisă ca *avyakta*, nemanifestată. Omul trebuie să dorească și să tânjească după această împărăție supremă, căci atunci când ajunge în această împărăție el nu mai trebuie să se întoarcă în lumea materială.

Apoi, cineva ar putea întreba despre modalitatea de a ajunge să te apropii de acest sălaș al Domnului Suprem. Despre aceasta se dau informații în capitolul opt. Acolo se spune:

*anta-kāle ca mām eva
smaran muktvā kalevaram
yaḥ prayāti sa mad-bhāvaṁ
yāti nāsty atra saṁśayaḥ*

„Oricine își părăsește corpul la sfârșitul vieții amintindu-și de Mine, dobândește imediat natura Mea; de aceasta nu este nici o **îndoială**“ (*Bg.* 8.5). Cel ce se gândește la Kṛṣṇa în momentul morții, se duce la Kṛṣṇa. Omul trebuie să-și amintească forma lui Kṛṣṇa; dacă își părăsește corpul gândindu-se la această formă, va ajunge cu siguranță în împărăția spirituală. *Mad-bhāvam* se referă la natura supremă a Ființei Supreme. Ființa Supremă este *sac-cid-ānanda-vigraha*—adică forma Sa este eternă, plină de cunoaștere și beatitudine. Corpul nostru prezent nu este *sac-cid-ānanda*. El este *asat*, nu *sat*. Nu este etern, ci pieritor. Nu este *cit*, plin de cunoaștere, ci plin de ignoranță. Noi nu cunoaștem împărăția spirituală, nici măcar nu cunoaștem în mod perfect această lume materială, unde sunt atâtea lucruri necunoscute nouă. Corpul este și *nirānanda*; în loc să fie plin de beatitudine, este plin de suferință. Toate

suferințele pe care le experimentăm în lumea materială se ivesc din corp, dar cel ce-și părăsește corpul gândindu-se la Domnul Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, dobândește dintr-o dată un corp *sac-cid-ānanda*.

Procesul părăsirii acestui corp și al obținerii unui alt corp în lumea materială este și el organizat. Un om moare după ce a fost hotărât ce formă de corp va avea în viața următoare. Această decizie este luată de autorități superioare, nu de către entitatea vie însăși. Potrivit cu faptele noastre din această viață, fie ne înălțăm, fie ne afundăm. Viața aceasta este o pregătire pentru viața viitoare. Prin urmare, dacă putem să ne pregătim în această viață pentru a obține promovarea în împărăția lui Dumnezeu, atunci în mod sigur, după ce vom părăsi acest corp material, vom dobândi un corp spiritual, la fel cu cel al Domnului.

Așa cum s-a explicat anterior, există diferite feluri de transcendențiști—*brahma-vādī*, *paramātmā-vādī* și devoți—și, așa cum s-a menționat, în *brahmajyoti* (cerul spiritual) există nenumărate planete spirituale. Numărul acestor planete este cu mult mai mare decât toate planetele din lumea materială. Lumea materială a fost aproximată la doar un sfert din creație (*ekāṁśena sthito jagat*). În acest segment material există milioane și miliarde de universuri, cu trilioane de planete, sori, luni și stele. Dar toată această creație materială este doar un fragment din întreaga creație. Cea mai mare parte a creației este în cerul spiritual. Cel ce dorește să se contopească în existența Supremului Brahman este transferat de îndată în *brahmajyoti* a Domnului Suprem și astfel ajunge în cerul spiritual. Devotul care dorește să se bucure de asocierea cu Domnul intră în planetele Vaikuṅṭha, care sunt nenumărate, iar Domnul Suprem prin expansiunile Sale plene, cum este Nārāyaṇa cu patru brațe și cu diferite nume ca Pradyumna, Aniruddha și Govinda, se asociază cu el acolo. Prin urmare, la sfârșitul vieții transcendențiștii se gândesc fie la *brahmajyoti*, la Paramātmā sau la Personalitatea Supremă a Divinității Śrī Kṛṣṇa. În toate cazurile ei intră în cerul spiritual, dar numai devotul sau cel aflat în contact personal cu Domnul Suprem intră în planetele Vaikuṅṭha sau pe planeta Goloka Vṛndāvana. Domnul adaugă în continuare că „despre asta nu este nici o îndoială“. Acest lucru trebuie crezut cu fermitate. Nu trebuie să respingem ceea ce nu se potrivește cu imaginația noastră; atitudinea noastră trebuie să fie cea a lui Arjuna: „cred tot ceea ce ai spus Tu“. Deci când Domnul spune că oricine se gândește la El în momentul morții ca la Brahman, sau Paramātmā, sau Personalitatea Supremă a Divinității intră cu siguranță în cerul spiritual, nu este nici o îndoială asupra acestui lucru. Nici nu se pune problema să nu credem acest lucru. **Bhagavad-gītā** (8.6) mai explică principiul general care

face posibilă intrarea în cerul spiritual prin simpla gândire la Cel Suprem în momentul morții:

*yaṁ yaṁ vāpi smaran bhāvaṁ
tyajaty ante kalevaram
taṁ tam evaiti kaunteya
sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ*

„Oricare ar fi starea de existență pe care și-o amintește cineva atunci când își părăsește corpul prezent, în viața viitoare în acea stare va ajunge negreșit.“ Deci, în primul rând trebuie să înțelegem că natura materială este manifestarea uneia dintre energiile Domnului Suprem. În *Vișṇu Purāṇa* (6.7.61) sunt enumerate toate energiile Domnului Suprem:

*vișṇu-śaktiḥ parā proktā
kṣetra-jñākhyā tathā parā
avidyā-karma-saṁjñānyā
tṛtīyā śaktir iṣyate*

Domnul Suprem are diverse și nenumărate energii ce sunt dincolo de închipuirea noastră; cu toate acestea, marii înțelepți erudiți sau sufletele eliberate au studiat aceste energii și le-au clasificat în trei categorii. Energiile în întregul lor țin de *vișṇu-śakti*, adică sunt diferitele potențe ale Domnului Vișṇu. Prima energie este *parā*, transcendentă. Entitățile vii aparțin și ele energiei superioare, așa cum s-a explicat. Celelalte energii, energiile materiale, țin de modul ignoranței. În momentul morții putem rămâne fie în energia inferioară a lumii materiale, fie ne putem transfera în energia lumii spirituale. Astfel, *Bhagavad-gītā* (8.6) spune:

*yaṁ yaṁ vāpi smaran bhāvaṁ
tyajaty ante kalevaram
taṁ tam evaiti kaunteya
sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ*

„Oricare ar fi starea de existență pe care și-o amintește cineva atunci când își părăsește corpul prezent, în viața viitoare în acea stare va ajunge negreșit.“

În timpul vieții ne gândim de obicei fie la energia materială, fie la cea spirituală. Dar cum putem să ne întoarcem gândurile de la energia materială

către energia spirituală? Există atâtea scrieri care ne umplu mintea de energie materială—ziare, reviste, romane etc. Gândirea noastră care este absorbită acum în aceste scrieri trebuie întoarsă către scrierile vedice. De aceea, marii înțelepți au lăsat o mulțime de scrieri vedice, cum sunt *Purāṇele*. *Purāṇele* nu sunt imaginare; ele sunt înregistrări ale istoriei. În *Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya* 20.122) se află următoarea strofă:

māyā-mugdha jīvera nāhi svataḥ kṛṣṇa-jñāna
jīvere kṛpāya kailā kṛṣṇa veda-purāṇa

Entitățile vii supuse uitării sau sufletele condiționate și-au uitat relația cu Domnul Suprem și au fost acaparate de activitățile materiale. Tocmai pentru ca ele să-și poată întoarce forța gândirii către cerul spiritual, Kṛṣṇa-dvaipāyana Vyāsa a lăsat un mare număr de scrieri vedice. Mai întâi el a divizat *Vedele* în patru părți, apoi le-a explicat în *Purāṇe*, iar pentru cei mai puțin înzestrați a scris *Mahābhārata*. Din *Mahābhārata* face parte și *Bhagavad-gītā*. Apoi toate scrierile vedice au fost rezumate în *Vedānta-sūtra*, iar drept îndrumare pentru viitor el ne-a dat comentariul firesc la *Vedānta-sūtra*, numit *Śrīmad-Bhāgavatam*. Trebuie să ne angajăm întotdeauna mințile în citirea acestor scrieri vedice. Așa cum materialistii își cufundă mințile în citirea ziarelor, revistelor și a altor numeroase scrieri materialiste, noi trebuie să ne transferăm lectura către aceste scrieri ce ne-au fost date de Vyāsadeva; în acest fel ne vom putea aminti de Domnul Suprem în momentul morții. Aceasta este singura cale sugerată de Domnul, și El îi garantează rezultatul: „Nu este nici o îndoială“.

tasmāt sarveṣu kāleṣu
mām anusmara yudhya ca
mayy arpita-mano-buddhir
mām evaiśyasy asaṁśayaḥ

„De aceea, o, Arjuna, trebuie să te gândești mereu la Mine în forma de Kṛṣṇa și în același timp să-ți îndeplinești datoria prescrisă de a lupta. Cu faptele tale dedicate Mie și cu mintea și inteligența fixate asupra Mea, vei ajunge la Mine, fără nici o îndoială.“ (Bg. 8.7)

El nu-l sfătuiește pe Arjuna doar să-și amintească de El și să-și abandoneze ocupația. Nu, Domnul nu sugerează niciodată un lucru impracticabil. În lumea materială, omul trebuie să lucreze pentru a-și menține corpul.

În funcție de îndeletniciri, societatea umană este împărțită în patru diviziuni sau ordine ale societății: *brāhmaṇa*, *kṣatriya*, *vaiśya* și *śūdra*. Brahmanii (*brāhmaṇa*) sau clasa intelectuală are o anumită îndeletnicire, *kṣatriya* sau clasa administrativă are alt tip de îndeletnicire, iar clasa comercianților și cea a muncitorilor își exercită datoriile lor specifice. În societatea umană, fie că ești muncitor, negustor, funcționar sau țăran, sau chiar dacă aparții celei mai înalte clase, fiind scriitor, om de știință sau teolog, trebuie să muncești pentru a-ți câștiga existența. De aceea Domnul îi spune lui Arjuna că nu trebuie să-și părăsească îndeletnicirile, ci atâta timp cât este ocupat cu munca sa, trebuie să-și amintească de Kṛṣṇa (*mām anusmara*). Dacă nu practică amintirea de Kṛṣṇa în timp ce trudește pentru a-și câștiga existența, nu va putea să-și amintească de Kṛṣṇa în momentul morții. Și Domnul Caitanya ne sfătuiește același lucru. El spune *kīrtaniyaḥ sadā hariḥ*: omul trebuie să practice neconținut cântarea numelor Domnului. Numele Domnului nu diferă de Domnul. Deci instrucțiunile Domnului Kṛṣṇa către Arjuna, în care se spune „aminteste-ți de Mine“, și porunca Domnului Caitanya de „a cânta mereu numele Domnului Kṛṣṇa“ sunt de fapt aceeași instrucțiune. Nu este nici o deosebire, întrucât Kṛṣṇa și numele lui Kṛṣṇa nu diferă. La modul absolut, nu există deosebire între referire și referent. De aceea trebuie să practicăm amintirea de Domnul mereu, douăzeci și patru de ore pe zi, cântând numele Sale și alcătuindu-ne în așa fel activitățile vieții încât să ne putem aminti mereu de El.

Cum este posibil acest lucru? *Ācārya* ne dau următorul exemplu. Dacă o femeie măritată are o legătură cu un alt bărbat, sau un bărbat are o legătură cu o altă femeie decât soția sa, această legătură trebuie considerată ca foarte puternică. Cel ce are o astfel de legătură se gândește mereu la cel iubit. Soția care se gândește la iubitul ei, se gândește mereu cum să-l întâlnească, chiar și atunci când își îndeplinește treburile casnice. De fapt ea își îndeplinește treburile casnice cu și mai multă grijă, astfel ca soțul să nu bănuiască legătura ei. În mod similar, noi trebuie să ne amintim mereu de supremul iubit, Śrī Kṛṣṇa, și în același timp să ne îndeplinim îndatoririle materiale foarte bine. Este nevoie de un puternic sentiment de dragoste. Dacă sentimentul nostru de dragoste față de Domnul Suprem este foarte puternic, atunci putem să ne îndeplinim datoria și în același timp să ne amintim de El. Dar trebuie să ne dezvoltăm acest sentiment de dragoste. Arjuna, de exemplu, se gândea mereu la Kṛṣṇa; el era însoțitorul permanent al lui Kṛṣṇa și în același timp era și războinic. Kṛṣṇa nu l-a sfătuit să renunțe la luptă și să meargă în pădure să mediteze. Când Domnul Kṛṣṇa îi descrie lui Arjuna sistemul *yoga*, Arjuna spune că nu poate practica acest sistem.

arjuna uvāca
yo 'yaṁ yogas tvayā proktaḥ
sāmyena madhusūdana
etasyāhaṁ na paśyāmi
cañcalatvāt sthitim sthirām

„Arjuna a spus: O, Madhusūdana, sistemul yoga pe care L-ai rezumat îmi pare inaplicabil și de nesuportat pentru mine, căci mintea este fără odihnă și nestatornică“ (Bg. 6.33).

Însă Domnul a spus (*Gītā* 6.47):

yoginām api sarveṣāṁ
mad-gatenāntarātmanā
śraddhāvān bhajate yo mām
sa me yuktatamo mataḥ

„Dintre toți yoghinii, cel ce este plin de credință, care sălășluiește întotdeauna în Mine, se gândește la Mine înăuntrul său și se dedică slujirii transcendente în iubire către Mine, acela este cel mai intim unit cu Mine în yoga și este cel mai mare dintre toți. Aceasta este opinia Mea“ (Bg. 6.47). Deci cel ce se gândește mereu la Domnul Suprem este cel mai mare yoghin, cel mai desăvârșit *jñānī* și cel mai mare devot în același timp. Domnul îi spune mai departe lui Arjuna că, în calitate de *kṣatriya*, nu poate abandona lupta, dar dacă luptă amintindu-și de Kṛṣṇa, va fi în stare să-și amintească de Kṛṣṇa în momentul morții. Dar cineva trebuie să se predea cu totul în slujirea transcendentă în iubire a Domnului.

În realitate noi nu lucrăm cu corpul, ci cu mintea și inteligența. Deci dacă mintea și inteligența sunt mereu angajate cu gândurile la Domnul Suprem, atunci în mod firesc și simțurile sunt angajate în slujba Lui. La suprafață cel puțin, activitățile simțurilor rămân aceleași, dar conștiința se schimbă. *Bhagavad-gītā* ne învață cum să ne adâncim mintea și inteligența în gândurile despre Domnul. O asemenea adâncire ne va face capabili să ne mutăm în împărăția Domnului. Dacă mintea este angajată în slujba lui Kṛṣṇa, atunci și simțurile sunt automat angajate în slujba Lui. Aceasta este arta și de asemenea și secretul *Bhagavad-gītei*: totala absorbție în gândurile despre Śrī Kṛṣṇa.

Omul modern a făcut eforturi nemaipomenite să ajungă pe lună, dar nu s-a trudit prea tare să se înalțe spiritual. Când cineva are în față cincizeci de ani de viață, trebuie să-și dedice această scurtă perioadă de timp practicării

amintirii Personalității Supreme a Divinității. Această practică este procesul devoțional:

*śravaṇam kīrtanam viṣṇoḥ
smaraṇam pāda-sevanam
arcanam vandanam dāsyam
sakhyam ātma-nivedanam
(Bhāg. 7.5.23)*

Aceste nouă procese, dintre care cel mai ușor este *śravaṇam*, ascultarea *Bhagavad-gītei* de la o persoană realizată, ne va întoarce gândul către Ființa Supremă. Acest lucru va conduce la amintirea Domnului Suprem și îl va face pe om ca atunci când își părăsește corpul să obțină un corp spiritual care este cu adevărat potrivit pentru a se asocia cu Domnul Suprem.

Domnul spune mai departe:

*abhyāsa-yoga-yuktena
cetasā nānya-gāminā
paramam puruṣam divyam
yāti pārthānucintayan*

„Cel ce meditează la Mine ca la Personalitatea Supremă a Divinității, cu mintea permanent angajată în amintirea Mea, neabătându-se din cale, o, Arjuna, este sigur că va ajunge la Mine“ (Bg. 8.8).

Acest proces nu este foarte dificil. Totuși el trebuie învățat de la o persoană experimentată. *Tad vijñānārtham sa gurum evābhigacchet*: trebuie să ne apropiem de cineva care a practicat deja. Mintea zboară mereu de la una la alta, dar trebuie să practicăm permanent concentrarea minții asupra formei Domnului Suprem, Śrī Kṛṣṇa, sau asupra sunetului numelui Său. Mintea este în mod firesc nestatornică, mișcându-se de ici colo, dar ea se poate fixa în vibrația sonoră a lui Kṛṣṇa. Astfel omul trebuie să mediteze asupra lui *paramam puruṣam*, Personalitatea Supremă a Divinității din împărăția spirituală sau cerul spiritual, și astfel să ajungă la El. Căile și mijloacele pentru realizarea sau desăvârșirea ultimă sunt enunțate în *Bhagavad-gītā* iar porțile acestei cunoașteri sunt deschise tuturor. Nimeni nu este lăsat afară. Toate categoriile de oameni se pot apropia de Domnul Kṛṣṇa gândindu-se la El, căci oricine poate să asculte despre El și să se gândească la El.

În continuare, Domnul spune (Bg. 9.32-33):

*mām hi pārtha vyapāśritya
ye 'pi syuḥ pāpa-yonayaḥ
striyo vaiśyās tathā śūdrās
te 'pi yānti parām gatim*

*kiṁ punar brāhmaṇāḥ puṇyā
bhaktā rājarṣayas tathā
anīyam asukhaṁ lokam
imaṁ prāpya bhajasva mām*

Astfel, Domnul spune că până și un negustor, o femeie decăzută, un muncitor sau o ființă umană din cea mai josnică stare de viață poate să ajungă la Cel Suprem. Nu este nevoie de o inteligență deosebit de dezvoltată. Ideea este că oricine acceptă principiul *bhakti-yoga*, și Îl acceptă pe Domnul Suprem ca *summum bonum* al vieții, ca ținta cea mai înaltă, țelul ultim, poate ajunge la Domnul în cerul spiritual. Cel ce adoptă principiile enunțate în *Bhagavad-gītā* poate să-și desăvârșească viața și să găsească o soluție definitivă tuturor problemelor vieții. Aceasta este suma și substanța întregii *Bhagavad-gītā*.

În concluzie, *Bhagavad-gītā* este o scriere transcendentă care trebuie citită cu mare grijă. *Gītā-śāstram idaṁ puṇyaṁ yaḥ pathet prayataḥ puṁsān*: cel ce urmează în mod exact învățăturile din *Bhagavad-gītā* poate fi eliberat de toate suferințele și grijile vieții. *Bhaya-śokādi-varjitaḥ*. Omul va fi eliberat de orice teamă în această viață, iar viața sa următoare va fi spirituală (*Gītā-māhātmya* 1).

Mai există de asemenea un avantaj:

*gītādhyāyana-śīlasya
prāṇāyama-parasya ca
naiva santi hi pāpāni
pūrva-janma-kṛtāni ca*

„Dacă cineva citește *Bhagavad-gītā* în mod foarte sincer și cu toată seriozitatea, prin grația Domnului reacțiile faptelor sale rele din trecut nu vor mai acționa asupra lui“ (*Gītā-māhātmya* 2). Domnul spune cu foarte mare tărie în ultima porțiune din *Bhagavad-gītā* (18.66):

*sarva-dharmān parityajya
mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja*

*aharṁ tvārṁ sarva-pāpēbhyo
mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ*

„Abandonează toate varietățile de religie și doar predă-te Mie. Eu te voi elibera de toate reacțiile păcătoase. Nu te teme.“ Deci Domnul Își asumă întreaga responsabilitate pentru cel ce I se predă Lui și îl pune la adăpost de toate reacțiile păcatelor.

*maline mocanaṁ purṁsāṁ
jala-snānaṁ dīne dīne
sakṛd gītāmṛta-snānaṁ
saṁsāra-mala-nāśanam*

„Cineva se poate curăța zilnic făcând baie în apă, dar dacă cineva se îmbăiază fie și o singură dată în apa sfântă a Gangelui *Bhagavad-gītei*, pentru el murdăria vieții materiale este îndepărtată în întregime“ (*Gītā-māhātmya* 3).

*gītā su-gītā kartavyā
kim anyaiḥ śāstra-vistaraiḥ
yā svayaṁ padmanābhasya
mukha-padmād viniḥṣṛtā*

Deoarece *Bhagavad-gītā* este rostită de Personalitatea Supremă a Divinității, nu mai este nevoie să citim nici o altă scriere vedică. Trebuie doar să citim și să ascultăm *Bhagavad-gītā* cu atenție și în mod regulat. În epoca actuală oamenii sunt atât de absorbiți în activități lumești, încât nu le este posibil să citească toate scrierile vedice. Dar acest lucru nu este necesar. Această singură carte, *Bhagavad-gītā*, va fi suficientă, căci ea este esența tuturor scrierilor vedice și mai ales pentru că este rostită de Personalitatea Supremă a Divinității (*Gītā-māhātmya* 4). Cum s-a mai spus:

După cum este spus:

*bhāratāmṛta-sarvasvaṁ
viṣṇu-vaktrād viniḥṣṛtam
gītā-gaṅgodakaṁ pītṛvā
punar janma na vidyate*

„Cel ce bea apă din Gange dobândește mântuirea, ce să mai spunem atunci despre cel ce bea nectarul *Bhagavad-gītei*? *Bhagavad-gītā* este nectarul ce constituie esența *Mahābhāratei* și este rostită de Domnul Kṛṣṇa Însuși, care este

Vișnu cel original“ (*Gītā-māhātmya* 5). *Bhagavad-gītā* provine din gura Personalității Supreme a Divinității, iar Gangele se spune că izvorăște din lotusul picioarelor Domnului. Desigur că nu este nici o diferență între gura și picioarele Domnului Suprem, dar printr-o studiere imparțială putem aprecia că *Bhagavad-gītā* este chiar mai importantă decât apa Gangelui.

*sarvopaniṣado gāvo
dogdhā gopāla-nandanah
pārtho vatsah su-dhīr bhoktā
dugdharī gītāmṛtaṁ mahat*

„Acest *Gītopaniṣad*, *Bhagavad-gītā*, esența tuturor *Upaniṣadelor*, este întocmai asemenea unei vaci, iar Domnul Kṛṣṇa, vestitul copil-păstor, mulge această vacă. Arjuna este asemeni unui vițel, iar învățații erudiți și devoții puri beau laptele nectarian al *Bhagavad-gītei*“ (*Gītā-māhātmya* 6).

*ekaṁ śāstram devakī-putra-gītam
eko devo devakī-putra eva
eko mantras tasya nāmāni yāni
karmāpy ekaṁ tasya devasya sevā
(Gītā-māhātmya 7)*

În ziua de azi, oamenii sunt foarte dornici să aibă o singură scriptură, un singur Dumnezeu, o singură religie și o singură ocupație. Deci *ekaṁ śāstram devakī-putra-gītam*: să fie o singură scriptură, o scriptură comună întregii lumi—*Bhagavad-gītā*. *Eko devo devakī-putra eva*: să fie un singur Dumnezeu pentru întreaga lume—Śrī Kṛṣṇa. *Eko mantras tasya nāmāni*: și un imn, o *mantra*, o rugăciune—cântarea numelui Său: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. *Karmāpy ekaṁ tasya devasya sevā*: și să existe o singură activitate—slujirea Personalității Supreme a Divinității.

Succesiunea de discipoli

*evam paramparā-prāptam
imam rājarṣayo viduḥ
(Bg. 4.2)*

Bhagavad-gītā aṣa cum este ea am primit-o prin această succesiune de discipoli:

1. Kṛṣṇa	18. Vyāsa Tīrtha
2. Brahmā	19. Lakṣmīpati
3. Nārada	20. Mādhavendra Puri
4. Vyāsa	21. Īśvara Puri, (Nityānanda, Advaita)
5. Madhva	22. Śrī Caitanya
6. Padmanābha	23. Rūpa, (Svarūpa, Sanātana)
7. Nṛhari	24. Raghunātha, Jīva
8. Mādhava	25. Kṛṣṇadāsa
9. Akṣobhya	26. Narottama
10. Jaya Tīrtha	27. Viśvanātha
11. Jñānasindhu	28. (Baladeva), Jagannātha
12. Dayānidhi	29. Bhaktivinoda
13. Vidyānidhi	30. Gaurakiśora
14. Rājendra	31. Bhaktisiddhānta Sarasvatī
15. Jayadharmā	32. A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda
16. Puruṣottama	
17. Brahmaṇya Tīrtha	

CAPITOLUL UNU

Oștirile pe câmpul de luptă de la Kurukșetra

TEXTUL 1

धृतराष्ट्र उवाच
धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः ।
मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत सञ्जय ॥१॥

dhṛtarāṣṭra uvāca
dharma-kṣetre kuru-kṣetre
samavetā yuyutsavaḥ
māmakāḥ pāṇḍavāś caiva
kim akurvata sañjaya

dhṛtarāṣṭraḥ uvāca—regele Dhṛtarāṣṭra a spus; *dharma-kṣetre*—în locul de pelerinaj; *kuru-kṣetre*—în locul numit Kurukșetra; *samavetāḥ*—adunați;

yuyutsavaḥ—dornici de luptă; *māmakāḥ*—ai mei (fii); *pāṇḍavāḥ*—fiii lui Pāṇḍu; *ca*—și; *eva*—desigur; *kim*—ce; *akurvata*—au făcut; *sañjaya*—o, Sañjaya!.

Dhṛtarāștra a spus: O, Sañjaya, ce au făcut fiii mei și fiii lui Pāṇḍu după ce s-au adunat în locul de pelerinaj de la Kurukșetra, dornici de luptă?

COMENTARIU

Bhagavad-gītā este cea mai răspândită lucrare despre știința teistică, rezumată în *Gītā-māhātmya* (*Glorificarea Gītei*). Aici se spune că trebuie să citim *Bhagavad-gītā* cu multă atenție, cu ajutorul unei persoane care este un devot al lui Śrī Kṛșṇa, încercând să o înțelegem fără a introduce interpretări personale. Exemplul unei înțelegeri clare se află chiar în *Bhagavad-gītā*, în felul în care învățătura este înțeleasă de Arjuna direct de la Domnul. Cel care are norocul să înțeleagă *Bhagavad-gītā* pe firul acestei succesiuni disciplice, fără interpretări personale, va ajunge mai presus de studierea întregii înțelepciuni vedice și a tuturor scripturilor lumii. În *Bhagavad-gītā* se găsește tot ceea ce este cuprins în celelalte scripturi, dar cel ce o citește va afla și lucruri ce nu se află niciunde în altă parte. Aceasta este trăsătura specifică pentru *Gītā*: ea este știința teistă desăvârșită, căci este transmisă direct de Suprema Personalitate a Divinității, Domnul Śrī Kṛșṇa.

Subiectele discutate de Dhṛtarāștra și Sañjaya, așa cum sunt descrise în *Mahābhārata*, constituie punctul de pornire al acestei mari filosofii. Se arată că această filosofie a fost elaborată pe câmpul de luptă din Kurukșetra, loc sfânt de pelerinaj din cele mai vechi timpuri ale perioadei vedice. Ea a fost rostită de Domnul în vremea când se afla prezent în persoană pe această planetă, spre a călăuzi omenirea.

Cuvântul *dharma-kșetra* (loc în care se îndeplinesc ritualurile religioase) este semnificativ, deoarece pe câmpul de bătălie de la Kurukșetra, alături de Arjuna se afla Suprema Personalitate a Divinității. Dhṛtarāștra, tatăl fraților Kuru, avea mari îndoieli asupra posibilității victoriei finale a fiilor săi. De aceea, el îl întreabă pe secretarul său, Sañjaya: „Ce au făcut ei?”. Era incredințat că atât fiii săi, cât și fiii fratelui său mai tânăr Pāṇḍu, se adunaseră pe acest câmp din Kurukșetra pentru o înfruntare decisivă, iar întrebarea sa este cu atât mai semnificativă. El nu dorea să se ajungă la un compromis între veri și frați ci dorea să cunoască exact soarta fiilor săi pe câmpul de luptă. Întrucât se convenise ca bătălia să se desfășoare la Kurukșetra—menționat

in *Vede* ca loc de închinăciune chiar și pentru locuitorii cerului—Dhṛtarāṣṭra se temea foarte mult de influența acestui loc sfânt asupra rezultatului bătăliei. El știa foarte bine că acest fapt va influența în mod favorabil pe Arjuna și pe fiii lui Pāṇḍu, căci toți erau foarte virtuoși din fire. Sañjaya fusese elevul lui Vyāsa și de aceea, grație lui Vyāsa, el era în stare să vadă câmpul de luptă din Kurukșetra chiar aflându-se în odaia lui Dhṛtarāṣṭra; așa se face că Dhṛtarāṣṭra îl întreabă despre situația de pe câmpul de luptă.

Aici se dezvăluie gândurile lui Dhṛtarāṣṭra: atât fiii lui Pāṇḍu, cât și fiii lui Dhṛtarāṣṭra aparțin aceleiași familii, dar el declară în mod deliberat că doar fiii săi fac parte din dinastia Kuru, excluzându-i astfel pe fiii lui Pāṇḍu de la moștenirea familiei. Se poate deci vedea poziția exactă a lui Dhṛtarāṣṭra față de nepoții săi, fiii lui Pāṇḍu. Așa cum dintr-un lan de orez sunt smulse plantele nefolositoare, la fel ne așteptăm încă de la început ca din câmpul sacru de la Kurukșetra, unde se afla părintele religiei, Śrī Kṛṣṇa, plantele nedorite precum Duryodhana, fiul lui Dhṛtarāṣṭra și aliații săi să fie smulse, iar persoanele profund religioase, conduse de Yudhiṣṭhira, să fie reșezate de către Domnul la locul cuvenit. Aceasta este semnificația cuvintelor *dharma-kṣetre* și *kuru-kṣetre*, pe lângă importanța lor vedică și istorică.

TEXTUL 2

सञ्जय उवाच

दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा ।
आचार्यमुपसङ्गम्य राजा वचनमब्रवीत् ॥ २ ॥

sañjaya uvāca

dr̥ṣṭvā tu pāṇḍavānikam

vyūḍham duryodhanas tadā

ācāryam upasaṅgamyā

rājā vacanam abravīt

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *dr̥ṣṭvā*—după ce a văzut; *tu*—dar; *pāṇḍavānikam*—oastea fiilor lui Pāṇḍu; *vyūḍham*—desfășurată în linie de bătaie; *duryodhanaḥ*—regele Duryodhana; *tadā*—atunci; *ācāryam*—de învățător; *upasaṅgamyā*—apropiindu-se; *rājā*—regele; *vacanam*—cuvinte; *abravīt*—a rostit.

Saṅjaya a spus: O, rege, după ce a văzut oștirea desfășurată în linie de bătaie de către fiii lui Pāṇḍu, regele Duryodhana s-a apropiat de învățătorul său și a rostit următoarele cuvinte.

COMENTARIU

Dhṛtarāștra era orb din naștere. Din nefericire, el era lipsit și de viziune spirituală. El știa foarte bine că fiii săi erau de asemenea orbi din punct de vedere spiritual și era sigur că nu vor ajunge niciodată la o înțelegere cu fiii lui Pāṇḍu, care erau cu toții pioși încă de la naștere. Cu toate acestea, avea îndoieli în ce privește influența locului de pelerinaj, iar Saṅjaya înțelege motivul pentru care este întrebat asupra situației de pe câmpul de luptă. Din această cauză, Saṅjaya vrea să-l încurajeze pe deznădăjduitul rege, asigurându-l că fiii săi nu vor face nici un fel de compromis sub influența locului sfânt. Astfel, Saṅjaya îl înștiințează pe rege că fiul său Duryodhana, văzând forțele militare ale fiilor lui Pāṇḍu, s-a dus de-ndată la căpetenia oștirii sale, Droṇācārya, spre a-l informa asupra situației reale. Deși Duryodhana era rege, trebuia totuși să se ducă la căpetenia oștirii, din pricina gravității situației. Era deci un foarte bun politician. Dar sub poleiala diplomației, Duryodhana nu-și poate ascunde teama pe care o resimțea văzând desfășurarea oștilor fraților Pāṇḍava.

TEXTUL 3

पश्यैतां पाण्डुपुत्राणामाचार्य महर्षिं चमूम् ।
व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता ॥ ३ ॥

*paśyaitāṁ pāṇḍu-putrāṇām
ācārya mahatīm camūm
vyūdhām drupada-putreṇa
tava śiṣyeṇa dhīmatā*

paśya—privește; *etām*—această; *pāṇḍu-putrāṇām*—a fiilor lui Pāṇḍu; *ācārya*—o, învățătorule; *mahatīm*—mare; *camūm*—oștire; *vyūdhām*—aranjată; *drupada-putreṇa*—de fiul lui Drupada; *tava*—al tău; *śiṣyeṇa*—discipol; *dhīmatā*—foarte inteligent.

O, învățătorule, privește marea oștire a fiilor lui Pāṇḍu, desfășurată cu atâta iscusință de către priceputul tău discipol, fiul lui Drupada.

COMENTARIU

Fiind un mare diplomat, Duryodhana vrea să scoată în evidență defectele lui Droṇācārya, marele *brāhmaṇa* ce comanda oștirea. Droṇācārya avusese niște disensiuni politice cu regele Drupada, tatăl lui Draupadī care era soția lui Arjuna. În urma acestui conflict, Drupada a săvârșit un mare sacrificiu, prin care a dobândit binecuvântarea de a avea un fiu care să fie capabil să-l ucidă pe Droṇācārya. Droṇācārya știa foarte bine acest lucru, însă, fiind un brahman plin de mărinimie, el n-a ezitat să împărtășească toate tainele artei sale militare fiului lui Drupada, Dṛṣṭadyumna, atunci când acesta i-a fost încredințat spre a-l educa în arta militară. Acum, pe câmpul de bătălie de la Kurukșetra, Dṛṣṭadyumna era de partea fraților Pāṇḍava, el fiind cel care realizase desfășurarea oștirii în linie de bătaie, după ce învățase această artă de la Droṇācārya. Duryodhana scoate în evidență această greșeală a lui Droṇācārya, pentru a-l face să devină vigilent și fără șovăială în bătălie. Deosemena, el dorește să sublinieze că Droṇācārya nu trebuie să se arate la fel de indulgent în bătălie față de frații Pāṇḍava, care fuseseră și ei elevii săi îndrăgiți, mai ales Arjuna, care fusese elevul său cel mai drag și cel mai strălucit. Duryodhana îl mai avertizează că o asemenea indulgență în luptă ar duce la înfrângere.

TEXTUL 4

अत्र शूरा महेष्वासा भीमार्जुनसमा युधि ।
युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च महारथः ॥ ४ ॥

*atra śūrā maheṣv-āsā
bhīmārjuna-samā yudhi
yuyudhāno virāṭas ca
drupadaś ca mahā-rathaḥ*

atra—aici; *śūrāḥ*—viteji; *mahā-iṣu-āsāḥ*—mari arcași; *bhīma-arjuna*—lui Bhīma și Arjuna; *samāḥ*—asemenea; *yudhi*—în luptă; *yuyudhānaḥ*—Yuyudhāna; *virāṭaḥ*—Virāṭa; *ca*—și; *drupadaḥ*—Drupada; *ca*—și; *mahā-rathaḥ*—mare luptător.

Aici, în această oștire, sunt mulți arcași viteji, de-o seamă în luptă cu Bhīma și Arjuna, mari luptători precum Yuyudhāna, Virāṭa și Drupada.

COMENTARIU

Chiar dacă Dṛṣṭadyumna nu era un obstacol prea mare în calea mării iscusin-
te în arta militară a lui Droṇācārya, erau însă mulți alți războinici de temut.
Ei sunt pomeniți de Duryodhana ca niște piedici imense în calea victoriei,
pentru că fiecare era la fel de strașnic precum Bhīma sau Arjuna. El cunoștea
puterea lui Bhīma și Arjuna și de aceea îi compară pe ceilalți cu ei.

TEXTUL 5

धृष्टकेतुश्चेकितानः काशिराजश्च वीर्यवान् ।
पुरुजित्कुन्तिभोजश्च शैब्यश्च नरपुङ्गवः ॥ ५ ॥

*dhr̥ṣṭaketuś cekitānaḥ
kāśirājaś ca vīryavān
puruḥjit kuntibhojaś ca
śaibyaś ca nara-puṅgavaḥ*

dhr̥ṣṭaketuḥ—Dhr̥ṣṭaketu; *cekitānaḥ*—Cekitāna; *kāśirājaḥ*—Kāśirāja; *ca*—și;
vīrya-vān—foarte puternic; *puruḥjit*—Puruḥjit; *kuntibhojaḥ*—Kuntibhoja; *ca*
—și; *śaibyaḥ*—Śaibya; *ca*—și; *nara-puṅgavaḥ*—erou între oameni.

**De asemenea mai sunt și alți mari eroi, luptători puternici precum
Dhr̥ṣṭaketu, Cekitāna, Kāśirāja, Puruḥjit, Kuntibhoja și Śaibya.**

TEXTUL 6

युधामन्युश्च विक्रान्त उत्तमौजाश्च वीर्यवान् ।
सौभद्रो द्रौपदेयाश्च सर्व एव महारथाः ॥ ६ ॥

*yudhāmanyuś ca vikrānta
uttamaujāś ca vīryavān
saubhadro draupadeyāś ca
sarva eva mahā-rathāḥ*

yudhāmanyuḥ—Yudhāmanyu; *ca*—și; *vikrāntaḥ*—curajos; *uttamaujāḥ*—
Uttamaujā; *ca*—și; *vīrya-vān*—foarte puternic; *saubhadraḥ*—fiul lui Sub-

hadrā; *draupadeyāḥ*—fiii lui Draupadī; *ca*—și; *sarve*—toți; *eva*—desigur; *mahā-rathāḥ*—mari luptători cu carul.

Mai este și curajosul Yudhāmanyu, preaputernicul Uttamaujā, fiul lui Subhadrā și fiii lui Draupadī. Toți aceștia sunt mari războinici cu carul de luptă.

TEXTUL 7

अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम ।
नायका मम सैन्यस्य संज्ञार्थं तान् ब्रवीमि ते ॥ ७ ॥

*asmākaṁ tu viśiṣṭā ye
tān nibodha dvijottama
nāyakā mama sainyasya
saijñārthaṁ tān bravīmi te*

asmākam—al nostru; *tu*—dar; *viśiṣṭāḥ*—deosebit de puternic; *ye*—cei care; *tān*—pe ei; *nibodha*—cunoaște-i; *dvija-uttama*—o, cel mai bun dintre brahmani; *nāyakāḥ*—căpetenii; *mama*—al meu; *sainyasya*—a oștenilor; *saijñā-arthaṁ*—pentru înștiințarea (ta); *tān*—pe ei; *bravīmi*—ți-i spun; *te*—ție.

Dar spre știrea ta, O, cel mai bun dintre brahmani, am să-ți vorbesc acum despre căpeteniile care sunt deosebit de iscusite în a-mi conduce oștirea.

TEXTUL 8

भवान् भीष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिंजयः ।
अश्वत्थामा विकर्णश्च सौमदत्तिस्तथैव च ॥ ८ ॥

*bhavān bhīṣmaś ca karṇaś ca
kṛpaś ca samitim-jayaḥ
aśvatthāmā vikarṇaś ca
saumadattis tathaiva ca*

bhavān—domnia ta; *bhīṣmaḥ*—străbunul Bhīṣma; *ca*—și; *karṇaḥ*—Karna; *ca*—și; *kṛpaḥ*—Kṛpa; *ca*—și; *samitim-jayaḥ*—întotdeauna învingători în

bătălie; *aśvatthāmā*—Aśvatthāmā; *vikarṇaḥ*—Vikarṇa; *ca*—și; *saumadattiḥ*—fiul lui Somadatta; *tathā*—de asemenea; *eva*—desigur; *ca*—și.

Aceștia sunt oameni vestiți precum domnia ta, Bhīșma, Karṇa, Kṛpa, Aśvatthāmā, Vikarṇa și fiul lui Somadatta numit Bhūriśravā, întotdeauna învingători în bătălii.

COMENTARIU

Duryodhana menționează aici pe neîntrecuții viteji în bătălie, cei ce sunt întotdeauna învingători. Vikarṇa este fratele lui Duryodhana, Aśvatthāmā este fiul lui Droṇācārya iar Saumadatti sau Bhūriśvā este fiul regelui ce stăpâna peste poporul Bhālika. Karṇa este fratele vitreg al lui Arjuna, născut de Kuntī înainte de căsătoria ei cu regele Pāṇḍu. Sora geamănă a lui Kṛpācārya era măritată cu Droṇācārya.

TEXTUL 9

अन्ये च बहवः शूरा मदर्थे त्यक्तजीविताः ।
नानाशस्त्रप्रहरणाः सर्वे युद्धविशारदाः ॥ ९ ॥

anye ca bahavaḥ śūrā
mad-arthe tyakta-jīvitāḥ
nānā-śastra-praharaṇāḥ
sarve yuddha-viśāradaḥ

anye—alți;; *ca*—și; *bahavaḥ*—în număr mare; *śūrāḥ*—eroi; *mat-arthe*—pentru mine; *tyakta-jīvitāḥ*—gata să-și riște viața; *nānā*—multe feluri de; *śastra*—arme; *praharaṇāḥ*—echipați cu; *sarve*—cu toții; *yuddha-viśāradaḥ*—pricepuți în arta militară.

Și mulți alți eroi ce sunt gata să-și dea viața pentru mine, echipați cu felurite arme, fiind cu toții foarte pricepuți în arta militară.

COMENTARIU

În ce-i privește pe ceilalți războinici, precum Jayadratha, Kṛtavarmā și Śalya, aceștia sunt cu toții hotărâți să-și dea viața pentru Duryodhana. Cu alte cuvinte, ei sunt deja cu toții condamnați să moară în bătălia de la Kurukṣetra pentru că trecuseră de partea păcătosului Duryodhana. Însă Duryodhana era

desigur încrezător în victoria sa, bazându-se pe forțele reunite ale prietenilor săi, menționate mai sus.

TEXTUL 10

अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभिरक्षितम् ।
पर्याप्तं त्विदमेतेषां बलं भीमाभिरक्षितम् ॥१०॥

*aparyāptam tad asmākaṁ
balaṁ bhīṣmābhirakṣitam
paryāptam tv idam eteṣāṁ
balaṁ bhīmābhirakṣitam*

aparyāptam—nemăsurată; *tad*—aceasta; *asmākam*—a noastră; *balam*—putere; *bhīṣma*—de către străbunul Bhīṣma; *abhirakṣitam*—ocrotit în mod desăvârșit; *paryāptam*—limitată; *tu*—însă; *idam*—aceea; *eteṣām*—a fraților Pāṇḍava; *balam*—putere; *bhīma*—de Bhīma; *abhirakṣitam*—ocrotit cu grijă.

Nemăsurată este puterea noastră și suntem în mod desăvârșit ocrotiți de către străbunul Bhīṣma, în vreme ce puterea fraților Pāṇḍava, cei ocrotiți cu grijă de Bhīma, este limitată.

COMENTARIU

Duryodhana face aici o estimare comparativă a forțelor. El crede că puterea forțelor sale armate este nemăsurată, fiind protejată în mod special de cel mai priceput general, străbunul Bhīṣma. Pe de altă parte, forțele fraților Pāṇḍava sunt limitate, fiind lăsate în seama unui general mai puțin priceput, Bhīma, care pălea în fața lui Bhīṣma. Duryodhana îl ura dintotdeauna pe Bhīma pentru că știa că, dacă ar fi să fie ucis, acest lucru nu ar putea să se întâmple decât de mâna lui Bhīma. Însă în același timp, era încrezător în victoria sa, datorită prezenței lui Bhīṣma, care era cel mai mare general. Deci concluzia sa că va ieși victorios din bătălie era bine întemeiată.

TEXTUL 11

अयनेषु च सर्वेषु यथाभागमवस्थिताः ।
भीष्ममेवाभिरक्षन्तु भवन्तः सर्व एव हि ॥११॥

*ayaneșu ca sarveșu
yathā-bhāgam avasthitāḥ
bhīṣmam evābhirakṣantu
bhavantaḥ sarva eva hi*

ayaneșu—în punctele strategice; *ca*—și; *sarveșu*—peste tot; *yathā-bhāgam*—oricum ați fi aranjați; *avasthitāḥ*—așezați; *bhīṣmam*—pe străbunul Bhīșma; *eva*—desigur; *abhirakṣantu*—trebuie să îl ajutați; *bhavantaḥ*—domniile voastre; *sarve*—cu toții; *eva hi*—cu-adevărat.

Trebuie, deci, ca voi toți, oriunde ați fi așezați în punctele strategice de intrare în linia de bătaie, să-l ajutați pe străbunul Bhīșma.

COMENTARIU

După ce a lăudat vitejia lui Bhīșma, Duryodhana, gândindu-se că ceilalți ar putea crede că sunt considerați mai puțin importanți, încearcă cu diplomația sa obișnuită să dregă lucrurile prin cuvintele de mai sus. El subliniază că Bhīșma era, fără îndoială, cel mai mare dintre eroi, dar, fiind un om bătrân, fiecare trebuie să se gândească în mod deosebit la protejarea lui din toate părțile. Fiind angajat în bătălie pe unul din flancuri, dușmanul ar putea să profite de acest lucru. De aceea, era important ca ceilalți viteji să nu-și părăsească punctele strategice, căci altfel ar fi permis dușmanului să străpungă linia de bătaie. Era limpede pentru Duryodhana că victoria celor din dinastia Kuru depindea de prezența lui Bhīșmadeva. El avea încredere în sprijinul deplin al lui Bhīșmadeva și Droṇācārya în bătălie, căci știa bine că aceștia nu scosese nici măcar o vorbă când Draupadī, soția lui Arjuna, lipsită de ajutor, le-a cerut să-i facă dreptate atunci când fusese forțată să apară dezbrăcată în fața tuturor marilor generali aflați în adunare. Deși știa că cei doi generali aveau o anume simpatie pentru frații Pāṇḍava, spera totuși că cei doi generali au renunțat de-acum complet la ea, așa cum făcuseră și în timpul jocurilor de noroc.

TEXTUL 12

तस्य सञ्जनयन् हर्षं कुरुवृद्धः पितामहः ।
सिंहनादं विनद्योच्चैः शङ्खं दध्मौ प्रतापवान् ॥१२॥

*tasya sañjanayan harṣam
kuru-vṛddhaḥ pitāmahaḥ
simha-nādam vinadyoccaiḥ
śaṅkham dadhmau pratāpavān*

tasya—al său; *sañjanayan*—sporind; *harṣam*—bucuria; *kuru-vṛddhaḥ*—cel mai bătrân din dinastia Kuru (Bhīṣma); *pitāmahaḥ*—străbunul; *simha-nādam*—răcnet ca al leului; *vinadya*—vibrând; *uccaiḥ*—foarte puternic; *śaṅkham*—scoică; *dadhmau*—suflă; *pratāpavān*—viteazul.

Atunci Bhīṣma, marele viteaz, cel mai bătrân din dinastia Kuru, străbunul luptătorilor, a suflat foarte puternic din scoică, scoțând un sunet ca răcnetul leului, spre bucuria lui Duryodhana.

COMENTARIU

Străbunul dinastiei Kuru putea să înțeleagă tot ce era în sufletul nepotului său Duryodhana și, din milă față de el, încearcă să-l îmbărbăteze sunând puternic din scoică, așa cum se cădea din partea celui ce avea renumele unui leu. În mod indirect, prin simbolul scoicii, el îl înștiințează pe Duryodhana că nu are vreo șansă de izbândă în luptă, pentru că Domnul Suprem Kṛṣṇa, se afla de cealaltă parte. Însă datoria sa era să conducă lupta și de aceea nici o suferință nu l-ar fi împiedicat în a și-o îndeplini.

TEXTUL 13

ततः शङ्खाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखाः ।
सहस्रैवाभ्यहन्यन्त स शब्दस्तुमुलोऽभवत् ॥१३॥

*tataḥ śaṅkhāś ca bheryaś ca
paṇavānaka-gomukhāḥ
sahasraivābhyahanyanta
sa śabdastumulo bhavat*

tataḥ—apoi; *śaṅkhāḥ*—scoicile; *ca*—și; *bheryaḥ*—tobele mari; *ca*—și; *paṇava-ānaka*—tobele mici și timpane; *go-mukhāḥ*—cornuri sau goarne;

sahasā—dintr-o dată; *eva*—chiar; *abhyahanyanta*—au fost sunate simultan; *saḥ*—acest; *śabdaḥ*—sunet combinat; *tumulaḥ*—clocotor; *abhat*—deveni.

Apoi scoicile, tobele mari, goarneau, trâmbițeau și cornurile răsuară toate deodată, iar vuițeau lor era clocotor.

TEXTUL 14

ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यन्दने स्थितौ ।
माधवः पाण्डवश्चैव दिव्यौ शङ्खौ प्रदध्मतुः ॥१४॥

tataḥ śvetair hayair yukte
mahati syandane sthitau
mādhavaḥ pāṇḍavaś caiva
divyau śaṅkhau pradadhmatuḥ

tataḥ—apoi; *śvetaiḥ*—cu albi; *hayaiḥ*—cai; *yukte*—înhămați; *mahati*—într-un mare; *syandane*—car de luptă; *sthitau*—așezați; *mādhavaḥ*—Kṛṣṇa (soțul zeiței norocului); *pāṇḍavaḥ*—Arjuna (fiul lui Pāṇḍu); *ca*—și; *eva*—desigur; *divyau*—transcendente; *śaṅkhau*—scoici; *pradadhmatuḥ*—suflară.

De cealaltă parte, Domnul Kṛṣṇa și Arjuna, așezați în marele lor car de luptă tras de cai albi, suflară în scoicile lor transcendente.

COMENTARIU

Spre deosebire de scoica în care a suflat Bhīṣmadeva, scoicile din mâinile lui Kṛṣṇa și Arjuna sunt numite transcendente. Sunetul scoicilor transcendente indică faptul că nu era nici o nădejde de izbândă pentru cealaltă tabără, căci Kṛṣṇa se afla de partea fraților Pāṇḍava. *Jayas tu pāṇḍu-putrāṅgāṁ yeṣāṁ pakṣe janārdanaḥ*. Victoria este întotdeauna de partea celor asemenea fiilor lui Pāṇḍu, pentru că Domnul Kṛṣṇa este alături de ei. Oriunde și oricând este Domnul prezent, zeița norocului este și ea acolo, căci ea nu trăiește niciodată despărțită de soțul ei. De aceea, pe Arjuna îl așteptau norocul și victoria, așa cum arată transcendentul sunet scos de scoica lui Viṣṇu, sau Domnul Kṛṣṇa. În afară de aceasta, carul în care erau așezați cei doi prieteni fusese dăruit

lui Arjuna de Agni, zeul focului, ceea ce însemna că acest car era în stare să învingă totul, oriunde ar fi fost condus prin cele trei lumi.

TEXTUL 15

पाञ्चजन्यं हृषीकेशो देवदत्तं धनञ्जयः ।
पौण्ड्रं दध्मौ महाशङ्खं भीमकर्मा वृकोदरः ॥१५॥

*pāñcajanyaṁ hṛṣīkeśo
devadattam dhanāñjayaḥ
pauṇḍram dadhmau mahā-śaṅkham
bhīma-karmā vṛkodaraḥ*

pāñcajanyaṁ—scoica numită Pāñcajanya; *hṛṣīka-īśaḥ*—Hṛṣīkeśa (Kṛṣṇa, Stăpânul care călăuzește simțurile devoților); *devadattam*—scoica numită Devadatta; *dhanam-jayaḥ*—Dhanañjaya (Arjuna, cuceritorul bogățiilor); *pauṇḍram*—scoica numită Pauṇḍra; *dadhmau*—suflă; *mahā-śaṅkham*—strașnica scoică; *bhīma-karmā*—cel ce săvârșește fapte supraomenești; *vṛka-udaraḥ*—cel lacom ca un lup (Bhīma).

Domnul Kṛṣṇa suflă în scoica Sa numită Pāñcajanya, Arjuna sună în scoica sa Devadatta, iar Bhīma cel lacom ca un lup, cel ce săvârșește fapte supraomenești, suflă în scoica sa înspăimântătoare numită Pauṇḍra.

COMENTARIU

Domnul Kṛṣṇa este numit în această strofă Hṛṣīkeśa, deoarece El este stăpânul tuturor simțurilor. Ființele sunt părțile Sale integrante și deci și simțurile acestor ființe sunt părți integrante ale simțurilor Sale. Impersonaliștii nu pot să justifice simțurile viețuitoarelor și de aceea au întotdeauna grijă să descrie aceste viețuitoare ca lipsite de simțuri sau impersonale. Domnul, fiind situat în inima tuturor viețuitoarelor, le călăuzește simțurile. Dar această îndrumare depinde de felul în care acea ființă I se încredințează Lui, iar în cazul unui devot pur, El este cel ce îi controlează direct simțurile. Aici pe câmpul de bătălie din Kurukșetra Domnul controlează direct simțurile spirituale ale lui Arjuna și de aici vine numele de Hṛṣīkeśa. Domnul este numit în multe feluri, după activitățile pe care le săvârșește. De exemplu, El este numit Madhusū-

dana deoarece l-a ucis pe demonul numit Madhu; El este numit Govinda pentru că El face plăcere vacilor și simțurilor; El este numit Vāsudeva pentru că a apărut pe Pământ ca fiu al lui Vasudeva; El este numit Devakī-nandana pentru că a acceptat-o ca mamă pe Devakī; El este numit Yaśodā-nandana pentru că și-a petrecut copilăria alături de Yaśodā, în Vṛndāvana; este numit Pārtha-sārathi pentru că a condus carul de luptă al prietenului Său Arjuna. Și tot așa, este numit Hṛṣīkeśa pentru că l-a îndrumat pe Arjuna pe câmpul de luptă de la Kurukṣetra. Arjuna este numit în această strofă Dhanañjaya pentru că l-a ajutat pe fratele său mai mare să adune averea de care acesta avea nevoie pentru cheltuielile necesare diverselor sacrificii. De asemenea, Bhīma este cunoscut ca Vṛkodara pentru că era la fel de capabil de a mânca plin de lăcomie ca și de a îndeplini sarcini herculeene, precum uciderea demonului Hiḍimba. Astfel, diferitele tipuri de scoici în care au suflat diversele personalități aflate de partea fraților Pāṇḍava, începând cu a lui Sṛī Kṛṣṇa, erau deosebit de încurajatoare pentru soldații luptători. În tabăra cealaltă nu existau asemenea avantaje și nici prezența lui Sṛī Kṛṣṇa, supremul călăuzitor, nici a zeiței norocului. De aceea ei erau predestinați să piardă bătălia; acesta era mesajul transmis de sunetul scoicilor.

TEXTELE 16 - 18

अनन्तविजयं राजा कुन्तीपुत्रो युधिष्ठिरः ।

नकुलः सहदेवश्च सुघोषमणिपुष्पकौ ॥१६॥

काश्यश्च परमेष्वासः शिखण्डी च महारथः ।

धृष्टद्युम्नो विराटश्च सात्यकिश्चापराजितः ॥१७॥

द्रुपदो द्रौपदेयाश्च सर्वशः पृथिवीपते ।

सौभद्रश्च महाबाहुः शङ्खान्दध्मुः पृथक्पृथक् ॥१८॥

anantavijayaṁ rājā

kuntī-putro yudhiṣṭhiraḥ

nakulaḥ sahadevaś ca

sughoṣa-manipuṣpakau

kāśyaś ca parameṣv-āsaḥ

śikhaṇḍī ca mahā-rathaḥ

dhr̥ṣṭadyumno virāṭas ca
sātyakis cāparājitaḥ

drupado draupadeyās ca
sarvaśaḥ pṛthivī-pate
saubhadraś ca mahā-bāhuḥ
śāṅkhān dadhmuḥ pṛthak pṛthak

ananta-vijayam—scoica numită Anantavijaya; *rājā*—regele; *kuntī-putraḥ*—fiul lui Kuntī; *yudhiṣṭhiraḥ*—Yudhiṣṭhira; *nakulaḥ*—Nakula; *sahadevaḥ*—Sahadeva; *ca*—și; *sughoṣa-maṇipuṣpakau*—scoicile numite Sughoṣa și Maṇipuṣpaka; *kāśyaḥ*—regele din Kāśī (Vārāṇasī); *ca*—și; *parama-iṣu-āsaḥ*—marele arcaș; *śikhaṇḍī*—Śikhaṇḍī; *ca*—și; *mahā-rathaḥ*—cel ce poate lupta singur cu mai multe mii; *dhr̥ṣṭadyumnaḥ*—Dhr̥ṣṭadyumna (fiul regelui Drupada); *virāṭaḥ*—Virāṭa (prințul care i-a adăpostit pe frații Pāṇḍava atunci când erau deghizați); *ca*—și; *sātyakiḥ*—Sātyaki (un alt nume al lui Yuyudhāna, vizitiul Domnului Kṛṣṇa); *ca*—și; *aparājitaḥ*—cel ce n-a fost vreodată învins; *drupadaḥ*—Drupada, regele din Pāñcāla; *draupadeyāḥ*—fiii lui Draupadi; *ca*—și; *sarvaśaḥ*—toți; *pṛthivī-pate*—o, rege; *saubhadraḥ*—Abhimanyu, fiul lui Subhadrā; *ca*—și; *mahā-bāhuḥ*—cel cu braț puternic; *śāṅkhān*—scoicile; *dadhmuḥ*—suflară; *pṛthak pṛthak*—fiecare separat.

Regele Yudhiṣṭhira, fiul lui Kuntī, suflă în scoica sa Anantavijaya, iar Nakula și Sahadeva suflară în Sughoṣa și Maṇipuṣpaka. Marele arcaș, regele din Kāśī, marele războinic Śikhandī, Dṛṣṭadyumna, Virāṭa, Sātyaki cel de neînvinc, Drupada, fiii lui Draupadi și alții încă, o, rege, precum fiul lui Subhadrā cel cu braț puternic, suflară cu toții pe rând în scoicile lor.

COMENTARIU

Saṅjaya îl înștiințează cu mult tact pe regele Dhṛtarāṣṭra că politica sa nesocotită de a-i înșela pe fiii lui Pāṇḍu și strădania de a-i înscăuna pe fiii săi pe tronul regatului nu erau lucruri demne de laudă. Semnele arătau limpede că întreaga dinastie Kuru va pieri în marea bătălie. Începând cu străbunul Bhīṣma, până la nepoți ca Abhimanyu și alții, incluzând regi din multe țări ale lumii, toți cei ce erau prezenți acolo erau sortiți pieirii. Întreaga catastrofă se datora regelui Dhṛtarāṣṭra, pentru că încurajase politica fiilor săi.

TEXTUL 19

स घोषो धार्तराष्ट्राणां हृदयानि व्यदारयत् ।
नभश्च पृथिवीं चैव तुमुलोऽभ्यनुनादयन् ॥१९॥

*sa ghoṣo dhārtarāṣṭrāṇāṃ
hṛdayāni vyadārayat
nabhaś ca pṛthivīm caiva
tumulo 'bhyanunādayan*

saḥ—această; *ghoṣaḥ*—vibrație; *dhārtarāṣṭrāṇām*—fiilor lui Dhṛtarāṣṭra; *hṛdayāni*—inimile; *vyadārayat*—a zdrobit; *nabhaḥ*—cerul; *ca*—și; *pṛthivīm*—suprafața pământului; *ca*—și; *eva*—desigur; *tumulaḥ*—copleșitor; *abhyanunādayan*—răsunând.

Sunetul acestor felurite scoici deveni copleșitor, răsunând atât în cer cât și pe pământ, sfâșiiind inimile fiilor lui Dhṛtarāṣṭra.

COMENTARIU

Când Bhīṣma și ceilalți din tabăra lui Duryodhana suflaseră în scoicile lor, inimile celor din tabăra fraților Pāṇḍava n-au fost deloc mișcate, acest lucru nefiind menționat. Însă în această strofă se spune că inimile fiilor lui Dhṛtarāṣṭra au fost sfâșiate de sunetul scos de cei din tabăra fraților Pāṇḍava. Acest lucru se datorează numai fraților Pāṇḍava și încrederii lor în Domnul Kṛṣṇa. Cel ce-și caută refugiul în Domnul Suprem nu are de ce să se teamă, chiar în mijlocul celor mai mari nenorociri.

TEXTUL 20

अथ व्यवस्थितान्दृष्ट्वा धार्तराष्ट्रान् कपिध्वजः ।
प्रवृत्ते शस्त्रसम्पाते धनुरुद्यम्य पाण्डवः ।
हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाह महीपते ॥२०॥

*atha vyavasthitān dṛṣṭvā
dhārtarāṣṭrān kapi-dhvajaḥ
pravṛtte śastra-sampāte
dhanur udyamya pāṇḍavaḥ*

*hṛṣīkeśam tadā vākyam
idam āha mahī-pate*

atha—în acel moment; *vyavasthitān*—așezat; *dṛṣtvā*—privind la; *dhṛtarāṣṭrān*—fiii lui Dhṛtarāṣṭra; *kapi-dhvajaḥ*—cel al cărui stindard purta semnul lui Hanumān; *pravṛtte*—gata să înceapă; *śastra-sampāte*—să lanseze săgețile; *dhanuḥ*—arcul; *udyamya*—apucând; *pāṇḍavaḥ*—fiul lui Pāṇḍu (Arjuna); *hṛṣīkeśam*—către Domnul Kṛṣṇa; *tadā*—atunci; *vākyam*—cuvinte; *idam*—aceste; *āha*—spuse; *mahī-pate*—o, rege.

Atunci Arjuna, fiul lui Pāṇḍu, așezat în carul de luptă și purtând stindardul ce avea ca semn pe Hanumān, apucă arcul, gata să-și lanseze săgețile. O, rege, privind la fiii lui Dhṛtarāṣṭra așezați în linie de bătaie, Arjuna grăi către Domnul Kṛṣṇa aceste cuvinte.

COMENTARIU

Lupta sta să înceapă. Așa cum am văzut, fiii lui Dhṛtarāṣṭra erau mai mult sau mai puțin descurajați de neașteptata desfășurare a forțelor militare ale fraților Pāṇḍava, care erau îndrumați pe câmpul de luptă chiar de sfaturile Domnului Kṛṣṇa. Emblema lui Hanumān de pe stindardul lui Arjuna este un alt semn al victoriei, deoarece Hanumān se aliase cu Domnul Rāma în bătălia dintre Rāma și Rāvaṇa, din care Domnul Rāma a ieșit victorios. Deci atât Rāma cât și Hanumān erau prezenți în carul lui Arjuna pentru a-l ajuta. Domnul Kṛṣṇa este Rāma Însuși și oriunde se află Domnul Rāma, se află și eternul său slujitor Hanumān, ca și eterna sa consoartă Sītā, zeița norocului. De aceea Arjuna nu avea de ce să se teamă de nici un vrăjmaș. Iar mai presus de toate, era prezent Domnul Kṛṣṇa, Stăpânul simțurilor în persoană, pentru a-i da îndrumările necesare. Deci, în ce privește bătălia, Arjuna beneficia de cele mai competente îndrumări. Astfel, semnele unei victorii neîndoielnice se întemeiază pe aceste condiții extrem de favorabile, pregătite de către Domnul pentru eternul Său devot.

TEXTELE 21 – 22

अर्जुन उवाच
सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत ।
यावदेतान्निरीक्षेऽहं योद्धुकामानवस्थितान् ॥२१॥

कैर्मया सह योद्धव्यमस्मिन् रणसमुद्यमे ॥२२॥

arjuna uvāca
senayor ubhayor madhye
ratham sthāpaya me 'cyuta
yāvad etān nirikṣe 'ham
yoddhu-kāmān avasthitān
kair mayā saha yoddhavyam
asmin raṇa-samudyame

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *senayoḥ*—al oștirilor; *ubhayoḥ*—amândouă; *madhye*—în mijlocul; *ratham*—carul de luptă; *sthāpaya*—te rog oprește-l; *me*—al meu; *acyuta*—o, tu cel nesupus greșelii; *yāvat*—atâta timp cât; *etān*—pe toți aceștia; *nirikṣe*—să pot vedea; *aham*—eu; *yoddhu-kāmān*—dornici de luptă; *avasthitān*—aliniați pe câmpul de luptă; *kaiḥ*—cu care; *mayā*—de mine; *saha*—împreună; *yoddhavyam*—trebuie luptat; *asmin*—în această; *raṇa*—înfruntare; *samudyame*—prins în.

Arjuna a spus : O, Tu cel nesupus greșelii, condu-mi Te rog carul de luptă între cele două oștiri, ca să-i pot vedea pe cei aflați aici, dornici de luptă, cu care mi-e dat să mă războiesc în marea înfruntare a armelor.

COMENTARIU

Deși Domnul Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității, prin mila Sa fără de cauză, S-a angajat în slujirea prietenului Său. El este numit aici „Cel nesupus greșelii“ deoarece nu dă niciodată greș în afecțiunea Sa pentru devoții Săi. Ca vizitiu al lui Arjuna, El trebuie să îndeplinească poruncile acestuia și, întrucât nu ezită să o facă, este numit aici „cel nesupus greșelii“ sau infailibil. Chiar dacă El acceptă rolul de vizitiu al devotului Său, poziția Sa supremă nu este pusă la îndoială. El este Suprema Personalitate a Divinității, Hṛṣīkeśa, Stăpânul tuturor simțurilor. Relația dintre Domnul și slujitorul Său este foarte tandră și transcendentă. Slujitorul este întotdeauna pregătit să slujească Domnului și la fel și Domnul caută mereu prilejul să-l slujească pe devot. Plăcerea Sa este mult mai mare atunci când devotul Său își asumă o poziție mai avantajoasă, în care să-I poruncească, decât atunci când El este cel care poruncește. Întrucât El este Stăpânul, toți ceilalți sunt supuși porun-

cilor Sale și nimeni nu este deasupra Sa pentru a-I porunci. Și totuși, atunci când vede un devot pur care-I poruncește, dobândește o plăcere transcendențială, chiar dacă El este stăpânul infailibil al tuturor circumstanțelor.

Ca pur devot al Domnului, Arjuna nu dorea să lupte cu verii și frații săi, dar fusese obligat să vină pe câmpul de luptă datorită încăpățânării lui Duryodhana, care se opusese oricăror tratative de pace. De aceea era foarte nerăbdător să vadă cine erau conducătorii aflați pe câmpul de luptă. Deși nu mai putea fi vorba de un nou efort de a încheia pacea, dorea totuși să-i mai vadă odată, pentru a-și da seama cât erau de înclinați spre acest război pe care nu-l dorea nimeni.

TEXTUL 23

योत्स्यमानानवेक्षेऽहं य एतेऽत्र समागताः ।
धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेर्युद्धे प्रियचिकीर्षवः ॥२३॥

*yotsyamānān avekṣe 'ham
ya ete 'tra samāgatāḥ
dhārtarāṣṭrasya durbuddher
yuddhe priya-cikīrṣavaḥ*

yotsyamānān—cei ce vor lupta; *avekṣe*—să-i văd; *aham*—eu; *ye*—cei care; *ete*—aceștia; *atra*—aici; *samāgatāḥ*—adunați; *dhārtarāṣṭrasya*—pentru fiul lui Dhṛtarāṣṭra; *durbuddheḥ*—rău intenționat; *yuddhe*—în luptă; *priya*—pe plac; *cikīrṣavaḥ*—doritori.

Vreau să-i privesc pe cei adunați să lupte, dornici să-i facă pe plac răuvoitorului fiu al lui Dhṛtarāṣṭra.

COMENTARIU

Nu mai era un secret pentru nimeni faptul că Duryodhana dorea să uzurpe regatul fraților Pāṇḍava, uneltind împreună cu tatăl său, Dhṛtarāṣṭra. De aceea, toți cei care au trecut de partea lui Duryodhana trebuie să fi fost de același soi cu el. Arjuna dorea să-i vadă pe câmpul de bătălie, înainte de începerea luptei, tocmai pentru a-și da seama cine sunt de fapt aceștia, fără însă să aibă intenția de a le propune negocieri de pace. De asemenea, mai dorea să-i vadă și pentru a-și da seama de forța cu care trebuie să dea piept, chiar

dacă era pe deplin încrezător în victorie, datorită faptului că Domnul Kṛṣṇa se afla de partea sa.

TEXTUL 24

सञ्जय उवाच
 एवमुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारत ।
 सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थापयित्वा रथोत्तमम् ॥२४॥

sañjaya uvāca
evam ukto hṛṣikeśo
guḍākeśena bhārata
senayor ubhayor madhye
sthāpayitvā rathottamam

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *evam*—astfel; *uktaḥ*—spunându-i-se; *hṛṣikeśaḥ*—Domnul Kṛṣṇa; *guḍākeśena*—de către Arjuna; *bhārata*—o, urmaș al lui Bharata; *senayoḥ*—al oștirilor; *ubhayoḥ*—amândouă; *madhye*—în mijlocul; *sthāpayitvā*—oprind; *ratha-uttamam*—neasemuitul car.

Sañjaya a spus: O, urmaș al lui Bharata, după ce Arjuna I-a spus aceste cuvinte, Domnul Kṛṣṇa a condus neasemuitul car între oștirile celor două tabere.

COMENTARIU

În acest verset Arjuna este numit Guḍākeśa. Guḍākā înseamnă „somm” iar cel care învinge somnul este numit *guḍākeśa*. Somnul semnifică și ignoranța, de aceea Arjuna este cel ce a învins atât somnul, cât și ignoranța, datorită prieteniei sale cu Kṛṣṇa. Ca mare devot al lui Kṛṣṇa, Arjuna nu-L poate uita nici măcar o clipă; aceasta este firea devotului. Fie că veghează, fie că doarme, devotul Domnului nu poate niciodată să se lipsească de gândul la numele lui Kṛṣṇa, la forma, însușirile și petrecerile Sale. Astfel devotul lui Kṛṣṇa poate să învingă atât somnul, cât și ignoranța, prin simplul fapt de a se gândi mereu la Kṛṣṇa. Această stare se numește conștiința de Kṛṣṇa sau *samādhi*. Ca Hṛṣīkeśa sau stăpân al simțurilor și minții fiecărei ființe, Kṛṣṇa putea înțelege intențiile lui Arjuna atunci când voia să-și așeze carul între cele două armate. Îndeplinind aceasta, Kṛṣṇa rosti cele ce urmează.

TEXTUL 25

भीष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च महीक्षिताम् ।
उवाच पार्थ पश्यैतान् समवेतान् कुरूनिति ॥२५॥

bhīṣma-droṇa-pramukhataḥ
sarveṣāṃ ca mahī-kṣitām
uvāca pārtha paśyaitān
samavetān kurūn iti

bhīṣma—străbunul Bhīṣma; *droṇa*—Droṇa învățătorul; *pramukhataḥ*—în fața; *sarveṣāṃ*—tuturor; *ca*—și; *mahī-kṣitām*—stăpânitorilor lumii; *uvāca*—a spus; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *paśya*—privește; *etān*—pe aceștia; *samavetān*—adunați; *kurūn*—membrii dinastiei Kuru; *iti*—astfel.

În fața lui Bhīṣma, Droṇa și a tuturor celorlalți stăpânitori ai lumii, Domnul a spus: O, Pārtha, privește-i pe toți cei din dinastia Kuru ce sunt adunați aici!

COMENTARIU

În calitate de Suprasuflet al tuturor ființelor, Domnul Kṛṣṇa putea înțelege ceea ce se petrecea în mintea lui Arjuna. Folosirea cuvântului Hṛṣikeśa în acest context indică faptul că El cunoștea totul, iar cuvântul Pārtha sau fiu al lui Kuntī ori Pṛthā este de asemenea semnificativ în ce-l privește pe Arjuna. Ca prieten, Kṛṣṇa voia să-l înștiințeze pe Arjuna că, întrucât Arjuna era fiul lui Pṛthā, sora propriului Său tată Vasudeva, El a acceptat să fie conducătorul carului său. Dar de ce îi cere Kṛṣṇa lui Arjuna să-i privească pe cei din dinastia Kuru? Nu cumva Arjuna dorea să se oprească aici și să nu mai lupte? Desigur că nu asta aștepta Kṛṣṇa de la fiul mătușii Sale Pṛthā. Astfel, glumind prietenește, Kṛṣṇa pravește ceea ce se petrece în mintea lui Arjuna.

TEXTUL 26

तत्रापश्यत्स्थितान् पार्थः पितृनथ पितामहान् ।
आचार्यान्मातुलान् भ्रातृन् पुत्रान् पौत्रान् सर्वास्तथा ।
धशुरान् सुहृदश्चैव सेनयोरुभयोरपि ॥२६॥

*tatrāpaśyat sthitān pārthaḥ
pitṛn atha pitāmahān
ācāryān mātulān bhrātṛn
putrān pautrān sakhīns tathā
śvaśurān suhṛdaś caiva
senayor ubhayor api*

tatra—acolo; *apaśyat*—putu să vadă; *sthitān*—așezați; *pārthaḥ*—Arjuna; *pitṛn*—părinți; *atha*—precum și; *pitāmahān*—bunici; *ācāryān*—învățători; *mātulān*—unchi din partea mamei; *bhrātṛn*—frați; *putrān*—fii; *pautrān*—nepoți; *sakhīn*—prieteni; *tathā*—de asemenea; *śvaśurān*—socri; *suhṛdaḥ*—binevoitori; *ca*—și; *eva*—desigur; *senayoḥ*—al oștirilor; *ubhayoḥ*—celor două tabere; *api*—inclusiv.

Atunci Arjuna putu să-i vadă acolo, în rândul oștirilor ambelor tabere, pe părinții, bunicii, învățătorii, unchii, frații, fiii, nepoții și prietenii săi, ca și pe socrii săi și cei ce s-au arătat binevoitori cu el.

COMENTARIU

Pe câmpul de bătălie Arjuna descoperă tot felul de rude. Unii, precum Bhūriśrava, erau de-o seamă cu tatăl său, alții îi erau bunici, precum Bhīșma și Somadatta, apoi învățători precum Droṇācārya și Kṛpācārya, unchi din partea mamei ca Śalya și Śakuni, frați precum Duryodhana, fii precum Lakșmaṇa, prieteni ca Aśvatthāmā, binefăcători ca Kṛtavarmā etc. Deasemenea, printre oșteni putea să-i zărească pe mulți dintre prietenii săi.

TEXTUL 27

तान् समीक्ष्य स कौन्तेयः सर्वान् बन्धूनवस्थितान् ।
कृपया परयाविष्टो विषीदन्निदमब्रवीत् ॥२७॥

*tān samīkṣya sa kaunteyaḥ
sarvān bandhūn avasthitān
kṛpayā parayāviṣṭo
viṣīdann idam abravīt*

tān—pe aceștia; *samīkṣya*—după ce i-a văzut; *saḥ*—el; *kaunteyaḥ*—fiul lui Kuntī; *sarvān*—tot felul de; *bandhūn*—rubedenii; *avasthitān*—aflate acolo; *kṛpayā*—de milă; *parayā*—peste măsură; *āviṣṭaḥ*—copleșit; *viṣīdan*—lamentaându-se; *idam*—astfel; *abravīt*—a vorbit.

Când Arjuna, fiul lui Kuntī, îi văzu pe toți acești prieteni și felurite rude, fu copleșit de milă și vorbi astfel.

TEXTUL 28

अर्जुन उवाच
दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितम् ।
सीदन्ति मम गात्राणि मुखं च परिशुष्यति ॥२८॥

arjuna uvāca
dṛṣṭvemaṁ sva-janaṁ kṛṣṇa
yuyuṭsum samupasthitam
sīdanti mama gātrāṇi
mukhaṁ ca pariśuṣyati

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *dṛṣṭvā*—văzând; *imam*—pe toți aceștia; *sva-janam*—cei apropiați; *kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *yuyuṭsum*—cu toții foarte bătaioși; *samupasthitam*—fiind prezenți; *sīdanti*—tremură; *mama*—ale mele; *gātrāṇi*—membre ale corpului; *mukham*—gura; *ca*—și; *pariśuṣyati*—se usucă.

Arjuna a spus: O, dragă Kṛṣṇa, văzându-mi prietenii și rudele stând în fața mea atât de dornici să lupte, simt cum îmi tremură mădularele trupului și gura mi se usucă.

COMENTARIU

Orice om care este pătruns de o adevărată devoțiune față de Dumnezeu, este înzestrat cu toate virtuțile ce se găsesc la oamenii sfinți sau la semizeii, pe când cei ce nu sunt devoți, oricât ar fi de avansați din punct de vedere material, prin educație și cultură, sunt lipsiți de aceste însușiri divine. Ca atare, Arjuna, de îndată ce i-a văzut pe cei apropiați, prieteni și rude, pe câmpul de bătălie, fu de îndată copleșit de compasiune pentru acei ce hotărâseră să lupte între ei. În ce-i privește pe soldații săi, el era plin de simpatie pentru ei

chiar de la început, însă simțea compasiune chiar și pentru soldații din tabăra opusă, presimțind moartea lor iminentă. Cugetând astfel, mădulele corpului au început să-i tremure iar gura i se uscuse. Era uimit de dorința lor de a lupta, căci practic întreaga comunitate, toate rudele de sânge ale lui Arjuna veniseră să lupte împotriva sa. Acest lucru l-a copleșit pe blândul devot care era Arjuna. Deși nu se spune aici, putem ușor să ne imaginăm că Arjuna nu numai că tremura și i se uscuse gura, dar și că plângea de milă. Aceste semne vizibile la Arjuna nu se datorau slăbiciunii, ci blândeții inimii sale, specifică unui pur devot al Domnului. De aceea se spune în *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.18.12):

*yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā
sarvair guṇais tatra samāsate surāḥ
harāv abhaktasya kuto mahad-guṇā
mano-rathenāsati dhāvato bahiḥ*

„Cel a cărui devoțiune față de Personalitatea Divinității este neclintită, este înzestrat cu toate virtuțile semizeilor. Dar cel care nu este devot al Domnului, nu are decât însușiri materiale ce nu au mare preț. Aceasta se datorează faptului că rătăcește la nivelul mentalului, fiind neîndoielnic atras de strălucirea energiei materiale.“

TEXTUL 29

वेपथुश्च शरीर मे रोमहर्षश्च जायते ।
गाण्डीवं संसते हस्तात्त्वक्चैव परिदहते ॥२९॥

*vepathuś ca śarīre me
roma-harṣaś ca jāyate
gāṇḍīvaṁ sraṁsate hastāt
tvak caiva paridahyate*

vepathuḥ—cutremurarea corpului; *ca*—și; *śarīre*—pe corp; *me*—al meu; *roma-harṣaḥ*—ridicarea părului; *ca*—și; *jāyate*—are loc; *gāṇḍīvaṁ*—arcul Gaṇḍīva al lui Arjuna; *sraṁsate*—alunecă; *hastāt*—din mână; *tvak*—pielea; *ca*—și; *eva*—chiar; *paridahyate*—arde.

Întregul corp mi se cutremură și se împăroșează, arcul Gāṇḍīva îmi alunecă din mână și pielea îmi arde.

COMENTARIU

Există două feluri de tremurat al corpului și două feluri de împăroșare. Asemenea fenomene se produc fie în cazul marilor extazuri spirituale, fie din pricina unei frici foarte mari datorată unor cauze materiale. În realizarea spirituală nu există frică. Semnele pe care le prezintă Arjuna în această situație provin din frica materială—anume, pierderea vieții. Acest lucru se vedește și prin alte semne; el era atât de neliniștit, încât faimosul său arc Gāṇḍīva îi căzuse din mână și, deoarece inima îi ardea în piept, simțea că și pielea parcă îi arde. Toate acestea se datorează unei concepții materiale asupra vieții.

TEXTUL 30

न च शक्नोम्यवस्थातुं भ्रमतीव च मे मनः ।
निमित्तानि च पश्यामि विपरीतानि केशव ॥३०॥

*na ca śaknomy avasthātum
bhramatīva ca me manaḥ
nimittāni ca paśyāmi
viparītāni keśava*

na—nici; *ca*—și; *śaknomy*—sunt în stare; *avasthātum*—să stau; *bhramati*—rătăcește; *iva*—ca și cum; *ca*—și; *me*—a mea; *manaḥ*—minte; *nimittāni*—prilejuri; *ca*—și; *paśyāmi*—văd; *viparītāni*—potrivnice; *keśava*—o, ucigător al demonului Keśi.

O, Kṛṣṇa, ucigător al demonului Keśi, nu mai sunt în stare să stau aici nici măcar o clipă. Nu mai sunt stăpân pe mine și mintea mi se rătăcește. Văd numai prilejuri de nenorocire.

COMENTARIU

Datorită neliniștii sale, Arjuna nu era în stare să mai rămână pe câmpul de luptă și nu mai era stăpân pe sine din pricina slăbiciunii minții sale. Atașamentul excesiv față de lucrurile materiale îl aduce pe om într-o astfel de stare de tulburare. *Bhayaṁ dvitīyābhiniveśataḥ syāt (Śrīm. Bhāg. 11.2.37)*: o asemenea frică și pierdere a echilibrului mental are loc la persoanele care sunt afectate în mod excesiv de condițiile materiale. Arjuna are în vedere doar aspectele funeste ale bătăliei, gândindu-se că n-ar fi fericit nici dacă și-ar învinge

dușmanii. Cuvintele *nimittāni viparitāni* sunt semnificative. Când omul vede doar frustrarea aspirațiilor sale, se întreabă: „Pentru ce mă aflu aici?” Oricine este preocupat doar de sine și de propria bunăstare. Nimeni nu se preocupă de Sinele Suprem. Prin voința lui Kṛṣṇa, Arjuna se dovedește a fi ignorant în ceea ce privește interesul său real. Interesul nostru real se află în Vișṇu, sau Kṛṣṇa. Sufletul condiționat uită acest lucru și de aceea este chinuit de suferințele materiale. Arjuna ajunge să creadă că victoria sa în bătălie nu îi va fi decât prilej de lamentare.

TEXTUL 31

न च श्रेयोऽनुपश्यामि हत्वा स्वजनमाहवे ।
न काङ्क्षे विजयं कृष्ण न च राज्यं सुखानि च ॥३१॥

na ca śreyo 'nupaśyāmi
hatvā sva-janam āhave
na kāṅkṣe vijayaṁ kṛṣṇa
na ca rājyaṁ sukhāni ca

na—nu; *ca*—și; *śreyaḥ*—bun; *anupaśyāmi*—văd; *hatvā*—ucigând; *sva-janam*—pe cei apropiați; *āhave*—în luptă; *na*—nu; *kāṅkṣe*—doresc; *vijayaṁ*—victoria; *kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *na*—nu; *ca*—și; *rājyaṁ*—regatul; *sukhāni*—plăcerile acestuia; *ca*—și.

Nu văd la ce bun să-mi ucid rudele în această bătălie și nici nu pot, dragul meu Kṛṣṇa, să doresc victoria, regatul și fericirea dobândite în acest fel.

COMENTARIU

Necunoscând faptul că adevăratul lor interes se află în Vișṇu (sau Kṛṣṇa), sufletele condiționate sunt atrase de relațiile trupești, sperând ca astfel să fie fericite. Orbiți de o asemenea concepție asupra vieții, aceștia uită chiar și cauza fericirii materiale. Arjuna pare să fi uitat chiar și codurile morale ale unui *kṣatriya*. Se spune că există două categorii de oameni care au calitățile necesare pentru a ajunge după moarte pe planeta solară, care este atât de puternică și strălucitoare: *kṣatriya* care mor pe câmpul de luptă la porunca nemijlocită a lui Kṛṣṇa și cei ce aparțin ordinului renunțării, fiind profund devotați cultivării spiritualității. Arjuna șovăie să-și ucidă chiar și dușmanii, ca să nu

mai vorbim de rudele sale. El crede că ucigându-și rudele nu poate să aibă o viață fericită și de aceea nu vrea să lupte, la fel cum cel ce nu este flămând nu simte nevoia să gătească. Astfel, el se hotărăște să plece în pădure și să ducă o viață retrasă și plină de lipsuri. Dar, în calitate de *ṣatriya*, el are nevoie de un regat pentru a-și duce viața, căci cei din casta *ṣatriya* nu pot avea nici o altă ocupație. Dar Arjuna nu are regat. Singura sa șansă de a obține un regat este lupta cu verii și frații săi, recâștigându-și astfel regatul moștenit de la tatăl său, lucru pe care nu vrea să-l facă. De aceea socotește că este mai bine pentru el să plece în pădure, pentru a duce o viață retrasă și plină de privațiuni.

TEXTELE 32 – 35

किं नो राज्येन गोविन्द किं भोगैर्जीवितेन वा ।
 येषामर्थे काङ्क्षितं नो राज्यं भोगाः सुखानि च ॥३२॥
 त इमेऽवस्थिता युद्धे प्राणांस्त्यक्त्वा धनानि च ।
 आचार्याः पितरः पुत्रास्तथैव च पितामहाः ॥३३॥
 मातुलाः धशुराः पौत्राः श्यालाः सम्बन्धिनस्तथा ।
 एतान्न हन्तुमिच्छामि घ्नतोऽपि मधुसूदन ॥३४॥
 अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किं नु महीकृते ।
 निहत्य धार्तराष्ट्रान्नः का प्रीतिः स्याज्जनादन ॥३५॥

*kiṁ no rājyena govinda
 kiṁ bhogair jīvitena vā
 yeṣām arthe kāṅkṣitaṁ no
 rājyaṁ bhogāḥ sukhāni ca
 ta ime 'vasthitā yuddhe
 prāṇāṁs tyaktvā dhanāni ca
 ācāryāḥ pītarāḥ putrās
 tathaiva ca pitāmahāḥ
 mātulāḥ śvaśurāḥ pautrāḥ
 śyālāḥ sambandhinas tathā
 etān na hantum icchāmi
 ghnato 'pi madhusūdana*

*api trailokya-rājyasya
 hetoḥ kim nu mahī-kṛte
 nihatyā dhārtarāṣṭrān naḥ
 kā prītiḥ syāj janārdana*

kim—ce folos; *naḥ*—nouă; *rājyena*—regatul; *govinda*—o, Kṛṣṇa; *kim*—ce; *bhogaiḥ*—plăcere; *jīvitena*—trăind; *vā*—sau; *yeṣāṃ*—căroră; *arthe*—spre folosul; *kāṅkṣitam*—este dorit; *naḥ*—de noi; *rājyam*—regatul; *bhogāḥ*—plăcerile materiale; *sukhāni*—toate bucuriile; *ca*—și; *te*—ei toți; *ime*—aceștia; *avasthitāḥ*—așezați; *yuddhe*—pe acest câmp de luptă; *prāṇān*—viețile; *tyaktvā*—părăsindu-și; *dhanāni*—averile; *ca*—și; *ācāryāḥ*—învățătorii; *pitarāḥ*—părinții; *putrāḥ*—fiii; *tathā*—ca și; *eva*—desigur; *ca*—și; *pitāmahāḥ*—străbunicii; *mātulāḥ*—unchii din partea mamei; *śvaśurāḥ*—socrii; *pautrāḥ*—nepoții; *śyālāḥ*—cumnații; *sambandhinaḥ*—rubedeniile; *tathā*—precum și; *etān*—pe aceștia; *na*—nicidecum; *hantum*—să-i ucid; *icchāmi*—doresc; *ghnataḥ*—aș fi ucis; *api*—chiar dacă; *madhusūdana*—o, tu ucigător al demonului Madhu (Kṛṣṇa); *api*—chiar dacă; *trai-lokya*—celor trei lumi; *rājyasya*—domnia; *hetoḥ*—în schimb; *kim nu*—darămite; *mahī-kṛte*—pentru pământ; *nihatya*—prinuciderea; *dhārtarāṣṭrān*—fiilor lui Dhṛtarāṣṭra; *naḥ*—a noastră; *kā*—ce; *prītiḥ*—plăcere; *syāt*—ar fi; *janārdana*—o, tu cel ce susții toate ființele.

O, Govinda, la ce ne folosește regatul, fericirea sau chiar viața însăși, dacă toți cei pentru care le-am putea dori sunt acum aliniați pe acest câmp de luptă? O, Madhusūdana, când în fața mea se află învățătorii, părinții, fiii, bunicii, unchii, socrii, nepoții, cumnații și alte rude, gata să renunțe la viață și averi, cum aș putea să le doresc moartea, chiar de-ar fi să mă omoare ei? O, Tu susținătorul tuturor ființelor, nu sunt pregătit să mă lupt cu ei, nici măcar în schimbul celor trei lumi, darămite pentru acest pământ. Ce plăcere am avea ucigându-i pe fiii lui Dhṛtarāṣṭra?

COMENTARIU

Arjuna Îl numește aici pe Domnul Kṛṣṇa „Govinda“, deoarece Kṛṣṇa este obârșia plăcerii pentru vaci și pentru simțuri. Folosind acest cuvânt semnificativ, Arjuna vrea să-L facă pe Kṛṣṇa să înțeleagă ce anume i-ar putea satisface lui simțurile. Însă rostul lui Govinda nu este satisfacerea simțurilor noastre. Dacă, dimpotrivă, noi suntem cei care încercăm să satisfacem simțurile

lui Govinda, atunci sunt satisfăcute și simțurile noastre. La nivel material, fiecare ființă încearcă să-și satisfacă simțurile, dorind ca Dumnezeu să fie Cel care să-i împlinească cererile pentru asemenea satisfacții. Domnul satisface simțurile ființelor în măsura în care acestea o merită, însă nu pe măsura lăcomiei lor. Dar când cineva apucă pe calea opusă—încercând satisfacerea simțurilor lui Govinda, fără a dori să-și satisfacă propriile simțuri—atunci, grație lui Govinda, toate dorințele sale sunt împlinite. Profunda afecțiune a lui Arjuna față de comunitatea din care face parte și față de membrii familiei sale este înfățișată pe de-o parte ca datorându-se compasiunii sale firești față de aceștia. El este, prin urmare, nepregătit pentru luptă. Oricine dorește să-și arate bunăstarea în fața prietenilor și rudelor; Arjuna însă se teme că toate rudele și prietenii săi vor fi uciși pe câmpul de luptă și nu va avea cu cine să împartă bunăstarea obținută în urma victoriei. Acesta este un calcul tipic pentru viața materială. În viața spirituală însă lucrurile sunt complet diferite. Din moment ce devotul dorește să împlinească dorințele Domnului, cu voia Domnului el poate să accepte orice fel de bogății pentru slujirea Domnului, iar dacă Domnul nu vrea, devotul nu trebuie să accepte nici cel mai neînsemnat lucru. Arjuna nu dorea să-și ucidă rudele, dar dacă acestea trebuiau totuși să fie ucise, ar fi dorit ca acela ce le ucide să fie Kṛṣṇa Înșuși. În acel moment el nu știa că acestea erau deja ucise de Kṛṣṇa, chiar înainte de a ajunge pe câmpul de bătălie și că el nu va fi decât instrumentul lui Kṛṣṇa. Acest fapt se va dovedi în capitolele următoare. Având o fire de devot, Arjuna nu găsea nici o plăcere să se răzbune pe netrebnicii săi veri și frați, dar, conform cu planul Domnului, aceștia trebuiau să fie cu toții uciși. Devotul Domnului nu se răzbună pe cei ce-i fac rău, dar Domnul nu îngăduie nici un prejudiciu adus devoților de către răufăcători. Domnul poate să-l ierte pe cel ce-l greșeste Lui, însă nu-l iartă pe cel ce-i face rău devotului Său. De aceea Domnul hotărâse să-i ucidă pe răufăcători, deși Arjuna ar fi dorit să-i ierte.

TEXTUL 36

पापमेवाश्रयेदस्मान् हत्वैतानाततायिनः ।
 तस्मान्नार्हा वयं हन्तुं धार्तराष्ट्रान् सबान्धवान् ।
 स्वजनं हि कथं हत्वा सुखिनः स्याम माधव ॥३६॥

*pāpam evāśrayed asmān
 hatvaitān ātatāyinaḥ*

*tasmān nārḥā vayanī hantum
dhārtarāṣṭrān sa-bāndhavān
sva-janam hi katham hatvā
sukhinaḥ syāma mādhava*

pāpam—nelegiuirile; *eva*—desigur; *āśrayet*—se vor abate; *asmān*—asupra noastră; *hatvā*—ucigând; *etān*—pe acești; *ātatāyinaḥ*—agresori; *tasmāt*—de aceea; *na*—nicidecum; *arhāḥ*—se cuvine ca; *vayam*—noi; *hantum*—să ucidem; *dhārtarāṣṭrān*—pe fiii lui Dhṛtarāṣṭra; *sa-bāndhavān*—împreună cu prietenii; *sva-janam*—rubedeniile; *hi*—cu-adevărat; *katham*—cum oare; *hatvā*—ucigând; *sukhinaḥ*—fericiți; *syāma*—am fi; *mādhava*—o, Kṛṣṇa, soțul zeitei norocului.

Ucigându-i pe acești agresori, păcatul s-ar abate asupra noastră. Nu se cuvine să-i ucidem pe fiii lui Dhṛtarāṣṭra și pe prietenii noștri. O, Kṛṣṇa, soțul zeitei norocului, ce-am dobândi dacă ne-am ucide propriile rude și cum am mai putea fi fericiți?

COMENTARIU

Potrivit învățăturilor vedice, există șase feluri de agresori: 1) cel care otrăvește; 2) cel care dă foc casei; 3) cel care atacă cu arme ucigătoare; 4) cel care jefuiește averea cuiva; 5) cel care ocupă pământul altuia; și 6) cel care răpește soția cuiva. Acești agresori trebuie uciși pe loc, fără ca uciderea lor să atragă păcatul. Uciderea acestor agresori este un lucru normal pentru oamenii obișnuiți, însă Arjuna nu era o persoană obișnuită. Fiind foarte pios din fire, Arjuna dorea să se poarte cu dușmanii precum un sfânt. Dar acest fel de sfințenie nu se potrivește unui *kṣatriya*. Deși cel ce-și asumă responsabilitatea administrării unui stat trebuie să fie pios, el nu trebuie totuși să devină un laș. De exemplu, Domnul Rāma era atât de pios, încât chiar și astăzi oamenii sunt dornici să trăiască în regatul lui Rāma (*rāma-rājya*), însă Rāma n-a arătat niciodată vreo urmă de lașitate. Rāvaṇa era un agresor față de Rāma, deoarece îi răpise soția, pe Sīta, însă Domnul Rāma i-a dat o lecție fără seamăn în istoria lumii. Dar în cazul lui Arjuna trebuie să ținem seama de faptul că agresorii săi erau de un tip cu totul special, fiind vorba de propriul său bunic, de profesorul său, de prietenii săi, fiii, nepoții, etc. Datorită acestora, Arjuna credea că n-ar trebui să ia măsurile aspre necesare împotriva agresorilor obișnuiți. În afară de asta, oamenilor credincioși li se recomandă să ierte. Asemenea recomandări destinate oamenilor sfinți sunt mult mai importante decât

imperativele politice. Decât să-și ucidă propriile rubedenii din motive politice, Arjuna considera că ar fi mai bine să-i ierte, pe temeiul religiei și comportamentului pios. El nu lua deci în considerare doar profitul pe care i l-ar aduce aceste omoruri din punctul de vedere al trecătoarei fericiri trupești. La urma urmei, regatul și plăcerile domniei nu sunt veșnice; de ce, dar, să-și riște viața și mântuirea eternă ucigându-și propriile rude? Felul în care Arjuna se adresează lui Kṛṣṇa cu numele de Mādhava sau „soțul zeiței norocului“ este de asemenea semnificativ în acest context. El dorea să-i arate lui Kṛṣṇa că, în calitatea Sa de soț al zeiței norocului, n-ar trebui să-l împingă pe Arjuna să se apuce de un lucru care i-ar fi adus în final nenorocire. Kṛṣṇa însă nu aduce niciodată nenorocirea nimănui și cu atât mai puțin devoților Săi.

TEXTELE 37 – 38

यद्यप्येते न पश्यन्ति लोभोपहतचेतसः ।
 कुलक्षयकृतं दोषं मित्रद्रोहे च पातकम् ॥३७॥
 कथं न ज्ञेयमस्माभिः पापादस्मान्निवर्तितुम् ।
 कुलक्षयकृतं दोषं प्रपश्यद्भिर्जनार्दान ॥३८॥

*yady apy ete na paśyanti
 lobhopahata-cetasah
 kula-kṣaya-kṛtaṁ doṣaṁ
 mitra-drohe ca pātakam*

*kathaṁ na jñeyam asmābhiḥ
 pāpād asmān nivartitum
 kula-kṣaya-kṛtaṁ doṣaṁ
 prapaśyadbhir janārdana*

yadi—dacă; *apy*—chiar; *ete*—aceștia; *na*—nu; *paśyanti*—văd; *lobha*—lăcomie; *upahata*—cuprinși de; *cetasah*—inimile; *kula-kṣaya*—prin uciderea familiei; *kṛtam*—săvârșită; *doṣam*—greșeala; *mitra-drohe*—prin cearta cu prietenii; *ca*—și; *pātakam*—urmările păcatului; *katham*—de ce; *na*—nu; *jñeyam*—trebuie să se știe; *asmābhiḥ*—de către noi; *pāpāt*—de păcat; *asmāt*—de la aceasta; *nivartitum*—să se oprească; *kula-kṣaya*—prin pieirea dinastiei; *kṛtam*—săvârșită; *doṣam*—fărădelegea; *prapaśyadbhiḥ*—de către cei ce pot să vadă; *janārdana*—o, Kṛṣṇa.

O, Janārdana, deși acești oameni cu inima cuprinsă de lăcomie nu văd nici un rău în a-ți ucide propria familie sau în cearta cu prietenii, de ce oare noi, care înțelegem fărădelegea de a-ți nimici familia, trebuie să săvârșim aceste activități pline de păcat?

COMENTARIU

Un *kṣatriya* nu poate să refuze să lupte sau să se ia la întrecere cu un adversar atunci când este provocat. Datorită acestei obligații, Arjuna nu putea refuza să lupte, căci fusese provocat de către cei aflați de partea lui Duryodhana. În această privință, Arjuna consideră că cei din tabăra adversă ar putea să fie orbi la efectele unei asemenea provocări. Însă Arjuna poate să prevadă efectele nocive ale acestei provocări și de aceea n-o poate accepta. Nu suntem legați de o anume obligație decât atunci când efectele ei sunt pozitive, dar în cazul efectelor contrare, nimeni nu mai este legat de acea obligație. Luând în considerare argumentele pro și contra, Arjuna hotărăște să nu lupte.

TEXTUL 39

कुलक्षये प्रणश्यन्ति कुलधर्माः सनातनाः ।
धर्मे नष्टे कुलं कृत्स्नमधर्मोऽभिभवत्युत ॥३९॥

kula-kṣaye praṇaśyanti
kula-dharmāḥ sanātanāḥ
dharme naṣṭe kulam kṛtsnam
adharmo 'bhibhavaty uta

kula-kṣaye—prin nimicirea familiei; *praṇaśyanti*—sunt distruse; *kula-dharmāḥ*—tradițiile familiei; *sanātanāḥ*—veșnice; *dharme*—religia; *naṣṭe*—fiind nimicită; *kulam*—familia; *kṛtsnam*—întreagă; *adharmāḥ*—fărădelegea; *abhibhavaty*—transformă; *uta*—s-a spus.

Distrugând dinastia, tradiția eternă a familiei este distrusă și astfel fărădelegea pune stăpânire pe întreaga familie.

COMENTARIU

În sistemul *varṇāśrama* există numeroase principii legate de tradiția religioasă, care să-i ajute pe membrii unei familii să se dezvolte așa cum se cuvine și

să ajungă să asimileze valorile spirituale. Cei mai vârstnici membri ai familiei sunt răspunzători de îndeplinirea acestui proces de purificare, începând de la naștere și până la moarte. Însă prin moartea celor vârstnici, aceste tradiții familiale de purificare pot să se întrerupă, iar membrii mai tineri ai familiei pot să capete apucături nelegiuite, pierzându-și astfel șansa unei salvări spirituale. De aceea, membrii mai vârstnici ai unei familii nu trebuie să fie uciși sub nici un motiv.

TEXTUL 40

अधर्माभिभवत्कृष्ण प्रदुष्यन्ति कुलस्त्रियः ।
स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णसङ्करः ॥४०॥

*adharmābhibhavāt kṛṣṇa
praduṣyanti kula-striyaḥ
strīṣu duṣṭāsu vārṣṇeya
jāyate varṇa-saṅkaraḥ*

adharmā—fărădelegea; *abhibhavāt*—devenind atotstăpânitoare; *kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *praduṣyanti*—se depravează; *kula-striyaḥ*—femeile din familie; *strīṣu*—când femeile; *duṣṭāsu*—ajung depravate; *vārṣṇeya*—o, urmaș al lui Vṛṣṇi; *jāyate*—se naște; *varṇa-saṅkaraḥ*—progenitura nedorită.

O, Kṛṣṇa, când în familie stăpânește fărădelegea, femeile se depravează, iar din depravarea femeilor, o, descendent a lui Vṛṣṇi, se nasc urmași nedoriți.

COMENTARIU

O populație sănătoasă formează temelia păcii, prosperității și progresului spiritual al vieții în societatea umană. Principiile religioase din sistemul *varṇāśrama* au fost astfel concepute, încât populația sănătoasă să predomină în societate, slujind astfel progresului spiritual general al statului și comunității. O astfel de populație depinde de castitatea și fidelitatea femeilor sale. Așa cum un copil poate fi cu ușurință înșelat, la fel și femeile sunt predispușe la depravare. De aceea, atât copiii cât și femeile au nevoie de ocrotirea membrilor mai în vârstă ai familiei. Fiind angajate în felurite practici religioase, femeile nu vor putea să comită adulter. După opinia lui Cāṇakya Paṇḍita, de obicei femeile nu sunt prea inteligente și de aceea nu sunt demne de

încredere. Prin urmare, ele trebuie să fie angajate în diverse tradiții familiale legate de activitățile religioase și astfel, păstrându-și castitatea și devoțiunea, vor da naștere unei populații sănătoase, capabilă să participe la sistemul *varṇāśrama*. Prin destrămarea sistemului *varṇāśrama-dharma* este firesc ca femeile să devină libere în purtări și să se amestece cu bărbații, dedându-se adulterului, cu riscul apariției unor urmași nedorți. Bărbații iresponsabili provoacă de asemenea adulterul în societate și astfel copiii nedorți invadează omenirea, cu riscul apariției războaielor și epidemiilor.

TEXTUL 41

सङ्करो नरकायैव कुलघ्नानां कुलस्य च ।
पतन्ति पितरो ह्येषां लुप्तपिण्डोदकक्रियाः ॥४१॥

saṅkaro narakāyaiva
kula-ghnānām kulasya ca
patanti pitaro hy eṣām
lupta-piṇḍodaka-kriyāḥ

saṅkaraḥ—acești copii nedorți; *narakāya*—le fac viața infernală; *eva*—cu siguranță; *kula-ghnānām*—celor ce distrug familia; *kulasya*—pentru familie; *ca*—de asemenea; *patanti*—se prăbușesc; *pitaraḥ*—străbunii; *hi*—cu adevărat; *eṣām*—acestora; *lupta*—oprită; *piṇḍa*—a ofrandei de hrană; *udaka*—și apă; *kriyāḥ*—săvârșire.

Creșterea populației nedorite aduce în mod sigur o viață de infern, atât pentru familie, cât și pentru cei ce distrug tradiția familiei. Străbunii acestor familii decăzute se prăbușesc, căci îndeplinirea ritualului de a le oferi hrană și apă încetează cu totul.

COMENTARIU

Potrivit cu legile și îndatoririle celui ce urmărește câștiguri materiale, este necesar să se ofere periodic hrană și apă străbunilor familiei. Această ofrandă este săvârșită prin adorarea lui Vișnu, deoarece consumarea rămășițelor hranei oferite lui Vișnu eliberează pe cineva de toate urmările activităților păcătoase. Uneori strămoșii pot să sufere din pricina diverselor tipuri de reacții datorate

păcatelor, iar câteodată unii din ei nu se pot nici măcar reîncarna într-un corp material grosier, fiind forțați să rămână în corpul subtil, în chip de stafie. Astfel, dacă urmașii oferă strămoșilor rămășițele de hrană numită *prasādam*, aceștia pot fi izbăviți de existența de stafie sau de alte feluri de viață la fel de groaznice. Asemenea ajutor acordat strămoșilor este o tradiție a familiei, iar cei ce nu au o viață în devoțiune trebuie să îndeplinească aceste ritualuri. Cel ce se angajează în viața devoțională nu mai trebuie să îndeplinească aceste acțiuni. Prin simpla îndeplinire a slujirii cu devoțiune omul poate să izbăvească de toate suferințele sute și mii de strămoși. În *Śrīmad Bhāgavatam* (11.5.41) se spune:

*devarṣi-bhūtāpta-nṛṇāṃ pitṛṇāṃ
na kiṅkaro nāyam ṛṇī ca rājan
sarvātmanā yaḥ śaraṇaṃ śaraṇyaṃ
gato mukundaṃ pariḥṛtya kartam*

„Oricine care-și găsește adăpost la picioarele de lotus ale lui Mukunda, cel ce dăruiește eliberarea, renunțând la toate îndatoririle și angajându-se pe acest drum cu toată hotărârea, nu mai are nici o îndatorire sau obligație față de semizei, înțelepți, celelalte ființe, membrii familiei, omenire sau strămoși.“ Aceste obligații sunt automat îndeplinite prin slujirea cu devoțiune față de Suprema Personalitate a Divinității.

TEXTUL 42

दोषैरैतैः कुलग्नानां वर्णसङ्करकारकैः ।
उत्साद्यन्ते जातिधर्माः कुलधर्माश्च शाश्वताः ॥४२॥

*doṣair etaiḥ kula-ghnānām
varṇa-saṅkara-kāraḥ
utsādyante jāti-dharmāḥ
kula-dharmāś ca śāśvatāḥ*

doṣaiḥ—prin astfel de greșeli; *etaiḥ*—toate aceste; *kula-ghnānām*—ale distrugătorilor familiei; *varṇa-saṅkara*—copiilor nedoriți; *kāraḥ*—care sunt cauza; *utsādyante*—sunt devastate; *jāti-dharmāḥ*—rânduielile comunității; *kula-dharmāḥ*—tradițiile familiei; *ca*—și; *śāśvatāḥ*—eterne.

Prin faptele rele ale celor ce distrug tradiția familiei, dând astfel naștere copiilor nedorți, toate rânduielile comunității, ca și cele destinate bunăstării familiei se destramă.

COMENTARIU

Rânduielile comunității pentru cele patru categorii ale societății umane, combinate cu activitățile care asigură bunăstarea familiei, așa cum sunt stipulate în sistemul *sanātana-dharma* sau *varṇāśrama-dharma*, sunt destinate să-l ajute pe om să atingă eliberarea finală. De aceea, întreruperea tradiției acestui *sanātana-dharma* de către conducătorii iresponsabili ai societății aduce haosul în societate și, ca urmare, oamenii uită de țelul vieții—Vișnu. Asemenea conducători sunt numiți „orbi“, iar cei care-i urmează pot fi siguri că se îndreaptă spre haos.

TEXTUL 43

उत्सन्नकुलधर्माणां मनुष्याणां जनार्दन ।
नरके नियतं वासो भवतीत्यनुश्रुम ॥४३॥

utsanna-kula-dharmāṇām
manuṣyāṇām janārdana
narake niyatam vāso
bhavatīty anuśrūma

utsanna—distrusă; *kula-dharmāṇām*—a căror tradiție familială; *manuṣyāṇām*—a acelor oameni; *janārdana*—o, Kṛṣṇa; *narake*—în infern; *niyatam*—întotdeauna; *vāsaḥ*—sălașul; *bhavati*—le este; *iti*—astfel; *anuśrūma*—am aflat prin succesiune disciplică.

O, Kṛṣṇa, susținătorul oamenilor, prin succesiunea disciplică am aflat că acei ce distrug tradițiile familiei rămân pe veci în infern.

COMENTARIU

Arjuna nu-și întemeiază argumentele pe propria experiență, ci pe ceea ce a aflat din surse autorizate. Aceasta este modalitatea de a dobândi o cunoaștere reală. Nimeni nu poate ajunge pe adevărata culme a cunoașterii efective fără ajutorul unei persoane pricepute, care este deja bine stabilită în această

cunoaștere. În cadrul instituției *varṇāśrama* există un sistem prin care înaintea morții o persoană parcurge procesul de ispășire a faptelor sale păcătoase. Cel ce este mereu implicat în activități păcătoase trebuie să recurgă la procesul de ispășire numit *prāyaścitta*. Altfel el va ajunge cu siguranță pe planetele infernale, supus existențelor pline de suferință ce rezultă din activitățile păcătoase.

TEXTUL 44

अहो बत महत्पापं कर्तुं व्यवसिता वयम् ।
यद्राज्यसुखलोभेन हन्तुं स्वजनमुद्यताः ॥४४॥

*aho bata mahat pāpaṁ
kartuṁ vyavasitā vayam
yad rājya-sukha-lobhena
hantuṁ sva-janam udyatāḥ*

aho—vai; *bata*—cât de ciudat; *mahat*—mare; *pāpam*—păcate; *kartum*—să facem; *vyavasitāḥ*—am hotărât; *vayam*—noi; *yad*—deoarece; *rājya-sukha-lobhena*—atrași de dorința plăcerilor domniei; *hantum*—să ucidem ; *sva-janam*—rudele; *udyatāḥ*—încercând.

Vai, cât de ciudat este că ne pregătim a săvârși aceste mari păcate! Atrași de dorința de a ne bucura de plăcerile domniei, suntem gata să ne ucidem propriile rude.

COMENTARIU

Împinsă de motive egoiste, o persoană poate ajunge la astfel de activități păcătoase, cum ar fi uciderea propriului său frate, tată sau propriei mame. Există destule exemple în istoria lumii. Dar Arjuna, fiind un sfânt devot al Domnului, este mereu conștient de principiile morale și de aceea are grijă să ocolească asemenea fapte.

TEXTUL 45

यदि मामप्रतीकारमशस्त्रं शस्त्रपाणयः ।
धार्तराष्ट्रा रणे हन्युस्तन्मे क्षेमतरं भवेत् ॥४५॥

*yadi mām apratikāram
 aśastram śastra-pāṇayah
 dhārtarāṣṭrā raṇe hanyuḥ
 tat me kṣemataram bhavet*

yadi—chiar dacă; *mām*—pe mine; *apratikāram*—fără a opune rezistență; *aśastram*—dezarmat; *śastra-pāṇayah*—cei cu arme în mâini; *dhārtarāṣṭrāḥ*—fiii lui Dhṛtarāṣṭra; *raṇe*—pe câmpul de luptă; *hanyuḥ*—ar ucide; *tat*—aceasta; *me*—pentru mine; *kṣema-taram*—mai bine; *bhavet*—ar fi.

Ar fi mai bine pentru mine dacă fiii lui Dhṛtarāṣṭra, cu arma în mână, m-ar ucide pe câmpul de luptă neînarmat și fără să mă împotrivesc.

COMENTARIU

Potrivit principiilor de luptă ale unui *kṣatriya*, un dușman neînarmat și care nu vrea să lupte, nu trebuie să fie atacat. Arjuna însă hotărăște să nu lupte nici chiar dacă este atacat de dușman în această situație dezavantajoasă, neluând în seamă cât de mare era dorința adversarilor săi de a lupta. Această atitudine se datorează blândetii inimii sale, semn că era un mare devot al Domnului.

TEXTUL 46

सञ्जय उवाच
 एवमुक्त्वार्जुनः सङ्ख्ये रथोपस्थ उपाविशत् ।
 विसृज्य सशरं चापं शोकसंविग्रमानसः ॥४६॥

*sañjaya uvāca
 evam uktvārjunah saṅkhye
 rathopastha upāviśat
 viśṛjya sa-śaram cāpaṁ
 śoka-saṁvigna-mānasaḥ*

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *evam*—astfel; *uktvā*—zicând; *arjunah*—Arjuna; *saṅkhye*—pe câmpul de luptă; *ratha*—carului; *upasthe*—pe scaunul; *upāviśat*—s-a așezat din nou; *viśṛjya*—lăsând de-o parte; *sa-śaram*—cu săgețile; *cāpam*—arcul; *śoka*—de lamentare; *saṁvigna*—îndurerat; *mānasaḥ*—în minte.

Saṅjaya a spus: Vorbind astfel pe câmpul de luptă, Arjuna lasă de-o parte arcul și săgețile și se așează în car, cu mintea copleșită de mâhnire.

COMENTARIU

Atâta timp cât observase situația din tabăra dușmană, Arjuna stătuse în picioare în car, dar acum, cuprins de mâhnire, se așează din nou, lăsând de-o parte arcul și săgețile. O persoană atât de bună și blândă la inimă, slujind cu devoțiune Domnului, este pregătită să primească cunoașterea de sine.

Astfel se încheie comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul întâi din Śrīmad Bhagavad-gītā, numit „Oștirile pe câmpul de luptă de la Kurukșetra“.

CAPITOLUL DOI

Conținutul din Gītā în rezumat

TEXTUL 1

सञ्जय उवाच

तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम् ।
विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ॥१॥

*sañjaya uvāca
tam tathā kṛpayāviṣṭam
aśru-pūrṇākulekṣaṇam
viṣīdantam idam vākyaṃ
uvāca madhusūdanaḥ*

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *tam*—pe Arjuna; *tathā*—astfel; *kṛpayā*—de milă; *āviṣṭam*—copleșit; *aśru-pūrṇa-ākula*—plini de lacrimi; *ikṣaṇam*—ochii; *viṣīdantam*—lamentându-se; *idam*—aceste; *vākyaṃ*—cuvinte; *uvāca*—roști; *madhu-sūdanaḥ*—cel ce l-a ucis pe Madhu.

Saṅjaya a spus: Văzându-l pe Arjuna cuprins de milă, deprimat, cu ochii plini de lacrimi, Madhusūdana, Kṛṣṇa, rosti următoarele cuvinte.

COMENTARIU

Compasiunea pentru cele materiale, lamentarea și lacrimile, toate sunt semne ale ignoranței asupra sinelui real. Compasiunea pentru sinele real înseamnă realizare de sine. Cuvântul „Madhusūdana“ este semnificativ în acest verset. Arjuna ar dori ca Śrī Kṛṣṇa, cel ce l-a ucis pe demonul Madhu, săucidă acum demonul neînțelegerii ce l-a cuprins când trebuia să-și îplinească datoria. Nimeni nu știe unde să-și folosească compasiunea. N-are nici un rost să-ți pară rău de hainele unui om care se înneacă. Cel căzut în oceanul ignoranței nu poate fi salvat doar prin salvarea veșmântului exterior—corpul material grosier. Cel ce nu știe acest lucru, plângând după veșmântul exterior, este numit *śūdra*, cel ce se lamentează fără rost. În calitatea sa de *kṣatriya*, purtarea lui Arjuna era neașteptată. Însă Domnul Kṛṣṇa poate să risipească lamentările celui ignorant; acesta este scopul pentru care a fost cântată *Bhagavad-gītā* de către El. Acest capitol ne învață despre realizarea de sine, prin studierea analitică a corpului material și a sufletului spiritual, așa cum a fost explicată de autoritatea supremă, Domnul Śrī Kṛṣṇa. Această realizare este posibilă atunci când omul acționează fără să se atașeze de fructul activităților, rămânând mereu cu gândul fixat asupra sinelui real.

TEXTUL 2

श्रीभगवानुवाच

कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम् ।
अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन ॥ २ ॥

śrī-bhagavān uvāca
kutas tvā kaśmalam idaṁ
viṣame samupasthitam
anārya-juṣṭam asvargyam
akīrti-karam arjuna

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *kutaḥ*—de unde; *tvā*—la tine; *kaśmalam*—necurătenie; *idaṁ*—această lamentare;

viṣame—în această clipă de cumpănă; *samupasthitam*—a sosit; *anārya*—cei ce nu știu să prețuiască viața; *juṣtam*—săvârșite de; *asvargyam*—care nu duce spre planetele superioare; *akīrti*—defăimare; *karam*—pricină de; *arjuna*—o, Arjuna.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Dragul Meu Arjuna, de unde au venit aceste gânduri necurate asupra ta, cu totul nedemne de un om ce știe să prețuiască viața? Acestea nu te îndreaptă spre planetele superioare, ci doar spre propria-ți defăimare.

COMENTARIU

Kṛṣṇa și Suprema Personalitate a Divinității sunt unul și același lucru. De aceea, peste tot în *Gītā* Śrī Kṛṣṇa este numit Bhagavān. Bhagavān este aspectul ultim al Adevărului Absolut. Adevărul Absolut se realizează în trei etape de cunoaștere: Brahman sau spiritul impersonal atotpătrunzător; Paramātmā sau aspectul Supremului situat în inima tuturor ființelor; Bhagavān sau Suprema Personalitate a Divinității, Śrī Kṛṣṇa. În *Śrīmad Bhāgavatam* (1.2.11) această concepție asupra Adevărului Absolut este explicată astfel:

*vadanti tat tattva-vidas
tattvaṃ yaj jñānam advayam
brahmeti paramātmēti
bhagavān iti śabdyate*

„Adevărul Absolut este realizat în trei etape de înțelegere de către cel ce a ajuns la această cunoaștere și toate aceste etape sunt identice. Aceste etape ale Adevărului Absolut sunt exprimate ca Brahman, Paramātmā și Bhagavān.“
Aceste trei aspecte ale divinului se pot ilustra prin exemplul soarelui care are de asemenea trei aspecte și anume: lumina soarelui, suprafața soarelui și planeta solară propriu-zisă. Cel ce studiază doar lumina soarelui este un începător, cel ce înțelege ceea ce se petrece la suprafața soarelui este ceva mai avansat, iar cel ce poate să pătrundă în planeta solară este cel mai avansat. Învățații obișnuiți, care se mulțumesc doar cu cunoașterea luminii soarelui, a atotpătrunderii sale și a orbitorii sale străluciri impersonale, pot fi comparați cu cei ce reușesc să realizeze doar aspectul de Brahman al Adevărului Absolut. Învățații mai avansați pot cunoaște discul soarelui, cunoaștere comparată cu cea a aspectului de Paramātmā al Adevărului Absolut. Iar învățații care pătrund în inima planetei solare este comparat cu cei ce realizează trăsăturile

personale ale Adevărului Absolut Suprem. De aceea *bhakta* sau transcenden-taliștii care au realizat aspectul de Bhagavān al Adevărului Absolut sunt cei mai avansați dintre transcendenaliști, chiar dacă toți cei ce sunt angajați în studierea Adevărului Absolut sunt cuprinși în același domeniu. Deși lumina soarelui, discul solar și interiorul planetei solare nu pot fi separate, totuși cei ce studiază cele trei aspecte distincte nu fac parte din aceeași categorie.

Cuvântul sanskrit *bhagavān* a fost explicat de o mare autoritate în acest dome-niu, Parāśara Muni, tatăl lui Vyāsadeva. Persoana Supremă care posedă toate bogățiile, toate puterile, toată faima, toată frumusețea, toată cunoașterea și toată renunțarea este numită Bhagavān. Există multe persoane foarte bogate, foarte puternice, foarte frumoase, foarte renumite, foarte învățate și foarte detașate, dar nici una dintre ele nu poate să spună că posedă toate bogățiile, toate puterile etc. în întregul lor. Numai Kṛṣṇa poate spune acest lucru, căci El este Suprema Personalitate a Divinității. Nici o ființă, inclusiv Brahmā, Śiva sau Nārāyaṇa, nu poate să aibă atât de multe bogății în aceeași măsură ca Śrī Kṛṣṇa. De aceea în *Brahma-saṁhita* Brahmā însuși ajunge la concluzia că Śrī Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității. Nimeni nu este egalul Său sau mai presus de El. El este Domnul primordial sau Bhagavān, cunoscut și ca Govinda, fiind suprema cauză a tuturor cauzelor:

*īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ
sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ
sarva-kāraṇa-kāraṇam*

„Mulți sunt cei care posedă calitățile lui Bhagavān, dar Kṛṣṇa este suprem, căci nimeni nu poate să-L întrecă. El este Persoana Supremă iar corpul Său este etern, plin de cunoaștere și beatitudine. El este Domnul Govinda cel pri-mordial și cauză a tuturor cauzelor.“ (*Brahma-saṁhita*, 5.1).

În *Śrīmad Bhāgavatam* există de asemenea o listă a mai multor încarnări ale Supremei Personalități a Divinității, dar Kṛṣṇa este descris ca fiind Persona-litatea originară a Divinității, din care foarte multe încarnări și Personalități ale Divinității expandează:

*ete cāmśa-kalāḥ puruṣaḥ
kṛṣṇas tu bhagavān svayam
indrāri-vyākulaṁ lokam
mṛdayanti yuge yuge*

„Toate încarnările Divinității înfățișate în această listă sunt fie expansiuni plene, fie părți ale acestor expansiuni plene ale Supremei Divinități, dar Kṛṣṇa este Însăși Suprema Personalitate a Divinității“ (*Śrīm. Bhāg.* 4.3.28). Deci Kṛṣṇa este Suprema Personalitate originară a Divinității, Adevărul Absolut, sursa atât a Suprasufletului cât și a impersonalului Brahman.

În prezența Supremei Personalități a Divinității, lamentările lui Arjuna pentru rudele sale sunt cu siguranță neavenite, de aceea Kṛṣṇa Își exprimă surprinderea prin cuvântul *kutaḥ*, „de unde“. Asemenea lucruri nedemne nu erau de așteptat din partea unei persoane aparținând categoriei de oameni civilizați numiți *āryan*. Cuvântul *āryan* se aplică persoanelor care cunosc prețul vieții și au o civilizație întemeiată pe realizarea spirituală. Persoanele ce se conduc după concepția materială asupra vieții nu știu că scopul vieții este realizarea Adevărului Absolut, Vișṇu, sau Bhagavān, fiind prinși în capcana aspectului exterior al lumii materiale și din acest motiv ei nu înțeleg ce înseamnă eliberarea. Cei ce nu știu nimic despre eliberarea de legăturile materiale sunt numiți *ne-āryan*. Deși Arjuna era un *kṣatriya*, el se abătuse de la datoriile sale prescrite, prin refuzul de a lupta. Acest act de lașitate este descris ca fiind demn de cei ce sunt *ne-āryan*. Această abatere de la datorie nu-l ajută pe om să progreseze în viața spirituală și nici nu-i dă prilejul să ajungă renumit în această lume. De aceea Śrī Kṛṣṇa nu aprobă așa numita compasiune a lui Arjuna față de rudele sale.

TEXTUL 3

क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते ।
क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परन्तप ॥ ३ ॥

*klaibyam mā sma gamaḥ pārtha
naitat tvayi upapadyate
kṣudram hṛdaya-daurbalyam
tyaktvottiṣṭha parantapa*

klaibyam—de neputință; *mā sma*—să nu cumva; *gamaḥ*—să te lași cuprins; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *na*—nicidecum; *etat*—aceasta; *tvayi*—la tine; *upapadyate*—se cade; *kṣudram*—josnică; *hṛdaya*—a inimii; *daurbalyam*—slăbiciune; *tyaktvā*—alungând; *uttiṣṭha*—ridică-te; *param-tapa*—o, tu cel ce-ți pedepsești dușmanii.

O, fiu al lui Pṛthā, nu te lăsa cuprins de-această neputință degradantă, ce nu ți se cade. Alungă această josnică slăbiciune a inimii și ridică-te, o tu cel ce-ți pedepsești dușmanii.

COMENTARIU

Arjuna este numit aici „fiu al lui Pṛthā“, cea care era sora tatălui lui Kṛṣṇa, Vasudeva. Deci Arjuna avea același sânge ca și Kṛṣṇa. Dacă un fiu de *kṣatriya* refuză să lupte, el este *kṣatriya* doar cu numele, iar dacă fiul unui *brāhmaṇa* are o purtare lipsită de pietate, el este brahman doar cu numele. Asemenea *kṣatriya* și brahmani sunt fii nedemni ai părinților lor; de aceea, Kṛṣṇa nu dorește ca Arjuna să ajungă un fiu nedemn al unui *kṣatriya*. Arjuna era cel mai apropiat prieten al lui Kṛṣṇa, iar Kṛṣṇa, aflat în carul de luptă, îl îndruma în mod direct; dar, în ciuda tuturor acestor recunoașteri ale meritelor sale, dacă Arjuna ar fi părăsit lupta, ar fi săvârșit o faptă nedemnă. De aceea Kṛṣṇa spune că o asemenea atitudine din partea lui Arjuna nu se potrivește personalității sale. Arjuna ar putea să argumenteze că renunță la luptă din pricina atitudinii sale generoase față de venerabilul Bhīșma și față de rudele sale, dar Kṛṣṇa consideră că o atare generozitate este doar slăbiciune a inimii. O asemenea falsă generozitate nu era încuviințată de nici un fel de autoritate. Din această cauză, o astfel de generozitate sau așa numită nonviolență trebuie abandonată de persoanele de felul lui Arjuna, aflate sub directa îndrumare a lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 4

अर्जुन उवाच
 कथं भीष्ममहं सङ्ख्ये द्रोणं च मधुसूदन ।
 इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन ॥ ४ ॥

arjuna uvāca
katham bhīṣmam aham saṅkhye
droṇam ca madhusūdana
iṣubhiḥ pratyotsyāmi
pūjārḥāv ari-sūdana

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *katham*—cum; *bhīṣmam*—pe Bhīșma; *aham*—eu; *saṅkhye*—în luptă; *droṇam*—pe Droṇa; *ca*—și; *madhu-sūdana*—o,

ucigător al lui Madhu; *iṣubhiḥ*—cu săgeți; *pratiyotsyāmi*—voi contraataca; *pūjā-arhau*—cei demni de venerație; *ari-sūdana*—o, ucigaș al vrăjmașilor.

Arjuna a spus: O, Tu care-ți ucizi vrăjmașii, Cel ce l-ai ucis pe Madhu, cum aș putea să-i lovesc cu săgeți în bătălie pe oameni ca Bhīṣma și Droṇa, care sunt demni de venerarea mea?

COMENTARIU

Superiorii respectabili, precum străbunul Bhīṣma sau învățătorul Droṇācārya trebuie să fie întotdeauna venerați. Chiar când atacă, nu trebuie să li se riposteze. Eticheta cere ca superiorii să nu fie jigniți nici măcar prin atacuri verbale. Chiar dacă uneori au o comportare severă, ei nu trebuie tratați cu duritate. Cum ar putea atunci Arjuna să răspundă atacului lor? Oare Kṛṣṇa l-ar fi atacat pe propriul Său bunic, Ugrasena, sau pe învățătorul Său, Sāndīpani Muni? Acestea sunt câteva din argumentele înfățișate de Arjuna.

TEXTUL 5

गुरुनहत्वा हि महानुभावान्
श्रेयो भोक्तुं भैक्ष्यमपीह लोके ।
हत्वार्थकामांस्तु गुरुनिहैव
भुञ्जीय भोगान् रुधिरप्रदिग्धान् ॥ ५ ॥

*gurūn ahatvā hi mahānubhāvān
śreya bhoktuṃ bhaikṣyam apīha loke
hatvārtha-kāmāns tu gurūn ihaiva
bhuñjīya bhogān rudhira-pradigdhān*

gurūn—pe superiori; *ahatvā*—neucigând; *hi*—cu siguranță; *mahānubhāvān*—marile suflete; *śreyaḥ*—este mai bine; *bhoktum*—să ne bucurăm de viață; *bhaikṣyam*—cerșind; *apī*—chiar; *iha*—în această viață; *loke*—în această lume; *hatvā*—ucigând; *artha*—câștigul; *kāmān*—dorind; *tu*—chiar; *gurūn*—pe superiori; *iha*—în această lume; *eva*—desigur; *bhuñjīya*—se va bucura de; *bhogān*—lucrurile desfătătoare; *rudhira*—sânge; *pradigdhān*—pătate cu.

Mai bine să trăiesc cerșind în această lume, decât să rămân în viață cu prețul vieții marilor suflete care sunt învățătorii mei. Chiar dacă ei

doresc câștiguri lumesti, rămân totuși superiori. Ucigându-i pe ei, toate lucrurile de care ne-am bucura ar fi pătate cu sânge.

COMENTARIU

Conform principiilor scripturii, un învățător care comite o faptă abominabilă, pierzându-și capacitatea de a discerne, poate să fie abandonat. Bhīșma și Droṇa fuseseră obligați să treacă de partea lui Duryodhana datorită sprijinului financiar acordat de acesta, deși ei n-ar fi trebuit să accepte acest compromis doar din motive financiare. În aceste împrejurări, ei și-au pierdut demnitatea de învățători. Însă Arjuna consideră că, în ciuda acestui fapt, ei rămân superiori săi, iar faptul de a se bucura de câștiguri materiale în urma morții lor înseamnă a se bucura de un câștig pătat cu sânge.

TEXTUL 6

न चैतद्विद्मः कतरन्नो गरीयो
यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः ।
यानेव हत्वा न जिजीविषाम-
स्तेऽवस्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः ॥ ६ ॥

*na caitat vidmaḥ kataran no garīyo
yad vā jayema yadi vā no jayeyuḥ
yān eva hatvā na jijīviṣāmas
te 'vasthitāḥ pramukhe dhārtarāṣṭrāḥ*

na—nici; *ca*—și; *etat*—acesta; *vidmaḥ*—știm; *kataran*—care; *naḥ*—pentru noi; *garīyaḥ*—mai bun; *yad vā*—sau dacă; *jayema*—să-i învingem; *yadi*—dacă; *vā*—sau; *naḥ*—noi; *jayeyuḥ*—înfrânți de ei; *yān*—pe cei care; *eva*—desigur; *hatvā*—ucigând; *na*—niciodată; *jijīviṣāmaḥ*—am dori să trăim; *te*—ei toți; *avasthitāḥ*—sunt așezați; *pramukhe*—dinainte; *dhārtarāṣṭrāḥ*—fiii lui Dhṛtarāṣṭra.

Și nici nu știm ce-ar fi mai bine pentru noi—să-i înfrângem ori să fim înfrânți de ei. Dacă i-am ucide pe fiii lui Dhṛtarāṣṭra, n-am mai dori să trăim. Totuși ei stau în fața noastră pe câmpul de luptă.

COMENTARIU

Arjuna nu știa dacă trebuie să lupte, riscând o violență inutilă, chiar dacă datoria unui *kṣatriya* este să lupte, sau să se abțină și să trăiască din cerșit. Dacă n-ar fi reușit să-și înfrângă dușmanul, singurul său mijloc de subzistență ar fi fost cerșitul. De altfel, victoria nici nu era certă, căci oricare tabără putea să iasă învingătoare. Chiar dacă se puteau aștepta la victorie (cauza lor fiind dreaptă), totuși, dacă fiii lui Dhṛtarāṣṭra mureau în bătălie, ar fi fost foarte greu de trăit fără ei. În aceste împrejurări victoria n-ar fi fost decât un alt fel de înfrângere. Toate aceste considerații din partea lui Arjuna demonstrează faptul că nu era doar un mare devot al Domnului, ci și un mare iluminat, cu mintea și simțurile perfect controlate. Un alt semn al detașării sale este dorința de a trăi din cerșit, deși era născut într-o familie regală. Așa cum arată aceste calități, ca și încrederea sa în cuvintele de pildă ale maestrului său spiritual, Śrī Kṛṣṇa, el era cu adevărat virtuos. Se poate trage concluzia că Arjuna era cu totul pregătit pentru eliberare. Până când simțurile nu se află sub control, nu este nici o șansă de înălțare la nivelul cunoașterii, iar fără cunoaștere și devoțiune nu există șanse de eliberare. Arjuna era foarte bine înzestrat cu toate aceste calități, pe lângă nenumăratele sale calități în domeniul relațiilor materiale.

TEXTUL 7

कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः

पृच्छामि त्वां धर्मसम्मूढचेताः ।

यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे

शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ॥ ७ ॥

kārpanya-doṣopahata-svabhāvaḥ

pr̥cchāmi tvāṁ dharmasammūḍha-cetāḥ

yac chreyaḥ syān niścitaṁ brūhi tan me

śiṣyas te 'haṁ śādhi māṁ tvāṁ prapannam

kārpanya—jalnică; *doṣa*—de slăbiciunea; *upahata*—afectate; *sva-bhāvaḥ*—însușirile; *pr̥cchāmi*—întreb; *tvām*—pe Tine; *dharmā*—religia; *sammūḍha*—tulburată; *cetāḥ*—în inimă; *yac*—ce anume; *śreyaḥ*—mai bine; *syāt*—ar fi; *niścitaṁ*—confidențial; *brūhi*—spune; *tat*—aceasta; *me*—mie; *śiṣyaḥ*—dis-

cipol; *te*—al Tău; *aham*—eu sunt; *sādhi*—învață; *mām*—pe mine; *tvām*—către Tine; *praṇnam*—predat.

Nu-mi mai dau seama care mi-e datoria și mi-am pierdut cumpătul din pricina acestei jalnice slăbiciuni. În această stare, Îți cer să-mi spui deslușit ce este mai bine pentru mine. Acuma sunt discipolul Tău, suflet predat cu totul Ție. Te rog, învață-mă.

COMENTARIU

În conformitate cu legile naturii, întregul sistem al activităților materiale este o sursă de încurături pentru toată lumea. La fiecare pas apare o încurătură, de aceea trebuie să ne apropiem de un maestru spiritual autentic, care poate să ne îndrume așa cum se cuvine pentru îndeplinirea scopului vieții. Toate scrierile vedice ne sfătuiesc să ne apropiem de un maestru spiritual autentic, pentru a ne elibera de încurăturile ce apar în viața noastră fără să vrem. Ele sunt ca focul într-o pădure, care arde uneori fără ca nimeni să-l fi aprins. Același lucru se întâmplă și în lume, unde încurăturile vieții apar automat, fără ca noi să le dorim. Nimeni nu dorește ca pădurea să ia foc și totuși el apare iar noi rămânem perplecși. De aceea, înțelepciunea vedică ne sfătuiește să ne apropiem de un maestru spiritual aflat în descendența unei succesiuni disciplice, pentru a rezolva încurăturile vieții și a învăța știința soluționării lor. Nu trebuie deci să rămânem în mijlocul încurăturilor materiale, ci trebuie să căutăm un maestru spiritual. Acesta este sensul acestui text.

Cine este cuprins de încurătura materială? Este cel ce nu înțelege problemele vieții. În *Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣad* (3.8.10) omul dezorientat este descris astfel: *yo vā etad akṣaram gārgy aviditvāsmāl lokāt praiti sa kṛpaṇaḥ*. „Este avar cel ce nu-și rezolvă problemele vieții ca om și care părăsește această lume precum câinii sau pisicile, fără a înțelege știința realizării de sine.“ Pentru entitatea vie, forma umană de viață este comoara cea mai de preț pe care o poate folosi pentru a rezolva problemele vieții; de aceea, cel ce nu folosește acest prilej așa cum se cuvine este un om zgârcit. La polul opus se situează brahmanul, cel ce este destul de inteligent pentru a folosi acest corp la rezolvarea tuturor problemelor vieții. *Ya etad akṣaram gārgy viditvāsmāl lokāt praiti sa brāhmaṇaḥ*.

Oamenii avari sau *kṛpaṇa*, dominați de concepția materială asupra vieții, își irosesc timpul, fiind excesiv de atașați față de familie, societate, țară etc. Adeseori omul se atașează de familie, adică de soție, copii și ceilalți membri, doar pe baza unei atracții față de aspectul exterior al corpului. Cel ce este un

kṛpaṇa crede că este capabil să-i scape de moarte pe membrii familiei sale, sau că propria familie sau societatea îl pot scăpa de gheara morții. Acest atașament față de familie se găsește chiar și la animalele inferioare care au grijă de puii lor. Fiind un om inteligent, Arjuna poate să înțeleagă că afecțiunea sa față de membrii familiei, ca și dorința de a-i feri de moarte erau cauzele descumpănirii sale. Deși își dă seama că îl așteaptă datoria de a lupta, el nu-și poate îndeplini această datorie din pricina jalnicei sale slăbiciuni. De aceea Îi cere Domnului Kṛṣṇa, maestrul spiritual suprem, să-i dea o soluție definitivă. El se oferă pe sine lui Kṛṣṇa ca discipol și dorește să întrerupă discuția prietenească. Discuțiile între maestru și discipol sunt foarte serioase, iar Arjuna dorește acum să vorbească foarte serios, aflându-se în fața maestrului spiritual recunoscut. Kṛṣṇa este deci cel dintâi maestru spiritual în știința cuprinsă în *Bhagavad-gītā*, iar Arjuna este primul discipol în înțelegerea *Gītei*. Felul în care Arjuna înțelege *bhagavad-gītā* este cel stabilit chiar în *Gītā*. Cu toate acestea, învățații laici lipsiți de minte explică faptul că nu este nevoie să ne predăm lui Kṛṣṇa ca persoană, ci doar „celui nenăscut dinăuntrul lui Kṛṣṇa“. Nu există nici o diferență între interiorul și exteriorul lui Kṛṣṇa. Cel ce încearcă să înțeleagă *Bhagavad-gītā* fără a fi în stare să priceapă acest lucru este cel mai mare neghiob.

TEXTUL 8

न हि प्रपश्यामि ममापनुद्याद्
यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम् ।
अवाप्य भूमावसपत्नमृद्धं
राज्यं सुराणामपि चाधिपत्यम् ॥ ८ ॥

*na hi prapaśyāmi mamāpanudyād
yac chokam ucchoṣaṇam indriyāṇām
avāpya bhūmāv asapatnam ṛddham
rājyam surāṇām api cādhipatyam*

na—nu; *hi*—cu siguranță; *prapaśyāmi*—văd; *mama*—a mea; *apanudyāt*—poate să îndeparteze; *yac*—care; *śokam*—mâhnirea; *ucchoṣaṇam*—secătuierea; *indriyāṇām*—simțurilor; *avāpya*—înfăptuind; *bhūmau*—pe pământ; *asapatnam*—fără rival; *ṛddham*—îmbelșugat; *rājyam*—regat; *surāṇām*—a semizeilor; *api*—chiar; *ca*—și; *cādhipatyam*—supremație.

Nu pot găsi nimic ce mi-ar putea alunga mâhnirea care-mi secătuiеște simțurile. N-aș fi în stare s-o risipesc nici dacă aș dobândi un regat îmbelșugat și fără rival pe pământ, sau chiar o suveranitate precum a semizeilor din ceruri.

COMENTARIU

Deși Arjuna avansase atâtea argumente, bazate pe cunoașterea principiilor religioase și a codurilor morale, se poate observa că nu era în stare să-și rezolve problemele sale reale fără ajutorul maestrului spiritual, Domnul Śrī Kṛṣṇa. El își dă seama că așa numita sa cunoaștere era nefolositoare pentru înlăturarea problemelor care-i secătuiau întreaga existență și că-i era imposibil să rezolve aceste încurcături fără ajutorul unui maestru spiritual precum Domnul Kṛṣṇa. Cunoașterea academică, erudiția, titlurile, rangurile etc., toate sunt fără de folos în rezolvarea problemelor vieții; ajutorul poate veni doar din partea unui maestru spiritual precum Śrī Kṛṣṇa. Deci ajungem la concluzia că un maestru spiritual care este sută la sută conștient de Kṛṣṇa este un maestru spiritual autentic, care poate rezolva problemele vieții. Śrī Caitanya spunea că acela care este maestru în știința conștiinței de Kṛṣṇa, indiferent de poziția sa socială, este adevăratul maestru spiritual.

*kibā vipra, kibā nyāsī, śūdra kene naya
yei kṛṣṇa-tattva-vettā, sei 'guru' haya*

„Nu are importanță dacă omul este un *vipra* (erudit în înțelepciunea vedică) sau este născut într-o familie de rând, ori dacă face parte din ordinul renunțării—dacă este un maestru în știința de Kṛṣṇa, este un maestru spiritual desăvârșit și demn de încredere“ (*Caitanya-caritāmṛta, Madhya* 8.128). Deci fără a fi maestru în știința conștiinței de Kṛṣṇa, nimeni nu poate fi un maestru spiritual autentic. Tot în scrierile vedice se mai spune:

*ṣaṭ-karma-nipuṇo vipro
mantra-tantra-viśāradaḥ
avaiṣṇavo gurur na syād
vaiṣṇavaḥ śva-paco guruḥ*

„Un brahman învățat, foarte priceput în tot ceea ce ține de cunoașterea vedică, nu este potrivit să devină un maestru spiritual fără să fie un *vaiṣṇava*, sau expert în știința conștiinței de Kṛṣṇa. Însă cel născut într-o familie dintr-o

castă inferioară poate deveni un maestru spiritual dacă este *vaiṣṇava* sau conștient de Kṛṣṇa“ (*Padma Purāna*). Problemele existenței materiale—naștere, bătrânețe, boală și moarte—nu pot fi contracarate prin acumulare de bogății sau prin dezvoltare economică. În multe părți ale lumii există state supra-saturate de tot felul de înlesniri ale vieții, pline de bogăție și dezvoltate din punct de vedere economic, însă problemele existenței materiale sunt încă prezente. Oamenii de acolo își caută pacea în diferite feluri, dar adevărata fericire o vor putea dobândi doar dacă vor cere sfatul lui Kṛṣṇa, sau vor consulta *Bhagavad-gītā* și *Śrīmad Bhāgavatam*—care constituie știința de Kṛṣṇa—prin intermediul unui reprezentant autentic al lui Kṛṣṇa, aflat în conștiința de Kṛṣṇa. Dacă dezvoltarea economică și confortul material ar putea înlătura lamentările pricinuite de grijile familiale, sociale, naționale sau internaționale, atunci Arjuna n-ar fi spus că nici măcar un regat fără rival pe pământ sau o stăpânire precum cea a semizeilor de pe planetele cerești nu va fi în stare să-i alunge lamentările. De aceea, el își caută adăpost în conștiința de Kṛṣṇa, acesta fiind drumul cel drept către pace și armonie. Dezvoltarea economică sau supremația asupra lumii pot fi distruse în orice moment de cataclismele naturii materiale. Chiar și situarea la nivelul unei planete mai înalte, pe care o caută acum oamenii pe lună, se poate sfârși dintr-o dată. *Bhagavad-gītā* confirmă acest lucru: *kṣīṇe punye martya-lokaṁ viśanti*. „Când rezultatele activităților pioase se sfârșesc, omul cade din nou din culmea fericirii în stadiul cel mai de jos al vieții.“ Mulți dintre politicienii lumii au căzut în acest fel. Aceste căderi constituie noi pricini de lamentare.

De aceea, dacă vrem cu adevărat să curmăm lamentările, trebuie să ne luăm adăpost în Kṛṣṇa, așa cum caută să facă Arjuna. Astfel, Arjuna I-a cerut lui Kṛṣṇa să-i rezolve problemele odată pentru totdeauna, aceasta fiind calea conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 9

सञ्जय उवाच

एवमुक्त्वा हृषीकेशं गुडाकेशः परन्तपः ।

न योत्स्य इति गोविन्दमुक्त्वा तूष्णीं बभूव ह ॥ ९ ॥

sañjaya uvāca

evam uktvā hṛṣīkeśam

guḍākeśaḥ parantapaḥ

*na yotsya iti govindam
uktvā tūṣṇīm babhūva ha*

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *evam*—astfel; *uktvā*—spunând; *hr̥ṣīkeśam*—către Kṛṣṇa, stăpânul simțurilor; *gudākeśaḥ*—Arjuna, maestrul înfrângerii ignoranței; *parantapaḥ*—cel ce-și înfrânge dușmanii; *na yotsye*—nu voi lupta; *iti*—astfel; *govindam*—către Kṛṣṇa, cel ce dă plăcere simțurilor; *uktvā*—spunând; *tūṣṇīm*—tăcut; *babhūva*—deveni; *ha*—desigur.

Sañjaya a spus: Vorbind astfel, Arjuna, cel ce-și înfrânge vrăjmașii, Îi spuse lui Kṛṣṇa „Govinda, eu nu voi lupta“, apoi rămase tăcut.

COMENTARIU

Desigur că Dhṛtarāṣṭra era foarte mulțumit să audă că Arjuna, în loc să meargă la luptă, se pregătea să părăsească câmpul de bătălie pentru a se duce să trăiască din cerșit. Dar Sañjaya îl dezamăgește din nou atunci când îi spune că Arjuna era capabil să-și ucidă dușmanii (*parantapaḥ*). Chiar dacă Arjuna fusese o vreme copleșit de falsa mâhnire datorată afecțiunii față de familie, el s-a încredințat ca discipol lui Kṛṣṇa, supremul maestru spiritual. Aceast lucru arată că în curând se va elibera de falsele lamentări pricinuite de dragostea față de familie și va fi iluminat de cunoașterea desăvârșită a realizării de sine sau conștiința de Kṛṣṇa, iar atunci cu siguranță că va lupta. Deci bucuria lui Dhṛtarāṣṭra va fi din nou umbrită, căci Arjuna, iluminat de Kṛṣṇa, se va duce până la urmă să lupte.

TEXTUL 10

तमुवाच हृषीकेशः प्रहसन्निव भारत ।
सेनयोरुभयोर्मध्ये विषीदन्तमिदं वचः ॥१०॥

*tam uvāca hr̥ṣīkeśaḥ
prahasann iva bhārata
senayor ubhayor madhye
viśīdantam idaṁ vacaḥ*

tam—către el; *uvāca*—spuse; *hr̥ṣīkeśaḥ*—Kṛṣṇa, stăpânul simțurilor; *prahasann*—zâmbitor; *iva*—parcă; *bhārata*—o, Dhṛtarāṣṭra, urmaș al lui Bha-

rata; *senayoh*—oștirilor; *ubhayoh*—celor două tabere; *madhye*—în mijlocul; *viṣīdantam*—celui ce se lamenta; *idam*—aceste; *vacaḥ*—cuvinte.

O, urmaș al lui Bharata, în acel moment Kṛṣṇa, zâmbitor, stând între cele două oștiri, rosti aceste cuvinte către Arjuna cel copleșit de mâhnire.

COMENTARIU

Discuția de mai sus avea loc între prieteni foarte apropiați, Hrṣikeśa și Guḍākeśa. Ca prieteni, amândoi erau egali, dar unul dintre ei a devenit de bună voie elevul celuilalt. Kṛṣṇa zâmbea pentru că un prieten a ales condiția de discipol. În calitatea Sa de Domn al tuturor, El se situează întotdeauna pe poziția superioară de maestru al fiecăruia; cu toate acestea, Domnul se învoiește să devină prieten, fiu sau iubit pentru un devot care-L dorește în acest rol. Dar în momentul când a fost acceptat ca maestru, El Și-a asumat de îndată acest rol, vorbind cu discipolul Său cu gravitate, așa cum se cuvine unui maestru. Se observă că discuția dintre maestru și discipol se desfășura în mod deschis, în prezența ambelor armate, astfel încât toți beneficiau de ea. Deci ceea ce se discută în *Bhagavad-gītā* nu este destinat doar anumitor persoane, societăți sau comunități, ci este destinat tuturor oamenilor și atât prietenii cât și dușmanii au dreptul să asculte.

TEXTUL 11

श्रीभगवानुवाच

अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे ।

गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः ॥११॥

śrī-bhagavān uvāca
aśocyān anvaśocaḥ tvam
prajñā-vādānś ca bhāṣase
gatāsūn agatāsūnś ca
nānuśocanti paṇḍitāḥ

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *aśocyān*—pentru cei care nu merită să plângi; *anvaśocaḥ*—te lamentezi; *tvam*—tu; *prajñā-vādān*—vorbe înțelepte; *ca*—și; *bhāṣase*—spunând; *gata*—pierdută;

asūn—viața; *aḡata*—nepierdută; *asūn*—viața; *ca*—și; *na*—niciodată; *anuśocanti*—se lamentează; *paṇḍitāḥ*—cei învățați.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Spunând vorbe pline de înțelepciune, îi plângi pe cei ce nu trebuie plânși. Înțelepții nu-i jelesc nici pe cei vii, nici pe cei morți.

COMENTARIU

Śrī Kṛṣṇa S-a situat de îndată pe poziția unui profesor și Și-a muștră cu asprime elevul, numindu-l indirect, nechibzuit. Domnul îi spune: „Vorbești ca un învățat, dar nu ști că un învățat—adică acela care cunoaște diferența dintre corp și suflet—nu se lamentează pentru nici unul din stadiile prin care trece corpul, nici în viață, nici în moarte.“ Așa cum se va explica în capitolele următoare, este limpede că a cunoaște înseamnă cunoașterea materiei și spiritului și a Celui ce le controlează pe amândouă. Arjuna susținea că trebuie dată mai multă importanță principiilor religioase decât celor politice sau sociale, fără să știe însă că cunoașterea materiei, a sufletului și a Supremului este cu mult mai importantă decât dogmele religioase. Lipsindu-i această cunoaștere, el n-ar fi trebuit să se prezinte ca un mare învățat. Și cum nu s-a nimerit să fie un mare învățat, a ajuns să se lamenteze pentru ceva ce nu merita lamentare. Corpul se naște spre a pieri mai devreme sau mai târziu; de aceea, corpul nu este la fel de important ca sufletul. Cel ce știe acest lucru este adevăratul învățat, iar pentru el nu există vreun motiv de lamentare, indiferent de starea corpului material.

TEXTUL 12

न त्वेवाहं जातु नासं न त्वं नेमे जनाधिपाः ।
न चैव न भविष्यामः सर्वे वयमतः परम् ॥१२॥

na tv evāham jātu nāsam
na tvam neme janādhipāḥ
na caiva na bhaviṣyāmaḥ
sarve vayam ataḥ param

na—nicicând; *tu*—dar; *eva*—desigur; *aham*—Eu; *jātu*—vreodată; *na*—să nu fi; *āsam*—existat; *na*—nici; *tvam*—tu; *na*—nici; *ime*—toți acești;

jana-adhipāḥ—regi; *na*—niciodată; *ca*—și; *eva*—desigur; *na*—să nu; *bhaviṣyāmaḥ*—mai există; *sarve vayam*—noi toți; *ataḥ param*—după aceea.

N-a fost nici o vreme când Eu să nu fi existat, nici tu și nici acești regi; nici în viitor nu va înceta cineva dintre noi să existe.

COMENTARIU

În *Vede*—în *Kaṭha Upaniṣad* precum și în *Śvetāśvatara Upaniṣad*—se spune că Suprema Personalitate a Divinității este susținătorul nenumăratelor ființe aflate în diverse situații, în funcție de activitățile lor și reacțiile acestor activități. Această Personalitate Supremă a Divinității, sub forma porțiunilor Sale plene, trăiește în inima fiecărei ființe. Doar oamenii sfinți, care pot să-L vadă pe Domnul Suprem atât înăuntru, cât și în afară, pot să ajungă la pacea eternă și desăvârșită.

*nityo nityānām cetanaś cetanānām
eko bahūnām yo vidadhāti kāmān
tam ātma-stham ye 'nupaśyanti dhīrās
teṣām śāntiḥ śāśvatī netareṣām
(Kaṭha Upaniṣad 2.2.13)*

Aceleași adevăruri vedice datorate lui Arjuna sunt datorate tuturor oamenilor din întreaga lume, oameni care se consideră învățați, dar de fapt nu au decât un foarte sărac bagaj de cunoștințe. Domnul spune în mod limpede că El Însuși, precum și Arjuna și toți regii adunați pe câmpul de luptă sunt ființe individuale eterne și că Dumnezeu este veșnicul susținător al entităților vii individuale, atât în starea lor condiționată, cât și în starea de ființe eliberate. Suprema Personalitate a Divinității este suprema persoană individuală, iar Arjuna, eternul însoțitor al Domnului, ca și toți ceilalți regi adunați acolo sunt persoane individuale eterne. Nu se poate susține că aceștia n-au existat ca individualități în trecut și nici că nu vor rămâne veșnic persoane. Individualitatea lor a existat în trecut și va continua să existe în viitor, fără întrerupere. Prin urmare, nu există nici un motiv de lamentare pentru nimeni. Teoria *māyāvādī*, conform căreia după eliberare sufletul individual, scăpat de sub vălul iluziei (*māyā*), se contopește cu impersonalul Brahman, pierzându-și existența individuală, este contrazisă aici de către Śrī Kṛṣṇa, autoritatea supremă, la fel ca și teoria conform căreia noi credem doar că suntem indi-

viduali din cauza stării noastre condiționate. Kṛṣṇa afirmă aici foarte limpede că individualitatea lui Dumnezeu și a celorlalte ființe va continua să existe și în viitor, în mod etern, așa cum se confirmă în *Upanișade*. Această declarație a lui Kṛṣṇa este pe deplin autorizată, deoarece Kṛṣṇa nu poate fi supus iluziei. Dacă individualitatea n-ar fi fost un fapt real, Kṛṣṇa n-ar fi insistat atât de mult asupra existenței sale, chiar și în viitor. Sușținătorii teoriei *māyāvādī* ar putea argumenta că individualitatea de care vorbește Kṛṣṇa nu este spirituală, ci materială. Dacă acceptăm argumentul că individualitatea este materială, atunci cum ar putea cineva să deosebească individualitatea lui Kṛṣṇa? Kṛṣṇa Își afirmă individualitatea în trecut și confirmă că individualitatea Sa va exista și în viitor. El Își confirmă individualitatea în diferite moduri, declarând că impersonalul Brahman Îi este subordonat. Kṛṣṇa Își susține individualitatea spirituală încă de la început; dacă se admite că El este un suflet condiționat obișnuit, cu o conștiință individuală, atunci *Bhagavad-gītā* rostită de El nu are nici o valoare ca scriptură autorizată. Un om obișnuit, având toate cele patru defecte ce țin de slăbiciunile firii omenești, nu este în stare să învețe pe alții lucruri demne de a fi ascultate. Dar *Gītā* este mult deasupra altor scrieri și nici o carte profană nu se poate compara cu *Bhagavad-gītā*. Dacă se admite că Kṛṣṇa este un om obișnuit, atunci *Gītā* își pierde întreaga importanță. Filosofii *māyāvādī* argumentează că pluralitatea menționată în acest verset este convențională și se referă la corp. Dar înaintea acestei strofe, această concepție corporală fusese deja condamnată. Cum oare ar putea Kṛṣṇa să plaseze din nou o propoziție convențională asupra corpului, după ce tocmai condamnase concepția corporală asupra entităților vii? Prin urmare, individualitatea este susținută pe temeiuri spirituale, acest lucru fiind confirmat și de marii *ācārya*, precum Rāmānuja și alții. În multe locuri din *Gītā* se menționează clar că această individualitate spirituală este înțeleasă de către cei ce sunt devoți ai Domnului. Cei ce sunt invidioși pe Kṛṣṇa ca Personalitate Supremă a Divinității nu pot să pătrundă sensul autentic al acestor scrieri mărețe. Abordarea învățăturilor din *Gītā* de către cel ce nu este devot se aseamănă cu lingerea unui borcan cu miere de către o albină. Nimeni nu poate să guste mierea până ce nu deschide borcanul cu miere. În mod similar, învățătura mistică din *Bhagavad-gītā* poate fi înțeleasă doar de către devoți și nimeni altcineva n-o poate gusta, așa cum se afirmă în capitolul patru al acestei cărți. Nici nu poate fi *Gītā* atinsă de cei care invidiază însăși existența lui Dumnezeu. De aceea, explicația dată *Gītei* de către filosofii *māyāvādī* este cea mai greșită prezentare a întregului adevăr. Śrī Caitanya ne-a interzis să citim comentariile făcute de filosofii *māyāvādī*, avertizându-ne că cel care

adoptă interpretarea filosofilor *māyāvādī* își pierde capacitatea de a înțelege adevărata taină a *Gītei*. Dacă individualitatea se referă la universul empiric, atunci nu este nevoie de învățăturile lui Dumnezeu. Caracterul multiplu al sufletului individual și al lui Dumnezeu este un fapt etern și este confirmat în *Vede*, așa cum s-a menționat mai sus.

TEXTUL 13

देहिनोऽस्मिन् यथा देहे कौमारं यौवनं जरा ।
तथा देहान्तरप्राप्तिर्धीरस्तत्र न मुह्यति ॥१३॥

dehino 'smin yathā dehe
kaumāraṁ yauvanam jarā
tathā dehāntara-prāptir
dhīras tatra na muhyati

dehinaḥ—a celui întrupat; *asmin*—în acest; *yathā*—așa cum; *dehe*—în corp; *kaumāram*—copilăria; *yauvanam*—tinerețea; *jarā*—bătrânețea; *tathā*—în mod similar; *deha-antara*—schimbării corpului; *prāptiḥ*—îndeplinirea; *dhīraḥ*—chibzuit; *tatra*—la aceasta; *na*—niciodată; *muhyati*—este amăgit.

Așa cum sufletul întrupat trece mereu, în acest corp, de la copilărie la tinerețe și bătrânețe, la fel și sufletul după moarte trece într-un alt corp. Cel înțelept nu se lasă amăgit de o astfel de schimbare.

COMENTARIU

Întrucât orice entitate vie este un suflet individual, fiecare își schimbă corpul în orice moment, manifestându-se uneori sub formă de copil, alteori ca tânăr sau ca bătrân. Însă în toate aceste faze este prezent același suflet spiritual care nu suferă vreo schimbare. Acest suflet individual își schimbă în final corpul odată cu moartea, transmigrând într-un alt corp; și deoarece este sigur că omul va obține un alt corp la următoarea naștere—fie material, fie spiritual—nu există nici un motiv de lamentare din partea lui Arjuna, nici pentru Bhīṣma, nici pentru Droṇa, cei pentru care își făcea atâtea griji. Mai degrabă ar fi trebuit să se bucure pentru că aceștia urmau să-și schimbe corpurile vechi cu altele noi, reînnoindu-și astfel energia. Aceste schimbări ale corpului sunt răspunzătoare de felurile plăceri sau suferințe, potrivit cu activitățile

îndeplinite în timpul vieții. Astfel Bhīșma și Droṇa, suflete nobile, ar fi obținut în mod cert corpuri spirituale în viața următoare, sau cel puțin o viață în corpuri cerești, destinate unor bucurii superioare în existența materială. În oricare din aceste situații ar fi ajuns, nu erau motive de lamentare.

Orice om care are o cunoaștere perfectă asupra constituției sufletului individual, a Suprasufletului și a naturii—atât materiale, cât și spirituale—este numit *dhīra*, sau cel mai chibzuit dintre oameni. Acest om nu este niciodată amăgit de schimbarea corpurilor. Teoria filosofilor *māyāvādī* despre unicitatea sufletului spiritual nu poate fi susținută doar pe temeiul faptului că sufletul spiritual nu poate fi tăiat în bucăți, devenind parte fragmentară. O astfel de împărțire în diferite suflete individuale ar însemna că Supremul poate fi desfăcut și modificat, contrazicând principiul referitor la caracterul neschimbător al Sufletului Suprem. Dar așa cum confirmă *Gītā*, porțiunile fragmentare ale Supremului există veșnic (*sanātana*), fiind numite *kṣara*, adică având tendința să cadă în natura materială. Aceste porțiuni fragmentare rămân veșnic astfel și chiar și după eliberare sufletul individual rămâne același—fragmentar. Dar odată eliberat, el duce o viață eternă, în beatitudine și cunoaștere, împreună cu Personalitatea Divinității. Teoria reflexiei se poate aplica Suprasufletului, care este prezent în fiecare corp individual și este cunoscut ca Paramātmā. El este diferit de ființa individuală. Când cerul se reflectă în apă, reflexiile sale înfățișează atât soarele și luna, cât și stelele. Stelele pot fi comparate cu entitățile vii, iar soarele și luna cu Domnul Suprem. Sufletul spiritual individual și fragmentar este reprezentat de Arjuna, iar Sufletul Suprem este Personalitatea Divinității, Sṛī Kṛṣṇa. Ei nu sunt situați la același nivel, așa cum vom vedea la începutul capitolului patru. Dacă Arjuna ar fi la același nivel cu Kṛṣṇa, iar Kṛṣṇa nu ar fi superior lui Arjuna, atunci relația dintre ei, de învățător și discipol, devine lipsită de sens. Dacă amândoi sunt amăgiți de energia iluzorie (*māyā*), atunci nu mai este nevoie ca unul să fie învățătorul iar celălalt să fie cel ce învață. O asemenea învățătură ar fi inutilă, căci în ghearele iluziei (*māyā*) nimeni nu poate fi un învățător autorizat. În aceste condiții, trebuie să admitem că Sṛī Kṛṣṇa este Domnul Suprem, aflat într-o poziție superioară față de entitatea vie, Arjuna, sufletul care-a uitat, fiind amăgit de *māyā*.

TEXTUL 14

मात्रास्पर्शस्तु कौन्तेय शीतोष्णसुखदुःखदाः ।
आगमापायिनोऽनित्यास्तांस्तितिक्षस्व भारत ॥१४॥

*mātrā-sparśās tu kaunteya
 śītoṣṇa-sukha-duḥkha-dāḥ
 āgamāpāyino 'nityās
 tāms titikṣasva bhārata*

mātrā-sparśāḥ—percepția senzorială; *tu*—doar; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *śīta*—iarnă; *uṣṇa*—vară; *sukha*—fericire; *duḥkha*—și durere; *dāḥ*—dătătoare; *āgama*—apărând; *apāyinaḥ*—dispărând; *anityāḥ*—nepermanente; *tān*—pe acestea; *titikṣasva*—încearcă să înduri; *bhārata*—o, urmaș al dinastiei Bharata.

O, fiu al lui Kuntī, vremelnicia ivire a fericirii și nefericirii, ca și dispariția lor la vremea cuvenită, sunt ca venirea și plecarea iernilor și verilor. O, vlăstar al lui Bharata, ele se nasc din percepția senzorială și omul trebuie să învețe să le tolereze fără să fie tulburat.

COMENTARIU

Pentru a-și îndeplini datoria așa cum se cuvine, o persoană trebuie să învețe să îndure trecătoarele apariții și dispariții ale fericirii și nefericirii. Potrivit prescripțiilor vedice, cineva trebuie să facă baie dimineața devreme, chiar și în luna Māgha (ianuarie-februarie). Deși în acest anotimp este foarte frig, omul care ține la principiile religioase nu ezită să facă baie. Tot așa și femeile nu șovăie atunci când trebuie să gătească în bucătărie în lunile mai și iunie, care în India sunt cele mai calde din timpul verii. Omul trebuie să-și îndeplinească datoria, în ciuda neajunsurilor climei. În mod similar, datoria religioasă a unui *kṣatriya* este lupta și chiar dacă trebuie să lupte cu prieteni sau cu rude, el nu se poate abate de la datoria prescrisă. Omul trebuie să urmeze legile și regulile prescrise de principiile religioase, astfel încât să se înalțe la nivelul cunoașterii, căci numai prin cunoaștere și devoțiune se poate elibera din ghearele iluziei (*māyā*).

Cele două nume cu care Kṛṣṇa se adresează lui Arjuna sunt și ele semnificative. Numele de Kaunteya semnifică nobilele legături de rudenie din partea mamei, iar Bhārata semnifică descendența înaltă din partea tatălui. Deci din ambele părți ar trebui să moștenească calități deosebite. O astfel de moștenire importantă implică responsabilitate în ce privește împlinirea datoriilor așa cum se cuvine; de aceea, el nu poate să evite lupta.

TEXTUL 15

यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ ।
समदुःखसुखं धीरं सोऽमृतत्वाय कल्पते ॥१५॥

*yam hi na vyathayanty ete
puruṣam puruṣarṣabha
sama-duḥkha-sukham dhīram
so 'mṛtatvāya kalpate*

yam—cel căruia; *hi*—cu adevărat; *na*—niciodată; *vyathayanti*—îi aduc tulburare; *ete*—toate acestea; *puruṣam*—omul; *puruṣa-rṣabha*—o, cel mai ales dintre oameni; *sama*—neschimbă; *duḥkha*—la nefericire; *sukham*—și fericire; *dhīram*—îndurând; *saḥ*—acela; *amṛtatvāya*—pentru eliberare; *kalpate*—este socotit a fi pregătit.

O, cel mai ales dintre oameni [Arjuna], persoana care nu este tulburată de fericire și nefericire și rămâne neclintită în ambele, este cu certitudine demnă de a fi eliberată.

COMENTARIU

Cel ce este neclintit în hotărârea de a atinge stadiul avansat al realizării spirituale și poate să tolereze deopotrivă asalturile fericirii și nefericirii este cu siguranță o persoană demnă de a atinge eliberarea. În cadrul sistemului *varṇāśrama*, al patrulea stadiu al vieții, adică ordinul renunțării (*sannyāsa*), este o stare care cere multă trudă, dar cel ce este hotărât să-și desăvârșească viața va adopta în mod sigur stadiul vieții de *sannyāsa*, în ciuda tuturor dificultăților. De obicei dificultățile apar datorită obligației de a fi neîndurător cu relațiile familiale, de a abandona legăturile cu soția și copiii. Dar atunci când cineva este în stare să îndure aceste dificultăți, drumul său înspre realizarea spirituală va fi cu siguranță îndeplinit. La fel și în cazul îndeplinirii datoriei de *kṣatriya* de către Arjuna, el este sfătuit să persevereze, chiar dacă îi este greu să lupte cu membrii familiei sale, sau cu alte persoane îndrăgite. Sri Caitanya a acceptat *sannyāsa* la vârsta de douăzeci și patru de ani, iar cei ce depindeau de El, tânăra Sa soție și bătrâna Sa mamă, nu aveau pe nimeni altul care să aibă grijă de ele. Însă pentru o cauză mai înaltă El a acceptat *sannyāsa* și a

rămas neclintit în îndeplinirea datoriilor superioare. Aceasta este calea de a dobândi eliberarea din legăturile materiale.

TEXTUL 16

नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।
उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥१६॥

nāsato vidyate bhāvo
nābhāvo vidyate sataḥ
ubhayor api dṛṣṭo 'ntas
tv anayos tattva-darśibhiḥ

na—niciodată; *asataḥ*—a nonexistentului; *vidyate*—există; *bhāvaḥ*—dăinuire; *na*—niciodată; *abhāvaḥ*—schimbare; *vidyate*—există; *sataḥ*—a celui etern; *ubhayor*—a celor doi; *api*—desigur; *dṛṣṭaḥ*—observare; *antaḥ*—concluzia; *tu*—cu adevărat; *anayor*—acestora; *tattva*—adevărului; *darśibhiḥ*—de către văzătorii.

Cei ce văd adevărul au stabilit că nu există dăinuire pentru cel nonexistent [corpul material] și nici schimbare pentru cel etern [sufletul]. Aceasta este concluzia la care au ajuns ei prin studierea naturii amândurora.

COMENTARIU

Nu există dăinuire pentru corpul cel schimbător. Știința medicală modernă admite schimbarea în corp în fiecare moment prin acțiunile și reacțiunile diferitelor sale celule, producându-se astfel creșterea și îmbătrânirea corpului. Însă sufletul spiritual există în mod permanent, rămânând același, în ciuda tuturor schimbărilor corpului și minții. Aceasta este diferența dintre materie și spirit. Prin natura sa, corpul este mereu schimbător, iar sufletul este etern. Această concluzie a fost stabilită de toate categoriile de văzători ai adevărului, atât impersonaliști, cât și personaliști. În *Viṣṇu Purāṇa* (2.12.38) se afirmă că Viṣṇu și sălașurile Sale au o existență spirituală care-și generează propria lumină (*jyotīṃṣi viṣṇur bhuvanāni viṣṇuḥ*). Cuvintele *existent* și *nonexistent* se

referă doar la spirit și materie. Aceasta este versiunea tuturor văzătorilor adevărului.

Acesta este deci începutul învățaturii date de Dumnezeu entităților vii, rătăcite din pricina influenței ignoranței. Înlăturarea ignoranței cuprinde restabilirea eternei legături dintre adorator și cel ce trebuie adorat, ca și înțelegerea diferenței dintre Suprema Personalitate a Divinității și entitățile vii ce sunt doar părțile Sale integrante. Omul poate să înțeleagă natura Supremului prin studierea atentă a propriului sine, înțelegând diferența dintre sine și Suprem ca relație între parte și întreg. În *Vedānta-sūtra* și în *Śrīmad Bhāgavatam* Supremul a fost acceptat ca fiind originea tuturor emanațiilor. Aceste emanații sunt experimentate prin raporturile naturale ale superiorului și inferiorului. Așa cum se va arăta în capitolul al șaptelea, entitățile vii aparțin naturii superioare. Deși nu există vreo diferență între energie și sursa energiei, totuși se acceptă că sursa energiei este Supremul, iar energia sau natura este subordonată. Deci entitățile vii sunt întotdeauna subordonate Domnului Suprem, ca în cazul servitorului și stăpânului sau învățăcelului și învățătorului. Această cunoaștere clară este imposibil de înțeles pentru cei cuprinși de magia ignoranței. Pentru a îndepărta această ignoranță, Dumnezeu ne transmite *Bhagavad-gītā*, pentru iluminarea tuturor ființelor din toate timpurile.

TEXTUL 17

अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम् ।
विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुमर्हति ॥१७॥

avināśi tu tad viddhi
yena sarvam idam tatam
vināśam avyayasyāśya
na kaścit kartum arhati

avināśi—de nedistrus; *tu*—dar; *tad*—acesta; *viddhi*—să știi; *yena*—cu care; *sarvam*—întregul corp; *idam*—acesta; *tatam*—pătruns; *vināśam*—distrugerea; *avyayasya*—a celui nepieritor; *asya*—a sa; *na kaścit*—nimeni; *kartum*—să îndeplinească; *arhati*—este capabil.

Cel ce pătrunde întregul corp, să știi că este indestructibil. Nimeni nu este în stare să distrugă acest suflet nepieritor.

COMENTARIU

Acest verset explică în mod clar natura sufletului, care este răspândit în întregul corp. Oricine poate înțelege ce anume este răspândit în întregul corp: aceasta este conștiința. Orice om este conștient de durerile sau plăcerile ce au loc într-o anumită parte a corpului sau în întregul corp. Această răspândire a conștiinței este limitată doar la propriul corp. Durerile și plăcerile unui corp rămân necunoscute altuia. Deci fiecare corp este întruparea unui suflet individual, iar semnul prezenței sufletului este perceput sub forma conștiinței individuale. Acest suflet este descris ca având dimensiunea de a zecea mie parte din grosimea vârfului firului de păr. Acest lucru este confirmat în *Śvetāśvatara Upaniṣad* (5.9):

*bālāgra-śata-bhāgasya
śatadhā kalpitasya ca
bhāgo jīvaḥ vijñeyah
sa cānantyāya kalpate*

„Dacă vârful unui fir de păr este împărțit în o sută de părți și din nou fiecare parte în alte o sută de părți, fiecare din aceste părți este de mărimea sufletului spiritual.“ Același lucru este afirmat în *Śrīmad Bhāgavatam*:

*keśāgra-śata-bhāgasya
śatānśaḥ sādṛśātmakaḥ
jīvaḥ sūkṣma-svarūpo 'yam
saṅkhyātīto hi cit-kaṇaḥ*

„Există nenumărate particule de atomi spirituali de mărimea celei de-a zecea mie parte din grosimea vârfului firului de păr.“ Prin urmare, particula individuală a sufletului spiritual este un atom spiritual mai mic decât atomii materiali, iar acești atomi sunt nenumărați. Această minusculă scânteie spirituală este principiul de bază al corpului material și influența acestei scânteii spirituale se răspândește în întregul corp, așa cum influența principiului activ dintr-un medicament se răspândește în tot corpul. Acest șuvoi al sufletului spiritual este resimțit în tot corpul sub forma conștiinței, aceasta fiind dovada prezenței sufletului. Chiar și un nespecialist poate înțelege că corpul material fără conștiință este doar un corp mort și că această conștiință nu poate fi reînviată în corp prin nici un mijloc material. Prin urmare, conștiința

nu se datorează nici unui fel de acumulare de combinații materiale, ci sufletului spiritual. În *Munḍaka Upaniṣad* (3.1.9) dimensiunile sufletului spiritual atomic sunt explicate și mai amănunțit:

*eṣo 'ṅur ātmā cetasā veditavyo
yasmīn prāṇaḥ pañcadhā sarīviveśa
prāṇaiś cittaṁ sarvaṁ otaṁ prajānāṁ
yasmīn viśuddhe vibhavaty eṣa ātmā*

„Sufletul are dimensiunea unui atom și poate fi perceput de către o inteligență perfectă. Acest suflet atomic plutește în cele cinci feluri de aere (*prāṇa*, *apāna*, *vyāna*, *samāna* și *udāna*), este situat în interiorul inimii și își întinde influența asupra întregului corp al entităților vii întrupate. Când sufletul se purifică de contaminarea celor cinci tipuri de sufluri materiale, atunci se manifestă influența sa spirituală.“

Sistemul *haṭha-yoga* este destinat controlării celor cinci tipuri de sufluri care învăluie sufletul pur, adoptând diferite posturi de așezare, nu pentru vreun profit material, ci pentru eliberarea sufletului minuscul de legăturile atmosferei materiale.

Astfel, constituția atomică a sufletului este admisă în toate scrierile vedice și este de asemenea resimțită în mod direct în experiența practică a oricărui om sănătos la minte. Doar un om nesăbuit poate să conceapă acest suflet atomic ca fiind atotpătrunzătorul *viṣṇu-tattva*.

Influența sufletului atomic se poate răspândi asupra unui anumit corp în întregul său. Potrivit cu *Munḍaka Upaniṣad* acest suflet atomic este situat în inima oricărei entități vii, dar pentru că dimensiunea sufletului atomic depășește puterea de apreciere a savanților materialști, unii dintre ei afirmă prosteste că nu există suflet. Sufletul atomic individual se află neîndoielnic în inimă, împreună cu Suprasufletul și astfel toate energiile necesare mișcărilor corporale emană din această parte a corpului. Globulele care transportă oxigenul de la plămâni își iau energia de la suflet. Când sufletul își părăsește locul din corp, activitatea circulatorie și celelalte funcții ale sângelui încetează. Știința medicală acceptă importanța globulelor roșii, dar nu ne poate asigura că sursa energiei lor este sufletul, chiar dacă admite că inima este sediul tuturor energiilor corporale.

Aceste particule atomice ale întregului spiritual sunt comparabile cu moleculele luminii solare. În lumina solară există nenumărate molecule radiante. În mod similar, părțile fragmentare ale Domnului Suprem sunt scânteile ato-

mice ale razelor Domnului Suprem, cunoscute sub numele de *prabhā*, sau energia superioară. Deci, fie că urmăm cunoașterea vedică, fie știința modernă, nu putem nega existența sufletului spiritual în corp; această știință a sufletului este descrisă explicit în *Bhagavad-gītā* de către Însăși Personalitatea Divinității.

TEXTUL 18

अन्तवन्त इमे देहा नित्यस्योक्ताः शरीरिणः ।
अनाशिनोऽप्रमेयस्य तस्माद्युध्यस्व भारत ॥१८॥

antavanta ime dehā
nityasyuktāḥ śarīriṇaḥ
anāśīno 'prameyasya
tasmād yudhyasva bhārata

anta-vantaḥ—pieritoare; *ime*—toate aceste; *dehāḥ*—corpuri materiale; *nityasya*—având existență eternă; *uktāḥ*—se spune că; *śarīriṇaḥ*—ale sufletului întrupat; *anāśīnaḥ*—de nedistrus; *aprameyasya*—de nemăsurat; *tasmāt*—de aceea; *yudhyasva*—luptă; *bhārata*—o, urmaș al lui Bharata.

Trupul material al entității vii indestructibile, de nemăsurat și eterne va ajunge cu siguranță la un sfârșit; de aceea, luptă, o, descendent al lui Bharata!

COMENTARIU

Prin natura sa, corpul material este pieritor, putând să moară imediat sau după o sută de ani. Este doar o problemă de timp. Nu există nici o șansă să dureze la nesfârșit. Dar sufletul spiritual este atât de mic, încât nici măcar nu poate fi văzut de un dușman, darmite să fie omorât. Așa cum s-a menționat anterior, sufletul este atât de mic, încât nici nu ne dăm seama cum l-am putea măsura. Deci, din ambele puncte de vedere, nu există motiv de lamentare, căci entitatea vie așa cum este ea în realitate nu poate fi ucisă, tot așa cum nici corpul material nu poate fi menținut oricât sau ocrotit în mod permanent. Minuscula particulă a întregului spiritual dobândește acest corp material potrivit cu activitățile sale și de aceea trebuie respectate principiile religioase. În *Vedānta-sūtra* entitatea vie este caracterizată ca lumină, pentru

că este parte integrantă din lumina supremă. Așa cum lumina soarelui susține întregul univers, la fel și lumina sufletului susține acest corp material. De îndată ce sufletul spiritual iese din corpul material, corpul începe să se descompună; prin urmare, sufletul este cel care menține corpul. Trupul în sine este lipsit de importanță. Arjuna este sfătuit să lupte și nu să sacrifice cauza religiei din considerente materiale sau corporale.

TEXTUL 19

य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम् ।
उभौ तौ न विजानीतो नायं हन्ति न हन्यते ॥१९॥

*ya enam veti hantāram
yaś cainam manyate hatam
ubhau tau na vijānīto
nāyam hanti na hanyate*

yaḥ—cel care; *enam*—pe acesta; *vetti*—cunoaște; *hantāram*—ucigaș; *yaḥ*—cel care; *ca*—și; *enam*—pe acesta; *manyate*—consideră; *hatam*—ucis; *ubhau*—amândoi; *tau*—aceștia; *na*—nicidecum; *vijānītaḥ*—sunt în cunoaștere; *na*—nici; *ayam*—acesta; *hanti*—ucid; *na*—nici; *hanyate*—este ucis.

Nici acela care crede că entitatea vie este ucigașă, nici cel care o crede ucisă, nu are cunoaștere, deoarece sinele nu ucide și nici nu este ucis.

COMENTARIU

Trebuie știut că atunci când o entitate vie întrupată este rănită de o armă mortală, entitatea vie care trăiește în corp nu este ucisă. Sufletul spiritual este atât de mic, încât este imposibil să fie ucis cu vreo armă materială, așa cum se va vedea în strofele următoare. Entitatea vie nu poate fi ucisă, din pricina constituției sale spirituale. Ceea ce este ucis sau se presupune că este ucis, este doar corpul. Acest lucru nu încurajează nicidecum uciderea corpului. Porunca vedică este: *mā himsyāt sarvā bhūtāni*: niciodată să nu comiți vreo violență împotriva nimănui. Iar faptul că entitatea vie nu este ucisă nu înseamnă că se încurajează omorârea animalelor. Uciderea corpului oricărei ființe în mod neautorizat este o faptă abominabilă, care este pedepsită atât de către legile

statului, cât și de legea lui Dumnezeu. Însă Arjuna este nevoit să ucidă pentru respectarea principiilor religioase și nu din propriul său capriciu.

TEXTUL 20

न जायते म्रियते वा कदाचिन्
 नायं भूत्वा भविता वा न भूयः ।
 अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो
 न हन्यते हन्यमाने शरीरे ॥२०॥

*na jāyate mriyate vā kadācin
 nāyam bhūtvā bhavitā vā na bhūyaḥ
 ajo nityaḥ śāśvato 'yam purāṇo
 na hanyate hanyamāne śarīre*

na—niciodată; *jāyate*—se naște; *mriyate*—moare; *vā*—sau; *kadācit*—ori-când (trecut, prezent sau viitor); *na*—niciodată; *ayam*—acesta; *bhūtvā*—a luat ființă; *bhavitā*—va lua ființă acum; *vā*—sau; *na*—nu; *bhūyaḥ*—va lua din nou ființă; *ajah*—nenăscut; *nityaḥ*—etern; *śāśvataḥ*—permanent; *ayam*—acest; *purāṇaḥ*—cel mai vechi; *na*—niciodată; *hanyate*—este ucis; *hanyamāne*—fiind ucis; *śarīre*—corpul.

Sufletul nu se naște și nu moare niciodată. El n-a luat cândva ființă, nu ia ființă și nici nu va lua ființă. El este nenăscut, etern, existând din-totdeauna și primordial. El nu este ucis atunci când corpul este ucis.

COMENTARIU

Din punct de vedere calitativ, micul atom care este parte fragmentară a Spiritului Suprem este una cu Supremul. El nu suferă vreo schimbare, așa cum se întâmplă cu corpul. Uneori sufletul este numit și „cel statornic“, *kūṭa-stha*. Trupul este supus la șase feluri de transformări. El se naște din pântecel mamei, crește, se menține o vreme, produce anumite efecte, apoi treptat decade și până la urmă pierе, căzând în uitare. Însă sufletul nu trece prin aceste transformări. Sufletul nu se naște, dar, întrucât el ia un corp material, corpul este cel care se naște. Sufletul nu se naște odată cu corpul, așa cum nici nu moare. Tot ceea ce se naște trebuie să și moară. Dar pentru că sufletul

nu are parte de naștere, el nu are nici trecut, prezent sau viitor. El este etern, existând dintotdeauna și primordial, adică nu se află în istorie nici o urmă a apariției sale. Sub influența corpului, noi căutăm să aflăm istoria nașterii și devenirii sufletului. Sufletul nu îmbătrânește niciodată, așa cum se întâmplă cu corpul. Așa-numitul om bătrân se simte în aceeași stare de spirit ca în copilărie, sau tinerețe. Schimbările corpului nu afectează sufletul. Sufletul nu se deteriorează ca un copac sau orice alt lucru material și nici nu produce urmași. Urmașii produși de corp, adică copiii, sunt suflete individuale diferite, însă datorită corpului ei apar ca și copiii ai unui om anume. Corpul se manifestă din cauza prezenței sufletului, dar sufletul nu are nici urmași și nici nu se transformă. Deci sufletul este liber de cele șase transformări ale corpului. În *Kaṭha Upaniṣad* (1.2.18) se găsește un pasaj similar care spune:

*na jāyate mriyate vā vipāścīn
nāyaṁ kutaścīn na babhūva kaścīn
ajo nityaḥ śāśvato 'yaṁ purāṇo
na hanyate hanyamāne śarīre*

Sensul și explicația acestei strofe este aceeași ca în *Bhagavad-gītā*, dar există aici un cuvânt special, *vipāścīn*, care înseamnă învățat sau înzestrat cu cunoaștere.

Sufletul este plin de cunoaștere sau întotdeauna plin de conștiință. Deci conștiința este simptomul sufletului. Chiar dacă nu putem descoperi sufletul în inimă, acolo unde este de fapt situat, putem totuși să-i cunoaștem prezența prin simpla existență a conștiinței. Uneori, datorită norilor sau din alte motive, nu putem vedea soarele pe cer, dar lumina soarelui este mereu prezentă și astfel putem fi convinși că ne aflăm în timpul zilei. De îndată ce apare o cât de mică geană de lumină pe cerul dimineții, putem să știm că soarele se află pe cer. În mod similar, întrucât în toate corpurile—fie de om, fie de animal—există o oarecare conștiință, putem să deducem existența sufletului. Această conștiință a sufletului este însă diferită de conștiința Supremului, deoarece conștiința supremă cunoaște totul—trecut, prezent și viitor. Conștiința sufletului individual este înclinată spre uitare. Când își uită natura reală, ea obține învățătura și iluminare din elevatele lecții ale lui Kṛṣṇa. Dar Kṛṣṇa nu se aseamănă sufletului care uită. Dacă ar fi așa, atunci învățăturile lui Kṛṣṇa din *Bhagavad-gītā* ar fi inutile.

Există două feluri de suflet—și anume minuscula particulă de suflet (*aṇu-ātmā*) și Suprasufletul (*vibhū-ātmā*). Acest fapt este confirmat și în *Kaṭha Upaniṣad* (1.2.20):

*aṅor aṅīyān mahato mahīyān
 ātmāsya jantor nihito guhāyām
 tam akraṭuḥ paśyati vīta-śoko
 dhātuḥ prasādān mahimānam ātmanaḥ*

„Atât Suprasufletul [Paramātmā], cât și sufletul atomic (*jīvātmā*) sunt situate în același copac al trupului, înăuntrul aceleiași inimi a entității vii și doar cel eliberat de toate dorințele materiale și de toate lamentările poate, prin grația Supremului, să înțeleagă gloria sufletului.“ Kṛṣṇa este și obârșia Suprasufletului, așa cum se va arăta în capitolele următoare, iar Arjuna este sufletul atomic care și-a uitat natura reală; de aceea este nevoie de iluminarea dată de Kṛṣṇa sau de reprezentantul Său autorizat (maestrul spiritual).

TEXTUL 21

वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययम् ।
 कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हन्ति कम् ॥२१॥

*vedāvināśīnam nityam
 ya enam ajam avyayam
 katham sa puruṣaḥ pārtha
 kam ghātayati hanti kam*

veda—cunoaște; *avināśīnam*—indestructibil; *nityam*—existând veșnic; *yaḥ*—cel care; *enam*—acest (suflet); *ajam*—nenăscut; *avyayam*—neschimbător; *katham*—cum oare; *saḥ*—acest; *puruṣaḥ*—om; *pārtha*—o, Pārtha (Arjuna); *kam*—pe cineva; *ghātayati*—face săucidă; *hanti*—ucidă; *kam*—pe cineva.

O, Pārtha, cum poate un om care știe că sufletul este indestructibil, etern, nenăscut și neschimbător săucidă pe cineva sau să facă pe cineva săucidă?

COMENTARIU

Orice lucru are propria sa utilitate, iar omul care este situat în deplina cunoaștere știe cum și unde să aplice un lucru în folosul său. La fel și violența are

rostul său, iar felul în care trebuie aplicată depinde de oamenii înzestrați cu cunoaștere. Când judecătorul dă pedeapsa capitală unei persoane condamnată pentru crimă, nimeni nu poate să-l blameze, pentru că el ordonă violența față de o altă persoană în conformitate cu codul penal. În *Manu-saṁhitā*, codul de legi destinat oamenilor, se aprobă faptul ca un criminal să fie condamnat la moarte, pentru ca în viața viitoare să nu trebuiască să sufere pentru marele păcat pe care l-a comis. Prin urmare, condamnarea de către rege a unui criminal la spânzurătoare este de fapt benefică pentru el. În mod similar, atunci când Kṛṣṇa îi poruncește lui Arjuna să lupte, trebuie să înțelegem că violența este în slujba justiției divine și de aceea Arjuna trebuie să urmeze această cerință, știind bine că o asemenea violență comisă în timpul luptei pentru Kṛṣṇa nu este nicidecum violență, pentru că de fapt omul, sau mai degrabă sufletul, nu poate fi ucis. Deci pentru administrarea justiției, așa-numita violență este îngăduită. O operație chirurgicală nu este destinată să-l ucidă pe pacient, ci să-l vindece. Lupta ce trebuia dată de Arjuna la instrucțiunea lui Kṛṣṇa este îndeplinită în deplină cunoaștere, așa că nu există posibilitatea de a comite păcate și de a suferi consecințele acestora.

TEXTUL 22

वासंसि जीर्णानि यथा विहाय
 नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि ।
 तथा शरीराणि विहाय जीर्णा-
 न्यन्यानि संयाति नवानि देही ॥२२॥

*vāsāṁsi jīrṇāni yathā vihāya
 navāni grhṇāti naro 'parāṇi
 tathā śarīrāṇi vihāya jīrṇāny
 anyāni saṁyāti navāni dehī*

vāsāṁsi—veșminte; *jīrṇāni*—vechi și ponosite; *yathā*—exact așa cum; *vihāya*—lepădând; *navāni*—veșminte noi; *grhṇāti*—primește; *naraḥ*—omul; *aparāṇi*—alte; *tathā*—în același fel; *śarīrāṇi*—corpurile; *vihāya*—abandonând; *jīrṇāni*—vechi și nefolositoare; *anyāni*—alte; *saṁyāti*—întru adevăr primește; *navāni*—noi rânduri; *dehī*—cel întrupat.

Așa cum un om îmbracă veșminte noi, lepădându-le pe cele vechi, la fel și sufletul primește noi corpuri materiale, lepădându-le pe cele vechi și nefolositoare.

COMENTARIU

Schimbarea corpului de către sufletul individual este un fapt evident. Chiar și oamenii de știință moderni, care nu cred în existența sufletului, dar în același timp nu pot să explice originea energiei din inimă, trebuie să accepte schimbările continue ale corpului, ce apar de la copilărie la adolescență, de la adolescență la maturitate și apoi din nou de la maturitate la bătrânețe. De la bătrânețe, schimbarea este transferată altui corp. Acest lucru a fost deja explicat într-un verset anterior (2.13).

Transferarea sufletului individual atomic într-un alt corp este făcută posibilă grație Suprasufletului. Suprasufletul împlinește dorința sufletului atomic, așa cum un prieten împlinește dorința altuia. Atât *Vedele* cât și *Munḍaka Upaniṣad*, la fel ca și *Śvetāśvatara Upaniṣad* compară sufletul și Suprasufletul cu două păsări prietene care stau în același copac. Una dintre păsări (sufletul individual) mănâncă fructele copacului, iar cealaltă pasăre (Kṛṣṇa) privește doar la prietena Sa. Dintre aceste două păsări—deși din punct de vedere calitativ ele sunt la fel—una este captivată de fructele pomului material, în timp ce cealaltă privește doar activitățile prietenei Sale. Kṛṣṇa este pasărea care privește, iar Arjuna este pasărea care mănâncă. Chiar dacă sunt prieteni, totuși unul este stăpânul, iar celălalt slujitorul. Uitarea acestei relații de către sufletul atomic este cauza mutării dintr-un copac în altul sau dintr-un corp în altul. *Jīva*, sufletul, se trudește și luptă din greu în copacul trupului material, dar de îndată ce se învoiește să accepte pe cealaltă pasăre ca maestru spiritual suprem—așa cum a acceptat Arjuna, predându-se de bunăvoie lui Kṛṣṇa pentru a fi instruit—pasărea subordonată se eliberează de îndată de toate lamentările. Acest lucru este confirmat atât în *Munḍaka Upaniṣad* (3.1.2), cât și în *Śvetāśvatara Upaniṣad* (4.7):

*samāne vṛkṣe puruṣo nimagno
'nīśayā śocati muhyamānaḥ
juṣṭam yadā paśyaty anyam īsam
asya mahimānam iti vita-śokaḥ*

„Deși cele două păsări sunt în același copac, pasărea care mănâncă, bucurându-se de fructele copacului, este copleșită de griji și amărăciune. Dar dacă

cumva într-un fel sau altul își întoarce fața către prietenul său, care este Domnul și Îi cunoaște slava, atunci dintr-o dată pasărea care suferă se eliberează de toate anxietățile.“ Arjuna și-a întors acum fața către eternul său prieten Kṛṣṇa și învață *Bhagavad-gītā* de la El. Și astfel, ascultându-L pe Kṛṣṇa, el poate să înțeleagă suprema măreție a lui Dumnezeu și să se elibereze de lamentare.

Arjuna este sfătuit aici de către Domnul să nu se tânguiască din pricina schimbării corpurilor de către bătrânul său bunic și de către profesorul său. Ar trebui mai degrabă să fie fericit să le omoare corpurile în lupta cea dreaptă, astfel încât să fie curățati pe dată de toate reacțiile activităților îndeplinite în corp. Cel ce-și dă viața pe altarul de sacrificiu sau pe câmpul de bătălie, luptând drept, este pe dată purificat de toate reacțiile activităților îndeplinite în corp și este ridicat la o viață cu un statut superior. De aceea nu exista nici un motiv pentru lamentarea lui Arjuna.

TEXTUL 23

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥२३॥

*nainam chindanti śastrāṇi
nainam dahati pāvakaḥ
na cainam kledayanty āpo
na śoṣayati mārutaḥ*

na—niciodată; *enam*—pe acest suflet; *chindanti*—pot să-l taie în bucăți; *śastrāṇi*—armele; *na*—niciodată; *enam*—pe acest suflet; *dahati*—arde; *pāvakaḥ*—focul; *na*—niciodată; *ca*—și; *enam*—pe acest suflet; *kledayanti*—udă; *āpaḥ*—apa; *na*—niciodată; *śoṣayati*—veștejește; *mārutaḥ*—vântul.

Sufletul nu poate fi niciodată tăiat în bucăți de nici un fel de armă, nici ars de foc, nici înmuiat de apă și nici veștejit de vânt.

COMENTARIU

Nici un fel de arme—fie săbii, arme de flăcări, arme de ploi, arme de uragane etc.— nu pot ucide sufletul spiritual. Se dovedește că în acea vreme existau

multe feluri de arme, făcute din pământ, apă, aer, eter etc., pe lângă armele de foc moderne. Chiar și armele nucleare moderne intră în categoria armelor de foc, dar se pare că existau în vechime și alte arme, făcute din toate felurile de elemente materiale. Armele de foc erau combătute cu arme de apă, care acum nu mai sunt cunoscute de știința modernă, la fel cum nu sunt cunoscute armele sub formă de tornadă. În orice caz, sufletul nu poate fi niciodată tăiat în bucăți, nici anihilat cu oricât de multe arme, indiferent de performanțele științei.

Filosofii *māyāvādī* nu pot să explice cum anume și-a început existența sufletul individual datorită ignoranței și în consecință a fost acoperit de energia iluzorie. Ar fi fost imposibil ca sufletele individuale să fie desprinse din Sufletul Suprem originar; mai degrabă sufletele individuale sunt părți veșnic separate ale Sufletului Suprem. Deoarece ele sunt suflete individuale atomice în mod etern (*sanātana*), au tendința de a se lăsa acoperite de energia iluzorie, desprinzându-se astfel din asocierea cu Domnul Suprem, la fel cum scântele focului, deși sunt de aceeași natură cu focul din punct de vedere calitativ, au tendința de a se stinge când ies afară din foc. În *Varāha Purāṇa* entitățile vii sunt descrise ca părți integrante ale Supremului. Iar *Bhagavad-gītā* confirmă că ele rămân veșnic în această stare. Deci chiar și după eliberarea de iluzie, entitatea vie rămâne cu o identitate distinctă, așa cum reiese în mod evident din învățăturile Domnului către Arjuna. Arjuna a ajuns să fie eliberat prin cunoașterea primită de la Kṛṣṇa, dar n-a devenit niciodată una cu Kṛṣṇa.

TEXTUL 24

अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च ।
नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः ॥२४॥

acchedyo 'yam adāhyo 'yam
akledyo 'śoṣya eva ca
nityaḥ sarva-gataḥ sthāṇur
acalo 'yam sanātanaḥ

acchedyaḥ—de nesfârâmat; *ayam*—acest suflet; *adāhyaḥ*—de nears; *ayam*—acest suflet; *akledyaḥ*—de nedizolvat; *aśoṣyaḥ*—de neuscăt; *eva*—desigur; *ca*—și; *nityaḥ*—veșnic; *sarva-gataḥ*—atotpătrunzător; *sthāṇuḥ*—neschimător; *acalaḥ*—nemișcător; *ayam*—acest suflet; *sanātanaḥ*—veșnic același.

Acest suflet individual este incasabil și insolubil și nu poate fi nici ars, nici uscat. El este etern, prezent pretutindeni, neschimbător, imobil și veșnic același.

COMENTARIU

Toate aceste calificative ale sufletului atomic dovedesc în mod definitiv că sufletul individual este veșnic o particulă din întregul spiritual și că rămâne veșnic același atom, fără vreo schimbare. Teoria monismului este foarte dificil de aplicat în acest caz, deoarece sufletul individual nu intră niciodată într-o unitate omogenă. După eliberarea de contaminarea cu materia, sufletul atomic poate prefera să rămână ca scânteie spirituală în razele strălucitoare ale Supremei Personalități a Divinității, dar sufletul inteligent va pătrunde în planetele spirituale, pentru a se asocia cu Personalitatea Divinității.

Cuvântul *sarvagata* („atopătrunzător“) este semnificativ, pentru că, fără îndoială, entitățile vii sunt răspândite în întreaga creație a lui Dumnezeu. Ele trăiesc pe uscat, în apă, în aer, în pământ și chiar în foc. Convingerea că ființele vii sunt nimicite în foc nu poate fi acceptată, deoarece se afirmă clar aici că sufletul nu poate fi ars de foc. Deci nu este nici o îndoială că există ființe vii și în soare, cu corpuri adaptate vieții de acolo. Dacă globul solar este nelocuit, atunci cuvântul *sarvagata* — „existând pretutindeni“ — devine lipsit de sens.

TEXTUL 25

अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते ।
तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥२५॥

*avyakto 'yam acintyo 'yam
avikāryo 'yam ucyate
tasmād evaṁ viditvainam
nānuśocitum arhasi*

avyaktaḥ—invizibil; *ayam*—acest suflet; *acintyaḥ*—de neconceput; *ayam*—acest suflet; *avikāryaḥ*—neschimbător; *ayam*—acest suflet; *ucyate*—se spune; *tasmāt*—de aceea; *evaṁ*—astfel; *viditvā*—cunoscându-l; *enam*—pe acest suflet; *na*—nu; *anuśocitum*—să te lamentezi; *arhasi*—se cuvine.

Se spune că sufletul este invizibil, inconceptibil și imuabil. Cunoscând aceasta, nu trebuie să te îndurerezi pentru corp.

COMENTARIU

Așa cum s-a arătat anterior, dimensiunile sufletului sunt atât de mici pentru măsurătorile noastre materiale, încât nu poate fi văzut nici cu cel mai puternic microscop; de aceea se spune că este invizibil. În ce privește existența sufletului, nimeni nu o poate stabili în mod experimental, fără dovezile din *śruti*, înțelepciunea vedică. Trebuie să acceptăm acest adevăr, pentru că nu există altă sursă pentru cunoașterea existenței sufletului, chiar dacă acesta poate fi perceput în mod real. Există multe lucruri pe care le acceptăm bazându-ne doar pe o autoritate superioară. Nimeni nu poate contesta existența propriului tată, bazându-se pe mărturia mamei. Nu există nici o altă sursă de a cunoaște identitatea tatălui, decât pe baza mărturiei mamei. În mod similar, nu există nici o altă sursă de înțelegere a sufletului în afară de studierea *Vedelor*. Cu alte cuvinte, sufletul este de neconceput pentru cunoașterea umană experimentală. Sufletul este conștiință și este conștient — această afirmație aparține de asemenea *Vedelor* și trebuie s-o acceptăm ca atare. Spre deosebire de schimbările corpului, sufletul nu se schimbă. Fiind veșnic neschimbător, sufletul rămâne atomic în comparație cu Sufletul Suprem care este infinit. Sufletul Suprem este infinit iar sufletul atomic este infinitezimal. De aceea, fiind neschimbător, sufletul infinitezimal nu poate să devină niciodată egal cu sufletul infinit sau cu Suprema Personalitate a Divinității. Acest concept este repetat în *Vede* în diferite feluri, tocmai pentru a confirma concepția bine întemeiată asupra sufletului. Repetarea unor lucruri este necesară tocmai pentru ca să înțelegem subiectul în mod complet, fără greșeală.

TEXTUL 26

अथ चैनं नित्यजातं नित्यं वा मन्यसे मृतम् ।
तथापि त्वं महाबाहो नैनं शोचितुमर्हसि ॥२६॥

*atha cainam nitya-jātam
nityam vā manyase mṛtam
tathāpi tvam mahā-bāho
nainam śocitum arhasi*

atha—chiar dacă; *ca*—și; *enam*—acest suflet; *nitya-jātam*—întotdeauna născut; *nityam*—pentru totdeauna; *vā*—sau; *manyase*—așa crezi; *mṛtam*—mort; *tathā api*—totuși; *tvam*—tu; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *na*—nicidecum; *enam*—pentru suflet; *śocitum*—să te lamentezi; *arhasi*—ți se cuvine.

O, tu cel cu braț puternic, chiar dacă crezi că sufletul [sau simptomele vieții] se naște întotdeauna și moare pentru totdeauna, nu ai totuși motive să te lamentezi.

COMENTARIU

Există întotdeauna o categorie de filosofi, de felul buddhiștilor, care nu cred în existența separată a sufletului în afara corpului. Se dovedește că atunci când Śrī Kṛṣṇa a rostit *Bhagavad-gītā* existau asemenea filosofi, cunoscuți ca *lokāyatika* și *vaibhāṣika*. Acești filosofi susțin că semnele vieții apar într-un anumit stadiu de evoluție a combinațiilor materiale. La fel cred și savanții materialişti moderni, ca și filosofii materialişti. După părerea lor, corpul este o combinație de elemente fizice, iar într-un anumit stadiu, prin interacțiunea elementelor fizice și chimice apar semnele vieții. Știința antropologiei se bazează pe această filosofie. Adeseori foarte multe pseudo-religii—ce sunt la modă acum în America—aderă și ele la această filosofie, ca și la sectele buddhiste nedevoționale și nihiliste.

Chiar dacă Arjuna n-ar fi crezut în existența sufletului—ca în filosofia *vaibhāṣika*—tot n-ar fi avut motive de lamentare. Nimeni nu se tânguiește pentru pierderea unui amalgam de elemente chimice și nu încetează să-și îndeplinească îndatoririle. Pe de altă parte, în știința modernă și în războiul dus cu mijloacele acestei științe se aruncă tone de substanțe chimice pentru a obține victoria asupra dușmanului. Potrivit filosofiei *vaibhāṣika*, așa numitul suflet sau *ātmā* piere odată cu distrugerea corpului. Deci în orice caz, fie că Arjuna acceptă concluziile vedice asupra existenței unui suflet atomic, fie că nu crede în existența sufletului, nu are motive să se lamenteze. Potrivit teoriei *vaibhāṣika*, deoarece din materie sunt generate atât de multe vietăți în fiecare clipă și în fiecare clipă sunt nimicite o mulțime de vietăți, nu are nici un rost să te întristezi pentru asemenea incidente. Dacă sufletul nu ar renaște, Arjuna n-ar avea nici un motiv să-i fie teamă de faptul că ar suferi de pe urma păcatului de a-și ucide bunicul și învățătorul. În același timp, Kṛṣṇa se adresează în mod sarcastic lui Arjuna cu cuvintele *mahā-bāhu*, „cel puternic

înarmat“, întrucât El cel puțin nu accepta filosofia *vaibhāṣika*, care nu ține seama de înțelepciunea vedică. În calitate de *kṣatriya*, Arjuna aparținea culturii vedice și se cuvenea să urmeze în continuare principiile acesteia.

TEXTUL 27

जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ।
तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥२७॥

jātasya hi dhruvo mṛtyur
dhruvaṁ janma mṛtasya ca
tasmād aparihārye 'rthe
na tvam śocitum arhasi

jātasya—a celui născut; *hi*—cu siguranță; *dhruvaḥ*—este un fapt; *mṛtyuḥ*—moartea; *dhruvam*—este tot un fapt; *janma*—nașterea; *mṛtasya*—celui mort; *ca*—precum și; *tasmāt*—de aceea; *aparihārye*—celor ce nu pot fi evitate; *arthe*—în domeniul; *na*—nu; *tvam*—tu; *śocitum*—să te lamentezi; *arhasi*—ți se cuvine.

Cel care s-a născut este cert că va muri, iar după moarte este cert că se va naște din nou. De aceea, în îndeplinirea datoriei ce nu poate fi evitată, nu trebuie să te lamentezi.

COMENTARIU

Cineva trebuie să se nască în funcție de activitățile îndeplinite în viață. Ajungând la încheierea unei perioade de activitate, el trebuie să moară, născându-se pentru următoarea perioadă. În acest fel, o persoană trece prin cicluri succesive de nașteri și morți, fără să fie eliberat. Însă acest ciclu al nașterilor și morților nu justifică crima, tăierea animalelor și războaiele care nu sunt necesare. În același timp, violența și războiul sunt factori inevitabili în societatea umană pentru păstrarea ordinii și legii.

Bătălia de la Kurukṣetra, având loc prin voința Supremului, era un eveniment inevitabil, iar lupta pentru o cauză dreaptă era de datoria oricărui *kṣatriya*. Deci de ce ar fi fost înfricoșat sau întristat de moartea rudelor sale, dacă de fapt își îndeplinea datoria prescrisă? Nu se cuvenea să încalce legea,

căci prin asta ajungea să sufere urmările păcatelor comise, de care se temea atât de mult. Refuzând îndeplinirea datoriei prescrise, el n-ar fi fost în stare să evite moartea rudelor sale și ar fi fost dezonorat datorită alegerii unei căi de acțiune greșite.

TEXTUL 28

अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्यानि भारत ।
अव्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना ॥२८॥

avyaktādīni bhūtāni
vyakta-madhyāni bhārata
avyakta-nidhanāny eva
tatra kā paridevanā

avyakta-ādīni—la început nemanifestate; *bhūtāni*—toate cele create; *vyakta*—manifestate; *madhyāni*—la mijloc; *bhārata*—o, urmaș al lui Bharata; *avyakta*—nemanifestate; *nidhanāni*—când sunt anihilate; *eva*—totul este astfel; *tatra*—de aceea; *kā*—ce fel de; *paridevanā*—lamentare.

Toate ființele create sunt nemanifestate la început, manifestate în starea intermediară și din nou nemanifestate când sunt anihilate. La ce bună deci lamentarea, o, urmaș al lui Bharata?

COMENTARIU

Acceptând că există două categorii de filosofi, unii care cred în existența sufletului și alții care nu cred în ea, nu există oricum vreun motiv de lamentare. Cei ce nu cred în existența sufletului sunt numiți atei de către reprezentanții înțelepciunii vedice. Chiar dacă, în scop demonstrativ, acceptăm această teorie ateistă, nu avem motive de lamentare. Independent de existența separată a sufletului, elementele materiale rămân nemanifestate înainte de creație. Din această stare subtilă de nemanifestare se produce manifestarea, așa cum din eter este generat aerul, din aer focul, din foc apa iar din apă se manifestă pământul. Din pământ apar tot felul de manifestări, de exemplu un zgârie-nori uriaș care este o manifestare a elementului pământ. Când acest zgârie-nori este demolat, manifestarea sa se transformă din nou în nemanifestare,

rămânând în acest ultim stadiu sub formă de atomi. Legea conservării energiei rămâne valabilă, dar în decursul vremii lucrurile sunt când manifestate, când nemanifestate—aceasta este singura diferență. Deci de ce să existe vreun motiv de lamentare, fie că este vorba de stadiul manifestării, fie al nemanifestării? Într-un fel sau altul, chiar și în stadiul de nemanifestare lucrurile nu sunt pierdute. Atât la început, cât și la sfârșit, toate elementele se află în nemanifestare și doar în starea intermediară există manifestare, ceea ce nu constituie o diferență materială reală.

Dacă acceptăm concluzia vedică, așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā*, potrivit căreia aceste corpuri materiale vor pieri la vremea potrivită (*antavanta ime dehāḥ*), însă sufletul este etern (*nityasyoktāḥ śarīriṇaḥ*), atunci trebuie să ne amintim mereu că corpul este ca o haină; deci de ce să ne lamentăm pentru schimbarea hainei? Corpul material nu are o existență reală în raport cu sufletul etern. Existența în corp este ca un fel de vis. În vis ni se pare că zburăm prin cer sau că stăm într-o caleașcă regală, dar când ne trezim, ne dăm seama că nu suntem nici în cer, nici în caleașcă. Înțelepciunea vedică încurajează realizarea de sine pe baza nonexistenței corpului material. Prin urmare, în orice caz, fie că credem în existența sufletului, fie că nu credem, nu există motive de tânguire pentru pierderea corpului.

TEXTUL 29

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेन-
माश्चर्यवद्ब्रूदति तथैव चान्यः ।
आश्चर्यवच्चैनमन्यः शृणोति
श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव कश्चित् ॥२९॥

āścarya-vat paśyati kaścīd enam
āścarya-vad vadati tathaiva cānyaḥ
āścarya-vac cainam anyaḥ śṛṇoti
śrutvāpy enam veda na caiva kaścit

āścarya-vat—ca fiind uimitor; *paśyati*—vede; *kaścīd*—cineva; *enam*—acest suflet; *āścarya-vat*—ca uimitor; *vadati*—vorbește despre; *tathā*—astfel; *eva*—desigur; *ca*—și; *anyaḥ*—altul; *āścarya-vat*—deasemenea uimitor; *ca*—și; *enam*—acest suflet; *anyaḥ*—altul; *śṛṇoti*—aude despre; *śrutvā*—auzind; *api*

— chiar; *enam* — acest suflet; *veda* — cunoaște; *na* — niciodată; *ca* — și; *eva* — desigur; *kaścit* — cineva.

Unii privesc sufletul ca pe un lucru uimitor, alții vorbesc despre el ca despre ceva uimitor, alții aud despre el ca fiind uimitor, în timp ce alții, chiar după ce aud despre el, nu sunt în stare nicidecum să-l înțeleagă.

COMENTARIU

Întrucât *Gītopanișad* se bazează în cea mai mare parte pe principiile din *Upanișade*, nu este deloc surprinzător să găsim un pasaj similar cu acesta în *Kaṭha Upanișad* (1.2.7):

śravanayāpi bahubhir yo na labhyaḥ
śṛṅvanto 'pi bahavo yaṁ na vidyuh
āścaryo vaktā kuśalo 'sya labdhā
āścaryo 'sya jñātā kuśalānuśiṭaḥ

Faptul că sufletul atomic se găsește în corpul unui animal gigantic, al unui arbore de banyan uriaș, ca și în microbii sau bacteriile care încap cu milioanele și miliardele într-un centimetru cub de spațiu, este cu siguranță uimitor. Oamenii cu un bagaj redus de cunoștințe și cei ce nu practică austeritatea nu pot să înțeleagă minunăția scânteii spirituale a sufletului atomic individual, nici chiar atunci când este explicat de cea mai mare autoritate a cunoașterii, care a dat lecții chiar și lui Brahmā, prima ființă din univers. Datorită concepției materiale grosiere asupra lucrurilor, cea mai mare parte a oamenilor din această epocă nu-și pot imagina cum o asemenea particulă minusculă poate deveni atât de mare cât și atât de mică. Astfel, oamenii privesc sufletul ca pe un lucru minunat, atât prin alcătuire, cât și prin felul în care este descris. Amăgiți de energia materială, oamenii sunt atât de acaparați de cele ce țin de satisfacerea simțurilor, încât nu le mai rămâne prea mult timp pentru problemele cunoașterii de sine, chiar dacă este evident că fără această cunoaștere de sine toate activitățile lor au ca rezultat înfrângerea în lupta pentru existență. Probabil că nu-și imaginează că pentru a-și putea rezolva problemele materiale trebuie să se gândească întâi la suflet.

Unii oameni sunt înclinați să asculte despre suflet, asistând la lecții alături de persoane de bună calitate, însă uneori, din pricina ignoranței, aceștia sunt îndrumați greșit, acceptând teoria că Suprasufletul și sufletul atomic sunt una, fără vreo deosebire în privința mărimii. Este foarte greu de găsit un

om care să înțeleagă perfect pozițiile în care se află Suprasufletul și sufletul atomic, funcțiile și relațiile lor, ca și toate detaliile majore și minore. Și este încă și mai greu de găsit un om care să fi tras toate foloasele din cunoașterea sufletului și care să fie capabil să descrie poziția sufletului în diferitele sale aspecte. Dar dacă, într-un fel sau altul, cineva este capabil să înțeleagă problema sufletului, atunci viața sa va fi împlinită.

Cea mai simplă metodă de a înțelege problema sufletului este acceptarea afirmațiilor din *Bhagavad-gītā*, rostite de cea mai înaltă autoritate, Śrī Kṛṣṇa, fără să ne lăsăm abătuți de alte teorii. Dar acest lucru cere și multe penitențe și sacrificii, fie în viața actuală, fie în cea anterioară, înainte de a fi în stare să-L acceptăm pe Kṛṣṇa ca Suprema Personalitate a Divinității. Cu toate acestea, Kṛṣṇa poate fi cunoscut ca atare doar prin mila fără de cauză a unui devot pur și în nici un alt fel.

TEXTUL 30

देही नित्यमवध्योऽयं देहे सर्वस्य भारत ।
तस्मात्सर्वाणि भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ॥३०॥

*dehī nityam avadhyo 'yam
dehe sarvasya bhārata
tasmāt sarvāṇi bhūtāni
na tvam śocitum arhasi*

dehī—posesorul corpului material; *nityam*—în mod etern; *avadhyaḥ*—nu poate fi ucis; *ayam*—acest suflet; *dehe*—în corpul; *sarvasya*—fiecăruia; *bhārata*—o, urmaș al lui Bharata; *tasmāt*—de aceea; *sarvāṇi*—toate; *bhūtāni*—entitățile vii (care sunt născute); *na*—niciodată; *tvam*—tu; *śocitum*—să le jalești; *arhasi*—se cuvine.

O, urmaș al lui Bharata, cel ce sălășluiește în corp nu poate fi niciodată ucis. De aceea, nu trebuie să te întristezi pentru nici o ființă.

COMENTARIU

Domnul încheie aici capitolul învățăturilor despre sufletul spiritual imuabil. Descriind sufletul nemuritor în diferite feluri, Śrī Kṛṣṇa stabilește că sufle-

tul este nemuritor, iar corpul este trecător. De aceea Arjuna, în calitate de *kṣatriya*, nu trebuie să-și părăsească datoria, de teamă că bunicul și învățătorul său — Bhīṣma și Droṇa — vor muri în luptă. Întemeindu-ne pe mărturia autoritativă a lui Śrī Kṛṣṇa, trebuie să credem că există un suflet diferit de corpul material și nu că sufletul nu ar exista sau că semnele vieții apar într-un anumit stadiu al evoluției materiei, rezultând din interacțiunea elementelor chimice. Chiar dacă sufletul este nemuritor, violența nu este încurajată, dar nici nu este dezaprobată în vreme de război, când este nevoie de ea. Această nevoie trebuie să fie justificată prin aprobarea lui Dumnezeu, nu prin capriciile cuiva.

TEXTUL 31

स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकम्पितुमर्हसि ।
धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत्क्षत्रियस्य न विद्यते ॥३१॥

*sva-dharmam api cāveksya
na vikampitum arhasi
dharmyādhi yuddhāc chreyo 'nyat
kṣatriyasya na vidyate*

sva-dharmam—propriile datorii religioase; *api*—de asemenea; *ca*—și; *aveksya*—ținând seama de; *na*—niciodată; *vikampitum*—să șovăi; *arhasi*—ți se cade; *dharmyāt*—din pricina principiilor religioase; *hi*—cu-adevărat; *yuddhāt*—decât lupta; *śreyaḥ*—ocupație mai bună; *anyat*—oricare alta; *kṣatriyasya*—a unui *kṣatriya*; *na*—nu; *vidyate*—există.

Ținând seama de propria-ți datorie de *kṣatriya*, trebuie să știi că pentru tine nu există nimic altceva mai bun de făcut decât lupta întemeiată pe principiile religioase, astfel că nu trebuie să șovăi.

COMENTARIU

Dintre cele patru categorii sociale, cea de-a doua categorie, destinată bunei administrări, poartă numele de *kṣatriya*. *Kṣat* înseamnă vătămare. Cel ce protejează de vătămare este numit *kṣatriya* (*trāyate*—a proteja). Acești *kṣatriya* sunt antrenați să ucidă în pădure. Un *kṣatriya* trebuie să se ducă în pădure

și să provoace un tigrul, luptând cu sabia împotriva lui. După ce tigrul a fost ucis, este incinerat după rânduiala rezervată regilor. Acest sistem a fost respectat până în zilele noastre de către regii *kṣatriya* din Jaipur. *Kṣatriya* sunt antrenați în mod special pentru provocare și ucidere, deoarece violența este uneori necesară pentru apărarea principiilor religioase. De aceea acești *kṣatriya* nu sunt niciodată destinați să accepte direct *sannyāsa* sau ordinul renunțării. În politică nonviolenta poate fi o tactică, dar nu este niciodată un factor sau un principiu. În cărțile de legi religioase se spune:

*āhaveṣu mitho 'nyonyam
jighāmsanto mahi-kṣitaḥ
yuddhamānāḥ param śaktyā
svargam yānty aparān-mukhāḥ
yajñeṣu paśavo brahman
hanyante satatam dvijaiḥ
saṁskṛtāḥ kila mantraiś ca
te 'pi svargam avāpnuvan*

„Pe câmpul de luptă, un rege sau *kṣatriya* care se luptă cu un alt rege invidios pe el, merită să dobândească după moarte planetele cerești, tot așa cum brahmanii ajung și ei pe planetele celeste prin sacrificarea animalelor în focul sacrificial.“ Prin urmare, uciderea pe câmpul de bătălie pe baza principiilor religioase, ca și uciderea animalelor în focul sacrificial nu sunt nicidecum socotite a fi acte de violență, deoarece toată lumea beneficiază de pe urma principiilor religioase respective. Animalele sacrificate dobândesc de îndată o formă umană, fără să mai treacă prin procesul de evoluție treptată de la o formă la alta, iar acei *kṣatriya* care sunt uciși pe câmpul de luptă ajung pe planetele cerești, la fel ca și brahmanii care ajung acolo prin oferirea de sacrificii.

Există două feluri de *sva-dharma* sau datorii specifice. Atâta timp cât un om nu este eliberat, el trebuie să-și îplinească datoriile specifice corpului în care se află, potrivit principiilor religioase, astfel încât să dobândească eliberarea. Pentru cel eliberat, *sva-dharma* sau datoria sa specifică devine spirituală și nu se mai raportează la concepția materială a corpului. În cadrul concepției corporale asupra vieții există datorii specifice pentru *brāhmaṇa*, ca și pentru *kṣatriya*, iar aceste datorii sunt de neevitat. *Sva-dharma* este poruncită de Dumnezeu, așa cum se va dezvălui în capitolul al patrulea. La nivel corporal, *sva-dharma* are numește *varṇāśrama-dharma* sau mijlocul prin care

omul poate ajunge la realizarea spirituală. Civilizația umană începe de la stadiul de *varṇāśrama-dharma* sau datoriile specifice în concordanță cu modulele naturii specifice corpului obținut. Împlinirea propriei datorii specifice în orice domeniu de activitate, conform poruncii autorităților superioare, ajută o persoană să se înalțe la un stadiu de viață superior.

TEXTUL 32

यदृच्छया चोपपन्नं स्वर्गद्वारमपावृतम् ।
सुखिनः क्षत्रियाः पार्थ लभन्ते युद्धमीदृशम् ॥३२॥

*yadṛcchayā copapannaṁ
svarga-dvāram apāvṛtam
sukhinaḥ kṣatriyāḥ pārtha
labhante yuddham idṛśam*

yadṛcchayā—care apare de la sine; *ca*—și; *upapannam*—ajuns la; *svarga*—a planetelor cerești; *dvāram*—poartă; *apāvṛtam*—larg deschisă; *sukhinaḥ*—foarte fericiți; *kṣatriyāḥ*—membrii castei regilor; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *labhante*—dobândesc; *yuddham*—război; *idṛśam*—ca acesta.

O, Pārtha, fericiți sunt acei kṣatriya cărora li se înfățișează de la sine un asemenea prilej de luptă, deschizând pentru ei poarta planetelor cerești.

COMENTARIU

În calitate de suprem învățător al lumii, Śrī Kṛṣṇa condamnă atitudinea lui Arjuna care spunea: „Nu găsesc nimic bun în această luptă. Ea ne va face să locuim pentru totdeauna în infern.“ Aceste declarații ale lui Arjuna se datorează numai ignoranței. El dorea să-și îndeplinească datoria specifică fără violență. Dar pentru un *kṣatriya* nonviolența pe câmpul de luptă este o filosofie pentru nesăbuiți. În *Parāśara-smṛti*, codurile religioase alcătuite de Parāśara, marele înțelept și tatăl lui Vyāsadeva, se spune:

*kṣatriyo hi prajā rakṣan
śastra-pāṇiḥ pradandayan*

*nirjitya para-sainyādi
kṣitim dharmena pālayet*

„Datoria unui *kṣatriya* este aceea de a ocroti pe cetățeni de toate greutățile, iar pentru aceasta el trebuie să recurgă la violență când acest lucru este necesar menținerii legii și ordinii. De aceea el trebuie să înfrângă oștirile regilor dușmani și să domnească asupra lumii respectând principiile religioase.“

Luând în considerare toate aceste aspecte, Arjuna nu are motive să se abțină de la luptă. Dacă își învinge dușmanii, se va bucura de domnie, iar dacă moare în bătălie, va fi înălțat pe planetele cerești, ale căror porți erau larg deschise pentru el. În oricare din aceste cazuri lupta era în folosul său.

TEXTUL 33

अथ चेत्त्वमिमं धर्म्यं सङ्ग्रामं न करिष्यसि ।
ततः स्वधर्मं कीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥३३॥

*atha cet tvam imam dharmyam
saṅgrāmaṁ na kariṣyasi
tataḥ sva-dharmam kīrtim ca
hitvā pāpam avāpsyasi*

atha—însă ; *cet*—dacă; *tvam*—tu; *imam*—această; *dharmyam*—ce ține de datoria religioasă; *saṅgrāmam*—luptă; *na*—nu; *kariṣyasi*—vei îndeplini; *tataḥ*—atunci; *sva-dharmam*—datoria ta religioasă; *kīrtim*—faima; *ca*—și; *hitvā*—pierzând; *pāpam*—păcatul; *avāpsyasi*—vei dobândi.

Însă de nu-ți vei îndeplini datoria religioasă de a lupta, cu siguranță îți vei atrage păcatul pentru neîndeplinirea datoriei, pierzându-ți astfel faima de războinic.

COMENTARIU

Arjuna era un luptător renumit, dobândindu-și faima datorită luptelor cu marii semizezi, dintre care făcea parte chiar Śiva. După ce s-a luptat și l-a învins pe Śiva care luase înfățișarea unui vânător, Arjuna, câștigându-i bunăvoința, a primit în dar o armă numită *pāśupata-astra*. Toți știau că Arjuna era

un mare luptător. Chiar și Droṇācārya îl binecuvântase, dăruindu-i o armă specială cu care putea să-l ucidă chiar și pe maestrul său. Iată deci că Arjuna fusese onorat cu o mulțime de aprecieri militare din partea unor numeroase personalități, incluzând și pe tatăl său adoptiv Indra, regele zeilor. Dar dacă ar fi abandonat lupta, nu numai că și-ar fi neglijat datoria specifică de *kṣatriya*, ci și-ar fi pierdut toată faima și bunul nume, netezindu-și astfel calea spre infern. Cu alte cuvinte, ar fi ajuns în iad nu datorită luptei, ci datorită sus-tragerii de la luptă.

TEXTUL 34

अकीर्तिं चापि भूतानि कथयिष्यन्ति तेऽव्ययाम् ।
सम्भावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते ॥३४॥

*akīrtim cāpi bhūtāni
kathayiṣyanti te ’vyayām
sambhāvitasya cākīrtir
maraṇād atiricyate*

akīrtim—infamie; *ca*—și ; *api*—pe deasupra; *bhūtāni*—toți oamenii; *kathayiṣyanti*—vor vorbi; *te*—despre a ta; *avyayām*—veșnic; *sambhāvitasya*—pentru un om respectabil; *ca*—iar; *akīrtiḥ*—faima rea; *maraṇāt*—decât moartea; *atiricyate*—mult mai rea.

Oamenii vor vorbi mereu despre infamia ta, iar pentru un om respectabil dezonoarea este mai rea decât moartea.

COMENTARIU

Atât în calitate de prieten cât și de filosof Śrī Kṛṣṇa dă acum verdictul în ce privește refuzul lui Arjuna de a lupta. Domnul îi spune: „Arjuna, dacă vei părăsi câmpul de luptă înainte chiar ca bătălia să înceapă, oamenii vor spune că ești laș. Și dacă crezi că oamenii n-au decât să te vorbească de rău, însă tu să-ți salvezi viața fugind de pe câmpul de luptă, atunci sfatul Meu este acela că ai face mai bine să mori în bătălie. Pentru un om respectabil ca tine, proasta reputație este mai cumplită decât moartea. Deci nu trebuie să fugi de teamă pentru viața ta; mai bine să mori în bătălie. Aceasta te va salva de

dezonoarea de a fi folosit în mod greșit prietenia Mea și de a-ți pierde prestigiul în societate.“

Astfel, verdictul final al lui Dumnezeu pentru Arjuna era acela de a muri în bătălie și nu de a da înapoi de la luptă.

TEXTUL 35

भयाद्रणादुपरतं मंस्यन्ते त्वां महारथाः ।
येषां च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम् ॥३५॥

*bhayād raṇād uparataṁ
maṁsyante tvāṁ mahā-rathāḥ
yeṣāṁ ca tvāṁ bahu-mato
bhūtvā yāsyasi lāghavam*

bhayāt—de frică; *raṇāt*—de pe câmpul de luptă; *uparatam*—retras; *maṁsyante*—te vor considera; *tvām*—pe tine; *mahā-rathāḥ*—marii generali; *yeṣāṁ*—pentru care; *ca*—și; *tvam*—tu; *bahu-mataḥ*—foarte prețuit; *bhūtvā*—după ce ai fost; *yāsyasi*—vei ajunge; *lāghavam*—lipsit de importanță.

Marii generali ce au pus mare preț pe numele și faima ta vor crede că doar frica te-a făcut să părăsești câmpul de bătălie și astfel te vor socoti un om de nimic.

COMENTARIU

Śrī Kṛṣṇa continuă să dea verdictul Său lui Arjuna: „Să nu-ți închipui că marii generali precum Duryodhana, Karṇa și ceilalți de-o seamă cu ei vor crede că ai părăsit câmpul de luptă din milă pentru bunicul și frații tăi. Ei se vor gândi că ai fugit de teamă pentru viața ta. Și astfel, marea lor prețuire față de persoana ta se va năruie.“

TEXTUL 36

अवाच्यवादांश्च बहून् वदिष्यन्ति तवाहिताः ।
निन्दन्तस्तव सामर्थ्यं ततो दुःखतरं नु किम् ॥३६॥

*avācyā-vādānś ca bahūn
vadiṣyanti tavāhitāḥ
nindantas tava sāmārthyam
tato duḥkhataram nu kim*

avācyā—neplăcute; *vādān*—cuvinte născocite; *ca*—precum și; *bahūn*—multe; *vadiṣyanti*—vor spune; *tava*—ai tăi; *ahitāḥ*—dușmani; *nindantaḥ*—batjocorind; *tava*—a ta ; *sāmārthyam*—iscusință; *tataḥ*—decât aceasta; *duḥkha-taram*—mai dureros; *nu*—desigur; *kim*—ce poate fi.

Dușmanii tăi vor spune o mulțime de vorbe neplăcute despre tine și își vor bate joc de iscusința ta. Ce oare poate fi mai dureros pentru tine?

COMENTARIU

Invocarea cu totul nepotrivită a compasiunii de către Arjuna provocase uimirea lui Śrī Kṛṣṇa, care i-a arătat lui Arjuna că această compasiune nu este demnă de un *āryan*. Acum, în atât de multe cuvinte, El Și-a dovedit afirmațiile în fața așa-numitei compasiuni a lui Arjuna.

TEXTUL 37

हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम् ।
तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय युद्धाय कृतनिश्चयः ॥३७॥

*hato vā prāpsyasi svargam
jītvā vā bhokṣyase mahīm
tasmād uttiṣṭha kaunteya
yuddhāya kṛta-niścayaḥ*

hataḥ—ucis; *vā*—fie că; *prāpsyasi*—vei dobândi; *svargam*—împărăția cerului; *jītvā*—învingând; *vā*—ori; *bhokṣyase*—te vei bucura de; *mahīm*—lume; *tasmāt*—de aceea; *uttiṣṭha*—ridică-te; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *yuddhāya*—pentru luptă; *kṛta*—hotărât; *niścayaḥ*—cu încredere.

O, fiu al lui Kuntī, fie vei fi ucis pe câmpul de luptă și vei dobândi planetele cerești, ori vei învinge și te vei bucura de regatul pământesc. De aceea, ridică-te și luptă cu toată hotărârea.

COMENTARIU

Chiar dacă victoria celor aflați de partea sa nu era sigură, Arjuna trebuia totuși să lupte, deoarece chiar dacă era ucis în luptă, ar fi fost înălțat pe planetele cerești.

TEXTUL 38

सुखदुःखे समे कृत्वा लाभालाभौ जयाजयौ ।
ततो युद्धाय युज्यस्व नैवं पापमवाप्स्यसि ॥३८॥

*sukha-duḥkhe same kṛtvā
lābhālābhau jayājayau
tato yuddhāya yujyasva
naivam pāpam avāpsyasi*

sukha—fericirea; *duḥkhe*—și suferința; *same*—egale; *kṛtvā*—făcându-le; *lābha-alābhau*—câștig și pierdere; *jaya-ajayau*—victorie și înfrângere; *tataḥ*—apoi; *yuddhāya*—pentru luptă; *yujyasva*—luptă-te; *na*—niciodată; *evam*—în acest fel; *pāpam*—păcatul; *avāpsyasi*—vei dobândi.

Luptă-te doar pentru a lupta, fără să ții seama de fericire sau suferință, câștig sau pierdere, victorie sau înfrângere; făcând astfel, nu-ți vei atrage niciodată păcatul.

COMENTARIU

În acest moment Śrī Kṛṣṇa spune în mod direct că Arjuna trebuie să lupte doar pentru a lupta, căci El este Cel ce dorește această luptă. În activitățile conștiinței de Kṛṣṇa nu se ține seama de fericire sau nefericire, pierdere sau câștig, victorie sau înfrângere. Faptul că orice lucru trebuie înfăptuit în folosul lui Kṛṣṇa ține de conștiința transcendentă; de aceea nu există nici un fel de reacție la activitățile materiale. Cel ce acționează pentru satisfacerea propriilor simțuri, fie că este sub influența bunătații sau a pasiunii, este supus reacțiilor acestor activități, fie ele bune sau rele. Însă cel ce s-a dăruit cu totul pe sine în activitățile conștiinței de Kṛṣṇa nu mai are nici o obligație față de nimeni și nici nu mai este îndatorat nimănui, așa cum este un om ce acționează în mod obișnuit. În *Śrīmad Bhāgavatam* se spune:

*devarṣi-bhūtāpta-nṛṇām pitṛṇām
na kiṅkaro nāyam ṛṇī ca rājan
sarvātmanā yaḥ śaraṇam śaraṇyam
gato mukundaṁ parihṛtya kartam*

„Oricine s-a predat cu totul lui Kṛṣṇa sau Mukunda, renunțând la orice altă datorie, nu mai este îndatorat și nici nu are obligații față de nimeni — nici față de semizeii, nici față de înțelepți, nici față de omenire, nici față de rude, nici față de strămoși“ (*Bhāg.* 11.5.41). Aceasta este aluzia făcută de Kṛṣṇa lui Arjuna în acest verset, acest subiect fiind explicat și mai clar în strofele următoare.

TEXTUL 39

एषा तेऽभिहिता साङ्ख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु ।
बुद्ध्या युक्तो यया पार्थ कर्मबन्धं प्रहास्यसि ॥३९॥

*eṣā te 'bhihitā sāṅkhye
buddhir yoge tv imāṁ śṛṇu
buddhyā yukto yayā pārtha
karma-bandham prahāsyasi*

eṣā — toate acestea ; *te* — ție; *abhihitā* — descrie; *sāṅkhye* — prin studiu analitic; *buddhiḥ* — inteligența; *yoge* — în fapta fără rezultate fructuoase; *tu* — însă; *imām* — aceasta; *śṛṇu* — ascultă; *buddhyā* — prin inteligență; *yuktaḥ* — unit; *yayā* — prin care; *pārtha* — o, fiu al lui Pṛthā; *karma-bandham* — robia reacțiilor; *prahāsyasi* — vei putea fi eliberat de.

Până acum ți-am descris această cunoaștere prin studiu analitic. Ascult-o acum explicată în termenii activității fără rezultate fructuoase. O, fiu al lui Pṛthā, activând într-o astfel de cunoaștere, te vei putea elibera de robia activităților.

COMENTARIU

Conform cu *Nirukti*, sau dicționarul vedic, *sāṅkhyā* înseamnă ceea ce descrie lucrurile în mod amănunțit, iar *sāṅkhyā* se referă la acea filosofie care descrie natura reală a sufletului. Termenul *yoga* implică stăpânirea simțurilor. Încer-

careia lui Arjuna de a evita lupta se întemeia pe satisfacerea simțurilor. Uitându-și principala sa datorie, el voia să se oprescă din luptă, gâdindu-se că ar fi fost mai fericit dacă nu-și ucidea rudele și prietenii, decât dacă s-ar fi bucurat de regatul obținut prin înfrângerea verilor și fraților săi, fiii lui Dhṛtarāṣṭra. În ambele cazuri, motivația principală era satisfacerea simțurilor. Fericirea rezultată din înfrângerea rudelor, la fel ca și cea rezultată din rămânerea lor în viață erau amândouă bazate pe satisfacerea propriilor simțuri, chiar cu sacrificiul înțelepciunii și datoriei. Prin urmare, Kṛṣṇa dorea să-i explice lui Arjuna că prin uciderea corpului bunicului său nu-i va ucide și sufletul inerent acestuia, explicându-i că toate persoanele individuale, inclusiv Domnul Însuși, sunt individualități eterne; acestea fuseseră individuale în trecut, erau individuale în prezent și vor continua să rămână individuale în viitor, pentru că toți suntem suflete individuale eterne. Nu facem decât să ne schimbăm diferitele veșminte trupești, dar în realitate ne păstrăm individualitatea chiar și după eliberarea din legăturile învelișului material. Un studiu analitic al sufletului și corpului a fost prezentat foarte plastic de către Domnul Kṛṣṇa, iar această cunoaștere descriptivă a sufletului și corpului, făcută din diferite unghiuri de vedere, a fost numită aici Sāṅkhya, în termenii dicționarului *Nirukti*. Această Sāṅkhya nu are nimic de-a face cu filosofia Sāṅkhya a ateuului Kapila. Cu mult înainte de Sāṅkhya impostorului Kapila, filosofia Sāṅkhya fusese expusă în *Śrīmad Bhāgavatam* de adevăratul Domn Kapila, încarnarea Domnului Kṛṣṇa, care a explicat-o mamei Sale, Devahūti. El explică în mod limpede că *puruṣa* sau Domnul Suprem este activ și că El crează aruncându-și privirea asupra lui *prakṛti*. Acest lucru este acceptat atât în *Vede* cât și în *Gītā*. Descrierea din *Vede* arată că Domnul Și-a aruncat privirea asupra lui *prakṛti*, sau natura, însămânțând-o cu sufletele individuale atomice. Toate aceste entități individuale atomice activează în lumea materială pentru satisfacerea simțurilor și, sub vraja energiei materiale, se cred a fi cei care se bucură. Această mentalitate se extinde până în ultimul punct al eliberării, când entitatea vie dorește să devină una cu Dumnezeu. Aceasta este ultima capcană întinsă de *māyā*, iluzia gratificării simțurilor și numai după foarte multe nașteri ce cuprind asemenea activități de gratificare a simțurilor, un mare suflet va ajunge să se dăruiască lui Vāsudeva, Domnul Kṛṣṇa, ajungând astfel la împlinirea căutării adevărului ultim.

Arjuna Îl acceptase deja pe Kṛṣṇa ca maestru spiritual, predându-se Lui: *śiṣyas te 'harīṁ śādhi māṁ tvāṁ prapannam*. În consecință, Kṛṣṇa îi va vorbi despre modul de acțiune în *buddhi-yoga* sau *karma-yoga*, sau, cu alte cuvinte, practicarea slujirii cu devoțiune doar pentru satisfacerea simțurilor lui Dum-

nezeu. Acest *buddhi-yoga* este explicat în mod clar în capitolul al zecelea, versetul al zecelea, ca fiind comuniunea directă cu Domnul, care este situat sub forma lui Paramātmā în inima fiecăruia. Dar această comuniune nu are loc fără slujirea cu devoțiune. Deci cel ce se situează în slujirea cu iubire devoțională sau transcendentă către Domnul, sau altfel spus, în conștiința de Kṛṣṇa, ajunge la acest stadiu de *buddhi-yoga* prin grația specială a lui Dumnezeu. De aceea Domnul spune că doar celor ce sunt mereu angajați în slujirea cu devoțiune pornită din iubirea transcendentă le va dăruia cunoașterea pură a devoțiunii în iubire. În acest fel, devotul poate ajunge cu ușurință la El, în etern fericita împărăție a lui Dumnezeu.

Deci *buddhi-yoga* menționat în acest verset este slujirea cu devoțiune a Domnului, iar cuvântul Sāṅkhya menționat aici nu are nimic de-a face cu acea *sāṅkhya-yoga* ateistă, enunțată de impostorul Kapila. Prin urmare, nu trebuie să facem greșeala de a crede că *sāṅkhya-yoga* menționată aici ar avea vreo legătură cu Sāṅkhya ateistă. Această filosofie nici nu avea vreo influență în acea vreme și nici Śrī Kṛṣṇa nu s-ar fi preocupat să menționeze asemenea speculații filosofice lipsite de Dumnezeu. Adevărata filosofie Sāṅkhya este descrisă de Śrī Kapila în *Śrīmad Bhāgavatam*, dar nici măcar această Sāṅkhya nu are vreo legătură cu subiectul discutat aici. În acest context, Sāṅkhya înseamnă descrierea analitică a corpului și sufletului. Descrierea analitică a sufletului a fost făcută de Śrī Kṛṣṇa tocmai pentru a-l aduce pe Arjuna la *buddhi-yoga*, sau *bhakti-yoga*. Prin urmare, Sāṅkhya lui Śrī Kṛṣṇa și Sāṅkhya lui Śrī Kapila așa cum este descrisă în *Bhāgavatam* sunt unul și același lucru, adică *bhakti-yoga*. De aceea Śrī Kṛṣṇa a spus că doar oamenii cu o inteligență redusă fac deosebire între *sāṅkhya-yoga* și *bhakti-yoga* (*sāṅkhya-yogau pṛthag bālāḥ pravādanti na paṇḍitāḥ*).

Desigur că *sāṅkhya-yoga* ateistă nu are nimic de-a face cu *bhakti-yoga*, însă cei lipsiți de inteligență spun că în *Bhagavad-gītā* este vorba despre această *sāṅkhya-yoga* ateistă. Trebuie deci să înțelegem că *buddhi-yoga* înseamnă să activezi în conștiința de Kṛṣṇa, în deplina fericire și cunoaștere a slujirii cu devoțiune. Cel ce activează doar pentru a-l mulțumi pe Dumnezeu, oricât de grea ar fi acea lucrare, acționează sub îndrumarea principiilor din *buddhi-yoga* și se găsește întotdeauna înăuntrul fericirii transcendente. Prin această angajare transcendentă, o persoană dobândește în mod automat întreaga cunoaștere transcendentă, prin grația lui Dumnezeu și astfel eliberarea sa este desăvârșită în ea însăși, fără a face vreun efort exterior spre a dobândi cunoașterea. Este o mare diferență între a activa în conștiința de Kṛṣṇa și activitatea pentru rezultate fructuoase, mai ales în ce privește satisfacerea simțurilor

pentru a obține rezultate în termenii fericirii familiale sau materiale. *Buddhi-yoga* este deci calitatea transcendentă a activității pe care o îndeplinim.

TEXTUL 40

नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति प्रत्यवायो न विद्यते ।
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य त्रायते महतो भयात् ॥४०॥

nehābhikrama-nāśo 'sti
pratyavāyo na vidyate
sv-alpam apy asya dharmasya
trāyate mahato bhayāt

na—nu este; *iha*—în această yoga; *abhikrama*—în strădanie ; *nāśaḥ*—pierdere; *asti*—există; *pratyavāyaḥ*—dare înapoi; *na*—niciodată; *vidyate*—se află; *su-alpam*—puțin; *api*—chiar și; *asya*—al acesteia; *dharmasya*—îndeletniciri; *trāyate*—eliberează; *mahataḥ*—de foarte marea; *bhayāt*—primejdie.

În această strădanie nu există pierdere sau dare înapoi și o oricât de mică înaintare pe acest drum te poate ocroti de cea mai primejdieoasă frică.

COMENTARIU

Activitatea în conștiința de Kṛṣṇa sau acțiunea făcută în beneficiul lui Kṛṣṇa, fără a aștepta satisfacerea simțurilor, este activitatea de cea mai înaltă calitate transcendentă. Chiar și un mic început al unei asemenea activități nu va întâlni nici un impediment și nici nu poate fi pierdut în nici o situație. La nivel material, orice lucru început trebuie dus până la capăt, altfel întreaga încercare dă greș. Dar în conștiința de Kṛṣṇa, orice lucru început are un efect permanent, chiar dacă nu este dus până la capăt. Cel ce face un asemenea lucru nu suferă niciodată vreo pierdere, chiar dacă activitatea sa în conștiința de Kṛṣṇa rămâne incompletă. Chiar și un procent de unu la sută înfăptuit în conștiința de Kṛṣṇa aduce rezultate permanente, astfel încât următorul început se face de la nivelul de doi la sută, în timp ce în activitățile materiale, fără un succes de sută la sută nu se poate vorbi de câștig. Ajămila își îndeplinește datoria conform principiilor conștiinței de Kṛṣṇa doar într-o anumită

măsură, dar rezultatul pe care l-a obținut la sfârșit, prin grația Domnului, a fost de sută la sută. În legătură cu aceasta, există un foarte frumos verset în *Śrīmad Bhāgavatam* (1.5.17):

*tyaktvā sva-dharmam caraṇāmbujam harer
bhajann apakvo 'tha patet tato yadi
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kim
ko vārtha āpto 'bhajatām sva-dharmataḥ*

„Dacă un om renunță la îndatoririle profesionale și activează în conștiința de Kṛṣṇa, iar după aceea cade, neducându-și lucrul până la capăt, ce oare are de pierdut? Și ce oare câștigă cel ce-și îndeplinește activitățile materiale în mod desăvârșit?“ Sau, așa cum spun creștinii, „la ce i-ar folosi omului să câștige întreaga lume, dacă își pierde sufletul nemuritor?“

Activitățile materiale și rezultatele lor se sfârșesc odată cu corpul, dar activitatea în conștiința de Kṛṣṇa îl duce pe om din nou la conștiința de Kṛṣṇa chiar și după pierderea corpului. Sau cel puțin acel om este sigur că în viața următoare va avea șansa de a se naște din nou ca ființă umană fie în familia unui brahman foarte învățat, fie într-o familie nobilă și bogată, ceea ce îi dă prilejul de a se înălța și mai mult. Aceasta este calitatea neasemuită a activității îndeplinite în conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 41

व्यवसायात्मिका बुद्धिरेकेह कुरुनन्दन ।
बहुशाखा ह्यनन्ताश्च बुद्धयोऽव्यवसायिनाम् ॥४१॥

*vyavasāyātmikā buddhir
ekeha kuru-nandana
bahu-śākhā hy anantās ca
buddhayo 'vyavasāyinām*

vyavasāya-ātmikā—hotărâtă în conștiința de Kṛṣṇa; *buddhiḥ*—inteligenta; *ekā*—doar una; *iha*—în această lume; *kuru-nandana*—o, copil iubit al dinastiei Kuru; *bahu-śākhāḥ*—cu multe feluri de ramuri; *hi*—cu adevărat; *anantāḥ*—nelimitată; *ca*—și; *buddhayaḥ*—inteligenta; *avyavasāyinām*—celor ce nu se află în conștiința de Kṛṣṇa.

Cei aflați pe această cale sunt neclintiți în hotărârea lor și țelul lor este unic. O, copil iubit al dinastiei Kuru, cu multe ramuri este inteligența celor nehotărâți.

COMENTARIU

Credința puternică în faptul că prin conștiința de Kṛṣṇa omul se poate ridica la cea mai înaltă desăvârșire a vieții este inteligența de tip *vyavasāyātmikā*. În *Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya* 22.62) se spune:

*’śraddhā’-śabde— viśvāsa kahe sudṛḍha niścaya
kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya*

„Credința înseamnă încrederea neclintită într-un lucru sublim. Cel ce-și îndeplinește datoria în conștiința de Kṛṣṇa nu mai este legat în acțiunile sale de lumea materială, cu obligații față de tradițiile familiale, față de umanitate ori față de națiune.“

Activitățile îndeplinite pentru obținerea rezultatelor fructuoase sunt angajamentele reacțiilor activităților trecute, bune sau rele. Cel ce s-a deșteptat la conștiința de Kṛṣṇa nu mai trebuie să trudească pentru ca rezultatele activităților sale să fie favorabile. Pentru cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa toate acțiunile se situează la nivelul absolutului, nemaifiind supuse dualităților precum binele și răul. Cea mai înaltă perfecțiune a conștiinței de Kṛṣṇa este renunțarea la concepția materialistă asupra vieții. Această stare este dobândită automat prin înaintarea treptată în conștiința de Kṛṣṇa.

Hotărârea neclintită a unei persoane în conștiința de Kṛṣṇa se întemeiază pe cunoaștere. *Vāsudevaḥ sarvam iti sa mahātmā sudurlabhaḥ*—o persoană aflată în conștiința de Kṛṣṇa este acel suflet rar și bun care știe foarte bine că Vāsudeva, sau Kṛṣṇa este rădăcina tuturor cauzelor manifestate. Așa cum prin udarea rădăcinii unui copac se dă apă în mod automat ramurilor și frunzelor, tot așa, acționând în conștiința de Kṛṣṇa omul aduce cel mai înalt serviciu tuturor—sinelui, familiei, societății, țării, umanității etc. Atunci când Kṛṣṇa este mulțumit de activitățile cuiva, toată lumea va fi mulțumită.

Slujirea în conștiința de Kṛṣṇa se îndeplinește totuși cel mai bine sub îndrumarea iscusită a unui maestru spiritual, care este un reprezentant autorizat al lui Kṛṣṇa, care cunoaște firea discipolului și-l poate călăuzi să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa. Astfel, pentru a ajunge foarte experimentat în conștiința de Kṛṣṇa, cineva trebuie să acționeze cu fermitate și să se supună reprezen-

tanților lui Kṛṣṇa, acceptând învățăturile maestrului spiritual autentic ca pe propria sa misiune în viață. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, în faimoasa sa rugăciune adresată maestrului spiritual, ne învață astfel:

*yasya prasādād bhagavat-prasādo
yasyāprasādān na gatiḥ kuto 'pi
dhyāyan stuvaṁs tasya yaśas tri-sandhyam
vande guroḥ śrī-caraṇāravindam*

„Mulțumindu-l pe maestrul spiritual, Suprema Personalitate a Divinității devine mulțumită. Iar fără a-l mulțumi pe maestrul spiritual nu există nici o șansă de a avansa până la nivelul conștiinței de Kṛṣṇa. De aceea, trebuie să meditez și să mă rog de trei ori pe zi, pentru a dobândi mila sa și să mă plec cu tot respectul înaintea maestrului meu spiritual.“

Întreg acest proces depinde însă de perfecta cunoaștere a sufletului, dincolo de concepția corporală — nu teoretic, ci practic, atunci când nu mai există nici o șansă pentru satisfacerea simțurilor manifestată prin activități fructuoase. Cel ce nu are mintea neclintită este deviat de diferitele feluri de acțiuni fructuoase.

TEXTELE 42 - 43

यामिमां पुष्पितां वाचं प्रवदन्त्यविपश्चितः ।
वेदवादरताः पार्थ नान्यदस्तीति वादिनः ॥४२॥

कामात्मानः स्वर्गपरा जन्मकर्मफलप्रदाम् ।
क्रियाविशेषबहुलां भोगैर्धर्यगतिं प्रति ॥४३॥

*yām imām puṣpitām vācaṁ
pravadanty avipaścitaḥ
veda-vāda-ratāḥ pārtha
nānyad astīti vādinaḥ*

*kāmātmānaḥ svarga-parā
janma-karma-phala-pradām
kriyā-viśeṣa-bahulām
bhogaiśvarya-gatiṁ prati*

yām imām—toate aceste; *puṣpītām*—înflorite; *vācam*—cuvinte; *pravadanti*—spun; *avipaścītaḥ*—oamenii cu un bagaj redus de cunoștințe; *veda-vādaratāḥ*—presupuși adepți ai *Vedelor*; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *na*—niciodată; *anyat*—orice altceva; *asti*—este; *iti*—astfel; *vādinah*—adepții; *kāma-ātmānah*—doritori să-și satisfacă simțurile; *svarga-parāḥ*—ținând să dobândească planetele cerești; *janma-karma-phala-pradām*—având ca rezultat o naștere favorabilă și alte reacții rodnice; *kriyā-viśeṣa*—ceremonii pompoase; *bahulām*—felurite; *bhoga*—desfătarea simțurilor; *aiśvarya*—și bogăție; *gatim*—înaintarea; *prati*—înspre.

Oamenii cu puțină cunoaștere sunt puternic atașați de vorbele înflorite ale Vedelor, ce recomandă felurite activități fructuoase, pentru a obține înălțarea pe planetele celeste, o naștere bună, putere și altele de acest fel. Fiind doritori de gratificarea simțurilor și de o viață îmbelșugată, ei spun că nu se mai află nimic dincolo de acestea.

COMENTARIU

În general, oamenii nu sunt foarte inteligenți și, datorită ignoranței, sunt în cea mai mare parte atașați de activitățile fructuoase, recomandate în porțiunile numite *karma-kāṇḍa* din *Vede*. Acești oameni nu doresc nimic mai mult decât recomandările dătătoare de plăceri senzoriale pentru a se bucura de viața în paradis, unde se află din belșug vin și femei și unde opulența materială le este la îndemână. În *Vede* se recomandă o mulțime de sacrificii pentru a ajunge pe planetele cerești, în special sacrificiile *jyotiṣṭoma*. De fapt, oricine dorește să se înalțe pe planetele cerești trebuie să îndeplinească aceste sacrificii, însă oamenii cu puțină cunoaștere cred că acesta este singurul scop al înțelepciunii vedice. Este foarte dificil pentru aceste persoane lipsite de experiență să se situeze în acțiunea plină de hotărâre a conștiinței de Kṛṣṇa. Așa cum negliobii sunt atrași de florile copacilor otrăvitori, fără să cunoască urmările acestei atracții, tot așa oamenii neiluminați sunt atrași de acele bogății cerești și de desfătările lor.

În partea din *Vede* numită *karma-kāṇḍa* se spune: *apāma somam amṛtā abhūma* și *akṣayyam ha vai cāturmasya-yājinaḥ sukṛtan bhavati*. Cu alte cuvinte, cei ce îndeplinesc penitențele de patru luni vor ajunge să bea băutura *soma-rasa* spre a deveni nemuritori și veșnic fericiți. Chiar și pe pământ există unii oameni care tânjesc după *soma-rasa* pentru a deveni puternici și pentru a se bucura de plăcerile simțurilor. Aceste persoane nu cred în eliberarea de legă-

turile materiale și sunt foarte atașate de ceremoniile pompoase ale sacrificiilor vedice. Aceștia sunt în general foarte senzuali și nu doresc nimic altceva decât plăcerile cerești ale vieții. Desigur că există acele grădini celeste numite Nandana-kānana, în care te poți însoți cu femei frumoase cu chip îngeresc și în care curge din belșug *soma-rasa*. O asemenea fericire trupească este desigur senzorială; prin urmare, există astfel de oameni care, considerându-se stăpânii lumii materiale, sunt atașați de această fericire materială temporară.

TEXTUL 44

भोगैश्वर्यप्रसक्तानां तयापहृतचेतसाम् ।
व्यवसायात्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते ॥४४॥

bhogaiśvarya-prasaktānām
tayāpahṛta-cetasām
vyavasāyātmikā buddhiḥ
samādhau na vidhīyate

bhoga—de plăcerile materiale; *aiśvarya*—și bogăție; *prasaktānām*—pentru cei ce sunt atașați; *tayā*—prin acestea; *apahṛta-cetasām*—cu mintea tulburată; *vyavasāya-ātmikā*—având hotărârea neclintită; *buddhiḥ*—slujirea cu devoțiune a Domnului; *samādhau*—în mintea înfrânată; *na*—niciodată; *vidhīyate*—are loc.

În mințile celor ce sunt prea atașați de plăcerile senzoriale și bogățiile materiale și care sunt tulburați de aceste lucruri, hotărârea neclintită pentru slujirea cu devoțiune a Domnului Suprem nu are loc.

COMENTARIU

Samādhi înseamnă „minte fixată“. În *Nirukti*, dicționarul vedic, se spune: *samyag ādhīyate ’sminn ātma-tattva-yāthātmyam*—„Când mintea stă neclintită pentru a înțelege sinele, se spune că este în *samādhi*“ *Samādhi* nu este niciodată posibil pentru persoanele interesate de plăcerile materiale ale simțurilor, nici pentru cei ce sunt tulburați de aceste lucruri temporare. Aceștia sunt mai mult sau mai puțin condamnați de către procesul energiei materiale.

TEXTUL 45

त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ।
निद्वन्द्वो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान् ॥४५॥

trai-guṇya-viṣayā vedā
nistrai-guṇyo bhavārjuna
nirdvandvo nitya-sattva-stho
niryoga-kṣema ātmavān

trai-guṇya—aparținând celor trei moduri ale naturii materiale; *viṣayāḥ*—asupra lucrurilor; *vedāḥ*—scrierile vedice; *nistrai-guṇyaḥ*—transcendent celor trei moduri ale naturii materiale; *bhava*—fii; *arjuna*—o, Arjuna; *nirdvandvaḥ*—fără dualitate; *nitya-sattva-sthaḥ*—în starea cea pură a existenței spirituale; *niryoga-kṣemaḥ*—lipsit de gândul de câștig și de a fi în siguranță; *ātma-vān*—întemeiat în sine.

Vedele se ocupă cu precădere de cele trei moduri ale naturii materiale. O, Arjuna, devino transcendent acestor trei moduri. Fii eliberat de orice dualități și de toate grijile pentru câștig și siguranță și fii stabilit în sine.

COMENTARIU

Toate activitățile materiale presupun acțiuni și reacțiuni în cadrul celor trei moduri ale naturii materiale. Aceste activități sunt destinate obținerii rezultatelor fructuoase, care produc legarea de lumea materială. *Vedele* se ocupă în cea mai mare parte cu activitățile pentru obținerea rezultatelor fructuoase, pentru ca treptat să-i înalțe pe oamenii obișnuiți din domeniul satisfacerii simțurilor până la un anumit nivel în planul transcendent. Arjuna, ca elev și prieten al lui Śrī Kṛṣṇa, este sfătuit să se înalțe la nivelul transcendent al filosofiei *Vedānta*, care începe cu *brahma-jijñāsā*, sau întrebări asupra transcendenței supreme. Toate ființele din lumea materială trudes din greu pentru existență. Pentru acestea, după crearea lumii materiale, Dumnezeu a dat înțelepciunea vedică, sfătuindu-le cum să trăiască și să scape din încurcăturile materiale. Când se încheie activitățile destinate satisfacerii simțurilor, adică la sfârșitul capitolului *karma-kāṇḍa*, se oferă șansa realizării spirituale sub forma *Upanișadelor*, care sunt părți ale diferitelor *Vede*, așa cum *Bhagavad-gītā*

este parte a celei de-a cincea *Veda*, adică *Mahābhārata*. *Upanișadele* marchează începutul vieții transcendente.

Atâta timp cât există corpul material, există și acțiunile și reacțiunile în cadrul celor trei moduri ale naturii. Trebuie să învățăm să fim răbdători în fața dualităților precum fericirea și nefericirea sau frigul și arșița și îndurând aceste dualități să devenim liberi de grijile față de câștig și pierdere. Această poziție transcendentă se obține în deplina conștiință de Kṛșṇa, când omul este total dependent de bunăvoința lui Kṛșṇa.

TEXTUL 46

यावानर्थ उदपाने सर्वतः सम्प्लुतोदके ।
तावान् सर्वेषु वेदेषु ब्राह्मणस्य विजानतः ॥४६॥

yāvān artha udapāne
sarvataḥ samplutodake
tāvān sarveṣu vedeṣu
brāhmaṇasya vijānataḥ

yāvān—tot ce; *arthaḥ*—este necesar; *uda-pāne*—într-un izvor de apă; *sarvataḥ*—în toate privințele; *sampluta-udake*—într-un mare rezervor de apă; *tāvān*—similar; *sarveṣu*—în toate; *vedeṣu*—scrierile vedice; *brāhmaṇasya*—a celui ce cunoaște pe Supremul Brahman; *vijānataḥ*—care se află în cunoașterea deplină.

Toate nevoile ce sunt împlinite de către un mic izvor de apă pot fi împlinite dintr-o dată de un mare rezervor de apă. În mod similar, toate foloasele Vedelor pot fi obținute de către cel ce cunoaște scopul aflat în spatele acestora.

COMENTARIU

Ritualurile și sacrificiile menționate în partea de *karma-kāṇḍa* din scrierile vedice sunt destinate să încurajeze dezvoltarea treptată a realizării de sine. Iar scopul realizării de sine este limpede declarat în capitolul al cincisprezecelea din *Bhagavad-gītā* (15.15): scopul studierii *Vedelor* este cunoașterea lui Śrī Kṛșṇa, cauza primordială a tuturor lucrurilor. Astfel, realizarea de sine înseamnă cunoașterea lui Kṛșṇa și a eternei noastre legături cu El. Legătura

entităților vii cu Kṛṣṇa este și ea menționată în capitolul al cincisprezecelea din *Bhagavad-gītā* (15.7). Entitățile vii sunt părți integrante ale lui Kṛṣṇa; de aceea reînvierea conștiinței de Kṛṣṇa de către entitatea vie individuală este stadiul cel mai înalt și mai desăvârșit al cunoașterii vedice. Acest lucru este confirmat și în *Śrīmad Bhāgavatam* (3.33.7):

*aho bata śva-paco 'to gariyān
yaj-jihvāgre vartate nāma tubhyam
tepus tapas te juhuvuḥ sasnur āryā
brahmānūcur nāma grṇanti ye te*

„O, Domn al meu, cel ce cântă sfântul Tău nume, chiar dacă-i născut într-o familie din cele mai de jos, precum cea a unui *caṇḍāla* (mâncător de câini), ajunge la cel mai înalt grad al realizării de sine. Un asemenea om trebuie să fi făcut tot felul de penitențe și sacrificii conform cu ritualurile vedice și să fi studiat de foarte multe ori scrierile vedice, după ce se va fi scăldat în toate locurile sfinte de pelerinaj. Un asemenea om este privit la fel ca și cel mai bun dintre cei născuți într-o familie de *āryan*.“

Deci omul trebuie să fie destul de inteligent pentru a înțelege scopul *Vedelor*, fără să rămână atașat numai de ritualuri și să nu dorească să se înalțe în împărățiile cerești pentru a obține o desfătare și mai mare a simțurilor. Pentru omul obișnuit din această epocă nu este posibilă respectarea tuturor legilor și prescripțiilor ritualurilor vedice și nici studierea în amănunt a întregii filosofii *Vedānta* și a *Upanișadelor*. Este nevoie de mult timp, energie, cunoștințe și mijloace pentru a îndeplini scopurile *Vedelor*. Acest lucru este cu greu posibil în ziua de azi. Totuși, țelul cel mai important al culturii vedice este îndeplinit prin cântarea numelui sfânt al lui Dumnezeu, așa cum ne-a recomandat Śrī Caitanya, eliberatorul sufletelor căzute. Când Śrī Caitanya a fost întrebat de un mare învățat cunoscător al *Vedelor*, Prakāśānanda Sarasvatī, de ce El, Domnul, cânta sfântul nume al lui Dumnezeu ca un om sentimental, în loc să studieze filosofia *Vedānta*, Domnul i-a răspuns că maestrul Său spiritual, văzându-L că era un mare prost, I-a cerut să cânte numele sfânt al lui Śrī Kṛṣṇa. Făcând astfel, a căzut în extaz, precum un nebun. În această epocă a lui Kali, cea mai mare parte a populației este proastă și lipsită de educația potrivită pentru a înțelege filosofia *Vedānta*; scopul cel mai înalt al filosofiei *Vedānta* este împlinit prin cântarea fără ofense a numelui sfânt al lui Dumnezeu. *Vedānta* este ultimul cuvânt al înțelepciunii vedice, iar autorul și cunoscătorul acestei filosofii este Śrī Kṛṣṇa; cel mai mare vedantin, este

acel suflet măreț care se desfășoară cântând numele sfânt al Domnului. Acesta este scopul ultim al întregului misticism vedic.

TEXTUL 47

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।
मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ॥४७॥

*karmany evādhikāras te
mā phaleṣu kadācana
mā karma-phala-hetur bhūr
mā te saṅgo 'stv akarmaṇi*

karmaṇi—în datoriile prescrise; *eva*—desigur; *adhikārah*—dreptul; *te*—tău; *mā*—nicicând; *phaleṣu*—în fructe; *kadācana*—vreodată; *mā*—nicicând; *karma-phala*—în rezultatul acțiunii; *hetuḥ*—cauza; *bhūh*—să devii; *mā*—nicicând; *te*—al tău; *saṅgaḥ*—atașament; *astu*—trebuie să fie; *akarmaṇi*—în a nu-ți îndeplini datoriile prescrise.

Ai dreptul să-ți îndeplinești datoriile prescrise, dar nu ești îndreptățit la fructele acțiunii. Să nu te socotești niciodată cauza rezultatelor activităților tale și nu te atașa niciodată de neîndeplinirea datoriei.

COMENTARIU

Există trei factori ce trebuie luați în considerare aici: datoriile prescrise, activitatea făcută din capriciu și inactivitatea. Datoriile prescrise sunt acele activități care sunt recomandate conform modurilor naturii materiale dobândite de cineva. Activitatea făcută din capriciu se referă la acțiunile care nu au aprobarea unei autorități, iar inactivitatea înseamnă a nu-ți îndeplini datoriile prescrise. Domnul îl sfătuiește pe Arjuna să nu rămână inactiv, ci să-și îndeplinească datoriile prescrise, fără să se atașeze de rezultatele lor. Cel ce este atașat de rezultatul acțiunilor sale le este de asemenea și cauza. Astfel, el este cel care se bucură sau suferă datorită rezultatului acestor acțiuni.

În ce privește datoriile prescrise, ele pot fi clasificate în trei categorii: activitate de rutină, acțiuni urgente și activități dorite. Activitatea de rutină, îndeplinită ca o obligație, potrivit cu poruncile scripturilor, fără a dori rezultatele, este o acțiune ce ține de modul bunătății. Activitățile îndeplinite pentru a obține un anumit rezultat sunt cele care condiționează, de aceea ele sunt

nefavorabile. Fiecare are dreptul de a-și îndeplini datoriile prescrise, dar trebuie să acționeze fără a se atașa de rezultat; aceste datorii obligatorii, îndeplinite în mod dezinteresat, îl vor conduce fără îndoială pe om pe drumul către eliberare.

Prin urmare, Arjuna a fost sfătuit de Domnul să lupte din datorie, fără a se atașa de rezultat. Neparticiparea sa la bătălie este un alt fel de atașament. Acest fel de atașament nu-l va duce niciodată pe cineva pe calea eliberării. Orice fel de atașament, pozitiv sau negativ, este pricină de legare. Inactivitatea este păcătoasă. De aceea, lupta din datorie era singura cale favorabilă pentru salvarea lui Arjuna.

TEXTUL 48

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय ।
सिद्ध्यसिद्धयोः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥४८॥

*yoga-sthaḥ kuru karmāṇi
saṅgam tyaktvā dhanañjaya
siddhy-asiddhyoḥ samo bhūtvā
samatvaṁ yoga ucyate*

yoga-sthaḥ—echilibrat în yoga; *kuru*—îndeplinește; *karmāṇi*—datoriile tale; *saṅgam*—atașament; *tyaktvā*—renunțând la; *dhanañjaya*—o, Arjuna; *siddhi-asiddhyoḥ*—la reușită și nereușită; *samaḥ*—același; *bhūtvā*—devenind; *samatvam*—stăpânire de sine; *yogaḥ*—yoga; *ucyate*—se numește.

Îndeplinește-ți datoria în mod echilibrat, o, Arjuna, renunțând la orice atașament față de reușită sau nereușită. Această stăpânire de sine se numește yoga.

COMENTARIU

Kṛṣṇa îi spune lui Arjuna că trebuie să acționeze în yoga. Ce înseamnă yoga? Yoga înseamnă concentrarea minții asupra Supremului prin stăpânirea simțurilor mereu tulburătoare. Și cine este Supremul? Supremul este Domnul. Și întrucât El Însuși este Cel care-i spune lui Arjuna să lupte, Arjuna nu are nimic de-a face cu rezultatele luptei. Câștigul sau victoria este în seama lui Kṛṣṇa. Arjuna este sfătuit doar să acționeze potrivit poruncilor lui Kṛṣṇa. Împlinirea poruncilor lui Kṛṣṇa este adevărata yoga și aceasta se practică în

procesul numit conștiința de Kṛṣṇa. Doar conștiința de Kṛṣṇa ne poate face să renunțăm la simțul proprietății. Omul trebuie să devină servitorul lui Kṛṣṇa, sau servitorul servitorului lui Kṛṣṇa. Acesta este modul corect de a-ți îndeplini datoria în conștiința de Kṛṣṇa, singurul care te poate ajuta să acționezi în yoga.

Arjuna era un *kṣatriya* și în această calitate făcea parte din sistemul instituțional *varṇāśrama-dharma*. În *Viṣṇu Purāṇa* se spune că în *varṇāśrama-dharma* singurul țel este mulțumirea lui Viṣṇu. Nimeni nu trebuie să se mulțumească pe sine însuși, așa cum este regula în lumea materială, ci trebuie să-L mulțumească pe Kṛṣṇa. Până când nu Îl mulțumim pe Kṛṣṇa, nu putem respecta în mod corect principiile sistemului *varṇāśrama-dharma*. În mod indirect, Arjuna era sfătuit să acționeze așa cum îi spunea Kṛṣṇa.

TEXTUL 49

दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनञ्जय ।
बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥४९॥

*dūreṇa hy avaram karma
buddhi-yogād dhanañjaya
buddhau śaraṇam anviccha
kṛpaṇāḥ phala-hetavaḥ*

dūreṇa—aruncând departe; *hi*—cu siguranță; *avaram*—josnică; *karma*—activitate; *buddhi-yogāt*—prin puterea conștiinței de Kṛṣṇa; *dhanañjaya*—o, cuceritorule de bogății; *buddhau*—în această conștiință; *śaraṇam*—dăruire deplină; *anviccha*—încearcă; *kṛpaṇāḥ*—zgârciți *phala-hetavaḥ*—cei ce doresc rezultate fructuoase.

O, Dhanañjaya, ține departe de tine toate activitățile josnice prin slujire devoțională și în această stare de conștiință predă-te cu totul Domnului. Oamenii care doresc să se bucure de fructul activităților lor sunt niște zgârciți.

COMENTARIU

Cel ce a ajuns cu adevărat să-și înțeleagă poziția originală de etern slujitor al lui Dumnezeu renunță la toate celelalte angajamente, în afară de acțiunile îndeplinite în conștiința de Kṛṣṇa. Așa cum s-a explicat deja, *buddhi-yoga*

înseamnă slujirea transcendentă cu iubire față de Domnul. Această slujire devoțională este adevărata cale de acțiune pentru entitatea vie. Doar oamenii meschini doresc să se bucure de fructul activităților lor, tocmai pentru a se încurca și mai tare în legăturile materiale. În afară de acțiunile îndeplinite în conștiința de Kṛṣṇa, toate celelalte activități sunt nefaste, deoarece ele îl leagă neîncetat pe cel ce face în ciclul nașterii și al morții. De aceea, omul nu trebuie să dorească niciodată să fie cauza activităților. Totul trebuie făcut în conștiința de Kṛṣṇa, pentru satisfacția lui Kṛṣṇa. Cei zgârciți nu știu cum să folosească marile averi pe care le adună datorită norocului sau trudei. Omul trebuie să-și cheltuiască întreaga energie activând în conștiința de Kṛṣṇa, iar aceasta îi va aduce împlinirea vieții. Asemeni zgârciților, oamenii nenorociți nu-și folosesc energia umană în slujba Domnului.

TEXTUL 50

बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते ।
तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौशलम् ॥५०॥

*buddhi-yukto jahātiha
ubhe sukr̥ta-duṣkr̥te
tasmād yogāya yujyasva
yogaḥ karmasu kauśalam*

buddhi-yuktaḥ—cel ce practică slujirea cu devoțiune; *jahāti*—se poate elibera; *iha*—în această viață; *ubhe*—amândouă; *sukr̥ta-duṣkr̥te*—rezultatele bune și rele; *tasmāt*—de aceea; *yogāya*—pentru slujirea cu devoțiune; *yujyasva*—angajându-te în acest fel; *yogaḥ*—conștiința de Kṛṣṇa; *karmasu*—în toate activitățile; *kauśalam*—artă.

Cel ce practică slujirea cu devoțiune se eliberează și de acțiunile bune și de cele rele, chiar în această viață. De aceea, străduiește-te pentru yoga, care este arta oricărei activități.

COMENTARIU

Din vremuri imemorabile, fiecare ființă a acumulat felurite reacții ale activităților sale bune și rele. Ca atare, rămâne mereu în ignoranță asupra poziției sale originare. Ignoranța poate fi înlăturată prin învățăturile din *Bhagavad-gītā*, care ne învață să ne predăm Domnului Śrī Kṛṣṇa în toate privințele și

să ne eliberăm de perpetua înlănțuire a acțiunii și reacțiunii de la o naștere la alta. Prin urmare, Arjuna este sfătuit să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa, procesul ce purifică acțiunile fructuoase.

TEXTUL 51

कर्मजं बुद्धियुक्ता हि फलं त्यक्त्वा मनीषिणः ।
जन्मबन्धविनिर्मुक्ताः पदं गच्छन्त्यनामयम् ॥५१॥

*karma-jam buddhi-yuktā hi
phalam tyaktvā manīṣiṇaḥ
janma-bandha-vinirmuktāḥ
padam gacchanty anāmayam*

karma-jam— datorită activităților fructuoase; *buddhi-yuktāḥ*— fiind angajați în slujirea cu devoțiune; *hi*— cu siguranță; *phalam*— rezultatele; *tyaktvā*— abandonând; *manīṣiṇaḥ*— mari înțelepți sau devoți; *janma-bandha*— din legăturile nașterii și morții; *vinirmuktāḥ*— eliberați; *padam*— poziția; *gacchanti*— ating; *anāmayam*— fără suferințe.

Angajându-se astfel în slujirea cu devoțiune față de Domnul, marii înțelepți sau devoți se eliberează de rezultatele acțiunilor în lumea materială. În acest fel, ei se eliberează din ciclul nașterii și al morții și ating starea ce se află dincolo de toate suferințele [prin întoarcerea la Divinitate].

COMENTARIU

Entitățile vii eliberate aparțin aceluși loc în care nu există suferințe materiale. *Śrīmad Bhāgavatam* (10.14.58) spune:

*samāśritā ye pada-pallava-plavam
mahat-padam punya-yaśo murāreḥ
bhavāmbudhir vatsa-padam param padam
padam padam yad vipadān ne teṣām*

„Pentru cel ce a acceptat corabia picioarelor de lotus ale Domnului, care este adăpostul manifestării cosmice și este vestit ca Mukunda sau cel ce dăruieș-

te *mukti*, oceanul lumii materiale este ca apa adunată în urma copitei unui vițel. Ținta sa este *param padam*, locul în care nu există suferințe materiale sau Vaikuṅṭha și nu locul în care primejdia apare la fiecare pas al vieții sale.“

Datorită ignoranței, omul nu știe că această lume materială este un loc mizerabil, unde primejdia apare la tot pasul. Doar din ignoranță încearcă cei cu inteligență redusă să se adapteze situației prin activitățile fructuoase, gândindu-se că rezultatele acestora îi vor face fericiți. Ei nu știu că nici un corp material, niciunde în univers nu poate să aducă o viață lipsită de suferințe. Suferințele vieții, cum este nașterea, bătrânețea, boala și moartea, sunt prezente peste tot în lumea materială. Dar cel care înțelege poziția sa constitutivă reală, ca etern slujitor al Domnului, cunoscând astfel și poziția Personalității Divinității, se angajează în slujirea transcendentă cu iubire față de Domnul. Ca urmare a acestui fapt, el devine capabil să intre în planetele ce alcătuiesc Vaikuṅṭha, unde nu există nici viață materială plină de suferințe și nici influența timpului și a morții. Cunoașterea propriei poziții constitutive înseamnă a cunoaște și poziția sublimă a lui Dumnezeu. Trebuie să înțelegem că acela care gândește în mod greșit că poziția ființei individuale și cea a lui Dumnezeu se află la același nivel, se află în ignoranță și deci nu este capabil să se angajeze în slujirea cu devoțiune a Domnului. Acesta devine el însuși stăpân și astfel își construiește drumul pentru repetarea nașterii și morții. Dar cel care, înțelegându-și poziția de slujitor, se pune pe sine în slujba lui Dumnezeu, devine dintr-o dată potrivit pentru Vaikuṅṭha. Slujirea cauzei lui Dumnezeu este numită *karma-yoga* sau *buddhi-yoga*, sau, mai clar spus, slujirea cu devoțiune a Domnului.

TEXTUL 52

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति ।
तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥५२॥

*yadā te moha-kalilam
buddhir vyatitariṣyati
tadā gantāsi nirvedam
śrotavyasya śrutasya ca*

yadā—când; *te*—a ta; *moha*—a iluziei; *kalilam*—pădure foarte deasă; *buddhiḥ*—slujirea transcendentă făcută cu înțelepciune; *vyatitariṣyati*—trece

peste; *tadā*—atunci; *gantā asi*—te vei duce la; *nirvedam*—nepăsare; *śrotavyasya*—față de tot ceea ce este de auzit; *śrutasya*—tot ceea ce a fost deja auzit; *ca*—și.

Când inteligența ta va trece peste hățișul confuziei, vei ajunge la indiferență față de tot ceea ce ai auzit și de tot ceea ce-ți va fi dat să auzi.

COMENTARIU

În viețile marilor devoți ai Domnului există multe exemple foarte bune de persoane care au devenit indiferenți față de ritualurile *Vedelor*, prin simpla slujire devoțională față de Domnul. Când cineva ajunge efectiv să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa și relația sa cu Kṛṣṇa, el devine în mod firesc complet indiferent față de ritualurile destinate activităților care aduc rezultate fructuoase, chiar dacă este un brahman foarte experimentat. Śrī Mādhavendra Purī, un mare devot și *ācārya* pe linia devoților, spune:

*sandhyā-vandana bhādam astu bhavato bhoḥ snāna tubhyaṁ namo
bho devāḥ pitarāś ca tarpaṇa-vidhau nāhaṁ kṣamaḥ kṣamyatām
yatra kvāpi niśadya yādava-kulottamasya kāmśa-dviṣaḥ
smāraṁ smāraṁ aghaṁ harāmi tad alāmi manye kim anyena me*

„O, rugăciunile mele făcute de trei ori pe zi, toată slava vouă! O, îmbăiere, mă închin ție! O, semizeilor! O, strămoșilor! Vă rog să-mi iertați neîndemânarea în a vă aduce cinstire. Acum, oriunde mă așez, îmi pot aduce aminte de marele urmaș al dinastiei Yadu, [Kṛṣṇa], dușmanul lui Kāmśa și prin aceasta mă pot elibera de toate legăturile păcatului. Socotesc că acest lucru este de ajuns pentru mine.“

Ritualurile și ceremoniile vedice sunt imperative pentru neofiți: acestea cuprind toate felurile de rugăciuni făcute de trei ori pe zi, îmbăierea foarte devreme în zori, cinstirea adusă strămoșilor etc. Dar când cineva este cu totul în conștiința de Kṛṣṇa și este angajat în slujirea Sa cu iubire transcendentă, el devine nepăsător față de toate aceste principii reglatoare, întrucât a atins deja perfecțiunea. Dacă un om poate ajunge la nivelul înțelegerii prin slujirea Domnului Suprem Kṛṣṇa, el nu mai trebuie să îndeplinească felurile penitențe și sacrificii recomandate în scripturile revelate. Și, în mod similar, cel care n-a înțeles că scopul *Vedelor* este de a ajunge la Kṛṣṇa, ci se angajează doar în ritualuri etc., acela își pierde doar timpul fără nici un folos. Cei ce se

află în conștiința de Kṛṣṇa transcend limita lui *śabda-brahma* sau domeniul *Vedelor* și *Upanișadelor*.

TEXTUL 53

श्रुतिविप्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला ।
समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि ॥५३॥

śruti-vipratipannā te
yadā sthāsyati niścālā
samādhāv acalā buddhis
tadā yogam avāpsyasi

śruti—revelației vedice; *vipratipannā*—fără să fie influențată de rezultatele rodnice; *te*—a ta; *yadā*—când; *sthāsyati*—rămâne; *niścālā*—nemișcată; *samādhau*—în conștiința transcendentă sau conștiința de Kṛṣṇa; *acalā*—neclintită; *buddhiḥ*—inteligența; *tadā*—atunci; *yogam*—realizarea de sine; *avāpsyasi*—vei dobândi.

Când mintea nu-ți va mai fi tulburată de limbajul înflorit al Vedelor și când va rămâne fixată în transa realizării de sine, atunci vei fi atins conștiința divină.

COMENTARIU

A spune că cineva se află în *samādhi* înseamnă să spui că a realizat pe deplin conștiința de Kṛṣṇa. Aceasta înseamnă că cel aflat complet în *samādhi* a realizat pe Brahman, Paramātmā și Bhagavān. Cea mai înaltă perfecțiune a realizării de sine este aceea de a înțelege că suntem veșnic slujitori ai lui Kṛṣṇa și că singura noastră îndeletnicire este să ne îndeplinim datoriile în conștiința de Kṛṣṇa. O persoană conștientă de Kṛṣṇa sau devotul neclintit al Domnului nu trebuie să fie tulburat de limbajul înflorit al *Vedelor* și nici să fie angajat în activități fructuoase pentru promovarea în regatul ceresc. În conștiința de Kṛṣṇa omul ajunge în comuniune directă cu Kṛṣṇa și astfel toate îndrumările date de Kṛṣṇa pot fi înțelese în această stare transcendentă. Prin astfel de activități, omul poate fi sigur că va ajunge la țintă și va dobândi cunoașterea ultimă. Omul trebuie doar să aducă la îndeplinire ordinele lui Kṛṣṇa sau ale reprezentantului Său, maestrul spiritual.

TEXTUL 54

अर्जुन उवाच

स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव ।

स्थितधीः किं प्रभाषेत किमासीत ब्रजेत किम् ॥५४॥

*arjuna uvāca**sthīta-prajñasya kā bhāṣā**samādhi-sthasya keśava**sthīta-dhīḥ kiṁ prabhāṣeta**kim āsīta vrajeta kim*

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *sthīta-prajñasya*—a celui ce este situat în conștiința stabilă de Kṛṣṇa; *kā*—care; *bhāṣā*—limbajul; *samādhi-sthasya*—al celui aflat în transă; *keśava*—o, Kṛṣṇa; *sthīta-dhīḥ*—cel fixat în conștiința de Kṛṣṇa; *kim*—ce; *prabhāṣeta*—spune; *kim*—cum; *āsīta*—stă așezat; *vrajeta*—merge; *kim*—cum.

Arjuna a spus: O, Kṛṣṇa, care sunt semnele celui a cărui conștiință este astfel absorbită în transcendență? Cum vorbește el și care este limbajul său? Cum stă așezat și cum merge el?

COMENTARIU

Așa cum există semne pentru orice fel de om în ceea ce privește trăsăturile sale particulare, la fel și cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa are natura sa particulară—vorbi, mers, gândire, simțire etc. Așa cum un om bogat are anumite semne după care poate fi recunoscut ca bogat, așa cum un om bolnav are unele simptome după care se știe că este bolnav, sau un învățat are propriile trăsături, la fel și un om aflat în conștiința transcendentă de Kṛṣṇa are simptome specifice în diverse situații. Simptomele sale specifice pot fi aflate din *Bhagavad-gītā*. Cel mai important lucru este felul în care vorbește omul aflat în conștiința de Kṛṣṇa, căci vorbirea este cea mai importantă calitate a omului. Se spune că un nebun nu se dezvăluie atâta vreme cât nu vorbește și desigur că un nebun bine îmbrăcat nu poate fi identificat până ce nu vorbește, dar de îndată ce vorbește, el se descoperă dintr-o dată. Semnul imediat al celui conștient de Kṛṣṇa este faptul că vorbește doar de Kṛṣṇa și de subiecte legate de El. Celelalte semne decurg în mod automat, așa cum se afirmă mai jos.

TEXTUL 55

श्रीभगवानुवाच

प्रजहाति यदा कामान् सर्वान् पार्थ मनोगतान् ।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥५५॥

śrī-bhagavān uvāca
prajahāti yadā kāmān
sarvān pārtha mano-gatān
ātmany evātmanā tuṣṭaḥ
sthīta-prajñas tadocyate

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *prajahāti*—renunță; *yadā*—când; *kāmān*—la dorințele de satisfacere a simțurilor; *sarvān*—la toate felurile; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *manaḥ-gatān*—de născociri ale minții; *ātmani*—în starea pură a sufletului; *eva*—desigur; *ātmanā*—de către mintea purificată; *tuṣṭaḥ*—mulțumită; *sthīta-prajñāḥ*—situat în transcendentă; *tadā*—atunci; *ucyate*—i se spune.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: O, Pārtha, când omul renunță la orice fel de dorință de satisfacere a simțurilor, ivită din născocirile minții și când mintea sa, astfel purificată, își găsește mulțumirea numai în sine, atunci se spune că este situat în conștiința transcendentă pură.

COMENTARIU

Śrīmad Bhāgavatam afirmă că orice om care se află pe deplin în conștiința de Kṛṣṇa sau slujirea cu devoțiune a lui Dumnezeu are toate calitățile pozitive ale marilor înțelepți, pe când cel ce nu este situat într-o atare poziție transcendentă nu are calitățile cele bune, căci se va refugia cu siguranță în propriile născociri mentale. Prin urmare, pe drept cuvânt se spune că omul trebuie să renunțe la orice fel de dorințe senzoriale date la iveală de născocirile minții. Asemenea dorințe ale simțurilor nu pot fi oprite în mod artificial. Dar pentru cel ce se angajează în conștiința de Kṛṣṇa, în mod automat dorințele simțurilor scad fără vreun efort exterior. De aceea omul trebuie să se angajeze în conștiința de Kṛṣṇa fără ezitare, căci această slujire dovoțională îl va ajuta instantaneu să se ridice la nivelul conștiinței transcendente. Sufletul ce a atins o dezvoltare înaltă rămâne întotdeauna mulțumit în sine, realizându-

se pe sine ca etern slujitor al Domnului Suprem. O asemenea persoană aflată la nivel transcendent nu are dorințe senzoriale rezultate dintr-un materialism meschin; mai mult, ea rămâne mereu fericită în poziția sa firească de a-L sluji veșnic pe Domnul Suprem.

TEXTUL 56

दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः ।
वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥५६॥

duḥkheṣv anudvigna-manāḥ
sukheṣu vigata-sprhaḥ
vīta-rāga-bhaya-krodhaḥ
sthita-dhīr munir ucyate

duḥkheṣu—în întreita suferință; *anudvigna-manāḥ*—cu mintea netulburată; *sukheṣu*—în fericire; *vigata-sprhaḥ*—fără să fie interesat; *vīta*—lipsit de; *rāga*—atașament; *bhaya*—frică; *krodhaḥ*—și mânie; *sthita-dhīḥ*—cu mintea statornică; *munīḥ*—înțelept; *ucyate*—se numește.

Cel a cărui minte nu se tulbură nici chiar în mijlocul întreitei suferințe și nici nu se înflăcărează la fericire și care este lipsit de atașament, frică și mânie, este numit înțelept cu mintea statornică.

COMENTARIU

Cuvântul *muni* înseamnă un om care-și poate agita mintea în diferite moduri, făcând speculații mentale fără a ajunge la o concluzie definitivă. Se spune că fiecare *muni* are un unghi diferit de vedere și până când un *muni* nu diferă de alți *muni*, el nu poate fi numit *muni* în adevăratul sens al cuvântului. *Na cāsāv ṛṣir yaśya mataṁ na bhinnam* (*Mahābhārata*, *Vana-parva* 313.117). Dar un *sthita-dhīr muni*, așa cum este menționat aici de Domnul, este diferit de un *muni* obișnuit. *Sthita-dhīr muni* este întotdeauna în conștiința de Kṛṣṇa, pentru că el a epuizat tot ceea ce ține de speculația creativă. Acesta este numit *praśānta-niḥśeṣa-mano-rathāntara* (*Stotra-ratna*, 43) sau cel ce a depășit stadiul speculațiilor mentale și a ajuns la concluzia că Domnul Śrī Kṛṣṇa sau Vāsudeva este totul (*vāsudevaḥ sarvaṁ iti sa mahātmā sudurlabhaḥ*). El poartă numele de *muni* cu mintea stabilă. O asemenea persoană deplin conștientă de Kṛṣṇa

nu este de loc deranjată de atacurile întreprinse de suferințe, căci el acceptă toate suferințele ca pe niște milostiviri ale Domnului, socotindu-se pe sine vrednic de și mai multe neazuri, datorită activităților sale rele din trecut; el vede că suferințele sale, prin grația lui Dumnezeu i-au fost reduse la minim. La fel și când este fericit, el pune acest lucru pe seama lui Dumnezeu, socotindu-se pe sine nevrednic de această fericire. El realizează că doar prin grația Domnului se află într-o asemenea stare plăcută și este capabil să-L slujească și mai bine pe Dumnezeu. Iar pentru slujirea Domnului el este întotdeauna cutezător și activ și nu este influențat de atașament sau aversiune. Atașamentul înseamnă acceptarea lucrurilor pentru satisfacerea propriilor simțuri, iar aversiunea este absența acestei atașări senzoriale. Însă cel ce este fixat în conștiința de Kṛṣṇa nu cunoaște nici atașament, nici aversiune, căci viața sa este dedicată slujirii lui Dumnezeu. Prin urmare, el nu este mândru nici măcar atunci când încercările sale rămân fără succes. Cu sau fără succes, cel conștient de Kṛṣṇa este întotdeauna neclintit în hotărârea sa.

TEXTUL 57

यः सर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत्प्राप्य शुभाशुभम् ।
नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥५७॥

*yaḥ sarvatrānabhisnehas
tat tat prāpya śubhāśubham
nābhinandati na dveṣṭi
tasya prajñā pratiṣṭhitā*

yaḥ—cel care; *sarvatra*—peste tot; *anabhisnehaḥ*—fără afecțiune; *tat*—acela; *tat*—acela; *prāpya*—obținând; *śubha*—bine; *aśubham*—rău; *na*—nicicând; *abhinandati*—laudă; *na*—nicicând; *dveṣṭi*—disprețuiește; *tasya*—a sa; *prajñā*—cunoaștere perfectă; *pratiṣṭhitā*—stabilă.

În lumea materială, cel care este neafectat de orice bine sau rău ar putea obține, fără să se bucure ori să se mâhnească din această pricină, este ferm stabilit în cunoașterea perfectă.

COMENTARIU

În lumea materială apare întotdeauna o răsturnare în bine sau în rău. Cel ce nu este tulburat de asemenea răsturnări materiale, care este neafectat de bine

sau rău, trebuie cunoscut ca fiind fixat în conștiința de Kṛṣṇa. Atâta vreme cât omul se află în lumea materială, există mereu posibilitatea binelui sau răului, căci această lume este plină de dualitate. Dar cel fixat în conștiința de Kṛṣṇa nu este afectat de bine sau rău, pentru că el este preocupat doar de Kṛṣṇa, care este binele absolut. Această conștiință de Kṛṣṇa îl situează pe om într-o poziție spirituală desăvârșită, numită tehnic *samādhi*.

TEXTUL 58

यदा संहरते चायं कूर्मोऽङ्गानीव सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥५८॥

*yadā saṁharate cāyaṁ
kūrmo 'ṅgānīva sarvaśaḥ
indriyāṇīndriyārthebhyas
tasya prajñā pratiṣṭhitā*

yadā—dacă; *saṁharate*—își retrage; *ca*—și; *ayam*—acesta; *kūrmaḥ*—broasca țestoasă; *aṅgāni*—membrele; *iva*—precum; *sarvaśaḥ*—toate deodată; *indriyāṇi*—simțurile; *indriya-arthebhyaḥ*—de la obiectele simțurilor; *tasya*—a sa; *prajñā*—conștiință; *pratiṣṭhitā*—fixată.

Cel care este în stare să-și retragă simțurile de pe obiectele simțurilor, așa cum broasca țestoasă își retrage membrele în carapace, este ferm stabilit în cunoașterea desăvârșită.

COMENTARIU

Testul pentru un yoghin, devot sau suflet care a dobândit realizarea de sine este acela că el este în stare să-și stăpânească simțurile potrivit intențiilor sale. Însă cei mai mulți dintre oameni sunt servitorii simțurilor, fiind astfel conduși de cerințele simțurilor lor. Acesta este răspunsul la întrebarea despre nivelul la care a ajuns un yoghin. Simțurile sunt comparate cu niște șerpi veninoși. Ele vor să acționeze foarte liber, fără nici un fel de restricție. Yoghinul sau devotul trebuie să fie foarte puternic pentru a-și stăpâni simțurile, la fel ca un îmblânzitor de șerpi. El nu le îngăduie niciodată să acționeze în mod independent. Există multe prescripții în scripturile revelate; unele dintre ele sunt restrictive („Nu fă!“), iar altele sunt imperative („Fă!“). Până când nu suntem

capabili să urmăim aceste prescripții pozitive și negative, abținându-ne de la plăcerile simțurilor, nu este posibil să fim ferm stabiliți în conștiința de Kṛṣṇa. Cel mai bun exemplu dat aici este broasca țestoasă. Broasca țestoasă poate să-și retragă în orice moment simțurile și să le facă să apară din nou oricând pentru anumite scopuri. În mod similar, simțurile unei persoane conștiente de Kṛṣṇa sunt folosite doar în anumite scopuri, în slujba Domnului, iar în rest ele sunt retrase. Arjuna este sfătuit aici să-și folosească simțurile în slujba lui Dumnezeu, în loc de propria satisfacție. Menținerea simțurilor mereu în slujba Domnului este exemplul pe care-l aduce analogia cu broasca țestoasă, care-și păstrează simțurile în interior.

TEXTUL 59

विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः ।
रसवर्जं रसोऽप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते ॥५९॥

*viṣayā vinivartante
nirāhārasya dehinaḥ
rasa-varjaṁ raso 'py asya
param dṛṣṭvā nivartate*

viṣayāḥ—obiectele plăcerilor simțurilor; *vinivartante*—s-a exersat în abținerea de la; *nirāhārasya*—prin restricții forțate; *dehinaḥ*—pentru cel întrupat; *rasa-varjaṁ*—renunțând la gust; *rasaḥ*—simț al plăcerii; *api*—deși există; *asya*—al său; *param*—lucruri mult superioare; *dṛṣṭvā*—experimentând; *nivartate*—se oprește de la.

Sufletul întrupat poate fi oprit de la plăcerile simțurilor, însă gustul pentru obiectele simțurilor rămâne. Dar, încetând astfel de angajamente prin experimentarea unui gust superior, el este ferm fixat în conștiință.

COMENTARIU

Până când cineva nu ajunge la realizarea spiritulă, nu este posibil să se oprească de la plăcerile simțurilor. Procesul de abținere de la plăcerile simțurilor prin legi și reglementări este ca un fel de abținere de la anumite alimente impusă unui bolnav. Însă pacientului nu-i plac aceste restricții și nici nu-și pierde

pofta pentru acele alimente. În mod asemănător, restricțiile impuse simțurilor printr-un anume proces spiritual, cum ar fi *aștāṅga-yoga* în cadrul etapelor sale—*yama*, *niyama*, *āsana*, *prāṇāyāma*, *pratyāhāra*, *dhāraṇā*, *dhyāna* etc.—sunt recomandate pentru oamenii mai puțin inteligenți, care nu cunosc o metodă mai bună. Dar cel ce a gustat frumusețea Domnului Suprem Kṛṣṇa, în decursul înaintării sale în conștiința de Kṛṣṇa, nu mai simte vreo atracție pentru lucruri materiale, lipsite de viață. Deci restricțiile sunt necesare pentru începătorii pe drumul înaintării spirituale, având o inteligență redusă, iar aceste restricții sunt bune doar până când omul ajunge să deprindă cu adevărat gustul pentru conștiința de Kṛṣṇa. Când omul ajunge cu adevărat conștient de Kṛṣṇa, își pierde automat gustul pentru lucrurile ne semnificative.

TEXTUL 60

यततो ह्यपि कौन्तेय पुरुषस्य विपश्चितः ।
इन्द्रियाणि प्रमाथीनि हरन्ति प्रसभं मनः ॥६०॥

*yatato hy api kaunteya
puruṣasya vipaścitaḥ
indriyāṇi pramāthīni
haranti prasabham manaḥ*

yatataḥ—în vreme ce se trudește; *hi*—desigur; *api*—în ciuda acestui fapt; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *puruṣasya*—ale omului; *vipaścitaḥ*—plin de cunoaștere discriminativă; *indriyāṇi*—simțuri; *pramāthīni*—agitând; *haranti*—aruncă; *prasabham*—cu forță; *manaḥ*—mintea.

Simțurile sunt atât de puternice și năvalnice, o, Arjuna, încât duc cu forța chiar și mintea omului cu discernământ, care se străduiește să le stăpânească.

COMENTARIU

Există o mulțime de mari învățați, filosofi și transcendentaliști care încearcă să-și învingă simțurile, dar în ciuda eforturilor lor, chiar și cel mai mare dintre ei cade uneori victimă plăcerilor materiale ale simțurilor, datorită unei minți agitate. Chiar și Viśvāmitra, un mare înțelept și yoghin desăvârșit, a fost atras de Menakā spre plăcerile sexuale, deși acest yoghin se trudise să-și stăpânească simțurile prin penitențe foarte severe și practici yoghine. Mai există

desigur multe alte asemenea exemple în istoria omenirii. Prin urmare, este foarte dificil să-ți stăpânești mintea și simțurile fără a fi pe deplin conștient de Kṛṣṇa. Fără a-și angaja mintea în Kṛṣṇa, cineva nu poate să se oprească de la aceste atracții materiale. Un exemplu practic ne este dat de Śrī Yāmunācārya, un mare sfânt și devot, care spune:

*yad-avadhi mama cetaḥ kṛṣṇa-padāravinde
nava-nava-rasa-dhāmany udyataṁ rantum āsīt
tad-avadhi bata nāri-saṅgame smaryamāne
bhavati mukha-vikāraḥ suṣṭhu niṣṭhivanam ca*

„De când mi-am pus mintea în slujba picioarelor de lotus ale lui Śrī Kṛṣṇa și am ajuns să gust plăcerea unei stări transcendente mereu înnoite, de câte ori mă gândesc la desfătărilor trupești cu o femeie, fața mea se-ntoarce degrabă de la ele și scuipe la acest gând.“

Conștiința de Kṛṣṇa este o stare transcendentă atât de minunată, încât plăcerile materiale devin automat lipsite de gust. Este ca și cum un om înfometat și-ar fi potolit foamea printr-o cantitate îndestulătoare de bucate foarte hrănitoare. De asemenea, Mahārāja Ambariṣa l-a învins pe un mare yoghin, Durvāsā Muni, doar pentru că mintea sa era angajată în conștiința de Kṛṣṇa (*sa vai manaḥ kṛṣṇa padāravindayor vacāṁsi vaikunṭha-guṇānuvarṇane*).

TEXTUL 61

तानि सर्वाणि संयम्य युक्त आसीत् मत्परः ।
वशे हि यस्येन्द्रियाणि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥६१॥

*tāni sarvāṇi saṁyamya
yukta āsīt mat-parah
vaśe hi yasyendriyāṇi
tasya prajñā pratiṣṭhitā*

tāni—acele simțuri; *sarvāṇi*—toate; *saṁyamya*—ținându-le sub control; *yuktaḥ*—anagajat; *āsīt*—trebuie să fie; *mat-parah*—în relație cu Mine; *vaśe*—în deplină supunere; *hi*—cu siguranță; *yasya*—ale cărui; *indriyāṇi*—simțuri; *tasya*—a sa; *prajñā*—conștiință; *pratiṣṭhitā*—fixată.

Cel ce-și înfrânează simțurile, păstrându-le perfect controlate și își fixează conștiința asupra Mea, acela are o inteligență neclintită.

COMENTARIU

În acest verset se explică în mod limpede că cea mai înaltă concepție privitoare la perfecțiunea în *yoga* este conștiința de Kṛṣṇa. Iar până când nu ajunge să fie conștient de Kṛṣṇa, omul nu poate în nici un fel să-și controleze simțurile. Așa cum am spus mai înainte, marele înțelept Durvāsā Muni i-a căutat ceartă lui Mahārāja Ambarișa. Împins de orgoliu, el s-a mâniat fără rost, nemaiputând să-și stăpânească simțurile. Pe de altă parte, regele Ambarișa, deși nu era un yoghin atât de puternic precum înțeleptul, dar era un devot al Domnului, a răbdat în liniște toate nedreptățile aceuia și prin aceasta a ieșit victorios. Regele a fost în stare să-și stăpânească simțurile datorită următoarelor calități, menționate în *Śrīmad Bhāgavatam* (9.4.18-20):

*sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayor
vacānsi vaikuṅṭha-guṇānuvarṇane
karau harer mandīra-mārjanādiṣu
śrutim cakārācyuta-sat-kathodaye

mukunda-liṅgālaya-darśane dṛśau
tad-bhṛtya-gātra-sparśe 'niga-saṅgamam
ghrāṇāṇi ca tat-pāda-saroja-saurabhe
śrīmat-tulasyā rasanām tad-arpite

pādau hareḥ kṣetra-padānusarpaṇe
śiro hṛṣikeśa-padābhivandane
kāmaṇi ca dāsye na tu kāma-kāmyayā
yathottamaśloka-janāśrayā ratih*

„Regele Ambarișa și-a fixat mintea asupra picioarelor de lotus ale lui Śrī Kṛṣṇa, și-a folosit cuvintele pentru descrierea sălașului Domnului, mâinile pentru curățirea templului Domnului, urechile pentru ascultarea desfătărilor Domnului, ochii pentru vederea formei Domnului, corpul pentru atingerea corpului devoților, nările pentru mirosirea florilor oferite la picioarele de lotus ale Domnului, limba pentru gustatul frunzelor de *tulāsi* oferite Lui, picioarele pentru a merge la locul sfânt unde se află templul Său, capul pentru a se închina în fața Domnului, iar dorințele pentru îndeplinirea dorințelor Domnului și toate aceste însușiri l-au făcut demn de a ajunge un devot *mat-para* al Domnului.“

În acest context, cuvântul *mat-para* este cel mai semnificativ. Felul în care se poate ajunge un *mat-para* este descris în viața lui Mahārāja Ambarișa.

Śrīla Baladeva Vidyābhūṣana, un mare învățat și *ācārya* pe linia lui *mat-para*, remarcă: *mad-bhakti-prabhāvena sarvendriya-vijaya-pūrvikā-svātma-dṛṣṭiḥ sulabheti bhāvaḥ*. „Simțurile pot fi complet stăpânite doar prin puterea slujirii cu devoțiune a lui Kṛṣṇa.“ Uneori se mai dă și exemplul focului: „Așa cum focul care arde mistuie tot ce se află într-o încăpere, Domnul Viṣṇu, cel situat în inima yoghinului, arde toate felurile de impurități.“ *Yoga-sūtra* prescrie de asemenea meditația asupra lui Viṣṇu și nu meditația asupra vidului. Așa-numiții yoghini care meditează asupra unui lucru ce nu se află la nivelul lui Viṣṇu își pierd doar vremea în căutări deșarte ale unor închipuiri. Trebuie să devenim conștienți de Kṛṣṇa—devoți ai Personalității Divinității. Acesta este țelul adevăratei yoga.

TEXTUL 62

ध्यायतो विषयान् पुंसः सङ्गस्तेषूपजायते ।
सङ्गात्सञ्जायते कामः कामात्क्रोधोऽभिजायते ॥६२॥

dhyāyato viṣayān puṁsaḥ
saṅgas teṣūpajāyate
saṅgāt saṅjāyate kāmahaḥ
kāmāt krodho 'bhijāyate

dhyāyataḥ—contemplând; *viṣayān*—obiectele simțurilor; *puṁsaḥ*—al unei persoane; *saṅgaḥ*—atașament; *teṣu*—în obiectele simțurilor; *upajāyate*—se dezvoltă; *saṅgāt*—din atașament; *saṅjāyate*—se dezvoltă; *kāmahaḥ*—dorința; *kāmāt*—din dorință; *krodhaḥ*—mânia; *abhijāyate*—se manifestă..

Contemplând obiectele simțurilor, o persoană dezvoltă atașament pentru ele, iar dintr-un astfel de atașament se naște pofta și din poftă apare mânia.

COMENTARIU

Cel ce nu este conștient de Kṛṣṇa este supus dorințelor materiale atunci când contemplă obiectele simțurilor. Simțurile cer să fie angajate în mod efectiv, iar dacă nu sunt angajate în slujirea transcendentă cu iubire față de Domnul, ele vor căuta în mod cert să se angajeze în slujba materialismului. În lumea materială oricine este supus influenței obiectelor simțurilor, inclusiv Śiva și

Brahmā—ca să nu mai vorbim de ceilalți semizei de pe planetele cerești—iar singura metodă pentru a ieși din acest hățiș al existenței materiale este să devenim conștienți de Kṛṣṇa . Śiva era adânc cufundat în meditație, dar atunci când Pārvatī i-a stârnit simțurile, el a acceptat propunerea și ca rezultat s-a născut Kārtikeya. În vremea când Haridāsa Ṭhākura era un tânăr devot, a fost și el ispitit de încarnarea lui Māyā-devī, dar Haridāsa a trecut cu ușurință această încercare, datorită devoțiunii sale neștirbite pentru Śrī Kṛṣṇa. Așa cum se exemplifică în versetele mai sus menționate ale lui Śrī Yāmunācārya, un devot sincer al Domnului evită toate plăcerile materiale ale simțurilor, datorită gustului său mai elevat pentru plăcerile spirituale alături de Domnul. Acesta este secretul succesului. Însă cel ce nu se află în conștiința de Kṛṣṇa , oricât de puternic ar fi în a-și controla simțurile prin represiune artificială, va cădea cu siguranță până la urmă, deoarece chiar și cel mai mărunț gând la plăcerile senzoriale îl va stârni să-și împlinească dorințele.

TEXTUL 63

क्रोधाद्भवति सम्मोहः सम्मोहात्स्मृतिविभ्रमः ।
स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति ॥६३॥

*krodhād bhavati sammohaḥ
sammohāt smṛti-vibhramaḥ
smṛti-bhramśād buddhi-nāśo
buddhi-nāśāt praṇaśyati*

krodhāt—din mânie; *bhavati*—se produce; *sammohaḥ*—iluzia perfectă; *sammohāt*—din iluzie; *smṛti*—a memoriei; *vibhramaḥ*—tulburarea; *smṛti-bhramśāt*—după tulburarea memoriei; *buddhi-nāśaḥ*—pierderea inteligenței; *buddhi-nāśāt*—iar prin pierderea inteligenței; *praṇaśyati*—se produce căderea.

Din mânie apare deplina inducere în eroare, iar din inducerea în eroare tulburarea memoriei. Când memoria este tulburată, inteligența este pierdută, iar când inteligența este pierdută, omul cade din nou în oceanul existenței materiale.

COMENTARIU

Śrīla Rūpa Gosvāmi ne-a dat această îndrumare:

*prāpañcikatayā buddhyā
hari-sambandhi-vastunaḥ
mumukṣubhiḥ parityāgo
vairāgyaṁ phalgu kathyate
(Bhakti-rasāmṛta-sindhu 1.2.258)*

Prin dezvoltarea conștiinței de Kṛṣṇa putem înțelege că orice lucru poate fi folosit în slujba lui Dumnezeu. Cei lipsiți de cunoașterea conștiinței de Kṛṣṇa încearcă în mod artificial să înlăture lucrurile materiale, dar deși doresc să se elibereze de legăturile materiei, nu reușesc să atingă stadiul renunțării perfecte. Așa-numita lor renunțare este numită *phalgu* sau neînsemnată. Pe de altă parte, cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa știe cum să folosească orice lucru în slujba lui Dumnezeu; de aceea el nu devine victima conștiinței materiale. De exemplu, pentru un impersonalist, Dumnezeu sau Absolutul fiind impersonal, nu poate să mănânce. În vreme ce un impersonalist încearcă să evite bucatele gustoase, devotul știe că Kṛṣṇa este supremul care se bucură și că El mănâncă tot ceea ce I se oferă cu devoțiune. Astfel, după ce-I oferă bucate gustoase lui Dumnezeu, devotul mănâncă ceea ce rămâne, numit *prasādam*. Astfel, totul devine spiritualizat și nu există pericolul unei căderi. Devotul acceptă *prasādam* în conștiința de Kṛṣṇa, în vreme ce non-devoții îl resping ca fiind ceva material. Prin urmare, impersonalistul nu se poate bucura de viață, datorită renunțării sale artificiale. Din acest motiv, cea mai mică agitație a minții îl trage din nou în jos în oceanul existenței materiale. Se spune că un asemenea suflet, chiar dacă se ridică până la nivelul eliberării, va cădea din nou, datorită faptului că nu are sprijinul necesar în slujirea cu devoțiune.

TEXTUL 64

रागद्वेषविमुक्तैस्तु विषयानिन्द्रियैश्चरन् ।
आत्मवश्यैर्विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति ॥६४॥

*rāga-dveṣa-vimuktais tu
viṣayān indriyaiś caran
ātma-vaśyair vidheyātmā
prasādam adhigacchati*

rāga — atașament; *dveṣa* — și detașare; *vimuktaiḥ* — de către cel ce s-a eliberat de; *tu* — dar; *viṣayān* — obiectele simțurilor; *indriyaiḥ* — de către simțu-

rile; *caran*—acționând asupra; *ātma-vaśyaiḥ*—aflăte sub propria stăpânire; *vidheya-ātmā*—cel ce urmează regulile eliberării; *prasādam*—îndurarea Domnului; *adhigacchati*—dobândește.

Însă cel ce este lipsit de orice atașament și aversiune și este capabil să-și stăpânească simțurile cu ajutorul principiilor reglatoare ale eliberării, poate dobândi deplina grație a Domnului.

COMENTARIU

S-a explicat deja că o persoană poate să-și stăpânească simțurile în mod exterior, printr-un anumit proces artificial, dar până când simțurile sale nu sunt angajate în slujirea transcendentă a lui Dumnezeu, există toate șansele de a cădea. Însă dacă o persoană pe deplin conștientă de Kṛṣṇa poate părea că se află la nivel senzorial, ea nu este atașată de acțiunile senzoriale, datorită faptului că este conștientă de Kṛṣṇa. O persoană conștientă de Kṛṣṇa este preocupată doar de mulțumirea lui Kṛṣṇa și de nimic altceva. De aceea transcende orice fel de atașament sau aversiune. Dacă Kṛṣṇa dorește astfel, devotul poate să facă orice lucru care în mod obișnuit nu este permis; iar dacă Kṛṣṇa nu dorește, devotul nu trebuie să facă ceea ce în mod obișnuit ar fi făcut doar pentru propria plăcere. De aceea, a acționa sau a nu acționa se află sub controlul său, pentru că acționează doar sub îndrumarea lui Kṛṣṇa. Această conștiință este mila cea fără de cauză a Domnului, pe care devotul o poate obține chiar dacă este încă atașat platformei senzoriale.

TEXTUL 65

प्रसादे सर्वदुःखानां हानिरस्योपजायते ।
प्रसन्नचेतसो ह्याशु बुद्धिः पर्यवतिष्ठते ॥६५॥

prasāde sarva-duḥkhānām
hānir asyopajāyate
prasanna-cetaso hy āśu
buddhiḥ paryavatiṣṭhate

prasāde—la dobândirea îndurării fără de cauză a Domnului; *sarva*—a tuturor; *duḥkhānām*—suferințelor; *hāniḥ*—nimicire; *asya*—ale sale; *upajāyate*—are loc; *prasanna-cetasāḥ*—a celui cu mintea senină; *hi*—desigur; *āśu*—

foarte curând; *buddhiḥ*—inteligența; *pari*—suficient; *avatiṣṭhate*—devine stabilă.

Pentru cel astfel împăcat [în conștiința de Kṛṣṇa] nu mai există întreta suferință a existenței materiale; într-o astfel de conștiință împăcată, inteligența se statornicește cu repeziciune.

TEXTUL 66

नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य न चायुक्तस्य भावना ।
न चाभावयतः शान्तिरशान्तस्य कुतः सुखम् ॥६६॥

*nāsti buddhir ayuktasya
na cāyuktasya bhāvanā
na cābhāvayataḥ śāntir
aśāntasya kutaḥ sukham*

na asti—nu poate exista; *buddhiḥ*—inteligență transcendentă; *ayuktasya*—a celui ce nu este conectat (cu conștiința de Kṛṣṇa); *na*—nu; *ca*—și; *ayuktasya*—a celui lipsit de conștiința de Kṛṣṇa; *bhāvanā*—minte statornică (în fericire); *na*—nu; *ca*—și; *abhāvayataḥ*—a celui ce nu este fixat; *śāntiḥ*—pacea; *aśāntasya*—a celui fără de pace; *kutaḥ*—unde este; *sukham*—fericirea.

Cel ce nu este legat de Suprem [în conștiința de Kṛṣṇa] nu poate să aibă nici inteligență transcendentă, nici o minte statornică, fără de care nu există nici o posibilitate de pace. Și cum poate exista fericire fără pace?

COMENTARIU

Până ce omul nu ajunge la conștiința de Kṛṣṇa nu există posibilitatea păcii. Astfel, în capitolul al cincilea (5.29) se confirmă că atunci când omul înțelege că singurul beneficiar al tuturor rezultatelor bune ale sacrificiilor și penitențelor este Kṛṣṇa, că El este adevăratul prieten al tuturor ființelor, doar atunci poate dobândi adevărata pace. Prin urmare, dacă omul nu se află în conștiința de Kṛṣṇa, nu poate exista un scop final pentru minte. Frământarea se datorează lipsei unui scop ultim, iar atunci când omul este sigur că beneficiarul, proprietarul și prietenul tuturor este Kṛṣṇa, atunci, cu mintea statornică, el poate să ajungă la pace. De aceea, cel ce acționează fără a fi în legătu-

ră cu Kṛṣṇa, este cu siguranță mereu tulburat și fără de pace, oricât de mult ar face paradă de pace și avans spiritual în viață. Conștiința de Kṛṣṇa este o stare de pace care se manifestă de la sine, putând fi dobândită doar prin relația cu Kṛṣṇa.

TEXTUL 67

इन्द्रियाणां हि चरतां यन्मनोऽनुविधीयते ।
तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवाम्भसि ॥६७॥

*indriyāṅāṃ hi caratām
yan mano 'nuvidhīyate
tad asya harati prajñām
vāyur nāvam ivāmbhasi*

indriyāṅāṃ—simțurilor; *hi*—cu adevărat; *caratām*—în timpul rătăcirii; *yat*—cu care; *manaḥ*—mintea; *anuvīdhīyate*—devine ocupată în mod permanent; *tad*—aceasta; *asya*—a sa; *harati*—răpește; *prajñām*—înțelepciune; *vāyuh*—vântul; *nāvam*—o corabie; *iva*—precum; *ambhasi*—pe apă.

Așa cum corabia pe apă este dusă de vântul puternic, chiar și unul dintre simțurile rătăcitoare asupra căruia se ațintește mintea poate să răpească inteligența omului.

COMENTARIU

Până când simțurile nu sunt puse în întregime în slujba Domnului, chiar și unul dintre ele dacă este angajat în satisfacțiile senzoriale, îl poate abate pe devot de la calea înaintării spirituale. Așa cum s-a menționat în cazul lui Mahārāja Ambarișa, toate simțurile trebuie să fie angajate în conștiința de Kṛṣṇa, pentru că aceasta este metoda corectă pentru a stăpâni mintea.

TEXTUL 68

तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥६८॥

*tasmād yasya mahā-bāho
nigrhītāni sarvaśaḥ
indriyāṇīndriyārthebhyas
tasya prajñā pratiṣṭhitā*

tasmāt—de aceea; *yasya*—ale cărui; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *nigrhītāni*—înfrânte; *sarvaśaḥ*—peste tot; *indriyāṇi*—simțurile; *indriya-arthebhyaḥ*—de la obiectele simțurilor; *tasya*—a sa; *prajñā*—inteligență; *pratiṣṭhitā*—statornică.

De aceea, o, tu cel cu braț puternic, cel ale cărui simțuri sunt retrase de pe obiectele lor, are cu certitudine o inteligență statornică.

COMENTARIU

Omul poate să înfrângă forțele satisfacerii simțurilor doar prin intermediul conștiinței de Kṛṣṇa, sau angajarea tuturor simțurilor în slujirea cu iubire transcendentă față de Domnul. Așa cum dușmanii sunt înfrânți de o forță superioară, la fel și simțurile pot fi înfrânte, nu prin eforturi umane, ci prin angajarea lor în slujba Domnului. Cel ce a înțeles acest lucru—că numai prin conștiința de Kṛṣṇa devine cu adevărat stabil în inteligență și că trebuie să practice această artă sub îndrumarea unui maestru spiritual autentic—este numit *sādhaka*, sau un candidat demn de a obține eliberarea.

TEXTUL 69

या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी ।
यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥६९॥

*yā nisā sarva-bhūtānān
tasyām jāgarti saṁyamī
yasyām jāgrati bhūtāni
sā nisā paśyato muneh*

yā—ceea ce; *nisā*—este noapte; *sarva*—a tuturor; *bhūtānām*—entităților vii; *tasyām*—în aceasta; *jāgarti*—este treaz; *saṁyamī*—cel controlat de sine;

yasyām—în care; *jāgrati*—sunt treze; *bhūtāni*—toate ființele; *sā*—aceea este; *nīsā*—noapte; *paśyataḥ*—pentru introspectivul; *muneḥ*—înțelept.

Ceea ce este noapte pentru toate ființele, este timp de veghe pentru cel stăpânit de sine; iar când este timp de veghe pentru toate ființele, este noapte pentru înțeleptul introspectiv.

COMENTARIU

Există două categorii de oameni inteligenți. Unii sunt inteligenți în activitățile materiale pentru satisfacerea simțurilor, iar alții sunt introspectivi și pregătiți pentru cultivarea realizării de sine. Activitățile înțeleptului introspectiv sau ale omului cugetător sunt noapte pentru persoanele absorbite în cele materiale. În acest fel de noapte, persoanele materialiste rămân adormite datorită ignoranței lor în privința realizării de sine. Înțeleptul introspectiv rămâne treaz în „noaptea” oamenilor materialisti. Înțeleptul simte plăcerea tanscendentă în avansul treptat al culturii spirituale, în timp ce oamenii preocupați de activități materialiste, fiind adormiți pentru realizarea de sine, visează la felurite plăceri ale simțurilor, simțindu-se uneori fericiți și alteori nefericiți în somnul lor. Omul introspectiv este întotdeauna indiferent la fericirea și nefericirea materială. El își continuă activitățile destinate realizării de sine, netulburat de reacțiile materiale.

TEXTUL 70

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं
समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् ।
तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे
स शान्तिमाप्नोति न कामकामी ॥७०॥

āpūryamāṇam acala-pratiṣṭham
samudram āpaḥ praviśanti yadvat
tadvat kāmā yaṁ praviśanti sarve
sa śāntim āpnoti na kāmā-kāmī

āpūryamāṇam—întotdeauna plin; *acala-pratiṣṭham*—stând nemișcat; *samudram*—oceanul; *āpaḥ*—apele; *praviśanti*—pătrund; *yadvat*—așa cum; *tadvat*—la fel; *kāmāḥ*—dorințele; *yaṁ*—în cine; *praviśanti*—intră; *sarve*—

toate; *saḥī*—acela; *śāntim*—pacea; *āpnoti*—dobândește; *na*—nu; *kāma-kāmī*—cel ce dorește să-și împlinească dorințele.

O persoană care nu este tulburată de fluxul neîntrerupt al dorințelor — care intră precum râurile în oceanul ce este umplut mereu dar rămâne întotdeauna liniștit — doar ea poate dobândi pacea și nu omul care se străduiește să-și satisfacă astfel de dorințe.

COMENTARIU

Deși oceanul cel vast este mereu plin cu apă, el este umplut în continuare cu și mai multă apă, mai ales în anotimpul ploilor. Dar oceanul rămâne mereu același, liniștit; nu este agitat și nici nu se revarsă dincolo de țărmuri. Același lucru este valabil pentru persoanele fixate în conștiința de Kṛṣṇa. Atâta timp cât avem corpul material, cerințele corpului pentru satisfacerea simțurilor vor continua. Însă devotul nu este tulburat de aceste dorințe, datorită îndestulării sale. Un om conștient de Kṛṣṇa nu duce lipsă de nimic, pentru că Domnul îi împlinește toate nevoile materiale. De aceea el este ca oceanul, totdeauna deplin în el însuși. Dorințele pot să vină către el, precum apele râurilor ce curg în ocean, dar el rămâne neclintit în activitățile sale și nu este nici măcar puțin tulburat de dorințele de satisfacere a simțurilor. Aceasta este dovada că un om este conștient de Kṛṣṇa — acela care și-a pierdut orice înclinație pentru satisfacțiile materiale ale simțurilor, chiar dacă dorințele sunt încă prezente. Deoarece rămâne mulțumit în slujirea cu iubire transcendentă față de Domnul, el poate rămâne liniștit precum oceanul, bucurându-se astfel de pacea deplină. Alții însă, care doresc să-și împlinească dorințele chiar și în pragul eliberării, ca să nu mai vorbim de succesul material, nu ajung niciodată la pace. Cei ce activează pentru rezultate fructuoase, cei ce caută mântuirea, ca și yoghini care doresc puteri mistice sunt cu toții nefericiți, din pricina neîmplinirii dorințelor lor. Dar omul aflat în conștiința de Kṛṣṇa este fericit să-L slujească pe Domnul și nu are alte dorințe care să fie împlinite. De fapt, el nici nu-și dorește eliberarea din așa-numita legătură materială. Devoții lui Kṛṣṇa nu au dorințe materiale și de aceea ei se bucură de pacea desăvârșită.

TEXTUL 71

विहाय कामान् यः सर्वान् पुमांश्चरति निःस्पृहः ।
निर्ममो निरहङ्कारः स शान्तिमधिगच्छति ॥७१॥

*vihāya kāmān yaḥ sarvān
pumāns carati niḥṣṛhaḥ
nirmamo niraḥāṅkāraḥ
sa śāntim adhigacchati*

vihāya—renunțând la; *kāmān*—dorințele materiale de satisfacere a simțurilor; *yaḥ*—cel care; *sarvān*—toate; *pumān*—omul; *carati*—trăiește; *niḥṣṛhaḥ*—fără dorințe; *nirmamaḥ*—fără simțul proprietății; *niraḥāṅkāraḥ*—fără falsul ego; *saḥ*—el; *śāntim*—pacea desăvârșită; *adhigacchati*—atinge.

O persoană care abandonează toate dorințele de satisfacere a simțurilor, care trăiește eliberată de dorințe, renunțând la orice simț al proprietății și este lipsită de falsul ego, doar ea poate atinge adevărata pace.

COMENTARIU

A ajunge să fii lipsit de dorințe înseamnă să nu dorești nimic pentru satisfacerea simțurilor. Cu alte cuvinte, dorința de a deveni conștient de Kṛṣṇa este în realitate lipsă de dorințe. Înțelegerea poziției noastre reale de eterni slujitori ai lui Kṛṣṇa, fără să considerăm în mod greșit corpul material ca fiind noi înșine și fără a ne considera proprietarii nici unui lucru de pe lume, acesta este stadiul perfecțiunii conștiinței de Kṛṣṇa. Cel aflat în acest stadiu desăvârșit știe că, întrucât Kṛṣṇa este proprietarul tuturor lucrurilor, totul trebuie folosit pentru satisfacția lui Kṛṣṇa. Arjuna nu dorea să lupte pentru satisfacția propriilor simțuri, dar când a devenit pe deplin conștient de Kṛṣṇa, a luptat, căci Kṛṣṇa dorea ca el să lupte. Deși n-ar fi dorit să lupte pentru sine, același Arjuna a luptat cu toată iscusința sa pentru Kṛṣṇa. Adevărata lipsă de dorințe este dorința de a-L mulțumi pe Kṛṣṇa și nu o încercare artificială de a ne aboli dorințele. Entitatea vie nu poate să fie fără dorințe sau fără simțire, dar poate și trebuie să-și schimbe calitatea acestor dorințe. O persoană lipsită de dorințe materiale știe cu siguranță că orice lucru aparține lui Kṛṣṇa (*īśāvāsyam idam sarvam*) și de aceea el nu-și atribuie în mod fals proprietatea asupra vreunui lucru. Această realizare spirituală se întemeiază pe realizarea de sine—anume, a ști foarte bine că orice entitate vie este o veșnică parte integrantă a lui Kṛṣṇa, având aceeași natură spirituală și deci poziția eternă a entităților vii nu este niciodată la același nivel cu Kṛṣṇa sau mai presus de El. Această înțelegere a conștiinței de Kṛṣṇa este principiul de bază al păcii adevărate.

TEXTUL 72

एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति ।
स्थित्वास्यामन्तकालेऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥७२॥

*eṣā brāhmī sthitiḥ pārtha
nainān prāpya vimuhyati
sthitvāsyām anta-kāle 'pi
brahma-nirvāṇam ṛchati*

eṣā—această; *brāhmī*—spirituală; *sthitiḥ*—situație; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *na*—niciodată; *enām*—aceasta; *prāpya*—dobândind; *vimuhyati*—se rătăcește cineva; *sthitvā*—fiind situat; *asyām*—în aceasta; *anta-kāle*—la sfârșitul vieții; *api*—de asemenea; *brahma-nirvāṇam*—împărăția spirituală a lui Dumnezeu; *ṛchati*—atinge.

Aceasta este calea către o viață spirituală și divină, pe care dobândind-o, omul nu mai este rătăcit. Dacă cineva este astfel situat chiar și în ceasul morții, el poate intra în împărăția lui Dumnezeu.

COMENTARIU

Omul poate atinge conștiința de Kṛṣṇa sau viața divină dintr-o dată, într-o clipă, sau poate să nu atingă această stare chiar și după milioane de nașteri. Este doar o problemă de înțelegere și acceptare a stării de fapt. Khaṭvāṅga Mahārāja a ajuns la această stare doar cu câteva minute înainte de moarte, dându-se cu totul lui Kṛṣṇa. *Nirvāṇa* înseamnă a pune capăt procesului vieții materiale. Potrivit filosofiei buddhiste, după încheierea acestei vieți materiale rămâne doar vidul, însă învățătura din *Bhagavad-gītā* este diferită. Adevărata viață începe după încheierea acestei vieți materiale. Materialistului grosier îi este de ajuns să știe că acest tip de viață materială trebuie să ia sfârșit, dar cei ce sunt avansați spiritual știu că există o altă viață după această viață materială. Dacă înainte de sfârșitul vieții omul are norocul să devină conștient de Kṛṣṇa, atinge dintr-o dată stadiul lui *brahma-nirvāṇa*. Nu există vreo diferență între împărăția lui Dumnezeu și slujirea cu devoțiune a Domnului. Întrucât amândouă sunt situate la nivel absolut, angajarea în slujirea cu iubire față de Domnul este același lucru cu a fi ajuns în împărăția spirituală. În lumea materială se află activitățile destinate satisfacerii simțurilor,

în timp ce în lumea spirituală activitățile sunt îndeplinite în conștiința de Kṛṣṇa. Atingerea conștiinței de Kṛṣṇa încă în timpul acestei vieți înseamnă atingerea lui Brahman, iar cel ce este situat în conștiința de Kṛṣṇa a intrat deja în mod sigur în împărăția lui Dumnezeu.

Brahman este tocmai opusul materiei, de aceea *brāhmī sthiti* înseamnă „a nu fi la nivelul activităților materiale“. Slujirea cu devoțiune a Domnului este acceptată în *Bhagavad-gītā* ca fiind atingerea stadiului eliberării (*sa gunān samatīyaitān brahma-bhūyāya kalpate*). Deci *brāhmī-sthiti* înseamnă eliberarea de legăturile materiale.

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura a definit acest capitol ca fiind rezumatul întregului text. Subiectele principale din *Bhagavad-gītā* sunt *karma-yoga*, *jñāna-yoga* și *bhakti-yoga*. În capitolul al doilea au fost expuse în mod limpede *karma-yoga* și *jñāna-yoga*, aruncându-se și o privire asupra lui *bhakti-yoga*, rezumându-se astfel conținutul întregului text.

Astfel se sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al doilea din Śrīmad Bhagavad-gītā, numit „Conținutul din Gītā în rezumat.“

CAPITOLUL TREI

Karma-yoga

TEXTUL 1

अर्जुन उवाच
ज्यायसी चेत्कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन ।
तत्किं कर्मणि घोरे मां नियोजयसि केशव ॥१॥

arjuna uvāca
jyāyasī cet karmaṇas te
matā buddhir janārdana
tat kiṁ karmaṇi ghore mām
niyojayasi keśava

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *jyāyasī*—mai bună; *cet*—dacă; *karmaṇaḥ*—decât activitatea fructuoasă; *te*—de Tine; *matā*—este considerată; *buddhiḥ*—inteligența; *janārdana*—o, Kṛṣṇa; *tat*—atunci; *kim*—de ce; *karmaṇi*—în această activitate; *ghore*—groaznică; *mām*—pe mine; *niyojayasi*—Tu mă angajezi; *keśava*—o, Kṛṣṇa.

Arjuna a spus: O, Janārdana, o, Keśava, de ce vrei să mă angajezi în această luptă îngrozitoare, dacă socoți inteligența mai bună decât activitatea fructuoasă?

COMENTARIU

Suprema Personalitate a Divinității, Śrī Kṛṣṇa, a descris foarte amănunțit alcătuirea sufletului în capitolul precedent, în vederea salvării prietenului său intim Arjuna din oceanul suferinței materiale, recomandând calea de realizare: *buddhi-yoga* sau conștiința de Kṛṣṇa. Uneori se înțelege în mod greșit conștiința de Kṛṣṇa ca fiind inerție și adeseori câte un om cu o astfel de înțelegere greșită se retrage într-un loc pustiu pentru a deveni pe deplin conștient de Kṛṣṇa prin cântarea numelui sfânt al Domnului Kṛṣṇa. Dar fără a fi bine pregătit în filosofia conștiinței de Kṛṣṇa, nu este recomandabilă cântarea numelui sfânt al lui Kṛṣṇa într-un loc retras, unde se poate obține doar o iefțină adorare din partea publicului neavizat. Și Arjuna socotea conștiința de Kṛṣṇa sau *buddhi-yoga*, inteligența avansării spirituale în cunoaștere, ca fiind un fel de retragere din viața activă și practicare a unor penitențe și austerități într-un loc pustiu. Cu alte cuvinte, el dorea să evite în mod abil lupta, folosind drept scuză conștiința de Kṛṣṇa. Dar ca elev sincer, el aduce această problemă în fața maestrului său, întrebându-L pe Kṛṣṇa care ar fi cel mai bun mod de a acționa. Ca răspuns, Śrī Kṛṣṇa explică pe larg în acest al treilea capitol *karma-yoga*, sau activitatea în conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 2

व्यामिश्रेणेव वाक्येन बुद्धिं मोहयसीव मे ।
तदेकं वद निश्चित्य येन श्रेयोऽहमाप्नुयाम् ॥ २ ॥

*vyāmiśreṇeva vākyaena
buddhim mohayasīva me
tad ekam vada niścītya
yena śreyaḥ am āpnuyām*

vyāmiśreṇa—echivoce; *iva*—parcă; *vākyaena*—prin cuvinte; *buddhim*—înțelegerea; *mohayasi*—Tu îmi tulburi; *iva*—parcă; *me*—a mea; *tad*—de aceea; *ekam*—doar una; *vada*—te rog spune; *niścītya*—încredințând; *yena*—prin care; *śreyaḥ*—un beneficiu real; *aham*—eu; *āpnuyām*—să pot obține.

Inteligența mea este tulburată de sfaturile Tale echivoce. De aceea, te rog să-mi spui în mod hotărât ceea ce este mai bine pentru mine.

COMENTARIU

În capitolul precedent, ca preludiv la *Bhagavad-gītā* au fost explicate mai multe căi de realizare, cum ar fi *sāṅkhya-yoga*, *buddhi-yoga*, stăpânirea simțurilor de către inteligență, activitatea fără dorința de rezultate fructuoase, precum și poziția neofitului. Toate acestea au fost prezentate nesistematic. Pentru acțiune și înțelegere ar fi fost necesară o descriere mai sistematică a acestor căi. De aceea, Arjuna dorea să clarifice aceste subiecte aparent confuze, astfel încât orice om obișnuit să le poată accepta fără interpretări eronate. Deși Kṛṣṇa nu avea intenția de a-l încurca pe Arjuna cu nici un fel de jonglerii verbale, Arjuna nu reușea să înțeleagă procesul conștiinței de Kṛṣṇa, nici cel prin inacțiune, nici cel prin slujire activă. Cu alte cuvinte, prin întrebările sale el luminează calea conștiinței de Kṛṣṇa pentru toți discipolii care doresc în mod serios să înțeleagă tainele din *Bhagavad-gītā*.

TEXTUL 3

श्रीभगवानुवाच

लोकेऽस्मिन्द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयानघ ।
ज्ञानयोगेन साङ्ख्यानं कर्मयोगेन योगिनाम् ॥ ३ ॥

śrī-bhagavān uvāca
loke 'smin dvi-vidhā niṣṭhā
purā proktā mayānagha
jñāna-yogena sāṅkhyānām
karma-yogena yoginām

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *loke*—în lume; *asmin*—în această; *dvi-vidhā*—două feluri de; *niṣṭhā*—credință; *purā*—mai înainte; *proktā*—s-a spus; *mayā*—de Mine; *anagha*—o, tu cel fără de păcat; *jñāna-yogena*—prin procesul de legare prin cunoaștere; *sāṅkhyānām*—al filosofilor empirici; *karma-yogena*—prin procesul de legare prin devoțiune; *yoginām*—al celor ce sunt devoți.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: O, Arjuna cel fără de păcat, am explicat deja că există două categorii de oameni care încearcă să realizeze sinele. Unii sunt înclinați să-l înțeleagă prin speculația empirică, filosofică, iar alții prin slujirea cu devoțiune.

COMENTARIU

În capitolul al doilea, versetul 39, Domnul a explicat cele două tipuri de procedee—*sāṅkhya-yoga* și *karma-yoga*, sau *buddhi-yoga*. În acest verset Domnul explică același lucru într-un mod mai deslușit. *Sāṅkhya-yoga* sau studierea analitică a naturii spiritului și materiei este problema principală pentru persoanele înclinate spre speculație și înțelegere a lucrurilor prin cunoaștere experimentală și filosofie. Cealaltă categorie de oameni activează în conștiința de Kṛṣṇa, așa cum se explică în versetul 61 din capitolul al doilea. De asemenea, în versetul 39 Domnul a explicat că acționând conform principiilor de *buddhi-yoga* sau conștiinței de Kṛṣṇa, omul poate fi eliberat de legăturile activității și, în plus, acest proces nu are nici un fel de lipsuri sau defecte. Același principiu este și mai clar explicat în versetul 61, anume că această *buddhi-yoga* trebuie să depindă în întregime de Suprem (sau, mai exact, de Kṛṣṇa) și în acest fel toate simțurile pot fi ținute sub control foarte ușor. Prin urmare, ambele forme de yoga sunt interdependente, precum religia și filosofia. Religia fără filosofie este sentimentalism sau uneori chiar fanatism, iar filosofia fără religie este doar speculație mentală. Scopul ultim este Kṛṣṇa, deoarece filosofia care caută în mod sincer Adevărul Absolut ajung până la urmă la conștiința de Kṛṣṇa. Acest lucru este de altfel afirmat și în *Bhagavad-gītā*. Întregul proces înseamnă de fapt a înțelege poziția reală a sinelui în relație cu Suprasinele. Procesul indirect este speculația filosofică, prin care se poate ajunge treptat la conștiința de Kṛṣṇa; celălalt proces îl pune direct pe om în legătură cu toate lucrurile aflate în conștiința de Kṛṣṇa. Dintre aceste două căi, calea conștiinței de Kṛṣṇa este cea mai bună, pentru că nu depinde de purificarea simțurilor printr-un proces filosofic. Conștiința de Kṛṣṇa este ea însăși procesul de purificare, iar prin metoda directă a slujirii cu devoțiune ea este simultan ușoară și sublimă.

TEXTUL 4

न कर्मणामनारम्भान्नेष्कर्म्यं पुरुषोऽश्रुते ।
न च सन्न्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति ॥ ४ ॥

*na karmaṇām anārambhān
naiṣkarmyaṁ puruṣo 'śnute
na ca sannyasanād eva
siddhiṁ samadhigacchati*

na—nu; *karmaṇām*—a datoriilor prescrise; *anārambhāt*—prin neîndeplinirea; *naiṣkarmyam*—eliberarea de reacție; *puruṣaḥ*—un om; *śnute*—dobândește; *na*—nici; *ca*—și; *sannyasanāt*—prin renunțare; *eva*—numai; *siddhiṁ*—desăvârșirea; *samadhigacchati*—atinge.

Nu doar prin simpla abținere de la activități dobândește omul eliberarea de reacțiile activității și nici nu se poate atinge desăvârșirea doar prin simpla renunțare la lume.

COMENTARIU

Ordinul renunțării ca etapă a vieții poate fi acceptat doar atunci când omul s-a purificat pe sine prin îndeplinirea datoriilor în forma prescrisă, care au fost lăsate tocmai pentru purificarea inimilor oamenilor materialişti. Fără purificare omul nu poate să reușească, adoptând brusc cea de-a patra etapă a vieții, *sannyāsa*. Potrivit filosofiei empirice, prin simpla adoptare de *sannyāsa* sau retragere de la activitățile interesate omul devine dintr-o dată la fel de bun ca și Nārāyaṇa. Dar Śrī Kṛṣṇa nu este de acord cu acest principiu. Fără o inimă curată, *sannyāsa* este doar o tulburare a ordinii sociale. Pe de altă parte, dacă un om se dedică slujirii transcendente a lui Dumnezeu, chiar fără să-și fi îndeplinit datoriile prescrise, orice înaintare pe această cale este acceptată de către Domnul (*buddhi-yoga*). *Sv-āpam apy asya dharmasya trāyate mahato bhayāt*. Chiar și o cât de mică îndeplinire a acestui principiu îl face pe om capabil să depășească cele mai mari dificultăți.

TEXTUL 5

न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत् ।
कायते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः ॥ ५ ॥

*na hi kaścit kṣaṇam api
jātu tiṣṭhaty akarma-kṛt*

*kāryate hy avasāḥ karma
sarvaḥ prakṛti-jair guṇaiḥ*

na—nici; *hi*—desigur; *kaścit*—cineva; *kṣaṇam*—o clipă; *api*—chiar; *jātu*—oricând; *tiṣṭhati*—rămâne; *akarma-kṛt*—fără să facă ceva; *kāryate*—este obligat să facă; *hi*—cu siguranță; *avasāḥ*—fără să vrea; *karma*—activitate; *sarvaḥ*—toți; *prakṛti-jaiḥ*—născute din modurile naturii materiale; *guṇaiḥ*—prin calitățile.

Fiecare este obligat să acționeze, în imposibilitatea de a se împotrivi, potrivit calităților pe care le-a dobândit din modurile naturii materiale; prin urmare, nimeni nu poate să se oprească de la a face ceva, nici chiar pentru o clipă.

COMENTARIU

Nu este o chestiune a corpului viu, ci prin însăși natura sa sufletul este tot timpul activ. Fără prezența sufletului spiritual, corpul material nu se poate mișca. Corpul este doar un vehicul mort ce trebuie acționat de către sufletul spiritual care este întotdeauna activ și nu se poate opri nici măcar o clipă. Ca atare, sufletul spiritual trebuie implicat în activitatea cea bună a conștiinței de Kṛṣṇa, altfel va fi atras în îndeletniciri dictate de energia iluzorie. În contact cu energia materială, sufletul spiritual dobândește modurile materiale, iar pentru a purifica sufletul de asemenea înclinații este necesară angajarea în îndeplinirea datoriilor prescrise aprobate de *śāstra* (scripturi). Dacă însă sufletul este angajat în îndeplinirea funcției sale naturale, cea a conștiinței de Kṛṣṇa, orice lucru pe care este capabil să-l îndeplinească este bun pentru el. Acest lucru este afirmat și în *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.5.17):

*tyaktvā sva-dharmam caraṇāmbujam harer
bhajann apakvo 'tha patet tato yadi
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kim
ko vārtha āpto 'bhajatām sva-dharmataḥ*

„Dacă cineva acceptă conștiința de Kṛṣṇa, chiar dacă nu îndeplinește datoriile prescrise în *śāstra* sau nu îndeplinește slujirea cu devoțiune așa cum se cuvine și chiar dacă se întâmplă să decadă de la acest nivel, acela nu pierde nimic și nu i se întâmplă nimic rău. Dar dacă duce la îndeplinire toate obligațiile de

purificare din *śāstra*, ce folos va avea, dacă nu este conștient de Kṛṣṇa?“ Deci procesul de purificare este necesar pentru a ajunge la această destinație a conștiinței de Kṛṣṇa. Prin urmare, *sannyāsa* sau orice alt proces de purificare este necesar pentru a ne ajuta să ajungem la ținta ultimă, devenind conștienți de Kṛṣṇa, fără de care totul nu este decât un eșec.

TEXTUL 6

कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते मनसा स्मरन् ।
इन्द्रियार्थान् विमूढात्मा मिथ्याचारः स उच्यते ॥ ६ ॥

karmendriyāṇi saṁyamya
ya āste manasā smaran
indriyārthān vimūḍhātmā
mithyācāraḥ sa ucyate

karma-indriyāṇi—cele cinci organe de simț ale acțiunii; *saṁyamya*—stăpânindu-și; *yaḥ*—cel care; *āste*—rămâne; *manasā*—cu mintea; *smaran*—gândindu-se la; *indriya-arthān*—obiectele simțurilor; *vimūḍha*—nesăbuit; *ātmā*—suflet; *mithyā-ācāraḥ*—prefăcut; *saḥ*—acela; *ucyate*—este numit.

Cel ce își stăpânește organele de simț ale acțiunii, dar a cărui minte este fixată asupra obiectelor simțurilor, se minte cu adevărat pe sine însuși și i se spune prefăcut.

COMENTARIU

Există o mulțime de oameni prefăcuți care refuză să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa, dar fac paradă de meditație, când de fapt mintea lor rămâne atașată de desfătările simțurilor. Asemenea prefăcuți pot să vorbească filosofie aridă, pentru a-i amăgi pe discipolii lor mai sofisticăți, dar, potrivit acestui verset, ei sunt cei mai mari înșelători. Pentru bucuria simțurilor, omul poate acționa asumându-și orice statut în cadrul ordinii sociale, dar dacă el urmează regulile și legile ce țin de statutul său particular, atunci poate să progreseze treptat în purificarea existenței sale. Dar cel ce face paradă dându-se drept yoghin, când de fapt caută doar să-și satisfacă simțurile, trebuie numit cel mai mare înșelător, chiar dacă uneori poartă discuții filosofice. Cunoașterea sa nu are

valoare, deoarece roadele cunoașterii unui asemenea om păcătos sunt răpite de energia iluzorie a Domnului. Mîntea unui asemenea om prefăcut este întotdeauna impură și de aceea parada sa de meditație yoghină nu are nici un fel de valoare.

TEXTUL 7

यस्त्विन्द्रियाणि मनसा नियम्यारभतेऽर्जुन ।
कर्मेन्द्रियैः कर्मयोगमसक्तः स विशिष्यते ॥ ७ ॥

*yas tv indriyāṇi manasā
niyamyaṛabhate 'rjuna
karmendriyaiḥ karma-yogam
asaktaḥ sa viśiṣyate*

yaḥ—cel care; *tu*—însă; *indriyāṇi*—simțurile; *manasā*—cu mîntea; *niyamya*—reglementându-le; *ārabhate*—începe; *arjuna*—o, Arjuna; *karma-indriyaiḥ*—de către organele de acțiune; *karma-yogam*—devoțiune; *asaktaḥ*—fără a fi atașat; *saḥ*—el; *viśiṣyate*—e mult superior.

Pe de altă parte, dacă o persoană sinceră încearcă să-și stăpânească simțurile active cu mîntea și începe să practice karma-yoga [în conștiința de Kṛṣṇa] fără să fie atașat, acela este mult superior.

COMENTARIU

Decît să devenim niște pseudo-transcendentaliști, pentru o viață ușuratică și pentru satisfacerea simțurilor, este mult mai bine să rămînem la îndatoririle noastre și să împlinim țelul vieții care este eliberarea de legăturile materiale și intrarea în împărăția lui Dumnezeu. *Svārtha-gati* sau țelul primordial întru propriul nostru interes este acela de a ajunge la Vișṇu. Intreaga instituție de *varṇa* și *āśrama* este astfel alcătuită încît să ne ajute să atingem acest țel al vieții. Un om cu familie poate și el să ajungă la această destinație, printr-o slujire regulată în conștiința de Kṛṣṇa. Pentru realizarea de sine, omul poate să ducă o viață cumpătată, așa cum este prescris în *sāstra* și să-și îndeplinească în continuare îndeletnicirile fără să fie atașat și astfel să progreseze. Un om sincer care urmează această metodă este mult mai bine situat decît un prefăcut care adoptă un spiritualism de paradă pentru a-i păcăli pe oamenii naivi.

Un măturător sincer în stradă este mult mai bun decât un meditator șarlatan care meditează doar pentru a-și asigura traiul.

TEXTUL 8

नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः ।
शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्धयेदकर्मणः ॥ ८ ॥

*niyatam kuru karma tvam
karma jyāyo hy akarmaṇaḥ
śarīra-yātrāpi ca te
na prasiddhyed akarmaṇaḥ*

niyatam—prescrise; *kuru*—îndeplinește; *karma*—datoriile; *tvam*—tu; *karma*—activitatea; *jyāyaḥ*—mai bună; *hi*—cu siguranță; *akarmaṇaḥ*—decât inactivitatea; *śarīra*—a corpului; *yātrā*—subzistență; *api*—chiar; *ca*—și; *te*—al tău; *na*—nu; *prasiddhyet*—este îndeplinită; *akarmaṇaḥ*—fără activitate.

Îndeplinește-ți datoriile prescrise, căci făcând astfel este mai bine decât de a nu activa. O persoană nu poate să-și mențină nici măcar corpul fizic fără activitate.

COMENTARIU

Există o mulțime de falși meditari care se dau drept aparținători ai unor familii de neam mare, precum și mari profesioniști, care pretind în mod fals că au sacrificat totul pentru a progresa în viața spirituală. Śrī Kṛṣṇa nu dorea ca Arjuna să ajungă un prefăcut. Domnul ar fi dorit mai degrabă ca Arjuna să-și îndeplinească datoriile prescrise, așa cum fuseseră stabilite pentru *kṣatriya*. Arjuna era un om căsătorit și general de armată, de aceea era mai bine pentru el să rămână în această poziție și să-și îndeplinească datoriile religioase așa cum au fost prescrise pentru acei *kṣatriya* care erau capi de familie. Aceste activități purifică în mod treptat inima unui om monden și-l eliberează de contaminările materiale. Așa-numita renunțare pentru a-ți asigura subzistența nu este nicicum aprobată de către Domnul, nici de vreuna dintre scripturile religioase. La urma urmei, omul trebuie să-și mențină corpul și sufletul împreună printr-o oarecare activitate. Activitatea nu trebuie abandonată în mod capricios, fără purificarea de înclinațiile materialiste. Oricine

aflat în lumea materială este cu siguranță stăpânit de înclinațiile impure de a-și impune dominația asupra naturii materiale sau, cu alte cuvinte, de a-și satisface simțurile. Asemenea înclinații contaminate trebuie să fie purificate. Fără a face acest lucru prin îndeplinirea datoriilor prescrise, omul nu trebuie niciodată să încerce să devină un așa-numit transcendentalist, renunțând la acțiune și trăind pe seama altora.

TEXTUL 9

यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धनः ।
तदर्थं कर्म कौन्तेय मुक्तसङ्गः समाचर ॥ ९ ॥

yajñārthāt karmaṇo 'nyatra
loko 'yam karma-bandhanaḥ
tad-artham karma kaunteya
mukta-saṅgaḥ samācara

yajña-arthāt—îndeplinită doar în folosul lui Yajña sau Vișnu; *karmaṇaḥ*—decât activitatea; *anyatra*—altfel; *lokaḥ*—lumea; *ayam*—aceasta; *karma-bandhanaḥ*—robie prin activitate; *tad*—al Său; *artham*—folos; *karma*—activitatea; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *mukta-saṅgaḥ*—eliberat din asocierea; *samācara*—îndeplinește în mod desăvârșit.

Activitatea trebuie îndeplinită doar ca sacrificiu pentru Vișnu, altminteri activitatea pricinuieste sclavie în această lume materială. De aceea, o, fiu al lui Kuntī, îndeplinește-ți datoriile prescrise pentru mulțumirea Lui și astfel vei rămâne întotdeauna liber de captivitate.

COMENTARIU

Întrucât omul trebuie să acționeze, fie doar și pentru simpla subzistență a corpului, datoriile prescrise pentru o anumită poziție socială și o anumită calitate sunt astfel alcătuite încât acest scop să poată fi realizat. *Yajña* înseamnă Śrī Vișnu sau îndeplinirea sacrificiilor. Toate sacrificiile îndeplinite sunt destinate de asemenea pentru satisfacerea lui Śrī Vișnu. *Vedele* încuviințează aceasta: *yajño vai vișnu*; cu alte cuvinte, același scop este îndeplinit fie prin executarea acestor *yajña* prescrise, fie prin slujirea directă a lui Śrī Vișnu. Conștiința de Kṛșṇa este deci îndeplinirea de *yajña*, așa cum este prescris în acest verset. Instituția *varṇāśrama* țintește și ea spre satisfacerea lui Śrī Vișnu.

Varṇāśramācāravatā puruṣeṇa paraḥ pumān/ viṣṇur ārādhyate (Viṣṇu Purāna 3.8.8).

Prin urmare, omul trebuie să acționeze pentru satisfacerea lui Viṣṇu. Orice altă activitate făcută în această lume materială va fi pricină de condiționare, căci atât activitatea bună cât și cea rea au reacțiile lor și orice reacție îl leagă pe cel ce face. De aceea omul trebuie să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa pentru a-L satisface pe Kṛṣṇa (sau Viṣṇu); cel care acționează în acest fel, este deja în stadiul eliberării. Aceasta este marea artă a îndeplinirii activităților, iar la început acest proces cere o îndrumare foarte iscusită. De aceea omul trebuie să acționeze cu multă abilitate, sub îndrumarea iscusită a unui devot al lui Śrī Kṛṣṇa sau sub îndrumarea directă a lui Śrī Kṛṣṇa Însuși (sub care a avut prilejul să acționeze Arjuna). Nimic nu trebuie îndeplinit pentru satisfacerea simțurilor, ci totul trebuie făcut pentru satisfacția lui Kṛṣṇa. Această practică nu numai că îl va elibera pe om de reacțiile activităților, ci îl va și ridica în mod treptat la slujirea în iubire transcendentă a Domnului, singura care îl poate înălța pe om în împărăția lui Dumnezeu.

TEXTUL 10

सहयज्ञाः प्रजाः सृष्ट्वा पुरोवाच प्रजापतिः ।
अनेन प्रसविष्यध्वमेष वोऽस्त्विष्टकामधुक् ॥१०॥

*saha-yajñāḥ prajāḥ sṛṣṭvā
purovāca prajāpatiḥ
anena prasaviṣyadhvam
eṣa vo 'stv iṣṭa-kāma-dhuk*

saha—împreună cu; *yajñāḥ*—sacrificii; *prajāḥ*—generații; *sṛṣṭvā*—creând; *purā*—în vechime; *uvāca*—a spus; *prajā-patiḥ*—Domnul făpturilor; *anena*—prin aceasta; *prasaviṣyadhvam*—fii din ce în ce mai prosper; *eṣaḥ*—acest; *vaḥ*—al vostru; *astu*—să fie; *iṣṭa*—al tuturor celor de dorit; *kāma-dhuk*—dăruitorul.

La începutul creației, Domnul tuturor făpturilor a făcut să apară generații de oameni și semizei, împreună cu sacrificiile pentru Viṣṇu și i-a binecuvântat spunând: „Fie ca acest yajña (sacrificiu) să vă aducă fericiire, căci îndeplinirea lui vă va da tot ceea ce vă doriți pentru a trăi fericiți și a dobândi eliberarea.“

COMENTARIU

Crearea lumii materiale de către Domnul făpturilor (Vișnu) este o șansă oferită sufletelor condiționate pentru a se întoarce acasă, înapoi la Divinitate. Toate entitățile vii din cadrul creației materiale sunt condiționate de natura materială din pricina uitării relației lor cu Vișnu sau Kṛșṇa, Suprema Personalitate a Divinității. Principiile vedice sunt menite a ne face să înțelegem această relație eternă, așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā*: *vedais ca sarvair aham eva vedyah*. Domnul spune că țelul *Vedelor* este acela de a-L înțelege pe El. În imnurile vedice se spune: *patim viśvasyātmeśvaram*. Deci Domnul făpturilor este Suprema Personalitate a Divinității, Vișnu. De asemenea, în *Śrīmad-Bhāgavatam* (2.4.20) Śrīla Śukadeva Gosvāmī Îl descrie pe Domnul cu termenul de *pati* folosit în mai multe feluri:

*śriyah patir yajña-patiḥ prajā-patir
dhiyām patir loka-patir dharā-patiḥ
patir gatiś cāndhaka-vṛṣṇi-sātvatām
prasīdatām me bhagavān satām patiḥ*

Prajā-pati este Śrī Vișnu, Domnul tuturor făpturilor vii, tuturor lumilor și frumuseților și protectorul tuturor. Dumnezeu a creat această lume materială pentru a da posibilitatea sufletelor condiționate să învețe cum să îndeplinească *yajña* (sacrificii) pentru mulțumirea lui Vișnu, astfel încât să poată trăi în mod confortabil și fără griji, atâta vreme cât se află în lumea materială, iar după ce se sfârșește corpul material să poată intra în împărăția lui Dumnezeu. Aceasta este întreaga datorie a sufletului condiționat. Săvârșind *yajña*, sufletul condiționat devine treptat conștient de Kṛșṇa, ajungând să fie pios în toate privințele. În epoca lui Kali, scripturile vedice recomandă *saṅkīrtana-yajña*, cântarea numelor lui Dumnezeu, iar acest sistem spiritual a fost introdus de Śrī Caitanya pentru eliberarea tuturor oamenilor din această epocă. *Saṅkīrtana-yajña* și conștiința de Kṛșṇa merg foarte bine împreună. Śrī Kṛșṇa în forma Sa devoțională (ca Śrī Caitanya) este menționat în *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.5.32), cu referire specială la *saṅkīrtana-yajña*:

*kṛṣṇa-varṇam tviṣākṛṣṇam
sāṅgopāṅgāstra-pārṣadam
yajñaiḥ saṅkīrtana-prāyair
yajanti hi su-medhasaḥ*

„În această epocă a lui Kali, oamenii ce sunt înzestrați cu destulă inteligen-

ță Îl vor adora pe Domnul împreună cu însoțitorii Săi prin îndeplinirea lui *sankīrtana-yajña*.“ Alte tipuri de *yajña* prescrise în scrierile vedice nu sunt ușor de îndeplinit în epoca lui Kali, dar *sankīrtana-yajña* este ușor și sublim pentru orice scop, așa cum se recomandă și în *Bhagavad-gītā* (9.14).

TEXTUL 11

देवान् भावयतानेन ते देवा भावयन्तु वः ।
परस्परं भावयन्तः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥११॥

devān bhāvayatānena
te devā bhāvayantu vaḥ
parasparam bhāvayantaḥ
śreyaḥ param avāpsyatha

devān—semizeii; *bhāvayatā*—fiind satisfăcuți; *anena*—de acest sacrificiu; *te*—acei; *devāḥ*—semizeii; *bhāvayantu*—vă vor satisface; *vaḥ*—pe voi; *parasparam*—reciproc; *bhāvayantaḥ*—satisfăcându-vă unii pe ceilalți; *śreyaḥ*—bunăstarea; *param*—supremă; *avāpsyatha*—veți obține.

Fiind mulțumiți prin sacrificii, semizeii vă vor mulțumi și ei pe voi și astfel, prin cooperarea între oameni și semizeii, va domni pentru toți bunăstarea.

COMENTARIU

Semizeii sunt împuterniciți cu administrarea lucrurilor materiale. Furnizarea de aer, lumină, apă și toate celelalte bunuri necesare menținerii corpului și sufletului oricărei ființe este încredințată semizeilor, care sunt ajutoarele fără de număr situate în diferitele părți ale corpului Supremei Personalități a Divinității. Plăcerile și neplăcerile lor sunt dependente de îndeplinirea de *yajña* de către ființele umane. Unele din aceste *yajña* sunt destinate satisfacerii unor anumiți semizeii; dar, chiar și așa, Śrī Viṣṇu este adorat în toate aceste tipuri de *yajña* ca principal beneficiar. De asemenea, în *Bhagavad-gītā* se afirmă că Însuși Kṛṣṇa este beneficiarul tuturor tipurilor de *yajña*: *bhoktāraṁ yajña-tapasām*. De aceea, satisfacerea ultimă a lui *yajña-pati* este scopul principal al tuturor acestor *yajña*. Când *yajña* sunt îndeplinite în mod perfect, desigur că sunt mulțumiți și semizeii însărcinați cu furnizarea diferitelor feluri de bunuri și astfel nu apar nici un fel de lipsuri în furnizarea diferitelor produ-

se naturale. Săvârșirea de *yajña* are multe alte aspecte benefice, conducând în ultimă instanță la eliberarea de legăturile materiale. Prin îndeplinirea de *yajña*, toate acțiunile sunt purificate, așa cum se afirmă în *Vede*: *āhāra-suddhau sattva-suddhiḥ sattva-suddhau dhruvā smṛtiḥ smṛti-lambhe sarva-granthinām vipramokṣaḥ*. Prin îndeplinirea de *yajña* hrana omului este sfințită, iar prin mâncarea bucatelor sfințite existența omului ajunge să fie purificată; prin purificarea existenței, țesuturile subtile ale memoriei sunt sfințite, iar când memoria este sfințită, omul poate să-și întoarcă gândurile spre calea eliberării și toate acestea puse laolaltă conduc la conștiința de Kṛṣṇa, necesitatea majoră a societății de azi.

TEXTUL 12

इष्टान् भोगान् हि वो देवा दास्यन्ते यज्ञभाविताः ।
तैर्दत्तानप्रदायैभ्यो यो भुङ्क्ते स्तेन एव सः ॥१२॥

*iṣṭān bhogān hi vo devā
dāsyante yajña-bhāvitāḥ
tair dattān apradāyaibhyo
yo bhun̄kte stena eva saḥ*

iṣṭān—dorite; *bhogān*—necesitățile vitale; *hi*—desigur; *vaḥ*—vouă; *devāḥ*—semizeii; *dāsyante*—vor acorda; *yajña-bhāvitāḥ*—fiind satisfăcuți de îndeplinirea sacrificiilor; *taiḥ*—de către ei; *dattān*—lucrurile date; *apradāya*—fără a oferi; *ebhyaḥ*—acestor semizeii; *yaḥ*—cel care; *bhun̄kte*—se bucură de; *stenaḥ*—hoț; *eva*—cu siguranță; *saḥ*—el.

Semizeii însărcinați cu diferitele bunuri necesare vieții, fiind mulțumiți de îndeplinirea de *yajña* [sacrificiu], vă vor furniza toate necesitățile. Dar cel ce se bucură de aceste daruri fără a oferi ceva în schimb semizeilor, este în mod sigur un hoț.

COMENTARIU

Semizeii sunt agenți autorizați să furnizeze bunurile necesare în numele lui Vișnu, Suprema Personalitate a Divinității. De aceea, ei trebuie să fie satisfăcuți prin îndeplinirea de *yajña* prescrise. În *Vede* există diferite tipuri de *yajña* prescrise pentru diferiți semizeii, dar până la urmă toate sunt oferite Supre-

mei Personalității a Divinității. Pentru cel ce nu poate înțelege ce este Suprema Personalitate a Divinității, se recomandă sacrificiile făcute semizeilor. În funcție de diferitele calități materiale ale persoanelor în cauză, se recomandă în *Vede* diferite tipuri de *yajña*. Adorarea diferiților semizeii se bazează pe același lucru, adică pe diferitele calități. De exemplu, mâncătorilor de carne li se recomandă adorarea zeiței Kālī, forma terifiantă a naturii materiale, iar dinaintea zeiței se recomandă îndeplinirea de sacrificii de animale. Dar pentru cei ce țin de modul bunătății se recomandă adorarea transcendentă a lui Vișnu. Însă până la urmă, toate aceste tipuri de *yajña* sunt destinate înaintării înspre o stare transcendentă. Pentru oamenii obișnuiți sunt necesare cel puțin cinci *yajña*, cunoscute ca *pañca-mahā-yajña*.

Trebuie totuși să știm că toate necesitățile vieții cerute de societatea umană sunt asigurate de semizeii ce sunt agenți ai lui Dumnezeu. Nimeni nu este în stare să fabrice ceva. Să luăm, de exemplu, toate alimentele oamenilor. Aceste alimente includ cereale, fructe, legume, lapte, zahăr etc., în cazul persoanelor ce țin de modul bunătății și de asemenea carnea pentru cei ce nu sunt vegetarieni, dar nici unul din aceste alimente nu poate fi fabricat de oameni. Apoi iarăși, să luăm ca exemplu căldura, lumina, apa, aerul etc., care sunt de asemenea necesare vieții—nici unul dintre aceste lucruri nu poate fi fabricat de către societatea umană. Fără Domnul Suprem nu poate să existe lumina îmbelșugată a soarelui sau a lunii, ploaia, vântul etc., fără de care nimeni nu poate trăi. Este limpede că viața noastră depinde de cele date de Dumnezeu. Chiar și pentru fabricile noastre avem nevoie de atâtea materii prime, cum sunt metalele, sulful, mercurul, manganul și multe alte materii de bază—care sunt toate furnizate de agenți ai lui Dumnezeu, cu scopul de a le folosi în mod adecvat pentru a ne menține în bună stare și sănătoși pentru realizarea de sine, conducând la țelul ultim al vieții, eliberarea de lupta materială pentru existență. Acest scop al vieții este atins prin îndeplinirea de *yajña*. Dacă uităm scopul vieții umane și folosim bunurile date de agenții lui Dumnezeu doar pentru satisfacerea simțurilor, fiind tot mai mult prinși în mrejele existenței materiale, contrar scopului creației, vom ajunge cu siguranță niște hoți și deci vom fi pedepsiți de legile naturii materiale. O societate de hoți nu poate să fie niciodată fericită, căci aceștia nu au nici un țel în viață. Hoții materialisti grosieri nu au un țel suprem al vieții. Ei sunt înclinați doar spre satisfacerea simțurilor; nici nu au vreo cunoaștere despre cum să îndeplinească *yajña*. Însă Śrī Caitanya a inaugurat cea mai ușoară îndeplinire de *yajña*, anume *saṅkīrtana-yajña*, ce poate fi îndeplinită de oricine acceptă principiile conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 13

यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषैः ।
भुञ्जते ते त्वघं पापा ये पचन्त्यात्मकारणात् ॥१३॥

yajña-śiṣṭāśinaḥ santo
mucyante sarva-kilbiṣaiḥ
bhuñjate te tv agham pāpā
ye pacanty ātma-kāraṇāt

yajña-śiṣṭa—hrana mîncatî dup¹ îndeplinirea de *yajña* ; *āśinaḥ*—cei care mîncîncî; *santaḥ*—devoții; *mucyante*—sunt dezlegați; *sarva*— de toate felurile de; *kilbiṣaiḥ*—pîcat; *bhuñjate*—se desfatî; *te*—cei care; *tu*—doar; *agham*—pîcate cumplite; *pāpāḥ*—pîcîtoși; *ye*—cei care; *pacanti*—preparî hranî; *ātma-kāraṇāt*—pentru plîcerea simțurilor.

Devoții Domnului sunt eliberați de orice pîcat, cîci mîncîncî hranî ce a fost mai întîi oferitî ca sacrificiu. Ceilalți, care preparî hranî doar pentru plîcerea personalî a simțurilor, cu adevîrat mîncîncî doar pîcat.

COMENTARIU

Devoții Domnului Suprem sau persoanele aflate îndeplinirea de Kṛṣṇa poartî numele de *santa* și au îndeplinirea de iubire față de Domnul, așu cum se descrie îndeplinirea de *Brahma-sarîhitî* (5.38): *premîñjana-cchurita-bhakti-vilocanena santaḥ sadaiva hṛdayeșu vilokayanti*. Acești *santa*, fiind puternic legați prin legîtura dragostei față de Suprema Personalitate a Divinității, Govinda (cel ce dîruiește toate plîcerile), sau Mukunda (cel ce acordî eliberarea), sau Kṛṣṇa (persoana atotatrîgîtoare), nu pot sî accepte nici un lucru fîrî a-l oferi mai întîi Persoanei Supreme. De aceea, acești devoți îndeplinesc îndeplinirea de *yajña* sub diferitele aspecte ale slujirii cu devoțiune, cum ar fi *śravanam*, *kīrtanam*, *smaranam*, *arcanam* etc., iar îndeplinirea de *yajña* îi ține îndeplinirea de departe de orice fel de contaminare cu influențele pîcatului din lumea materialî. Ceilalți, care pregîtesc mîncare pentru sine sau satisfacerea simțurilor, nu sunt doar hoți, ci se hrînesc și cu tot felul de pîcate. Cum poate fi fericit cineva care este și hoț și pîcîtos? Acest lucru nu este posibil. De aceea, pentru ca oamenii sî devinî fericiți îndeplinirea de, trebuie sî fie îndeplinirea de

țați să execute procesul simplu de *saṅkīrtana-yajña*, în deplină conștiință de Kṛṣṇa. Altfel, nu poate să fie pace sau fericire în lume.

TEXTUL 14

अन्नाद्भवन्ति भूतानि पर्जन्यादन्नसम्भवः ।
यज्ञाद्भवति पर्जन्यो यज्ञः कर्मसमुद्भवः ॥१४॥

annād bhavanti bhūtāni
parjanyaād anna-sambhavaḥ
yajñād bhavati parjanya
yajñaḥ karma-samudbhavaḥ

annāt—din grâne; *bhavanti*—cresc; *bhūtāni*—corpurile materiale; *parjanyaāt*—din ploaie; *anna*—a grânelor folosite ca hrană; *sambhavaḥ*—producere; *yajñāt*—din îndeplinirea sacrificiului; *bhavati*—devine posibilă; *parjanyaḥ*—ploaia; *yajñaḥ*—îndeplinirea de *yajña*; *karma*—datoriile prescrise; *samudbhavaḥ*—născută din.

Corpurile tuturor ființelor subzistă pe seama grânelor, care sunt produse de ploaie. Ploile apar prin îndeplinirea de yajña (sacrificiu), iar yajña se naște din împlinirea datoriilor prescrise.

COMENTARIU

Śrīla Baladeva Vidyābhūṣaṇa, un mare comentator al *Bhagavad-gītei*, scrie următoarele: *ye indrādy-aṅgatayāvasthitam yajñam sarveśvaram viṣṇum abhyarcya tac-cheṣam aśnanti tena tad deha-yātrām sampādayanti, te santaḥ sarveśvarasya yajña-puruṣasya bhaktāḥ sarva-kilbiṣair anādi-kāla-vivṛddhair ātmānubhava-pratibandhakair nikhilaiḥ pāpāir vimucyante*. Domnul Suprem care este cunoscut ca *yajña-puruṣa* sau beneficiarul personal al tuturor sacrificiilor, este stăpânul tuturor semizeilor, care-L slujesc pe El așa cum diferitele membre ale corpului slujesc întregul. Semizeii precum Indra, Candra și Varuṇa sunt funcționari însărcinați cu administrarea lucrurilor materiale, iar *Vedele* recomandă sacrificii pentru satisfacerea acestor semizeii, astfel încât să fie mulțumiți și să furnizeze aer, lumină și apă în mod îndestulător pentru a produce grânele necesare hranei. Când este adorat Śrī Kṛṣṇa, sunt adorați în mod automat și semizeii, care sunt diferitele membre ale Domnului; de aceea,

nu este nevoie să-i adorăm pe semizei în mod separat. Din acest motiv, devoții Domnului, aflați în conștiința de Kṛṣṇa, oferă hrana lui Kṛṣṇa și apoi o mănâncă — proces care hrănește corpul în mod spiritual. Acționând astfel, se elimină nu numai reacțiile activităților păcătoase trecute, dar corpul devine și imun față de contaminarea cu natura materială. În cazul unei boli contagioase, vaccinul antiseptic îi protejează pe oameni de atacurile acelei boli; în mod similar, hrana oferită lui Śrī Viṣṇu și apoi consumată de noi ne face suficient de rezistenți față de afecțiunile materiale, iar cel ce practică în mod obișnuit acest lucru este numit devot al lui Dumnezeu. Prin urmare, persoana aflată în conștiința de Kṛṣṇa, care mănâncă doar hrana oferită lui Kṛṣṇa, poate contracara toate reacțiile contaminărilor materiale din trecut, care sunt obstacole pentru progresul în realizarea de sine. Pe de altă parte, cel ce nu acționează în acest fel, continuă să sporească cantitatea de activități păcătoase și aceasta face ca următorul corp să semene cu cel al porcilor sau câinilor, pentru a îndura urmările reacțiilor ce rezultă de pe urma tuturor păcatelor. Lumea materială este plină de tot felul de contaminări, iar cel ce este imunizat prin acceptarea de *prasadam* dat de Dumnezeu (hrana oferită lui Viṣṇu), este salvat de atac, în timp ce acela care nu face acest lucru, ajunge să fie supus contaminării.

Cerealele sau legumele sunt adevăratele alimente. Oamenii mănâncă diferite feluri de cereale, legume, fructe etc., iar animalele mănâncă resturile de cereale și legume, iarbă, plante etc. Oamenii care obișnuiesc să mănânce carne depind și ei de producția de vegetale necesare animalelor cu care se hrănesc. Prin urmare, în ultimă instanță noi suntem dependenți de producția de vegetale și nu de producția marilor întreprinderi industriale. Producția de vegetale se datorează ploilor îndestulătoare venite din cer, iar aceste ploii sunt controlate de semizei ca Indra, soarele, luna etc., care sunt cu toții slujitorii Domnului. Dumnezeu poate fi mulțumit prin sacrificii; deci cel ce nu le poate îndeplini va îndura lipsuri — aceasta este legea naturii. *Yajña*, în mod specific *saṅkīrtana-yajña* prescris pentru această epocă, trebuie deci îndeplinit pentru a ne scăpa cel puțin de lipsa de hrană.

TEXTUL 15

कर्म ब्रह्मोद्भवं विद्धि ब्रह्माक्षरसमुद्भवम् ।
तस्मात्सर्वगतं ब्रह्म नित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम् ॥१५॥

*karma brahmodbhavaṁ viddhi
brahmākṣara-samudbhavam*

*tasmāt sarva-gataṁ brahma
nityaṁ yajñe pratiṣṭhitam*

karma—activitatea; *brahma*—din *Vede*; *udbhavam*—produsă; *viddhi*—trebuie să știi; *brahma*—*Vedele*; *akṣara*—din Supremul Brahman (Personalitatea Divinității); *samudbhavam*—manifestate direct; *tasmāt*—de aceea; *sarva-gataṁ*—atotpătrunzătorul; *brahma*—transcendență; *nityam*—veșnic; *yajñe*—în sacrificiu; *pratiṣṭhitam*—situat.

Activitățile reglatoare sunt prescrise în Vede, iar Vedele sunt direct manifestate din Suprema Personalitate a Divinității. Prin urmare, atotpătrunzătoarea Transcendență este situată veșnic în actele de sacrificiu.

COMENTARIU

Yajñārtha-karma sau necesitatea activității doar pentru satisfacția lui Kṛṣṇa este afirmată și mai deslușit în acest verset. Dacă trebuie să acționăm pentru satisfacția lui *yajña-puruṣa* sau Vișnu, atunci trebuie să ne aflăm îndrumarea pentru activitățile noastre în Brahman sau în *Vedele* transcendente. *Vedele* deci sunt coduri de îndrumare ale activităților. Orice lucru îndeplinit fără îndrumarea *Vedelor* este numit *vikarma*, activitate neautorizată sau păcătoasă. De aceea, omul trebuie să caute întotdeauna îndrumarea în *Vede* pentru a fi salvat de urmările activităților. Așa cum în viața obișnuită omul trebuie să acționeze conform legilor statului, la fel trebuie să acționeze și sub îndrumarea legilor statului suprem al lui Dumnezeu. Aceste porunci din *Vede* au luat ființă direct din răsuflarea Supremei Personalități a Divinității. Astfel, se spune: *asya mahato bhūtasya niśvasitam etad yad ṛg-vedo yajur-vedaḥ sāma-vedo 'tharvāṅgirasah*. „Cele patru *Vede*—anume *Ṛg Veda*, *Yajur Veda*, *Sāma Veda* și *Atharva Veda*—sunt emanate din răsuflarea măreței Personalități a Divinității“ (*Bṛhad-āranyaka Upaniṣad* 4.5.11). Dumnezeu, fiind atotputernic, poate vorbi respirând aer, căci, așa cum se confirmă în *Brahma-saṁhitā*, Domnul are atotputernicia de a îndeplini prin oricare din simțurile Sale acțiunile tuturor celorlalte simțuri. Cu alte cuvinte, Dumnezeu poate vorbi prin respirația Sa și poate să fecundeze doar cu privirea ochilor Săi. Într-adevăr, se spune că El a aruncat o privire asupra naturii materiale și astfel a creat toate ființele. După ce a creat sau a însămânțat sufletele condiționate în pântecul naturii materiale, El Și-a transmis prin înțelepciunea vedică îndrumările privitoare la felul cum aceste suflete condiționate se pot întoarce acasă, înapoi la Divinitate. Trebuie să ne reamintim mereu că toate sufletele condiționate din lumea

materială sunt foarte averse de plăceri materiale. Dar învățăturile *Vedelor* sunt astfel alcătuite, încât omul poate să-și satisfacă dorințele sale impure și apoi să se reîntoarcă la Dumnezeu, sfârșind așa-numitele bucurii ale sale. Aceasta este o șansă pentru sufletele condiționate de a atinge eliberarea; de aceea, sufletele condiționate trebuie să încerce să se conformeze procesului de *yajña*, devenind conștiente de Kṛṣṇa. Chiar și cei care nu au urmat poruncile *Vedelor*, pot să adopte principiile conștiinței de Kṛṣṇa, iar acest lucru va înlocui îndeplinirea de *yajña* sau *karma* prescrise în *Vede*.

TEXTUL 16

एवं प्रवर्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः ।
अघायुरिन्द्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति ॥१६॥

*evam pravartitam cakram
nānuvartayatiha yaḥ
aghāyur indriyārāmo
mogham pārtha sa jīvati*

evam—astfel; *pravartitam*—stabilit de către *Vede*; *cakram*—ciclul; *na*—care nu; *anuvartayati*—adoptă; *iha*—în această viață; *yaḥ*—cel care; *agha-āyuh*—a cărui viață este plină de păcate; *indriya-ārāmaḥ*—mulțumindu-se cu satisfacerea simțurilor; *mogham*—fără nici un folos; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā (Arjuna); *saḥ*—el; *jīvati*—trăiește.

Dragul meu Arjuna, cel ce nu respectă în viața umană ciclul sacrificial stabilit astfel de către Vede, duce cu adevărat o viață plină de păcat. Trăind doar pentru satisfacerea simțurilor, o asemenea persoană trăiește în zadar.

COMENTARIU

Filosofia demonică, întemeiată pe concepția „muncește din greu și bucură-te de plăcerile simțurilor“ este condamnată aici de către Domnul. Prin urmare, pentru cei ce doresc să se bucure de plăcerile acestei lumi materiale, ciclul îndeplinirii de *yajña* menționat anterior este absolut necesar. Cel ce nu respectă aceste reglementări, trăiește o viață foarte periculoasă, fiind condamnat din ce în ce mai mult. Prin legile naturii, această formă umană de viață este destinată în mod specific realizării de sine, urmând oricare din cele trei căi—

karma-yoga, *jñāna-yoga*, sau *bhakti-yoga*. Transcendenaliștii, care sunt deasupra de virtute și viciu, nu trebuie să mai respecte în mod rigid îndeplinirea acestor *yajña* prescrise, dar cei ce sunt angajați în satisfacerea simțurilor, au nevoie de purificarea prin îndeplinirea ciclului de *yajña* menționat mai sus. Există diferite tipuri de activități. Cei ce nu sunt conștienți de Kṛṣṇa, sunt cu siguranță angajați în conștiința senzorială; de aceea, ei trebuie să îndeplinească activități pioase. Sistemul de *yajña* este astfel întocmit, încât persoanele a căror conștiință este senzorială să-și poată satisface dorințele fără a deveni prizonierele reacțiilor activităților îndeplinite pentru satisfacerea simțurilor. Prosperitatea lumii nu depinde de eforturile noastre, ci de ordinea aflată îndărătul ei, alcătuită de Domnul Suprem și dusă la îndeplinire în mod direct de către semizeii. De aceea, diferitele tipuri de *yajña* sunt destinate în mod direct anumitor semizeii menționați în *Vede*; în mod indirect însă, aceasta înseamnă practicarea conștiinței de Kṛṣṇa, pentru că atunci când omul ajunge să stăpânească îndeplinirea de *yajña*, el poate fi sigur că va deveni conștient de Kṛṣṇa. Dar dacă prin îndeplinirea de *yajña* omul nu devine conștient de Kṛṣṇa, aceste principii sunt socotite doar reguli morale. De aceea, nu trebuie ca omul să-și limiteze progresul doar până la nivelul codurilor morale, ci trebuie să le depășească, pentru a ajunge la conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 17

यस्त्वात्मरतिरेव स्यादात्मतृप्तश्च मानवः ।
आत्मन्येव च सन्तुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ॥१७॥

*yas tv ātma-ratir eva syād
ātma-tṛptaś ca mānavaḥ
ātmany eva ca santuṣṭas
tasya kāryam na vidyate*

yaḥ—cel care; *tu*—dar; *ātma-ratiḥ*—își află plăcerea în sine; *eva*—desigur; *syāt*—rămâne; *ātma-tṛptaḥ*—iluminat de către sine; *ca*—și; *mānavaḥ*—omul; *ātmani*—în sine; *eva*—doar; *ca*—și; *santuṣṭaḥ*—deplin împăcat; *tasya*—a sa; *kāryam*—datorie; *na*—nu; *vidyate*—există.

Dar pentru cel ce-și află plăcerea în sine, a cărui viață umană este destinată realizării de sine și care este mulțumit numai în sine, fiind pe deplin împăcat—pentru acela nu mai există datorie.

COMENTARIU

Cel ce este *pe deplin* conștient de Kṛṣṇa și este pe deplin mulțumit prin acțiunile sale în conștiința de Kṛṣṇa, nu mai are nici o datorie de îndeplinit. Datorită faptului că este conștient de Kṛṣṇa, orice impietate dinăuntrul său este curățată de îndată, un efect al îndeplinirii mai multor mii de *yajña*. Prin această purificare a conștiinței, omul devine pe deplin încrezător de poziția sa în relație cu Supremul. Astfel, prin grația Domnului, datoria sa i se revelează de la sine și nu mai are nici o obligație față de poruncile vedice. O asemenea persoană conștientă de Kṛṣṇa nu mai este interesată de activitățile materiale și nu-și mai află plăcerea în aranjamente materiale precum vinul, femeile și alte asemenea patimi smintite.

TEXTUL 18

नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृतेनेह कश्चन ।
न चास्य सर्वभूतेषु कश्चिदर्थव्यपाश्रयः ॥१८॥

*naiva tasya kṛtenārtho
nākṛteneha kaścana
na cāsya sarva-bhūteṣu
kaścīd artha-vyapāśrayaḥ*

na—niciodată; *eva*—cu siguranță; *tasya*—al său; *kṛtena*—prin îndeplinirea datoriei; *arthah*—scop; *na*—nici; *akṛtena*—neîndeplinindu-și datoria; *iha*—în această lume; *kaścana*—oricare; *na*—niciodată *ca*—și *asya*—a sa; *sarva-bhūteṣu*—dintre toate ființele; *kaścīd*—oricare; *artha*—scop; *vyapāśrayaḥ*—să-și caute refugiul în.

Cel ce a ajuns la realizarea de sine nu mai are nici un scop de atins în îndeplinirea datoriilor prescrise și nici nu are vreun motiv să nu îndeplinească aceste activități. Nici nu mai are nevoie să depindă de vreo altă ființă.

COMENTARIU

Un om care a ajuns la realizarea de sine nu mai este obligat să-și îndeplinească niciuna din datoriile prescrise, în afară de activitățile îndeplinite în

conștiința de Kṛṣṇa. Așa cum se va explica în versetele următoare, conștiința de Kṛṣṇa nu înseamnă nici inactivitate. Un om aflat în conștiința de Kṛṣṇa nu-și caută refugiul în nici o altă persoană, fie om sau semizeu. Orice ar face întru conștiința de Kṛṣṇa este îndeajuns pentru a se achita de obligațiile sale.

TEXTUL 19

तस्मादसक्तः सततं कार्यं कर्म समाचर ।
असक्तो ह्याचरन् कर्म परमाप्नोति पूरुषः ॥१९॥

*tasmād asaktaḥ satataṁ
kāryaṁ karma samācara
asakto hy ācāraṁ karma
param āpnoti pūruṣaḥ*

tasmāt—de aceea; *asaktaḥ*—fără a fi atașat; *satatam*—în mod constant; *kāryam*—ca datorie; *karma*—activitatea; *samācara*—îndeplinește; *asaktaḥ*—neatașat; *hi*—cu siguranță; *ācāraṁ*—îndeplinind; *karma*—activitatea; *param*—Supremul; *āpnoti*—îl dobândește; *pūruṣaḥ*—omul.

De aceea, omul trebuie să acționeze în spiritul datoriei, fără să fie atașat de rezultatele activităților, căci activând fără atașament omul atinge Supremul.

COMENTARIU

Pentru devoți, Supremul este Personalitatea Divinității, iar pentru impersonaliști este eliberarea. Deci cel ce acționează pentru Kṛṣṇa sau în conștiința de Kṛṣṇa, sub îndrumarea corectă și fără a fi atașat de rezultatele acțiunii, înaintează în mod cert înspre țelul suprem al vieții. Lui Arjuna i se spune că trebuie să lupte în bătălia de la Kurukṣetra în interesul lui Kṛṣṇa, deoarece Kṛṣṇa dorea ca el să lupte. A fi un om bun sau nonviolent este încă un atașament personal, dar a acționa în numele Supremului înseamnă să acționezi fără a fi atașat de rezultat. Aceasta este acțiunea desăvârșită la cel mai înalt nivel, recomandată de Suprema Personalitate a Divinității, Śrī Kṛṣṇa.

Ritualurile vedice, cum sunt sacrificiile prescrise, sunt îndeplinite pentru purificarea activităților nepioase ce au fost executate în domeniul satisfacerii simțurilor. Dar acțiunea în conștiința de Kṛṣṇa este transcendentală în raport

cu reacțiile activităților bune sau rele. O persoană conștientă de Kṛṣṇa nu este atașată de rezultate, ci acționează doar în numele lui Kṛṣṇa. Aceasta se angajează în tot felul de activități, dar este cu totul lipsită de atașament.

TEXTUL 20

कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः ।
लोकसङ्ग्रहमेवापि सम्पश्यन् कर्तुमर्हसि ॥२०॥

*karmaṇaiva hi saṁsiddhim
āsthitā janakādayaḥ
loka-saṅgraham evāpi
sampaśyan kartum arhasi*

karmaṇā—prin activitate; *eva*—tocmai; *hi*—cu adevărat; *saṁsiddhim*—în perfecțiune; *āsthitāḥ*—situat; *janaka-ādayaḥ*—Janaka și alți regi; *loka-saṅgraham*—oamenii în general; *eva api*—chiar și; *sampaśyan*—luând în considerare; *kartum*—să acționezi; *arhasi*—ți se cuvine.

Regii precum Janaka au atins perfecțiunea numai prin îndeplinirea datoriilor prescrise. De aceea, fie și numai pentru a-i educa pe oameni în general, trebuie să-ți îndeplinești datoria.

COMENTARIU

Regii precum Janaka erau suflete realizate și, prin urmare, nu aveau obligația să îndeplinească datoriile prescrise în *Vede*. Cu toate acestea, ei au îndeplinit toate activitățile prescrise, tocmai pentru a da exemplu oamenilor în general. Janaka a fost tatăl lui Sītā și socrul lui Śrī Rāma. Fiind un mare devot al Domnului, el era situat la nivelul transcendent, dar pentru că era regele ce domnea în Mithilā (un district al provinciei Bihar din India), trebuia să-i învețe pe supușii săi cum să-și îndeplinească datoriile prescrise. Śrī Kṛṣṇa și Arjuna, prietenul etern al Domnului, nu aveau nevoie să lupte în bătălia de la Kurukṣetra, dar au luptat pentru a-i învăța pe oameni că violența este și ea necesară atunci când argumentele bine întemeiate eșuează. Înainte de lupta de la Kurukṣetra s-au făcut toate eforturile pentru a evita războiul, chiar și de către Suprema Personalitate a Divinității, dar cealaltă tabără era hotărâtă

să lupte. Astfel că, pentru o cauză dreaptă ca aceasta, este nevoie de luptă. Deși cel situat în conștiința de Kṛṣṇa poate să fie lipsit de orice interes față de lume, el totuși acționează pentru a învăța oamenii cum să trăiască și cum să acționeze. Persoanele care au experiență în conștiința de Kṛṣṇa pot acționa în așa fel încât alții să-i urmeze, așa cum se va explica în versetul următor.

TEXTUL 21

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः ।
स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ॥२१॥

*yad yad ācarati śreṣṭhas
tat tad evetaro janaḥ
sa yat pramāṇam kurute
lokaḥ tad anuvartate*

yat yat—orice; *ācarati*—face; *śreṣṭhaḥ*—un conducător respectabil; *tat*—aceasta; *tat*—și numai aceasta; *eva*—întocmai; *itaraḥ*—obișnuită; *janaḥ*—o persoană; *saḥ*—el; *yat*—oricare; *pramāṇam*—exemplu; *kurute*—îndeplinește; *lokaḥ*—toată lumea; *tat*—acesta; *anuvartate*—îl urmează.

Orice îndeplinește un mare om, este urmat și de oamenii obișnuiți și oricare ar fi normele pe care el le stabilește prin activități exemplare, întreaga lume i se conformează.

COMENTARIU

Poporul are întotdeauna nevoie de un conducător care să-i poată învăța pe ceilalți prin propriul comportament. Un conducător nu-i poate învăța pe oameni să renunțe la fumat dacă el însuși fumează. Śrī Caitanya spunea că un învățător trebuie să aibe el mai întâi un comportament corect, înainte de a începe să-i învețe pe alții. Cel care îi învață pe oameni în acest mod este numit *ācārya* sau învățător ideal. Prin urmare, un învățător trebuie să urmeze principiile din *śāstra* (scripturi) pentru a-i învăța pe oamenii de rând. Un învățător nu poate să născocască legi care să fie contrare principiilor scripturilor revelate. Scripturile revelate, precum *Manu-saṁhitā* și altele similare, sunt considerate ca fiind cărțile model ce trebuie urmate de societatea umană. Astfel, învățatu-

ra conducătorilor trebuie să fie bazată pe principiile unor astfel de standarde *śāstra*. Cel ce dorește să se perfecționeze pe sine, trebuie să urmeze legile standard, așa cum sunt practicate de marii învățători. *Śrīmad-Bhāgavatam* afirmă de asemenea că omul trebuie să pășească pe urmele marilor devoți și că acesta este modelul pentru a progresa pe calea realizării spirituale. Regele sau șeful executiv al unui stat, tatăl și învățătorul de la școală sunt considerați cu toții ca fiind învățătorii firești ai oamenilor inocenți în general. Toți acești conducători firești au o mare responsabilitate față de cei ce depind de ei; de aceea, ei trebuie să fie familiarizați cu cărțile standard ce conțin codurile morale și spirituale.

TEXTUL 22

न मे पार्थास्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किञ्चन ।
नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्मणि ॥२२॥

*na me pārthāsti kartavyam
triṣu lokeṣu kiñcana
nānavāptam avāptavyam
varta eva ca karmaṇi*

na—nu; *me*—pentru Mine; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *asti*—există; *kartavyam*—datorie prescrisă; *triṣu*—în cele trei; *lokeṣu*—sisteme planetare; *kiñcana*—vreo; *na*—nimic; *anavāptam*—neobținut; *avāptavyam*—de dobândit; *varte*—Eu sunt angajat; *eva*—desigur; *ca*—de asemenea; *karmaṇi*—în îndeplinirea datoriilor prescrise.

O, fiu al lui Pṛthā, pentru Mine nu există nici o activitate prescrisă în cele trei sisteme planetare. Nici nu duc lipsă de nimic, nici nu am vreo nevoie să dobândesc ceva—și totuși mă aflu angajat în îndeplinirea datoriilor prescrise.

COMENTARIU

Suprema Personalitate a Divinității este descrisă în literatura vedică astfel:

*tam īśvarāṇām paramaṁ maheśvaraṁ
 taṁ devatānām paramaṁ ca daivatam
 patiṁ patinām paramaṁ parastād
 vidāma devaṁ bhuvaneśam iḍyam*

*na tasya kāryaṁ karaṇaṁ ca vidyate
 na tat-samaś cābhyadhikaś ca dṛśyate
 parāśya śaktir vividhaiva śrūyate
 svābhāviki jñāna-bala-kriyā ca*

„Domnul Suprem este stăpânitorul tuturor celorlalți stăpânitori și este cel mai mare dintre toți conducătorii feluritelor planete. Toți se află sub controlul Său. Celelalte entități sunt înzestrate cu anumite puteri speciale numai de către Domnul Suprem; aceștia nu sunt ei înșiși supremi. El este adorat de toți semizeii și este supremul îndrumător al tuturor îndrumătorilor. De aceea, El este transcendent tuturor conducătorilor și stăpânitorilor din lumea materială și trebuie să fie adorat de către toți. Nu este nimeni mai mare decât El, iar El este cauza supremă a tuturor cauzelor.

„El nu are o formă trupească asemenea celei ale unei ființe obișnuite. Nu există nici o deosebire între corpul și sufletul Său. El este absolut. Toate simțurile Sale sunt transcendente. Oricare din simțurile Sale poate îndeplini funcția oricărui alt simț. De aceea, nimeni nu este mai mare decât El sau egalul Său. Puterile sale sunt multiple și astfel activitățile Sale se îndeplinesc în mod automat, într-o înlanțuire firească“ (*Śvetāśvatara Upaniṣad* 6.7-8).

Deoarece totul se află în deplină opulență în Personalitatea Divinității și în deplinătatea adevărului, nu există nici o datorie de îndeplinit de către Suprema Personalitate a Divinității. Cel ce trebuie să primească rezultatele acțiunilor sale are anumite datorii desemnate pentru el, dar cel ce nu are nimic de obținut în cele trei sisteme planetare, desigur că nu mai are nici o datorie. Și totuși, Śrī Kṛṣṇa este angajat în bătălia de pe câmpul de luptă de la Kurukṣetra, având rolul de conducător de *kṣatriya*, căci *kṣatriya* au datoria de a-i ocroti pe cei nenorociți. Deși El se află deasupra tuturor reglementărilor scripturilor revelate, El nu face nici un lucru care să contrazică scripturile revelate.

TEXTUL 23

यदि ह्यहं न वर्तेयं जातु कर्मण्यतन्द्रितः ।
 मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥२३॥

*yadi hy aham na varteyam
jātu karmāṇy atandritaḥ
mama vartmānuvartante
manuṣyāḥ pārtha sarvaśaḥ*

yadi—dacă; *hi*—desigur; *aham*—Eu; *na*—nu; *varteyam*—angajat astfel; *jātu*—mereu; *karmāṇi*—în îndeplinirea datoriilor prescrise; *atandritaḥ*—cu mare grijă; *mama*—a Mea; *vartma*—cale; *anuvartante*—ar urma; *manuṣyāḥ*—toți oamenii; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *sarvaśaḥ*—în toate privințele.

Căci dacă Eu, o, Pārtha, aș da greș vreodată în îndeplinirea cu grijă a datoriilor prescrise, cu siguranță că toți oamenii Mi-ar urma calea.

COMENTARIU

În scopul de a păstra în echilibru liniștea socială, necesară pentru a progresa în viața spirituală, există anumite practici familiale tradiționale destinate fiecărui om civilizat. Deși aceste legi și reglementări sunt făcute pentru sufletele condiționate și nu pentru Śrī Kṛṣṇa, totuși, datorită faptului că El a descins spre a restabili principiile religioase, a urmat El Însuși aceste legi prescrise. Altfel, oamenii de rând ar fi pășit pe urmele Sale, căci El este autoritatea supremă. Din *Śrīmad Bhāgavatam* se poate înțelege că Śrī Kṛṣṇa îndeplinea toate datoriile religioase ce se practică în casă și în afara casei, așa cum se cere unui cap de familie.

TEXTUL 24

उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्या कर्म चेदहम् ।
सङ्करस्य च कर्ता स्यामुपहन्यामिमाः प्रजाः ॥२४॥

*utsīdeyur ime lokā
na kuryāṁ karma ced aham
saṅkarasya ca kartā syām
upahanyām imāḥ prajāḥ*

utsīdeyuh—ar cădea în ruină; *ime*—toate aceste; *lokāḥ*—lumi; *na*—nu; *kuryām*—îndeplinesc; *karma*—datoriile prescrise; *ced*—dacă; *aham*—Eu; *saṅkarasya*—al populației nedorite; *ca*—și; *kartā*—creator; *syām*—aș fi; *upahanyām*—aș distruge; *imāḥ*—toate aceste; *prajāḥ*—creaturi.

Dacă Eu nu Mi-aș îndeplini datoriile prescrise, toate aceste lumi ar cădea în ruină. Eu aș fi cauza nașterii unei populații nedorite și prin aceasta aș nimici pacea tuturor creaturilor.

COMENTARIU

Vārṇa-saṅkara este populația nedorită care tulbură pacea întregii societăți. Pentru a opri această tulburare a societății există legi și reglementări prescrise, prin care populația poate să devină în mod automat liniștită și organizată în vederea progresului spiritual în viață. Când Śrī Kṛṣṇa descinde în lumea materială, se preocupă în mod firesc de aceste legi și reglementări, tocmai pentru a menține prestigiul și necesitatea unor asemenea activități foarte însemnate. Domnul este tatăl tuturor ființelor, iar dacă aceste ființe sunt îndrumate greșit, responsabilitatea cade în mod indirect asupra Domnului. De aceea, ori-când apare o stare generală de nesocotire a principiilor reglatoare, Domnul Însuși descinde și îndreaptă societatea umană. Se cuvine însă să remarcăm cu atenție faptul că, deși trebuie să mergem pe urmele Domnului, trebuie totuși să ținem minte că nu putem să-L imităm pe El. A urma pe cineva nu este același lucru cu a-l imita. Noi nu-L putem imita pe Domnul ridicând muntele Govardhana, așa cum a făcut El în copilăria Sa. Acest lucru este imposibil pentru orice ființă umană. Trebuie să-I urmăm instrucțiunile, dar nu putem să-L imităm vreodată. *Śrīmad Bhāgavatam* (10.33.30-31) afirmă:

*naitat samācarej jātu
manasāpi hy anīśvaraḥ
vinaśyaty ācaran maudhyād
yathā ’rudro ’bdhi-jam viśam*

*īśvarāṅgām vacaḥ satyaṁ
tathavācaritaṁ kvacit
teṣāṁ yat sva-vaco-yuktaṁ
buddhimāṁs tat samācaret*

„Trebuie să urmăm poruncile Domnului și ale slujitorilor Săi împluterniciți de El. Îndrumările lor sunt în întregime benefice pentru noi și orice persoană inteligentă le va aplica așa cum a fost instruită. Însă trebuie să ne ferim de a încerca să imităm acțiunile lor. Nimeni nu trebuie să încerce să bea oceanul de otrăvă imitându-l pe Śiva.“

Trebuie întotdeauna să considerăm poziția celor numiți *īśvara* sau cei ce controlează mișcările soarelui și lunii ca fiind superioară. Fără o asemenea

putere, nimeni nu-i poate imita pe acești *īśvara* care sunt extrem de puternici. Śiva a băut un întreg ocean de otravă, însă dacă un om obișnuit încearcă să bea chiar și o părticică dintr-o astfel de otravă, va fi de îndată ucis. Există mulți falși devoți ai lui Śiva care se dedau fumatului de *gañjā* (marijuana) și altor droguri de același fel, uitând că prin astfel de imități ale activităților lui Śiva nu fac decât să cheme moartea foarte aproape de ei. În mod similar, există unii falși devoți ai lui Śrī Kṛṣṇa care preferă să-L imite pe Domnul în dansul Său numit *rāsa-lilā* sau dansul dragostei, uitând neputința lor de a ridica muntele Govardana. De aceea, este bine să nu încercăm să-i imităm pe cei puternici, ci doar să le urmăm îndrumările și nici să nu încercăm să le ocupăm funcția pe care o dețin, fără ca noi să avem calitățile necesare. Există atât de multe „încarnări“ ale lui Dumnezeu, dar care sunt lipsite de puterea Divinității Supreme.

TEXTUL 25

सक्ताः कर्मण्यविद्वांसो यथा कुर्वन्ति भारत ।
कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चिकीर्षुर्लोकसङ्ग्रहम् ॥२५॥

*saktāḥ karmaṇy avidvāṁso
yathā kurvanti bhārata
kuryād vidvāṁs tathāsaktaś
cikīrṣur loka-saṅgraham*

saktāḥ—fiind atașați; *karmaṇi*—în datoriile prescrise; *avidvāṁsaḥ*—cei ignoranți; *yathā*—atâta cât; *kurvanti*—fac; *bhārata*—o, urmaș al lui Bharata; *kuryāt*—trebuie să facă; *vidvān*—cei învățați; *tathā*—astfel; *asaktaḥ*—fără a fi atașați; *cikīrṣuḥ*—doritori să conducă; *loka-saṅgraham*—masa de oameni.

Precum cei ignoranți își împlinesc datoriile atașându-se de rezultat, tot așa cei învățați acționează și ei, dar fără să fie atașați, pentru a-i conduce pe oameni pe calea cea dreaptă.

COMENTARIU

O persoană în conștiința de Kṛṣṇa și o alta care nu este în conștiința de Kṛṣṇa se deosebesc prin faptul că au dorințe diferite. O persoană conștientă de Kṛṣṇa nu face nimic care să nu ducă la dezvoltarea conștiinței de Kṛṣṇa. Ea poate

acționa uneori la fel ca o persoană ignorantă, care este prea mult atașată de activitățile materiale, dar una se angajează în aceste activități pentru satisfacerea simțurilor, pe când cealaltă este angajată pentru satisfacția lui Kṛṣṇa. De aceea, unei persoane conștiente de Kṛṣṇa i se cere să arate oamenilor cum să acționeze și cum să angajeze rezultatele acțiunilor sale pentru scopul conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 26

न बुद्धिभेदं जनयेदज्ञानां कर्मसङ्गिनाम् ।
जोषयेत्सर्वकर्माणि विद्वान् युक्तः समाचरन् ॥२६॥

*na buddhi-bhedam janayed
ajñānām karma-saṅginām
joṣayet sarva-karmāṇi
vidvān yuktaḥ samācāran*

na—nu; *buddhi-bhedam*—tulburarea inteligenței; *janayet*—trebuie să pricinuiască; *ajñānām*—a celor nechibzuiți; *karma-saṅginām*—atașați de activitățile fructuoase; *joṣayet*—trebuie să se dedice; *sarva*—toate; *karmāṇi*—activitățile; *vidvān*—cel învățat; *yuktaḥ*—angajat; *samācāran*—practicând.

Astfel, ca să nu tulbure mintea oamenilor ignoranți, atașați de rezultatele fructuoase ale datoriiilor prescrise, un învățat nu trebuie să-i îndemne să abandoneze activitatea. În schimb, acționând în spiritul devoțiunii, să-i facă să se angajeze în tot felul de activități [pentru dezvoltarea gradată a conștiinței de Kṛṣṇa].

COMENTARIU

Vedais ca sarvair aham eva vedyaḥ. Acesta este finalul tuturor ritualurilor vedice. Toate ritualurile, îndeplinirea tuturor sacrificiilor și tot ceea ce se află în *Vede*, incluzând toate instrucțiunile referitoare la activități materiale, toate sunt destinate cunoașterii lui Kṛṣṇa, care este țelul ultim al vieții. Dar pentru că sufletele condiționate nu știu nimic dincolo de satisfacerea simțurilor, ele studiază *Vedele* doar în acest scop. Dar prin intermediul activităților fructuoase și satisfacerii simțurilor reglementate prin ritualurile vedice omul se ridică treptat la conștiința de Kṛṣṇa. De aceea, un suflet realizat aflat în

conștiința de Kṛṣṇa nu trebuie să-i tulbure pe alții în activitățile lor sau în modul lor de înțelegere, ci trebuie să acționeze arătând cum rezultatele tuturor activităților pot fi dedicate slujirii lui Kṛṣṇa. Un om învățat, conștient de Kṛṣṇa, poate acționa în așa fel, încât cel ignorant, care muncește pentru satisfacerea simțurilor, să poată învăța cum să acționeze și cum să se poarte. Deși omul ignorant nu trebuie tulburat de la activitățile sale, o persoană a cărei conștiință de Kṛṣṇa este chiar puțin dezvoltată se poate angaja în mod direct în slujirea Domnului, fără a se mai preocupa de alte prescripții vedice. Acest om norocos nu mai are nevoie să urmeze ritualurile vedice, căci angajându-se direct în conștiința de Kṛṣṇa poate obține toate rezultatele care ar decurge din îndeplinirea datoriilor sale prescrise.

TEXTUL 27

प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि सर्वशः ।
अहङ्कारविमूढात्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥२७॥

prakṛteḥ kriyamāṇāni
guṇaiḥ karmāṇi sarvaśaḥ
ahaṅkāra-vimūḍhātmā
kartāham iti manyate

prakṛteḥ—ale naturii materiale; *kriyamāṇāni*—fiind făcute; *guṇaiḥ*—de către moduri; *karmāṇi*—activități; *sarvaśaḥ*—tot felul de; *ahaṅkāra-vimūḍha*—tulburat de falsul ego; *ātmā*—sufletul spiritual; *kartā*—cel ce face; *aham*—eu; *iti*—astfel; *manyate*—gândește.

Sufletul spiritual, tulburat de influența falsului ego, se consideră pe sine a fi cel ce îndeplinește activitățile care de fapt sunt duse la îndeplinire de către cele trei moduri ale naturii materiale.

COMENTARIU

Două persoane, una aflată în conștiința de Kṛṣṇa și cealaltă în conștiința materială, lucrând în același domeniu pot părea că acționează la același nivel, dar între pozițiile lor există o prăpastie, care îi diferențiază. Omul aflat în conștiința materială este convins de către falsul ego că el este făptuitorul tuturor

lucrurilor. El nu știe că mecanismul corpului este produs de natura materială, care acționează sub supravegherea Domnului Suprem. Persoana materialistă nu știe că, în ultimă instanță, se află sub controlul lui Kṛṣṇa. Omul aflat sub influența falsului ego este incredințat că face totul fără să depindă de nimeni, acesta fiind semnul neștiinței sale. El nu știe că acest corp grosier și subtil este creația naturii materiale, la ordinul Supremei Personalități a Divinității și ca atare activitățile sale corporale și mentale trebuie să fie angajate în slujirea lui Kṛṣṇa, în conștiința de Kṛṣṇa. Omul ignorant uită că Suprema Personalitate a Divinității este cunoscută ca Hṛṣikeśa sau stăpânul simțurilor și al corpului material, pentru că, datorită îndelungatei folosiri greșite a simțurilor doar pentru plăcerile materiale, el este în fapt tulburat de falsul ego, care îl face să uite eterna sa legătură cu Kṛṣṇa.

TEXTUL 28

तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभागयोः ।
गुणा गुणेषु वर्तन्त इति मत्वा न सज्जते ॥२८॥

*tattva-vit tu mahā-bāho
guṇa-karma-vibhāgayoḥ
guṇā guṇeṣu vartanta
iti matvā na sajjate*

tattva-vit—cunoscătorul Adevărului Absolut; *tu*—însă; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *guṇa-karma*—dintre activitățile aflate sub influența materială; *vibhāgayoḥ*—diferențele; *guṇāḥ*—simțurile; *guṇeṣu*—în satisfacerea simțurilor; *vartante*—sunt angajate; *iti*—astfel; *matvā*—cugetând; *na*—niodată; *sajjate*—devine atașat.

O, tu cel cu braț puternic, cel ce cunoaște Adevărul Absolut nu se angajează în activitatea simțurilor și satisfacerea acestora, cunoscând prea bine deosebirea dintre activitatea slujirii cu devoțiune și activitatea pentru rezultate fructuoase.

COMENTARIU

Cunoscătorul Adevărului Absolut este convins de poziția sa stânenitoare în asocierea materială. El știe că este parte integrantă din Suprema Personalitate

a Divinității, Kṛṣṇa și că locul său nu trebuie să fie înăuntrul creației materiale. El își cunoaște identitatea reală ca parte integrantă a Supremului, care este eterna beatitudine și cunoaștere, realizând că, într-un fel sau altul, a fost prins în capcana concepției materiale asupra vieții. În starea pură a existenței sale, el este destinat să-și dedice acțiunile slujirii cu devoțiune față de Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa. Prin urmare, el se va angaja de la sine în activitățile conștiinței de Kṛṣṇa, devenind în mod firesc detașat de activitățile simțurilor materiale care sunt toate legate de anumite circumstanțe și sunt temporare. El știe că această condiție materială a vieții sale este sub controlul suprem al Domnului; în consecință, el nu este tulburat de tot felul de reacții materiale, pe care le consideră a fi doar manifestări ale milei Domnului. Potrivit cu *Śrīmad-Bhāgavatam*, cel ce cunoaște Adevărul Absolut sub cele trei aspecte diferite—Brahman, Paramātmā și Suprema Personalitate a Divinității—este numit *tattva-vit*, căci el își cunoaște de asemenea poziția reală în relație cu Supremul.

TEXTUL 29

प्रकृतेर्गुणसम्मूढाः सज्जन्ते गुणकर्मसु ।
तानकृत्स्नविदो मन्दान् कृत्स्नविन्न विचालयेत् ॥२९॥

prakṛter guṇa-sammūdhāḥ
sajjante guṇa-karmasu
tān akṛtsna-vido mandān
kṛtsna-vin na vicālayet

prakṛteḥ—ale naturii materiale; *guṇa*—de către modurile; *sammūdhāḥ*—amăgiți de identificarea cu materia; *sajjante*—devin angajați; *guṇa-karmasu*—în activitățile materiale; *tān*—pe aceia; *akṛtsna-vidaḥ*—cu nivel de cunoaștere foarte scăzut; *mandān*—leneși în ce privește înțelegerea realizării de sine; *kṛtsna-vit*—cel ce cunoaște în mod real; *na*—nu; *vicālayet*—trebuie să încerce să-i abată.

Tulburați de modurile naturii materiale, cei ignoranți se angajează cu totul în activitățile materiale, atașându-se de ele. Chiar dacă aceste îndatoriri sunt inferioare, din pricina lipsei de cunoaștere a celor ce le îndeplinesc, cel înțelept nu trebuie să-i abată de la ele.

COMENTARIU

Cei necunoscători se identifică în mod fals cu conștiința materială grosieră și sunt cuprinși cu totul de desemnările materiale. Acest corp este darul naturii materiale, iar cel ce este prea mult atașat de conștiința corporală este numit *manda*, persoană leneșă lipsită de înțelegerea sufletului spiritual. Oamenii ignoranți socotesc corpul ca fiind sinele; ei acceptă conexiunile corpului cu alții ca relații de rudenie, țara în care au obținut corpul le este obiect de adorare, iar rânduilele ritualurilor religioase le consideră scop în sine. Acțiunile cu caracter social, naționalismul și altruismul sunt unele dintre activitățile specifice acestor persoane legate de desemnările materiale. Sub influența unor astfel de desemnări, ei rămân mereu foarte ocupați în domeniul material; pentru ei, realizarea spirituală este un mit și deci nu îi interesează. Însă cei ce sunt luminați de o viață spirituală nu trebuie să încerce să-i agite pe acești oameni acaparați de materie. Este mai bine pentru ei să-și continue activitățile spirituale în tăcere. Astfel de persoane tulburate pot fi angajate în practicarea principiilor morale primare ale vieții, cum ar fi nonviolența și alte acțiuni similare de binefacere materială.

Oamenii ignoranți nu pot să prețuiască activitățile îndeplinite în conștiința de Kṛṣṇa și de aceea Śrī Kṛṣṇa ne sfătuiește să nu-i tulburăm, pierzând astfel un timp prețios. Însă devoții Domnului sunt mai binevoitori decât Domnul, căci ei înțeleg țelurile Sale. În consecință, ei își asumă orice risc, apropiindu-se chiar și de oamenii ignoranți, încercând să-i implice în acțiuni ale conștiinței de Kṛṣṇa, care sunt absolut necesare pentru ființa umană.

TEXTUL 30

मयि सर्वाणि कर्माणि सन्न्यस्याध्यात्मचेतसा ।
निराशीर्निर्ममो भूत्वा युध्यस्व विगतज्वरः ॥३०॥

mayi sarvāṇi karmāṇi
sannyasyādhyātma-cetasā
nirāśir nirmamo bhūtvā
yudhyasva vigata-jvaraḥ

mayi—Mie; *sarvāṇi*—toate felurile de; *karmāṇi*—activități; *sannyasya*—abandonând cu totul; *ādhyātma*—deplinei cunoașteri a sinelui; *cetasā*—cu

conștiința; *nirāśiḥ*—fără dorința de câștig; *nirmamaḥ*—fără sentimentul posesiunii; *bhūtvā*—fiind; *yudhyasva*—luptă; *vigata-jvaraḥ*—fără a fi letargic.

De aceea, o Arjuna, încredințându-Mi Mie toate activitățile, cunoscându-Mă pe Mine pe deplin, fără dorințe de câștig, fără pretenții de proprietate și fără să te lași cuprins de apatie, luptă.

COMENTARIU

Acest verset indică în mod clar scopul *Bhagavad-gītei*. Domnul ne învață că omul trebuie să devină pe deplin conștient de Kṛṣṇa pentru a-și îndeplini datoriile ca și cum s-ar conforma disciplinei militare. O asemenea poruncă poate face lucrurile ceva mai dificile, însă datoriile trebuie îndeplinite în dependență de Kṛṣṇa, căci aceasta este poziția constitutivă a ființelor vii. Ființele nu pot să fie fericite independent de cooperarea cu Domnul Suprem, căci poziția constitutivă eternă a unei ființe este aceea de a se supune dorințelor lui Dumnezeu. De aceea, lui Arjuna i s-a ordonat de către Śrī Kṛṣṇa să lupte, ca și cum Domnul ar fi fost comandantul său militar. Omul trebuie să sacrifice totul bunăvoinței Domnului Suprem și în același timp să-și îndeplinească datoriile prescrise fără să se considere proprietarul vreunui lucru. Arjuna nu trebuie să comenteze ordinul Domnului, trebuie doar să-l execute. Domnul Suprem este sufletul tuturor sufletelor și, prin urmare, cel ce depinde cu totul și cu totul de Sufletul Suprem, fără considerații personale sau, cu alte cuvinte, cel ce este pe deplin conștient de Kṛṣṇa, este numit *adhyātma-cetas*. *Nirāśiḥ* înseamnă că omul trebuie să acționeze la porunca stăpânului dar fără să aștepte vreo răsplată. Casierul numără milioane de dolari pentru patronul său, dar nu revendică nici un cent pentru sine. În mod similar, omul trebuie să realizeze faptul că nimic din această lume nu aparține unei anumite persoane, ci totul aparține Domnului Suprem. Acesta este sensul real al cuvântului *māyī*, sau „Mie“. Și atunci când cineva acționează astfel în conștiința de Kṛṣṇa, cu siguranță că nu va mai revendica proprietatea asupra nici unui lucru. Acest tip de conștiință este numită *nirmama*, sau „nimic nu este al meu“. Și dacă există vreo șovăială în a îndeplini o poruncă atât de severă, ce nu ține seama de așa-numita înrudire întemeiată pe legăturile corporale, această șovăială trebuie dată de-o parte; în acest fel, omul poate să devină *vigata-jvara* sau lipsit de mentalitatea celui cuprins de febră sau letargie. Fiecare om, potrivit cu însușirile sale și poziția sa, are de îndeplinit un anumit tip de activitate și

toate aceste îndatoriri trebuie îndeplinite în conștiința de Kṛṣṇa, așa cum s-a descris mai sus. Aceasta îl va conduce pe om pe calea eliberării.

TEXTUL 31

ये मे मतमिदं नित्यमनुतिष्ठन्ति मानवाः ।
श्रद्धावन्तोऽनसूयन्तो मुच्यन्ते तेऽपि कर्मभिः ॥३१॥

*ye me matam idam nityam
anutiṣṭhanti mānavāḥ
śraddhāvanto ’nasūyanto
mucyante te ’pi karmabhiḥ*

ye—cei care; *me*—ale Mele; *matam*—porunci; *idam*—aceste; *nityam*—ca pe o funcție eternă; *anutiṣṭhanti*—execută cu regularitate; *mānavāḥ*—ființele umane; *śraddhā-vantaḥ*—cu credință și devoțiune; *anasūyantaḥ*—fără invidie; *mucyante*—devin liberi; *te*—cu toții; *api*—chiar; *karmabhiḥ*—de robia legii acțiunilor fructuoase.

Acele persoane ce-și îndeplinesc datoriile după poruncile Mele și urmează aceste învățături cu credință, fără invidie, se eliberează de robia acțiunilor fructuoase.

COMENTARIU

Porunca lui Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, este esența întregii înțelepciuni vedice și este veșnic adevărată, fără nici o excepție. Așa cum *Vedele* sunt eterne, la fel și acest adevăr al conștiinței de Kṛṣṇa este și el etern. Trebuie să credem cu putere în această poruncă, fără a-L invidia pe Domnul. Există mulți filosofi care scriu comentarii la *Bhagavad-gītā*, dar nu au credință în Kṛṣṇa. Aceștia nu vor fi nicicând eliberați de robia activităților fructuoase. Dar un om obișnuit, cu o credință fermă în poruncile eterne ale Domnului, chiar dacă nu este în stare să le execute, devine eliberat de robia legii karmei. La începutul activității în cadrul conștiinței de Kṛṣṇa este posibil ca cineva să nu îndeplinească întru totul poruncile Domnului, dar deoarece nu este revoltat față de acest principiu și acționează cu sinceritate, fără să țină seama de înfrângere și deznădejde, va fi cu siguranță înălțat până la stadiul purei conștiințe de Kṛṣṇa.

TEXTUL 32

ये त्वेतद्भ्यसूयन्तो नानुतिष्ठन्ति मे मतम् ।
सर्वज्ञानविमूढास्तान् विद्धि नष्टानचेतसः ॥३२॥

*ye tv etad abhyasūyanto
nānutiṣṭhanti me matam
sarva-jñāna-vimūḍhāns tān
viddhi naṣṭān acetasaḥ*

ye—cei care; *tu*—însă; *etat*—aceasta; *abhyasūyantaḥ*—din pricina invidiei; *na*—nu; *anutīṣṭhanti*—îndeplinesc în mod regulat; *me*—a Mea; *matam*—poruncă; *sarva-jñāna*—în tot felul de cunoașteri; *vimūḍhān*—cu totul amăgiți; *tān*—aceștia sunt; *viddhi*—să știi bine; *naṣṭān*—cu totul năruit; *acetasaḥ*—fără conștiința de Kṛṣṇa.

Însă cei care, din pricina invidiei, nesocotesc aceste învățături și nu le urmează, trebuie considerați ca lipsiți de orice cunoaștere, amăgiți, iar efortul lor către perfecțiune este năruit.

COMENTARIU

În acest verset se afirmă în mod clar faptul că a nu fi conștient de Kṛṣṇa este un defect. Așa cum există pedeapsă pentru nesupunerea față de ordinele conducătorului suprem al unui stat, există cu siguranță o pedeapsă pentru nesupunerea față de porunca Supremei Personalități a Divinității. Un om care nu se supune, oricât ar fi de mare, este un ignorant al propriului sine și al Supremului Brahman, al lui Paramātmā și al Supremei Personalități a Divinității, datorită faptului că este lipsit de inimă. De aceea, pentru el nu există nici o speranță de a-și desăvârși existența.

TEXTUL 33

सदृशं चेष्टते स्वस्याः प्रकृतेर्ज्ञानवानपि ।
प्रकृतिं यान्ति भूतानि निग्रहः किं करिष्यति ॥३३॥

*sadr̥śam ceṣṭate svasyāḥ
prakṛter jñānavān api*

*prakṛtim yānti bhūtāni
nigrahaḥ kim kariṣyati*

sadṛśam—potrivit cu; *ceṣṭate*—încearcă; *svasyāḥ*—propriile; *prakṛteḥ*—moduri ale naturii; *jñāna-vān*—cel învățat; *api*—chiar și; *prakṛtim*—natura; *yānti*—suportă; *bhūtāni*—toate ființele; *nigrahaḥ*—respingerea; *kim*—ce; *kariṣyati*—poate face.

Chiar și cel înzestrat cu cunoaștere activează după propria natură, căci fiecare urmează natura dobândită de la cele trei moduri. La ce poate sluji respingerea acesteia?

COMENTARIU

Până ce omul nu ajunge la nivelul transcendent al conștiinței de Kṛṣṇa, nu poate să se elibereze de influența celor trei moduri ale naturii materiale, așa cum confirmă Domnul în capitoul al șaptelea (7.14). Prin urmare, chiar și pentru omul cu cea mai înaltă educație din planul material este imposibil să iasă din capcana lui *māyā* doar prin cunoașterea teoretică sau prin separarea sufletului de corp. Există o mulțime de așa-zisi oameni spiritualizați, care în exterior vor să pară foarte avansați în știință dar pe dinăuntru sau în particular se află cu totul sub dominația anumitor moduri ale naturii, pe care nu sunt în stare să le depășească. Din punct de vedere academic, un om poate părea foarte învățat, dar, datorită îndelungatei sale asocieri cu natura materială, el este condiționat. Conștiința de Kṛṣṇa îl ajută pe om să iasă din capcana materiei, chiar dacă poate fi angajat în îndeplinirea datoriilor prescrise în raport cu existența materială. De aceea, fără a fi pe deplin angajat în conștiința de Kṛṣṇa omul nu trebuie să renunțe la îndatoririle sale profesionale. Nimeni nu trebuie să renunțe dintr-o dată la datoriile prescrise și să devină un așa-numit *yogī* sau transcendentalist în mod artificial. Este mai bine să rămână în locul în care se află și să încerce să ajungă la conștiința de Kṛṣṇa urmând o îndrumare superioară. În acest fel, omul poate fi eliberat din ghearele acestei *māyā* a lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 34

इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ ।
तयोर्न वशमागच्छेत्तौ ह्यस्य परिपन्थिनौ ॥३४॥

*indriyasyendriyasyārthe
rāga-dveṣau vyavasthitau
taylor na vaśam āgacchet
tau hy asya paripanthinau*

indriyasya—ale simțurilor; *indriyasya arthe*—în obiectele simțurilor; *rāga*—atașament; *dveṣau*—și de asemenea și detașare; *vyavasthitau*—supuse regulilor; *tayoḥ*—acestora; *na*—niciodată; *vaśam*—stăpânire; *āgacchet*—trebuie să ajungă; *tau*—acestea; *hi*—cu siguranță; *asya*—al său; *paripanthinau*—pietre de poticnire.

Există principii ce reglementează atracția și repulsia ce țin de simțuri și de obiectele lor. Omul nu trebuie să se lase stăpânit de o astfel de atracție sau repulsie, căci acestea sunt pietre de poticnire pe calea realizării de sine.

COMENTARIU

Cei aflați în conștiința de Kṛṣṇa sunt în mod firesc dezinteresați de a se angaja în satisfacerea materială a simțurilor. Dar cei ce nu se află în această conștiință trebuie să urmeze legile și prescripțiile scripturilor revelate. Desfătarea simțurilor fără nici o restricție este ceea ce ne face prizonieri ai materiei, dar cel ce urmează legile și prescripțiile scripturilor revelate nu este încurcat de obiectele simțurilor. De exemplu, plăcerea sexuală este o necesitate pentru sufletul condiționat și este îngăduită în cadrul legăturilor căsătoriei. Potrivit poruncilor scripturii, omului îi este interzis să aibă relații sexuale cu orice altă femeie în afară de soția sa. Orice altă femeie trebuie considerată ca propria mamă. În ciuda acestor porunci, omul este încă înclinat să aibă relații sexuale cu alte femei. Aceste tendințe trebuie curmate, altfel ele vor deveni pietre de poticnire pe calea realizării de sine. Atâta timp cât există corpul material, necesitățile sale sunt îngăduite, dar numai respectând anumite legi și reglementări. Cu toate acestea, nu trebuie să ne bizuim pe faptul că putem controla aceste lucruri care sunt îngăduite. Aceste legi și prescripții trebuie urmate, însă fără să ne atașăm de ele, căci practicarea satisfacerii simțurilor, chiar supusă reglementărilor, poate de asemenea să-l facă pe om să apuce pe căi greșite - atâta vreme cât există întotdeauna riscul unui accident, chiar și pe căile regale. Chiar dacă acest drum este menținut cu toată grija, nimeni nu poate garanta că nu va apărea nici o primejdie chiar și pe cel mai sigur drum. Datorită asocierii cu materia, gustul pentru desfătarea simțurilor a devenit

o obișnuință de foarte multă vreme. De aceea, în ciuda acestei reglementări a plăcerii simțurilor, există multe șanse de a cădea; deci, orice atașament față de această satisfacere reglementată a simțurilor trebuie de asemenea înlăturat prin orice mijloace. Dar atașamentul față de conștiința de Kṛṣṇa sau acțiunea permanentă în slujirea din dragoste față de Kṛṣṇa îl face pe om să se detașeze de orice fel de activități senzoriale. Prin urmare, nimeni nu trebuie să încerce să se detașeze de conștiința de Kṛṣṇa în nici un stadiu al vieții. Scopul final al detașării de orice fel de atracții senzoriale este acela de a ne situa pe platforma conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 35

श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ।
स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥३५॥

*śreyān sva-dharmo viguṇaḥ
para-dharmāt sv-anuṣṭhitāt
sva-dharme nidhanam śreyaḥ
para-dharmo bhayāvahaḥ*

śreyān—mult mai bună; *sva-dharmaḥ*—propria datorie prescrisă; *viguṇaḥ*—chiar imperfectă; *para-dharmāt*—decât datoriile prescrise pentru alții; *sv-anuṣṭhitāt*—îndeplinite în mod perfect; *sva-dharme*—în îndeplinirea propriei datorii prescrise; *nidhanam*—pieirea; *śreyaḥ*—mai bună; *para-dharmaḥ*—datoriile prescrise pentru alții; *bhaya-āvahaḥ*—primejdioase.

E mult mai bine să-ți îndeplinești propriile datorii prescrise, chiar cu imperfecțiuni, decât datoriile altuia în mod desăvârșit. Pieirea în decursul îndeplinirii propriei datorii este mai bună decât angajarea în datoriile altuia, căci a urma calea altuia este primejdios.

COMENTARIU

Prin urmare, omul trebuie să-și împlinească datoriile prescrise în deplină conștiință de Kṛṣṇa, mai degrabă decât acele datorii prescrise pentru alții. Din punct de vedere material, datoriile prescrise sunt acele datorii ce ne sunt impuse în funcție de calitățile noastre psihice și fizice, dobândite sub influența celor trei moduri ale naturii materiale. Datoriile spirituale sunt cele poruncite de maestrul spiritual pentru slujirea transcendentă a lui Kṛṣṇa. Dar fie

că sunt materiale sau spirituale, omul trebuie să se țină de datoriile prescrise pentru el, chiar cu riscul de a pieri, decât să imite datoriile prescrise pentru altul. Datoriile la nivel spiritual și cele la nivel material pot să fie diferite, dar cel mai bun principiu pentru cel ce le îndeplinește este respectarea continuă a îndrumărilor autorizate. Cel aflat sub iluzia modurilor naturii materiale trebuie să respecte legile prescrise pentru situația sa specifică și nu să-i imite pe alții. De exemplu un brahman, care ține de modul bunătății, este nonviolent, pe când un *kṣatriya*, care ține de modul pasiunii, are voie să fie violent. Ca atare, este mai bine pentru un *kṣatriya* să fie nimicit urmând legile violenței, decât să îl imite pe un brahman care urmează principiile nonviolenței. Fiecare om trebuie să-și purifice inima printr-un proces treptat, nu în mod brusc. Cu toate acestea, când omul transcende modurile naturii materiale și este pe deplin situat în conștiința de Kṛṣṇa, el poate să îndeplinească orice, sub îndrumarea unui maestru spiritual autentic. În acest stadiu al conștiinței de Kṛṣṇa, un *kṣatriya* poate acționa ca un brahman, sau un brahman ca un *kṣatriya*. La nivel transcendent, nu se mai aplică distincțiile din lumea materială. De exemplu Viśvāmitra era la început un *kṣatriya*, dar mai târziu a acționat ca un brahman, pe când Paraśurāma era brahman, dar mai târziu a acționat ca un *kṣatriya*. Fiind situați în planul transcendent, ei puteau să facă acest lucru, dar atâta timp cât cineva se află la nivel material, trebuie să-și îndeplinească datoriile potrivit modurilor naturii materiale. În același timp, el trebuie să pătrundă deplina semnificație a conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 36

अर्जुन उवाच

अथ केन प्रयुक्तोऽयं पापं चरति पूरुषः ।

अनिच्छन्नपि वार्ष्णेय बलादिव नियोजितः ॥३६॥

arjuna uvāca

atha kena prayukto 'yam

pāpaṁ carati pūruṣaḥ

anicchann api vārṣṇeya

balād iva niyojitaḥ

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *atha*—apoi; *kena*—de ce anume; *prayuktaḥ*—împins; *ayam*—cineva; *pāpam*—păcate; *carati*—îndeplinește; *pūruṣaḥ*—

omul; *anicchan*—fără să vrea; *api*—chiar; *vārṣṇeya*—o, descendent al lui Vṛṣṇi; *balāt*—cu forța; *iva*—parcă; *niyojitaḥ*—cuprins.

Arjuna a spus: O, descendent al lui Vṛṣṇi, de ce anume este împins omul să facă păcate, chiar fără voia lui, de parcă ar fi tras cu forța?

COMENTARIU

Ca parte integrantă a Supremului, ființa vie este de origine spirituală, pură și liberă de orice contaminări materiale. Deci, prin natura sa, ea nu este supusă păcatelor lumii materiale. Dar când se află în contact cu materia, comite tot felul de păcate fără să ezite, adeseori chiar împotriva voinței sale. Ca atare, întrebarea pusă de Arjuna lui Kṛṣṇa referitor la natura pervertită a ființelor este foarte pertinentă. Deși uneori o ființă nu dorește să acționeze în păcat, este totuși forțată să acționeze. Însă activitățile păcătoase nu sunt poruncite de Suprasufletul dinăuntru ființelor, ci au o altă cauză, așa cum explică Domnul în versetul următor.

TEXTUL 37

श्रीभगवानुवाच

काम एष क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः ।

महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम् ॥३७॥

śrī-bhagavān uvāca
kāma eṣa krodha eṣa
rajo-guṇa-samudbhavaḥ
mahāśano mahā-pāpmā
viddhy enam iha vairiṇam

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Divinității a spus; *kāmaḥ*—pofa tru-pească; *eṣaḥ*—aceasta; *krodhaḥ*—mânia; *eṣaḥ*—aceasta; *rajaḥ-guṇa*—modul pasiunii; *samudbhavaḥ*—născută din; *mahā-aśanaḥ*—atotdevorator; *mahā-pāpmā*—marele păcătos; *viddhi*—cunoaște; *enam*—pe acesta; *iha*—în lumea materială; *vairiṇam*—cel mai mare dușman.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Aceasta-i doar pofa tru-pească, o, Arjuna, născută din contactul cu modul material al pasiunii

și preschimbată apoi în mânie și care este dușmanul păcătos atotdevorator al acestei lumi.

COMENTARIU

Când o ființă ajunge în contact cu creația materială, dragostea sa eternă față de Kṛṣṇa, asociindu-se cu modul pasiunii, se transformă în poftă trupească. Sau, cu alte cuvinte, sentimentul dragostei de Dumnezeu se transformă în poftă trupească, așa cum laptele amestecat cu tamarind acru se transformă în iurt. Iar mai departe, dacă pofta trupească nu este satisfăcută, se preschimbă în mânie, mânia se transformă în iluzie, iar iluzia face să continue existența materială. De aceea, pofta trupească este cel mai mare dușman al ființelor și numai ea este aceea care face ca ființele pure să rămână captive în lumea materială. Mânia este manifestarea modului material al ignoranței; aceste moduri se înfățișează sub forma mâniei și a celorlalte consecințe ale lor. Însă dacă modul pasiunii, în loc să decadă în cel al ignoranței, ar fi înălțat către modul bunătății, prin metoda prescrisă de a trăi și a acționa, omul ar putea fi salvat de starea decăzută a mâniei, atașându-se spiritualității. Suprema Personalitate a Divinității se răspândește pe sine în mai mulți, pentru mereu mai marea sporire a beatitudinii Sale spirituale, iar ființele vii sunt părți integrante ale acestei beatitudini spirituale. Ele au și o anume independență parțială, dar, folosindu-și în mod greșit această independență, transformându-și atitudinea de slujire în înclinație către satisfacerea simțurilor, ele ajung să cadă sub stăpânirea poftei trupești. Creația materială este făurită de Dumnezeu pentru a da prilej sufletelor condiționate să-și împlinească aceste porniri trupești, iar atunci când ajung să fie cu totul dezamăgite de prelungite activități senzuale, ființele încep să se întrebe asupra poziției lor adevărate. Această întrebare este începutul din *Vedānta-sūtra*, unde se spune *athāto brahma-jijñāsā*: trebuie să ne întrebăm despre Suprem. Iar Supremul este definit în *Śrīmad-Bhāgavatam* ca *janmādy asya yato 'nvayād itarataś ca*: „Supremul Brahman este originea tuturor“. Deci originea poftei trupești este de asemenea Supremul. Însă dacă pofta trupească se transformă în dragoste față de Suprem sau în conștiință de Kṛṣṇa—sau, cu alte cuvinte, în a dori totul pentru Kṛṣṇa—atunci atât pofta trupească cât și mânia pot fi spiritualizate. Hanumān, marele slujitor al lui Śrī Rāma, și-a arătat mânia dând foc orașului de aur al lui Rāvaṇa, dar făcând astfel, el a devenit cel mai mare devot al Domnului. La fel și aici în *Bhagavad-gītā* Domnul îl pune pe Arjuna să-și folosească mânia asupra dușmanilor săi, pentru mulțumirea lui Dumnezeu.

Prin urmare, atunci când pofta trupească și mânia sunt folosite în conștiința de Kṛṣṇa, devin prietenii noștri, în loc să ne fie dușmani.

TEXTUL 38

धूमेनाव्रियते वह्निर्यथादर्शो मलेन च ।
यथोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतम् ॥३८॥

*dhūmenāvriyate vahnir
yathādarśo malena ca
yatholbenāvṛto garbhas
tathā tenedam āvṛtam*

dhūmena—de către fum; *āvriyate*—este acoperit; *vahniḥ*—focul; *yathā*—așa cum; *ādarśaḥ*—oglanda; *malena*—de praf; *ca*—și; *yathā*—așa cum; *ulbena*—de matrice; *āvṛtaḥ*—este acoperit; *garbhaḥ*—embrionul; *tathā*—tot așa; *tena*—de către această poftă trupească; *idam*—acesta; *āvṛtam*—este acoperit.

Așa cum focul este acoperit de fum, oglinda de praf, sau embrionul de matcă, la fel și entitatea vie este acoperită de diversele stadii ale acestei poftă trupești.

COMENTARIU

Există trei stadii de acoperire a entității vii, prin care conștiința sa pură este ascunsă. Acest înveliș care ascunde este doar pofta trupească în diferite manifestări, așa cum este fumul pentru foc, praful pentru oglindă sau matca pentru embrion. Atunci când pofta trupească este comparată cu fumul, se înțelege că focul scânteii însuflețite abia se zărește. Cu alte cuvinte, când o ființă își manifestă foarte slab conștiința de Kṛṣṇa, ea poate fi comparată cu focul învăluit de fum. Deși acolo unde este fum, există în mod necesar și foc, la început manifestarea focului nu este evidentă. Acest stadiu este la fel cu debutul în conștiința de Kṛṣṇa. Praful de pe oglindă se referă la procesul de curățire a oglinzii minții prin mai multe metode spirituale. Cel mai bun proces este cântarea numelor sfinte ale Domnului. Embrionul ascuns în matcă este o analogie ce ilustrează starea de neajutorare, căci corpul aflat în

pântecele mamei este atât de neajutorat, încât nici nu se poate deplasa. Acest stadiu al vieții poate fi comparat cu cel al copacilor. Copacii sunt și ei ființe vii, dar, datorită faptului că au dat dovadă de o poftă trupească extrem de mare, au ajuns într-o astfel de formă de viață încât sunt aproape complet lipsiți de conștiință. Oglinda acoperită de praf este comparată cu păsările și animalele, iar focul acoperit de fum este comparat cu ființa umană. Sub formă de ființă umană, entitatea vie are prilejul de a-și spori conștiința de Kṛṣṇa și, dacă această dezvoltare continuă, focul vieții spirituale poate fi aprins în forma vieții umane. Tratatând cu multă grijă fumul ce acoperă focul, putem face ca acest foc să devină vâlvătaie. Prin urmare, forma umană de viață este o șansă pentru entitatea vie de a scăpa din capcana existenței materiale. În forma umană de viață putem să ne învingem dușmanul, pofta trupească, cultivându-ne conștiința de Kṛṣṇa sub o îndrumare iscusită.

TEXTUL 39

आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा ।
कामरूपेण कौन्तेय दुष्पूरेणानलेन च ॥३९॥

*āvṛtam jñānam etena
jñānino nitya-vairiṇā
kāma-rūpeṇa kaunteya
duṣpūreṇānalena ca*

āvṛtam—acoperită; *jñānam*—conștiința pură; *etena*—de acest; *jñāninaḥ*—al cunoscătorului; *nitya-vairiṇā*—de către eternul dușman; *kāma-rūpeṇa*—sub forma poftei trupești; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *duṣpūreṇa*—ce nu se satură niciodată; *analena*—de către focul; *ca*—și.

Astfel, o, fiu al lui Kuntī, conștiința pură a entității vii plină de înțelepciune ajunge să fie acoperită de eternul său vrăjmaș sub forma poftei trupești, care nu se satură niciodată și care arde ca focul.

COMENTARIU

În *Manu-smṛti* se spune că pofta trupească nu poate fi satisfăcută de nici o cantitate de plăceri ale simțurilor, așa cum focul nu se stinge niciodată când este alimentat mereu cu combustibil. Centrul tuturor activităților din lumea

materială este sexul, de aceea lumea materială este numită *maithunya-āgāra* sau „cătușele vieții sexuale“. În închisorile obișnuite criminalii sunt ținuți după gratii; în mod similar, infractorii care nu se supun legilor lui Dumnezeu sunt înlănțuiți de viața sexuală. Progresul civilizației materiale pe baza satisfacerii simțurilor înseamnă creșterea duratei existenței materiale a entității vii. De aceea, pofta trupească este simbolul ignoranței prin care entitatea vie este ținută în lumea materială. Bucurându-ne de plăcerile simțurilor, poate că într-adevăr încercăm anumite simțăminte de fericire, dar în realitate această așa-numită fericire este în ultimă instanță dușmanul celui ce se bucură de plăcerile simțurilor.

TEXTUL 40

इन्द्रियाणि मनो बुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्यते ।
एतैर्विमोहयत्येष ज्ञानमावृत्य देहिनम् ॥४०॥

*indriyāṇi mano buddhir
asyādhiṣṭhānam ucyate
etair vimohayaty eṣa
jñānam āvṛtya dehinam*

indriyāṇi—simțurile; *manaḥ*—mintea; *buddhiḥ*—inteligența; *asya*—al acestei poftē trupești; *adhiṣṭhānam*—sălașul; *ucyate*—este numit; *etaiḥ*—prin toate acestea; *vimohayati*—tulbură; *eṣaḥ*—această poftă trupească; *jñānam*—cunoașterea; *āvṛtya*—acoperind; *dehinam*—a celui întrupat.

Simțurile, mintea și inteligența sunt locurile în care sălășluiește această poftă trupească. Prin ele, pofta trupească acoperă adevărata cunoaștere a entității vii și o tulbură.

COMENTARIU

Dușmanul a capturat diverse puncte strategice din corpul sufletului condiționat și de aceea Śrī Kṛṣṇa ne indică aceste locuri, astfel încât cel care vrea să-l învingă pe dușman să poată ști unde-l găsește. Mintea este centrul tuturor activităților simțurilor și astfel, când auzim despre obiectele simțurilor, de obicei mintea devine rezervorul tuturor ideilor referitoare la satisfacerea simțurilor. În consecință, mintea și simțurile devin depozitarele poftei trupești.

Urmează apoi inteligența, care devine capitala impulsurilor poftei trupești. Inteligența este vecinul cel mai apropiat al sufletului spiritual. Inteligența cuprinsă de poftă trupească influențează sufletul spiritual spre a dobândi un ego fals și a se identifica pe sine cu materia și deci cu mintea și cu simțurile. În acest fel, sufletul spiritual ajunge să se obișnuiască cu plăcerile simțurilor materiale, luând această plăcere drept adevărata fericire. Această falsă identificare a sufletului spiritual este foarte frumos explicată în *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.84.13):

*yasyātma-buddhiḥ kuṇape tri-dhātuke
sva-dhīḥ kalatrādiṣu bhauma ijya-dhīḥ
yat-tīrtha-buddhiḥ salile na karhicij
janeṣv abhijñeṣu sa eva go-kharaḥ*

„Omul care-și identifică corpul alcătuit din cele trei elemente cu sinele său, care socotește cele produse de corpul său ca fiindu-i rubedenii, care socotește țara în care s-a născut ca fiind demnă de adorare și care se duce la locurile de pelerinaj doar ca să facă o baie și nu să se-ntâlnească cu oamenii care-au dobândit cunoașterea, trebuie socotit asemenea măgarului sau bouului.“

TEXTUL 41

तस्मात्त्वमिन्द्रियाण्यादौ नियम्य भरतर्षभ ।
पाप्मानं प्रजहि ह्येनं ज्ञानविज्ञाननाशनम् ॥४१॥

*tasmāt tvam indriyāṇy ādau
niyamya bharatarṣabha
pāpmānaṁ prajahi hy enam
jñāna-vijñāna-nāśanam*

tasmāt—de aceea; *tvam*—tu; *indriyāṇi*—simțurile; *ādau*—la început; *niyamya*—supunându-le regulilor; *bharata-rṣabha*—o, cel dintâi dintre urmașii lui Bharata; *pāpmānam*—marele simbol al păcatului; *prajahi*—subjugă-l; *hi*—cu siguranță; *enam*—pe acesta; *jñāna*—al cunoașterii; *vijñāna*—și al cunoașterii științifice a sufletului pur; *nāśanam*—distrugător.

De aceea, o, Arjuna, tu cel mai bun din dinastia Bharata, subjugă-l mai înainte de toate pe acest mare simbol al păcatului [care este pofta

trupească], reglementând activitatea simțurilor și ucide-l apoi pe acest distrugător al cunoașterii și al realizării de sine.

COMENTARIU

Domnul îl sfătuiește pe Arjuna să-și supună simțurile cu ajutorul regulilor încă de la început, astfel încât să-l poată subjuga pe cel mai mare vrăjmaș și cel mai mare păcătos, pofta trupească, care distruge năzuința către realizarea de sine și cunoașterea specifică a sinelui. *Jñāna* se referă la cunoașterea sinelui ca diferit de non-sine, sau, cu alte cuvinte, cunoașterea faptului că sufletul nu este tot una cu corpul. *Vijñāna* se referă la cunoașterea specifică a poziției originare a sufletului spiritual și a relației sale cu Sufletul Suprem. Această cunoaștere este explicată astfel în *Śrīmad-Bhāgavatam* (2.9.31):

*jñānam parama-guhyam me
yad vijñāna-samanvitam
sa-rahasyam tad-aṅgam ca
grhāṇa gaditam mayā*

„Cunoașterea sinelui și a Sinelui Suprem este foarte confidențială și misterioasă, dar această cunoaștere și această realizare specifică pot fi înțelese atunci când diferitele lor aspecte sunt explicate de Domnul Însuși.“ *Bhagavad-gītā* ne dă această cunoaștere generală și specifică a sinelui. Entitățile vii sunt părți integrante ale lui Dumnezeu și ca atare sunt destinate doar să-L slujească pe Domnul. Conștiința acestui fapt este numită conștiința de Kṛṣṇa. Deci, chiar de la începutul vieții noastre trebuie să învățăm această conștiință de Kṛṣṇa și prin aceasta să devenim pe deplin conștienți de Kṛṣṇa și să ne comportăm în mod adecvat.

Pofta trupească este doar reflectarea pervertită a dragostei de Dumnezeu, care este firească pentru orice ființă vie. Dar dacă suntem de la început educați în conștiința de Kṛṣṇa, această dragoste firească față de Dumnezeu nu poate să decadă în poftă trupească. Atunci când dragostea de Dumnezeu decade în dorință senzuală, este foarte dificil să ne întoarcem la starea normală. Cu toate acestea, conștiința de Kṛṣṇa este atât de puternică, încât chiar și un debutant întârziat poate deveni un iubitor de Dumnezeu, urmând principiile reglatoare ale slujirii cu devoțiune. Deci, în orice stadiu al vieții ne-am afla, sau din momentul în care înțelegem nevoia grabnică pentru aceasta, să începem prin a ne reglementa simțurile în cadrul conștiinței de Kṛṣṇa sau slujirii cu devoțiune a Domnului și să preschimbăm pofta trupească în dragoste de Dumnezeu—stadiul celei mai înalte perfecțiuni a vieții umane.

TEXTUL 42

इन्द्रियाणि पराण्याहुरिन्द्रियेभ्यः परं मनः ।
मनसस्तु परा बुद्धियो बुद्धेः परतस्तु सः ॥४२॥

*indriyāṇi parāṇy āhur
indriyebhyaḥ param manaḥ
manasas tu parā buddhir
yo buddheḥ paratas tu saḥ*

indriyāṇi—simțurile; *parāṇi*—superioare; *āhuh*—se spune că; *indriyebhyaḥ*—față de simțuri; *param*—superioară; *manaḥ*—mintea; *manasaḥ*—față de minte; *tu*—însă; *parā*—superioară; *buddhiḥ*—intelența; *yaḥ*—cel care; *buddheḥ*—față de intelența; *parataḥ*—superior; *tu*—dar; *saḥ*—acesta.

Simțurile active sunt superioare materiei inerte, mintea este mai presus de simțuri, intelența este și mai presus de minte, iar el [sufletul] este chiar mai presus decât intelența.

COMENTARIU

Simțurile sunt feluritele deschizături pentru activitățile poței trupești. Pofta trupească se acumulează înăuntrul corpului, dar este lăsată să iasă în afară prin simțuri. Deci simțurile sunt superioare corpului ca întreg. Aceste deschizături ale simțurilor nu mai sunt de folos atunci când există o conștiință superioară sau conștiința de Kṛṣṇa. În conștiința de Kṛṣṇa sufletul este în legătură directă cu Suprema Personalitate a Divinității; prin urmare, ierarchia funcțiilor corpului descrisă aici ajunge până la urmă la Sufletul Suprem. Activitatea corporală înseamnă de fapt funcțiile simțurilor, iar a opri simțurile înseamnă a opri toate activitățile corpului. Dar întrucât mintea este activă chiar și când corpul este liniștit și nemișcat, ea va continua să funcționeze, așa cum se întâmplă în vis. Dar deasupra minții se află hotărârile luate de intelența iar deasupra intelenței se află sufletul propriu-zis. Deci, dacă sufletul intră în comuniune directă cu Supremul, în mod natural și cele ce-i sunt subordonate, adică intelența, mintea și simțurile, vor fi de asemenea angajate în această comuniune. În *Kaṭha Upanișad* există un pasaj asemănător, în care se spune că obiectele simțurilor sunt superioare simțurilor iar mintea este superioară obiectelor simțurilor. Deci, dacă mintea este angajată direct în slujirea permanentă a Domnului, atunci nu va exista nici o șansă ca simțu-

rile să se preocupe de altceva. Această atitudine mentală a fost deja explicată. *Param dṛṣṭvā nivartate*. Dacă mintea este angajată în slujirea transcendentă a Domnului, nu există nici o șansă să fie atrasă către pornirile josnice. În *Kaṭha Upaniṣad* sufletul este descris ca *mahān*, cel mare. Deci sufletul este deasupra tuturor—adică a obiectelor simțurilor, a simțurilor, a minții și a inteligenței. Prin urmare, înțelegerea directă a poziției originare a sufletului este soluția întregii probleme.

Cu ajutorul inteligenței trebuie să aflăm poziția originală a sufletului și apoi să ne angajăm mintea permanent în conștiința de Kṛṣṇa. Acest lucru rezolvă toate problemele. Un practicant spiritual începător este de obicei sfătuit să se țină departe de obiectele simțurilor. Dar pe lângă aceasta, el trebuie să-și întărească mintea folosindu-și inteligența. Dacă omul își angajează în mod inteligent mintea în conștiința de Kṛṣṇa, supunându-se cu totul Supremei Personalități a Divinității, atunci mintea, în mod automat devine mai puternică și chiar dacă simțurile sunt la fel de puternice ca șerpii, ele nu vor fi mai periculoase decât șerpii cărora li s-au smuls colții. Însă, chiar dacă sufletul este stăpânul inteligenței, minții și simțurilor, până ce nu va fi întărit prin asocierea cu Kṛṣṇa în cadrul conștiinței de Kṛṣṇa, există toate șansele de a cădea, datorită minții agitate.

TEXTUL 43

एवं बुद्धेः परं बुद्ध्वा संस्तभ्यात्मानमात्मना ।
जहि शत्रुं महाबाहो कामरूपं दुरासदम् ॥४३॥

*evam buddheḥ param buddhvā
sainstabhyātmānam ātmanā
jahi śatruṁ mahā-bāho
kāma-rūpaṁ durāsadam*

evam—astfel; *buddheḥ*—față de inteligență; *param*—superior; *buddhvā*—cunoscând; *sainstabhya*—stabilizând; *ātmānam*—mintea; *ātmanā*—printr-o inteligență bine cumpănită; *jahi*—să înfrângă; *śatruṁ*—vrăjmașul; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *kāma-rūpaṁ*—sub forma poftei trupești; *durāsadam*—cumplit.

Cunoscându-se astfel ca fiind transcendent față de simțurile materiale, minte și inteligență, o, Arjuna cu brațul puternic, o persoană trebuie

să-și statornicească mintea printr-o inteligență spirituală bine cumpănită [conștiința de Kṛṣṇa] și astfel, prin puterea spirituală, să-l înfrângă pe acest nesățios vrăjmaș, care este pofta trupească.

COMENTARIU

Acest al treilea capitol din *Bhagavad-gītā* ne îndrumă în mod concludent către conștiința de Kṛṣṇa, învățându-ne că suntem eterni slujitori ai Supremei Personalități a Divinității, fără să considerăm că scopul ultim ar fi vidul impersonal. În cursul existenței materiale, omul este în mod sigur influențat de pornirile poftei trupești și ale dorinței de a domina resursele naturii materiale. Dorința de dominare și de satisfacere a simțurilor este cel mai mare vrăjmaș al sufletului condiționat, dar, prin puterea conștiinței de Kṛṣṇa, omul poate să-și controleze simțurile materiale, mintea și inteligența. Nu trebuie să renunțăm dintr-o dată la toate activitățile și datoriile prescrise, ci dezvoltându-ne în mod treptat conștiința de Kṛṣṇa, putem atinge o poziție transcendentă în care să nu fim influențați de simțurile materiale și de minte, cu ajutorul unei inteligențe ferme, îndreptată înspre descoperirea identității noastre adevărate. Acesta este rezumatul întregului capitol. În stadiul de imaturitate al existenței în lumea materială, speculațiile filosofice și încercările artificiale de a-și controla simțurile prin așa-numita practicare a posturilor yoghine, nu-l pot nicidecum ajuta pe om să progreseze spre o viață spirituală. El trebuie să fie instruit în conștiința de Kṛṣṇa de către o inteligență superioară.

Astfel se sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al treilea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre Karma-yoga sau „Îndeplinirea datoriilor prescrise în conștiința de Kṛṣṇa“.

CAPITOLUL PATRU

Cunoașterea transcendentă

TEXTUL 1

श्रीभगवानुवाच

इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम् ।
विवस्वान्मनवे प्राह मनुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत् ॥ १ ॥

śrī-bhagavān uvāca
imam vivasvate yogam
proktavān aham avyayam
vivasvān manave prāha
manur ikṣvākave ’bravīt

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Supremă a Divinității a spus; *imam*—această; *vivasvate*—către zeul-soare; *yogam*—știința legăturii ființei cu Cel Suprem; *proktavān*—am explicat-o; *aham*—Eu; *avyayam*—nepieritoare; *vivasvān*—Vivasvān (numele zeului-soare); *manave*—către părintele ome-

nirii (numit Vaivasvata); *prāha*—spusă; *manuḥ*—părintele omenirii; *ikṣvākave*—către regele Ikṣvāku; *abravit*—a spus.

Personalitatea Supremă a Divinității, Śrī Kṛṣṇa, a spus: I-am instruit cu această nepieritoare știință a yogăi pe zeul-soare, Vivasvān, Vivasvān l-a instruit pe Manu, părintele rasei umane, iar Manu la rândul său l-a instruit pe Ikṣvāku.

COMENTARIU

Aici aflăm istoria *Bhagavad-gītei*, schițată din vremuri străvechi, când ea a fost dată suveranilor tuturor planetelor, începând cu planeta soarelui. Regii tuturor planetelor sunt destinați în mod special ocrotirii locuitorilor acestora și de aceea regii trebuie să înțeleagă știința din *Bhagavad-gītā* pentru a fi în stare să-și conducă supușii și să-i ocrotească de legătura materială cu pofta tru-pească. Viața umană este destinată cultivării cunoașterii spirituale, în eternă legătură cu Personalitatea Supremă a Divinității, iar conducătorii tuturor statelor și planetelor sunt obligați să transmită această lecție cetățenilor lor prin educație, cultură și devoțiune. Cu alte cuvinte, conducătorii tuturor statelor au rolul de a răspândi știința despre conștiința de Kṛṣṇa, astfel încât poporul să poată beneficia de această știință măreață și să urmeze un drum plin de succes, folosind prilejul dat de forma umană de viață.

În această epocă, zeul-soare este cunoscut ca Vivasvān, regele soarelui, care este originea tuturor planetelor sistemului solar. În *Brahma-saṁhitā* (5.52) Śrī Brahmā afirmă:

*yac-caḥsur eṣa savitā sakala-grahāṇām
rājā samasta-sura-mūrtir aśeṣa-tejāḥ
yasyājñayā bhramati sambhṛta-kāla-cakro
govindam ādi-puruṣam tam aharṇ bhajāmi*

„Eu îl ador pe Govinda [Kṛṣṇa], Personalitatea Supremă a Divinității, care este persoana originară și la a cărui poruncă soarele, care este zeul tuturor planetelor, dobândește necuprinsa-i putere și căldură. Soarele reprezintă ochiul Domnului și își străbate orbita supunându-se poruncii Sale.“ Soarele este regele planetelor, iar zeul-soare (numit în prezent Vivasvān) domnește asupra planetei solare, care controlează toate celelalte planete, furnizându-le lumină și căldură. El se rotește la porunca lui Kṛṣṇa, care l-a făcut pe Vivasvān să fie primul Său discipol care să cunoască știința din *Bhagavad-gītā*. Prin urmare, *Gītā* nu este un tratat speculativ pentru erudiții mondeni

neînsemnați, ci o carte de cunoaștere fundamentală, provenind din vremuri imemorabile. În *Mahābhārata* (*Śānti-parva*, 348.51-52) putem descoperi istoria *Gītei* astfel:

tretā-yugādau ca tato
vivasvān manave dadau
manuś ca loka-bhrty-artham
sutāyekṣvākave dadau

iḡsvākunā ca kathito
vyāpya lokān avasthitaḡ

„La începutul epocii cunoscute ca Tretā-yuga această știință a legăturii cu Supremul a fost dată de Vivasvān lui Manu. Manu, fiind părintele omenirii, a dat-o fiului său, Mahārāja Iḡsvāku, regele planetei terestre și strămoș al dinastiei Raghu în care a apărut Śrī Rāmacandra.“ Deci *Bhagavad-gītā* a existat în societatea umană încă din vremea lui Mahārāja Iḡsvāku.

În prezent, au trecut doar cinci mii de ani din epoca numită Kali-yuga care durează 432 000 de ani. Înainte de aceasta a fost Dvāpara-yuga (care a durat 800 000 de ani), iar înaintea sa fusese Tretā-yuga (1 200 000 de ani). Deci cam acum 2 005 000 de ani Manu a transmis *Bhagavad-gītā* fiului și discipolului său Mahārāja Iḡsvāku, regele planetei pământene. Epoca actualului Manu este calculată să dureze 305 300 000 de ani, din care au trecut 120 400 000. Acceptând faptul că înainte de nașterea lui Manu *Gītā* a fost spusă de către Domnul discipolului Său, regele soarelui Vivasvān, se poate estima aproximativ că *Gītā* a fost rostită cu cel puțin 120 400 000 de ani în urmă, iar în societatea umană există de două milioane de ani. Ea a fost retransmisă de către Domnul din nou lui Arjuna cu vreo cinci mii de ani în urmă. Aceasta este estimarea aproximativă a istoriei *Gītei*, potrivit mărturiei aduse de *Gītā* însăși și de Cel care o rostește, Śrī Kṛṣṇa. Ea a fost transmisă zeului-soare Vivasvān pentru că și el este un *ḡsatriya* și tatăl tuturor celorlalți *ḡsatriya* ce sunt urmașii zeului-soare sau *sūrya-varṡa ḡsatriya*. Întrucât *Bhagavad-gītā* este la fel de importantă precum *Vedele*, fiind rostită de Personalitatea Supremă a Divinității, această cunoaștere este *apauruṡeya* sau supraomenească. Deoarece poruncile *Vedelor* sunt acceptate așa cum sunt, fără vreo interpretare omenească, trebuie să acceptăm și *Gītā* fără vreo interpretare lumească. Cărcotașii mondeni pot specula asupra *Gītei* după cum vor ei, dar aceasta nu este de fapt *Bhagavad-gītā* autentică. De aceea, *Bhagavad-gītā* trebuie acceptată așa cum este și cum a fost transmisă prin succesiunea

discipolilor, așa cum se spune aici că Domnul a transmis-o zeului-soare, zeul-soare a vorbit-o fiului său Manu iar Manu a vorbit-o fiului său Ikșvāku.

TEXTUL 2

एवं परम्पराप्राप्तमिमं राजर्षयो विदुः ।
स कालेनेह महता योगो नष्टः परन्तप ॥ २ ॥

*evam paramparā-prāptam
imam rājarṣayo viduḥ
sa kāleneha mahatā
yogo naṣṭaḥ parantapa*

evam—astfel; *paramparā*—prin succesiune disciplică; *prāptam*—primită; *imam*—această știință; *rāja-ṛṣayaḥ*—regii cei sfinți; *viduḥ*—au înțeles; *saḥ*—acea cunoaștere; *kālena*—cu timpul; *iha*—în această lume; *mahatā*—marea; *yogaḥ*—știință a legăturii cu Cel Suprem; *naṣṭaḥ*—nimicită; *parantapa*—o, Arjuna care-ți înfrânghi vrăjmașii.

Această știință supremă a fost astfel recepționată prin lanțul succesiunii discipolilor și în acest fel a fost cunoscută de către regii cei sfinți. Dar în decursul timpului această succesiune a fost întreruptă iar această știință, așa cum este ea de fapt, pare a se fi pierdut.

COMENTARIU

Se afirmă deci în mod clar că *Gītā* a fost destinată în special regilor sfinți, căci ei aveau datoria să-i îndeplinească scopul prin felul în care-și conduceau supușii. Cu siguranță că *Bhagavad-gītā* nu a fost niciodată destinată persoanelor demonice, care i-ar fi irosit valoarea fără ca nimeni să beneficieze de ea, scornind tot felul de interpretări după propria lor fantezie. De vreme ce sensul original fusese denaturat de către comentatori lipsiți de scrupule, a apărut necesitatea de a restabili succesiunea disciplică. În urmă cu cinci mii de ani, Domnul Însuși a sesizat faptul că această succesiune disciplică fusese întreruptă și de aceea El declară aici că sensul *Gītei* pare să se fi pierdut. La fel și acum există o mulțime de ediții ale *Gītei* (mai ales în engleză), dar aproape nici una din ele nu se conformează succesiunii disciplice autorizate. Există nenumărate interpretări date de diferiți savanți laici, dar aproape nici unul din aceștia nu-L acceptă pe Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității,

deși fac afaceri foarte bune pe seama cuvintelor lui Śrī Kṛṣṇa. Această concepție este demonică, căci demonii nu cred în Dumnezeu, ci doar profită de bunurile Celui Suprem. Întrucât este mare nevoie de o ediție a *Gītei* în engleză, așa cum a fost primită prin sistemul *paramparā* (succesiunea discipolilor), am încercat aici să îndeplinim această mare lipsă. *Bhagavad-gītā*, acceptată așa cum este, este un mare dar făcut umanității; dar dacă este acceptată doar ca un tratat de speculație filosofică, atunci este doar o pierdere de vreme.

TEXTUL 3

स एवायं मया तेऽद्य योगः प्रोक्तः पुरातनः ।
भक्तोऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥ ३ ॥

sa evāyaṁ mayā te 'dya
yogaḥ proktaḥ purātanaḥ
bhakto 'si me sakhā ceti
rahasyam hy etad uttamam

saḥ—aceeași; *eva*—desigur; *ayam*—această; *mayā*—de Mine; *te*—ție; *adya*—azi; *yogaḥ*—știința yogăi; *proktaḥ*—spusă; *purātanaḥ*—foarte veche; *bhaktaḥ*—devot; *asi*—ești; *me*—al Meu; *sakhā*—prieten; *ca*—și; *iti*—deci; *rahasyam*—misterul; *hi*—desigur; *etat*—acesta; *uttamam*—transcendent.

Această străveche știință a legăturii cu Cel Suprem ți-o transmit astăzi ție, căci tu Îmi ești devot și prieten deopotrivă, și deci poți înțelege misterul transcendent al acestei științe.

COMENTARIU

Există două categorii de oameni, devoții și demonii. Domnul l-a ales pe Arjuna să fie primitorul acestei științe mărețe datorită faptului că era un devot al Domnului, însă un demon nu poate să înțeleagă această măreață și tainică știință. Există multe ediții ale acestei mărețe cărți de cunoaștere. Unele sunt comentate de devoți, altele de către demoni. Comentariile făcute de devoți sunt adevărate, pe când cele ale demonilor nu sunt de nici un folos. Arjuna Îl acceptă pe Śrī Kṛṣṇa ca Personalitatea Supremă a Divinității și orice comentariu la *Gītā* ce pășește pe urmele lui Arjuna este o adevărată slujire devoțională pentru cauza acestei științe mărețe. O persoană demonică însă, nu-L acceptă pe Domnul Kṛṣṇa așa cum este El. În loc de aceasta, ei născocesc ceva despre

Kṛṣṇa și-i fac pe cititorii neavizați să rătăcească de la calea îndrumărilor lui Kṛṣṇa. În acest verset suntem avertizați asupra acestor căi greșite. Trebuie să încercăm să urmăm succesiunea disciplică ce începe de la Arjuna și astfel să beneficiem de această măreață știință din *Śrīmad Bhagavad-gītā*.

TEXTUL 4

अर्जुन उवाच

अपरं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वतः ।

कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥ ४ ॥

arjuna uvāca
aparam bhavato janma
param janma vivasvataḥ
katham etad vijānīyām
tvam ādau proktavān iti

arjunah uvāca—Arjuna a spus; *aparam*—mai timpurie; *bhavataḥ*—a Domniei Tale; *janma*—naștere; *param*—mai târzie; *janma*—nașterea; *vivasvataḥ*—a zeului-soare; *katham*—cum; *etat*—aceasta; *vijānīyām*—voi înțelege; *tvam*—Tu; *ādau*—la început; *proktavān*—ai învățat; *iti*—astfel.

Arjuna a spus: Prin naștere, zeul-soare Vivasvān este mai vârstnic decât Tine. Cum aș putea înțelege că Tu ești Cel care l-ai învățat această știință la început?

COMENTARIU

Cum oare poate Arjuna, recunoscut ca devot al Domnului, să nu creadă cuvintele lui Kṛṣṇa? În realitate, Arjuna nu întreabă pentru sine însuși, ci pentru cei ce nu cred în Personalitatea Supremă a Divinității sau pentru demonii care nu privesc cu ochi buni ideea că trebuie să-L accepte pe Kṛṣṇa ca Personalitatea Supremă a Divinității; doar pentru ei întreabă Arjuna despre acest subiect, ca și cum el însuși n-ar fi conștient de Personalitatea Divinității sau Kṛṣṇa. Așa cum se va vedea în mod clar în capitolul al zecelea, Arjuna știe foarte bine că Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității, originea tuturor lucrurilor și treapta ultimă a spiritualității. Desigur, Kṛṣṇa a apărut și pe acest pământ, sub forma fiului lui Devakī; este foarte greu pentru omul

obișnuit să înțeleagă cum se poate ca Kṛṣṇa să fi rămas în același timp Personalitatea Supremă a Divinității, persoana originară eternă. De aceea, pentru a lămuri acest subiect, Arjuna îi pune lui Kṛṣṇa această întrebare, astfel încât El Însuși să poată explica în mod autorizat. Kṛṣṇa este acceptat ca autoritate supremă de către întreaga lume, nu numai în prezent, ci încă din cele mai vechi timpuri, și numai demonii sunt cei care Îl resping. Oricum, întrucât Kṛṣṇa este autoritatea acceptată de toți, Arjuna I-a pus Lui această întrebare, pentru ca Kṛṣṇa să se descrie El Însuși pe Sine, iar nu să fie descris de către demoni, care încearcă mereu să-L prezinte în mod denaturat, astfel încât să fie pe înțelesul demonilor și al celor ce-i urmează pe aceștia. Este necesar ca fiecare om, pentru propriul său interes, să cunoască știința despre Kṛṣṇa. De aceea, atunci când Kṛṣṇa Însuși vorbește despre Sine, acest lucru este benefic pentru toate lumile. Pentru demoni, aceste explicații date de Kṛṣṇa Însuși pot părea ciudate, pentru că demonii Îl studiază pe Kṛṣṇa întotdeauna de la nivelul lor de înțelegere, însă devoții întâmpină cu toată bucuria inimii lor spusele lui Kṛṣṇa atunci când sunt rostite de Kṛṣṇa Însuși. Devoții vor adora întotdeauna aceste afirmații autorizate ale lui Kṛṣṇa, pentru că ei sunt întotdeauna dornici să știe tot mai mult despre El. Ateii care-L consideră pe Kṛṣṇa a fi doar un om obișnuit, pot în acest fel să ajungă să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa ca fiind suprauman, că El este *sac-cid-ānanda-vigraha*—eterna formă de beatitudine și cunoaștere—, că El este transcendent, deasupra dominației modurilor naturii materiale și deasupra influențelor timpului și spațiului. Un devot al lui Kṛṣṇa, precum era Arjuna, este fără nici o îndoială deasupra oricărei neînțelegeri a poziției transcendente a lui Kṛṣṇa. Faptul că Arjuna pune această întrebare Domnului este pur și simplu o încercare de a sfida atitudinea ateistă a persoanelor care-L consideră pe Kṛṣṇa o ființă umană obișnuită, supusă modurilor naturii materiale.

TEXTUL 5

श्रीभगवानुवाच

बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन ।
तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परन्तप ॥ ५ ॥

śrī-bhagavān uvāca
bahūni me vyatītāni
janmāni tava cārjuna

*tāny aham veda sarvāṇi
na tvam vettha parantapa*

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Supremă a Divinității a spus; *bahūni*—multe; *me*—ale Mele; *vyatītāni*—trecute; *janmāni*—nașteri; *tava*—ale tale; *ca*—și; *arjuna*—o, Arjuna; *tāni*—pe acestea; *aham*—Eu; *veda*—le cunosc; *sarvāṇi*—pe toate; *na*—nu; *tvam*—tu; *vettha*—știi; *parantapa*—o, tu cel ce-ți înfrânghi dușmanii.

Personalitatea Divinității a spus: Multe, multe sunt nașterile prin care și tu și Eu am trecut. Eu îmi pot aminti de toate, tu însă nu poți, o, tu cel ce-ți înfrânghi vrăjmașii.

COMENTARIU

În *Brahma-saṁhitā* (5.33) există informații despre foarte multe încarnări ale Domnului. Acolo se spune:

*advaitam acyutam anādim ananta-rūpam
ādyam purāṇa-puruṣam nava-yauvanam ca
vedeṣu durlabham adurlabham ātma-bhaktau
govindam ādi-puruṣam tam aham bhajāmi*

„Eu Îl ador pe Govinda [Kṛṣṇa], Personalitatea Supremă a Divinității, care este persoana originară—absolută, infailibilă, fără început. Deși răspândit în nenumărate forme, El rămâne mereu același, persoana originară cea mai veche, apărând totuși mereu tânără. Aceste forme eterne, pline de beatitudine și atotcunoaștere ale Domnului, sunt înțelese de obicei de către cei mai mari învățați ce studiază *Vedele*, dar ele se înfățișează în mod permanent devoților puri și neprihăniți.“

Tot în *Brahma-saṁhitā* (5.39) se afirmă:

*rāmādi-mūrṭiṣu kalā-niyamena tiṣṭhan
nānāvātāram akarod bhuvaneṣu kintu
kṛṣṇaḥ svayam samabhavat paramaḥ pumān yo
govindam ādi-puruṣam tam aham bhajāmi*

„Îl ador pe Govinda [Kṛṣṇa], Personalitatea Supremă a Divinității, care se află

mereu în felurite încarnări precum Rāma, Nṛsimha, ca și multe alte încarnări secundare, dar care este Persoana originară a lui Dumnezeu, cunoscut ca și Kṛṣṇa, și care are de asemenea o încarnare personală.“ Iar în *Vede* se spune că Dumnezeu, deși este unic și fără egal, Se manifestă pe Sine în nenumărate forme. El este precum piatra numită *vaidurya* care își schimbă culoarea, dar rămâne aceeași. Toate aceste forme multiple sunt înțelese de către devoții puri, neprihăniți, însă nu prin simpla studiere a *Vedelor* (*vedeṣu durlabham adurlabham ātma-bhaktau*). Devoți precum Arjuna sunt însoțitorii permanenți ai Domnului și ori de câte ori se încarnează Domnul, devoții asociați cu El se încarnează și ei, cu scopul de a-L sluji pe Domnul, în diverse ipostaze. Arjuna este unul din acești devoți, și din acest verset se înțelege că în urmă cu câteva milioane de ani, când Śrī Kṛṣṇa a explicat *Bhagavad-gītā* zeului-soare Vivasvān, Arjuna, într-o altă ipostază, era și el prezent. Dar diferența dintre Domnul și Arjuna este aceea că Domnul își aduce aminte acea întâmplare, pe când Arjuna nu-și poate aminti. Aceasta este diferența între entitatea vie care este doar o parte integrantă a Domnului și Domnul Suprem. Deși aici se face referință la Arjuna ca la un erou puternic care-și poate înfrânge vrăjmașii, el nu este capabil să-și aducă aminte cele ce s-au întâmplat în diferitele sale nașteri trecute. De aceea orice ființă, oricât ar fi de înaltă în rang din punct de vedere material, nu poate niciodată să-L egaleze pe Domnul Suprem. Ori-care dintre însoțitorii permanenți ai Domnului este cu siguranță o persoană eliberată, însă nu poate fi egalul Domnului. Domnul este descris în *Brahma-samhitā* ca infailibil (*acyuta*), ceea ce înseamnă că El nu Se uită niciodată pe Sine, chiar și atunci când este în contact cu materia. Ca atare, Dumnezeu și entitățile vie nu pot fi niciodată egali în toate privințele, chiar dacă este vorba de o ființă eliberată precum Arjuna. Deși Arjuna este un devot al Domnului, el uită uneori natura lui Dumnezeu, dar, prin grația divină, un devot poate înțelege dintr-o dată condiția infailibilă a Domnului, pe când cel ce nu este devot sau cel ce este demon nu poate înțelege această natură transcendentă. În consecință, aceste descrieri din *Gītā* nu pot fi înțelese de mințile demonice. Kṛṣṇa Își aduce aminte activități îndeplinite de El cu milioane de ani înainte, însă Arjuna nu poate, în ciuda faptului că atât Kṛṣṇa cât și Arjuna au o natură eternă. Putem de asemenea observa aici că o entitate vie uită totul atunci când își schimbă corpul, însă Domnul Își amintește, căci El nu-și schimbă corpul Său care este *sac-cid-ānanda*. El este *advaita*, ceea ce înseamnă că nu există deosebire între corpul Său și El Însuși. Tot ceea ce ține de El este spirit—pe când sufletul condiționat este diferit de corpul său material. Și deoarece corpul și sinele Domnului sunt identice, poziția Sa este întotdea-

una diferită de cea a unei ființe obișnuite, chiar și atunci când El descinde la nivel material. Demonii nu se pot împăca cu această natură spirituală a lui Dumnezeu, pe care Domnul Însuși o explică în versetul următor.

TEXTUL 6

अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन् ।
प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय सम्भवाम्यात्ममायया ॥ ६ ॥

*ajo 'pi sann avyayātmā
bhūtānām īśvaro 'pi san
prakṛtiṁ svām adhiṣṭhāya
sambhavāmy ātma-māyayā*

ajah—nenăscut; *api*—deși; *san*—fiind astfel; *avyaya*—fără să se deterioreze; *ātmā*—corpul; *bhūtānām*—al tuturor celor născuți; *īśvaraḥ*—Domnul Suprem; *api*—deși; *san*—fiind; *prakṛtim*—în forma transcendentă; *svām*—a Mea; *adhiṣṭhāya*—fiind astfel situat; *sambhavāmi*—Mă încarnez; *ātmamāyayā*—prin energia Mea internă.

Deși Eu sunt nenăscut și corpul Meu transcendent nu se deteriorează niciodată, și deși sunt Domnul tuturor ființelor, Eu apar totuși în fiecare epocă sub forma mea transcendentă originară.

COMENTARIU

Domnul ne-a vorbit despre particularitățile nașterii Sale: deși poate apărea ca o persoană obișnuită, El Își amintește orice lucru din multiplele Sale „nașteri“ trecute, pe când un om obișnuit nu poate să-și amintească nici măcar ceea ce a făcut cu câteva ore în urmă. Dacă cineva este întrebat ce a făcut exact la aceeași oră în ziua precedentă, va fi foarte greu pentru un om obișnuit să răspundă imediat. Cu siguranță că ar trebui să-și scormonească memoria pentru a-și aduce aminte ce făcea exact la aceeași oră cu o zi înainte. Și totuși există adeseori oameni care cutează să se proclame a fi Dumnezeu sau Kṛṣṇa. Să nu ne lăsăm amăgiți de asemenea afirmații fără sens. În continuare Domnul explică forma Sa sau *prakṛti*. *Prakṛti* înseamnă „natură“, la fel ca și *svarūpa* sau „forma proprie“. Domnul spune că El apare în propriul Său corp. El nu-și schimbă corpul cum fac ființele obișnuite care trec dintr-un corp în

altul. Sufletul condiționat poate avea un anumit fel de corp în această naștere, însă în cea viitoare va avea un corp diferit.

În lumea materială, ființele vii nu au un corp permanent, ci transmigrează dintr-un corp în altul. Domnul însă nu face astfel. Ori de câte ori apare, El apare în același corp originar, prin puterea Sa internă. Cu alte cuvinte, Kṛṣṇa apare în această lume materială sub forma Sa originară și eternă, cu două mâini și ținând un flaut. El apare exact în corpul Său etern, necontaminat de această lume materială. Deși El apare mereu în același corp spiritual și este Domnul universului, El pare totuși că ia naștere la fel ca orice altă ființă obișnuită, și deși corpul Său nu se deteriorează precum corpurile materiale, totuși se pare că Śrī Kṛṣṇa crește de la stadiul de nou-născut la cel de copil și adolescent. Dar, în mod surprinzător, El nu trece niciodată de vârsta tinereții. În vremea bătăliei de la Kurukṣetra, El avea acasă mai mulți nepoți, deci, cu alte cuvinte, era destul de în vârstă, judecând după calculele noastre materiale. Cu toate acestea, El arăta exact ca un tânăr de douăzeci sau douăzeci și cinci de ani. Nu se poate vedea nici o imagine a lui Kṛṣṇa bătrân, pentru că El nu îmbătrânește niciodată la fel ca noi, deși El este persoana cea mai vârstnică din întreaga creație—trecut, prezent și viitor. Nici corpul Său și nici inteligența Sa nu se deteriorează și nici nu se schimbă niciodată. De aceea, este limpede că, în ciuda faptului că se află în lumea materială, El rămâne mereu aceeași nenăscută și eternă formă de beatitudine și cunoaștere, neschimbându-și corpul Său spiritual și inteligența. În realitate, apariția și dispariția Sa este ca răsăritul soarelui, trecerea prin fața noastră și apoi dispariția din ochii noștri. Când soarele nu se mai vede, credem că a apus, iar când este în fața ochilor noștri, credem că este pe cer. De fapt, soarele se află întotdeauna într-o poziție fixă, însă datorită simțurilor noastre limitate și imperfecte socotim că soarele apare și dispare pe cer. Iar pentru că apariția și dispariția lui Śrī Kṛṣṇa sunt complet diferite de cele ale oricărei alte ființe obișnuite, este evident că, prin puterea Sa internă, El este eterna cunoaștere și beatitudine, și nu este niciodată contaminat de natura materială. *Vedele* confirmă și ele că Personalitatea Supremă a Divinității este nenăscută și totuși El apare ca născându-Se în manifestarea multiplicității. Scrierile suplimentare *Vedelor* confirmă de asemenea că, chiar dacă Domnul pare că Se naște, corpul Său rămâne neschimbat.

În *Bhāgavatam* El se înfățișează mamei Sale ca Nārāyaṇa, cu patru brațe și împodobit cu cele șase feluri de opulențe desăvârșite. Apariția Lui în forma Sa eternă și originară se datorează îndurării Sale celei fără de cauză, dăruită entităților vii pentru a se putea concentra asupra Domnului Suprem așa cum

este El, și nu asupra născocirilor minții ori închipuirilor, considerate în mod greșit de către impersonaliști ca fiind formele lui Dumnezeu. Conform dicționarului *Viśva-kośa*, cuvântul *māyā* sau *ātma-māyā* se referă la îndurarea cea fără de cauză a lui Dumnezeu. Domnul cunoaște toate aparițiile și disparițiile Sale precedente, dar o entitate vie obișnuită uită totul despre corpul său din trecut de îndată ce dobândește un alt corp. El este Domnul tuturor entităților vii, deoarece atunci când se află pe pământ El săvârșește activități minunate, aflate deasupra puterilor umane. De aceea Domnul rămâne mereu același Adevăr Absolut, fără deosebire între forma și sinele Său, sau între firea și corpul Său. Se poate însă pune întrebarea de ce apare și dispare Domnul în această lume. Acest lucru este explicat în versetul următor.

TEXTUL 7

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥ ७ ॥

*yadā yadā hi dharmasya
glānir bhavati bhārata
abhyutthānam adharmasya
tadātmānaṁ sṛjāmy aham*

yadā yadā—oriunde și oricând; *hi*—cu siguranță; *dharmasya*—a religiei; *glāniḥ*—abateri; *bhavati*—se manifestă; *bhārata*—o, descendent al lui Bharata; *abhyutthānam*—precumpănire; *adharmasya*—a necredinței; *tadā*—atunci; *ātmānam*—Însumi; *sṛjāmi*—Mă manifest; *aham*—Eu.

Oriunde și oricând există un declin în practica religioasă, o, descendent al lui Bharata, și o creștere predominantă a lipsei de religiozitate, în acel moment descind Eu Însumi.

COMENTARIU

Cuvântul *sṛjāmi* este semnificativ în acest context. *Sṛjāmi* nu poate fi folosit în sensul de creație, pentru că, potrivit versetului precedent, nu există creație a formei sau corpului Domnului, întrucât toate aceste forme există veșnic. Prin urmare, *sṛjāmi* înseamnă că Dumnezeu Se manifestă pe Sine așa cum este El. Deși Domnul apare la datele fixate, adică la sfârșitul lui Dvāpara-yuga,

în cel de-al douăzeci și optulea *mahā-yuga* de sub domnia celui de-al optulea Manu din fiecare zi a lui Brahmā, El nu este obligat să respecte aceste legi și reglementări, căci El este complet liber să acționeze în mai multe feluri, după propria voință. El apare deci prin propria Sa voință, ori de câte ori ajunge să predomine necredința și dispare religia adevărată. Principiile religiei sunt expuse în *Vede*, și orice abatere de la aplicarea exactă a legilor *Vedelor* îl face pe om să devină lipsit de pietate. În *Bhāgavatam* se afirmă că aceste principii sunt legile lui Dumnezeu. Numai Dumnezeu poate crea un sistem religios. Se acceptă de asemenea că *Vedele* au fost transmise la început lui Brahmā de către Însuși Domnul, vorbindu-i dinăuntrul inimii. Prin urmare, principiile lui *dharma* sau ale religiei sunt poruncile directe ale Personalității Supreme a Divinității (*dharmaṁ tu sākṣād bhagavat-praṇītam*). Aceste principii sunt indicate cu claritate peste tot în *Bhagavad-gītā*. Scopul *Vedelor* este stabilirea acestor principii potrivit poruncii Domnului Suprem, iar Domnul poruncește în mod direct în finalul *Gitei* că principiul cel mai înalt al religiei este să te predai cu totul numai Lui, și nimic altceva. Principiile vedice ne conduc înspre deplina dăruire față de El, și ori de câte ori aceste principii sunt denaturate de către persoane demonice, Domnul apare. Din *Bhāgavatam* aflăm că Buddha este o încarnare a lui Kṛṣṇa, care a apărut atunci când materialismul devenise foarte puternic și materialistii foloseau ca pretext autoritatea *Vedelor*. Deși în *Vede* există anumite legi și reglementări restrictive privitoare la sacrificiile animale pentru un anumit scop, oamenii cu moduri demonice s-au datat sacrificării animalelor fără să țină seama de principiile vedice. Buddha a apărut pentru a opri aceste absurdități și pentru a restabili principiile vedice ale nonviolentei. Deci fiecare *avatāra* sau încarnare a lui Dumnezeu are o misiune particulară, și toate aceste misiuni sunt descrise în scripturile revelate. Nimeni nu trebuie să fie acceptat ca *avatāra* dacă nu este descris de către scripturi. Nu este adevărat că Domnul apare numai pe pământul Indiei. El se poate manifesta oriunde și peste tot, și oricând dorește El să apară. În fiecare încarnare El vorbește despre religie, în măsura în care poate fi înțeles de un anumit popor, în anumite împrejurări specifice acestuia. Dar misiunea este întotdeauna aceeași—să-i conducă pe oameni spre conștiința de Dumnezeu și supunerea față de principiile religiei. Uneori descinde El Însuși în persoană, alteori trimite pe reprezentanții Săi autorizați, sub forma fiului Său, slujitorului Său sau El Însuși sub o înfățișare schimbată.

Principiile din *Bhagavad-gītā*, principii care au fost transmise lui Arjuna pentru că el era deosebit de avansat în comparație cu oamenii obișnuiți din alte părți ale lumii, se adresează în egală măsură și celorlalți oameni care

sunt foarte avansați spiritual. Principiul matematic care spune că doi plus doi fac patru este valabil atât în aritmetica predată începătorilor, cât și pentru cei din clasele mai mari. Totuși, există matematici superioare și elementare. Prin urmare, aceleași principii sunt enunțate în toate încarnările Domnului, însă ele apar ca fiind superioare sau elementare, potrivit împrejurărilor. Principiile superioare ale religiei încep odată cu acceptarea celor patru ordine și patru etape ale vieții sociale, așa cum se va explica mai târziu. Scopul ultim al misiunii tuturor încarnărilor este acela de a face să reapară conștiința de Kṛṣṇa în toate părțile. Această conștiință este manifestă sau nemanifestată doar în funcție de diferitele circumstanțe.

TEXTUL 8

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे ॥ ८ ॥

*paritrāṇāya sādḥūnām
vināśāya ca duṣkṛtām
dharma-saṁsthāpanārthāya
sambhavāmi yuge yuge*

paritrāṇāya—pentru izbăvirea; *sādḥūnām*—celor credincioși; *vināśāya*—pentru nimicirea; *ca*—și; *duṣkṛtām*—răufăcătorilor; *dharma*—principiile religiei; *saṁsthāpana-arthāya*—pentru a restabili; *sambhavāmi*—Eu apar; *yuge*—epocă; *yuge*—după epocă.

Pentru a-i elibera pe cei pioși și a-i nimici pe cei nelegiuți, precum și pentru a restabili principiile religiei, Eu Însuși apar, epocă după epocă.

COMENTARIU

Potrivit cu *Bhagavad-gītā*, un *sādhu* (sfânt) este un om aflat în conștiința de Kṛṣṇa. Uneori o persoană poate părea lipsită de pietate, dar dacă are însușirile ce țin de conștiința de Kṛṣṇa manifestate în întregime și complet, el trebuie recunoscut ca fiind un *sādhu*. Termenul *duṣkṛta* se aplică celor ce nu le pasă de conștiința de Kṛṣṇa. Acești nelegiuți sau *duṣkṛtām* sunt descriși ca niște smintiți și cei mai josnici dintre oameni, chiar dacă sunt împodobiți cu o educație mondenă desăvârșită, în timp ce un om angajat sută la sută

în conștiința de Kṛṣṇa este acceptat ca *sādhu*, chiar dacă nu este nici învățat, nici bine educat. În ce-i privește pe atei, nu este necesar ca Domnul Suprem să apară în persoană pentru a-i distruge, așa cum a făcut cu demonii Rāvāṇa și Kāṁsa. Domnul are mulți reprezentanți care se pricep să-i nimicească pe demoni. Însă Domnul descinde în mod special pentru a-i alina pe devoții Săi neprihăniți care sunt mereu hărțuiți de către oamenii demonici. Demonii îi chinuie pe devoți, chiar dacă se întâmplă ca aceștia să le fie rude. Deși Prah-lāda Mahārāja era fiul lui Hiranyakaśipu, el a fost totuși prigonit de tatăl său, iar Devakī, mama lui Kṛṣṇa, deși era sora lui Kāṁsa, ea și cu soțul ei Vasu-deva au fost prigoniți doar pentru că urma ca ei să-L nască pe Kṛṣṇa. Astfel că Śrī Kṛṣṇa a apărut în primul rând pentru a o salva pe Devakī, mai degrabă decât pentru a-l ucide pe Kāṁsa, dar ambele lucruri au fost îndeplinite simultan. De aceea se spune aici că Domnul apare în diferite încarnări pentru a-i izbăvi pe devoți și a-i nimici pe demonii răufăcători.

În *Caitanya-caritāmṛta* a lui Kṛṣṇadāsa Kavirāja aceste principii ale încarnării sunt rezumate în versetele următoare (*Madhya* 20.263.264):

*sṛṣṭi-hetu yei mūrti prapañce avatare
sei īśvara-mūrti 'avatāra' nāma dhare
māyātīta paravyome sabāra avasthāna
viśve avatari' dhare 'avatāra' nāma*

„*Avatāra* sau încarnarea lui Dumnezeu descinde din împărăția lui Dumnezeu pentru a se manifesta în lumea materială, iar forma particulară a Personalității Supreme a Divinității care descinde astfel este numită încarnare sau *avatāra*. Aceste încarnări se află în lumea spirituală, împărăția lui Dumnezeu. Când acestea descinde în creația materială, ele iau numele de *avatāra*.“

Există diferite feluri de *avatāra*, cum ar fi *puruṣāvatāra*, *guṇāvatāra*, *līlāvatāra*, *śakty-āveśa avatara*, *manvantara-avatāra* și *yugāvatara*—toți acești *avatāra* apărând în întregul univers la date fixe. Însă Śrī Kṛṣṇa este Domnul primordial, originea tuturor acestor *avatāra*. Domnul Śrī Kṛṣṇa descinde cu scopul foarte precis de a alina dorul purilor Săi devoți, care sunt nerăbdători să-L vadă pe El în petrecerile Sale, originare din Vṛndāvana. Prin urmare, scopul primordial pentru *avatāra* lui Kṛṣṇa este acela de a-i mulțumi pe devoții Săi neprihăniți.

Domnul ne spune că El se încarnează în fiecare epocă. Aceasta arată că El se încarnează și în epoca lui Kali. Așa cum se afirmă în *Śrīmad-Bhāgavatam*, încarnarea din epoca lui Kali este Śrī Caitanya Mahāprabhu, care a răspândit adorarea lui Kṛṣṇa prin mișcarea *saṅkīrtana* (cântarea în comun a numelor

sfinte), răspândind conștiința de Kṛṣṇa în întreaga Indie. El a prezis că această cultură a lui *saṅkīrtana* se va răspândi în întreaga lume, din oraș în oraș și din sat în sat. Śrī Caitanya ca încarnare a lui Kṛṣṇa, Personalitatea Divinității, este descris în mod tainic, nu direct, în părțile confidențiale ale scripturilor revelate, precum *Upanișadele*, *Mahābhārata* și *Bhāgavatam*. Devoții lui Śrī Kṛṣṇa sunt foarte mult atrași de mișcarea *saṅkīrtana* a lui Śrī Caitanya. Acest *avatāra* al Domnului nu-i ucide pe nelegiuți, ci-i izbăvește prin îndurarea Sa cea fără de cauză.

TEXTUL 9

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः ।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥ ९ ॥

*janma karma ca me divyam
evam yo veti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma
naiti mām eti so 'rjuna*

janma—nașterea; *karma*—activitatea; *ca*—și; *me*—a Mea; *divyam*—divină; *evam*—astfel; *yaḥ*—cel care; *vetti*—cunoaște; *tattvataḥ*—în mod real; *tyaktvā*—părăsind; *deham*—acest corp; *punaḥ*—din nou; *janma*—naștere; *na*—niciodată; *eti*—obține; *mām*—la Mine; *eti*—ajunge; *saḥ*—el; *arjuna*—o, Arjuna.

O, Arjuna, cel ce cunoaște natura transcendentă a apariției și activităților Mele, nu se va naște din nou în această lume materială după ce își părăsește corpul, ci va atinge sălașul Meu etern.

COMENTARIU

Coborârea Domnului din sălașul Său spiritual a fost deja explicată în versetul al șaselea. Cel ce poate să înțeleagă adevărul asupra apariției Personalității Supreme a Divinității este deja eliberat de legăturile materiale și deci se întoarce în împărăția lui Dumnezeu de îndată ce își părăsește actualul corp material. Această eliberare a unei ființe de legăturile materiale nu este deloc ușoară. Impersonaliștii și yoghini obțin eliberarea după mult necaz și după foarte multe nașteri. Chiar și atunci, eliberarea pe care o obțin—contopirea cu strălucirea impersonală a lui Dumnezeu sau *brahmajyoti*—este doar par-

țială, existând riscul întoarcerii în această lume materială. Însă devotul, prin simpla înțelegere a naturii spirituale a corpului și activităților Domnului ajunge în sălașul lui Dumnezeu odată cu sfârșitul acestui corp și nu înfruntă riscul întoarcerii în lumea materială. În *Brahmā-saṁhitā* (5.33) se afirmă că Domnul are foarte multe forme și încarnări: *advaitam acyutam anādim ananta-rūpam*. Deși există foarte multe forme transcendente ale Domnului, ele nu sunt decât una și aceeași Persoană Supremă a lui Dumnezeu. Acest fapt trebuie acceptat cu convingere, deși este de neînțeles pentru învățații profani și filosofii empirici. Același lucru este afirmat și în *Vede (Puruṣa-bodhini Upaniṣad)*:

*eko devo nitya-lilānurakto
bhakta-vyāpī hṛdy antar-ātmā*

„Personalitatea Supremă a Divinității, care este unică, este veșnic angajată în nenumărate forme transcendente ce întrețin legături afective cu devoții Săi neprihăniți.“ Textul vedic este confirmat personal de către Domnul în acest verset din *Gītā*. Cel ce acceptă acest adevăr pe temeiul autorității *Vedelor* și al Personalității Supreme a Divinității, și care nu-și pierde vremea cu speculații filosofice atinge stadiul celei mai înalte desăvârșiri a eliberării.“ Dar prin simpla acceptare a acestui adevăr prin credință, se poate atinge, fără nici o îndoială, eliberarea. Cuvintele vedice *tat tvam asi* își găsesc aici adevărata aplicare. Oricine Îl înțelege pe Śrī Kṛṣṇa ca fiind Cel Suprem, sau care Îi spune Domnului: „Tu ești același cu Brahman, Personalitatea Divinității“, este cu siguranță eliberat instantaneu, și, prin urmare, intrarea sa în comunitatea spirituală a lui Dumnezeu este garantată. Cu alte cuvinte, un devot al Domnului atât de credincios atinge perfecțiunea, lucru confirmat și de următoarea afirmație vedică:

*tam eva viditvāti mṛtyum eti
nānyaḥ panthā vidyate 'yanāya*

„Omul poate atinge stadiul eliberării desăvârșite de naștere și moarte doar prin simpla cunoaștere a Domnului, Personalitatea Supremă a Divinității, și nu există altă cale spre a dobândi această perfecțiune.“ (*Śvetāśvatara Upaniṣad* 3.8). Faptul că nu există nici o altă alternativă înseamnă că orice om care nu-L cunoaște pe Śrī Kṛṣṇa ca Personalitatea Supremă a Divinității se află cu siguranță în starea de ignoranță și, în consecință, nu va putea obține mântuirea doar „lingând pe dinafară borcanul cu miere“, așa cum se spune, sau interpretând *Bhagavad-gītā* după părerea învățaților profani. Asemenea filo-

sofi empirici pot să joace roluri foarte importante în lumea materială, dar asta nu înseamnă neapărat că merită să fie eliberați. Asemenea învățați profani plini de înfumurare trebuie să aștepte îndurarea cea fără de cauză a unui devot al Domnului. De aceea trebuie ca, prin credință și cunoaștere, să cultivați conștiința de Kṛṣṇa și în acest fel să atingem perfecțiunea.

TEXTUL 10

वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिताः ।
 बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥१०॥

vīta-rāga-bhaya-krodhā
man-mayā mām upāśritāḥ
bahavo jñāna-tapasā
pūtā mad-bhāvam āgatāḥ

vīta — liberi de; *rāga* — atașare; *bhaya* — frică; *krodhāḥ* — și mânie; *mat-mayā* — cu totul în Mine; *mām* — în Mine; *upāśritāḥ* — fiind pe deplin situați; *bahavaḥ* — mulți; *jñāna* — prin cunoaștere; *tapasā* — prin penitență; *pūtāḥ* — fiind purificați; *mat-bhāvam* — dragostea spirituală față de Mine; *āgatāḥ* — au atins.

Fiind eliberate de atașament, frică și mânie, cu totul absorbite în Mine și luându-și adăpost în Mine, multe, multe persoane în trecut au devenit purificate prin cunoașterea Mea, și astfel toate au dobândit dragostea transcendentă față de Mine.

COMENTARIU

Așa cum s-a arătat mai sus, este foarte dificil pentru o persoană care este prea afectată de materie să înțeleagă natura personală a Adevărului Absolut Suprem. În general, oamenii atașați de concepția corporală a vieții sunt atât de absorbiți în materialism, încât este aproape imposibil pentru ei să înțeleagă cum poate Supremul să fie o persoană. Asemenea materialști nu-și pot măcar imagina că există un corp spiritual nepieritor, plin de cunoaștere și în veșnică beatitudine. În concepția materialistă, corpul este perisabil, plin de ignoranță și suferință. De aceea, oamenii păstrează în general aceeași idee asupra corpului și atunci când află despre forma personală a lui Dumnezeu. Pentru

acești materialişti, forma gigantică a manifestării materiale este supremă. În consecință, ei îl consideră pe Cel Suprem ca fiind impersonal. Iar pentru că aceștia sunt atât de mult absorbiți în materie, ideea de a-și menține personalitatea chiar și după eliberarea de materie îi înspăimântă. Când li se spune că viața spirituală este și ea individuală și personală, aceștia se tem să nu devină din nou persoane, și astfel în mod firesc preferă un fel de scufundare în vidul impersonal. De obicei aceștia compară entitățile vii cu bulele de aer care se pierd în apa oceanului. Aceasta este cea mai înaltă perfecțiune care se poate atinge în lipsa personalității individuale. Acesta este un fel de stadiu al vieții plin de neliniște și teamă, lipsit de cunoașterea desăvârșită a unei existențe spirituale. Mai mult, există multe persoane care nu pot înțelege defel existența spirituală. Fiind derutați de o mulțime de teorii și de contradicțiile diferitelor tipuri de speculații filosofice, ei ajung să fie dezgustați sau iritați, și în mod nechibzuit trag concluzia că nu există o cauză supremă și că totul este în ultimă instanță vid. Acești oameni sunt într-o stare de boală. Unii oameni sunt prea atașați de lucrurile materiale și de aceea nu dau atenție vieții spirituale, alții doresc să se contopească cu cauza spirituală supremă, iar alții nu mai cred în nimic, fiind supărați pe orice fel de speculație spirituală, din pricina deznădejdiei. Această ultimă categorie de oameni își caută refugiul în anumite tipuri de droguri iar halucinațiile lor afective sunt uneori luate drept viziuni spirituale.

Trebuie să scăpăm de toate aceste trei stadii ale atașării de lumea materială: neglijarea vieții spirituale, frica de o identitate spirituală personală și concepția bazată pe vid, ce apare din frustrarea vieții. Pentru a deveni liberi de aceste trei stadii ale concepției materiale asupra vieții, trebuie să ne căutăm cu totul adăpost în Domnul, îndrumați de maestrul spiritual autentic, și să urmăm disciplinele și principiile reglatoare ale vieții devoționale. Stadiul ultim al vieții devoționale este numit *bhāva* sau dragostea spirituală față de Dumnezeu. Conform cu *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.4.15-16), știința slujirii devoționale:

*ādau śraddhā tataḥ sādhu-
saṅgo 'tha bhajana-kriyā
tato 'nārtha-nivṛttiḥ syāt
tato niṣṭhā rucis tataḥ*

*athāsaktis tato bhāvas
tataḥ premābhyudañcati
sādhakānām ayaṁ premṇaḥ
prādurbhāve bhavet kramāḥ*

„La început trebuie să avem dorința preliminară pentru realizarea de sine. Aceasta ne va conduce la stadiul de a încerca să ne asociem cu persoane elevate spiritual. În stadiul următor ajungem să fim inițiați de un maestru spiritual elevat, iar sub îndrumarea sa devotul neofit începe procesul slujirii devoționale. Prin îndeplinirea slujirii devoționale sub îndrumarea maestrului spiritual, devenim liberi de atașamentele materiale, atingem fermitatea în realizarea de sine și dobândim gustul pentru a asculta despre Persoana Absolută a lui Dumnezeu, Śrī Kṛṣṇa. Acest gust ne face să înaintăm în continuare înspre atașamentul față de conștiința de Kṛṣṇa, care ajunge la maturitate în *bhāva*, stadiul preliminar al dragostei spirituale față de Dumnezeu. Dragostea reală față de Dumnezeu este numită *prema*, stadiul celei mai înalte desăvârșiri a vieții.“ În stadiul de *prema*, slujirea transcendentă din dragoste față de Domnul se face în mod permanent. Astfel, prin procesul treptat al slujirii devoționale sub îndrumarea unui maestru spiritual autentic putem atinge cel mai înalt stadiu, fiind eliberați de toate atașamentele materiale, de frica față de propria personalitate spirituală individuală și de frustrările ce duc la filosofia vidului. Atunci putem în sfârșit să ajungem în sălașul Domnului Suprem.

TEXTUL 11

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥११॥

*ye yathā mām prapadyante
tāns tathaiva bhajāmy aham
mama vartmānuvartante
manuṣyāḥ pārtha sarvaśaḥ*

ye—toți cei care; *yathā*—după cum; *mām*—către Mine; *prapadyante*—se predau; *tān*—pe ei; *tathā*—în același fel; *eva*—cu siguranță; *bhajāmi*—îi răsplătesc; *aham*—Eu; *mama*—a Mea; *vartma*—cale; *anuvartante*—urmează; *manuṣyāḥ*—toți oamenii; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *sarvaśaḥ*—în toate privințele.

După cum Mi se predau toți, Eu îi răsplătesc pe măsură. Fiecare urmează calea Mea, în toate privințele, o, fiu al lui Pṛthā.

COMENTARIU

Fiecare om Îl caută pe Kṛṣṇa sub diversele aspecte ale manifestărilor Sale. Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, este realizat în mod parțial sub forma lui *brahmajyoti*, strălucirea Sa impersonală, și ca Suprasuflet atotpătrunzător, sălășluind înăuntrul oricărui lucru, inclusiv în particulele atomice. Dar Kṛṣṇa este realizat doar de către purii Săi devoți. În consecință, Kṛṣṇa este obiectivul realizării oricărui om, și astfel fiecare este satisfăcut potrivit dorinței sale de a-L dobândi. La fel și în lumea spirituală, Kṛṣṇa împărtășește cu devoții Săi cei puri aceeași atitudine transcendentă pe care devoții o doresc de la El. Unii devoți Îl doresc pe Kṛṣṇa ca stăpân suprem, alții ca prieten apropiat, alții ca fiu iar alții ca iubit al lor. Kṛṣṇa îi răsplătește în mod egal pe toți devoții, potrivit intensității diferite a dragostei lor față de El. În lumea materială există aceleași sentimente reciproce schimbate de Domnul cu diferite feluri de adoratori. Atât în această lume, cât și în sălașul spiritual al Domnului, devoții puri se asociază cu El în persoană și sunt capabili să-L slujească personal pe Domnul, obținând astfel beatitudinea spirituală a slujirii Sale pline de dragoste. Cât despre cei ce sunt impersonaliști și vor să se sinucidă din punct de vedere spiritual prin anihilarea existenței individuale a entității vii, Kṛṣṇa îi ajută și pe aceștia, absorbindu-i în strălucirea Sa. Acești impersonaliști nu sunt de acord să accepte Personalitatea Supremă a Divinității, Cea veșnică și plină de beatitudine; în consecință, ei nu pot să guste fericirea slujirii personale a Domnului, deoarece și-au anulat individualitatea. Unii dintre ei, care nu sunt ferm situați nici chiar în această existență impersonală, se reîntorc în această lume materială pentru a da la iveală latentele lor dorințe de a acționa. Ei nu sunt primiți pe planetele spirituale, ci li se dă din nou o șansă să acționeze pe planetele materiale. Cât despre cei ce doresc fructul activităților, Domnul le acordă rezultatele dorite ale datoriiilor prescrise, în calitatea Sa de *yajñeșvara*; iar yoghinilor care caută puteri mistice li se dau aceste puteri. Cu alte cuvinte, succesul fiecăruia depinde doar de îndurarea Sa și toate felurile de căi spirituale sunt doar diferite grade de înaintare pe același drum. Însă până ce omul nu ajunge la cea mai înaltă perfecțiune a conștiinței de Kṛṣṇa, toate încercările sale rămân imperfecte, așa cum se afirmă în *Śrīmad-Bhāgavatam* (2.3.10):

*akāmaḥ sarva-kāmo vā
mokṣa-kāma udāra-dhīḥ
tīvreṇa bhakti-yogena
yajeta puruṣaṁ param*

„Fie că omul este lipsit de dorință (starea devoților), sau dorește să obțină toate rezultatele activităților, sau caută eliberarea, el trebuie cu orice preț să-L adore pe Dumnezeu, Persoana Supremă, pentru a ajunge la perfecțiunea deplină ce culminează în conștiința de Kṛṣṇa.“

TEXTUL 12

काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवताः ।
क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥१२॥

*kāṅkṣantaḥ karmaṇām siddhim
yajanta iha devatāḥ
kṣipram hi mānuṣe loke
siddhir bhavati karma-jā*

kāṅkṣantaḥ—dorind; *karmaṇām*—al acțiunilor interesate; *siddhim*—împlinire; *yajante*—ei adoră prin sacrificii; *iha*—în lumea materială; *devatāḥ*—pe semizeii; *kṣipram*—foarte repede; *hi*—desigur; *mānuṣe*—în societatea umană; *loke*—din această lume; *siddhiḥ*—succesul; *bhavati*—vine; *karma-jā*—din acțiunile interesate.

În această lume, oamenii doresc rezultate fructuoase în activitățile lor și prin urmare se închină semizeilor. Bineînțeles, oamenii culeg de îndată roadele activităților lor în această lume.

COMENTARIU

Există o mare neînțelegere asupra zeilor și semizeilor acestei lumi materiale iar oamenii dotați cu inteligență puțină, deși trec drept mari învățați, îi consideră pe acești semizeii ca fiind diferitele forme ale Domnului Suprem. În realitate, semizeii nu sunt diferitele forme ale lui Dumnezeu, ci diferitele Sale părți integrante. Dumnezeu este unul, iar părțile Sale integrante sunt multiple. *Vedele* spun: *nityo nityānām*, „Dumnezeu este unul“. *Īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇa*—Dumnezeul Suprem este unul, Kṛṣṇa, iar semizeii sunt împuterniciți să administreze această lume materială. Acești semizeii sunt cu toții entități vii (*nityānām*) dotați cu diferite grade de putere materială. Ei nu pot fi egali cu Dumnezeul Suprem—Nārāyaṇa, Viṣṇu sau Kṛṣṇa. Oricine consideră că Dumnezeu și semizeii se află la același nivel este numit ateu sau *pāṣaṇḍī*. Chiar și semizeii importanți, precum Brahmā și Śiva, nu pot fi comparați

cu Domnul Suprem. De fapt, Domnul este adorat de semizei ca Brahmă sau Śiva (*śiva-viriñci-nutam*).

Oricât de curios ar părea, există mulți conducători din rândul oamenilor, cărora oamenii smintiți li se închină, datorită unei înțelegeri greșite a antropomorfismului sau zoomorfismului. Expresia *iha devatāḥ* denotă un om foarte puternic sau semizeu al acestei lumi materiale; însă Nārāyaṇa, Viṣṇu sau Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, nu aparține acestei lumi. El este deasupra sau transcendent creației materiale. Cu toate acestea, oamenii smintiți (*hr̥ta-jñāna*) îi adoră pe semizei pentru că doresc rezultate imediate. Ei obțin aceste rezultate, fără să știe că rezultatele obținute astfel sunt temporare și sunt destinate celor cu o inteligență redusă. Cel înțelept se află în conștiința de Kṛṣṇa și nu are nevoie să se închine unor semizei neînsemnați, pentru un beneficiu imediat și vremelnic. Semizeii acestei lumi materiale, împreună cu adoratorii lor, vor fi nimiciți odată cu anihilarea lumii materiale. Darurile semizeilor sunt materiale și temporare. Atât lumile materiale cât și locuitorii lor, inclusiv semizeii și adoratorii acestora, sunt doar bule de aer în oceanul cosmic. Cu toate acestea, în această lume societatea umană este ne bună după lucruri trecătoare și posesiuni materiale, cum ar fi pământurile, familia și tot felul de alte lucruri plăcute. Pentru a dobândi asemenea lucruri trecătoare, oamenii se închină semizeilor sau celor puternici din rândul societății umane. Când un om obține vreun minister în guvern, prin lingușirea unui conducător politic, își închipuie că a dobândit un mare dar. De aceea cu toții se ploconesc în fața așa-numiților conducători sau „mari ștabi“, pentru a obține favoruri temporare, și le obțin cu adevărat. Acești oameni smintiți nu sunt interesați de conștiința de Kṛṣṇa ca soluție definitivă la greutățile existenței materiale. Ei caută numai plăcerile simțurilor, și, pentru a obține o cât de mică înlesnire pentru aceste plăceri, ei sunt atrași către adorarea acestor împuterniciți care sunt semizeii. Acest verset indică faptul că oamenii sunt rareori interesați de conștiința de Kṛṣṇa. Ei sunt mult mai mult atrași de plăcerile materiale și de aceea se închină anumitor entități vii înzestrate cu putere.

TEXTUL 13

चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।
तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ॥१३॥

cātur-varṇyam mayā sṛṣṭam
guṇa-karma-vibhāgaśaḥ

*tasya kartāram api mām
viddhy akartāram avyayam*

cātuḥ-varṇyam—cele patru diviziuni ale societății umane; *mayā*—de Mine; *sṛṣṭam*—create; *guṇa*—a calităților; *karma*—și a muncii; *vibhāgaśaḥ*—potrivit cu distribuția; *tasya*—a acesteia; *kartāram*—părintele; *api*—deși; *mām*—pe Mine; *viddhi*—cunoaște; *akartāram*—ca nefăptuitor; *avyayam*—neschimbător.

Cele patru diviziuni ale societății umane au fost create de Mine, potrivit celor trei moduri ale naturii materiale și tipului de activitate asociat acestora. Și deși Eu sunt creatorul acestui sistem, trebuie să știi că Eu sunt și Cel care nu înfăptuiește, nefiind supus schimbărilor.

COMENTARIU

Domnul este creatorul tuturor lucrurilor. Totul se naște din El, totul este susținut de El, iar la sfârșitul lumilor totul se odihnește în El. Prin urmare, El este creatorul celor patru diviziuni ale ordinii sociale, începând cu clasa intelectualilor, numită tehnic *brāhmaṇa*, datorită faptului că aceștia țin de modul bunătății. Urmează clasa administrativă, numită tehnic *kṣatriya*, căci ei țin de modul pasiunii. Comercianții, numiți *vaiśya*, aparțin modurilor pasiunii și ignoranței amestecate, iar *śūdra*, clasa lucrătorilor, țin de modul ignoranței în cadrul naturii materiale. În ciuda faptului că El a creat cele patru diviziuni ale societății umane, Śrī Kṛṣṇa nu aparține nici uneia din ele, pentru că El nu face parte dintre sufletele condiționate, din care o parte alcătuiesc societatea umană. Societatea umană este similară oricărei alte societăți animale, dar, pentru a-i ridica pe oameni de la starea animală, Domnul a creat cele patru diviziuni menționate anterior, pentru dezvoltarea sistematică a conștiinței de Kṛṣṇa. Înclinația unui anumit om către o muncă este determinată de modurile naturii materiale pe care le-a dobândit. Aceste caracteristici ale vieții umane, în funcție de diferitele moduri ale naturii materiale, sunt descrise în capitolul al optsprezecelea al acestei cărți. Cu toate acestea, cel ce se află în conștiința de Kṛṣṇa este deasupra chiar și a brahmanilor. Deși prin natura lor brahmanii ar trebui să-L cunoască pe Brahman, Adevărul Absolut Suprem, cei mai mulți dintre ei se apropie doar de manifestarea lui Śrī Kṛṣṇa sub aspectul Său de Brahman impersonal. Dar omul care trece dincolo de cunoașterea limitată a unui brahman și ajunge la cunoașterea Personalității Supreme a Divinității, Śrī Kṛṣṇa, devine o persoană aflată în conștiința de Kṛṣṇa sau un Vaiṣṇava.

Conștiința de Kṛṣṇa include cunoașterea tuturor diferitelor expansiuni plene ale lui Kṛṣṇa, adică Rāma, Nṛsimha, Varāha etc. Și așa cum Kṛṣṇa se află dincolo de acest sistem al celor patru diviziuni ale societății umane, la fel și cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa este dincolo de orice diviziuni ale societății umane, fie că este vorba de cele ce țin de o comunitate, națiune sau rasă.

TEXTUL 14

न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।
इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते ॥१४॥

*na mām karmāṇi limpanti
na me karma-phale sprhā
iti mām yo 'bhijānāti
karmabhir na sa badhyate*

na—niciodată; *mām*—pe Mine; *karmāṇi*—orice fel de activități; *limpanti*—afectează; *na*—nici; *me*—a Mea; *karma-phale*—în activitatea care aduce fruct; *sprhā*—aspirație; *iti*—astfel; *mām*—pe Mine; *yaḥ*—cel care; *abhijānāti*—cunoaște; *karmabhiḥ*—de reacțiile acestor activități; *na*—niciodată; *saḥ*—el; *badhyate*—este înlănțuit.

Nu există activitate care să Mă afecteze; nici nu râvnesc la rezultatele activității. Cel care înțelege acest adevăr despre Mine, de asemenea nu devine încurcat în reacțiile fructuoase ale activității.

COMENTARIU

Așa cum în lumea materială există unele legi de bază care stabilesc că regele nu poate greși sau că nu este supus legilor statului, la fel și Domnul, deși este creatorul acestei lumi materiale, nu este afectat de activitățile din lume. El crează, dar rămâne în afara creației, în timp ce entitățile vii sunt prinse în capcana urmărilor ce rezultă din activitățile materiale, datorită înclinațiilor lor de a stăpâni asupra resurselor materiale. Proprietarul unei întreprinderi nu este răspunzător pentru acțiunile bune sau rele ale lucrătorilor, ci responsabili sunt lucrătorii înșiși. Toate viețuitoarele sunt angajate în diferitele lor activități destinate satisfacerii simțurilor, dar aceste activități nu sunt poruncite de Dumnezeu. Pentru a-și spori plăcerile simțurilor, ființele se angajează în activitățile din această lume, iar după moarte râvnesc la fericirea cereas-

că. Dumnezeu, fiind perfect în El Însuși, nu este atras de așa-numita fericire cerească. Semizeii din ceruri sunt doar slujitorii aflați în slujba Sa. Proprietarul nu râvnește niciodată la fericirea de tip inferior pe care ar putea-o dori angajații săi. El este dincolo de acțiunile și reacțiunile materiale. De exemplu, ploaia nu este răspunzătoare pentru diferitele feluri de vegetație ce apar pe pământ, deși fără ploaie vegetația nu poate crește. În scripturile (*smṛti*) vedice acest lucru este confirmat astfel:

*nimitta-mātram evāsau
sṛjyānām sarga-karmaṇi
pradhāna-kāraṇi-bhūtā
yato vai sṛjya-śaktayaḥ*

„În cazul creațiilor materiale, Dumnezeu este doar cauza supremă. Cauza imediată este natura materială, prin care manifestarea cosmică este făcută vizibilă.“ Ființele create sunt de mai multe feluri, cum ar fi semizeii, ființele umane și animalele inferioare, și toate sunt supuse reacțiilor activităților lor trecute, bune sau rele. Dumnezeu le dă doar înlesnirile necesare pentru asemenea activități și reglementările ce țin de modurile naturii materiale, dar El nu este răspunzător de activitățile lor trecute sau prezente. În *Vedānta-sūtra* (2.1.34) se confirmă acest lucru: *vaiṣamya-nairghṛṇye na sāpekṣatvāt*—Dumnezeu nu este părtinitor față de nici o ființă. Ființele sunt responsabile pentru propriile lor activități. Dumnezeu le dă doar înlesnirile necesare prin intermediul naturii materiale sau energia externă. Cel ce este familiarizat cu toate urzilele acestei legi a karmei sau a activităților fructuoase nu ajunge să fie afectat de rezultatele acțiunilor sale. Cu alte cuvinte, cel care înțelege această natură transcendentă a lui Dumnezeu este un om experimentat în conștiința de Kṛṣṇa și deci nu este niciodată supus legilor karmei. Cel ce nu cunoaște natura transcendentă a Domnului și care crede că activitățile Sale ținesc spre obținerea fructului, așa cum se întâmplă cu activitățile ființelor obișnuite, va fi cu siguranță înlănțuit de urmările activităților. Dar cel care cunoaște Adevărul Suprem este un suflet eliberat, neclintit în conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 15

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ।
कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतम् ॥१५॥

*evam jñātvā kṛtam karma
pūrvair api mumukṣubhiḥ
kuru karmaiva tasmāt tvam
pūrvaiḥ pūrvataram kṛtam*

evam—astfel; *jñātvā*—știind bine; *kṛtam*—a fost îndeplinită; *karma*—activitatea; *pūrvaiḥ*—de către autoritățile spirituale din trecut; *api*—desigur; *mumukṣubhiḥ*—care au atins eliberarea; *kuru*—săvârșește; *karma*—datoria prescrisă; *eva*—cu siguranță; *tasmāt*—de aceea; *tvam*—tu; *pūrvaiḥ*—de către predecesori; *pūrvā-taram*—în vremurile vechi; *kṛtam*—așa cum au fost îndeplinite.

Toate sufletele eliberate din vremurile străvechi au acționat cu această înțelegere a naturii Mele transcendente. Prin urmare, tu trebuie să-ți îndeplinești datoria, pășind pe urmele lor.

COMENTARIU

Există două categorii de oameni. Unii au inima plină de tot felul de lucruri necurate, materiale, alții sunt eliberați de materie. Conștiința de Kṛṣṇa este benefică pentru ambele categorii. Cei ce sunt dominați de lucruri necurate pot să apuce pe calea conștiinței de Kṛṣṇa pentru a se supune unui proces treptat de purificare, urmând principiile reglatoare ale slujirii devoționale. Cei ce sunt deja curățați de impurificări, pot continua să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa, astfel încât și alții să urmeze acțiunile lor exemplare și astfel să beneficieze de pe urma lor. Oamenii nechibzuți sau începătorii în conștiința de Kṛṣṇa doresc să se retragă din viața activă, fără să fi ajuns la cunoașterea conștiinței de Kṛṣṇa. Dorința lui Arjuna de a se abține de la acțiune pe câmpul de luptă nu a fost aprobată de Domnul. Omul trebuie doar să știe cum să acționeze. A te retrage de la activitățile conștiinței de Kṛṣṇa și a sta de-o parte, făcând doar paradă de conștiința de Kṛṣṇa, este mai puțin important decât a te angaja în domeniul activităților dedicate lui Kṛṣṇa. Arjuna este sfătuit aici să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa, pășind pe urmele discipolilor precedenți ai Domnului, precum zeul-soare Vivasvān, așa cum s-a menționat anterior. Domnul Suprem își cunoaște toate activitățile din trecut, la fel ca și pe cele ale persoanelor care au acționat în conștiința de Kṛṣṇa în trecut. De aceea El recomandă activitățile zeului-soare, care a învățat această artă de la Domnul în urmă cu câteva milioane de ani. Toți discipolii de acest fel ai lui Śrī Kṛṣṇa

sunt menționați aici ca persoane eliberate din trecut, angajate în îndeplinirea datoriilor încredințate de Kṛṣṇa.

TEXTUL 16

किं कर्म किमकर्मेति कवयोऽप्यत्र मोहिताः ।
तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥१६॥

*kin̄ karma kin̄ akarmeti
kavayo 'py atra mohitāḥ
tat te karma pravakṣyāmi
yaj jñātvā mokṣyase 'śubhāt*

kin—ce este; *karma*—activitatea; *kin*—ce este; *akarma*—inactivitatea; *iti*—astfel; *kavayaḥ*—cei inteligenți; *api*—chiar și; *atra*—în acest domeniu; *mohitāḥ*—sunt confuzionați; *tat*—acea; *te*—ție; *karma*—activitate; *pravakṣyāmi*—îți voi explica; *yaj*—pe care; *jñātvā*—cunoscând-o; *mokṣyase*—vei fi eliberat; *aśubhāt*—de nenorocire.

Chiar și cei inteligenți sunt confuzionați în determinarea a ceea ce este acțiune și ceea ce este inacțiune. Acum am să-ți explic ce este activitatea, a cărei cunoaștere te va elibera de orice nenorocire.

COMENTARIU

Acțiunea în conștiința de Kṛṣṇa trebuie înfăptuită în acord cu exemplele precedentelor devoți autentici, așa cum se recomandă în versetul 15. De ce nu trebuie să acționăm independent, se explică în versetul următor. Pentru a acționa în conștiința de Kṛṣṇa trebuie să ne lăsăm conduși de persoane autorizate, aflate pe linia succesiunii disciplice, așa cum s-a explicat la începutul acestui capitol. Sistemul conștiinței de Kṛṣṇa a fost mai întâi relatat zeului-soare, zeul-soare l-a explicat fiului său Manu, Manu l-a explicat fiului său Ikṣvāku, sistemul acesta continuându-se pe pământ din acele vremuri foarte îndepărtate. De aceea trebuie să pășim pe urmele autorităților spirituale precedente, pe linia succesiunii disciplice; astfel, chiar și oamenii cei mai înțelepți ar fi încurcați în ce privește rânduielele conștiinței de Kṛṣṇa. Din acest motiv, Domnul a hotărât să-l instruiască pe Arjuna în mod direct asupra conștiinței

de Kṛṣṇa. Datorită acestei învățături directe a Domnului transmisă lui Arjuna, oricine pășește pe urmele lui Arjuna este sigur că nu se va rătăci. S-a spus deja că principiile religioase nu pot fi determinate doar prin cunoașterea experimentală imperfectă. În realitate, principiile religioase pot fi stabilite doar de către Domnul Însuși. *Dharmam tu sākṣād bhagavat-praṇītam (Bhāgavatam 6.3.19)*. Nimeni nu poate fabrica un principiu religios prin speculații imperfecte. Omul trebuie să meargă pe urmele marilor autorități precum Brahmā, Śiva, Nārada, Manu, cei patru Kumāra, Kapila, Prahlāda, Bhiṣma, Śukadeva Gosvāmī, Yamarāja, Janaka și Bali Mahārāja. Prin speculație mentală nu se poate determina ce este religia sau realizarea de sine. De aceea, prin îndurarea Sa cea fără de cauză față de devoții Săi, Domnul explică direct lui Arjuna ce este activitatea și ce este inactivitatea. Numai acțiunea înfăptuită în conștiința de Kṛṣṇa poate elibera o persoană din capcana existenței materiale.

TEXTUL 17

कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं बोद्धव्यं च विकर्मणः ।
अकर्मणश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गतिः ॥१७॥

*karmaṇo hy api boddhavyam
boddhavyam ca vikarmaṇaḥ
akarmaṇaś ca boddhavyam
gahanā karmaṇo gatiḥ*

karmaṇaḥ—a activității; *hi*—desigur; *api*—de asemenea; *boddhavyam*—trebuie înțeles; *boddhavyam*—trebuie înțeles; *ca*—și; *vikarmaṇaḥ*—a activității neîngăduite; *akarmaṇaḥ*—a inactivității; *ca*—și; *boddhavyam*—trebuie înțeles; *gahanā*—foarte greu; *karmaṇaḥ*—a activității; *gatiḥ*—pătrundere.

Complicațiile activității sunt foarte greu de înțeles. Prin urmare, trebuie să înțelegi corect ce este activitatea, ce este activitatea interzisă și ce este inactivitatea.

COMENTARIU

Cel ce se preocupă în mod serios de eliberarea de legăturile materiale trebuie să înțeleagă deosebirea între activitate, inactivitate și activitatea neautorizată.

Trebuie să ne consacram acestui tip de analiză a acțiunii, reacțiunii și acțiunii pervertite, căci acesta este un subiect foarte dificil. Pentru a înțelege conștiința de Kṛṣṇa și acțiunea adecvată modalităților sale, trebuie să înțelegem relația noastră cu Supremul; aceasta înseamnă că acela care a înțeles în mod desăvârșit, știe că orice ființă este eternul servitor al Domnului și că, în consecință, trebuie să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa. Întreaga *Bhagavad-gītā* este îndreptată spre această concluzie. Orice alte concluzii contrare acestei conștiințe și acțiunilor ce decurg din ea constituie *vikarma* sau acțiuni prohibite. Pentru a înțelege toate aceste lucruri, trebuie să ne asociem cu cei ce sunt persoanele autorizate în cadrul conștiinței de Kṛṣṇa și să învățăm acest secret de la ei; acest lucru este la fel de bun ca și a învăța direct de la Domnul. Altfel, chiar și cei mai înțelepți oameni se vor rătăci.

TEXTUL 18

कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ।
स बुद्धिमान्मनुष्येषु स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥१८॥

karmaṇy akarma yaḥ paśyet
akarmaṇi ca karma yaḥ
sa buddhīmān manuṣyeṣu
sa yuktaḥ kṛtsna-karma-kṛt

karmaṇi—în activitate; *akarma*—inactivitatea; *yaḥ*—cel care; *paśyet*—zărește; *akarmaṇi*—în inactivitate; *ca*—și; *karma*—activitatea interesată; *yaḥ*—cel care; *saḥ*—acela; *buddhi-mān*—este inteligent; *manuṣyeṣu*—în societatea umană; *saḥ*—el; *yuktaḥ*—situat la nivel transcendent; *kṛtsna-karma-kṛt*—deși este angajat în tot felul de activități.

Cel ce vede inactivitatea în activitate și activitatea în inactivitate, acela este inteligent printre oameni și se află în poziția transcendentă, deși este angajat în tot felul de activități.

COMENTARIU

Cel ce acționează în conștiința de Kṛṣṇa este în mod firesc eliberat de legăturile karmei. Toate activitățile sale sunt îndeplinite pentru Kṛṣṇa; de aceea, el nu se bucură și nici nu suferă de nici unul din efectele activității. Prin urmare

el este înțelept în societatea umană, chiar dacă este angajat în tot felul de activități pentru Kṛṣṇa. *Akarma* înseamnă lipsit de reacția la activități. Impersonalistul se oprește de la acțiunile interesate de teamă că rezultatul acțiunii sale ar putea fi o piatră de poticnire pe calea către realizarea de sine, dar impersonalistul își cunoaște în mod corect poziția de etern slujitor al Personalității Supreme a Divinității. De aceea, el se angajează în activitățile dedicate conștiinței de Kṛṣṇa. Deoarece totul este făcut pentru Kṛṣṇa, el se bucură doar de fericirea spirituală a îndeplinirii slujirii sale. Cei ce sunt angajați în acest proces sunt cunoscuți ca fiind lipsiți de dorința pentru satisfacerea simțurilor personale. Sentimentul stării de veșnică slujire față de Kṛṣṇa îl face pe om imun la orice fel de elemente ale activității care ar putea produce reacții.

TEXTUL 19

यस्य सर्वे समारम्भाः कामसङ्कल्पवर्जिताः ।
ज्ञानान्निदग्धकर्माणं तमाहुः पण्डितं बुधाः ॥१९॥

yasya sarve samārambhāḥ
kāma-saṅkalpa-varjitāḥ
jñānāgni-dagdha-karmāṇam
tam āhuḥ paṇḍitam budhāḥ

yasya — cel ale cărui; *sarve* — toate felurile de; *samārambhāḥ* — inițiative; *kāma* — bazate pe dorința de satisfacere a simțurilor; *saṅkalpa* — intenție bine determinată; *varjitāḥ* — este lipsit de; *jñāna* — cunoașterii desăvârșite; *agni* — de focul; *dagdha* — arsă; *karmāṇam* — activitatea căruia; *tam* — pe el; *āhuḥ* — îl declară; *paṇḍitam* — învățat; *budhāḥ* — cei știutori.

Cineva se înțelege a fi în deplină cunoaștere, ale cărui strădanii sunt lipsite de dorința satisfacerii simțurilor. El este cel care activează, spun înțelepții, pentru care urmările activităților au fost arse de focul cunoașterii desăvârșite.

COMENTARIU

Numai un om care posedă cunoașterea deplină poate înțelege activitățile unei persoane aflată în conștiința de Kṛṣṇa. Întrucât cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa

este lipsit de orice fel de înclinații către plăcerile simțurilor, trebuie să înțelegem că el a ars reacțiile activităților sale prin cunoașterea desăvârșită a poziției sale originare de etern slujitor al Personalității Supreme a Divinității. Cel ce a ajuns la o asemenea perfecțiune a cunoașterii este cu adevărat învățat. Dezvoltarea cunoașterii acestei stări de etern slujitor al Domnului este comparată cu focul. Acest foc, odată ațâțat, poate arde complet toate felurile de reacții ale activităților.

TEXTUL 20

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं नित्यतृप्तो निराश्रयः ।
कर्मण्यभिप्रवृत्तोऽपि नैव किञ्चित्करोति सः ॥२०॥

*tyaktvā karma-phalāsaṅgam
nitya-trpto nirāśrayaḥ
karmaṇy abhipravṛtto 'pi
naiva kiñcit karoti saḥ*

tyaktvā—părăsind; *karma-phala-āsaṅgam*—atașamentul față de fructul activității; *nitya*—mereu; *trptaḥ*—fiind satisfăcut; *nirāśrayaḥ*—fără nici un adăpost; *karmaṇi*—în activitate; *abhipravṛttaḥ*—de a fi pe deplin angajat; *api*—în ciuda faptului; *na*—nu; *eva*—desigur; *kiñcit*—orice; *karoti*—face; *saḥ*—el.

Abandonând orice atașament față de rezultatele activităților sale, mereu mulțumit și independent, el nu îndeplinește nici o activitate fructuoasă, deși este angajat în tot felul de activități.

COMENTARIU

Această eliberare de legăturile activităților este posibilă numai în conștiința de Kṛṣṇa, când omul săvârșește orice activitate pentru Kṛṣṇa. Cel ce este conștient de Kṛṣṇa acționează din dragoste pură față de Personalitatea Supremă a Divinității și deci nu este atras de rezultatele acțiunii. Acesta nu mai este preocupat nici măcar de propria subzistență, căci totul este lăsat în seama lui Kṛṣṇa. El nu mai are grija să agonisească alte lucruri, nici să le păstreze pe cele care le avea deja. El își face datoria cât poate de bine, potrivit înzestrării-

lor sale, și lasă totul în seama lui Kṛṣṇa. Un astfel de om neațasat este întotdeauna eliberat de reacțiile ce rezultă din bine sau rău; este ca și cum acesta nu ar îndeplini nimic. Acesta este semnul lui *akarma* sau acțiunea neurmată de fruct. Orice altă acțiune lipsită de conștiința de Kṛṣṇa îl leagă pe făptuitor; aceasta este principala trăsătură a lui *vikarma*, așa cum s-a explicat anterior.

TEXTUL 21

निराशीर्यतचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रहः ।
शारीरं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥२१॥

nirāśīr yata-cittātmā
tyakta-sarva-parigrahaḥ
śārīraṁ kevalam karma
kurvan nāpnoti kilbiṣam

nirāśīh—fără dorința de rezultat; *yata*—stăpânit; *citta-ātmā*—mintea și inteligența; *tyakta*—părăsind; *sarva*—orice; *parigrahaḥ*—simț de proprietate asupra posesiunilor; *śārīram*—păstrând corpul și sufletul împreună; *kevalam*—doar; *karma*—activitatea; *kurvan*—făcând; *na*—niciodată; *āpnoti*—dobândește; *kilbiṣam*—reacții păcătoase.

Un asemenea om luminat acționează cu mintea și inteligența perfect stăpânite, renunță la orice sentiment de proprietate asupra celor aflate în posesia sa și acționează doar pentru cele strict necesare vieții. Făcând astfel, el nu-și mai atrage reacții ale păcatelor.

COMENTARIU

O persoană conștientă de Kṛṣṇa nu așteaptă rezultate bune sau rele de pe urma activităților sale. Mintea și intelectul său sunt pe deplin controlate. El știe că, întrucât este doar parte integrantă din Suprem, rolul pe care-l joacă ca parte componentă a întregului nu este propria sa activitate și este doar înfăptuită prin el de către Cel Suprem. Când mâna se mișcă, ea nu se mișcă prin propria voință, ci prin efortul întregului corp. Cel ce este conștient de Kṛṣṇa se conformează întotdeauna dorinței supreme, căci el nu dorește satisfacerea simțurilor proprii. El se mișcă exact ca o parte a unui mecanism. Așa cum

o piesă a unei mașini are nevoie să fie unsă și curățată pentru a se păstra în bună stare, la fel și omul conștient de Kṛṣṇa se întreține pe sine prin munca sa, tocmai spre a fi în stare să acționeze în slujirea cu iubire transcendentă a lui Dumnezeu. De aceea el este imun la orice urmări ale strădaniilor sale. Asemenea unui animal, el nu este nici măcar proprietarul propriului corp. Proprietarul nemilos al unui animal își ucide uneori animalul pe care-l stăpânește, însă animalul nu protestează și nici nu are nici un fel de independență. O persoană conștientă de Kṛṣṇa, angajată pe deplin în realizarea de sine, nu prea are timp să se preocupe de presupusa posesiune a vreunui fel de lucru material. El nu are nevoie de mijloace necinstite pentru a aduna banii necesari întreținerii corpului și sufletului. De aceea, el nu este contaminat de asemenea păcate materiale. El este eliberat de orice reacții ale activităților sale.

TEXTUL 22

यदृच्छालाभसन्तुष्टो द्वन्द्वतीतो विमत्सरः ।
समः सिद्धावसिद्धौ च कृत्वापि न निबध्यते ॥२२॥

*yadr̥cchā-lābha-santuṣṭo
dvandvātīto vimatsaraḥ
samaḥ siddhāv asiddhau ca
kṛtvāpi na nibadhyate*

yadr̥cchā—care vine de la sine; *lābha*—cu câștigul; *santuṣṭaḥ*—mulțumit; *dvandva*—dualitatea; *atītaḥ*—depășită; *vimatsaraḥ*—lipsit de invidie; *samaḥ*—neclintit; *siddhau*—la reușită; *asiddhau*—la nereușită; *ca*—și; *kṛtvā*—făptuind; *api*—deși; *na*—niciodată; *nibadhyate*—nu este afectat.

Cel ce se mulțumește cu câștigul ce vine de la sine, lipsit de dualitate și fără invidie, neclintit atât la reușită cât și la nereușită, nu este niciodată încurcat, deși săvârșește mereu activități.

COMENTARIU

Omul conștient de Kṛṣṇa nu se trudește prea mult nici măcar pentru a-și întreține corpul. El se mulțumește cu câștigurile care vin de la sine; nici nu cerșește, nici nu împrumută, ci muncește în mod cinstit, după puterile sale,

și se mulțumește cu orice obține prin muncă. El este deci independent prin modul său de viață. El nu îngăduie ca slujirea altuia să-i împiedice propria slujire în conștiința de Kṛṣṇa. Cu toate acestea, pentru slujirea lui Kṛṣṇa el poate să ia parte la orice fel de activitate, fără să fie tulburat de dualitatea lumii materiale. Dualitatea lumii materiale este resimțită ca frig și căldură sau fericire și nefericire etc. Cel ce este conștient de Kṛṣṇa se află deasupra dualității, căci el nu ezită să acționeze în orice fel pentru satisfacerea lui Kṛṣṇa. De aceea el rămâne neclintit atât la reușită cât și la nereușită. Aceste semne sunt vizibile la cel care a ajuns la deplina cunoaștere transcendentă.

TEXTUL 23

गतसङ्गस्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः ।
यज्ञायाचरतः कर्म समग्रं प्रविलीयते ॥२३॥

*gata-saṅgasya muktasya
jñānavasthita-cetasah
yajñāyācarataḥ karma
samagram praviliyate*

gata-saṅgasya—a celui ce nu mai este atașat de modurile naturii materiale; *muktasya*—a celui eliberat; *jñāna-avasthita*—situată în transcendență; *cetasah*—a cărui înțelepciune; *yajñāya*—în folosul lui Yajña (Kṛṣṇa); *ācarataḥ*—acționând; *karma*—activitatea; *samagram*—în întreg; *praviliyate*—se contopește cu totul.

Activitatea celui ce nu este atașat de modurile naturii materiale și care este pe deplin situat în cunoașterea transcendentă se contopește cu totul în transcendență.

COMENTARIU

Devenind pe deplin conștient de Kṛṣṇa, omul se eliberează de orice dualitate și astfel este eliberat de contaminările modurilor materiale. El poate fi eliberat deoarece își cunoaște poziția constitutivă în relație cu Kṛṣṇa și astfel mintea sa nu se poate abate de la conștiința de Kṛṣṇa. În consecință, orice face, face pentru Kṛṣṇa, care este Vișṇu cel originar. De aceea, practic toate activitățile

sale sunt sacrificii, căci sacrificiul are drept țel satisfacerea Persoanei Supreme, Vișnu sau Kṛșṇa. Reacțiile ce rezultă din aceste activități se contopesc în mod cert în transcendență și omul nu mai suportă efectele lor materiale.

TEXTUL 24

ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविर्ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् ।
ब्रह्मैव तेन गन्तव्यं ब्रह्मकर्मसमाधिना ॥२४॥

*brahmārpaṇam brahma havir
brahmāgnau brahmaṇā hutam
brahmaiva tena gantavyam
brahma-karma-samādhinā*

brahma—de natură spirituală; *arpaṇam*—participarea; *brahma*—Cel Suprem; *haviḥ*—unt; *brahma*—spiritual; *agnau*—în focul care mistuie; *brahmaṇā*—de către sufletul spiritual; *hutam*—oferit; *brahma*—împărăția spirituală; *eva*—cu siguranță; *tena*—de către el; *gantavyam*—de atins; *brahma*—spirituale; *karma*—în activitățile; *samādhinā*—prin completa absorbție.

O persoană care este cu totul absorbită în conștiința de Kṛșṇa va ajunge cu siguranță în împărăția spirituală, datorită contribuției sale depline la activitățile spirituale, în care perfecțiunea este absolută iar ceea ce se dă ca ofrandă este de aceeași natură spirituală.

COMENTARIU

Aici se descrie felul în care activitățile în conștiința de Kṛșṇa ne pot conduce în final la atingerea țelului spiritual. Există felurite activități în conștiința de Kṛșṇa și toate vor fi descrise în versetele următoare. Dar deocamdată se enunță doar principiul conștiinței de Kṛșṇa. Un suflet condiționat, prins în capcana contaminărilor materiale, va acționa în mod cert în această ambianță materială și deci trebuie să iasă din acest mediu. Procesul prin care sufletul condiționat poate ieși din ambianța materială este conștiința de Kṛșṇa. De exemplu, un bolnav care suferă de tulburări intestinale datorită excesului de lactate este tratat cu un alt produs lactat, anume iaurtul. Sufletul condiționat absorbit de materie poate fi vindecat prin conștiința de Kṛșṇa, așa cum

se arată aici în *Gītā*. Acest proces este cunoscut în general ca *yajña* sau activități ori sacrificii destinate doar satisfacerii lui Vișnu sau Kṛṣṇa. Cu cât activitățile din lumea materială sunt tot mai mult îndeplinite în conștiința de Kṛṣṇa sau numai pentru Vișnu, cu-atât atmosfera devine mai spiritualizată prin completa absorbție. Cuvântul *brahma* (Brahman) înseamnă „spiritual“. Dumnezeu este spiritual iar razele corpului Său transcendent sunt numite *brahmajyoti*, strălucirea Sa spirituală. Tot ceea ce există se situează în acest *brahmajyoti*, dar atunci când *jyoti* este acoperit de iluzie (*māyā*) sau de plăcerile materiale, devine material. Acest vâl material poate fi înlăturat dintr-o dată prin conștiința de Kṛṣṇa; astfel ofranda făcută în folosul conștiinței de Kṛṣṇa, agentul care consumă această ofrandă sau contribuție, procesul acestei consumări, cel care contribuie și rezultatul, toate împreună sunt Brahman sau Adevărul Absolut. Adevărul absolut acoperit de către *māyā* este numit materie. Materia care aderă cu totul la cauza Adevărului Absolut își recâștigă calitățile spirituale. Conștiința de Kṛṣṇa este procesul preschimbării conștiinței iluzorii în Brahman sau Cel Suprem. Când mintea este cu totul absorbită în conștiința de Kṛṣṇa se spune că se află în *samādhi* sau transă. Tot ce se săvârșește în această conștiință transcendentă poartă numele de *yajña* sau sacrificiu pentru Absolut. În această stare de conștiință spirituală contribuabilul, contribuția sa, consumarea acesteia, cel care săvârșește sau conduce acea îndeplinire și rezultatul sau câștigul ultim— toate devin una în Absolut, Supremul Brahman. Aceasta este metoda conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 25

दैवमेवापरे यज्ञं योगिनः पर्युपासते ।
ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं यज्ञेनैवोपजुह्वति ॥२५॥

daivam evāpare yajñam
yoginaḥ paryupāsate
brahmāgnāv apare yajñam
yajñenaivopajuhvati

daivam—adorându-i pe semizeii; *eva*—astfel; *apare*—alții; *yajñam*—sacrificii; *yoginaḥ*—mistici; *paryupāsate*—adoră în mod desăvârșit; *brahma*—Adevărului Absolut; *agnau*—în focul; *apare*—alții; *yajñam*—sacrificiu; *yajñena*—prin sacrificiu; *eva*—astfel; *upajuhvati*—oferă.

Unii yoghini îi adoră în chip desăvârșit pe semizei oferindu-le diferite sacrificii, iar alții oferă sacrificii în focul Supremului Brahman.

COMENTARIU

Așa cum s-a menționat mai sus, cel ce este angajat în îndeplinirea datoriilor în conștiința de Kṛṣṇa este numit și yoghin desăvârșit sau mistic de cel mai înalt grad. Dar există și alții care săvârșesc sacrificii similare, închinându-se semizeilor, precum și alții care sacrifică Supremului Brahman sau aspectului impersonal al Domnului Suprem. Astfel că există diferite tipuri de sacrificii, în funcție de diversele categorii. Aceste diverse categorii de sacrificii făcute de diferite tipuri de sacrificatori delimitează doar în mod superficial felurile de sacrificii. În realitate, sacrificiu înseamnă a-L satisface pe Domnul Suprem, Vișṇu, cunoscut și ca Yajña. Toate tipurile de sacrificii diferite se pot încadra în două categorii principale: sacrificiul bunurilor materiale și sacrificiul ce urmărește cunoașterea transcendentă. Cei aflați în conștiința de Kṛṣṇa sacrifică toate posesiunile materiale pentru satisfacția Domnului Suprem, pe când alții, care doresc anumite feluri de fericire materială, își sacrifică posesiunile materiale pentru a-i satisface pe semizeii ca Indra, zeul-soare etc. Iar alții, care sunt impersonaliști, își sacrifică propria identitate, contopindu-se cu existența impersonalului Brahman. Semizeii sunt ființe puternice, stabilite de Domnul Suprem pentru a menține și supraveghea toate funcțiile materiale, cum ar fi încălzirea, udarea și luminarea universului. Cei ce sunt preocupați de beneficii materiale îi adoră pe semizei prin diferite sacrificii, potrivit ritualurilor vedice. Ei sunt numiți *bahv-īśvara-vādī* sau cei ce cred în mai mulți zei. Dar alții, care se închină aspectului impersonal al Adevărului Absolut și consideră formele semizeilor ca fiind temporare, își sacrifică sinele individual în focul suprem și astfel pun capăt existenței lor individuale, contopindu-se cu existența Supremului. Acești impersonaliști își sacrifică tot timpul în speculații filosofice pentru a înțelege natura transcendentă a Supremului. Cu alte cuvinte, cei ce muncesc pentru obținerea fructului își sacrifică posesiunile materiale pentru plăceri materiale, în timp ce impersonalistul își sacrifică identitatea materială în vederea contopirii cu existența Supremului. Pentru un impersonalist, altarul focului sacrificial este Supremul Brahman, iar ofranda este sinele mistuit de focul lui Brahman. Însă cel ce este conștient de Kṛṣṇa, așa cum este Arjuna, sacrifică totul pentru satisfacția lui Kṛṣṇa, și astfel toate posesiunile sale materiale, precum și propriul sine, totul este sacrificat pentru Kṛṣṇa. Astfel, el este un yoghin de prima categorie, dar nu își pierde existența individuală.

TEXTUL 26

श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुह्वति ।
शब्दादीन् विषयानन्य इन्द्रियाग्निषु जुह्वति ॥२६॥

*śrotrādīnīndriyāṅy anye
saṁyamāgniṣu juhvati
śabdādīn viṣayān anya
indriyāgniṣu juhvati*

śrotra-ādīni—cum ar fi auzul; *indriyāṅi*—simțurile; *anye*—alții; *saṁyama*—al stăpânirii de sine; *agniṣu*—în focurile; *juhvati*—oferă; *śabda-ādīn*—vibrația sonoră etc.; *viṣayān*—obiectele satisfacerii simțurilor; *anye*—alții; *indriya*—organelor de simț; *agniṣu*—în focurile; *juhvati*—sacrifică.

Unii [brahmacārī neprihāṇī] sacrifică auzul și celelalte simțuri în focul controlului mental, iar alții [familisti care trăiesc după principii reglatoare] sacrifică obiectele simțurilor în focul simțurilor.

COMENTARIU

Cei ce sunt cuprinși în cele patru diviziuni ale vieții umane, adică *brahmacārī*, *gṛhastha*, *vānaprastha* și *sannyāsī* sunt cu toții destinați să devină yoghini desăvârșiți sau transcendentaliști. Întrucât viața umană nu este destinată satisfacerii simțurilor, cum fac animalele, cele patru diviziuni ale vieții umane sunt astfel alcătuite încât omul să poată deveni perfect în viața spirituală. Cei ce sunt *brahmacārī* sau învățăcei, aflați în grija unui maestru spiritual autentic, își stăpânesc mintea abținându-se de la plăcerile simțurilor. Un *brahmacārī* aude doar cuvinte privitoare la conștiința de Kṛṣṇa; ascultarea este principiul de bază al înțelegerii și de aceea un *brahmacārī* pur se angajează deplin în *harer nāmānukīrtanam*—cântarea și ascultarea gloriei lui Dumnezeu. El se abține de la ascultarea vibrațiilor sunetelor materiale și auzul său este cuprins de vibrația sonoră spirituală a lui Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa. În mod similar, cel ce este căsătorit, căruia îi sunt îngăduite anumite plăceri ale simțurilor, săvârșește aceste activități cu multă reținere. Societatea umană este în general înclinată spre plăcerile sexuale, beție și consumul de carne, dar cel ce duce o viață de familie potrivit prescripțiilor scripturilor nu se dedă practicării sexualității și altor plăceri ale simțurilor fără nici o restricție. Căsătoria întemeiată pe principiile vieții religioase este curentă în toate societățile umane

civilizate, pentru că acesta este modul de a reglementa viața sexuală. Această viață sexuală limitată, lipsită de atașament, este tot un fel de *yajña*, pentru că un om căsătorit care se stăpânește pe sine își sacrifică înclinațiile obișnuite înspre plăcerile simțurilor pentru o viață mai înaltă, o viață spirituală.

TEXTUL 27

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे ।
आत्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते ॥२७॥

sarvāṇīndriya-karmāṇi
prāṇa-karmāṇi cāpare
ātma-saṁyama-yogāgnau
juhvati jñāna-dīpīte

sarvāṇi—ale tuturor; *indriya*—simțurilor; *karmāṇi*—funcții; *prāṇa-karmāṇi*—funcțiile suflurilor vitale; *ca*—și; *apare*—alții; *ātma-saṁyama*—al controlării minții; *yoga*—procesului unificator; *agnau*—în focul; *juhvati*—oferă; *jñāna-dīpīte*—din râvnă fierbinte pentru realizarea de sine.

Alții, care sunt preocupați în obținerea realizării de sine prin controlul minții și al simțurilor, oferă funcțiile tuturor simțurilor și ale suflurilor vitale ca jertfe în focul minții controlate.

COMENTARIU

Aici se face referință la sistemul yoga conceput de Patañjali. În *Yoga-sūtra* lui Patañjali sufletul este numit *pratyag-ātmā* și *parāg-ātmā*. Atâta vreme cât sufletul este atașat de plăcerile simțurilor, este numit *parāg-ātmā*, dar de îndată ce același suflet devine detașat de aceste plăceri senzoriale este numit *pratyag-ātmā*. Sufletul este supus influenței funcțiilor celor zece sufluri care acționează în corp și acestea sunt percepute prin intermediul sistemului respirator. Sistemul de yoga al lui Patañjali dă instrucțiuni tehnice asupra felului în care se pot controla funcțiile suflurilor din corp, astfel încât în final toate funcțiile suflurilor interne să favorizeze purificarea sufletului de legăturile materiale. Potrivit acestui sistem yoga, țelul ultim este *pratyag-ātmā*. Acest *pratyag-ātmā* este retras de la activitățile în domeniul materiei. Simțurile interacționează cu obiectele simțurilor, permițând urechii să audă, ochilor

să vadă, nasului să miroase, limbii să guste și mâinii să pipăie, și astfel toate acestea sunt angajate în activități în afara sinelui; acestea poartă numele de funcții ale lui *prāna-vāyu*. *Apāna-vāyu* este suflul care merge în jos, *vyāna-vāyu* determină restrângerea și expansiunea, *samāna-vāyu* asigură echilibrul iar *udāna-vāyu* merge în sus; cel ce este iluminat pune toate aceste sufluri în slujba realizării de sine.

TEXTUL 28

द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथापरे ।
स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ॥२८॥

dravya-yajñās tapo-yajñā
yoga-yajñās tathāpare
svādhyāya-jñāna-yajñās ca
yatayaḥ samśita-vratāḥ

dravya-yajñāḥ—sacrificarea propriilor posesiuni; *tapah-yajñāḥ*—sacrificiul ascezei; *yoga-yajñāḥ*—sacrificiul yogăi cu opt părți; *tathā*—astfel; *apare*—alții; *svādhyāya*—sacrificiul studierii *Vedelor*; *jñāna-yajñāḥ*—sacrificiul înaintării în cunoașterea transcendentă; *ca*—și; *yatayaḥ*—cei iluminați; *samśita-vratāḥ*—ce țin legăminte aspre.

Unii, ținând legăminte aspre, devin iluminați prin sacrificarea posesiunilor lor, alții prin severe austerități, practicând yoga mistică cu opt părți, sau prin studierea Vedelor pentru a înainta în cunoașterea transcendentă.

COMENTARIU

Aceste sacrificii pot fi clasificate în diverse categorii. Există persoane care-și sacrifică avuțiile sub forma diferitelor tipuri de binefaceri. În India, comunitatea negustorilor înstăriți sau aristocrații deschid tot felul de instituții de binefacere cum ar fi *dharma-śālā*, *anna-kṣetra*, *atithi-śālā*, *anāthālaya* și *vidyā-pīṭha*. La fel și în alte țări există multe spitale, cămine de bătrâni și alte fundații de binefacere destinate să distribuie gratuit hrană, educație și tratament medical pentru cei săraci. Toate aceste acțiuni caritabile sunt numite *dravyamaya-yajñā*. Există alții care, pentru a obține o situație mai înaltă în viață sau pentru a ajunge pe planetele superioare din acest univers acceptă de

bună voie tot felul de austerități cum ar fi *candrāyaṇa* și *cāturmāsya*. Aceste procese impun legăminte aspre, care cer respectarea unor reguli de viață foarte stricte. De exemplu, în legământul *cāturmāsya* practicantul nu se rade timp de patru luni pe an (din iulie până în octombrie), nu mănâncă anumite alimente, nu mănâncă mai mult de o dată pe zi sau nu-și părăsește de loc casa. Această sacrificare a confortului vieții este numită *tapomaya-yajña*. Există și alții care practică diferite tipuri de yoga mistică, cum este sistemul lui Patañjali, (pentru contopirea cu Absolutul) sau *haṭha-yoga* ori *aṣṭāṅga-yoga* (pentru anumite perfecțiuni). Alții fac pelerinaje la toate locurile sfinte. Toate aceste practici sunt numite *yoga-yajña*, sacrificiul pentru obținerea unui anume tip de perfecțiune în lumea materială. Există alții care se ocupă cu studierea diferitelor scrieri vedice, în special *Upanișadele* și *Vedānta-sūtra* sau filosofia Sāṅkhya. Toate acestea poartă numele de *svādhyāya-yajña* sau angajarea în sacrificiul studiului. Toți acești yoghini sunt angajați cu credință în diferite tipuri de sacrificii, căutând să ajungă la un stadiu de viață mai elevată. Conștiința de Kṛṣṇa este însă diferită de acestea, căci este slujire directă a Domnului Suprem. Conștiința de Kṛṣṇa nu poate fi obținută prin nici unul din sus-menționatele tipuri de sacrificii, dar poate fi obținută prin îndurarea Domnului și a devoțiilor Săi adevărați. De aceea, conștiința de Kṛṣṇa este situată în transcendență.

TEXTUL 29

अपाने जुह्वति प्राणं प्राणेऽपानं तथापरे ।
 प्राणापानगती रुद्ध्वा प्राणायामपरायणाः ।
 अपरे नियताहाराः प्राणान् प्राणेषु जुह्वति ॥२९॥

apāne juhvati prāṇam
prāṇe 'pānam tathāpare
prāṇāpana-gatī ruddhvā
prāṇāyāma-parāyaṇāḥ
apare niyatāhārāḥ
prāṇān prāṇeṣu juhvati

apāne—în suflul care merge în jos; *juhvati*—oferă; *prāṇam*—suflul ce acționează în afară; *prāṇe*—în suflul ce merge în afară; *apānam*—suflul coborât; *tathā*—precum și; *apare*—alții; *prāṇa*—a suflului ce merge în afară;

apāna—și a suflului coborător; *gati*—mișcare; *ruddhvā*—oprind; *prāṇa-āyama*—transa provocată de oprirea completă a respirației; *parāyanāḥ*—înclinați spre aceasta; *apare*—alții; *niyata*—controlând; *āhārāḥ*—hrănirea; *prāṇān*—suflurile ce merg în afară; *prāṇeṣu*—în suflurile ce merg în afară; *juhvati*—sacrifică.

Și alții, care năzuiesc spre controlul respirației pentru a rămâne în transă, se deprind să sacrifice mișcarea suflului expirator în cel inspirator și a suflului inspirator în cel expirator, și astfel, oprindu-și complet respirația, ajung să rămână în transă. Alții, reducându-și hrana, oferă ca sacrificiu suflul expirator în el însuși.

COMENTARIU

Sistemul de yoga pentru controlul procesului respirator este numit *prāṇāyama* și este practicat la începutul sistemului *hatha-yoga*, cu ajutorul diferitelor posturi de așezare. Toate aceste procese sunt recomandate pentru stăpânirea simțurilor și înaintarea către realizarea spirituală. Această practică cuprinde controlul suflurilor din interiorul corpului, astfel încât mișcarea lor să fie inversată. Suflul numit *apāna* merge în jos iar *prāṇa* merge în sus. Yoghinul care practică *prāṇāyama* se deprinde să respire în mod invers, până ce toate curente sunt neutralizate în *pūraka*, echilibru. Oferirea aerului expirat în cel inspirat se numește *recaka*. Când ambele curente de aer sunt complet oprite, se spune că yoghinul este în *kumbhaka-yoga*. Practicând *kumbhaka-yoga* se poate prelungi durata vieții pentru a ajunge la perfecțiunea realizării spirituale. Yoghinul înțelept este interesat să obțină perfecțiunea într-o singură viață, fără să o aștepte pe cea viitoare. Practicând *kumbhaka-yoga*, yoghinii pot să-și prelungească viața cu foarte mulți ani. Însă cel ce este conștient de Kṛṣṇa, fiind situat mereu în slujirea cu iubire spirituală a Domnului, ajunge automat să-și stăpânească simțurile. Simțurile sale, fiind mereu angajate în slujba lui Kṛṣṇa, nu au cum să fie angajate în altceva. Astfel, la sfârșitul vieții, el este în mod firesc transferat la nivelul transcendent al lui Śrī Kṛṣṇa; în consecință, el nu încearcă să-și mărească longevitatea. El este de îndată ridicat la nivelul eliberării, așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā* (14.26):

*mām ca yo 'vyabhicāreṇa
bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatīyaitān
brahma-bhūyāya kalpate*

„Cel ce se angajează în slujirea devoțională neprihănită a Domnului transcendente modurile naturii materiale și este de îndată înălțat la nivel spiritual.“ Cel ce este conștient de Kṛṣṇa se află încă de la început la nivel transcendent și rămâne mereu în această stare de conștiință. De aceea aici nu există cădere, și până la urmă el intră în sălașul lui Dumnezeu fără nici o amânare. Practica reducerii hranei se face automat atunci când se consumă numai *kṛṣṇa-prasādam* sau hrana oferită mai întâi lui Dumnezeu. Diminuarea hranei este de mare ajutor în stăpânirea simțurilor, iar fără stăpânirea simțurilor nu se poate ieși din capcana materiei.

TEXTUL 30

सर्वेऽप्येते यज्ञविदो यज्ञक्षपितकल्मषाः ।
यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम् ॥३०॥

*sarve 'py ete yajña-vido
yajña-kṣapita-kalmaṣāḥ
yajña-śiṣṭāmṛta-bhujo
yānti brahma sanātanam*

sarve—toți; *api*—deși aparent diferiți; *ete*—aceștia; *yajña-vidah*—cunoscând scopul îndeplinirii de sacrificii; *yajña-kṣapita*—fiind purificați în urma acestor sacrificii; *kalmaṣāḥ*—de reacțiile păcătoase; *yajña-śiṣṭa*—al rezultatului îndeplinirii de *yajña*; *amṛta-bhujah*—cei care au gustat acest nectar; *yānti*—ajung la; *brahma*—suprema; *sanātanam*—atmosfera eternă.

Toți acești făptuitori care cunosc rostul sacrificiului sunt curățați de reacțiile păcatelor și după ce-au gustat din nectarul roadelor sacrificiului avansează către atmosfera eternă supremă.

COMENTARIU

Din explicația anterioară a diverselor tipuri de sacrificii (sacrificarea propriilor bunuri, studierea *Vedelor* sau a doctrinelor filosofice și practicarea sistemului yoga) se înțelege că scopul comun tuturor acestora este stăpânirea simțurilor. Satisfacerea simțurilor este rădăcina care dă naștere existenței materiale; de aceea, până ce omul nu ajunge la un nivel situat dincolo de plăcerile simțurilor, nu există nici o șansă pentru el să fie înălțat la nivelul etern al cunoaș-

terii perfecte, fericirii perfecte și existenței împlinite. Acest nivel se află în sfera eternității sau sfera lui Brahman. Toate sacrificiile menționate anterior îl ajută pe om să se curețe de toate păcatele rezultate din existența materială. Prin acest progres al vieții sale, nu numai că omul ajunge fericit și prosper în această viață, ci și la sfârșitul ei va intra în împărăția eternă a lui Dumnezeu, fie contopindu-se cu impersonalul Brahman, fie alăturându-se Personalității Supreme a Divinității, Kṛṣṇa.

TEXTUL 31

नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य कुतोऽन्यः कुरुसत्तम ॥३१॥

*nāyaṁ loko 'sty ayajñasya
kuto 'nyaḥ kuru-sattama*

na — nicidecum; *ayam* — această; *lokaḥ* — planetă; *asti* — există; *ayajñasya* — pentru cel ce nu săvârșește sacrificii; *kutaḥ* — de unde; *anyaḥ* — cealaltă; *kuru-sat-tama* — o, cel mai bun din dinastia Kuru.

O, tu cel mai bun din dinastia Kuru, fără sacrificiu cineva nu poate niciodată trăi fericit pe această planetă, sau în această viață; ce să mai spunem despre următoarea?

COMENTARIU

În orice formă de existență materială ne-am afla, suntem fără nici o excepție supuși ignoranței în ce privește natura noastră reală. Cu alte cuvinte, existența în lumea materială se datorează multiplelor reacții ale existențelor noastre păcătoase. Ignoranța este cauza vieții în păcat, iar viața în păcat pricinuieste agățarea noastră de existența materială. Forma umană de viață este singura portiță de scăpare prin care putem ieși din această capcană. *Vedele* deci ne dau o șansă de scăpare, evidențiind calea religiei, a bunăstării economice, a satisfacerii reglementate a simțurilor și, la urmă, mijlocul de a ieși cu totul din această stare de suferință. Calea religiei sau diferitele feluri de sacrificii recomandate anterior rezolvă automat problemele noastre economice. Prin îndeplinirea de *yajña* putem obține suficientă hrană, suficient lapte etc. — chiar dacă se produce o așa-numită creștere a populației. Când corpul este îndestulat, urmează stadiul satisfacerii simțurilor. De aceea, *Vedele* prescriu căsătoria

religioasă pentru reglementarea satisfacerii simțurilor. Prin aceasta, omul este înălțat treptat la nivelul eliberării de legăturile materiale, iar cea mai înaltă perfecțiune a vieții eliberate este asocierea cu Domnul Suprem. Desăvârșirea se obține prin îndeplinirea de *yajña* (sacrificii), așa cum se descrie mai sus. Deci dacă un om nu este înclinat spre îndeplinirea de *yajña* conform cu *Vedele*, cum poate să se aștepte la o viață fericită chiar în acest corp, spre a nu mai vorbi de un alt corp, pe o altă planetă? Există diferite grade de confort material pe diferite planete cerești și, în toate cazurile, cei care săvârșesc diferite feluri de *yajña* se bucură acolo de o fericire nemărginită. Dar cea mai mare fericire pe care o poate dobândi un om este aceea de a fi înălțat pe planetele spirituale prin practicarea conștiinței de Kṛṣṇa. O viață dedicată conștiinței de Kṛṣṇa este deci soluția tuturor problemelor existenței materiale.

TEXTUL 32

एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे ।
कर्मजान् विद्धि तान् सर्वानिवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥३२॥

evam bahu-vidhā yajñā
vitatā brahmaṇo mukhe
karma-jān viddhi tān sarvān
evam jñātvā vimokṣyase

evam—astfel; *bahu-vidhāḥ*—multe feluri de; *yajñāḥ*—sacrificii; *vitatāḥ*—sunt răspândite; *brahmaṇaḥ*—a *Vedelor*; *mukhe*—prin gura; *karma-jān*—născute din activitate; *viddhi*—trebuie să le cunoști; *tān*—pe acestea; *sarvān*—toate; *evam*—astfel; *jñātvā*—cunoscându-le; *vimokṣyase*—vei fi eliberat.

Toate aceste felurite sacrificii sunt aprobate de Vede și toate se nasc din diferite activități. Cunoscându-le în acest fel, vei fi eliberat.

COMENTARIU

Diferitele tipuri de sacrificii discutate anterior sunt menționate în *Vede* potrivit cu diferitele tipuri de făptuitori. Întrucât oamenii sunt atât de profund absorbiți de concepția corporală, aceste sacrificii sunt astfel alcătuite încât

fiecare să-și poată folosi fie corpul, fie mintea, fie intelectul. Dar toate sunt recomandate pentru ca în final să se ajungă la eliberarea de corpul material. Acest lucru este confirmat aici de Domnul cu propria Sa gură.

TEXTUL 33

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञः परन्तप ।
सर्वं कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥३३॥

*śreyān dravya-mayād yajñāj
jñāna-yajñāḥ parantapa
sarvaṁ karmākhilam pārtha
jñāne parisamāpyate 7*

śreyān—mai bun; *dravya-mayāt*—a bunurilor materiale; *yajñāt*—decât sacrificiul; *jñāna-yajñāḥ*—sacrificiul în cunoaștere; *parantapa*—o, tu cel ce-ți pedepsești dușmanii; *sarvam*—toate; *karma*—activitățile; *akhilam*—în totalitate; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *jñāne*—în cunoaștere; *parisamāpyate*—sfârșesc.

O, tu cel ce-ți pedepsești dușmanii, sacrificiul îndeplinit în cunoaștere este mai bun decât simpla sacrificare a posesiunilor materiale. O, fiu al lui Pṛthā, până la urmă toate sacrificiile activităților culminează în cunoașterea transcendentă.

COMENTARIU

Scopul tuturor sacrificiilor este acela de a ajunge la starea cunoașterii depline, apoi de a dobândi eliberarea de suferințele materiale și, în final, angajarea în slujirea cu iubire spirituală a Domnului Suprem (conștiința de Kṛṣṇa). Cu toate acestea, există un secret al tuturor acestor diverse acțiuni de sacrificare, și acest secret trebuie să fie dezvăluit. Sacrificiile iau uneori forme diferite, potrivit cu credința specifică celui ce le săvârșește. Atunci când credința sa atinge stadiul cunoașterii transcendente, executorul sacrificiului trebuie considerat a fi mult mai avansat decât cei care-și sacrifică doar bunurile materiale fără a avea această cunoaștere, deoarece fără atingerea cunoașterii sacrificiile rămân la nivel material și nu aduc beneficii spirituale. Adevărata cunoaștere

culminează în conștiința de Kṛṣṇa, stadiul cel mai înalt al cunoașterii transcendente. Dacă nu se ridică până la cunoaștere, sacrificiile rămân simple activități materiale. Când însă acestea se ridică la nivelul cunoașterii transcendente, toate aceste activități ajung să facă parte din domeniul spiritual. În funcție de diferența de conștiință, activitățile sacrificiale sunt uneori numite *karma-kāṇḍa* (activități fructuoase), iar altele *jñāna-kāṇḍa* (cunoașterea care urmărește adevărul). Cea mai bună dintre acestea este cea care are drept scop cunoașterea.

TEXTUL 34

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया ।
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥३४॥

*tad viddhi praṇipātena
paripraśnena sevayā
upadekṣyanti te jñānam
jñāninas tattva-darśinaḥ*

tat—această cunoaștere a diferitelor sacrificii; *viddhi*—încearcă să înțelegi; *praṇipātena*—apropiindu-te de un maestru spiritual; *paripraśnena*—întrebând cu supunere; *sevayā*—prin slujire; *upadekṣyanti*—ei te vor iniția; *te*—pe tine; *jñānam*—în cunoaștere; *jñāninaḥ*—cei ce au dobândit realizarea de sine; *tattva*—ai adevărului; *darśinaḥ*—văzători.

Încearcă doar să afli adevărul apropiindu-te de un maestru spiritual. Întreabă-l cu supunere și pune-te în slujba sa. Sufletele realizate de sine îți pot împărtăși cunoașterea, căci ele au văzut adevărul.

COMENTARIU

Calea realizării spirituale este fără îndoială dificilă, de aceea Domnul ne sfătuiește să ne apropiem de un maestru spiritual autentic aflat pe linia succesiunii disciplice ce pornește de la Domnul Însuși. Nimeni nu poate fi un adevărat maestru spiritual fără să se conformeze acestui principiu al succesiunii disciplice. Domnul este maestrul spiritual originar, iar cel ce face parte din succesiunea disciplică poate transmite mesajul Domnului așa cum este către discipolul său. Nimeni nu poate ajunge la realizarea spirituală fabricând propria sa metodă, așa cum este acum la modă printre fățarnicii fără minte. În

Bhāgavatam (6.3.19) se spune: *dharmam tu sākṣād bhagavat-praṇītam*—calea religiei este enunțată direct de către Domnul. Prin urmare, speculația mentală și argumentele seci nu-l pot ajuta pe om să apuce pe drumul drept. Și nici prin studierea independentă a cărților de înțelepciune nu se poate progresa în viața spirituală. Pentru a primi cunoașterea trebuie să ne apropiem de un maestru spiritual autentic. Un asemenea maestru spiritual trebuie acceptat cu deplină supunere și trebuie să-l slujim ca niște umili servitori, fără falsă mândrie. Secretul înaintării în viața spirituală este acela de a-l mulțumi pe maestrul spiritual care a ajuns la realizarea de sine. Întrebările și supunerea constituie combinația cea mai potrivită pentru cunoașterea spirituală. Fără supunere și slujire, informațiile obținute de la maestrul spiritual învățat nu aduc nici un folos. Trebuie să fim capabili să trecem încercarea la care ne supune maestrul spiritual și, atunci când el vede că dorința discipolului este sinceră, îl binecuvântează de îndată cu cunoașterea spirituală veritabilă. În acest verset se condamnă atât supunerea oarbă, cât și informațiile absurde. Nu trebuie doar să ascultăm cu supunere cele spuse de maestrul spiritual, ci trebuie să obținem de la el înțelegerea clară a acestor lucruri, prin supunere, slujire și cercetare. Un maestru spiritual autentic este prin natura sa plin de afecțiune față de discipol. De aceea, atunci când învățăcelul este supus și gata mereu să-l slujească, atunci schimbul reciproc de întrebări și învățătură ajunge desăvârșit.

TEXTUL 35

यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहमेवं यास्यसि पाण्डव ।
येन भूतान्यशेषाणि द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि ॥३५॥

*yaj jñātvā na punar moham
evam yāsyasi pāṇḍava
yena bhūtāny aśeṣāṇi
drakṣyasi ātmany atho mayi*

yat—ceea ce; *jñātvā*—cunoscând; *na*—nu; *punaḥ*—din nou; *moham*—în iluzie; *evam*—ca aceasta; *yāsyasi*—vei merge; *pāṇḍava*—o, fiu al lui Pându; *yena*—prin care; *bhūtāni*—entitățile vii; *aśeṣāṇi*—toate; *drakṣyasi*—vei vedea; *ātmani*—în Sufletul Suprem; *atha u*—sau, cu alte cuvinte; *mayi*—în Mine.

Dobândind adevărata cunoaștere de la un suflet realizat de sine, nu vei mai cădea niciodată într-o astfel de iluzie, căci prin această cunoaștere vei vedea că toate ființele sunt doar părți ale Supremului sau, cu alte cuvinte, că ele Îmi aparțin Mie.

COMENTARIU

Rezultatul primirii cunoașterii de la un suflet realizat sau de la cel ce cunoaște lucrurile așa cum sunt în mod real este înțelegerea faptului că toate ființele sunt părți integrante ale Personalității Supreme a Divinității, Śrī Kṛṣṇa. Sentimentul existenței separate de Kṛṣṇa este numit *māyā* (*mā*—nu; *yā*—aceasta). Unii cred că nu avem nimic de-a face cu Kṛṣṇa, că Kṛṣṇa este doar o mare personalitate istorică și că Absolutul este impersonalul Brahman. În realitate, așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā*, acest Brahman impersonal este strălucirea persoanei lui Kṛṣṇa. Kṛṣṇa, în calitate de Persoană Supremă a lui Dumnezeu este cauza tuturor lucrurilor. În *Brahma-saṁhitā* se afirmă limpede că Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității, cauza tuturor cauzelor. Chiar și milioanele de încarnări sunt doar diferitele sale expansiuni. În mod similar, entitățile vii sunt și ele expansiuni ale lui Kṛṣṇa. Filozofii *māyāvādi* consideră în mod greșit că Kṛṣṇa Își pierde propria existență separată în multiplele Sale expansiuni. Acesta este un mod de gândire material. În lumea materială suntem obișnuiți ca atunci când un lucru este împărțit în fragmente să-și piardă identitatea originală. Dar filozofii *māyāvādi* nu pot să înțeleagă că **absolut** înseamnă că unu și cu unu face unu iar unu fără unu face tot unu. Așa se întâmplă în domeniul absolutului.

Din lipsa unei cunoașteri suficiente a științei absolutului suntem acum acoperiți de iluzie și credem că suntem separați de Kṛṣṇa. Deși suntem părți separate ale lui Kṛṣṇa, noi nu suntem totuși diferiți de El. Diferențele corporale dintre entitățile vii constituie *māyā* sau ceea ce nu este real. Noi toți suntem destinați să-L mulțumim pe Kṛṣṇa. Arjuna credea că relațiile corporale vremelnice cu rudele sale erau mai importante decât legăturile sale spirituale eterne cu Kṛṣṇa. Întreaga învățătură din *Gītā* țintește spre această concluzie: entitatea vie, fiind în slujba lui Kṛṣṇa, nu poate fi separată de El, iar faptul de a se considera ca având o identitate separată de Kṛṣṇa este numit *māyā*. Entitățile vii, ca părți integrante distincte ale Supremului, au de împlinit un scop. Uitându-și acest scop din vremuri imemorabile, ajung în diferite corpuri ca oameni, animale, semizei etc. Aceste diferențe corporale provin din uitarea slujirii spirituale datorate Domnului. Însă cel care se angajează în slujirea transcendentă prin intermediul conștiinței de Kṛṣṇa este de îndată

eliberat de această iluzie. O asemenea cunoaștere pură poate fi dobândită doar de la maestrul spiritual autentic și prin aceasta se poate înlătura iluzia că entitatea vie este egală cu Kṛṣṇa. Cunoașterea supremă înseamnă să știi că Kṛṣṇa, Sufletul Suprem, este refugiul suprem pentru toate entitățile vii, iar prin renunțarea la această ocrotire entitățile vii sunt amăgite de energia materială, închipuindu-și că au o identitate separată. Astfel, sub influența diferitelor tipuri de identitate materială, ele ajung să Îl uite pe Kṛṣṇa. Însă atunci când aceste entități vii amăgite ajung să fie situate în conștiința de Kṛṣṇa, se înțelege că ele se află pe calea eliberării, așa cum se confirmă în *Śrīmad-Bhāgavatam* (2.10.6): *muktir hitvānyathā-rūpaṁ svarūpeṇa vyavasthitiḥ*. Eliberarea înseamnă a te situa în starea originală de etern slujitor al lui Kṛṣṇa (sau în conștiința de Kṛṣṇa).

TEXTUL 36

अपि चेदसि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ।
सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं सन्तरिष्यसि ॥३६॥

*api ced asi pāpebhyaḥ
sarvebhyaḥ pāpa-kṛt-tamaḥ
sarvaṁ jñāna-plavenaiva
vrjinaṁ santariṣyasi*

api—chiar; *ced*—dacă; *asi*—ești; *pāpebhyaḥ*—dintre păcătoși; *sarvebhyaḥ*—dintre toți; *pāpa-kṛt-tamaḥ*—cel mai mare păcătos; *sarvam*—toate aceste păcate; *jñāna-plavena*—cu corabia cunoașterii transcendente; *eva*—desigur; *vrjinam*—oceanul suferințelor; *santariṣyasi*—vei trece în întregime.

Chiar de-ai fi socotit cel mai mare păcătos dintre toți păcătoșii, odată ajuns în corabia cunoașterii transcendente, vei fi în stare să străbați oceanul suferințelor.

COMENTARIU

Cunoașterea corectă a propriei poziții constitutive în raport cu Kṛṣṇa este atât de minunată încât poate să-l scoată dintr-o dată pe om din lupta pentru existență care se poartă continuu în acest ocean al ignoranței. Această lume materială este privită uneori ca un ocean al ignoranței iar alteori ca o pădure

în flăcări. În mijlocul oceanului, oricât de bun înotător ar fi cineva, lupta sa pentru existență este foarte dură. Însă dacă apare cineva care-l scoate pe acest înotător care se chinuie, din valurile oceanului, el este cel mai mare salvator. Cunoașterea desăvârșită primită de la Personalitatea Supremă a Divinității este calea eliberării. Corabia conștiinței de Kṛṣṇa este foarte simplă, dar în același timp este și cea mai sublimă din toate.

TEXTUL 37

यथैधांसि समिद्धोऽग्निर्भस्मसात्कुरुतेऽर्जुन ।
ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात्कुरुते तथा ॥३७॥

*yathaidhānsi samiddho 'gnir
bhasma-sāt kurute 'rjuna
jñānāgniḥ sarva-karmāṇi
bhasma-sāt kurute tathā*

yathā—așa cum; *edhānsi*—lemnul de foc; *samiddhaḥ*—arzând; *agniḥ*—focul; *bhasma-sāt*—în cenușă; *kurute*—preface; *arjuna*—o, Arjuna; *jñānāgniḥ*—focul cunoașterii; *sarva-karmāṇi*—toate reacțiile activităților materiale; *bhasma-sāt*—în cenușă; *kurute*—preface; *tathā*—de asemenea.

Așa cum focul care arde preface lemnele în cenușă, o Arjuna, la fel și focul cunoașterii preface în scrum toate reacțiile activităților materiale.

COMENTARIU

Cunoașterea desăvârșită a sinelui și Suprasinelui, ca și a legăturii lor, este comparată aici cu focul. Acest foc nu numai că arde toate reacțiile activităților lipsite de pietate, ci arde de asemenea și toate reacțiile activităților pioase, transformându-le în scrum. Există mai multe stadii ale acestor reacții: reacții în curs de pregătire, reacții care se împlinesc, reacții deja împlinite și reacții încă nemanifestate. Însă cunoașterea poziției constitutive a entității vii transformă totul în scrum. Când un om a ajuns la cunoașterea completă, toate reacțiile, atât *a priori* cât și *a posteriori* sunt consumate. În *Vede* (*Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣad* 4.4.22) se afirmă: *ubhe uhaivaiṣa ete taraty amṛtaḥ sādhu-asādhūnī*. „Acela va trece dincolo de amândouă felurile de reacții ale activităților, atât de cele pioase, cât și de cele nepioase.“

TEXTUL 38

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।
तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति ॥३८॥

*na hi jñānena sadṛśam
pavitram iha vidyate
tat svayaṁ yoga-samsiddhaḥ
kālenātmani vindati*

na—nimic; *hi*—cu siguranță; *jñānena*—cu cunoașterea; *sadṛśam*—în comparație; *pavitram*—sfințit; *iha*—în această lume; *vidyate*—există; *tat*—această; *svayam*—însăși; *yoga*—în devoțiune; *samsiddhaḥ*—cel desăvârșit; *kālena*—cu timpul; *ātmani*—în sine însuși; *vindati*—se bucură de.

Nimic din lumea aceasta nu este atât de pur și de sublim precum cunoașterea transcendentă. Această cunoaștere este fructul împlinit al întregului misticism. Iar cel desăvârșit în practica slujirii devoționale se bucură de această cunoaștere în el însuși, la vremea potrivită.

COMENTARIU

Când vorbim de cunoaștere transcendentă ne referim la ceea ce ține de înțelegerea celor spirituale. Ca atare, nu există nimic atât de sublim și pur precum cunoașterea transcendentă. Ignoranța este cauza legării noastre iar cunoașterea este cauza eliberării. Această cunoaștere este fructul matur al slujirii devoționale și când cineva ajunge la cunoașterea transcendentă, nu mai are nevoie să caute pacea în altă parte, pentru că se bucură de pace înăuntrul său. Cu alte cuvinte, această cunoaștere și pace culminează în conștiința de Kṛṣṇa. Aceasta este concluzia finală din *Bhagavad-gītā*.

TEXTUL 39

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥३९॥

*śraddhāvāṅlabhate jñānam
tat-paraḥ sanyatendriyaḥ*

*jñānān labdhvā parām śāntim
acireṇādhiḡacchati*

śraddhā-vān—omul credincios; *labhate*—dobândește; *jñānam*—cunoașterea; *tat-paraḡ*—foarte atașat de ea; *sanyata*—stăpânite; *indriyaḡ*—simțurile; *jñānam*—cunoașterea; *labdhvā*—dobândind; *parām*—transcendentă; *śāntim*—pacea; *acireṇa*—de îndată; *adhiḡacchati*—atinge.

Un om credincios care este dedicat cunoașterii transcendente și care își stăpânește simțurile merită să dobândească o astfel de cunoaștere, iar dobândind-o, ajunge de îndată la pacea spirituală supremă.

COMENTARIU

Această cunoaștere în conștiința de Kṛșṇa poate fi dobândită de un om credincios, care crede cu tărie în Kṛșṇa. Omul credincios este acela care crede că prin simplul fapt de a acționa în conștiința de Kṛșṇa poate să ajungă la cea mai înaltă perfecțiune. La această credință se poate ajunge prin îndeplinirea slujirii devoționale și prin cântarea lui Hare Kṛșṇa, Hare Kṛșṇa, Kṛșṇa Kṛșṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, care purifică inima de orice fel de impurități materiale. În plus, omul trebuie să-și stăpânească simțurile. Cel ce Îi este credincios lui Kṛșṇa și care-și stăpânește simțurile poate atinge cu ușurință perfecțiunea în cunoașterea conștiinței de Kṛșṇa fără întârziere.

TEXTUL 40

अज्ञश्चाश्रद्धानश्च संशयात्मा विनश्यति ।
नायं लोकोऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥४०॥

*ajñāś cāśraddadhānaś ca
saṁśayaātmā vinaśyati
nāyaṁ loko 'sti na paro
na sukhaṁ saṁśayātmanaḡ*

ajñāḡ—smintitul ce nu cunoaște scripturile; *ca*—și; *āśraddadhānaḡ*—fără credință în scripturile revelate; *ca*—și; *saṁśaya*—cu îndoieli; *ātmā*—o per-

soană; *vinaśyati*—cade îndărăt; *na*—niciodată; *ayam*—în această; *lokaḥ*—lume; *asti*—există; *na*—nici; *paraḥ*—în viața viitoare; *na*—nu; *sukham*—fericire; *saṁśaya*—care se îndoiește; *ātmanaḥ*—a persoanei.

Dar cei ignoranți și lipsiți de credință, care se îndoiesc de scripturile revelate, nu ajung la conștiința de Dumnezeu; ele decad. Pentru sufletul care se îndoiește nu există fericire nici în această lume și nici în următoarea.

COMENTARIU

Dintre multele scripturi revelate, autorizate și recunoscute, *Bhagavad-gītā* este cea mai importantă. Persoanele ce sunt asemeni animalelor nu cunosc aceste scripturi revelate sau nu cred în ele; iar unii, deși le cunosc sau pot cita pasaje din scripturile revelate, nu cred de fapt în aceste cuvinte. Și chiar dacă unii cred în scripturi precum *Bhagavad-gītā*, aceștia nu cred în Personalitatea Divinității, Śrī Kṛṣṇa și nu Îl adoră. Asemenea persoane nu pot ajunge la nici un rezultat în conștiința de Kṛṣṇa. Ele decad. Dintre persoanele menționate mai sus, cei lipsiți de credință și care se îndoiesc mereu, nu progresaază în nici un fel. Oamenii fără credință în Dumnezeu și în cuvintele Sale revelate nu află nimic bun în această lume și nici în cealaltă. Pentru ei nu există nici un fel de fericire. De aceea, omul trebuie să urmeze cu credință principiile scripturilor revelate și prin aceasta să se ridice la nivelul cunoașterii. Numai această cunoaștere îl va ajuta pe om să fie înălțat la nivelul transcendent al înțelegerii spirituale. Cu alte cuvinte, cei ce se îndoiesc nu au nici un fel de statut în ce privește emanciparea spirituală. De aceea trebuie să pășim pe urmele marilor *ācārya* care fac parte din succesiunea disciplică și prin aceasta să ajungem la împlinire.

TEXTUL 41

योगसन्न्यस्तकर्माणं ज्ञानसञ्छिन्नसंशयम् ।
आत्मवन्तं न कर्माणि निबध्नन्ति धनञ्जय ॥४१॥

yoga-sannyasta-karmāṇaṁ
jñāna-sañchinna-saṁśayam
ātmavantaṁ na karmāṇi
nibadhanti dhanañjaya

yoga—prin slujirea devoțională în *karma-yoga*; *sannyasta*—cel ce a renunțat; *karmāṇam*—la fructele activităților; *jñāna*—prin cunoaștere; *sañchinna*—taiată; *saṁśayam*—îndoială; *ātma-vantam*—situat în sine; *na*—niciodată; *karmāṇi*—activitățile; *nibadhnanti*—îl leagă; *dhanañjaya*—o, cuceritorule de bogății.

Cel ce acționează în slujirea devoțională, renunțând la fructul activităților sale, și ale cărui îndoieli au fost nimicite prin cunoașterea transcendentă, este cu adevărat situat în sine. Astfel, el nu mai este legat de reacțiile activităților sale, o cuceritor de bogății.

COMENTARIU

Cel ce urmează învățătura din *Bhagavad-gītā* așa cum este împărțită de Domnul, de Însăși Personalitatea Divinității, ajunge să fie eliberat de toate îndoielile, grație cunoașterii transcendente. Acesta, ca parte integrantă a lui Dumnezeu, situat pe deplin în conștiința de Kṛṣṇa, este deja așezat în cunoașterea de sine. Ca atare, fără îndoială că el este dincolo de legăturile activității.

TEXTUL 42

तस्मादज्ञानसम्भूतं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ।
छित्त्वेन संशयं योगमातिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥४२॥

tasmād ajñāna-sambhūtam
hṛt-stham jñānāsinātmanah
chittvainaṁ saṁśayaṁ yogam
ātiṣṭhottiṣṭha bhārata

tasmāt—de aceea; *ajñāna-sambhūtam*—născută din ignoranță; *hṛt-stham*—aflată în inimă; *jñāna*—a cunoașterii; *asinā*—cu arma; *ātmanah*—sinelui; *chittvā*—tăind; *enam*—această; *saṁśayam*—îndoială; *yogam*—în yoga; *ātiṣṭha*—stabilește-te; *uttiṣṭha*—ridică-te și luptă; *bhārata*—o, descendent al lui Bharata.

Prin urmare, îndoielile ce s-au ivit în inima ta din pricina ignoranței trebuie curmate cu arma cunoașterii. Înarmat cu yoga, o, Bhārata, ridică-te și luptă!

COMENTARIU

Sistemul yoga descris în acest capitol poartă numele de *sanātana-yoga* sau activitățile eterne ale ființelor. Această yoga are două ramuri: una este constituită de sacrificiile bunurilor materiale iar cealaltă este cunoașterea sinelui, care este activitate spirituală pură. Dacă sacrificarea bunurilor materiale nu este orientată către realizarea spirituală, atunci acest sacrificiu devine material. Dar cel care săvârșește acest sacrificiu cu un țel spiritual sau ca slujire devoțională, face un sacrificiu desăvârșit. Ajungând la activitățile spirituale, constatăm că și acestea se împart în două: înțelegerea propriului sine (sau propriei poziții constitutive) și adevărul privitor la Personalitatea Supremă a Divinității. Cel ce urmează calea din *Bhagavad-gītā* așa cum este ea poate înțelege foarte ușor aceste două părți importante ale cunoașterii spirituale. El nu întâmpină nici o dificultate în obținerea cunoașterii perfecte a sinelui ca parte integrantă a lui Dumnezeu. Iar această înțelegere este benefică, căci acest om poate să înțeleagă ușor activitățile transcendente ale Domnului. La începutul acestui capitol activitățile transcendente ale Domnului au fost discutate de Însuși Domnul Suprem. Cel ce nu înțelege învățăturile din *Gītā* este lipsit de credință și trebuie considerat că își folosește în mod greșit independența parțială dată lui de către Dumnezeu. Cel care, în ciuda acestor învățături, nu înțelege natura reală a Domnului ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității, Cea eternă, atotcunoscătoare și plină de beatitudine, este cu siguranță cel mai mare smintit. Ignoranța poate fi înlăturată prin acceptarea treptată a principiilor conștiinței de Kṛșṇa. Conștiința de Kṛșṇa se trezește prin diferite tipuri de sacrificii făcute semizeilor, prin sacrificiul adus lui Brahman, sacrificiul în celibat, sacrificiul în viața de familie, în stăpânirea simțurilor, în practicarea yogăi mistice, în penitență, în renunțarea la bunurile materiale, în studierea Vedelor și în participarea la instituția socială cunoscută ca *varṇāśrama-dharma*. Toate acestea sunt cunoscute ca sacrificii și toate se bazează pe acțiuni prescrise în scripturi. Dar în toate aceste activități factorul cel mai important este realizarea de sine. Cel ce urmărește **acest** obiectiv, este adevăratul cercetător al *Bhagavad-gītei*, însă cel care se îndoiește de autoritatea lui Kṛșṇa va cădea înapoi. De aceea omul este sfătuit să studieze *Bhagavad-gītā* sau orice altă scriptură sub îndrumarea unui maestru spiritual autentic, slujindu-l și supunându-se lui. Un maestru spiritual autentic face parte dintr-o succesiune disciplică ce vine din vremuri imemorabile; el nu se abate de la învățăturile Domnului Suprem, așa cum au fost ele împărtășite cu milioane de ani în urmă zeului-soare, de la care învățăturile din *Bhagavad-gītā* au coborât în împărăția pământeană. De-aceia trebuie să urmărim calea din *Bhagavad-gītā* așa cum este explicată în

Gītā însăși și să ne ferim de oamenii care-și urmăresc propriul interes și gloria personală, făcându-i pe ceilalți să se abată de la adevărata cale. Domnul este în mod neîndoielnic persoana supremă și activitățile Sale sunt transcendente. Cel ce înțelege aceasta este un om eliberat încă din momentul în care începe să studieze *Bhagavad-gītā*.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al patrulea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre „Cunoașterea transcendentă“.

CAPITOLUL CINCI

*Karma-yoga —
Activitatea în
conștiința de Kṛṣṇa*

TEXTUL 1

अर्जुन उवाच
सन्न्यासं कर्मणां कृष्ण पुनर्योगं च शंससि ।
यच्छ्रेय एतयोरेकं तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितम् ॥ १ ॥

*arjuna uvāca
sannyāsam karmaṇāṁ kṛṣṇa
punar yogaṁ ca śaṁsasi
yac chreya etayor ekaṁ
tan me brūhi su-niścitam*

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *sannyāsam*—renunțarea; *karmanām*—tuturor activităților; *kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *punaḥ*—din nou; *yogam*—slujirea devoțională; *ca*—și; *śarīsasi*—Tu lauzi; *yat*—care; *śreyah*—este mai benefică; *etayoḥ*—dintre acestea două; *ekam*—una; *tat*—aceasta; *me*—mie; *brūhi*—te rog spune-mi; *su-niścitam*—în mod hotărât.

Arjuna a spus: O, Kṛṣṇa, mai întâi de toate mi-ai cerut să renunț la activitate iar apoi mi-ai recomandat activitatea îndeplinită cu devoțiune. Te rog fii binevoitor și spune-mi acum deslușit care din cele două este mai bună?

COMENTARIU

În acest al cincelea capitol din *Bhagavad-gītā* Domnul ne spune că acțiunea îndeplinită ca slujire devoțională este mai bună decât speculația mentală seacă. Slujirea devoțională este mai ușoară decât cealaltă metodă, deoarece fiind transcendentă prin natura sa, îl eliberează pe om de reacțiile activităților. În capitolul al doilea s-a explicat cunoașterea preliminară despre suflet și despre întemnițarea sa în corpul material. De asemenea, tot acolo s-a mai explicat cum se poate ieși din această închisoare prin *buddhi-yoga* sau slujirea devoțională. În capitolul al treilea s-a explicat că acela care este situat la nivelul cunoașterii nu mai are nici o altă datorie de îndeplinit, iar în capitolul al patrulea Domnul i-a spus lui Arjuna că toate tipurile de activități sacrificiale culminează în cunoaștere. Cu toate acestea, la sfârșitul celui de-al patrulea capitol Domnul îl sfătuiește pe Arjuna să se ridice și să lupte, fiind situat în cunoașterea desăvârșită. De aceea, arătând simultan atât importanța acțiunii devoționale, cât și a inacțiunii în cunoaștere, Kṛṣṇa l-a pus în dificultate pe Arjuna, făcând să i se clatine hotărârea. Arjuna înțelege că renunțarea în cunoaștere implică încetarea oricăror fapte legate de activitatea simțurilor. Dar dacă în slujirea devoțională se săvârșesc activități, atunci cum se oprește activitatea? Cu alte cuvinte, el crede că *sannyāsa* sau renunțarea în cunoaștere trebuie să fie cu totul lipsită de orice fel de activități, deoarece i se pare că activitatea și renunțarea sunt incompatibile. El pare să nu fi înțeles că activitatea în deplină cunoaștere nu produce reacții și deci este același lucru cu inactivitatea. De aceea, el întreabă dacă trebuie să se oprească de la orice activitate sau să activeze în deplină cunoaștere.

TEXTUL 2

श्रीभगवानुवाच

सन्न्यासः कर्मयोगश्च निःश्रेयसकरावुभौ ।

तयोस्तु कर्मसन्न्यासात्कर्मयोगो विशिष्यते ॥ २ ॥

*śrī-bhagavān uvāca
sannyāsaḥ karma-yogaś ca
niḥśreyasa-karāv ubhau
tayos tu karma-sannyāsāt
karma-yogo viśiṣyate*

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Divinității a spus; *sannyāsaḥ*—renunțarea la activitate; *karma-yogaḥ*—activitatea în devoțiune; *ca*—și; *niḥśreyasa-karau*—ducând pe calea spre eliberare; *ubhau*—amândouă; *tayoḥ*—dintre cele două; *tu*—însă; *karma-sannyāsāt*—decât renunțarea la activitatea fructuoasă; *karma-yogaḥ*—activitatea îndeplinită în devoțiune; *viśiṣyate*—este mai bună.

Personalitatea Divinității a spus: Renunțarea la activitate și activitatea în devoțiune duc amândouă către eliberare. Dar dintre acestea două, activitatea în slujirea devoțională este mai bună decât renunțarea la activitate.

COMENTARIU

Activitățile fructuoase (urmărind satisfacerea simțurilor) sunt cauza legăturilor materiale. Atâta vreme cât omul este implicat în activități menite să-i sporească bunăstarea trupească, poate fi sigur că transmigrează în diferite tipuri de corpuri și prin aceasta perpetuează la nesfârșit legăturile materiale. *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.5.4-6) confirmă astfel acest lucru:

*nūnaṁ pramattaḥ kurute vikarma
yad indriya-prītaya āprṇoti
na sādhu manye yata ātmano 'yam
asann api kleśa-da āsa dehaḥ
parābhavas tāvad abodha-jāto
yāvan na jijñāsata ātma-tattvam*

*yāvat kriyās tāvad idam mano vai
karmātmakarṇ yena śarīra-bandhaḥ
evam manaḥ karma-vaśam prayuṅkte
avidyayātmany upadhīyamāne
prītir na yāvan mayi vāsudeve
na mucyate deha-yogena tāvat*

„Oamenii sunt nebuni după plăcerile simțurilor, fără să știe că acest corp plin de suferințe este rezultatul activităților sale din trecut care și-au produs fructul. Deși corpul este trecător, el aduce mereu tot felul de necazuri în diferite feluri. De aceea nu este bine să acționăm pentru satisfacerea simțurilor. Atâta vreme cât omul nu se întreabă asupra identității sale reale, viața sa este considerată fără nici un rost. Atâta timp cât nu-și cunoaște adevărata identitate, el trebuie să muncească pentru obținerea de rezultate necesare satisfacerii simțurilor, și atâta timp cât rămâne prins în conștiința satisfacerii simțurilor, va trebui să transmigreze dintr-un corp în altul. Chiar dacă mintea sa este prinsă în activitățile fructuoase și este influențată de ignoranță, omul trebuie să-și dezvolte dragostea pentru slujirea devoțională a lui Vāsudeva. Doar atunci va avea prilejul să iasă din capcana existenței materiale.“

Prin urmare, *jñāna* sau cunoașterea faptului că noi nu suntem corpuri materiale, ci suflete spirituale, nu este suficientă pentru eliberare. Noi trebuie să *acționăm* potrivit calității noastre de suflete spirituale, altfel nu vom scăpa de legăturile materiale. Acțiunea în conștiința de Kṛṣṇa nu este însă la fel cu acțiunea aflată la nivelul beneficiilor materiale. Acțiunile îndeplinite în deplină cunoaștere consolidează progresul omului în cunoașterea reală. Fără conștiința de Kṛṣṇa, simpla renunțare la activitățile fructuoase nu purifică în mod real inima unei ființe condiționate. Cât timp inima nu este purificată, omul va trebui să acționeze la nivelul activităților fructuoase. Dar acțiunea în conștiința de Kṛṣṇa îl ajută automat pe om să scape de urmările activităților fructuoase, astfel încât să nu mai trebuiască să coboare la nivelul material. De aceea acțiunea în conștiința de Kṛṣṇa este întotdeauna superioară renunțării, care atrage întotdeauna riscul căderii. Renunțarea fără conștiința de Kṛṣṇa este incompletă, așa cum confirmă Śrīla Rūpa Gosvāmī în al său *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.258):

*prāpañcikatayā buddhyā
hari-sambandhi-vastunaḥ*

*mumukṣubhiḥ parityāgo
vairāgyam phalgu kathyate*

„Când cei ce râvnesc să obțină eliberarea renunță la lucrurile ce au legătură cu Personalitatea Supremă a Divinității, gândindu-se că acestea sunt materiale, renunțarea lor este incompletă.“ Renunțarea completă este aceea în care există cunoașterea faptului că tot ceea ce există aparține lui Dumnezeu și că nimeni nu poate să se considere proprietarul vreunui lucru. Omul trebuie să înțeleagă că în realitate nimic nu aparține nimănui. Atunci, de care renunțare poate fi vorba? Cel ce știe că totul este în proprietatea lui Kṛṣṇa, este totdeauna situat în renunțare. Întrucât totul aparține lui Kṛṣṇa, totul trebuie folosit în slujba lui Kṛṣṇa. Această formă desăvârșită de acțiune în conștiința de Kṛṣṇa este de departe superioară oricărei renunțări artificiale a unui *sannyāsī* aparținând școlii Māyāvādī.

TEXTUL 3

ज्ञेयः स नित्यसन्न्यासी यो न द्वेष्टि न काङ्क्षति ।
निर्द्वन्द्वो हि महाबाहो सुखं बन्धात्प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

*jñeyah sa nitya-sannyāsī
yo na dveṣṭi na kāṅkṣati
nirdvandvo hi mahā-bāho
sukham bandhāt pramucyate*

jñeyah—trebuie cunoscut; *saḥ*—acela; *nitya*—pentru totdeauna; *sannyāsī*—cel ce a renunțat; *yaḥ*—cel care; *na*—niciodată; *dveṣṭi*—detestă; *na*—nici; *kāṅkṣati*—dorește; *nirdvandvaḥ*—lipsit de orice dualitate; *hi*—cu adevărat; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *sukham*—în mod plăcut; *bandhāt*—din legătură; *pramucyate*—este complet eliberat.

Cel care nici nu urăște și nici nu dorește fructele activităților sale este cunoscut ca fiind întotdeauna renunțat. O astfel de persoană, eliberată de toate dualitățile, cu ușurință depășește dependența materială și este complet eliberată, o, tu cel cu braț puternic.

COMENTARIU

Cel ce este cu totul în conștiința de Kṛṣṇa este totdeauna situat în renunțare, căci el nu simte nici ură, nici dorință față de rezultatele acțiunilor sale. Acest om care a renunțat, dedicându-se slujirii transcendente cu iubire a Domnului, este cu totul desăvârșit în cunoaștere pentru că își cunoaște propria poziție originară în relație cu Kṛṣṇa. El știe foarte bine că Kṛṣṇa este întregul iar el este doar parte integrantă a lui Kṛṣṇa. Această cunoaștere este perfectă, deoarece este corectă și din punct de vedere calitativ, și cantitativ. Conceptul unității cu Kṛṣṇa este incorect, deoarece partea nu poate fi egală cu întregul. Cunoașterea faptului că omul este una în calitate cu Dumnezeu, dar diferit din punct de vedere cantitativ este adevărata cunoaștere spirituală care îl duce pe om la împlinire, nerămânându-i nimic la care să aspire sau pentru care să se lamenteze. În mintea sa nu mai există dualitate, căci orice face, face pentru Kṛṣṇa. Scăpând astfel de stadiul dualității, el este eliberat chiar în această lume materială.

TEXTUL 4

साङ्ख्ययोगौ पृथग्बालाः प्रवदन्ति न पण्डिताः ।
एकमप्यास्थितः सम्यग्भयोर्विन्दते फलम् ॥ ४ ॥

*sāṅkhya-yogau pṛthag bālāḥ
pravadanti na paṇḍitāḥ
ekam apy āsthitāḥ samyag
ubhayor vindate phalam*

sāṅkhya—studiul analitic al lumii materiale; *yogau*—activitatea în slujirea devoțională; *pṛthag*—diferite; *bālāḥ*—cei lipsiți de inteligență; *pravadanti*—spun; *na*—niciodată; *paṇḍitāḥ*—cei învățați; *ekam*—în una; *apy*—doar; *āsthitāḥ*—fiind situat; *samyag*—complet; *ubhayor*—al amândurora; *vindate*—se bucură de; *phalam*—rezultatul.

Numai cei ignoranți vorbesc despre slujirea devoțională (karma-yoga) ca fiind diferită de studierea analitică a lumii materiale (sāṅkhya). Cei cu adevărat învățați spun că acela care se consacră temeinic uneia din aceste căi, obține rezultatul amândurora.

COMENTARIU

Scopul studiului analitic al lumii materiale este aflarea existenței sufletului. Sufletul lumii materiale este Vișṇu sau Suprasufletul. Slujirea devoțională a Domnului implică și slujirea adusă Suprasufletului. Unul din aceste procese urmărește găsirea rădăcinii copacului iar celălalt se ocupă de udarea acestei rădăcini. Cel ce studiază cu adevărat filosofia Sāṅkhya descoperă rădăcina lumii materiale, Vișṇu, și apoi, în desăvârșită cunoaștere, se angajează în slujirea Domnului. De aceea, în esență nu există deosebire între cele două, deoarece țelul ambelor căi este Vișṇu. Cei ce nu cunosc țelul ultim spun că Sāṅkhya și *karma-yoga* nu au același scop, dar cel învățat cunoaște scopul comun celor două procese diferite.

TEXTUL 5

यत्साङ्ख्यैः प्राप्यते स्थानं तद्योगैरपि गम्यते ।
एकं साङ्ख्यं च योगं च यः पश्यति स पश्यति ॥५॥

yat sāṅkhyaiḥ prāpyate sthānam
tad yogair api gamyate
ekam sāṅkhyam ca yogam ca
yaḥ paśyati sa paśyati

yat—ceea ce ; *sāṅkhyaiḥ*—prin intermediul filosofiei Sāṅkhya; *prāpyate*—se obține; *sthānam*—locul; *tad*—acela; *yogaiḥ*—prin slujire devoțională; *api*—de asemenea; *gamyate*—se poate atinge; *ekam*—una; *sāṅkhyam*—studiul analitic; *ca*—și; *yogam*—activitatea în devoțiune; *ca*—și; *yaḥ*—cel care; *paśyati*—vede; *saḥ*—acela; *paśyati*—vede într-adevăr.

Cel ce cunoaște faptul că acea poziție obținută prin studiul analitic se poate atinge și prin slujirea devoțională și care, prin urmare, vede că studiul analitic și slujirea devoțională se află la același nivel, vede lucrurile așa cum sunt.

COMENTARIU

Adevăratul scop al cercetării filosofice este aflarea țelului ultim al vieții. Întrucât țelul final al vieții este realizarea de sine, nu există deosebire între conclu-

ziile la care se ajunge prin cele două procese. Prin cercetările filosofiei Sāṅkhya se ajunge la concluzia că entitatea vie nu este parte integrantă a lumii materiale, ci a supremului întreg spiritual. În consecință, sufletul spiritual nu are nimic de-a face cu lumea materială; acțiunile sale trebuie să fie într-o oarecare relație cu Cel Suprem. Când acționează în conștiința de Kṛṣṇa, el se află de fapt în poziția sa originară. În primul proces, în Sāṅkhya, omul trebuie să se desprindă de materie, iar în procesul yogăi devoționale omul trebuie să se atașeze de activitatea în conștiința de Kṛṣṇa. De fapt, ambele procese sunt similare, deși la prima vedere unul din procese pare să implice detașarea iar celălalt pare că implică atașarea. Desprinderea de materie și atașamentul față de Kṛṣṇa este unul și același lucru. Cel ce poate vedea acest lucru, acela vede lucrurile așa cum sunt.

TEXTUL 6

सन्न्यासस्तु महाबाहो दुःखमाप्तुमयोगतः ।
योगयुक्तो मुनिर्ब्रह्म न चिरेणाधिगच्छति ॥ ६ ॥

*sannyāsas tu mahā-bāho
duḥkham āptum ayogataḥ
yoga-yukto munir brahma
na cireṇādhigacchati*

sannyāsaḥ—ordinul renunțării; *tu*—dar; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *duḥkham*—suferință; *āptum*—este cuprins de; *ayogataḥ*—fără slujire devoțională; *yoga-yuktaḥ*—angajat în slujirea devoțională; *munir*—gânditorul; *brahma*—pe Cel Suprem; *na cireṇa*—fără întârziere; *adhigacchati*—atinge.

Doar renunțarea la toate activitățile, și neangajarea în slujirea devoțională a Domnului, nu-i poate aduce omului fericirea. Însă cugetătorul angajat în slujirea devoțională îl poate realiza pe Suprem fără întârziere.

COMENTARIU

Există două categorii de *sannyāsī* sau oameni care fac parte din ordinul renunțării. Acei *sannyāsī* care aparțin școlii Māyāvādi sunt preocupați de studiul

filosofiei Sāṅkhya, pe când *sannyāsī* Vaișṇava sunt angajați în studiul filosofiei Bhāgavatam, care constituie comentariul corect la *Vedānta-sūtra*. *Sannyāsī* din școala Māyāvādī studiază și ei *Vedānta-sūtra*, dar ei folosesc propriul lor comentariu, numit *Śārīraka-bhāṣya*, scris de Śaṅkarācārya. Cei ce studiază școala filosofică Bhāgavata sunt angajați în slujirea devoțională a Domnului, potrivit regulilor *pāñcarātrikī*, și deci *sannyāsī* Vaișṇava au multiple sarcini în slujirea transcendentă a Domnului. Acești *sannyāsī* Vaișṇava nu au nimic de-a face cu activitățile materiale, și totuși ei săvârșesc diferite activități în slujirea lor devoțională către Domnul. Dar *sannyāsī* Māyāvādī, angajați în studierea filosofiei Sāṅkhya și Vedānta și în tot felul de speculații, nu pot să savureze slujirea transcendentă a Domnului. Deoarece studiul lor ajunge foarte plictisitor, aceștia, obosiți de speculațiile asupra lui Brahman, își caută uneori refugiul la Bhāgavatam, fără a avea înțelegerea necesară. În consecință, studierea de către aceștia a lui *Śrīmad-Bhāgavatam* devine foarte anevoioasă. Speculația aridă și interpretările impersonaliste prin mijloace artificiale nu le mai sunt de nici un folos acestor *sannyāsī* Māyāvādī. *Sannyāsī* Vaișṇava, angajați în slujirea devoțională, își împlinesc cu bucurie datoriile lor transcendente, având garanția de a ajunge în final în împărăția lui Dumnezeu. *Sannyāsī* Māyāvādī cad uneori de pe calea realizării de sine, reintrând în activitățile materiale de natură filantropică și altruistă, care nu sunt nimic altceva decât activități materiale. Deci concluzia este că aceia ce sunt angajați în activitățile ce țin de conștiința de KṚșna sunt mult mai bine situați decât acei *sannyāsī* angajați în simple speculații despre ce este și ce nu este Brahman, deși chiar și ei ajung la conștiința de KṚșna după mai multe nașteri.

TEXTUL 7

योगयुक्तो विशुद्धात्मा विजितात्मा जितेन्द्रियः ।
सर्वभूतात्मभूतात्मा कुर्वन्नपि न लिप्यते ॥ ७ ॥

yoga-yukto viśuddhātmā
vijitātmā jiteṅdriyaḥ
sarva-bhūtātma-bhūtātma
kurvann api na lipyate

yoga-yuktaḥ—angajat în slujirea devoțională; *viśuddha-ātmā*—un suflet purificat; *vijita-ātmā*—stăpânindu-se pe sine; *jita-indriyaḥ*—care și-a supus

simțurile; *sarva-bhūta*—față de toate entitățile vii; *ātma-bhūta-ātmā*—milos-tiv; *kurvan api*—deși mereu angajat în activitate; *na*—niciodată; *lipyate*—este legat.

Cel care activează în devoțiune, care este un suflet pur și care își stăpânește mintea și simțurile, acela este drag fiecăruia, și fiecare îi este drag lui. Deși activează întotdeauna, un asemenea om nu este niciodată încurcat.

COMENTARIU

Cel ce se află pe calea eliberării prin conștiința de Kṛṣṇa este foarte îndrăgit de orice ființă, și orice ființă îi este lui dragă. Aceasta se datorează conștiinței de Kṛṣṇa. Un asemenea om nu se poate gândi la nici o ființă ca fiind separată de Kṛṣṇa, așa cum frunzele și crengile nu sunt separate de copac. El știe foarte bine că stropind cu apă rădăcina copacului, apa va fi distribuită tuturor frunzelor și ramurilor, sau că, dând hrană stomacului, energia ajunge automat în întregul corp. Îtrucât cel ce activează în conștiința de Kṛṣṇa este slujitorul tuturor, el este foarte îndrăgit de toți. Și pentru că oricine este mulțumit de activitățile lui, conștiința sa este curată. Deoarece are conștiința curată, mintea sa este cu totul stăpânită. Și pentru că mintea sa este stăpânită, simțurile sale sunt și ele stăpânite. Deoarece mintea sa este mereu fixată asupra lui Kṛṣṇa, nu există riscul să fie abătută de la El. Și nici nu există riscul ca el să-și angajeze simțurile în altceva decât slujirea Domnului. Nu-i place să asculte nimic altceva decât subiectele legate de Kṛṣṇa; nu-i place să mănânce nimic din ceea ce nu a fost oferit lui Kṛṣṇa; și nu dorește să meargă în nici un loc, dacă nu este vorba de slujirea lui Kṛṣṇa. Deci simțurile sale sunt stăpânite. Un om cu simțurile stăpânite nu poate face rău nimănui. Se poate pune întrebarea: „Atunci cum se face că Arjuna i-a agresat pe ceilalți (în bătălie)? Oare el nu era în conștiința de Kṛṣṇa?“ Arjuna era agresiv doar în mod superficial, căci—așa cum s-a explicat deja în capitolul al doilea—toți cei care erau adunați pe câmpul de luptă vor continua să existe în mod individual, întrucât sufletul nu poate fi ucis. Astfel că, din punct de vedere spiritual, nimeni nu a fost ucis pe câmpul de bătălie din Kurukṣetra. Ei și-au schimbat doar învelișul în care erau îmbrăcați, la porunca lui Kṛṣṇa care era prezent în persoană. De aceea Arjuna, deși lupta pe câmpul de bătălie de la Kurukṣetra, de fapt nu se lupta deloc; el nu făcea decât să îndeplinească poruncile lui Kṛṣṇa, în deplină conștiință de Kṛṣṇa. Un asemenea om nu este niciodată cuprins de reacțiile activităților sale.

TEXTELE 8-9

नैव किञ्चित्करोमीति युक्तो मन्येत तत्त्ववित् ।
 पश्यञ्शृण्वन् स्पृशञ्जिघ्रन्नश्नन् गच्छन् स्वपन् धसन् ॥ ८ ॥
 प्रलपन् विसृजन् गृह्णन्मिषन्निमिषन्नपि ।
 इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेषु वर्तन्त इति धारयन् ॥ ९ ॥

*naiva kiñcit karomīti
 yukto manyeta tattva-vit
 paśyañ śṛṇvan sprśañ जिघ्रन्न
 aśnan gacchan svapan śvasan
 pralapan visrjan grhṇann
 unmiṣan nimiṣann api
 indriyāṇi indriyārtheṣu
 vartanta iti dhārayan*

na—niciodată; *eva*—desigur; *kiñcit*—nimic; *karomi*—fac; *iti*—astfel; *yuktaḥ*—angajat în conștiința divină; *manyeta*—gândește; *tattva-vit*—cel ce cunoaște adevărul; *paśyan*—văzând; *śṛṇvan*—auzind; *sprśan*—atingând; *jighran*—mirosind; *aśnan*—mâncând; *gacchan*—mergând; *svapan*—visând; *śvasan*—respirând; *pralapan*—vorbind; *visrjan*—eliminând; *grhṇan*—apucând; *unmiṣan*—deschizând; *nimiṣan*—închizând; *api*—chiar dacă; *indriyāṇi*—simțurile; *indriya-artheṣu*—în satisfacerea simțurilor; *vartante*—le lasă să se angajeze; *iti*—astfel; *dhārayan*—chibzuind.

Cel ce a ajuns la conștiința divină, deși vede, aude, atinge, miroase, mănâncă, merge, doarme și respiră, știe întotdeauna în el însuși că în realitate el nu face nimic din toate acestea. Căci atunci când vorbește, elimină, primește sau deschide și închide ochii, el știe întotdeauna că numai simțurile materiale sunt angajate cu obiectele lor și că el este depărtat de ele.

COMENTARIU

Cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa are o existență pură și, în consecință, nu are nimic de-a face cu nici o acțiune ce depinde de cele cinci cauze directe sau indirecte: cel ce execută, fapta, locul, efortul și prilejul favorabil. Acest lucru

se întâmplă datorită faptului că este angajat în slujirea transcendentă cu iubire pentru Kṛṣṇa. Deși pare că acționează cu corpul și cu simțurile, el rămâne mereu conștient de poziția sa reală, care este angajarea în activități spirituale. În conștiința materială simțurile sunt angajate în satisfacerea simțurilor, însă în conștiința de Kṛṣṇa simțurile sunt angajate în satisfacerea simțurilor lui Kṛṣṇa. Prin urmare, cel ce este conștient de Kṛṣṇa este întotdeauna liber, chiar dacă pare angajat în activitățile simțurilor. Activitățile unor simțuri precum văzul și auzul sunt destinate primirii cunoașterii, în timp ce mersul, vorbitul, eliminarea etc. sunt acțiuni ale simțurilor destinate activității. O persoană conștientă de Kṛṣṇa nu este niciodată afectată de activitățile simțurilor. Ea nu poate face nimic altceva în afara slujirii Domnului, știind că este eterna slujitoare a Domnului.

TEXTUL 10

ब्रह्मण्याधाय कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा करोति यः ।
लिप्यते न स पापेन पद्मपत्रमिवाम्भसा ॥१०॥

*brahmaṇya ādhāya karmāṇi
saṅgam tyaktvā karoti yaḥ
lipyate na sa pāpena
padma-patram ivāmbhasā*

brahmaṇi—către Personalitatea Supremă a Divinității; *ādhāya*—abandonând; *karmāṇi*—toate activitățile; *saṅgam*—atașamentul; *tyaktvā*—părăsind; *karoti*—face; *yaḥ*—cel care; *lipyate*—este afectat; *na*—niciodată; *saḥ*—el; *pāpena*—de păcat; *padma-patram*—frunza de lotus; *iva*—precum; *ambhasā*—de apă.

Cel ce-și îndeplinește datoria fără atașament, oferind rezultatele Domnului Suprem, acela nu este atins de păcat, așa cum frunza de lotus e neatinsă de apă.

COMENTARIU

Cuvântul *brahmaṇi* înseamnă aici conștiința de Kṛṣṇa. Lumea materială este manifestarea însumării celor trei moduri ale naturii materiale, numită tehnic *pradhāna*. Așa cum se indică în imnurile vedice, *sarvaṇ hy etad brahma*

(*Māṇḍūkya Upaniṣad*, 2) sau *tasmād etad brahma nāma-rūpam annam ca jāyate* (*Muṇḍaka Upaniṣad* 1.2.10), ca și în *Bhagavad-gītā* (14.3), *mama yonir mahad brahma*, tot ceea ce există în lumea materială este manifestarea lui Brahman; și chiar dacă efectele se manifestă diferentiat, ele sunt non-diferite de cauză. În *Īśopaniṣad* se spune că totul este legat de Supremul Brahman sau Kṛṣṇa, și deci totul Îi aparține doar Lui. Cel ce știe foarte bine că totul aparține lui Kṛṣṇa, că El este proprietarul tuturor lucrurilor și deci totul se află în slujba Domnului, în mod firesc nu are nimic de-a face cu rezultatul activităților sale, fie ele virtuose sau păcătoase. Chiar și corpul material, fiind darul lui Dumnezeu pentru aducerea la îndeplinire a unui anumit fel de activitate, poate fi angajat în conștiința de Kṛṣṇa și atunci va fi dincolo de contaminările reacțiilor păcătoase, exact așa cum frunza lotusului, deși rămâne în apă, nu se umezește. De asemenea, în *Bhagavad-gītā* (3.30) Domnul spune: *mayi sarvāṇi karmāṇi sannyasya* — „părăsește în Mine [Kṛṣṇa] toate activitățile“. Concluzia este că o persoană fără conștiința de Kṛṣṇa acționează potrivit concepției materiale asupra corpului și simțurilor, dar cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa acționează potrivit cunoașterii că trupul este proprietatea lui Kṛṣṇa și deci trebuie pus în slujba lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 11

कायेन मनसा बुद्ध्या केवलैरिन्द्रियैरपि ।
योगिनः कर्म कुर्वन्ति सङ्गं त्यक्त्वात्मशुद्धये ॥११॥

*kāyena manasā buddhyā
kevalair indriyair api
yoginaḥ karma kurvanti
saṅgam tyaktvātma-śuddhaye*

kāyena—cu corpul; *manasā*—cu mintea; *buddhyā*—cu inteligența; *kevalaiḥ*—purificate; *indriyaiḥ*—cu simțurile; *api*—chiar; *yoginaḥ*—persoanele conștiente de Kṛṣṇa; *karma*—activități; *kurvanti*—săvârșesc; *saṅgam*—atașamentul; *tyaktvā*—abandonând; *ātma*—sinelui; *śuddhaye*—în scopul purificării.

Părăsind orice fel de atașare, yoghini activează cu corpul, mintea, inteligența și chiar cu simțurile, având drept unic țel purificarea.

COMENTARIU

Dacă un om acționează în conștiința de Kṛṣṇa pentru satisfacerea simțurilor lui Kṛṣṇa, orice acțiune de-a sa, fie a corpului, a minții, a inteligenței și chiar a simțurilor este purificată de contaminările materiale. Din activitățile unei persoane conștiente de Kṛṣṇa nu rezultă nici un fel de reacții materiale. Prin urmare, activitățile purificate, numite în general *sad-ācāra*, pot fi îndeplinite cu ușurință acționând în conștiința de Kṛṣṇa. În al său *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.187) Śrī Rūpa Gosvāmī descrie acest lucru astfel:

*ihā yasya harer dāsye
karmaṇā manasā girā
nikhilāsv apy avasthāsu
jīvan-muktaḥ sa ucyate*

„Cel ce acționează în conștiința de Kṛṣṇa (sau, cu alte cuvinte, în slujba lui Kṛṣṇa) cu corpul, mintea, inteligența și cuvântul este un om eliberat chiar în lumea materială, deși poate rămâne angajat într-o mulțime de așa-numite activități materiale.“ El este lipsit de falsul ego, pentru că nu crede că este una cu corpul său material sau că el este proprietarul corpului. El știe că nu este corpul său și corpul nu-i aparține. Atât el cât și corpul său aparțin lui Kṛṣṇa. Când pune în slujba lui Kṛṣṇa tot ceea ce este produs de corp, mintea, inteligența, cuvintele, viața, averea etc.—orice ar putea fi în posesia sa—el ajunge dintr-o dată unit cu Kṛṣṇa. El este una cu Kṛṣṇa și este lipsit de falsul ego care-l face pe om să creadă că el este corpul său etc. Acesta este stadiul desăvârșirii conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 12

युक्तः कर्मफलं त्यक्त्वा शान्तिमाप्नोति नैष्ठिकीम् ।
अयुक्तः कामकारेण फले सक्तो निबध्यते ॥१२॥

*yuktaḥ karma-phalaṁ tyaktvā
śāntim āpnoti naiṣṭhikīm
ayuktaḥ kāma-kāreṇa
phale sakto nibadhyate*

yuktaḥ—cel angajat în slujirea devoțională; *karma-phalam*—rezultatul tuturor activităților; *tyaktvā*—abandonând; *śāntim*—pacea desăvârșită; *āpnoti*—

dobândește; *naiṣṭhikīm*—netulburată; *ayuktah*—cel ce nu se află în conștiința de KṚṢṆA; *kāma-kāreṇa*—pentru a se bucura de fructul activității; *phale*—de acest fruct; *saktaḥ*—atașat; *nibadhyate*—devine legat.

Sufletul neclintit în devoțiune atinge pacea desăvârșită, căci Îmi dăruiește Mie rezultatele activităților sale, pe când cel ce nu este unit cu Divinul, lacom după fructele activităților sale, devine înlănțuit.

COMENTARIU

Diferența între un om aflat în conștiința de KṚṢṆA și cel aflat în conștiința materială este aceea că primul este atașat de KṚṢṆA, pe când cel din urmă se atașează de rezultatele acțiunilor sale. Omul atașat de KṚṢṆA și care activează doar pentru El este cu siguranță eliberat și este fără grijă pentru rezultatele activităților sale. În *Bhāgavatam*, cauza grijii pentru rezultatele unei activități este explicată ca modalitate de existență a omului condiționat de concepția dualității, adică lipsit de cunoașterea Adevărului Absolut. Acest Adevăr Absolut Suprem este KṚṢṆA, Personalitatea Divinității. Tot ceea ce există este produsul energiei lui KṚṢṆA iar KṚṢṆA este întru totul perfect. De aceea, activitățile în conștiința de KṚṢṆA sunt situate la nivel absolut; ele sunt transcendente și nu au efecte materiale. De aceea, omul este cuprins de pacea deplină în conștiința de KṚṢṆA. Dar cel ce este prins în calcularea profitului destinat satisfacerii simțurilor nu poate obține această pace. Acesta este secretul conștiinței de KṚṢṆA: realizarea faptului că nimic nu există în afara lui KṚṢṆA înseamnă atingerea stadiului păcii și lipsei de orice teamă.

TEXTUL 13

सर्वकर्माणि मनसा सन्न्यस्यास्ते सुखं वशी ।
नवद्वारे पुरे देही नैव कुर्वन्न कारयन् ॥१३॥

*sarva-karmāṇi manasā
sannyasyāste sukham vaśī
nava-dvāre pure dehī
naiva kurvan na kārayan*

sarva—toate; *karmāṇi*—activitățile; *manasā*—cu mintea; *sannyasya*—renunțând; *āste*—rămâne; *sukham*—fericit; *vaśī*—cel ce se stăpânește; *nava-dvāre*—în locul cu nouă porți; *pure*—în cetatea; *dehī*—sufletul întrupat; *na*

— niciodată; *eva* — cu siguranță; *kurvan* — făcând orice; *na* — nici; *kārayan* — provocând activități.

Când cel întrupat își stăpânește firea și renunță cu mintea la toate activitățile, el sălășluiește fericit în cetatea cu nouă porți, [adică în corpul material], fără să mai activeze sau să cauzeze activitate.

COMENTARIU

Sufletul întrupat trăiește în cetatea cu nouă porți. Activitățile corpului, înfățișat ca o cetate, sunt conduse în mod automat de către modurile naturii materiale care-l domină. Sufletul, deși se supune el însuși condițiilor corpului, poate să se afle dincolo de aceste condiții dacă dorește aceasta. Numai datorită uitării naturii sale superioare se identifică cu corpul material și deci suferă. Prin conștiința de Kṛṣṇa el poate să-și regăsească poziția adevărată și astfel să iasă din această întrupare. Prin urmare, de îndată ce omul se dedică conștiinței de Kṛṣṇa, devine dintr-o dată complet desprins de activitățile corporale. Într-o astfel de viață înfrânată, în care preocupările sale se schimbă, el trăiește fericit în cetatea cu nouă porți. Cele nouă porți sunt descrise astfel:

*nava-dvāre pure dehī
hamso lelāyate bahiḥ
vaśī sarvasya lokasya
sthāvarasya carasya ca*

„Personalitatea Supremă a Divinității, care trăiește înăuntrul corpului ființelor, este stăpânitor peste toate făpturile ce viețuiesc în întregul univers. Corpul are nouă porți, [doi ochi, două nări, două urechi, o gură, anusul și organul genital]. Entitatea vie aflată în starea condiționată se identifică pe sine cu corpul, dar când se identifică cu Domnul ce se află înăuntrul său, devine întocmai la fel de liberă precum Domnul Însuși, chiar dacă este întrupată.“ (*Śvetāśvatara Upaniṣad* 3.18). De aceea, cel ce este conștient de Kṛṣṇa este eliberat de ambele tipuri de activități ale corpului material, atât exterioare, cât și interioare.

TEXTUL 14

न कर्तृत्वं न कर्माणि लोकस्य सृजति प्रभुः ।
न कर्मफलसंयोगं स्वभावस्तु प्रवर्तते ॥१४॥

*na kartṛtvam na karmāṇi
lokasya sṛjati prabhuḥ
na karma-phala-saṁyogam
svabhāvas tu pravartate*

na—niciodată; *kartṛtvam*—dreptul de proprietate; *na*—nici; *karmāṇi*—activitățile; *lokasya*—ale oamenilor; *sṛjati*—crează; *prabhuḥ*—stăpânul cetății cu nouă porți; *na*—nici; *karma-phala*—cu rezultatele acțiunilor; *saṁyogam*—legătura; *svabhāvaḥ*—modurile naturii materiale; *tu*—ci; *pravartate*—acționează.

Spiritul întrupat, stăpânul cetății corpului său, nu crează activitățile, nu-i face pe alții să activeze și nici nu crează fructele activităților. Toate acestea sunt puse în mișcare de modurile naturii materiale.

COMENTARIU

Așa cum se va vedea în capitolul al șaptelea, entitatea vie este una din energiile sau din naturile Domnului Suprem, dar este deosebită de materie, care ține de altă natură—natura inferioară a lui Dumnezeu. Într-un anumit fel, natura superioară sau entitatea vie a ajuns în contact cu natura materială, din vremuri imemorale. Corpul temporar sau sălașul material pe care-l dobândește este cauza diferitelor activități și a reacțiilor ce rezultă din ele. Trăind într-o astfel de stare de dependență, omul suportă rezultatele activităților corpului, identificându-se (din ignoranță) cu corpul. Ignoranța dobândită din vremuri imemorale este cea care cauzează suferința și întemnițarea în corp. De îndată ce entitatea vie se desprinde de activitățile corpului, se eliberează și de reacțiile acestora. Atâta vreme cât se află în cetatea corpului, ființa pare a fi stăpânul lui, dar de fapt nu este nici proprietarul, nici conducătorul acțiunilor și reacțiilor sale. Aflat în mijlocul oceanului material, omul se luptă să supraviețuiască. Valurile oceanului îl azvârlu de ici-colo, fără ca el să le poată învinge. Cea mai bună soluție pentru el este să iasă din apă, adoptând conștiința de Kṛṣṇa care este transcendentă. Numai aceasta îl va salva de toate necazurile.

TEXTUL 15

नादत्ते कस्यचित्पापं न चैव सुकृतं विभुः ।
अज्ञानेनावृतं ज्ञानं तेन मुह्यन्ति जन्तवः ॥१५॥

*nādatte kasyacit pāpam
na caiva sukṛtaṁ vibhuḥ
ajñānenāvṛtaṁ jñānam
tena muhyanti jantavaḥ*

na—niciodată; *ādatte*—acceptă; *kasyacit*—cuiva; *pāpam*—păcatul; *na*—nici; *ca*—și; *eva*—desigur; *su-kṛtam*—activitățile pioase; *vibhuḥ*—Domnul Suprem; *ajñānena*—de ignoranță; *āvṛtam*—acoperită; *jñānam*—cunoașterea; *tena*—prin aceasta; *muhyanti*—sunt amăgiți; *jantavaḥ*—făpturile create.

Nici Domnul Suprem nu-și asumă activitățile păcătoase sau pioase ale nimănui; ființele întrupate, totuși, sunt tulburate de ignoranța care le acoperă cunoașterea reală.

COMENTARIU

Cuvântul sanskrit *vibhu* înseamnă Domnul Suprem care este plin de nemărginită cunoaștere, bogăție, putere, faimă, frumusețe și renunțare. El este întotdeauna împlinit în Sine Însuși, netulburat de activitățile bune sau păcătoase. El nu crează vreo situație specială pentru nici o entitate vie, ci entitatea vie, amăgită de ignoranță, își dorește să ajungă în anumite condiții de viață și prin aceasta începe lanțul de acțiuni și reacțiuni ale sale. Prin natura sa superioară, entitatea vie este plină de cunoaștere. Cu toate acestea, ea este predispusă să fie influențată de ignoranță, datorită puterii sale limitate. Dumnezeu este atotputernic, însă nu la fel este și entitatea vie. Dumnezeu este *vibhu*, atotștiutor, dar entitatea vie este *aṇu* sau atomică. Fiind un suflet individual, ea are capacitatea de a dori după cum voiește în mod liber. Această dorință este împlinită doar de către atotputernicul Dumnezeu. Și astfel, atunci când dorințele creaturii apucă pe căi greșite, Domnul îi îngăduie să-și îplinească aceste dorințe, dar El nu este responsabil pentru acțiunile și reacțiunile ce decurg dintr-o anumită situație ce poate fi dorită. Fiind deci într-o stare de rătăcire, sufletul întrupat se identifică pe sine cu corpul material temporar și astfel ajunge să fie supus trecătoarelor bucurii și suferințe ale vieții. În calitatea Sa de Paramătmă sau Suprasuflet, Dumnezeu este însoțitorul permanent al entității vii și deci poate să cunoască dorințele sufletului individual, așa cum cel ce stă lângă o floare îi poate simți parfumul. Dorința este o formă subtilă de condiționare a entității vii. Dumnezeu îi îplinește dorința după cum merită: omul propune și Domnul dispune. Prin urmare, individul nu este atotputer-

nic în împlinirea dorințelor sale. Însă Dumnezeu poate împlini orice dorințe și, fiind neutru față de toți, nu intervine în dorințele nici celei mai minuscule vietăți independente. Cu toate acestea, când cineva Îl dorește pe Kṛṣṇa, Domnul îi acordă o atenție specială și-l încurajează să dorească în așa fel, încât să poată ajunge la El și să fie veșnic fericit. Astfel că imnurile vedice declară: *eṣa u hy eva sādhu karma kārayati tam yam ebhyo lokebhya unninīṣate. eṣa u evāsādhu karma kārayati yam adho ninīṣate*— „Dumnezeu îl implică pe om în activități pioase, astfel încât să poată fi înălțat, și tot Dumnezeu îl lasă să comită activități nevrednice, astfel încât să ajungă în infern.“ (*Kauṣītaki Upaniṣad* 3.8).

*ajñō jantur aniśo 'yam
ātmanaḥ sukha-duḥkhayoḥ
īśvara-prerito gacchet
svargaṁ vāśv abhram eva ca*

„Fericirea și durerea entității vii este în întregime dependentă. Prin voia Supremului ea poate ajunge în paradis sau în infern, așa cum norul este dus de vânt.“

Deci sufletul întrupat, prin dorința sa imemorială de a da de-o parte conștiința de Kṛṣṇa, își provoacă propria rătăcire. În consecință, deși în mod originar el este etern, plin de beatitudine și cunoaștere, datorită existenței sale limitate își uită poziția constitutivă de slujire a Domnului și astfel este capturat de ignoranță, iar sub iluzia ignoranței, entitatea vie pretinde că Dumnezeu este responsabil pentru existența sa condiționată. Acest lucru este confirmat și de *Vedānta-sūtra* (2.1.34): *vaiṣamya-nairghṛṇye na sāpekṣatvāt tathā hi darśayati*— „Dumnezeu nici nu urăște, nici nu iubește pe cineva, deși pare să facă astfel.“

TEXTUL 16

ज्ञानेन तु तदज्ञानं येषां नाशितमात्मनः ।
तेषामादित्यवज्ज्ञानं प्रकाशयति तत्परम् ॥१६॥

*jñānena tu tad ajñānaṁ
yeṣāṁ nāśitam ātmanaḥ
teṣāṁ āditya-vaj jñānaṁ
prakāśayati tat param*

jñānena—prin cunoaștere; *tu*—însă; *tat*—acea; *ajñānam*—necunoaștere; *yeṣām*—a celor care; *nāśitam*—este nimicită; *ātmanaḥ*—a entității vii; *teṣām*—a aceluia; *āditya-vat*—ca soarele răsărind; *jñānam*—cunoaștere; *prakāśayati*—dezvăluie; *tat param*—conștiința de Kṛṣṇa.

Când totuși cineva este iluminat de cunoașterea prin care neștiința este eliminată, atunci cunoașterea îi revelează totul, așa cum soarele luminează totul ziua.

COMENTARIU

Cei ce L-au uitat pe Kṛṣṇa se vor rătăci în mod sigur, dar cei ce sunt în conștiința de Kṛṣṇa nu se rătăcesc niciodată. Chiar în *Bhagavad-gītā* se afirmă *sarvaṁ jñāna-plavena, jñānāgniḥ sarva-karmāṇi* și *na hi jñānena sadṛśam*. Cunoașterea este întotdeauna foarte prețuită. Și ce oare este această cunoaștere? Cunoașterea desăvârșită se împlinește atunci când omul se dăruiește cu totul lui Kṛṣṇa, așa cum se spune în capitolul al șaptelea, strofa 19: *bahūnām janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate*. După ce trece prin foarte multe nașteri, dacă cel desăvârșit în cunoaștere se dăruiește cu totul lui Kṛṣṇa sau când atinge conștiința de Kṛṣṇa, atunci totul i se revelează, așa cum toate lucrurile sunt revelate de soarele zilei. Entitatea vie este amăgită în foarte multe feluri. De exemplu, atunci când fără pic de șială se crede Dumnezeu, el cade de fapt în capcana celei mai mari neștiințe. Dacă o creatură poate fi Dumnezeu, atunci cum poate fi dezorientată de neștiință? Oare Dumnezeu este iluzionat de neștiință? Dacă ar fi așa, atunci neștiința sau Satana este mai mare decât Dumnezeu. Cunoașterea reală poate fi dobândită de la un om aflat în desăvârșita conștiința de Kṛṣṇa. De aceea, omul trebuie să caute un astfel de maestru spiritual de încredere și sub îndrumarea lui să învețe ce este conștiința de Kṛṣṇa, căci conștiința de Kṛṣṇa îi poate înlătura în mod sigur întreaga neștiință, așa cum soarele alungă întunericul. Chiar dacă cineva ar putea fi pe deplin conștient de faptul că nu este una cu corpul său, ci este transcendent corpului, încă nu va fi în stare să discrimineze între suflet și Suprasuflet. Cu toate acestea, el poate ajunge să cunoască perfect orice lucru, dacă are grijă să caute ocrotirea unui maestru spiritual autentic, desăvârșit în realizarea conștiinței de Kṛṣṇa. Omul Îl poate cunoaște pe Dumnezeu și relația sa cu Dumnezeu doar atunci când ajunge în contact cu unul din reprezentanții lui Dumnezeu. Un reprezentant al lui Dumnezeu nu pretinde niciodată că el este Dumnezeu, deși i se arată tot respectul pe care de obicei

il datorăm lui Dumnezeu, pentru că el Îl cunoaște pe Dumnezeu. Trebuie să învățăm să facem deosebirea între Dumnezeu și creaturi. De aceea Domnul Śrī Kṛṣṇa afirmă în capitolul al doilea (2.12) că fiecare entitate vie este individuală iar Dumnezeu este de asemenea individual; ele au fost individuale în trecut, sunt individuale în prezent și vor continua să fie individuale în viitor, chiar și după eliberare. Noaptea, în întuneric, vedem totul ca și cum ar fi una, dar ziua, când soarele răsare, vedem fiecare lucru cu identitatea sa reală. Identitatea împreună cu individualitatea formează adevărata cunoaștere în viața spirituală.

TEXTUL 17

तद्बुद्ध्यस्तदात्मानस्तन्निष्ठास्तत्परायणाः ।
गच्छन्त्यपुनरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्मषाः ॥१७॥

*tad-buddhayas tad-ātmānas
tan-niṣṭhās tat-parāyaṇāḥ
gacchanty apunar-āvṛttim
jñāna-nirdhūta-kalmaṣāḥ*

tad-buddhayaḥ—cei a căror inteligență este mereu în Cel Suprem; *tad-ātmānaḥ*—cei a căror minte este mereu în Cel Suprem; *tan-niṣṭhāḥ*—cei a căror credință este destinată numai Celui Suprem; *tat-parāyaṇāḥ*—cei ce și-au aflat refugiul cu totul în El; *gacchanti*—merg; *apunaḥ-āvṛttim*—către eliberare; *jñāna*—prin cunoaștere; *nirdhūta*—curățați; *kalmaṣāḥ*—de îndoieli.

Când inteligența, mintea, credința și refugiul cuiva sunt toate fixate în Suprem, atunci acela devine pe deplin curățat de toate impuritățile, prin completa cunoaștere și astfel se angajează direct pe calea eliberării .

COMENTARIU

Supremul Adevăr Transcendent este Domnul Kṛṣṇa. Întreaga *Bhagavad-gītā* este centrată în jurul declarației că Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității. Aceasta este concluzia tuturor scrierilor vedice. *Para-tattva* înseamnă Realitatea Supremă care este înțeleasă doar de cei ce-L cunosc pe Cel Suprem

ca Brahman, Paramātmā sau Bhagavān. Bhagavān sau Personalitatea Supremă a Divinității este aspectul ultim al Absolutului. Nu există nimic superior acestuia. Domnul spune: *mattaḥ parataram nānyat kiñcid asti dhanañjaya*. Brahman cel impersonal este de asemenea susținut de către Kṛṣṇa: *brahmaṇo hi pratiṣṭhāham*. Deci oricum, Kṛṣṇa este Realitatea Supremă. Cel cu mintea, inteligența, credința și refugiul permanent în Kṛṣṇa sau, cu alte cuvinte, cel ce este pe deplin în conștiința de Kṛṣṇa este desigur curățat de toate îndoielile și cunoaște perfect tot ceea ce se referă la transcendență. Cel ce este conștient de Kṛṣṇa poate înțelege așa cum se cuvine că există dualitate (adică simultană identitate și individualitate) în Kṛṣṇa și, înarmat cu această cunoaștere transcendentă, poate să înainteze ferm pe calea eliberării.

TEXTUL 18

विद्याविनयसम्पन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ।
शुनि चैव श्वपाके च पण्डिताः समदर्शिनः ॥१८॥

*vidyā-vinaya-sampanne
brāhmaṇe gavi hastini
śuni caiva śva-pāke ca
paṇḍitāḥ sama-darśinaḥ*

vidyā—cu învățatură; *vinaya*—și politețe; *sampanne*—înzestrați din plin; *brāhmaṇe*—la un brahman; *gavi*—la o vacă; *hastini*—la un elefant; *śuni*—la un câine; *ca*—și; *eva*—desigur; *śva-pāke*—la un mâncător de câini (situat în afara castelor); *ca*—ca și; *paṇḍitāḥ*—cei înțelepți; *sama-darśinaḥ*—care privesc cu aceeași ochi.

În virtutea cunoașterii adevărate, înțelepții cei smeriți privesc la fel un brahman învățat și plin de cuviință, o vacă, un elefant, un câine și un mâncător de câini [situat în afara castelor].

COMENTARIU

Cel ce este conștient de Kṛṣṇa nu face nici o deosebire între specii sau caste. Brahmanul și cel din afara castelor pot să se deosebească din punct de vedere social, așa cum câinele, vaca și elefantul se deosebesc din punctul de vedere al speciei, dar aceste diferențe corporale sunt lipsite de sens din punctul de

vedere al celor ce au ajuns la transcendență. Aceasta se datorează legăturii lor cu Supremul, deoarece Domnul Suprem, prin porțiunea Sa plenară cunoscută ca Paramātmā este prezent în inima fiecăruia. O astfel de înțelegere a Supremului este adevărata cunoaștere. În ce privește corpurile ce fac parte din diferite caste sau diferite specii de viață, Dumnezeu este la fel de binevoitor față de oricare, căci El tratează orice entitate vie ca pe un prieten, menținându-se totuși pe Sine ca Paramātmā, indiferent de circumstanțele în care se află entitățile vii. Sub aspectul de Paramātmā, Dumnezeu este prezent atât în cel ce este situat în afara castelor, cât și într-un brahman, chiar dacă corpurile unui brahman și al celui aflat în afara castelor nu sunt aceleași. Corpurile sunt produsele materiale ale diferitelor moduri ale naturii materiale, dar sufletul și Suprasufletul dinăuntru corpului au aceeași calitate spirituală. Însă similitudinea calitativă dintre suflet și Suprasuflet nu le face să fie egale în cantitate, căci sufletul individual este prezent numai în acest corp, în vreme ce Paramātmā este prezent în fiecare și în toate corpurile. O persoană conștientă de KṚȘna cunoaște pe deplin acest lucru și de aceea este cu adevărat învățată și are o viziune egalizatoare. Caracteristicile similare ale sufletului și Suprasufletului constau în aceea că ambele sunt conștiente, eterne și pline de beatitudine. Dar diferența între ele este aceea că sufletul individual este conștient numai în limitele jurisdicției unui corp, pe când Suprasufletul este conștient de toate corpurile. Suprasufletul este prezent în toate corpurile, fără deosebire.

TEXTUL 19

इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः ।
निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद् ब्रह्मणि ते स्थिताः ॥१९॥

*ihaiva tair jitaḥ sargo
yeṣāṃ sām्यe sthitam manaḥ
nirdoṣam hi samam brahma
tasmād brahmaṇi te sthitāḥ*

iha—în această viață; *eva*—cu siguranță; *taiḥ*—de către ei; *jitaḥ*—învingătoare; *sargaḥ*—nașterea și moartea; *yeṣām*—cei a căror; *sām्यe*—în echilibru; *sthitam*—situată; *manaḥ*—minte; *nirdoṣam*—neprihănit; *hi*—cu adevărat; *samam*—în echilibru; *brahma*—precum Cel Suprem; *tasmāt*—de aceea; *brahmaṇi*—în Cel Suprem; *te*—ei; *sthitāḥ*—sunt așezați.

Cei ale căror minți rămân mereu asemenea și în egalitate, au învins deja nașterea și moartea. Ei sunt fără de pată precum Brahman și astfel sunt deja situați în Brahman.

COMENTARIU

Egalitatea minții, așa cum se menționează mai sus, este semnul realizării de sine. Cei ce au atins acest stadiu trebuie socotiți că au învins condiționările materiale, în special nașterea și moartea. Atâta timp cât omul se identifică cu corpul, este socotit un suflet condiționat, dar de îndată ce se ridică la stadiul egalității minții prin realizarea de sine, este eliberat de viața condiționată. Cu alte cuvinte, el nu mai este supus nașterii în lumea materială, ci poate intra în lumea spirituală după moarte. Dumnezeu este fără defect, căci El este lipsit de atracție și repulsie. În mod similar, când o ființă este fără atracție sau repulsie, ajunge de asemenea neprihănită și merită să intre în lumea spirituală. Astfel de persoane sunt considerate ca fiind deja eliberate, iar semnele lor caracteristice sunt descrise mai jos.

TEXTUL 20

न प्रहृष्येत्प्रियं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियम् ।
स्थिरबुद्धिरसम्मूढो ब्रह्मविद् ब्रह्मणि स्थितः ॥२०॥

*na prahṛṣyet priyam prāpya
nodvijet prāpya cāpriyam
sthira-buddhir asammūḍho
brahma-vid brahmaṇi sthitaḥ*

na—niciodată; *prahṛṣyet*—se bucură; *priyam*—plăcutul; *prāpya*—dobândind; *na*—nu; *udvijet*—se frământă; *prāpya*—obținând; *ca*—precum și; *apriyam*—neplăcutul; *sthira-buddhiḥ*—cu inteligența statornică în sine; *asammūḍhaḥ*—neamăgit; *brahma-vit*—cel ce Îl cunoaște perfect pe Suprem; *brahmaṇi*—în transcendență; *sthitaḥ*—situat.

Cel ce nu se bucură de ceea ce-i plăcut și nu se lamentează de ceea ce-i neplăcut, care este de sine inteligent, cel netulburat, care cunoaște știința de Dumnezeu, acela este deja situat în transcendență.

COMENTARIU

Aici se descriu semnele unei persoane care a ajuns la realizarea de sine. Primul semn este faptul că el nu mai este iluzionat de falsa identificare dintre corpul și sinele său real. El știe perfect că nu este corpul său, ci porțiune fragmentară din Personalitatea Supremă a Divinității. De aceea nu este bucuros când obține ceva și nici nu se lamentează când pierde ceva ce ține de corp. Această statornicie a minții este numită *sthira-buddhi* sau înțelegerea sinelui. El nu mai este niciodată amăgit să facă greșeala de a confunda corpul material cu sufletul, și nici nu acceptă corpul ca fiind permanent, nesocotind existența sufletului. Această cunoaștere îl înalță la statutul de cunoscător al întregii științe a Adevărului Absolut, adică Brahman, Paramātmā și Bhagavān. Astfel, el își cunoaște poziția constitutivă în mod desăvârșit, fără să încerce în mod fals să devină una cu Cel Suprem în toate privințele. Aceasta se numește realizarea lui Brahman sau realizarea de sine. Asemenea conștiință statornică poartă numele de conștiință de Kṛṣṇa.

TEXTUL 21

बाह्यस्पर्शेष्वसक्तात्मा विन्दत्यात्मनि यत्सुखम् ।
स ब्रह्मयोगयुक्तात्मा सुखमक्षयमश्नुते ॥२१॥

bāhya-sparśeṣv asaktātmā
vindaty ātmani yat sukham
sa brahma-yoga-yuktātmā
sukham akṣayam aśnute

bāhya-sparśeṣu—de plăcerea exterioară a simțurilor; *asakta-ātmā*—cel ce nu este atașat; *vindati*—se desfată; *ātmani*—în sine; *yat*—ceea ce; *sukham*—fericire; *saḥ*—el; *brahma-yoga*—prin concentrarea în Brahman; *yukta-ātmā*—cel aflat în legătură cu sinele; *sukham*—fericirea; *akṣayam*—nemărginită; *aśnute*—gustă.

Un astfel de om eliberat nu este atras de plăcerile materiale ale simțurilor, ci este mereu în transă, bucurându-se de plăcerea lăuntrică. În acest fel, cel ce a dobândit realizarea de sine se bucură de o fericire nemărginită, căci se concentrează asupra Supremului.

COMENTARIU

Śrī Yamunācārya, un mare devot în conștiința de Kṛṣṇa, spunea:

*yad-avadhi mama cetaḥ kṛṣṇa-padāravinde
nava-nava-rasa-dhāmany udyataṁ rantum āsīt
tad-avadhi bata nārī-saṅgame smaryamāne
bhavati mukha-vikāraḥ suṣṭhu niṣṭhivanam ca*

„De când m-am angajat în slujirea cu dragoste transcendentă față de Kṛṣṇa, experimentând o plăcere mereu nouă în El, ori de câte ori mă gândesc la plăcerile sexuale scuipe la acest gând și buzele mele se strâmbă cu dezgust.“ Cel ce practică *brahma-yoga* sau conștiința de Kṛṣṇa este atât de absorbit în slujirea cu iubire a Domnului, încât își pierde gustul pentru toate plăcerile materiale ale simțurilor. Cea mai mare plăcere din domeniul material este plăcerea sexuală. Întreaga lume se mișcă sub iluzia ei, iar o persoană materialistă nu poate să acționeze deloc fără această motivație. Însă cel ce este angajat în conștiința de Kṛṣṇa acționează cu și mai multă vigoare fără plăcerea sexuală, pe care o evită. Acesta este testul realizării spirituale. Realizarea spirituală și plăcerea sexuală nu se potrivește una cu alta. O persoană conștientă de Kṛṣṇa nu este atrasă de nici un fel de plăcere a simțurilor, datorită faptului că este un suflet eliberat.

TEXTUL 22

ये हि संस्पर्शजा भोगा दुःखयोनय एव ते ।
आद्यन्तवन्तः कौन्तेय न तेषु रमते बुधः ॥२२॥

*ye hi saṁsparśa-jā bhogā
duḥkha-yonaya eva te
ādy-antavantaḥ kaunteya
na teṣu ramate budhaḥ*

ye—cei care; *hi*—desigur; *saṁsparśa-jāḥ*—prin contactul cu simțurile materiale; *bhogāḥ*—desfătări; *duḥkha*—suferinței; *yonayaḥ*—sursele; *eva*—desigur; *te*—ei; *ādi*—început; *anta*—sfârșit; *vantaḥ*—supuse față de; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *na*—niciodată; *teṣu*—în acelea; *ramate*—își află desfătarea; *budhaḥ*—cel înțelept.

O persoană inteligentă nu ia parte la cele ce sunt pricini de suferință, născute din contactul cu simțurile materiale. O, fiu al lui Kuntī, asemenea plăceri au un început și-un sfârșit, așa că cel înțelept nu se lasă cuprins de desfătările lor.

COMENTARIU

Plăcerile materiale ale simțurilor se datorează contactului realizat prin aceste simțuri, care sunt toate trecătoare, căci corpul însuși este trecător. Un suflet eliberat nu este interesat de nimic temporar. Cunoscând bine bucuriile plăcerilor spirituale, cum ar putea un suflet eliberat să accepte să se bucure de niște false plăceri? În *Padma-Purāṇa* se spune:

*ramante yogino 'nante
satyānande cid-ātmani
iti rāma-padenāsau
paraṁ brahmābhidhiyate*

„Misticii obțin plăceri spirituale nemărginite de la Adevărul Absolut și de aceea Adevărul Absolut Suprem, Personalitatea Divinității, este cunoscut și ca Rāma.“

De asemenea, în *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.5.1) se spune:

*nāyaṁ deho deha-bhājāṁ nṛ-loke
kaṣṭhān kāmān arhate viḍ-bhujāṁ ye
tapo divyaṁ putrakā yena sattvaṁ
śuddhyed yasmād brahma-saukhyāṁ tv anantam*

„Dragul meu fiu, în această formă de viață umană nu are rost să trudești din greu pentru plăcerile simțurilor; aceste plăceri sunt date și [porcilor] mîncători de excremente. Mai degrabă să faci penitențe în această viață, prin care să-ți purifici existența și, ca urmare, vei fi în stare să te bucuri de fericirea transcendentă nelimitată.“

Prin urmare, cei ce sunt cu adevărat yoghini sau transcendentaliști erudiți nu sunt atrași de plăcerile senzoriale care sunt cauzele perpetuării existenței materiale. Cu cât mai mult ne dedăm plăcerilor materiale, cu atât mai mult suntem prinși în capcana suferințelor materiale.

TEXTUL 23

शक्रोतीहैव यः सोढुं प्राक्शरीरविमोक्षणात् ।
कामक्रोधोद्भवं वेगं स युक्तः स सुखी नरः ॥२३॥

*śaknotīhaiva yaḥ soḍhum
prāk śarīra-vimokṣaṇāt
kāma-krodhodbhavaṁ vegam
sa yuktaḥ sa sukhī naraḥ*

śaknoti—este capabil; *iha eva*—în corpul prezent; *yaḥ*—cel care; *soḍhum*—să îndure; *prāk*—înainte de; *śarīra*—a corpului; *vimokṣaṇāt*—părăsire; *kāma*—dorință; *krodha*—și mânie; *udbhavam*—născute din; *vegam*—pornirile; *saḥ*—acela; *yuktaḥ*—în transă; *saḥ*—acel; *sukhī*—fericit; *naraḥ*—om.

Cel care înainte de a-și părași corpul prezent este în stare să-și înfrâneze pornirile simțurilor materiale și să stăvilească forța dorinței și mâniei, acela este bine așezat și fericit în această lume.

COMENTARIU

Cel ce dorește să progreseze statornic pe calea realizării de sine, trebuie să încerce să-și controleze forțele simțurilor materiale. Există forțe ale vorbirii, forțe ale mâniei, forțe ale minții, forțe ale stomacului, forțe ale organelor genitale și forțe ale limbii. Cel ce este în stare să stăpânească toate aceste forțe ale diferitelor simțuri, precum și mintea, este numit *gosvāmī* sau *svāmī*. Acești *gosvāmī* duc o viață strict controlată, restrângând cu totul forțele simțurilor. Dorințele materiale, atunci când nu sunt satisfăcute, generează mânie, și astfel mintea, ochii și pieptul sunt cuprinse de zbucium; de aceea, trebuie să învățăm să le stăpânim înainte de părăsierea acestui corp material. Când cineva poate să facă acest lucru, înseamnă că a obținut realizarea de sine și este astfel fericit în starea de realizare. Datoria oricărui transcendentalist este aceea de a încerca cu ardoare să-și stăpânească dorința și mânia.

TEXTUL 24

योऽन्तःसुखोऽन्तरारामस्तथान्तर्ज्योतिरेव यः ।
स योगी ब्रह्मनिर्वाणं ब्रह्मभूतोऽधिगच्छति ॥२४॥

*yo 'ntaḥ-sukho 'ntar-ārāmas
tathāntar-jyotir eva yaḥ
sa yogī brahma-nirvāṇam
brahma-bhūto 'dhigacchati*

yaḥ—cel care; *antaḥ-sukhaḥ*—cel ce are fericirea lăuntrică; *antaḥ-ārāmaḥ*—desfătându-se din plin înăuntrul său; *tathā*—precum și; *antaḥ-jyotiḥ*—ținând către interior; *eva*—desigur; *yaḥ*—oricine ar fi; *saḥ*—acela; *yogī*—un mistic; *brahma-nirvāṇam*—eliberarea în Cel Suprem; *brahma-bhūtaḥ*—realizându-și sinele; *adhigacchati*—atinge.

Cel a cărui fericire este lăuntrică, care este activ, bucurându-se în interiorul său, și al cărui țel este lăuntric, acela este cu adevărat un mistic desăvârșit. El este eliberat în Suprem și în cele din urmă atinge Supremul.

COMENTARIU

Cum poate cineva să se retragă de la activitățile exterioare destinate obținerii unei fericiri superficiale, până ce nu este în stare să guste fericirea lăuntrică? Pentru cel eliberat, fericirea de care se bucură este o experiență trăită. De aceea el poate să stea liniștit în orice loc și să se bucure de activitățile lăuntrice. Un asemenea om eliberat nu mai dorește fericirea materială exterioară. Această stare este numită *brahma-bhūta*, pe care atingând-o omul este sigur că va merge înapoi la Dumnezeu, înapoi acasă.

TEXTUL 25

लभन्ते ब्रह्मनिर्वाणमुषयः क्षीणकल्मषाः ।
छिन्नद्वैधा यतात्मानः सर्वभूतहिते रताः ॥२५॥

*labhante brahma-nirvāṇam
ṛṣayaḥ kṣīṇa-kalmaṣāḥ
chinna-dvaidhā yatātmanaḥ
sarva-bhūta-hite ratāḥ*

labhante—obțin; *brahma-nirvāṇam*—eliberarea în Cel Suprem; *ṛṣayaḥ*—cei ce sunt lăuntric activi; *kṣīṇa-kalmaṣāḥ*—care sunt lipsiți de orice păcate;

chinna—care au tăiat; *dvaidhāḥ*—dualitatea; *yata-ātmānaḥ*—angajați în realizarea de sine; *sarva-bhūta*—pentru toate entitățile vii; *hite*—în activități de binefacere; *rataḥ*—angajați.

Cei ce se află dincolo de dualitățile născute din îndoieli, ale căror minți sunt angajate în interior, care sunt mereu ocupați să activeze pentru binele tuturor ființelor și care sunt eliberați de orice păcat, dobândesc eliberarea în Suprem.

COMENTARIU

Numai un om pe deplin conștient de Kṛṣṇa poate fi considerat că săvârșește activități de binefacere pentru toate ființele. Când un om cunoaște cu adevărat faptul că Kṛṣṇa este izvorul tuturor lucrurilor, de fiecare dată când acționează în acest spirit, el acționează pentru binele tuturor. Suferințele umanității se datorează uitării faptului că Kṛṣṇa este beneficiarul suprem al tuturor plăcerilor, stăpânitorul suprem și prietenul suprem. De aceea, cea mai mare operă de binefacere este reînvierea acestei conștiințe în întreaga societate umană. Această operă de binefacere de cel mai înalt nivel nu poate fi făcută fără să fi obținut eliberarea în Cel Suprem. Cel ce este conștient de Kṛṣṇa nu are nici o îndoială asupra supremației lui Kṛṣṇa. El nu se îndoiește, pentru că este cu totul eliberat de orice păcat. Aceasta este starea dragostei divine.

Cel ce se angajează numai în administrarea bunăstării fizice a societății umane nu poate de fapt să ajute pe nimeni. Alinarea temporară a suferințelor corpului exterior și ale minții nu este îndestulătoare. Adevărata cauză a dificultăților în lupta dură pentru existență poate fi găsită în uitarea relației noastre cu Domnul Suprem. Când omul ajunge pe deplin conștient de relația sa cu Kṛṣṇa, el este cu adevărat un suflet eliberat, chiar dacă rămâne în lăcașul material al corpului.

TEXTUL 26

कामक्रोधविमुक्तानां यतीनां यतचेतसाम् ।
अभितो ब्रह्मनिर्वाणं वर्तते विदितात्मनाम् ॥२६॥

kāma-krodha-vimuktānām
yatinām yata-cetasām

*abhito brahma-nirvāṇam
vartate viditātmanām*

kāma—de dorințe; *krodha*—și mânie; *vimuktānām*—al celor ce sunt eliberați; *yatinām*—a oamenilor sfinți; *yata-cetasām*—care-și stăpânesc pe deplin mintea; *abhitaḥ*—asigurată în viitorul apropiat; *brahma-nirvāṇam*—eliberarea în Cel Suprem; *vartate*—este acolo; *vidita-ātmanām*—a celor ajunși la realizarea de sine.

Cei eliberați de mânie și de toate dorințele materiale, care au ajuns la realizarea de sine, înfrânați și străduindu-se neîncetat pentru perfecțiune, au asigurată eliberarea în Suprem în viitorul foarte apropiat.

COMENTARIU

Dintre oamenii sfinți care se străduiesc neîncetat pentru eliberare, cel ce este în conștiința de Kṛṣṇa este cel mai bun dintre toți. *Bhāgavatam* (4.22.39) confirmă acest lucru astfel:

*yat-pāda-paṅkaja-palāśa-vilāsa-bhaktiyā
karmāśayaṁ grathitam udgrathayanti santaḥ
tadvan na rikta-matayo yatayo 'pi ruddha-
sroto-gaṅās tam araṇam bhaja vāsudevam*

„Încearcă numai să-L adori prin slujire devoțională pe Vāsudeva, Personalitatea Supremă a Divinității. Nici chiar marii înțelepți nu ajung să-și stăpânească atât de bine forțele simțurilor, precum o fac cei ce participă la beatitudinea transcendentă, slujind picioarele de lotus ale Domnului, smulgând din rădăcină dorința adâncă pentru activitățile fructuoase.“

În sufletul condiționat, dorința de a se bucura de fructul activităților sale este atât de adânc înrădăcinată, încât chiar și pentru marii înțelepți este foarte greu să-și stăpânească aceste dorințe, în ciuda unor mari eforturi. Un devot al Domnului, angajat fără încetare în slujirea devoțională în conștiința de Kṛṣṇa, desăvârșit în realizarea de sine, atinge de îndată eliberarea în Cel Suprem. Datorită deplinei sale cunoașteri în realizarea de sine, el rămâne mereu în extaz. Putem cita un exemplu analog;

*darśana-dhyāna-saṁsparśair
matsya-kūrma-vihaṅgamāḥ*

*svāny apatyāni puṣṅanti
tathāham api padma-ja*

„Peștii, broaștele țestoase și păsările își îngrijesc puii doar prin privire, respectiv prin meditație și prin atingere. Tot astfel fac și eu, o, Padmaja!”

Peștele își crește puii doar privind la ei. Broasca țestoasă își crește puii doar prin meditație. Ouăle broaștei țestoase sunt lăsate pe uscat iar broasca stă în apă, meditănd la aceste ouă. În mod similar, devotul aflat în conștiința de Kṛṣṇa, deși este departe de sălașul Domnului, se poate înălța până acolo doar gândindu-se la El neîncetat, luând parte la conștiința de Kṛṣṇa. El nu simte chinurile suferinței materiale; această stare de existență poartă numele de *brahma-nirvāṇa* sau absența suferințelor materiale datorită neîncetatei cufundări în Suprem.

TEXTELE 27 – 28

स्पर्शान् कृत्वा बहिर्बाह्यांश्चक्षुश्चैवान्तरे भ्रुवोः ।
प्राणापानौ समौ कृत्वा नासाभ्यन्तरचारिणौ ॥२७॥
यतेन्द्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मोक्षपरायणः ।
विगतेच्छाभयक्रोधो यः सदा मुक्त एव सः ॥२८॥

*sparsān kṛtvā bahir bāhyānś
cakṣuś caivāntare bhruvoḥ
prāṇāpānau samau kṛtvā
nāsābhyantara-cāriṇau
yatendriya-mano-buddhir
munir mokṣa-parāyaṇaḥ
vigatecchā-bhaya-krodho
yaḥ sadā mukta eva saḥ*

sparsān—obiectele simțurilor, cum ar fi sunetul; *kṛtvā*—ținând; *bahih*—în afară; *bāhyān*—nefolositoare; *cakṣuḥ*—ochii; *ca*—și; *eva*—desigur; *antare*—între; *bhruvoḥ*—cele două sprâncene; *prāṇa-apānau*—suflul urcător și cel coborâtor; *samau*—în suspensie; *kṛtvā*—păstrând; *nāsa-abhyantara*—în nări; *cāriṇau*—răsuflând; *yata*—stăpânite; *indriya*—simțurile; *manaḥ*—mintea; *buddhiḥ*—inteligența; *munih*—transcendentalistul; *mokṣa*—eliberării;

parāyaṇaḥ—fiind destinat; *vigata*—înlăturând; *icchā*—dorințele; *bhaya*—frica; *krodhaḥ*—mânia; *yaḥ*—cel care; *sadā*—pentru totdeauna; *muktaḥ*—eliberat; *eva*—cu siguranță; *saḥ*—el este.

Îndepărtând toate obiectele exterioare ale simțurilor, ținând ochii și privirea ațintită între sprâncene, suspendând suflul inspirator și cel expirator înăuntrul nărilor și ajungând astfel să-și stăpânească mintea, simțurile și inteligența, transcendentalistul ce năzuiește către eliberare ajunge să fie lipsit de dorință, frică și mânie. Cel ce se află întotdeauna în această stare este cu siguranță eliberat.

COMENTARIU

Fiind angajat în conștiința de Kṛṣṇa, omul poate să-și înțeleagă de îndată identitatea spirituală și apoi poate să-L înțeleagă pe Domnul Suprem cu ajutorul slujirii devoționale. Cel ce este bine situat în slujirea devoțională, ajunge la nivel transcendent, fiind capabil să simtă prezența lui Dumnezeu în domeniul său de activitate. Această poziție specială este numită eliberare în Cel Suprem.

După ce i-a explicat principiile sus-menționate ale eliberării în Cel Suprem, Domnul îl învață pe Arjuna cum se poate ajunge la această stare prin practica mistică sau yoga, cunoscută ca *aṣṭāṅga-yoga*, care se împarte în cele opt modalități de acțiune numite *yama*, *niyama*, *āsana*, *prāṇāyāma*, *pratyāhāra*, *dhāraṇā*, *dhyāna* și *samādhi*. În capitolul al șaselea se explică detaliat subiectul yoga, a cărui prezentare începe la sfârșitul capitolului cinci. Practicantul trebuie să înlătore obiectele simțurilor, cum ar fi sunetul, atingerea, forma, gustul și mirosul, prin procesul din yoga numit *pratyāhāra*, și apoi să-și țină privirea ochilor ațintită între cele două sprâncene și să se concentreze asupra vârfului nasului, cu pleoapele pe jumătate închise. Nu este bine ca ochii să fie complet închiși, căci există riscul de a adormi. Și nici nu este bine ca ochii să fie complet deschiși, căci atunci există posibilitatea de a fi atras de obiectele simțurilor. Mișcarea respirației este reținută înăuntrul nărilor prin neutralizarea în corp a suflului urcător cu cel coborător. Prin practicarea acestui tip de yoga se poate ajunge la obținerea controlului asupra simțurilor, înfrânarea de la obiectele exterioare ale simțurilor, și astfel omul ajunge pregătit pentru eliberarea în Cel Suprem.

Acest proces de yoga îl ajută pe om să se elibereze de orice fel de frică și mânie, și astfel ajunge să simtă prezența Suprasufletului într-o stare transcendentă. Cu alte cuvinte, conștiința de Kṛṣṇa este cel mai simplu proces de

a realiza principiile yoga. Acest lucru va fi explicat amănunțit în capitolul următor. Însă cel ce este conștient de Kṛṣṇa, fiind neîncetat angajat în slujirea devoțională, nu riscă să-și rătăcească simțurile în alte activități. Aceasta este o cale mai bună de stăpânire a simțurilor decât prin *aṣṭāṅga-yoga*.

TEXTUL 29

भोक्तारं यज्ञतपसां सर्वलोकमहेश्वरम् ।
सुहृदं सर्वभूतानां ज्ञात्वा मां शान्तिमृच्छति ॥२९॥

*bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ
sarva-loka-maheśvaram
suhṛdaṁ sarva-bhūtānāṁ
jñātvā māṁ śāntim ṛcchati*

bhoktāraṁ—beneficiarul; *yajña*—sacrificiilor; *tapasām*—și penitențelor și ascezelor; *sarva-loka*—al tuturor planetelor și semizeilor din ele; *maha-īśvaram*—Domnul Suprem; *su-hṛdam*—binefăcătorul; *sarva*—tuturor; *bhūtānām*—ființelor; *jñātvā*—cunoscând astfel; *mām*—pe Mine (Śrī Kṛṣṇa); *śāntim*—alinarea chinurilor materiale; *ṛcchati*—dobândește.

Cel ce este pe deplin conștient de Mine, cunoscându-Mă pe Mine ca beneficiarul în final al tuturor sacrificiilor și ascezelor, Domnul Suprem al tuturor planetelor și semizeilor și binefăcătorul și binevoitorul tuturor entităților vii, atinge pacea din suferințele mizeriilor materiale.

COMENTARIU

Sufletele condiționate, aflate în ghearele energiei iluzorii, sunt în totalitate dornice să atingă pacea în lumea materială. Însă aceștia nu cunoasc principiul păcii, care este explicat în această parte din *Bhagavad-gītā*. Cel mai important principiu al păcii este acesta: Kṛṣṇa este beneficiarul în toate activitățile umane. Oamenii trebuie să ofere totul slujirii transcendente a lui Dumnezeu, căci El este stăpânitorul tuturor planetelor și semizeilor din ele. Nimeni nu este mai mare decât El. El este mai mare decât cei mai mari dintre semizeii, Śrī Śiva și Śrī Brahmā. În *Vede* (*Śvetāśvatara Upaniṣad* 6.7) Domnul Suprem este descris ca *tam īśvarāṅgāṁ paramaṁ maheśvaram*. Sub vraja iluziei, creaturile încearcă să stăpânească tot ceea ce le înconjoară, dar în realitate ele sunt

dominate de energia materială a lui Dumnezeu. Domnul este stăpânul naturii materiale iar sufletele condiționate se află sub stăpânirea legilor neîndurătoare ale naturii materiale. Până ce omul nu înțelege aceste adevăruri elementare, nu se poate obține pacea în lume, nici individuală, nici colectivă. Acesta este sensul conștiinței de Kṛṣṇa: Domnul Kṛṣṇa este supremul care controlează, iar toate creaturile, inclusiv mării semizei, sunt supuși Săi. Pacea desăvârșită se poate atinge numai în deplina conștiință de Kṛṣṇa.

Acest al cincelea capitol cuprinde explicația practică a conștiinței de Kṛṣṇa, cunoscută în general sub numele de *karma-yoga*. Problema speculațiilor mentale asupra felului în care *karma-yoga* duce la eliberare își află răspunsul aici. A activa în conștiința de Kṛṣṇa înseamnă să acționezi având deplina cunoaștere a lui Dumnezeu ca stăpânitor. O asemenea activitate nu diferă de cunoașterea spirituală. Conștiința de Kṛṣṇa propriu-zisă este *bhakti-yoga*, iar *jñāna-yoga* este o cale care duce la *bhakti-yoga*. Conștiința de Kṛṣṇa înseamnă a activa în deplină cunoaștere a relației tale cu Absolutul Suprem iar perfecțiunea acestei conștiințe este deplina cunoaștere a lui Kṛṣṇa sau Personalitatea Supremă a Divinității. Un suflet pur este eternul slujitor al lui Dumnezeu, ca parte integrantă fragmentară a Lui. El ajunge în contact cu *māyā* (iluzia) datorită dorinței de a domina această *māyā*, și aceasta este cauza nenumăratelor suferințe. Atâta vreme cât este în contact cu materia, el trebuie să îndeplinească activități datorită necesităților materiale. Cu toate acestea, conștiința de Kṛṣṇa îl aduce pe om la o viață spirituală chiar în timp ce se află sub jurisdicția materiei, căci această conștiință înseamnă deșteptarea existenței spirituale prin practica în lumea materială. Cu cât omul este mai avansat, cu atât este mai eliberat din ghearele materiei. Dumnezeu nu este părtinitor față de nimeni. Totul depinde de îndeplinirea practică a datoriilor în conștiința de Kṛṣṇa, ceea ce-l ajută pe om să-și stăpânească simțurile în toate privințele și să învingă influența dorinței și mâniei. Cel ce stă neclintit în conștiința de Kṛṣṇa, controlându-și pasiunile menționate mai sus, rămâne cu adevărat în starea transcendentă de *brahma-nirvāna*. Yoga mistică cu opt părți este automat practică în conștiința de Kṛṣṇa, căci aceasta este pusă în slujba țelului suprem. Practicând *yama*, *niyama*, *āsana*, *prāṇāyāma*, *pratyāhāra*, *dhāraṇā*, *dhyāna* și *samādhi* se parcurge un proces treptat de elevare, dar acestea sunt doar preliminariile desăvârșirii prin slujirea devoțională, singura care poate aduce pacea ființei umane. Aceasta este perfecțiunea supremă a vieții.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al cincelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, tratând despre „Karma-yoga sau activitatea în conștiința de Kṛṣṇa“.

CAPITOLUL ȘASE

Dhyāna-yoga

TEXTUL 1

श्रीभगवानुवाच

अनाश्रितः कर्मफलं कार्यं कर्म करोति यः ।
स सन्न्यासी च योगी च न निरग्निर्न चाक्रियः ॥१॥

śrī-bhagavān uvāca
anāśritaḥ karma-phalam
kāryam karma karoti yaḥ
sa sannyāsī ca yogī ca
na niragnir na cākriyaḥ

śrī-bhagavān uvāca—Domnul a spus; *anāśritaḥ*—fără a-și lua ca refugiu; *karma-phalam*—fructul activităților; *kāryam*—obligatorie; *karma*—activitatea; *karoti*—săvârșește; *yaḥ*—cel care; *saḥ*—el; *sannyāsī*—în ordinul renunțării; *ca*—și; *yogī*—mistic; *ca*—precum și; *na*—nu; *nīḥ*—fără; *agniḥ*—foc; *na*—nici; *ca*—și; *akriyaḥ*—fără datorie.

Personalitatea Supremă a Divinității a spus: Cel ce nu este atașat de fructul activității sale și care activează așa cum este obligat s-o facă,

acela face parte din ordinul renunțării și este adevăratul mistic, și nu cel care nu aprinde focul și nu îndeplinește nici o datorie.

COMENTARIU

În acest capitol Domnul explică faptul că procesul sistemului yoga cu opt părți este un mijloc de control al minții și simțurilor. Însă acesta este foarte greu de practicat de către oamenii obișnuiți, mai ales în epoca lui Kali. Deși în acest capitol se recomandă sistemul yoga cu opt părți, Domnul subliniază totuși că procesul *karma-yoga* (acțiunea în conștiința de Kṛṣṇa) este mai bun. Fiecare acționează în această lume pentru a-și întreține familia și bunurile sale, dar nimeni nu acționează fără un anumit interes, un anumit beneficiu personal, fie că este limitat la sine sau extins la mai mulți. Criteriul perfecțiunii este acela de a acționa în conștiința de Kṛṣṇa, și nu pentru a te bucura de fructele activității. Datoria oricărei entități vii este aceea de a acționa în conștiința de Kṛṣṇa, căci în mod original toate entitățile vii sunt părți integrante ale Celui Suprem. Părțile corpului acționează pentru binele întregului corp. Membrele corpului nu acționează pentru propria satisfacție, ci pentru satisfacția întregului corp. În mod similar, entitatea vie care acționează pentru satisfacția întregului suprem și nu pentru satisfacția personală este un *sannyāsī* desăvârșit, un yoghin perfect.

Unii *sannyāsī* socotesc uneori în mod artificial că au ajuns să fie eliberați de toate datoriile materiale și deci încetează să mai săvârșească *agnihotra yajña* (sacrificiul focului), dar de fapt ei acționează în mod interesat, căci țelul lor este să devină una cu impersonalul Brahman. O asemenea dorință este mai puternică decât orice dorință materială, dar nu este dezinteresată. În mod similar, yoghinul mistic care practică sistemul yoga cu ochii pe jumătate închiși, încetând toate activitățile materiale, dorește o anumită satisfacție pentru sine însuși. Dar cel ce acționează în conștiința de Kṛṣṇa activează pentru satisfacția întregului, fără vreun interes personal. O persoană conștientă de Kṛṣṇa nu dorește propria satisfacție. Criteriul reușitei sale este satisfacția lui Kṛṣṇa, și astfel el este un *sannyāsī* perfect sau un yoghin perfect. Śrī Caitanya, simbolul cel mai înalt al perfecțiunii, se roagă astfel:

*na dhanam na janam na sundarim
kavitam vā jagad-īśa kāmaya
mama janmani janmaniśvare
bhavatād bhaktir ahaitukī tvayi*

„O, Stăpâne Atotputernic, nu îmi doresc să adun bogății, nici dezmierdările femeilor frumoase, și nici nu doresc să am discipoli, oricâți ar fi ei. Ceea ce îmi doresc este ca, prin îndurarea Ta cea fără de cauză, să Te slujesc în viața mea, naștere după naștere.“

TEXTUL 2

यं सन्न्यासमिति प्राहुर्योगं तं विद्धि पाण्डव ।
न ह्यसन्न्यस्तसङ्कल्पो योगी भवति कश्चन ॥ २ ॥

*yam sannyāsam iti prāhur
yogam tam viddhi pāṇḍava
na hy asannyasta-saṅkalpo
yogī bhavati kaścana*

yam—ceea ce; *sannyāsam*—renunțare; *iti*—astfel; *prāhur*—ei spun; *yogam*—unirea cu Cel Suprem; *tam*—aceasta; *viddhi*—trebuie să cunoști; *pāṇḍava*—o, fiu al lui Pāṇḍu; *na*—niciodată; *hi*—cu siguranță; *asannyasta*—fără să renunțe la; *saṅkalpaḥ*—dorința de satisfacere a simțurilor; *yogī*—un mistic transcendentalist; *bhavati*—devine; *kaścana*—cineva.

O, fiu al lui Pāṇḍu, să știi că ceea ce se cheamă renunțare este totuna cu yoga, sau legarea de Suprem, căci nimeni nu poate deveni vreodată yoghin fără să renunțe la dorința satisfacerii simțurilor.

COMENTARIU

Adevărata *sannyāsa-yoga* sau *bhakti* înseamnă că omul trebuie să-și cunoască poziția constitutivă ca entitate vie și să acționeze în consecință. Entitatea vie nu are o identitate separată independentă; ea este energia marginală a Supremului. Când este capturat de energia materială, omul este condiționat, iar când este conștient de Kṛṣṇa sau de energia spirituală, atunci el se află în natura sa reală sau starea naturală a vieții. Prin urmare, când omul ajunge la cunoașterea deplină, el încetează orice satisfacere a simțurilor sau renunță la orice fel de acțiuni destinate satisfacerii simțurilor. Acest lucru este practicat de yoghini care își retrag simțurile de la atașările materiale. Dar cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa nu are prilejul să-și angajeze simțurile în nimic

care să nu fie destinat lui Kṛṣṇa. De aceea, o persoană conștientă de Kṛṣṇa este simultan un *sannyāsī* și un *yogī*. Cunoașterea și stăpânirea simțurilor, așa cum sunt prescrise în procesul de *jñāna* și în cel de yoga sunt servite în mod automat în conștiința de Kṛṣṇa. Dacă omul nu poate renunța la activitățile naturii sale egoiste, atunci *jñāna* și yoga nu-i sunt de nici un folos. Scopul real al entității vii este acela de a renunța la orice satisfacție egoistă și de a se pregăti să-L satisfacă pe Cel Suprem. O persoană conștientă de Kṛṣṇa nu are nici o dorință pentru vreun fel de plăcere egoistă. Acest om va fi mereu preocupat de a-L bucura pe Cel Suprem. Cel ce nu știe despre Cel Suprem trebuie deci să rămână angajat în satisfacerea propriei persoane, căci nimeni nu poate rămâne la nivelul inactivității. Toate scopurile sunt însă slujite în mod perfect prin practicarea conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 3

आरुरुक्षोर्मुनेर्योगं कर्म कारणमुच्यते ।
योगारूढस्य तस्यैव शमः कारणमुच्यते ॥ ३ ॥

*ārurukṣor muner yogam
karma kāraṇam ucyate
yogārūḍhasya tasyaiva
śamaḥ kāraṇam ucyate*

ārurukṣoḥ—care tocmai a început yoga; *muneḥ*—a înțeleptului; *yogam*—sistemul yoga cu opt părți; *karma*—activitatea; *kāraṇam*—mijlocul; *ucyate*—se spune că este; *yoga*—yoga cu opt părți; *ārūḍhasya*—a celui care a atins; *tasya*—a sa; *eva*—desigur; *śamaḥ*—încetare a tuturor activităților materiale; *kāraṇam*—mijlocul; *ucyate*—se spune că este.

Se spune că pentru începătorul în yoga cu opt părți mijlocul de realizare este activitatea; iar pentru cel care este deja avansat în yoga, se spune că mijlocul este încetarea tuturor activităților.

COMENTARIU

Procesul prin care omul se unește pe sine cu Supremul este numit yoga. Acest proces poate fi comparat cu o scară care duce către cea mai înaltă realizare

spirituală. Această scară pornește de la cea mai de jos stare materială a ființei și urcă până la desăvârșita realizare de sine în viața spirituală cea pură. După înălțimea la care se ridică, diferitele părți ale scării sunt cunoscute sub diverse nume, dar toate laolaltă, întreaga scară, poartă numele de yoga și poate fi împărțită în trei părți, *jñāna-yoga*, *dhyāna-yoga* și *bhakti-yoga*. Începutul acestei scări este stadiul *yogāruruḥṣu* iar treapta cea mai înaltă este numită *yogārūḍha*.

În ce privește sistemul yoga cu opt părți, încercările de la început de a intra în meditație cu ajutorul principiilor care reglementează viața și prin practica diferitelor posturi de așezare (care sunt mai mult sau mai puțin niște exerciții fizice) sunt considerate activități materiale. Toate aceste activități duc la obținerea unui perfect echilibru mental pentru a controla simțurile. Cel ce este desăvârșit în practica meditației oprește toate activitățile care tulbură mentalul.

Însă cel ce este conștient de Kṛṣṇa se situează de la început la nivelul meditației, căci se gândește întotdeauna la Kṛṣṇa. Și deoarece este angajat permanent în slujba lui Kṛṣṇa, se consideră că a încetat toate activitățile materiale.

TEXTUL 4

यदा हि नेन्द्रियार्थेषु न कर्मस्वनुषङ्गते ।
सर्वसङ्कल्पसन्न्यासी योगारूढस्तदोच्यते ॥ ४ ॥

*yadā hi nendriyārtheṣu
na karmasv anuṣajjate
sarva-saṅkalpa-sannyāsī
yogārūḍhas tadocyate*

yadā—când; *hi*—cu adevărat; *na*—nu; *indriya-artheṣu*—în satisfacerea simțurilor; *na*—niciodată; *karmasu*—în activități fructuoase; *anuṣajjate*—se angajează cu tot dinadinsul; *sarva-saṅkalpa*—la toate dorințele materiale; *sannyāsī*—cel ce renunță; *yoga-ārūḍhaḥ*—avansat în yoga; *tadā*—atunci; *ucyate*—se spune că este.

Se spune că o persoană este avansată în yoga atunci când, renunțând la toate dorințele materiale, nu mai activează pentru satisfacerea simțurilor și nici nu se mai angajează în activități fructuoase.

COMENTARIU

Când un om este pe deplin angajat în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului, el este împăcat în sine însuși și astfel nu se mai angajează în satisfacerea simțurilor sau în activități fructuoase. Altfel, omul trebuie să fie angajat în satisfacerea simțurilor, întrucât nu poate trăi fără a fi angajat în ceva. Fără conștiința de Kṛṣṇa omul trebuie să se preocupe mereu de acțiuni egoiste, fie centrate pe sine, fie extinse la mai mulți. Dar o persoană conștientă de Kṛṣṇa poate face orice lucru pentru satisfacția lui Kṛṣṇa și prin aceasta să ajungă perfect detașat de satisfacerea simțurilor. Cel ce nu a ajuns la această realizare trebuie în mod automat să încerce să scape de dorințele materiale, înainte de a fi înălțat la treapta cea mai înaltă a scării yogăi.

TEXTUL 5

उद्धरेदात्मनात्मानं नात्मानमवसादयेत् ।
आत्मैव ह्यात्मनो बन्धुरात्मैव रिपुरात्मनः ॥ ५ ॥

*uddharet ātmanātmānam
nātmānam avasādayet
ātmaiva hy ātmano bandhur
ātmaiva ripur ātmanaḥ*

uddharet—trebuie să se izbăvească; *ātmanā*—cu mintea; *ātmānam*—sufletul condiționat; *na*—niciodată; *ātmānam*—sufletul condiționat; *avasādayet*—să se degradeze; *ātmā*—mintea; *eva*—desigur; *hi*—cu adevărat; *ātmanaḥ*—al sufletului condiționat; *bandhuḥ*—prieten; *ātmā*—mintea; *eva*—cu siguranță; *ripuḥ*—dușman; *ātmanaḥ*—al sufletului condiționat.

Omul trebuie să se elibereze cu ajutorul minții și nu să se degradeze. Mintea este prietenul sufletului condiționat, în aceeași măsură în care îi este și dușman.

COMENTARIU

În funcție de context, cuvântul *ātmā* desemnează corpul, mintea sau sufletul. În sistemul yoga contează în special mintea și sufletul condiționat. Întrucât în practica yoga cel mai important lucru este mintea, cuvântul *ātmā* se referă aici la minte. Scopul sistemului yoga este să stăpânească mintea și s-o retra-

gă de la atașarea de obiectele simțurilor. Aici se subliniază faptul că mintea trebuie astfel antrenată, încât să poată izbăvi sufletul condiționat din mlaștina neștiinței. În existența materială omul este supus influenței minții și simțurilor. De fapt, sufletul pur este prins în lumea materială pentru că mintea se confundă cu falsul ego care dorește să domine natura materială. De aceea, mintea trebuie să fie astfel antrenată, încât să nu mai fie atrasă de sclipirea naturii materiale, și astfel sufletul condiționat poate să fie salvat. Omul nu trebuie să cadă pradă atracției obiectelor simțurilor. Cu cât omul este mai atras de obiectele simțurilor, cu atât devine mai tare prins în existența materială. Calea cea mai bună de a scăpa din această capcană este angajarea permanentă a minții în conștiința de Kṛṣṇa. Cuvântul *hi* este folosit aici pentru a sublinia acest lucru, adică faptul că *trebuie* să facem astfel. De asemenea, se mai spune:

*mana eva manusyāṅām
kāraṇam bandha-mokṣayoḥ
bandhāya viṣayāsaṅgo
muktyai nirviṣayam manaḥ*

„Mintea este cauza legării omului și tot mintea este cauza eliberării sale. Mintea absorbită de obiectele simțurilor este cauza legării iar mintea detașată de obiectele simțurilor este cauza eliberării.“ (*Amṛta-bindu Upaniṣad* 2). Prin urmare, mintea permanent angajată în conștiința de Kṛṣṇa este cauza supremei eliberări.

TEXTUL 6

बन्धुरात्मात्मनस्तस्य येनात्मैवात्मना जितः ।
अनात्मनस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रुवत् ॥ ६ ॥

*bandhur ātmātmanas tasya
yenātmāivaātmanā jitaḥ
anātmānas tu śatrutve
vartetātmaiva śatru-vat*

bandhuḥ—prieten; *ātmā*—mintea; *ātmanaḥ*—al entității vii; *tasya*—a celui; *yena*—de către care; *ātmā*—mintea; *eva*—desigur; *ātmanā*—de către entitatea vie; *jitaḥ*—cucerită; *anātmānaḥ*—al celui ce n-a reușit să-și stăpânească

mintea; *tu*—însă; *śatrutve*—din pricina dușmăniei; *varteta*—rămâne; *ātmā eva*—mintea însăși; *śatru-vat*—ca dușman.

Pentru cel ce și-a învins mintea, mintea îi este cel mai bun dintre prietenii, dar pentru cel ce n-a reușit să facă acest lucru mintea îi rămâne cel mai mare dușman.

COMENTARIU

Scopul practicării yogăi cu opt părți este stăpânirea minții pentru a o face să devină prieten în îndeplinirea misiunii umane. Până când mintea nu este stăpânită, practicarea yogăi (ca spectacol pentru alții) este simplă pierdere de vreme. Cel ce nu-și poate stăpâni mintea trăiește permanent alături de cel mai mare dușman și astfel viața sa și misiunea acesteia sunt distruse. Poziția constitutivă a entităților vii este aceea de a duce la îndeplinire poruncile superiorului. Atâta vreme cât mintea sa rămâne un dușman de neînvins, omul trebuie să se supună poruncilor lăcomiei, mâniei, zgârceniei, iluziei etc. Dar când mintea este învinsă, omul acceptă de bunăvoie să se supună poruncilor Personalității Divinității, care este situat înăuntrul inimii fiecăruia, în calitate de Paramātmā. Adevărata practică yoga impune întâlnirea cu Paramātmā înăuntrul inimii și apoi supunerea la poruncile Sale. Pentru cel ce participă direct la conștiința de Kṛṣṇa, supunerea desăvârșită la porunca lui Dumnezeu vine în mod automat.

TEXTUL 7

जितात्मनः प्रशान्तस्य परमात्मा समाहितः ।
शीतोष्णसुखदुःखेषु तथा मानापमानयोः ॥ ७ ॥

*jītātmanah praśāntasya
paramātmā samāhītaḥ
śītoṣṇa-sukha-duḥkheṣu
tathā mānāpamānayoḥ*

jīta-ātmanah—al celui ce și-a învins mintea; *praśāntasya*—care a dobândit pacea prin acest control al minții; *parama-ātmā*—Suprasufletul; *samāhītaḥ*—atins pe deplin; *śīta*—la frig; *uṣṇa*—căldură; *sukha*—fericire; *duḥkheṣu*—și durere; *tathā*—precum și; *māna*—onoare; *apamānayoḥ*—și dezonoare.

Pentru cel ce și-a învins mintea, Suprasufletul este deja atins, căci el a dobândit pacea. Pentru un asemenea om fericirea sau nefericirea, arșița sau gerul, onoarea ori dezonoarea, toate îi sunt deopotrivă.

COMENTARIU

În realitate, orice entitate vie este făcută să stea sub ascultarea Personalității Supreme a Divinității care este așezat în inima fiecăruia ca Paramātmā. Când mintea este ispitită de energia externă iluzorie, omul este prins în capcana activităților materiale. De aceea, de îndată ce mintea cuiva este controlată prin unul din sistemele yoga, acel om poate fi considerat că a ajuns deja la destinație. Omul trebuie să stea sub ascultarea celui ce-i este superior. Când mintea sa este fixată asupra naturii superioare, omul nu mai are o altă alternativă decât să urmeze porunca Celui Suprem. Mintea trebuie să admită dominația cuiva care-i este superior și să se supună acestuia. Efectul stăpânirii minții este acela că omul se supune automat poruncii lui Paramātmā sau Sufletul Suprem. Deoarece această poziție transcendentă este obținută imediat de cel ce este în conștiința de Kṛṣṇa, devotul Domnului nu este afectat de dualitățile existenței materiale, cum ar fi fericirea și nefericirea, gerul și arșița etc. Această stare este practic *samādhi* sau scufundarea în Cel Suprem.

TEXTUL 8

ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो विजितेन्द्रियः ।
युक्त इत्युच्यते योगी समलोद्ग्राश्मकाञ्चनः ॥ ८ ॥

jñāna-vijñāna-tṛptātmā
kūṭa-stho vijitendriyaḥ
yukta ity ucyate yogī
sama-loṣṭrāśma-kāñcanaḥ

jñāna—prin cunoașterea dobândită; *vijñāna*—și cunoașterea realizată; *tṛpta*—satisfăcut; *ātmā*—entitatea vie; *kūṭa-sthaḥ*—situat la nivel spiritual; *vijita-indriyaḥ*—cu simțurile stăpânite; *yuktaḥ*—capabil de realizarea spirituală; *iti*—astfel; *ucyate*—este numit; *yogī*—un mistic; *sama*—echilibrat; *loṣṭra*—bulgăre de pământ; *śma*—piatră; *kāñcanaḥ*—aur.

Se spune că un om este neclintit în realizarea de sine și este numit yoghin (sau mistic) atunci când este pe deplin satisfăcut în virtutea

cunoașterii și realizării dobândite. Un asemenea om este situat în transcendență și a ajuns la stăpânirea de sine. El vede totul ca fiind același lucru, fie că este vorba de cristale, de pietre sau de aur.

COMENTARIU

Cunoașterea obținută din cărți, fără realizarea Adevărului Suprem, este fără de nici un folos. Acest lucru a fost exprimat astfel:

*ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi
na bhaved grāhyam indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvādau
svayam eva sphuraty adaḥ*

„Nimeni nu poate înțelege natura transcendentă a numelui, formei, calităților și petrecerilor lui Śrī Kṛṣṇa doar prin simțurile sale contaminate de materie. Doar atunci când omul ajunge să fie împlinit spiritual prin slujirea transcendentă a Domnului, i se revelează numele, forma, calitățile și petrecerile transcendente ale Domnului.“ (*Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.2.234). *Bhagavad-gītā* este știința despre conștiința de Kṛṣṇa. Nimeni nu poate ajunge conștient de Kṛṣṇa doar prin învățatură laică. Omul trebuie să fie destul de norocos pentru a ajunge alături de o persoană cu o conștiință pură. Cel ce este conștient de Kṛṣṇa a realizat cunoașterea prin grația lui Kṛṣṇa, deoarece el este satisfăcut de slujirea devoțională pură. Realizând cunoașterea, omul devine perfect. Prin cunoașterea transcendentă omul poate rămâne ferm în convingerile sale, însă prin simpla cunoaștere academică el poate fi cu ușurință amăgit și încurcat de aparentele contradicții. Doar sufletul realizat a ajuns cu adevărat la stăpânirea de sine, căci el s-a dăruit cu totul lui Kṛṣṇa. El este transcendent, căci nu are nimic de-a face cu învățătura lumească. Pentru el, erudiția lumească și speculația mentală, care sunt pentru alții la fel de prețioase ca aurul, nu au mai multă valoare decât bulgării de pământ sau pietrele.

TEXTUL 9

सुहृन्मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वेष्यबन्धुषु ।
साधुष्वपि च पापेषु समबुद्धिर्विशिष्यते ॥ ९ ॥

*suhṛn-mitrāry-udāsina-
madhyastha-dveṣya-bandhuṣu*

*sādhuṣv api ca pāpeṣu
sama-buddhir viśiṣyate*

su-hṛt—binevoitor din fire; *mitra*—binefăcători afectuoși; *ari*—dușmani; *udāsīna*—neutri între beligeranți; *madhya-stha*—mijlocitori între combatanți; *dveṣya*—cei invidioși; *bandhuṣu*—și rude sau binevoitori; *sādhuṣu*—între cei pioși; *api*—de asemenea; *ca*—și; *pāpeṣu*—între păcătoși; *sama-buddhiḥ*—cu inteligența echilibrată; *viśiṣyate*—este foarte avansat.

Dar încă și mai avansat este socotit cel ce privește cu aceeași minte echilibrată pe binevoitorii onești, pe binefăcătorii plini de afecțiune, pe cei indiferenți, pe cei ce mijlocesc, pe invidioși, pe prieteni și pe dușmani, ori pe cei pioși și pe păcătoși.

TEXTUL 10

योगी युञ्जीत सततमात्मानं रहसि स्थितः ।
एकाकी यतचित्तात्मा निराशीरपरिग्रहः ॥१०॥

*yogī yuñjīta satatam
ātmānaṁ rahasi sthitaḥ
ekākī yata-cittātmā
nirāśīr aparigrahaḥ*

yogī—un transcendentalist; *yuñjīta*—trebuie să se concentreze în conștiința de Kṛṣṇa; *satatam*—în mod constant; *ātmānam*—el însuși (prin corp, minte și sine); *rahasi*—într-un loc retras; *sthitaḥ*—fiind așezat; *ekākī*—singur; *yata-citta-ātmā*—cu mintea mereu ținută sub control; *nirāśīḥ*—nefiind atras de nimic altceva; *aparigrahaḥ*—lipsit de simțul posesiunii.

Un transcendentalist trebuie întotdeauna să-și angajeze corpul, mintea și sinele în legătură cu Cel Suprem; el trebuie să trăiască singur, într-un loc retras, având mereu grijă să-și stăpânească mintea. El trebuie să fie eliberat de dorințe și de simțământul posesiunii.

COMENTARIU

Kṛṣṇa este realizat în diferite trepte ca Brahman, Paramātmā și Personalitatea Supremă a Divinității. Conștiința de Kṛṣṇa înseamnă angajarea permanen-

tă în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului. Dar cei ce sunt atrași de impersonalul Brahman sau de Suprasufletul localizat sunt și ei parțial conștienți de Kṛṣṇa, deoarece impersonalul Brahman este constituit de radiația spirituală a lui Kṛṣṇa iar Suprasufletul este atotpătrunzătoarea expansiune parțială a lui Kṛṣṇa. Astfel impersonalistul și cel care practică meditația sunt și ei în mod indirect conștienți de Kṛṣṇa. Cel care este direct conștient de Kṛṣṇa este cel mai mare transcendentalist, pentru că acest devot știe ce se înțelege prin Brahman și Paramātmā. Cunoașterea sa asupra Adevărului Absolut este perfectă, în timp ce impersonalistul și yoghinul care meditează sunt conștienți de Kṛṣṇa în mod imperfect.

Cu toate acestea, toți sunt sfătuiți aici să rămână permanent angajați în practicile lor particulare, astfel încât să poată ajunge mai devreme sau mai târziu la cea mai înaltă perfecțiune. Cel mai important lucru pentru un transcendentalist este să-și țină mintea fixată întotdeauna asupra lui Kṛṣṇa. Omul trebuie să se gândească mereu la Kṛṣṇa și să nu-L uite nici măcar o clipă. Concentrarea minții asupra Supremului este numită *samādhi* sau transă. Pentru a-și concentra mintea, omul trebuie să rămână mereu retras, înlăturând tulburarea provocată de obiectele externe. El trebuie să fie foarte atent să accepte condițiile care-i sunt favorabile și să le respingă pe cele nefavorabile, care-i afectează realizarea și, cu hotărâre neclintită, să nu tânjească după lucrurile materiale nenesesare, care îl leagă prin simțul posesiunii.

Toate aceste realizări și precauții sunt îndeplinite în mod perfect atunci când omul este direct în conștiința de Kṛṣṇa, deoarece directă conștiința de Kṛṣṇa înseamnă abnegație totală, care lasă prea puține șanse posesiunii materiale. Śrīla Rūpa Gosvāmī caracterizează astfel conștiința de Kṛṣṇa:

*anāsaktasya viṣayān
yathārham upayujataḥ
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe
yuktam vairāgyam ucyate
prāpañcikatayā buddhyā
hari-sambandhi-vastunaḥ
mumukṣubhiḥ parityāgo
vairāgyam phalgu kathyate*

„Atunci când omul nu este atașat de nimic, dar în același timp acceptă totul întru Kṛṣṇa, el este corect situat deasupra posesiunii. Pe de altă parte, renunțarea celui ce respinge totul fără a cunoaște legătura sa cu Kṛṣṇa nu este destul de completă.“ (*Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 2.255-256).

Un om conștient de Kṛṣṇa știe foarte bine că totul îi aparține lui Kṛṣṇa și astfel este mereu liber de sentimentul posesiunii personale. Ca atare, el nu mai râvnește la nimic pentru propriul folos. El știe cum să accepte lucruri care sunt în favoarea conștiinței de Kṛṣṇa și știe cum să respingă cele ce sunt nefavorabile pentru conștiința de Kṛṣṇa. El este permanent desprins de lucrurile materiale, căci este totdeauna situat în transcendență și este mereu singur, neavând nimic de-a face cu cei ce nu se află în conștiința de Kṛṣṇa. Deci cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa este un yoghin desăvârșit.

TEXTELE 11 - 12

शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मनः ।
 नात्युच्छ्रितं नातिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरम् ॥११॥
 तत्रैकाग्रं मनः कृत्वा यतचित्तेन्द्रियक्रियः ।
 उपविश्यासने युञ्ज्याद्योगमात्मविशुद्धये ॥१२॥

*śucau deśe pratiṣṭhāpya
 sthiram āsanam ātmanaḥ
 nāty-ucchritam nāti-nīcam
 cailājina-kuśottaram
 tatraikāgraṁ manaḥ kṛtvā
 yata-cittendriya-kriyaḥ
 upaviśyāsane yuñjyād
 yogam ātma-viśuddhaye*

śucau—sfânt; *deśe*—într-un loc; *pratiṣṭhāpya*—așezând; *sthiram*—ferm; *āsanam*—loc de așezare; *ātmanaḥ*—al său propriu; *na*—nu; *ati*—prea; *ucchritam*—înalt; *na*—nici; *ati*—prea; *nīcam*—jos; *caila-ajina*—din pânză moale și piele de căprioară; *kuśa*—și iarbă *kuśa*; *uttaram*—înveliș; *tatra*—deasupra; *eka-agram*—să stea fixată asupra unui singur lucru; *manaḥ*—mintea; *kṛtvā*—făcând; *yata-citta*—stăpânind mintea; *indriya*—simțurile; *kriyaḥ*—și activitățile; *upaviśya*—stând așezat; *āsane*—pe locul de stat; *yuñjyāt*—trebuie să săvârșească; *yogam*—practica yoga; *ātma*—a inimii; *viśuddhaye*—pentru limpezirea.

Pentru a practica yoga, omul trebuie să meargă într-un loc retras, să așeze iarbă kuśa pe pământ și apoi să o acopere cu o piele de căprioară

și cu pânză moale. Acest loc de stat să nu fie nici prea înalt, nici prea jos și să fie situat într-un loc sacru. Yoghinul trebuie apoi să se așeze acolo cu multă fermitate și să practice yoga pentru a-și purifica inima prin controlarea minții, simțurilor și acțiunilor, fixându-și mintea într-un singur punct.

COMENTARIU

„Locul sfințit“ se referă la locurile de pelerinaj. În India toți yoghinii, transcendentiști sau devoții își părăsesc casa și se stabilesc în locuri sacre precum Prayāga, Mathurā, Vṛndāvana, Hṛṣīkeśa și Hardwar, și practică yoga în singurătate în locurile prin care curg râurile sfinte Yamunā și Gangele. Adeseori însă acest lucru nu este posibil, în special pentru occidentali. Așa numitele asociații de yoga din marile orașe pot fi foarte nimerite pentru obținerea de beneficii materiale, dar nu sunt deloc potrivite pentru o adevărată practică yoga. Cel ce nu se stăpânește pe sine și a cărui minte nu rămâne netulburată, nu poate să practice meditația. De aceea în *Bṛha-nāradya Purāna* se spune că în Kali-yuga (*yuga* sau epoca prezentă), când oamenii în general trăiesc puțin, progresând foarte lent în viața spirituală și fiind mereu tulburați de felurite griji, cel mai bun mijloc de realizare spirituală este cântarea numelui sfânt al Domnului.

*harer nāma harer nāma
harer nāmaiva kevalam
kalau nāsty eva nāsty eva
nāsty eva gatir anyathā*

„În această epocă de certuri și ipocrizie singurul mijloc de eliberare este cântarea numelui sfânt al Domnului. Nu este altă cale. Nu este altă cale. Nu este altă cale.“

TEXTELE 13 - 14

समं कायशिरोग्रीवं धारयन्नचलं स्थिरः ।
सम्प्रेक्ष्य नासिकाग्रं स्वं दिशश्चानवलोकयन् ॥१३॥
प्रशान्तात्मा विगतभीर्ब्रह्मचारिव्रते स्थितः ।
मनः संयम्य मच्चित्तो युक्त आसीत मत्परः ॥१४॥

*samarāṁ kāya-śiro-grīvaṁ
dhārayann acalāṁ sthiraḥ
sampsreṣya nāsikāgraṁ svam
dīśaś cānavalokayan*

*praśāntātmā vigata-bhīr
brahmacāri-vrate sthitaḥ
manaḥ saṁnyamya mac-citto
yukta āsīta mat-paraḥ*

samam—drept; *kāya*—corpul; *śiraḥ*—capul; *grīvam*—și gâtul; *dhārayan*—ținând; *acalam*—nemișcat; *sthiraḥ*—liniștit; *sampsreṣya*—privind; *nāsikā*—nasului; *agram*—la vârful; *svam*—propriu; *dīśaḥ*—în toate părțile; *ca*—și; *anavalokayan*—fără să privească; *praśānta*—neagitată; *ātmā*—mintea; *vigata-bhīḥ*—lipsit de teamă; *brahmacāri-vrate*—în legământul castității; *sthitaḥ*—situat; *manaḥ*—mintea; *saṁnyamya*—supunându-și complet; *mat*—asupra Mea (Kṛṣṇa); *cittaḥ*—concentrându-și mintea; *yuktaḥ*—adevăratul yoghin; *āsīta*—trebuie să stea; *mat*—pe Mine; *paraḥ*—țintă supremă.

El trebuie să-și țină trunchiul, gâtul și capul ridicate în linie dreaptă și să-și ațintească privirea asupra vârfului nasului. Astfel, cu mintea neagitată și înfrânată, fără de frică, complet desprins de viața sexuală, trebuie să mediteze asupra Mea în adâncul inimii, făcând din Mine țelul suprem al vieții.

COMENTARIU

Țelul vieții este cunoașterea lui Kṛṣṇa care este situat înăuntrul inimii fiecărei ființe ca Paramātmā, forma lui Vișṇu cu patru brațe. Procesul yoga este practicat pentru a descoperi și a vedea această formă particulară a lui Vișṇu, și nu în vreun alt scop. Acest *vișṇu-mūrti* localizat este reprezentarea plină a lui Kṛṣṇa sălășluind în inima fiecăruia. Cel ce nu își propune să realizeze acest *vișṇu-mūrti* se angajează fără nici un folos într-o parodie de practică yoga și își pierde cu siguranță timpul. Kṛṣṇa este țelul ultim al vieții iar *vișṇu-mūrti* situat în inima fiecăruia este obiectul practicii yoga. Pentru a realiza acest *vișṇu-mūrti* înăuntrul inimii omul trebuie să respecte abțința completă de la viața sexuală; de aceea el trebuie să-și părăsească locuința și să trăiască singur într-un loc retras, rămânând așezat așa cum se menționează mai sus. Nimeni nu poate să devină yoghin bucurându-se zilnic de plăcerile sexuale, acasă sau altundeva, și frecventând un așa-numit curs de

yoga. Omul trebuie să practice stăpânirea minții și să dea la o parte orice fel de plăceri ale simțurilor, dintre care cea mai importantă este viața sexuală. În legile celibatului scrise de marele înțelept Yajñavalkya se spune;

*karmaṇā manasā vācā
sarvāvasthāsu sarvadā
sarvatra maithuna-tyāgo
brahmacaryam pracakṣate*

„Legământul lui *brahmacarya* este destinat să-l ajute pe om să se abțină complet de la plăcerile sexuale în activitate, în vorbă și în minte—în orice vreme, în orice împrejurări și în orice loc.“ Nimeni nu poate realiza o practică yoga corectă dedându-se plăcerilor sexuale. De aceea, *brahmacarya* este predată din copilărie, când omul nu cunoaște viața sexuală. La vârsta de cinci ani copiii sunt trimiși la *guru-kula* sau locul în care se află maestrul spiritual, iar maestrul îi antrenează pe băieți în disciplina strictă de *brahmacārī*. Fără o asemenea practică, nimeni nu poate face progrese în nici un fel de yoga, fie ea *dhyāna*, *jñāna* sau *bhakti*. Însă cel ce duce o viață de familie conform legilor și reglementărilor pentru cei căsătoriți, având relații sexuale numai cu soția sa (și aceasta respectând anumite reguli) este de asemenea numit *brahmacārī*. Un asemenea *brahmacārī* căsătorit care s-a înfrânat pe sine poate fi acceptat în școala lui *bhakti*, dar școlile *jñāna* și *dhyāna* nici nu admit măcar pe acești *brahmacārī* căsătoriți. Aceste școli cer abținerea totală, fără nici un compromis. În școala lui *bhakti*, unui *brahmacārī* căsătorit i se îngăduie o viață sexuală controlată, deoarece cultivarea lui *bhakti-yoga* este atât de puternică, încât omul își pierde automat atracția sexuală, fiind angajat în slujirea superioară a Domnului. În *Bhagavad-gītā* (2.59) se spune:

*viṣayā vinivartante
nirāhārasya dehinaḥ
rasa-varjaniṁ raso 'py asya
param dṛṣṭvā nivartate*

În vreme ce alții se silesc să se abțină de la plăcerile simțurilor, devotul Domnului se înfrânează în mod automat, datorită dobândirii unui gust superior. În afară de devoți, nimeni altul nu are vreo știre despre acest gust mai înalt. *Vigata-bhīḥ*. Omul nu poate scăpa de frică până ce nu este pe deplin în conștiința de Kṛṣṇa. Sufletul condiționat este plin de teamă din pricina memo-

riei sale pervertite, a uitării eternei sale legături cu Kṛṣṇa. *Bhāgavatam* (11.2.37) spune: *bhayaṁ dvitīyābhīniveśataḥ syād īśād apetasya viparyayo 'smṛtiḥ*. Conștiința de Kṛṣṇa este singurul temei al lipsei de teamă. De aceea, practica desăvârșită este posibilă doar pentru cel ce este conștient de Kṛṣṇa. Și întrucât țelul ultim al practicii yoga este acela de a-L vedea pe Domnul aflat înăuntrul nostru, cel ce este conștient de Kṛṣṇa este deja cel mai bun dintre toți yoghinii. Principiile sistemului yoga menționate aici sunt diferite de cele ale așa numitelor asociații de yoga, atât de populare.

TEXTUL 15

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी नियतमानसः ।
शान्तिं निर्वाणपरमां मत्संस्थामधिगच्छति ॥१५॥

*yuñjann evaṁ sadātmānaṁ
yogī niyata-mānasaḥ
śāntim nirvāṇa-paramāṁ
mat-saṁsthām adhigacchati*

yuñjan—practicând; *evam*—așa cum s-a menționat anterior; *sadā*—în mod constant; *ātmānam*—corp, minte și suflet; *yogī*—misticul transcendentalist; *niyata-mānasaḥ*—cu mintea stăpânită; *śāntim*—pacea; *nirvāṇa-paramāṁ*—încetarea existenței materiale; *mat-saṁsthām*—cerul spiritual (împărăția lui Dumnezeu); *adhigacchati*—atinge.

Practicând astfel în mod constant stăpânirea corpului, minții și acțiunilor, misticul transcendentalist cu mintea stăpânită atinge împărăția lui Dumnezeu [sau sălașul lui Kṛṣṇa] prin încetarea existenței materiale.

COMENTARIU

Țelul ultim al practicii yoga este explicat acum în mod limpede. Practica yoga nu este destinată dobândirii nici unui fel de înlesniri materiale, ci pentru a face posibilă încetarea existenței materiale. Conform cu *Bhagavad-gītā*, cel care caută să-și amelioreze sănătatea sau aspiră la perfecțiuni materiale nu este

yoghin. Iar încetarea existenței materiale nu implică nicidecum pătrunderea într-o stare de „vid“, care este doar un mit. Nu există vid niciunde înăuntrul creației lui Dumnezeu. Mai degrabă încetarea existenței materiale dă omului posibilitatea să intre în cerul spiritual, sălașul Domnului. Sălașul Domnului este și el descris foarte clar în *Bhagavad-gītā* ca fiind acel loc unde nu este nevoie de soare, lună sau electricitate. Toate planetele din împărăția spirituală au propria lumină, așa cum o are soarele din cerul material. Împărăția lui Dumnezeu este pretutindeni, dar cerul spiritual și planetele sale poartă numele de *paran dhāma* sau locașurile superioare.

Yoghinul desăvârșit, care Îl înțelege perfect pe Śrī Kṛṣṇa, așa cum afirmă Însuși Domnul aici (*mat-cittaḥ, mat-paraḥ, mat-sthānam*), poate obține adevărata pace și în final poate ajunge în supremul Său sălaș, Kṛṣṇaloka, cunoscut și ca Goloka Vṛndāvana. În *Brahma-saṁhitā* (5.37) se afirmă clar: *goloka eva nivasaty akhilātma-bhūtaḥ*—Deși Dumnezeu rămâne mereu în sălașul Său numit Goloka, El este atotpătrunzătorul Brahman, ca și Paramātmā, aspectul Său localizat, prin mijlocirea energiilor Sale spirituale superioare.

Nimeni nu poate atinge cerul spiritual (Vaikuṅṭha) sau să intre în eternul sălaș al Domnului (Goloka Vṛndāvana) fără să înțeleagă așa cum se cuvine pe Kṛṣṇa și expansiunea Sa plenară, Vișṇu. Prin urmare, cel ce activează în conștiința de Kṛṣṇa este un yoghin desăvârșit, deoarece mintea sa este mereu absorbită în activitățile legate de Kṛṣṇa (*sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayoḥ*). La fel și în *Vede* (*Śvetāsvatara Upaniṣad* 3.8) putem citi: *tam eva viditvāti mṛtyum eti*—„Omul poate trece dincolo de calea nașterii și morții doar înțelegându-L pe Dumnezeu, Persoana Supremă, Kṛṣṇa.“ Cu alte cuvinte, perfecțiunea sistemului yoga înseamnă atingerea eliberării de existența materială și nu vreun fel de scamatorie magică sau o oarecare îndemânare gimnastică care să-i amăgească pe oamenii naivi.

TEXTUL 16

नात्यश्रतस्तु योगोऽस्ति न चैकान्तमनश्रतः ।
न चातिस्वप्नशीलस्य जाग्रतो नैव चार्जुन ॥१६॥

nāty-aśnatas tu yogo 'sti
na caikāntam anaśnataḥ
na cāti-svapna-śīlasya
jāgrato naiva cārjuna

na—niciodată; *ati*—prea mult; *aśnataḥ*—a celui care mănâncă; *tu*—însă; *yogaḥ*—unirea cu Supremul; *asti*—are loc; *na*—nici; *ca*—și; *ekāntam*—peste măsură; *anaśnataḥ*—care se abține de la mâncare; *na*—nici; *ca*—și; *ati*—prea mult; *svapna-śīlasya*—a celui care doarme; *jāgrataḥ*—sau care veghează prea mult; *na*—nu; *eva*—vreodată; *ca*—și; *arjuna*—o, Arjuna.

O, Arjuna, nu poate să ajungă yoghin cel care mănâncă prea mult sau care mănâncă prea puțin, nici cel care doarme prea mult ori nu doarme destul.

COMENTARIU

Aici se recomandă yoghinilor reglementarea dietei și somnului. A mânca prea mult înseamnă să mănânci mai mult decât este necesar pentru a menține împreună sufletul și corpul. Oamenii nu au nevoie să mănânce animale, căci există foarte multe cereale, legume, fructe și lapte. Conform cu *Bhagavad-gītā* o asemenea hrană simplă este considerată a face parte din modul natural al bunătații. Hrana animală este pentru cei stăpâniți de modul ignoranței. Deci cei ce consumă hrană animală, care beau, fumează și nu-și oferă hrana lui Kṛṣṇa înainte de a o mânca, vor îndura urmările păcatului, deoarece mănâncă doar lucruri necurate. *Bhuñjate te tv agham pāpā ye pacanty ātma-kāraṇāt*. Oricine mănâncă pentru plăcerea simțurilor sau gătește doar pentru el, fără a oferi hrana mai întâi lui Kṛṣṇa, se hrănește doar cu păcat. Cel ce se hrănește cu păcat și mănâncă mai mult decât îi este destinat nu poate să săvârșească yoga în mod perfect. Este mai bine ca omul să mănânce doar rămășițele din hrana oferită lui Kṛṣṇa. Cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa nu mănâncă nici un fel de hrană care nu a fost mai întâi oferită lui Kṛṣṇa. De aceea, numai cel ce este conștient de Kṛṣṇa poate atinge perfecțiunea în practica yoga. Și nici cel care se abține în mod artificial de la mâncare, fabricându-și propriul procedeu de a posti, nu poate să practice yoga. Cel ce este conștient de Kṛṣṇa ține posturile recomandate în scripturi. El nu postește sau mănâncă mai mult decât este necesar, și astfel este competent să practice yoga. Cel ce mănâncă mai mult decât este necesar va visa foarte mult în timpul somnului și deci va trebui să doarmă mai mult decât este necesar. Omul nu trebuie să doarmă mai mult de șase ore pe zi. Cel ce doarme mai mult de șase ore din douăzeci și patru este cu siguranță sub influența modului ignoranței. Cel aflat sub influența modului ignoranței este leneș și înclinat spre somn îndelungat. Un asemenea om nu poate să practice yoga.

TEXTUL 17

युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ।
युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःखहा ॥१७॥

yuktāhāra-vihārasya
yukta-ceṣṭasya karmasu
yukta-svapnāvabodhasya
yogo bhavati duḥkha-hā

yukta—reglementat; *āhāra*—mâncatul; *vihārasya*—destinderea; *yukta*—reglementat; *ceṣṭasya*—ale celui ce acționează pentru a se întreține; *karmasu*—în îndeplinirea datoriilor; *yukta*—reglementat; *svapna-avabodhasya*—somnia și vegherea; *yogaḥ*—practicare a yogăi; *bhavati*—devine; *duḥkha-hā*—făcând să scadă suferințele.

Cel ce este cumpătat atunci când mănâncă, doarme, se odihnește sau lucrează, poate să-și aline toate suferințele materiale prin practicarea sistemului yoga.

COMENTARIU

Extravanțele în ceea ce privește mâncatul, dormitul, apărarea și împerecherea—care sunt cerințe ale corpului—pot bloca înaintarea în practica yoga. În ce privește hrana, aceasta poate fi reglementată doar atunci când omul se obișnuiește să ia și să accepte *prasādam*, hrana sfințită. Conform cu *Bhagavad-gītā* (9.26) lui Śrī Kṛṣṇa i se oferă legume, flori, fructe, cereale, lapte etc. În acest fel, cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa se obișnuiește în mod automat să nu accepte hrana care nu este destinată oamenilor sau care nu ține de categoria bunătății. În ce privește somnul, cel ce este conștient de Kṛṣṇa este întotdeauna alert în îndeplinirea datoriilor sale în conștiința de Kṛṣṇa și deci orice moment petrecut dormind fără să fie necesar este considerat o mare pierdere. *Avyārtha-kālātvam*: cel conștient de Kṛṣṇa nu poate răbda să-și petreacă nici măcar un minut din viață fără să se afle în slujba Domnului. De aceea, perioada de somn este redusă la minimum. Idealul său în această privință este Śrīla Rūpa Gosvāmī care se afla mereu în slujba lui Kṛṣṇa și nu putea să doarmă mai mult de două ore pe zi, iar uneori nici măcar atât. Ṭhākura Haridāsa nu ar fi acceptat nici măcar *prasādam* și n-ar fi dormit nici măcar

o clipă înainte de a-și fi încheiat ocupația zilnică de a cânta pe mătăanii de trei sute de mii de ori numele sfinte. Cât privește munca, un om conștient de Kṛṣṇa nu face nici un lucru care să nu fie în folosul lui Kṛṣṇa și astfel munca sa este mereu reglementată și neprihănită de satisfacerea simțurilor. Întrucât nu poate fi vorba de satisfacerea simțurilor, nu există momente de recreere materială pentru cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa. Și întrucât munca, vorbirea, somnul, vegherea și alte activități corporale îi sunt complet reglementate, pentru el nu există nici o suferință materială.

TEXTUL 18

यदा विनियतं चित्तमात्मन्येवावतिष्ठते ।
निस्पृहः सर्वकामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा ॥१८॥

*yadā viniyatam cittam
ātmany evāvatiṣṭhate
niṣpṛhaḥ sarva-kāmebhyo
yukta ity ucyate tadā*

yadā—atunci când; *viniyatam*—deosebit de disciplinate; *cittam*—mintea și activitățile sale; *ātmani*—în transcendență; *eva*—desigur; *avatiṣṭhate*—devine situată; *niṣpṛhaḥ*—fără vreo dorință; *sarva*—pentru toate felurile de; *kāmebhyaḥ*—plăceri materiale ale simțurilor; *yuktaḥ*—bine situat în yoga; *iti*—astfel; *ucyate*—se spune că este; *tadā*—atunci.

Când yoghinul își disciplinează activitățile mentale prin practicarea yogăi și ajunge să fie situat în transcendență—fără nici un fel de dorințe materiale—se spune că este bine stabilit în yoga.

COMENTARIU

Activitățile unui yoghin se deosebesc de cele ale omului obișnuit prin faptul caracteristic al încetării oricăror dorințe materiale, dintre care cea mai importantă este cea sexuală. Un yoghin desăvârșit este atât de bine disciplinat în ce privește activitățile minții, încât nu mai poate fi tulburat de nici un fel de dorințe materiale. Acest stadiu al perfecțiunii poate fi atins automat de persoanele aflate în conștiința de Kṛṣṇa, așa cum se afirmă în *Śrīmad Bhāgavatam* (9.4.18-20):

*sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayor
vacāṁsi vaikunṭha-guṇānuvarṇane
karau harer mandīra-mārjanādiṣu
śrutim cakārācyuta-sat-kathodaye*

*mukunda-liṅgālaya-darśane dṛśau
tad-bhr̥tya-gātra-sparśe 'ṅga-saṅgamam
ghr̥ṇaṁ ca tat-pāda-saroja-saurabhe
śrīmat-tulasyā rasanām tad-arpite*

*pādau hareḥ kṣetra-padānusarpaṇe
śiro hṛṣīkeśa-padābhivandane
kāmaṁ ca dāsye na tu kāma-kāmyayā
yathottama-śloka-janāśrayā ratih*

„Mai întâi de toate, regele Ambarișa și-a fixat mintea supra picioarelor de lotus ale lui Śrī Kṛṣṇa; apoi, rând pe rând, și-a pus vorbele în slujba descrierii însușirilor transcendente ale Domnului, și-a folosit mâinile la curățarea templului Domnului, urechile la ascultarea activităților Domnului, ochii la privirea formelor transcendente ale Domnului, corpul la atingerea corpurilor devoților, mirosul la mirosirea parfumului florilor de lotus oferite Domnului, limba la gustarea frunzelor de *tulasī* oferite la picioarele de lotus ale Domnului, picioarele pentru a merge la locurile de pelerinaj și la templele Domnului, capul pentru a se pleca în fața Domnului și dorințele pentru a îndeplini dorințele Domnului. Toate aceste activități spirituale sunt cu totul nimerite pentru un devot pur.“

Acest stadiu transcendent poate fi inexprimabil în mod subiectiv de către cei ce urmează calea impersonalistă, dar devine foarte ușor accesibil și practic pentru o persoană aflată în conștiința de Kṛṣṇa, așa cum se vede în descrierea de mai sus a îndeletnicirilor lui Mahārāja Ambarișa. Până când mintea nu este fixată asupra picioarelor de lotus ale Domnului prin neîncetată aducere-aminte, aceste îndeletniciri spirituale nu pot fi aplicate practic. În slujirea devoțională a Domnului aceste activități prescrise sunt numite *arcana* sau angajarea tuturor simțurilor în slujba Domnului. Este necesar ca mintea și simțurile să aibă o ocupație. Simpla lor negare nu este eficientă. De aceea, pentru oamenii obișnuiți—în special pentru cei ce nu fac parte din ordinul renunțării—angajarea spirituală a minții și simțurilor descrisă mai sus este metoda perfectă de desăvârșire spirituală, numită *yukta* în *Bhagavad-gītā*.

TEXTUL 19

यथा दीपो निवातस्थो नेङ्गते सोपमा स्मृता ।
योगिनो यतचित्तस्य युञ्जतो योगमात्मनः ॥१९॥

*yathā dīpo nivāta-stho
neṅgate sopamā smṛtā
yogino yata-cittasya
yuñjato yogam ātmanah*

yathā—așa cum; *dīpaḥ*—o lampă; *nivāta-sthaḥ*—într-un loc fără vânt; *na*—nu; *iṅgate*—pălpaie; *sā*—această; *upamā*—comparație; *smṛtā*—este menționată; *yoginah*—în cazul yoghinului; *yata-cittasya*—cu mintea stăpânită; *yuñjataḥ*—angajată permanent; *yogam*—în meditație; *ātmanah*—asupra transcendenței.

Așa cum nu tremură flacăra unei lămpi într-un loc fără vânt, la fel și yoghinul a cărui minte este stăpânită rămâne mereu neclintit în meditația sa asupra sinelui transcendent.

COMENTARIU

Un om cu adevărat conștient de Kṛṣṇa, absorbit mereu în transcendență, în meditație permanentă și netulburată asupra Domnului său adorat, este la fel de neclintit precum flacăra unei lămpi într-un loc fără vânt.

TEXTELE 20 - 23

यत्रोपरमते चित्तं निरुद्धं योगसेवया ।
यत्र चैवात्मनात्मानं पश्यन्नात्मनि तुष्यति ॥२०॥
सुखमात्यन्तिकं यत्तद् बुद्धिग्राह्यमतीन्द्रियम् ।
वेत्ति यत्र न चैवायं स्थितश्चलति तत्त्वतः ॥२१॥
यं लब्ध्वा चापरं लाभं मन्यते नाधिकं ततः ।
यस्मिन् स्थितो न दुःखेन गुरुणापि विचाल्यते ॥२२॥
तं विद्याद् दुःखसंयोगवियोगं योगसंज्ञितम् ॥२३॥

yatroparamate cittam
niruddham yoga-sevayā
yatra caivātmanātmānam
paśyann ātmani tuṣyati

sukham ātyantikam yat tad
buddhi-grāhyam atīndriyam
vetti yatra na caivāyam
sthitaḥ calati tattvataḥ

yam labdhvā cāparam lābham
manyate nādhikam tataḥ
yasmin sthito na duḥkhena
guruṇāpi vicālyate

tam vidyād duḥkha-saṁyoga-
viyogam yoga-samjñitam

yatra—în acea stare de lucruri în care; *uparamate*—încetează (din pricină că se simte fericirea spirituală); *cittam*—activitățile mentale; *niruddham*—fiind desprins de materie; *yoga-sevayā*—prin practicarea yogăi; *yatra*—în care; *ca*—și; *eva*—desigur; *ātmanā*—de către mintea purificată; *ātmānam*—sine; *paśyan*—realizând poziția acestui; *ātmani*—în sine; *tuṣyati*—devine împăcat; *sukham*—fericirea; *ātyantikam*—supremă; *yat*—care; *tad*—aceasta; *buddhi*—prin inteligență; *grāhyam*—accesibilă; *atīndriyam*—transcendentă; *vetti*—o cunoaște; *yatra*—în care; *na*—niciodată; *ca*—și; *eva*—cu siguranță; *ayam*—acesta; *sthitaḥ*—situat; *calati*—se mișcă; *tattvataḥ*—din adevăr; *yam*—cel care; *labdhvā*—prin dobândirea; *ca*—și; *aparam*—oricare alt; *lābham*—câștig; *manyate*—socotește; *na*—niciodată; *adhikam*—mai mult; *tataḥ*—decât aceasta; *yasmin*—în care; *sthitaḥ*—fiind situat; *na*—niciodată; *duḥkhena*—de către suferință; *guruṇā api*—chiar dacă este foarte grea; *vicālyate*—este zguduit; *tam*—aceasta; *vidyāt*—trebuie să știi; *duḥkha-saṁyoga*—a suferințelor contactului cu materia; *viyogam*—nimicire; *yoga-samjñitam*—numită transă în yoga.

În stadiul desăvârșirii numit samādhi, sau transă, prin practica yoga, mintea este pe deplin retrasă de la activitățile mentale materiale. Această perfecțiune este caracterizată de putința omului de a vedea sinele cu ajutorul minții purificate și de a se bucura și desfăta înăuntrul sinelui. În această stare de bucurie omul ajunge la nemărginita fericire trans-

cententă, realizată prin simțurile transcendente. Astfel situat, omul nu se mai îndepărtează de la adevăr, și după dobândirea acestuia devine încredințat că nu există vreun câștig mai mare. Ajuns aici, omul rămâne neclintit, chiar în mijlocul celor mai mari greutăți. Aceasta este adevărata eliberare de toate suferințele ce se ivesc din contactul cu materia.

COMENTARIU

Prin practicarea yogăi omul se detașează treptat de concepțiile materiale. Aceasta este prima caracteristică a metodei yoga, iar după aceasta omul ajunge în transă sau *samādhi*, ceea ce înseamnă că yoghinul realizează Suprasufletul cu mintea și inteligența spiritualizate, fără nici una din erorile identificării sinelui cu Suprasinele. Practica yoga se bazează mai mult sau mai puțin pe sistemul lui Patañjali. Unii comentatori neautorizați încearcă să identifice sufletul individual cu Suprasufletul, iar moniștii cred că aceasta este eliberarea, dar ei nu înțeleg scopul real al sistemului yoga al lui Patañjali. În sistemul lui Patañjali se acceptă existența unei fericiri transcendente, dar moniștii nu acceptă această fericire transcendentă, de teama de a nu dăuna teoriei unicității. Dualitatea cunoaștere-cunoscător nu este acceptată de non-dualiști, dar în această strofă se acceptă existența unei fericiri transcendente, realizată prin intermediul simțurilor spiritualizate. Acest fapt este confirmat de Patañjali Muni, vestitul exponent al sistemului yoga. Acest mare înțelept declară în *Yoga-sūtra* (4.34): *puruṣārtha-sūnyānām guṇānām pratiprasavaḥ kaivalyaṁ svarūpa-pratiṣṭhā vā citi-śaktir iti*.

Această *citi-śakti* sau puterea internă este transcendentă. *Puruṣārtha* înseamnă religiozitate materială, dezvoltare economică, satisfacerea simțurilor și, în final, încercarea de a deveni una cu Cel Suprem. Această „unire cu Cel suprem“ este numită de moniști *kaivalyam*. Dar după opinia lui Patañjali, acest *kaivalyam* este o putere internă sau transcendentă, putere prin care entitatea vie devine conștientă de poziția sa constitutivă. În cuvintele lui Śrī Caitanya, această stare de lucruri este numită *ceto-darpaṇa-mārjanam* sau curățarea oglinzii impure a minții. Această „curățare“ este de fapt eliberare sau *bhava-mahā-dāvāgni-nirvāpaṇam*. Teoria lui *nirvāṇa*—care este de asemenea o etapă preliminară—corespunde acestui principiu. În *Bhāgavatam* (2.10.6) această stare este numită *svarūpeṇa vyavasthitih*. La fel și *Bhagavad-gītā* confirmă această situație în această strofă.

După *nirvāṇa* sau încetarea existenței materiale are loc manifestarea activităților spirituale sau slujirea devoțională către Domnul, cunoscută drept conștiința de Kṛṣṇa. În formularea din *Bhāgavatam*: *svarūpeṇa vyavasthitih*—

aceasta este „viața reală a entității vii“. *Māyā* sau iluzia este acea stare a vieții spirituale contaminată de impurificarea materiei. Eliberarea de această impurificare materială nu înseamnă distrugerea poziției originare eterne a entității vii. Patañjali acceptă și el acest fapt prin cuvintele *kaivalyam svarūpa-pratiṣṭhā vā citi-śaktir iti*. Această *citi-śakti* sau plăcere transcendentă este adevărata viață. Acest lucru este confirmat în *Vedānta-sūtra* (1.1.12) ca *ānanda-mayo 'bhyāsāt*. Această fericire naturală și transcendentă este țelul ultim al yogăi și este ușor de obținut prin slujire devoțională sau *bhakti-yoga*. *Bhakti-yoga* va fi descris cu multă vivacitate în capitolul al șaptelea din *Bhagavad-gītā*.

În sistemul yoga descris în acest capitol există două feluri de *samādhi*, numite *samprajñāta-samādhi* și *asamprajñāta-samādhi*. Cel ce ajunge la nivel transcendent prin diferite cercetări filozofice se spune că a realizat *samprajñāta-samādhi*. În *asamprajñāta-samādhi* nu mai există nici un fel de legătură cu plăcerile lumești, deoarece omul ajunge să fie transcendent față de orice fel de fericire derivată din simțuri. Odată situat în această stare transcendentă, yoghinul nu mai poate fi clintit. Până ce yoghinul nu este capabil să ajungă la această stare, el nu a reușit încă. Așa numita practică yoga de astăzi, care cuprinde diferite plăceri ale simțurilor, este contrară acestor principii. Yoghinul care se dedă plăcerilor sexului și băuturilor ametoare nu este decât un șarlatan. Chiar și yoghinii care sunt atrași de *siddhi* (perfecțiuni) în cadrul procesului yoga nu sunt pe calea cea bună. Dacă yoghinii se lasă atrași de efectele secundare ale yogăi, nu vor putea atinge stadiul perfecțiunii, așa cum se afirmă în această strofă. Persoanele preocupate doar să se dea în spectacol prin practicarea unor exerciții gimnastice sau unor *siddhi* trebuie să știe că în felul acesta se îndepărtează de țelul yogăi.

Cel mai bun mod de practicare a yogăi în această epocă este conștiința de Kṛṣṇa, care nu dezamăgește niciodată. O persoană conștientă de Kṛṣṇa este atât de fericită de ocupațiile sale, încât nu aspiră la nici o altă fericire. Există o mulțime de impedimente în a practica *haṭha-yoga*, *dhyāna-yoga* sau *jñāna-yoga*, mai ales în această epocă a prefăcătoriei, dar nu există asemenea probleme în practicarea lui *karma-yoga* sau *bhakti-yoga*.

Atâta vreme cât corpul material există, omul trebuie să vină în întâmpinarea cerințelor corpului, adică hrănirea, dormitul, apărarea și împerecherea. Dar cel ce a ajuns la *bhakti-yoga* pur sau la conștiința de Kṛṣṇa nu-și mai stărnește simțurile atunci când vine în întâmpinarea cerințelor corpului. Mai degrabă acceptă doar ceea ce îi este necesar pentru a trăi, întorcând în folosul său o situație nefavorabilă și bucurându-se de fericirea transcendentă în conștiința de Kṛṣṇa. El este călit în fața întâmplărilor care-i ies în cale—cum

ar fi accidentele, boala, lipsurile sau chiar moartea celei mai dragi rude—dar rămâne mereu alert în împlinirea datoriilor sale în conștiința de Kṛṣṇa sau *bhakti-yoga*. Accidentele nu-l abat niciodată de la datoria sa. Așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā* (2.14), *āgamāpāyino 'nityās tāms titikṣasva bhārata*. El suportă toate aceste întâmplări ce îi apar în cale, deoarece știe că ele vin și se duc, fără să-i afecteze îndatoririle. În acest fel el ajunge la cea mai înaltă desăvârșire în practica yoga.

TEXTUL 24

स निश्चयेन योक्तव्यो योगोऽनिर्विण्णचेतसा ।
सङ्कल्पप्रभवान् कामांस्त्यक्त्वा सर्वानशेषतः ।
मनसैवेन्द्रियग्रामं विनियम्य समन्ततः ॥२४॥

*sa niścayena yuktavyo
yogo 'nirviṅṇa-cetasā
saṅkalpa-prabhavān kāmāns
tyaktvā sarvān aśeṣataḥ
manasaivendriya-grāmam
viniyamya samantataḥ*

saḥ—acesta; *niścayena*—cu hotărâre neclintită; *yuktavyaḥ*—trebuie practicat; *yogaḥ*—sistemul yoga; *anirviṅṇa-cetasā*—fără să se abată; *saṅkalpa*—speculațiile mentale; *prabhavān*—născute din; *kāmān*—dorințele materiale; *tyaktvā*—renunțând la; *sarvān*—toate; *aśeṣataḥ*—în mod complet; *manasā*—cu mintea; *eva*—desigur; *indriya-grāmam*—ansamblul simțurilor; *viniyamya*—reglementând; *samantataḥ*—din toate părțile.

Omul trebuie să se angajeze în practica yoga cu hotărâre și credință, fără să se abată din cale. El trebuie să abandoneze, fără nici o excepție, toate dorințele materiale născute din speculația mentală, și astfel să-și controleze, cu ajutorul minții, toate simțurile din toate părțile.

COMENTARIU

Practicantul de yoga trebuie să fie hotărât și să-și urmeze practica cu răbdare, fără abateri. Omul trebuie să fie sigur de succes în final și să-și urmeze drumul cu multă perseverență, fără să se descurajeze dacă apare vreo întâr-

ziere în atingerea succesului. Succesul este cert pentru cel ce practică neabătut. În ce privește *bhakti-yoga*, Rūpa Gosvāmī a spus:

*utsāhān niścayād dhairyāt
tat-tat-karma-pravartanāt
saṅga-tyāgāt sato vṛtteḥ
ṣaḍbhir bhaktiḥ prasidhyati*

„Procesul lui *bhakti-yoga* poate fi îndeplinit cu succes prin entuziasmul pornit din toată inima, prin perseverență și prin hotărâre, urmând datoriile prescrite în compania devoților și angajându-ne pe deplin în activități virtuose.“ (*Upadeśāmṛta* 3).

În ce privește hotărârea, trebuie să urmăim exemplul vrabiei care și-a pierdut ouăle în valurile oceanului. O vrabie și-a lăsat ouăle pe malul oceanului, dar valurile marelui ocean au luat ouăle cu ele. Foarte necăjită, vrabia i-a cerut oceanului să-i înapoieze ouăle, dar oceanul nici nu a băgat-o în seamă. Atunci vrabia a hotărât să sece oceanul. Astfel, ea a început să scoată apa cu ciocul ei minuscul și toată lumea râdea de hotărârea ei imposibilă. Vestile despre activitatea sa s-au răspândit, și până la urmă a auzit și Garuḍa, pasărea gigantică care-l poartă pe Śrī Viṣṇu. Lui i s-a făcut milă de mica sa surioară și astfel a venit să o vadă pe vrabie. Foarte încântat de hotărârea vrăbiuței, Garuḍa a promis s-o ajute. Așa se face că Garuḍa i-a cerut de îndată oceanului să-i înapoieze ouăle, ca nu cumva să se apuce el să facă ceea ce făcea vrabia. Atunci oceanul, înspăimântat, a înapoiat ouăle. Și astfel vrabia a ajuns să fie fericită prin grația lui Garuḍa.

În mod similar, practica yoga, și în special *bhakti-yoga* în conștiința de Kṛṣṇa, poate părea un lucru foarte dificil. Dar dacă cineva urmează principiile sale cu multă hotărâre, Domnul îl va ajuta cu siguranță, căci Dumnezeu îi ajută pe cei ce se ajută singuri.

TEXTUL 25

शनैः शनैरुपरमेद् बुद्ध्या धृतिगृहीतया ।
आत्मसंस्थं मनः कृत्वा न किञ्चिदपि चिन्तयेत् ॥२५॥

*śanaiḥ śanair upamed
buddhyā dhṛti-grhītayā*

*ātma-saṁstham manaḥ kṛtvā
na kiñcid api cintayet*

śanaiḥ—treptat; *śanaiḥ*—pas cu pas; *uparamet*—trebuie să rețină; *buddhyā*—cu inteligența; *dhṛti-grhīṭayā*—susținută de convingere; *ātma-saṁstham*—așezată în transcendență; *manaḥ*—mintea; *kṛtvā*—făcând; *na*—nu; *kiñcit*—nimic altceva; *api*—chiar; *cintayet*—trebuie să se gândească la.

Treptat, pas cu pas, el trebuie să ajungă în transă, cu ajutorul inteligenței susținute de o convingere deplină, și astfel mintea trebuie să rămână fixată doar asupra sinelui, fără a se mai gândi la nimic altceva.

COMENTARIU

Printr-o convingere corectă și prin inteligență omul trebuie să se oprească treptat de la activitatea simțurilor. Aceasta se numește *pratyāhāra*. Mintea stăpânită prin convingere, meditație și retragerea de la simțuri trebuie să fie situată în transă sau *samādhi*. În acel moment nu mai există nici o primejdie de a rămâne cuprins de concepția materială asupra vieții. Altfel spus, deși omul este afectat de materie atâta timp cât există corpul material, el trebuie să nu se mai gândească la satisfacerea simțurilor. Omul nu trebuie să se mai gândească la nici o plăcere care să fie diferită de plăcerea Sinelui Suprem. Această stare se atinge cu ușurință practicând în mod direct conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 26

यतो यतो निश्चलति मनश्चलमस्थिरम् ।
ततस्ततो नियम्यैतदात्मन्येव वशं नयेत् ॥२६॥

*yato yato niścalati
manaś cañcalam asthiram
tatas tato niyamya itad
ātmany eva vaśam nayet*

yataḥ yataḥ—oriunde; *niścalati*—devine foarte agitată; *manaḥ*—mintea; *cañcalam*—fluctuantă; *asthiram*—nestatornică; *tataḥ tataḥ*—de acolo; *niyamya*—înfrânând-o; *etat*—aceasta; *ātmani*—în sine; *eva*—desigur; *vaśam*—control; *mayet*—trebuie pusă sub.

De oriunde ar rătăci mintea, datorită naturii sale fluctuante și nestatornice, ea trebuie cu siguranță să fie retrasă și adusă din nou sub controlul sinelui.

COMENTARIU

Natura minții este fluctuantă și nestatornică. Dar un yoghin ajuns la realizarea de sine trebuie să-și stăpânească mintea, nu să fie el stăpânit de minte. Cel ce-și stăpânește mintea (și, prin aceasta, și simțurile) este numit *gosvāmī* sau *svāmī*, iar cel ce este stăpânit de minte este numit *go-dāsa*, servitorul simțurilor. Un *gosvāmī* cunoaște valoarea superioară a plăcerii date de simțuri. În plăcerea transcendentă a simțurilor, simțurile sunt angajate în slujba lui Hṛṣīkeśa sau proprietarul suprem al simțurilor—Kṛṣṇa. Slujirea lui Kṛṣṇa cu simțurile purificate poartă numele de conștiința de Kṛṣṇa. Aceasta este calea de a aduce simțurile sub control deplin. Și chiar mai mult, aceasta este cea mai înaltă desăvârșire a practicii yoga.

TEXTUL 27

प्रशान्तमनसं ह्येनं योगिनं सुखमुत्तमम् ।
उपैति शान्तरजसं ब्रह्मभूतमकल्मषम् ॥२७॥

praśānta-manasaṁ hy enaṁ
yoginaṁ sukham uttamam
upaiti śānta-rajasaṁ
brahma-bhūtam akalmaṣam

praśānta—plină de pace, fixată asupra picioarelor de lotus ale lui Kṛṣṇa; *manasaṁ*—a cărui minte; *hi*—cu siguranță; *enam*—acesta; *yoginam*—yoghin; *sukham*—fericirea; *uttamam*—cea mai înaltă; *upaiti*—atinge; *śānta-rajasaṁ*—pasiunea sa fiind potolită; *brahma-bhūtam*—eliberarea prin identificarea cu absolutul; *akalmaṣam*—eliberat de toate urmările păcatelor trecute.

Yoghinul a cărui minte este fixată asupra Mea atinge cu adevărat cea mai înaltă desăvârșire a fericirii transcendente. El este dincolo de starea de pasiune, realizându-și identitatea calitativă cu Cel Suprem, și astfel este eliberat de toate urmările activităților trecute.

COMENTARIU

Brahma-bhūta este starea eliberării de contaminările materiale și situarea în slujirea transcendentă a Domnului. *Mad-bhaktim labhyate parām* (*Bhagavad-gītā* 18.54). Omul nu poate rămâne la nivelul lui Brahman sau al Absolutului până ce mintea sa nu ajunge să fie fixată asupra picioarelor de lotus ale Domnului. *Sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayoḥ*. A fi mereu angajat în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului sau a rămâne mereu în conștiința de Kṛṣṇa înseamnă a fi cu adevărat eliberat de starea de pasiune și de toate contaminările materiale.

TEXTUL 28

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी विगतकल्मषः ।
सुखेन ब्रह्मसंस्पर्शमत्यन्तं सुखमश्नुते ॥२८॥

yuñjann evaṁ sadātmānaṁ
yogī vigata-kalmaṣaḥ
sukhena brahma-saṁsparśam
atyantaṁ sukham aśnute

yuñjan—angajându-și în practica yoga; *evam*—astfel; *sadā*—întotdeauna; *ātmānam*—sinele; *yogī*—cel ce este în contact cu Sinele Suprem; *vigata*—eliberat de; *kalmaṣaḥ*—toate contaminările materiale; *sukhena*—în fericirea transcendentă; *brahma-saṁsparśam*—fiind în contact permanent cu Cel Suprem; *atyantam*—cea mai înaltă; *sukham*—fericire; *aśnute*—atinge.

Astfel, yoghinul care a ajuns la stăpânirea de sine, angajat neîncetat în practica yoga, ajunge să fie eliberat de toate contaminările materiale și atinge stadiul cel mai înalt al fericirii desăvârșite în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului.

COMENTARIU

Realizarea de sine înseamnă a-ți cunoaște poziția constitutivă în raport cu Cel Suprem. Sufletul individual este parte integrantă din Suprem iar poziția sa este aceea de a aduce slujire transcendentă Domnului. Acest contact spiritual cu Supremul este numit *brahma-saṁsparśa*.

TEXTUL 29

सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि ।
ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र समदर्शनः ॥२९॥

sarva-bhūta-stham ātmānam
sarva-bhūtāni cātmani
īkṣate yoga-yuktātmā
sarvatra sama-darśanaḥ

sarva-bhūta-stham—situat în toate ființele; *ātmānam*—Suprasufletul; *sarva*—toate; *bhūtāni*—entitățile; *ca*—și; *ātmani*—în sine; *īkṣate*—vede; *yoga-yukta-ātmā*—cel perfect în conștiința de Kṛṣṇa; *sarvatra*—pretutindeni; *sama-darśanaḥ*—privind în mod egal.

Adevăratul yoghin Mă vede pe Mine în toate ființele și, de asemenea, vede orice ființă în Mine. Cu adevărat, cel ce ajunge la realizarea de sine Mă vede pretutindeni pe Mine, Domnul Suprem.

COMENTARIU

Un yoghin conștient de Kṛṣṇa este vizionarul desăvârșit, căci el Îl vede pe Kṛṣṇa, Cel Suprem, situat în inima fiecăruia în calitate de Suprasuflet (Paramātmā). *Īśvaraḥ sarva-bhūtānām hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati*. În ipostaza Sa de Paramātmā, Dumnezeu este situat atât în inima unui câine, cât și în cea a unui brahman. Yoghinul desăvârșit știe că Dumnezeu este veșnic transcendent, și de aceea El nu este afectat din punct de vedere material, fie că este prezent într-un câine sau într-un brahman. Aceasta este suprema nepărtinire a Domnului. Sufletul individual este și el situat în inima fiecărui individ, dar acest suflet nu este prezent simultan în toate inimile. Aceasta este deosebirea între sufletul individual și Suprasuflet. Cel ce nu practică în mod real yoga, nu poate să vadă atât de limpede. Cel ce este conștient de Kṛṣṇa Îl poate vedea pe Kṛṣṇa atât în inima celui credincios, cât și în a celui necredincios. În *smṛti* acest lucru este confirmat astfel: *ātatatvāc ca mātṛtvāc ca ātmā hi paramo hariḥ*. Dumnezeu, fiind originea tuturor ființelor, este ca o mamă și ca un susținător. Așa cum o mamă este nepărtinitoare față de toți copiii, la fel este și tatăl suprem (sau mama). Prin urmare, Suprasufletul se află în permanență în fiecare ființă.

De asemenea, în exterior fiecare entitate vie este situată în energia lui Dumnezeu. Așa cum se va explica în capitolul al șaptelea, Dumnezeu are în principal două energii—cea spirituală (sau superioară) și cea materială (sau inferioară). Ființa vie, deși este parte a energiei superioare, este condiționată de energia inferioară; ființa vie rămâne mereu în energia lui Dumnezeu. Fiecare entitate vie este situată în El, într-un fel sau altul. Yoghinul privește totul în mod egal, deoarece el vede că toate viețuitoarele, deși aflate în situații diferite, în funcție de rezultatele activităților lor, rămân în orice împrejurări slujitoarele lui Dumnezeu. Atâta timp cât se află în energia materială, entitatea vie slujește simțurilor materiale; iar când se află în energia spirituală, ea Îl slujește direct pe Domnul Suprem. În ambele cazuri, entitatea vie este slujitoarea lui Dumnezeu. Această viziune a egalității este desăvârșită în cel ce se află în conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 30

यो मां पश्यति सर्वत्र सर्वं च मयि पश्यति ।
तस्याहं न प्रणश्यामि स च मे न प्रणश्यति ॥३०॥

*yo mām paśyati sarvatra
sarvam ca mayi paśyati
tasyāham na praṇaśyāmi
sa ca me na praṇaśyati*

yaḥ—oricine; *mām*—pe Mine; *paśyati*—vede; *sarvatra*—pretutindeni; *sarvam*—totul; *ca*—și; *mayi*—în Mine; *paśyati*—vede; *tasya*—pentru el; *aham*—Eu; *na*—nu; *praṇaśyāmi*—sunt pierdut; *saḥ*—el; *ca*—și; *me*—pentru Mine; *na*—nu ; *praṇaśyati*—este pierdut.

Pentru cel ce Mă vede pe Mine pretutindeni și toate le vede în Mine, Eu nu sunt pierdut niciodată și nici el nu este pierdut pentru Mine vreodată.

COMENTARIU

Cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa Îl vede cu siguranță pe Śrī Kṛṣṇa pretutindeni și toate le vede în Kṛṣṇa. Un asemenea om poate părea că vede separate

toate manifestările naturii materiale, dar în fiecare moment el este conștient de Kṛṣṇa, știind că totul este manifestarea energiei lui Kṛṣṇa. Nimic nu poate exista fără Kṛṣṇa și Kṛṣṇa este Domnul tuturor lucrurilor—acesta este principiul de bază al conștiinței de Kṛṣṇa. Conștiința de Kṛṣṇa este dezvoltarea iubirii față de Kṛṣṇa—poziție care transcende însăși eliberarea de cele materiale. În acest stadiu al conștiinței de Kṛṣṇa, în afară de realizarea de sine, devotul devine una cu Kṛṣṇa, în sensul că Kṛṣṇa devine totul pentru devot iar devotul ajunge împlinit prin iubirea față de Kṛṣṇa. În acel moment există o relație intimă între Domnul și devotul Său. În acest stadiu, entitatea vie nu mai poate fi nimicită și nici Personalitatea Divinității nu mai dispare din fața ochilor devotului. Contopirea cu Kṛṣṇa înseamnă anihilare spirituală; devotul nu își asumă un asemenea risc. În *Brahma-saṁhitā* (5.38) se afirmă:

*premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena
santaḥ sadaiva hṛdayeṣu vilokayanti
yaṁ śyāmasundaram acintya-guṇa-svarūpaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi*

„Îl ador pe Govinda, Domnul primordial, care este întotdeauna văzut de devotul ai cărui ochi sunt uniți cu balsamul iubirii. El este văzut în forma Sa eternă de Śyāmasundara, situat în inima devotului.“

În acest stadiu Śrī Kṛṣṇa nu mai dispare niciodată din fața ochilor devotului, și nici devotul nu mai este pierdut din vedere de către Domnul. Același lucru se întâmplă și cu yoghinul care-L vede pe Domnul sub forma lui Paramātmā înăuntrul inimii. Un asemenea yoghin se preschimbă într-un devot pur și nu mai poate răbda să trăiască nici măcar o clipă fără a-L vedea pe Dumnezeu înăuntrul său.

TEXTUL 31

सर्वभूतस्थितं यो मां भजत्येकत्वमास्थितः ।
सर्वथा वर्तमानोऽपि स योगी मयि वर्तते ॥३१॥

*sarva-bhūta-sthitam yo mām
bhajaty ekatvam āsthitaḥ
sarvathā vartamāno 'pi
sa yogī mayi vartate*

sarva-bhūta-sthitam—situat în inima fiecăruia; *yaḥ*—cel care; *mām*—pe Mine; *bhājati*—Mă slujește cu devoțiune; *ekatvam*—în unitate; *āsthitaḥ*—situat; *sarvathā*—în toate; *varta-mānaḥ*—fiind situat; *api*—chiar; *saḥ*—el; *yogī*—transcendentalistul; *mayi*—în Mine; *vartate*—rămâne.

Un asemenea yoghin care se angajează în adorarea Suprasufletului, știind că Eu și Suprasufletul suntem una, rămâne întotdeauna în Mine în orice împrejurare.

COMENTARIU

Yoghinul care practică meditația asupra lui Paramātmā sau Suprasufletul îl zărește înăuntrul său pe Viṣṇu, porțiunea pleneră a lui Kṛṣṇa, având patru brațe care țin scoica, discul, buzduganul și floarea de lotus. Yoghinul trebuie să știe că Viṣṇu nu este diferit de Kṛṣṇa. Sub această formă a Suprasufletului, Kṛṣṇa este situat în inima fiecăruia. Mai mult, nu există nici o deosebire între nenumăratele Suprasuflete prezente în nenumărate inimi ale viețuitoarelor. Și nici nu există vreo deosebire între o persoană conștientă de Kṛṣṇa, angajată mereu în slujirea transcendentă cu iubire față de Kṛṣṇa și un yoghin desăvârșit, angajat în meditația asupra lui Paramātmā. Yoghinul aflat în conștiința de Kṛṣṇa—chiar dacă este angajat în felurite activități în existența materială—rămâne mereu situat în Kṛṣṇa. Acest lucru este confirmat în *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.187) al lui Śrīla Rūpa Gosvāmī: *nikhilāsv apy avasthāsu jīvan-muktaḥ sa ucyate*. Un devot al Domnului care acționează mereu în conștiința de Kṛṣṇa este în mod automat eliberat. În *Nārada-pañcarātra* acest lucru este confirmat astfel:

*dik-kālādy-anavacchinne
kṛṣṇe ceto vidhāya ca
tan-mayo bhavati kṣīpram
jīvo brahmaṇi yojayet*

„Prin concentrarea atenției asupra formei transcendente a lui Kṛṣṇa, care este atotpătrunzătoare și dincolo de spațiu și timp, omul ajunge să fie absorbit în cugetarea la Kṛṣṇa și apoi atinge starea fericită a asocierii spirituale cu El. Conștiința de Kṛṣṇa este stadiul cel mai înalt al stării de transă în practica yoga. Această înțelegere adevărată a faptului că Kṛṣṇa este prezent ca Paramātmā în inima fiecăruia îl eliberează pe yoghin de orice vină. *Vedele* (*Gopāla-tāpanī*

Upanișad 1.21) confirmă această putere de neînchipuit a Domnului asfel: *eko 'pi san bahudhā yo 'vabhāti*. „Deși Dumnezeu este unul, El este prezent în nenumărate inimi ca multiplu.“ La fel și în *Smṛti-śāstra* se spune:

*eka eva paro viṣṇuḥ
sarva-vyāpī na sarṁśayaḥ
aiśvaryaḥ rūpam ekaḁ ca
sūrya-vat bahudhēyate*

„Vișnu este unul și totuși este cu adevărat atotpătrunzător. Prin puterea Sa de neînchipuit, El este prezent pretutindeni, așa cum soarele apare deodată în mai multe locuri.“

TEXTUL 32

आत्मौपम्येन सर्वत्र समं पश्यति योऽर्जुन ।
सुखं वा यदि वा दुःखं स योगी परमो मतः ॥३२॥

*ātmaupamyena sarvatra
samam paśyati yo 'rjuna
sukham vā yadi vā duḥkham
sa yogī paramo mataḥ*

ātma—cu sinele său; *aupamyena*—prin comparație; *sarvatra*—pretutindeni; *samam*—egalitatea; *paśyati*—vede; *yaḥ*—cel care; *arjuna*—o, Arjuna; *sukham*—fericire; *vā*—sau; *yadi*—dacă; *vā*—sau; *duḥkham*—suferință; *saḥ*—acest; *yogī*—transcendentalist; *paramaḥ*—perfect; *mataḥ*—este considerat.

O, Arjuna, acela este un yoghin desăvârșit, care prin comparație cu sinele său vede adevărata egalitate a tuturor ființelor, atât în fericirea, cât și în suferința lor.

COMENTARIU

Cel ce este conștient de Kṛșṇa este un yoghin desăvârșit; el este conștient de fericirea și suferința fiecăruia, datorită propriei sale experiențe personale.

Cauza suferinței unei entități vii este uitarea legăturii sale cu Dumnezeu. Iar cauza fericirii este cunoașterea lui Kṛṣṇa ca supremul beneficiar al tuturor activităților ființei umane, proprietarul tuturor terenurilor și planetelor, și prietenul cel mai sincer al tuturor ființelor. Yoghinul desăvârșit știe că entitatea vie care este condiționată de cele trei moduri ale naturii materiale este supusă întreitei suferințe materiale datorită uitării legăturii sale cu Kṛṣṇa. Și pentru că omul aflat în conștiința de Kṛṣṇa este fericit, el încearcă să răspândească pretutindeni cunoașterea lui Kṛṣṇa. Întrucât yoghinul desăvârșit încearcă să transmită peste tot importanța faptului de a deveni conștient de Kṛṣṇa, el este cel mai mare filantrop din lume și este slujitorul cel mai drag al lui Dumnezeu. *Na ca tasmān manuṣyeṣu kaścīn me priya-kṛttamaḥ* (*Bhagavad-gītā* 18.69). Altfel spus, devotul lui Dumnezeu se preocupă mereu de bunăstarea tuturor ființelor și astfel el este adevăratul prieten al tuturor. El este cel mai mare yoghin, deoarece nu dorește perfecțiunea în yoga numai în folosul său personal, ci și pentru alții. El nu-i invidiază pe ceilalți semeni ai săi. Aici apare o deosebire între un devot pur al Domnului și un yoghin care este interesat doar de propria sa evoluție. Yoghinul care se retrage într-un loc ascuns pentru a medita în mod perfect nu poate fi la fel de perfect ca un devot care face tot ce poate pentru a-i întoarce pe toți oamenii către conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 33

अर्जुन उवाच

योऽयं योगस्त्वया प्रोक्तः साम्येन मधुसूदन ।

एतस्याहं न पश्यामि चञ्चलत्वात्स्थितिं स्थिराम् ॥३३॥

arjuna uvāca

yo 'yaṁ yogas tvayā proktaḥ

sāmyena madhusūdana

etasyāhaṁ na paśyāmi

cañcalatvāt sthitiṁ sthirām

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *yaḥ ayam*—acest sistem; *yogaḥ*—de mistică; *tvayā*—de către Tine; *proktaḥ*—descriș; *sāmyena*—în general; *madhusūdana*—o, ucigător al demonului Madhu; *etasya*—a acestuia; *ahaṁ*—eu; *na*—nu; *paśyāmi*—văd; *cañcalatvāt*—datorită nestatorniciei; *sthitim*—situarea; *sthirām*—stabilă.

Arjuna a spus: O, Madhusūdana, sistemul yoga pe care Tu l-ai rezumat îmi apare impracticabil și de neîndurat pentru mine, deoarece mintea este nestatornică și fără odihnă.

COMENTARIU

Sistemul mistic descris de Śrī Kṛṣṇa lui Arjuna, începând cu cuvintele *śucau deśe* și sfârșind cu *yogī paramaḥ* este respins aici de Arjuna, întrucât se simte incapabil de el. În această epocă a lui Kali nu este posibil ca un om obișnuit să-și părăsească locuința și să se ducă într-un loc retras în munți sau în junglă pentru a practica yoga. Epoca actuală este caracterizată printr-o luptă amară pentru o existență de scurtă durată. Oamenii nu se mai preocupă serios de realizarea de sine, nici măcar prin mijloace simple și practice, ca să nu mai vorbim de acest sistem yoga foarte dificil, care prescrie modul de viață, felul de așezare, alegerea locului și detașarea minții de preocupări materiale. Ca om practic, Arjuna socotește că este imposibil de urmat acest sistem de yoga, chiar dacă el era bine înzestrat în multe privințe. El aparținea unei familii regale și avea numeroase calități din cele mai înalte; era un luptător vestit, cu o mare longevitate și, mai presus de toate era prietenul cel mai intim al lui Śrī Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității. În urmă cu cinci mii de ani, Arjuna avea mult mai multe înlesniri decât avem noi astăzi, și totuși a refuzat să accepte acest sistem yoga. Într-adevăr, nu găsim nici o mărturie în istorie că el l-ar fi practicat vreodată. De aceea, acest sistem trebuie considerat în general ca fiind imposibil în această epocă a lui Kali. Desigur că el poate fi posibil pentru câțiva oameni foarte deosebiți, dar pentru oamenii obișnuiți este o cale imposibilă. Dacă aceasta era situația acum cinci mii de ani, ce să mai spunem despre prezent? Cei ce imită acest sistem yoga în așa-numitele școli și asociații de tot felul, chiar dacă se complac în această situație, își pierd cu siguranță vremea. Ei sunt în deplină ignoranță asupra țelului dorit.

TEXTUL 34

चञ्चलं हि मनः कृष्ण प्रमाथि बलवद् दृढम् ।
तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करम् ॥३४॥

*cañcalaṁ hi manaḥ kṛṣṇa
pramāthi balavad dṛḍham*

*tasyāhaṁ nigrāhaṁ manye
vāyor iva su-duṣkaram*

cañcalam—nestatornică; *hi*—cu adevărat; *manaḥ*—mintea; *kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *pramāthi*—agitatoare; *bala-vat*—puternică; *dṛḍham*—îndărătnică; *tasya*—a sa; *aham*—eu; *nigrāham*—supunere; *manye*—o socotesc; *vāyoḥ*—a vântului; *iva*—precum; *su-duṣkaram*—dificilă.

Căci mintea este nestatornică, zbuciumată, îndărătnică și foarte puternică, o, Kṛṣṇa, și socotesc că stăpânirea ei este mult mai grea decât a vântului.

COMENTARIU

Mintea este atât de puternică și îndărătnică, încât copleșește uneori inteligența, chiar dacă mintea ar trebui să fie subordonată inteligenței. Pentru omul aflat în contact cu realitatea practică, trebuind să lupte cu atâtea elemente ostile, este desigur foarte dificil să-și stăpânească mintea. Poate că unii ar putea să stabilească în mod artificial un echilibru mental, atât față de prieteni, cât și de dușmani, dar în ultimă instanță nici un om aflat în lume nu poate face astfel, căci acest lucru este mai greu de făcut decât a stăpâni vântul turbat. În scrierile vedice (*Kaṭha Upaniṣad* 1.3.3-4) se spune:

*ātmānaṁ rathinaṁ viddhi
śāriraṁ ratham eva ca
buddhiṁ tu sārathim viddhi
manaḥ pragrahaṁ eva ca
indriyāṇi hayān āhur
viśayāṁs teṣu go-carān
ātmendriya-mano-yuktaṁ
bhoktety āhur maṇiṣiṇaḥ*

„Sufletul individual este călătorul aflat în carul trupului material iar inteligența este vizitiul. Mintea este frâul cu care se mână, iar simțurile sunt caii. În acest fel, sinele este cel ce se bucură sau suferă în contact cu mintea și simțurile. Astfel este el înțeles de către marii cugetători.“ Se presupune că inteligența ar trebui să îndrume mintea, dar mintea este atât de puternică și încâpățanată, încât adeseori copleșește chiar și propria inteligență, așa cum o infecție acută poate fi mai puternică decât efectul medicamentului. O ase-

menea minte puternică ar trebui să fie stăpânită prin practicarea yogăi, dar o asemenea practică nu este deloc aplicabilă unei persoane implicată în lume, cum era Arjuna. Și ce să mai spunem despre omul modern? Comparația folosită aici este foarte potrivită: nu poți să prinzi vântul care bate. Și este chiar mai dificil să înfrânezi o minte zbuciumată. Calea cea mai ușoară de a stăpâni mintea, așa cum ne sugerează Śrī Caitanya, este cântarea lui „Hare Kṛṣṇa“, mantra cea mare a eliberării, cu toată umilința. Metoda prescrisă este *sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayoḥ*: omul trebuie să-și angajeze mintea pe deplin în Kṛṣṇa. Numai atunci nu mai rămâne nici o altă preocupare care să tulbure mintea.

TEXTUL 35

श्रीभगवानुवाच

असंशयं महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलम् ।

अभ्यासेन तु कौन्तेय वैराग्येण च गृह्यते ॥३५॥

śrī-bhagavān uvāca
asamśayam mahā-bāho
mano durnigrahaṁ calam
abhyāsenā tu kaunteya
vairāgyeṇa ca grhyate

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Divinității a spus; *asamśayam*—fără îndoială; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *manaḥ*—mintea; *durnigraham*—greu de înfrânt; *calam*—nestatornică; *abhyāsenā*—prin practică; *tu*—însă; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *vairāgyeṇa*—prin detașare; *ca*—și; *grhyate*—poate fi astfel stăpânită.

Domnul Śrī Kṛṣṇa a spus: O, tu fiu al lui Kuntī, cel cu braț puternic, fără îndoială că este foarte greu de înfrânt mintea cea nestatornică, dar acest lucru este posibil printr-o practică potrivită și prin detașare.

COMENTARIU

Dificultatea stăpânirii acelei minții îndărătnice, așa cum a fost exprimată de Arjuna, este acceptată de Personalitatea Divinității. Dar în același timp, El sugerează că această stăpânire este posibilă prin practică și detașare. Ce

înseamnă practică? În epoca actuală, nimeni nu poate respecta regulile și legile stricte care cer stabilirea într-un loc sfânt, concentrarea minții asupra lui Paramātmā, stăpânirea simțurilor și minții, respectarea celibatului, singurătatea etc. Însă prin practicarea conștiinței de Kṛṣṇa, omul se angajează în cele nouă tipuri de slujire devoțională a Domnului. Primul și cel dintâi dintre acestea este a asculta despre Kṛṣṇa. Aceasta este o metodă spirituală foarte puternică pentru a curăța mintea de toate relele. Cu cât ascultăm mai mult despre Kṛṣṇa, cu atât devenim mai iluminați și mai detașați de toate lucrurile care îndepărtează mintea de activitățile ce nu sunt dedicate Domnului, putem învăța foarte ușor *vairāgya*. *Vairāgya* înseamnă detașarea de materie și angajarea minții în cele spirituale. Detașarea spirituală impersonală este și mai dificilă decât atașarea minții față de activitățile legate de Kṛṣṇa. Acest lucru este foarte practic, deoarece ascultând despre Kṛṣṇa, omul devine automat atașat de Spiritul Suprem. Această atașare se numește *pareśānubhūti*, satisfacția spirituală. Este la fel ca sentimentul de satisfacție al unui om înfometat la fiecare bucățică de hrană pe care o mănâncă. Cu cât un om flămând mănâncă mai mult, cu atât simte mai multă satisfacție și putere. Similar, prin îndeplinirea slujirii devoționale omul simte satisfacția spirituală de îndată ce mintea ajunge detașată de obiectivele materiale. Este ca și cum s-ar vindeca o boală printr-un tratament iscusit și o dietă potrivită. Deci a asculta despre activitățile transcendente ale lui Śrī Kṛṣṇa este tratamentul cel mai iscusit pentru mintea smintită, iar consumarea hranei oferite lui Kṛṣṇa este dieta cea mai potrivită pentru pacientul care suferă. Acest tratament este procesul conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 36

असंयतात्मना योगो दुष्प्राप इति मे मतिः ।
वश्यात्मना तु यतता शक्योऽवामुपायतः ॥३६॥

asamīyatātmanā yogo
duṣprāpa iti me matiḥ
vaśyātmanā tu yatatā
śakyo 'vāptum upāyataḥ

asamīyata—neînfrântă; *ātmanā*—de către minte; *yogaḥ*—realizarea de sine; *duṣprāpaḥ*—dificil de obținut; *iti*—astfel; *me*—a Mea; *matiḥ*—păreră; *vaśya*

—stăpânită; *ātmanā*—de către minte; *tu*—dar; *yatatā*—străduindu-se; *śakyah*—practic; *avāptum*—să înfăptuiască; *upāyatah*—prin mijloacele adecvate.

Pentru cel cu mintea neînfrântă, realizarea de sine este greu de dobândit, dar cel cu mintea controlată, străduindu-se cu mijloacele potrivite, este sigur de reușită. Aceasta este părerea Mea.

COMENTARIU

Personalitatea Supremă a Divinității declară că acela care nu acceptă tratamentul adecvat pentru detașarea minții de preocupările materiale, cu greu reușește să obțină succesul în realizarea de sine. A încerca să practici yoga cu mintea prinsă în plăceri materiale este ca și cum ai încerca să aprinzi focul turnând apă peste el. Practica yoga fără stăpânirea minții este pierdere de timp. O asemenea paradă de yoga poate aduce câștiguri materiale, dar nu este de nici un folos în ce privește realizarea spirituală. De aceea, mintea trebuie controlată prin angajarea ei constantă în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului. Până ce omul nu se angajează în conștiința de Kṛṣṇa, el nu poate să-și stăpânească în mod ferm mintea. O persoană conștientă de Kṛṣṇa obține cu ușurință rezultatul practicii yoga fără vreun efort separat, însă practicanțul de yoga nu poate dobândi succesul fără a deveni conștient de Kṛṣṇa.

TEXTUL 37

अर्जुन उवाच

अयतिः श्रद्धयोपेतो योगाच्चलितमानसः ।

अप्राप्य योगसंसिद्धिं कां गतिं कृष्ण गच्छति ॥३७॥

arjuna uvāca
ayatiḥ śraddhayopeto
yogāc calita-mānasaḥ
aprāpya yoga-samsiddhiṁ
kām gatiṁ kṛṣṇa gacchati

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *ayatiḥ*—transcendentalistul care nu a reușit; *śraddhayā*—cu credință; *upetaḥ*—angajat; *yogāt*—de la legătura mistică;

calita—deviat; *mānasaḥ*—cel cu o astfel de minte; *aprāpya*—nereușind să atingă; *yoga-saṁsiddhim*—cea mai înaltă desăvârșire în mistică; *kām*—care; *gatim*—destinație; *kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *gacchati*—atinge.

Arjuna a spus: O, Kṛṣṇa, care este destinația transcendentalistului nerealizat, care la început se dedică cu credință procesului realizării de sine, dar care mai târziu se abate de la el, datorită atracției minții către cele lumești, și astfel nu atinge desăvârșirea în misticism?

COMENTARIU

Calea realizării de sine sau calea misticii este descrisă în *Bhagavad-gītā*. Principiul de bază al realizării de sine este cunoașterea faptului că entitatea vie nu este corpul material, ci este diferită de el iar fericirea sa se află în eterna existență, cunoaștere și beatitudine. Acestea sunt transcendente, dincolo de minte și de corp. Realizarea de sine poate fi găsită pe calea cunoașterii, prin practicarea yogăi cu opt părți sau prin *bhakti-yoga*. În fiecare din aceste procese omul trebuie să-și realizeze poziția constitutivă ca entitate vie, relația sa cu Dumnezeu și activitățile prin care poate să restabilească această legătură pierdută și să obțină stadiul celei mai înalte desăvârșiri a conștiinței de Kṛṣṇa. Urmând oricare din cele trei metode mai sus menționate, omul poate fi sigur că va ajunge la țelul suprem, mai devreme sau mai târziu. Acest lucru a fost afirmat de către Domnul în capitoul al doilea: chiar și o strădanie cât de mică pe calea spirituală aduce mari speranțe de eliberare. Dintre aceste trei metode, calea lui *bhakti-yoga* este în mod special potrivită acestei epoci, deoarece este metoda cea mai directă de realizare a lui Dumnezeu. Pentru a se încredința din nou, Arjuna îi cere lui Śrī Kṛṣṇa să-și confirme afirmația anterioară. Poate că unii acceptă în mod sincer calea realizării de sine, dar procesul de cultivare a cunoașterii și practica sistemului de yoga cu opt părți sunt în general foarte dificile pentru această epocă. De aceea, în ciuda unei strădanii permanente, unii pot să dea greș, din mai multe pricini. Întâi de toate, practicantul poate să nu fie suficient de serios în respectarea acestui proces. A urma o cale spirituală înseamnă, mai mult sau mai puțin, să declari război energiei iluzorii. În consecință, de câte ori cineva încearcă să scape din ghearele energiei iluzorii, aceasta încearcă să-l rețină prin felurite ademeniri. Sufletul condiționat este deja ademenit de modurile materiale și are toate șansele să fie ademenit din nou, chiar și atunci când practică disciplinele spirituale. Aceasta se numește *yogāc calita-mānasaḥ*: abaterea de la calea spirituală. Arjuna este curios să afle rezultatul abaterii de la calea realizării de sine.

TEXTUL 38

कच्चिन्नोभयविभ्रष्टश्चिन्नाभ्रमिव नश्यति ।
अप्रतिष्ठो महाबाहो विमूढो ब्रह्मणः पथि ॥३८॥

*kaccin nobhaya-vibhraṣṭas
chinnābhram iva naśyati
apraṭiṣṭho mahā-bāho
vimūḍho brahmaṇaḥ pathi*

kaccit—cumva; *na*—nu; *ubhaya*—amândouă; *vibhraṣṭaḥ*—este deviat de la; *chinna*—destrămat; *abhram*—un nor; *iva*—ca; *naśyati*—piere; *apraṭiṣṭhaḥ*—fără nici o situație; *mahā-bāho*—o, Kṛṣṇa cel cu braț puternic; *vimūḍhaḥ*—rătăcit; *brahmaṇaḥ*—transcendenței; *pathi*—pe calea.

O, Kṛṣṇa cel cu brațul puternic, oare cel ce se rătăcește pe calea spre transcendență, nu cumva se abate de la amândouă felurile de reușită, atât spirituală, cât și materială, pierind ca un nor ce se destramă, fără să-și găsească niciunde locul?

COMENTARIU

Există două căi de a progresa. Oamenii materialişti nu sunt interesați de spiritualitate; de aceea, ei se interesează mai mult de progresul material prin dezvoltarea economică sau de înălțarea pe planete superioare prin activități adecvate. Cel ce se dedică unei căi spirituale trebuie să înceteze toate activitățile materiale și să sacrifice toate formele așa-numitei fericiri materiale. Dacă cel ce aspiră către spiritualitate dă greș, atunci aparent pierde ambele alternative; altfel spus, el nu se mai poate bucura nici de plăcerile materiale, nici de reușita spirituală. El nu mai are nici un loc, fiind ca un nor destrămat. Un nor de pe cer se răzlețește dintr-un nor mai mic și se alătură unuia mai mare. Dar dacă nu reușește să se unească cu norul cel mare, atunci este risipit de vânt și se pierde în cerul cel vast. *Brahmaṇaḥ pathi* este calea realizării transcendente prin cunoașterea propriei esențe spirituale ca parte integrantă a Domnului Suprem care se manifestă ca Brahman, Paramātmā și Bhagavān. Domnul Śrī Kṛṣṇa este manifestarea cea mai deplină a Adevărului Absolut Suprem și de aceea cel ce se încredințează cu totul Persoanei Supreme este un transcendentalist care a reușit. Atingerea acestui țel al vieții prin realizarea lui

Brahman și Paramātmā cere foarte multe nașteri (*bahūnām janmanām ante*). Prin urmare, calea supremă pentru realizarea spirituală este *bhakti-yoga* sau conștiința de Kṛṣṇa, metoda directă.

TEXTUL 39

एतन्मे संशयं कृष्ण छेत्तुमर्हस्यशेषतः ।
त्वदन्यः संशयस्यास्य छेत्ता न ह्युपपद्यते ॥३९॥

*etan me saṁśayaṁ kṛṣṇa
chettum arhasy aśeṣataḥ
tvad-anyaḥ saṁśayasyāśya
chettā na hy upapadyate*

etat—aceasta este; *me*—a mea; *saṁśayam*—îndoială; *kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *chettum*—să o curmi; *arhasi*—Ți se cade; *aśeṣataḥ*—fără urmă; *tvat*—decât Tine; *anyaḥ*—alt; *saṁśayasya*—al îndoielii; *asya*—acesteia; *chettā*—nemicitor; *na*—niciodată; *hi*—cu siguranță; *upapadyate*—poate fi găsit.

Aceasta este îndoiala mea, o, Kṛṣṇa, și Ție Îți cer să mi-o curmi pe de-a-ntregul. Nu este un altul în afară de Tine care să-mi poată spulbera această îndoială.

COMENTARIU

Kṛṣṇa este cunoscătorul perfect al trecutului, prezentului și viitorului. La începutul *Bhagavad-gītei* Domnul a spus că toate entitățile vii au existat în mod individual în trecut, există acum în prezent și vor continua să-și păstreze identitatea individuală în viitor, chiar și după eliberarea din capcana materiei. Astfel El a clarificat deja problema viitorului entităților vii individuale. Acum, Arjuna vrea să cunoască viitorul transcendentalistului care nu a reușit. Nimeni nu este egal sau deasupra lui Kṛṣṇa, și este evident că așa-numiții mari înțelepți și filozofii aflați la discreția naturii materiale nu pot să Îl egaleze. De aceea verdictul lui Kṛṣṇa este răspunsul ultim și complet la toate îndoielile, căci El cunoaște în mod desăvârșit trecutul, prezentul și viitorul—dar nimeni nu Îl cunoaște pe El. Numai Kṛṣṇa și devoții cei conștienți de Kṛṣṇa pot să cunoască lucrurile așa cum sunt în realitate.

TEXTUL 40

श्रीभगवानुवाच

पार्थ नैवेह नामुत्र विनाशस्तस्य विद्यते ।

न हि कल्याणकृत्कश्चिद् दुर्गतिं तात गच्छति ॥४०॥

śrī-bhagavān uvāca
pārtha naiveha nāmutra
vināśas tasya vidyate
na hi kalyāṇa-kṛt kaścīd
durgatim tāta gacchati

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Supremă a Divinității a spus; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *na eva*—niciodată nu este așa; *iha*—în această lume materială; *na*—niciodată; *amutra*—în viața viitoare; *vināśaḥ*—nimicirea; *tasya*—a sa; *vidyate*—există; *na*—niciodată; *hi*—desigur; *kalyāṇa-kṛt*—cel ce este angajat în activități binefăcătoare; *kaścīd*—oricine; *durgatim*—spre degradare; *tāta*—prieten al Meu; *gacchati*—merge.

Personalitatea Supremă a Divinității a spus: Fiu al lui Pṛthā, transcendentalistul angajat în activități binefăcătoare nu-și află pieirea nici în această lume și nici în lumea spirituală; o, prieten al Meu, cel ce face bine nu este copleșit niciodată de rău.

COMENTARIU

În *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.5.17) Śrī Nārada Muni îl învață astfel pe Vyāsadeva:

tyaktvā sva-dharmam caraṇāmbujam harer
bhajann apakvo 'tha patet tato yadi
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kim
ko vārtha āpto 'bhajatāṁ sva-dharmataḥ

„Dacă cineva renunță la toate planurile materiale și își caută refugiul deplin în Personalitatea Supremă a Divinității, nu poate să piardă ori să decadă în nici un fel. Pe de altă parte, cel ce nu este devot poate să se dedice complet datoriei sale profesionale și totuși să nu câștige nimic.“ Pentru planurile materiale sunt necesare o mulțime de activități, prescrise atât în scripturi, cât

și tradiționale. Însă un transcendentalist ar trebui să renunțe la toate activitățile materiale în folosul progresului spiritual în viață, conștiința de Kṛṣṇa. Se poate obiecta că prin conștiința de Kṛṣṇa omul poate obține cea mai înaltă desăvârșire doar dacă ajunge până la capăt, dar dacă cineva nu atinge acest stadiu de perfecțiune, atunci el pierde atât din punct de vedere material, cât și spiritual. Scripturile spun că acela care nu-și îndeplinește datoriile prescrise trebuie să suporte consecințele acestui fapt; prin urmare, cel ce dă greș în îndeplinirea activităților spirituale ar ajunge să fie supus acestor reacții. Dar *Bhāgavatam* îl asigură pe transcendentalistul care nu a reușit, că nu are motive de îngrijorare. Chiar dacă ar putea fi supus reacțiilor rezultate din neîndeplinirea perfectă a datoriilor prescrise, el totuși nu va pierde, deoarece binefacerile conștiinței de Kṛṣṇa nu sunt niciodată uitate iar cel ce s-a angajat pe această cale va continua să rămână astfel chiar dacă obține o naștere inferioară în viața următoare. Pe de altă parte, cel ce nu face decât să respecte cu strictețe datoriile prescrise, nu va obține neapărat rezultate favorabile dacă este lipsit de conștiința de Kṛṣṇa.

Sensul acestor afirmații poate fi înțeles în felul următor. Omenirea poate fi împărțită în două categorii, anume cei care acceptă principiile reglementare și cei ce resping aceste reglementări. Cei ce sunt angajați numai în plăcerile animalice ale simțurilor, fără a ști nimic despre viața lor viitoare sau despre salvarea spirituală, aparțin categoriei nereglementate. Iar cei ce urmează principiile datoriilor prescrise în scripturi fac parte din categoria reglementată. Cei din categoria nereglementată, fie că sunt civilizați sau necivilizați, educați sau needucați, puternici sau slabi, sunt dominați de porniri animalice. Activitățile lor nu sunt niciodată benefice, căci atunci când își satisfac înclinațiile animalice către hrănire, somn, apărare și împerechere, ei rămân neîncetat în cadrul existenței materiale, care este întotdeauna mizerabilă. Pe de altă parte, cei care se conduc după poruncile scripturii și astfel se ridică treptat la conștiința de Kṛṣṇa, cu siguranță că progresează în viață. Cei ce urmează calea favorabilă pot fi împărțiți în trei categorii, anume (1) cei ce respectă regulile și legile scripturilor, bucurându-se de prosperitate materială, (2) cei ce încearcă să ajungă la eliberarea de existența materială și (3) cei ce sunt devoți, aflați în conștiința de Kṛṣṇa. Cei ce urmează legile și reglementările scripturilor pentru fericirea materială pot fi și ei împărțiți în două clase: cei ce acționează pentru a obține fructul activității și cei ce nu doresc fructul activității pentru satisfacerea simțurilor. Cei ce urmăresc obținerea fructului pentru satisfacerea simțurilor pot ajunge să fie înălțați la un nivel de viață superior—sau chiar să ajungă pe planetele superioare—însă pentru că nu s-au eliberat de existen-

ța materială, ei nu urmează o cale cu adevărat favorabilă. Singurele activități favorabile sunt cele care conduc către eliberare. Orice activitate ce nu țintește către realizarea de sine sau către eliberarea de concepția materială și corporală asupra vieții nu este nicidecum favorabilă. Activitatea în conștiința de Kṛṣṇa este singura activitate binefăcătoare și orice om care acceptă de bună voie orice fel de disconfort, în scopul de a progresa pe calea conștiinței de Kṛṣṇa, poate fi numit transcendentalist perfect, supus unei aspre austerități. Și întrucât sistemul yogăi cu opt părți este îndreptat către realizarea ultimă a conștiinței de Kṛṣṇa, această practică este de asemenea favorabilă, și oricine se străduiește cât poate de bine în această disciplină nu trebuie să se teamă de decădere.

TEXTUL 41

प्राप्य पुण्यकृतां लोकानुषित्वा शाश्वतीः समाः ।
शुचीनां श्रीमतां गेहे योगभ्रष्टोऽभिजायते ॥४१॥

*prāpya puṇya-kṛtām lokān
uṣitvā śāśvatīḥ samāḥ
śucinām śrī-matām gehe
yoga-bhraṣṭo 'bhijāyate*

prāpya—dobândind; *puṇya-kṛtām*—ale celor ce au îndeplinit activități pioase; *lokān*—planetele; *uṣitvā*—locuind acolo; *śāśvatīḥ*—mulți; *samāḥ*—ani; *śucinām*—a celor pioși; *śrī-matām*—a celor prosperi; *gehe*—în casa; *yoga-bhraṣṭaḥ*—cel ce s-a abătut din cale; *abhijāyate*—se naște.

După mulți ani de bucurie pe planetele unde ajung cei pioși, yoghinul fără succes se va naște într-o familie de oameni drepti, sau într-o familie bogată și de neam nobil.

COMENTARIU

Yoghinii care nu au reușit se împart în două categorii: cei care au căzut după un foarte mic progres și cei ce au căzut după o îndelungată practicare a yogăi. Yoghinul care cade după o scurtă perioadă de timp ajunge pe planetele superioare, unde le este îngăduit să pătrundă ființelor pioase. După o viață îndelungată în acel loc, ființa este trimisă din nou pe această planetă,

pentru a renaște în familia unui *brāhmaṇa vaiṣṇava* cinstit sau într-o familie de negustori de neam mare.

Așa cum se explică în ultima strofă a acestui capitol, adevăratul țel al practicii yoga este obținerea celei mai înalte desăvârșiri în conștiința de Kṛṣṇa. Dar celor ce nu perseverează atât de mult și ratează din pricina atracțiilor materiale li se îngăduie prin grația Domnului să își folosească pe deplin înclinațiile materiale, după care li se dă prilejul să ducă o viață îmbelșugată în familii cinstite sau aristocratice. Cei ce s-au născut în asemenea familii pot să profite de acest prilej și să încerce să se ridice până la deplina conștiință de Kṛṣṇa.

TEXTUL 42

अथ वा योगिनामेव कुले भवति धीमताम् ।
एतद्धि दुर्लभतरं लोके जन्म यदीदृशम् ॥४२॥

*atha vā yoginām eva
kule bhavati dhīmatām
etat dhi durlabhataram
loke janma yad īdṛśam*

atha vā—sau; *yoginām*—de yoghini învățați; *eva*—chiar; *kule*—într-o familie; *bhavati*—se naște; *dhi-matām*—a celor înzestrați cu multă înțelepciune; *etat*—această; *hi*—cu siguranță; *durlabha-taram*—foarte rară; *loke*—în această lume; *janma*—naștere; *yat*—care este; *īdṛśam*—ca aceasta.

Sau [dacă nu atinge reușita după o îndelungată practică yoga] se va naște într-o familie de transcendentaliști deosebit de înțelepți. O astfel de naștere este cu siguranță foarte rară în această lume.

COMENTARIU

Nașterea într-o familie de yoghini sau transcendentaliști care să fie foarte înțelepți este lăudată aici deoarece copilul născut într-o asemenea familie primește un impuls spiritual încă de la începutul vieții. Aceasta se întâmplă mai ales în familiile de *ācārya* sau *gosvāmī*. Asemenea familii sunt foarte învățate și credincioase prin tradiție și practică, și astfel aceștia vor deveni măștri spirituali. În India există mai multe asemenea familii de *ācārya*, dar în prezent ele au decăzut datorită unei educații și practici insuficiente. Prin grația

Domnului, există încă familii care perpetuează pe practicanții spirituali din generație în generație. Fără îndoială că este un mare noroc să te naști într-o astfel de familie. Din fericire, atât maestrul nostru spiritual Om Vișṇupāda Śrī Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Mahārāja, cât și umila noastră persoană am avut prilejul să ne naștem în astfel de familii, prin grația Domnului, și amândoi am fost educați în slujirea devoțională a Domnului chiar de la începutul vieții noastre. Mai târziu, prin ordinul sistemului transcendent, ne-am întâlnit.

TEXTUL 43

तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पौर्वदेहिकम् ।
यतते च ततो भूयः संसिद्धौ कुरुनन्दन ॥४३॥

*tatra tam buddhi-saṁyogam
labhate paurva-dehikam
yatate ca tato bhūyaḥ
saṁsiddhau kuru-nandana*

tatra—acolo; *tam*—acea; *buddhi-saṁyogam*—reactivare a conștiinței; *labhate*—dobândește; *paurva-dehikam*—din întruparea precedentă; *yatate*—se străduiește; *ca*—și; *tataḥ*—apoi; *bhūyaḥ*—din nou; *saṁsiddhau*—întru desăvârșire; *kuru-nandana*—o, fiu al lui Kuru.

O, fiu al lui Kuru, obținând o asemenea naștere el își recapătă conștiința divină din viața precedentă și încearcă din nou să progreseze în continuare, spre a ajunge la reușita deplină.

COMENTARIU

Regele Bharata, care s-a născut pentru a treia oară în familia unui brahman virtuos este un exemplu de naștere bună pentru reactivarea conștiinței spirituale precedente. Regele Bharata fusese împăratul lumii, și din vremea sa această planetă este cunoscută printre semizei ca Bhārata-varṣa. Mai înainte era cunoscută sub numele de Ilāvṛta-varṣa. Acest împărat s-a retras încă de tânăr, dedicându-se perfecționării spirituale, dar nu a reușit să obțină succesul. În viața următoare s-a născut în familia unui brahman virtuos și era cunoscut sub numele de Jaḍa Bharata, pentru că stătea mereu retras și nu vorbea cu nimeni. După o vreme, regele Rahūgaṇa a descoperit în el pe cel

mai de seamă transcendentalist. Din viața sa putem înțelege că strădania spirituală sau practica yoga nu este niciodată zadarnică. Prin grația lui Dumnezeu, practicantul spiritual dobândește prilejuri repetate de a atinge deplina perfecțiune în conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 44

पूर्वाभ्यासेन तेनैव ह्रियते ह्यवशोऽपि सः ।
जिज्ञासुरपि योगस्य शब्दब्रह्मातिवर्तते ॥४४॥

*pūrvābhyāsenā tenaiva
hriyate hy avāśo 'pi saḥ
jijñāsuraḥ api yogasya
śabda-brahmātivartate*

pūrva—precedentă; *abhyāsenā*—prin practica; *tena*—prin aceea; *eva*—tocmai; *hriyate*—este atras; *hi*—cu siguranță; *avāśaḥ*—automat; *api*—de asemenea; *saḥ*—el; *jijñāsuraḥ*—doritor să afle; *api*—chiar; *yogasya*—despre yoga; *śabda-brahma*—princiipiile ritualiste ale scripturilor; *ativartate*—transcende.

În virtutea conștiinței divine din viața precedentă, acesta este atras în mod automat spre principiile yoghine, chiar fără să le caute dinadins. Un asemenea transcendentalist, doritor să cunoască, rămâne mereu deasupra prescripțiilor ritualiste ale scripturilor.

COMENTARIU

Yoghinii avansați nu sunt prea atrași de ritualurile din scripturi, dar sunt în mod automat atrași de principiile yogăi, care pot să-i înalțe la împlinirea conștiinței de Kṛṣṇa, cea mai înaltă perfecțiune a yogăi. În *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.33.7) această desconsiderare a ritualurilor vedice de către transcendentaliștii avansați este explicată astfel:

*aho bata śva-paco 'to garīyān
yaj-jihvāgre vartate nāma tubhyam
tepus tapas te juhuvuḥ sasnur āryā
brahmānūcur nāma grṇanti ye te*

„O, Stăpâne al meu! Cei care cântă sfintele nume ale Înălțimii Tale sunt mult

înaintați în viața spirituală, chiar dacă s-au născut în familii de mâncători de câini. Acești cântăreți au îndeplinit cu siguranță tot felul de austerități și sacrificii, s-au scaldat în toate locurile sfinte și au sfârșit de studiat toate scriiturile.“

Un exemplu faimos este prezentat de Śrī Caitanya care l-a acceptat pe Ṭhākura Haridāsa ca unul din cei mai importanți discipoli ai Săi. Deși Ṭhākura Haridāsa se întâmplase să se nască într-o familie musulmană, el a fost ridicat la rangul de *nāmācārya* de către Śrī Caitanya datorită principiului său, respectat cu mare strictețe, de a cânta trei sute de mii de nume sfinte ale Domnului în fiecare zi: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Și întrucât el cânta numele sfânt al Domnului în mod permanent, se înțelege de la sine că în viața precedentă trebuie să fi trecut prin toate metodele ritualistice din *Vede*, cunoscute ca *śabda-brahma*. Prin urmare, până ce omul nu este purificat, nu se poate dedica principiilor conștiinței de Kṛṣṇa sau să se angajeze în cântarea numelui sfânt al Domnului, Hare Kṛṣṇa.

TEXTUL 45

प्रयत्नाद्यतमानस्तु योगी संशुद्धकिल्बिषः ।
अनेकजन्मसंसिद्धस्ततो याति परां गतिम् ॥४५॥

*prayatnād yatamānas tu
yogī saṁśuddha-kilbiṣaḥ
aneka-janma-saṁsiddhas
tato yāti parām gatim*

prayatnāt—prin practică strictă; *yatamānaḥ*—străduindu-se; *tu*—iar; *yogī*—un asemenea transcendentalist; *saṁśuddha*—au fost curățate; *kilbiṣaḥ*—ale cărui păcate în întregime; *aneka*—după foarte multe; *janma*—nașteri; *saṁsiddhaḥ*—ajungând la perfecțiune; *tataḥ*—după aceea; *yāti*—ajunge la; *parām*—cea mai înaltă; *gatim*—destinație.

Iar când yoghinul se angajează cu străduință sinceră să progreseze în continuare, fiind curățat de toate impuritățile, atingând desăvârșirea după numeroase nașteri dedicate practicii, ajunge până la urmă la țelul suprem.

COMENTARIU

Cel ce se naște într-o familie onorabilă, aristocratică sau sfântă, devine conștient de faptul că aceste condiții sunt deosebit de favorabile practicii yoga. Atunci, cu multă hotărâre, el se reapucă să-și împlinească sarcina nedusă la bun sfârșit, și astfel se purifică complet de toate contaminările materiale. Când în sfârșit s-a eliberat de toate contaminările, atinge perfecțiunea supremă — conștiința de Kṛṣṇa. Conștiința de Kṛṣṇa este stadiul desăvârșit al eliberării de toate contaminările. Acest lucru este confirmat în *Bhagavad-gītā* (7.28):

*yeṣāṁ tv anta-gataṁ pāpaṁ
janānāṁ puṇya-karmaṇām
te dvandva-moha-nirmuktā
bhajante mām dṛḍha-vratāḥ*

„După foarte multe nașteri în care a îndeplinit activități pioase, eliberându-se complet de toate impuritățile și de orice fel de dualitate iluzorie, omul se angajează în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului.“

TEXTUL 46

तपस्विभ्योऽधिको योगी ज्ञानिभ्योऽपि मतोऽधिकः ।
कर्मिभ्यश्चाधिको योगी तस्माद्योगी भवार्जुन ॥४६॥

*tapasvibhyo 'dhiko yogī
jñānibhyo 'pi mato 'dhikaḥ
karmibhyaś cādhiko yogī
tasmād yogī bhavārjuna*

tapasvibhyaḥ—decât ascetii; *adhikaḥ*—mai important; *yogī*—yoghinul; *jñānibhyaḥ*—decât cei înțelepți; *api*—de asemenea; *mataḥ*—considerat; *adhikaḥ*—mai important; *karmibhyaḥ*—decât cei ce caută fructul activității; *ca*—și; *adhikaḥ*—mai important; *yogī*—yoghinul; *tasmāt*—de aceea; *yogī*—transcendentalist; *bhava*—devino; *arjuna*—o, Arjuna.

Yoghinul este deasupra ascetilor, deasupra filosofilor empirici și deasupra celor ce activează pentru rezultate fructuoase. De aceea, o, Arjuna, fii yoghin în orice împrejurare.

COMENTARIU

Când vorbim despre yoga, ne referim la reunirea conștiinței noastre cu Supremul Adevăr Absolut. Acest proces este denumit în mod diferit de feluriți practicanți, în funcție de metoda particulară adoptată. Când procesul de unire se bazează în principal pe activitățile fructuoase, el se numește *karma-yoga*, când predomină cercetarea empirică se numește *jñāna-yoga* iar când predomină legătura de devoțiune cu Domnul Suprem este numit *bhakti-yoga*. *Bhakti-yoga* sau conștiința de Kṛṣṇa este ultima desăvârșire a tuturor tipurilor de yoga, așa cum se va explica în versetul următor. Domnul a confirmat aici superioritatea yogăi, dar El nu a menționat că ar fi mai bună decât *bhakti-yoga*. *Bhakti-yoga* este plină de cunoaștere spirituală și deci nu poate fi depășită de nimic. Asceza fără cunoașterea de sine este imperfectă. Cunoașterea empirică fără supunere Domnului Suprem este de asemenea imperfectă. Iar activitatea pentru rezultate fructuoase lipsită de conștiința de Kṛṣṇa este pierdere de timp. De aceea, cea mai prețioasă formă de practică yoga menționată aici este *bhakti-yoga* și acest lucru este și mai clar explicat în versetul următor.

TEXTUL 47

योगिनामपि सर्वेषां मद्गतेनान्तरात्मना ।
श्रद्धवान् भजते यो मां स मे युक्ततमो मतः ॥४७॥

yoginām api sarveṣām
mad-gatenāntar-ātmanā
śraddhāvān bhajate yo mām
sa me yuktatamo mataḥ

yoginām—dintre yoghini; *api*—iar; *sarveṣām*—dintre toate felurile de; *mat-gatena*—sălășluind în Mine, gândindu-se mereu la Mine; *antaḥ-ātmanā*—în sine însuși; *śraddhā-vān*—cu credință deplină; *bhajate*—aduce slujirea cu iubire transcendentă; *yaḥ*—cel care; *mām*—Mie (Domnul Suprem); *saḥ*—el; *me*—de Mine; *yukta-tamaḥ*—cel mai mare yoghin; *mataḥ*—este socotit.

Iar dintre toți yoghini, cel ce este plin de credință, care sălășluiește întotdeauna în Mine, se gândește la Mine înăuntrul său și se dedică slujirii cu iubire transcendentă față de Mine, acela este cel mai intim unit cu Mine în yoga și este cel mai mare dintre toți. Aceasta este părerea Mea.

COMENTARIU

Cuvântul *bhajate* este semnificativ în acest context. *Bhajate* are ca rădăcină verbul *bhaj*, care este folosit atunci când se exprimă nevoia de a sluji. Cuvântul „a venera“ nu poate fi folosit în același sens ca *bhaj*. Venerarea înseamnă a arăta respect și cinstire unei persoane onorabile, dar slujirea cu iubire și credință este destinată în mod special pentru Personalitatea Supremă a Divinității. Putem fi considerați ca lipsiți de respect dacă nu-l venerăm pe un om onorabil sau pe un semizeu, dar vom fi aspru condamnați dacă nu îl slujim pe Domnul Suprem. Orice entitate vie este parte integrantă din Personalitatea Supremă a Divinității și deci fiecare viețuitoare, prin propria natură, este destinată să-L slujească pe Domnul Suprem. Neîndeplinind aceasta, acea ființă va cădea. *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.5.3) confirmă acest lucru:

*ya eṣāṁ puruṣaṁ sāksād
ātma-prabhavam īśvaram
na bhajanty avajānanti
sthānād bhraṣṭāḥ patanty adhaḥ*

„Oricine nu-L slujește pe Domnul primordial și-și neglijează datoriile față de El, Cel ce este originea tuturor creaturilor, va decade cu siguranță de pe poziția sa constitutivă.“

Cuvântul *bhajanti* este folosit și în această strofă. Prin urmare, *bhajanti* se aplică numai Domnului Suprem, în timp ce cuvântul „venerare“ se poate aplica semizeilor sau oricărei alte entități vii obișnuite. Cuvântul *avajānanti* folosit în această strofă din *Śrīmad-Bhāgavatam* se găsește și în *Bhagavad-gītā*. *Avajānanti māṁ mūḍhāḥ*: „Doar nebunii și ticăloșii iau în derădere Personalitatea Supremă a Divinității, Śrī Kṛṣṇa.“ Asemenea nesocotiți se apucă să scrie comentarii la *Bhagavad-gītā* fără o atitudine de slujire față de Domnul. În consecință, ei nu pot face deosebirea corectă între cuvântul *bhajanti* și cuvântul „a venera“.

Toate tipurile de practică yoga culminează în *bhakti-yoga*. Toate celelalte feluri de yoga sunt doar mijloace de a ajunge la culmea lui *bhakti* în *bhakti-yoga*. Yoga de fapt înseamnă *bhakti-yoga*; toate celelalte forme de yoga sunt doar etape succesive având ca destinație *bhakti-yoga*. De la începutul cu *karma-yoga* și până la finalul lui *bhakti-yoga* este o cale îndelungată a realizării de sine. Începutul acestui drum este *karma-yoga* în care nu se urmărește obținerea fructului activităților. Când *karma-yoga* sporește în cunoaștere și renunțare, acest stadiu este numit *jñāna-yoga*. Când *jñāna-yoga* sporește în meditația asupra lui Paramātmā prin diverse procedee fizice, iar mintea

rămâne fixată asupra Lui, aceasta se numește *aștāṅga-yoga*. Iar când se depășește *aștāṅga-yoga*, ajungându-se la Personalitatea Supremă a Divinității Kṛṣṇa, aceasta se numește *bhakti-yoga*, punctul culminant. De fapt, *bhakti-yoga* este țelul suprem, dar pentru a analiza mai amănunțit *bhakti-yoga* trebuie să înțelegem celelalte tipuri de yoga. Yoghinul care progresează este deci pe calea adevărată către fericirea cea veșnică. Cel ce rămâne la o anumită etapă, fără să progreseze în continuare este cunoscut sub o anume denumire: *karma-yogī*, *jñāna-yogī* ori *dhyāna-yogī*, *rāja-yogī*, *haṭha-yogī* etc. Cel ce este destul de norocos pentru a ajunge la nivelul lui *bhakti-yoga* trebuie considerat că a depășit toate celelalte tipuri de yoga. Prin urmare, a ajunge la conștiința de Kṛṣṇa este stadiul cel mai înalt din yoga, tot așa cum atunci când vorbim de Himalaya ne referim la munții cei mai înalți din lume, care culminează cu Everestul, vârful lor cel mai înalt.

Doar printr-un mare noroc se îndreaptă omul spre conștiința de Kṛṣṇa pe calea sistemului *bhakti-yoga*, pentru a ajunge într-o poziție favorabilă, potrivit poruncilor vedice. Yoghinul ideal își concentrează atenția asupra lui Kṛṣṇa care este numit Śyāmasundara, având culoarea minunată a norilor întunecați, a cărui față precum lotusul strălucește ca soarele, ale cărui veșminte sclipesc pline de nestemate, și-al cărui corp este împodobit cu ghirlande de flori, iluminând totul împrejur cu lumina sa măreață ce poartă numele de *brahmajyoti*. El se încarnează în diferite forme, cum ar fi Rāma, Nṛsimha, Varāha și Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, și El descinde pe pământ în chip de ființă umană, ca fiu al mamei Yaśodā, și este cunoscut ca Kṛṣṇa, Govinda sau Vāsudeva. El este copilul, soțul, prietenul și stăpânul desăvârșit, plin de toate opulențele și calitățile transcendente. Cel ce rămâne mereu pe deplin conștient de aceste însușiri ale Domnului este numit cel mai mare yoghin.

Stadiul cel mai înalt de desăvârșire în yoga poate fi atins numai prin *bhakti-yoga*, așa cum se confirmă în toate scrierile vedice:

*yasya deve parā bhaktir
yathā deve tathā gurau
tasyaite kathitā hy arthāḥ
prakāśante mahātmanaḥ*

„Semnificația deplină a cunoașterii vedice se revelează în mod automat doar acelor mari suflete ce au credință totală în Dumnezeu și în maestrul spiritual.“ (Śvetāśvatara Upaniṣad 6.23).

Bhaktir asya bhajanam tad ihāmutropādhi-nairāsyenāmuṣmin manaḥkalpanam, etad eva naiṣkarmyam. „*Bhakti* înseamnă slujirea devoțională față de Dumnezeu, care este lipsită de dorința de câștig material, fie în această viață, fie în cea viitoare. Lipsit de asemenea înclinații, omul trebuie să-și adâncească cu totul mintea în Cel Suprem. Acesta este scopul lui *naiṣkarmya*.“ (Gopāla-tāpanī Upaniṣad 1.15).

Acestea sunt câteva din mijloacele de a practica *bhakti* sau conștiința de Kṛṣṇa, stadiul cel mai înalt de desăvârșire al sistemului yoga.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al șaselea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre „Dhyāna-yoga“.

CAPITOLUL ȘAPTE

Cunoașterea Absolutului

TEXTUL 1

श्रीभगवानुवाच

मय्यासक्तमनाः पार्थ योगं युञ्जन्मदाश्रयः ।
असंशयं समग्रं मां यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु ॥१॥

śrī-bhagavān uvāca
mayy āsakta-manāḥ pārtha
yogaṁ yuñjan mad-āśrayaḥ
asamśayaṁ samagraṁ mām
yathā jñāsyasi tac chṛṇu

śrī-bhagavān uvāca—Domnul Suprem a spus; *mayi*—la Mine; *āsakta-manāḥ*—mintea atașată; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *yogaṁ*—realizarea de sine; *yuñjan*—practicând; *mat-āśrayaḥ*—întru conștiința Mea (conștiința de Kṛṣṇa); *asamśayam*—fără nici o îndoială; *samagram*—pe deplin; *mām*—

pe Mine; *yathā*—cum; *jñāsyasi*—poți să Mă cunoști; *tat*—aceasta; *śṛnu*—încearcă să ascuți.

Personalitatea Supremă a Divinității a spus: Ascultă acum, o, fiu al lui Pṛthā, felul în care prin practicarea sistemului yoga în deplină conștiință de Mine, cu mintea atașată Mie, poți să Mă cunoști pe deplin, eliberat de orice îndoială.

COMENTARIU

În acest al șaptelea capitol din *Bhagavad-gītā* natura conștiinței de Kṛṣṇa este descrisă în mod complet. Kṛṣṇa este plin de toate opulențele, iar felul în care Își manifestă El aceste opulențe este descris aici. Tot în acest capitol sunt descrise patru feluri de oameni norocoși, care ajung să se atașeze de Kṛṣṇa, și patru feluri de oameni nefericiți care nu se apropie niciodată de Kṛṣṇa.

În primele șase capitole din *Bhagavad-gītā* entitatea vie a fost descrisă ca suflet spiritual nematerial, capabil să se înalțe la realizarea de sine prin diferite tipuri de yoga. La sfârșitul capitolului al șaselea se afirmă în mod clar că acea concentrare stabilă a minții asupra lui Kṛṣṇa sau, altfel spus, conștiința de Kṛṣṇa, este cea mai înaltă formă de yoga. Concentrându-și mintea asupra lui Kṛṣṇa, omul este capabil să cunoască Adevărul Absolut în întregime, dar nu și prin alte metode. Realizarea impersonalului *brahmajyoti* sau a aspectului localizat Paramātmā nu înseamnă cunoașterea desăvârșită a Adevărului Absolut, căci este parțială. Cunoașterea completă și științifică este Kṛṣṇa, și orice lucru se revelează celui aflat în conștiința de Kṛṣṇa. Cel aflat în deplina conștiință de Kṛṣṇa știe că Kṛṣṇa este cunoașterea ultimă, dincolo de orice îndoială. Diferitele tipuri de yoga nu sunt decât trepte pe calea conștiinței de Kṛṣṇa. Cel ce se dedică direct conștiinței de Kṛṣṇa cunoaște automat totul despre *brahmajyoti* și Paramātmā. Practicând yoga conștiinței de Kṛṣṇa, omul poate cunoaște totul în mod complet—Adevărul Absolut, entitățile vii și natura materială, ca și toate manifestările acestora. De aceea, omul trebuie să înceapă practica yoga conform îndrumării date în ultima strofă din capitolul al șaselea. Concentrarea minții asupra lui Kṛṣṇa Cel Suprem devine posibilă prin slujirea devoțională prescrisă sub cele nouă forme diferite, dintre care *śravaṇama* este prima și cea mai importantă. Din acest motiv, Domnul îi spune lui Arjuna *tac chṛṇu*, „ascultă cele spuse de Mine“. Nimeni nu poate constitui o autoritate superioară lui Kṛṣṇa și de aceea, ascultând cele spuse de El, omul are marea ocazie de a deveni o persoană perfect conștientă de Kṛṣṇa. Omul trebuie deci să învețe direct de la Kṛṣṇa sau de la un devot pur al lui

Krșṇa, iar nu de la un arogant lipsit de devoțiune, care face paradă de erudiția sa.

În *Śrīmad-Bhāgavatam* acest proces al înțelegerii lui Krșṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, Adevărul Absolut, este descris în capitolul doi din primul cânt:

*śṛṅvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ
punya-śravaṇa-kīrtanaḥ
hṛdy antaḥ-stho hy abhadrāṇi
vidhunoti suhṛt satām*

*naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu
nityam bhāgavata-sevayā
bhagavaty uttama-śloke
bhaktir bhavati naiṣṭhiki*

*tadā rajas-tamo-bhāvāḥ
kāma-lobhādayaś ca ye
ceta etair anāviddham
sthitam sattve prasīdati*

*evam prasanna-manaso
bhagavad-bhakti-yogataḥ
bhagavat-tattva-vijñānam
mukta-saṅgasya jāyate*

*bhidyate hṛdaya-granthiś
chīdyante sarva-saṁśayāḥ
kṣīyante cāsyā karmāṇi
dṛṣṭa evātmaniśvare*

„A asculta despre Krșṇa din scrierile vedice ori a asculta direct de la El prin *Bhagavad-gītā* este o activitate virtuoașă în sine. Iar pentru cel ce ascultă despre Krșṇa, Domnul Krșṇa care sălășluiește în inima fiecăruia acționează ca un prieten binevoitor și purifică pe devotul care se preocupă neconținut să asculte despre El. În acest fel, devotul își dezvoltă în mod firesc cunoașterea transcendentă adormită. Cu cât ascultă mai mult despre Krșṇa din *Bhāgavatam* și de la devoți, el devine stabil în slujirea devoțională a Domnului. Prin dezvoltarea slujirii devoționale omul se eliberează de modurile pasiunii și ignoranței și astfel poftele materiale și lăcomia se diminuează. Când aceste impurități

sunt înlăturate, aspirantul rămâne stabil în starea sa de bunătate pură, însuflit de slujirea devoțională, și înțelege știința lui Dumnezeu în mod perfect. Astfel *bhakti-yoga* rupe nodul cel strâns al atașamentului material și-l face pe om capabil să ajungă dintr-o dată la stadiul de *asamśayam samagram*, înțelegerea Adevărului Suprem Absolut, Personalitatea Divinității“ (*Bhāg.* 1.2.17-21).

Prin urmare, numai prin ascultarea spuselor lui Kṛṣṇa sau ale devoților Săi aflați în conștiința de Kṛṣṇa putem înțelege știința despre Kṛṣṇa.

TEXTUL 2

ज्ञानं तेऽहं सविज्ञानमिदं वक्ष्याम्यशेषतः ।
यज्ज्ञात्वा नेह भूयोऽन्यज्ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥ २ ॥

*jñānam te 'ham sa-vijñānam
idam vaksyāmy aśeṣataḥ
yaj jñātvā neha bhūyo 'nyaj
jñātavyam avaśiṣyate*

jñānam—cunoașterea fenomenală; *te*—ție; *aham*—Eu; *sa*—împreună cu; *vijñānam*—cunoașterea numenală; *idam*—aceasta; *vaksyāmi*—voi explica; *aśeṣataḥ*—în întregime; *yaj*—pe care; *jñātvā*—cunoscând-o; *na*—nu; *iha*—în această lume; *bhūyaḥ*—mai mult; *anyat*—nimic; *jñātavyam*—de cunoscut; *avaśiṣyate*—rămâne.

Îți voi împărtăși acum în întregime această cunoaștere, atât fenomenală cât și numenală. Aceasta fiind cunoscută, nimic nu mai rămâne pentru tine de cunoscut.

COMENTARIU

Cunoașterea completă include cunoașterea lumii fenomenale, a spiritului aflat îndărătul ei și a sursei celor două. Aceasta înseamnă cunoaștere transcendentă. Domnul dorește să explice sistemul de cunoaștere menționat anterior deoarece Arjuna este devotul confidențial al lui Kṛṣṇa și totodată prietenul Său. La începutul capitolului al patrulea acest lucru a fost explicat de către Domnul și este din nou confirmat aici: cunoașterea deplină poate fi realizată doar de către devotul lui Dumnezeu aflat în succesiunea disciplică ce pornește direct de la Domnul. De aceea omul trebuie să fie destul de inteligent ca să înțeleagă originea întregii cunoașteri, care este cauza tuturor cauzelor și singu-

rul obiect de meditație în toate tipurile de practică yoga. Când cauza tuturor cauzelor ajunge să fie cunoscută, atunci tot ceea ce poate fi cunoscut ajunge să fie cunoscut și nimic nu rămâne necunoscut. *Vedele* spun: *kasmin bhagavo vijñāte sarvam idaṁ vijñātam bhavati* (*Muṇḍaka Upaniṣad* 1.3).

TEXTUL 3

मनुष्याणां सहस्रेषु कश्चिद्यतति सिद्धये ।
यततामपि सिद्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्त्वतः ॥ ३ ॥

manuṣyāṅāṁ sahasreṣu
kaścid yatati siddhaye
yatatām api siddhānām
kaścin māṁ veti tattvataḥ

manuṣyāṅāṁ—de oameni; *sahasreṣu*—dintre mai multe mii; *kaścit*—vreunul; *yatati*—se străduiește; *siddhaye*—pentru desăvârșire; *yatatām*—dintre cei ce se străduiesc astfel; *api*—cu adevărat; *siddhānām*—dintre cei ce au ajuns la desăvârșire; *kaścit*—vreunul; *mām*—pe Mine; *veti*—cunoaște; *tattvataḥ*—în mod real.

Dintre multe mii de oameni, unul poate se străduiește pentru perfecțiune, iar dintre cei ce au atins perfecțiunea, cu greu unul Mă cunoaște pe Mine cu adevărat.

COMENTARIU

Există diferite categorii de oameni, iar dintre mai multe mii de persoane, poate doar unul este suficient de interesat de realizarea spirituală pentru a încerca să cunoască ce este sinele, ce este corpul și ce este Adevărul Absolut. În general, ființele umane sunt preocupate de instinctele proprii animalelor, adică hrănirea, somnul, apărarea și împerecherea, și rareori cineva este interesat de cunoașterea spirituală. Primele șase capitole din *Gītā* sunt destinate celor interesați de cunoașterea transcendentă, de înțelegerea sinelui, de Sinele Suprem și de procesul de realizare prin *jñāna-yoga*, *dhyāna-yoga* și discriminarea sinelui de materie. Cu toate acestea, Kṛṣṇa poate fi cunoscut doar de oamenii aflați în conștiința de Kṛṣṇa. Alți transcendentaliști pot ajunge la realizarea impersonalului Brahman, căci acest lucru este mai ușor decât înțelegerea lui Kṛṣṇa. Kṛṣṇa este Persoana Supremă și în același timp El este dincolo de cunoaște-

rea lui Brahman și a lui Paramātmā. Cei ce sunt *yogī* și *jñānī* au dificultăți în încercările lor de a-L înțelege pe Kṛṣṇa. Deși cel mai mare dintre impersonaliști, Śrīpāda Śaṅkarācārya, a admis în comentariul său la *Gītā* faptul că Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității, discipolii săi nu Îl acceptă pe Kṛṣṇa în această calitate, căci Kṛṣṇa este foarte greu de cunoscut chiar pentru cel ce a ajuns la realizarea transcendentă a impersonalului Brahman.

Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității, cauza tuturor cauzelor, Domnul Govinda Cel primordial. *Īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ/ anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam*. Este foarte dificil pentru cei ce nu sunt devoți să Îl cunoască pe El. Deși cei ce nu sunt devoți declară că drumul sistemului *bhakti* sau al slujirii devoționale este foarte ușor, ei nu sunt în stare să-l practice. Dacă drumul sistemului *bhakti* este atât de ușor pe cât susține această categorie a nedevoților, atunci de ce adoptă ei calea mai grea? De fapt, calea sistemului *bhakti* nu este ușoară. Așa numita cale a sistemului *bhakti* practică de persoane neautorizate, lipsite de cunoașterea de *bhakti*, poate fi ușoară, dar când este practică conform legilor și reglementărilor, erudiții și filozofii speculativi părăsesc acest drum. Śrīla Rūpa Gosvāmī scrie în *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.101):

*śruti-smṛti-purāṇādi-
pañcarātra-vidhim vinā
aikāntikī harer bhaktir
utpātāyaiva kalpate*

„Acea slujire devoțională a Domnului, care ignoră scrierile vedice autorizate, cum sunt *Upanișadele*, *Purāṇa* și *Nārada-pañcarātra*, nu este decât o tulburare inutilă a societății.“

Impersonalistul care a ajuns la realizarea lui Brahman sau yoghinul care a ajuns la realizarea lui Paramātmā nu pot să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, ca fiu al mamei Yaśodā sau conducător al carului lui Arjuna. Chiar și marii semizezi se întâmplă să nu aibă o cunoaștere limpede despre Kṛṣṇa (*muhyanti yat sūrayaḥ*). *Mārī tu veda na kaścana*: „Nimeni nu Mă cunoaște pe Mine așa cum sunt“, spune Domnul. Dar cel care-L cunoaște pe El, *sa mahātmā su-durlabhaḥ*— „un asemenea suflet este extrem de rar“. Până ce omul nu practică slujirea devoțională a Domnului, el nu Îl poate cunoaște pe Kṛṣṇa așa cum este El (*tattvataḥ*), chiar dacă este un mare învățat sau filozof. Doar devoții puri pot ști ceva despre calitățile transcendente de neînchipuit aflate în Kṛṣṇa, în cauza tuturor cauzelor, în atotputernicia și opulența Sa, în bogăția, faima, puterea, frumusețea, cunoașterea și

renunțarea Sa, deoarece Kṛṣṇa este înclinat cu bunăvoință către devoții Săi. El este culminarea realizării lui Brahman și doar devoții pot să Îl realizeze pe El așa cum este. De aceea, s-a spus:

*ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi
na bhaved grāhyam indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvādau
svayam eva sphuraty adaḥ*

„Nimeni nu-L poate înțelege pe Kṛṣṇa așa cum este El numai prin simțurile materiale grosiere. Însă El Se revelează devoților, fiind mulțumit de ei datorită serviciului lor cu iubire transcendentă pentru El“ (*Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.2.234).

TEXTUL 4

भूमिरापोऽनलो वायुः खं मनो बुद्धिरेव च ।
अहङ्कार इतीयं मे भिन्ना प्रकृतिरष्टधा ॥ ४ ॥

*bhūmir āpo `nalo vāyuh
kham mano buddhir eva ca
ahaṅkāra itīyaṁ me
bhinnā prakṛtir aṣṭadhā*

bhūmiḥ—pământul; *āpaḥ*—apa; *analaḥ*—focul; *vāyuh*—aerul; *kham*—eterul; *manaḥ*—mintea; *buddhiḥ*—inteligenta; *eva*—desigur; *ca*—și; *ahaṅkāraḥ*—falsul ego; *iti*—astfel; *iyam*—acestea toate; *me*—ale Mele; *bhinnā*—separate; *prakṛtiḥ*—energii; *aṣṭadhā*—de opt feluri.

Pământul, apa, focul, aerul, eterul, mintea, inteligența și falsul ego—acestea împreună constituie cele opt energii materiale separate ale Mele.

COMENTARIU

Știința de Dumnezeu analizează poziția constitutivă a lui Dumnezeu și diversele Sale energii. Natura materială este numită *prakṛti* sau energia lui Dumnezeu în diferitele Sale încarnări (sau expansiuni) ca *puruṣa*, așa cum se descrie în *Sātvata-tantra*:

*viṣṇos tu trīṇi rūpāṇi
 puruṣākyāny atho viduḥ
 ekaṁ tu mahataḥ sraṣṭr
 dvitīyaṁ tv aṅḍa-saṁsthitam
 tṛtīyaṁ sarva-bhūta-sthaṁ
 tāni jñātvā vimucyate*

„Pentru creația materială, expansiunea plenară a lui Śrī Kṛṣṇa își asumă cele trei aspecte ale lui Viṣṇu. Primul dintre acestea, Mahā-Viṣṇu, crează energia materială ca întreg, cunoscută ca *mahat-tattva*. Al doilea, Garbhodakaśāyī Viṣṇu pătrunde în toate universurile pentru a crea diversitatea în fiecare dintre ele. Al treilea, Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu, este răspândit în toate universurile sub forma Suprasufletului atotpătrunzător, cunoscut ca Paramātmā. El este prezent chiar și în atomi. Oricine îi cunoaște pe acești trei Viṣṇu poate fi eliberat de legăturile materiale.“

Lumea aceasta este o manifestare temporară a uneia din energiile Domnului. Toate activitățile lumii materiale sunt conduse de acești trei Viṣṇu, expansiunile lui Śrī Kṛṣṇa. Acești *puruṣa* poartă numele de încarnări. În general, cel ce nu cunoaște știința de Dumnezeu (Kṛṣṇa) crede că lumea materială este destinată desfătării entităților vii și că aceste entități vii sunt *puruṣa*—cauzele, stăpânitorii și beneficiarii energiei materiale. Conform cu *Bhagavad-gītā*, această concluzie ateistă este falsă. În versetul de care discutăm se afirmă că Kṛṣṇa este cauza originară a manifestării materiale. Acest lucru este confirmat și de *Śrīmad-Bhāgavatam*. Ingredientele manifestării materiale sunt energiile separate ale lui Dumnezeu. Chiar și *brahmajyoti*, care este țelul ultim al impersonaliștilor, este o energie spirituală manifestată în cerul spiritual. În *brahmajyoti* nu există diversitate spirituală, așa cum există în Vaikuṅṭhaloka, iar impersonaliștii acceptă acest *brahmajyoti* ca fiind țelul etern și ultim. Manifestarea lui Paramātmā este de asemenea aspectul temporar și atotpătrunzător al lui Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu. Manifestarea lui Paramātmā nu este veșnică în lumea spirituală. De aceea, Adevărul Absolut efectiv este Personalitatea Supremă a Divinității, Kṛṣṇa. El este persoana care posedă energiile în mod complet, având diferite energii separate și energii interne. În cadrul energiei materiale, principalele manifestări sunt în număr de opt, așa cum s-a menționat mai sus. Dintre acestea, primele cinci manifestări, adică pământul, apa, focul, aerul și eterul sunt numite cele cinci creații gigantice sau creațiile grosiere, în care sunt incluse cele cinci obiecte ale simțurilor. Ele sunt manifestările fizice ale sunetului, tactilului, formei, gustului și mirosului. Știința materială cuprinde aceste zece elemente și nimic mai mult. Însă celelalte trei

elemente, adică mintea, inteligența și falsul ego sunt neglijate de către materialişti. Chiar și filozofii care se preocupă de activitățile mentale nu posedă cunoașterea perfectă, deoarece ei nu cunosc sursa ultimă—Kṛṣṇa. Falsul ego—„Eu sunt“ și „Al meu“, constituenții principiului de bază al existenței materiale—include zece organe de simț pentru activitățile materiale. Inteligența se referă la creația materială ca totalitate, numită *mahat-tattva*. Prin urmare, din cele opt energii separate ale lui Dumnezeu se manifestă douăzeci și patru de elemente ale lumii materiale, care constituie subiectul principal al filosofiei Sāṅkhya ateiste; ele constituie la origine ramificații ale energiilor lui Kṛṣṇa și sunt desprinse din El, dar filozofii ateii ai școlii Sāṅkhya, cu un bagaj redus de cunoștințe, nu Îl cunosc pe Kṛṣṇa ca fiind cauza tuturor cauzelor. Subiectul principal discutat în cadrul filozofiei Sāṅkhya este doar manifestarea energiei externe a lui Kṛṣṇa, așa cum se descrie în *Bhagavad-gītā*.

TEXTUL 5

अपरेयमितस्त्वन्यां प्रकृतिं विद्धि मे पराम् ।
जीवभूतां महाबाहो ययेदं धार्यते जगत् ॥ ५ ॥

*apareyam itas tv anyām
prakṛtiṁ viddhi me parām
jīva-bhūtāṁ mahā-bāho
yayedam dhāryate jagat*

aparā—inferioară; *iyam*—aceasta; *itaḥ*—în afară de; *tu*—însă; *anyām*—o alta; *prakṛtiṁ*—energie; *viddhi*—încearcă să înțelegi; *me*—a Mea; *parām*—superioară; *jīva-bhūtām*—cuprinzând ființele însuflețite; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *yayā*—prin care; *idam*—această; *dhāryate*—este utilizată sau exploatată; *jagat*—lumea materială.

În afara acestora, o, Arjuna cu brațul puternic, există o altă energie a Mea, superioară, ce cuprinde entitățile vii care trăiesc pe seama resurselor acestei naturi materiale inferioare.

COMENTARIU

În acest loc se menționează în mod clar că entitățile vii aparțin naturii sau energiei superioare a Domnului Suprem. Energia inferioară este materia manifestată în diferite elemente, anume pământul, apa, focul, aerul, eterul, mintea,

inteligența și falsul ego. Ambele forme ale naturii materiale, cea grosieră (pământul etc.) și cea subtilă (mintea etc.), sunt produsele energiei inferioare. Entitățile vii care exploatează aceste energii inferioare în diferite scopuri constituie energia superioară a Domnului Suprem, și întreaga funcționare a lumii materiale se datorează acestei energii. Manifestarea cosmică nu are puterea de a acționa până ce nu este pusă în mișcare de energia superioară constituită de entitățile vii. Însă energiile sunt întotdeauna sub controlul celui ce produce energia, și deci entitățile vii se află întotdeauna sub controlul lui Dumnezeu, neavând o existență independentă. Ele nu sunt niciodată egale cu El. Deosebirea dintre entitățile vii și Dumnezeu este descrisă în *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.87.30) astfel:

*aparimitā dhruvās tanu-bhrto yadi sarva-gatās
tarhi na śāsyateti niyamo dhruva netarahā
ajani ca yan-mayaṁ tad avimucya niyantr bhavet
samam anujānatām yad amataṁ mata-duṣṭatayā*

„O, Tu Cel Veșnic Suprem! Dacă entitățile vii intruate ar fi veșnice și atotpătrunzătoare ca Tine, atunci nu s-ar afla sub stăpânirea Ta. Dar dacă entitățile vii sunt acceptate ca energii minuscule ale Domniei Tale, atunci ele sunt de îndată supuse supremei Tale stăpâniri. De aceea, adevărata eliberare presupune supunere din partea entităților vii față de stăpânirea Ta, iar această supunere le va face fericite. Doar în această poziție constitutivă pot fi ele stăpânitoare. Prin urmare, oamenii cu o cunoaștere limitată, care susțin teoria monistă despre egalitatea dintre Dumnezeu și entitățile vii în toate privințele, se lasă conduși de o părere greșită și dăunătoare.“

Kṛṣṇa, Domnul Suprem, este singurul stăpânitor, iar entitățile vii sunt sub stăpânirea Lui. Aceste entități vii constituie energia Lui superioară, deoarece calitatea existenței lor este una și aceeași cu a Celui Suprem, dar ele nu sunt niciodată egale Domnului în ce privește cantitatea sau puterea. Exploatând energia inferioară (sau materia) grosieră și subtilă, energia superioară (entitatea vie) își uită adevărata sa minte și inteligență spirituală. Această uitare se datorează influenței materiei asupra entităților vii. Dar atunci când entitatea vie scapă de sub influența energiei materiale iluzorii, ea atinge stadiul numit *mukti* sau eliberare. Falsul ego, sub influența iluziei materiale, gândește: „Eu sunt materie și bunurile materiale sunt ale mele“. Poziția sa adevărată este realizată atunci când se eliberează de toate ideile materiale, inclusiv de concepția de a ajunge una cu Dumnezeu în toate privințele. Prin urmare, se poate concluziona că *Gītā* confirmă faptul că entitatea vie este doar una din

multiplele energii ale lui Kṛṣṇa; iar când această energie scapă de contaminările materiale, omul devine pe deplin conștient de Kṛṣṇa sau eliberat.

TEXTUL 6

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय ।
अहं कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयस्तथा ॥ ६ ॥

*etat-yonīni bhūtāni
sarvāṇīty upadhāraya
aham kṛtsnasya jagataḥ
prabhavaḥ pralayas tathā*

etat—aceste două naturi; *yonīni*—originile nașterii; *bhūtāni*—cele create; *sarvāṇī*—toate; *iti*—astfel; *upadhāraya*—să știi; *aham*—Eu; *kṛtsnasya*—atotcuprinzător; *jagataḥ*—al lumii; *prabhavaḥ*—originea manifestării; *pralayaḥ*—nimicirea; *tathā*—precum și.

Toate ființele create își au sursa în aceste două naturi. Fii deci îndreptat că pentru toate cele materiale sau spirituale din această lume Eu sunt atât originea, cât și soluția.

COMENTARIU

Tot ceea ce există este produsul materiei și spiritului. Spiritul este câmpul fundamental al creației iar materia este creată de spirit. Spiritul nu este ceva creat într-un anumit stadiu de dezvoltare a materiei. Mai degrabă lumea materială se manifestă doar pe temeiul energiei spirituale. Corpul material se dezvoltă pentru că spiritul este prezent înăuntrul materiei; pruncul devine treptat băiat și apoi bărbat, pentru că în el este prezentă energia superioară, sufletul spiritual. În mod similar, întreaga manifestare cosmică a universului gigantic se dezvoltă datorită prezenței Suprasufletului, Vișnu. Deci spiritul și materia, care se combină pentru a manifesta această formă gigantică a universului, sunt la origine cele două energii ale lui Dumnezeu și, prin urmare, Domnul este cauza originară a tuturor lucrurilor. O parte integrantă fragmentară a lui Dumnezeu, adică entitatea vie, poate fi cauza unui zgârie-nori uriaș, a unei mari fabrici sau chiar a unui mare oraș, dar nu va putea fi cauza marelui univers. Cauza acestui mare univers este un suflet mare, Suprasufletul. Iar Kṛṣṇa, Supremul, este atât cauza sufletului cel mare, cât și a celor minuscule.

Prin urmare, El este cauza originară a tuturor cauzelor. Acest lucru este confirmat în *Kaṭha Upaniṣad* (2.2.13): *nityo nityānām cetanaś cetanānām*.

TEXTUL 7

मत्तः परतरं नान्यत्किञ्चिदस्ति धनञ्जय ।
मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव ॥ ७ ॥

*mattaḥ parataram nānyat
kiñcid asti dhanañjaya
mayi sarvam idam protam
sūtre maṇi-gaṇā iva*

mattaḥ—dincolo de Mine; *para-taram*—superior; *na*—nu; *anyat kiñcit*—nimic altceva; *asti*—există; *dhanañjaya*—o, cuceritorule de bogății; *mayi*—în Mine; *sarvam*—tot ceea ce există; *idam*—ceea ce vedem; *protam*—este înșirată; *sūtre*—pe o sfoară; *maṇi-gaṇāḥ*—perlele; *iva*—precum.

O, cuceritorule de bogății, nu este vreun adevăr mai presus decât Mine. Toate sunt susținute de Mine, precum perlele sunt înșirate pe ață.

COMENTARIU

Există o binecunoscută controversă asupra conceperii Adevărului Absolut Suprem ca personal sau impersonal. În ce privește *Bhagavad-gītā*, Adevărul Absolut este Personalitatea Divinității, Śrī Kṛṣṇa, și acest lucru este confirmat la fiecare pas. În special în această strofă se accentuează faptul că Adevărul Absolut este persoană. Faptul că Personalitatea Divinității este Adevărul Absolut Suprem este de asemenea afirmat în *Brahma-saṁhitā*: *īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ*—adică Adevărul Absolut Suprem, Personalitatea Divinității, este Śrī Kṛṣṇa, care este Domnul originar, sălașul tuturor plăcerilor, Govinda, și forma cea veșnică a deplinei beatitudini și cunoașteri. Aceste autorități nu lasă nici o îndoială asupra faptului că Adevărul Absolut este Persoana Supremă, cauza tuturor cauzelor. Impersonaliștii își bazează argumentele pe textul vedic din *Śvetāśvatara Upaniṣad* (3.10): *tato yad uttarataram tad arūpam anāmayaṁ/ya etad vidur amṛtās te bhavanti athetare duḥkham evāpiyanti*. „În lumea materială, Brahmā, prima entitate vie din univers, este cunoscut ca suprem printre semizei, ființe umane și animale. Dar

dincolo de Brahmā există Transcendentul, care nu are formă materială și este liber de orice contaminări materiale. Oricine Îl cunoaște pe Acesta, devine de asemenea transcendent, dar cei ce nu Îl cunosc pe Acesta suportă chinurile lumii materiale.“

Impersonaliștii pun mai mult accent pe cuvântul *arūpam*. Dar acest *arūpam* nu este impersonal. El indică forma transcendentă a eternității, beatitudinii și cunoașterii, descrisă în *Brahma-saṁhītā* citată mai sus. Alte versete din *Śvetāśvatara Upaniṣad* (3.8-9) dovedesc acest lucru:

*vedāham etaṁ puruṣaṁ mahāntam
āditya-varṇaṁ tamaśaḥ parastāt
tam eva vidvān ati mṛtyum eti
nānyaḥ panthā vidyate 'yanāya
yasmāt paraṁ nāparam asti kiñcid
yasmān nāñīyo no jyāyo 'sti kiñcit
vṛkṣa iva stabdho divi tiṣṭhaty ekas
tenedaṁ pūrṇaṁ puruṣeṇa sarvam*

„Eu cunosc Personalitatea Supremă a Divinității care transcende toate întu-necatele concepte materiale. Doar cel ce Îl cunoaște pe El poate trece dincolo de legăturile nașterii și morții. Nu există altă cale de eliberare decât cunoaș-terea acestei Persoane Supreme. Nu există Adevăr mai presus de această Per-soană Supremă, pentru că El este cel mai mareț. El este mai mic decât cele mai mici și mai mare decât cele mai mari. El stă precum un arbore tăcut, iluminând transcendentul cer, și le fel cum un copac își întinde rădăcinile, El Își răspândește atotcuprinzătoarele energii.“

Din aceste versete putem trage concluzia că Adevărul Absolut Suprem este Personalitatea Supremă a Divinității, care este atotpătrunzător prin multiple-le Sale energii, atât materiale, cât și spirituale.

TEXTUL 8

रसोऽहमप्सु कौन्तेय प्रभास्मि शशिसूर्ययोः ।
प्रणवः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु ॥ ८ ॥

*raso 'ham apsu kaunteya
prabhāsmi śaśi-sūryayoḥ*

*praṇavaḥ sarva-vedeṣu
śabdah khe pauruṣam nṛṣu*

rasaḥ—gustul; *aham*—Eu; *apsu*—din apă; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *prabhā*—lumina; *asmi*—sunt; *śaśi-sūryayoḥ*—lunii și soarelui; *praṇavaḥ*—cele trei litere *a-u-m*; *sarva*—din toate; *vedeṣu*—Vedele; *śabdah*—vibrația sonoră; *khe*—din eter; *pauruṣam*—destoinicia; *nṛṣu*—din oameni.

O, fiu al lui Kuntī, Eu sunt gustul apei, lumina soarelui și a lunii, silaba om din mantrele vedice; Eu sunt sunetul în eter și destoinicia în oameni.

COMENTARIU

Această strofă explică felul în care Domnul este atotpătrunzător prin diversele Sale energii materiale și spirituale. Domnul Suprem poate fi perceput mai întâi prin intermediul diveselor Sale energii, și în acest fel El este realizat în mod impersonal. Așa cum semizeul ce stăpânește soarele este o persoană și este perceput prin energia sa atotpătrunzătoare care este lumina solară, la fel și Dumnezeu, deși aflat în lăcașul Său etern, este perceput prin răspândirea energiilor Sale atotpătrunzătoare. Principiul activ al apei este gustul său. Nimănu-i place să bea apa de mare, pentru că gustul apei pure este amestecat cu cel sărat. Aprecierea apei depinde de puritatea gustului, iar acest gust pur este una din energiile Domnului. Impersonalistul percepe prezența Domnului în apă prin gustul acesteia, iar personalistul Îl slăvește și el pe Dumnezeu pentru că binevoiește să dea apă gustoasă spre a astâmpăra setea oamenilor. Acesta este modul în care este perceput Supremul. Practic vorbind, nu există conflict între personalism și impersonalism. Cel ce Îl cunoaște pe Dumnezeu, știe că atât concepția impersonală, cât și cea personală sunt prezente simultan în orice lucru, și nu există vreo contradicție. De aceea, Śrī Caitanya a întemeiat sublima sa doctrină *acintya-bheda-abheda-tattva*: simultana unitate și diferențiere.

Lumina soarelui și a lunii emană în mod original din *brahmajyoti*, care este strălucirea impersonală a lui Dumnezeu. Iar *praṇava* sau *omkāra*, sunetul transcendent de la începutul fiecărui imn vedic, Îl desemnează pe Domnul Suprem. Deoarece impersonaliștii se tem foarte tare de adresarea către Domnul Suprem Kṛṣṇa cu nenumăratele sale nume, ei preferă să pronunțe vibrația transcendentă a sunetului *omkāra*, fără să realizeze faptul că *omkāra* este reprezentarea sonoră a lui Kṛṣṇa. Jurisdicția conștiinței de Kṛṣṇa se întinde pretutindeni, iar cel ce cunoaște conștiința de Kṛṣṇa este binecuvântat.

Cei ce nu-L cunosc pe Kṛṣṇa se află în iluzie, și deci cunoașterea lui Kṛṣṇa înseamnă eliberare iar ignorarea Lui este înlănțuire.

TEXTUL 9

पुण्यो गन्धः पृथिव्यां च तेजश्चास्मि विभावसौ ।
जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चास्मि तपस्विषु ॥ ९ ॥

*punya gandhaḥ pṛthivyām ca
tejaś cāsmi vibhāvasau
jīvanam sarva-bhūteṣu
tapaś cāsmi tapasviṣu*

punyaḥ—autentic; *gandhaḥ*—mireasmă; *pṛthivyām*—din pământ; *ca*—și; *tejaḥ*—dogoarea; *ca*—și; *asmi*—sunt; *vibhāvasau*—din foc; *jīvanam*—viața; *sarva*—în toate; *bhūteṣu*—entitățile vii; *tapaḥ*—asceza; *ca*—și; *asmi*—sunt; *tapasviṣu*—în cei ce practică asceza.

**Eu sunt mireasma originară a pământului, Eu sunt dogoarea din foc.
Eu sunt viața din tot ce trăiește și asceza tuturor asceților.**

COMENTARIU

Punya înseamnă ceea ce este nealterat; *punya* este originarul. Toate lucrurile lumii materiale au un anumit miros sau parfum, așa cum este mirosul sau parfumul dintr-o floare, sau din pământ, din apă, din foc, din aer etc. Mirosul necontaminat, mirosul originar care pătrunde totul este Kṛṣṇa. La fel, orice lucru are un gust particular originar, iar acest gust poate fi schimbat prin amestecul unor substanțe chimice. Astfel, orice lucru originar are un anume miros, un anume parfum și un anumit gust. *Vibhavāsu* înseamnă foc. Fără foc nu am putea pune în mișcare fabricile, nu am putea găti etc., iar acest foc este Kṛṣṇa. Căldura din foc este Kṛṣṇa. Potrivit medicinei vedice, indigestia se datorează scăderii temperaturii din pânțele. Deci focul este necesar până și digestiei. În cadrul conștiinței de Kṛṣṇa devenim conștienți de faptul că pământul, apa, focul, aerul și orice alt principiu activ, toate substanțele chimice și toate elementele materiale, se datorează lui Kṛṣṇa. Durata vieții umane se datorează și ea lui Kṛṣṇa. Prin urmare, prin grația lui Kṛṣṇa omul poate să-și prelungească sau să-și scurteze viața. Astfel, conștiința de Kṛṣṇa este activă în toate domeniile.

TEXTUL 10

बीजं मां सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनम् ।
बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ॥१०॥

*bījaṁ māṁ sarva-bhūtānāṁ
viddhi pārtha sanātanam
buddhir buddhimatām asmi
tejas tejasvinām aham*

bījam—ca sămânță; *mām*—pe Mine; *sarva-bhūtānām*—a tuturor ființelor; *viddhi*—încearcă să Mă înțelegi; *pārtha*—o, fiu al lui Prthā; *sanātanam*—originar, etern; *buddhiḥ*—inteligența; *buddhi-matām*—celor inteligenți; *asmi*—Eu sunt; *tejah*—vitejia; *tejasvinām*—a celor puternici; *aham*—Eu sunt.

O, fiu al lui Prthā, să știi că Eu sunt sămânța originară a tuturor existențelor, inteligența celor inteligenți și vitejia celor puternici.

COMENTARIU

Bījam înseamnă sămânță; Kṛṣṇa este sămânța tuturor. Există felurite entități vii, mișcătoare și inerte. Păsările, mamiferele, oamenii și multe alte viețuitoare sunt ființe care se pot deplasa; însă copacii și plantele nu se pot deplasa, ci doar să stea pe loc. Toate ființele se încadrează în cele 8.400.000 de specii de viață, dintre care unele se pot deplasa, altele sunt inerte, însă în toate aceste cazuri sămânța vieții lor este Kṛṣṇa. Așa cum se afirmă în literatura vedică, Brahman sau Supremul Adevăr Absolut este cel care emană totul. Kṛṣṇa este Parabrahman, Spiritul Suprem. Brahman este impersonal iar Parabrahman este personal. Impersonalul Brahman este situat în aspectul personal—aceasta se afirmă în *Bhagavad-gītā*. Prin urmare, în mod originar Kṛṣṇa este sursa tuturor existențelor. El este rădăcina. Așa cum rădăcina susține întregul copac, Kṛṣṇa, fiind rădăcina originară a tuturor lucrurilor, susține tot ceea ce există în manifestarea materială. Aceasta se confirmă și în scrierile vedice (*Kaṭha Upaniṣad* 2.2.13):

*nītyo nityānām cetanaś cetanānām
eko bahūnām yo vidadhāti kāmān*

El este eternul primordial printre cele eterne. El este suprema entitate vie a

tuturor entităților vii și doar El este păstrătorul întregii vieți. Nu se poate face nimic fără inteligență, iar Kṛṣṇa spune că El este rădăcina întregii inteligențe. Fără a fi inteligent, omul nu-L poate înțelege pe Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității.

TEXTUL 11

बलं बलवतां चाहं कामरागविवर्जितम् ।
धर्माविरुद्धो भूतेषु कामोऽस्मि भरतर्षभ ॥११॥

*balam balavatām cāham
kāma-rāga-vivarjitam
dharmāviruddho bhūteṣu
kāmo 'smi bharatarṣabha*

balam—puterea; *bala-vatām*—celui puternic; *ca*—și; *aham*—Eu sunt; *kāma*—pasiune; *rāga*—și atașament; *vivarjitam*—lipsită de; *dharmāviruddhaḥ*—care nu este contrară principiilor religioase; *bhūteṣu*—în toate ființele; *kāmaḥ*—sexualitatea; *asmi*—Eu sunt; *bharata-rṣabha*—o, stăpân peste Bhārata.

Eu sunt tăria celui puternic, fără de pasiune și dorință. Eu sunt viața sexuală ce nu este contrară principiilor religioase, o, domn al neamului Bhārata [Arjuna].

COMENTARIU

Puterea celui puternic trebuie folosită pentru a-l ocroti pe cel slab, iar nu pentru agresiuni din motive personale. În mod similar, viața sexuală conformă principiilor religioase (*dharmā*) trebuie să fie destinată nașterii copiilor, și nu altui scop. Părinții au apoi răspunderea să-i facă pe urmașii lor să devină conștienți de Kṛṣṇa.

TEXTUL 12

ये चैव सात्त्विका भावा राजसास्तामसाश्च ये ।
मत्त एवेति तान् विद्धि न त्वहं तेषु ते मयि ॥१२॥

*ya caiva sāttvikā bhāvā
rājasās tāmasās ca ye
matta eveti tān viddhi
na tv aham teṣu te mayi*

ye—toate cele care; *ca*—și; *eva*—cu siguranță; *sāttvikāḥ*—în bunătate; *bhāvāḥ*—modurile de existență; *rājasāḥ*—în starea pasiunii; *tāmasāḥ*—în starea ignoranței; *ca*—și; *ye*—cei care; *mattaḥ*—de la Mine; *eva*—desigur; *iti*—astfel; *tān*—pe acelea; *viddhi*—încearcă să le cunoști; *na*—nu; *tu*—dar; *aham*—Eu; *teṣu*—în ele; *te*—ele; *mayi*—în Mine.

Să știi că toate modurile de existență—fie că este vorba de bunătate, pasiune sau ignoranță—se manifestă prin energia Mea. Într-un anumit sens, Eu sunt tot ceea ce există, și totuși sunt independent. Eu nu sunt sub controlul modurilor naturii materiale, ci dimpotrivă, ele sunt înăuntrul Meu.

COMENTARIU

Toate activitățile materiale din lume sunt guvernate de cele trei moduri ale naturii materiale. Deși aceste trei moduri materiale ale naturii emană de la Domnul Suprem Kṛṣṇa, El nu este supus lor. De pildă, omul obișnuit poate fi pedepsit de legile statului, dar regele, cel care face legile, nu este supus acestor legi. În mod similar, toate modurile naturii materiale—bunătatea, pasiunea și ignoranța—emană de la Domnul Suprem Śrī Kṛṣṇa, dar Kṛṣṇa nu este supus naturii materiale. De aceea, El este *nirguṇa*, ceea ce înseamnă că aceste *guṇa* sau moduri, deși se ivesc din El, nu Îl afectează. Aceasta este una din trăsăturile speciale ale lui Bhagavān sau Personalitatea Supremă a Divinității.

TEXTUL 13

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत् ।
मोहितं नाभिजानाति मामेभ्यः परमव्ययम् ॥१३॥

*tribhir guṇa-mayair bhāvair
ebhiḥ sarvam idam jagat*

*mohitam nābhijānāti
mām ebhyaḥ param avyayam*

tribhiḥ—de cele trei; *guṇa-mayaiḥ*—constituite din *guṇa*; *bhāvaiḥ*—de către stările de existență; *ebhiḥ*—de către toate acestea; *sarvam*—întreg; *idam*—acest; *jagat*—univers; *mohitam*—amăgit; *na abhijānāti*—nu cunoaște; *mām*—pe Mine; *ebhyaḥ*—deasupra acestora; *param*—Cel Suprem; *avyayam*—inepuizabil.

**Amăgită de cele trei moduri, [bunătatea, pasiunea și ignoranța], întreaga lume nu Mă cunoaște pe Mine, care sunt deasupra modurilor și ine-
puizabil.**

COMENTARIU

Întreaga lume este vrăjită de modurile naturii materiale. Cei tulburați de aceste trei moduri nu pot să înțeleagă că Cel ce transcende această natură materială este Domnul Suprem, Kṛṣṇa.

Fiecare entitate vie aflată sub influența naturii materiale are un anume tip de corp și un anumit tip de activități biologice și psihologice corespunzătoare acestuia. Există patru categorii de oameni aflați sub influența celor trei moduri materiale ale naturii. Cei ce țin de modul bunătății sunt numiți brahmani (*brāhmaṇa*). Cei ce țin doar de modul pasiunii sunt numiți *kṣatriya*. Cei ce țin atât de modul pasiunii cât și de cel al ignoranței sunt numiți *vaiśya*. Cei aflați cu totul în ignoranță poartă numele de *śūdra*. Mai prejos decât aceștia sunt fie animalele, fie cei ce duc o viață animalică. Însă aceste desemnări nu sunt definitive. Pot să fiu brahman, *kṣatriya*, *vaiśya* sau orice altceva—în orice caz, această existență este temporară. Însă chiar dacă viața este temporară și nu știm ce vom ajunge în viața următoare, prin vraja acestei energii iluzorii ne privim pe noi înșine în termenii concepției corporale asupra vieții, și astfel ne credem a fi americani, indieni, ruși, ori brahmani, hinduși, musulmani etc. Fiind prinși de modurile naturii materiale, ajungem să uităm de Personalitatea Supremă a Divinității care este dincolo de toate aceste moduri. Astfel, Śrī Kṛṣṇa spune că entitățile vii amăgite de aceste trei moduri ale naturii nu înțeleg că în spatele decorului material se află Personalitatea Supremă a Divinității.

Există multe feluri diferite de entități vii—oameni, semizee, animale etc.—și fiecare se află sub influența naturii materiale, și toți au uitat de Persona-

litatea Divinității care este transcendentă. Cei aflați în starea pasiunii sau a ignoranței și chiar și cei aflați în starea bunătății nu pot să treacă dincolo de conceperea Adevărului Absolut ca fiind impersonalul Brahman. Ei se tulbură în fața Domnului Suprem sub aspectul Său personal, înzestrat cu toată frumusețea, opulența, cunoașterea, puterea, faima și renunțarea. Dacă până și cei aflați în starea bunătății nu pot să înțeleagă, atunci ce nădejde mai au cei aflați în pasiune și ignoranță? Conștiința de Kṛșṇa transcende toate aceste trei moduri ale naturii materiale, iar cei ce sunt cu adevărat situați în conștiința de Kṛșṇa, sunt de fapt eliberați.

TEXTUL 14

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ।
मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते ॥१४॥

*daivī hy eṣā guṇa-mayī
mama māyā duratyayā
mām eva ye prapadyante
māyām etāṁ taranti te*

daivī—transcendentă; *hi*—cu adevărat; *eṣā*—această; *guṇa-mayī*—alcătuită din cele trei moduri ale naturii materiale; *mama*—a Mea; *māyā*—energie; *duratyayā*—foarte greu de depășit; *mām*—la Mine; *eva*—desigur; *ye*—cei care; *prapadyante*—se predau; *māyām etām*—această energie iluzorie; *taranti*—depășesc; *te*—aceștia.

Această energie divină a Mea, alcătuită din cele trei moduri ale naturii materiale, este greu de depășit. Dar cei ce Mi s-au predat Mie pot trece cu ușurință dincolo de ea.

COMENTARIU

Personalitatea Supremă a Divinității are nenumărate energii, și toate aceste energii sunt divine. Deși entitățile vii sunt părți din energiile Sale, și deci sunt divine, prin contactul cu energia materială puterea lor originală superioară este acoperită. Fiind astfel acoperit de energia materială, omul nu mai are posibilitatea să depășească influența ei. Cum am arătat anterior, atât

natura materială cât și cea spirituală, fiind emanate din Personalitatea Supremă a Divinității, sunt eterne. Entitățile vii aparțin naturii superioare eterne a lui Dumnezeu, dar datorită contaminării de către natura inferioară, materia, iluzia lor devine și ea eternă. De aceea sufletul condiționat este numit *nitya-baddha* sau veșnic condiționat. Nimeni nu poate descoperi data istorică la care a devenit condiționat. Prin urmare, eliberarea sa din ghearele naturii materiale este foarte dificilă, chiar dacă această natură materială este o energie inferioară, deoarece energia materială este dirijată în ultimă instanță de voința supremă care nu poate fi depășită de entitățile vii. Natura materială inferioară este definită aici ca divină, datorită legăturii ei cu Divinitatea și mișcării ei de către voința divină. Fiind dirijată de voința divină, natura materială, deși inferioară, acționează atât de minunat în crearea și distrugerea manifestării cosmice. *Vedele* confirmă acest lucru astfel: *māyām tu prakṛtiṁ vidyān māyinaṁ tu maheśvaram*. „Chiar dacă *māyā* (iluzia) este falsă sau temporară, în spatele acestei *māyā* se află supremul magician, Personalitatea Divinității care este Maheśvara, supremul care conduce.“ (*Śvetāśvatara Upaniṣad* 4.10)

Cuvântul *guṇa* mai înseamnă și frânghie; trebuie deci să înțelegem că sufletul condiționat este strâns legat cu frânghiile iluziei. Omul legat de mâini și de picioare nu se poate elibera singur, ci trebuie să fie ajutat de cineva care nu este legat. Întrucât cel ce este legat nu-l poate ajuta pe un altul care este legat, salvatorul trebuie să fie el însuși liber. De aceea, numai Śrī Kṛṣṇa sau reprezentantul Său autorizat, maestrul spiritual, poate să elibereze un suflet condiționat. Fără un astfel de ajutor superior, omul nu se poate elibera din legăturile naturii materiale. Slujirea devoțională sau conștiința de Kṛṣṇa ne poate ajuta să dobândim această eliberare. Kṛṣṇa fiind stăpânul energiei iluzorii, poate porunci acestei energii insurmontabile să dea drumul sufletului condiționat. El poruncește această eliberare prin îndurarea Sa cea fără de cauză față de sufletul care I se predă Lui și datorită iubirii Sale părintești față de entitatea vie, care este în realitate fiul cel iubit al lui Dumnezeu. De aceea, predarea la picioarele de lotus ale Domnului este singurul mijloc de a scăpa din ghearele asprei naturi materiale.

Cuvintele *mām eva* sunt de asemenea semnificative. *Mām* înseamnă numai la Kṛṣṇa (sau Viṣṇu), și nu la Brahmā sau Śiva. Deși Brahmā și Śiva se află la un nivel foarte înalt, aproape la același nivel cu Viṣṇu, aceste încarnări ale lui *rajo-guṇa* (pasiunea) și *tamo-guṇa* (ignoranța) nu pot să elibereze sufletul condiționat din ghearele lui *māyā*. Cu alte cuvinte, atât Brahmā cât și Śiva sunt și ei influențați de *māyā*. Numai Viṣṇu este stăpânul lui *māyā*; de aceea, numai El poate să acorde eliberarea sufletului condiționat. *Vedele* (*Śvetāśvatara*

Upanișad 3.8) confirmă acest lucru în propoziția *tam eva viditvā*, „libertatea este posibilă numai prin înțelegerea lui Kṛṣṇa“. Chiar și Domnul Śiva afirmă că eliberarea se poate dobândi doar prin îndurarea lui Vișṇu. Śiva spune *mukti-pradātā sarveșāṁ vișṇur eva na saṁśayaḥ*: „Nu există nici o îndoială că Vișṇu este Cel ce dăruiește eliberarea tuturor.“

TEXTUL 15

न मां दुष्कृतिनो मूढाः प्रपद्यन्ते नराधमाः ।
माययापहतज्ञाना आसुरं भावमाश्रिताः ॥१५॥

*na mām duṣkṛtino mūdhāḥ
prapadyante narādhamāḥ
māyayāpahṛta-jñānā
āsuram bhāvam āśritāḥ*

na—nu; *mām*—față de Mine; *duṣkṛtinaḥ*—răufăcătorii; *mūdhāḥ*—cei neghiobi; *prapadyante*—se predau; *nara-adhamāḥ*—cei mai josnici dintre oameni; *māyayā*—de către energia iluzorie; *apahṛta*—furată; *jñānāḥ*—a căror cunoaștere; *āsuram*—demonică; *bhāvam*—natura; *āśritāḥ*—acceptând.

Acei ticăloși deosebit de neghiobi, cei mai josnici dintre oameni, a căror cunoaștere este răpită de iluzie și care împărtășesc natura ateistă a demonilor, aceia nu Mi se predau Mie.

COMENTARIU

În *Bhagavad-gītā* se spune că doar prin simpla predare la picioarele de lotus ale lui Kṛṣṇa, Persoana Supremă, omul poate trece dincolo de legile aspre ale naturii materiale. Aici se poate pune întrebarea: Cum se face că filozofii erudiți, savanții, oamenii de afaceri, directorii și toți ceilalți conducători ai oamenilor de rând nu se predau la picioarele de lotus ale lui Śrī Kṛṣṇa, atotputernica Persoană a lui Dumnezeu? *Mukti* sau eliberarea de legile naturii materiale este căutată de conducătorii omenirii în diferite feluri, cu o mulțime de planuri și cu perseverență, timp de un mare număr de ani și de vieți. Dar dacă această eliberare este posibilă prin simpla predare la picioarele de lotus ale Personalității Supreme a Divinității, atunci de ce acești conducători inteligenți și care muncesc din greu nu adoptă această metodă simplă?

La această întrebare *Gītā* răspunde cât se poate de sincer. Conducătorii cu adevărat învățați ai societății, cum ar fi Brahmā, Śiva, Kapila, cei patru Kumāra, Manu, Vyāsa, Devala, Asita, Janaka, Prahlāda, Bali, iar mai târziu Madhvācārya, Rāmānujācārya, Śrī Caitanya și mulți alții—care sunt filozofi, politicieni, educatori, savanți etc. demni de încredere—aceștia se predau la picioarele de lotus ale Persoanei Supreme, autoritatea atotputernică. Cei ce nu sunt adevărați filozofi, savanți, educatori, directori etc., ci se prefac doar că sunt, pentru câștiguri materiale, aceia nu acceptă planul sau calea Domnului Suprem. Ei nu au nici o concepție despre Dumnezeu, ci doar își fabrică propriile planuri lumești și, ca urmare, complică problemele existenței materiale prin încercările lor zadarnice de a le rezolva. Întrucât energia sau natura materială este atât de puternică, ea poate să se opună planurilor neautorizate ale ateștilor și să facă de ocară cunoștințele „comisiilor de planificare“.

Planificatorii ateii sunt descriși aici prin cuvântul *duṣkṛtinaḥ* sau „răufăcători“. *Kṛtī* înseamnă cel care a făcut un lucru meritoriu. Planificatorul ateist este uneori foarte inteligent și merituos, pentru că orice plan gigantic, bun sau rău, are nevoie de inteligență pentru a fi executat. Dar pentru că creierul ateistului este utilizat în mod impropriu, pentru a se opune planului Domnului Suprem, planificatorul ateist este numit *duṣkṛtī*, ceea ce arată că inteligența și eforturile sale sunt direcționate în mod greșit.

În *Gītā* se menționează clar că energia materială funcționează cu totul sub direcția Domnului Suprem. Ea nu are autoritate independentă, ci funcționează așa cum se mișcă umbra după mișcările obiectului care aruncă umbra. Totuși energia materială este foarte puternică, iar ateistul, datorită firii sale fără de Dumnezeu, nu poate înțelege cum funcționează, și nici nu poate cunoaște planul Domnului Suprem. Fiind supus iluziei și influenței modurilor pasiunii și ignoranței, toate planurile sale sunt dejucate, la fel ca în cazul demonilor Hiraṇyakaśipu și Rāvaṇa, ale căror planuri au fost spulberate, deși amândoi posedau cunoștințele materiale ale unor savanți, filozofi, directori sau educatori. Acești *duṣkṛtinaḥ* sau răufăcători țin de patru categorii, după cum urmează. (1) *Mūḍha* sunt cei cu totul lipsiți de inteligență, precum animalele de povară care trudes din greu. Aceștia vor să se bucure singuri de roadele muncii lor, și astfel ei nu vor să renunțe la ele pentru Suprem. Exemplul tipic al animalului de povară este măgarul. Acest biet animal este pus să muncească din greu de către stăpânul său. Măgarul nu știe de fapt pentru cine trudește zi și noapte. El se mulțumește să-și umple burta cu un snop de iarbă, să doarmă o clipă sub amenințarea de a fi bătut de stăpân și să-și satisfacă dorința sexuală, cu riscul de a fi lovit cu copita de partene-

rul său. Uneori măgarul recită poezii sau filozofează, dar răgetul său nu face decât să-i enerveze pe ceilalți. Aceasta este situația nehibzuitului care trudește pentru fructul activității fără să știe pentru cine trebuie să lucreze. El nu știe despre *karma* (acțiunea) că este destinată pentru *yajña* (sacrificiu).

De cele mai multe ori, cei care trudesesc din greu zi și noapte, pentru a scăpa de povara datoriilor pe care ei singuri și le-au creat, spun că nu au timp să asculte despre nemurirea ființelor. Pentru acești *mūḍha*, câștigurile materiale pieritoare sunt lucrul cel mai important al vieții, în ciuda faptului că acești *mūḍha* se bucură doar de o foarte mică parte a rezultatului muncii lor. Uneori aceștia își petrec zile și nopți întregi fără să doarmă, pentru a obține câștiguri materiale, și deși suferă de ulcer sau de indigestie se mulțumesc să trăiască aproape fără hrană; ei rămân absorbiți zi și noapte în munca lor grea, spre folosul unor stăpâni iluzorii. Ignorându-și adevăratul stăpân, acești lucrători fără minte își pierd un timp prețios slujind lui Mamona. Din nefericire, aceștia nu se predau niciodată supremului stăpân al tuturor stăpânilor, și nici nu-și fac timp să audă despre El din surse autorizate. Porcul ce se hrănește cu gunoaie nu este atras de dulciurile făcute cu zahăr și unt limpezit. În mod similar, lucrătorul cel smintit va continua să asculte neobosit noutăți despre plăcerile simțurilor din sclipitoarea lume mondenă, dar nu va găsi decât foarte puțin timp pentru a asculta despre forța veșnic vie care mișcă lumea materială.

(2) O altă categorie de *duṣkṛti* sau răufăcători este cea numită *narādhama* sau cei mai josnici dintre oameni. *Nara* înseamnă ființă umană iar *adhama* înseamnă cel mai de jos. Din cele 8.400.000 de diferite specii de viețuitoare, 400.000 sunt specii umane. Dintre acestea, există numeroase forme de viață umană inferioară care sunt în cea mai mare parte necivilizate. Ființele umane civilizate sunt cele care au principii care reglementează viața socială, politică și religioasă. Cei ce sunt dezvoltați din punct de vedere social și politic, dar nu au principii religioase, trebuie considerați *narādhama*. Iar religia fără Dumnezeu nu este religie, deoarece scopul respectării principiilor religioase este cunoașterea Adevărului Suprem și a relației omului cu El. În *Gītā* Personalitatea Divinității afirmă limpede că nu există o altă autoritate mai înaltă decât El și că El este Adevărul Absolut. Forma civilizată a vieții umane are ca țel *reînvierea conștiinței pierdute* a omului asupra eternei sale legături cu Adevărul Suprem, Personalitatea Divinității, Śrī Kṛṣṇa, care este atotputernic. Oricine își risipește această șansă, este categorisit ca *narādhama*. Din scriiturile revelate aflăm că atunci când pruncul este în pântecul mamei sale (o situație extrem de inconfortabilă) el se roagă lui Dumnezeu să îl scape, promițând să Îl adore doar pe El de îndată ce va ieși. Rugăciunea către Dumne-

zeu într-o situație dificilă este un instinct natural în orice ființă, datorită eternei sale legături cu Dumnezeu. Dar după eliberarea sa, copilul uită greutatea nașterii și își uită și eliberatorul, fiind influențat de *māyā*, energia iluzorie.

Este de datoria celor ce veghează asupra copiilor să le reînvie conștiința divină adormită în ei. Cele zece procese ale ceremoniilor de purificare prescrite în *Manu-smṛti*, ghidul principiilor religioase, sunt destinate să reînvie conștiința de Dumnezeu în cadrul sistemului *varṇāśrama*. Însă nici un astfel de proces nu mai este respectat cu rigurozitate în nici o parte a lumii, și de aceea 99,9 la sută din populație este *narādhama*.

Când întreaga populație devine *narādhama*, în mod firesc întreaga așa-numita sa educație este anulată și golită de sens de către atotputernica energie a naturii fizice. Potrivit exigențelor din *Gītā*, un învățat este cel care privește în mod egal pe un brahman erudit, un câine, o vacă, un elefant sau un mîncător de câini. Aceasta este viziunea unui devot adevărat. Śrī Nityānanda Prabhu, care este încarnarea Domnului ca maestru divin, i-a eliberat pe cei mai tipici *narādhama*, frații Jagāi și Mādhāi, arătând cum îndurarea unui adevărat devot se poate extinde chiar și asupra celor mai josnici oameni. Deci un *narādhama* care este condamnat de Personalitatea Divinității poate să-și reînvie conștiința spirituală doar prin îndurarea unui devot.

Propagând *bhāgavata-dharma* sau activitățile devoționale, Śrī Caitanya Mahāprabhu a recomandat ca oamenii să asculte cu smerenie mesajul Personalității Divinității. Esența acestui mesaj este *Bhagavad-gītā*. Cea mai josnică dintre ființele umane poate fi eliberată doar prin acest proces simplu de ascultare smerită, dar, din nefericire, ei refuză chiar și să-și plece urechea la aceste mesaje, ca să nu mai vorbim de supunerea față de voința Domnului Suprem. *Narādhama* sau cei mai josnici dintre oameni vor neglija cu totul cea dintâi îndatorire a ființei umane.

(3) Următoarea categorie de *duṣkṛtī* este numită *māyayāpahṛta-jñānāḥ* sau persoanele a căror cunoaștere erudită a fost anulată de influența energiei materiale iluzorii. În cea mai mare parte, aceștia sunt indivizi foarte învățați—mari filozofi, poeți, literați, savanți etc.—dar energia iluzorie îi îndrumă pe căi greșite și astfel ei nu se mai supun Domnului Suprem.

Există în prezent un mare număr de *māyayāpahṛta-jñānāḥ*, chiar printre cei ce studiază *Bhagavad-gītā*. În *Gītā* se afirmă simplu și clar că Śrī Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității. Nu există un altul mai mare sau egal cu El. El este menționat ca părintele lui Brahmā, părintele originar al tuturor ființelor umane. De fapt, Śrī Kṛṣṇa este considerat nu numai părintele lui Brahmā, ci și părintele tuturor speciilor de viețuitoare. El este rădăcina imper-

sonalului Brahman și a lui Paramātmā; Suprasufletul din orice entitate este porțiunea Sa pleneră. El este izvorul tuturor lucrurilor și fiecui om este sfătuit să se predea la picioarele Sale de lotus. În ciuda acestor afirmații clare, cei ce sunt *māyayāpahṛta-jñānāḥ* iau în bătaie de joc persoana Domnului Suprem și Îl consideră doar o simplă ființă umană. Ei nu știu că binecuvântata formă de viață umană este alcătuită după chipul etern și transcendent al Domnului Suprem.

Toate interpretările neautorizate ale *Gītei*, făcute de cei din categoria *māyayāpahṛta-jñānāḥ*, aflați în afara sistemului *paramparā*, sunt tot atâtea pietre de poticnire pe calea cunoașterii spirituale. Acești comentatori rătăciți nu se predau la picioarele de lotus ale lui Śrī Kṛṣṇa și nici nu-i învață pe alții să urmeze acest principiu.

(4) Ultima categorie de *duṣkṛtī* este numită *āsuraḥ bhāvam āśritāḥ* sau cei cu principii demonice. Această categorie este în mod declarat ateistă. Unii dintre aceștia susțin că Domnul Suprem nu poate niciodată să coboare în lumea materială, dar nu sunt în stare să aducă nici un argument concret pentru aceasta. Alții Îl consideră subordonat aspectului impersonal, deși în *Gītā* se susține exact contrariul. Invidios pe Personalitatea Supremă a Divinității, ateu va prezenta o mulțime de încarnări nelegitime fabricate de mintea sa. Asemenea persoane, al căror principal scop în viață este denigrarea Personalității Divinității, nu se pot preda la picioarele de lotus ale lui Śrī Kṛṣṇa.

Śrī Yāmunācārya Albandaru din India de Sud spunea: „O, Doamne! Tu ești incognoscibil pentru cei cuprinși de principii ateiste, în ciuda calităților, trăsăturilor și activităților Tale neobișnuite, în ciuda faptului că personalitatea Ta a fost confirmată de toate scripturile revelate ce țin de calitatea bunătății, și în ciuda faptului că Tu ai fost dovedit de cele mai vestite autorități, renumite pentru cunoașterea lor profundă a științei spirituale și situate în calitățile divine.“

Prin urmare, așa cum s-a arătat mai sus, (1) persoanele smintite, (2) cei mai josnici dintre oameni, (3) speculatorii rătăciți și (4) ateistii declarați nu se predau niciodată la picioarele de lotus ale Personalității Divinității, în ciuda tuturor sfaturilor scripturilor și autorităților spirituale.

TEXTUL 16

चतुर्विधा भजन्ते मां जनाः सुकृतिनोऽर्जुन ।
आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी च भरतर्षभ ॥१६॥

*catuḥ-vidhā bhajante mām
janāḥ sukṛtino 'rjuna
ārto jijñāsur arthārthī
jñānī ca bharatarṣabha*

catuḥ-vidhāḥ—patru feluri de; *bhajante*—Mă slujesc; *mām*—pe Mine; *janāḥ*—oamenii; *su-kṛtinaḥ*—cei pioși; *arjuna*—o, Arjuna; *ārtaḥ*—cel năpăstuit; *jijñāsuḥ*—cel curios; *artha-arthī*—cel ce dorește câștiguri materiale; *jñānī*—cel ce cunoaște lucrurile așa cum sunt; *ca*—și; *bharata-rṣabha*—o, tu cel mai mareț dintre urmașii lui Bharata.

O, cel mai bun din neamul Bharata, de patru feluri sunt oamenii pioși care încep să Mă slujească cu devoțiune: cel năpăstuit, cel dornic de bogăție, cel curios și cel ce caută cunoașterea Absolutului.

COMENTARIU

Spre deosebire de făcătorii de rău, cei enumerați aici sunt adepții principiilor reglatoare ale scripturilor, fiind numiți *sukṛtinaḥ* sau cei ce se supun legilor și reglementărilor scripturilor, legilor morale și sociale, și sunt mai mult sau mai puțin devotați Domnului Suprem. Din rândul acestora apar cele patru categorii de oameni—cei ce au dat de nenorociri, cei ce au nevoie de bani, cei ce au o anumită curiozitate și cei ce caută cunoașterea Adevărului Absolut. Aceste persoane se apropie de Domnul Suprem pentru slujire devoțională, cu diferite condiții. Aceștia nu sunt devoți puri, pentru că ei vor să-și împlinească anumite aspirații în schimbul slujirii devoționale. Slujirea devoțională pură este lipsită de orice aspirație sau dorință de câștig material. În *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.11) devoțiunea pură este definită astfel:

*anyābhilāṣitā-śūnyam
jñāna-karmādy-anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu-
śīlanam bhaktir uttamā*

„Slujirea transcendentă cu iubire a Domnului Suprem Śrī Kṛṣṇa trebuie îndeplinită în mod favorabil și fără dorință de profit material sau câștig obținut prin activități interesate sau speculație filozofică. Aceasta se numește slujire devoțională pură.“

Când aceste patru categorii de persoane se apropie de Domnul Suprem pentru slujire devoțională și ajung să fie complet purificați prin asocierea cu un devot pur, aceștia devin și ei devoți puri. În ce-i privește pe făcătorii de rele, pentru ei slujirea devoțională este foarte dificilă, pentru că viețile lor sunt egoiste, dezordonate și lipsite de orice țeluri spirituale. Dar chiar și dintre aceștia, printr-un noroc deosebit, cei ce vin în contact cu un devot pur ajung și ei să fie devoți puri.

Cei ce sunt mereu ocupați cu activități interesate se apropie de Domnul când au necazuri materiale, și atunci, asociindu-se cu devoți puri, devin în nefericirea lor devoți ai Domnului. Uneori și cei ce sunt doar frustrați vin să se asocieze cu devoții puri și devin curioși să afle despre Domnul. În mod similar, atunci când filozofii arizi ajung să fie frustrați în orice domeniu de cunoaștere, ei ajung uneori să dorească să afle despre Dumnezeu și vin la Domnul Suprem pentru slujire devoțională, și astfel transcend cunoașterea impersonalului Brahman și a lui Paramātmā, ajungând la concepția personală despre Dumnezeu, prin grația Domnului Suprem sau a devoților Săi puri. În general, atunci când cei curioși, cei care caută cunoașterea și cei ce au nevoie de bani se eliberează de toate dorințele materiale, și când înțeleg pe deplin că remunerarea materială nu are nimic de-a face cu progresul spiritual, aceștia devin devoți puri. Atâta vreme cât nu se atinge acest stadiu de purificare, devoții aflați în slujirea transcendentă a Domnului sunt încă întinați de activitățile interesate, de căutarea unei cunoașteri lumești etc. Astfel, toate aceste motivații trebuie să fie depășite, înainte de a se putea ajunge la stadiul slujirii devoționale pure.

TEXTUL 17

तेषां ज्ञानी नित्ययुक्त एकभक्तिर्विशिष्यते ।
प्रियो हि ज्ञानिनोऽत्यर्थमहं स च मम प्रियः ॥१७॥

*teṣāṃ jñānī nitya-yukta
eka-bhaktir viśiṣyate
priyo hi jñānino 'tyartham
ahaṁ sa ca mama priyaḥ*

teṣām—dintre aceștia; *jñānī*—cel aflat în deplina cunoaștere; *nitya-yuktaḥ*—mereu angajat; *eka*—numai; *bhaktiḥ*—în slujirea devoțională; *viśiṣyate*—este

în mod special; *priyaḥ*—foarte drag; *hi*—cu siguranță; *jñāninaḥ*—pentru cel ce posedă cunoașterea; *atyartham*—extrem de; *aḥam*—Eu; *saḥ*—el; *ca*—și; *mama*—pentru Mine; *priyaḥ*—drag.

Dintre aceștia, cel care este în deplină cunoaștere și care este întotdeauna angajat în slujirea devoțională pură, acela este cel mai bun. Căci Eu îi sunt nespus de drag, așa cum și el Îmi este drag Mie.

COMENTARIU

Eliberați de toate contaminările materiale, cei năpăstuiți, curioși, lipsiți de bani ori căutători ai cunoașterii supreme—aceștia toți pot să devină devoți puri. Dar dintre ei, cel care ajunge la cunoașterea Adevărului Absolut și se eliberează de toate dorințele materiale devine un adevărat devot pur al Domnului. Iar dintre cele patru categorii, devotul care are o cunoaștere desăvârșită și este în același timp angajat în slujirea devoțională, este cel mai bun, așa cum spune Domnul. Căutând cunoașterea, omul realizează că sinele său este diferit de corpul material, iar când avansează și mai mult, ajunge la cunoașterea impersonalului Brahman și a lui Paramātmā. Când omul este pe deplin purificat, el realizează că poziția sa constitutivă este aceea de etern slujitor al Domnului. Deci prin asocierea cu devoții puri, omul curios, cel năpăstuit, cel ce caută bunăstarea materială și cel ce a dobândit cunoașterea devin cu toții puri. Dar în stadiul pregătitor, omul care are cunoașterea desăvârșită a Domnului Suprem și în același timp săvârșește slujirea devoțională este foarte drag Domnului. Cel ce se situează în cunoașterea pură a transcendenței Personalității Supreme a Divinității este atât de ocrotit în slujirea devoțională, încât contaminarea materială nu îl poate atinge.

TEXTUL 18

उदाराः सर्व एवैते ज्ञानी त्वात्मैव मे मतम् ।
आस्थितः स हि युक्तात्मा मामेवानुत्तमां गतिम् ॥१८॥

udārāḥ sarva evaite
jñānī tv ātmaiva me matam
āsthitaḥ sa hi yuktātmā
mām evānuttamāṁ gatim

udārāḥ—mărinimoși; *sarve*—toți; *eva*—cu siguranță; *ete*—aceștia; *jñānī*—cel ce posedă cunoașterea; *tu*—dar; *ātmā eva*—întocmai ca pe Mine Însuși; *me*—a Mea; *matam*—păreră; *āsthitaḥ*—situat; *saḥ*—el; *hi*—cu adevărat; *yukta-ātmā*—angajat în slujirea devoțională; *mām*—în Mine; *eva*—desigur; *anuttamām*—cea mai înaltă; *gatim*—destinație.

Toți acești devoți sunt desigur suflete nobile, dar pe acela care ajunge să Mă cunoască pe Mine, îl socotesc a fi întocmai ca Mine. Fiind angajat în slujirea Mea transcendentă, el este sigur că va ajunge la Mine, țelul cel mai înalt și mai desăvârșit.

COMENTARIU

Faptul că unii devoți au o cunoaștere mai puțin desăvârșită nu înseamnă că ei nu sunt îndrăgiți de Domnul. Domnul spune că toți aceștia sunt plini de măreție, căci oricine se apropie de Dumnezeu, în orice scop, este considerat un *mahātmā* sau suflet măreț. Devoții care urmăresc un anumit beneficiu din slujirea devoțională sunt primiți de către Domnul, căci are loc un schimb afectiv. Din cauza acestei afecțiuni, ei Îi cer Domnului un anume beneficiu material, și atunci când îl obțin sunt atât de mulțumiți, încât progresează și în slujirea devoțională. Dar devotul aflat în deplină cunoaștere este socotit a fi foarte îndrăgit de Dumnezeu, pentru că singurul său scop este slujirea Domnului Suprem cu iubire și devoțiune. Un asemenea devot nu poate trăi nici măcar o clipă fără a fi în legătură cu Domnul Suprem sau fără a-L sluji. La fel și Domnul Suprem este foarte atras de devoții Săi și nu se poate despărți de ei. În *Śrīmad-Bhāgavatam* (9.4.68) Domnul spune:

*sādhavo hṛdayam mahyam
sādhūnām hṛdayam tv aham
mad-anyat te na jānanti
nāham tebhyo manāg api*

„Devoții se află întotdeauna în inima Mea și Eu sunt întotdeauna în inima devoților. Devoții nu știu de nimic altceva decât de Mine, și nici Eu nu-i pot uita pe devoți. Există o legătură foarte intimă între Mine și devoții cei puri. Devoții cei puri, având cunoașterea desăvârșită, nu-și întrerup niciodată contactul spiritual și de aceea ei Îmi sunt foarte dragi.“

TEXTUL 19

बहूनां जन्मनामन्ते ज्ञानवान्मां प्रपद्यते ।
वासुदेवः सर्वमिति स महात्मा सुदुर्लभः ॥१९॥

*bahūnān janmanām ante
jñānavān mām prapadyate
vāsudevaḥ sarvam iti
sa mahātmā su-durlabhaḥ*

bahūnām— multe; *janmanām*— nașteri și morți repetate; *ante*— după; *jñānavān*— cel ce are cunoașterea desăvârșită; *mām*— la Mine; *prapadyate*— se predă; *vāsudevaḥ*— Personalitatea Divinității, Kṛṣṇa; *sarvam*— totul; *iti*— astfel; *saḥ*— acel; *mahā-ātmā*— suflet mare; *su-durlabhaḥ*— se vede foarte rar.

După multe nașteri și morți, cel ce a ajuns cu adevărat la cunoaștere Mi se predă Mie, cunoscându-Mă pe Mine ca fiind cauza tuturor cauzelor și tot ceea ce există. Un asemenea suflet măreț este extrem de rar.

COMENTARIU

După foarte multe nașteri și morți, prin îndeplinirea slujirii devoționale sau a ritualurilor transcendente entitatea vie poate ajunge cu adevărat la cunoașterea transcendentă și pură a faptului că Personalitatea Supremă a Divinității este țelul suprem al realizării spirituale. La începutul realizării spirituale, când omul încearcă să scape de atașamentele sale materialiste, apare o oarecare înclinație către impersonalism, dar când avansează ceva mai mult, omul poate înțelege că în viața spirituală există activități, și aceste activități constituie slujirea devoțională. Realizând aceasta, el se atașează de Personalitatea Supremă a Divinității și I se predă Lui. În acel moment omul înțelege că îndurarea lui Śrī Kṛṣṇa este totul și că El este cauza tuturor cauzelor, iar manifestarea materială nu este independentă de Kṛṣṇa. El realizează că lumea materială este o reflectare pervertită a varietății spirituale și realizează că în toate lucrurile există o legătură cu Domnul Suprem, Kṛṣṇa. Astfel, el socotește totul ca fiind în legătură cu Vāsudeva sau Śrī Kṛṣṇa. O asemenea viziune universală a lui Vāsudeva grăbește predarea deplină a omului către Domnul Suprem Śrī Kṛṣṇa, considerat a fi țelul suprem. Asemenea suflete mărețe și smerite sunt foarte rare.

Această strofă este foarte frumos explicată în capitolul al treilea (versetele 14-15) din *Śvetāśvatara Upaniṣad*:

sahasra-śīrṣā puruṣaḥ
sahasrākṣaḥ sahasra-pāt
sa bhūmīṃ viśvato vṛtvā-
tyātiṣṭhad daśāṅgulam

puruṣa evedam sarvaṃ
yad bhūtaṃ yac ca bhavyam
utāmṛtatvasyeśāno
yad annenātirohati

În *Chāndogya Upaniṣad* (5.1.15) se spune: *na vai vāco na cakṣūṃṣi na śrotrāṇi na manāṃsīty ācakṣate prāṇa iti evācakṣate prāṇo hy evaitāni sarvāṇi bhavanti—* „Nici puterea de a vorbi, nici puterea de a vedea, nici puterea de a auzi, nici puterea de a gândi nu constituie factorul principal în corpul unei ființe; centrul tuturor activităților este viața.“ În mod similar, Śrī Vāsudeva sau Personalitatea Divinității, Domnul Śrī Kṛṣṇa, este entitatea primă în tot ce există. În corp există puterea de a vorbi, de a vedea, de a auzi, de a gândi etc., dar acestea sunt neînsemnate dacă nu sunt legate de Domnul Suprem. Și întrucât Vāsudeva este atotpătrunzător, și tot ceea ce există este Vāsudeva, devotul I se supune în deplină cunoaștere (vezi *Bhagavad-gītā* 7.17 și 11.40).

TEXTUL 20

कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः ।
 तं तं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया ॥२०॥

kāmais tais tair hr̥ta-jñānāḥ
prapadyante 'nya-devatāḥ
taṃ taṃ niyamam āsthāya
prakṛtyā niyatāḥ svayā

kāmaiḥ—de către dorințe; *taiḥ taiḥ*—de multe feluri; *hr̥ta*—lipsiți de; *jñānāḥ*—cunoaștere; *prapadyante*—se predau; *anya*—altor; *devatāḥ*—semi-zei; *taṃ taṃ*—corespunzătoare acestora; *niyamam*—regulile; *āsthāya*—urmând; *prakṛtyā*—de către natura; *niyatāḥ*—controlați; *svayā*—de către cea care le este proprie.

Cei cu inteligența răpită de dorințele materiale se dăruiesc semizeilor și urmează legile și rânduielile particulare de adorare, conform cu propria lor natură.

COMENTARIU

Cei ce s-au eliberat de toate contaminările materiale se dăruiesc Domnului Suprem și se angajează în slujirea Sa devoțională. Atâta vreme cât contaminarea materială nu este complet curățată, prin însăși firea lor ei nu sunt încă devoți. Dar chiar și cei care au dorințe materiale și apelează la Domnul Suprem nu sunt atât de mult atrași de natura exterioară; deoarece se apropie de țelul adevărat, ei devin curând eliberați de toate poftele materiale. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se recomandă ca atât cel care este un devot pur și eliberat de toate dorințele materiale, cât și cel plin de dorințe materiale sau cel care dorește eliberarea de contaminarea materială să se dăruiască lui Vāsudeva și să Îl adore. Așa cum se afirmă și în *Bhāgavatam* (2.3.10):

*akāmaḥ sarva-kāmo vā
mokṣa-kāma udāra-dhīḥ
tīvrena bhakti-yogena
yajeta puruṣam param*

Oamenii mai puțin inteligenți, care și-au pierdut simțurile spirituale, își caută adăpost la semizeii pentru îndeplinirea imediată a dorințelor materiale. În general, acești oameni nu se îndreaptă către Personalitatea Supremă a Divinității, pentru că ei țin de modurile inferioare ale naturii (adică ignoranța și pasiunea), și de aceea venerază feluri de semizeii. Urmând legile și rânduielile ritualurilor, ei sunt satisfăcuți. Adoratorii semizeilor sunt conduși de dorințe mărunte și nu știu cum să ajungă la țelul suprem, dar un devot al Domnului Suprem nu se lasă înșelat. Deoarece în scrierile vedice se recomandă adorarea diferiților zei, în diferite scopuri (de exemplu, unui bolnav i se recomandă să adore soarele), cei ce nu sunt devoți ai Domnului cred că pentru anumite scopuri semizeii sunt mai potriviți decât Domnul Suprem. Dar un devot pur știe că Domnul Suprem Kṛṣṇa este stăpânitorul tuturor. În *Caitanya-caritāmṛta* (Ādi 5.142) se spune: *ekale īśvara kṛṣṇa, āra saba bhrtya*—doar Personalitatea Supremă a Divinității, Kṛṣṇa, este stăpânul, iar toți ceilalți sunt servitori. De aceea, un devot nu se adresează niciodată semizeilor pentru satisfacerea nevoilor sale materiale. El depinde de Domnul Suprem. Iar un devot pur se mulțumește cu orice îi dă El.

TEXTUL 21

यो यो यां यां तनुं भक्तः श्रद्धयार्चितुमिच्छति ।
तस्य तस्याचलां श्रद्धां तामेव विदधाम्यहम् ॥२१॥

*yo yo yām yām tanuṁ bhaktaḥ
śraddhayārcitum icchati
tasya tasyācalāṁ śraddhām
tām eva vidadhāmy aham*

yaḥ yaḥ—oricare ar fi aceea; *yām yām*—pe care; *tanuṁ*—formă a unui semizeu; *bhaktaḥ*—devotul; *śraddhayā*—cu credință; *arcitum*—să slujească; *icchati*—dorește; *tasya tasya*—a sa; *acalām*—neclintită; *śraddhām*—credință; *tām*—pe aceea; *eva*—cu siguranță; *vidadhāmi*—i-o dau; *aham*—Eu.

Eu mă aflu în inima fiecăruia ca Suprasuflet. De îndată ce cineva dorește să adore un anumit semizeu, Eu sunt Cel care-i fac credința neclintită, spre a putea să se dedice acelei zeități particulare.

COMENTARIU

Dumnezeu a dat fiecăruia independență; de aceea, dacă o persoană dorește desfătări materiale și dorește cu sinceritate să obțină asemenea înlesniri de la semizeii din lumea materială, Domnul Suprem, în calitate de Suprasuflet situat în inima fiecăruia, înțelege acest lucru și ajută aceste persoane. Ca părinte suprem al tuturor ființelor, El nu stă în calea independenței lor, ci le dă toate înlesnirile, astfel încât să-și poată satisface dorințele materiale. Se poate pune întrebarea, de ce atotputernicul Dumnezeu înlesnește ființelor desfătărilor lumii materiale, lăsându-le astfel să cadă în capcana energiei iluzorii. Răspunsul este acela că, dacă Domnul Suprem în calitate de Suprasuflet nu dă oamenilor aceste înlesniri, atunci independența lor nu are nici un sens. De aceea, El dă fiecăruia independență deplină, indiferent ce ar dori, dar porunca Sa ultimă o găsim în *Bhagavad-gītā*: omul trebuie să se lepede de toate celelalte îndatoriri și să se predea cu totul Lui. Aceasta îl va face pe om fericit.

Atât entitățile vii cât și semizeii se subordonează voinței Personalității Supreme a Divinității; prin urmare, entitatea vie nu-i poate adora pe semizeii după propria dorință, și nici semizeii nu pot da nici un fel de binecuvântare fără voința supremă. Așa cum s-a spus, nici măcar un fir de iarbă nu

se mișcă fără voia Personalității Supreme a Divinității. În general, oamenii care suferă în lumea materială se adresează semizeilor, așa cum sunt sfătuiți în scrierile vedice. Cel ce dorește un anumit lucru, poate să venereze pe unul sau altul dintre semizeii.

TEXTUL 22

स तया श्रद्धया युक्तस्तस्याराधनमीहते ।
लभते च ततः कामान्मयैव विहितान् हि तान् ॥२२॥

*sa tayā śraddhayā yuktas
tasyārādhanam ihate
labhate ca tataḥ kāmān
mayaiva vihītān hi tān*

saḥ—el; *tayā*—cu această; *śraddhayā*—credință inspirată; *yuktaḥ*—înzestrat; *tasya*—a aceluia semizeu; *ārādhanam*—pentru venerarea; *ihate*—se străduiește; *labhate*—obține; *ca*—și; *tataḥ*—din aceasta; *kāmān*—cele dorite; *mayā*—de către Mine; *eva*—doar; *vihītān*—rânduiește; *hi*—desigur; *tān*—acestea.

Înzestrat cu o asemenea credință, el se străduiește să adore un anume semizeu, obținând ceea ce dorește. Dar în realitate toate aceste binefaceri sunt dăruite doar de către Mine.

COMENTARIU

Semizeii nu pot acorda binecuvântări devoților lor fără îngăduința Domnului Suprem. Entitatea vie poate uita că totul este proprietatea Domnului Suprem, dar semizeii nu uită. Astfel, venerarea semizeilor și împlinirea rezultatelor dorite nu se datorează semizeilor, ci Personalității Supreme a Divinității, conform unor rânduieli bine stabilite. Entitatea vie mai puțin inteligentă nu știe acest lucru și de aceea se adresează semizeilor pentru anumite binefaceri. Însă devotul pur, atunci când are nevoie de ceva, se roagă doar Domnului Suprem. De fapt, cererea de binefaceri materiale nu este un semn de devoțiune pură. Entitatea vie se adresează de obicei semizeilor din cauza dorinței nebunești de a-și împlini poftele. Acest lucru se întâmplă când entitatea vie dorește ceva neîngăduit, iar Domnul Însuși nu îi împlinește dorința. În *Caitanya-caritāmṛta* se spune că dacă cineva Îl adoră pe Domnul Suprem și

în același timp dorește desfătări materiale, dorințele sale se contrazic una pe alta. Slujirea devoțională a Domnului Suprem și venerarea unui semizeu nu se pot situa la același nivel, deoarece venerarea semizeilor este materială iar slujirea devoționată adusă Domnului Suprem este în întregime spirituală.

Pentru entitatea vie care dorește să se reîntoarcă la Dumnezeu, dorințele materiale sunt impedimente. De aceea unui devot pur al Domnului nu îi sunt acordate acele binefaceri materiale dorite de entitățile vie cu inteligență redusă, care deci preferă să-i venereze pe semizeii lumii materiale, mai degrabă decât să se angajeze în sujirea devoțională a Domnului Suprem.

TEXTUL 23

अन्तवत्तु फलं तेषां तद्भवत्यल्पमेधसाम् ।
देवान्देवयजो यान्ति मद्भक्ता यान्ति मामपि ॥२३॥

*antavat tu phalam teṣām
tad bhavaty alpa-medhasām
devān deva-yajo yānti
mad-bhaktā yānti mām api*

anta-vat—pieritor; *tu*—însă; *phalam*—fructul; *teṣām*—acestora; *tat*—acesta; *bhavati*—este; *alpa-medhasām*—al celor cu puțină inteligență; *devān*—la semizeii; *deva-yajah*—adoratorii semizeilor; *yānti*—se duc; *mat*—ai Mei; *bhaktāḥ*—devoți; *yānti*—merg; *mām*—la Mine; *api*—iarăși.

Cei puțin inteligenți îi adoră pe semizeii, iar răsplata lor este limitată și temporară. Cei ce îi adoră pe semizeii merg pe planetele semizeilor, dar devoții Mei ajung până la urmă pe planeta Mea supremă.

COMENTARIU

Unii comentatori ai *Bhagavad-gītei* spun că acela care venerează un semizeu poate ajunge la Domnul Suprem, dar aici este clar enunțat că adoratorii semizeilor ajung în diferitele sisteme planetare unde sunt situați feluriții semizeii, așa cum adoratorul soarelui ajunge în soare sau adoratorul semizeului lunii ajunge pe lună. La fel și cel care dorește să venereze un alt semizeu, cum ar fi Indra, va putea ajunge pe planeta acelui semizeu. Nu este adevărat că oricine, indiferent ce semizeu venerează, ajunge la Personalitatea Supremă a Divinității. Acest lucru este respins aici, căci se afirmă clar că adoratorii semizeilor

ajung pe diferite planete din lumea materială, dar devotul Domnului Suprem se duce direct pe planeta supremă a Personalității Divinității.

Se poate obiecta că, dacă semizeii sunt diferitele părți ale corpului Domnului Suprem, atunci același scop se realizează și prin venerarea lor. Cu toate acestea, adoratorii semizeilor sunt mai puțin inteligenți, căci ei nu știu care din părțile corpului trebuie hrănită. Unii dintre ei sunt atât de smintiți, încât afirmă că există mai multe părți ce trebuie hrănite și mai multe feluri de a hrăni. Acesta este un lucru lipsit de sens. Cine poate să-și hrănească corpul prin ochi sau prin urechi? Ei nu știu că semizeii sunt doar diferitele părți ale corpului universal al Domnului Suprem și, în ignoranța lor, ei cred că fiecare semizeu este un Dumnezeu separat și rival al Domnului Suprem.

Nu numai semizeii sunt părți ale Domnului Suprem, ci și celelalte entități vii. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se spune că brahmanii sunt capul Domnului Suprem, *kṣatriya* sunt brațele Sale, *vaiśya* sunt pieptul Său iar *śūdra* picioarele Sale, și toți aceștia au diferite funcții. Cel care în orice împrejurare știe că atât semizeii cât și el însuși sunt părți integrante ale Domnului Suprem, cunoașterea sa este desăvârșită. Dar cel ce nu înțelege acest lucru, obține una din diferitele planete ale semizeilor, însă această destinație nu este aceeași cu a devoților.

Rezultatele obținute prin binecuvântările semizeilor sunt pieritoare, căci în lumea materială toate sunt pieritoare, atât planetele, cât și semizeii împreună cu adoratorii lor. Prin urmare, în această strofă se afirmă limpede că toate rezultatele obținute prin venerarea semizeilor sunt pieritoare și de aceea această venerare este îndeplinită de cele mai puțin inteligente entități vii. Întrucât devotul pur, angajat în slujirea devoțională a Domnului Suprem în conștiința de Kṛṣṇa dobândește o existență eternă, plină de beatitudine și cunoaștere, realizările sale sunt diferite de cele ale adoratorilor obișnuiți ai semizeilor. Domnul Suprem este fără de margini; binefacerile Sale sunt nemărginite; îndurarea Sa este nemărginită. Prin urmare, îndurarea Domnului Suprem față de devoții Săi cei puri este și ea nemărginită.

TEXTUL 24

अव्यक्तं व्यक्तिमापन्नं मन्यन्ते मामबुद्धयः ।
परं भावमजानन्तो ममाव्ययमनुत्तमम् ॥२४॥

*avyaktam vyaktim āpannam
manyante mām abuddhayaḥ*

*param bhāvam ajānanto
mamāvyayam anuttamam*

avyaktam—nemanifestat; *vyaktim*—personalitate; *āpannam*—dobândită; *manyante*—cred; *mām*—pe Mine; *abuddhayaḥ*—cei cu inteligență redusă; *param*—supremă; *bhāvam*—existența; *ajānantaḥ*—fără să cunoască; *mama*—a Mea; *avyayam*—nepieritoare; *anuttamam*—cea mai presus de toate.

Cei lipsiți de inteligență, necunoscându-Mă în mod desăvârșit, socotesc că Eu, Personalitatea Supremă a Divinității, Kṛṣṇa, eram mai înainte impersonal, iar acum Mi-am asumat această personalitate. Din pricina cunoașterii lor limitate, ei nu înțeleg natura Mea superioară, cea nepieritoare și supremă.

COMENTARIU

Adoratorii semizeilor au fost descriși ca persoane mai puțin inteligente și la fel sunt descriși aici și impersonaliștii. Domnul Kṛṣṇa în forma Sa personală se află aici vorbind în fața lui Arjuna, și totuși, datorită ignoranței, impersonaliștii susțin că Domnul Suprem în aspectul Său ultim este lipsit de formă. Yāmūnācārya, un mare devot al Domnului pe linia succesiunii disciplice ce pornește de la Rāmānūjācārya, a scris două strofe foarte potrivite în acest context. El spune:

*tvāṁ śīla-rūpa-caritaiḥ parama-prakṛṣṭaiḥ
sattvena sātṭvikatayā prabalaiś ca śāstraiḥ
prakhyāta-daiva-paramārtha-vidāṁ mataiś ca
naivāsura-prakṛtayaḥ prabhavanti boddhum*

„O, Doamne, devoții precum Vyāsadeva și Nārada Te cunosc pe Tine ca Personalitatea Divinității. Prin înțelegerea diferitelor scrieri vedice, omul poate ajunge să cunoască caracteristicile Tale, forma Ta și activitățile Tale, și astfel poate să înțeleagă că Tu ești Personalitatea Supremă a Divinității. Dar cei ce țin de modurile pasiunii și ignoranței, demonii și cei ce nu sunt devoți, nu Te pot înțelege. Ei nu sunt în stare să Te înțeleagă pe Tine. Oricât ar fi de iscușiți acești nedevoți în discuțiile despre *Vedānta*, *Upanișade* și alte scrieri vedice, ei nu au posibilitatea să înțeleagă Personalitatea Divinității“ (*Stotra-ratna* 12).

În *Brahma-saṁhitā* se afirmă că Personalitatea Divinității nu poate fi înțeleasă doar prin studierea filozofiei *Vedānta*. Persoana Celui Suprem poate fi

cunoscută doar prin îndurarea Domnului Suprem. De aceea, în această strofă se spune clar nu doar faptul că adoratorii semizeilor au o inteligență redusă, ci și că aceia care nu sunt devoți și se preocupă de *Vedānta* și de speculații asupra scrierilor vedice, fără să aibă nimic în comun cu conștiința de Kṛṣṇa, sunt și ei la fel de puțin inteligenți și nu sunt în stare să înțeleagă natura personală a lui Dumnezeu. Persoanele aflate sub impresia că Adevărul Absolut este impersonal sunt denumite *abuddhayah*, ceea ce înseamnă cei ce nu cunosc aspectul ultim al Adevărului Absolut. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se afirmă că realizarea supremă începe de la impersonalul Brahman și urcă la realizarea Suprasufletului localizat, dar expresia ultimă a Adevărului Absolut este Personalitatea Divinității. Impersonaliștii moderni sunt încă și mai puțin inteligenți, căci ei nici măcar nu-l urmează pe marele lor predecesor Śaṅkarācārya, care a afirmat în mod special că Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității. Impersonaliștii care nu cunosc Adevărul Suprem cred că Kṛṣṇa este doar fiul lui Devakī și al lui Vasudeva, ori un prinț sau o ființă foarte puternică. Acest lucru este și el condamnat în *Bhagavad-gītā* (9.11). *Avajānanti mām mūḍhā mānuṣīm tanum āśritam*: „Numai nebunii Mă privesc pe Mine ca pe un om obișnuit.“

În realitate, nimeni nu-L poate înțelege pe Kṛṣṇa fără a practica slujirea devoțională și fără a-și dezvolta conștiința de Kṛṣṇa. În *Bhāgavatam* (10.14.29) se confirmă acest lucru:

*athāpi te deva padāmbuja-dvaya-
prasāda-leśānugr̥hīta eva hi
jānāti tattvaṁ bhagavan mahimno
na cānya eko 'pi ciraṁ vicinvan*

„O, Doamne, cel ce are norocul de a fi dăruit fie și cu cea mai mică urmă a îndurării picioarelor Tale de lotus, poate înțelege măreția personalității Tale. Dar cei ce fac tot felul de speculații pentru a înțelege Personalitatea Supremă a Divinității nu sunt în stare să Te cunoască pe Tine, chiar dacă ar continua să studieze *Vedele* o mulțime de ani.“ Omul nu poate înțelege pe Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, ori forma Sa, calitățile Sale sau numele Său prin speculație mentală sau prin discutarea scrierilor vedice. El trebuie să fie înțeles prin slujire devoțională. Atunci când omul se angajează pe deplin în conștiința de Kṛṣṇa, începând să cânte *mahā-mantra*—Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare—doar atunci poate să înțeleagă Personalitatea Supremă a Divinității. Impersonaliștii nedevoti cred că Kṛṣṇa are un corp alcătuit de natura materială

și că toate activitățile Sale, forma Sa și toate lucrurile sunt doar *māyā*. Acești impersonaliști sunt cunoscuți ca *māyāvādī*. Ei nu cunosc adevărul ultim.

În versetul douăzeci se spune în mod limpede *kāmais tais tair hrta-jñānāḥ prapadyante 'nya-devatāḥ*: „Cei ce sunt orbiți de dorințe arzătoare se dedică diferiților semizeii“. Se acceptă faptul că în afară de Personalitatea Supremă a Divinității există semizeii care stăpânesc diferite planete, iar Domnul are și El planeta Sa. Așa cum se spune în versetul 23, *devān deva-yajo yānti mad-bhaktā yānti mām api*: adoratorii semizeilor ajung pe diferitele planete ale semizeilor, iar cei ce sunt devoții lui Śrī Kṛṣṇa ajung pe planeta Kṛṣṇaloka. Deși afirmația este clară, impersonaliștii smintiți susțin totuși că Dumnezeu este fără formă și că aceste forme sunt doar niște lucruri impuse din afară. Oare din studiul *Gītei* se vedește că semizeii și sălașurile lor sunt impersonale? Cu siguranță că nici semizeii și nici Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, nu sunt impersonali. Ei sunt cu toții persoane; Śrī Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității și are propria Sa planetă, așa cum și semizeii le au pe ale lor.

Prin urmare, concepția monistă care susține că adevărul ultim este fără formă și că forma este ceva impus, nu se poate susține. Aici se afirmă limpede că forma nu este impusă. Din *Bhagavad-gītā* putem înțelege cu claritate că formele semizeilor și forma Domnului Suprem există simultan și că Śrī Kṛṣṇa este *sac-cid-ānanda*, eterna cunoaștere plină de beatitudine. *Vedele* confirmă și ele că Adevărul Absolut Suprem este *ānanda-mayo 'bhyāsāt* sau plin de plăcerea beatitudinii prin însăși natura Sa, și că El este rezervorul nelimitat al calităților favorabile. Iar în *Gītā* Domnul spune că deși El este *aja* (nenăscut), El totuși apare. Acestea sunt lucrurile evidente ce trebuie înțelese din *Bhagavad-gītā*. Nu putem să înțelegem cum anume poate Personalitatea Supremă a Divinității să fie impersonală; teoria impoziției a moniștilor impersonaliști este falsă în ce privește afirmațiile din *Gītā*. Aici se vede clar că Adevărul Absolut Suprem, Śrī Kṛṣṇa, are și formă, și personalitate.

TEXTUL 25

नाहं प्रकाशः सर्वस्य योगमायासमावृतः ।
मूढोऽयं नाभिजानाति लोको मामजमव्ययम् ॥२५॥

*nāham prakāśaḥ sarvasya
yoga-māyā-samāvṛtaḥ
mūḍho 'yaṁ nābhijānāti
loko mām ajam avyayam*

na—nici; *aham*—Eu; *prakāśaḥ*—manifest; *sarvasya*—pentru oricine; *yoga-māyā*—prin puterea internă; *samāvṛtaḥ*—acoperit; *mūḍhaḥ*—cel smintit; *ayam*—acestea; *na*—nu; *abhijānāti*—poate înțelege; *lokaḥ*—oamenii; *mām*—pe Mine; *ajam*—nenăscut; *avyayam*—inepuizabil.

Eu nu Mă manifest niciodată celor nehibzuiți și fără inteligență. Pentru aceștia Eu rămân ascuns de puterea Mea internă, și de aceea ei nu știu că Eu sunt nenăscut și infailibil.

COMENTARIU

Se poate face următoarea obiecție: dacă Kṛṣṇa a fost prezent pe acest pământ și a fost văzut de toată lumea, atunci de ce nu se mai manifestă și acum tuturor? Însă în realitate El nu S-a manifestat față de toată lumea. Când Kṛṣṇa era prezent, doar foarte puțini din oamenii de acolo Îl puteau înțelege ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității. În adunarea neamului Kuru, când Śiśu-pala se împotriva alegerii lui Kṛṣṇa ca să prezideze adunarea, Bhīṣma L-a susținut, proclamându-L ca fiind Dumnezeuul Suprem. La fel, frații Pāṇḍava și încă câțiva știau că El este Supremul, dar nu oricine știa aceasta. El nu era revelat față de nedevoți și de oamenii de rând. De aceea Kṛṣṇa spune în *Bhagavad-gītā* că, în afară de devoții Săi, toți ceilalți oameni Îl socotesc a fi la fel ca ei. El se manifestase doar devoților Săi ca sălaş al tuturor plăcerilor. Dar față de alții, față de nedevoții lipsiți de inteligență, El a rămas ascuns de puterea Sa internă.

În rugăciunea reginei Kuntī din *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.8.19) se spune că Domnul este ascuns de vălul lui *yoga-māyā* și astfel oamenii obișnuiți nu Îl pot înțelege. Existența acestui văl numit *yoga-māyā* este confirmată și în *Īśopaniṣad* (*mantra* 15), în care devotul se roagă:

hiraṇmayena pātreṇa
satyasyāpihitam mukham
tat tvam pūṣann apāvṛṇu
satya-dharmāya dṛṣṭaye

„O, Stăpâne, Tu ești susținătorul întregului univers iar slujirea Ta devoțională este cel mai înalt principiu religios. De aceea mă rog Ție să binevoiești a mă susține și pe mine. Forma Ta transcendentă este acoperită de *yoga-māyā*. *Brahmajyoti* este învelișul puterii interne. Rogu-te să ai bunătatea de a da la o parte această strălucire orbitoare ce mă împiedică a-Ți zări *sac-cid-ānanda-vigraha*, forma Ta cea eternă de beatitudine și cunoaștere.“ Personalitatea

Supremă a Divinității în forma Sa transcendentă de beatitudine și cunoaștere este învăluită de puterea internă a lui *brahmajyoti* iar impersonaliștii cei fără de minte nu-L pot vedea din această cauză pe Cel Suprem. La fel și în *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.14.7) există această rugăciune a lui Brahmā: „O, Personalitate Supremă a Divinității, o, Suprasuflet, o, Stăpân al tuturor tainelor, cine Îți poate socoti puterea și petrecerile în această lume? Tu Îți răspândești neconținut puterea Ta internă și de aceea nimeni nu poate să Te înțeleagă. Savanții și învățații erudiți pot analiza alcătuirea atomică a lumii materiale și chiar planetele, dar nu sunt în stare să-Ți calculeze energia și puterea Ta, deși Tu ești mereu prezent înaintea lor.“ Personalitatea Supremă a Divinității, Śrī Kṛṣṇa, nu este numai nenăscut, ci și nepuizabil. Eterna Sa formă este beatitudine și cunoaștere iar energiile Sale sunt nepuizabile.

TEXTUL 26

वेदाहं समतीतानि वर्तमानानि चार्जुन ।
भविष्याणि च भूतानि मां तु वेद न कश्चन ॥२६॥

*vedāham samatītāni
vartamānāni cārjuna
bhaviṣyāṇi ca bhūtāni
mām tu veda na kaścana*

veda—știi; *aham*—Eu; *samatītāni*—cele definitiv trecute; *vartamānāni*—cele prezente; *ca*—și; *arjuna*—o, Arjuna; *bhaviṣyāṇi*—cele viitoare; *ca*—ca și; *bhūtāni*—toate entitățile vii; *mām*—pe Mine; *tu*—dar; *veda*—cunoaște; *na*—nu; *kaścana*—cineva.

O, Arjuna, ca și Personalitate Supremă a Divinității, cunosc toate cele întâmplate în trecut, tot ceea ce se întâmplă în prezent și toate cele ce vor veni. Eu cunosc de asemenea toate entitățile vii, dar pe Mine nu Mă cunoaște nimeni.

COMENTARIU

În această strofă se elucidează problema personalității și impersonalității. Dacă Kṛṣṇa, Personalitatea Supremă a Divinității, ar fi *māyā*, material, așa cum Îl socotesc impersonaliștii, atunci, la fel ca o entitate vie, Și-ar schimba corpul, uitând totul despre viața Sa trecută. Nimeni din cei ce au un corp material

nu își poate aduce aminte viața sa trecută și nici nu poate spune dinainte care îi va fi viața viitoare, așa cum nici nu poate prevedea desfășurarea viitoare a vieții sale prezente; prin urmare, el nu poate ști cele ce au loc în trecut, în prezent ori în viitor. Până ce omul nu se eliberează de contaminarea materială, el nu poate să cunoască trecutul, prezentul și viitorul.

Spre deosebire de ființele umane obișnuite, Śrī Kṛṣṇa spune clar că El cunoaște în întregime ceea ce s-a întâmplat în trecut, ceea ce se întâmplă în prezent și ceea ce se va întâmpla în viitor. În capitolul al patrulea am văzut că Domnul Kṛṣṇa Își amintește cum l-a învățat pe Vivasvān, zeul-soare, în urmă cu milioane de ani. Kṛṣṇa cunoaște orice entitate vie, căci, în calitate de Suprasuflet, El este situat în inima fiecărei entități vii. Dar în ciuda prezenței Sale în fiecare entitate vie ca Suprasuflet și a prezenței Sale ca Persoană Supremă a lui Dumnezeu, cei cu inteligență limitată, chiar dacă reușesc să realizeze impersonalul Brahman, nu-L pot realiza pe Śrī Kṛṣṇa ca Persoană Supremă. Cu siguranță că corpul transcendent al lui Śrī Kṛṣṇa nu este perisabil. El este precum soarele, iar *māyā* este ca un nor. În lumea materială putem vedea că există soare, nori, diferite stele și planete. Norii pot acoperi temporar cerul cu toate aceste corpuri cerești, dar această acoperire este doar o aparență datorată viziunii noastre limitate. Soarele, luna și stelele nu sunt cu adevărat acoperite. La fel și *māyā* nu Îl poate acoperi pe Domnul Suprem. Datorită puterii Sale interne, El nu apare în chip manifest oamenilor cu inteligență limitată. Așa cum s-a afirmat în versetul al treilea din acest capitol, dintre milioane și milioane de oameni doar câțiva încearcă să ajungă la perfecțiune în această formă de viață umană, iar dintre mii și mii de astfel de oameni perfecți, abia unul poate înțelege ce este Domnul Kṛṣṇa. Chiar dacă un om ajunge la perfecțiune prin realizarea impersonalului Brahman sau a aspectului localizat Paramātmā, el nu are posibilitatea să înțeleagă Personalitatea Supremă a Divinității, Śrī Kṛṣṇa, fără să fie situat în conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 27

इच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वन्द्वमोहेन भारत ।
सर्वभूतानि सम्मोहं सर्गे यान्ति परन्तप ॥२७॥

*icchā-dveṣa-samutthena
dvandva-mohena bhārata
sarva-bhūtāni sammohanam
sarge yānti parantapa*

icchā—dorință; *dveṣa*—și ură; *samutthena*—apărute din; *dvandva*—dualități; *mohena*—de iluzia; *bhārata*—o, vlăstar al lui Bharata; *sarva*—toate; *bhūtāni*—ființele; *sammoham*—în amăgire; *sarge*—atunci când se nasc; *yānti*—se duc; *parantapa*—o, tu cel ce-ți înfrânghi vrăjmașii.

O, vlăstar al lui Bharata, tu cel care-ți înfrânghi vrăjmașii, toate ființele se nasc în iluzie, tulburate de dualitatea născută din dorință și ură.

COMENTARIU

Adevărata poziție constitutivă a entității vii este cea de subordonare față de Domnul Suprem care este cunoaștere pură. Cel ce este iluzionat să se separe de această cunoaștere pură, ajunge să fie stăpânit de energia iluzorie și nu mai poate înțelege Personalitatea Supremă a Divinității. Energia iluzorie se manifestă în dualitatea dorinței și urii. Datorită dorinței și urii, omul ignorant vrea să devină una cu Domnul Suprem și Îl invidiază pe Kṛṣṇa în calitatea Sa de Personalitatea Supremă a Divinității. Devoții cei puri, care nu sunt iluzionați sau contaminați de dorință și ură, pot înțelege că Domnul Śrī Kṛṣṇa apare prin puterile sale interne, dar cei ce sunt amăgiți de dualitate și neștiință cred că Personalitatea Supremă a Divinității este creată de energiile materiale. Aceasta este nenorocirea lor. Acești oameni iluzionați, în mod semnificativ își duc viața în dualitatea onoarei și dezonoarei, fericirii și nefericirii, femeii și bărbatului, binelui și răului, plăcerii și durerii etc., gândind: „Aceasta este soția mea, aceasta este casa mea; eu sunt stăpânul acestei case, eu sunt soțul acestei soții“. Acestea sunt dualitățile amăgirii. Cei ce sunt astfel amăgiți de dualități sunt cu totul smintiți, și de aceea nu pot să înțeleagă Personalitatea Supremă a Divinității.

TEXTUL 28

येषां त्वन्तगतं पापं जनानां पुण्यकर्मणाम् ।
ते द्वन्द्वमोहनिर्मुक्ता भजन्ते मां दृढव्रताः ॥२८॥

yeṣāṃ tv anta-gataṃ pāpaṃ
janānāṃ puṇya-karmaṇām
te dvandva-moha-nirmuktā
bhajante mām dṛḍha-vratāḥ

yeṣām—al căror; *tu*—însă; *anta-gatam*—șters cu totul; *pāpam*—păcat; *janānām*—al persoanelor; *puṇya*—pioase; *karmanām*—ale căror activități anterioare; *te*—aceștia; *dvandva*—dualității; *moha*—amăgirea; *nirmuktāḥ*—eliberați de; *bhajante*—se angajează în slujirea devoțională; *mām*—față de Mine; *ḍḍha-vratāḥ*—cu hotărâre fermă.

Cei care atât în viețile precedente cât și în aceasta au îndeplinit activități pioase, și ale căror păcate au fost cu totul șterse, au scăpat de dualitățile iluziei și se dedică slujirii Mele cu multă hotărâre.

COMENTARIU

În această strofă sunt menționați cei ce merită să fie înălțați la nivel transcendent. Este foarte dificil pentru cei păcătoși, atei, smintiți sau înșelători să devină transcendenți dualității dorinței și urii. Doar cei ce și-au petrecut viața practicând principiile regulatoare ale religiei, care au îndeplinit activități pioase și și-au înfrânat pornirile păcătoase pot să primească slujirea devoțională și să se ridice treptat la cunoașterea pură a Personalității Supreme a Divinității. Apoi treptat, aceștia vor putea să mediteze în extaz asupra Personalității Supreme a Divinității. Acesta este procesul ajungerii la nivelul spiritual. Această înălțare este posibilă în conștiința de Kṛṣṇa, în asociere cu devoții cei puri, căci prin asocierea cu marii devoți omul poate fi eliberat de iluzie.

În *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.5.2) se spune că acela care dorește cu adevărat eliberarea trebuie să-i slujească pe devoți (*mahat-sevām dvāram āhur vimukteḥ*); dar acela care se întovărășește cu oamenii materialişti se află pe calea ce duce către cel mai întunecat ținut al existenței (*tamo-dvāram yoṣitām saṅgi-saṅgam*). Toți devoții Domnului trec prin lume pentru a izbăvi sufletele condiționate din iluzia în care se află. Impersonaliștii nu știu că a-ți uita poziția constitutivă de supus al Domnului Suprem este cea mai mare încălcare a legii lui Dumnezeu. Până când omul nu se restabilește în poziția sa constitutivă, nu poate să înțeleagă Persoana Supremă sau să se angajeze pe deplin și cu hotărâre în slujirea Sa cu iubire transcendentă.

TEXTUL 29

जरामरणमोक्षाय मामाश्रित्य यतन्ति ये ।
ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नमध्यात्मं कर्म चाखिलम् ॥२९॥

*jarā-maraṇa-mokṣāya
mām āśritya yatanti ye
te brahma tad viduḥ kṛtsnam
adhyātman karmā cākhilam*

jarā—de bătrânețe; *maraṇa*—și moarte; *mokṣāya*—în scopul eliberării; *mām*—pe Mine; *āśritya*—luându-Mă drept refugiu; *yatanti*—se străduiesc; *ye*—toți cei care; *te*—acele persoane; *brahma*—Brahman; *tat*—cu adevărat aceasta; *viduḥ*—ei cunosc; *kṛtsnam*—orice; *adhyātman*—transcendente; *karma*—activități; *ca*—și; *akhilam*—în întregime.

Oamenii inteligenți care se străduiesc pentru eliberarea de bătrânețe și moarte își iau adăpost în Mine prin slujire devoțională. Aceștia sunt cu adevărat Brahman, căci ei știu totul despre activitățile transcendente.

COMENTARIU

Nașterea, moartea, bătrânețea și boala afectează corpul material, dar nu și pe cel spiritual. Pentru corpul spiritual nu există naștere, moarte, bătrânețe sau boală, astfel încât cel ce dobândește un corp spiritual și devine unul din asociații Personalității Supreme a Divinității, angajându-se în slujirea devoțională eternă, este cu adevărat eliberat. *Aham brahmāsmi*: eu sunt spirit. În scripturi se spune că omul trebuie să înțeleagă că el este Brahman, suflet spiritual. Această concepție a existenței ca Brahman face și ea parte din slujirea devoțională, așa cum se descrie în această strofă. Devoții puri sunt situați în mod transcendent la nivelul lui Brahman și cunosc totul despre activitățile transcendente.

Cele patru categorii de devoți impuri care se angajează în slujirea transcendentă a Domnului își îndeplinesc țelurile pe care și le-au propus și, prin grația Domnului Suprem, când ajung să fie pe deplin conștienți de Kṛṣṇa se bucură cu adevărat de asocierea cu Domnul Suprem. Dar cei care îi venerază pe semizeii nu ajung niciodată la Domnul Suprem pe planeta Sa supremă. Chiar și cei ce au realizat pe Brahman, considerați a avea o inteligență limitată, nu pot atinge planeta supremă a lui Kṛṣṇa, cunoscută ca Goloka Vṛndāvana. Numai persoanele care săvârșesc activități în conștiința de Kṛṣṇa (*mām āśritya*) merită cu adevărat să fie considerate ca Brahman, căci se străduiesc efectiv să ajungă pe planeta lui Kṛṣṇa. Aceste persoane nu au îndoieli asupra lui Kṛṣṇa, și astfel sunt cu adevărat Brahman.

Cei ce se angajează în adorarea formei sau *arcā* Domnului, sau cei care meditează asupra Domnului doar pentru a obține eliberarea de legăturile materiale, prin grația lui Dumnezeu ajung și ei să cunoască semnificațiile lui Brahman, *adhibhūta* etc., așa cum explică Domnul în capitoul următor.

TEXTUL 30

साधिभूताधिदैवं मां साधियज्ञं च ये विदुः ।
प्रयाणकालेऽपि च मां ते विदुर्युक्तचेतसः ॥३०॥

*sādhībhūtādhidaivam mām
sādhijñam ca ye viduḥ
prayāṇa-kāle 'pi ca mām
te vidur yukta-cetasah*

sa-adhibhūta—ca principiu care guvernează manifestarea materială; *adhidaivam*—care guvernează peste toți semizeii; *mām*—pe Mine; *sa-adhijñam*—cel ce guvernează toate sacrificiile; *ca*—și ; *ye*—cei care; *viduḥ*—cunosc; *prayāṇa*—a morții; *kāle*—la vremea; *api*—chiar; *ca*—și; *mām*—pe Mine; *te*—ei; *viduḥ*—cunosc; *yukta-cetasah*—cu mințile concentrate în Mine.

Cei ce sunt pe deplin conștienți de Mine și care Mă cunosc pe Mine, Domnul Suprem, ca principiu ce guvernează peste manifestarea materială, peste semizei și peste toate metodele de sacrificiu, pot să Mă cunoască și să Mă înțeleagă pe Mine, Personalitatea Supremă a Divinității, chiar și în clipa morții.

COMENTARIU

Cei ce activează în conștiința de Kṛṣṇa nu sunt niciodată abătuți de la calea înțelegerii depline a Personalității Supreme a Divinității. În asocierea spirituală a conștiinței de Kṛṣṇa omul poate înțelege felul în care Domnul Suprem este principiu ce guvernează manifestarea materială și chiar pe semizei. Treptat, prin această asociere spirituală, omul devine convins de Personalitatea Supremă a Divinității și în momentul morții acest om conștient de Kṛṣṇa nu mai poate nicidecum să-L uite pe Kṛṣṇa. Astfel, în mod firesc, el va fi înălțat pe planeta Domnului Suprem, Goloka Vṛndāvana.

Acest al șaptelea capitol explică în special felul în care omul poate deveni o persoană pe deplin conștientă de Kṛṣṇa. Începutul conștiinței de Kṛṣṇa este asocierea cu persoane care sunt conștiente de Kṛṣṇa. O asemenea asociere este spirituală și îl pune pe om în legătură cu Domnul Suprem, iar prin grația Lui omul poate să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității. În același timp, omul poate să înțeleagă în mod real poziția constitutivă a entității vii și felul în care entitatea vie îl uită pe Kṛṣṇa și devine captivată de activitățile materiale. Prin dezvoltarea treptată a conștiinței de Kṛṣṇa într-o asociere benefică, omul poate să înțeleagă că datorită uitării lui Kṛṣṇa a ajuns să fie condiționat de legile naturii materiale. De asemenea, el poate să înțeleagă că această formă de viață umană este un prilej de a recâștiga conștiința de Kṛṣṇa și că trebuie să-l folosească pe deplin pentru a dobândi îndurarea cea fără de cauză a Domnului Suprem.

În acest capitol au fost discutate multe subiecte: omul în suferință, omul curios, omul care caută bunuri materiale, cunoașterea lui Brahman, cunoașterea lui Paramātmā, eliberarea de naștere, moarte și boală și adorarea Domnului Suprem. Cu toate acestea, cel ce s-a ridicat cu adevărat la conștiința de Kṛṣṇa nu trebuie să se mai preocupe de toate aceste procese diferite. El se angajează doar în activitățile ce țin de conștiința de Kṛṣṇa și prin aceasta atinge efectiv poziția sa constitutivă de etern slujitor al Domnului Kṛṣṇa. În această stare el se desfată ascultând și slăvind pe Domnul Suprem în pură slujire devoțională. El este incredințat că făcând astfel, toate țelurile sale vor fi împlinite. Această credință neclintită este numită *ḍṛḍha-vrata* și este începutul sistemului *bhakti-yoga*, slujirea cu iubire transcendentă. Acesta este verdictul tuturor scripturilor. Acest al șaptelea capitol din *Bhagavad-gītā* este temeiul acestei convingeri.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al șaptelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre „Cunoașterea Absolutului“.

CAPITOLUL OPT

*Atingerea
Supremului*

TEXTUL 1

अर्जुन उवाच

किं तद् ब्रह्म किमध्यात्मं किं कर्म पुरुषोत्तम ।
अधिभूतं च किं प्रोक्तमधिदैवं किमुच्यते ॥१॥

arjuna uvāca

kiṁ tad brahma kim adhyātmaṁ

kiṁ karma puruṣottama

adhibhūtaṁ ca kiṁ proktaṁ

adhidaivaṁ kim ucyate

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *kim*—ce; *tad*—acest; *brahma*—Brahman; *kim*—ce; *adhyātmam*—sinele; *kim*—ce; *karma*—activitățile fructuoase;

purușa-uttama—o, Persoană Supremă; *adhibhūtam*—manifestarea materială; *ca*—și; *kim*—ce; *proktam*—se numește; *adhidaivam*—semizei; *kim*—ce; *ucyate*—se cheamă.

Arjuna a întrebat: O, Domn al meu, o, Persoană Supremă, ce este Brahman? Ce este sinele? Ce sunt activitățile fructuoase? Ce este această manifestare materială? Și ce anume sunt semizei? Te rog explică-mi toate acestea.

COMENTARIU

În acest capitol Śrī Kṛṣṇa răspunde diferitelor întrebări ale lui Arjuna, începând cu „Ce este Brahman?“. Domnul explică de asemenea *karma* (activitățile fructuoase), slujirea devoțională și principiile yogăi, ca și slujirea devoțională în forma ei pură. *Śrīmad-Bhāgavatam* explică faptul că Adevărul Absolut Suprem este cunoscut ca Brahman, Paramātmā și Bhagavān. În plus, entitatea vie, sufletul individual este de asemenea numit Brahman. Arjuna mai întreabă și despre *ātmā* care se referă la corp, suflet și minte. Conform glosarului vedic, *ātmā* se referă la minte, suflet, corp și de asemenea la simțuri. Arjuna s-a adresat Domnului Suprem cu numele de Purușottama, Persoană Supremă, ceea ce înseamnă că el nu pune aceste întrebări doar unui simplu prieten, ci Persoanei Supreme, recunoscându-L pe El ca autoritatea supremă capabilă să dea răspunsuri definitive.

TEXTUL 2

अधियज्ञः कथं कोऽत्र देहेऽस्मिन्मधुसूदन ।
प्रयाणकाले च कथं ज्ञेयोऽसि नियतात्मभिः ॥ २ ॥

adhiyajñāḥ katham ko 'tra
dehe 'smin madhusūdana
prayāṇa-kāle ca katham
jñeyo 'si niyatātmabhiḥ

adhiyajñāḥ—Domnul sacrificiului; *katham*—cum; *kaḥ*—cine; *atra*—aici; *dehe*—în corpul; *asmin*—acesta; *madhusūdana*—o, Madhusūdana; *prayāṇa-*

kāle—la vremea morții; *ca*—și; *katham*—cum; *jñeyah asi*—poți Tu să fii cunoscut; *niyata-ātmabhiḥ*—de către cel ajuns la stăpânirea de sine.

Cine este Domnul sacrificiului și cum trăiește El înăuntrul corpului, o, Madhusūdana? Și cum pot cei ce sunt angajați în slujirea devoțională să Te cunoască în clipa morții?

COMENTARIU

„Domnul sacrificiului“ se poate referi fie la Indra, fie la Viṣṇu. Viṣṇu este căpetenia zeilor principali, incluzând pe Brahmā și Śiva, iar Indra este căpetenia zeilor ce administrează lumea. Atât Indra cât și Viṣṇu sunt adorați prin îndeplinirea de *yajña*. Însă aici Arjuna întreabă cine este de fapt Domnul lui *yajña* (sacrificiu) și cum sălășluiește Domnul în corpul entității vii.

Arjuna se adresează Domnului ca Madhusūdana, pentru că odată Kṛṣṇa ucisese un demon numit Madhu. De fapt, aceste întrebări de natura unor îndoieli nu ar fi trebuit să apară în mintea lui Arjuna, căci Arjuna este un devot conștient de Kṛṣṇa. De aceea, aceste îndoieli sunt ca niște demoni. Deoarece Kṛṣṇa este atât de iscusit în a ucide demonii, Arjuna I se adresează aici cu Madhusūdana, astfel ca Kṛṣṇa să poată ucide îndoielile demonice ce apar în mintea lui Arjuna.

Cuvântul *prayāna-kāle* din această strofă este foarte semnificativ, căci tot ceea ce facem în viață va fi pus la încercare în momentul morții. Arjuna este foarte nerăbdător să afle despre cei ce sunt permanent angajați în conștiința de Kṛṣṇa. Care trebuie să fie atitudinea lor în clipa cea de pe urmă? În momentul morții toate funcțiile corpului se întrerup iar mintea nu este într-o stare favorabilă. Fiind tulburat de starea corporală, omul poată să nu fie în stare să-și aducă aminte de Domnul Suprem. Mahārāja Kulaśekhara, un mare devot, se roagă astfel: „O, Stăpâne iubit, acum sunt pe deplin sănătos și este mai bine să mor de îndată, astfel ca lebăda minții mele să-și poată afla drumul către tulpina lotusului picioarelor Tale.“ Această metaforă este folosită aici pentru că lebăda, care este o pasăre de apă, preferă să se bage printre florile de lotus; distracția sa favorită este aceea de a intra printre florile de lotus. Mahārāja Kulaśekhara Îi spune Domnului: „Acum mintea mea nu este tulburată și sunt cu totul sănătos. Dacă mor de îndată gândindu-mă la lotusul picioarelor Tale, voi fi sigur că împlinirea slujirii devoționale față de Tine își va atinge desăvârșirea. Dar dacă trebuie să aștept moartea mea firească, atunci nu știu ce se va întâmpla, pentru că în acel moment funcțiile corpului se vor între-

rupe, gâtul mi se va sufoca și nu știu dacă voi fi în stare să cânt numele Tău. Mai bine lasă-mă să mor de îndată.“ Arjuna întreabă deci cum poate cineva să-și fixeze mintea asupra picioarelor de lotus ale lui Kṛṣṇa în acel moment.

TEXTUL 3

श्रीभगवानुवाच

अक्षरं ब्रह्म परमं स्वभावोऽध्यात्ममुच्यते ।
भूतभावोद्भवकरो विसर्गः कर्मसंज्ञितः ॥ ३ ॥

śrī-bhagavān uvāca
akṣaram brahma paramam
svabhāvo ’dhyātmam ucyate
bhūta-bhāvodbhava-karo
visargaḥ karma-sañjītaḥ

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Supremă a Divinității a spus; *akṣaram*—indestructibil; *brahma*—Brahman; *paramam*—transcendent; *svabhāvaḥ*—natura eternă; *adhyātmam*—sine; *ucyate*—se numește; *bhūta-bhāva-udbhava-karaḥ*—care produce corpurile materiale ale ființelor; *visargaḥ*—creația; *karma*—activitatea fructuoasă; *sañjītaḥ*—se numește.

Personalitatea Supremă a Divinității a spus: Entitatea vie transcendentă și indestructibilă se numește Brahman, iar natura sa eternă este numită adhyātma sau sinele. Acțiunea care ține de dezvoltarea corpurilor materiale ale ființelor este numită karma, sau activitatea fructuoasă.

COMENTARIU

Brahman este indestructibil și veșnic existent iar alcătuirea sa nu se modifică niciodată. Dar dincolo de Brahman se află Parabrahman. Brahman se referă la entitatea vie iar Parabrahman la Personalitatea Supremă a Divinității. Poziția constitutivă a entității vii diferă de poziția pe care ea și-o asumă în lumea materială. În cadrul conștiinței materiale, natura sa este aceea de a încerca să fie stăpânul materiei, dar în conștiința spirituală, conștiința de Kṛṣṇa, poziția sa este aceea de slujitor al Celui Suprem. Când entitatea vie se află în domeniul conștiinței materiale, ea este obligată să ia diverse corpuri în lumea

materială. Aceasta este *karma* sau creația diversificată ce are loc prin puterea conștiinței materiale.

În scrierile vedice entitatea vie este numită *jīvātmā* și Brahman, dar niciodată nu este numită Parabrahman. Entitatea vie (*jīvātmā*) ocupă diferite poziții—uneori se scufundă în întunecata natură materială, identificându-se cu materia, iar alteori se identifică cu natura superioară sau spirituală. De aceea ea poartă numele de energie marginală a Domnului Suprem. Potrivit identificării sale cu natura materială sau spirituală, entitatea vie primește un corp material sau spiritual. În cadrul naturii materiale ea poate lua orice fel de corp din cele 8.400.000 de specii de viață, dar în natura spirituală nu are decât un singur fel de corp. În natura materială, entitatea vie se poate manifesta ca om, semizeu, mamifer, pasăre etc., potrivit cu *karma* sa. Pentru a ajunge pe planetele cerești din lumea materială și a se bucura de înlesnirile lor, ea săvârșește uneori sacrificii (*yajña*), însă atunci când meritele sale se sfârșesc, se va întoarce din nou pe pământ sub formă umană. Acest proces este numit *karma*.

În *Chāndogya Upaniṣad* se descrie ritualul sacrificiului vedic. Pe altarul sacrificial se aduc cinci feluri de ofrande în cele cinci feluri de focuri. Cele cinci feluri de focuri sunt considerate a reprezenta planetele cerești, norii, pământul, bărbatul și femeia, iar cele cinci feluri de ofrande sacrificiale reprezintă credința, entitatea vie ajunsă pe lună, ploaia, cerealele și sămânța. În cadrul procesului sacrificial, entitatea vie face anumite sacrificii specifice pentru a atinge anumite planete cerești, iar în urma lor ajunge pe aceste planete. Când meritele obținute prin sacrificiu se sfârșesc, entitatea vie se coboară pe pământ sub forma ploii, apoi ia forma cerealelor, acestea sunt mâncate de bărbat și transformate în sămânță, care fecundează femeia și astfel entitatea vie atinge încă odată forma umană pentru a îndeplini sacrificiul, repetând același ciclu. În acest mod, entitatea vie vine și pleacă perpetuu pe calea materială. Însă persoana conștientă de Kṛṣṇa înlătură aceste sacrificii; el ia parte direct la conștiința de Kṛṣṇa și prin aceasta se pregătește să se reîntoarcă la Dumnezeu.

Comentarii impersonaliști ai *Bhagavad-gītei* consideră fără motiv că Brahman ia forma lui *jīva* în lumea materială și pentru a exemplifica aceasta fac referință la versetul al șaptelea din capitolul cincisprezece din *Gītā*. Dar și în această strofă Domnul vorbește despre entitatea vie ca despre „un fragment etern al meu“. Entitatea vie, fragment al lui Dumnezeu, poate cădea în lumea materială, dar Domnul Suprem (Acyuta) nu cade niciodată. De aceea, ipoteza că Supremul Brahman își asumă forma lui *jīva* nu poate fi acceptată. Este

important să ne amintim că în scrierile vedice Brahman (entitatea vie) este deosebit de Parabrahman (Domnul Suprem).

TEXTUL 4

अधिभूतं क्षरो भावः पुरुषश्चाधिदैवतम् ।
अधियज्ञोऽहमेवात्र देहे देहभृतां वर ॥ ४ ॥

*adhibhūtam kṣaro bhāvaḥ
puruṣaś cādhideivatam
adhiyajño 'ham evātra
dehe deha-bhṛtām vara*

adhibhūtam—manifestarea fizică; *kṣarah*—mereu schimbătoare; *bhāvaḥ*—natura; *puruṣaḥ*—forma universală, incluzând pe toți semizeii, cum ar fi soarele și luna; *ca*—și; *adhidaivatam*—numit *adhidaiva*; *adhiyajñaḥ*—Suprasufletul; *aham*—Eu (Kṛṣṇa); *eva*—desigur; *atra*—în acest; *dehe*—corp; *deha-bhṛtām*—al celui întrupat; *vara*—o, cel mai bun.

O, cel mai bun dintre ființele cu corp, natura fizică care se schimbă constant este numită adhibhūta [manifestarea materială]. Forma universală a Domnului, care include pe toți semizeii, precum cel al soarelui și cel al lunii, este numită adhidaiva. Iar Eu, Domnul Suprem, reprezentat ca Suprasuflet în inima fiecărei ființe întrupate, sunt numit adhiyajña [Domnul sacrificiului].

COMENTARIU

Natura fizică este în continuă schimbare. Corpurile materiale trec în general prin șase stadii: ele se nasc, cresc, se mențin o vreme, produc câțiva urmași, decad și apoi pier. Această natură fizică se cheamă *adhibhūta*. Ea este creată într-un anumit moment și va fi anihilată într-un anumit moment. Concep-tul de formă universală a Domnului Suprem, care include pe toți semizeii cu diferitele lor planete este numit *adhidaivata*. Iar împreună cu sufletul individual, în corp este prezent Suprasufletul, reprezentarea pleneră a lui Śrī Kṛṣṇa. Acest Suprasuflet este numit Paramātmā sau *adhiyajña* și este situat în inimă. Cuvântul *eva* este deosebit de important în contextul acestei strofe, căci prin acest cuvânt Domnul scoate în evidență faptul că Paramātmā nu este diferit de El. Suprasufletul, Persoana Supremă a lui Dumnezeu, așezat alături de

sufletul individual, este martorul activităților sufletului individual și sursa diferitelor tipuri de conștiință ale sufletului. Suprasufletul îi dă sufletului individual prilejul de a acționa în mod liber, rămânând martorul activităților lui. Funcțiile tuturor acestor manifestări ale Domnului Suprem devin automate clare pentru devotul pur, conștient de Kṛṣṇa, angajat în slujirea transcendentă a Domnului. Forma universală gigantică a lui Dumnezeu, numită *adhidaiva*, este contemplată de neofitul care nu se poate apropia de Domnul Suprem în manifestarea Sa ca Suprasuflet. Neofitul este sfătuit să contemple forma universală sau *virāt-puruṣa*, ale cărei picioare sunt socotite a fi planetele inferioare, ochii săi sunt socotiți a fi soarele și luna iar capul său este socotit a fi sistemul planetelor superioare.

TEXTUL 5

अन्तकाले च मामेव स्मरन्मुक्त्वा कलेवरम् ।
यः प्रयाति स मद्भावं याति नास्त्यत्र संशयः ॥ ५ ॥

*anta-kāle ca mām eva
smaran muktvā kalevaram
yaḥ prayāti sa mad-bhāvaṁ
yāti nāsty atra saṁśayaḥ*

anta-kāle—la sfârșitul vieții; *ca*—și; *mām*—pe Mine; *eva*—cu siguranță; *smaran*—ținând minte; *muktvā*—părăsind; *kalevaram*—corpul; *yaḥ*—cel care; *prayāti*—pleacă; *saḥ*—el; *mat-bhāvam*—natura Mea; *yāti*—dobândește; *na*—nu; *asti*—este; *atra*—aici; *saṁśayaḥ*—îndoială.

Și oricine la sfârșitul vieții își părăsește corpul amintindu-și numai de Mine, atinge dintr-o dată natura Mea. Despre aceasta nu este nici o îndoială.

COMENTARIU

În versetul acesta se evidențiază importanța conștiinței de Kṛṣṇa. Orice om care își părăsește corpul în conștiință de Kṛṣṇa este transferat îndată în natura transcendentă a Domnului Suprem. Domnul Suprem este Cel mai pur dintre cei puri. Prin urmare, oricine este neconținut conștient de Kṛṣṇa este de asemenea cel mai pur dintre cei puri. Cuvântul *smaran* (amintindu-și) este important. Amintirea lui Kṛṣṇa nu este posibilă pentru sufletul impur care nu a

practicat conștiința de Kṛṣṇa în slujire devoțională. De aceea, omul trebuie să practice conștiința de Kṛṣṇa încă de la începutul vieții. Pentru cel ce dorește să obțină reușita la sfârșitul vieții sale, procesul amintirii lui Kṛṣṇa este esențial. De aceea, omul trebuie să cânte mereu, fără încetare, *mahā-mantra*—Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Śrī Caitanya ne-a sfătuit să fim la fel de răbdători precum copacii (*taror iva sahiṣṇunā*). Este posibil să apară foarte multe greutăți în calea celui ce cântă Hare Kṛṣṇa. Cu toate acestea, îndurând toate greutățile trebuie să continuăm să cântăm Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, astfel încât la sfârșitul vieții noastre să putem obține binefacerea deplină a conștiinței de Kṛṣṇa.

TEXTUL 6

यं यं वापि स्मरन् भावं त्यजत्यन्ते कलेवरम् ।
तं तमेवैति कौन्तेय सदा तद्भावभावितः ॥ ६ ॥

*yam yam vāpi smaran bhāvaṁ
tyajaty ante kalevaram
taṁ tam evaiti kaunteya
sadā tad-bhāva-bhāvitaḥ*

yam yam—oricare; *vā api*—fără excepție; *smaran*—reamintindu-și; *bhāvam*—natură; *tyajati*—își părăsește; *ante*—la sfârșit; *kalevaram*—corpul acesta; *tam tam*—similară; *eva*—cu siguranță; *eti*—obține; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *sadā*—întotdeauna; *tat*—acea; *bhāva*—stare de existență; *bhāvitaḥ*—reamintită.

Oricare ar fi starea de existență de care își aduce aminte cineva atunci când își părăsește corpul, o, fiu al lui Kuntī, acea stare o va atinge fără greș.

COMENTARIU

Procesul schimbării propriei naturi în momentul critic al morții este explicat aici. Omul care la sfârșitul vieții sale își părăsește corpul gândindu-se la Kṛṣṇa, atinge natura transcendentă a Domnului Suprem, dar nu este adevărat că acel ce se gândește la altceva decât la Kṛṣṇa atinge aceeași stare transcendentă. Cum poate cineva să moară păstrându-și starea potrivită? Mahārā-

ja Bharata, deși era o mare personalitate, la sfârșitul vieții sale s-a gândit la o căprioară, și astfel în viața următoare a fost transferat în corpul unei căprioare. Deși devenise o căprioară, el își aducea aminte de activitățile din viața trecută, însă era nevoit să accepte acel corp de animal. Bineînțeles că gândurile omului din timpul vieții se acumulează, influențând gândurile sale din momentul morții, și astfel viața aceasta creează următoarea viață a omului. Dacă în viața prezentă omul trăiește în starea bunătății și se gândește mereu la Kṛṣṇa, el poate să-și amintească de Kṛṣṇa la sfârșitul vieții. Aceasta îl va ajuta să fie transferat în natura transcendentă a lui Kṛṣṇa. Dacă un om este în mod transcendent absorbit în slujirea lui Kṛṣṇa, atunci corpul său următor va fi și el transcendent sau spiritual, și nu material. De aceea, cântarea mantrei Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare este procesul cel mai bun pentru schimbarea cu succes a stării de existență la sfârșitul vieții.

TEXTUL 7

तस्मात्सर्वेषु कालेषु मामनुस्मर युध्य च ।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्माभिवैष्यस्यसंशयः ॥ ७ ॥

*tasmāt sarveṣu kāleṣu
mām anusmara yudhya ca
mayy arpita-mano-buddhir
mām evaiṣyasi asaṁśayaḥ*

tasmāt—de aceea; *sarveṣu*—în toate; *kāleṣu*—ocaziile; *mām*—de Mine; *anusmara*—continuă să-ți amintești; *yudhya*—luptă; *ca*—și; *mayi*—la Mine; *arpita*—predând; *manaḥ*—mintea; *buddhiḥ*—intelectul; *mām*—la Mine; *eva*—cu siguranță; *eṣyasi*—vei ajunge; *asaṁśayaḥ*—fără nici o îndoială.

De aceea, o, Arjuna, tu trebuie să te gândești întotdeauna la Mine sub forma lui Kṛṣṇa și în același timp să-ți îndeplinești datoria prescrisă de a lupta. Cu activitățile tale dedicate Mie și cu mintea și inteligența fixate asupra Mea, vei ajunge la Mine fără nici o îndoială.

COMENTARIU

Această învățătură dată lui Arjuna este foarte importantă pentru toți oamenii

angajați în activități materiale. Domnul nu spune că omul trebuie să-și părăsească datoriile prescrise sau ocupațiile, ci poate să și le continue, și în același timp să se gândească la Kṛṣṇa cântând *mantra* Hare Kṛṣṇa. Acest lucru îl va elibera de contaminarea materială și îi va angaja mintea și intelectul în Kṛṣṇa. Cântând numele lui Kṛṣṇa, omul va fi transferat pe planeta supremă, Kṛṣṇaloka, fără nici o îndoială.

TEXTUL 8

अभ्यासयोगयुक्तेन चेतसा नान्यगामिना ।
परमं पुरुषं दिव्यं याति पार्थानुचिन्तयन् ॥ ८ ॥

abhyāsa-yoga-yuktena
cetasā nānya-gāminā
paramam puruṣam divyam
yāti pārthānucintayan

abhyāsa-yoga—prin practică; *yuktena*—fiind angajat în meditație; *cetasā*—de către minte și inteligență; *na anya-gāminā*—fără ca acestea să fie abătute; *paramam*—Cel Suprem; *puruṣam*—Personalitatea Divinității; *divyam*—transcendent; *yāti*—obține; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *anucintayan*—gândindu-se permanent la.

Cel ce meditează la Mine ca la Personalitatea Supremă a Divinității, cu mintea amintindu-și neîncetat de Mine, neabătându-se din cale, acela, o, Pārtha, este sigur că va ajunge la Mine.

COMENTARIU

În această strofă Śrī Kṛṣṇa subliniază importanța amintirii Sale. Amintirea lui Kṛṣṇa se redeșteaptă cântând *mahā-mantra* Hare Kṛṣṇa. Prin această practică a cântării și ascultării vibrației sonore a Domnului Suprem este implicată urechea, limba și mintea omului. Această meditație mistică este foarte ușor de practicat, ajutându-ne să ajungem la Domnul Suprem. *Puruṣam* înseamnă „cel ce se desfată“. Deși entitățile vii aparțin energiei marginale a Domnului Suprem, ele sunt contaminate de materie. Ele se consideră a fi beneficiarele desfătărilor, însă nu ele sunt supremul beneficiar al acestor desfătări. În această strofă se spune clar că supremul beneficiar al desfătărilor este Personalita-

tea Supremă a Divinității în diferitele Sale manifestări și expansiuni plene, cum ar fi Nārāyaṇa, Vāsudeva etc.

Prin cântarea *mantri* Hare Kṛṣṇa, devotul poate să se gândească permanent la obiectul adorării sale, Domnul Suprem, în oricare din aspectele Sale—Nārāyaṇa, Kṛṣṇa, Rāma etc. Această practică îl va purifica, iar la sfârșitul vieții sale, datorită cântării permanente, va fi transferat în împărăția lui Dumnezeu. Practica yoga înseamnă meditație asupra Suprasufletului dinăuntrul nostru; în mod similar, cântând *mantra* Hare Kṛṣṇa ne fixăm mintea mereu asupra Domnului Suprem. Mintea este nestatornică și de aceea este necesar ca ea să fie forțată să se gândească la Kṛṣṇa. Exemplul cel mai des citat este acela al omizii care se gândește să devină fluture și astfel este transformată în fluture în aceeași viață. La fel și noi, dacă ne vom gândi neconținut la Kṛṣṇa, cu siguranță că la sfârșitul vieții noastre vom avea aceeași alcătuire trupească precum Kṛṣṇa.

TEXTUL 9

कविं पुराणमनुशासितार-
मणोरणीयांसमनुस्मरेद्यः ।
सर्वस्य धातारमचिन्त्यरूप-
मादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥ ९ ॥

*kaviṁ purāṇam anuśāsītāram
aṅor aṅīyāṁsam anusmared yaḥ
sarvasya dhātāram acintya-rūpam
āditya-varṇaṁ tamaśaḥ parastāt*

kaviṁ—cel care cunoaște totul; *purāṇam*—cel mai vechi; *anuśāsītāram*—stăpânitorul; *aṅor*—decât atomul; *aṅīyāṁsam*—mai mărunț; *anusmaret*—se gândește mereu; *yaḥ*—cel care; *sarvasya*—al tuturor; *dhātāram*—susținătorul; *acintya*—de neînchipuit; *rūpam*—a cărui formă; *āditya-varṇam*—luminoasă ca soarele; *tamaśaḥ*—față de întuneric; *parastāt*—transcendent.

Cineva ar trebui să mediteze asupra Persoanei Supreme ca fiind Cel ce cunoaște totul, Cel mai bătrân dintre toți, stăpânitorul, mai mic decât cel mai mic lucru, susținătorul tuturor, Cel aflat dincolo de întreaga

concepție materială, Cel de neconceput și care este întotdeauna o persoană. El este luminos precum soarele și este transcendent, dincolo de această natură materială.

COMENTARIU

Procesul cugetării la Cel Suprem este menționat în această strofă. Lucrul cel mai important este faptul că El nu este impersonal sau vid. Nu se poate medita la ceva impersonal sau vid. Acest lucru este extrem de dificil. Procesul cugetării la Kṛṣṇa este însă foarte ușor și este arătat aici în mod concret. Înainte de toate, Domnul este *puruṣa*, o persoană—deci ne gândim la persoana Rāma și la persoana Kṛṣṇa. Și fie că ne gândim la Rāma sau la Kṛṣṇa, felul în care El este conceput este descris în această strofă din *Bhagavad-gītā*. Domnul este *kavi*; aceasta înseamnă că El cunoaște trecutul, prezentul și viitorul, și deci cunoaște totul. El este persoana cea mai veche, pentru că El este originea tuturor lucrurilor; toate se nasc din El. De asemenea, El este stăpânitorul suprem al universului și tot El este susținătorul și învățătorul umanității. El este mai mărunț decât cel mai mic lucru. Entitatea vie este a zecea parte din grosimea firului de păr, dar Domnul este atât de neînchipuit de mărunț, încât poate intra în inima acestei particule. De aceea, El este considerat mai mărunț decât cel mai mic lucru. În calitatea Sa de Suprem, El poate intra în atom și în inima celor mai mici entități, controlându-le astfel în calitate de Suprasuflet. Deși este atât de mic, El este totuși atotpătrunzător și susținătorul tuturor. De El sunt susținute toate sistemele planetare. Ne minunăm adesea cum pot pluti aceste planete în spațiu. Aici se afirmă că Domnul Suprem, prin energia sa de neînchipuit, susține toate aceste imense planete și sisteme de galaxii. Cuvântul *acintya* („de neînchipuit“) este foarte semnificativ în acest context. Energia lui Dumnezeu este dincolo de concepția noastră, dincolo de jurisdicția gândirii noastre, și de aceea este numită „de neînchipuit“ (*acintya*). Cine poate contrazice aceasta? El pătrunde lumea materială și totuși este dincolo de ea. Noi nu putem înțelege nici măcar această lume materială—care este neînsemnată în comparație cu cea spirituală—deci cum am putea înțelege ceea ce este dincolo de ea? *Acintya* înseamnă ceea ce este dincolo de lumea materială, ceea ce nu poate fi atins prin argumente, logică și speculație filozofică, ceea ce este de neconceput. Prin urmare, oamenii înțelepți, lăsând de-o parte argumentele și speculațiile nefolositoare, trebuie să accepte ceea ce se afirmă în scripturi precum *Vedele*, *Bhagavad-gītā*, și *Śrīmad-Bhāgavatam*, și să urmeze principiile stabilite de acestea. Aceasta îl va conduce pe om către cunoaștere.

TEXTUL 10

प्रयाणकाले मनसाचलेन
 भक्त्या युक्तो योगबलेन चैव ।
 भ्रुवोर्मध्ये प्राणमावेश्य सम्यक्
 स तं परं पुरुषमुपैति दिव्यम् ॥१०॥

*prayāṇa-kāle manasācalena
 bhaktyā yukto yoga-balena caiva
 bhruvor madhye prāṇam āveśya samyak
 sa taṁ paraṁ puruṣam upaiti divyam*

prayāṇa-kāle—la vremea morții; *manasā*—cu mintea; *acalena*—fără să se abată; *bhaktyā*—cu deplină devoțiune; *yuktaḥ*—angajat; *yoga-balena*—prin puterea yogăi; *ca*—și; *eva*—cu siguranță; *bhruvoḥ*—cele două sprâncene; *madhye*—între; *prāṇam*—suflul vital; *āveśya*—statornicind; *samyak*—complet; *saḥ*—el; *taṁ*—această; *param*—transcendentă; *puruṣam*—Persoană a lui Dumnezeu; *upaiti*—dobândește; *divyam*—în împărăția spirituală.

Cel care în clipa morții își fixează suflul vital între cele două sprâncene și prin puterea yogăi, cu mintea neclintită, își aduce aminte de Domnul Suprem cu deplină devoțiune, va ajunge cu siguranță la Personalitatea Supremă a Divinității.

COMENTARIU

În versetul acesta se arată limpede că în momentul morții mintea trebuie să fie fixată în devoțiunea față de Personalitatea Supremă a Divinității. Pentru cei ce au practicat yoga se recomandă să își ridice forța vitală între sprâncene (adică în *ājñā-cakra*). Aici se sugerează practica lui *ṣaṭ-cakra-yoga*, care cuprinde meditația pe cele șase *cakra*. Un devot pur nu practică o asemenea yoga, însă deoarece el este mereu angajat în conștiința de Kṛṣṇa, poate să-și amintească în momentul morții de Personalitatea Supremă a Divinității prin grația Sa. Acest lucru este explicat în versetul al patrusprezecelea.

Folosirea în mod special a cuvântului *yoga-balena* este semnificativă în această strofă, căci fără a practica yoga—fie *ṣaṭ-cakra-yoga* ori *bhakti-yoga*—omul nu poate ajunge la această stare transcendentă în clipa morții. Omul nu-și poate aminti brusc de Domnul Suprem atunci când moare, ci trebuie

să fi practicat un anumit sistem de yoga, în mod special sistemul *bhakti-yoga*. Întrucât atunci când omul moare mintea sa este foarte tulburată, el trebuie să practice calea spirituală a yogăi de-a lungul vieții.

TEXTUL 11

यदक्षरं वेदविदो वदन्ति
 विशन्ति यद्यतयो वीतरागाः ।
 यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्यं चरन्ति
 तत्ते पदं सङ्गहेण प्रवक्ष्ये ॥११॥

*yad akṣaram veda-vido vadanti
 viśanti yad yatayo vīta-rāgāḥ
 yad icchanto brahmacaryam caranti
 tat te padam saṅgrahena pravakṣye*

yat—care; *akṣaram*—silaba *om*; *veda-vidaḥ*—cunoscătorii *Vedelor*; *vadanti*—rostesc; *viśanti*—intră; *yat*—în care; *yatayaḥ*—mari înțelepți; *vīta-rāgāḥ*—care fac parte din ordinul renunțării; *yat*—care; *icchantāḥ*—doresc; *brahmacaryam*—celibatul; *caranti*—practică; *tat*—această; *te*—ție; *padam*—situație; *saṅgrahena*—pe scurt; *pravakṣye*—îți voi explica.

Învățații cunoscători ai Vedelor, care rostesc omkāra și sunt mari înțelepți, ce au ales calea renunțării, intră în Brahman. Cel ce dorește o astfel de perfecțiune va practica celibatul. Acum îți voi explica pe scurt acest proces prin care omul poate atinge eliberarea.

COMENTARIU

Śrī Kṛṣṇa i-a recomandat lui Arjuna practicarea sistemului *śat-cakra-yoga*, în care suflul vital este plasat între sprâncene. Fiind încredințat că Arjuna n-ar putea ști cum să practice *śat-cakra-yoga*, Domnul îi explică acest proces în strofele următoare. Domnul spune că Brahman, deși este unul fără al doilea, are felurite manifestări și aspecte. În special pentru impersonaliști, *akṣara* sau *omkāra*—adică silaba *om*—este identică cu Brahman. Kṛṣṇa explică aici ce este impersonalul Brahman în care intră înțelepții care au ales calea renunțării.

În sistemul cunoașterii vedice discipolii sunt sfătuiți încă de la început să facă să vibreze sunetul *om* și să învețe despre supremul Brahman impersonal,

trăind împreună cu maestrul spiritual în deplină castitate. În acest fel ei realizează două din aspectele lui Brahman. Această practică este foarte importantă pentru progresul discipolilor în viața spirituală, dar în prezent această viață de *brahmacārī* (băiat necăsătorit ce ține jurământ de castitate) nu mai este nicidecum posibilă. Structura socială a lumii s-a schimbat atât de mult, încât nu se mai poate practica această castitate încă de la începutul vieții celor ce studiază. În lume există multe instituții pentru diverse domenii de cunoaștere, dar nu se cunosc instituții în care cei ce studiază să fie educați conform principiilor unui *brahmacārī*. Fără practicarea castității progresul în viața spirituală este foarte dificil. De aceea Śrī Caitanya ne-a înștiințat că, potrivit poruncilor scripturii, pentru această epocă a lui Kali nici un alt proces de realizare a Supremului nu este posibil, în afară de cântarea numelor sfinte ale lui Śrī Kṛṣṇa: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.

TEXTUL 12

सर्वद्वाराणि संयम्य मनो हृदि निरुध्य च ।
मूर्ध्न्याधायान्मनः प्राणमास्थितो योगधारणाम् ॥१२॥

*sarva-dvārāṇi saṁyamya
mano hṛdi nirudhya ca
mūrdhny ādhāyātmanah prāṇam
āsthito yoga-dhāraṇām*

sarva-dvārāṇi—toate porțile corpului; *saṁyamya*—controlând; *manah*—mintea; *hṛdi*—în inimă; *nirudhya*—reținând; *ca*—și; *mūrdhni*—în cap; *ādhāya*—fixând; *ātmanah*—al sufletului; *prāṇam*—suflu vital; *āsthitaḥ*—situat în; *yoga-dhāraṇām*—starea de yoga.

Starea de yoga înseamnă detașarea de toate angajamentele simțurilor. Închizând toate porțile simțurilor și fixându-și mintea asupra inimii și suflul vital în creștetul capului, acela se statornicește în yoga.

COMENTARIU

Pentru a practica yoga așa cum se sugerează aici, omul trebuie să închidă porțile tuturor plăcerilor simțurilor. Această practică se numește *pratyāhāra* sau retragerea simțurilor de la obiectele simțurilor. Organele de simț desti-

nate cunoașterii—ochii, urechile, nasul, limba și pielea—trebuie să fie complet stăpânite și nu trebuie să li se îngăduie să fie implicate în propria satisfacție. În acest fel mintea se concentrează asupra lui Paramātmā din inimă și forța vitală se ridică în creștetul capului. Acest proces este descris amănunțit în capitolul șase. Dar, așa cum s-a menționat anterior, această practică nu se potrivește în această epocă. Procesul cel mai bun este conștiința de Kṛṣṇa. Cel ce este în stare să-și fixeze mintea asupra lui Kṛṣṇa în slujirea devoțională, poate foarte ușor să rămână netulburat în starea de transă spirituală sau *samādhi*.

TEXTUL 13

ॐ इत्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन् ।
यः प्रयाति त्यजन्देहं स याति परमां गतिम् ॥१३॥

*om ity ekākṣaram brahma
vyāharan mām anusmaran
yaḥ prayāti tyajan deham
sa yāti paramām gatim*

om—combinația de litere *om* (*omkāra*); *iti*—astfel; *eka-akṣaram*—silaba unică; *brahma*—absolutul; *vyāharan*—vibrând; *mām*—de Mine (Kṛṣṇa); *anusmaran*—amintindu-și; *yaḥ*—cel care; *prayāti*—părăsește; *tyajan*—renunțând; *deham*—la acest corp; *saḥ*—el; *yāti*—obține; *paramām*—suprema; *gatim*—destinație.

Fiind situat în practica yoga și rostind vibrația silabei sacre om̐, suprema combinație de litere, cel ce își păărăsește corpul gândindu-se la Personalitatea Supremă a Divinității, va ajunge cu siguranță pe planetele spirituale.

COMENTARIU

Aici se afirmă în mod clar că silaba *om̐*, Brahman și Śrī Kṛṣṇa nu sunt ceva diferit. Sunetul impersonal al lui Kṛṣṇa este *om̐*, dar sunetul Hare Kṛṣṇa include și *om̐*. Cântarea *mantrei* Hare Kṛṣṇa este clar recomandată pentru această epocă. Deci dacă cineva își păărăsește corpul la sfârșitul vieții cântând Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, el va ajunge cu siguranță pe una din planetele spirituale.

le, potrivit cu calitatea practicii sale. Devoții lui Kṛṣṇa ajung pe planeta lui Kṛṣṇa, Goloka Vṛndāvana. Pentru personaliști există alte nenumărate planete, cunoscute ca planetele ce alcătuiesc Vaikuṅṭha, situate în cerul spiritual, în vreme ce impersonaliștii rămân situați în *brahmajyoti*.

TEXTUL 14

अनन्यचेताः सततं यो मां स्मरति नित्यशः ।
तस्याहं सुलभः पार्थ नित्ययुक्तस्य योगिनः ॥१४॥

ananya-cetāḥ satatam
yo mām smarati nityaśaḥ
tasyāham sulabhaḥ pārtha
nitya-yuktasya yoginaḥ

ananya-cetāḥ—cu mintea neabătută; *satatam*—întotdeauna; *yaḥ*—cel care; *mām*—de Mine (Kṛṣṇa); *smarati*—își amintește; *nityaśaḥ*—în mod regulat; *tasya*—pentru acela; *aham*—Eu; *su-labhaḥ*—foarte ușor de dobândit; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *nitya*—în mod regulat; *yuktasya*—angajat; *yoginaḥ*—pentru devotul.

Pentru cel ce își amintește întotdeauna de Mine, fără abatere, Eu sunt ușor de dobândit, o, fiu al lui Pṛthā, datorită angajamentului său constant în slujirea devoțională.

COMENTARIU

Această strofă descrie în mod special destinația ultimă atinsă de devoții neprihăniți care slujesc Personalitatea Supremă a Divinității prin *bhakti-yoga*. Strofele anterioare menționează patru categorii diferite de devoți—cei năpăstuiți, cei curioși, cei care caută câștiguri materiale și filozofii speculativi. De asemenea, au fost descrise diferite metode de eliberare: *karma-yoga*, *jñāna-yoga* și *haṭha-yoga*. Principiile acestor sisteme yoga cuprind și o parte de *bhakti*, dar versetul acesta menționează în mod special *bhakti-yoga* pură, fără nici un amestec de *jñāna*, *karma* sau *haṭha*. Așa cum indică cuvintele *ananya-cetāḥ*, în *bhakti-yoga* pură devotul nu dorește nimic altceva decât pe Kṛṣṇa. Un devot pur nu dorește să ajungă pe planetele cerești, nici nu caută unirea cu *brahmajyoti* sau salvarea și eliberarea din capcana materiei. Devotul pur nu dorește nimic. În *Caitanya-caritāmṛta* devotul pur este numit *niṣkāma*, ceea

ce înseamnă că el nu are nici o dorință pentru propriul său interes. Doar lui îi aparține pacea desăvârșită, iar nu aceluia care râvnesc câștiguri personale. În timp ce un *jñāna-yogī*, *karma-yogī* sau *haṭha-yogī* are propriile interese egoiste, un devot desăvârșit nu are alt interes decât să facă plăcere Personalității Supreme a Divinității. De aceea Domnul spune că pentru orice om care este un devot neclintit al Său, El este ușor de atins.

Un devot pur se angajează permanent în slujirea devoțională față de Kṛṣṇa într-unul din aspectele Sale personale. Kṛṣṇa are felurite expansiuni plene și încarnări precum Rāma și Nṛsimha, iar un devot poate alege să-și fixeze mintea în slujirea devoțională asupra oricăreia din aceste forme transcendente ale Domnului Suprem. Acest devot nu mai întâlnește nici una din problemele care îi afectează pe practicantii celorlalte tipuri de yoga. *Bhakti-yoga* este foarte simplă și pură, și ușor de îndeplinit. Se poate începe doar prin cântarea lui Hare Kṛṣṇa. Dumnezeu este îndurător față de oricine, dar așa cum am explicat deja, El este înclinat în mod special către cei ce Îl slujesc mereu fără să se abată. Domnul îi ajută pe acești devoți în diferite feluri. Cum se afirmă în *Vede* (*Kaṭha Upaniṣad* 1.2.23), *yam evaiṣa vṛṇute tena labhyas/ tasyaiṣa ātmā vivṛṇute tanurṁ svām*: cel ce se predă cu totul și se angajează în slujirea devoțională a Domnului Suprem, Îl poate înțelege pe Domnul Suprem așa cum este El. Și așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā* (10.10), *dadāmi buddhi-yogam tam*: Domnul îi dă unui asemenea devot destulă înțelepciune, astfel încât până la urmă devotul poate să ajungă la El, în împărăția Sa spirituală.

Caracteristica specială a devotului pur este aceea că el cugetă mereu la Kṛṣṇa, neabătut și fără să țină seama de timp sau loc. Nimic nu trebuie să-l împiedice. El trebuie să fie în stare să-și îndeplinească slujirea oriunde și ori-când. Unii spun că devotul trebuie să rămână în locurile sfinte, cum este Vṛndāvana sau vreunul din orașele sfinte în care a trăit Domnul, dar un devot pur poate să trăiască oriunde și să creeze în jurul său atmosfera din Vṛndāvana prin slujirea sa devoțională. De altfel, Śrī Advaita i-a spus lui Śrī Caitanya: „Oriunde ești Tu, o, Stăpâne, acolo se află și Vṛndāvana.“

Așa cum indică și cuvintele *satatam* și *nityaśaḥ*, care înseamnă „întotdeauna“ și „în mod regulat“ sau „în fiecare zi“, un devot pur își amintește permanent de Kṛṣṇa și meditează asupra Sa. Acestea sunt calitățile unui devot pur, pentru care Domnul este cel mai ușor de dobândit. *Bhakti-yoga* este sistemul pe care *Gītā* îl recomandă mai presus de toate celelalte. În general, acești *bhakti-yogī* sunt angajați în cinci feluri diferite: (1) *śānta-bhakta*, cel angajat în slujirea devoțională în mod neutru; (2) *dāśya-bhakta*, cel angajat în slujirea devoțională ca servitor; (3) *sākhya-bhakta*, cel angajat ca prieten; (4) *vātsalya-*

bhakta, cel angajat ca părinte; și (5) *mādhurya-bhakta*, cel angajat în iubirea conjugală a Domnului Suprem. În oricare din aceste căi, devotul pur este angajat permanent în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului Suprem și nu-L poate uita pe Domnul Suprem, astfel că pentru el este ușor de ajuns la Dumnezeu. Devotul pur nu-L poate uita pe Domnul Suprem nici măcar o clipă, și la fel și Domnul Suprem nu-l poate uita pe devotul Său cel pur nici măcar o clipă. Aceasta este marea binecuvântare a procesului conștiinței de Kṛṣṇa cântând *mahā-mantra*—Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.

TEXTUL 15

मामुपेत्य पुनर्जन्म दुःखालयमशाश्वतम् ।
नाप्नुवन्ति महात्मानः संसिद्धिं परमां गताः ॥१५॥

*mām upetya punar janma
duḥkhālayam aśāsvatam
nāpnuvanti mahātmānaḥ
saṁsiddhim paramām gatāḥ*

mām—pe Mine; *upetya*—dobândind; *punaḥ*—din nou; *janma*—naștere; *duḥkha-ālayam*—loc al suferinței; *aśāsvatam*—trecător; *na*—niciodată; *āpnuvanti*—ating; *mahā-ātmānaḥ*—marile suflete; *saṁsiddhim*—perfectiunea; *paramām*—supremă; *gatāḥ*—cei care au dobândit.

După ce au ajuns la Mine, marile suflete care sunt yoghini ce practică devoțiunea nu se mai întorc niciodată în această lume trecătoare și plină de suferințe, căci ei au atins cea mai înaltă perfecțiune.

COMENTARIU

Întrucât această lume materială trecătoare este plină de suferințele nașterii, bătrâneții, bolii și morții, în mod firesc cel care realizează cea mai înaltă desăvârșire și ajunge pe planeta supremă, Kṛṣṇaloka sau Goloka Vṛndāvana, nu mai dorește să se reîntoarcă. Planeta supremă este numită în scrierile vedice *avyakta* și *akṣara* sau *paramā gati*; altfel spus, acea planetă este dincolo de viziunea noastră materială și este de neexplicat, dar este țelul cel mai înalt,

destinația marilor suflete, *mahātmā*. Acești *mahātmā* primesc mesaje transcendente de la devoții realizați și astfel își dezvoltă treptat slujirea devoțională în conștiința de Kṛṣṇa și devin atât de absorbiți în slujirea transcendentă încât nu mai doresc să fie înălțați pe nici una din planetele materiale și nici măcar nu mai doresc să fie transferați pe vreuna din planetele spirituale. Ei nu-L doresc decât pe Kṛṣṇa și să fie alături de Kṛṣṇa, și nimic altceva. Aceasta este cea mai înaltă desăvârșire a vieții. Această strofă menționează în mod special pe devoții personaliști ai Domnului Suprem Kṛṣṇa. Acești devoți ajunși la conștiința de Kṛṣṇa realizează cea mai înaltă perfecțiune a vieții. Cu alte cuvinte, ei sunt sufletele supreme.

TEXTUL 16

आब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्तिनोऽर्जुन ।
मामुपेत्य तु कौन्तेय पुनर्जन्म न विद्यते ॥१६॥

ā-brahma-bhuvanāl lokāḥ
punar āvartino 'rjuna
mām upetya tu kaunteya
punar janma na vidyate

ā-brahma-bhuvanāt—începând de la planeta Brahmaloka; *lokāḥ*—sistemele planetare; *punaḥ*—din nou; *āvartinaḥ*—reîntorcându-se; *arjuna*—o, Arjuna; *mām*—la Mine; *upetya*—sosind; *tu*—dar; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *punaḥ janma*—renașterea; *na*—niciodată; *vidyate*—are loc.

De la cea mai înaltă planetă din lumea materială și până la cea mai de jos, toate sunt locuri ale suferinței, în care au loc neîncetat nașterea și moartea. Dar cel care ajunge în sălașul Meu, o, fiu al lui Kuntī, acela nu se va mai naște niciodată.

COMENTARIU

Toate tipurile de yoghini—*karma*, *jñāna*, *hatha* etc.—trebuie eventual să atingă perfecțiunea devoțională în *bhakti-yoga* sau conștiința de Kṛṣṇa, înainte de a putea să ajungă în sălașul spiritual al lui Kṛṣṇa din care să nu se mai întorcă. Cei ce ating cele mai înalte planete materiale, planetele semi-zeilor, sunt supuși din nou nașterilor și morților repetate. Așa cum oamenii de pe pământ sunt înălțați pe planetele superioare, oamenii de pe acele pla-

nete, cum ar fi Brahmalo, Candraloka și Indraloka cad pe pământ. Săvârșirea sacrificiului numit *pañcāgni-vidyā*, recomandat în *Chāndogya Upaniṣad*, îl face pe om capabil să ajungă în Brahmalo, dar dacă acolo el nu cultivă conștiința de Kṛṣṇa, atunci trebuie să se reîntoarcă pe pământ. Cei care progresează în conștiința de Kṛṣṇa pe planetele superioare sunt ridicați treptat pe planete din ce în ce mai înalte, iar în momentul devastării universului sunt transferați în eterna împărăție spirituală. Śrīdhara Svāmī în comentariul său la *Bhagavad-gītā* citează această strofă:

*brahmaṇā saha te sarve
samprāpte pratisaṅcare
parasyānte kṛtātmānaḥ
praviśanti param padam*

„Când are loc devastarea acestui univers material, Brahmā și devoții săi, care sunt permanent angajați în conștiința de Kṛṣṇa, sunt cu toții transferați în universul spiritual și pe anumite planete spirituale, potrivit cu dorințele lor.“

TEXTUL 17

सहस्रयुगपर्यन्तमहर्यद् ब्रह्मणो विदुः ।
रात्रिं युगसहस्रान्तां तेऽहोरात्रविदो जनाः ॥१७॥

*sahasra-yuga-paryantam
ahar yad brahmaṇo viduḥ
rātrim yuga-sahasrāntām
te 'ho-rātra-vido janāḥ*

sahasra—o mie; *yuga*—de epoci; *paryantam*—incluzând; *ahaḥ*—ziua; *yad*—care; *brahmaṇaḥ*—este a lui Brahmā; *viduḥ*—ei știu; *rātrim*—noaptea; *yuga*—epoci; *sahasra-antām*—se sfârșește tot după o mie de; *te*—aceia; *ahaḥ-rātra*—ziua și noaptea; *vidaḥ*—care înțeleg; *janāḥ*—oamenii.

După calculul omenesc, o mie de epoci puse laolaltă durează cât o zi a lui Brahma. Și tot atât de mare este durata nopții sale.

COMENTARIU

Durata universului material este limitată. Ea se manifestă în cicluri de *kalpa*. O *kalpa* este o zi a lui Brahmā, iar o zi a lui Brahmā cuprinde o mie de cicluri

ale celor patru *yuga* sau epoci—Satya, Tretā, Dvāpara și Kali. Ciclul lui Satya este caracterizat prin virtute, înțelepciune și religiozitate, practic neexistând ignoranță și viciu, iar acest *yuga* durează 1.728.000 de ani. În Tretā-yuga apare viciul și acest *yuga* durează 1.296.000 de ani. În Dvāpara-yuga declinul virtuții și religiei sporește și mai mult iar acest *yuga* durează 864.000 de ani. Și în final, în Kali-yuga (*yuga* în care ne aflăm noi de 5000 de ani încoace) există din belșug certuri, ignoranță, necredință și viciu, iar adevărata virtute este practic inexistentă; acest *yuga* durează 432.000 de ani. În Kali-yuga viciul sporește atât de mult, încât la capătul acestui *yuga* apare Domnul Suprem Însuși sub forma lui Kalki *avatāra*, îi zdrobește pe demoni, îi scapă pe devoții Săi și inaugurează un alt Satya-yuga. După care acest ciclu pornește din nou. Când aceste patru *yuga* s-au rotit de o mie de ori, aceasta este o zi a lui Brahmā, și tot atât ține și o noapte. Brahmā trăiește o sută de „ani“ și apoi moare. Acești o sută de ani potrivit calculelor pământești ar totaliza 311 trilioane și 40 de bilioane de ani pământești. După aceste calcule viața lui Brahmā pare fantastică și nesfârșită, dar din punct de vedere al eternității ea este la fel de scurtă ca sclipirea unui fulger. În Oceanul Cauzal există nenumărați Brahmā care apar și dispar ca bulele de aer în oceanul Atlantic. Brahmā și creațiile sale fac parte cu totul din universul material și de aceea se află în continuă devenire.

În universul material, nici măcar Brahmā nu este ferit de procesul nașterii, bătrâneții, bolii și morții. Însă Brahmā este angajat direct în slujba Domnului Suprem, ocupându-se de administrarea acestui univers și de aceea el atinge de îndată eliberarea. Unii *sannyāsī* mai elevați sunt promovați pe planeta specială a lui Brahmā, numită Brahmāloka, care este planeta cea mai înaltă din universul material și care supraviețuiește tuturor planetelor cerești de la nivelele superioare ale sistemului planetar, dar la vremea convenită Brahmā și toți locuitorii din Brahmāloka sunt supuși morții, potrivit legilor naturii materiale.

TEXTUL 18

अव्यक्ताद् व्यक्तयः सर्वाः प्रभवन्त्यहरागमे ।
रात्र्यागमे प्रलीयन्ते तत्रैवाव्यक्तसंज्ञके ॥१८॥

*avyaktād vyaktayaḥ sarvāḥ
prabhavanty ahar-āgame*

*rātry-āgame praliyante
tatraivāvyakta-samjñake*

avyaktāt—din nemanifestare; *vyaktayaḥ*—entitățile vii; *sarvāḥ*—toate; *prabhavanti*—devin manifestate; *ahaḥ-āgame*—la începutul zilei; *rātri-āgame*—la căderea nopții; *praliyante*—sunt anihilate; *tatra*—în aceasta; *eva*—desigur; *avyakta*—nemanifestare; *samjñake*—care se numește.

La începutul zilei lui Brahmā toate entitățile vii devin manifestate din starea de nemanifestare, iar apoi la căderea nopții ele se contopesc din nou în nemanifestare.

TEXTUL 19

भूतग्रामः स एवायं भूत्वा भूत्वा प्रलीयते ।
रात्र्यागमेऽवशः पार्थ प्रभवत्यहरागमे ॥१९॥

*bhūta-grāmaḥ sa evāyaṁ
bhūtvā bhūtvā praliyate
rātry-āgame 'vaśaḥ pārtha
prabhavaty ahar-āgame*

bhūta-grāmaḥ—mulțimea tuturor entităților vii; *saḥ*—acestea; *eva*—desigur; *ayam*—acest; *bhūtvā bhūtvā*—născându-se în mod repetat; *praliyate*—este anihilat; *rātri*—nopții; *āgame*—la sosirea; *avaśaḥ*—în mod automat; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *prabhavati*—se manifestă; *ahaḥ*—zilei; *āgame*—la sosirea.

Astfel, din nou și din nou, la sosirea zilei lui Brahmā iau ființă toate entitățile vii, iar odată cu sosirea nopții lui Brahmā ele sunt anihilate, fără să se poată împotrivi.

COMENTARIU

Cei mai puțin inteligenți, care încearcă să rămână în lumea materială, pot să fie ridicați pe planetele mai înalte și apoi din nou trebuie să coboare pe planeta pământeană. În timpul zilei lui Brahmā ei pot să-și desfășoare activitățile

pe planetele superioare și inferioare din această lume materială, dar la venirea nopții lui Brahmā vor fi cu toții anihilați. În timpul zilei ei primesc diferite corpuri necesare activităților materiale, iar noaptea nu mai au corpuri, ci rămân compacti în corpul lui Vișṇu. Apoi, la sosirea zilei lui Brahmā, ei se manifestă din nou. *Bhūtṽ bhūtṽ pralīyate*: în timpul zilei ei devin manifestați iar noaptea sunt din nou anihilați. În final, când viața lui Brahmā se sfârșește, ei sunt cu toții anihilați și rămân în nemanifestare milioane și milioane de ani. Iar atunci când Brahmā se naște din nou într-o altă epocă, ei se manifestă din nou. În acest fel ei sunt prinși de magia lumii materiale. Dar oamenii inteligenți care se dedică conștiinței de Kṛṣṇa își folosesc viața umană în întregime pentru slujirea devoțională a Domnului, cântând Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. În acest fel ei se mută chiar din această viață pe planeta spirituală a lui Kṛṣṇa, devenind veșnic fericiți acolo, nefiind supuși acestor renașteri.

TEXTUL 20

परस्तस्मात्तु भावोऽन्योऽव्यक्तोऽव्यक्तात्सनातनः ।
यः स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्सु न विनश्यति ॥२०॥

*paras tasmāt tu bhāvo 'nyo
'vyakto 'vyaktāt sanātanaḥ
yaḥ sa sarveṣu bhūteṣu
naśyatsu na vinaśyati*

paraḥ—transcendentă; *tasmāt*—față de aceasta; *tu*—dar; *bhāvaḥ*—natură; *anyaḥ*—altă; *avyaktaḥ*—nemanifestată; *avyaktāt*—față de cea nemanifestată; *sanātanaḥ*—eternă; *yaḥ saḥ*—cea care; *sarveṣu*—întreaga; *bhūteṣu*—manifestare; *naśyatsu*—fiind anihilată; *na*—niciodată; *vinaśyati*—este anihilată.

Însă există o altă natură nemanifestată, care este eternă și transcendentă față de starea de manifestare și nemanifestare a materiei. Aceasta este supremă și nu este niciodată anihilată. Când întreaga lume este anihilată, acea parte rămâne neschimbată.

COMENTARIU

Energia spirituală superioară a lui Kṛṣṇa este transcendentă și eternă. Ea este dincolo de schimbările naturii materiale, care se manifestă și piere odată cu

zilele și nopțile lui Brahmā. Energia superioară a lui Kṛṣṇa este din punct de vedere calitativ complet opusă naturii materiale. Natura superioară și cea inferioară sunt explicate în capitolul șapte.

TEXTUL 21

अव्यक्तोऽक्षर इत्युक्तस्तमाहुः परमां गतिम् ।
यं प्राप्य न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥२१॥

*avyakto 'kṣara ity uktas
tam āhuḥ paramām gatim
yam prāpya na nivartante
tad dhāma paramam mama*

avyaktaḥ—nemanifestat; *akṣarah*—indestructibil; *iti*—astfel; *uktaḥ*—este numit; *tam*—acela; *āhuḥ*—este cunoscut; *paramām*—cea mai înaltă; *gatim*—destinație; *yam*—pe care; *prāpya*—dobândind-o; *na*—niciodată; *nivartante*—se întoarce; *tat*—acel; *dhāma*—sălaș; *paramam*—suprem; *mama*—al Meu.

Ceea ce vedanștii descriu ca nemanifestat și infailibil, ceea ce este cunoscut ca destinație supremă, acel loc de unde, odată ajuns, cineva nu se mai întoarce niciodată—acela este sălașul Meu suprem.

COMENTARIU

Sălașul suprem al Personalității Divinității, Kṛṣṇa, este descris în *Brahma-saṁhitā* ca *cintāmaṇi-dhāma*, locul în care toate dorințele se împlinesc. Sălașul suprem al lui Śrī Kṛṣṇa, cunoscut ca Goloka Vṛndāvana, este plin de palate făcute din pietre magice care împlinesc dorințele (*cintāmaṇi*). Tot acolo se găesc „pomii dorinței“ care furnizează la cerere orice fel de mâncare, ca și vacile numite *surabhi* care dau o cantitate nelimitată de lapte. În acest sălaș, Domnul este slujit de sute de mii de zeițe ale norocului (Lakṣmī) și este numit Govinda, Domnul primordial și cauza tuturor cauzelor. Domnul obișnuiește să cânte din flautul Său (*veṇuṁ kvaṇantam*). Forma Sa transcendentă este cea mai atrăgătoare din toate lumile; ochii Săi sunt ca petelele de lotus iar culoarea corpului Său este întunecată ca norii. El este atât de atrăgător, încât frumusețea Sa întrece pe cea a o mie de Cupidoni. El este înveșmântat în culoarea șofranului, poartă o ghirlandă în jurul gâtului și o pană

de păun în păr. În *Bhagavad-gītā* Śrī Kṛṣṇa face doar o mică aluzie la sălașul Său personal, Goloka Vṛndāvana, care este planeta cea mai minunată din lumea spirituală. O descriere foarte vie se găsește în *Brahma-saṁhitā*. Scrierile vedice (*Kaṭha Upaniṣad* 1.3.11) afirmă că nu există nimic superior acestui sălaș al Supremului Dumnezeu și că acest sălaș este destinația finală (*puruṣān na paraṁ kiñcit sā kāṣṭhā paramā gatih*). Cel ce ajunge acolo nu se mai întoarce niciodată în lumea materială. Sălașul suprem al lui Kṛṣṇa și Kṛṣṇa Însuși nu diferă, fiind de aceeași calitate spirituală. Pe acest pământ, ținutul Vṛndāvana situat la nouăzeci de mile sud-est de Delhi este replica celui suprem Goloka Vṛndāvana situat în cerul spiritual. Atunci când Kṛṣṇa a coborât pe pământ, petrecerile Sale au avut loc în acest ținut cunoscut ca Vṛndāvana, cuprinzând o zonă de 84 de mile pătrate în districtul Mathurā din India.

TEXTUL 22

पुरुषः स परः पार्थ भक्त्या लभ्यस्त्वनन्यया ।
यस्यान्तःस्थानि भूतानि येन सर्वमिदं ततम् ॥२२॥

*puruṣaḥ sa paraḥ pārtha
bhaktyā labhyas tv ananyayā
yasyāntaḥ-sthāni bhūtāni
yena sarvam idaṁ tatam*

puruṣaḥ—Persoana Supremă; *saḥ*—El; *paraḥ*—Cel Suprem, față de care nu este nimeni mai mare; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *bhaktyā*—prin slujirea devoțională; *labhyaḥ*—poate fi dobândit; *tu*—dar; *ananyayā*—neprihănită; *yasya*—al căruia; *antaḥ-sthāni*—înăuntrul; *bhūtāni*—întreaga manifestare materială; *yena*—de care; *sarvam*—tot; *idaṁ*—ceea ce se poate vedea; *tatam*—este pătruns.

Personalitatea Supremă a Divinității, care este mai măreață decât toate, poate fi atinsă prin devoțiunea neprihănită. Deși rămâne în sălașul Său, El este atotpătrunzător și toate sunt situate în El.

COMENTARIU

Se afirmă în mod limpede aici că ținta supremă, de unde nu mai există întoarcere, este sălașul lui Kṛṣṇa, Persoana Supremă. *Brahma-saṁhitā* descrie

acest sălaș suprem ca *ānanda-cinmaya-rasa*, locul în care totul este plin de beatitudine spirituală. Întreaga varietate manifestată acolo are natura fericirii spirituale—nimic acolo nu este material. Această varietate emană ca expansiune spirituală din Însăși Divinitatea Supremă, deoarece acolo manifestarea este alcătuită în totalitate de energia spirituală, așa cum se explică în capitoul al șaptelea. În ce privește lumea materială, deși Domnul rămâne mereu în sălașul Său suprem, El este totuși atotpătrunzător, prin energia Sa materială. Astfel, prin energiile Sale, cea materială și cea spirituală, El este prezent pretutindeni—atât în universul material, cât și în cel spiritual. *Yasyāntaḥ-sthāni* înseamnă că totul se sprijină în El, fie în energia Sa spirituală, fie în cea materială. Domnul este atotpătrunzător prin aceste două energii.

Pătrunderea în sălașul suprem al lui Kṛṣṇa sau într-una din nenumăratele planete din Vaikuṅṭha este posibilă numai prin *bhakti*, slujirea devoțională, așa cum se arată limpede aici prin cuvântul *bhaktiyā*. Nici un alt proces nu-l poate ajuta pe om să atingă acest sălaș suprem. *Vedele* (*Gopāla-tāpanī Upaniṣad*, 3.2) descriu și ele sălașul suprem al Personalității Supreme a Divinității. *Eko vaśī sarva-gaḥ kṛṣṇaḥ*. În acest sălaș există o singură Personalitate Supremă a Divinității, al cărei nume este Kṛṣṇa. El este Divinitatea supremă, plină de milă și, deși se află acolo în chip unic, El se răspândește pe Sine Însuși în milioane și milioane de expansiuni plene. *Vedele* Îl compară pe Domnul cu un copac care rămâne nemișcat, purtând o mulțime de diferite fructe, flori și frunze care se schimbă. Expansiunile plene ale Domnului, care prezidează întregul sistem al planetelor Vaikuṅṭha, au câte patru brațe și sunt cunoscute sub diverse nume: Puruṣottama, Trivikrama, Keśava, Mādhava, Aniruddha, Hṛṣīkeśa, Saṅkarṣaṇa, Pradyumna, Śrīdhara, Vāsudeva, Dāmodara, Janārdana, Nārāyaṇa, Vāmana, Padmanābha etc. Și în *Brahma-saṁhitā* (5.37) se confirmă faptul că, deși Domnul este mereu în sălașul suprem Goloka Vṛndāvana, el este atotpătrunzător, astfel încât totul funcționează atât de perfect (*goloka eva nivasaty akhilātma-bhūtaḥ*). Aceași afirmație există și în *Vede* (*Śvetāśvatara Upaniṣad*, 6.8): *parāsyā śaktir vividhaiva śrūyate/ svābhāviki jñāna-bala-kriyā ca*—energiile Sale sunt atât de expansive, încât ele conduc sistematic întreaga manifestare cosmică fără de greș, chiar dacă Domnul Suprem este foarte departe.

TEXTUL 23

यत्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं चैव योगिनः ।
प्रयाता यान्ति तं कालं वक्ष्यामि भरतर्षभ ॥२३॥

*yatra kāle tv anāvṛttim
 āvṛttim caiva yoginaḥ
 prayātā yānti tam kalam
 vaksyāmi bharatarṣabha*

yatra—la care; *kāle*—timpul; *tu*—și; *anāvṛttim*—neîntoarcere; *āvṛttim*—întoarcere; *ca*—și; *eva*—desigur; *yoginaḥ*—diferite feluri de yoghini; *prayātāḥ*—odată plecați; *yānti*—ajung; *tam*—acel; *kalam*—timp; *vaksyāmi*—voi descrie; *bharata-ṛṣabha*—o, cel mai bun din neamul Bhārata.

O, cel mai bun dintre Bhārata, îți voi explica acum diferitele momente în care, plecând din această lume, yoghinul ajunge sau nu să se întoarcă.

COMENTARIU

Devoții neprihăniți ai Domnului Suprem, suflete dăruite în întregime Lui, nu-și fac griji asupra momentului în care își părăsesc corpul sau asupra metodei. Ei lasă totul în mâinile lui Kṛṣṇa și astfel se reîntorc la Dumnezeu cu ușurință și în mod plăcut. Dar cei ce nu sunt devoți neprihăniți și care depind de anumite metode de realizare spirituală, cum ar fi *karma-yoga*, *jñāna-yoga* și *hatha-yoga*, trebuie să-și părăsească corpul într-un moment potrivit, asigurându-se astfel că se vor întoarce sau nu în lumea nașterii și morții.

Dacă yoghinul este perfect, el poate alege locul și timpul în care să părăsească lumea materială. Dar dacă nu este atât de iscusit, reușita sa depinde de nimerirea întâmplătoare a momentului potrivit plecării din această lume. Momentul potrivit pentru cel care pleacă din această lume fără să se reîntoarcă este explicat de Domnul în versetul următor. După părerea lui Ācārya Baladeva Vidyābhūṣaṇa, cuvântul sanskrit *kāla* folosit aici se referă la zeitatea care prezidează asupra timpului.

TEXTUL 24

अग्निर्ज्योतिरहः शुक्लः षण्मासा उत्तरायणम् ।
 तत्र प्रयाता गच्छन्ति ब्रह्म ब्रह्मविदो जनाः ॥२४॥

*agnir jyotir ahaḥ śuklaḥ
 ṣaṇ-māsā uttarāyaṇam*

*tatra prayātā gacchanti
brahma brahma-vido janāḥ*

agniḥ—foc; *jyotiḥ*—lumină; *ahaḥ*—zi; *śuklaḥ*—două săptămâni de lună în creștere; *ṣaṭ-māsāḥ*—cele șase luni; *uttara-ayanam*—când soarele trece prin miazănoapte; *tatra*—atunci; *prayātāḥ*—cei care pleacă; *gacchanti*—se duc; *brahma*—la Absolut; *brahma-vidaḥ*—care cunosc Absolutul; *janāḥ*—persoanele.

Cei care cunosc Supremul Brahman ating acest Suprem părăsind această lume în timpul influenței zeului focului, pe lumină, într-un moment favorabil al zilei, în timpul celor două săptămâni cât luna este în creștere, sau în cele șase luni în care soarele traversează nordul.

COMENTARIU

Când se vorbește despre foc, lumină, zi și perioade de creștere ale lunii, trebuie să se înțeleagă că există diferite zeități care stăpânesc aceste manifestări și care influențează împrejurările în care sufletul părăsește lumea. În momentul morții, mintea îl atrage pe om pe calea unei noi vieți. Cel ce își părăsește corpul în momentele desemnate mai sus, fie întâmplător, fie în mod deliberat, poate să atingă impersonalul *brahmajyoti*. Misticii avansați în practica yoga pot să-și stabilească timpul și locul pentru a-și părăsi corpul. Alții însă nu pot să controleze acest moment; dacă din întâmplare își părăsesc corpul într-un moment favorabil, ei nu se vor mai întoarce în ciclul nașterii și morții, însă altfel există toate posibilitățile ca ei să trebuiască să se reîntoarcă. Dar pentru devotul pur, aflat în conștiința de Kṛṣṇa, nu există teama de întoarcere, fie că își părăsește corpul într-un moment favorabil sau nefavorabil, întâmplător sau deliberat.

TEXTUL 25

धूमो रात्रिस्तथा कृष्णः षण्मासा दक्षिणायनम् ।
तत्र चान्द्रमसं ज्योतिर्योगी प्राप्य निवर्तते ॥२५॥

*dhūmo rātris tathā kṛṣṇaḥ
ṣaṇ-māsā dakṣiṇāyanam*

*tatra cāndramasam jyotir
yogī prāpya nivartate*

dhūmah—fum; *rātriḥ*—noaptea; *tathā*—ca și; *kṛṣṇaḥ*—două săptămâni de lună în descreștere; *ṣaṭ-māsāḥ*—cele șase luni; *dakṣiṇa-ayanam*—când soarele trece prin miazăzi; *tatra*—atunci; *cāndra-masam*—planeta lunii; *jyotiḥ*—lumina; *yogī*—misticul; *prāpya*—dobândind; *nivartate*—se întoarce.

Misticul care pleacă din această lume atunci când este fum, în timpul nopții, în cele două săptămâni când luna descrește ori în cele șase luni când soarele traversează sudul, ajunge pe planeta lunii, dar se întoarce din nou.

COMENTARIU

În cântul al treilea din *Śrīmad-Bhāgavatam*, Kapila Muni menționează faptul că aceia care sunt pricepuți la activitățile fructuoase și la metodele de sacrificiu aici pe pământ ajung după moarte pe lună. Aceste suflete evaluate trăiesc pe lună cam 10.000 de ani (după calculele semizeilor) și se bucură de plăcerile vieții bând *soma-rasa*. Ei se pot întoarce pe pământ. Aceasta înseamnă că pe lună există categorii de ființe superioare, chiar dacă ele nu pot fi percepute de simțurile grosiere.

TEXTUL 26

शुक्लकृष्णे गती ह्येते जगतः शाश्वते मते ।
एकया यात्यनावृत्तिमन्ययावर्तते पुनः ॥२६॥

*śukla-kṛṣṇe gatī hy ete
jagataḥ śāśvate mate
ekayā yāty anāvṛttim
anyayāvartate punaḥ*

śukla—lumină; *kṛṣṇe*—și întuneric; *gatī*—feluri de a pleca; *hi*—cu siguranță; *ete*—acestea două; *jagataḥ*—ale lumii materiale; *śāśvate*—a *Vedelor*; *mate*—după părerea; *ekayā*—pe unul; *yāti*—se merge; *anāvṛttim*—fără întoarcere; *anyayā*—pe celălalt; *āvartate*—se vine înapoi; *punaḥ*—din nou.

Potrivit opiniei Vedelor, există două căi de a pleca din această lume, una în lumină și alta în întuneric. Cel care pleacă în lumină nu se va întoarce, dar cel ce pleacă în întuneric, va veni înapoi.

COMENTARIU

Aceeași descriere a plecării și întoarcerii este citată de Ācārya Baladeva Vidyābhūṣaṇa din *Chāndogya Upaniṣad* (5.10.3-5). Cei ce muncesc pentru obținerea fructului activităților și filozofii speculativi se duc și vin fără încetare, din vremuri imemorabile. Ei nu pot de fapt să atingă eliberarea finală, pentru că ei nu se predau lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 27

नैते सृती पार्थ जानन् योगी मुह्यति कश्चन ।
तस्मात्सर्वेषु कालेषु योगयुक्तो भवार्जुन ॥२७॥

*naite sṛtī pārtha jānan
yogī muhyati kaścana
tasmāt sarveṣu kāleṣu
yoga-yukto bhavārjuna*

na—niciodată; *ete*—aceste două; *sṛtī*—căi diferite; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *jānan*—chiar dacă le cunoaște; *yogī*—devotul Domnului; *muhyati*—se tulbură; *kaścana*—nicidecum; *tasmāt*—de aceea; *sarveṣu kāleṣu*—întotdeauna; *yoga-yuktaḥ*—angajat în conștiința de Kṛṣṇa; *bhava*—să fii; *arjuna*—o, Arjuna.

Deși devoții cunosc aceste două căi, o, Arjuna, ei nu se tulbură niciodată. De aceea, rămâi mereu neclintit în devoțiune.

COMENTARIU

Kṛṣṇa îl sfătuiește aici pe Arjuna să nu fie tulburat de căile diferite pe care poate apuca sufletul când părăsește lumea materială. Devotul Domnului Suprem nu trebuie să-și facă griji dacă pleacă întâmplător sau în mod deliberat. Devotul trebuie să rămână neclintit în conștiința de Kṛṣṇa și să cânte Hare Kṛṣṇa. El trebuie să știe că preocuparea față de oricare din aceste două

căi îi aduce tulburare. Modul cel mai bun de a rămâne absorbit în conștiința de Kṛṣṇa este dedicarea continuă slujirii Sale, iar aceasta va face ca drumul către împărăția spirituală să devină neprimejdios, sigur și direct. Cuvântul *yoga-yukta* este deosebit de semnificativ în această strofă. Cel ce este ferm în yoga este angajat în mod permanent în conștiința de Kṛṣṇa în toate activitățile sale. Śrī Rūpa Gosvāmī ne sfătuiește: *anāsaktasya viṣayān yathārham upayuñjataḥ*—omul să rămână detașat de problemele materiale și să facă totul în conștiința de Kṛṣṇa. Prin acest sistem numit *yukta-vairāgya*, omul atinge desăvârșirea. De aceea devotul nu este tulburat de aceste descrieri, căci el știe că trecerea sa către sălașul suprem este asigurată de slujirea devoțională.

TEXTUL 28

वेदेषु यज्ञेषु तपःसु चैव
दानेषु यत्पुण्यफलं प्रदिष्टम् ।
अत्येति तत्सर्वमिदं विदित्वा
योगी परं स्थानमुपैति चाद्यम् ॥२८॥

*vedeṣu yajñeṣu tapaḥsu caiva
dāneṣu yat puṇya-phalaṁ pradiṣṭam
atyeti tat sarvam idaṁ viditvā
yogī param sthānam upaiti cādyam*

vedeṣu—în studierea *Vedelor*; *yajñeṣu*—în îndeplinirea de sacrificii sau *yajña*; *tapaḥsu*—în practicarea diferitelor tipuri de asceză; *ca*—și; *eva*—desigur; *dāneṣu*—în darurile de binefacere; *yat*—ceea ce; *puṇya-phalam*—ca rezultat al activităților pioase; *pradiṣṭam*—este indicat; *atyeti*—depășește; *tat sarvam*—toate acestea; *idaṁ*—acest lucru; *viditvā*—cunoscând; *yogī*—devotul; *param*—supremul; *sthānam*—sălaș; *upaiti*—dobândește; *ca*—de asemenea; *ādyam*—originar.

Cel ce apucă pe calea slujirii devoționale nu este lipsit de rezultatele derivate din studierea Vedelor, din îndeplinirea de sacrificii austere, de pe urma actelor de caritate, sau de pe urma cercetării filozofice ori activităților fructuoase. Prin simpla îndeplinire a slujirii devoționale, el le dobândește pe toate, iar la sfârșit ajunge în sălașul etern suprem.

COMENTARIU

Această strofă este rezumatul capitolelor șapte și opt, care se ocupă în mod special de conștiința de Kṛṣṇa și slujirea devoțională. Omul trebuie să studieze *Vedele* sub îndrumarea maestrului spiritual și să săvârșească multă asceză și penitențe atâta vreme cât se află în grija lui. Un *brahmacārī* trebuie să trăiască în casa maestrului spiritual exact ca un servitor și trebuie să ceară de pomană din poartă în poartă și s-o aducă maestrului spiritual. El mănâncă doar la porunca maestrului iar când maestrul nu îl cheamă pe discipol la masă, discipolul va posti. Acestea sunt câteva din principiile vedice referitoare la *brahmacarya*.

După ce discipolul studiază *Vedele* sub îndrumarea maestrului pentru perioada de la cinci până la douăzeci de ani, el poate deveni un om cu un caracter desăvârșit. Studiul *Vedelor* nu este destinat distracției celor ce fac speculații de la catedră, ci formării caracterului. După acest antrenament, unui *brahmacārī* i se îngăduie să intre în viața de familie și să se căsătorească. Câtă vreme este în viața de familie el trebuie să săvârșească multe sacrificii, astfel încât să progreseze în continuare în viața spirituală. El trebuie să dea și de pomană, în funcție de țară, timp și calitatea celui care cere, trebuind să discearnă între tipurile de binefacere—cea a bunătății, cea a pasiunii și cea a ignoranței—așa cum sunt descrise în *Bhagavad-gītā*. Apoi după ce se retrage din viața de familie, acceptând starea de *vānaprastha*, el săvârșește penitențe aspre—viața în pădure, îmbrăcăminte din scoarță de copac, neraderea părului și bărbii etc. Cel ce duce la îndeplinire etapele de *brahmacarya*, viață de familie, *vānaprastha* și în final *sannyāsa* se înalță la stadiul de perfecțiune a vieții. Unii dintre aceștia sunt apoi înălțați în regatele cerești iar când ajung să fie și mai avansați, ei sunt eliberați în cerul spiritual, fie în impersonalul *brahmajyoti*, fie pe planetele din Vaikunṭha sau Kṛṣṇaloka. Acesta este drumul trasat de scrierile vedice.

Însă frumusețea conștiinței de Kṛṣṇa vine din faptul că, dintr-o singură lovitură, prin angajarea în slujirea devoțională omul poate depăși toate rituurile diferitelor etape ale vieții.

Cuvintele *idam viditvā* indică faptul că trebuie să înțelegem învățăturile date de Śrī Kṛṣṇa în acest capitol și în capitolul șapte din *Bhagavad-gītā*. Trebuie să încercăm a înțelege aceste capitole nu prin erudiție sau speculație mentală, ci prin ascultarea lor alături de devoți. Capitolele de la al șaptelea până la al doisprezecelea sunt esența *Bhagavad-gītei*. Primele șase și ultimele șase capitole sunt ca niște învelișuri pentru cele șase capitole din mijloc care sunt ocrotite în mod special de Domnul. Dacă cineva este destul de norocos

să înțeleagă *Bhagavad-gīta*—și în special aceste șase capitole de la mijloc— alături de devoți, atunci viața sa va fi de îndată slăvită, dincolo de orice fel de penitențe, sacrificii, acte de caritate, speculații etc., căci omul poate dobândi toate rezultatele acestor activități doar prin conștiința de Kṛṣṇa.

Cel cu credință slabă în *Bhagavad-gītā* trebuie să o învețe de la un devot, pentru că la începutul capitolului al patrulea se spune clar că *Bhagavad-gītā* poate fi înțeleasă doar de către devoți; nimeni altul nu poate înțelege perfect scopul *Bhagavad-gītei*. De aceea *Bhagavad-gītā* trebuie învățată de la un devot al lui Kṛṣṇa și nu de la cei ce fac speculații mentale. Acesta este un semn de credință. Când cineva caută un devot și în final ajunge să se asocieze cu devoții, el începe de fapt să studieze și să înțeleagă *Bhagavad-gītā*. Progresând în asociere cu devoții, omul intră în slujirea devoțională și această slujire îi înlătură toate îndoielile despre Kṛṣṇa sau Dumnezeu, despre activitățile, forma, petrecerile, numele și alte trăsături ale lui Kṛṣṇa. După ce aceste îndoieli au fost perfect lămurite, omul ajunge bine stabilit în studiu. Apoi el începe să savureze studiul *Bhagavad-gītei* și atinge starea în care se simte mereu conștient de Kṛṣṇa. Într-un stadiu mai avansat, omul se îndrăgostește cu totul de Kṛṣṇa. Acest stadiu de desăvârșire a vieții, care este cel mai înalt, îl face pe devot demn de a fi transferat în sălașul lui Kṛṣṇa, în cerul spiritual, Goloka Vṛndāvana, unde devotul devine veșnic fericit.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al optulea din Śrīmad Bhagavad-gītā care tratează despre „Atingerea Supremului“.

CAPITOLUL NOUĂ

Cea mai confidențială cunoaștere

TEXTUL 1

श्रीभगवानुवाच

इदं तु ते गुह्यतमं प्रवक्ष्याम्यनसूयवे ।
ज्ञानं विज्ञानसहितं यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ १ ॥

śrī-bhagavān uvāca
idaṁ tu te guhyatamaṁ
pravakṣyāmy anasūyave
jñānaṁ vijñāna-sahitaṁ
yaj jñātvā mokṣyase 'śubhāt

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *idaṁ*—aceasta; *tu*—însă; *te*—ție; *guhya-tamam*—cea mai confidențială;

pravakṣyāmi—îți voi spune; *anasūyave*—celui lipsit de invidie; *jñānam*—cunoașterea; *vijñāna*—cunoașterea realizată; *sahitam*—împreună cu; *yat*—pe care; *jñātvā*—cunoscând-o; *mokṣyase*—vei fi eliberat; *aśubhāt*—de suferințele existenței materiale.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Dragul meu Arjuna, deoarece tu nu ești niciodată invidios pe Mine, îți voi împărtăși cea mai confidențială cunoaștere și realizare, prin care vei fi eliberat de toate suferințele existenței materiale.

COMENTARIU

Pe măsură ce devotul aude din ce în ce mai mult despre Domnul Suprem, el ajunge să fie iluminat. Acest proces de ascultare este recomandat în *Śrīmad-Bhāgavatam*: „Mesajele Supremei Personalități a Divinității au o mulțime de potențialități iar aceste potențialități pot fi realizate dacă subiectele referitoare la Suprema Divinitate sunt discutate între devoți. Acest lucru nu poate fi obținut în compania celor ce fac speculații mentale sau a savanților, deoarece aceasta este o cunoaștere realizată.“

Devoții sunt permanent angajați în slujirea Domnului Suprem. Domnul înțelege atitudinea și sinceritatea unei entități vii angajate în conștiința de Kṛṣṇa și îi dă inteligența de a înțelege știința de Kṛṣṇa în compania devoților. Discuția despre Kṛṣṇa este foarte eficace iar dacă cineva are norocul să ajungă într-o asemenea companie și încearcă să asimileze cunoașterea, atunci cu siguranță că va progresa către realizarea spirituală. Pentru a-l încuraja pe Arjuna să se ridice tot mai sus în slujirea puternică a Sa, Domnul Kṛṣṇa descrie în acest al nouălea capitol subiecte mult mai confidențiale decât oricare din cele dezvăluite de El mai înainte. Capitolul întâi, cu care începe de fapt *Bhagavad-gītā*, este mai mult sau mai puțin o introducere la restul cărții; iar cunoașterea spirituală descrisă în capitolele doi și trei este numită confidențială. Subiectele discutate în capitolele șapte și opt sunt legate în mod special de slujirea devoțională și, deoarece aduc iluminarea în ce privește conștiința de Kṛṣṇa, sunt considerate a fi și mai confidențiale. Dar subiectele descrise în capitolul nouă se ocupă de devoțiunea pură, neprihănită. Prin urmare, acesta este considerat a fi cel mai confidențial dintre toate. Cel ce se situează în cunoașterea cea mai confidențială despre Kṛṣṇa este în mod firesc transcendent; de aceea el nu mai are dificultăți materiale, deși se află în lumea materială. În *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* se spune că deși cel care dorește sincer să-L slujească cu dragoste pe Domnul Suprem este situat în starea condiționată a existenței materiale, el trebuie considerat ca fiind eliberat. La fel și în

Bhagavad-gītā, capitolul zece, vom vedea că acela ce se angajează pe această cale este un om eliberat.

Acest prim verset are o semnificație deosebită. Cuvintele *idam jñānam* („această cunoaștere“) se referă la slujirea devoțională pură care este alcătuită din nouă activități: ascultarea, cântarea, amintirea, slujirea, adorarea, rugăciunea, supunerea, împrietenirea și predarea totală. Prin practicarea acestor nouă elemente ale slujirii devoționale omul se înalță la conștiința spirituală, conștiința de Kṛṣṇa. Când inima sa este curățată de contaminarea materială, el poate înțelege această știință de Kṛṣṇa. Nu este suficientă simpla înțelegere a faptului că entitatea vie nu este materială. Aceasta poate fi doar începutul realizării spirituale, dar trebuie să recunoaștem diferența dintre activitățile corpului și activitățile spirituale ale celui care înțelege că el nu este corpul.

În capitolul al șaptelea am discutat deja despre puterea măreață a Supremei Personalități a Divinității, despre diferitele Sale energii, despre natura superioară și cea inferioară și despre întreaga manifestare materială. Acum, în capitolul nouă vor fi evidențiate gloriile Domnului.

Cuvântul sanskrit *anasūyave* din acest verset este de asemenea foarte semnificativ. În general comentatorii, chiar dacă sunt foarte învățați, sunt cu toții invidioși față de Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității. Chiar și învățații cei mai erudiți scriu despre *Bhagavad-gītā* cu foarte multă inexactitate. Întrucât ei sunt invidioși pe Kṛṣṇa, comentariile lor sunt nefolositoare. Comentariile făcute de devoții Domnului sunt demne de încredere. Nimeni nu poate să explice *Bhagavad-gītā* sau să transmită cunoașterea perfectă despre Kṛṣṇa atâta vreme cât este invidios. Cel ce critică felul de a fi al lui Kṛṣṇa fără să Îl cunoască, este un smintit. Asemenea comentarii trebuie înlăturate cu multă grijă. Pentru cel ce înțelege că Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității, Personalitatea pură și transcendentă, aceste capitole îi vor fi extrem de benefice.

TEXTUL 2

राजविद्या राजगुह्यं पवित्रमिदमुत्तमम् ।
प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं सुसुखं कर्तुमव्ययम् ॥ २ ॥

rāja-vidyā rāja-guhyam
pavitram idam uttamam
pratyakṣāvagamam dharmyam
su-sukham kartum avyayam

rāja-vidyā—regele învățaturii; *rāja-guhyam*—regele cunoașterii confidentiale; *pavitram*—cel mai pur; *idam*—acesta; *uttamam*—transcendent; *pratyakṣa*—prin experiență directă; *avagamam*—înțeles; *dharmyam*—principiul religiei; *su-sukham*—foarte plăcut; *kartum*—de îndeplinit; *avyayam*—etern.

Această cunoaștere este regina educației, cea mai tainică dintre toate tainele. Ea este cunoașterea cea mai pură și, pentru că duce la perceperea directă a sinelui prin realizare, este perfecțiunea religiei. Ea este eternă și este îndeplinită cu bucurie.

COMENTARIU

Acest capitol din *Bhagavad-gītā* este numit regele învățaturii pentru că este esența tuturor doctrinelor și filosofiilor explicate anterior. Printre principalii filosofi ai Indiei se numără Gautama, Kaṇāda, Kapila, Yājñavalkya, Śāṅḍilya și Vaiśvānara, iar în final Vyāsadeva, autor al *Vedānta-sūtrei*; deci iată că domeniul filosofiei sau cunoașterii transcendente nu duce lipsă de cunoaștere. Aici însă Domnul ne spune că acest al nouălea capitol este regele tuturor acestor cunoașteri, esența întregii cunoașteri ce se poate dobândi prin studiul *Vedelor* și al diferitelor școli filosofice. El este cel mai confidential, deoarece cunoașterea confidentială sau transcendentă cuprinde înțelegerea diferenței dintre suflet și corp. Iar regele întregii cunoașteri confidentiale culminează în slujirea devoțională.

În general, oamenii nu sunt educați în această cunoaștere confidentială, ci sunt educați în cunoașterea exterioară. Cât privește învățământul obișnuit, oamenii se preocupă de o mulțime de domenii: politică, sociologie, fizică, chimie, matematică, astronomie, inginerie etc. Există o mulțime de instituții de învățământ în întreaga lume și o mulțime de mari universități, dar, din nefericire, nu există nici o universitate sau instituție de învățământ în care să se predea știința despre sufletul spiritual. Și totuși, sufletul este partea cea mai importantă a corpului; fără prezența sufletului, corpul nu are valoare. Totuși oamenii dau foarte multă importanță necesităților trupești ale vieții, fără să se preocupe de sufletul care dă viață.

Începând mai ales din capitolul al doilea, *Bhagavad-gītā* subliniază importanța sufletului. Chiar de la început Domnul spune că acest corp este pieritor iar sufletul este nepieritor (*antavanta ime dehā nityasyoktāḥ śarīraṇaḥ*). Aceasta este una din părțile confidentiale ale cunoașterii: a ști că sufletul spiritual este diferit de corp și că natura sa este neschimbătoare, indestructibilă

și eternă. Dar aceasta nu aduce informații pozitive asupra sufletului. Uneori oamenii au impresia că sufletul este diferit de corp și că atunci când corpul se sfârșește sau când cineva se eliberează de corp, sufletul rămâne într-un fel de vid și devine impersonal. Dar în realitate lucrurile nu stau astfel. Cum poate sufletul care este atât de activ în corp să fie inactiv după ce s-a eliberat de corp? El rămâne mereu activ. Dacă este etern, atunci este etern activ iar activitățile sale în împărăția spirituală constituie partea cea mai confidențială a cunoașterii spirituale. De aceea aceste activități ale sufletului spiritual sunt indicate aici ca fiind regina întregii cunoașteri, partea cea mai confidențială a întregii cunoașteri.

Această cunoaștere este forma cea mai pură a tuturor activităților, așa cum se explică în scrierile vedice. În *Padma Purāna* sunt analizate activitățile păcătoase ale omului, arătându-se că acestea sunt rezultatul unui păcat după altul. Cei angajați în activitatea cu rezultate fructuoase sunt prinși la diferite niveluri și în diferite forme de reacții păcătoase. De exemplu, când se sădește o sămânță a unui copac, acesta nu începe să crească imediat, ci are nevoie de un anumit timp. Mai întâi apare un mic lăstar, acesta ajunge copac, apoi înflorește și dă fruct, și astfel, după ce a ajuns la maturitate, cei care au plantat sămânța se bucură de flori și fructe. La fel și când omul comite un păcat, acesta, la fel ca sămânța, are nevoie de timp pentru a-și aduce roadele. Există mai multe etape. Fapta păcătoasă poate să se fi încheiat deja în individul respectiv, dar el trebuie totuși să suporte roadele sau rezultatele acestei activități păcătoase. Există păcate care sunt încă sub formă de sămânță iar altele au rodit deja, dându-ne să le gustăm fructul sub forma suferinței și durerii.

Așa cum s-a explicat în versetul douăzeci și opt din capitolul al șaptelea, cel ce a pus definitiv capăt reacțiilor tuturor activităților păcătoase și care este pe deplin angajat în activități pioase, fiind eliberat de dualitatea acestei lumi materiale, ajunge să se dedice slujirii devoționale față de Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa. Cu alte cuvinte, cei ce sunt în prezent angajați în slujirea devoțională a Domnului Suprem sunt deja eliberați de toate reacțiile. Această afirmație este confirmată și în *Padma Purāna*:

*aprārabdha-phalarāṁ pāpaṁ
kūṭam bījaṁ phalonmukham
kramenaiva praliyeta
viṣṇu-bhakti-ratātmanām*

Pentru cei ce sunt angajați în slujirea devoțională a Supremei Personalități

a Divinității toate reacțiile păcătoase, fie fructificate, fie depozitate, sau sub formă de sămânță, sunt eliminate treptat. Prin urmare, puterea purificatoare a slujirii devoționale este foarte mare, acest proces purtând numele de *pavitram uttamam*, cel mai pur dintre toate. *Uttama* înseamnă transcendent. *Tamas* înseamnă lumea materială sau întunericul iar *uttama* înseamnă ceea ce este transcendent față de toate activitățile materiale. Activitățile devoționale nu trebuie niciodată să fie considerate materiale, deși uneori ni se pare că devoții acționează la fel ca oamenii obișnuiți. Cel ce știe să vadă și este familiarizat cu slujirea devoțională va înțelege că acestea nu sunt activități materiale. Acestea sunt în întregime spirituale și devoționale, necontaminate de modurile materiale ale naturii.

Se spune că îndeplinirea slujirii devoționale este atât de perfectă, încât rezultatele sale pot fi percepute direct. Acest rezultat direct se percepe cu adevărat, iar noi avem experiența practică a faptului că orice persoană care cântă numele sfinte ale lui Kṛṣṇa (Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare) simte o oarecare plăcere transcendentă în timpul cântatului fără ofense și foarte repede ajunge să fie purificată de toate contaminările materiale. Acest lucru se vede în mod efectiv. Mai mult, dacă cineva se implică nu doar în ascultat, ci și în a încerca să răspândească mesajul activităților devoționale sau ajută el însuși la desfășurarea activităților misionare ale conștiinței de Kṛṣṇa, treptat ajunge să simtă progresul spiritual. Această înaintare în viața spirituală nu depinde de nici un fel de educație anterioară sau însușire. Metoda însuși este atât de pură, încât prin simpla angajare în acest proces omul devine pur.

Acest lucru este descris și în *Vedānta-sūtra* (3.2.26) cu următoarele cuvinte: *prakāśaś ca karmaṇy abhyāsāt*. „Slujirea devoțională este atât de puternică, încât prin simpla angajare în activitățile slujirii devoționale omul ajunge să fie iluminat, fără nici o îndoială.“ Un exemplu practic al acestui fapt îl putem vedea în viața precedentă a lui Nārada, care, în acea viață se întâmplase să fie fiul unei servitoare. Era lipsit de educație și nu era născut într-o familie nobilă. Dar când mama sa s-a angajat să servească unor mari devoți, Nārada a început și el să facă același lucru, iar uneori, când mama sa lipsea, avea ocazia să-i servească el însuși pe acești mari devoți. Nārada însuși spune:

*ucchiṣṭa-lepān anumodito dvijaiḥ
sakt sma bhuñje tad-apāsta-kilbiṣaḥ
evam pravṛttasya viśuddha-cetasas
tad-dharma evātma-ruciḥ prajāyate*

În acest verset din *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.5.25) Nārada relatează viața sa precedentă discipolului său Vyāsadeva. El spune că atâta vreme cât fusese angajat ca servitor al acelor devoți puri, în timpul celor patru luni ale șederii lor, fusese foarte intim legat de ei. Uneori acei înțelepți lăseau rămășițe de hrană pe farfurii iar băiatul, care trebuia să spele vasele, a dorit să mănânce acele resturi. Astfel că a cerut îngăduința acelor mari devoți, iar când ei i-au permis acest lucru, Nārada a mâncat resturile de hrană și astfel a ajuns să fie eliberat de toate reacțiile păcătoase. Continuând să mănânce astfel, treptat a ajuns la fel de curat la inimă ca și înțelepții. Acei mari devoți savurau gustul slujirii devoționale neîncetate a Domnului prin ascultat și cântat, iar Nārada și-a dezvoltat și el în mod treptat același gust. În continuare, Nārada spune:

*tatrānvaham kṛṣṇa-kathāḥ pragāyatām
anugraheṇāśṛṇavam manoharāḥ
tāḥ śraddhayā me ’nupadam viśṛṇvataḥ
priyaśravasy aṅga mamābhavad ruciḥ*

Asociindu-se cu acei înțelepți, Nārada a dobândit gustul ascultării și cântării gloriilor Domnului și și-a dezvoltat o mare dorință pentru slujirea devoțională. Prin urmare, așa cum se descrie în *Vedānta-sūtra*, *prakāśās ca karmāny abhyāsāt*: dacă cineva se angajează doar în activitățile slujirii devoționale, totul i se revelează automat și el poate să înțeleagă. Acest lucru poartă numele de *pratyakṣa*, percepere directă.

Cuvântul *dharmyam* înseamnă „calea religiei“. Nārada era în realitate fiul unei servitoare și nu avea prilejul să meargă la școală. El nu făcea decât să o ajute pe mama sa și, din fericire, mama sa a ajuns să-i servească pe devoți. Astfel și copilul Nārada a avut acest prilej și, prin simpla asociere, a împlinit țelul cel mai înalt al religiei. Țelul cel mai înalt al oricărei religii este slujirea devoțională, așa cum se afirmă în *Śrīmad-Bhāgavatam* (*sa vai puṁsān paro dharṁo yato bhaktir adhokṣaje*). În general oamenii religioși nu știu că cea mai înaltă perfecțiune a religiei este ajungerea la slujirea devoțională. Așa cum am discutat deja în legătură cu ultimul verset din capitolul opt (*vedeṣu yajñeṣu tapaḥsu caiva*), în general este nevoie de cunoașterea vedică pentru realizarea de sine. Dar, așa cum am văzut aici, deși Nārada nu a mers niciodată la școala maestrului spiritual și nu fusese niciodată educat conform principiilor vedice, el a obținut cel mai înalt rezultat al studiilor vedice. Acest proces este atât de puternic, încât chiar și fără a îndeplini în mod regulat ritualurile religioase omul poate fi ridicat la cea mai înaltă perfecțiune. Cum este posibil acest

lucru? Acest fapt este confirmat și în scrierile vedice: *ācāryavān puruṣo veda*. Cel ce se asociază cu marii *ācārya*, chiar dacă nu este educat sau nu a studiat niciodată *Vedele*, poate să se familiarizeze cu întreaga cunoaștere necesară pentru realizare.

Acest proces al slujirii devoționale este unul foarte plăcut (*susukham*). De ce? Slujirea devoțională constă în *śravaṇam kīrtanam viṣṇoḥ*, astfel încât omul poate pur și simplu să asculte cântarea gloriilor Domnului sau să participe la expuneri filosofice asupra cunoașterii transcendente ținute de *ācārya* autorizați. Omul poate doar să șadă și să învețe; apoi el poate să mănânce rămășițele hranei oferite lui Dumnezeu, acele feluri deosebit de gustoase. În orice stare, slujirea devoțională este plină de bucurie. Slujirea devoțională poate fi împlinită și în starea de cea mai mare sărăcie. Domnul spune *patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyam*: El este gata să primească de la devot orice fel de ofrandă, indiferent ce ar fi. Chiar și o frunză, o floare, câteva fructe sau puțină apă, lucruri ce se găsesc în orice parte a lumii, toate pot fi oferite de *orice* persoană, indiferent de poziția ei socială, și ele vor fi acceptate dacă sunt oferite cu dragoste. Există multe exemple de-a lungul istoriei. Numai prin simpla gustare a frunzelor de *tulasī* oferite la picioarele de lotus ale Domnului mari înțelepți precum Sanat-kumāra au devenit mari devoți. Deci procesul devoțional este foarte plăcut și poate fi îndeplinit într-o stare plină de fericire. Dumnezeu acceptă numai dragostea cu care lucrurile Îi sunt oferite Lui.

Se spune aici că slujirea devoțională există veșnic. Acest lucru este cu totul diferit de ceea ce susțin filosofii *māyāvādī*. Deși uneori se dedică unei așa-numite slujiri devoționale, ei se gândesc că își vor continua această slujire devoțională doar atâta vreme cât nu sunt eliberați, dar la sfârșit, când ajung să fie eliberați „vor fi una cu Dumnezeu“. Această slujire devoțională temporară, pe o perioadă limitată în timp, nu este acceptată ca slujire devoțională pură. Adevărata slujire devoțională continuă chiar și după eliberare. Când devotul se duce pe o planetă spirituală din împărăția lui Dumnezeu, el rămâne și acolo angajat în slujirea Domnului Suprem. El nu încearcă să devină una cu Domnul Suprem.

Așa cum se va vedea în *Bhagavad-gītā*, adevărata slujire devoțională începe după eliberare. După ce omul este eliberat, ajungând să fie situat la nivelul Brahman (*brahma-bhūta*), abia atunci începe slujirea devoțională (*samaḥ sarveṣu bhūteṣu mad-bhaktiṁ labhate parām*). Nimeni nu poate înțelege Suprema Personalitate a Divinității executând *karma-yoga*, *jñāna-yoga*, *aṣṭāṅga-yoga* sau orice altă metodă de yoga independentă. Prin aceste metode yoghine se poate face un oarecare progres către *bhakti-yoga*, dar fără a ajunge la sta-

diul slujirii devoționale nu se poate înțelege ce este Personalitatea Divinității. Și în *Śrīmad-Bhāgavatam* se confirmă că atunci când omul ajunge purificat prin împlinirea procesului slujirii devoționale, ascultând mai ales *Śrīmad-Bhāgavatam* și *Bhagavad-gītā* de la sufletele realizate, el poate să înțeleagă știința de Kṛṣṇa sau știința de Dumnezeu. *Evaṁ prasanna-manaso bhagavad-bhakti-yogataḥ*. Când inima cuiva este curățată de toate lucrurile inutile, atunci el poate înțelege ce este Dumnezeu. Astfel, procesul slujirii devoționale, al conștiinței de Kṛṣṇa, este regele întregii învățături și al întregii cunoașteri confidențiale. El este forma cea mai pură a religiei și poate fi îndeplinit cu bucurie și fără dificultăți. Prin urmare, trebuie să-l adoptăm.

TEXTUL 3

अश्रद्धधानाः पुरुषा धर्मस्यास्य परन्तप ।
अप्राप्य मां निवर्तन्ते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥ ३ ॥

āsraddadhānāḥ puruṣā
dharmasyāsya parantapa
aprāpya mām nivartante
mṛtyu-saṁsāra-vartmani

āsraddadhānāḥ—care nu au credință; *puruṣāḥ*—acele persoane; *dharmasya*—față de procesul religiei; *asya*—acesta; *parantapa*—o, ucigătorule de dușmani; *aprāpya*—fără a obține; *mām*—pe Mine; *nivartante*—se reîntorc; *mṛtyu*—a morții; *saṁsāra*—în existența materială; *vartmani*—pe calea.

Cei ce nu cred în această slujire devoțională nu pot să ajungă la Mine, o, tu cel ce-ți înfrânghi vrăjmașii. De aceea ei se reîntorc pe calea nașterii și a morții în această lume materială.

COMENTARIU

Cei necredincioși nu pot îndeplini acest proces de slujire devoțională; aceasta este semnificația versetului. Credința se naște prin asocierea cu devoții. Oamenii lipsiți de noroc, chiar după ce aud toate dovezile din scrierile vedice de la mari personalități, nu ajung totuși să creadă în Dumnezeu. Ei șovăie și nu pot rămâne stabili în slujirea devoțională a Domnului. Deci credința este unul din factorii cei mai importanți pentru progresul în conștiința de Kṛṣṇa.

În *Caitanya-caritāmṛta* se spune că credința este convingerea deplină că prin simpla slujire a Domnului Suprem, Śrī Kṛṣṇa, omul poate atinge întreaga desăvârșire. Aceasta este adevărata credință. Așa cum se afirmă și în *Śrīmad-Bhāgavatam* (4.31.14):

*yathā taror mūla-niṣecanena
tṛpyanti tat-skandha-bhujopasākhāḥ
prāṇopahārāc ca yathendriyānām
tathaiva sarvārhaṇam acyutejyā*

„Dând apă rădăcinii unui copac sunt satisfăcute crengile, rămurelele și frunzele, iar dând hrană stomacului se satură toate simțurile corpului. În același fel, prin angajarea în slujirea transcendentă a Domnului Suprem sunt automat satisfăcuți toți semizeii și toate celelalte ființe.“ Prin urmare, după ce citește *Bhagavad-gītā* omul trebuie să ajungă de îndată la concluzia din *Bhagavad-gītā*: trebuie să se renunțe la toate celelalte preocupări și să se adopte slujirea Domnului Suprem Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității. Dacă cineva este convins de această filosofie a vieții, înseamnă că are credință.

Însă dezvoltarea acestei credințe ține de procesul conștiinței de Kṛṣṇa. Există trei clase de oameni conștienți de Kṛṣṇa. Cei de clasa a treia sunt oamenii lipsiți de credință. Chiar dacă oficial sunt angajați în slujirea devoțională, ei nu pot atinge stadiul cel mai înalt al desăvârșirii. Este foarte probabil ca aceștia să se prăbușească după un anumit timp. Chiar dacă se angajează în slujirea devoțională, deoarece nu au convingere și credință deplină, le este foarte greu să continue în conștiința de Kṛṣṇa. În îndeplinirea activităților noastre misionare am putut vedea în mod practic cum unii oameni vin și se dedică conștiinței de Kṛṣṇa dintr-un anume motiv ascuns, și de îndată ce se restabilesc puțin din punct de vedere economic, renunță la acest proces și-și reiau vechile lor deprinderi. Numai prin credință se poate avansa în conștiința de Kṛṣṇa. Cât privește dezvoltarea credinței, cel ce este foarte versat în scrierile referitoare la slujirea devoțională și a atins stadiul credinței ferme este considerat ca o persoană de prim rang în conștiința de Kṛṣṇa. Iar în cea de-a doua clasă se află cei ce nu sunt foarte avansați în înțelegerea scripturilor devoționale, dar au în mod automat credința fermă că *kṛṣṇa-bhakti* sau slujirea lui Kṛṣṇa este cea mai bună cale și astfel, cu bună-credință, au apucat pe ea. Ei sunt deci superiori celor din a treia clasă, care nu au nici cunoaștere desăvârșită a scripturilor, nici credință adevărată, ci prin asocierea cu ceilalți și prin simplitate încearcă să urmeze această cale. Persoana de clasa a treia în

conștiința de Kṛṣṇa poate să cadă, dar nu și cel de-a doua clasă, pe când pentru o persoană de prim rang în conștiința de Kṛṣṇa nu există nici un pericol de cădere. Cel din prima categorie va ajunge cu siguranță să progreseze și să obțină în final un rezultat. Cât privește persoana de clasa a treia în conștiința de Kṛṣṇa, deși aceasta este încredințată că slujirea devoțională a lui Kṛṣṇa este foarte bună, nu a dobândit o adecvată cunoaștere de Kṛṣṇa prin intermediul scripturilor precum *Śrīmad-Bhāgavatam* și *Bhagavad-gītā*. Uneori aceste persoane de clasa a treia în conștiința de Kṛṣṇa au anumite înclinații spre *karma-yoga* și *jñāna-yoga* iar uneori sunt tulburate, dar de îndată ce contaminarea cu *karma-yoga* sau *jñāna-yoga* este înlăturată, ele devin persoane de prima sau a doua clasă în conștiința de Kṛṣṇa. Credința în Kṛṣṇa se împarte și ea în trei stadii, așa cum o descrie *Śrīmad-Bhāgavatam*. Încadrarea în prima, a doua și a treia categorie este de asemenea explicată în *Śrīmad-Bhāgavatam*, capitolul al unsprezecelea. Celor ce nu au credință nici după ce aud despre Kṛṣṇa și despre excelența slujirii devoționale și care cred că este doar o simplă elogiare, drumul acesta li se pare foarte greu, chiar dacă se presupune că sunt angajați în slujirea devoțională. Pentru ei există puține speranțe de a atinge perfecțiunea. De aceea credința este foarte importantă în îndeplinirea slujirii devoționale.

TEXTUL 4

मया ततमिदं सर्वं जगदव्यक्तमूर्तिना ।
मत्स्थानि सर्वभूतानि न चाहं तेष्ववस्थितः ॥ ४ ॥

*mayā tatam idam sarvaṁ
jagad avyakta-mūrtinā
mat-sthāni sarva-bhūtāni
na cāhaṁ teṣv avasthitaḥ*

mayā—de către Mine; *tatam*—pătrunsă; *idam*—această; *sarvaṁ*—întreagă; *jagat*—manifestare cosmică; *avyakta-mūrtinā*—de către forma nemanifestată; *mat-sthāni*—în Mine; *sarva-bhūtāni*—toate entitățile vii; *na*—nu; *ca*—și; *ahaṁ*—Eu; *teṣu*—în ele; *avasthitaḥ*—situat.

Acest întreg univers este pătruns de Mine, în forma Mea nemanifestată. Toate ființele sunt în Mine, dar Eu nu sunt în ele.

COMENTARIU

Suprema Personalitate a Divinității nu este perceptibilă prin simțurile materiale grosiere. Se spune că:

*ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi
na bhaved grāhyam indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvādau
svayam eva sphuraty adaḥ
(Bhakti-rasāmṛta-sindhu 1.2.234)*

Numele, faima, petrecerile etc. ale Domnului Śrī Kṛṣṇa nu pot fi înțelese cu ajutorul simțurilor materiale. El este revelat doar celui ce este angajat în slujirea devoțională pură, sub îndrumarea potrivită. În *Brahma-saṁhitā* (5.38) se afirmă *premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena santaḥ sadaiva hṛdayeṣu vilokayanti*: Îl putem vedea mereu pe Govinda, Suprema Personalitate a Divinității, atât înăuntrul, cât și în afara noastră, dacă ne dezvoltăm atitudinea de dragoste transcendentă față de El. Deci pentru oamenii obișnuiți El nu este vizibil. Aici se spune că deși El este atotpătrunzător, prezent pretutindeni, El nu poate fi conceput cu ajutorul simțurilor materiale. Acest lucru este indicat aici prin cuvântul *avyakta-mūrtina*. Dar în realitate, deși nu Îl putem vedea, totul se sprijină în El. Așa cum am discutat în capitolul al șaptelea, întreaga manifestare cosmică materială este doar o combinație a celor două energii diferite ale Sale—cea superioară, energia spirituală, și cea inferioară, energia materială. Așa cum lumina soarelui se răspândește în întregul univers, energia Domnului este răspândită în întreaga creație și totul se sprijină pe această energie.

Cu toate acestea, nu trebuie să tragem concluzia că, întrucât El este răspândit pretutindeni, și-ar fi pierdut existența Sa personală. Pentru a respinge un asemenea argument, Domnul spune: „Eu sunt pretutindeni și totul se află în Mine, dar totuși Eu sunt distinct.“ De exemplu, regele conduce un guvern care nu este decât manifestarea energiei regelui; diversele ministere din acel guvern nu sunt decât energiile regelui, și fiecare minister se întemeiază pe puterea regelui. Însă nimeni nu se poate aștepta ca regele să fie prezent personal în fiecare minister. Acesta este doar un exemplu aproximativ. În mod similar, toate manifestările pe care le vedem și tot ceea ce există, atât în lumea materială, cât și în cea spirituală, se sprijină pe energia Supremei Personalități a Divinității. Creația are loc prin difuzarea diferitelor Sale energii și, așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā*, *viṣṭabhyāham idaṁ kṛtsnam*: El este prezent

pretutindeni prin reprezentarea Sa personală, prin difuzarea diferitelor Sale energii.

TEXTUL 5

न च मत्स्थानि भूतानि पश्य मे योगमैश्वरम् ।
भूतभृन्न च भूतस्थो ममात्मा भूतभावनः ॥ ५ ॥

*na ca mat-sthāni bhūtāni
paśya me yogam aiśvaram
bhūta-bhṛn na ca bhūta-stho
mamātmā bhūta-bhāvanaḥ*

na—niciodată; *ca*—de asemenea; *mat-sthāni*—situată în Mine; *bhūtāni*—întreaga creație; *paśya*—privește; *me*—a Mea; *yogam aiśvaram*—putere mistică de neînchipuit; *bhūta-bhṛt*—susținătorul tuturor entităților vii; *na*—niciodată; *ca*—de asemenea; *bhūta-sthaḥ*—în manifestarea cosmică; *mama*—al Meu; *ātmā*—Sine; *bhūta-bhāvanaḥ*—sursa tuturor manifestărilor.

Și mai mult, tot ceea ce este creat nu se sprijină în Mine. Iată opulența Mea mistică! Deși Eu sunt susținătorul tuturor entităților vii și deși Mă aflu pretutindeni, Eu nu sunt o parte a acestei manifestări cosmice, deoarece Eu Însuși sunt chiar sursa creației.

COMENTARIU

Domnul spune că totul se sprijină pe El (*mat-sthāni sarva-bhūtāni*). Acest lucru nu trebuie însă înțeles în mod greșit. Domnul nu se preocupă direct de păstrarea și susținerea acestei manifestări materiale. Vedem uneori imaginea lui Atlas purtând pe umeri globul pământesc; el pare foarte obosit ținând această planetă uriașă. Nu trebuie însă să ne facem o asemenea imagine în ce-L privește pe Kṛṣṇa care susține universul creat. El spune că deși totul se sprijină pe El, El rămâne distinct. Sistemele planetare plutesc în spațiu, iar acest spațiu este energia Domnului Suprem. Dar El este diferit de spațiu. El este altfel situat. De aceea, Domnul spune: „Deși acestea sunt situate în energia Mea inconceptibilă, ca Supremă Personalitate a Divinității Eu sunt diferit de acestea“. Aceasta este opulența de neconceput a Domnului.

În *Nirukti*, Dicționarul vedic, se spune *yujyate 'nena durghaṭeṣu kāryeṣu*: „Domnul Suprem își săvârșește minunatele petreceri de neînchipuit mani-

festându-și energia.“ Persoana Sa este plină de diferite energii puternice iar hotărârea Sa este ea însăși un fapt real. Astfel trebuie înțeleasă Personalitatea Divinității. Noi ne putem gândi să facem un anumit lucru, dar apar multe piedici și câteodată nu putem să facem așa cum ne-ar place. Dar când Kṛṣṇa dorește să facă ceva, doar prin simpla Sa voință se săvârșește totul atât de perfect, încât nu ne putem nici măcar imagina cum s-a întâmplat. Domnul ne explică acest lucru: deși El este menținătorul și susținătorul întregii manifestări materiale, El nu atinge această manifestare materială. Prin simpla Sa voință supremă totul este creat, totul este susținut, totul este păstrat și totul este anihilat. Nu există diferență între mintea Sa și El Însuși (așa cum există diferență între noi înșine și mintea noastră materială din prezent), pentru că El este spirit absolut. Domnul este prezent simultan în toate, însă omul obișnuit nu poate înțelege cum poate El să fie prezent și în mod personal. El este diferit de această manifestare materială, și totuși, toate se sprijină pe El. Acest lucru este explicat aici ca *yogam aiśvaram*, puterea mistică a Supremei Personalități a Divinității.

TEXTUL 6

यथाकाशस्थितो नित्यं वायुः सर्वत्रगो महान् ।
तथा सर्वाणि भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय ॥ ६ ॥

yathākāśa-sthito nityam
vāyuh sarvatra-go mahān
tathā sarvāṇi bhūtāni
mat-sthānīty upadhāraya

yathā—așa cum; *ākāśa-sthitaḥ*—situat în cer; *nityam*—întotdeauna; *vāyuh*—vântul; *sarvatra-gaḥ*—suflând pretutindeni; *mahān*—cel mare; *tathā*—la fel; *sarvāṇi bhūtāni*—toate ființele create; *mat-sthāni*—situat în Mine; *iti*—astfel; *upadhāraya*—încearcă să înțelegi.

Înțelege că precum vântul puternic, care suflă peste tot, rămâne întotdeauna în cer, tot așa, toate ființele create rezidă în Mine.

COMENTARIU

Pentru omul obișnuit este aproape de neconceput felul în care creația materială se află în El. Dar Domnul ne dă un exemplu care ne poate ajuta să înțe-

legem. Cerul este poate cea mai mare manifestare pe care o putem concepe. Iar în acest cer, vântul sau aerul este cea mai mare manifestare din lumea cosmică. Mișcarea aerului influențează mișcarea tuturor lucrurilor. Dar deși vântul este mare, el este totuși situat în cuprinsul cerului; vântul nu este dincolo de cer. În mod similar, toate minunatele manifestări cosmice există prin voința supremă a lui Dumnezeu și toate sunt supuse acestei voințe supreme. Așa cum se spune de obicei, nici măcar un fir de iarbă nu se mișcă fără voia Supremei Personalități a Divinității. Deci totul se mișcă conform voinței Sale: prin voința Sa totul este creat, totul este menținut și totul este anihilat. Și totuși, El este distinct de toate, așa cum cerul este întotdeauna deosebit de acțiunile vântului.

În *Upanișade* se spune *yad-bhīṣā vātaḥ pavate*: „Vântul suflă de teama Domnului Suprem“ (*Taittirīya Upaniṣad* 2.8.1). În *Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣad* (3.8.9) se afirmă *etasya vā akṣarasya praśāsane gārgi sūrya-cadramasau vidhṛtau tiṣṭhata etasya vā akṣarasya praśāsane gārgi dyāv-āpṛthivyau vidhṛtau tiṣṭhataḥ*. „La porunca supremă, sub supravegherea Supremei Personalități a Divinității se mișcă luna, soarele și celelalte planete uriașe.“ De asemenea, în *Brahma-saṃhitā* (5.52) se spune:

*yac-cakṣur eṣa savitā sakala-grahāṇām
rājā samasta-sura-mūrtir aśeṣa-tejāḥ
yasyājñayā bhramati sambhṛta-kāla-cakro
govindam ādi-puruṣam tam aham bhajāmi*

Aceasta este o descriere a mișcării soarelui. Se spune că soarele este socotit a fi unul din ochii Domnului Suprem și are o putere imensă de a răspândi căldură și lumină. Cu toate acestea, el se mișcă pe orbita ce-i este rânduită prin porunca și voința supremă a lui Govinda. Astfel, din scrierile vedice găsim dovezi că această manifestare materială, care ne apare a fi minunată și măreață, se află sub stăpânirea deplină a Supremei Personalități a Divinității. Acest lucru este explicat mai amănunțit în ultimele versete ale acestui capitol.

TEXTUL 7

सर्वभूतानि कौन्तेय प्रकृतिं यान्ति मामिकाम् ।
कल्पक्षये पुनस्तानि कल्पादौ विसृजाम्यहम् ॥ ७ ॥

*sarva-bhūtāni kaunteya
prakṛtiṃ yānti māmikāṃ
kalpa-kṣaye punaḥ tāni
kalpāḍau visṛjāmy aham*

sarva-bhūtāni—toate entitățile create; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *prakṛtiṃ*—natura; *yānti*—intră în; *māmikāṃ*—a Mea; *kalpa-kṣaye*—la sfârșitul unei perioade cosmice; *punaḥ*—din nou; *tāni*—toate acestea; *kalpa-āḍau*—la începutul unei perioade cosmice; *visṛjāmi*—creez; *aham*—Eu.

O, fiu al lui Kuntī, la sfârșitul unei perioade cosmice toate manifestările materiale intră în natura Mea, iar la începutul unei alte perioade cosmice, prin puterea Mea, Eu le crez din nou.

COMENTARIU

Crearea, menținerea și distrugerea acestei manifestări cosmice materiale sunt complet dependente de voința supremă a Personalității Divinității. „La sfârșitul unei perioade cosmice“ înseamnă la moartea lui Brahmā. Brahmā trăiește o sută de ani, iar o zi din viața sa este socotită la 4.300.000.000 de ani pământești. O lună de-a sa constă din 30 de astfel de zile și nopți, iar un an de-al său are douăsprezece luni. După o sută de astfel de ani, când Brahmā moare, are loc devastarea sau anihilarea; aceasta înseamnă că energia manifestată de Domnul Suprem se întoarce din nou în El. Apoi din nou, atunci când este nevoie de manifestarea lumii cosmice, acest lucru se face prin voința Sa. *Bahu syām*: „Deși Eu sunt unul, voi deveni multiplu.“ Astfel spune dictonul vedic (*Chāndogya Upaniṣad* 6.2.3). El se răspândește pe Sine Însuși în această energie materială și întreaga manifestare cosmică are loc din nou.

TEXTUL 8

प्रकृतिं स्वामवष्टभ्य विसृजामि पुनः पुनः ।
भूतग्राममिमं कृत्स्नमवशं प्रकृतेर्वशात् ॥ ८ ॥

*prakṛtiṃ svām avaṣṭabhya
visṛjāmi punaḥ punaḥ*

*bhūta-grāmam imam kṛtsnam
avaśam prakṛter vaśāt*

prakṛtim—natura materială; *svām*—a Sinelui Meu personal; *avaṣṭabhya*—intrând în; *viṣṭjāmi*—Eu creez; *punaḥ punaḥ*—din nou și din nou; *bhūta-grāmam*—toate manifestările cosmice; *imam*—acestea; *kṛtsnam*—în întregime; *avaśam*—în mod automat; *prakṛteḥ*—forței naturii; *vaśāt*—supuse constrângerii.

Întreaga ordine cosmică Mi se supune Mie. După voința Mea, ea este manifestă automat din nou și din nou, iar după voința Mea este anihilată la sfârșit.

COMENTARIU

Această lume materială este manifestarea energiei inferioare a Supremei Personalități a Divinității. Acest lucru a fost deja explicat de câteva ori. La vremea creației, energia materială este lăsată liberă sub forma lui *mahat-tattva* în care intră Domnul sub forma primei Sale încarnări ca Purușa, numită Mahā-Viṣṇu. El stă întins pe suprafața Oceanului Cauzal și cu fiecare expirație face să apară nenumărate universuri, iar în fiecare din aceste universuri Domnul intră din nou sub forma lui Garbhodakaśāyī Viṣṇu. Fiecare univers este creat în acest fel. În continuare El se manifestă pe Sine ca Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu și intră în toate lucrurile—chiar și în minusculul atom. Acest fapt este explicat aici. El intră în toate lucrurile.

În ce privește entitățile vii, ele sunt însămânțate în această natură materială și, ca rezultat al activităților lor trecute, ele ocupă diferite poziții. Astfel încep activitățile acestei lumi materiale. Activitățile diferitelor specii de viețuitoare încep încă din momentul creației. Nu este adevărat că totul evoluează. Diferitele specii de viață sunt create imediat, împreună cu universul. Oamenii și animalele, mamiferele și păsările—toate sunt create simultan, deoarece toate dorințele pe care viețuitoarele le aveau la ultima anihilare se manifestă din nou. Aici se indică în mod clar, prin cuvântul *avaśam*, că entitățile vii nu au nimic de-a face cu acest proces. Starea de existență din viața lor trecută, în precedenta creție, se manifestă pur și simplu din nou, și toate acestea se îndeplinesc doar prin voința Lui. Aceasta este puterea de neînchipuit a Supremei Personalități a Divinității. Iar după ce crează diferitele specii de viață, El nu mai are legătură cu ele. Creația are loc pentru a satisface înclinațiile diferitelor entități vii, și astfel Domnul nu este implicat în ea.

TEXTUL 9

न च मां तानि कर्माणि निबध्नन्ति धनञ्जय ।
उदासीनवदासीनमसक्तं तेषु कर्मसु ॥ ९ ॥

*na ca māṁ tāni karmāṇi
nibadhnanti dhanañjaya
udāsīna-vad āśīnam
asaktam teṣu karmasu*

na—niciodată; *ca*—și; *mām*—pe Mine; *tāni*—toate aceste; *karmāṇi*—activități; *nibadhnanti*—leagă; *dhanañjaya*—o, cuceritorule de bogății; *udāsīnavat*—ca neutru; *āśīnam*—situat; *asaktam*—lipsit de atracție; *teṣu*—pentru acele; *karmasu*—activități.

O, Dhanañjaya, pe Mine toate aceste activități nu Mă leagă. Eu sunt veșnic detașat de toate aceste activități materiale, rămânând ca și cum aș fi neutru.

COMENTARIU

În acest context, nu trebuie să se creadă că Suprema Personalitate a Divinității nu este angajată în nici o activitate. În lumea Sa spirituală El este mereu angajat. În *Brahma-saṁhitā* (5.6) se afirmă *ātmārāmasya tasyāsti prakṛtyā na samāgamaḥ*: „El este totdeauna implicat în eternele Sale activități spirituale pline de beatitudine, dar nu are nimic de-a face cu aceste activități materiale.“ Activitățile materiale sunt duse la îndeplinire de diferitele Sale puteri. Dumnezeu este întotdeauna neutru în activitățile materiale ale lumii create. Această neutralitate este menționată aici prin cuvântul *udāsīna-vat*. Deși are controlul asupra fiecărui minuscul detaliu al activităților materiale, El rămâne ca și cum ar fi neutru. Se poate da exemplul unui judecător de la curtea supremă stând în jilțul său. La porunca sa se întâmplă o mulțime de lucruri—unul este spânzurat, unul este băgat în temniță, altuia i se dă o avere uriașă—și totuși el rămâne neutru. El nu are nimic de-a face cu toate aceste câștiguri sau pierderi. În mod similar, Domnul este întotdeauna neutru, deși brațul Său se află în orice domeniu de activitate. În *Vedānta-sūtra* (2.1.34) se spune *vaiṣaṁya-nairghṛṇye na*: El nu este situat în dualitățile acestei lumi materiale. El este transcendent față de toate aceste dualități și nu este atașat nici de

creația și anihilarea lumii materiale. Entitățile vii își iau diferitele lor forme în diferitele specii de viață potrivit cu activitățile lor trecute, fără ca Domnul să intervină.

TEXTUL 10

मयाध्यक्षेण प्रकृतिः सूयते सचराचरम् ।
हेतुनानेन कौन्तेय जगद्विपरिवर्तते ॥१०॥

*mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ
sūyate sa-carācaram
hetunānena kaunteya
jagad viparivartate*

mayā—de către Mine; *adhyakṣeṇa*—prin supraveghere; *prakṛtiḥ*—natura materială; *sūyate*—se manifestă; *sa*—împreună cu; *cara-acaram*—cele mișcătoare și cele nemișcătoare; *hetunā*—din pricina; *anena*—aceasta; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *jagat*—manifestarea cosmică; *viparivartate*—funcționează.

Această natură materială, care este una din energiile Mele, lucrează sub îndrumarea Mea, o, fiu al lui Kuntī, producând toate ființele mișcătoare și nemișcătoare. Supunându-se legii sale, această manifestare este creată și anihilată din nou și din nou.

COMENTARIU

Aici se afirmă în mod clar că Domnul Suprem, deși se află deoparte de toate activitățile lumii materiale, rămâne totuși supremul îndrumător. Domnul Suprem este voința supremă și substratul acestei manifestări materiale, dar administrarea este făcută de natura materială. Kṛṣṇa afirmă de asemenea în *Bhagavad-gītā* că, pentru toate entitățile vii cu diferite forme și din diferite specii, „Eu sunt tatăl”. Tatăl pune sămânța în pântecul mamei pentru a produce copilul și în mod similar Domnul Suprem, doar prin privirea Sa, introduce toate entitățile vii în pântecul naturii materiale, iar acestea apar sub diferite forme și specii, potrivit ultimelor lor dorințe și activități. Toate aceste entități vii, deși sunt născute sub privirea Supremului Domn, își iau diferitele corpuri potrivit cu activitățile și dorințele lor trecute. Astfel Dumnezeu nu este atașat direct de această creație materială. El doar aruncă o privire asupra

naturii materiale; în acest fel, natura materială este activată și totul se creează imediat. Întrucât El Își aruncă privirea asupra naturii materiale, are loc neîn-
doielnic o activitate din partea Supremului Stăpân, dar El nu are nimic de-a
face cu manifestarea lumii materiale în mod direct.

În *smṛti* se dă următorul exemplu: când în fața cuiva se află o floare par-
fumată, parfumul intră în contact cu puterea de mirosire a acelei persoane,
dar mirosul și floarea sunt despărțite unul de cealaltă. O legătură similară
există între lumea materială și Suprema Personalitate a Divinității; în realita-
te, El nu are nimic de-a face cu această lume materială, dar creează prin pri-
virea Sa și predestinează. Pe scurt, fără supravegherea Supremei Personalități
a Divinității, natura materială nu poate înfăptui nimic. Și totuși, Persoana
Supremă este detașată de toate activitățile materiale.

TEXTUL 11

अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं तनुमाश्रितम् ।
परं भावमजानन्तो मम भूतमहेश्वरम् ॥११॥

*avajānanti mām mūḍhā
mānuṣīm tanum āśritam
param bhāvam ajānanta
mama bhūta-maheśvaram*

avajānanti—blamează; *mām*—pe Mine; *mūḍhāḥ*—oamenii proști; *mānuṣīm*
—sub formă umană; *tanum*—un corp; *āśritam*—asumând; *param*—trans-
cendentă; *bhāvam*—natura; *ajānantaḥ*—necunoscând; *mama*—a Mea; *bhūta*
—a tuturor celor ce există; *maha-īśvaram*—supremul proprietar.

**Proștii Mă nesocotesc atunci când descind sub formă umană. Ei nu
cunosc natura Mea transcendentă de Domn Suprem a tot ceea ce există.**

COMENTARIU

Din celelalte explicații la versetele precedente din acest capitol este limpede
că Suprema Personalitate a Divinității, deși apare ca o ființă umană, nu este
un om obișnuit. Personalitatea Divinității care conduce creația, menținerea și
anihilarea întregii manifestări cosmice nu poate fi o ființă umană. Și totuși
există mulți oameni proști care-L consideră pe Kṛṣṇa a fi doar un om puter-

nic și nimic mai mult. În realitate, El este Persoana Supremă originară, așa cum se confirmă în *Brahma-samhitā (īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ)*, El este Stăpânul Suprem.

Există o mulțime de *īśvara*, de stăpânitori, unul mai mare decât altul. În administrarea curentă a afacerilor din lumea materială găsim un anumit funcționar sau director, deasupra sa se află un secretar de stat, deasupra lui un ministru, iar deasupra acestuia un președinte. Fiecare din ei este un conducător, dar fiecare este controlat de un altul. În *Brahma-samhitā* se spune că Kṛṣṇa este supremul care controlează; fără îndoială, există o mulțime de conducători, atât în lumea materială, cât și spirituală, dar Kṛṣṇa este supremul care controlează (*īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ*) iar corpul Său este *sac-cid-ānanda*, adică nematerial.

Corpurile materiale nu pot îndeplini activitățile minunate descrise în versetele precedente. Corpul Său este etern, plin de beatitudine și cunoaștere. Deși El nu este un om obișnuit, proștii își râd de El și Îl consideră a fi un om. Corpul Său este numit aici *mānuṣīm* pentru că El acționează exact ca un om, un prieten al lui Arjuna, un politician implicat în bătălia de la Kurukṣetra. În foarte multe împrejurări El acționează exact ca un om obișnuit, dar de fapt corpul Său este *sac-cid-ānanda-vigraha*—beatitudine eternă și cunoaștere absolută. Acest lucru este confirmat și în limbajul vedic. *Sac-cid-ānanda-rūpāya kṛṣṇāya*: „Mă închin în fața Supremei Personalități a Divinității, Kṛṣṇa, care este eterna formă a cunoașterii pline de beatitudine.“ (*Gopāla-tāpani Upaniṣad*, 1.1). De asemenea, există și alte descrieri în limbaj vedic. *Tam ekam govindam*: „Tu ești Govinda, cel ce face plăcere simțurilor și vacilor.“ *Sac-cid-ānanda-vigraham*: „Iar forma Ta este transcendentă, plină de cunoaștere, beatitudine și eternitate.“ (*Gopāla-tāpani Upaniṣad* 1.35).

În ciuda calităților transcendente ale corpului Domnului Kṛṣṇa, a deplinei Sale beatitudini și cunoașteri, există o mulțime de așa-zii erudiți și comentatori ai *Bhagavad-gītei* care Îl denigrează pe Kṛṣṇa, considerându-L un om obișnuit. Acel erudit poate să se fi născut ca un om extraordinar, datorită activităților sale bune anterioare, dar această concepție despre Śrī Kṛṣṇa se datorează unui foarte sărac bagaj de cunoștințe. De aceea el este numit *mūḍha*, căci numai proștii Îl consideră pe Kṛṣṇa o ființă obișnuită. Proștii Îl consideră pe Kṛṣṇa o ființă umană obișnuită pentru că nu cunosc activitățile confidentiale ale Supremului Domn și diferitele Sale energii. Ei nu știu că corpul lui Kṛṣṇa este un simbol al deplinei cunoașteri și beatitudini, că El este proprietarul tuturor celor ce există și că El poate da eliberarea oricui. Neștiind că Kṛṣṇa are atât de multe însușiri transcendente, ei Îl denigrează.

Acești oameni nu știu că apariția Supremei Personalități a Divinității în această lume materială este manifestarea energiei Sale interne. El este stăpânul energiei materiale. Așa cum s-a explicat în mai multe locuri, (*mama māyā duratyayā*), El proclamă că energia materială, deși foarte puternică, se află sub controlul Său, și oricine I se predă Lui poate ieși de sub controlul acestei energii materiale. Dacă un suflet predat lui Kṛṣṇa poate ieși de sub influența energiei materiale, atunci cum poate Supremul Domn, care conduce creația, menținerea și anihilarea întregii naturi cosmice să aibă un corp material la fel ca noi? Deci această concepție asupra lui Kṛṣṇa este în întregime prostească. Însă persoanele lipsite de minte nu pot să conceapă faptul că Personalitatea Divinității, Kṛṣṇa, înfățișându-Se exact ca un om obișnuit, poate fi cel care controlează toți atomii și manifestările gigantice ale formei universale. Cele uriașe și cele minuscule sunt dincolo de înțelegerea lor, astfel că ei nici nu-și pot închipui că o formă precum cea a unei ființe umane poate controla simultan cele infinite și cele minuscule. În realitate, deși El controlează infinitul și finitul, El este separat de întreaga manifestare. Cât despre *yogam aiśvaram*, energia Sa transcendentă de neimaginat, s-a afirmat în mod limpede că El poate controla simultan infinitul și finitul, și poate rămâne separat de ele. Deși un prost nu-și poate imagina felul în care Kṛṣṇa, care se înfățișează exact ca o ființă umană, poate controla infinitul și finitul, devoții puri acceptă acest lucru, pentru că ei știu că Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității. De aceea ei se predau cu totul Lui și se angajează în conștiința de Kṛṣṇa, slujirea devoțională a Domnului.

Există o mulțime de controverse între impersonaliști și personaliști asupra apariției Domnului ca ființă umană. Dar dacă consultăm *Bhagavad-gītā* și *Śrīmad-Bhāgavatam*, textele autorizate pentru înțelegerea științei de Kṛṣṇa, putem înțelege că Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității. El nu este un om obișnuit, deși a apărut pe pământ ca oricare alt om. În *Śrīmad-Bhāgavatam*, cântul întâi, capitolul 1, înțelepții prezidați de Śaunaka, întrebând despre activitățile lui Kṛṣṇa, au spus:

*kṛtavān kila karmāṇi
saha rāmeṇa keśavaḥ
ati-martyāni bhagavān
gūḍhaḥ kapata-mānuṣaḥ*

„Domnul Śrī Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, însoțit de Balarāma, Și-a jucat rolul de ființă umană și, sub această mască, a îndeplinit numeroase

activități supraomenești. (*Bhāg.* 1.1.20). Apariția Domnului în chip de om i-a pus în încurcătură pe proști. Nici o ființă umană nu poate îndeplini activitățile minunate pe care le-a îndeplinit Kṛṣṇa când era prezent pe pământ. Când Kṛṣṇa a apărut în fața tatălui și mamei Sale, Vasudeva și Devakī, El a apărut cu patru brațe, dar la rugămintea părinților Săi, S-a transformat într-un copil obișnuit. Așa cum se afirmă în *Bhāgavatam* (10.3.46), *babhūva prākṛtaḥ śiśuḥ*: El a devenit exact ca un copil obișnuit, o ființă umană obișnuită. Deci din nou se indică aici că apariția Domnului ca ființă umană obișnuită este una din trăsăturile corpului Său transcendent. În capitolul al unsprezecelea din *Bhagavad-gītā* se afirmă de asemenea că Arjuna s-a rugat să vadă forma lui Kṛṣṇa cu patru brațe (*tenaiva rūpeṇa catur-bhujena*). După ce Kṛṣṇa Și-a revelat această formă, la cererea lui Arjuna, El Și-a luat din nou forma Sa originală cu înfățișare de om (*mānuṣaṁ rūpam*). Aceste diferite trăsături ale Domnului Suprem nu sunt în mod cert cele ale unei ființe umane obișnuite.

Unii dintre cei ce Îl iau în derâdere pe Kṛṣṇa și care sunt molipsiți de filosofia Māyāvādī citează următorul verset din *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.29.21) pentru a dovedi că Kṛṣṇa este exact la fel ca un om obișnuit. *Ahaṁ sarveṣu bhūteṣu bhūtātmāvasthitaḥ sadā*: „Supremul este prezent în fiecare entitate vie“. Este mai bine să aflăm despre acest verset de la acei *vaiṣṇava ācārya* precum Jīva Gosvāmī și Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, în loc să urmărim interpretarea persoanelor neautorizate care Îl iau în derâdere pe Kṛṣṇa. Jīva Gosvāmī, comentând acest verset, spune că Kṛṣṇa în expansiunea Sa plenară ca Paramātmā este situat în entitățile mișcătoare și nemișcătoare în chip de Suprasuflet; deci orice devot neofit care își îndreaptă atenția doar către *arcāmūrti*, forma Domnului Suprem din templu, și nu respectă celelalte viețuitoare, adoră fără nici un folos forma Domnului din templu. Există trei feluri de devoți ai Domnului, iar neofitul este în stadiul cel mai de jos. Devotul neofit dă mai multă atenție formei Domnului din templu decât celorlalți devoți, astfel că Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura avertizează că acest fel de mentalitate trebuie să fie corectată. Devotul trebuie să vadă că, întrucât Kṛṣṇa este prezent în inima fiecăruia ca Paramātmā, fiecare corp este întruparea sau templul Domnului Suprem; astfel că, așa cum cineva arată respect față de templul Domnului, tot așa trebuie să respecte cum se cuvine oricare corp în care sălășluiește Paramātmā. De aceea, fiecăruia trebuie să i se arate respectul cuvenit și nu trebuie să fie neglijat.

Există de asemenea o mulțime de impersonaliști care iau în derâdere adorarea în templu. Ei spun că dacă Dumnezeu este pretutindeni, de ce trebuie să ne limităm la adorarea în templu? Dar dacă Dumnezeu este pretutindeni,

atunci nu este El oare și în templu sau în forma Divinității din templu? Deși personalității și impersonalității se vor lupta unii cu alții neconținut, un devot desăvârșit în conștiința de Kṛṣṇa știe că deși Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă, El este atotpătrunzător, așa cum se afirmă în *Brahma-saṁhitā*. Deși sălașul Său personal se află în Goloka Vṛndāvana iar El stă întotdeauna acolo, prin diferitele manifestări ale energiei Sale și prin expansiunea Sa pleneră El este prezent pretutindeni, în toate părțile creației materiale și spirituale.

TEXTUL 12

मोघाशा मोघकर्माणो मोघज्ञाना विचेतसः ।
राक्षसीमासुरीं चैव प्रकृतिं मोहिनीं श्रिताः ॥१२॥

moghāśā mogha-karmāṇo
mogha-jñānā vicetasah
rākṣasīm āsurīm caiva
prakṛtim mohinīm śritāḥ

mogha-āśāḥ—zădărnicate le sunt speranțele; *mogha-karmāṇah*—zădărnicate activitățile fructuoase; *mogha-jñānāḥ*—zădărnicită cunoașterea; *vicetasah*—rătăciți; *rākṣasīm*—demonici; *āsurīm*—atei; *ca*—și; *eva*—cu siguranță; *prakṛtim*—natura; *mohinīm*—amăgitoare; *śritāḥ*—aflându-și adăpost în.

Cei ce sunt astfel rătăciți, sunt atrași de concepțiile demonice și ateiste. În această stare de amăgire, speranțele lor de eliberare, activitățile lor fructuoase și cultivarea cunoașterii le sunt toate zădărnicate.

COMENTARIU

Există mulți devoți care susțin că se află în conștiința de Kṛṣṇa și în slujirea devoțională, dar în inima lor nu Îl acceptă pe Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, ca fiind Adevărul Absolut. În cazul lor, fructul slujirii devoționale—întoarcerea la Dumnezeu—nu va putea fi niciodată gustat. În mod similar, cei ce sunt anagajați în activități pioase care aduc fruct, sperând ca în final să fie eliberați din această legătură materială, nu vor reuși nici ei, deoarece Îl iau în derădere pe Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității. Cu alte cuvinte, persoanele care-și bat joc de Kṛṣṇa trebuie înțelese ca demonice sau

ateiste. Așa cum este descris în capitolul al șaptelea din *Bhagavad-gītā*, asemenea răufăcători demonici nu se supun niciodată lui Kṛṣṇa. Prin urmare, speculațiile lor mentale pentru a ajunge la Adevărul Absolut îi conduc la falsa concluzie că ființele obișnuite și Kṛṣṇa sunt unul și același lucru. Cu o asemenea convingere falsă, ei cred că corpul oricărei ființe umane este în prezent doar acoperit de natura materială, iar de îndată ce un om se eliberează de acest corp material, nu mai există nici o diferență între Dumnezeu și el însuși. Această încercare de a deveni una cu Kṛṣṇa va fi zădărnicită datorită iluziei. O asemenea cultivare demonică și ateistă a cunoașterii spirituale este întotdeauna zadarnică. Acest lucru este indicat în versetul de față. Pentru asemenea persoane, cultivarea cunoașterii scrierilor vedice precum *Vedānta-sūtra* și *Upanișadele* este întotdeauna zădărnicită.

Prin urmare, este o mare ofensă să Îl consideri pe Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, ca fiind un om obișnuit. Cei ce fac acest lucru, sunt cu siguranță amăgiți, pentru că ei nu pot să înțeleagă forma eternă a lui Kṛṣṇa. *Brhad-vișṇu-smṛti* afirmă limpede:

*yo veti bhautikam deham
kṛṣṇasya paramātmanah
sa sarvasmād bahiṣ-kāryah
śrauta-smārta-vidhānatah
mukham tasyāvalokyāpi
sa-celam snānam ācaret*

„Cel ce consideră că trupul lui Kṛṣṇa este material, trebuie alungat de la toate ritualurile și activitățile legate de *śruti* și *smṛti*. Iar dacă din întâmplare cineva vede chipul aceluși om, trebuie de îndată să se îmbăieze în Gange, pentru a scăpa de prihană. Oamenii Îl batjocoresc pe Kṛṣṇa pentru că sunt invidioși pe Suprema Personalitate a Divinității. Cu siguranță că soarta lor este aceea de a se naște mereu în forme de viață demonică și ateistă. Cunoașterea lor reală va rămâne neconținut sub iluzie și treptat vor regresa în cel mai întunecat ținut al creației.“

TEXTUL 13

महात्मानस्तु मां पार्थ दैवीं प्रकृतिमाश्रिताः ।
भजन्त्यनन्यमनसो ज्ञात्वा भूतादिमव्ययम् ॥१३॥

*mahātmānas tu mām pārtha
daivīm prakṛtim āśritāḥ
bhajanty ananya-manaso
jñātvā bhūtādīm avyayam*

mahā-ātmānaḥ—marile suflete; *tu*—dar; *mām*—la Mine; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *daivīm*—divină; *prakṛtim*—natura; *āśritāḥ*—găsindu-și refugiul; *bhajanti*—slujesc; *ananya-manasaḥ*—cu mintea neabătută; *jñātvā*—cunoscând; *bhūta*—a creației; *ādīm*—originea; *avyayam*—inepuizabilă.

O, fiu al lui Pṛthā, cei ce nu sunt induși în eroare, marile suflete, se află sub ocrotirea naturii divine. Ei sunt pe deplin angajați în slujirea devoțională, pentru că ei Mă cunosc pe Mine ca Suprema Personalitate a Divinității, originară și ineputabilă.

COMENTARIU

În acest verset se dă descrierea clară a lui *mahātmā*. Primul semn al lui *mahātmā* este faptul că el este deja situat în natura divină. El nu este supus controlului naturii materiale. Cum se realizează acest lucru? Aceasta se explică în capitolul al șaptelea: cel ce se predă Supremei Personalități a Divinității, Śrī Kṛṣṇa, este de îndată eliberat de sub stăpânirea naturii materiale. Aceasta este condiția. Omul se poate elibera de sub stăpânirea naturii materiale de îndată ce își predă sufletul Supremei Personalități a Divinității. Aceasta este formula preliminară. Deoarece entitatea vie este putere marginală, de îndată ce este eliberată de sub stăpânirea naturii materiale ea este pusă sub îndrumarea naturii spirituale. Îndrumarea de către natura spirituală este numită *daivī prakṛti*, natura divină. Deci cel ce este promovat în acest fel—prin predare către Suprema Personalitate a Divinității—ajunge la stadiul de *mahātmā* sau suflet mare.

Un *mahātmā* nu își abate atenția către nimic altceva în afară de Kṛṣṇa, căci el știe foarte bine că Kṛṣṇa este Persoana Supremă originară, cauza tuturor cauzelor. Nu este nici o îndoială asupra acestui lucru. Un astfel de *mahātmā* sau suflet mare se dezvoltă prin asocierea cu alți *mahātmā*, devoți puri. Devoții puri nu sunt atrași nici măcar de alte înfățișări ale lui Kṛṣṇa, precum cea a lui Mahā-Vișṇu cu patru brațe. Ei sunt atrași doar de forma cu două brațe a lui Kṛṣṇa. Ei nu sunt atrași de alte înfățișări ale lui Kṛṣṇa și nu se preocupă

de nici o altă formă a vreunui semizeu sau ființă umană. Ei meditează numai asupra lui Kṛṣṇa în conștiința de Kṛṣṇa și sunt neconținut angajați în slujirea neabătută a Domnului în conștiința de Kṛṣṇa.

TEXTUL 14

सततं कीर्तयन्तो मां यतन्तश्च दृढव्रताः ।
नमस्यन्तश्च मां भक्त्या नित्ययुक्ता उपासते ॥१४॥

*satataṁ kīrtayanto mām
yatantaś ca dṛḍha-vratāḥ
namasyantaś ca mām bhaktyā
nitya-yuktā upāsate*

satatam—întotdeauna; *kīrtayantaḥ*—cântând; *mām*—despre Mine; *yatantaḥ*—pe deplin sârguincioși; *ca*—și; *dṛḍha-vratāḥ*—cu hotărâre; *namasyantaḥ*—închinându-se; *ca*—și; *mām*—pe Mine; *bhaktyā*—în devoțiune; *nitya-yuktāḥ*—angajați neconținut; *upāsate*—Mă adoră.

Cântând mereu gloriile Mele, străduindu-se cu multă hotărâre, închinându-se în fața Mea, aceste mari suflete Mă adoră neconținut, cu devoțiune.

COMENTARIU

Un *mahātmā* nu poate fi fabricat punând o șampilă pe un om obișnuit. Semnele sale sunt descrise aici: un *mahātmā* este întotdeauna preocupat să cânte gloriile Domnului Suprem Kṛṣṇa, Personalitatea Divinității. El nu are altă ocupație, fiind mereu angajat în glorificarea Domnului. Cu alte cuvinte, el nu este impersonalist. Când se pune problema glorificării, omul trebuie să glorifice pe Domnul Suprem, să laude numele Său sfânt, forma Sa eternă, calitățile Sale transcendente și petrecerile Sale neobișnuite. Toate acestea trebuie glorificate; prin urmare, un *mahātmā* este atașat de Suprema Personalitate a Divinității.

Cel ce este atașat de aspectul impersonal al Domnului Suprem, de *brahmajyoti*, nu este descris ca *mahātmā* în *Bhagavad-gītā*; acesta este descris

în mod diferit în versetul următor. *Mahātmā* este mereu angajat în diferite activități legate de slujirea devoțională, așa cum sunt descrise în *Śrīmad-Bhāgavatam*, ascultând și cântând despre Vișṇu, nu despre un semizeu sau ființă umană. Aceasta este devoțiune: *śravaṇam kīrtanam viṣṇoḥ* și *smaranam*, reamintirea Sa. Un astfel de *mahātmā* are hotărârea fermă de a atinge țelul ultim, asocierea cu Domnul Suprem în oricare din cele cinci *rasa* transcendente. Pentru a ajunge la această reușită, el își angajează toate activitățile—mentale, corporale și vocale, deci totul—în slujba Domnului Suprem, Śrī Kṛṣṇa. Aceasta se numește deplina conștiință de Kṛṣṇa.

În slujirea devoțională există anumite activități stabilite, cum ar fi postul în anumite zile, de exemplu a unsprezecea zi după luna nouă și după luna plină, Ekādaśī, și ziua apariției Domnului. Toate aceste legi și reglementări sunt date de mari *ācārya* pentru cei ce sunt cu adevărat interesați să fie admiși în lumea spirituală, alături de Suprema Personalitate a Divinității. Aceste *mahātmā*, mari suflete, respectă cu strictețe toate aceste legi și reglementări și deci sunt siguri că vor obține rezultatul dorit.

Așa cum se descrie în versetul al doilea din acest capitol, slujirea devoțională nu este doar ușoară, ci poate fi îndeplinită într-un mod plăcut. Omul nu trebuie să îndeplinească nici o penitență severă sau asceză. El își poate duce viața în slujirea devoțională, îndrumat de un maestru spiritual iscusit, ocupând orice fel de poziție, fie cea de om căsătorit, de *sannyāsī* sau de *brahmacārī*; în oricare din aceste situații și oriunde în lume el poate îndeplini acest serviciu devoțional către Suprema Personalitate a Divinității, devenind astfel cu adevărat un *mahātmā*, un mare suflet.

TEXTUL 15

ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजन्तो मामुपासते ।
एकत्वेन पृथक्त्वेन बहुधा विश्वतोमुखम् ॥१५॥

*jñāna-yajñena cāpy anye
yajanto mām upāsate
ekatvena pṛthaktvena
bahudhā viśvato-mukham*

jñāna-yajñena—prin cultivarea cunoașterii; *ca*—de asemenea; *api*—cu certitudine; *anye*—alții; *yajantaḥ*—sacrificând; *mām*—Eu; *upāsate*—adoră;

ekatvena—în unitate; *pṛthaktvena*—în dualitate; *bahudhā*—în diversitate; *viśvataḥ-mukham*—și în forma universală.

Alții, care se angajează în sacrificiu prin cultivarea cunoașterii, Îl adoră pe Domnul Suprem fie ca fiind unul fără un al doilea, fie ca divers în mai mulți, precum și în forma universală.

COMENTARIU

Acest verset este rezumatul versetelor precedente. Domnul îi spune lui Arjuna că aceia care sunt puri în conștiința de Kṛṣṇa și nu cunosc nimic altceva decât pe Kṛṣṇa, sunt numiți *mahātmā*; totuși, există alte persoane care nu au ajuns exact în poziția de *mahātmā*, dar care Îl adoră pe Kṛṣṇa în diferite feluri. Unii dintre ei au fost descriși ca năpăstuiți, lipsiți de bani, curioși sau angajați în cultivarea cunoașterii. Dar există alții care sunt situați și mai jos, iar aceștia se împart în trei categorii: (1) cel ce se adoră pe sine însuși ca fiind una cu Domnul Suprem, (2) cel ce născocesc o anumită formă a Domnului Suprem și o adoră pe aceea și (3) cel ce acceptă forma universală, *viśvarūpa*, a Supremei Personalități a Divinității și o adoră. Dintre aceste trei categorii, cea mai de jos, a celor care se adoră pe ei înșiși ca pe Domnul Suprem, crezându-se a fi moniști, este și cea mai răspândită. Acești oameni se socotesc pe ei înșiși a fi Domnul Suprem și cu această mentalitate se venerază pe ei înșiși. Chiar și aceasta este un fel de adorare a lui Dumnezeu, căci acești oameni pot înțelege că nu sunt corpul material, ci suflet spiritual; până la urmă, această resimțire este și ea importantă. În general impersonaliștii Îl adoră pe Domnul Suprem în acest fel. A doua categorie include pe adoratorii semizeilor, cei care în mod imaginar socotesc orice formă ca fiind forma Domnului Suprem. Iar a treia categorie îi include pe cei ce nu pot să conceapă nimic altceva dincolo de manifestarea acestui univers material. Ei consideră universul ca fiind supremul organism sau entitate și adoră acest lucru. Universul este și el una din formele Domnului.

TEXTUL 16

अहं क्रतुरहं यज्ञः स्वधाहमहमौषधम् ।
मन्त्रोऽहमहमेवाज्यमहमग्निरहं हुतम् ॥१६॥

*aham̐ kratuḥ aham̐ yajñah̐
svadhāham aham̐ auṣadham̐
mantraḥ 'ham aham̐ evājyam̐
aham̐ agniḥ aham̐ hutam̐*

aham—Eu; *kratuḥ*—ritualul vedic; *aham*—Eu; *yajñah*—sacrificiul din *smṛti*; *svadhā*—oblația; *aham*—Eu; *aham*—Eu; *auṣadham*—iarba de leac; *mantraḥ*—incantația transcendentă; *aham*—Eu; *aham*—Eu; *eva*—cu siguranță; *ājyam*—untul topit; *aham*—Eu; *agniḥ*—focul; *aham*—Eu; *hutam*—ofranda.

Dar Eu sunt ritualul, Eu sunt sacrificiul, Eu sunt ofranda către străbuni, iarba vindecătoare și cântarea transcendentă. Eu sunt untul, focul și ofranda.

COMENTARIU

Sacrificiul vedic cunoscut ca *jyotiṣtoma* este și el Kṛṣṇa, la fel ca și *mahā-yajña* menționat în *smṛti*. Oblațiile oferite către Pitṛloka sau sacrificiul îndeplinit pentru a câștiga bunăvoința celor din Pitṛloka, considerat ca un fel de leac sub formă de unt limpezit, este de asemenea Kṛṣṇa. *Mantrale* care se intonează cu acest prilej sunt de asemenea Kṛṣṇa. Multe alte preparate din produse lactate, făcute pentru a fi oferite în sacrificii, sunt de asemenea Kṛṣṇa. Focul este și el Kṛṣṇa, pentru că focul este unul din cele cinci elemente materiale și deci este declarat ca energia separată a lui Kṛṣṇa. Cu alte cuvinte, sacrificiile vedice recomandate în *karma-kāṇḍa*, una din părțile *Vedelor*, sunt de asemenea în întregime Kṛṣṇa. Sau, cu alte cuvinte, cei ce sunt angajați în slujirea devoțională față de Kṛṣṇa trebuie considerați ca și cum ar fi îndeplinit toate sacrificiile recomandate în *Vede*.

TEXTUL 17

पिताहमस्य जगतो माता धाता पितामहः ।
वेद्यं पवित्रमोकार ऋक्साम यजुरेव च ॥१७॥

*pitāham asya jagato
mātā dhātā pitāmahaḥ*

vedyariṁ pavitrām om̐kāra
ṛk sāmā yajur eva ca

pitā—tatăl; *aham*—Eu; *asya*—acestui; *jaḡataḥ*—univers; *mātā*—mama; *dhātā*—susținătorul; *pitāmahaḥ*—bunicul; *vedyam*—ceea ce trebuie cunoscut; *pavitrām*—ceea ce purifică; *om̐-kāra*—silaba *om̐*; *ṛk*—*Rḡ Veda*; *sāmā*—*Sāmā Veda*; *yajuḥ*—*Yajur Veda*; *eva*—desigur; *ca*—și.

Eu sunt tatăl acestui univers, mama, susținătorul și străbunul. Eu sunt obiectul cunoașterii, cel ce purifică și silaba om̐. Și tot Eu sunt Rḡ, Sāmā și Yajur Veda.

COMENTARIU

Întregul manifestărilor cosmice, mișcătoare și nemișcătoare, se manifestă prin diferitele activități ale energiei lui Kṛṣṇa. În existența materială noi creăm diferite relații cu diferitele entități vii care nu sunt altceva decât energia marginală a lui Kṛṣṇa; supuse creației lui *prakṛti*, unele dintre ele apar ca tatăl nostru, mama, bunicul, creatorul nostru etc., dar în realitate ele sunt părți integrante ale lui Kṛṣṇa. Ca atare, aceste entități vii care par să ne fie tată, mamă etc., nu sunt altceva decât Kṛṣṇa. În acest verset cuvântul *dhātā* înseamnă „creator“. Nu numai că tatăl și mama noastră sunt părți integrante ale lui Kṛṣṇa, dar și creatorul, bunicul și bunica etc. sunt de asemenea Kṛṣṇa. De fapt orice entitate vie, fiind parte integrantă din Kṛṣṇa, este Kṛṣṇa. De aceea, toate *Vedele* ținesc doar către Kṛṣṇa. Tot ceea ce vrem să aflăm prin intermediul *Vedelor* nu este decât un pas înainte către înțelegerea lui Kṛṣṇa. Acel subiect care ne ajută să ne purificăm propria poziție constitutivă este în mod special Kṛṣṇa. În mod similar, entitatea vie care este curioasă să înțeleagă toate principiile vedice, este și ea parte integrantă a lui Kṛṣṇa și astfel este și ea Kṛṣṇa. În toate *mantrile* vedice cuvântul *om̐*, numit *praṇava*, este o vibrație sonoră transcendentă și este de asemenea Kṛṣṇa. Și pentru că în toate imnurile celor patru *Vede*—*Sāmā*, *Yajur*, *Rḡ* și *Atharva*—*praṇava* sau *om̐kāra* ocupă un loc predominant, el este înțeles ca fiind Kṛṣṇa.

TEXTUL 18

गतिर्भर्ता प्रभुः साक्षी निवासः शरणं सुहृत् ।
प्रभवः प्रलयः स्थानं निधानं बीजमव्ययम् ॥१८॥

*gatir bhartā prabhuḥ sākṣī
nivāsaḥ śaraṇam suhṛt
prabhavaḥ pralayaḥ sthānam
nidhānam bijam avyayam*

gatiḥ—țelul; *bhartā*—sprijinitorul; *prabhuḥ*—Domnul; *sākṣī*—martorul; *nivāsaḥ*—sălașul; *śaraṇam*—refugiul; *su-hṛt*—cel mai apropiat prieten; *prabhavaḥ*—creația; *pralayaḥ*—disoluția; *sthānam*—temeul; *nidhānam*—locul de odihnă; *bijam*—sămânța; *avyayam*—nepieritoare.

Eu sunt țelul, susținătorul, stăpânul, martorul, sălașul, refugiul și cel mai drag prieten. Eu sunt creația și anihilarea, baza a tot ce există, locul de repaos și sămânța eternă.

COMENTARIU

Gati înseamnă destinația la care vrem să ajungem. Dar țelul nostru ultim este Kṛṣṇa, deși oamenii nu știu acest lucru. Cel ce nu-L cunoaște pe Kṛṣṇa se rătăcește, iar așa-numitul său mers înainte este fie parțial, fie halucinație. Mulți își fixează ca destinație diferiți semize și prin îndeplinirea neabătută a metodelor respective ajung pe diferite planete cunoscute ca Candraloka, Sūryaloka, Indraloka, Maharloka etc. Dar toate aceste *loka* sau planete, fiind creațiile lui Kṛṣṇa, sunt și în același timp nu sunt Kṛṣṇa. Aceste planete, fiind manifestări ale energiei lui Kṛṣṇa, sunt și ele Kṛṣṇa, dar de fapt ele servesc doar ca treaptă către realizarea lui Kṛṣṇa. A te apropia de diferitele energii ale lui Kṛṣṇa înseamnă a te apropia în mod indirect de Kṛṣṇa. Trebuie să ne apropiem direct de Kṛṣṇa, căci acest lucru ne face să economisim timp și energie. De exemplu, dacă există posibilitatea de a ajunge în vârful unei clădiri cu ajutorul unui ascensor, de ce-ar trebui să urcăm pe scări, treaptă cu treaptă? Totul se sprijină pe energia lui Kṛṣṇa; de aceea, fără ocrotirea lui Kṛṣṇa nimic nu poate să existe. Kṛṣṇa este supremul domnitor, căci totul Îi aparține Lui și totul există prin energia Sa. Kṛṣṇa fiind situat în inima fiecăruia este supremul martor. Reședințele, țările sau planetele în care trăim sunt de asemenea Kṛṣṇa. Kṛṣṇa este refugiul ultim și de aceea omul trebuie să-și caute adăpost la Kṛṣṇa, fie pentru ocrotire, fie pentru a scăpa de necazuri. Și ori de câte ori avem nevoie de ocrotire, trebuie să știm că ocrotirea noastră trebuie să fie o forță vie. Kṛṣṇa este suprema entitate vie. Și întrucât Kṛṣṇa este sursa generării noastre sau părintele suprem, nimeni nu ne poate fi un prieten mai bun decât Kṛṣṇa și nimeni nu ne poate dori mai mult binele. Kṛṣṇa este sursa

originară a creației și ultimul repaos după anihilare. Prin urmare, Kṛṣṇa este cauza tuturor cauzelor.

TEXTUL 19

तपाम्यहमहं वर्षं निगृह्णाम्युत्सृजामि च ।
अमृतं चैव मृत्युश्च सदसच्चाहमर्जुन ॥१९॥

*tapāmy aham aham varṣam
nigṛhṇāmy utsṛjāmi ca
amṛtam caiva mṛtyuś ca
sad asac cāham arjuna*

tapāmi—dau căldură; *aham*—Eu; *aham*—Eu; *varṣam*—ploaia; *nigṛhṇāmi*—opresc; *utsṛjāmi*—dau drumul; *ca*—și; *amṛtam*—nemurirea; *ca*—și; *eva*—desigur; *mṛtyuḥ*—moartea; *ca*—și; *sat*—spiritul; *asat*—materia; *ca*—și; *aham*—Eu; *arjuna*—o, Arjuna.

O, Arjuna, Eu dau căldura și Eu opresc și dau drumul ploii; Eu sunt nemurirea și tot Eu sunt moartea personificată. Atât spiritul, cât și materia se află în Mine.

COMENTARIU

Prin diferitele Sale energii, Kṛṣṇa răspândește căldură și lumină, prin intermediul electricității și soarelui. În timpul verii, Kṛṣṇa este Cel care oprește ploaia să cadă din cer iar în anotimpul ploilor El dă torente neconținute de ploaie. Energia care ne susține, prelungindu-ne durata vieții, este Kṛṣṇa și tot Kṛṣṇa este Cel ce ne întâmpină la sfârșit în chip de moarte. Analizând toate aceste diferite energii ale lui Kṛṣṇa, putem afirma că pentru Kṛṣṇa nu există deosebire între materie și spirit sau, cu alte cuvinte, el este atât materie, cât și spirit. Deci în stadiile avansate ale conștiinței de Kṛṣṇa omul nu mai face asemenea distincții; el îl vede doar pe Kṛṣṇa în toate. Întrucât Kṛṣṇa este atât materie cât și spirit, forma universală gigantică care cuprinde toate manifestările materiale este de asemenea Kṛṣṇa, iar petrecerile Sale în Vṛndāvana sub înfățișarea lui Śyāmasundara cu două brațe, cântând din flaut, sunt cele ale Supremei Personalități a Divinității.

TEXTUL 20

त्रैविद्या मां सोमपाः पूतपापा
यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गतिं प्रार्थयन्ते ।
ते पुण्यमासाद्य सुरेन्द्रलोक-
मश्नन्ति दिव्यान्दिवि देवभोगान् ॥२०॥

*trai-vidyā mām soma-pāḥ pūta-pāpā
yajñair iṣṭvā svar-gatiṁ prārthayante
te puṇyam āsādyā surendra-lokam
aśnanti divyān divi deva-bhogān*

trai-vidyāḥ—cunoscătorii celor trei *Vede*; *mām*—pe Mine; *soma-pāḥ*—băutorii sucului *soma*; *pūta*—purificați; *pāpāḥ*—de păcate; *yajñair*—cu sacrificii; *iṣṭvā*—adorând; *svaḥ-gatiṁ*—calea spre cer; *prārthayante*—se roagă pentru; *te*—ei; *puṇyam*—pioși; *āsādyā*—ajungând la; *sura-indra*—a lui Indra; *lokam*—lumea; *aśnanti*—se desfată; *divyān*—celeste; *divi*—în cer; *deva-bhogān*—plăcerile zeilor.

Cei ce studiază Vedele și beau sucul soma, căutând să dobândească planetele cerești, Mă adoră pe Mine în mod indirect. Purificați de păcate, ei se nasc pe planeta pioasă și cerească a lui Indra, unde se bucură de desfătărilor zeilor.

COMENTARIU

Cuvântul *trai-vidyāḥ* se referă la cele trei *Vede*—*Sāma*, *Yajur* și *Rg*. Un brahman care a studiat aceste trei *Vede* este numit *tri-vedī*. Oricine este foarte atașat de cunoașterea obținută din cele trei *Vede* este respectat în societate. Din păcate, există o mulțime de mari erudiți în ce privește *Vedele*, care nu cunosc scopul ultim al studierii lor. De aceea, Kṛṣṇa se declară aici pe Sine ca fiind scopul ultim al acestor *tri-vedī*. Adevărații *tri-vedī* își caută refugiul la picioarele de lotus ale lui Kṛṣṇa și se angajează în slujirea devoțională pură, pentru a-L mulțumi pe Domnul. Slujirea devoțională începe prin a cânta Hare Kṛṣṇa *mantra* și totodată prin încercarea de a-L înțelege pe Kṛṣṇa cu adevărat. Din nefericire, cei ce studiază doar formal *Vedele*, ajung să fie mai interesați de oferirea de sacrificii diferiților semizei, cum ar fi Indra și Candra. Prin asemenea strădănie, adoratorii diferiților semizei sunt cu siguranță purificați de

contaminarea calităților inferioare ale naturii și prin aceasta sunt înălțați pe sistemele planetare superioare sau pe planetele celeste cunoscute ca Maharloka, Janoloka, Tapoloka etc. Cel ajuns pe aceste sisteme planetare superioare își poate satisface simțurile de sute de mii de ori mai bine decât pe această planetă.

TEXTUL 21

ते तं भुक्त्वा स्वर्गलोकं विशालं
क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोकं विशन्ति ।
एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना
गतागतं कामकामा लभन्ते ॥२१॥

*te taṁ bhuktvā svarga-lokaṁ viśālaṁ
kṣīṇe puṇye martya-lokaṁ viśanti
evaṁ trayī-dharmam anuprapannā
gatāgatam kāma-kāmā labhante*

te—aceștia; *taṁ*—aceasta; *bhuktvā*—bucurându-se de; *svarga-lokam*—cerul; *viśālam*—vast; *kṣīṇe*—fiind epuizate; *puṇye*—rezultatele activităților lor pioase; *martya-lokam*—în lumea muritorilor; *viśanti*—cad; *evaṁ*—astfel; *trayī*—ale celor trei Vede; *dharmam*—doctrinile; *anuprapannāḥ*—urmând; *gata-āgatam*—moartea și nașterea; *kāma-kāmāḥ*—dorind desfătarea simțurilor; *labhante*—dobândesc.

După ce s-au desfătat astfel cu vastele plăceri cerești ale simțurilor și când rezultatele activităților lor pioase s-au epuizat, ei se întorc din nou pe această planetă a morții. Astfel, cei ce caută bucuria simțurilor, prin aderarea la principiile celor trei Vede, au parte doar de repetatele nașteri și morți.

COMENTARIU

Cel ce este promovat pe sistemele planetare superioare se bucură de o lungă durată a vieții și de mai mari înlesniri pentru desfătarea simțurilor, însă nu i se îngăduie să rămână pe veci acolo. El este trimis din nou înapoi pe acest pământ, atunci când se sfârșesc rezultatele activităților sale pioase. Cel ce

nu a ajuns la perfecțiunea cunoașterii, așa cum se indică în *Vedānta-sūtra* (*janmādy asya yataḥ*), sau, cu alte cuvinte, cel ce nu reușește să-L înțeleagă pe Kṛșṇa, cauza tuturor cauzelor, eșuează în împlinirea țelului ultim al vieții și astfel ajunge să fie supus rutinei promovării pe planete superioare și coborârii din nou pe pământ, ca și cum ar fi așezat pe o roată de bâlci care ba urcă, ba coboară. Ceea ce trebuie înțeles este faptul că, în loc de a fi înălțat în lumea spirituală, de unde nu mai este nici o posibilitate de cădere, omul nu face decât să se rotească în ciclul nașterii și morții, pe sisteme planetare superioare și inferioare. De aceea este mai bine ca omul să se îndrepte către lumea spirituală, pentru a se bucura de o viață eternă, plină de beatitudine și cunoaștere, și să nu se mai întoarcă niciodată la această mizerabilă existență materială.

TEXTUL 22

अनन्याश्चिन्तयन्तो मां ये जनाः पर्युपासते ।
तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ॥२२॥

ananyās cintayanto mām
ye janāḥ paryupāsate
teṣām nityābhiyuktānām
yoga-kṣemam vahāmy aham

ananyāḥ—neavând alt obiect; *cintayantaḥ*—concentrându-se; *mām*—asupra Mea; *ye*—care; *janāḥ*—persoanele; *paryupāsate*—adoră așa cum se cuvine; *teṣām*—acelora; *nitya*—întotdeauna; *abhiyuktānām*—neclintiți în devoțiune; *yoga*—cerințele; *kṣemam*—ocrotire; *vahāmi*—aduc; *aham*—Eu.

Dar celor ce Mă adoră neconținut, cu devoțiune exclusivă, meditănd asupra formei Mele transcendente—acelora le dau ceea ce le lipsește și le păstrez ceea ce au.

COMENTARIU

Cel ce nu este în stare să trăiască nici măcar o clipă fără conștiința de Kṛșṇa, nu poate decât să se gândească la Kṛșṇa douăzeci și patru de ore pe zi, fiind angajat în slujirea devoțională prin ascultare, cântare, amintire, oferirea de rugăciuni, adorare, slujirea picioarelor de lotus ale Domnului, îndeplinirea altor servicii, cultivarea prieteniei și deplina supunere față de Domnul. Aceste

activități sunt toate binefăcătoare și pline de puteri spirituale care îl fac pe devot să fie desăvârșit în realizarea de sine, astfel încât singura sa dorință este aceea de a obține asocierea cu Suprema Personalitate a Divinității. Un asemenea devot se va apropia neîndoelnic de Domnul fără dificultate. Aceasta se numește yoga. Prin îndurarea Domnului, un astfel de devot nu se întoarce niciodată la această condiție materială a vieții. *Kṣema* se referă la ocrotirea milostivă a Domnului. Domnul îl ajută pe devot să-și desăvârșească conștiința de Kṛṣṇa prin yoga, iar când acesta devine pe deplin conștient de Kṛṣṇa, Domnul îl ferește de a cădea în starea mizerabilă a vieții condiționate.

TEXTUL 23

येऽप्यन्यदेवताभक्ता यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।
तेऽपि मामेव कौन्तेय यजन्त्यविधिपूर्वकम् ॥२३॥

*ye 'py anya-devatā-bhaktā
yajante śraddhayānvitāḥ
te 'pi mām eva kaunteya
yajanty avidhi-pūrvakam*

ye—cei care; *api*—de asemenea; *anya*—ai altor; *devatā*—zei; *bhaktāḥ*—devoți; *yajante*—îi adoră; *śraddhayā anvitāḥ*—cu credință; *te*—aceia; *api*—de asemenea; *mām*—pe Mine; *eva*—doar; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *yajanti*—ei adoră; *avidhi-pūrvakam*—în mod greșit.

Cei ce sunt devotați altor zei și îi adoră cu credință, Mă adoră de fapt doar pe Mine, o, fiu al lui Kuntī, dar o fac într-un mod greșit.

COMENTARIU

„Persoanele angajate în adorarea semizeilor nu sunt foarte inteligente, deși această adorare Îmi este oferită Mie în mod indirect“, spune Kṛṣṇa. De exemplu, când un om toarnă apă pe frunzele și crengile copacului, fără să-i ude rădăcina, el face aceasta datorită insuficienței cunoașterii sau fără să țină seama de principiile reglatoare. În mod similar, procedeul prin care sunt servite diferitele părți ale corpului este acela de a da hrană stomacului. Semizeii sunt, ca să spunem așa, diferiți funcționari și directori în guvernul Domnului Suprem. Oamenii trebuie să se supună legilor făcute de guvern, nu de către funcționari sau directori. În mod similar, fiecare om trebuie să-și ofere

adorarea numai către Domnul Suprem. Acest lucru va satisface în mod automat pe diferiții funcționari și directori ai Domnului. Funcționarii și directorii sunt angajați ca reprezentanți ai guvernului iar mituirea acestor funcționari și directori este ilegală. Acest lucru este afirmat aici ca *avidhi-pūrvakam*. Cu alte cuvinte, Kṛṣṇa nu aprobă inutila adorare a semizeilor.

TEXTUL 24

अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च प्रभुरेव च ।
न तु मामभिजानन्ति तत्त्वेनातश्च्यवन्ति ते ॥२४॥

*aham hi sarva-yajñānām
bhoktā ca prabhur eva ca
na tu mām abhijānanti
tattuvenātaś cyavanti te*

aham—Eu; *hi*—cu siguranță; *sarva*—al tuturor; *yajñānām*—sacrificiilor; *bhoktā*—beneficiarul; *ca*—și; *prabhur*—Domnul; *eva*—de asemenea; *ca*—și; *na*—nu; *tu*—dar; *mām*—pe Mine; *abhijānanti*—ei cunosc; *tattvena*—în realitate; *ataḥ*—de aceea; *cyavanti*—cad; *te*—ei.

Eu sunt singurul care se bucură de toate sacrificiile și stăpânul acestora. De aceea, cei ce nu recunosc adevărata Mea natură transcendentă, se prăbușesc.

COMENTARIU

Aici se afirmă clar că există mai multe feluri de a îndeplini *yajña*, recomandate în scrierile vedice, dar de fapt toate sunt destinate să-L mulțumească pe Domnul Suprem. *Yajña* înseamnă Vișṇu. În capitolul al doilea din *Bhagavad-gītā* se spune clar că omul trebuie să lucreze doar pentru satisfacerea lui Yajña sau Vișṇu. Forma perfectă a civilizației umane care este *varṇāśrama-dharma* este destinată în mod special satisfacerii lui Vișṇu. De aceea Kṛṣṇa spune în acest verset: „Eu sunt cel care se bucură de toate sacrificiile, pentru că Eu sunt supremul stăpân. Însă persoanele mai puțin inteligente, care nu știu acest lucru, îi adoră pe semizeii pentru anumite beneficii temporare. De aceea ei cad înapoi în existența materială și nu-și împlinesc țelul dorit al vieții. Dacă cineva are vreo dorință materială care să-i fie îndeplinită, este mai bine să se

roage pentru aceasta Domnului Suprem (deși acest lucru nu este devoțiune pură) și astfel va ajunge la rezultatul dorit.

TEXTUL 25

यान्ति देवव्रता देवान् पितॄन् यान्ति पितृव्रताः ।
भूतानि यान्ति भूतेज्या यान्ति मद्याजिनोऽपि माम् ॥२५॥

yānti deva-vratā devān
pitṛn yānti pitṛ-vratāḥ
bhūtāni yānti bhūtejyā
yānti mad-yājino 'pi mām

yānti—se duc; *deva-vratāḥ*—adoratorii semizeilor; *devān*—la semizeii; *pitṛn*—la strămoși; *yānti*—se duc; *pitṛ-vratāḥ*—cei ce-i venerează pe strămoși; *bhūtāni*—la stafiile și spiritele; *yānti*—se duc; *bhūta-ijyāḥ*—cei ce slujesc stafiilor și spiritelor; *yānti*—se duc; *mat*—ai Mei; *yājinaḥ*—devoți; *api*—însă; *mām*—la Mine.

Cei ce îi adoră pe semizeii se vor naște printre semizeii; cei ce-i adoră pe strămoși se duc la strămoși; cei ce adoră stafiile și spiritele se vor naște printre asemenea ființe; iar cei ce Mă adoră pe Mine, vor trăi cu Mine.

COMENTARIU

Dacă cineva dorește să meargă pe lună, soare sau orice altă planetă, va putea ajunge la acea destinație urmând anumite principii vedice recomandate în acest scop, cum este metoda numită tehnic *darśa-paurṇamāsī*. Acestea sunt descrise foarte amănunțit în porțiunea *Vedelor* referitoare la activitățile fructuoase, unde se recomandă un anumit fel de adorare a semizeilor situați pe diferite planete cerești. În același fel, se poate ajunge pe planetele locuite de Pitā (Strămoși) prin îndeplinirea unui anumit *yajña*. La fel, oricine poate ajunge pe multe alte planete ale stafiilor, devenind un Yakṣa, Rakṣa sau Piśāca. Adorarea acestor Piśāca se numește „magie neagră“. Există mulți oameni care practică magia neagră, crezând că aceasta înseamnă spiritualitate, dar aceste activități sunt complet materiale. În mod similar, devotul pur care adoră doar Suprema Personalitate a Divinității ajunge pe planetele din Vaikuṅṭha și Kṛṣṇaloka, fără nici o îndoială. Din acest verset extrem de important se poate înțe-

lege foarte ușor că, dacă prin simpla adorare a semizeilor se poate ajunge pe planetele cerești, sau adorând pe Pită se ajunge pe planetele acestor Pită, sau practicând magia neagră se ajunge pe planetele stafiilor, de ce oare un devot pur nu ar ajunge pe planeta lui Kṛṣṇa sau Viṣṇu? Din nefericire, mulți oameni nu au informații despre aceste planete sublime unde trăiesc Kṛṣṇa și Viṣṇu și, neștiind aceasta, ei cad. Chiar și impersonaliștii cad din *brahmajyoti*. Prin urmare, mișcarea pentru conștiința de Kṛṣṇa distribuie informații sublime întregii societăți umane cu scopul ca, prin simpla cântare Hare Kṛṣṇa *mantra* omul să poată deveni perfect în această viață și să se întoarcă înapoi acasă, înapoi la Divinitate.

TEXTUL 26

पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ।
तदहं भक्त्युपहतमश्नामि प्रयतात्मनः ॥२६॥

*patram puṣpaṁ phalaṁ toyam
yo me bhaktyā prayacchati
tat aham bhakty-upahṛtam
aśnāmi prayatāt manaḥ*

patram—o frunză; *puṣpaṁ*—o floare; *phalam*—un fruct; *toyam*—apă; *yaḥ*—oricine; *me*—Mie; *bhaktyā*—cu devoțiune; *prayacchati*—oferă; *tat*—aceea; *aham*—Eu; *bhakti-upahṛtam*—oferit cu devoțiune; *aśnāmi*—accept; *prayata-ātmanaḥ*—de la cel cu conștiința pură.

Dacă cineva Îmi oferă cu dragoste și devoțiune o frunză, o floare, un fruct sau apă, Eu le voi accepta.

COMENTARIU

Pentru o persoană inteligentă este esențial să fie în conștiința de Kṛṣṇa, angajată în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului, astfel încât să obțină un sălaș permanent și plin de beatitudine, pentru o fericire eternă. Procesul dobândirii unui asemenea rezultat minunat este foarte ușor și poate fi încercat chiar și de către cel mai sărac dintre săraci, fără nici un fel de calitate. Singura calitate cerută în acest caz este aceea de a fi un devot pur al Domnului. Nu are importanță ce anume este cineva sau la ce nivel se situează. Procesul

este atât de simplu, încât chiar și o frunză sau puțină apă, sau un fruct pot fi oferite Domnului Suprem cu dragoste sinceră, iar Domnul va binevoi să le accepte. De aceea nimeni nu poate fi exclus de la conștiința de Kṛṣṇa, căci este atât de accesibilă și universală. Cine este atât de smintit încât să nu vrea să devină conștient de Kṛṣṇa prin această metodă simplă, și astfel să atingă cea mai înaltă și desăvârșită viață veșnică, în beatitudine și cunoaștere? Kṛṣṇa dorește doar să Îl slujim cu dragoste, și nimic altceva. Kṛṣṇa acceptă chiar și o floare oricât de mică de la devotul Său cel pur, dar nu dorește nici un fel de ofrandă de la cel ce nu este devot. El nu are nevoie de nimic, de la nimeni, căci El Își este suficient Sieși și totuși acceptă ofrandele devoțiilor Săi în cadrul unui schimb de dragoste și afecțiune. Dezvoltarea conștiinței de Kṛṣṇa este cea mai înaltă perfecțiune a vieții. *Bhakti* este menționată de două ori în acest verset, cu scopul de a declara și mai tare faptul că *bhakti* sau slujirea devoțională este singurul mijloc de a te apropia de Kṛṣṇa. Nici o altă condiție, cum ar fi cea de a deveni brahman, învățat erudit, bogat sau mare filosof nu-L poate determina pe Kṛṣṇa să accepte vreo ofrandă. Fără principiile de bază ale procesului *bhakti*, nimic nu-L poate determina pe Domnul să binevoiască să accepte orice de la oricine. *Bhakti* nu are niciodată o motivație materială. Procesul acesta este etern. Este acțiune directă în slujba întregului absolut.

După ce a demonstrat că El este singurul care se bucură, Domnul primordial și obiectul real al tuturor ofrandelor sacrificiale, Domnul Kṛṣṇa dezvăluie aici tipurile de sacrificii pe care El le dorește să-I fie oferite. Dacă cineva dorește să se angajeze în slujirea devoțională față de Cel Suprem, cu scopul de a fi purificat și a atinge țelul vieții—slujirea transcendentă din dragoste față de Dumnezeu—trebuie să afle ce anume dorește Domnul de la el. Cel care-L iubește pe Kṛṣṇa Îi va dărui tot ceea ce El dorește și va evita să-I ofere orice lucru pe care El nu-l dorește sau nu-l cere. Astfel carnea, peștele și ouăle nu trebuie oferite lui Kṛṣṇa. Dacă ar fi dorit astfel de lucruri ca ofrande, El ne-ar fi spus. Însă în loc de acestea, El cere clar să I se dăruiască o frunză, un fruct, o floare și apă, și spune despre acest fel de ofrande „Eu le voi primi“. Prin urmare, trebuie să înțelegem că El nu va accepta carne, pește sau ouă. Legumele, cerealele, fructele, laptele și apa constituie hrana potrivită pentru ființele umane și este prescrisă de Domnul Kṛṣṇa Însuși. Orice altceva am mânca, nu poate să fie oferit Lui, căci El nu va accepta. Deci oferind asemenea hrană, noi nu putem să acționăm la nivelul devoțiunii din dragoste.

În capitolul al treilea, strofa a treisprezecea, Śrī Kṛṣṇa explică faptul că numai rămășițele sacrificiului sunt pure și potrivite pentru a fi consumate de către cei ce caută să înainteze în viață și să scape din lanțurile materiei. În

aceiași verset El spune că acei ce nu își fac din hrana lor ofrandă, mănâncă numai păcat. Cu alte cuvinte, fiecare înghițitură nu face decât să întărească implicarea lor în complicațiile naturii materiale. Dar prepararea unor feluri vegetale simple și plăcute, oferirea lor în fața imaginii sau formei Divinității Domnului Kṛṣṇa, închinarea în fața Lui și rugăciunea către El ca să accepte această modestă ofrandă, ne dau posibilitatea să ne purificăm corpul și să ne formăm țeșuturile fine ale creierului care vor determina o gândire limpede. Dar mai presus de orice, ofranda trebuie făcută cu o atitudine de dragoste. Kṛṣṇa nu are nevoie de hrană, căci El posedă deja tot ceea ce există, însă va accepta ofranda celui care dorește să-I facă Lui plăcere în acest fel. Elementul important la preparare, servire și oferire este acela de a acționa cu dragoste față de Kṛṣṇa.

Filozofii impersonaliști care doresc să susțină că Adevărul Absolut este lipsit de simțuri nu pot înțelege acest verset din *Bhagavad-gītā*. Pentru ei, aceasta este fie o metaforă, fie o dovadă a caracterului lumesc al lui Kṛṣṇa, Cel ce rostește *Bhagavad-gītā*. Dar în realitate Kṛṣṇa, Suprema Divinitate are simțuri și se spune că simțurile Sale sunt interschimbabile; altfel spus, un simț poate îndeplini funcțiile oricărui alt simț. Aceasta este implicația faptului de a susține că Kṛṣṇa este absolut. Dacă ar fi lipsit de simțuri, atunci cu greu am putea considera că El este plin de toate opulențele. În capitolul al șaptelea Kṛṣṇa a explicat că El însămânțează entitățile vii în natura materială. Acest lucru se realizează prin aruncarea privirii Sale asupra naturii materiale. La fel și în acest caz, ascultarea de către Kṛṣṇa a cuvintelor de dragoste ale devotului la oferirea hranei este în *întregime* identică cu consumarea și savurarea ei reală de către El. Acest lucru trebuie subliniat: datorită poziției Sale absolute, auzul Său este în *întregime* identic cu mâncatul și gustatul. Numai devotul care-L acceptă pe Kṛṣṇa așa cum El Însuși se descrie, fără interpretări, poate înțelege că Adevărul Absolut Suprem poate să mănânce hrană și să se bucure de ea.

TEXTUL 27

यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहोषि ददासि यत् ।
यत्तपस्यसि कौन्तेय तत्कुरुष्व मदर्पणम् ॥२७॥

*yat karoṣi yad aśnāsi
yaj juhoṣi dadāsi yat
yat tapasyasi kaunteya
tat kuruṣva mad-arpaṇam*

yat—orice; *karōṣi*—faci; *yat*—orice; *aśnāsi*—mănânci; *yat*—orice; *juhoṣi*—oferi; *dadāsi*—dai la o parte; *yat*—orice; *yat*—orice; *tapasyasi*—austerități pe care le săvârșești; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *tat*—aceasta; *kuruṣva*—fă-o; *mat*—pentru Mine; *arpaṇam*—ca ofrandă.

Orice faci, orice mănânci, orice oferi sau dăruiești și orice ascezi săvârșești—acestea, o, fiu al lui Kuntī, fă-le ca ofrandă pentru Mine.

COMENTARIU

Datoria fiecăruia este deci aceea de a-și întocmi astfel viața încât să nu-L uite pe Kṛṣṇa în nici o împrejurare. Fiecare trebuie să lucreze pentru a-și menține corpul și sufletul împreună, iar Kṛṣṇa recomandă aici să lucrăm pentru El. Fiecare om trebuie să mănânce ceva pentru a trăi; de aceea el trebuie să accepte rămășițele hranei oferite lui Kṛṣṇa. Orice om civilizată trebuie să îndeplinească anumite ceremonii religioase rituale; de aceea, Kṛṣṇa recomandă „Fă acest lucru pentru Mine“ iar aceasta poartă numele de *arcana*. Fiecare om are tendința să dea ceva de pomană; Kṛṣṇa spune „Dă-Mi Mie“, aceasta însemnând că toate surplusurile de bani acumulate trebuie să fie folosite în dezvoltarea mișcării pentru conștiința de Kṛṣṇa. În zilele noastre oamenii sunt foarte atrași de practicarea meditației, care nu este foarte potrivită pentru această epocă, dar oricine practică meditația asupra lui Kṛṣṇa douăzeci și patru de ore pe zi, cântând Hare Kṛṣṇa *mantra* pe mătăanii, este cu siguranță cel mai mare meditator și cel mai mare yoghin, așa cum dovedește capitoul al șaselea din *Bhagavad-gītā*.

TEXTUL 28

शुभाशुभफलैरेवं मोक्षयसे कर्मबन्धनैः ।
सन्न्यासयोगयुक्तात्मा विमुक्तो मामुपैष्यसि ॥२८॥

śubhāśubha-phalair evam
mokṣayase karma-bandhanaiḥ
sannyāsa-yoga-yuktātmā
vimukto mām upaiṣyasi

śubha—de cele binefăcătoare; *aśubha*—și cele răufăcătoare; *phalaiḥ*—rezultatele; *evam*—astfel; *mokṣayase*—vei fi eliberat; *karma*—ale activității; *bandhanaiḥ*—de legăturile; *sannyāsa*—a renunțării; *yoga*—în yoga; *yukta-*

ātmā—având mintea ferm stabilită; *vimuktaḥ*—eliberat; *mām*—la Mine; *upaiṣyasi*—vei ajunge.

În acest fel te vei elibera de legătura cu activitatea și rezultatele ei bune sau rele. Cu mintea fixată asupra Mea în acest spirit de renunțare, vei ajunge să fi eliberat și vei veni la Mine.

COMENTARIU

Cel ce acționează în conștiința de Kṛṣṇa sub o îndrumare superioară este numit *yukta*. Termenul tehnic este *yukta-vairāgya*. Acesta este explicat mai amănunțit de către Rūpa Gosvāmī astfel:

*anāsaktasya viṣayān
yathārham upayuñjataḥ
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe
yuktaḥ vairāgyam ucyate
(Bhakti-rasāmṛta-sindhu 2.255)*

Rūpa Gosvāmī spune că atâta vreme cât ne aflăm în lumea materială trebuie să acționăm; nu ne putem opri de la acțiune. Atunci când se execută acțiuni iar fructele lor sunt dăruite lui Kṛṣṇa, acest proces este numit *yukta-vairāgya*. În realitate aceste activități, fiind situate în renunțare, curăță oglinda minții și, pe măsură ce făptuitorul progresează treptat în realizarea spirituală, el ajunge să se predea cu totul Supremei Personalități a Divinității. De aceea, în final el ajunge să fie eliberat iar această eliberare este de asemenea specificată aici. Prin această eliberare el nu devine una cu *brahmajyoti*, ci mai degrabă ajunge pe planeta Domnului Suprem. Aici se spune în mod clar: *mām upaiṣyasi*, „el vine la Mine“, se întoarce acasă, se întoarce la Divinitate. Există cinci stadii diferite ale eliberării, iar în acest loc se specifică faptul că devotul care și-a trăit întreaga viață sub îndrumarea Domnului Suprem, așa cum s-a precizat, și a progresat până acolo unde a putut, după ce-și părăsește corpul se întoarce la Divinitate și ajunge direct în asociere cu Domnul Suprem.

Orice om care nu are nici un alt interes decât acela de a-și dedica viața slujirii Domnului este de fapt un *sannyāsī*. Un astfel de om se consideră întotdeauna veșnic slujitor, dependent de voința supremă a Domnului. Ca atare, orice face, face în beneficiul Domnului. Orice acțiune pe care o săvârșește, o săvârșește ca slujire a lui Dumnezeu. El nu se preocupă foarte serios de activitățile ce aduc rezultate fructuoase sau de datoriile prescrise, menționate în

Vede. Pentru oamenii obișnuiți este obligatorie executarea datoriilor prescrise menționate în *Vede*, dar deși devotul pur care este complet angajat în slujirea devoțională poate părea uneori că acționează împotriva datoriilor vedice prescrise, în realitate nu este așa.

De aceea, autoritățile *vaiṣṇava* spun că nici omul cel mai inteligent nu poate înțelege planurile și activitățile unui devot pur. Cuvintele exacte sunt *tānra vākya, kriyā, mudrā vijñeha nā bujhaya* (*Caitanya-caritāmṛta, Madhya 23.39*). Persoana care este astfel angajată neîncetat în slujirea Domnului sau care se gândește mereu și plănuiește cum să-L slujească pe Domnul trebuie considerată ca fiind complet eliberată în prezent, iar în viitor întoarcerea sa acasă, înapoi la Divinitate, este garantată. El este deasupra oricărei critici materiale, tot așa cum Kṛṣṇa este deasupra oricărei critici.

TEXTUL 29

समोऽहं सर्वभूतेषु न मे द्वेष्योऽस्ति न प्रियः ।
ये भजन्ति तु मां भक्त्या मयि ते तेषु चाप्यहम् ॥२९॥

samo 'ham sarva-bhūteṣu
na me dveṣyo 'sti na priyaḥ
ye bhajanti tu mām bhaktyā
mayi te teṣu cāpy aham

samaḥ—cu aceeași atitudine; *aham*—Eu; *sarva-bhūteṣu*—față de toate entitățile vii; *na*—nimeni; *me*—Mie; *dveṣyaḥ*—demn de ură; *asti*—este; *na*—nici; *priyaḥ*—drag; *ye*—cei care; *bhajanti*—săvârșesc slujirea transcendentă; *tu*—dar; *mām*—față de Mine; *bhaktyā*—cu devoțiune; *mayi*—sunt în Mine; *te*—aceste persoane; *teṣu*—în ei; *ca*—și; *api*—cu siguranță; *aham*—Eu.

Eu nu invidiez pe nimeni și nu țin partea nimănui. Eu sunt egal în fața tuturor. Dar cine Mă slujește cu devoțiune, acela Îmi este prieten, este în Mine și Eu sunt de asemenea prietenul său.

COMENTARIU

Se poate pune aici întrebarea: dacă Kṛṣṇa este la fel pentru toată lumea și nimeni nu este prietenul Său special, de ce oare se interesează El în mod deosebit de devoții angajați mereu în slujirea Sa transcendentă? Aceasta nu este

discriminare, ci un lucru firesc. Orice om din lumea materială, oricât ar fi de milostiv, este totuși interesat în mod special de proprii săi copii. Domnul proclamă că fiecare entitate vie—în orice formă—este fiul Său și astfel El dă fiecăruia cu generozitate cele necesare vieții. El este precum norul care împrăștie ploaia pretutindeni, indiferent că ea cade pe o stâncă, pe câmp sau în apă. Dar pentru devoții Săi El acordă o atenție specială. Acești devoți sunt menționați aici: ei se află mereu în conștiința de Kṛṣṇa și de aceea sunt întotdeauna situați în mod transcendent în Kṛṣṇa. Chiar expresia „conștiința de Kṛṣṇa“ sugerează că aceia care se află în această conștiință trăiesc în transcendență, situați în El. Domnul spune aici în mod clar: *mayi te*, „ei sunt în Mine“. Firește, rezultă că și Domnul este în ei. Acest lucru este reciproc. Aceasta explică și sensul cuvintelor *ye yathā mām prapadyante tāms tathaiva bhajāmy aham*: „Oricine Mi se predă Mie, în aceeași măsură Mă îngrijesc și Eu de el“. Reciprocitatea spirituală există pentru că atât Domnul cât și devoții sunt conștienți. Când un diamant este montat într-un inel de aur, el arată foarte frumos; aurul este înfrumusețat la fel cum este înfrumusețat și diamantul. Domnul și entitatea vie au o strălucire eternă iar atunci când entitatea vie devine înclinată spre slujirea Domnului Suprem, arată precum aurul; Domnul este diamantul și astfel această combinație este foarte frumoasă. Entitățile vii aflate într-o stare pură sunt numite devoți. Domnul Suprem devine devotul devoților Săi. Dacă nu există între devot și Dumnezeu o relație reciprocă, atunci nu este vorba de o filosofie personalistă. În filosofia impersonalistă nu există reciprocitate între Cel Suprem și entitatea vie, dar în filosofia personalistă aceasta există.

Se dă adeseori exemplul în care Domnul este comparat cu pomul dorințelor și orice dorește ceva de la acest pom al dorințelor, Domnul îi dă. Dar explicația de aici este mai complexă. Aici se afirmă că Domnul este părtinitor față de devoții Săi. Aceasta este manifestarea milei speciale a Domnului față de devoți. Reciprocitatea venită din partea Domnului nu trebuie considerată ca fiind supusă legii *karme*. Ea aparține situației transcendente în care se găsește Domnul împreună cu devoții Săi. Slujirea devoțională a Domnului nu este o activitate a acestei lumi materiale; ea este parte a lumii spirituale, unde predomină eternitatea, beatitudinea și cunoașterea.

TEXTUL 30

अपि चेत्सुदुराचारो भजते मामनन्यभाक् ।
साधुरेव स मन्तव्यः सम्यग्व्यवसितो हि सः ॥३०॥

*api cet su-durācāro
bhajate mām ananya-bhāk
sādhur eva sa mantavyaḥ
samyag vyavasito hi saḥ*

api—chiar; *cet*—dacă; *su-durācārah*—cineva comite cele mai abominabile activități; *bhajate*—este angajat în slujirea devoțională; *mām*—față de Mine; *ananya-bhāk*—neabătută; *sādhuh*—un sfânt; *eva*—cu siguranță; *saḥ*—el; *mantavyaḥ*—trebuie socotit; *samyak*—în mod complet; *vyavasitaḥ*—situat în hotărârea; *hi*—cu adevărat; *saḥ*—el.

Chiar dacă cineva comite cea mai abominabilă activitate, dacă el este angajat în slujirea devoțională, trebuie considerat a fi sfânt, deoarece este corect situat în hotărârea sa.

COMENTARIU

Cuvântul *su-durācārah* folosit în acest verset este foarte semnificativ și trebuie să-l înțelegem în mod corect. Când o entitate vie este condiționată, ea are două feluri de activități: unul care ține de starea condiționată și altul care ține de poziția sa constitutivă. Desigur că există chiar și pentru devoți diferite activități legate de existența condiționată, cum ar fi protejarea corpului sau respectarea legilor societății și statului, iar aceste activități sunt numite condiționate. În afară de acestea, entitatea vie care este pe deplin conștientă de natura sa spirituală și este angajată în conștiința de Kṛṣṇa sau slujirea devoțională a Domnului, are un tip de activități numite transcendente. Aceste activități țin de poziția sa constitutivă și sunt numite tehnic „slujire devoțională“. În starea condiționată prezentă slujirea devoțională și slujirea condiționată legată de corp ajung uneori să fie paralele una cu alta. Însă uneori aceste activități ajung să se opună una alteia. Pe cât îi este posibil, devotul este foarte atent, astfel încât să nu facă nimic din ceea ce ar putea să îi perturbe starea generală. El știe că perfecțiunea în activitățile sale depinde de realizarea progresivă a conștiinței de Kṛṣṇa. Uneori însă, putem vedea cum o persoană aflată în conștiința de Kṛṣṇa comite o oarecare activitate care din punct de vedere social sau politic poate fi considerată drept cea mai abominabilă. Dar o asemenea cădere temporară nu îl descalifică pe acel om. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se afirmă că dacă o persoană cade, dar este angajată din toată inima în slujirea transcendentă a Domnului Suprem, Domnul care este situat înăuntrul inimii sale o purifică și îi iartă acea activitate abominabilă. Contaminarea

materială este atât de puternică încât chiar și un yoghin pe deplin angajat în slujba Domnului ajunge uneori să fie ispitit; dar conștiința de Kṛṣṇa este atât de puternică, încât o asemenea cădere ocazională este remediată imediat. Prin urmare, procesul slujirii devoționale este întotdeauna o reușită. Nimeni nu trebuie să-și bată joc de un devot pentru vreo abatere întâmplătoare de la calea ideală, pentru că, așa cum se explică în versetul următor, aceste căderi ocazionale sunt oprite la timp, de îndată ce devotul ajunge complet situat în conștiința de Kṛṣṇa.

De aceea, când o persoană este situată în conștiința de Kṛṣṇa și este angajată cu hotărâre în procesul cântării Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, trebuie considerată a fi situată la nivel transcendent, chiar dacă printr-o întâmplare sau accident se descoperă că a căzut. Cuvintele *sādhur eva* „el este un sfânt“, sunt foarte categorice. Ele sunt un avertisment la adresa celor ce nu sunt devoți, ca să nu-l ia în derâdere pe un devot din pricina unei căderi accidentale; el trebuie să fie considerat în continuare un sfânt, chiar dacă s-a întâmplat să cadă. Iar cuvântul *mantavyaḥ* este și mai categoric. Dacă cineva nu respectă această lege și își bate joc de un devot din pricina unei căderi accidentale, el încalcă porunca Domnului Suprem. Singura calitate a unui devot este aceea de a rămâne angajat exclusiv și neclintit în slujirea devoțională. În *Nṛsiṃha Purāṇa* se face următoarea afirmație:

*bhagavati ca harāv ananya-cetā
bhṛśa-malino 'pi virājate manuṣyaḥ
na hi śāśa-kaluṣa-cchabiḥ kadācit
timira-parābhavatām upaiti candraḥ*

Aceasta înseamnă că chiar dacă se află că cineva angajat în slujirea devoțională a Domnului este uneori implicat în activități abominabile, aceste activități trebuie socotite ca petele de pe lună care seamănă cu imaginea unui iepure. Aceste pete nu împiedică răspândirea luminii lunii. La fel și abaterea întâmplătoare a unui devot de la calea cea sfântă nu îl face să devină odios.

Pe de altă parte, nu trebuie să înțelegem în mod greșit că un devot aflat în slujirea transcendentă poate acționa în cele mai odioase feluri; acest verset se referă doar la un accident datorat mării puteri a legăturilor materiale. Slujirea devoțională este mai mult sau mai puțin o declarație de război făcută energiei iluzorii. Atâta timp cât nu suntem destul de puternici pentru a ne lupta cu energia iluzorie pot să apară căderi accidentale. Dar când cineva ajunge

destul de puternic, el nu mai este supus acestor căderi, așa cum am explicat anterior. Nimeni nu trebuie să profite de acest verset pentru a comite tot felul de absurdități, gândindu-se că rămâne totuși un devot. Dacă el nu-și îmbunătățește caracterul prin slujirea devoțională, atunci trebuie să se înțeleagă că nu este un devot prea avansat.

TEXTUL 31

क्षिप्रं भवति धर्मात्मा शश्वच्छान्तिं निगच्छति ।
कौन्तेय प्रतिजानीहि न मे भक्तः प्रणश्यति ॥३१॥

*kṣipram bhavati dharmātmā
śāśvat-chāntim nigacchati
kaunteya pratijānīhi
na me bhaktaḥ praṇaśyati*

kṣipram—foarte curând; *bhavati*—devine; *dharmātmā*—virtuos; *śāśvat-śāntim*—pacea veșnică; *nigacchati*—atinge; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *pratijānīhi*—declară; *na*—niciodată; *me*—al Meu; *bhaktaḥ*—devot; *praṇaśyati*—piere.

Foarte curând el devine virtuos și ajunge la pacea eternă. O, fiu al lui Kuntī, poți declara cu toată îndrăzneala că devotul Meu nu piere niciodată.

COMENTARIU

Acest verset nu trebuie înțeles greșit. În capitolul al șaptelea Domnul spune că acela care este implicat în activități rele nu poate deveni un devot al Domnului. Cel ce nu este devot al Domnului nu are nici un fel de calități virtuozose. Deci, rămâne întrebarea, cum poate un om angajat în activități abominabile—fie din întâmplare, fie intenționat—să fie un devot pur? Această întrebare este îndreptățită. Așa cum se afirmă în capitolul șapte, răufăcătorii care nu se apropie niciodată de slujirea devoțională a Domnului nu au calități virtuozose, așa cum se afirmă și în *Śrīmad-Bhāgavatam*. În general devotul angajat în cele nouă feluri de activități devoționale este preocupat de procesul curățării tuturor contaminărilor materiale din inima sa. El așează

Suprema Personalitate a Divinității înăuntrul inimii sale iar toate contaminările păcatului sunt în mod firesc curățate și îndepărtate. Gândul continuu la Domnul Suprem îl face să devină pur din fire. Conform *Vedelor*, există anumite reglementări după care cel ce a căzut din poziția sa înaltă trebuie să îndeplinească anumite practici rituale pentru a se purifica. Dar aici nu se pune o asemenea condiție, pentru că procesul de purificare este deja prezent în inima devotului, datorită reamintirii neîncetate a Supremei Personalități a Divinității. Prin urmare, cântarea Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare trebuie continuată fără oprire. Acest lucru îl va apăra pe devot de toate căderile accidentale. Astfel, el va rămâne mereu liber de toate contaminările materiale.

TEXTUL 32

मां हि पार्थ व्यपाश्रित्य येऽपि स्युः पापयोनयः ।
स्त्रियो वैश्यास्तथा शूद्रास्तेऽपि यान्ति परां गतिम् ॥३२॥

*mām hi pārtha vyapāśritya
ye 'pi syuḥ pāpa-yonayaḥ
striyo vaiśyās tathā śūdrās
te 'pi yānti parām gatim*

mām—la Mine; *hi*—desigur; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *vyapāśritya*—își găesc refugiul în mod special; *ye*—cei care; *api*—de asemenea; *syuḥ*—sunt; *pāpa-yonayaḥ*—născuți într-o familie de rând; *striyaḥ*—femei; *vaiśyāḥ*—comercianți; *tathā*—precum și; *śūdrāḥ*—oameni de condiție inferioară; *te* *api*—chiar și ei; *yānti*—se duc; *parām*—la suprema; *gatim*—destinație.

O, fiu al lui Pṛthā, cei care își iau adăpost în Mine, chiar dacă au o naștere inferioară—femei, vaiśya [negustori] și śūdra [lucrători]—pot atinge destinația supremă.

COMENTARIU

Domnul Suprem declară limpede aici că în slujirea devoțională nu există deosebire între clasele inferioare și cele superioare ale populației. În concepția materială asupra vieții aceste deosebiri există, dar pentru cel angajat în slujirea devoțională transcendentă a Domnului ele nu există. Oricine poate

atinge destinația supremă. În *Śrīmad-Bhāgavatam* (2.4.18) se spune că până și cei mai josnici oameni, numiți *caṇḍāla* (mâncători de câini), pot fi purificați prin asocierea cu un devot pur. Prin urmare, slujirea devoțională sub îndrumarea unui devot pur este atât de puternică, încât nu mai există discriminare între categoriile inferioare și superioare de oameni; oricine poate să ia parte la ea. Chiar și omul cel mai simplu care își găsește adăpost lângă un devot pur poate fi purificat printr-o îndrumare adecvată. Conform cu diferitele moduri ale naturii materiale, oamenii se clasifică în cei ce țin de modul bunătății (brahmanii), cei ce țin de modul pasiunii (*kṣatriya* sau cei care conduc), cei ce țin de modul mixt al pasiunii și ignoranței (*vaiśya* sau comercianții) și cei aflați în modul ignoranței (*śūdra* sau lucrătorii). Cei ce sunt mai jos decât aceștia se numesc *caṇḍāla* și se nasc în familii păcătoase. În general, cei din clasele superioare nu acceptă să se asocieze cu cei născuți în familii păcătoase. Dar procesul slujirii devoționale este atât de puternic, încât un devot pur al Domnului Suprem îi poate face pe oamenii din toate categoriile inferioare să devină capabili să atingă cea mai înaltă perfecțiune a vieții. Acest lucru este posibil doar atunci când omul își găsește refugiul la Kṛṣṇa. Așa cum indică aici cuvântul *vyapāśritya*, omul trebuie să se refugieze cu totul la Kṛṣṇa. Atunci el poate să devină mult superior față de marii *jñānī* și *yogī*.

TEXTUL 33

किं पुनर्ब्राह्मणाः पुण्या भक्ता राजर्षयस्तथा ।
अनित्यमसुखं लोकमिमं प्राप्य भजस्व माम् ॥३३॥

*kiṁ punar brāhmaṇāḥ puṇyā
bhaktā rājarṣayas tathā
anityam asukham lokam
imam prāpya bhajasva mām*

kiṁ—cu cât mai mult; *punaḥ*—apoi; *brāhmaṇāḥ*—brahmanii; *puṇyāḥ*—virtuoși; *bhaktāḥ*—devoții; *rāja-ṛṣayaḥ*—regii sfinți; *tathā*—precum și; *anityam*—vremelnică; *asukham*—plină de suferințe; *lokam*—lumea; *imam*—aceasta; *prāpya*—câștigând; *bhajasva*—angajează-te în slujirea cu dragoste; *mām*—față de Mine.

Cu atât mai mult acest lucru este posibil pentru brahmanii virtuoși, pentru devoți și pentru regii cei sfinți. De aceea, întrucât ai venit în

această lume trecătoare și nefericită, angajează-te în slujirea Mea cu iubire.

COMENTARIU

În lumea materială există mai multe categorii de oameni, dar, în ultimă instanță, această lume nu este un loc fericit pentru nimeni. Așa cum se spune în mod limpede aici, *anityam, asukham lokam*: lumea aceasta este trecătoare și plină de suferință, de nelocuit pentru nici un om cu mintea sănătoasă. Această lume este declarată de către Suprema Personalitate a Divinității ca fiind temporară și plină de suferințe. Unii filozofi, în special filozofii Mâyāvādī, spun că această lume este falsă, dar din *Bhagavad-gītā* se poate înțelege că lumea nu este falsă; ea este temporară. Există o diferență între temporar și fals. Această lume este trecătoare, dar există o altă lume care este eternă. Această lume este nefericită, dar lumea cealaltă este eternă și plină de beatitudine.

Arjuna se născuse într-o familie regală, dar Domnul i-a spus și lui: „Dedică-te slujirii Mele devoționale și întoarce-te imediat la Divinitate, întoarce-te acasă.“ Nimeni nu trebuie să rămână în această lume trecătoare, plină de suferințe așa cum este. Fiecare om trebuie să vină la pieptul Supremei Personalități a Divinității, astfel încât să poată fi veșnic fericit. Slujirea devoțională a Domnului Suprem este singurul proces prin care toate problemele tuturor categoriilor de oameni pot fi rezolvate. De aceea, fiecare om trebuie să se dedice conștiinței de Kṛṣṇa și să-și desăvârșească viața.

TEXTUL 34

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
 मामेवैष्यसि युक्तवैवमात्मानं मत्परायणः ॥३४॥

*man-manā bhava mad-bhaktō
 mad-yāji mām namaskuru
 mām evaiṣyasi yuktvaivam
 ātmānaṁ mat-parāyaṇaḥ*

mat-manāḥ—gândindu-te mereu la Mine; *bhava*—devino; *mat*—al Meu; *bhaktah*—devot; *mat*—al Meu; *yāji*—adorator; *mām*—către Mine;

namaskuru—adu închinare; *mām*—la Mine; *eva*—cu totul; *eṣyasi*—vei veni; *yuktvā*—fiind absorbit; *evam*—astfel; *ātmānam*—sufletul tău; *mat-parāyaṇaḥ*—devotat Mie.

Angajează-ți mintea întotdeauna cu gândul la Mine, devino devotul Meu, închină-Mi-te Mie și adoră-Mă. Fiind deplin absorbit în Mine, cu siguranță vei veni la Mine.

COMENTARIU

În acest verset se indică în mod clar faptul că conștiința de Kṛṣṇa este singurul mijloc pentru a ne elibera din ghearele acestei corupte lumi materiale. Uneori comentatorii lipsiți de scrupule distorsionează sensul celor afirmate atât de clar aici: faptul că întreaga slujire devoțională trebuie oferită Supremei Personalități a Divinității, Kṛṣṇa. Din nefericire, comentatorii lipsiți de scrupule abat mintea cititorului către ceea ce nu este deloc posibil. Astfel de comentatori nu știu că nu există deosebire între Kṛṣṇa și mintea lui Kṛṣṇa. Kṛṣṇa nu este o ființă umană obișnuită; El este Adevărul Absolut. Corpul Său, mintea Sa și El Însuși sunt o unitate absolută. În *Kūrma Purāṇa*, citată de Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī în al său *Anubhāṣya*, comentariu la *Caitanya-caritāmṛta* (capitolul cinci, *Ādi-līlā*, versetele 41-48), se afirmă *deha-dehi-vibhedo 'yaṁ neśvare vidyate kvacit*. Aceasta înseamnă că în Kṛṣṇa, Domnul Suprem, nu există diferență între El Însuși și corpul Său. Dar pentru că comentatorii nu cunosc această știință de Kṛṣṇa, ei Îl ascund pe Kṛṣṇa și despart personalitatea Sa de mintea Sa sau de corpul Său. Deși aceasta înseamnă ignoranță clară asupra științei de Kṛṣṇa, unii oameni profită de pe urma înșelării oamenilor.

Există unii oameni demonici; și aceștia se gândesc la Kṛṣṇa, dar cu invidie, la fel ca regele Kaṁsa, unchiul lui Kṛṣṇa. Și el se gândea mereu la Kṛṣṇa, dar se gândea la Kṛṣṇa ca la dușmanul său. El era mereu înfricoșat, întrebându-se când oare o să vină Kṛṣṇa să-l ucidă. Un astfel de mod de gândire nu ne va ajuta. Noi trebuie să ne gândim la Kṛṣṇa cu dragoste devoțională. Aceasta este *bhakti*. Trebuie să cultivăm cunoașterea lui Kṛṣṇa în mod continuu. Dar ce înseamnă o cultivare favorabilă? Aceasta înseamnă să învățăm de la un învățător autentic. Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității iar noi am explicat în mai multe rânduri că trupul Său nu este material, ci este cunoaștere eternă și plină de beatitudine. Acest mod de a vorbi despre Kṛṣṇa ne ajută să devenim devoți. Înțelegerea lui Kṛṣṇa într-un alt mod, dintr-o sursă greșită, se va dovedi nefolositoare.

De aceea omul trebuie să-și angajeze mintea în forma eternă, forma primordială a lui Kṛṣṇa; având în inimă convingerea că Kṛṣṇa este Supremul, omul trebuie să se angajeze în adorare. Există sute de mii de temple în India pentru adorarea lui Kṛṣṇa, în care se practică slujirea devoțională. Când se îndeplinește această practică, omul trebuie să se închine în fața lui Kṛṣṇa; el trebuie să-și plece capul în fața formei de adorare a Divinității și să-și implice mintea, corpul, activitățile—totul. Aceasta îl va face să fie pe deplin absorbit în Kṛṣṇa, fără nici o abatere. Aceasta îl va ajuta pe om să fie transferat în Kṛṣṇaloka. Nu trebuie să ne lăsăm deviați de către comentatorii lipsiți de scrupule. Omul trebuie să se angajeze în cele nouă procese diferite ale slujirii devoționale, începând cu ascultarea și cântarea despre Kṛṣṇa. Slujirea devoțională pură este cea mai înaltă perfecțiune a societății umane.

Capitolele șapte și opt din *Bhagavad-gītā* au explicat slujirea devoțională pură a Domnului, care este liberă de cunoașterea speculativă, de yoga mistică și de activitățile interesate. Cei care nu sunt pe deplin purificați, pot fi atrași de diferitele aspecte ale Domnului, precum impersonalul *brahmajyoti* și Paramātmā localizat, dar un devot pur se dedică direct slujirii Domnului Suprem.

Există un minunat poem despre Kṛṣṇa, în care se spune clar că oricine se angajează în adorarea semizeilor este cu totul lipsit de inteligență și nu poate niciodată dobândi răsplata supremă a lui Kṛṣṇa. La început, devotul poate să se abată uneori de la principiile sale, totuși el trebuie socotit superior tuturor celorlalți filosofi și yoghini. Cel ce se angajează permanent în conștiința de Kṛṣṇa trebuie cunoscut ca o persoană de o sfințenie desăvârșită. Eventualele sale activități nedevoționale se vor diminua și curând el va ajunge să fie situat fără îndoială în deplina perfecțiune. Devotul pur nu are de fapt prilejul de a cădea, căci Suprema Divinitate are personal grijă de devoții Săi puri. De aceea, persoanele inteligente trebuie să se dedice direct procesului conștiinței de Kṛṣṇa și să trăiască în mod fericit în această lume materială, iar în cele din urmă să primească răsplata supremă a lui Kṛṣṇa.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al nouălea din Śrīmad Bhagavad-gītā, tratând despre „Cea mai confidențială cunoaștere“.

CAPITOLUL ZECE

Opulența Absolutului

TEXTUL 1

श्रीभगवानुवाच

भूय एव महाबाहो शृणु मे परमं वचः ।

यत्तेऽहं प्रीयमाणाय वक्ष्यामि हितकाम्यया ॥१॥

śrī-bhagavān uvāca
bhūya eva mahā-bāho
śṛṇu me paramaṁ vacaḥ
yat te 'haṁ prīyamāṇāya
vakṣyāmi hita-kāmyayā

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Supremă a Divinității a spus; *bhūyaḥ*—dîn nou; *eva*—desigur; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *śṛṇu*—ascultă; *me*—a Mea; *paramam*—supremă; *vacaḥ*—învățătură; *yat*—cea care; *te*—

ție; *aham*—Eu; *prīyamāṇāya*—socotindu-te ca fiindu-Mi foarte drag; *vakṣyāmi*—voi spune; *hita-kāmyayā*—pentru binele tău.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Ascultă din nou, o, puternic-înarmatul Arjuna. Deoarece tu ești prietenul Meu drag, în folosul tău îți voi spune mai mult, dându-ți o cunoaștere care este mai bună decât ceea ce ți-am explicat deja.

COMENTARIU

Cuvântul Bhagavān este explicat astfel de către Parāśara Muni: cel ce este pe deplin înzestrat cu cele șase opulențe, ce are deplină putere, deplină faimă, bogăție, cunoaștere, frumusețe și renunțare este Bhagavān, sau Personalitatea Supremă a Divinității. Atunci când Kṛṣṇa era prezent pe acest pământ, El a manifestat toate cele șase opulențe. De aceea, marii înțelepți precum Parāśara Muni L-au acceptat cu toții pe Kṛṣṇa ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității. Acum Kṛṣṇa îl instruește pe Arjuna despre o și mai confidențială cunoaștere a opulențelor Sale și a activității Sale. Anterior, începând cu capitolul al șaptelea, Domnul a explicat deja diferitele Sale energii și felul în care ele acționează. Acum, în acest capitol, El îi explică lui Arjuna opulențele Sale specifice. În capitolul precedent, El a explicat în mod limpede diferitele Sale energii, pentru a stabili devoțiunea într-o convingere fermă. În acest capitol, El îi spune din nou lui Arjuna despre manifestările Sale și diferitele Sale opulențe.

Cu cât cineva aude mai mult despre Dumnezeu Suprem, cu atât devine mai bine fixat în slujirea devoțională. Omul trebuie să asculte întotdeauna despre Domnul, în asociere cu devoții; aceasta va face să-i sporească slujirea devoțională. Discursurile rostite în societatea devoților pot avea loc doar printre cei ce sunt cu adevărat dornici să fie în conștiința de Kṛṣṇa. Alții nu pot să ia parte la asemenea convorbiri. Domnul îi spune în mod clar lui Arjuna că datorită faptului că Arjuna Îi este foarte drag, aceste convorbiri au loc pentru binele său.

TEXTUL 2

न मे विद्ः सुरगणाः प्रभवं न महर्षयः ।
अहमादिहै देवानां महर्षीणां च सर्वशः ॥ २ ॥

*ne me viduḥ sura-gaṇāḥ
prabhavaṁ na maharṣayaḥ
aḥam ādir hi devānām
maharṣīnām ca sarvaśaḥ*

na—niciodată; *me*—a Mea; *viduḥ*—cunosc; *sura-gaṇāḥ*—semizeii; *prabhavam*—originea, opulențele; *na*—niciodată; *mahā-ṛṣayaḥ*—marii înțelepți; *aḥam*—Eu sunt; *ādir*—originea; *hi*—cu adevărat; *devānām*—a semizeilor; *mahā-ṛṣīnām*—a marilor înțelepți; *ca*—precum și; *sarvaśaḥ*—în toate privințele.

Nici mulțimea semizeilor, nici marii înțelepți nu cunosc originea Mea și opulențele Mele, căci, în orice privință, Eu sunt sursa semizeilor și a înțelepților.

COMENTARIU

Așa cum se afirmă în *Brahma-saṁhitā*, Śrī Kṛṣṇa este Domnul Suprem. Nimeni nu este mai mare decât El; El este cauza tuturor cauzelor. De asemenea, aici se afirmă personal de către Domnul că El este cauza tuturor semizeilor și înțelepților. Chiar semizeii și marii înțelepți nu-L pot înțelege pe Kṛṣṇa; ei nu pot înțelege nici numele Său, nici personalitatea Sa. Ce să mai spunem atunci de așa-numiții savanți ai acestei neînsemnate planete? Nimeni nu poate înțelege de ce Dumnezeu Suprem vine pe pământ precum un om obișnuit și îndeplinește asemenea activități minunate și neobișnuite. Trebuie deci să înțelegem că erudiția nu este calitatea necesară pentru a-L înțelege pe Kṛṣṇa. Chiar semizeii și marii înțelepți au încercat să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa prin speculațiile lor mentale, dar nu au reușit s-o facă. Și în *Śrīmad-Bhāgavatam* se spune că nici măcar marii semizeii nu sunt în stare să înțeleagă Personalitatea Supremă a Divinității. Ei pot să facă speculații până la limita simțurilor lor imperfecte și pot ajunge la concluzia opusă, a impersonalismului sau a unei realități nemanifestate de către cele trei moduri ale naturii materiale, sau la ceva imaginat de ei prin speculații mentale, dar Kṛṣṇa nu poate fi înțeles prin asemenea speculații prostești.

Domnul spune aici în mod indirect că dacă cineva dorește să cunoască Adevărul Absolut, „Eu sunt aici, prezent ca Personalitatea Supremă a Divinității; Eu sunt Cel Suprem.“ Trebuie să înțelegem acest lucru. Deși nu-L putem înțelege pe Domnul Cel de neconceput, care este prezent în mod personal, El

totuși există. De fapt, noi Îl putem înțelege pe Kṛṣṇa, care este etern, plin de beatitudine și cunoaștere, doar prin studierea cuvintelor Sale din *Bhagavad-gītā* și *Śrīmad-Bhāgavatam*. Concepția asupra lui Dumnezeu ca o anumită putere conducătoare sau ca impersonalul Brahman poate fi atinsă de către cei aflați în energia inferioară a Domnului, dar Personalitatea Divinității nu poate fi concepută până ce omul nu ajunge la nivel transcendent.

Întrucât cei mai mulți oameni nu-L pot înțelege pe Kṛṣṇa în adevărata Sa poziție, prin mila Sa fără de cauză, El coboară pentru a-și arăta bunăvoința față de acești speculanți. Și totuși, în ciuda activităților neobișnuite ale Domnului Suprem, acești speculanți, datorită contaminării cu energia materială, încă socotesc că impersonalul Brahman este Cel Suprem. Doar devoții ce se dăruiesc cu totul Domnului Suprem pot înțelege, prin grația Persoanei Supreme, că El este Kṛṣṇa. Devoții Domnului nu-și bat capul cu concepția despre Dumnezeu ca impersonalul Brahman; credința și devoțiunea lor îi fac să se supună de îndată Domnului Suprem și prin îndurarea fără de cauză a lui Kṛṣṇa, ei îl pot înțelege pe Kṛṣṇa. Nimeni altul nu Îl poate înțelege. Astfel, chiar și marii înțelepți sunt de acord: Ce este *ātmā*, ce este Cel Suprem? El este Cel pe care trebuie să-L adorăm.

TEXTUL 3

यो मामजमनादिं च वेत्ति लोकमहेश्वरम् ।
असम्मूढः स मर्त्येषु सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

*yo mām ajam anādim ca
vetti loka-maheśvaram
asammūḍhaḥ sa martyeṣu
sarva-pāpaiḥ pramucyate*

yaḥ—cel care; *mām*—pe Mine; *ajam*—nenăscut; *anādim*—fără început; *ca*—și; *vetti*—cunoaște; *loka*—al planetelor; *mahā-īśvaram*—stăpânitorul suprem; *asammūḍhaḥ*—neiluzionat; *saḥ*—el; *martyeṣu*—printre cei supuși morții; *sarva-pāpaiḥ*—de toate reacțiile păcătoase; *pramucyate*—este eliberat.

Cel ce Mă cunoaște pe Mine ca nenăscut, ca cel fără de început, ca Domnul Suprem al tuturor lumilor—acela doar, neiluzionat printre oameni, este eliberat de toate păcatele.

COMENTARIU

Așa cum se afirmă în capitolul al șaptelea (7.3), *manuṣyāṇāṁ sahasreṣu kaścīd yatati siddhaye*: cei ce încearcă să se înalțe la nivelul realizării spirituale nu sunt oameni obișnuiți; ei sunt superiori față de milioane și milioane de oameni obișnuiți care nu cunosc realizarea spirituală. Dar dintre cei ce încearcă într-adevăr să-și înțeleagă condiția spirituală, cel care ajunge să înțeleagă că Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității, proprietarul tuturor lucrurilor, Cel nenăscut, este cea mai desăvârșită dintre persoanele realizate spiritual. Doar în acest stadiu în care se înțelege pe deplin poziția supremă a lui Kṛṣṇa, se poate obține eliberarea completă de toate urmările păcatului.

Aici Domnul este descris prin cuvântul *aja*, însemnând „nenăscut“, dar El este deosebit de entitățile vii care sunt descrise în capitolul al doilea ca *aja*. Domnul este diferit de entitățile vii care se nasc și mor datorită atașamentului material. Sufletele condiționate își schimbă corpurile, dar corpul Său nu este schimbător. Chiar și când vine în această lume materială, El vine tot ca nenăscut; de aceea, în capitolul al patrulea se spune că Domnul, prin puterea Sa internă, nu este supus energiei inferioare, materiale, ci rămâne mereu în energia superioară.

În strofa aceasta, cuvintele *vetti loka-maheśvaram* indică faptul că omul trebuie să știe că Śrī Kṛṣṇa este supremul proprietar al sistemelor planetare ale universului. El existase înaintea creației și este diferit de creația Sa. Toți semizeii au fost creați în această lume materială, dar în ceea ce-L privește pe Kṛṣṇa, se spune că El nu este creat; prin urmare, Kṛṣṇa este diferit chiar de marii semizeii precum Brahmā și Śiva. Și pentru că El este creatorul lui Brahmā, Śiva și al tuturor celorlalți semizeii, El este Persoana Supremă a tuturor planetelor.

Dar Śrī Kṛṣṇa este diferit de orice lucru creat și oricine Îl cunoaște ca atare, devine imediat eliberat de toate urmările păcatelor. Pentru a ajunge la cunoașterea Domnului Suprem, omul trebuie să fie eliberat de toate activitățile păcătoase. El poate fi cunoscut numai prin slujire devoțională și nu prin alt mijloc, oricare ar fi el, așa cum se spune în *Bhagavad-gītā*.

Nu trebuie să încercăm să-L înțelegem pe Kṛṣṇa ca pe o ființă umană. Cum s-a afirmat anterior, numai un smintit Îl socotește pe El ca fiind o ființă umană. Acest lucru este exprimat din nou aici, într-un mod diferit. Un om care nu este smintit, care este destul de inteligent pentru a înțelege poziția constitutivă a lui Dumnezeu, este eliberat pentru totdeauna de toate urmările păcatelor.

Dacă Kṛṣṇa este cunoscut ca fiul lui Devakī, atunci cum poate El să fie nenăscut? Acest lucru este de asemenea explicat în *Śrīmad-Bhāgavatam*: când El a apărut în fața lui Devakī și Vasudeva, El nu era născut ca un copil obișnuit; El a apărut în forma Sa originară și abia apoi S-a transformat pe Sine într-un copil obișnuit.

Orice lucru făcut la porunca lui Kṛṣṇa este transcendent; acesta nu poate fi contaminat de reacțiile materiale, care pot fi favorabile sau nefavorabile. Concepția potrivit căreia există lucruri favorabile și nefavorabile în lumea materială este mai mult sau mai puțin o năsocire a minții, pentru că nu există nimic favorabil în lumea materială. Totul este nefavorabil, căci natura materială însăși este nefavorabilă. Noi doar ne imaginăm că ea este favorabilă. O situație cu adevărat favorabilă depinde de acțiunile în conștiința de Kṛṣṇa, îndeplinite cu deplină devoțiune și slujire. De aceea, dacă chiar vrem ca activitățile noastre să fie favorabile, atunci trebuie să acționăm supunându-ne îndrumărilor Domnului Suprem. Aceste îndrumări sunt date în scripturile autorizate cum sunt *Śrīmad-Bhāgavatam* și *Bhagavad-gītā*, sau prin intermediul unui maestru spiritual autentic. Întrucât maestrul spiritual este reprezentantul Domnului Suprem, porunca sa este porunca directă a Domnului Suprem. Maestrul spiritual, persoanele sfinte sau scripturile ne îndrumă în același fel. Nu există contradicție între aceste trei surse. Toate activitățile săvârșite potrivit acestor porunci sunt lipsite de urmările activităților pioase sau nepioase ale acestei lumi materiale. Atitudinea transcendentă a devotului în executarea activităților sale este cea a renunțării, iar aceasta poartă numele de *sannyāsa*. Așa cum se afirmă în prima strofă din capitolul al șaselea din *Bhagavad-gītā*, cel ce își săvârșește activitățile ca pe o datorie, pentru că i s-a poruncit să facă astfel de către Domnul Suprem, și care nu se refugiază în fructele activităților sale (*anāśritaḥ karma-phalam*), acela a renunțat cu adevărat. Oricine acționează sub îndrumarea Domnului Suprem este de fapt un *sannyāsī* și un *yogī*, și nu acel om care doar se îmbracă precum un *sannyāsī* sau un fals yoghin.

TEXTELE 4-5

बुद्धिर्ज्ञानमसम्मोहः क्षमा सत्यं दमः शमः ।
 सुखं दुःखं भवोऽभावो भयं चाभयमेव च ॥ ४ ॥
 अहिंसा समता तुष्टिस्तपो दानं यशोऽयशः ।
 भवन्ति भावा भूतानां मत्त एव पृथग्विधाः ॥ ५ ॥

*buddhir jñānam asammohaḥ
 kṣamā satyaṁ damaḥ śamaḥ
 sukhaṁ duḥkhaṁ bhavo 'bhāvo
 bhayaṁ cābhayaṁ eva ca*

*ahimsā samatā tuṣṭis
 tapo dānaṁ yaśo 'yaśaḥ
 bhavanti bhāvā bhūtānāṁ
 matta eva pṛthag-vidhāḥ*

buddhiḥ—intelența; *jñānam*—cunoașterea; *asammohaḥ*—eliberarea de îndoială; *kṣamā*—iertarea; *satyaṁ*—sinceritatea; *damaḥ*—stăpânirea simțurilor; *śamaḥ*—stăpânirea minții; *sukhaṁ*—fericirea; *duḥkhaṁ*—nefericirea; *bhavaḥ*—nașterea; *abhāvaḥ*—moartea; *bhayaṁ*—frica; *ca*—și; *abhayaṁ*—neînfricarea; *eva*—de asemenea; *ca*—și; *ahimsā*—nonviolența; *samatā*—echilibrul; *tuṣṭiḥ*—mulțumirea; *tapāḥ*—asceza; *dānam*—caritatea; *yaśaḥ*—faima; *ayaśaḥ*—defăimarea; *bhavanti*—se doresc; *bhāvāḥ*—naturile; *bhūtānām*—entităților vii; *mattaḥ*—de la Mine; *eva*—cu siguranță; *pṛthag-vidhāḥ*—diferit angajate.

Intelența, cunoașterea, eliberarea de îndoială și iluzie, iertarea, sinceritatea, stăpânirea simțurilor, controlul minții, fericirea și nefericirea, nașterea, moartea, frica, curajul, nonviolența, calmul, mulțumirea, austeritatea, caritatea, faima și infamia — toate aceste diferite calități ale ființelor vii sunt create numai de Mine.

COMENTARIU

Diferitele calități ale ființelor, fie bune sau rele, sunt toate create de Kṛṣṇa și sunt descrise aici.

Intelența se referă la puterea de a analiza lucrurile în perspectiva lor corectă, iar cunoașterea se referă la înțelegerea a ceea ce este spirit și ceea ce este materie. Cunoașterea obișnuită, obținută printr-o educație universitară, ține doar de materie și nu este acceptată drept cunoaștere. Cunoașterea înseamnă înțelegerea deosebirii dintre spirit și materie. În educația modernă nu există cunoștințe despre spirit; aceasta se preocupă doar de elementele materiale și de nevoile corpului. De aceea, cunoașterea academică nu este completă.

Asammoha, eliberarea de îndoială și iluzie, poate fi obținută atunci când omul nu este ezitant și când înțelege filosofia transcendentă. Încet dar sigur,

el se eliberează de rătăcire. Nimic nu trebuie acceptat orbește; totul trebuie acceptat cu grijă și precauție. *Kṣamā*, toleranța și iertarea, trebuie să fie practică; omul trebuie să fie tolerant și să ierte ofensele minore ale altora. *Satyam*, sinceritatea, înseamnă că activitățile trebuie prezentate așa cum sunt, în beneficiul altora. Faptele nu trebuie reprezentate în mod incorect. Potrivit convențiilor sociale, se știe că omul poate spune adevărul doar când este pe placul celorlalți. Dar aceasta nu înseamnă sinceritate. Adevărul trebuie spus în mod direct, astfel încât ceilalți să înțeleagă cu adevărat care sunt activitățile. Dacă un om este hoț și oamenii sunt avertizați că el este un hoț, acesta este un adevăr. Deși uneori adevărul este neplăcut, nu trebuie să ne abținem de la a-l spune. Sinceritatea cere ca activitățile să fie prezentate așa cum sunt ele, în beneficiul altora. Aceasta este definiția adevărului.

Stăpânirea simțurilor înseamnă că simțurile nu trebuie să fie folosite pentru plăcerea personală care nu este necesară. Nu există vreo prohibiție împotriva asigurării nevoilor firești ale simțurilor, dar desfătările simțurilor care nu sunt necesare sunt dăunătoare progresului spiritual. De aceea, trebuie să ne abținem de la folosirea simțurilor fără să fie necesar. În mod similar, trebuie să ne înfrânăm mintea față de gândurile inutile; aceasta se numește *sama*. Nu trebuie să ne petrecem vremea chibzuind cum să adunăm bani. Aceasta este o folosire greșită a capacității de a gândi. Mintea trebuie folosită pentru a înțelege necesitatea primordială a ființelor umane și aceasta trebuie prezentată din surse autorizate. Puterea de a gândi trebuie dezvoltată în asociere cu persoanele ce sunt autorități în ceea ce privește scripturile, persoane sfinte și maștrii spirituali, și cei a căror gândire este extrem de dezvoltată. *Sukham*, plăcerea sau fericirea, trebuie să fie prezentă întotdeauna în cele ce sunt favorabile cultivării cunoașterii spirituale a conștiinței de Kṛṣṇa. Și, în mod similar, ceea ce este dureros sau provoacă suferință este ceea ce este nefavorabil cultivării conștiinței de Kṛṣṇa. Tot ceea ce este favorabil pentru dezvoltarea conștiinței de Kṛṣṇa trebuie să fie acceptat, iar orice lucru nefavorabil trebuie respins.

Bhava, nașterea, trebuie înțeleasă ca referindu-se la corp. În ceea ce privește sufletul, pentru el nu există nici naștere, nici moarte; acest lucru l-am dezvoltat la începutul *Bhagavad-gītei*. Nașterea și moartea se aplică întrupării omului în lumea materială. Frica se datorează grijii pentru viitor. Omul aflat în conștiință de Kṛṣṇa nu se teme, căci prin activitățile sale el este sigur că se va întoarce în cerul spiritual, se va întoarce acasă, înapoi la Dumnezeu. De aceea, viitorul său este foarte strălucit. Alții însă nu știu ce le rezervă viitorul; ei nu au cunoștință despre ceea ce le rezervă viața viitoare. De aceea, ei

se află într-o teamă permanentă. Dacă vrem să ne eliberăm de frică, atunci calea cea mai bună este aceea de a-L înțelege pe Kṛṣṇa și de a fi situați mereu în conștiința de Kṛṣṇa. În acest fel, ne vom elibera de orice frică.

În *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.2.37) se spune *bhayam dvitīyābhiniveśataḥ syāt*: frica este pricinuită de faptul că suntem absorbiți în energia iluzorie. Dar cei ce s-au eliberat de energia iluzorie, cei ce sunt încredințați că nu sunt corpul material, ci părți spirituale ale Personalității Supreme a Divinității și care deci sunt angajați în slujirea transcendentă a Supremei Divinități, nu au de ce să se teamă. Viitorul lor este foarte luminos. Această teamă este o condiționare a celor care nu se află în conștiința de Kṛṣṇa. *Abhayam*, neînfricarea, este posibilă numai pentru cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa.

Ahiṃsā, nonviolența, înseamnă că omul nu trebuie să facă nimic din ceea ce ar putea provoca altora suferință sau deznădejde. Acțiunile materiale promise de atâția politicieni, sociologi, filantropi etc. nu aduc rezultate prea bune, pentru că politicienii și filantropii nu au o viziune spirituală; ei nu știu ce este cu adevărat benefic pentru societatea umană. *Ahiṃsā* înseamnă că poporul trebuie instruit în așa fel încât să aibă loc folosirea deplină a corpului uman. Corpul uman este destinat realizării spirituale, astfel că fiecare mișcare sau activitate ce nu servește acest scop este o violență adusă corpului uman. Ceea ce promovează viitoarea fericire spirituală a oamenilor în general poartă numele de nonviolență.

Samatā, echilibrul, se referă la eliberarea de atașare și aversiune. A fi foarte atașat sau foarte detașat nu este cel mai bun lucru. Această lume materială trebuie acceptată fără atașament și fără aversiune. Ceea ce este favorabil practicării conștiinței de Kṛṣṇa trebuie să fie acceptat; ceea ce este nefavorabil trebuie respins. Aceasta se numește *samatā*, echilibru. Omul aflat în conștiința de Kṛṣṇa nu are nimic de respins și nimic de acceptat, decât în măsura în care este sau nu util practicării conștiinței de Kṛṣṇa.

Tuṣṭi, mulțumirea, înseamnă că omul nu trebuie să fie lacom să adune din ce în ce mai multe bunuri materiale prin acțiuni nefolositoare. Omul trebuie să fie mulțumit cu orice obține prin grația Domnului Suprem; aceasta înseamnă mulțumire. *Tapas* înseamnă asceză sau penitență. Există multe legi și reglementări în *Vede* care se încadrează în acest domeniu, cum ar fi sculatul dimineața devreme și îmbăierea. Uneori este foarte neplăcut să te scoli dimineața devreme, dar orice neplăcere voluntară pe care cineva o suportă în acest mod este numită penitență. De asemenea, există prescripții de a posti în anumite zile ale lunii. Poate că unii nu sunt înclinați să țină aceste posturi, dar datorită hotărârii lor de a progresa în știința conștiinței de Kṛṣṇa, ei tre-

buie să accepte asemenea neplăceri trupești atunci când sunt recomandate. Cu toate acestea, omul nu trebuie să postească în mod inutil sau contrar poruncilor vedice. Omul nu trebuie să postească din motive politice; acest lucru este descris în *Bhagavad-gītā* ca postire în ignoranță și orice lucru făcut în starea de ignoranță sau pasiune nu duce la progres spiritual. Însă orice lucru făcut sub modul bunătații ne face să avansăm, iar postitul conform poruncilor vedice îmbogățește cunoașterea spirituală.

În ceea ce privește caritatea, omul trebuie să dea cincizeci la sută din câștigul său pentru o cauză dreaptă. Și ce înseamnă o cauză dreaptă? Aceasta este cea care se desfășoară în conformitate cu conștiința de Kṛṣṇa. Aceasta nu este doar o cauză dreaptă, ci este cea mai bună cauză. Deoarece Kṛṣṇa este bun, cauza Sa este și ea bună. Deci darurile caritabile trebuie făcute unei persoane angajate în conștiința de Kṛṣṇa. Potrivit scrierilor vedice, se poruncește ca pomenile să fie date brahmanilor. Această practică este încă respectată, deși nu chiar exact în termenii prescripțiilor vedice. Dar totuși, se poruncește ca această pomană să fie dată brahmanilor. De ce? Pentru că ei sunt angajați în cultivarea superioară a cunoașterii spirituale. Se presupune că un *brāhmaṇa* își dedică întreaga viață înțelegerii lui Brahman. *Brahma jānātīti brāhmaṇaḥ*: cel ce îl cunoaște pe Brahman este numit *brāhmaṇa*. Deci pomană se oferă acestor *brāhmaṇa*, pentru că ei sunt neconținut angajați în slujirea spirituală superioară și nu au timp să-și câștige existența. În scrierile vedice se recomandă de asemenea să se dea de pomană celui aflat în etapa de renunțare a vieții, unui *sannyāsī*. Acești *sannyāsī* cerșesc din poartă în poartă nu pentru bani, ci în scopuri misionare. Sistemul acesta de a merge de la ușă la ușă este destinat să-i trezească pe oamenii căsătoriți din somnul ignoranței. Deoarece oamenii căsătoriți sunt angajați în treburile familiale, uitându-și adevăratul scop al vieții—trezirea conștiinței lor de Kṛṣṇa—este datoria acestor *sannyāsī* să meargă în chip de cerșetori la acești familiști și să-i încurajeze să devină conștiinți de Kṛṣṇa. Așa cum se spune în *Vede*, omul trebuie să se trezească și să ducă la îndeplinire ceea ce este datoria sa în această formă umană de viață. Această cunoaștere și metodă este răspândită de către *sannyāsī*; deci pomană trebuie dată celui ce a renunțat la viață, unui *brāhmaṇa*, ca și pentru alte cauze drepte, dar nu pentru cauze dăunătoare.

Yāsa, faima, trebuie să fie cea aprobată de Śrī Caitanya, care a spus că un om este faimos atunci când este cunoscut ca un mare devot. Aceasta este adevărata faimă. Când cineva a ajuns o mare personalitate în conștiința de Kṛṣṇa și este cunoscut, atunci el este cu adevărat faimos. Cel ce nu are o asemenea faimă este un infam.

Toate aceste calități se manifestă pretutindeni în univers, în societatea oamenilor și în societatea semizeilor. Există multe forme de existență umane și pe alte planete, iar aceste calități se manifestă și acolo. Pentru cel ce dorește să avanseze în conștiința de Kṛṣṇa, Kṛṣṇa creează toate aceste calități, dar omul le dezvoltă el însuși din interior. Cel ce se angajează în slujirea devoțională a Domnului Suprem își dezvoltă toate însușirile bune, așa cum sunt întocmite de Domnul Suprem.

Originea oricărui lucru, bun sau rău, pe care-l putem afla, este Kṛṣṇa. Nimic nu se poate manifesta în această lume materială, care să nu fie Kṛṣṇa. Aceasta este cunoașterea; deși noi cunoaștem fenomenele ca fiind diversificate, trebuie să realizăm că toate izvorăsc din Kṛṣṇa.

TEXTUL 6

महर्षयः सप्त पूर्वे चत्वारो मनवस्तथा ।
मद्भावा मानसा जाता येषां लोक इमाः प्रजाः ॥ ६ ॥

*maharṣayaḥ sapta pūrve
catvāro manavas tathā
mad-bhāvā mānasā jātā
yeṣāṃ loka imāḥ prajāḥ*

mahā-ṛṣayaḥ—mari înțelepți; *sapta*—cei șapte; *pūrve*—mai înainte; *catvāraḥ*—cei patru; *manavaḥ*—Manu; *tathā*—de asemenea; *mat-bhāvāḥ*—născuți din Mine; *mānasāḥ*—din minte; *jātāḥ*—născuți; *yeṣāṃ*—acestora; *loke*—în lumea; *imāḥ*—toată această; *prajāḥ*—populație.

Cei șapte mari înțelepți, și înaintea lor ceilalți patru mari înțelepți, precum și toți Manu [părinții omenirii], se ivesc din Mine, născuți din mintea Mea, iar toate ființele ce viețuiesc pe diferite planete sunt descendenții acestora.

COMENTARIU

Domnul dă aici un rezumat al genealogiei populației universului. Brahmā este făptura originară, născută din energia Domnului Suprem, cunoscută ca Hiranyagarbha. Din Brahmā s-au manifestat toți cei șapte mari înțelepți, iar înainte de ei alți patru mari înțelepți, numiți Sanaka, Sananda, Sanātana și

Sanat-kumāra, ca și toți cei paisprezece Manu. Toți acești douăzeci și cinci de mari înțelepți sunt cunoscuți ca patriarhi ai ființelor din întregul univers. Există nenumărate universuri și nenumărate planete în fiecare univers, iar fiecare planetă este plină de diferite tipuri de populații. Toate aceste populații sunt născute din acești douăzeci și cinci de patriarhi. Brahmā a săvârșit penitențe timp de o mie de ani de-ai semizeilor, înainte de a înțelege, prin grația lui Kṛṣṇa, cum să creeze. Apoi din Brahmā s-au ivit Sanaka, Sananda, Sanātana și Sanat-kumāra, apoi Rudra și apoi cei șapte înțelepți, și astfel toți brahmanii și toți *kṣatriya* s-au născut din energia Personalității Supreme a Divinității. Brahmā este cunoscut ca Pitāmaha, străbunul, iar Kṛṣṇa este cunoscut ca Prapitāmaha, tatăl străbunului. Acestea sunt declarate în capitolul al unsprezecelea din *Bhagavad-gītā* (11.39).

TEXTUL 7

एतां विभूतिं योगं च मम यो वेत्ति तत्त्वतः ।
सोऽविकल्पेन योगेन युज्यते नात्र संशयः ॥ ७ ॥

*etām vibhūtim yogam ca
mama yo veti tattvataḥ
so 'vikalpena yogena
yujyate nātra saṁśayaḥ*

etām—întreagă această; *vibhūtim*—opulență; *yogam*—putere mistică; *ca*—și; *mama*—a Mea; *yaḥ*—oricine; *veti*—cunoaște; *tattvataḥ*—în mod real; *saḥ*—el; *avikalpena*—de nedespărțit; *yogena*—în slujirea devoțională; *yujyate*—se angajează; *na*—niciodată; *atra*—aici; *saṁśayaḥ*—îndoială.

Cel ce este cu adevărat convins de această opulență și putere mistică a Mea, se angajează în slujirea devoțională pură; despre aceasta nu există nici o îndoială.

COMENTARIU

Culmea cea mai înaltă a desăvârșirii spirituale este cunoașterea Personalității Supreme a Divinității. Până ce omul nu este ferm convins asupra diferitelor desăvârșiri și opulențe ale Domnului Suprem, el nu poate să se angajeze în slujirea devoțională. În general, oamenii știu că Dumnezeu este mare, dar nu știu prea multe detalii despre cât de mare este Dumnezeu. Aceste detalii se

găsesc aici. Când cineva știe cu adevărat cât de mare este Dumnezeu, atunci în mod firesc devine un suflet dăruit și se angajează în slujirea devoțională a Domnului. Când omul cunoaște cu adevărat opulențele Supremului, nu mai are altă alternativă decât să se supună Lui. Această cunoaștere efectivă poate fi aflată din descrierile din *Śrīmad-Bhāgavatam*, *Bhagavad-gītā* și alte scrieri asemănătoare.

În administrația acestui univers există o mulțime de semizei răspândiți pretutindeni în sistemul planetar, iar aceștia sunt conduși de Brahmā, Śiva, cei patru mari Kumāra și ceilalți patriarhi. Există mulți strămoși ai populației universului și aceștia toți sunt născuți din Domnul Suprem, Kṛṣṇa. Personalitatea Supremă a Divinității, Kṛṣṇa, este strămoșul originar al tuturor strămoșilor.

Acestea sunt câteva din opulențele Domnului Suprem. Când omul este ferm convins de ele, el Îl acceptă pe Kṛṣṇa cu multă credință și fără nici o îndoială și se angajează în slujirea devoțională. Toată această cunoaștere particulară este necesară pentru a spori interesul omului pentru slujirea cu dragoste devoțională a Domnului. Omul nu trebuie să neglijeze înțelegerea deplină a măreției lui Kṛṣṇa, pentru că prin înțelegerea acestei măreții, el va fi capabil să rămână neclintit în slujirea devoțională îndeplinită cu sinceritate.

TEXTUL 8

अहं सर्वस्य प्रभवो मत्तः सर्वं प्रवर्तते ।
इति मत्वा भजन्ते मां बुधा भावसमन्विताः ॥ ८ ॥

*aham sarvasya prabhavo
mattaḥ sarvaṁ pravartate
iti matvā bhajante mām
budhā bhāva-samanvitāḥ*

aham—Eu; *sarvasya*—al tuturor; *prabhavaḥ*—surse de generare; *mattaḥ*—din Mine; *sarvaṁ*—totul; *pravartate*—emană; *iti*—astfel; *matvā*—cunoscând; *bhajante*—devine devotat; *mām*—față de Mine; *budhāḥ*—cei învățați; *bhāva-samanvitāḥ*—cu multă atenție.

Eu sunt sursa tuturor lucrurilor materiale și spirituale. Totul emană din Mine. Înțelepții care cunosc perfect acest lucru se angajează în slujirea Mea devoțională și Mă adoră din toată inima.

COMENTARIU

Un învățat erudit, care a studiat în mod desăvârșit *Vedele* și care are informații de la persoane autorizate precum Śrī Caitanya, și care știe cum să aplice aceste învățături, poate înțelege că Kṛṣṇa este originea tuturor lucrurilor, atât în lumea materială, cât și în cea spirituală, și pentru că el știe acest lucru în mod perfect, ajunge să fie ferm stabilit în slujirea devoțională a Domnului Suprem. El nu poate fi niciodată abătut de oricât de multe comentarii lipsite de sens, făcute de cei fără de minte. Toate scrierile vedice sunt de acord că Kṛṣṇa este sursa lui Brahmā, Śiva și a tuturor celorlalți semizei. În *Atharva Veda (Gopālātāpani Upaniṣad, 1.24)* se spune *yo brahmāṇam vidadhāti pūrvaṁ yo vai vedānś ca gāpayati sma kṛṣṇaḥ*: „Kṛṣṇa este cel care la început l-a învățat pe Brahmā cunoașterea vedică și care a răspândit cunoașterea vedică în trecut.“ În continuare, *Nārāyaṇa Upaniṣad (1)* spune *atha puruṣo ha vai nārāyaṇo ’kāmayata prajāḥ srjeyeti*: „Apoi Nārāyaṇa, Persoana Supremă, a dorit să creeze entitățile vii.“ *Upaniṣada* continuă *nārāyaṇād brahmā jāyate, nārāyaṇād prajāpatih prajāyate, nārāyaṇād indro jāyate, nārāyaṇād aṣṭau vasavo jāyante, nārāyaṇād ekādaśa rudrā jāyante, nārāyaṇād dvādaśādityāḥ*: „Din Nārāyaṇa s-a născut Brahmā, și tot din Nārāyaṇa s-au născut și patriarhii. Din Nārāyaṇa s-a născut Indra, din Nārāyaṇa s-au născut cei opt Vasu, din Nārāyaṇa s-au născut cei unsprezece Rudra, din Nārāyaṇa s-au născut cei doisprezece Āditya.“ Acest Nārāyaṇa este o expansiune a lui Kṛṣṇa.

În aceleași *Vede* se spune, *brahmaṇyo devakī-putraḥ*: „Fiul lui Devakī, Kṛṣṇa, este Persoana Supremă“ (*Nārāyaṇa Upaniṣad, 4*). Apoi se spune *eko vai nārāyaṇa āsīn na brahmā na īśāno nāpo nāgni-samau neme dyāv-āpṛthivi na nakṣatrāṇi na sūryaḥ*: „La începutul creației exista doar Persoana Supremă, Nārāyaṇa. Nu exista nici Brahmā, nici Śiva, nici focul, nici luna, nici stelele pe cer, nici soarele“ (*Mahā Upaniṣad 1*). Tot în *Mahā Upaniṣad* se spune că Śiva s-a născut din creștetul capului Domnului Suprem. Astfel, *Vedele* spun că cel ce trebuie adorat este Domnul Suprem, creatorul lui Brahmā și Śiva.

În *Mokṣa-dharma* Kṛṣṇa spune de asemenea:

*prajāpatim ca rudram cāpy
aham eva sṛjāmi vai
tau hi mām na vijānīto
mama māyā-vimohitau*

„Patriarhii, Śiva și ceilalți sunt creați de Mine, deși ei nu știu că sunt creați de

Mine, fiind amăgiți de energia Mea iluzorie.“ De asemenea, în *Varāha Purāṇa* se spune:

*nārāyaṇaḥ paro devas
tasmāj jātaś caturmukhaḥ
tasmād rudro ’bhavad devaḥ
sa ca sarva-jñatām gataḥ*

„Nārāyaṇa este Personalitatea Supremă a Divinității și din El s-a născut Brahmā, din care s-a născut Śiva.“

Domnul Kṛṣṇa este sursa tuturor nașterilor și El este numit cea mai eficientă cauză a tuturor lucrurilor. El spune: „Deoarece totul se naște din Mine, Eu sunt sursa originară a tuturor. Toate Mi se supun Mie; nimeni nu este deasupra Mea.“ Nu există un alt conducător suprem decât Kṛṣṇa. Cel care Îl înțelege astfel pe Kṛṣṇa de la un maestru spiritual autentic, cu referințe din sursele vedice, își angajează întreaga energie în conștiința de Kṛṣṇa și devine un om cu adevărat învățat. În comparație cu el, toți ceilalți care nu-L cunosc pe Kṛṣṇa în mod corect, nu sunt decât niște smintiți. Numai un smintit L-ar considera pe Kṛṣṇa a fi un om obișnuit. Un om conștient de Kṛṣṇa nu trebuie să se lase rătăcit de către smintiți; el trebuie să evite toate comentariile neautorizate și interpretările *Bhagavad-gītei* și să pornească pe calea conștiinței de Kṛṣṇa cu hotărâre și fermitate.

TEXTUL 9

मच्चित्ता मद्गतप्राणा बोधयन्तः परस्परम् ।
कथयन्तश्च मां नित्यं तुष्यन्ति च रमन्ति च ॥ ९ ॥

*mac-cittā mad-gata-prāṇā
bodhayantaḥ parasparam
kathayantaś ca mām nityam
tuṣyanti ca ramanti ca*

mat-cittāḥ—mințile lor complet angajate în Mine; *mat-gata-prāṇāḥ*—viețile lor dedicate Mie; *bodhayantaḥ*—predicând; *parasparam*—între ei; *kathayantaḥ*—vorbind; *ca*—și; *mām*—despre Mine; *nityam*—veșnic;

tușyanti—devin mulțumiți; *ca*—de asemenea; *ramanti*—se bucură de beatitudinea spirituală; *ca*—și.

Gândurile devoților Mei puri sălășluiesc în Mine, viețile lor sunt în întregime dedicate slujirii Mele și ei dobândesc o mare satisfacție și fericire întotdeauna iluminându-se unii pe alții și conversând despre Mine.

COMENTARIU

Devoții puri, ale căror caracteristici sunt menționate aici, se angajează cu totul în slujirea cu iubire transcendentă a Domnului. Mințile lor nu pot fi abătute de la picioarele de lotus ale lui Kṛṣṇa. Discuțiile lor au numai subiecte spirituale. Semnele devoților puri sunt descrise în acest verset în mod foarte precis. Devoții Domnului Suprem sunt angajați 24 de ore pe zi în glorificarea însușirilor și petrecerilor Domnului Suprem. Inimile și sufletele lor sunt mereu cufundate în Kṛṣṇa și ei se desfată discutând despre El cu alți devoți.

În stadiul preliminar al slujirii devoționale, ei savurează plăcerea spirituală a slujirii însăși, iar în stadiul de maturitate, ei ajung cu adevărat să fie situați în dragostea de Dumnezeu. Odată ajunși în această poziție transcendentă, ei pot să guste cea mai înaltă desăvârșire ce este înfățișată de către Domnul în sălașul Său. Śrī Caitanya compară slujirea devoțională transcendentă cu însă-mântarea unei grăunțe în inima unei ființe. Există nenumărate ființe ce călătoresc prin diferitele planete ale universului, iar dintre ele doar foarte puține au norocul să întâlnească un devot pur și să obțină șansa de a cunoaște slujirea devoțională. Această slujire devoțională este exact ca o sămânță, iar dacă aceasta este semănată în inima unei ființe și această ființă continuă să asculte și să cânte Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, atunci sămânța va rodi, așa cum rodește sămânța unui copac ce este udat mereu. Planta spirituală a slujirii devoționale crește treptat, și crește până ce răzbate prin învelișul universului material și pătrunde în strălucirea *brahmajyoti* din cerul spiritual. În cerul spiritual, această plantă continuă să crească din ce în ce mai mult până ce ajunge la cea mai înaltă planetă, numită Goloka Vṛndāvana, planeta supremă a lui Kṛṣṇa. În final, această plantă se adăpostește la picioarele de lotus ale lui Kṛṣṇa și rămâne acolo. Treptat, așa cum o plantă dă flori și fructe, această plantă a slujirii devoționale dă și ea fructe, iar procesul udării sale sub forma cântării și ascultării merge înainte. Această plantă a slujirii devoționale este descrisă pe larg în *Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā*, capitolul nouăsprezece). Acolo se explică faptul că atunci când întreaga plantă se adăpostește la picioarele de lotus ale Domnului Suprem, omul devine cu totul absorbit în dragostea de

Dumnezeu; atunci el nu mai poate trăi nici măcar o clipă fără să fie în contact cu Domnul Suprem, la fel cum un pește nu poate trăi fără apă. În această stare, devotul dobândește cu adevărat calitățile transcendente în contact cu Domnul Suprem.

Śrīmad-Bhāgavatam este de asemenea plină de descrieri despre legăturile dintre Domnul Suprem și devoții Săi; de aceea *Śrīmad-Bhāgavatam* este foarte îndrăgită de către devoți, așa cum se spune în *Bhāgavatam* (12.13.18). *Śrīmad-bhāgavatam purāṇam amalāṁ yad vaiṣṇavānāṁ priyam*. În această istorisire nu se află nimic despre activitățile materiale, dezvoltarea economiei, satisfacerea simțurilor sau eliberare. *Śrīmad-Bhāgavatam* este singura istorisire în care este descrisă în mod complet natura transcendentă a Domnului Suprem și a devoților Săi. Astfel, sufletele realizate aflate în conștiință de Kṛṣṇa se desfată neconținut ascultând aceste scrieri transcendente, la fel cum un băiat și o fată se bucură să fie împreună.

TEXTUL 10

तेषां सततयुक्तानां भजतां प्रीतिपूर्वकम् ।
ददामि बुद्धियोगं तं येन मामुपयान्ति ते ॥१०॥

*teṣāṁ satata-yuktānāṁ
bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ
yena mām upayānti te*

teṣāṁ—celor care; *satata-yuktānāṁ*—ce sunt mereu angajați; *bhajatāṁ*—în slujirea devoțională; *prīti-pūrvakam*—în extazul dragostei; *dadāmi*—Eu dau; *buddhi-yogaṁ*—inteligența reală; *taṁ*—aceea; *yena*—prin care; *mām*—la Mine; *upayānti*—vin; *te*—ei.

Acelora ce se dedică neconținut slujirii Mele cu dragoste, Eu le dau înțelegerea prin care ei să poată veni la Mine.

COMENTARIU

În acest verset, cuvântul *buddhi-yoga* este foarte semnificativ. Ne aducem aminte că în al doilea capitol Domnul, învățându-l pe Arjuna, spune că i-a vorbit despre multe lucruri și că ar vrea acum să-l învețe despre calea sis-

temului *buddhi-yoga*. Acum se explică ce este *buddhi-yoga*. *Buddhi-yoga* este acțiunea în conștiința de Kṛṣṇa; aceasta este cea mai înaltă inteligență. *Buddhi* înseamnă inteligență, iar *yoga* înseamnă activități mistice sau înălțare mistică. Când cineva încearcă să se întoarcă acasă, înapoi la Divinitate, și se dedică total conștiinței de Kṛṣṇa în slujirea devoțională, acțiunea sa este numită *buddhi-yoga*. Cu alte cuvinte, *buddhi-yoga* este procesul prin care omul scapă din capcana acestei lumi materiale. Țelul ultim al progresului este Kṛṣṇa. Oamenii nu știu acest lucru; de aceea este foarte importantă asocierea cu devoții și cu maestrul spiritual autentic. Omul trebuie să știe că țelul său este Kṛṣṇa, iar atunci când țelul este fixat, drumul este străbătut încet dar progresiv, iar scopul ultim este împlinit.

Atunci când un om cunoaște țelul vieții, dar este atașat de fructele activităților, el acționează în *karma-yoga*. Atunci când știe că țelul este Kṛṣṇa, dar se complace în speculații mentale pentru a-L înțelege pe Kṛṣṇa, el acționează în *jñāna-yoga*. Iar când omul cunoaște țelul și-L caută pe Kṛṣṇa în mod complet, în conștiința de Kṛṣṇa și în slujirea devoțională, el acționează în *bhakti-yoga* sau *buddhi-yoga*, care este yoga completă. Această yoga completă este stadiul cel mai înalt al desăvârșirii vieții.

Dacă o persoană are un maestru spiritual autentic și este atașat unei organizații spirituale, dar totuși nu este destul de inteligent pentru a progresa, atunci Kṛṣṇa îl îndrumă din interior, astfel încât până la urmă să poată veni la El fără dificultate. Condiția este ca omul să se angajeze în conștiința de Kṛṣṇa și să aducă tot felul de servicii cu dragoste și devoțiune. El trebuie să îndeplinească o anumită muncă pentru Kṛṣṇa, iar această muncă trebuie făcută cu dragoste. Dacă devotul nu este destul de inteligent pentru a progresa pe calea slujirii devoționale, Domnul îi dă șansa să progreseze și în final să ajungă la El.

TEXTUL 11

तेषामेवानुकम्पार्थमहमज्ञानजं तमः ।
नाशयाम्यात्मभावस्थो ज्ञानदीपेन भास्वता ॥११॥

*teṣām evānukampārtham
aham ajñāna-jam tamaḥ
nāśayāmy ātma-bhāva-stho
jñāna-dīpena bhāsvatā*

teṣām—pentru ei; *eva*—desigur; *anukampā-artham*—pentru a le arăta o milă deosebită; *aham*—Eu; *ajñāna-jam*—datorită ignoranței; *tamaḥ*—întunericul; *nāśayāmi*—împrăști; *ātma-bhāva*—înăuntrul inimilor lor; *sthaḥ*—situat; *jñāna*—a cunoașterii; *dīpena*—cu lampa; *bhāsvatā*—strălucitoare.

Pentru a le arăta o grație specială, Eu sălășluind în inimile lor, înlătur cu lampa strălucitoare a cunoașterii întunericul născut din ignoranță.

COMENTARIU

Când Śrī Caitanya era la Benares propovăduind cântarea *mantri* Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, mii de persoane L-au urmat. Prakāśānanda Sarasvatī, un învățat foarte erudit și influent din Benaresul acelor timpuri, își râdea de Śrī Caitanya spunând că este un sentimentalist. Uneori filosofii îi critică pe devoți, căci ei cred că cea mai mare parte din acești devoți se află în întunericul ignoranței și din punct de vedere filosofic sunt doar niște sentimentali naivi. De fapt, acest lucru nu este adevărat. Există extrem de mulți învățați care au promovat filosofia devoțională. Dar chiar dacă un devot nu trage foloase din scrierile lor sau de la maestrul spiritual, dacă este sincer în slujirea sa devoțională, el este ajutat de Kṛṣṇa Însuși dinăuntrul inimii sale. Astfel că devotul sincer angajat în conștiința de Kṛṣṇa nu poate fi lipsit de cunoaștere. Singura condiție este aceea de a-și duce la îndeplinire slujirea devoțională în deplină conștiință de Kṛṣṇa.

Filozofii moderni socotesc că fără a discerne, omul nu poate dobândi cunoașterea pură. Pentru ei, Domnul Suprem dă următorul răspuns: cei ce sunt angajați în slujirea devoțională pură, chiar dacă sunt lipsiți de suficientă educație și chiar fără o cunoaștere suficientă a principiilor vedice, totuși sunt ajutați de Dumnezeu Suprem, așa cum se afirmă în acest verset.

Domnul îi spune lui Arjuna că, în mod fundamental, nu există posibilitatea înțelegerii Adevărului Suprem, Adevărului Absolut, Personalitatea Supremă a Divinității, numai prin speculație, căci Adevărul Suprem este atât de vast încât El nu poate fi înțeles sau dobândit doar printr-un efort mental. Omul poate continua să speculeze timp de multe milioane de ani, iar dacă nu este devot, dacă nu este îndrăgostit de Adevărul Suprem, nu Îl va înțelege niciodată pe Kṛṣṇa sau Adevărul Suprem. Doar prin slujirea devoțională poate fi mulțumit Adevărul Suprem, Kṛṣṇa, iar prin energia Sa de neconceput, El poate să Se reveleze pe Sine inimii devotului pur. Devotul cel pur Îl

are întotdeauna pe Kṛṣṇa în inima sa; iar prin prezența lui Kṛṣṇa, care este întocmai soarelui, întunericul ignoranței este de îndată risipit. Aceasta este mila deosebită arătată devotului pur de către Kṛṣṇa.

Datorită contaminării prin asocierea cu materia de-a lungul a milioane de nașteri, inima omului este acoperită cu praful materialismului, dar atunci când cineva se angajează în slujirea devoțională și cântă în mod constant Hare Kṛṣṇa, praful este de îndată curățat și omul se înalță la nivelul cunoașterii pure. Țelul ultim, Vișnu, poate fi atins numai prin această cântare și prin slujire devoțională, și nu prin speculații mentale sau argumente. Devotul pur nu trebuie să se îngrijească de necesitățile materiale ale vieții; el nu trebuie să se teamă, pentru că atunci când își înlătură întunericul din inimă, totul îi este dat în mod automat de către Domnul Suprem, care este încântat de slujirea de dragoste devoțională a devotului. Aceasta este esența învățăturilor din *Bhagavad-gītā*. Studiind *Bhagavad-gītā*, omul poate deveni un suflet complet dăruit Domnului Suprem și să se angajeze în slujirea devoțională pură. Întrucât Domnul se îngrijește de toate, omul devine complet liber de toate felurile de eforturi materiale.

TEXTELE 12 - 13

अर्जुन उवाच

परं ब्रह्म परं धाम पवित्रं परमं भवान् ।
पुरुषं शाश्वतं दिव्यमादिदेवमजं विभुम् ॥१२॥

आहुस्त्वामृषयः सर्वे देवर्षिर्नारदस्तथा ।
असितो देवलो व्यासः स्वयं चैव ब्रवीषि मे ॥१३॥

arjuna uvāca

*paraṁ brahma paraṁ dhāma
pavitraṁ paramaṁ bhavān
puruṣaṁ śāśvataṁ divyam
ādi-devam ajaṁ vibhum*

*āhus tvām ṛṣayaḥ sarve
devarṣir nāradaś tathā
asīto devalo vyāsaḥ
svayaṁ caiva bravīṣi me*

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *param*—suprem; *brahma*—adevăru; *param*—suprem; *dhāma*—sălașul; *pavitram*—pur; *paramam*—suprem; *bhavān*—Tu; *puruṣam*—persoana; *śāśvatam*—originară; *divyam*—transcendentă; *ādidevam*—Domnul originar; *ajam*—nenăscut; *vibhum*—cel mai mare; *āhuḥ*—spun; *tvām*—despre Tine; *ṛṣayaḥ*—înțelepții; *sarve*—toți; *deva-ṛṣiḥ*—cei înțelepți printre semizeii; *nāradaḥ*—Nārada; *tathā*—precum și; *asitaḥ*—Asita; *devalaḥ*—Devala; *vyāsaḥ*—Vyāsa; *svayam*—personal; *ca*—și; *eva*—desigur; *braviṣi*—Tu explici; *me*—mie.

Arjuna a spus: Tu ești Personalitatea Supremă a Divinității, sălașul ultim, cel mai pur, Adevărul Absolut. Tu ești etern, transcendent, persoana originară, cel nenăscut, cel mai mare. Toți marii înțelepți, precum Nārada, Asita, Devala și Vyāsa confirmă acest adevăr despre Tine și acum Tu însuți mi-l declari mie.

COMENTARIU

În aceste două versete, Domnul Suprem dă o șansă filosofului modern, căci se vede limpede aici că Supremul este diferit de sufletul individual. Arjuna, după ce a ascultat cele patru versete esențiale ale *Bhagavad-gītei* din acest capitol, a devenit complet eliberat de toate îndoielile și L-a acceptat pe Kṛṣṇa ca Personalitatea Supremă a Divinității. El declară imediat cu multă fermitate: „Tu ești *param brahma*, Personalitatea Supremă a Divinității.“ Iar mai înainte, Kṛṣṇa afirmase că El este originea tuturor lucrurilor și tuturor ființelor. Fiecare semizeu și fiecare ființă umană este dependentă de El. Oamenii și semizeii, datorită ignoranței, cred că ei sunt absoluți și independenți de Personalitatea Supremă a Divinității. Această ignoranță este înlăturată perfect prin îndeplinirea slujirii devoționale. Acest lucru a fost explicat deja în strofa precedentă de către Domnul. Acum, prin grația Sa, Arjuna Îl acceptă ca Adevăr Suprem, în concordanță cu prescripțiile vedice. Nu pentru că Kṛṣṇa este prietenul său intim și pentru a-L flata Îl numește Arjuna cu numele de Personalitatea Supremă a Divinității, Adevărul Absolut. Tot ceea ce Arjuna spune în aceste două versete este confirmat de adevărurile vedice. Prescripțiile vedice afirmă că doar cel ce se dedică slujirii devoționale a Domnului Suprem Îl poate înțelege pe El, în timp ce alții nu o pot face. Oricare din cuvintele acestor versete rostite de Arjuna este confirmat de adevărurile vedice.

În *Kena Upaniṣad* se afirmă că Supremul Brahman este adăpostul tuturor, iar Kṛṣṇa a explicat deja că toate se sprijină pe El. *Munḍaka Upaniṣad* afirmă că Domnul Suprem, în care toate își află sălașul, poate fi realizat doar de către

cel ce se preocupă în mod permanent să se gândească la El. Această permanentă cugetare la Kṛṣṇa este *smaraṇam*, una dintre metodele slujirii devoționale. Numai prin slujirea devoțională a lui Kṛṣṇa ne putem înțelege poziția și putem să ne desprindem de acest corp material.

În *Vede* Domnul Suprem este acceptat ca fiind cel mai pur dintre cele pure. Cel ce înțelege că Kṛṣṇa este cel mai pur dintre cele pure poate fi purificat de toate activitățile păcătoase. Omul nu poate fi dezinfecat de activitățile păcătoase până nu se predă Domnului Suprem. Acceptarea lui Kṛṣṇa de către Arjuna ca fiind suprema puritate, concordă cu prescripțiile scrierilor vedice. Acest fapt este confirmat și de mari personalități, al căror principal reprezentant este Nārada.

Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității și omul trebuie să mediteze neconținut asupra Lui și să se bucure de relația sa transcendentă cu El. El este existența supremă. El este liber de nevoile corporale, de naștere și de moarte. Nu numai Arjuna confirmă aceasta, dar și toate scrierile vedice, *Purāṇa* și relatările istorice. Kṛṣṇa este descris astfel în toate scrierile vedice, iar Domnul Suprem însuși spune astfel în capitolul al patrulea: „Deși Eu sunt nenăscut, apar pe acest pământ pentru a restabili percepțiile religioase.“ El este originea supremă; El nu are cauză, căci El este cauza tuturor cauzelor și totul emană de la El. Această cunoaștere desăvârșită poate fi obținută prin grația Domnului Suprem.

Arjuna se exprimă aici prin grația lui Kṛṣṇa. Dacă vrem să înțelegem *Bhagavad-gītā*, trebuie să acceptăm afirmațiile din aceste două versete. Acest lucru se numește sistemul *paramparā*, acceptarea succesiunii disciplice. Cel ce nu se află în succesiunea discipolilor nu poate înțelege *Bhagavad-gītā*. Acest lucru nu este posibil prin așa-numita educație academică. Din nefericire, cei ce se mândresc cu educația lor academică se agață de convingerea lor încăpățânată că Kṛṣṇa este o persoană obișnuită, în ciuda atâtor dovezi din scrierile vedice.

TEXTUL 14

सर्वमेतदृतं मन्ये यन्मां वदसि केशव ।
न हि ते भगवन् व्यक्तिं विदुर्देवा न दानवाः ॥१४॥

*sarvam etad ṛtaṁ manye
yan māṁ vadasi keśava*

*na hi te bhagavan vyaktim
vidur devā na dānavāḥ*

sarvam — toate; *etat* — acestea; *ṛtam* — adevăr; *manye* — eu accept; *yat* — care; *mām* — mie; *vadasi* — Tu spui; *keśava* — o, Kṛṣṇa; *na* — niciodată; *hi* — cu siguranță; *te* — a Ta; *bhagavan* — o, Persoană a lui Dumnezeu; *vyaktim* — revelație; *viduḥ* — pot cunoaște; *devāḥ* — semizeii; *na* — nici; *dānavāḥ* — demonii.

O, Kṛṣṇa, accept în întregime ca adevărat tot ceea ce mi-ai spus. Nici semizeii și nici demonii, o, Doamne, nu pot să înțeleagă personalitatea Ta.

COMENTARIU

Arjuna confirmă aici că persoanele având o natură demonică și lipsite de credință nu-L pot înțelege pe Kṛṣṇa. El nu este cunoscut nici măcar de semizeii, deci ce să mai vorbim de așa-numiții erudiți ai lumii moderne? Prin grația Domnului Suprem, Arjuna a înțeles că Adevărul Suprem este Kṛṣṇa și că El este Cel desăvârșit. Trebuie deci să urmăm calea lui Arjuna. El a acceptat *Bhagavad-gītā* ca autoritate. Așa cum se descrie în capitolul al patrulea, sistemul *paramparā* al succesiunii disciplice necesar pentru a înțelege *Bhagavad-gītā* se pierduse, de aceea Kṛṣṇa a restabilit această succesiune disciplică începând cu Arjuna, pentru că El îl socotea pe Arjuna ca prietenul Său intim și un mare devot. De aceea, așa cum s-a arătat în Introducere la *Gītopaniṣad*, trebuie să înțelegem *Bhagavad-gītā* în cadrul sistemului *paramparā*. Când sistemul *paramparā* s-a pierdut, Arjuna a fost ales pentru a-l reînvia. Acceptarea de către Arjuna a tuturor spuselor lui Kṛṣṇa este un exemplu ce trebuie urmat; atunci vom putea înțelege esența din *Bhagavad-gītā* și numai atunci vom putea înțelege că Kṛṣṇa este Personalitatea Supremă a Divinității.

TEXTUL 15

स्वयमेवात्मनात्मानं वेत्थ त्वं पुरुषोत्तम ।
भूतभावन भूतेश देवदेव जगत्पते ॥१५॥

*svayam evātmanātmānam
vettha tvam puruṣottama*

*bhūta-bhāvana bhūteśa
deva-deva jagat-pate*

svayam—în mod personal; *eva*—desigur; *ātmanā*—prin Tine Însuți; *ātmanam*—pe Tine Însuți; *vettha*—cunoști; *tvam*—Tu; *puruṣa-uttama*—o, cel mai mareț dintre toate persoanele; *bhūta-bhāvana*—o, sursă a tuturor; *bhūta-īśa*—o, Domn al tuturor lucrurilor; *deva-deva*—o, Domn al semizeilor; *jagat-pate*—o, Domn al întregului univers.

Într-adevăr, doar Tu Te cunoști pe Tine Însuți, prin propria Ta putere internă, o, Supremă Persoană, originea tuturor, Domn al tuturor ființelor, Dumnezeu al Dumnezeilor, Domn al universului!

COMENTARIU

Domnul Suprem, Kṛṣṇa, poate fi cunoscut de către cei care sunt în legătură cu El prin îndeplinirea slujirii devoționale, precum Arjuna și descendenții săi. Persoanele cu mentalitate ateistă sau demonică nu-L pot cunoaște pe Kṛṣṇa. Speculația mentală care-l îndepărtează pe om de Domnul Suprem este un păcat grav, iar cel ce nu-L cunoaște pe Kṛṣṇa nu trebuie să încerce să comenteze *Bhagavad-gītā*. *Bhagavad-gītā* este cuvântul lui Kṛṣṇa și, întrucât este știința de Kṛṣṇa, ea trebuie înțeleasă de la Kṛṣṇa, așa cum a înțeles-o Arjuna. Ea nu trebuie să fie primită de la persoane ateiste. Așa cum se afirmă în *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.2.11):

*vadanti tat tattva-vidas
tattvaṁ yaj jñānam advayam
brahmeti paramātmēti
bhagavān iti śabdyate*

Adevărul Suprem este realizat în trei aspecte: ca impersonalul Brahman, ca Paramātmā localizat și în final ca Personalitatea Supremă a Divinității. Deci în ultimul stadiu al înțelegerii Adevărului Absolut, omul ajunge la Personalitatea Supremă a Divinității. Un om obișnuit sau chiar un om eliberat care a realizat impersonalul Brahman sau Paramātmā localizat poate să nu înțeleagă caracterul impersonal al lui Dumnezeu. Acești oameni trebuie doar să înțeleagă Persoana Supremă din versetele *Bhagavad-gītei*, care au fost rostite de către această persoană, Kṛṣṇa. Uneori impersonaliștii Îl acceptă pe Kṛṣṇa ca Bhagavān, sau acceptă autoritatea Sa. Totuși, mulți oameni eliberați nu-L

pot înțelege pe Kṛṣṇa ca Puruṣottama, Persoana Supremă. De aceea Arjuna Îl numește Puruṣottama. Dar poate că altcineva nu înțelege că Kṛṣṇa este tatăl tuturor ființelor. De aceea Arjuna Îl numește Bhūta-bhāvana. Iar dacă cineva ajunge să-L cunoască pe El ca tată al tuturor ființelor, dar încă nu-L cunoaște ca supremul care controlează, pentru acela el Îl numește aici Bhūteśa, supremul care controlează peste toți. Și chiar dacă cineva Îl cunoaște pe Kṛṣṇa ca supremul care controlează toate ființele, poate că încă nu știe că El este originea tuturor semizeilor; de aceea El este numit aici Devadeva, adorat de toți semizeii. Și chiar dacă cineva Îl cunoaște pe El ca Dumnezeu adorat de toți semizeii, poate că nu știe că El este proprietarul suprem al tuturor lucrurilor; de aceea El este numit Jagatpati. Astfel, adevărul despre Kṛṣṇa este stabilit în acest verset prin realizarea lui Arjuna, iar noi trebuie să pășim pe urmele lui Arjuna pentru a-L înțelege pe Kṛṣṇa așa cum este.

TEXTUL 16

वक्तुमर्हस्यशेषेण दिव्या ह्यात्मविभूतयः ।
याभिर्विभूतिभिर्लोकानिमांस्त्वं व्याप्य तिष्ठसि ॥१६॥

*vaktum arhasy aśeṣeṇa
divyā hy ātma-vibhūtayaḥ
yābhir vibhūtibhir lokān
imāns tvam vyāpya tiṣṭhasi*

vaktum—să spui; *arhasi*—se cuvine ca Tu; *aśeṣeṇa*—amănunțit; *divyāḥ*—divine; *hi*—cu adevărat; *ātma*—propriile Tale; *vibhūtayaḥ*—opulențe; *yābhiḥ*—prin care; *vibhūtibhiḥ*—opulențe; *lokān*—toate planetele; *imān*—acestea; *tvam*—Tu; *vyāpya*—pătrunzând; *tiṣṭhasi*—rămâi.

Te rog spune-mi în detaliu despre opulențele Tale divine, prin care Tu penetrezi toate aceste lumi.

COMENTARIU

În acest verset se vede că Arjuna este deja mulțumit de cunoașterea Personalității Supreme a Divinității, Kṛṣṇa. Prin grația lui Kṛṣṇa, Arjuna a obținut experiența personală, inteligența și cunoașterea, ca și orice alt lucru care se

poate obține prin intermediul acestora, și L-a înțeles pe Kṛṣṇa ca fiind Personalitatea Supremă a Divinității. Pentru el nu mai există îndoială, totuși el îi cere lui Kṛṣṇa să explice natura Sa atotpătrunzătoare. Oamenii în general și impersonaliștii în special se preocupă de natura atotpătrunzătoare a Supremului. Astfel, Arjuna Îl întreabă pe Kṛṣṇa cum există El în aspectul Său atotpătrunzător prin diferitele Sale energii. Trebuie însă să fim conștienți de faptul că Arjuna pune această întrebare în folosul oamenilor de rând.

TEXTUL 17

कथं विद्यामहं योगिंस्त्वां सदा परिचिन्तयन् ।
केषु केषु च भावेषु चिन्त्योऽसि भगवन्मया ॥१७॥

*katham vidyām aham yoginīs
tvām sadā paricintayan
keṣu keṣu ca bhāveṣu
cintyo 'si bhagavan mayā*

katham—cum; *vidyām aham*—aș cunoaște; *yogin*—o, supremule mistic; *tvām*—Tu; *sadā*—întotdeauna; *paricintayan*—poți fi gândit; *keṣu*—în care; *keṣu*—în care; *ca*—și; *bhāveṣu*—dintre naturi; *cintyaḥ asi*—trebuie ca Tu să fi reamintit; *bhagavan*—o, Supremule; *mayā*—de mine.

O, Kṛṣṇa, o, supremule mistic, în ce fel trebuie să mă gândesc mereu la Tine și cum aș putea să Te cunosc? În ce forme diferite ești Tu de a fi amintit, o, Supremă Personalitate a Divinității?

COMENTARIU

Așa cum se afirmă în capitoul precedent, Personalitatea Supremă a Divinității este acoperită de a Sa *yoga-māyā*. Numai sufletele dăruite și devoții Îl pot vedea. Arjuna este convins acum că prietenul său Kṛṣṇa este Suprema Divinitate, dar vrea să afle metoda generală prin care Domnul cel atotpătrunzător poate fi înțeles de către omul obișnuit. Oamenii de rând, inclusiv demonii și ateii, nu Îl pot cunoaște pe Kṛṣṇa, pentru că El este păzit de energia Sa numită *yoga-māyā*. Aceste întrebări sunt din nou puse de Arjuna pentru binele acestor oameni. Devotul superior nu este preocupat doar de propria înțelegere, ci de înțelegerea întregii omeniri. Astfel Arjuna, datorită milei sale, deoarece el este

un *vaiṣṇava*, un devot, dă posibilitatea omului de rând să înțeleagă aspectul atotpătrunzător al Domnului Suprem. El se adresează lui Kṛṣṇa în mod special cu termenul *yogin*, pentru că Śrī Kṛṣṇa este stăpânul energiei *yoga-māyā*, prin care el este ascuns și dezvăluit omului obișnuit. Omul obișnuit care nu Îl iubește pe Kṛṣṇa nu se poate gândi mereu la Kṛṣṇa; de aceea el trebuie să gândească în chip material. Arjuna ia în considerare modul de a gândi al persoanelor materialiste din această lume. Cuvintele *keṣu keṣu ca bhāveṣu* se referă la natura materială (cuvântul *bhāva* înseamnă „lucru fizic“). Deoarece materialiștii nu-L pot înțelege pe Kṛṣṇa în mod spiritual, ei sunt sfătuiți să-și concentreze mintea asupra unor lucruri fizice și să încerce să vadă felul în care se manifestă Kṛṣṇa prin aceste reprezentări fizice.

TEXTUL 18

विस्तरेणात्मनो योगं विभूतिं च जनार्दन ।
भूयः कथय तृप्तिर्हि शृण्वतो नास्ति मेऽमृतम् ॥१८॥

*vistareṇātmano yogam
vibhūtiṁ ca janārdana
bhūyaḥ kathaya tṛptir hi
śṛṇvato nāsti me ’mṛtam*

vistareṇa—amănunțit; *ātmanaḥ*—a Ta; *yogam*—putere mistică; *vibhūtiṁ*—opulențele; *ca*—precum și; *jana-ardana*—o, ucigător al ateilor; *bhūyaḥ*—din nou; *kathaya*—descrie; *tṛptiḥ*—satisfacția; *hi*—cu siguranță; *śṛṇvataḥ*—ascultând; *na asti*—nu există; *me*—pentru mine; *amṛtam*—nectar.

O, Janārdana, Te rog descrie din nou în detaliu puterea mistică a opulențelor Tale. Eu nu mă satur niciodată ascultând despre Tine, căci cu cât ascult mai mult, cu atât mai mult vreau să gust nectarul vorbelor Tale.

COMENTARIU

O afirmație similară a fost făcută lui Sūta Gosvāmi de către ṛṣi adunați la Naimiṣāraṇya, avându-l în frunte pe Śaunaka. Afirmația este următoarea:

*vayaṁ tu na vitṛpyāma
uttama-śloka-vikrame*

*yac chṛṇvatām rasa-jñānām
svādu svādu pade pade*

„Omul nu se poate sătura niciodată, nici dacă aude continuu despre petrecerile transcendente ale lui Kṛṣṇa, care este glorificat prin rugăciuni sublime. Cei ce au intrat într-o relație transcendentă cu Kṛṣṇa, savurează la fiecare pas descrierea petrecerilor Domnului“ (*Śrīmad-Bhāgavatam*, 1.1.19). Astfel, Arjuna este interesat să audă despre Kṛṣṇa și mai ales despre felul în care El se manifestă ca Domn Suprem atotpătrunzător.

Referitor la cuvântul *amṛtam*, nectar, orice istorisire sau discuție referitoare la Kṛṣṇa este precum nectarul. Acest nectar poate fi gustat prin experiență practică. Povestirile mondene, fictive sau istorice, diferă de petrecerile transcendente ale Domnului prin aceea că omul obosește ascultând aceste povestiri lumești, dar nu obosește niciodată să asculte despre Kṛṣṇa. Doar din acest motiv istoria întregului univers este plină de referințe la petrecerile încarnărilor lui Dumnezeu. *Purāṇele* sunt istorisiri din vremuri trecute care relatează petrecerile diferitelor încarnări ale Domnului. În acest fel, textul rămâne mereu nou, în ciuda citirilor repetate.

TEXTUL 19

श्रीभगवानुवाच

हन्त ते कथयिष्यामि दिव्या ह्यात्मविभूतयः ।
प्राधान्यतः कुरुश्रेष्ठ नास्त्यन्तो विस्तरस्य मे ॥१९॥

*śrī-bhagavān uvāca
hanta te kathayiṣyāmi
divyā hy ātma-vibhūtayāḥ
prādhānyataḥ kuru-śreṣṭha
nāsty anto vistarasya me*

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Supremă a Divinității a spus; *hanta*—da; *te*—ție; *kathayiṣyāmi*—îți voi spune; *divyāḥ*—divine; *hi*—cu adevărat; *ātma-vibhūtayāḥ*—opulențele personale; *prādhānyataḥ*—care sunt principale; *kuru-śreṣṭha*—o, cel mai bun din neamul Kuru; *na asti*—nu există; *antaḥ*—limită; *vistarasya*—întinderii; *me*—Mele.

Personalitatea Supremă a Divinității a spus: Da, îți voi vorbi despre minunatele Mele manifestări, dar numai despre cele mai însemnate, o, Arjuna, căci opulența Mea nu are limite.

COMENTARIU

Nu este posibil să cuprindem măreția lui Kṛṣṇa și opulențele Sale. Simțurile sufletului individual sunt limitate și nu-i permit să înțeleagă în totalitate aspectele lui Kṛṣṇa. Cu toate acestea, devoții încearcă să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa, dar nu pornind de la principiul că ar fi capabili să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa pe deplin, în orice vreme și în orice stare a vieții. Mai degrabă, subiectele referitoare la Kṛṣṇa sunt atât de plăcute încât ele le apar devoților ca un fel de nectar. Astfel, devoții se bucură de ele. Discutând despre opulența lui Kṛṣṇa și despre diversele Sale energii, devoții puri simt o plăcere transcendentă. De aceea ei doresc să asculte și să discute aceste subiecte. Kṛṣṇa știe că ființele nu înțeleg întinderea opulențelor Sale; de aceea El este de acord să expună numai manifestările principale ale diferitelor Sale energii. Cuvântul *prādhānyataḥ* („principal“) este foarte important pentru că noi putem înțelege numai câteva din trăsăturile principale ale Domnului Suprem, căci aspectele Sale sunt nelimitate. Nu este posibil să le înțelegem pe toate. Iar *vibhūti*, în sensul în care se folosește în acest verset, se referă la opulențele prin care El controlează întreaga manifestare. În dicționarul *Amara-kośa* se spune că *vibhūti* indică o opulență extraordinară.

Impersonalistul sau panteistul nu poate înțelege excepționalele opulențe ale Domnului Suprem și nici manifestările energiilor Sale divine. Atât în lumea materială, cât și în cea spirituală, energiile Sale sunt răspândite în toate felurile de manifestare. Acum Kṛṣṇa începe să descrie ceea ce poate fi perceput în mod direct de către omul obișnuit; deci o parte din energia Sa atât de variată este descrisă în acest mod.

TEXTUL 20

अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूताशयस्थितः ।
अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च ॥२०॥

aham ātmā guḍākeśa
sarva-bhūtāśaya-sthitaḥ

*aham ādīś ca madhyam ca
bhūtānām anta eva ca*

aham—Eu; *ātmā*—sufletul; *guḍākeśa*—o, Arjuna; *sarva-bhūta*—tuturor viețuitoarelor; *āśaya-sthitaḥ*—situat în inimă; *aham*—Eu sunt; *ādīḥ*—origine; *ca*—și; *madhyam*—mijlocul; *ca*—și; *bhūtānām*—al tuturor ființelor; *antaḥ*—sfârșitul; *eva*—desigur; *ca*—și.

O, Arjuna, Eu sunt Suprasufletul situat în inimile tuturor entităților vii. Eu sunt începutul, mijlocul și sfârșitul tuturor ființelor.

COMENTARIU

În acest verset Arjuna este numit Guḍākeśa, ceea ce înseamnă „cel ce a învins întunericul somnului“. Pentru cei ce dorm în întunericul ignoranței nu este posibilă înțelegerea felului în care Personalitatea Supremă a Divinității se manifestă pe Sine în diferite moduri în lumea materială și în cea spirituală. De aceea, acest mod de adresare a lui Kṛṣṇa către Arjuna este semnificativ. Pentru că Arjuna este deasupra acestui întuneric, Personalitatea Divinității este de acord să descrie diferitele Sale opulențe.

Mai întâi, Kṛṣṇa îl informează pe Arjuna că El este sufletul întregii manifestări cosmice, făcând aluzie la expansiunea Sa primară. Înainte de creația materială, Domnul Suprem, prin expansiunea Sa plenară, acceptă încarnările ca *puruṣa*, iar de la El începe totul. De aceea El este *ātmā*, sufletul lui *mahat-tattva*, cel ce cuprinde elementele universului. Totalitatea energiei materiale nu este cauza creației; de fapt Mahā-Viṣṇu intră în *mahat-tattva*, totalitatea energiei materiale. El este sufletul. Când Mahā-Viṣṇu intră în universul manifestat, El se manifestă în continuare pe Sine ca Suprasuflet în fiecare din entitățile existente. Noi avem experiența faptului că trupul personal al entității vii există datorită prezenței scânteii spirituale. Fără existența scânteii spirituale, corpul nu se poate dezvolta. În mod similar, manifestarea materială nu se poate produce dacă nu intră Sufletul Suprem, Kṛṣṇa. Așa cum se afirmă în *Subala Upaniṣad*, *prakṛty-ādi-sarva-bhūtāntar-yāmi sarva-śeṣī ca nārāyaṇaḥ*: „Personalitatea Supremă a Divinității există ca Suprasuflet în toate universurile manifestate.“

Cele trei *puruṣa-avatāra* sunt descrise în *Śrīmad-Bhāgavatam*. Acestea sunt descrise și în *Sātvata-tantra*. *Viṣṇoḥ tu trīṇi rūpāṇi puruṣākhyāny atho viduḥ*: Personalitatea Supremă a Divinității manifestă trei aspecte—Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu, Garbhodakaśāyī Viṣṇu și Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu—în această manifesta-

re materială. Mahā-Viṣṇu sau Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu este descris în *Brahma-saṁhitā* (5.47). *Yah kāraṇārṇava-jale bhajati sma yoga-nidrām*: Domnul Suprem, Kṛṣṇa, cauza tuturor cauzelor, stă culcat în oceanul cosmic ca Mahā-Viṣṇu. De aceea, Personalitatea Supremă a Divinității este începutul acestui univers, menținătorul manifestării generale și sfârșitul tuturor energiilor.

TEXTUL 21

आदित्यानामहं विष्णुर्ज्योतिषां रविरंशुमान् ।
मरीचिर्मरुतामस्मि नक्षत्राणामहं शशी ॥२१॥

*ādityānām aham viṣṇur
jyotiṣām ravir aṁśumān
marīcīr marutām asmi
nakṣatrāṇām aham śaśī*

ādityānām—dintre Āditya; *aham*—Eu sunt; *viṣṇuḥ*—Domnul Suprem; *jyotiṣām*—dintre toți luminătorii; *raviḥ*—soarele; *aṁśu-mān*—strălucitor; *marīcīḥ*—Marīci; *marutām*—dintre Maruți; *asmi*—Eu sunt; *nakṣatrāṇām*—pentru stele; *aham*—Eu sunt; *śaśī*—luna.

Dintre Āditya, Eu sunt Viṣṇu, dintre luminători Eu sunt soarele strălucitor, dintre Maruți Eu sunt Marīci, iar între stele Eu sunt luna.

COMENTARIU

Există doisprezece Āditya, dintre care Kṛṣṇa este cel principal, dintre toți luminătorii ce sclipesc pe cer, soarele este căpetenia, iar în *Brahma-saṁhitā* soarele este acceptat ca ochiul strălucitor al Domnului Suprem. Există cincizeci de feluri de vânturi care suflă în spațiu, iar zeitatea care conduce aceste vânturi, Marīci, Îl reprezintă pe Kṛṣṇa.

Noaptea, între stele, luna este cea mai proeminentă, astfel că luna Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Din acest verset rezultă că luna este una dintre stele; deci stelele care sclipesc pe cer reflectă de asemenea lumina soarelui. Teoria conform căreia există mai mulți sori în univers nu este acceptată de scrierile vedice. Soarele este unul singur și, așa cum luna luminează prin reflectarea luminii soarelui, la fel fac și stelele. Întrucât *Bhagavad-gītā* indică aici că luna este una dintre stele, aceste stele sclipitoare nu sunt sori, ci sunt similare lunii.

TEXTUL 22

वेदानां सामवेदोऽस्मि देवानामस्मि वासवः ।
इन्द्रियाणां मनश्चास्मि भूतानामस्मि चेतना ॥२२॥

*vedānāṁ sāma-vedo 'smi
devānām asmi vāsavaḥ
indriyāṅnām manaś cāsmi
bhūtānām asmi cetanā*

vedānām—dintre toate *Vedele*; *sāma-vedaḥ*—*Sāma Veda*; *asmi*—Eu sunt; *devānām*—al tuturor semizeilor; *asmi*—Eu sunt; *vāsavaḥ*—regele ceresc; *indriyāṅnām*—dintre simțuri; *manaḥ*—mințea; *ca*—și; *asmi*—Eu sunt; *bhūtānām*—al tuturor ființelor; *asmi*—Eu sunt; *cetanā*—forța vitală.

Dintre Vede, Eu sunt Sāma Veda; dintre semizei Eu sunt Indra, regele cerului; dintre simțuri Eu sunt mințea, iar în ființele vii, Eu sunt forța vitală [conștiința].

COMENTARIU

Diferența dintre materie și spirit este aceea că materia nu are conștiință ca o entitate vie; prin urmare, această conștiință este supremă și eternă. Conștiința nu poate fi produsă printr-o combinație materială.

TEXTUL 23

रुद्राणां शङ्करश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसाम् ।
वसूनां पावकश्चास्मि मेरुः शिखरिणामहम् ॥२३॥

*rudrāṅnām śaṅkaraś cāsmi
vittaśo yakṣa-rakṣasām
vasūnām pāvakaś cāsmi
meruḥ śikhariṅnām aham*

rudrāṅnām—dintre toți Rudra; *śaṅkaraḥ*—Domnul Śiva; *ca*—și; *asmi*—Eu sunt; *vitta-īśaḥ*—stăpânul tezaurului semizeilor; *yakṣa-rakṣasām*—dintre toți

Yakṣa și Rākṣasa; *vasūnām*—dintre Vasu; *pāvakaḥ*—focul; *ca*—și; *asmi*—Eu sunt; *meruḥ*—Meru; *śikhariṇām*—dintre toți munții; *aham*—Eu sunt.

Dintre toți Rudra Eu sunt Domnul Śiva, iar dintre toți Yakṣa și Rākṣasa Eu sunt Domnul bogăției [Kuvera], dintre Vasu Eu sunt focul [Agni] și dintre munți Eu sunt Meru.

COMENTARIU

Există unsprezece Rudra, dintre care cel mai important este Śaṅkara, Domnul Śiva. El este încarnarea Domnului Suprem, însărcinat cu modul ignoranței din univers. Conducătorul spiritelor Yakṣa și Rākṣasa este Kuvera, trezorerierul-șef al semizeilor, el fiind o reprezentare a Domnului Suprem. Meru este un munte faimos pentru bogatele sale resurse naturale.

TEXTUL 24

पुरोधसां च मुख्यं मां विद्धि पार्थ बृहस्पतिम् ।
सेनानीनामहं स्कन्दः सरसामस्मि सागरः ॥२४॥

*purodhasām ca mukhyaṁ mām
viddhi pārtha bṛhaspatim
senānīnām ahaṁ skandaḥ
sarasām asmi sāgaraḥ*

purodhasām—dintre toți preoții; *ca*—iar; *mukhyam*—cel dintâi; *mām*—pe Mine; *viddhi*—înțelege; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *bṛhaspatim*—Bṛhaspati; *senānīnām*—dintre toate căpeteniile; *aham*—Eu sunt; *skandaḥ*—Kārtikeya; *sarasām*—dintre toate întinderile de apă; *asmi*—Eu sunt; *sāgaraḥ*—oceanul.

Dintre preoți, o Arjuna, cunoaște-Mă ca fiind căpetenia, Bṛhaspati. Dintre generali, Eu sunt Kārtikeya, iar dintre întinderile de ape, Eu sunt oceanul.

COMENTARIU

Indra este semizeul care conduce planetele cerești și este cunoscut ca rege al cerurilor. Planeta pe care domnește el este numită Indraloka. Bṛhaspati este preotul lui Indra și, pentru că Indra este căpetenia tuturor regilor, Bṛhaspati

este căpetenia tuturor preoților. Așa cum Indra este căpetenia tuturor regilor, la fel și Skanda sau Kārtikeya, fiul lui Pārvatī și al Domnului Śiva, este căpetenia conducătorilor militari. Și dintre toate cuprinsurile de ape, oceanul este cel mai mare. Toate aceste reprezentări ale lui Kṛṣṇa dau doar sugestii asupra măreției Sale.

TEXTUL 25

महर्षीणां भृगुरहं गिरामस्येकमक्षरम् ।
यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि स्थावराणां हिमालयः ॥२५॥

*maharṣīṇām bhṛgur aham
gīrām asmy ekam akṣaram
yajñānām japa-yajño 'smi
sthāvarāṇām himālayaḥ*

mahā-ṛṣīṇām—printre marii înțelepți; *bhṛguḥ*—Bhṛgu; *aham*—Eu sunt; *gīrām*—dintre vibrații; *asmi*—Eu sunt; *ekam akṣaram*—*praṇava*; *yajñānām*—dintre sacrificii; *japa-yajñaḥ*—cântarea; *asmi*—Eu sunt; *sthāvarāṇām*—dintre cele nemișcătoare; *himālayaḥ*—munții Himālaya.

Dintre marii înțelepți Eu sunt Bhṛgu; dintre vibrații Eu sunt transcendentul om. Dintre sacrificii, Eu sunt cântarea numelor sfinte [japa], iar dintre lucrurile imobile Eu sunt Himālaya.

COMENTARIU

Brahmā, prima ființă creată din acest univers, a creat mai mulți fii pentru propagarea diferitelor specii de viață. Dintre acești fii, Bhṛgu este cel mai puternic înțelept. Dintre toate vibrațiile transcendente, *om* (sau *omkāra*) Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Dintre toate sacrificiile, cântarea Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare este cea mai pură reprezentare a lui Kṛṣṇa. Uneori se recomandă sacrificii animale, dar în sacrificiul cântării Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa nu se pune problema violenței. Este cel mai simplu și mai pur sacrificiu. Tot ceea ce este sublim în lume este reprezentarea lui Kṛṣṇa. De aceea, Himālaya, lanțul muntos cel mai mareț, Îl reprezintă pe El. Muntele Meru a fost menționat într-o strofă anterioară, dar muntele Meru se mișcă uneori, în timp ce Himālaya nu se mișcă niciodată. Astfel, Himālaya este mai mareț decât Meru.

TEXTUL 26

अश्वत्थः सर्ववृक्षाणां देवर्षीणां च नारदः ।
गन्धर्वाणां चित्ररथः सिद्धानां कपिलो मुनिः ॥२६॥

*aśvatthaḥ sarva-vṛkṣāṇām
devarṣīṇām ca nāradaḥ
gandharvāṇām citrarathaḥ
siddhānām kapilo munīḥ*

aśvatthaḥ—arborele banian; *sarva-vṛkṣāṇām*—dintre toți copacii; *devarṣīṇām*—printre cei mai înțelepți dintre semizeii; *ca*—și; *nāradaḥ*—Nārada; *gandharvāṇām*—dintre locuitorii de pe planeta Gandharva; *citrarathaḥ*—Citraratha; *siddhānām*—dintre cei desăvârșiți; *kapilāḥ munīḥ*—Kapila Muni.

Dintre toți copacii, Eu sunt copacul banyan, iar printre cei mai înțelepți dintre semizeii Eu sunt Nārada. Dintre toți Gandharva, Eu sunt Citraratha, iar între ființele perfecte, Eu sunt înțeleptul Kapila.

COMENTARIU

Copacul banyan (*aśvattha*) este unul din cei mai înalți și cei mai frumoși copaci, iar în India oamenii îl venerază adeseori în unul dintre ritualurile lor de dimineață. Între semizeii, ei îl venerază de asemenea pe Nārada, care este considerat cel mai mare devot din univers. Deci el este reprezentarea lui Kṛṣṇa ca devot. Planeta Gandharva este plină de ființe care cântă minunat, iar dintre acestea, cel mai bun cântăreț este Citraratha. Dintre ființele desăvârșite, Kapila, fiul lui Devahūti, este reprezentantul lui Kṛṣṇa. El este considerat ca o încarnare a lui Kṛṣṇa, iar filosofia Sa este menționată în *Śrīmad-Bhāgavatam*. Mai târziu, un alt Kapila a devenit faimos, dar filosofia lui era ateistă. Deci între aceștia doi este o diferență imensă.

TEXTUL 27

उच्चैःश्रवसमध्वानां विद्धि माममृतोद्भवम् ।
ऐरावतं गजेन्द्राणां नराणां च नराधिपम् ॥२७॥

*uccaiḥśravasam aśvānām
viddhi mām amṛtodbhavam*

*airāvataṁ gajendrāṇāṁ
narāṇāṁ ca narādhipam*

uccaiḥśravasam—Uccaiḥśravā; *āsvānām*—dintre cai; *viddhi*—să știi; *mām*—pe Mine; *amṛta-udbhavam*—produs prin baterea oceanului; *airāvataṁ*—Airāvata; *gaja-indrāṇāṁ*—dintre elefanții nobili; *narāṇāṁ*—dintre ființele umane; *ca*—iar; *nara-adhipam*—regele.

Dintre cai cunoaște-Mă ca fiind Uccaiḥśravā, cel născut în timpul bătăriei oceanului de lapte pentru obținerea nectarului. Dintre elefanții domnești Eu sunt Airāvata, iar printre oameni Eu sunt monarhul.

COMENTARIU

Odată, devoții semizei și cu demonii (*asura*) au luat parte la smântânirea mării. Din această smântânire s-a produs nectarul și otrava, iar Domnul Śiva a băut otrava. Din nectar s-au produs mai multe entități, printre care un cal numit Uccaiḥśravā. Un alt animal produs din nectarul nemuririi a fost un elefant numit Airāvata. Deoarece aceste două animale au fost produse din nectarul nemuririi, ele au o semnificație specială și sunt reprezentatele lui Kṛṣṇa.

Printre ființele umane, regele este reprezentantul lui Kṛṣṇa, pentru că Kṛṣṇa este păstrătorul universului, iar regii, care sunt puși în acel loc datorită calităților lor divine, sunt păstrătorii regatelor lor. Regi precum Mahārāja Yudhiṣṭhira, Mahārāja Parikṣit și Domnul Rāma au fost cu toții regi extrem de drepecți, care se gândeau întotdeauna la bunăstarea cetățenilor. În scrierile vedice, regele este considerat ca fiind reprezentantul lui Dumnezeu. În această epocă însă, prin decăderea principiilor religiei, a decăzut și monarhia și în final a fost abolită. Dar trebuie să se știe că în trecut oamenii erau mai fericiți sub conducerea unor regi drepecți.

TEXTUL 28

आयुधानामहं वज्रं धेनूनामस्मि कामधुक् ।
प्रजनश्चास्मि कन्दर्पः सर्पाणामस्मि वासुकिः ॥२८॥

*āyudhānām aham vajraṁ
dhenūnām asmi kāmadhuk*

*prajānaś cāsmi kandarpaḥ
sarpāṇām asmi vāsukih*

āyudhānām—dintre toate armele; *aham*—Eu sunt; *vajram*—trăsnetul; *dhenūnām*—dintre vaci; *asmi*—Eu sunt; *kāma-dhuk*—vaca *surabhi*; *prajānaḥ*—cauza procreației; *ca*—și; *asmi*—Eu sunt; *kandarpaḥ*—Cupidon; *sarpāṇām*—dintre șerpi; *asmi*—Eu sunt; *vāsukih*—Vāsuki.

Dintre arme Eu sunt trăsnetul, printre vaci Eu sunt vaca surabhi. Dintre cauzele procreației Eu sunt Kandarpa, zeul dragostei, iar dintre șerpi Eu sunt Vāsuki.

COMENTARIU

Trăsnetul, care este cu adevărat o armă puternică, reprezintă puterea lui Kṛṣṇa. În Kṛṣṇaloka, cerul spiritual, există vaci care pot fi mulse oricând și care dau cât lapte vrei. Desigur că asemenea vaci nu există în lumea materială, dar ele sunt menționate în Kṛṣṇaloka. Domnul ține multe astfel de vaci, numite *surabhi*. Se spune că Domnul se ocupă cu păstoritul vacilor *surabhi*. Kandarpa este dorința sexuală de a obține fii buni; de aceea Kandarpa este reprezentantul lui Kṛṣṇa. Uneori se practică viața sexuală doar pentru plăcerea simțurilor; acest tip de viață sexuală nu Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Dar viața sexuală pentru procrearea de copii buni este numită Kandarpa și Îl reprezintă pe Kṛṣṇa.

TEXTUL 29

अनन्तश्चास्मि नागानां वरुणो यादसामहम् ।
पितृणामर्यमा चास्मि यमः संयमतामहम् ॥२९॥

*anantaś cāsmi nāgānām
varuṇo yādasām aham
pitṛṇām aryamā cāsmi
yamaḥ saṁyamataām aham*

anantaḥ—Ananta; *ca*—iar; *asmi*—Eu sunt; *nāgānām*—dintre șerpii cu multe capete; *varuṇaḥ*—semizeul care stăpânește apele; *yādasām*—viețuitoarele acvatice; *aham*—Eu sunt; *pitṛṇām*—dintre strămoși; *aryamā*—Aryamā; *ca*—precum și; *asmi*—Eu sunt; *yamaḥ*—cotrolorul morții; *saṁyamataām*—dintre toți legiuitorii; *aham*—Eu sunt.

Dintre toți Nāga cu multe capete Eu sunt Ananta, iar printre acvatice Eu sunt semizeul Varuṇa. Dintre strămoșii apuși Eu sunt Aryamā, iar printre cei ce împart dreptatea legii Eu sunt Yama, domnul morții.

COMENTARIU

Printre șerpilor Nāga cu multe capete, Ananta este cel mai mareț, la fel cum este semizeul Varuṇa pentru ființele apelor. Amândoi Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Există de asemenea o planetă stăpânită de Pitā, strămoșii, având drept căpetenie pe Aryamā, care Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Există multe ființe care-i pedepsesc pe răufăcători, iar dintre acestea Yama este cel dintâi. Yama stă pe o planetă apropiată de planeta pământescă. După moarte, cei ce sunt foarte păcătoși sunt duși acolo și Yama le fixează diferite tipuri de pedepse.

TEXTUL 30

प्रह्लादश्चास्मि दैत्यानां कालः कलयतामहम् ।
मृगाणां च मृगेन्द्रोऽहं वैनतेयश्च पक्षिणाम् ॥३०॥

*prahlādaś cāsmi daityānām
kālah kalayatām aham
mṛgāṇām ca mṛgendro 'ham
vainateyaś ca pakṣiṇām*

prahlādaḥ—Prahlāda; *ca*—și; *asmi*—Eu sunt; *daityānām*—dintre demoni; *kālah*—timpul; *kalayatām*—dintre cei ce supun; *aham*—Eu sunt; *mṛgāṇām*—dintre animale; *ca*—și; *mṛga-indraḥ*—leul; *aham*—Eu sunt; *vainateyaḥ*—Garuḍa; *ca*—precum și; *pakṣiṇām*—dintre păsări.

Printre demonii Daitya Eu sunt devotatul Prahlāda, dintre cei ce subjugă Eu sunt timpul, printre fiare Eu sunt leul, iar printre păsări Eu sunt Garuḍa.

COMENTARIU

Diti și Aditi sunt două surori. Fii lui Aditi se numesc Āditya, iar fii lui Diti se numesc Daitya. Toți Āditya sunt devoți ai Domnului, iar toți Daitya sunt ateii. Deși Prahlāda se născuse în familia unor Daitya, el era un mare devot încă din copilărie. Din pricina slujirii sale devoționale și a naturii sale sfinte, el este considerat a fi un reprezentant al lui Kṛṣṇa.

Există multe principii care subjugă, dar timpul este cel care macină toate lucrurile din universul material și astfel Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Leul este cel mai puternic și mai feroce dintre multe alte animale, iar dintre milioanele de feluri de păsări, Garuḍa, care Îl poartă pe Śrī Viṣṇu, este cea mai măreață.

TEXTUL 31

पवनः पवतामस्मि रामः शस्त्रभृतामहम् ।
झषाणां मकरश्चास्मि स्रोतसामस्मि जाह्नवी ॥३१॥

*pavanaḥ pavatām asmi
rāmaḥ śastra-bhṛtām aham
jhaṣāṇām makaraś cāsmi
srotasām asmi jāhnavī*

pavanaḥ—vântul; *pavatām*—dintre cei ce purifică; *asmi*—Eu sunt; *rāmaḥ*—Rāma; *śastra-bhṛtām*—dintre purtătorii de arme; *aham*—Eu sunt; *jhaṣāṇām*—dintre toți peștii; *makaraḥ*—rechinul; *ca*—de asemenea; *asmi*—Eu sunt; *srotasām*—al râurilor curgătoare; *asmi*—Eu sunt; *jāhnavī*—fluviul Gange.

Printre cei ce purifică Eu sunt vântul, printre mânăitorii de arme Eu sunt Rāma, dintre pești Eu sunt rechinul, iar dintre râurile curgătoare Eu sunt Gangele.

COMENTARIU

Dintre toate viețuitoarele acvatice, rechinul este unul din cele mai mari și, cu siguranță, cel mai periculos pentru om. Astfel, rechinul Îl reprezintă pe Kṛṣṇa.

TEXTUL 32

सर्गणामादिरन्तश्च मध्यं चैवाहमर्जुन ।
अध्यात्मविद्या विद्यानां वादः प्रवदतामहम् ॥३२॥

*sargāṇām ādir antaś ca
madhyam caivāham arjuna
adhyātma-vidyā vidyānām
vādaḥ pravadatām aham*

sargāṇām—dintre toate creațiile; *ādih*—începutul; *antaḥ*—sfârșitul; *ca*—și; *madhyam*—mijlocul; *ca*—și; *eva*—cu siguranță; *aḥam*—Eu sunt; *arjuna*—o, Arjuna; *adhyātma-vidyā*—cunoașterea spirituală; *vidyānām*—dintre toate învățăturile; *vādaḥ*—concluzia firească; *pravadatām*—dintre argumente; *aḥam*—Eu sunt.

Dintre toate creațiile Eu sunt începutul, sfârșitul și de asemenea mijlocul, o, Arjuna. Dintre toate științele Eu sunt știința spirituală a sinelui, iar printre logicieni Eu sunt adevărul concludent.

COMENTARIU

Dintre manifestările create, cea dintâi este creația totalității elementelor materiale. Așa cum s-a explicat anterior, manifestarea cosmică este creată și condusă de Mahā-Vișṇu, Garbhodakaśāyī Vișṇu și Kṣīrodakaśāyī Vișṇu și după aceea este anihilată de către Domnul Śiva. Brahmā este un creator secundar. Toți acești agenți ai creației, menținerii și anihilării sunt încarnări ale calităților materiale ale Domnului Suprem. De aceea, El este începutul, mijlocul și sfârșitul întregii creații.

Pentru o educație avansată există diferite feluri de cărți de cunoaștere, cum ar fi cele patru *Vede*, cele șase suplimente ale lor, *Vedānta-sūtra*, cărțile de logică, cărțile de religie și *Purāṇele*. Deci toate acestea formează cele paisprezece categorii de cărți de educație. Dintre acestea, cărțile care prezintă *adhyātma-vidyā*, cunoașterea spirituală—și în mod particular *Vedānta-sūtra*—Îl reprezintă pe Kṛṣṇa.

Printre logicieni se cunosc diferite tipuri de argumente. Susținerea propriului argument cu o dovadă care susține și argumentul părții opuse se numește *jalpa*. Simpla încercare de a-l combate pe oponent se numește *vitaṇḍā*. Dar adevărata concluzie este numită *vāda*. Acest adevăr concludent este reprezentarea lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 33

अक्षराणामकारोऽस्मि द्वन्द्वः सामासिकस्य च ।
अहमेवाक्षयः कालो धाताहं विश्वतोमुखः ॥३३॥

akṣarāṇām a-kāro 'smi
dvandvaḥ sāmāsikasya ca

*aham evākṣayaḥ kālo
dhātāham viśvato-mukhaḥ*

akṣarāṇām—dintre litere; *a-kāraḥ*—prima literă; *asmi*—Eu sunt; *dvandvaḥ*—compus din două; *sāmāsikasya*—dintre cuvintele compuse; *ca*—și; *aham*—Eu sunt; *eva*—desigur; *akṣayaḥ*—nepieritor; *kālaḥ*—timpul; *dhātā*—creatorul; *aham*—Eu sunt; *viśvataḥ-mukhaḥ*—Brahmā.

Dintre litere Eu sunt litera A, iar dintre cuvintele compuse Eu sunt cuvântul compus din două. Eu sunt de asemenea timpul inepuizabil, iar dintre creatori Eu sunt Brahmā.

COMENTARIU

A-kāra, prima literă a alfabetului sanscrit, este începutul scrierilor vedice. Fără *a-kāra* nimic nu poate fi pronunțat; de aceea, această literă este începutul sunetului. În sanscrită există și multe feluri de cuvinte compuse, dintre care cuvintele compuse din două, precum *rāma-kṛṣṇa*, se numesc *dvandva*. În acest tip de compus, cuvintele *rāma* și *kṛṣṇa* au aceeași formă, de aceea compusul este numit dual.

Dintre toți ucigașii, timpul este cel mai mare, căci timpul ucide totul. Timpul este reprezentantul lui Kṛṣṇa pentru că la timpul potrivit se va produce un mare incendiu și totul va fi nimicit.

Printre ființele care sunt creative, Brahmā, care are patru capete, este cel mai mare. De aceea, el este reprezentantul Domnului Suprem, Kṛṣṇa.

TEXTUL 34

मृत्युः सर्वहरश्चाहमुद्भवश्च भविष्यताम् ।
कीर्तिः श्रीर्वाक्च नारीणां स्मृतिर्मेधा धृतिः क्षमा ॥३४॥

*mṛtyuḥ sarva-haraś cāham
udbhavaś ca bhaviṣyatām
kīrtiḥ śrīr vāk ca nārīṇāṃ
smṛtir medhā dhṛtiḥ kṣamā*

mṛtyuḥ—moartea; *sarva-haraḥ*—atotdevoratoare; *ca*—și; *aham*—Eu sunt; *udbhavaḥ*—generarea; *ca*—precum și; *bhaviṣyatām*—manifestărilor viitoare

re; *kīrtiḥ*—faima; *śrīḥ*—bogăția sau frumusețea; *vāk*—vorbirea aleasă; *ca*—precum și; *nārīṇām*—printre femei; *smṛtiḥ*—ținerea de minte; *medhā*—înțelepciunea; *dhṛtiḥ*—fermitatea; *kṣamā*—răbdarea.

Eu sunt moartea atotdevoratoare și tot Eu sunt principiul generator a tot ceea ce urmează să fie. Printre femei Eu sunt faima, norocul, vorbirea aleasă, ținerea de minte, inteligența, statornicia și răbdarea.

COMENTARIU

De îndată ce omul se naște, el moare în fiecare clipă. Astfel, moartea devorează fiecare ființă vie în orice moment, dar numai ultima lovitură este numită moarte propriu-zisă. Moartea este Kṛṣṇa. Cât privește dezvoltarea viitoare, toate ființele trec prin șase transformări principale. Ele se nasc, cresc, se mențin o vreme, se reproduc, decad și în final dispar. Dintre aceste transformări, prima este eliberarea din pântecul mamei și aceasta este Kṛṣṇa. Momentul inițial al generării este începutul tuturor activităților viitoare.

Cele șapte calități enumerate—faima, norocul, vorbirea aleasă, ținerea de minte, inteligența, statornicia și răbdarea—sunt considerate feminine. Dacă o persoană le posedă pe toate sau câteva din ele, ea devine renumită. Dacă un om este renumit ca un om drept, aceasta îl face să fie glorificat. Sanscrita este o limbă perfectă și de aceea este foarte slăvită. Dacă după ce studiază, omul poate să-și aducă aminte de un anumit subiect, el este dăruit cu o memorie bună, *smṛti*. Iar iscusința, nu doar de a citi o mulțime de cărți din diferite domenii, ci de a le înțelege și de a le aplica atunci când este necesar, este inteligența (*medhā*), o altă calitate. Iscusința de a depăși instabilitatea este numită fermitate sau statornicie (*dhṛti*). Iar când cineva este foarte înzestrat, dar este modest și amabil, și când acel om este în stare să-și păstreze cumpătul atât la mâhnire cât și în extazul bucuriei, are calitatea numită răbdare (*kṣamā*).

TEXTUL 35

बृहत्साम तथा साम्नां गायत्री छन्दसामहम् ।
मासानां मार्गशीर्षोऽहमृतूनां कुसुमाकरः ॥३५॥

*bṛhat-sāma tathā sāmṇān
gāyatrī chandasām aham*

māsānām mārḡa-śīrṣo 'ham
ṛtūnām kusumākaraḥ

br̥hat-sāma—*Br̥hat-sāma*; *tathā*—de asemenea; *sāmnām*—dintre cântecele din *Sāma Veda*; *gāyatrī*—imnurile *gāyatrī*; *chandasām*—dintre toate poemele; *aham*—Eu sunt; *māsānām*—dintre luni; *mārḡa-śīrṣaḥ*—luna noiembrie-decembrie; *aham*—Eu sunt; *ṛtūnām*—dintre toate anotimpurile; *kusumākaraḥ*—primăvara.

Dintre imnurile din Sāma Veda Eu sunt Br̥hat-sāma, iar din poezie Eu sunt Gāyatrī. Dintre luni Eu sunt Mārḡaśīrṣa [noiembrie-decembrie], iar dintre anotimpuri sunt primăvara cea plină de flori.

COMENTARIU

Anterior, Domnul a explicat că dintre toate *Vedele*, El este *Sāma Veda*. *Sāma Veda* este plină de cântece minunate, cântate de diferiți semize. Unul dintre aceste cântece este *Br̥hat-sāma*, care are o melodie fermecătoare și se cântă la miezul nopții.

În sanscrită există reguli precise care se aplică poeziei; rima și metrica nu sunt alcătuite la întâmplare, ca în majoritatea poeziei moderne. Printre aceste poeme compuse conform regulilor, *mantra* *Gāyatrī*, care este cântată de brahmanii foarte bine instruiți, este cea mai importantă. *Mantra* *Gāyatrī* este menționată în *Śrīmad-Bhāgavatam*. Deoarece *mantra* *Gāyatrī* este destinată în mod special pentru realizarea lui Dumnezeu, ea Îl reprezintă pe Domnul Suprem. Această *mantra* este destinată oamenilor avansați spiritual, iar cel ce obține succesul prin cântarea sa poate ajunge la nivelul transcendent al Domnului. Pentru a cânta *mantra* *Gāyatrī*, omul trebuie să dobândească mai întâi calitățile unei persoane desăvârșit situate, calitățile bunătății, potrivit legilor naturii materiale. *Mantra* *Gāyatrī* este foarte importantă în civilizația vedică și este considerată a fi încarnarea sonoră a lui Brahman. Aceasta a fost inițiată de Brahṡā și transmisă mai departe de la el prin succesiune disciplică.

Luna ce corespunde cu noiembrie-decembrie este considerată a fi cea mai importantă dintre toate lunile, căci în India în acea vreme se adună grânele de pe câmp, iar oamenii sunt foarte bucuroși. Desigur că primăvara este anotimpul îndrăgit peste tot, pentru că nu este nici prea cald, nici prea frig, iar florile și copacii înmuguresc și înfloresc. Primăvara sunt și multe sărbători care comemorează petrecerile lui Kṛṣṇa; de aceea, acest anotimp este conside-

rat a fi cel mai vesel dintre toate anotimpurile și este reprezentantul Domnului Suprem, Kṛṣṇa.

TEXTUL 36

द्यूतं छलयतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ।
जयोऽस्मि व्यवसायोऽस्मि सत्त्वं सत्त्ववतामहम् ॥३६॥

*dyūtam chalayatām asmi
tejas tejasvinām aham
jayo 'smi vyavasāyo 'smi
sattvam sattvavatām aham*

dyūtam—jocul de noroc; *chalayatām*—al tuturor înșelătorilor; *asmi*—Eu sunt; *tejah*—splendoarea; *tejasvinām*—a tuturor celor splendide; *aham*—Eu sunt; *jayah*—victoria; *asmi*—Eu sunt; *vyavasāyah*—aventura sau spiritul de a întreprinde; *asmi*—Eu sunt; *sattvam*—puterea; *sattva-vatām*—celor puternici; *aham*—Eu sunt.

Eu sunt de asemenea jocul de noroc al înșelătorilor, iar dintre cele minunate Eu sunt splendoarea. Eu sunt victoria, Eu sunt aventura, Eu sunt tăria celui puternic.

COMENTARIU

Există multe feluri de înșelători pretutindeni în univers. Dintre toate metodele de înșelătorie, jocul de noroc este pe primul loc și de aceea Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Fiind Supremul, Kṛṣṇa poate fi mai mare înșelător decât orice om. Dacă Kṛṣṇa alege pe cineva pentru a-l înșela, nimeni nu poate să-L întrecă în înșelătoria Sa. Măreția Sa nu cuprinde numai o singură latură, ci cuprinde toate laturile posibile.

Printre cei victorioși, El este victoria. El este splendoarea celor splendide. Printre întreprinzători și cei sârguincioși, El este cel mai întreprinzător și cel mai sârguincios. Printre aventurieri, El este cel mai aventuros, iar printre cei puternici, El este cel mai puternic. Când Kṛṣṇa era prezent pe pământ, nimeni nu-L putea întrece în forță. Chiar în copilăria Sa, El a ridicat dealul Govardhana. Nimeni nu-L poate întrece în înșelăciune, nimeni nu-L poate întrece în

splendoare, nimeni nu-L poate întrece în victorie, nimeni nu-L poate întrece în spiritul întreprinzător și nimeni nu-L poate întrece în forță.

TEXTUL 37

वृष्णीनां वासुदेवोऽस्मि पाण्डवानां धनञ्जयः ।
मुनीनामप्यहं व्यासः कवीनामुशना कविः ॥३७॥

*vṛṣṇinām vāsudevo 'smi
pāṇḍavānām dhanañjayaḥ
muninām apy ahaṁ vyāsaḥ
kavīnām uśanā kaviḥ*

vṛṣṇinām—dintre descendenții lui Vṛṣṇi; *vāsudevaḥ*—Kṛṣṇa în Dvārakā; *asmi*—Eu sunt; *pāṇḍavānām*—dintre Pāṇḍava; *dhanañjayaḥ*—Arjuna; *muninām*—dintre înțelepți; *api*—de asemenea; *ahaṁ*—Eu sunt; *vyāsaḥ*—Vyāsa, compilatorul tuturor scrierilor vedice; *kavīnām*—dintre toți marii gânditori; *uśanā*—Uśanā; *kaviḥ*—gânditorul.

Dintre descendenții lui Vṛṣṇi Eu sunt Vāsudeva, iar dintre Pāṇḍava Eu sunt Arjuna. Dintre înțelepți Eu sunt Vyāsa, iar dintre marii gânditori Eu sunt Uśanā.

COMENTARIU

Kṛṣṇa este originara Personalitate Supremă a Divinității, iar Baladeva este expansiunea nemijlocită a lui Kṛṣṇa. Atât Domnul Kṛṣṇa, cât și Baladeva au apărut ca fii ai lui Vasudeva, astfel că amândoi pot fi numiți Vāsudeva. Dintr-un alt punct de vedere, deoarece Kṛṣṇa nu părăsește niciodată Vṛṇḍāvana, toate formele lui Kṛṣṇa care apar în altă parte sunt expansiuni ale Sale. Vāsudeva este expansiunea nemijlocită a lui Kṛṣṇa, astfel că Vāsudeva nu este diferit de Kṛṣṇa. Trebuie să se înțeleagă că Vāsudeva la care se referă acest verset din *Bhagavad-gītā* este Baladeva sau Balarāma, pentru că El este sursa originară a tuturor încarnărilor și deci El este unica sursă a lui Vāsudeva. Expansiunile nemijlocite ale Domnului sunt numite *svāmīśa* (expansiuni personale) și există de asemenea și expansiuni numite *vibhinnāmīśa* (expansiuni separate).

Printre fiii lui Pându, Arjuna este vestit ca Dhanañjaya. El este cel mai bun dintre oameni și astfel Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Dintre *muni* sau oamenii învățați, versați în cunoașterea vedică, Vyāsa este cel mai mare, căci el a explicat cunoașterea vedică în mai multe feluri pentru înțelegerea masei de oameni de rând din această epocă a lui Kali. Vyāsa este cunoscut și ca o încarnare a lui Kṛṣṇa; de aceea și Vyāsa Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. *Kavi* sunt cei în stare să cugete cu multă atenție la orice subiect. Printre *kavi*, Uśanā sau Śukrācārya era maestrul spiritual al demonilor; el era extrem de inteligent și un politician clarvăzător. Astfel, Śukrācārya este un alt reprezentant al măreției lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 38

दण्डो दमयतामस्मि नीतिरस्मि जिगीषताम् ।
मौनं चैवास्मि गुह्यानां ज्ञानं ज्ञानवतामहम् ॥३८॥

*daṇḍo damayatām asmi
nītir asmi jigīṣatām
maunam caivāsmi guhyānām
jñānam jñānavatām aham*

daṇḍaḥ—pedeapsa; *damayatām*—dintre toate mijloacele de înlăturare; *asmi*—Eu sunt; *nītiḥ*—moralitatea; *asmi*—Eu sunt; *jigīṣatām*—dintre cei ce caută izbânda; *maunam*—tăcerea; *ca*—și; *eva*—de asemenea; *asmi*—Eu sunt; *guhyānām*—printre cele tainice; *jñānam*—cunoașterea; *jñāna-vatām*—celor înțelepți; *aham*—Eu sunt.

Dintre toate mijloacele de curmare a nelegiurii Eu sunt pedeapsa, iar dintre cei ce caută victoria Eu sunt moralitatea. Dintre lucrurile secrete Eu sunt tăcerea, iar printre înțelepți Eu sunt înțelepciunea.

COMENTARIU

Există multe mijloace de represiune, dintre care cele mai importante sunt cele care doboară pe răufăcători. Când răufăcătorii sunt pedepsiți, instanța care pedepsește Îl reprezintă pe Kṛṣṇa. Printre cei ce încearcă să izbândească într-un domeniu de activitate, elementul cel mai sigur al izbândzii este moralitatea. Printre activitățile confidențiale ale ascultatului, cugetatului și meditatului,

tăcerea este cea mai importantă, pentru că prin tăcere se poate progresa foarte rapid. Omul înțelept este acela care poate discrimina între materie și spirit, între natura inferioară și superioară a lui Dumnezeu. O astfel de cunoaștere este Kṛṣṇa Īnsuși.

TEXTUL 39

यच्चापि सर्वभूतानां बीजं तदहमर्जुन ।
न तदस्ति विना यत्स्यान्मया भूतं चराचरम् ॥३९॥

*yac cāpi sarva-bhūtānām
bījaṁ tad aham arjuna
na tad asti vinā yat syān
mayā bhūtān carācaram*

yat—oricare; *ca*—de asemenea; *api*—ar putea fi; *sarva-bhūtānām*—al tuturor creațiilor; *bījam*—sămânța; *tad*—aceea; *aham*—Eu sunt; *arjuna*—o, Arjuna; *na*—nu; *tad*—acel; *asti*—este; *vinā*—fără; *yat*—care; *syāt*—să existe; *mayā*—Mine; *bhūtām*—ființă creată; *cara-acaram*—mișcătoare și nemișcătoare.

Mai mult, o, Arjuna, Eu sunt sămânța generatoare a tuturor existențelor. Nu există ființă—mișcătoare sau nemișcătoare—care să poată exista fără Mine.

COMENTARIU

Orice lucru are o cauză, iar această cauză sau sămânță a manifestării este Kṛṣṇa. Fără energia lui Kṛṣṇa nimic nu poate să existe; de aceea, El este numit atotputernic. Fără puterea Sa, nici cele mișcătoare, nici cele nemișcătoare nu pot să existe. Orice existență care nu se fundamentează pe energia lui Kṛṣṇa este numită *māyā*, „ceea ce nu există“.

TEXTUL 40

नान्तोऽस्ति मम दिव्यानां विभूतीनां परन्तप ।
एष तूद्देशतः प्रोक्तो विभूतेर्विस्तरो मया ॥४०॥

*nānto 'sti mama divyānām
vibhūtīnām parantapa
eṣa tūddeśataḥ prokto
vibhūter vistaro mayā*

na—nici; *antaḥ*—o limită; *asti*—există; *mama*—ale Mele; *divyānām*—a divinelor; *vibhūtīnām*—opulențe; *parantapa*—o, învingător al vrăjmașilor; *eṣaḥ*—toate acestea; *tu*—doar; *uddeśataḥ*—ca exemple; *proktaḥ*—spuse; *vibhūteḥ*—a opulențelor; *vistaraḥ*—întindere; *mayā*—de către Mine.

O, puternic învingător al vrăjmașilor, nu există capăt pentru manifestările Mele divine. Ceea ce ți-am spus este doar o simplă indicare a opulențelor Mele infinite.

COMENTARIU

Așa cum se afirmă în scrierile vedice, deși opulențele Supremului sunt înțelese în diferite feluri, aceste opulențe nu au limită; de aceea, aceste opulențe și energii nu pot fi explicate în totalitate. Lui Arjuna i se dau doar câteva exemple, pentru a-i potoli curiozitatea.

TEXTUL 41

यद्यद्विभूतिमत्सत्त्वं श्रीमदूर्जितमेव वा ।
तत्तदेवावगच्छ त्वं मम तेजोऽशसम्भवम् ॥४१॥

*yad yad vibhūtimat sattvaṁ
śrīmad ūrjitam eva vā
tat tad evāvagaccha tvam
mama tejo-'mśa-sambhavam*

yat yat—oricare; *vibhūti*—opulențe; *mat*—înzestrat cu; *sattvam*—existent; *śrī-mat*—frumos; *ūrjitam*—glorios; *eva*—desigur; *vā*—sau; *tat tat*—toate acelea; *eva*—cu siguranță; *avagaccha*—trebuie să știi; *tvam*—tu; *mama*—Mele; *tejaḥ*—a splendorii; *aṁśa*—o parte; *sambhavam*—născute din.

Să știi că toate creațiile opulente, frumoase și glorioase sunt doar o scânteie izvorând din splendoarea Mea.

COMENTARIU

Orice existență glorioasă sau minunată trebuie înțeleasă ca fiind doar o manifestare fragmentară a opulenței lui Kṛṣṇa, fie în lumea spirituală, fie în cea materială. Tot ceea ce este extraordinar de opulent trebuie considerat a reprezenta opulența lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 42

अथ वा बहुनैतेन किं ज्ञातेन तवार्जुन ।
विष्टभ्याहमिदं कृत्स्नमेकांशेन स्थितो जगत् ॥४२॥

*atha vā bahunaitena
kim jñātena tavārjuna
viṣṭabhyāham idam kṛtsnam
ekāṁśena sthito jagat*

atha vā—sau; *bahunā*—multiplă; *etena*—cu acest fel; *kim*—ce; *jñātena*—prin cunoașterea; *tava*—a ta; *arjuna*—o, Arjuna; *viṣṭabhya*—pătrunzând; *aham*—Eu; *idam*—acest; *kṛtsnam*—întreg; *eka*—cu o; *amśena*—parte; *sthitaḥ*—sunt așezat; *jagat*—univers.

Dar ce nevoie este, Arjuna, pentru toată această cunoaștere amănunțită? Cu un singur fragment din Mine Însuși Eu pătrund și susțin întregul univers.

COMENTARIU

Domnul Suprem este reprezentat peste tot în universul material prin pătrunderea Sa în toate lucrurile ca Suprasuflet. Aici Domnul Îi spune lui Arjuna că nu există temeii în a înțelege cum lucrurile pot exista cu opulența și grandoaarea lor separată. El trebuie să știe că toate lucrurile există datorită pătrunderii lui Kṛṣṇa în ele ca Suprasuflet. De la Brahmā, cea mai uriașă entitate, până la cea mai mică furnică, toate există pentru că Domnul a penetrat în fiecare din ele și le susține pe toate.

Există o Misiune care propovăduiește mereu că adorarea oricărui semi-zeu îl va conduce pe om la Personalitatea Supremă a Divinității sau la țelul suprem. Dar adorarea semizeilor este descurajată clar aici, pentru că până și cei mai mari dintre semizeii, precum Brahmā și Śiva, reprezintă doar o

parte din măreția Domnului Suprem. El este originea oricărei ființe născute și nimeni nu este mai mare decât El. El este *asamaurdhva*, ceea ce înseamnă că nimeni nu Îi este superior Lui și nimeni nu este egalul Său. În *Padma Purāna* se spune că acela care Îl consideră pe Domnul Suprem, Kṛṣṇa, în aceeași categorie cu semizeii—fie ei chiar Brahmā sau Śiva—devine de îndată un ateu. Însă dacă cineva studiază cu grijă diferitele descrieri ale opulențelor și expansiunilor energiilor lui Kṛṣṇa, atunci el poate înțelege fără nici o îndoială poziția Domnului Śrī Kṛṣṇa și își poate fixa mintea asupra adorării lui Kṛṣṇa fără nici o abatere. Domnul este atotpătrunzător prin expansiunea reprezentării Sale parțiale, Suprasufletul, care pătrunde în tot ceea ce există. Prin urmare, devoții puri își concentrează mintea în conștiința de Kṛṣṇa, în deplină slujire devoțională; de aceea, ei sunt mereu situați la nivel transcendent. Slujirea devoțională și adorarea lui Kṛṣṇa sunt foarte clar indicate în acest capitol, versetele 8-11. Aceasta este calea slujirii devoționale pure. Felul în care putem atinge cea mai înaltă desăvârșire devoțională a asocierii cu Personalitatea Supremă a Divinității a fost explicat amănunțit în acest capitol. Śrīla Baladeva Vidyābhūṣaṇa, un mare *ācārya* în succesiunea dīcīpicā de la Kṛṣṇa, își încheie comentariul la acest capitol spunând

*yac-chakti-leśāt suryādyā
bhavanty aty-ugra-tejasaḥ
yad-amśena dhṛtaṁ viśvam
sa kṛṣṇo daśame 'rcyate*

Chiar și puternicul soare își capătă energia din puternica energie a Domnului Kṛṣṇa, iar prin expansiunea parțială a lui Kṛṣṇa întreaga lume este menținută. De aceea, Domnul Śrī Kṛṣṇa trebuie adorat.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al zecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, ce tratează despre „Opulența Absolutului“.

CAPITOLUL UNSPREZECE

Forma universală

TEXTUL 1

अर्जुन उवाच

मदनुग्रहाय परमं गुह्यमध्यात्मसंज्ञितम् ।

यत्त्वयोक्तं वचस्तेन मोहोऽयं विगतो मम ॥ १ ॥

arjuna uvāca

mad-anugrahāya paramam

guhyaṃ adhyātma-samjñitam

yat tvayoktaṃ vacas tena

moho 'yaṃ vigato mama

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *mat-anugrahāya*—tocmai pentru a-mi arăta bunăvoință; *paramam*—suprem; *guhyaṃ*—subiect confidențial; *adhyātma*—spiritual; *samjñitam*—referitor la; *yat*—care; *tvayā*—de către Tine; *uktam*—spuse; *vacas*—cuvintele; *tena*—prin aceasta; *mohaḥ*—iluzia; *ayam*—aceasta; *vigataḥ*—este înlăturată; *mama*—a mea.

Arjuna a spus: Ascultând învățăturile despre aceste subiecte spirituale, cele mai confidentiale dintre toate, pe care Tu cu bunăvoință mi le-ai împărtășit, iluzia mea s-a risipit acum.

COMENTARIU

Acest capitol Îl dezvăluie pe Kṛṣṇa ca fiind cauza tuturor cauzelor. El este chiar și cauza lui Mahā-Viṣṇu, din care emană universul material. Kṛṣṇa nu este o încarnare; El este sursa tuturor încarnărilor. Acest lucru a fost deja explicat în capitolul precedent.

Acum, în ce-l privește pe Arjuna, el spune că iluzia sa a luat sfârșit. Aceasta înseamnă că Arjuna nu-L mai socotește pe Kṛṣṇa doar ca pe o ființă umană, ca pe un prieten al său, ci Îl consideră sursa tuturor lucrurilor. Arjuna este complet edificat și mulțumit că are un asemenea prieten măreț precum Kṛṣṇa, dar acum el se gândește că deși Îl poate accepta pe Kṛṣṇa ca sursa tuturor lucrurilor, alții nu pot s-o facă. Astfel, pentru a stabili divinitatea lui Kṛṣṇa pentru toți, el Îi cere lui Kṛṣṇa în acest capitol să-și arate forma Sa universală. În realitate, când cineva vede forma universală a lui Kṛṣṇa, se înapăimântă, la fel ca și Arjuna, dar Kṛṣṇa este atât de bun încât după această înfățișare El se preschimbă din nou în forma Sa originală. Arjuna este de acord cu ceea ce Kṛṣṇa a spus de mai multe ori: Kṛṣṇa îi vorbește tocmai pentru binele său. Astfel, Arjuna recunoaște că toate acestea i se întâmplă prin grația lui Kṛṣṇa. Acum el este convins că Kṛṣṇa este cauza tuturor cauzelor și este prezent în inima fiecăruia ca Suprasuflet.

TEXTUL 2

भवाप्ययौ हि भूतानां श्रुतौ विस्तरशो मया ।
त्वत्तः कमलपत्राक्ष माहात्म्यमपि चाव्ययम् ॥ २ ॥

*bhavāpyayau hi bhūtānām
śrutau vistaraśo mayā
tvattaḥ kamala-patrākṣa
māhātmyam api cāvyaḥyam*

bhava—apariția; *apyayau*—dispariția; *hi*—desigur; *bhūtānām*—tuturor ființelor; *śrutau*—au fost auzite; *vistaraśaḥ*—în amănunt; *mayā*—de mine;

tvattaḥ—de la Tine; *kamala-patra-akṣa*—o, Tu cu ochii ca lotusul; *māhātmyam*—gloriile; *api*—de asemenea; *ca*—și; *avyayam*—nepieritoare.

O, Tu cel cu ochii ca lotusul, am auzit de la Tine în amănunt despre apariția și dispariția oricărei ființe și am realizat splendorile Tale nepuizabile.

COMENTARIU

Arjuna se adresează Domnului Kṛṣṇa numindu-L „cel cu ochii ca lotusul“ (ochii lui Kṛṣṇa arată exact ca petalele florii de lotus) din pricina bucuriei, deoarece Kṛṣṇa îl asigurase în capitolul precedent *aham kṛtsanasya jagataḥ prabhavaḥ pralayas tathā*: „Eu sunt sursa apariției și dispariției întregii manifestări materiale“. Arjuna a ascultat în detaliu despre aceasta de la Domnul. Arjuna mai știe că în ciuda faptului că El este sursa tuturor aparițiilor și disparițiilor, El este detașat de ele. Așa cum Domnul a spus în capitolul al nouălea, El este atotpătrunzător, dar nu este prezent personal peste tot. Aceasta este opulența de neconceput a lui Kṛṣṇa, pe care Arjuna consideră că a înțeles-o așa cum se cuvine.

TEXTUL 3

एवमेतद्यथात्थ त्वमात्मानं परमेश्वर ।
द्रष्टुमिच्छामि ते रूपमैश्वरं पुरुषोत्तम ॥ ३ ॥

evam etad yathāttha tvam
ātmānam paramēśvara
draṣṭum icchāmi te rūpam
aiśvaram puruṣottama

evam—astfel; *etat*—această; *yathā*—așa precum este; *āttha*—ai spus-o; *tvam*—Tu; *ātmānam*—Însuți; *parama-iśvara*—o, Domn Suprem; *draṣṭum*—să văd; *icchāmi*—doresc; *te*—a Ta; *rūpam*—formă; *aiśvaram*—divină; *puruṣa-uttama*—o, cea mai măreață dintre personalități.

O, Tu cea mai măreață dintre toate personalitățile, o, formă supremă, deși Te văd aici în fața mea, în starea Ta reală, așa cum Însuți ai des-

cris-o, doresc să aflu cum ai intrat Tu în această manifestare cosmică. Doresc să văd această formă a Ta.

COMENTARIU

Domnul a spus că întrucât El a intrat în universul material prin reprezentarea Sa personală, manifestarea cosmică a fost făcută posibilă și se desfășoară în continuare. În ceea ce-l privește pe Arjuna, el este inspirat de afirmațiile lui Kṛṣṇa, dar pentru a-i convinge pe alții, în viitor, care ar putea gândi că Kṛṣṇa este un om obișnuit, Arjuna dorește să-L vadă pe El în mod concret în forma Sa universală, pentru a vedea felul în care El acționează din interiorul universului, deși El este separat de acesta. Adresarea lui Arjuna către Domnul cu cuvântul *puruṣottama* este de asemenea semnificativă. Deoarece Domnul este Suprema Personalitate a Divinității, El este prezent și înăuntrul lui Arjuna însuși; de aceea El cunoaște dorința lui Arjuna și poate înțelege că Arjuna nu dorește în mod special să-L vadă pe El în forma Sa universală, căci Arjuna este perfect satisfăcut să-L vadă în forma personală a lui Kṛṣṇa. Dar Domnul poate de asemenea să înțeleagă că Arjuna dorește să vadă forma universală pentru a-i convinge pe alții. Arjuna nu are nici o dorință personală de confirmare. Kṛṣṇa de asemenea înțelege că Arjuna dorește să vadă forma universală pentru a stabili un criteriu, pentru că în viitor s-ar putea să apară o mulțime de impostori care s-ar înfățișa pe ei înșiși ca încarnări ale lui Dumnezeu. Oamenii, deci, trebuie să fie atenți; cel ce proclamă că este Kṛṣṇa trebuie să fie gata să-și arate forma universală pentru a confirma în fața oamenilor ceea ce proclamă.

TEXTUL 4

मन्यसे यदि तच्छक्यं मया द्रष्टुमिति प्रभो ।
योगेश्वर ततो मे त्वं दर्शयात्मानमव्ययम् ॥ ४ ॥

*manyase yadi tac chakyaṁ
mayā draṣṭum iti prabho
yogeśvara tato me tvarṁ
darśayātmānam avyayam*

manyase—Tu crezi; *yadi*—dacă; *tat*—aceea; *śakyam*—este posibil; *mayā*—de mine; *draṣṭum*—să fie văzută; *iti*—astfel; *prabho*—o, Doamne; *yoga-īśvara*

—o, Domn al tuturor puterilor mistice; *tataḥ*—atunci; *me*—mie; *tvam*—Tu; *darśaya*—arată; *ātmānam*—Sinele Tău; *avyayam*—etern.

Dacă Tu crezi că eu sunt capabil să privesc forma Ta cosmică, o, Domn al meu, o, stăpân al tuturor puterilor mistice, atunci arată-mi cu bună-voință acest Sine universal nelimitat.

COMENTARIU

S-a spus că nimeni nu poate să vadă, să audă, să înțeleagă sau să perceapă pe Domnul Suprem, Kṛṣṇa, prin simțurile materiale. Dar dacă cineva se angajează în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului încă de la început, atunci el îl poate vedea pe Domnul prin revelație. Fiecare ființă este doar o scânteie spirituală; de aceea nu este posibil să-L vedem sau să-L înțelegem pe Domnul Suprem. Ca orice devot, Arjuna nu se bazează pe capacitatea sa speculativă; mai degrabă, el își admite limitările ca ființă vie și recunoaște poziția inestimabilă a lui Kṛṣṇa. Arjuna poate înțelege că pentru o entitate vie nu este posibil să înțeleagă infinitul nelimitat. Dacă infinitul se revelează pe El Însuși, atunci se poate înțelege natura infinitului prin grația infinitului. Cuvântul *yogeśvara* este iarăși semnificativ aici, pentru că Domnul are o putere de neînchipuit. Dacă El dorește, Se poate revela pe Sine prin grația Sa, deși El este nelimitat. De aceea, Arjuna apelează la grația de neînchipuit a lui Kṛṣṇa. El nu Îi dă porunci lui Kṛṣṇa. Kṛṣṇa nu este obligat să Se reveleze pe Sine până ce omul nu I se predă cu totul în conștiința de Kṛṣṇa, angajându-se în slujirea devoțională. Astfel că persoanele care se bazează pe puterea speculațiilor lor mentale nu au posibilitatea să-L vadă pe Kṛṣṇa.

TEXTUL 5

श्रीभगवानुवाच

पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्रशः ।

नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णाकृतीनि च ॥ ५ ॥

śrī-bhagavān uvāca
paśya me pārtha rūpāṇi
śataśo 'tha sahasraśaḥ
nānā-vidhāni divyāni
nānā-varṇākṛtīni ca

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *paśya*—privește; *me*—ale Mele; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *rūpāṇi*—forme; *śataśaḥ*—sute; *atha*—și; *sahasraśaḥ*—mii; *nānā-vidhāni*—de multe feluri; *divyāni*—divine; *nānā*—diferite; *varṇa*—culori; *ākṛtīni*—forme; *ca*—precum și.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Dragul Meu Arjuna, o, fiu al lui Pṛthā, privește acum opulențele Mele, sute de mii de forme variate și multicolore.

COMENTARIU

Arjuna dorea să-L vadă pe Kṛṣṇa în forma Sa universală, care, deși transcendentă, apare tocmai pentru manifestarea cosmică, și de aceea se supune duratei temporare a acestei naturi materiale. Așa cum natura materială este manifestată și nemanifestată, la fel și această formă universală a lui Kṛṣṇa este manifestată și nemanifestată. Ea nu este situată etern în cerul spiritual, la fel cum sunt celelalte forme ale lui Kṛṣṇa. În ce-l privește pe devot, el nu tânjește să vadă forma universală, dar pentru că Arjuna dorea să-L vadă pe Kṛṣṇa în acest mod, Kṛṣṇa revelează această formă. Forma universală nu poate fi văzută de nici un om obișnuit. Kṛṣṇa trebuie să-i dea omului puterea de a vedea aceasta.

TEXTUL 6

पश्यादित्यान् वसून् रुद्रानश्विनौ मरुतस्तथा ।
बहून्यद्रष्टृपूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भारत ॥ ६ ॥

paśyādityān vasūn rudrān
aśvinau marutas tathā
bahūny adṛṣṭa-pūrvāṇi
paśyāścaryāṇi bhārata

paśya—privește; *ādityān*—pe cei doisprezece fii ai lui Aditi; *vasūn*—cei opt Vasu; *rudrān*—cele unsprezece forme ale lui Rudra; *aśvinau*—cei doi Aśvinī; *marutaḥ*—cei patruzeci și nouă de Marut (semizei ai vântului); *tathā*—precum și; *bahūni*—multe; *adṛṣṭa*—pe care nu le-ai văzut; *pūrvāṇi*—înainte; *paśya*—privește; *āścaryāṇi*—toate minunățiile; *bhārata*—o, cel mai bun din dinastia Bhārata.

O, cel mai bun dintre Bhārata, privește diferitele manifestări ale acestor Āditya, Vasu, Rudra, Āsvinī-kumāra și ale tuturor celorlalți semizei. Privește mulțimea de lucruri minunate pe care nimeni nu le-a văzut sau a auzit de ele înainte.

COMENTARIU

Chiar dacă Arjuna era prietenul cel mai apropiat al lui Kṛṣṇa și cel mai avansat dintre învățați, totuși nu putea să știe totul despre Kṛṣṇa. Aici se afirmă că ființele umane nici n-au cunoscut și nici n-au auzit despre toate aceste forme și manifestări. Acum Kṛṣṇa revelează aceste minunate forme.

TEXTUL 7

इहैकस्थं जगत्कृत्स्नं पश्याद्य सचराचरम् ।
मम देहे गुडाकेश यच्चान्यद्द्रष्टुमिच्छसि ॥ ७ ॥

*ihaika-stham jagat kṛtsnam
paśyādya sa-carācaram
mama dehe guḍākeśa
yac cānyad draṣṭum icchasi*

iha—în acesta; *eka-stham*—laolaltă; *jagat*—universul; *kṛtsnam*—complet; *paśya*—privește; *adya*—imediat; *sa*—cu; *cara*—cele mișcătoare; *acaram*—și cele nemișcătoare; *mama*—al Meu; *dehe*—în acest corp; *guḍākeśa*—o, Arjuna; *yat*—ceea ce; *ca*—și ; *anyat*—altceva; *draṣṭum*—să vezi; *icchasi*—dorești.

O, Arjuna, orice dorești să vezi, iată dintr-odată în acest corp al Meu! Această formă universală îți poate arăta tot ce dorești să vezi acum și tot ce ai putea dori să vezi în viitor. Totul—mișcător și nemișcător—este aici în întregime, într-un singur loc.

COMENTARIU

Nimeni nu poate să vadă întregul univers stând într-un singur loc. Nici cei mai evoluți oameni de știință nu pot să vadă ceva ce se întâmplă în alte părți ale universului. Dar un devot ca Arjuna poate să vadă tot ceea ce există în orice parte a universului. Kṛṣṇa îi dă puterea să vadă tot ceea ce dorește să

vadă, trecut, prezent și viitor. Astfel, prin îndrumarea lui Kṛṣṇa, Arjuna este în stare să vadă orice lucru.

TEXTUL 8

न तु मां शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षुषा ।
दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे योगमैश्वरम् ॥ ८ ॥

*na tu mām śakyase draṣṭum
anenaiva sva-cakṣuṣā
divyaṁ dadāmi te cakṣuḥ
paśya me yogam aiśvaram*

na—niciodată; *tu*—însă; *mām*—pe Mine; *śakyase*—ești capabil; *draṣṭum*—a vedea; *anena*—cu acești; *eva*—tocmai; *sva-cakṣuṣā*—propriii ochi; *divyam*—divini; *dadāmi*—îți dau; *te*—ție; *cakṣuḥ*—ochi; *paśya*—privește; *me*—a Mea; *yogam aiśvaram*—putere mistică de neînchipuit.

Dar tu nu Mă poți vedea cu actualii tăi ochi. Prin urmare îți voi da ochi divini. Privește opulența Mea mistică!

COMENTARIU

Unui devot pur nu îi place să-L vadă pe Kṛṣṇa în nici o altă formă în afară de forma Sa cu două brațe; devotul trebuie să vadă forma Sa universală prin grația Lui, însă nu cu mintea, ci cu ochii spirituali. Pentru a vedea forma universală a lui Kṛṣṇa, Arjuna nu este sfătuit să-și schimbe mintea, ci viziunea. Forma universală a lui Kṛṣṇa nu este foarte importantă; acest lucru se va vedea limpede în versetele următoare. Însă pentru că Arjuna a dorit să o vadă, Domnul îi dă acea viziune specială care se cere pentru a vedea acea formă universală.

Devoții care sunt situați așa cum se cuvine într-o relație transcendentă cu Kṛṣṇa, sunt atrași de aspectele Sale încântătoare și nu de înfățișarea opulențelor lipsite de prezența divină. Cei ce iau parte la jocurile lui Kṛṣṇa, prietenii lui Kṛṣṇa și părinții lui Kṛṣṇa nu doresc niciodată ca Kṛṣṇa să-și arate opulența. Ei sunt atât de cufundați în dragostea pură încât nici nu mai știu că Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității. În relația lor de iubire, ei uită că Kṛṣṇa este Domnul Suprem. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se afirmă că devoții care se joacă cu Kṛṣṇa sunt suflete extrem de pioase, care după multe vieți

ajung în stare să se joace cu Kṛṣṇa. Acești băieți nu știu că Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității. Ei Îl consideră ca pe un prieten intim. De aceea Śukadeva Gosvāmī recită acest verset:

*ittham satām brahma-sukhānubhūtyā
dāsyam gatānām para-daivatena
māyāśritānām nara-dārakeṇa
sākaṁ vijahruḥ kṛta-puṇya-puñjāḥ*

„Iată Persoana Supremă, socotită ca impersonalul Brahman de către marii înțelepți, ca Suprema Personalitate a Divinității de către devoți și ca produs al naturii materiale de către oamenii de rând. Acum acești băieți, care au săvârșit o mulțime de fapte pioase în viețile lor trecute, se joacă cu Suprema Personalitate a Divinității“ (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.12.11).

În realitate, devotul nu este preocupat să vadă *viśva-rūpa*, forma universală, dar Arjuna dorea să o vadă pentru a proba afirmațiile lui Kṛṣṇa, astfel ca în viitor oamenii să poată înțelege că Kṛṣṇa S-a prezentat pe Sine Însuși ca Suprem nu numai teoretic sau filosofic, ci S-a prezentat pe Sine în mod real ca atare, în fața lui Arjuna. Arjuna trebuie să confirme acest lucru, pentru că el este începutul sistemului *paramparā*. Cei ce sunt cu adevărat interesați în înțelegerea Personalității Supreme a Divinității, Kṛṣṇa, și care pășesc pe urmele lui Arjuna, trebuie să înțeleagă că Kṛṣṇa nu S-a prezentat pe Sine ca Suprem doar în mod teoretic, ci într-adevăr S-a revelat pe Sine ca Suprem.

Domnul i-a dat lui Arjuna puterea necesară pentru a vedea forma Sa universală pentru că El știa că Arjuna nu dorea neapărat să o vadă pentru sine, așa cum am explicat deja.

TEXTUL 9

सञ्जय उवाच

एवमुक्त्वा ततो राजन्महायोगेश्वरो हरिः ।
दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरम् ॥ ९ ॥

*sañjaya uvāca
evam uktvā tato rājan
mahā-yogēśvaro hariḥ
darśayām āsa pārthāya
paramam rūpam aiśvaram*

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *evam*—astfel; *uktvā*—spunând; *tataḥ*—după aceea; *rājan*—o, rege; *mahā-yoga-īśvaraḥ*—cel mai puternic mistic; *hariḥ*—Suprema Personalitate a Divinității; *darśayām āsa*—a arătat; *pārthāya*—lui Arjuna; *paramam*—divina; *rūpam aiśvaram*—formă universală.

Sañjaya a spus: O, rege, spunând acestea, Domnul Suprem al tuturor puterilor mistice, Personalitatea Divinității, i-a arătat lui Arjuna forma Sa universală.

TEXTELE 10 - 11

अनेकवक्त्रनयनमनेकाद्भुतदर्शनम् ।
अनेकदिव्याभरणं दिव्यानेकोद्यतायुधम् ॥१०॥
दिव्यमाल्याम्बरधरं दिव्यगन्धानुलेपनम् ।
सर्वाश्चर्यमयं देवमनन्तं विश्वतोमुखम् ॥११॥

aneka-vaktra-nayanam
anekādbhuta-darśanam
aneka-divyābharaṇam
divyānekodyatāyudham

divya-mālyāmbara-dharam
divya-gandhānulepanam
sarvāścarya-mayam devam
anantam viśvato-mukham

aneka—diferite; *vaktra*—guri; *nayanam*—ochi; *aneka*—diferite; *adbhuta*—minunate; *darśanam*—priviri; *aneka*—numeroase; *divya*—divine; *ābharaṇam*—podoabe; *divya*—divine; *aneka*—diferite; *udyata*—ridicate; *āyudham*—arme; *divya*—divine; *mālya*—ghirlande; *ambara*—veșminte; *dharam*—purtând; *divya*—divine; *gandha*—miresme; *anulepanam*—uns cu; *sarva*—totul; *āścarya-mayam*—minunat; *devam*—strălucitor; *anantam*—nelimitat; *viśvataḥ-mukham*—atotpătrunzător.

Arjuna a văzut în această formă universală nelimitate guri, nelimitați ochi, nelimitate viziuni minunate. Forma era împodobită cu multe

ornamente celeste și purta arme divine ținute în sus. El purta ghirlande și veșminte celeste și cu multe uleiuri aromatizante divine Îi era uns corpul. Totul era minunat, strălucitor, nelimitat, în completă expansiune.

COMENTARIU

Folosirea repetată a cuvântului „multe“ în aceste două versete indică faptul că nu există o limită pentru numărul de brațe, guri, picioare și alte manifestări pe care Arjuna le vedea. Aceste manifestări erau răspândite pretutindeni în univers, dar, prin grația Domnului, Arjuna putea să le vadă dintr-un singur loc. Acest lucru se datora puterii de neconceput a lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 12

दिवि सूर्यसहस्रस्य भवेद्युगपदुत्थिता ।
यदि भाः सदृशी सा स्याद्भासस्तस्य महात्मनः ॥१२॥

*divi sūrya-sahasrasya
bhaved yugapad utthitā
yadi bhāḥ sadṛśī sā syād
bhāsaḥ tasya mahātmanaḥ*

divi—în cer; *sūrya*—de sori; *sahasrasya*—a mai multor mii; *bhaved*—a fi; *yugapat*—simultan; *utthitā*—prezent; *yadi*—dacă; *bhāḥ*—lumina; *sadṛśī*—la fel ca; *sā*—aceea; *syād*—ar putea fi; *bhāsaḥ*—strălucirea; *tasya*—a Sa; *mahā-ātmanaḥ*—mărețul Domn.

Dacă sute de mii de sori ar fi să răsară dintr-odată pe cer, iradierea lor ar putea semăna cu strălucirea Persoanei Supreme în această formă universală.

COMENTARIU

Ceea ce a văzut Arjuna era de nedescris, totuși Sañjaya încearcă să-i ofere lui Dhṛtarāṣṭra o imagine mentală a acestei mărețe revelații. Nici Sañjaya și nici Dhṛtarāṣṭra nu erau prezenți acolo, dar Sañjaya, prin grația lui Vyāsa, putea să

vadă tot ceea ce se întâmplă. Astfel, el compară acum situația, atât cât poate fi ea înțeleasă, cu un fenomen de neînchipuit (adică apariția a mii de sori).

TEXTUL 13

तत्रैकस्थं जगत्कृत्स्नं प्रविभक्तमनेकधा ।
अपश्यद्देवदेवस्य शरीरे पाण्डवस्तदा ॥१३॥

*tatraika-stham jagat kṛtsnam
pravibhaktam anekadhā
apaśyad deva-devasya
śarīre pāṇdavas tadā*

tatra—acolo; *eka-stham*—într-un loc; *jagat*—universul; *kṛtsnam*—complet; *pravibhaktam*—împărțit; *anekadhā*—în mai multe părți; *apaśyad*—putea să vadă; *deva-devasya*—a Personalității Supreme a Divinității; *śarīre*—în forma universală; *pāṇdavaḥ*—Arjuna; *tadā*—atunci.

În acel moment Arjuna a putut să vadă în forma universală a Domnului expansiunile nelimitate ale universului situate într-un singur loc, deși divizate în multe, multe mii.

COMENTARIU

Cuvântul *tatra* („acolo“) este foarte semnificativ. El indică faptul că atât Arjuna cât și Kṛṣṇa erau așezați în carul de luptă atunci când Arjuna a văzut forma universală. Ceilalți de pe câmpul de luptă nu au putut vedea această formă, pentru că Kṛṣṇa i-a dat această viziune numai lui Arjuna. Arjuna a putut vedea în corpul lui Kṛṣṇa multe mii de planete. Așa cum aflăm din scripturile vedice, există multe universuri și multe planete. Unele sunt făcute din pământ, altele din aur, altele din nestemate; unele sunt foarte mari, altele mai mici etc. Stând în carul său, Arjuna putea să vadă aceste lucruri. Dar nimeni nu putea să înțeleagă ceea ce se petrecea între Arjuna și Kṛṣṇa.

TEXTUL 14

ततः स विस्मयाविष्टो हृष्टरोमा धनञ्जयः ।
प्रणम्य शिरसा देवं कृताञ्जलिरभाषत ॥१४॥

*tataḥ sa vismayāviṣṭo
 hr̥ṣṭa-romā dhanāñjayaḥ
 praṇamya śirasā devam
 kṛtāñjalir abhāṣata*

tataḥ—apoi; *saḥ*—el; *vismaya-āviṣṭaḥ*—fiind copleșit de uimire; *hr̥ṣṭa-romā*—făcându-i-se părul măciucă de mare extaz; *dhanāñjayaḥ*—Arjuna; *praṇamya*—făcând plecăciune; *śirasā*—cu capul; *devam*—către Suprema Personalitate a Divinității; *kṛta-añjaliḥ*—cu mâinile împreunate; *abhāṣata*—a început să vorbească.

Apoi, tulburat și uimit, cu părul măciucă, Arjuna și-a plecat capul pentru a arăta supunere și cu mâinile împreunate a început să se roage către Domnul Suprem.

COMENTARIU

De îndată ce viziunea divină se revelează, relația dintre Kṛṣṇa și Arjuna se schimbă. Înainte, Kṛṣṇa și Arjuna erau într-o relație bazată pe prietenie, dar aici, după revelație, Arjuna se închină cu mare respect și cu mâinile împreunate se roagă lui Kṛṣṇa. El slăvește forma universală. Astfel, relația lui Arjuna devine una de uimire, mai degrabă decât de prietenie. Marii devoți văd în Kṛṣṇa rezervorul tuturor relațiilor. În scripturi sunt menționate douăsprezece tipuri de relații de bază și toate sunt prezente în Kṛṣṇa. Se spune că El este oceanul tuturor relațiilor stabilite între două ființe, între zei sau între Domnul Suprem și devoții Săi.

Aici Arjuna era inspirat de o relație de uimire, iar în această uimire, deși era din fire foarte sobru, calm și reținut, el devine extatic, părul i se ridică și începe să se închine Domnului Suprem cu mâinile împreunate. Desigur că el nu era înspăimântat; era doar impresionat de minunățiile Domnului Suprem. Reacția imediată este minunarea; prietenia sa firească și plină de dragoste a fost copleșită de minunare, și așa se face că a reacționat în acest mod.

TEXTUL 15

अर्जुन उवाच
 पश्यामि देवांस्तव देव देहे
 सर्वास्तथा भूतविशेषसङ्घान् ।

ब्रह्माण्मीशं कमलासनस्थ-
मृषींश्च सर्वानुरगांश्च दिव्यान् ॥१५॥

arjuna uvāca
paśyāmi devāṁs tava deva dehe
sarvāṁs tathā bhūta-viśeṣa-saṅghān
brahmāṇam īśam kamalāsana-stham
ṛṣīṁs ca sarvān uragāṁs ca divyān

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *paśyāmi*—văd; *devān*—toți semizeii; *tava*—al Tău; *deva*—o, Doamne; *dehe*—în corpul; *sarvān*—toate; *tathā*—precum și; *bhūta*—ființele; *viśeṣa-saṅghān*—adunate conform speciilor; *brahmāṇam*—Domnul Brahmā; *īśam*—Domnul Śiva; *kamala-āsana-stham*—stând pe floarea de lotus; *ṛṣīn*—marii înțelepți; *ca*—și; *sarvān*—toți; *uragān*—șerprii; *ca*—precum și; *divyān*—divini.

Arjuna a spus: Dragul meu Domn Kṛṣṇa, văd laolaltă în corpul Tău toți semizeii și diferite alte entități vii. Îl văd pe Brahmā stând pe floarea de lotus, precum și pe Domnul Śiva și pe toți înțelepții și șerprii divini.

COMENTARIU

Arjuna vede toate cele ce există în univers, deci îl vede pe Brahmā, prima ființă creată în univers, precum și pe șerprii celești pe care stă întins Garbhodakaśāyī Viṣṇu în regiunile inferioare ale universului. Acest șarpe ce servește drept pat este numit Vāsuki. Există și alți șerpri numiți de asemenea Vāsuki. Arjuna poate vedea de la Garbhodakaśāyī Viṣṇu până la partea cea mai de sus a universului, la planeta în formă de floare de lotus unde locuiește Brahmā, prima ființă creată din univers. Această înseamnă că de la început până la sfârșit, totul putea fi văzut de Arjuna, care era așezat într-un singur loc în carul său. Acest lucru era posibil prin grația Domnului Suprem, Kṛṣṇa.

TEXTUL 16

अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं
पश्यामि त्वां सर्वतोऽनन्तरूपम् ।
नान्तं न मध्यं न पुनस्तर्वादिं
पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूप ॥१६॥

*aneka-bāhūdara-vaktra-netraṁ
paśyāmi tvāṁ sarvato 'nanta-rūpam
nāntaṁ na madhyam na punas tavādim
paśyāmi viśveśvara viśva-rūpa*

aneka—multe; *bāhu*—brațe; *udara*—pânțece; *vaktra*—guri; *netram*—ochi; *paśyāmi*—văd; *tvām*—pe Tine; *sarvataḥ*—în toate părțile; *ananta-rūpam*—formă nelimitată; *na antam*—fără sfârșit; *na madhyam*—fără mijloc; *na punaḥ*—și încă nici; *tava*—al Tău; *ādim*—început; *paśyāmi*—văd; *viśva-īśvara*—o, Domn al universului; *viśva-rūpa*—în forma universului.

O, Domn al universului, o, formă universală, văd în corpul Tău multe, multe brațe, pânțece, guri și ochi, expandate pretutindeni, fără vreo limită. Nu văd în Tine nici sfârșit, nici mijloc și nici început.

COMENTARIU

Krșṇa este Suprema Personalitate a Divinității și este nelimitat; deci prin El totul poate fi văzut.

TEXTUL 17

किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च
तेजोराशिं सर्वतो दीप्तिमन्तम् ।
पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समन्ताद्
दीप्तानलाकद्युतिमप्रमेयम् ॥१७॥

*kirīṭinam gadinam cakriṇam ca
tejo-rāśim sarvato dīptimantam
paśyāmi tvāṁ durnirikṣyam samantād
dīptānalārka-dyutim aprameyam*

kirīṭinam—cu coifuri; *gadinam*—cu buzdugane; *cakriṇam*—cu discuri; *ca*—și; *tejah-rāśim*—strălucirea; *sarvataḥ*—în toate părțile; *dīpti-mantam*—radiind; *paśyāmi*—văd; *tvām*—pe Tine; *durnirikṣyam*—dificil de zărit; *samantāt*—pretutindeni; *dīpta-anala*—foc arzător; *arka*—al soarelui; *dyutim*—strălucirea soarelui; *aprameyam*—de nemăsurat.

Forma Ta este dificil de văzut datorită strălucirii Tale orbitoare, răspândită în toate părțile ca un foc arzător sau ca iradierea nemăsurată a soarelui. Și totuși eu văd pretutindeni această formă strălucitoare, împodobită cu variate coroane, buzdugane și discuri.

TEXTUL 18

त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं
 त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ।
 त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता
 सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे ॥१८॥

*tvam akṣaram paramaṁ veditavyam
 tvam asya viśvasya paraṁ nidhānam
 tvam avyayaḥ śāśvata-dharma-goptā
 sanātanaḥ tvam puruṣo mato me*

tvam—Tu; *akṣaram*—infailibil; *paramam*—suprem; *veditavyam*—de înțeles; *tvam*—Tu; *asya*—al acestui; *viśvasya*—univers; *param*—suprem; *nidhānam*—temelia; *tvam*—Tu; *avyayaḥ*—inepuizabil; *śāśvata-dharma-goptā*—menținătorul religiei eterne; *sanātanaḥ*—veșnic; *tvam*—Tu; *puruṣaḥ*—Persoana Supremă; *mataḥ me*—aceasta este părerea mea.

Tu ești obiectivul suprem primordial. Tu ești sălașul fundamental al acestui univers. Tu ești nepuizabil și cel mai bătrân. Tu ești menținătorul religiei eterne, Personalitatea Divinității. Aceasta este părerea mea.

TEXTUL 19

अनादिमध्यान्तमनन्तवीर्य-
 मनन्तबाहुं शशिसूर्यनेत्रम् ।
 पश्यामि त्वां दीप्तहुताश्वक्रं
 स्वतेजसा विश्वमिदं तपन्तम् ॥१९॥

*anādi-madhyāntam ananta-vīryam
 ananta-bāhum śāsi-sūrya-netram*

*paśyāmi tvām dīpta-hutāśa-vaktram
sva-tejasā viśvam idam tapantam*

anādi—fără început; *madhya*—mijloc; *antam*—sau sfârșit; *ananta*—nelimitate; *vīryam*—glorii; *ananta*—nelimitate; *bāhum*—brațe; *śasi*—luna; *sūrya*—și soarele; *netram*—ochii; *paśyāmi*—văd; *tvām*—Tu; *dīpta*—arzând; *hutāśa-vaktram*—foc ieșind din gura Ta; *sva-tejasā*—prin strălucirea Ta; *viśvam*—universul; *idam*—acesta; *tapantam*—încălzind.

Tu ești fără origine, mijloc sau sfârșit. Gloria Ta este nelimitată. Tu ai nenumărate brațe, iar ochii Tăi sunt soarele și luna. Te văd cu foc aprins ieșindu-Ți din gură, arzând întregul univers prin propria Ta iradiere.

COMENTARIU

Nu există limită pentru cele șase opulențe ale Personalității Supreme a Divinității. Aici și în multe alte locuri apar repetiții, dar potrivit scripturilor, repetarea gloriilor lui Kṛṣṇa nu este o scădere din punct de vedere literar. Se spune că în momente de rătăcire, uimire sau mare extaz, unele afirmații se repetă din nou și din nou. Acesta însă nu reprezintă un neajuns.

TEXTUL 20

द्यावापृथिव्योरिदमन्तरं हि
व्याप्तं त्वयैकेन दिशश्च सर्वाः ।
दृष्ट्वाद्भुतं रूपमुग्रं तवेदं
लोकत्रयं प्रव्यथितं महात्मन् ॥२०॥

*dyāv ā-prthivyor idam antaram hi
vyāptam tvayaikena diśaś ca sarvāḥ
dṛṣṭvādbhutaṁ rūpam ugram tavedaṁ
loka-trayaṁ pravayathitaṁ mahātman*

dyau—din spațiul exterior; *ā-prthivyoh*—până pe pământ; *idam*—acest; *antaram*—interval; *hi*—desigur; *vyāptam*—pătruns; *tvayā*—de Tine; *ekena*—singur; *diśaḥ*—direcțiile; *ca*—și; *sarvāḥ*—toate; *dṛṣṭvā*—văzând; *adbhutam*—minunata; *rūpam*—formă; *ugram*—teribilă; *tava*—a Ta; *idam*

—aceste; *loka*—sisteme planetare; *trayam*—trei; *pravyathitam*—perturbate; *mahā-ātman*—o, mărețule.

Deși Tu ești unul, Te răspândești în tot cerul, în toate planetele și în tot spațiul dintre ele. O, Tu cel măreț, văzând această minunată și teribilă formă, toate sistemele planetare sunt tulburate.

COMENTARIU

Dyāvā-ṛthivyoḥ („spațiul dintre cer și pământ“) și *loka-trayam* („cele trei lumi“) sunt cuvintele semnificative din acest verset, pentru că aici se arată că nu numai Arjuna a văzut această formă universală a Domnului, ci și alții de pe alte sisteme planetare au văzut-o. Viziunea formei universale avută de Arjuna nu era un vis. Toți cei care au fost înzestrați de Domnul cu viziunea divină au văzut acea formă universală pe câmpul de luptă.

TEXTUL 21

अमी हि त्वां सुरसङ्घा विशन्ति
केचिद्भीताः प्राञ्जलयो गृणन्ति ।
स्वस्तित्युक्त्वा महर्षिसिद्धसङ्घाः
स्तुवन्ति त्वां स्तुतिभिः पुष्कलाभिः ॥२१॥

amī hi tvām sura-saṅghā viśanti
kecid bhītāḥ prāñjalayo gṛṇanti
svastīty uktvā maharṣi-siddha-saṅghāḥ
stuvanti tvām stutibhiḥ puṣkalābhiḥ

amī—toate aceste; *hi*—cu siguranță; *tvām*—în Tine; *sura-saṅghāḥ*—cohortele de semize; *viśanti*—pătrund; *kecit*—unii dintre ei; *bhītāḥ*—de frică; *prāñjalayaḥ*—cu mâinile împreunate; *gṛṇanti*—aduc rugăciuni; *svasti*—toată pacea; *iti*—astfel; *uktvā*—spunând; *mahā-ṛṣi*—marii înțelepți; *siddha-saṅghāḥ*—ființele perfecte; *stuvanti*—cântă imnuri; *tvām*—către Tine; *stutibhiḥ*—cu rugăciuni; *puṣkalābhiḥ*—imnuri vedice.

Toate cohortele de semize se supun în fața Ta și pătrund în Tine. Unii dintre ei, care se tem foarte mult, aduc rugăciuni cu mâinile împreuna-

te. Multimile de mari înțelepți și ființe perfecte, strigând „Toată pacea!”, se roagă Ție cântând imnuri vedice.

COMENTARIU

Semizeii din toate sistemele planetare s-au speriat de manifestarea înspăimântătoare a formei universale și de orbitoarea ei strălucire, și astfel s-au rugat, cerând ocrotire.

TEXTUL 22

रुद्रादित्या वसवो ये च साध्या
विश्वेऽश्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च ।
गन्धर्वयक्षासुरसिद्धसङ्घा
वीक्षन्ते त्वां विस्मिताश्चैव सर्वे ॥२२॥

*rudrādityā vasavo ye ca sādhyā
viśve ’śvināu marutaś coṣmapāś ca
gandharva-yakṣāsura-siddha-saṅghā
vīkṣante tvāṁ vismitāś caiva sarve*

rudra—manifestările Domnului Śiva; *ādityāḥ*—[cei doisprezece] Āditya; *vasavaḥ*—[cei opt] Vasu; *ye*—toți aceștia; *ca*—și; *sādhyāḥ*—acei Sādhyā; *viśve*—acei Viśvedeva; *śvināu*—cei doi Āsvini-kumāra; *marutaḥ*—semizeii Marut; *ca*—și; *uṣma-pāḥ*—strămoșii; *ca*—și; *gandharva*—acelor Gandharva; *yakṣa*—acelor Yakṣa; *asura*—a demonilor; *siddha*—și a semizeilor perfecți; *saṅghāḥ*—adunările; *vīkṣante*—privesc; *tvām*—pe Ține; *vismitāḥ*—cu uimire; *ca*—și; *eva*—desigur; *sarve*—cu toții.

Toate manifestările diferite ale Domnului Śiva, ale tuturor Āditya, Vasu, Sādhyā, Viśvedeva, ale celor doi Āsvī, ale semizeilor Marut, strămoșilor, precum și ale tuturor Gandharva, Yakṣa, Asura și ale semizeilor perfecți Te privesc cu uimire.

TEXTUL 23

रूपं महत्ते बहुवक्त्रनेत्रं
महाबाहो बहुबाहूरुपादम् ।

बहूदरं बहुदंष्ट्राकरालं
दृष्ट्वा लोकाः प्रव्यथितास्तथाहम् ॥२३॥

*rūpaṁ mahat te bahu-vaktra-netraṁ
mahā-bāho bahu-bāhūru-pādam
bahūdararṁ bahu-darīṣṭrā-karālam
dṛṣṭvā lokāḥ pravyathitās tathāham*

rūpaṁ—forma; *mahat*—foarte măreață; *te*—a Ta; *bahu*—multe; *vaktra*—fețe; *netraṁ*—și ochi; *mahā-bāho*—o, puternic înarmatule; *bahu*—multe; *bāhu*—brațe; *ūru*—coapse; *pādam*—și picioare; *bahu-udaram*—multe pân-tece; *bahu-darīṣṭrā*—mulți dinți; *karālam*—teribili; *dṛṣṭvā*—văzând; *lokāḥ*—toate planetele; *pravyathitāḥ*—tulburate; *tathā*—la fel; *aham*—eu.

O, puternic înarmatule, toate planetele cu semizeii lor sunt tulburate văzându-Ți măreața formă cu multele ei fețe, ochi, brațe, coapse, picioare și pân-tece și multitudinea Ta de dinți teribili; și cum sunt ei tulburați, așa sunt și eu.

TEXTUL 24

नभःस्पृशं दीप्तमनेकवर्णं
व्यात्ताननं दीप्तविशालनेत्रम् ।
दृष्ट्वा हि त्वां प्रव्यथितान्तरात्मा
धृतिं न विन्दामि शमं च विष्णो ॥२४॥

*nabhaḥ-spr̥śaṁ dīptam aneka-varṇaṁ
vyāttānaṁ dīpta-viśāla-netraṁ
dṛṣṭvā hi tvāṁ pravyathitāntar-ātmā
dhṛtiṁ na vindāmi śamaṁ ca viṣṇo*

nabhaḥ-spr̥śam—atingând cerul; *dīptam*—strălucitoare; *aneka*—multe; *varṇam*—culori; *vyātta*—deschise; *ānanam*—guri; *dīpta*—strălucitori; *viśāla*—foarte mari; *netraṁ*—ochi; *dṛṣṭvā*—văzând; *hi*—desigur; *tvām*—pe Tine; *pravyathita*—tulburat; *antaḥ*—înăuntru; *ātmā*—sufletul; *dhṛtiṁ*—stabilitatea; *na*—nu; *vindāmi*—am; *śamaṁ*—echilibrul minții; *ca*—precum și; *viṣṇo*—o, Domn Viṣṇu.

O, atotpătrunzătorule Vișnu, văzându-Te cu multele Tale culori radiante atingând cerul, cu gurile Tale larg deschise și cu ochii Tăi mari, strălucitori, mintea mea este tulburată de frică. Eu nu mai pot să-mi păstrez stabilitatea sau echilibrul minții.

TEXTUL 25

दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि
दृष्ट्वैव कालानलसन्निभानि ।
दिशो न जाने न लभे च शर्म
प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥२५॥

*daṁṣṭrā-karālāni ca te mukhāni
dṛṣṭvaiva kālānala-sannibhāni
diśo na jāne na labhe ca śarma
prasīda deveśa jagan-nivāsa*

daṁṣṭrā—dintii; *karālāni*—însăpăimântători; *ca*—și; *te*—ale Tale; *mukhāni*—fețe; *dṛṣṭvā*—văzând; *eva*—astfel; *kāla-anala*—focul morții; *sannibhāni*—ca și cum; *diśaḥ*—direcțiile; *na*—nu; *jāne*—cunosc; *na*—nu; *labhe*—dobândesc; *ca*—și; *śarma*—grația; *prasīda*—îndură-te; *deva-īśa*—o, Domn al tuturor domnilor; *jagat-nivāsa*—o, refugiu al lumilor.

O, Domn al domnilor, o, adăpost al lumilor, Te rog ai milă de mine. Eu nu mai pot să-mi păstrez echilibrul văzând astfel fețele Tale arzătoare ca moartea și dintii îngrozitori. Sunt zăpăcit în toate privințele.

TEXTELE 26 - 27

अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्राः
सर्वे सहैवावनिपालसङ्घैः ।
भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ
सहास्मदीयैरपि योधमुख्यैः ॥२६॥

वक्त्राणि ते त्वरमाणा विशन्ति
दंष्ट्राकरालानि भयानकानि ।

केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु
सन्दृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गैः ॥२७॥

*ami ca tvām dhṛtarāṣṭrasya putrāḥ
sarve sahaivāvani-pāla-saṅghaiḥ
bhīṣmo droṇaḥ sūta-putras tathāsau
sahāsmadiyair api yodha-mukhyaiḥ
vaktrāṇi te tvaramāṇā viśanti
damṣṭrā-karālāni bhayānakāni
kecid vilagnā daśanāntareṣu
sandṛśyante cūrṇitair uttamāṅgaiḥ*

ami—aceștia; *ca*—și; *tvām*—pe Tine; *dhṛtarāṣṭrasya*—ai lui Dhṛtarāṣṭra; *putrāḥ*—fiii; *sarve*—toți; *saha*—împreună cu; *eva*—desigur; *avani-pāla*—ale regilor luptători; *saṅghaiḥ*—cetele; *bhīṣmaḥ*—Bhīṣmadeva; *droṇaḥ*—Droṇācārya; *sūta-putraḥ*—Karṇa; *tathā*—de asemenea; *asau*—acela; *saha*—împreună cu; *asmadiyaiḥ*—ale noastre; *api*—precum și; *yodha-mukhyaiḥ*—căpeteniile oștenilor; *vaktrāṇi*—gurile; *te*—Tale; *tvaramāṇāḥ*—năvălind; *viśanti*—intră în; *damṣṭrā*—dinții; *karālāni*—groaznici; *bhayānakāni*—foarte înfricoșători; *kecid*—unii; *vilagnāḥ*—agățându-se; *daśana-antareṣu*—între dinți; *sandṛśyante*—se văd; *cūrṇitaiḥ*—sfărâmate; *uttama-aṅgaiḥ*—cu capetele.

Toți fiii lui Dhṛtarāṣṭra, împreună cu regii aliați lor, cu Bhīṣma, Droṇa, Karṇa și de asemenea soldații noștri de frunte, se năpustesc în gurile Tale înfricoșătoare. Și pe unii îi văd prinși cu capetele zdrobite între dinții Tăi.

COMENTARIU

Într-un verset anterior, Domnul i-a promis lui Arjuna că-i arată lucruri pe care ar fi foarte interesat să le vadă. Acum Arjuna vede cum conducătorii părții adverse (Bhīṣma, Droṇa, Karṇa și toți fiii lui Dhṛtarāṣṭra), la fel ca și soldații lor, împreună cu soldații lui Arjuna, erau cu toții nimiciți. Această este o indicație a faptului că, după ce aproape toate persoanele adunate la Kurukṣetra vor muri, Arjuna va ieși victorios. Tot aici se menționează și faptul că Bhīṣma, care se presupune că era de neînvinc, va fi zdrobit, la fel ca

și Karṇa. Dar nu numai mării luptători din cealaltă tabără, cum ar fi Bhiṣma, vor fi zdrobiți, ci și unii din mării luptători aflați de partea lui Arjuna.

TEXTUL 28

यथा नदीनां बहवोऽम्बुवेगाः
समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति ।
तथा तवामी नरलोकवीरा
विशन्ति वक्त्राण्यभिविज्वलन्ति ॥२८॥

*yathā nadīnām bahavo 'mbu-vegāḥ
samudram evābhimukhā dravanti
tathā tavāmī nara-loka-vīrā
viśanti vaktrāṅy abhivijvalanti*

yathā—așa cum; *nadīnām*—ale râurilor; *bahavaḥ*—multele; *ambu-vegāḥ*—valuri de apă; *samudram*—ocean; *eva*—desigur; *abhimukhāḥ*—îndreptate spre; *dravanti*—curg; *tathā*—la fel; *tava*—ale Tale; *amī*—toți acești; *nara-loka-vīrāḥ*—regi ai societății umane; *viśanti*—intră în; *vaktrāṅi*—guri; *abhivijvalanti*—și ard.

Așa cum multele valuri ale unui râu se varsă în ocean, la fel toți acești mari luptători intră arzând în gurile Tale.

TEXTUL 29

यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतङ्गा
विशन्ति नाशाय समृद्धवेगाः ।
तथैव नाशाय विशन्ति लोका-
स्तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः ॥२९॥

*yathā pradīptam jvalanam patangā
viśanti nāśāya samṛddha-vegāḥ
tathaiva nāśāya viśanti lokā-
tavāpi vaktrāṅi samṛddha-vegāḥ*

yathā—așa cum; *pradīptam*—arzător; *jvalanam*—focul; *patanḡgāḥ*—fluturii; *viśanti*—intră în; *nāśāya*—spre a pieri; *saṃṛddha*—cu toată; *vegāḥ*—viteza; *tathā eva*—la fel; *nāśāya*—spre pieire; *viśanti*—intră în; *lokāḥ*—toți oamenii; *tava*—ale Tale; *api*—de asemenea; *vaktrāṇi*—guri; *saṃṛddha-vegāḥ*—cu toată viteza.

Văd toți oamenii intrând cu toată viteza în gurile Tale, precum fluturii sunt nimiciți zburând deasupra flăcărilor.

TEXTUL 30

लेलिह्यसे ग्रसमानः समन्ता-
ल्लोकान् समग्रान् वदनैर्ज्वलद्भिः ।
तेजोभिरापूर्य जगत्समग्रं
भासस्तवोग्राः प्रतपन्ति विष्णो ॥३०॥

lelihyase grasamānaḥ samantāḥ
lokān samagrān vadanair jvaladbhiḥ
tejobhir āpūrya jagat samagram
bhāsaḥ tavogrāḥ pratapanti viṣṇo

lelihyase—Tu îi răpui; *grasamānaḥ*—devorând; *samantāt*—din toate părțile; *lokān*—pe oameni; *samagrān*—pe toți; *vadanaiḥ*—cu gurile; *jvaladbhiḥ*—arzătoare; *tejobhiḥ*—cu strălucirea; *āpūrya*—acoperind; *jagat*—universul; *samagram*—întreg; *bhāsaḥ*—razele; *tava*—Tale; *ugrāḥ*—cumplite; *pratapanti*—ard; *viṣṇo*—o, atotpătrunzătorule Domn.

O, Viṣṇu, Te văd devorând toți oamenii din toate părțile cu gurile Tale în flăcări. Acoperind întreg universul cu strălucirea Ta, Te manifesti cu razele Tale pârjolitoare.

TEXTUL 31

आख्याहि मे को भवानुग्ररूपो
नमोऽस्तु ते देववर प्रसीद ।

विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यं
न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम् ॥३१॥

*ākhyāhi me ko bhavān ugra-rūpo
namo 'stu te deva-vara prasīda
vijñātum icchāmi bhavantam ādyam
na hi prajānāmi tava pravṛttim*

ākhyāhi—Te rog explică; *me*—mie; *kaḥ*—cine; *bhavān*—Tu; *ugra-rūpaḥ*—formă înfiorătoare; *namaḥ astu*—închinare; *te*—Ție; *deva-vara*—o, Tu Cel măreț printre semizei; *prasīda*—îndură-Te; *vijñātum*—să cunosc; *icchāmi*—doresc; *bhavantam*—pe Tine; *ādyam*—Cel originar; *na*—nu; *hi*—cu adevărat; *prajānāmi*—cunosc; *tava*—a Ta; *pravṛttim*—misiune.

O, Domn al domnilor cu formă atât de înfiorătoare, Te rog spune-mi cine ești Tu. Ți acord toată supunerea mea; Te rog ai milă de mine. Tu ești Domnul primordial. Aș vrea să Te cunosc pe Tine, căci nu știu care Ți este misiunea.

TEXTUL 32

श्रीभगवानुवाच
कालोऽस्मि लोकक्षयकृत्प्रवृद्धो
लोकान् समहर्तुमिह प्रवृत्तः ।
ऋतेऽपि त्वां न भविष्यन्ति सर्वे
येऽवस्थिताः प्रत्यनीकेषु योधाः ॥३२॥

*śrī-bhagavān uvāca
kālo 'smi loka-kṣaya-kṛt pravṛddho
lokān samāhartum iha pravṛttaḥ
ṛte 'pi tvāṁ na bhaviṣyanti sarve
ye 'vasthitāḥ pratyānīkeṣu yodhāḥ*

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Divinității a spus; *kālaḥ*—timpul; *asmi*—Eu sunt; *loka*—al lumilor; *kṣaya-kṛt*—distrugătorul; *pravṛddhaḥ*—mare;

lokān—toți oamenii; *samāhartum*—să distrugă; *iha*—în această lume; *pravṛttaḥ*—angajat; *ṛte*—în afară de; *api*—chiar; *tvām*—tine; *na*—niciodată; *bhaviṣyanti*—vor fi; *sarve*—toți; *ye*—cei care; *avasthitāḥ*—așezați; *prati-anīkeṣu*—în tabere opuse; *yodhāḥ*—soldați.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Eu sunt timpul, marele distrugător al lumilor, și am venit aici să distrug toți oamenii. În afară de voi [frații Pāṇḍavā], toți soldații de aici, din ambele tabere, vor fi uciși.

COMENTARIU

Deși Arjuna știa că Kṛṣṇa este prietenul său și Suprema Personalitate a Divinității, era descumpănit de diferitele forme înfățișate de Kṛṣṇa. De aceea, el întreabă în continuare despre adevărata misiune a acestei forțe devastatoare. În *Vede* scrie că Adevărul Suprem distruge totul, chiar și pe brahmani. Așa cum se arată în *Kaṭha Upaniṣad* (1.2.25)

*yasya brahma ca kṣatram ca
ubhe bhavata odanaḥ
mrtyur yasyopasecanam
ka itthā veda yatra saḥ*

În cele din urmă, toți brahmanii, *kṣatriya* și oricine altcineva sunt devorați ca mâncarea de către Cel Suprem. Această formă a Domnului Suprem este uriașul atotdevorator, iar Kṛṣṇa se prezintă pe Sine aici sub forma timpului atotdevorator. În afară de câțiva dintre Pāṇḍava, toți cei prezenți pe câmpul de bătălie urmau să fie devorați de El.

Arjuna nu era în favoarea luptei și socotea că este mai bine să nu lupte; atunci n-ar mai fi existat nici un fel de frustrare. Ca răspuns, Domnul spune că și dacă n-ar fi luptat, toți aceștia ar fi fost nimiciți, căci acesta era planul Său. Dacă Arjuna ar fi încetat să lupte, ei ar fi murit într-un alt mod. Moartea nu putea fi oprită, chiar dacă el nu ar fi luptat. De fapt, ei erau deja morți. Timpul înseamnă distrugere și toate manifestările sunt destinate pieirii prin dorința Domnului Suprem. Aceasta este legea naturii.

TEXTUL 33

तस्मात्त्वमुत्तिष्ठ यशो लभस्व
जित्वा शत्रून् भुङ्क्व राज्यं समृद्धम् ।

मयैवैते निहताः पूर्वमेव
निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन् ॥३३॥

*tasmāt tvam uttiṣṭha yaśo labhasva
jivā śatrūn bhuiṅkṣva rājyaṁ samṛddham
mayaivaite nihatāḥ pūrvam eva
nimitta-mātram bhava savya-sācin*

tasmāt — de aceea; *tvam* — tu; *uttiṣṭha* — ridică-te; *yaśaḥ* — faima; *labhasva* — câștigă; *jivā* — învingând; *śatrūn* — vrăjmașii; *bhuiṅkṣva* — bucură-te de; *rājyam* — domnie; *samṛddham* — înfloritoare; *mayā* — de Mine; *eva* — desigur; *ete* — toți aceștia; *nihatāḥ* — uciși; *pūrvam eva* — chiar de mai înainte; *nimitta-mātram* — doar cauza; *bhava* — devino; *savya-sācin* — o, Savyasāci.

De aceea, ridică-te. Pregătește-te de luptă și dobândește gloria. Învinge-ți dușmanii și bucură-te de un regat înfloritor. Ei sunt deja condamnați la moarte prin aranjamentul Meu, iar tu, o, Savyasāci, poți fi doar un instrument în această luptă.

COMENTARIU

Savya-sācin se referă la acela care poate lansa săgețile cu multă iscusință pe câmpul de luptă; astfel, Kṛṣṇa se adresează lui Arjuna ca unui luptător iscusit, capabil să tragă cu săgețile astfel încât să-și ucidă dușmanii. „Să devii doar un instrument“, *nimitta-mātram*. Aceste cuvinte sunt de asemenea foarte semnificative. Întreaga lume se mișcă conform planului Personalității Supreme a Divinității. Nesocotirii care nu au suficientă cunoaștere cred că natura se mișcă fără nici un plan și că toate manifestările sunt doar accidentale.

Există o mulțime de așa-numiți oameni de știință care sugerează că este posibil să fi fost așa, sau poate altfel, dar nu este vorba de „posibil“ și „poate că“. Există un plan anume ce se îndeplinește în lumea materială. Ce este acest plan? Manifestarea cosmică este o șansă pentru sufletele condiționate să se întoarcă la Divinitate, să se întoarcă acasă. Atâta vreme cât sunt dominați de mentalitatea care îi face să încerce să stăpânească asupra naturii materiale, ei rămân condiționați. Dar cel ce poate înțelege planul Domnului Suprem și poate cultiva conștiința de Kṛṣṇa este cel mai inteligent. Creația și distrugerea manifestării cosmice se află sub îndrumarea superioară a lui Dumnezeu. De aceea, bătălia de la Kurukṣetra s-a desfășurat după planul lui Dumnezeu.

Arjuna refuzase să lupte, dar i s-a spus că trebuie să lupte pentru a se conforma dorinței Domnului Suprem. Atunci ar fi putut să fie fericit. Dacă omul este pe deplin în conștiința de Kṛṣṇa și viața sa este dedicată slujirii transcendente a Domnului, el este desăvârșit.

TEXTUL 34

द्रोणं च भीष्मं च जयद्रथं च
कर्णं तथान्यानपि योधवीरान् ।
मया हतांस्त्वं जहि मा व्यथिष्ठा
युध्यस्व जेतासि रणे सपत्नान् ॥३४॥

*droṇam ca bhīṣmam ca jayadratham ca
karṇam tathānyān api yodha-vīrān
mayā hatāms tvam jahi mā vyathiṣṭhā
yudhyasva jetāsi raṇe sapatnān*

droṇam ca—și Droṇa; *bhīṣmam ca*—și Bhīṣma; *jayadratham ca*—și Jayadratha; *karṇam*—Karna; *tathā*—precum și; *anyān*—alții; *api*—desigur; *yodha-vīrān*—mari luptători; *mayā*—de Mine; *hatān*—deja uciși; *tvam*—Tu; *jahi*—distruge; *mā*—nu; *vyathiṣṭhāḥ*—tulburat; *yudhyasva*—luptă doar; *jetā asi*—vei învinge; *raṇe*—în bătălie; *sapatnān*—dușmanii.

Droṇa, Bhīṣma, Jayadratha, Karna și ceilalți mari războinici au fost deja nimiciți de Mine. Ca urmare, omoară-i și nu fi tulburat. Luptă doar și îți vei învinge dușmanii în bătălie.

COMENTARIU

Orice plan este alcătuit de Suprema Personalitate a Divinității, dar El este atât de bun și milostiv față de devoții Săi încât dorește să atribuie toate meritele devoților Săi care duc la îndeplinire planul Său, potrivit dorinței Sale. De aceea viața trebuie să se desfășoare în așa fel încât fiecare să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa și să înțeleagă Suprema Personalitate a Divinității prin intermediul unui maestru spiritual. Planurile Personalității Supreme a Divinității sunt înțelese prin mila Sa, iar planurile devoților sunt la fel de bune ca și

planurile Sale. Omul trebuie să urmeze aceste planuri și să iasă victorios din lupta pentru existență.

TEXTUL 35

सञ्जय उवाच
 एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य
 कृताञ्जलिर्वेपमानः किरीती ।
 नमस्कृत्वा भूय एवाह कृष्णं
 सगद्गदं भीतभीतः प्रणम्य ॥३५॥

sañjaya uvāca
etat chrutvā vacanam keśavasya
kṛtāñjalir vepamānaḥ kirīti
namaskṛtvā bhūya evāha kṛṣṇam
sa-gadgadam bhīta-bhītaḥ praṇamya

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *etat*—astfel; *śrutvā*—auzind; *vacanam*—vorbele; *keśavasya*—lui Kṛṣṇa; *kṛta-añjaliḥ*—cu palmele împreunate; *vepamānaḥ*—tremurând; *kirīti*—Arjuna; *namaskṛtvā*—închinându-se; *bhūyaḥ*—din nou; *eva*—de asemenea; *āha*—spuse; *kṛṣṇam*—către Kṛṣṇa; *sa-gadgadam*—cu vocea întretăiată; *bhīta-bhītaḥ*—plin de spaimă; *praṇamya*—închinându-se.

Sañjaya i-a spus lui Dhṛtarāṣṭra: O, Rege, auzind aceste cuvinte din partea Personalității Supreme a Divinității, Arjuna tremurând I-a oferit supunere cu mâinile împreunate din nou și din nou. Înfricoșat, cu vocea tremurândă, el I-a vorbit Domnului Kṛṣṇa astfel.

COMENTARIU

Așa cum am explicat deja, datorită situației create de forma universală a Personalității Supreme a Divinității, Arjuna a fost copleșit de uimire; astfel, el a început să se închine cu mult respect în fața lui Kṛṣṇa, mereu și mereu, și, cu vocea întretăiată, a început să se roage, nu ca un prieten, ci ca un devot cuprins de uimire.

TEXTUL 36

अर्जुन उवाच
 स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या
 जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यते च ।
 रक्षंसि भीतानि दिशो द्रवन्ति
 सर्वे नमस्यन्ति च सिद्धसङ्घाः ॥३६॥

arjuna uvāca
sthāne hṛṣīkeśa tava prakīrtyā
jagat prahṛṣyaty anurajyate ca
rakṣāmsi bhītāni diśo dravanti
sarve namasyanti ca siddha-saṅghāḥ

arjunah uvāca—Arjuna a spus; *sthāne*—drept este; *hṛṣīka-īśa*—o, stăpân al tuturor simțurilor; *tava*—Tale; *prakīrtyā*—prin gloriile; *jagat*—întreaga lume; *prahṛṣyati*—se bucură; *anurajyate*—devine atașată; *ca*—și; *rakṣāmsi*—demonii; *bhītāni*—de frică; *diśaḥ*—în toate direcțiile; *dravanti*—se reped; *sarve*—toți; *namasyanti*—închinându-se; *ca*—precum și; *siddha-saṅghāḥ*—oamenii cei desăvârșiți.

Arjuna a spus: O, stăpân al simțurilor, lumea se bucură la auzul numelui Tău și astfel toți devin atașați de Tine. Deși ființele perfecte Îți aduc omagiul lor plin de respect, demonii se înspăimântă și aleargă dintr-o parte în alta. Toate acestea sunt corect alcătuite.

COMENTARIU

După ce află de la Kṛṣṇa despre deznodământul bătăliei de la Kurukṣetra, Arjuna se luminează și, ca un mare devot și prieten al Personalității Supreme a Divinității, spune că tot ceea ce este făcut de Kṛṣṇa este așa cum trebuie să fie. Arjuna a confirmat că Kṛṣṇa este susținătorul și obiectul adorării devoților, precum și ditrugătorul celor nedorite. Acțiunile Sale sunt deopotrivă de bune pentru toți. Arjuna a înțeles acum că, atunci când bătălia de la Kurukṣetra se va încheia, în spațiul cosmic vor fi prezenți o mulțime de semizeii, *siddha* și toate ființele superioare de pe planetele înalte, privind desfășurarea bătăliei, datorită faptului că Kṛṣṇa era prezent acolo. Când Arjuna a văzut forma universală a Domnului, semizeii s-au desfătat, dar alții, care erau demoni și

atei, nu au putut să suporte laudele aduse Domnului. Dintr-o frică firească față de forma devastatoare a Personalității Supreme a Divinității, ei au luat-o la goană. Atitudinea lui Kṛṣṇa față de devoți și față de atei este lăudată de Arjuna. Devotul Îl slăvește pe Domnul în toate împrejurările, căci știe că tot ceea ce face El este bun pentru toți.

TEXTUL 37

कस्माच्च ते न नमेरन्महात्मन्
 गरीयसे ब्रह्मणोऽप्यादिकर्त्रे ।
 अनन्त देवेश जगन्निवास
 त्वमक्षरं सदसत्तत्परं यत् ॥३७॥

*kasmāc ca te na nameran mahātman
 garīyase brahmaṇo 'py ādi-kartre
 ananta deveśa jagan-nivāsa
 tvam akṣaram sad-asat tat param yat*

kasmāt—de ce; *ca*—și; *te*—Ție; *na*—nu; *nameran*—ar trebui să se închine așa cum se cuvine; *mahā-ātman*—o, mărețule; *garīyase*—care ești mai presus; *brahmaṇaḥ*—decât Brahmā; *api*—deși; *ādi-kartre*—creatorului suprem; *ananta*—o, Tu Cel nelimitat; *deva-īśa*—o, Dumnezeu al dumnezeilor; *jagat-nivāsa*—o, adăpost al universului; *tvam*—Tu ești; *akṣaram*—nepieritor; *sat-asat*—față de cauză și efect; *tat param*—transcendent; *yat*—pentru că.

O, mărețule, Cel ce ești mai presus decât Brahmā, Tu ești creatorul original. Atunci de ce aceștia nu Ți se închină cu tot respectul? O, Tu Cel fără limite, Dumnezeu al dumnezeilor, adăpost al universului! Tu ești sursa invincibilă, cauza tuturor cauzelor, transcendent față de această manifestare materială.

COMENTARIU

Oferind aceste plecăciuni, Arjuna arată că Kṛṣṇa trebuie adorat de fiecare ființă. El este atotpătrunzător și este Sufletul oricărui suflet. Arjuna I se adresează lui Kṛṣṇa cu numele de *mahātmā*, ceea ce înseamnă că El este cel mai măreț și nelimitat. *Ananta* indică faptul că nu există nici un lucru care să nu fie acoperit de influența și energia Domnului Suprem, iar *deveśa* înseamnă că

El este conducătorul tuturor semizeilor și se află deasupra lor. El este refugiul întregului univers. Arjuna se gândește că se cuvenea ca toate ființele desăvârșite și puternicii semizei să se închine cu respect în fața Lui, căci nimeni nu este mai presus de El. În mod special, Arjuna menționează că Kṛṣṇa este mai presus de Brahmā, căci Brahmā este creat de El. Brahmā s-a născut din lotusul crescut din ombilicul lui Garbhodakaśāyī Viṣṇu, care este expansiunea pleneră a lui Kṛṣṇa; de aceea Brahmā și Domnul Śiva cel născut din Brahmā, ca și toți ceilalți semizei trebuie să se închine cu mult respect. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se spune că Domnului I se aduce omagiu de către Domnul Śiva și Brahmā și alți asemenea semizei. Cuvântul *akṣaram* este foarte semnificativ, căci această creație materială este supusă distrugerii, dar Domnul este deasupra creației materiale. El este cauza tuturor cauzelor și, de aceea, El este superior tuturor sufletelor condiționate din această natură materială, ca și însăși manifestării cosmice materiale. Prin urmare, El este Supremul Cel atotputernic.

TEXTUL 38

त्वमादिदेवः पुरुषः पुराण-
स्त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ।
वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम
त्वया ततं विश्वमनन्तरूप ॥३८॥

tvam ādi-devaḥ puruṣaḥ purāṇas
tvam asya viśvasya paraṁ nidhānam
vettāsi vedyam ca paraṁ ca dhāma
tvayā tataṁ viśvam ananta-rūpa

tvam—Tu; *ādi-devaḥ*—Supremul Dumnezeu original; *puruṣaḥ*—persoană; *purāṇaḥ*—bătrân; *tvam*—Tu; *asya*—al acestui; *viśvasya*—univers; *paraṁ*—transcendent; *nidhānam*—adăpostul; *vettā*—cunoscătorul; *asi*—Tu ești; *vedyam*—Cel ce trebuie cunoscut; *ca*—și; *paraṁ*—transcendent; *ca*—și; *dhāma*—sălașul; *tvayā*—prin Tine; *tataṁ*—pătruns; *viśvam*—universul; *ananta-rūpa*—o, formă nesfârșită.

Tu ești Personalitatea originară a Divinității, cel mai bătrân, sanctuarul fundamental al acestei lumi cosmice manifestate. Tu ești cunoscăto-

rul tuturor lucrurilor și tot ceea ce poate fi cunoscut. Tu ești supremul adăpost, deasupra modurilor materiale. O, formă nelimitată! Întreaga manifestare cosmică este pătrunsă de Tine!

COMENTARIU

Tot ceea ce există se întemeiază pe Suprema Personalitate a Divinității; de aceea, El este sălașul ultim. *Nidhānam* înseamnă că toate lucrurile, chiar și strălucirea lui Brahman, își află temeiul în Suprema Personalitate a Divinității, *Ṛṣṇa*. El este cunoscătorul tuturor lucrurilor ce se petrec în lume, iar dacă cunoașterea are vreun capăt, El este capătul tuturor cunoașterilor; de aceea, El este cunoscătorul și cunoscutul. El este obiectul cunoașterii pentru că El este atotpătrunzător. Deoarece este cauza în lumea spirituală, El este transcendent. El este de asemenea personalitatea conducătoare în lumea spirituală.

TEXTUL 39

वायुर्यमोऽग्निर्वरुणः शशाङ्कः
 प्रजापतिस्त्वं प्रपितामहश्च ।
 नमो नमस्तेऽस्तु सहस्रकृत्वः
 पुनश्च भूयोऽपि नमो नमस्ते ॥३९॥

*vāyur yamo 'gnir varuṇaḥ śaśāṅkaḥ
 prajāpatis tvam prapitāmahaś ca
 namo namas te 'stu sahasra-kṛtvaḥ
 punaś ca bhūyo 'pi namo namas te*

vāyuh—aerul; *yamaḥ*—stăpânitorul; *agniḥ*—focul; *varuṇaḥ*—apa; *śaśa-āṅkaḥ*—luna; *prajāpatiḥ*—Brahmā; *tvam*—Tu; *prapitāmahaḥ*—marele străbun; *ca*—și; *namaḥ*—plecăciunile mele; *namaḥ*—din nou închinare; *te*—Ție; *astu*—fie; *sahasra-kṛtvaḥ*—de o mie de ori; *punaḥ ca*—și din nou; *bhūyaḥ*—mai mult; *api*—chiar; *namaḥ*—închinându-mă; *namaḥ te*—închinându-mă Ție.

Tu ești aerul și tot Tu ești supremul care controlează! Tu ești focul, apa și luna! Tu ești Brahmā, prima creatură vie și tot Tu ești marele stră-

bun. De aceea, mă închin cu respect Ție de o mie de ori, iar apoi din nou și din nou!

COMENTARIU

Domnul este numit aici „aer“, pentru că aerul este reprezentarea cea mai importantă a tuturor semizeilor, fiind atotpătrunzător. Arjuna Îl mai numește pe Kṛṣṇa „marele străbun“, pentru că El este tatăl lui Brahmā, prima ființă creată din univers.

TEXTUL 40

नमः पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते
 नमोऽस्तु ते सर्वत एव सर्व ।
 अनन्तवीर्यामितविक्रमस्त्वं
 सर्वं समाम्नोषि ततोऽसि सर्वः ॥४०॥

*namaḥ purastād atha pṛṣṭhataḥ te
 namo 'stu te sarvata eva sarva
 ananta-vīryāmita-vikramas tvam
 sarvaṁ samāpnoṣi tato 'si sarvaḥ*

namaḥ—închinare; *purastāt*—din față; *atha*—precum și; *pṛṣṭhataḥ*—din spate; *te*—Ție; *namaḥ astu*—mă închin cu cinste; *te*—Ție; *sarvataḥ*—din toate părțile; *eva*—cu adevărat; *sarva*—pentru că Tu ești totul; *ananta-vīrya*—energie nelimitată; *amita-vikramaḥ*—și forță nelimitată; *tvam*—Tu; *sarvam*—totul; *samāpnoṣi*—Tu acoperi; *tataḥ*—de aceea; *asi*—Tu ești; *sarvaḥ*—totul.

Plecăciune Ție din față, din spate și din toate părțile. O, putere descătușată, Tu ești stăpânul puterii fără de limite! Tu ești atotpătrunzător și astfel Tu ești totul.

COMENTARIU

Datorită extazului iubirii pentru Kṛṣṇa, prietenul Său Arjuna I se închină din toate părțile. Arjuna acceptă faptul că El este stăpânitorul tuturor puterilor și tuturor vitejiilor, și este de departe superior tuturor marilor luptători pe câmpul de luptă. În *Viṣṇu Purāṇa* (1.9.69) se spune:

*yo 'yam tavāgato deva
samīpaṁ devatā-gaṇaḥ
sa tvam eva jagat-sraṣṭā
yataḥ sarva-gato bhavān*

„Oricine vine în fața Ta, fie el și semizeu, este creat de Tine, o, Supremă Personalitate a Divinității.“

TEXTELE 41 - 42

सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तं
हे कृष्ण हे यादव हे सखेति ।
अजानता महिमानं तवेदं
मया प्रमादात्प्रणयेन वापि ॥४१॥

यच्चावहासार्थमसत्कृतोऽसि
विहारशय्यासनभोजनेषु ।
एकोऽथ वाप्यच्युत तत्समक्षं
तत्क्षामये त्वामहमप्रमेयम् ॥४२॥

*sakheti matvā prasabhaṁ yad uktam
he kṛṣṇa he yādava he sakheti
ajānatā mahimānaṁ tavedaṁ
mayā pramādāt praṇayena vāpi*

*yac cāvahāsārtham asat-kṛto 'si
vihāra-śayyāsana-bhojaneṣu
eko 'tha vāpy acyuta tat-samakṣam
tat kṣāmaye tvām aham aprameyam*

sakhā—prieten; *iti*—astfel; *matvā*—socotind; *prasabham*—în mod imper-
tinent; *yat*—orice; *uktam*—am spus; *he kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *he yādava*—o,
Yādava; *he sakhe*—o, dragul meu prieten; *iti*—astfel; *ajānatā*—fără a cunoaș-
te; *mahimānam*—gloriile; *tava*—Tale; *idam*—acestea; *mayā*—de mine;
pramādāt—din nesocotință; *praṇayena*—din dragoste; *vā api*—fie; *yat*—
orice; *ca*—și; *avahāsa-artham*—în glumă; *asat-kṛtaḥ*—dezonorat; *asi*—Tu
ai fost; *vihāra*—la odihnă; *śayyā*—stând culcați; *āsana*—fiind așezați;

bhojaneṣu—sau mâncând împreună; *ekaḥ*—singur; *atha vā*—sau; *api*—precum și; *acyuta*—o, cel infailibil; *tat-samakṣam*—printre însoțitori; *tat*—toate acestea; *kṣāmaye*—cer iertare; *tvām*—de la Tine; *aham*—Eu; *aprameyam*—de necuprins.

Socotindu-Te prietenul meu, cu nesăbuintă m-am adresat Ție, numindu-Te „O, Kṛṣṇa“, „O, Yādava“, „O, prietene“, necunoscând gloriile Tale. Te rog să-mi ierți tot ceea ce am putut face din nebulie sau din dragoste. Te-am dezonorat de multe ori, glumind pe când ne odihneam, stăteam întinși pe același pat, sau eram așezați, mâncând împreună, uneori singuri, alteori în fața multor prieteni. O, Tu, Cel infailibil, Te rog iartă-mă pentru toate aceste ofense.

COMENTARIU

Deși Kṛṣṇa se manifestă în fața lui Arjuna în forma Sa universală, Arjuna își amintește relația sa de prietenie cu Kṛṣṇa și de aceea Îi cere iertare, rugându-L pe Kṛṣṇa să-l scuze pentru multele gesturi familiare făcute din prietenie. El admite că mai înainte nu știa că Kṛṣṇa poate să-și asume o astfel de formă universală, chiar dacă Kṛṣṇa, în calitate de prieten intim, i-a explicat-o. Arjuna nu mai știe de câte ori L-a nesocotit pe Kṛṣṇa, adresându-se Lui cu cuvintele „O, prietene“, „O, Kṛṣṇa“, „O, Yādava“ etc., fără să țină seama de măreția Lui. Dar Kṛṣṇa este atât de bun și milostiv încât, în ciuda măreției Sale, El a jucat cu Arjuna rolul de prieten. Aceasta este dragostea transcendentă reciprocă dintre devot și Domnul. Relația dintre entitatea vie și Kṛṣṇa este stabilită din veșnicie; ea nu poate fi uitată, așa cum putem vedea din comportarea lui Arjuna. Deși Arjuna văzuse opulența formei universale, el nu poate uita relația sa de prietenie cu Kṛṣṇa.

TEXTUL 43

पितासि लोकस्य चराचरस्य
त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान् ।
न त्वत्समोऽस्त्यभ्यधिकः कुतोऽन्यो
लोकत्रयेऽप्यप्रतिमप्रभाव ॥४३॥

*pitāsi lokasya carācarasya
tvam asya pūjyaś ca gurur garīyān*

*na tvat-samo 'sty abhyadhikaḥ kuto 'nyo
loka-traye 'py apratima-prabhāva*

pitā—tatăl; *asi*—Tu ești; *lokasya*—al tuturor lumilor; *cara*—mișcătoare; *acarasya*—nemișcătoare; *tvam*—Tu ești; *asya*—al acesteia; *pūjyaḥ*—de adorat; *ca*—și; *guruḥ*—maestrul spiritual; *gariyān*—glorios; *na*—niciodată; *tvat-samaḥ*—egal cu Tine; *asti*—există; *abhyadhikaḥ*—mai mare; *kutaḥ*—cum este posibil; *anyaḥ*—un altul; *loka-traye*—în cele trei sisteme planetare; *api*—de asemenea; *apratima-prabhāva*—o, putere de nemăsurat.

Tu ești tatăl întregii manifestări cosmice, al celor mișcătoare și nemișcătoare. Tu ești conducătorul ei ce trebuie adorat, supremul maestru spiritual. Nimeni nu este egalul Tău și nici nu poate cineva să fie una cu Tine. Cum deci ar putea să existe un altul mai mare decât Tine în cele trei lumi, o, Domn cu putere nemăsurată?

COMENTARIU

Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa, trebuie adorat, așa cum un tată trebuie să fie adorat de fiul său. El este maestru spiritual pentru că inițial El a dat învățătura vedică lui Brahmā și de asemenea în prezent îi transmite *Bhagavad-gītā* lui Arjuna; deci El este maestrul spiritual originar, iar orice maestru spiritual din prezent trebuie să fie un descendent pe calea succesiunii disciplice care pornește de la Kṛṣṇa. Fără a fi un reprezentant al lui Kṛṣṇa, nimeni nu poate să devină un învățător sau maestru spiritual în domeniul subiectelor transcendente.

Domnului i se aduce aici supunere în toate privințele. Măreția Sa este de necuprins. Nimeni nu poate fi mai mare decât Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa, pentru că nimeni nu este egal cu Kṛṣṇa sau mai presus de El în întreaga manifestare, spirituală sau materială. Toți se află mai prejos de El. Nimeni nu poate să-L întreacă pe El. Acest lucru este confirmat în *Svetāśvatara Upaniṣad* (6.8):

*na tasya kāryaṁ karaṇaṁ ca vidyate
na tat-samaś cābhyadhikaś ca dṛśyate*

Domnul Suprem Kṛṣṇa are simțuri și corp ca omul obișnuit, dar pentru El nu există diferență între simțurile Sale, corpul Său, mintea Sa și El Însuși. Smintiții care nu Îl cunosc pe El în mod desăvârșit spun că Kṛṣṇa este diferit

de sufletul, mintea, inima Sa etc. Kṛṣṇa este absolut; prin urmare, acțiunile și puterile Sale sunt supreme. De asemenea, s-a afirmat că, deși El nu are simțuri ca ale noastre, El poate îndeplini toate activitățile senzoriale; de aceea, simțurile Sale nu sunt nici imperfecte, nici limitate. Nimeni nu poate fi mai mare decât El, nimeni nu poate fi egalul Său și toți sunt mai prejos decât El. Cunoașterea, puterea și activitățile Persoanei Supreme sunt toate transcendente, așa cum se afirmă în *Bhagavad-gītā* (4.9):

*janma karma ca me divyam
evam yo veti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma
naiti mām eti so 'rjuna*

Oricine cunoaște corpul transcendent al lui Kṛṣṇa, faptele și perfecțiunea Sa, după ce își părăsește corpul se întoarce la El și nu mai revine în această lume plină de suferință. Deci trebuie să știm că activitățile lui Kṛṣṇa sunt diferite de ale altora. Cea mai bună politică este aceea de a urma principiile lui Kṛṣṇa; aceasta ne va face perfecți. Se mai spune de asemenea că nimeni nu este stăpânul lui Kṛṣṇa; toți sunt servitorii Săi. *Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi* 5.142) confirmă: *ekale īśvara kṛṣṇa, āra saba bhrtya*—doar Kṛṣṇa este Dumnezeu iar toți ceilalți sunt slujitorii Săi. Fiecare îndeplinește porunca Sa. Nimeni nu poate să respingă această poruncă. Toți acționează potrivit poruncii Sale, sub supravegherea Sa. Așa cum se spune în *Brahma-saṁhitā*, El este cauza tuturor cauzelor.

TEXTUL 44

तस्मात्प्रणम्य प्रणिधाय कायं
प्रसादये त्वामहमीशमीड्यम् ।
पितेव पुत्रस्य सखेव सख्युः
प्रियः प्रियायार्हसि देव सोढुम् ॥४४॥

*tasmāt praṇamya praṇidhāya kāyam
prasādaye tvām aham īśam īdyam
pīteva putrasya sakheva sakhyuḥ
priyaḥ priyāyārhasi deva soḍhum*

tasmāt—de aceea; *pranamyā*—închinându-mă; *pranidhāya*—plecându-mi la pământ; *kāyam*—corpul; *prasādaye*—pentru a cere îndurare; *tvām*—către Tine; *aham*—Eu; *īśam*—către Domnul Suprem; *īḍyam*—cel de adorat; *pitā iva*—ca un tată; *putrasya*—a fiului; *sakhā iva*—ca un prieten; *sakhyuḥ*—a prietenului; *priyaḥ*—un iubit; *priyāyāḥ*—a celei mai îndrăgite; *arhasi*—Tu trebuie; *deva*—Doamne al meu; *soḍhum*—să iești.

Tu ești Domnul Suprem ce trebuie adorat de fiecare ființă. De aceea, cad la pământ pentru a-Ți aduce supunerea mea respectuoasă și pentru a-Ți cere îndurare. Așa cum un tată tolerează lipsa de respect a fiului său, un prieten tolerează necuviința unui prieten sau un soț iartă familiaritățile soției lui, Te rog iartă-mi greșelile pe care le-am putut săvârși față de Tine.

COMENTARIU

Devoții lui Kṛṣṇa sunt legați de El prin diferite relații. Unul Îl poate trata pe Kṛṣṇa ca pe fiul său, un altul Îl poate trata ca soț, prieten sau stăpân. Kṛṣṇa și Arjuna sunt legați prin prietenie. Așa cum tatăl, soțul sau stăpânul iartă, la fel iartă și Kṛṣṇa.

TEXTUL 45

अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्ट्वा
भयेन च प्रव्यथितं मनो मे ।
तदेव मे दर्शय देव रूपं
प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥४५॥

adr̥ṣṭa-pūrvam hr̥ṣito 'smi dr̥ṣṭvā
bhayena ca pravyathitam mano me
tad eva me darśaya deva rūpaṁ
prasīda deveśa jagan-nivāsa

adr̥ṣṭa-pūrvam—nemaivăzut vreodată; *hr̥ṣitaḥ*—mulțumit; *asmi*—sunt; *dr̥ṣṭvā*—văzând; *bhayena*—de spaimă; *ca*—și; *pravyathitam*—cutremurată; *manah*—mintea; *me*—mea; *tat*—aceea; *eva*—desigur; *me*—mie; *darśaya*—

arată; *deva*—o, Doamne; *rūpam*—forma; *prasīda*—îndură-Te; *deva-īśa*—o, Domn al domnilor; *jagat-nivāsa*—o, refugiu al universului.

Văzând această formă universală pe care nu am mai văzut-o vreodată, sunt cuprins de bucurie, dar, în același timp, mintea mea este tulburată de teamă. De aceea, o, Domn al domnilor, o, sălaș al universului, te rog, îndură-Te de mine și revelează-Ți din nou forma Ta ca Personalitate a Divinității.

COMENTARIU

Arjuna este întotdeauna într-o relație foarte strânsă cu Kṛṣṇa pentru că este prietenul Său drag și, ca prieten iubitor, este mulțumit de măreția prietenului său. Arjuna este foarte bucuros să vadă că prietenul său Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității și poate să manifeste această minunată formă universală. Dar în același timp, după ce a văzut această formă universală, el se teme că a comis atât de multe ofense față de Kṛṣṇa din pricina prieteniei sale necondiționate. De aceea, mintea sa se tulbură de teamă, deși nu are motive de înfricoșare. Prin urmare, Arjuna Îi cere lui Kṛṣṇa să-Și arate forma Sa ca Nārāyaṇa, căci El își poate asuma orice formă. Această formă universală este materială și trecătoare, așa cum trecătoare este și lumea materială. Dar pe planetele din Vaikuṅṭha, El are forma Sa transcendentă cu patru brațe, în chip de Nārāyaṇa. Există nenumărate planete în cerul spiritual și, în fiecare din ele, Kṛṣṇa este prezent prin manifestările Sale plene ce poartă diferite nume. Astfel, Arjuna dorea să vadă una din formele manifeste în planetele din Vaikuṅṭha. Desigur că în fiecare din planetele din Vaikuṅṭha forma lui Nārāyaṇa are patru brațe, dar cele patru brațe țin diferitele simboluri—scoica, buzduganul, lotusul și discul—aranjate în diverse feluri. După modul în care aceste patru lucruri sunt ținute de către cele patru brațe, acești Nārāyaṇa poartă diferite nume. Toate aceste forme sunt una cu Kṛṣṇa; de aceea, Arjuna cere să vadă aspectul Său cu patru brațe.

TEXTUL 46

किरीटिनं गदिनं चक्रहस्त-
मिच्छामि त्वां द्रष्टुमहं तथैव ।
तेनैव रूपेण चतुर्भुजेन
सहस्रबाहो भव विधमूर्ते ॥४६॥

*kirīṭinam gadinam cakra-hastam
icchāmi tvām draṣṭum aham tathaiva
tenaiva rūpeṇa catur-bhujena
sahasra-bāho bhava viśva-mūrte*

kirīṭinam—cu diademă; *gadinam*—cu buzdugan; *cakra-hastam*—disc în mână; *icchāmi*—doresc; *tvām*—pe Tine; *draṣṭum*—să văd; *aham*—eu; *tathā eva*—în acea poziție; *tena eva*—cu acea; *rūpeṇa*—formă; *catur-bhujena*—cu patru brațe; *sahasra-bāho*—o, Tu Cel cu o mie de brațe; *bhava*—devino; *viśva-mūrte*—o, formă universală.

O, formă universală, o, Domn cu o mie de brațe, aș vrea să Te văd în forma Ta cu patru brațe, cu coiful pe cap și cu buzduganul, discul, scoica și floarea de lotus în mâinile Tale. Îmi este dor să Te văd în această formă.

COMENTARIU

În *Brahma-saṁhitā* (5.39) se afirmă: *rāmādi-mūrṭiṣu kalā-niyamena tiṣṭhan*—Domnul este situat veșnic în sute și mii de forme, iar formele principale sunt cele precum Rāma, Nṛsiṁha, Nārāyaṇa etc. Există nenumărate forme, dar Arjuna știe că Kṛṣṇa este Personalitatea Divinității originară, care Își asumă forma Sa universală temporară. Acum el cere să vadă forma lui Nārāyaṇa, care este o formă spirituală. Acest verset dovedește fără nici o îndoială afirmația din *Śrīmad-Bhāgavatam*, care spune că Kṛṣṇa este Personalitatea Divinității originară și toate celelalte aspecte își au originea în El. El nu este diferit de expansiunile Sale plene și este Dumnezeu în oricare din nenumăratele Sale forme. În toate aceste forme El își păstrează tinerețea unui adolescent. Aceasta este trăsătura permanentă a Personalității Supreme a Divinității. Cel ce Îl cunoaște pe Kṛṣṇa se eliberează de îndată de contaminarea lumii materiale.

TEXTUL 47

श्रीभगवानुवाच
मया प्रसन्नेन तवाजुनेदं
रूपं परं दर्शितमात्मयोगात् ।

तेजोमयं विश्वमनन्तमाद्यं
यन्मे त्वदन्येन न दृष्टपूर्वम् ॥४७॥

śrī-bhagavān uvāca
mayā prasannena tavārjunedaṁ
rūpaṁ paraṁ darśitam ātma-yogāt
tejo-mayaṁ viśvam anantam ādyaṁ
yaṁ me tvad anyena na dr̥ṣṭa-pūrvam

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *mayā*—de către Mine; *prasannena*—cu bunăvoință; *tava*—către tine; *arjuna*—o, Arjuna; *idam*—această; *rūpaṁ*—formă; *paraṁ*—transcendentă; *darśitam*—arătată; *ātma-yogāt*—prin puterea Mea internă; *tejaḥ-mayaṁ*—plină de strălucire; *viśvam*—întregul univers; *anantam*—nesfârșită; *ādyam*—originară; *yaṁ*—cel care; *me*—a Mea; *tvad anyena*—în afară de tine; *na dr̥ṣṭa-pūrvam*—nimeni nu a văzut-o mai înainte.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Dragul Meu Arjuna, cu bucurie ți-am arătat, prin puterea Mea internă, această formă universală supremă din cadrul lumii materiale. Nimeni înaintea ta nu a mai văzut vreodată această formă primordială, nelimitată și plină de o strălucire orbitore.

COMENTARIU

Arjuna dorea să vadă forma universală a Domnului Suprem, astfel că Śrī Kṛṣṇa, din îndurare față de devotul Său Arjuna, și-a arătat forma Sa universală, plină de strălucire și opulență. Această formă era orbitoare precum soarele, iar multele Sale fațete se schimbau cu rapiditate. Kṛṣṇa și-a arătat această formă tocmai pentru a îndeplini dorința prietenului Său, Arjuna. Această formă a fost manifestată de Kṛṣṇa prin puterea Sa internă, care este de neconceput prin speculații umane. Nimeni nu a văzut această formă universală a Domnului înainte de Arjuna, dar pentru că forma a fost înfățișată lui Arjuna, și alți devoți de pe planetele cerești și de pe alte planete au putut de asemenea să o vadă. Cu alte cuvinte, toți devoții autentici ai Domnului au putut să vadă forma universală care a fost arătată lui Arjuna prin mila lui Kṛṣṇa. Un comentator al *Bhagavad-gītei* a susținut că această formă a fost arătată și lui

Duryodhana atunci când Kṛṣṇa S-a dus la Duryodhana pentru a duce tratative de pace. Din nefericire, Duryodhana nu a acceptat oferta de pace, iar atunci Kṛṣṇa Și-a manifestat unele dintre formele Sale universale. Dar acele forme sunt diferite de cea arătată lui Arjuna. Aici se spune în mod clar că nimeni nu a mai văzut această formă înainte.

TEXTUL 48

न वेदयज्ञाध्ययनैर्न दानै-
र्न च क्रियाभिर्न तपोभिरुग्रैः ।
एवंरूपः शक्य अहं नृलोके
द्रष्टुं त्वदन्येन कुरुप्रवीर ॥४८॥

*na veda-yajñādhyanair na dānair
na ca kriyābhir na tapobhir ugraiḥ
evam-rūpaḥ śakya aham nṛ-loke
draṣṭum tvad anyena kuru-pravīra*

na—niciodată; *veda-yajña*—prin sacrificiu; *adhyayanaiḥ*—sau studierea Vedelor; *na*—niciodată; *dānaiḥ*—prin caritate; *na*—niciodată; *ca*—de asemenea; *kriyābhiḥ*—prin fapte pioase; *na*—niciodată; *tapobhiḥ*—prin asceze; *ugraiḥ*—severe; *evam-rūpaḥ*—în această formă; *śakyaḥ*—pot; *aham*—Eu; *nṛ-loke*—în această lume materială; *draṣṭum*—să fiu văzut; *tvad*—decât tine; *anyena*—de un altul; *kuru-pravīra*—o, cel mai bun dintre luptătorii dinastiei Kuru.

O, cel mai bun dintre războinicii dinastiei Kuru, nimeni înainte de tine n-a mai văzut această formă universală a Mea, pentru că nici prin studierea Vedelor, nici prin îndeplinirea de sacrificii, nici prin caritate, nici prin fapte pioase, nici prin asceze severe, Eu nu pot fi văzut în această formă în lumea materială.

COMENTARIU

Trebuie să înțelegem limpede viziunea divină de care este vorba aici. Cine poate avea viziunea divină? Divin înseamnă dumnezeiesc. Până când cineva nu atinge statutul divinității ca semizeu, el nu poate avea viziune divină. Și

ce este un semizeu? În scripturile vedice se afirmă că aceia care sunt devoți ai lui Śrī Vișṇu sunt semizei (*vișṇu-bhaktāḥ smṛtā devāḥ*). Cei ce sunt atei, adică cei ce nu cred în Vișṇu sau care recunosc doar partea impersonală a lui Kṛṣṇa ca fiind Cel Suprem, nu pot avea viziunea divină. Nu este posibil să-L denigrez pe Kṛṣṇa și în același timp să ai viziune divină. Omul nu poate avea viziunea divină fără să ajungă divin. Cu alte cuvinte, cei ce au viziune divină pot și ei să vadă la fel ca Arjuna.

În *Bhagavad-gītā* se dă descrierea formei universale. Deși această descriere fusese necunoscută tuturor înainte de Arjuna, după această întâmplare putem să ne facem o oarecare idee despre *viśva-rūpa*. Cei ce sunt cu adevărat divini pot vedea forma universală a Domnului. Dar omul nu poate ajunge divin fără a fi un devot pur al lui Kṛṣṇa. Însă devoții care se află cu adevărat în natura divină și au viziunea divină nu sunt foarte interesați să vadă forma universală a Domnului. Așa cum arată textul precedent, Arjuna dorea să vadă forma cu patru brațe a lui Śrī Kṛṣṇa ca Vișṇu și, de fapt, era înspăimântat de forma universală.

În acest verset există câteva cuvinte semnificative, cum ar fi *veda-yajñādhyayanaiḥ*, care se referă la studierea scrierilor vedice și la cele ce țin de regulile sacrificiului. Cuvântul *Veda* se referă la toate felurile de scrieri vedice, cum sunt cele patru *Vede* (*Rg*, *Yajur*, *Sāma* și *Atharva*), cele optsprezece *Purāṇe*, *Upanișadele* și *Vedānta-sūtra*. Aceste scrieri pot fi studiate acasă sau oriunde altundeva. Există de asemenea *sūtra*—*Kalpa-sūtra* și *Mīmāṃsā-sūtra*—pentru studierea metodei de sacrificiu. *Dānaiḥ* se referă la pomană dată celor care o merită, cum ar fi cei ce sunt angajați în slujirea transcendentă cu iubire a Domnului—brahmanii și *vaiṣṇava*. În mod similar, „faptele pioase“ se referă la *agni-hotra* și la datoriile prescrise pentru diferitele caste. Iar acceptarea de bunăvoie a unor chinuri trupești este numită *tapasya*. Deci omul poate să săvârșească toate aceste lucruri—să accepte penitențe corporale, să dea de pomană, să studieze *Vedele*, etc.—dar până ce nu devine un devot ca Arjuna, nu poate să vadă forma universală. Cei ce sunt impersonaliști își imaginează și ei că văd forma universală a Domnului, dar din *Bhagavad-gītā* înțelegem că impersonaliștii nu sunt devoți. De aceea, ei nu sunt în stare să vadă forma universală a Domnului.

Există multe persoane care fabrică încarnări. Ei proclamă în mod fals pe un om obișnuit ca fiind o încarnare, dar aceasta este în întregime o nebunie. Trebuie să urmăm principiile din *Bhagavad-gītā*, altfel nu este posibil să atingem cunoașterea spirituală perfectă. Deși *Bhagavad-gītā* este socotită a fi studiul preliminar al științei de Dumnezeu, ea este totuși atât de perfectă

încât îl face pe om capabil să distingă cine ce este. Cei ce devin discipolii unei pretinse încarnări pot spune că și ei au văzut încarnarea transcendentă a lui Dumnezeu, forma universală, dar acest lucru este inacceptabil, căci aici se spune în mod clar că până ce omul nu devine un devot al lui Kṛṣṇa, nu poate să vadă forma universală a lui Dumnezeu. Deci, înainte de toate, omul trebuie să devină un devot pur al lui Kṛṣṇa; atunci el poate să proclame că poate descrie forma universală, pe care a văzut-o. Un devot al lui Kṛṣṇa nu poate accepta false încarnări sau să devină discipolul unor false încarnări.

TEXTUL 49

मा ते व्यथा मा च विमूढभावो
 दृष्ट्वा रूपं घोरमीदृङ् ममेदम् ।
 व्यपेतभीः प्रीतमनाः पुनस्त्वं
 तदेव मे रूपमिदं प्रपश्य ॥४९॥

*mā te vyathā mā ca vimūḍha-bhāvo
 dr̥ṣṭvā rūpaṁ ghoram idṛṅ mamedam
 vyapeta-bhīḥ prīta-manāḥ punas tvam
 tad eva me rūpaṁ idaṁ prapaśya*

mā—să nu mai fie; *te*—ție; *vyathā*—necaz; *mā*—să nu mai fie; *ca*—și; *vimūḍha-bhāvaḥ*—tulburare; *dr̥ṣṭvā*—văzând; *rūpaṁ*—forma; *ghoram*—îngrozitoare; *idṛṅ*—așa cum este ea; *mama*—a Mea; *idaṁ*—aceasta; *vyapeta-bhīḥ*—eliberat de orice teamă; *prīta-manāḥ*—cu mintea senină; *punaḥ*—din nou; *tvam*—tu; *tad*—această; *eva*—astfel; *me*—a Mea; *rūpaṁ*—formă; *idaṁ*—aceasta; *prapaśya*—privește.

Ai fost tulburat și zăpăcit văzând această groaznică înfățișare a Mea. Acum totul s-a sfârșit. Devotul Meu, eliberează-te din nou de toate neli-niștile. Cu mintea senină poți acum să vezi forma pe care o dorești.

COMENTARIU

La începutul *Bhagavad-gītei*, Arjuna era tulburat de uciderea lui Bhīșma și Droṇa, bunicul și maestrul său, cei demni de venerare. Dar Kṛṣṇa spune că nu trebuie să se teamă să-și ucidă bunicul. Când fiii lui Dhṛtarāșṭra au încer-

cat să o dezbrace pe Draupadī la întrunirea dinastiei Kuru, Bhīșma și Droṇa nu au spus nimic, iar pentru această neglijare a datoriei lor, trebuiau să fie uciși. Kṛșṇa Și-a arătat forma universală lui Arjuna tocmai pentru a arăta că acești oameni fuseseră deja uciși pentru fapta lor nelegiuită. Această scenă i-a fost arătată lui Arjuna pentru că devoții sunt întotdeauna pașnici și nu pot să îndeplinească asemenea fapte oribile. Deci scopul revelării formei universale a fost dezvăluit; acum Arjuna voia să vadă forma cu patru brațe și Kṛșṇa i-a arătat-o. Devotul nu este prea mult interesat de forma universală, căci nu poate stabili simțăminte reciproce de dragoste. Un devot dorește ori să ofere simțămintele sale de adorare plină de respect, ori să vadă forma lui Kṛșṇa cu două brațe, astfel încât să poată avea o relație de slujire cu iubire a Personalității Supreme a Divinității.

TEXTUL 50

सञ्जय उवाच
इत्यर्जुनं वासुदेवस्तथोक्त्वा
स्वकं रूपं दर्शयामास भूयः ।
आश्वासयामास च भीतमेनं
भूत्वा पुनः सौम्यवपुर्महात्मा ॥५०॥

sañjaya uvāca
ity arjunam vāsudevas tathoktvā
svakam rūpaṁ darśayām āsa bhūyaḥ
āśvāsayām āsa ca bhītam enam
bhūtvā punaḥ saumya-vapur mahātmā

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *iti*—astfel; *arjunam*—lui Arjuna; *vāsudevaḥ*—Kṛșṇa; *tathā*—în acest fel; *uktvā*—vorbind; *svakam*—propria Sa; *rūpaṁ*—formă; *darśayām āsa*—înfățișă; *bhūyaḥ*—din nou; *āśvāsayām āsa*—încurajă; *ca*—și; *bhītam*—înfricoșatul; *enam*—pe el; *bhūtvā*—devenind; *punaḥ*—din nou; *saumya-vapur*—minunata formă; *mahā-ātmā*—cel mareț.

Sañjaya i-a spus lui Dhṛtarāștra: După ce a rostit aceste cuvinte către Arjuna, Suprema Personalitate a Divinității, Kṛșṇa, Și-a arătat forma Sa reală cu patru brațe, iar în cele din urmă Și-a arătat forma Sa cu două brațe, încurajându-l astfel pe înfricoșatul Arjuna.

COMENTARIU

Atunci când Kṛṣṇa a apărut ca fiul lui Vasudeva și Devakī, El a apărut mai întâi cu chipul lui Nārāyaṇa cu patru brațe, dar, la cererea părinților Săi, S-a transformat pe Sine într-un copil aparent obișnuit. Tot așa și acum, Kṛṣṇa știa că Arjuna nu era interesat să vadă forma cu patru brațe, dar întrucât Arjuna ceruse să vadă această formă cu patru brațe, Kṛṣṇa i-a arătat din nou și această formă și apoi S-a înfățișat pe Sine în forma Sa cu două brațe. Cuvântul *saumya-vapuḥ* este foarte semnificativ. *Saumya-vapuḥ* înseamnă o formă extrem de frumoasă; aceasta este cunoscută ca fiind forma cea mai frumoasă. Când El este prezent, oricine este atras doar de forma lui Kṛṣṇa, iar pentru că Kṛṣṇa este conducătorul universului, El a alungat teama lui Arjuna, devotul Său, și i-a arătat din nou forma Sa minunată, cea a lui Kṛṣṇa. În *Brahma-saṁhitā* (5.38) se spune *premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena*: doar cel ai cărui ochi sunt unși cu balsamul dragostei poate vedea minunata formă a lui Śrī Kṛṣṇa.

TEXTUL 51

अर्जुन उवाच

दृष्ट्वेदं मानुषं रूपं तव सौम्यं जनार्दन ।

इदानीमस्मि संवृत्तः सचेताः प्रकृतिं गतः ॥५१॥

arjuna uvāca

dr̥ṣṭvedaṁ mānuṣaṁ rūpaṁ

tava saumyaṁ janārdana

idānīm asmi saṁvṛttaḥ

sa-cetāḥ prakṛtiṁ gataḥ

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *dr̥ṣṭvā*—văzând; *idam*—această; *mānuṣam*—umană; *rūpaṁ*—formă; *tava*—a Ta; *saumyaṁ*—foarte frumoasă; *janārdana*—o, Tu Cel ce-ți învingi vrăjmașii; *idānīm*—acum; *asmi*—sunt; *saṁvṛttaḥ*—încredințat; *sa-cetāḥ*—în conștiința mea; *prakṛtim*—la natura mea proprie; *gataḥ*—reîntors.

Când Arjuna L-a văzut astfel pe Kṛṣṇa în forma Sa originală, a spus: O, Janārdana, văzând această formă precum cea umană, atât de minunată, mintea îmi este împăcată și am revenit la firea mea originală.

COMENTARIU

Cuvintele *mānuṣaṁ rūpam* indică aici în mod clar că Suprema Personalitate a Divinității apare în forma originală cu două brațe. Cei ce Îl denigrează pe Kṛṣṇa, ca și cum El ar fi un om obișnuit, sunt prezentați aici ca necunoscători ai naturii Sale divine. Dacă Kṛṣṇa este la fel ca un om obișnuit, atunci cum poate El să manifeste forma universală și apoi forma lui Nārāyaṇa cu patru brațe? De aceea se afirmă foarte clar în *Bhagavad-gītā* că acela care crede că Kṛṣṇa este un om obișnuit și care îl induce în eroare pe cititor declarând că prin intermediul lui Kṛṣṇa vorbește impersonalul Brahman, comite cea mai mare nelegiuire. Kṛṣṇa Și-a arătat în mod real forma Sa universală și forma Sa ca Viṣṇu cu patru brațe. Deci cum poate fi El o ființă umană obișnuită? Un devot pur nu este încurcat de comentariile eronate făcute la *Bhagavad-gītā*, căci el cunoaște lucrurile așa cum sunt. Textele originale din *Bhagavad-gītā* sunt clare ca lumina soarelui; ele nu au nevoie de lumina opaițului comentatorilor smintiți.

TEXTUL 52

श्रीभगवानुवाच

सुदुर्दर्शमिदं रूपं दृष्टवानसि यन्मम ।

देवा अप्यस्य रूपस्य नित्यं दर्शनकाङ्क्षिणः ॥५२॥

śrī-bhagavān uvāca
su-durdarśam idam rūpam
dṛṣṭavān asi yan mama
devā apy asya rūpasya
nityam darśana-kāṅkṣiṇaḥ

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *su-durdarśam*—foarte greu de văzut; *idam*—această; *rūpam*—formă; *dṛṣṭavān asi*—așa cum ai văzut-o tu; *yat*—care; *mama*—a Mea; *devāḥ*—semizeii; *api*—chiar și; *asya*—a acestei; *rūpasya*—forme; *nityam*—veșnic; *darśana-kāṅkṣiṇaḥ*—aspiră la vederea.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Dragul Meu Arjuna, această formă a Mea pe care o vezi acum este foarte greu de zărit. Chiar și

semizeii caută mereu prilejul să vadă această formă, care este atât de îndrăgită.

COMENTARIU

În textul patruzeci și opt din acest capitol, Domnul Kṛṣṇa își încheia revela-rea formei Sale universale și îl informa pe Arjuna că această formă nu este posibil să fie văzută nici printr-o mulțime de fapte pioase, sacrificii etc. Aici se folosește cuvântul *su-durdarśam*, indicând faptul că forma lui Kṛṣṇa cu două brațe este încă și mai confidențială. O persoană poate să ajungă să vadă forma universală a lui Kṛṣṇa adăugând o oarecare nuanță de slujire devoțio-nală la diferite alte activități, cum ar fi penitențele, studiul Vedelor și specu-lația filosofică. Acest lucru este posibil, dar fără o nuanță de *bhakti* omul nu poate vedea; acest lucru a fost deja explicat. Însă, dincolo de această formă universală, forma lui Kṛṣṇa cu două brațe este încă și mai greu de văzut, chiar pentru semizeii precum Brahmā și Domnul Śiva. Ei doresc să Îl vadă, și avem dovada acestui fapt în *Śrīmad-Bhāgavatam*: atunci când El se presupune că se afla în pântecul mamei Sale, Devakī, toți semizeii din cer au venit să vadă splendoarea lui Kṛṣṇa, oferind rugăciuni plăcute Domnului, deși El nu era vizibil în acel moment. Ei așteptau să Îl vadă. Un smintit poate să-L denigreze gândind că El este un om obișnuit și poate să nu-I ofere respect Lui, ci celui „ceva“ impersonal aflat înăuntrul Lui, dar toate acestea sunt lucruri lipsite de sens. Kṛṣṇa, în forma Sa cu două brațe, este cu adevărat dorit să fie văzut de semizeii precum Brahmā și Śiva.

În *Bhagavad-gītā* (9.11) acest lucru este de asemenea confirmat: *avajānanti mām mūḍhā mānuṣīm tanum āśritaḥ*: El nu poate fi văzut de oamenii smintiți care-L denigrează. Corpul lui Kṛṣṇa, așa cum confirmă *Brahma-saṁhitā*, ca și Kṛṣṇa Însuși în *Bhagavad-gītā*, este complet spiritual, plin de beatitudine și etern. Corpul Său nu este niciodată un corp material. Dar pentru unii care fac un simplu obiect de studiu din Kṛṣṇa citind *Bhagavad-gītā* sau alte scrip-turi vedice similare, Kṛṣṇa rămâne o problemă. Pentru cei ce rămân la nivelul material, Kṛṣṇa este considerat a fi o mare personalitate istorică și un filosof foarte învățat, dar totuși un om obișnuit, și deși atât de puternic, obligat să poarte un corp material. În ultimă instanță, aceștia cred că Adevărul Absolut este impersonal; de aceea ei cred că, pornind de la aspectul Său impersonal, El Și-a asumat un aspect personal legat de natura materială. Aceasta este o apreciere materialistă a Domnului Suprem. O altă apreciere poate fi specula-tivă. Cei ce caută cunoașterea speculează și ei asupra lui Kṛṣṇa și Îl consideră

a fi mai puțin important decât forma universală a Supremului. Aceștia consideră că forma universală a lui Kṛṣṇa, care a fost înfățișată lui Arjuna, este mai importantă decât forma Sa personală. După părerea lor, forma personală a Supremului este ceva imaginar. Ei cred că, în ultimă instanță, Adevărul Absolut nu este persoană. Dar metoda transcendentă este descrisă în *Bhagavad-gītā*, capitolul patru: să ascuți despre Kṛṣṇa de la cei autorizați. Aceasta este adevărata metodă vedică, iar cel ce se află cu adevărat pe linia învățaturii vedice ascultă despre Kṛṣṇa de la cei autorizați și astfel prin repetată ascultare despre El, Kṛṣṇa îi devine drag. Așa cum am mai spus de multe ori, Kṛṣṇa este acoperit de *yoga-māyā*, energia Sa. El nu poate fi văzut sau revelat oricui și fiecăruia. El poate fi văzut doar de cel căruia El Însuși i Se revelează. Acest fapt este confirmat în scrierile vedice; cel ce este un suflet dăruit poate să înțeleagă în mod real Adevărul Absolut. Un transcendentalist, prin permanenta conștiință de Kṛṣṇa și prin serviciul devoțional față de Kṛṣṇa, poate ajunge la deschiderea ochilor săi spirituali și Îl poate vedea pe Kṛṣṇa prin revelație. Această revelație nu este posibilă nici măcar pentru semizeii; de aceea, este greu și pentru semizeii să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa, iar semizeii cei mai avansați speră mereu să-L vadă pe Kṛṣṇa în forma Sa cu două brațe. În concluzie, deși este foarte dificil să vedem forma universală a lui Kṛṣṇa, și acest lucru nu este cu puțință pentru oricine, este încă și mai dificil să înțelegem forma Sa personală ca Śyāmasundara.

TEXTUL 53

नाहं वेदैर्न तपसा न दानेन न चेज्यया ।
शक्य एवंविधो द्रष्टुं दृष्टवानसि मां यथा ॥५३॥

*nāhaṁ vedair na tapasā
na dānena na cejayā
śakya evaṁ-vidho draṣṭum
dṛṣṭavān asi māṁ yathā*

na—niciodată; *ahaṁ*—Eu; *vedaiḥ*—prin studierea *Vedelor*; *na*—niciodată; *tapasā*—prin penitențe severe; *na*—niciodată; *dānena*—prin caritate; *na*—niciodată; *ca*—și; *ijyayā*—prin venerare; *śakyaḥ*—este posibil; *evaṁ-vidhaḥ*—în acest fel; *draṣṭum*—să fiu văzut; *dṛṣṭavān*—cel care a văzut; *asi*—ești; *mām*—pe Mine; *yathā*—precum.

Forma pe care o vezi cu ochii tăi transcendenți nu poate fi înțeleasă doar prin studierea Vedelor, nici prin supunerea la penitențe severe, nici prin caritate, nici prin venerare. Nu prin aceste mijloace poate cineva să Mă vadă așa cum sunt Eu.

COMENTARIU

Kṛṣṇa a apărut mai întâi în fața părinților Săi, Devakī și Vasudeva, într-o formă cu patru brațe, și apoi S-a transformat El Însuși într-o formă cu două brațe. Acest mister este foarte greu de înțeles de către cei care sunt atei sau lipsiți de slujire devoțională. Erudiții care studiază scrierile vedice doar din punct de vedere gramatical sau din simple rațiuni academice nu pot să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa. El nu va putea fi înțeles nici de cei ce se duc în mod formal la templu pentru a se închina. Aceștia își fac vizita, dar nu-L pot înțelege pe Kṛṣṇa așa cum este El. Kṛṣṇa poate fi înțeles doar pe calea slujirii devoționale, așa cum Însuși Kṛṣṇa explică în versetul următor.

TEXTUL 54

भक्त्या त्वनन्यया शक्य अहमेवंविधोऽर्जुन ।
ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टुं च परन्तप ॥५४॥

*bhaktiā tv ananyayā śakya
aham evaṁ-vidho 'rjuna
jñātuṁ draṣṭuṁ ca tattvena
praveṣṭuṁ ca parantapa*

bhaktiā—prin slujire devoțională; *tu*—însă; *ananyayā*—neamestecată cu activități fructuoase sau cu cunoaștere speculativă; *śakyaḥ*—posibil; *aham*—Eu; *evaṁ-vidhaḥ*—în acest fel; *arjuna*—o, Arjuna; *jñātuṁ*—să cunoști; *draṣṭuṁ*—să vezi; *ca*—și; *tattvena*—în mod exact; *praveṣṭuṁ*—să intri în; *ca*—precum și; *parantapa*—o, cel cu braț puternic.

Dragul Meu Arjuna, doar printr-o slujire devoțională nemijlocită pot fi Eu înțeles așa cum sunt, stând în fața ta, și numai astfel pot fi văzut în mod direct. Numai în acest fel poți tu să pătrunzi în tainele înțelegerii Mele.

COMENTARIU

Krșṇa poate fi înțeles doar prin metoda slujirii devoționale nemijlocite. El dezvăluie acest lucru în mod explicit în acest verset, astfel încât comentatorii neautorizați, care încearcă să înțeleagă *Bhagavad-gītā* pe cale speculativă, să priceapă că nu fac decât să-și piardă timpul. Nimeni nu-L poate înțelege pe Krșṇa sau felul în care a apărut din părinții Săi într-o formă cu patru brațe și dintr-odată S-a preschimbat într-o formă cu două brațe. Aceste lucruri sunt foarte greu de înțeles prin studierea *Vedelor* sau prin speculație filosofică. De aceea se afirmă în mod clar aici că nimeni nu poate să-L vadă pe El sau să pătrundă înțelesul acestor lucruri. Însă cei care sunt foarte experimentați în studiul scrierilor vedice pot afla despre El din aceste scrieri în foarte multe feluri. Există atâtea legi și reglementări, iar dacă cineva chiar vrea să-L înțeleagă pe Krșṇa, el trebuie să urmeze principiile reguloare descrise în scripturi. Unii pot să îndeplinească penitențe conform acestor principii. De exemplu, pentru a îndeplini penitențe serioase se poate ține post în ziua de Janmāṣṭamī, ziua în care a apărut Krșṇa, și în cele două zile de Ekādaśī (a unsprezecea zi după luna nouă și a unsprezecea zi după luna plină). În ceea ce privește caritatea este evident că trebuie dat de pomană devoților lui Krșṇa, care sunt angajați în slujirea Sa devoțională pentru răspândirea filosofiei despre Krșṇa sau a conștiinței de Krșṇa în lume. Conștiința de Krșṇa este o binefacere față de omenire. Śrī Caitanya a fost apreciat de Rūpa Gosvāmī ca fiind cel mai generos binefăcător, căci dragostea de Krșṇa, care este foarte greu de dobândit, era împărțită gratuit de către El. Astfel că dacă cineva dă o sumă din banii săi celor ce sunt ocupați cu răspândirea conștiinței de Krșṇa, această caritate dată pentru răspândirea conștiinței de Krșṇa este cea mai mare binefacere din lume. Iar adorarea în templu (în templele din India există întotdeauna o anumită statuie, de obicei a lui Vișṇu sau Krșṇa), conform prescripțiilor, dă omului șansa să progreseze prin venerarea și cinstirea Personalității Supreme a Divinității. Pentru începătorii în slujirea devoțională a Domnului adorarea în templu este esențială și acest lucru este confirmat în scrierile vedice (*Śvetāśvatara Upaniṣad* 6.23):

*yasya deve parā bhaktir
yathā deve tathā gurau
tasyaite kathitā hy arthāḥ
prakāśante mahātmanāḥ*

Cel care are devoțiune neclintită față de Domnul Suprem și este îndrumat de maestrul spiritual în care are de asemenea credință neclintită, poate să vadă

Suprema Personalitate a Divinității prin revelație. Omul nu-L poate înțelege pe Kṛṣṇa prin speculație mentală. Pentru cel ce nu s-a supus unei practici personale sub îndrumarea unui maestru spiritual autentic este imposibil chiar să înceapă să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa. Cuvântul *tu* este folosit aici în mod special pentru a indica faptul că nici o altă metodă nu poate fi folosită, nu poate fi recomandată sau eficientă pentru înțelegerea lui Kṛṣṇa.

Formele personale ale lui Kṛṣṇa, forma cu două brațe și cea cu patru brațe, sunt complet diferite de forma universală temporară arătată lui Arjuna. Forma cu patru brațe a lui Nārāyaṇa și forma cu două brațe a lui Kṛṣṇa sunt eterne și transcendente, în timp ce forma dezvăluită lui Arjuna este temporară. Chiar cuvântul *su-durdarśam*, însemnând „greu de văzut“, sugerează că nimeni nu a văzut această formă universală. El mai sugerează că printre devoți nu era nevoie de arătarea ei. Această formă a fost dezvăluită de Kṛṣṇa la cererea lui Arjuna, astfel încât în viitor, când cineva se va prezenta pe sine ca încarnare a lui Dumnezeu, oamenii să-i poată cere să vadă forma sa universală.

Cuvântul *na*, folosit în mod repetat în versetul precedent, indică faptul că omul nu trebuie să fie prea mândru de asemenea înalte calificări, cum ar fi un titlu academic în scrierile vedice. Omul trebuie să se dedice slujirii devoționale a lui Kṛṣṇa. Doar atunci poate încerca să scrie comentarii la *Bhagavad-gītā*.

Kṛṣṇa se preschimbă de la forma universală la forma cu patru brațe a lui Nārāyaṇa și apoi la forma Sa firească cu două brațe. Aceasta indică faptul că forma cu patru brațe și celelalte forme menționate în scrierile vedice sunt toate emananții ale originarului Kṛṣṇa cu două brațe. El este originea tuturor emanațiilor. Kṛṣṇa este diferit chiar și de aceste forme, spre a nu mai vorbi de conceptul impersonal. În ceea ce privește formele cu patru brațe ale lui Kṛṣṇa, se spune că fie și cea mai identică formă cu patru brațe a lui Kṛṣṇa (care este cunoscută ca Mahā-Viṣṇu care stă culcat pe suprafața oceanului cosmic și din respirația căruia nenumărate universuri apar și dispar) este și ea o expansiune a Domnului Suprem. Aceasta se afirmă și în *Brahma-saṁhitā* (5.48):

*yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambya
jīvanti loma-vila-jā jagad-aṇḍa-nāthāḥ
viṣṇur mahān sa iha yasya kalā-viśeṣo
govindam ādi-puruṣam tam aham bhajāmi*

„Mahā-Viṣṇu în care intră toate universurile fără de număr și din care ele apar din nou doar prin simpla Sa respirație este o expansiune plenară a lui Kṛṣṇa. De aceea Îl ador pe Govinda, Kṛṣṇa, cauza tuturor cauzelor.“ Prin urmare, omul trebuie să adore fără nici o îndoială forma personală a lui Kṛṣṇa ca

Suprema Personalitate a Divinității, care este înzestrată cu eternă beatitudine și cunoaștere. El este sursa tuturor formelor lui Vișnu, sursa tuturor formelor de încarnare și Personalitatea Supremă originară, așa cum confirmă *Bhagavad-gītā*.

În scrierile vedice (*Gopāla-tāpanī Upaniṣad* 1.1) apare următoarea declarație:

*sac-cid-ānanda-rūpāya
kṛṣṇāyākliṣṭa-kārīṇe
namo vedānta-vedyāya
gurave buddhi-sākṣiṇe*

„Mă închin cu respect în fața lui Kṛṣṇa care are o formă transcendentă de beatitudine, eternitate și cunoaștere. Mă închin cu respect Lui, căci a-L înțelege pe El înseamnă înțelegerea *Vedelor*, El fiind de aceea supremul maestru spiritual.“ Apoi se spune: *kṛṣṇo vai paramaṁ daivatam*: „Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității“ (*Gopāla-tāpanī* 1.3). *Eko vaśi sarva-gaḥ kṛṣṇa īḍyaḥ*: „Acel Kṛṣṇa care este unic este Suprema Personalitate a Divinității și El este Cel care trebuie adorat.“ *Eko 'pi san bahudhā yo 'vabhāti*: „Kṛṣṇa este unul singur, dar El se manifestă în nelimitate forme și încarnări.“ (*Gopāla-tāpanī* 1.21).

Brahma-saṁhitā (5.1) spune:

*īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ
sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ
sarva-kāraṇa-kāraṇam*

„Suprema Personalitate a Divinității este Kṛṣṇa, care are un corp etern, plin de cunoaștere și beatitudine. El nu are început, căci El este începutul tuturor. El este cauza tuturor cauzelor.“

În altă parte se spune *yatrāvatīrṇaṁ kṛṣṇākhyam param brahma narākṛti*: „Adevărul Absolut suprem este o persoană, numele Său este Kṛṣṇa și uneori El descinde pe pământ.“ La fel și în *Śrīmad-Bhāgavatam* găsim descrierea tuturor tipurilor de încarnări ale Personalității Supreme a Divinității, iar în această listă apare și numele de Kṛṣṇa. Dar apoi se spune că acest Kṛṣṇa nu este o încarnare a lui Dumnezeu, ci este Suprema Personalitate a Divinității Însăși (*ete cānśa-kalāḥ puriṁsaḥ kṛṣṇas tu bhagavān svayam*).

Tot așa, în *Bhagavad-gītā*, Domnul Spune: *mattaḥ parataram nānyat*: „Nimic nu este superior formei Mele ca Personalitate a Divinității Kṛṣṇa.“ Și în alt

loc din *Bhagavad-gītā*, El spune: *aham ādir hi devānām*: „Eu sunt originea tuturor semizeilor.“ Iar după ce a înțeles *Bhagavad-gītā* de la Kṛṣṇa, Arjuna confirmă și el aceasta prin cuvintele: *param brahma param dhāma pavitraṁ paramaṁ bhavān*: „Acum înțeleg pe deplin că Tu ești Suprema Personalitate a Divinității, Adevărul Absolut, și că Tu ești adăpostul tuturor.“ Deci forma universală pe care Kṛṣṇa a arătat-o lui Arjuna nu este forma originară a lui Dumnezeu. Forma originară este cea de Kṛṣṇa. Forma universală, cu mii și mii de capete și brațe, se manifestă doar pentru a atrage atenția celor ce nu Îl iubesc pe Dumnezeu. Ea nu este forma originară a lui Dumnezeu.

Forma universală nu este atrăgătoare pentru devoții puri, care sunt îndrăgostiți de Domnul, aflându-se cu El în diferite relații transcendente. Divinitatea Supremă împărtășește dragostea transcendentă în forma Sa originară, cea a lui Kṛṣṇa. De aceea, pentru Arjuna care era atât de intim legat de Kṛṣṇa prin prietenie, această formă a manifestării universale nu era plăcută, ci mai degrabă înfricoșătoare. Arjuna, care era un însoțitor permanent al lui Kṛṣṇa, trebuie să fi avut ochi transcendenți; el nu era un om obișnuit. De aceea, el nu era captivat de forma universală. Această formă poate părea minunată celor preocupați să se ridice pe ei înșiși prin activități fructuoase, dar pentru persoanele angajate în slujirea devoțională forma lui Kṛṣṇa cu două brațe este cea mai dragă.

TEXTUL 55

मत्कर्मकृन्मत्परमो मद्भक्तः सङ्गवर्जितः ।
निर्वैरः सर्वभूतेषु यः स मामेति पाण्डव ॥५५॥

mat-karma-kṛn mat-paramo
mad-bhaktaḥ saṅga-varjitaḥ
nirvairaḥ sarva-bhūteṣu
yaḥ sa mām eti pāṇḍava

mat-karma-kṛt—angajat în îndeplinirea lucrării Mele; *mat-paramaḥ*—considerându-Mă pe Mine ca Suprem; *mat-bhaktaḥ*—angajat în slujirea Mea devoțională; *saṅga-varjitaḥ*—eliberat de contaminarea activităților fructuoase și a speculației mentale; *nirvairaḥ*—fără vreun dușman; *sarva-bhūteṣu*—printre toate ființele; *yaḥ*—cel care; *saḥ*—acela; *mām*—la Mine; *eti*—vine; *pāṇḍava*—o, fiu al lui Pāṇḍu.

Dragul Meu Arjuna, cel care se angajează în slujirea Mea devoțională pură, eliberat de contaminarea activităților fructuoase și a speculației mentale, cel care acționează pentru Mine, care Mă face țelul suprem al vieții sale și care este prieten cu toate ființele vii, acela cu siguranță vine la Mine.

COMENTARIU

Cel ce dorește să se apropie de cea mai supremă dintre toate Personalitățile Divinității, ajungând pe planeta Kṛṣṇaloka din cerul spiritual, și care vrea să fie intim legat de Persoana Supremă, Kṛṣṇa, trebuie să ia aceste cuvinte așa cum au fost ele rostite de Însuși Cel Suprem. De aceea, acest text este considerat a fi esența întregii *Bhagavad-gītā*. *Bhagavad-gītā* este o carte destinată sufletelor condiționate, care sunt angajate în lumea materială cu scopul de a domni asupra naturii și care nu cunosc nimic despre viața reală, spirituală. *Bhagavad-gītā* are rolul de a arăta felul în care omul poate să-și înțeleagă existența spirituală și relația sa eternă cu personalitatea spirituală supremă și de a-l învăța pe om cum să se întoarcă acasă, înapoi la Divinitate. Aici se află textul care explică în mod clar procesul prin care omul poate reuși în activitatea sa spirituală: slujirea devoțională.

În ceea ce privește activitatea, omul trebuie să-și transfere energia în întregime activităților conștiinței de Kṛṣṇa, așa cum se afirmă în *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (2.255):

*anāsaktasya viṣayān
yathārham upayūñjataḥ
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe
yuktaḥ vairāgyam ucyate*

Nici o muncă nu trebuie făcută de nimeni în afară de cea legată de Kṛṣṇa. Aceasta se numește *kṛṣṇa-karma*. Omul poate fi angajat în diferite activități, dar nu trebuie să fie atașat de rezultatele muncii sale; rezultatul trebuie obținut doar pentru El. De exemplu, cineva poate fi angajat în afaceri, dar ca să transforme această activitate în conștiință de Kṛṣṇa, el trebuie să facă afaceri pentru Kṛṣṇa. Dacă Kṛṣṇa este proprietarul afacerii respective, atunci Kṛṣṇa trebuie să se bucure de profitul acelei afaceri. Dacă un om de afaceri posedă mii și mii de dolari și dacă trebuie să-i ofere pe toți lui Kṛṣṇa, el poate să o facă. Aceasta înseamnă o activitate pentru Kṛṣṇa. În loc să construiască o clădire uriașă pentru satisfacerea simțurilor sale, el poate construi un templu

frumos pentru Kṛṣṇa, poate să instaleze în el forma de adorare a lui Kṛṣṇa și să întocmească cele necesare slujirii acesteia, așa cum se descrie în cărțile autorizate despre slujirea devoțională. Toate acestea sunt *kṛṣṇa-karma*. Omul nu trebuie să fie atașat de rezultatul muncii sale, ci trebuie să-l ofere lui Kṛṣṇa și trebuie să accepte ca *prasādam* rămășițele din hrana oferită lui Kṛṣṇa. Dacă cineva construiește o mare clădire pentru Kṛṣṇa și instalează forma de adorare a lui Kṛṣṇa în ea, el nu este oprit să locuiască acolo, dar se înțelege că proprietarul clădirii este Kṛṣṇa. Însă dacă cineva nu este în stare să construiască un templu pentru Kṛṣṇa, se poate ocupa cu curățenia în templul lui Kṛṣṇa; aceasta este de asemenea *kṛṣṇa-karma*. Altcineva poate cultiva grădina. Oricine are pământ—iar în India cel puțin, orice om, fie și sărac, are puțin pământ—îl poate folosi pentru a crește flori pe care să le ofere Lui. El poate semăna plante de *tulasī*, căci frunzele de *tulasī* sunt foarte importante și Kṛṣṇa a recomandat acest lucru în *Bhagavad-gītā*. *Patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyam*. Kṛṣṇa dorește ca omul să-I ofere fie o frunză, o floare, un fruct sau puțină apă—iar prin asemenea ofrandă, El este mulțumit. Această frunză se referă în mod special la *tulasī*. Astfel, omul poate să semene *tulasī* și să ude plantele cu apă. Astfel, chiar și omul cel mai sărac se poate angaja în slujba lui Kṛṣṇa. Acestea sunt câteva exemple asupra felului în care omul se poate angaja în activitatea pentru Kṛṣṇa.

Cuvântul *mat-paramaḥ* se referă la cel ce socotește că asocierea cu Kṛṣṇa în sălașul Său suprem este cea mai înaltă perfecțiune a vieții. Un asemenea om nu dorește să fie înălțat pe planetele superioare, precum luna sau soarele, sau planetele cerești, sau chiar cea mai înaltă dintre planetele acestui univers, Brahmaloaka. El nu este atras de aceasta. El este atras doar de a fi transferat în cerul spiritual. Și chiar și în cerul spiritual, el nu se mulțumește să se contopească cu strălucirea orbitoare a lui *brahmajyoti*, căci dorește să pătrundă pe cea mai elevată planetă spirituală, Kṛṣṇaloka, Goloka Vṛndāvana. El știe totul despre acea planetă și de aceea nu este interesat de vreo alta. Așa cum indică cuvântul *mad-bhaktah*, el se angajează pe deplin în slujirea devoțională, mai ales în cele nouă procese ale practicii devoționale: ascultarea, cântarea, reamintirea, adorarea, slujirea picioarelor de lotus ale Domnului, oferirea de rugăciuni, îndeplinirea poruncilor Domnului, împrietenirea cu El și predarea totală față de El. Omul se poate angaja în toate aceste nouă procese devoționale, sau în opt, sau în șapte, sau cel puțin în unul, și aceasta îl va face cu siguranță perfect.

Cuvântul *saṅga-varjitah* este foarte semnificativ. Omul trebuie să se îndepărteze de persoanele care sunt împotriva lui Kṛṣṇa. Nu numai ateii sunt

împotriva lui Kṛṣṇa, ci și cei ce sunt atrași de activitățile ce aduc fruct și de speculația mentală. De aceea, forma pură a slujirii devoționale este descrisă astfel în *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.11):

*anyābhilāṣitā-śūnyaṁ
jñāna-karmādy-anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu-
śīlanāṁ bhaktir uttamā*

În acest verset, Śrīla Rūpa Gosvāmi afirmă în mod clar că dacă cineva dorește să îndeplinească o slujire devoțională pură, el trebuie să fie eliberat de orice fel de contaminare materială. El trebuie să fie eliberat de compania persoanelor ce sunt atașate de activitățile fructuoase și de speculația mentală. Atunci când omul, ferit de asemenea companie nedorită și de contaminarea dorințelor materiale, cultivă în mod favorabil cunoașterea lui Kṛṣṇa, aceasta se numește slujire devoțională pură. *Ānukūlyasya saṅkalpaḥ prātikūlyasya varjanam* (*Hari-bhakti-vilāsa* 11.676). Omul trebuie să se gândească la Kṛṣṇa și să acționeze pentru Kṛṣṇa în mod favorabil, nu nefavorabil. Kāṁsa era dușmanul lui Kṛṣṇa. Încă înainte de nașterea lui Kṛṣṇa, Kāṁsa plănuia în toate felurile cum să-L ucidă, și pentru că nu găsea niciodată o soluție, se gândea mereu la Kṛṣṇa. Astfel, în timp ce lucra, mânca și dormea, el rămânea conștient de Kṛṣṇa în toate privințele, dar această conștiință de Kṛṣṇa nu era favorabilă și de aceea, în ciuda faptului că se gândea mereu la Kṛṣṇa 24 de ore pe zi, el a fost socotit un demon și până la urmă Kṛṣṇa l-a ucis. Desigur, oricine este ucis de Kṛṣṇa atingând de îndată eliberarea, dar nu acesta este scopul unui devot pur. Devotul pur nici măcar nu dorește eliberarea. El nu dorește să fie transferat nici măcar pe cea mai elevată planetă, Goloka Vṛndāvana. Singurul său obiectiv este acela de a-L sluji pe Kṛṣṇa, oriunde s-ar afla.

Un devot al lui Kṛṣṇa este prietenos cu oricine. De aceea se spune aici că el nu are dușmani (*nirvairah*). Cum este posibil? Un devot situat în conștiința de Kṛṣṇa știe că numai slujirea devoțională a lui Kṛṣṇa poate să-l scape pe om de toate problemele vieții. El are experiența personală a acestui fapt și de aceea dorește să introducă acest sistem, conștiința de Kṛṣṇa, în societatea umană. Există în istorie multe exemple de devoți ai Domnului care și-au riscat viața pentru răspândirea conștiinței de Dumnezeu. Exemplul favorit este Domnul Isus Hristos. El a fost crucificat de către cei ce nu erau devoți, dar și-a sacrificat viața pentru răspândirea conștiinței de Dumnezeu. Desigur, este un lucru superficial să înțelegem că a fost ucis. La fel și în India există multe exemple,

cum ar fi Țhākura Haridāsa și Prahlāda Mahārāja. De ce aceste riscuri? Pentru că ei doreau să răspândească conștiința de Kṛṣṇa și acest lucru este dificil. Un om conștient de Kṛṣṇa știe că dacă cineva suferă, aceasta se datorează uitării relației sale eterne cu Kṛṣṇa. De aceea, cea mai mare binefacere pe care o putem aduce societății umane este eliberarea aproapelui nostru de toate problemele materiale. În acest fel, un devot pur este angajat în slujba Domnului. Deci putem să ne imaginăm cât de milos este Kṛṣṇa față de cei angajați în slujba Sa, riscând totul pentru El. De aceea, este sigur că aceste persoane trebuie să ajungă pe planeta supremă după ce își părăsesc corpul.

În rezumat, forma universală a lui Kṛṣṇa, care este o manifestare temporară, și forma timpului care devorează totul, și chiar forma lui Viṣṇu cu patru brațe, toate au fost înfățișate de Kṛṣṇa. Astfel, Kṛṣṇa este originea tuturor acestor manifestări. Nu este adevărat că Kṛṣṇa este o manifestare a formei *viśvarūpa* originare, sau Viṣṇu. Kṛṣṇa este originea tuturor formelor. Există sute și mii de Viṣṇu, dar pentru un devot nici o altă formă nu este importantă, în afară de forma originară, cea de Śyāmasundara cu două brațe. În *Brahma-samhitā* se spune că cei ce sunt atașați de forma lui Kṛṣṇa ca Śyāmasundara cu dragoste și devoțiune pot să-L vadă pe El întotdeauna în inima lor și nu mai pot să vadă nimic altceva. De aceea, trebuie să înțelegem că semnificația acestui al unsprezecelea capitol este aceea că forma lui Kṛṣṇa este esențială și supremă.

Astfel se încheie comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al unsprezecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre „Forma universală“.

CAPITOLUL DOISPREZECE

Slujirea devoțională

TEXTUL 1

अर्जुन उवाच

एवं सततयुक्ता ये भक्तास्त्वां पर्युपासते ।
ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमाः ॥ १ ॥

arjuna uvāca

evam satata-yuktā ye

bhaktāḥ tvām paryupāsate

ye cāpy akṣaram avyaktam

teṣāṃ ke yoga-vittamāḥ

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *evam*—astfel; *satata*—mereu; *yuktāḥ*—angajați; *ye*—cei care; *bhaktāḥ*—devoții; *tvām*—pe Tine; *paryupāsate*—adoră așa cum se cuvine; *ye*—cei care; *ca*—și; *api*—apoi; *akṣaram*—dincolo de simțuri; *avyaktam*—cel nemanifestat; *teṣām*—dintre aceștia; *ke*—care; *yoga-vit-tamāḥ*—cei mai desăvârșiți în cunoașterea yogăi.

Arjuna a întrebat: Care sunt considerații a fi cei mai perfecți, cei care întotdeauna se angajează corect în slujirea Ta devoțională, sau cei care adoră impersonalul Brahman, cel nemanifestat?

COMENTARIU

Kṛṣṇa deci a explicat până acum aspectul Său personal, cel impersonal și cel universal, și a descris toate felurile de devoți și yoghini. În general, transcendenaliștii se pot împărți în două categorii. Una este cea impersonalistă iar cealaltă cea personalistă. Devotul personalist se angajează cu toată energia în slujba Supremului Domn. Impersonalistul se angajează și el, dar nu direct în slujba lui Kṛṣṇa, ci în meditația asupra impersonalului Brahman, cel nemanifestat.

În acest capitol aflăm faptul că dintre diferitele procese de realizare a Adevărului Absolut, *bhakti-yoga*, slujirea devoțională, este procesul cel mai elevat. Dacă cineva dorește cu adevărat să ajungă alături de Personalitatea Supremă a Divinității, trebuie să se dedice slujirii devoționale.

Cei ce Îl adoră direct pe Domnul Suprem prin slujire devoțională se numesc personaliști. Cei ce se angajează în meditația asupra impersonalului Brahman se numesc impersonaliști. Arjuna întreabă aici care din aceste stări este mai bună. Există diferite căi de a realiza Adevărul Absolut, dar Kṛṣṇa indică în acest capitol că *bhakti-yoga* sau slujirea devoțională față de El este cea mai înaltă dintre toate. Ea este cea mai directă și este mijlocul cel mai simplu de a ajunge în asociere cu Divinitatea.

În capitolul al doilea din *Bhagavad-gītā*, Domnul Suprem a explicat că entitatea vie nu este corpul material; ea este o scânteie spirituală. Iar Adevărul Absolut este întregul spiritual. În capitolul al șaptelea El vorbește despre entitatea vie ca parte integrantă a întregului suprem și recomandă ca aceasta să-și îndrepte cu totul atenția către întreg. Apoi în capitolul al optulea s-a spus că oricine se gândește la Kṛṣṇa în momentul când își părăsește corpul este de îndată transferat în cerul spiritual, în sălașul lui Kṛṣṇa. Iar la sfârșitul capitolului al șaselea Domnul spune clar că dintre toți yoghinii, cel ce se gândește mereu la Kṛṣṇa înăuntrul său, este socotit ca fiind cel mai perfect. Astfel, practic în fiecare capitol se ajunge la concluzia că omul trebuie să se atașeze de forma personală a lui Kṛṣṇa, pentru că aceasta este cea mai înaltă realizare spirituală.

Cu toate acestea, există persoane care nu sunt atașate de forma personală a lui Kṛṣṇa. Ei sunt atât de puternic detașați, încât chiar și în alcătuirea comentariilor la *Bhagavad-gītā* ei vor să-i abată pe ceilalți oameni de la Kṛṣṇa

și să transfere întreaga devoțiune către impersonalul *brahmajyoti*. Ei preferă să mediteze asupra formei impersonale a Adevărului Absolut, care este dincolo de simțuri și nu este manifestat.

Astfel, există de fapt două categorii de transcendentaliști. Arjuna încearcă să rezolve problema referitoare la care dintre metode este mai simplă și care din aceste categorii este mai perfectă. Cu alte cuvinte, el își clarifică propria poziție, deoarece este atașat de forma personală a lui Kṛṣṇa. El nu este atașat de impersonalul Brahman și ar vrea să știe dacă poziția sa este sigură. Manifestarea impersonală a Domnului Suprem, fie în această lume materială, fie în cea spirituală, este o temă de meditație. În realitate, aspectul impersonal al Adevărului Absolut nu poate fi conceput în mod perfect. De aceea Arjuna vrea să spună „Ce rost are această pierdere de timp?“. În capitolul al unsprezecelea Arjuna a experimentat faptul că a fi atașat de forma personală a lui Kṛṣṇa este cel mai bun lucru, căci astfel a putut să înțeleagă toate celelalte forme în același timp iar dragostea sa față de Kṛṣṇa nu a fost tulburată. Această problemă importantă pusă lui Kṛṣṇa de către Arjuna va clarifica distincția între concepția personală și cea impersonală asupra Adevărului Absolut.

TEXTUL 2

श्रीभगवानुवाच

मय्यावेश्य मनो ये मां नित्ययुक्ता उपासते ।
श्रद्धया परयोपेतास्ते मे युक्ततमा मताः ॥ २ ॥

śrī-bhagavān uvāca
mayy āveśya mano ye mām
nitya-yuktā upāsate
śraddhayā parayopetās
te me yuktatamā mataḥ

śrī-bhagavān uvāca—Personalitatea Supremă a Divinității a spus; *mayi*—asupra Mea; *āveśya*—fixând; *manah*—mintea; *ye*—cei care; *mām*—pe Mine; *nitya*—mereu; *yuktāḥ*—angajați; *upāsate*—adoră; *śraddhayā*—cu credință; *parayā*—transcendentă; *upetāḥ*—angajați; *te*—ei; *me*—de către Mine; *yukta-tamāḥ*—cei mai perfecți în yoga; *matāḥ*—sunt considerați.

Personalitatea Supremă a Divinității a spus: aceia care își fixează mintea asupra formei Mele personale și sunt mereu angajați în adora-

rea Mea cu mare și transcendentă credință, sunt considerați de Mine ca fiind cei mai perfecti.

COMENTARIU

Ca răspuns la întrebarea lui Arjuna, Kṛṣṇa spune clar că acela care se concentrează asupra formei Sale personale și care Îl adoră pe El cu credință și devoțiune trebuie socotit ca fiind cel mai perfect în yoga. Pentru cel aflat într-o astfel de conștiință de Kṛṣṇa, nu există activități materiale, pentru că totul este făcut pentru Kṛṣṇa. Un devot pur este tot timpul ocupat. Uneori el cântă, uneori ascultă sau citește cărți despre Kṛṣṇa, uneori gătește *prasādam* sau merge la piață să cumpere câte ceva pentru Kṛṣṇa, alteori spală templul sau vasele; orice ar face, el nu lasă să treacă nici măcar o clipă fără să-și dedice activitățile lui Kṛṣṇa. O asemenea activare se află cu totul în *samādhi*.

TEXTELE 3 - 4

ये त्वक्षरमनिर्देश्यमव्यक्तं पर्युपासते ।
 सर्वत्रगमचिन्त्यं च कूटस्थमचलं ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 सन्नियम्येन्द्रियग्रामं सर्वत्र समबुद्धयः ।
 ते प्राप्नुवन्ति मामेव सर्वभूतहिते रताः ॥ ४ ॥

*ye tv akṣaram anirdeśyam
 avyaktam paryupāsate
 sarvatra-gam acintyaṁ ca
 kūṭa-stham acalam dhruvam*

*sanniyamyendriya-grāmaṁ
 sarvatra sama-buddhayaḥ
 te prāpṇuvanti mām eva
 sarva-bhūta-hite ratāḥ*

ye—cei care; *tu*—dar; *akṣaram*—ceea ce e dincolo de percepția simțurilor; *anirdeśyam*—nedefinit; *avyaktam*—nemanifestat; *paryupāsate*—se angajează complet în adorare; *sarvatra-gam*—atotpătrunzător; *acintyaṁ*—de neînchipuit; *ca*—precum și; *kūṭa-stham*—neschimbător; *acalam*—nemișcător; *dhruvam*—fix; *sanniyamiya*—controlând; *indriya-grāmaṁ*—toate simțurile;

sarvatra—pretutindeni; *sama-buddhayaḥ*—cu aceeași dispoziție; *te*—aceia; *prāpnuvanti*—dobândesc; *mām*—pe Mine; *eva*—cu siguranță; *sarva-bhūta-hite*—binelui tuturor entităților vii; *ratāḥ*—dedicați.

Iar aceia care adoră pe deplin nemanifestatul, care se întinde dincolo de percepția simțurilor, cel atotpătrunzător, de neconceput, neschimbător, fix și de neclintit—conceptul impersonal al Adevărului Absolut—stăpânindu-și diferitele simțuri și fiind egal dispus în fața fiecăruia, asemenea persoane, angajate pentru bunăstarea tuturor, Mă obțin după mult timp tot pe Mine.

COMENTARIU

Cei ce nu Îl adoră direct pe Kṛṣṇa, Suprema Divinitate, ci încearcă să atingă același țel printr-un proces indirect, ajung și ei în cele din urmă la același țel, Śrī Kṛṣṇa. „După multe nașteri, omul care a dobândit cunoașterea își caută refugiul în Mine, știind că Vāsudeva este totul.“ Când omul ajunge la deplina cunoaștere după mai multe nașteri, el se predă Domnului Kṛṣṇa. Cel ce se apropie de Divinitate prin metoda menționată în această strofă trebuie să-și controleze simțurile, să slujească pe toată lumea și să se dedice binelui tuturor ființelor. Se deduce faptul că omul trebuie să se apropie de Domnul Kṛṣṇa, altfel nu ajunge la realizarea perfectă. Adeseori, înainte de a se preda cu totul lui Kṛṣṇa, omul trebuie să treacă printr-o mulțime de asceze.

Pentru a putea percepe Suprasufletul înăuntrul sufletului individual, omul trebuie să oprească activitățile simțurilor—văzul, auzul, gustul, acțiunea, etc. Atunci ajunge să înțeleagă că Sufletul Suprem este prezent pretutindeni. Realizând aceasta, el nu mai invidiază nici o entitate vie; el nu mai vede nici o deosebire între om și animal, pentru că vede numai sufletul, nu învelișul exterior. Dar pentru omul obișnuit, această metodă de realizare impersonală este foarte dificilă.

TEXTUL 5

क्लेशोऽधिकतरस्तेषामव्यक्तासक्तचेतसाम् ।
अव्यक्ता हि गतिर्दुःखं देहवद्भिरवाप्यते ॥ ५ ॥

*kleśo 'dhikataras teṣām
avyaktāsakta-cetasām*

*avyaktā hi gatir duḥkham
dehavadbhir avāpyate*

kleśaḥ—necazuri; *adhika-taraḥ*—foarte multe; *teṣām*—ale acestora; *avyakta*—de cel manifestat; *āsakta*—atașați; *cetasām*—cei ale căror minți; *avyaktā*—către cel nemanifestat; *hi*—cu adevărat; *gatiḥ*—progresul; *duḥkham*—cu greutate; *deha-vadbhiḥ*—de către cel întrupat; *avāpyate*—se dobândește.

Pentru aceia a căror minte este atașată de aspectul impersonal și nemanifestat al Supremului, avansul este foarte anevoios. A face progres în această direcție este întotdeauna dificil pentru cei ce sunt întrupați.

COMENTARIU

Grupul de transcendentaliști care urmează calea aspectului de neconceput, nemanifestat și impersonal al Domnului Suprem poartă numele de *jñāna-yogī* iar cei ce sunt cu totul în conștiința de Kṛṣṇa, angajați în slujirea devoțională a Domnului, sunt numiți *bhakti-yogī*. Diferența între *jñāna-yoga* și *bhakti-yoga* este exprimată aici în mod precis. Metoda *jñāna-yoga*, deși până la urmă duce la același țel, este plină de dificultăți, pe când calea lui *bhakti-yoga*, metoda angajării directe în slujba Supremei Personalități a Divinității, este mai ușoară și firească pentru sufletul întrupat. Sufletul individual s-a întrupat din timpuri imemorabile. Este foarte dificil pentru el să înțeleagă doar teoretic că nu este același cu corpul. De aceea, *bhakti-yoga* acceptă adorarea lui Kṛṣṇa sub forma statuii Divinității din templu, căci în minte este fixată o oarecare concepție corporală care poate fi astfel folosită. Desigur că adorarea Supremei Personalități a Divinității în forma Sa din templu nu înseamnă adorarea unui idol. În scrierile vedice se evidențiază faptul că adorarea poate fi *saguṇa* și *nirguṇa*—adorarea Supremului care posedă sau nu posedă atribute. Adorarea Divinității din templu este adorare de tip *saguṇa*, căci Domnul este reprezentat prin calități materiale. Dar forma Domnului, deși reprezentată prin elemente materiale, cum este piatra, lemnul sau pictura în ulei, nu este materială. Aceasta este natura absolută a Domnului Suprem.

Să luăm un exemplu mai rudimentar. Pe stradă există cutii poștale în care, dacă introducem scrisorile, ele vor ajunge în mod firesc la destinație, fără dificultăți. Dar nu același lucru se va întâmpla dacă găsim undeva o cutie veche sau o imitație neautorizată de oficiul poștal. În mod similar, Dumnezeu are o reprezentare autorizată în forma statuii Divinității, numită *arcā-*

vigraha. Acest *arcā-vigraha* este o întrupare a Domnului Suprem. Dumnezeu va accepta slujirea prin intermediul acestei forme. Domnul este atotputernic; deci, prin întruparea Sa ca *arcā-vigraha*, El poate să accepte slujirea devotului, tocmai pentru a o face accesibilă omului a cărui viață este condiționată.

Astfel, pentru un devot nu este dificil să se apropie de Cel Suprem direct și imediat, dar pentru cei ce urmează calea impersonală către realizarea spirituală, drumul este foarte dificil. Ei trebuie să înțeleagă reprezentarea nemanifestată a Supremului prin intermediul scrierilor vedice cum sunt *Upanișadele*, să învețe limbajul, să înțeleagă stările imperceptibile și să realizeze toate aceste procese. Acest lucru nu este foarte ușor pentru omul obișnuit. Omul aflat în conștiința de Kṛṣṇa, angajat în slujirea devoțională, prin simpla îndrumare a maestrului spiritual autentic, prin simpla închinare constantă în fața Divinității, prin simpla ascultare a gloriilor Domnului și prin simpla consumare a rămășițelor din hrana oferită Domnului, realizează Suprema Personalitate a Divinității foarte ușor. Fără îndoială că impersonaliștii apucă fără rost pe un drum plin de greutate, cu riscul ca în final să nu realizeze Adevărul Absolut. Dar personalistul, fără nici un risc, suferință sau dificultate, se apropie de Persoana Supremă în mod direct. Un pasaj similar apare și în *Śrīmad-Bhāgavatam*. Acolo se afirmă că dacă cineva, în loc să se predea cu totul Supremei Personalități a Divinității (proces care poartă numele de *bhakti*), își asumă dificultățile înțelegerii a ceea ce este și ceea ce nu este Brahman și își petrece întreaga viață în acest mod, se alege doar cu neplăceri. De aceea suntem sfătuiți aici să nu pornim pe această cale de realizare de sine plină de neplăceri, pentru că rezultatul ultim este nesigur.

Entitatea vie este veșnic un suflet individual, iar dacă dorește să se contopească cu întregul spiritual, ea poate să ajungă la realizarea aspectelor eternității și cunoașterii aparținând naturii sale originare, dar nu va realiza acea parte care ține de beatitudine. Prin grația unui devot, un astfel de transcendentalist foarte erudit în procesul de *jñāna-yoga* poate ajunge la nivelul de *bhakti-yoga* sau slujirea devoțională. În acel moment, practicarea îndelungată a impersonalismului devine de asemenea o sursă de necazuri, pentru că el nu poate să renunțe la acea idee. Prin urmare, un suflet întrupat este permanent în dificultate în raport cu nemanifestatul, atât în timpul practicii, cât și în momentul realizării spirituale. Fiecare suflet individual este parțial independent, iar omul trebuie să fie convins că această realizare a nemanifestatului este contrară naturii sinelui său spiritual plin de beatitudine. Omul nu trebuie să se dedice acestui proces. Pentru oricare entitate vie individuală procesul conștiinței de Kṛṣṇa, care cuprinde angajarea deplină în slujirea

devoțională, este calea optimă. Dacă cineva dorește să ignore această slujire devoțională, există pericolul de a fi abătut către ateism. Astfel, așa cum s-a arătat deja în acest text, procesul centrării atenției asupra celui nemanifestat, de neconceput și care este dincolo de limitele simțurilor, nu trebuie încurajat în nici un moment, mai ales în această epocă. Acest lucru nu este recomandat de Domnul Kṛṣṇa.

TEXTELE 6 - 7

ये तु सर्वाणि कर्माणि मयि सन्न्यस्य मत्पराः ।
अनन्येनैव योगेन मां ध्यायन्त उपासते ॥ ६ ॥

तेषामहं समुद्धर्ता मृत्युसंसारसागरात् ।
भवामि न चिरात्पार्थ मय्यावेशितचेतसाम् ॥ ७ ॥

*ye tu sarvāṇi karmāṇi
mayi sannasya mat-parāḥ
ananyenaiva yogena
mām dhyāyanta upāsate
teṣām aham samuddhartā
mṛtyu-samsāra-sāgarāt
bhavāmi na cirāt pārtha
mayy āveśita-cetasām*

ye—cei care; *tu*—dar; *sarvāṇi*—toate; *karmāṇi*—faptele; *mayi*—la Mine; *sannasya*—abandonând; *mat-parāḥ*—fiind atașați de Mine; *ananyena*—fără întrerupere; *eva*—cu siguranță; *yogena*—prin practicarea de *bhakti-yoga*; *mām*—asupra Mea; *dhyāyantaḥ*—meditând; *upāsate*—adoră; *teṣām*—aces-tora; *aham*—Eu; *samuddhartā*—eliberatorul; *mṛtyu*—de moarte; *samsāra*—în existența materială; *sāgarāt*—din oceanul; *bhavāmi*—Eu devin; *na*—nu; *cirāt*—după mult timp; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *mayi*—asupra Mea; *āveśita*—fixate; *cetasām*—cei ale căror minți.

Dar aceia care Mă adoră pe Mine, abandonându-și toate activitățile în Mine și fiind devotați Mie fără abatere, angajați în slujirea devoțională și meditând întotdeauna asupra Mea, cu mințile fixate asupra Mea—

pentru ei, o, fiu al lui Pṛthā, Eu sunt Cel ce îi eliberează imediat din oceanul nașterii și morții.

COMENTARIU

Aici se afirmă în mod explicit că devoții au marele noroc de a fi scăpați foarte curând de existența materială de către Domnul. În slujirea devoțională omul ajunge la realizarea faptului că Dumnezeu este mare iar sufletul individual este subordonat Lui. Datoria sa este de a-L sluji pe Domnul; dacă nu face acest lucru, atunci va fi slujitorul lui *māyā*.

Așa cum s-a afirmat anterior, Domnul Suprem poate fi apreciat doar prin slujirea devoțională. De aceea, omul trebuie să fie pe deplin devotat; el trebuie să-și fixeze cu totul mintea asupra lui Kṛṣṇa, pentru a-L putea dobândi. Omul trebuie să lucreze numai pentru Kṛṣṇa. Nu are importanță în ce fel de muncă se angajează, însă această muncă trebuie să fie făcută doar pentru Kṛṣṇa. Aceasta este regula slujirii devoționale. Devotul nu dorește nici o altă împlinire decât plăcerea Supremei Personalități a Divinității. Misiunea vieții sale este aceea de a-i face plăcere lui Kṛṣṇa, putând să sacrifice totul pentru satisfacția lui Kṛṣṇa, exact așa cum a făcut Arjuna în bătălia de la Kurukṣetra. Metoda este foarte simplă: omul se poate dedica activității sale și în același timp poate să cânte Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Această cântare transcendentă îl atrage pe devot către Personalitatea Divinității.

Domnul Suprem promite aici că El îl va elibera fără întârziere din oceanul existenței materiale pe devotul pur angajat în acest fel. Cei ce sunt avansați în practica yoga pot să-și transfere sufletul după dorință pe orice planetă preferă, prin procesul yoga, iar alții pot să facă același lucru prin diverse alte metode, dar în ce-l privește pe devot, aici se afirmă limpede că el este dus de către Domnul Însuși. Devotul nu are nevoie să devină foarte experimentat pentru a se transfera el însuși în cerul spiritual.

În *Varāha Purāṇa* există această strofă:

*nayāmi paramam sthānam
arcir-ādi-gatiṁ vinā
garuḍa-skandham āropya
yatheccham anivāritaḥ*

Sensul acestei strofe este acela că devotul nu are nevoie să practice *aṣṭāṅga-*

yoga pentru a-și transfera sufletul pe planetele spirituale. Domnul Suprem Își ia El Însuși această responsabilitate. El afirmă clar aici că El Însuși devine eliberatorul. Un copil este cu totul ocrotit de părinții săi, astfel că poziția sa este sigură. În mod similar, devotul nu are nevoie să se străduiască pentru a se transfera pe alte planete prin practica *yoga*. Mai degrabă Domnul Suprem, prin marea Sa milă, vine de îndată călare pe vulturul Garuḍa și îl eliberează imediat pe devot din existența materială. Chiar dacă omul căzut în ocean se luptă din greu și este foarte iscusit la înot, el nu se poate salva singur. Dar dacă vine cineva și-l scoate din apă, atunci el scapă foarte ușor. La fel și Domnul îl scoate pe devot din această existență materială. Omul trebuie doar să practice metoda accesibilă a conștiinței de Kṛṣṇa și să se angajeze pe deplin în slujirea devoțională. Orice om inteligent trebuie să prefere întotdeauna metoda slujirii devoționale oricăror altor căi. În *Nārāyaṇīya* acest lucru e confirmat astfel:

*yā vai sādhana-sampattiḥ
puruṣārtha-catuṣṭaye
tayā vinā tad āpnoti
naro nārāyaṇāśrayaḥ*

Înțelesul acestei strofe este acela că omul nu trebuie să se angajeze în diferitele procese ale activităților ce aduc fruct sau să cultive cunoașterea prin metoda speculației mentale. Cel ce e devotat Personalității Supreme poate obține toate beneficiile ce decurg din alte metode yoghine, din speculație, ritualuri, sacrificii, acte de caritate, etc. Aceasta este binecuvântarea specială a slujirii devoționale.

Doar prin simpla cântare a numelui sfânt al lui Kṛṣṇa—Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare—devotul Domnului se poate apropia de destinația supremă ușor și plăcut, dar această destinație nu poate fi atinsă prin celelalte procese ale religiei.

Concluzia din *Bhagavad-gītā* apare în capitolul al optprezecelea:

*sarva-dharmān parityajya
mām ekaṁ śaraṇam vraja
ahaṁ tvām sarva-pāpēbhyo
mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ*

Omul trebuie să renunțe la toate celelalte metode de realizare de sine și să îndeplinească doar slujirea devoțională în conștiința de Kṛṣṇa. Aceasta îl va face capabil să atingă cea mai înaltă perfecțiune a vieții. El nu trebuie să se preocupe de păcatele săvârșite în trecutul vieții sale, căci Domnul Suprem îl ocrotește pe deplin. Prin urmare, omul nu trebuie să încerce zadarnic să se elibereze prin el însuși în realizarea spirituală. Fiecare trebuie să-și caute refugiul în Kṛṣṇa, Dumnezeuul suprem atotputernic. Aceasta este cea mai înaltă perfecțiune a vieții.

TEXTUL 8

मय्येव मन आधत्स्व मयि बुद्धिं निवेशय ।
निवसिष्यसि मय्येव अत ऊर्ध्वं न संशयः ॥ ८ ॥

*mayy eva mana ādhatsva
mayi buddhiṁ niveśaya
nivasisyasi mayy eva
ata ūrdhvaṁ na saṁśayaḥ*

mayi—asupra Mea; *eva*—desigur; *manaḥ*—mintea; *ādhatsva*—fixează; *mayi*—asupra Mea; *buddhiṁ*—intelența; *niveśaya*—aplică; *nivasisyasi*—vei trăi; *mayi*—în Mine; *eva*—desigur; *ataḥ ūrdhvaṁ*—după aceea; *na*—niciodată; *saṁśayaḥ*—îndoială.

Doar fixează-ți mintea asupra Mea, Suprema Personalitate a Divinității, și angajează-ți întreaga inteligență în Mine. Astfel, tu vei trăi în Mine întotdeauna, fără nici o îndoială.

COMENTARIU

Cel ce este angajat în slujirea devoțională a Domnului Kṛṣṇa trăiește în legătură directă cu Domnul Suprem, astfel că nu e nici o îndoială că poziția sa este transcendentă chiar de la început. Un devot nu trăiește la nivel material, el trăiește în Kṛṣṇa. Numele sfânt al Domnului și Domnul Însuși nu diferă; deci când devotul cântă Hare Kṛṣṇa, atunci Kṛṣṇa și puterea Sa internă dansează pe limba devotului. Când îi oferă hrană lui Kṛṣṇa, El acceptă direct această hrană, iar devotul devine Kṛṣṇa-izat mâncând aceste rămășițe. Cel ce

nu se angajează în această slujire, nu poate înțelege cum are loc acest fapt, deși acest proces e recomandat în *Bhagavad-gītā* și în alte scrieri vedice.

TEXTUL 9

अथ चित्तं समाधातुं न शक्नोषि मयि स्थिरम् ।
अभ्यासयोगेन ततो मामिच्छातुं धनञ्जय ॥ ९ ॥

*atha cittam samādhātum
na śaknoṣi mayi sthiram
abhyāsa-yogena tato
mām icchāptum dhanañjaya*

atha—însă dacă; *cittam*—mintea; *samādhātum*—să fixezi; *na*—nu; *śaknoṣi*—ești în stare; *mayi*—asupra Mea; *sthiram*—neclintit; *abhyāsa-yogena*—prin practicarea slujirii devoționale; *tataḥ*—atunci; *mām*—pe Mine; *icchā*—dorința; *āptum*—de a dobândi; *dhanam-jaya*—o, Arjuna, cuceritorule de bogății.

Dragul Meu Arjuna, o, cuceritor al bogăției, dacă nu poți să-ți fixezi mintea asupra Mea fără deviație, atunci urmează principiile regulatoare de bhakti-yoga. În acest fel, dezvoltă-ți dorința de a Mă atinge.

COMENTARIU

În această strofă se indică două procese diferite de *bhakti-yoga*. Primul se aplică la cel ce și-a dezvoltat deja atașamentul față de Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, prin dragoste spirituală. Iar celălalt este pentru cel ce nu și-a dezvoltat atașamentul față de Persoana Supremă prin dragoste spirituală. Pentru cei din a doua categorie sunt prescrise diferite legi și reglementări pe care le pot urma, pentru ca în final să fie înălțați la stadiul atașamentului față de Kṛṣṇa.

Bhakti-yoga este purificarea simțurilor. În momentul de față, în existența materială simțurile sunt permanent impure, fiind angajate în satisfacere senzorială. Dar prin practicarea de *bhakti-yoga* simțurile ajung să fie purificate, iar în starea purificată ele vin în contact direct cu Domnul Suprem. În existența materială eu pot să fiu angajat în slujba unui anumit stăpân, dar de fapt nu

îmi servesc stăpânul cu dragoste, ci îl servesc doar pentru a câștiga niște bani. Și nici stăpânul nu mă iubește; el îmi folosește serviciile și mă plătește. Deci nu se pune problema dragostei. Dar pentru viața spirituală omul trebuie să se ridice la stadiul pur al dragostei. Acest stadiu al dragostei poate fi dobândit prin practicarea slujirii devoționale, îndeplinită cu simțurile actuale.

Această dragoste de Dumnezeu este acum într-o stare de adormire în inima fiecăruia. Acolo, dragostea lui Dumnezeu se manifestă în diferite feluri, dar este contaminată de asocierea materială. Inima trebuie să fie purificată de asocierea materială iar dragostea naturală pentru Kṛṣṇa, care este adormită, trebuie să fie reînviată. Acesta este întregul proces.

Pentru a practica principiile reglatoare de *bhakti-yoga* omul trebuie ca, sub îndrumarea unui maestru spiritual iscusit, să respecte anumite reguli: să se scoale dimineața devreme, să facă baie, să intre în templu, să ofere rugăciuni și să cânte Hare Kṛṣṇa, apoi să culeagă flori pentru a le oferi Divinității, să gătească hrana pentru a fi oferită Divinității, să mănânce *prasādam* și așa mai departe. Există diferite legi și reglementări care trebuie respectate. Și mai trebuie să ascultăm permanent *Bhagavad-gītā* și *Śrīmad-Bhagavatam* de la devoții puri. Această practică îl poate ajuta pe orice om să se ridice la nivelul dragostei de Dumnezeu și atunci va fi sigur de progresul său către împărăția spirituală a lui Dumnezeu. Această practicare a procesului *bhakti-yoga* supusă legilor și regulamentelor, sub conducerea maestrului spiritual, ne va duce cu siguranță la stadiul dragostei de Dumnezeu.

TEXTUL 10

अभ्यासेऽप्यसमर्थोऽसि मत्कर्मपरमो भव ।
मदर्थमपि कर्माणि कुर्वन् सिद्धिमवाप्स्यसि ॥१०॥

abhyāse 'py asamartho 'si
mat-karma-paramo bhava
mad-artham api karmāṇi
kurvan siddhim avāpsyasi

abhyāse—în practică; *api*—chiar dacă; *asamarthaḥ*—incapabil; *asi*—ești; *mat-karma*—activării pentru Mine; *paramaḥ*—dedicat; *bhava*—devino; *mat-artham*—în folosul Meu; *api*—chiar; *karmāṇi*—faptele; *kurvan*—îndeplinind; *siddhim*—perfectiunea; *avāpsyasi*—vei obține.

Dacă nu poți să practici regulile de bhakti-yoga, atunci încearcă măcar să activezi pentru Mine, deoarece activând pentru Mine vei ajunge la stadiul perfecțiunii.

COMENTARIU

Cel ce nu e capabil nici măcar să practice principiile reguloare de *bhakti-yoga* sub îndrumarea unui maestru spiritual, poate totuși să fie adus la acest stadiu de perfecțiune activând pentru Domnul Suprem. Felul în care se poate realiza această activitate a fost deja explicat în strofa cincizeci și cinci din capitolul unsprezece. Omul trebuie să manifeste simpatie față de răspândirea conștiinței de Kṛṣṇa. Există mulți devoți angajați în răspândirea conștiinței de Kṛṣṇa, și ei au nevoie de ajutor. Astfel, chiar dacă cineva nu poate practica direct principiile reguloare de *bhakti-yoga*, el poate încerca să ajute această activitate. Orice întreprindere are nevoie de teren, capital, organizare și mână de lucru. La fel cum într-o afacere este nevoie de un local, un anumit capital ce trebuie rulat, o anume mână de lucru și o anumită organizare pentru a se extinde, aceleași lucruri sunt necesare și în slujirea lui Kṛṣṇa. Singura diferență este aceea că în materialism omul lucrează pentru satisfacerea simțurilor. Însă aceeași muncă poate fi făcută pentru satisfacerea lui Kṛṣṇa și aceasta este activitate spirituală. Dacă cineva are suficienți bani, el poate să ajute la construirea unui centru sau templu pentru propagarea conștiinței de Kṛṣṇa. Unii pot să ajute la publicarea cărților. Există diferite domenii de activitate, iar omul trebuie să acorde interes acestor activități. Dacă cineva nu poate să sacrifice rezultatul activităților sale, același om poate însă să sacrifice un anumit procent pentru răspândirea conștiinței de Kṛṣṇa. Această slujire voluntară a cauzei conștiinței de Kṛṣṇa îl va ajuta pe om să se ridice la starea mai înaltă a dragostei de Dumnezeu, prin care va ajunge la perfecțiune.

TEXTUL 11

अथैतदप्यशक्तोऽसि कर्तुं मद्योगमाश्रितः ।
सर्वकर्मफलत्यागं ततः कुरु यतात्मवान् ॥११॥

*athaitad apy aśakto 'si
kartuṁ mad-yogam āśritaḥ
sarva-karma-phala-tyāgam
tataḥ kuru yatātmavān*

atha—chiar dacă; *etat*—aceasta; *api*—de asemenea; *asaktaḥ*—incapabil; *asi*—ești; *kartum*—să îndeplinești; *mat*—la Mine; *yogam*—în slujirea devotională; *āsritaḥ*—căutând refugiu; *sarva-karma*—tuturor faptelor; *phala*—toate rezultatele; *tyāgam*—renunțarea la; *tataḥ*—atunci; *kuru*—să faci; *yata-ātma-vān*—situat în sine.

Dacă, totuși, tu ești incapabil să activezi în această conștiință de Mine, atunci încearcă să acționezi renunțând la toate rezultatele muncii tale și încearcă să fii de sine stătător.

COMENTARIU

Se poate întâmpla ca cineva să nu fie în stare nici măcar să-și manifeste simpatia față de activitățile conștiinței de Kṛṣṇa datorită unor motive sociale, familiale sau religioase, sau datorită altor impedimente. Dacă cineva se atașează direct activităților conștiinței de Kṛṣṇa, ar putea apare obiecții din partea membrilor familiei sau multe alte dificultăți. Pentru cel care are asemenea probleme, se recomandă să-și sacrifice rezultatele acumulate prin activitățile sale pentru o cauză bună. Asemenea procedee sunt descrise în regulile vedice. Există multe descrieri ale sacrificiilor și funcțiilor speciale ale lui *puṇya* sau fapta specială în care se pot aplica rezultatele unei acțiuni precedente. Astfel, omul poate fi ridicat în mod treptat la starea de cunoaștere. Se întâmplă de asemenea ca atunci când cineva, care nu este nici măcar interesat de activitățile conștiinței de Kṛṣṇa, face o donație caritabilă unui spital sau altei instituții sociale, el să renunțe la rezultatele activităților sale, agonisite cu multă trudă. Acest lucru este de asemenea recomandat aici, pentru că prin practica renunțării la roadele activităților sale omul este sigur că-și va purifica mintea în mod treptat, și în acest stadiu de purificare a minții el ajunge în stare să înțeleagă conștiința de Kṛṣṇa. Desigur că conștiința de Kṛṣṇa nu depinde de nici o altă experiență, căci conștiința de Kṛṣṇa însăși poate purifica mintea omului, dar dacă există impedimente în acceptarea conștiinței de Kṛṣṇa, omul poate încerca să renunțe la rezultatele acțiunilor sale. În această privință, serviciul social, servirea comunității sau a națiunii, sacrificiul pentru propria țară etc., pot fi acceptate, astfel ca într-o zi omul să poată ajunge în stadiul slujirii devotionale pure față de Domnul Suprem. În *Bhagavad-gītā* (18.46) găsim afirmația *yataḥ pravṛttir bhūtānām*: dacă cineva hotărăște să sacrifice pentru cauza supremă, chiar dacă nu știe că această cauză supremă este Kṛṣṇa, el va ajunge treptat să înțeleagă că Kṛṣṇa este cauza supremă prin metoda sacrificiului.

TEXTUL 12

श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते ।
 ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छान्तिरनन्तरम् ॥१२॥

*śreya hi jñānam abhyāsaj
 jñānād dhyānam viśiṣyate
 dhyānāt karma-phala-tyāgaḥ
 tyāgāc chāntir anantaram*

śreyaḥ—mai bună; *hi*—cu siguranță; *jñānam*—cunoașterea; *abhyāsāt*—decât practica; *jñānāt*—decât cunoașterea; *dhyānam*—meditația; *viśiṣyate*—este considerată mai bună; *dhyānāt*—decât meditația; *karma-phala-tyāgaḥ*—renunțarea la rezultatele faptelor cu fruct; *tyāgāt*—prin această renunțare; *śāntiḥ*—pacea; *anantaram*—după aceea.

Dacă nu poți să adopți această practică, atunci angajează-te în cultivarea cunoașterii. Mai bună decât cunoașterea, totuși, este meditația și mai bună decât meditația este renunțarea la rezultatele acțiunii, căci printr-o astfel de renunțare cineva poate să atingă pacea minții.

COMENTARIU

Așa cum s-a menționat în textele precedente, există două feluri de slujire devoțională: calea principiilor reguloare și calea atașamentului deplin în dragostea față de Suprema Personalitate a Divinității. Pentru cei ce nu sunt în stare să urmeze principiile conștiinței de Kṛṣṇa este mai bine să cultive cunoașterea, căci prin cunoaștere omul poate fi în stare să-și înțeleagă poziția reală. Treptat, cunoașterea se va dezvolta până la nivelul meditației. Prin meditație omul poate înțelege Suprema Personalitate a Divinității printr-un proces treptat. Există unele procese care îl fac pe om să înțeleagă că el însuși este Supremul, iar acest tip de meditație este preferabil dacă omul este incapabil să se angajeze în slujirea devoțională. Dacă cineva nu e capabil să mediteze în acest fel, atunci, așa cum recomandă scrierile vedice, există datorii prescrise pentru *brāhmaṇa*, *kṣatriya*, *vaiśya* și *sūdra*, pe care le vom găsi în ultimul capitol din *Bhagavad-gītā*. Dar în toate cazurile, trebuie să se renunțe la rezultatul sau roadele muncii; aceasta înseamnă să folosești rezultatul lui *karma* pentru o cauză bună.

În rezumat, pentru a ajunge la Suprema Personalitate a Divinității, țelul cel mai înalt, există două procese: unul este procesul dezvoltării treptate, iar celălalt este procesul direct. Slujirea devoțională în conștiința de Kṛṣṇa este metoda directă, iar cealaltă metodă cuprinde renunțarea la rezultatele activităților. După aceasta, omul poate ajunge la stadiul cunoașterii, apoi la stadiul meditației, apoi la stadiul înțelegerii Suprasufletului și apoi la stadiul Supremei Personalități a Divinității. Omul poate adopta fie procesul treptat cu treaptă, fie calea directă. Procesul direct nu e posibil pentru orice om; de aceea procesul indirect este de asemenea bun. Se înțelege totuși că acest proces indirect nu este recomandat pentru Arjuna, pentru că el se află deja în stadiul slujirii devoționale din dragoste față de Domnul Suprem. Acesta este pentru ceilalți, care nu se află în acest stadiu; ei trebuie să urmeze procesul treptat al renunțării, cunoașterii, meditației și realizării Suprasufletului și a lui Brahman. Dar în ceea ce privește *Bhagavad-gītā*, se pune accentul pe metoda directă. Toți oamenii sunt sfătuiți să adopte metoda directă și să se predea lui Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității.

TEXTELE 13 - 14

अद्वेषा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च ।

निर्ममो निरहङ्कारः समदुःखसुखः क्षमी ॥१३॥

सन्तुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः ।

मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मद्भक्तः स मे प्रियः ॥१४॥

adveṣṭā sarva-bhūtānām

maitraḥ karuṇa eva ca

nirmamo nirahaṅkāraḥ

sama-duḥkha-sukhaḥ kṣamī

santuṣṭaḥ satatam yogī

yatātmā dṛḍha-niścayaḥ

mayaḥ arpita-mano-buddhir

yo mad-bhaktaḥ sa me priyaḥ

adveṣṭā—cel neinvidios; *sarva-bhūtānām*—față de toate entitățile vii; *maitraḥ*—prietenos; *karuṇaḥ*—cu bunăvoință; *eva*—desigur; *ca*—precum și;

nirmamaḥ—lipsit de simțul proprietății; *nirahankāraḥ*—fără falsul ego; *sama*—egal; *duḥkha*—la suferință; *sukhaḥ*—și fericire; *kṣamī*—iertător; *santuṣṭaḥ*—împăcat; *sataṭam*—întotdeauna; *yogī*—cel angajat în devoțiune; *yata-ātmā*—cu stăpânire de sine; *dṛḍha-niścayaḥ*—cu hotărâre; *mayi*—asupra Mea; *arpita*—angajată; *manaḥ*—mintea; *buddhiḥ*—și intelectul; *yaḥ*—cel care; *mat-bhaktaḥ*—devotul Meu; *saḥ*—el; *me*—Mie; *priyaḥ*—drag.

Cel ce nu este invidios, ci este prieten binevoitor cu toate entitățile vii, care nu se crede pe sine proprietar și este eliberat de falsul ego, care este egal în fața atât a fericirii cât și a necazului, care este tolerant, întotdeauna satisfăcut, controlat de sine și angajat cu hotărâre în slujirea devoțională, cu mintea și inteligența fixate asupra Mea—un astfel de devot al Meu Îmi este foarte drag.

COMENTARIU

Revenind la subiectul slujirii devoționale pure, Domnul descrie calitățile transcendente ale unui devot pur în aceste două strofe. Devotul pur nu e tulburat în nici o împrejurare și nici nu e invidios pe nimeni. Un devot nu devine dușmanul dușmanului său; el gândește astfel: „Această persoană acționează ca dușman al meu datorită propriilor mele fapte rele din trecut. Deci e mai bine să sufăr decât să protestez“. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se afirmă: *tat te ’nukampāṁ susamīkṣamāṇo bhuiṅjāna evātma-kṛtāṁ vipākāṁ*. Ori de câte ori devotul este supărat sau a dat de vreun necaz, el se gândește că aceasta este mila Domnului asupra sa. El gândește astfel: „Datorită greșelilor mele trecute, ar trebui să sufăr mult mai mult decât sufăr acum. Astfel, prin mila Domnului Suprem nu primesc întreaga pedeapsă pe care o merit. Prin îndurarea Supremei Personalități a Divinității primesc doar o mică parte din ea.“ De aceea, el este mereu calm, liniștit, răbdător, în ciuda multor situații neplăcute. Devotul este de asemenea întotdeauna binevoitor față de oricine, chiar și față de dușmanul său. *Nirmama* înseamnă că devotul nu dă prea multă importanță durerilor și necazurilor legate de corp, căci știe foarte bine că el nu este corpul material. El nu se identifică cu corpul; de aceea, el este eliberat de concepția falsului ego și rămâne echilibrat la fericire și suferință. El este tolerant și se mulțumește cu orice vine prin grația Domnului Suprem. El nu trudește peste măsură pentru a obține ceva foarte dificil; prin urmare, el e mereu vesel. El este în întregime un mistic perfect, căci nu se abate de la instrucțiunile primite de la maestrul spiritual; iar pentru că simțurile sale sunt stăpânite, el este hotărât și ferm. El nu poate fi derutat de argumente

false, căci nimeni nu-l poate clinti din hotărârea fermă a slujirii devoționale. El este pe deplin conștient că Kṛṣṇa este Domnul etern, astfel că nimeni nu-l poate tulbura. Toate aceste calități îl fac capabil să-și fixeze mintea și inteligența în întregime asupra Domnului Suprem. Un asemenea nivel al slujirii devoționale este fără îndoială foarte rar, dar un devot ajunge să fie situat în acest stadiu urmând principiile reglatoare ale slujirii devoționale. Mai mult, Domnul spune că un asemenea devot Îi este foarte drag, căci Domnul este întotdeauna încântat de toate aceste activități săvârșite în deplină conștiință de Kṛṣṇa.

TEXTUL 15

यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः ।
हर्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः ॥१५॥

*yasmān nodvijate loko
lokān nodvijate ca yaḥ
harṣāmarṣa-bhayodvegair
mukto yaḥ sa ca me priyaḥ*

yasmāt—de la care; *na*—niciodată; *udvijate*—se tulbură; *lokaḥ*—lumea; *lokāt*—de către lume; *na*—niciodată; *udvijate*—este tulburat; *ca*—și; *yaḥ*—oricine; *harṣa*—de bucurie; *amarṣa*—supărare; *bhaya*—frică; *udvegaiḥ*—și neliniște; *muktaḥ*—eliberat; *yaḥ*—cel care; *saḥ*—acela; *ca*—și; *me*—Mie; *priyaḥ*—foarte drag.

Cel din cauza căruia nimeni nu este pus în dificultate și care nu este tulburat de nimeni, care este egal situat în fața fericirii și nefericirii, fricii și anxietății, acela îmi este foarte drag.

COMENTARIU

Se continuă descrierea altor calități ale devotului. Nimeni nu este pus în dificultate, neliniște, frică sau insatisfacție de un astfel de devot. Deoarece devotul este bun față de oricine, el nu acționează în așa fel încât să producă neliniște altora. În același timp, dacă alții încearcă să-i provoace neliniște devotului, el nu se tulbură. Prin grația Domnului, el este astfel antrenat încât nu-l tulbură nici o agitație exterioară. De fapt, întrucât un devot este mereu absorbit în

conștiința de Kṛṣṇa și angajat în slujirea devoțională, asemenea circumstanțe materiale nu îl pot afecta. În general, omul materialist devine foarte fericit când are ceva pentru satisfacerea simțurilor și pentru corpul său, dar când vede că alții au ceva pentru satisfacerea simțurilor și el nu are, îi pare rău și e invidios. Când se așteaptă la represalii din partea unui dușman, el e într-o stare de frică, iar când nu poate să execute cu succes un anumit lucru, este dezamăgit. Un devot care este mereu transcendent tuturor acestor tulburări este foarte drag lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 16

अनपेक्षः शुचिर्दक्ष उदासीनो गतव्यथः ।
सर्वारम्भपरित्यागी यो मद्भक्तः स मे प्रियः ॥१६॥

*anapekṣaḥ śucir dakṣa
udāsīno gata-vyathaḥ
sarvārambha-parityāgī
yo mad-bhaktaḥ sa me priyaḥ*

anapekṣaḥ—neutru; *śuciḥ*—pur; *dakṣaḥ*—expert; *udāsīnaḥ*—fără de griji; *gata-vyathaḥ*—fără nici o supărare; *sarva-ārambha*—la toate eforturile; *parityāgī*—cel ce a renunțat; *yaḥ*—cel care; *mat-bhaktaḥ*—devotul Meu; *saḥ*—el; *me*—Mie; *priyaḥ*—foarte drag.

Devotul Meu care nu este dependent de mersul obișnuit al lucrurilor, care este pur, expert, fără griji, eliberat de toate suferințele și care nu caută să obțină un anumit rezultat, Îmi este foarte drag.

COMENTARIU

Devotului i se pot oferi bani, dar el nu se va trudi ca să-i obțină. Dacă acești bani îi vin automat, prin grația Celui Suprem, el nu e tulburat. În mod normal devotul face baie cel puțin de două ori pe zi și se scoală dimineața devreme pentru slujirea devoțională. Astfel el este în mod firesc curat, atât în exterior, cât și în interior. Devotul este întotdeauna expert, căci el cunoaște în întregime esența tuturor activităților vieții și e convins de autoritatea scripturilor. Devotul nu ia niciodată partea unei anumite tabere; de aceea este lipsit de griji. El nu suferă niciodată, căci s-a eliberat de toate denumirile; el știe

că trupul său este o denumire, așa că, dacă apar niște dureri ale corpului, el nu este afectat. Devotul pur nu se străduiește pentru nimic din ceea ce este contrar principiilor slujirii devoționale. De exemplu, construirea unei clădiri uriașe cere o mare energie, iar un devot nu se apucă de o asemenea treabă dacă aceasta nu îi aduce un beneficiu prin avansarea slujirii sale devoționale. El poate construi un templu pentru Domnul, iar pentru aceasta își asumă tot felul de griji, dar el nu-și va construi o casă mare pentru relațiile sale personale.

TEXTUL 17

यो न हृष्यति न द्वेष्टि न शोचति न काङ्क्षति ।
शुभाशुभपरित्यागी भक्तिमान् यः स मे प्रियः ॥१७॥

*yo na hr̥ṣyati na dveṣṭi
na śocati na kāṅkṣati
śubhāśubha-parityāgī
bhaktimān yaḥ sa me priyaḥ*

yaḥ—cel care; *na*—niciodată; *hr̥ṣyati*—se bucură; *na*—niciodată; *dveṣṭi*—se întristează; *na*—niciodată; *śocati*—se lamentează; *na*—niciodată; *kāṅkṣati*—dorește; *śubha*—la cele favorabile; *aśubha*—și nefavorabile; *parityāgī*—cel ce renunță; *bhakti-mān*—devot; *yaḥ*—cel care; *saḥ*—el este; *me*—Mie; *priyaḥ*—drag.

Acela care nici nu se bucură, nici nu se îndurează, care nici nu se lamentează și nici nu dorește și care renunță atât la lucrurile favorabile cât și la cele nefavorabile—un astfel de devot Îmi este foarte drag.

COMENTARIU

Un devot pur nu este nici fericit, nici supărat în ce privește câștigurile sau pierderile materiale, nici nu se preocupă să obțină un fiu sau un discipol și nici nu e necăjit dacă nu-i obține. Când pierde ceva la care ține foarte mult, el nu se lamentează. Tot așa, atunci când nu obține ceea ce dorește, nu este supărat. El este transcendent față de toate felurile de activități păcătoase, fie favorabile sau nefavorabile și este pregătit să accepte orice fel de riscuri pentru satisfacerea Domnului Suprem. Nimic nu îi este un impediment în îndeplinirea slujirii sale devoționale. Un asemenea devot Îi este foarte drag lui Kṛṣṇa.

TEXTELE 18 - 19

समः शत्रौ च मित्रे च तथा मानापमानयोः ।
 शीतोष्णसुखदुःखेषु समः सङ्गविवर्जितः ॥१८॥

तुल्यनिन्दास्तुतिर्मौनी सन्तुष्टो येन केनचित् ।
 अनिकेतः स्थिरमतिर्भक्तिमान्मे प्रियो नरः ॥१९॥

*samaḥ śatrau ca mitre ca
 tathā mānāpamānayoḥ
 śītoṣṇa-sukha-duḥkheṣu
 samaḥ saṅga-vivarjitaḥ*

*tulya-nindā-stutir maunī
 santuṣṭo yena kenacit
 aniketaḥ sthira-matir
 bhaktimān me priyo naraḥ*

samaḥ—egal; *śatrau*—față de dușmani; *ca*—ca și; *mitre*—față de un prieten; *ca*—și; *tathā*—precum și; *māna*—la onoare; *apamānayoḥ*—și dezonoare; *śīta*—la frig; *uṣṇa*—căldură; *sukha*—fericire; *duḥkheṣu*—și nefericire; *samaḥ*—echilibrat; *saṅga-vivarjitaḥ*—lipsit de orice asociere; *tulya*—egal; *nindā*—la defăimare; *stutiḥ*—și laudă; *maunī*—tăcut; *santuṣṭaḥ*—împăcat; *yena kenacit*—cu orice; *aniketaḥ*—fără reședință; *sthira*—neclintită; *matih*—hotărâre; *bhakti-mān*—angajat în devoțiune; *me*—Mie; *priyaḥ*—drag; *naraḥ*—omul.

Acela care este egal în fața prietenilor și dușmanilor, care este echilibrat în fața onoarei și dezonoarei, căldurii și frigului, fericirii și nefericirii, faimei și infamiei, care este întotdeauna liber de asocierea contaminată, întotdeauna tăcut și satisfăcut cu orice, căruia îi este indiferentă orice reședință, care este fixat în cunoaștere și este angajat în slujirea devoțională—un astfel de om Îmi este foarte drag.

COMENTARIU

Un devot nu se află niciodată în proastă asociere. Uneori unii oameni sunt laudați, alteori sunt defăimați; aceasta este natura societății umane. Dar un devot este întotdeauna transcendent față de această faimă sau defăimare arti-

ficială, față de fericire sau necaz. El este foarte răbdător și nu vorbește de nimic altceva decât despre subiecte legate de Kṛṣṇa; de aceea se spune că este tăcut. Tăcut nu înseamnă că nu trebuie să vorbească; tăcut înseamnă că nu trebuie să vorbească lucruri fără rost. Omul trebuie să vorbească numai ceea ce este esențial, iar pentru un devot lucrul esențial este să vorbească în folosul Domnului Suprem. Devotul e fericit în orice condiții; uneori el poate obține hrană foarte gustoasă, alteori nu, dar el e mulțumit. Și nici nu se preocupă de o locuință comodă. Uneori el poate locui sub un copac, alteori poate trăi într-un adevărat palat; el nu e atras de nicare din acestea. Se spune că el este neclintit, deoarece este fixat în hotărârea sa și în cunoaștere. Uneori pot apărea unele repetări în descrierea calităților devotului, dar aceasta are rostul tocmai de a sublinia faptul că devotul trebuie să dobândească toate aceste calități. Fără aceste calități virtuozose omul nu poate fi un devot pur. *Harāv abhaktasya kuto mahad-guṇāḥ*: cel ce nu e devot nu are calitățile virtuozității. Cel ce dorește să fie recunoscut ca devot, trebuie să-și dezvolte aceste calități virtuozose. Desigur că el nu trebuie să se străduiască în mod exterior să obțină aceste calități, ci angajarea în conștiința de Kṛṣṇa și în slujirea devoțională îl ajută în mod automat să și le dezvolte.

TEXTUL 20

ये तु धर्मांमृतमिदं यथोक्तं पर्युपासते ।
श्रद्धधाना मत्परमा भक्तास्तेऽतीव मे प्रियाः ॥२०॥

*ye tu dharmāmṛtam idam
yathoktaṁ paryupāsate
śraddadhānā mat-paramā
bhaktās te 'tīva me priyāḥ*

ye—cei care; *tu*—dar; *dharmā*—al religiei; *amṛtam*—nectar; *idam*—acest; *yathā*—așa cum; *uktam*—spus; *paryupāsate*—se angajează complet; *śraddadhānāḥ*—cu credință; *mat-paramāḥ*—considerând că Eu, Domnul Suprem, sunt totul; *bhaktāḥ*—devoți; *te*—ei; *atīva*—foarte; *me*—Mie; *priyāḥ*—dragi.

Cei care urmează această cale nepieritoare a slujirii devoționale și care se angajează pe deplin cu credință, făcând din Mine țelul suprem, Îmi sunt foarte foarte dragi Mie.

COMENTARIU

În acest capitol, de la strofa a doua și până la sfârșit — de la *mayy āveśya mano ye mām* („fixându-și mintea asupra Mea“) până la *ye tu dharmāmṛtam idam* („această religie a angajării eterne“) — Domnul Suprem a explicat procesul slujirii transcendente pentru a ne apropia de El. Acest proces e foarte drag Domnului și El îl acceptă pe acela care se angajează în el. Arjuna a ridicat problema referitoare la cine e mai bun — cel angajat pe calea impersonalului Brahman, sau cel angajat în serviciul personal al Supremei Personalități a Divinității — iar Domnul i-a răspuns atât de explicit, încât nu e nici o îndoială că slujirea devoțională către Personalitatea Divinității este cel mai bun dintre toate procesele realizării spirituale. Cu alte cuvinte, în acest capitol se certifică faptul că printr-o bună asociere omul își dezvoltă atașamentul față de slujirea devoțională pură și prin aceasta el acceptă un maestru spiritual autentic, începând să asculte de la el, să cânte și să respecte principiile reguloare ale slujirii devoționale cu credință, atașament și devoțiune, și astfel devine angajat în slujirea transcendentă a Domnului. Această cale este recomandată în capitolul de față; deci nu e nici o îndoială că slujirea devoțională este singura cale absolută pentru realizarea de sine, pentru a ajunge la Suprema Personalitate a Divinității. Concepția impersonală a Adevărului Absolut Suprem, așa cum e descrisă în acest capitol, e recomandată numai până în momentul când cineva se dedică total realizării de sine. Cu alte cuvinte, atâta timp cât omul nu are norocul de a se asocia cu un devot pur, concepția impersonalistă îi poate fi benefică. În concepția impersonală asupra Adevărului Absolut omul activează fără fructul faptei și cultivă cunoașterea pentru a înțelege spiritul și materia. Acest lucru e necesar atâta timp cât omul nu ajunge în asociere cu un devot pur. Din fericire, dacă cineva își dezvoltă în mod direct dorința de a se angaja în conștiința de Kṛṣṇa în slujire devoțională pură, el nu mai are nevoie să urmeze avansarea pas cu pas în realizarea spirituală. Slujirea devoțională, așa cum e descrisă în cele șase capitole de la mijlocul *Bhagavad-gītei*, este cea mai firească. Omul nu trebuie să se îngrijească de cele materiale, necesare menținerii corpului împreună cu sufletul, căci prin grația Domnului totul îi vine în mod automat.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al doisprezecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre „Slujirea devoțională“.

CAPITOLUL TREISPREZECE

Natura, Cel care se bucură și conștiința

Textele 1-2

अर्जुन उवाच
प्रकृतिं पुरुषं चैव क्षेत्रं क्षेत्रज्ञमेव च ।
एतद्वेदितुमिच्छामि ज्ञानं ज्ञेयं च केशव ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच
इदं शरीरं कौन्तेय क्षेत्रमित्यभिधीयते ।
एतद्यो वेत्ति तं प्राहुः क्षेत्रज्ञ इति तद्विदः ॥ २ ॥

*arjuna uvāca
prakṛtiṁ puruṣaṁ caiva
kṣetraṁ kṣetra-jñāma eva ca*

*etad veditum icchāmi
jñānam jñeyam ca keśava*

*śrī-bhagavān uvāca
idam śarīram kaunteya
kṣetram ity abhidhīyate
etad yo vetti tam prāhuḥ
kṣetra-jña iti tad-vidaḥ*

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *prakṛtim*—natura; *puruṣam*—cel care se bucură; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *kṣetram*—câmpul; *kṣetra-jñam*—cunoscătorul câmpului; *eva*—desigur; *ca*—și; *etad*—toate acestea; *veditum*—să înțeleg; *icchāmi*—doresc; *jñānam*—cunoașterea; *jñeyam*—obiectul cunoașterii; *ca*—ca și; *keśava*—o, Kṛṣṇa; *śrī-bhagavān uvāca*—Personalitatea Divinității a spus; *idam*—acest; *śarīram*—corp; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *kṣetram*—câmp; *iti*—astfel; *abhidhīyate*—este denumit; *etad*—acesta; *yaḥ*—cel care; *vetti*—cunoaște; *tam*—el; *prāhuḥ*—este numit; *kṣetra-jñaḥ*—cunoscătorul câmpului; *iti*—astfel; *tad-vidaḥ*—de către cei ce cunosc aceasta.

Arjuna a spus: O, dragul meu Kṛṣṇa, aș dori să cunosc despre prakṛti [natura] și puruṣa [cel care se bucură], despre câmp și cunoscătorul câmpului, precum și despre cunoaștere și obiectul cunoașterii.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Acest corp, o fiu al lui Kuntī, se numește câmp iar cel ce cunoaște corpul se numește cunoscătorul câmpului.

COMENTARIU

Arjuna era curios să afle despre *prakṛti* (natură), *puruṣa* (cel care se bucură), *kṣetra* (câmp), *kṣetra-jña* (cunoscătorul câmpului) și despre cunoaștere și obiectul cunoașterii. La întrebarea despre toate acestea, Kṛṣṇa îi răspunde că corpul se numește „câmp“ iar cel ce cunoaște corpul este numit „cunoscător al câmpului“. Corpul este câmpul de activitate al sufletului condiționat. Sufletul condiționat este prins în capcana existenței materiale și încearcă să stăpânească asupra naturii materiale. Astfel, potrivit capacității sale de a domina natura materială, el obține un câmp de activitate. Câmpul de activitate este corpul. Și ce anume este corpul? Corpul este făcut din simțuri. Sufletul condiționat dorește să se bucure de plăcerile simțurilor și, în func-

ție de capacitatea sa de a se bucura de plăcerile simțurilor, i se oferă un corp sau un câmp de acțiune. Prin urmare, corpul este numit *kṣetra* sau câmpul de activitate al sufletului condiționat. Persoana care se identifică pe sine cu corpul se numește *kṣetra-jñā*, cunoscătorul câmpului. Nu este foarte greu de înțeles diferența între corp și cunoscătorul corpului. Orice om poate să-și dea seama că din copilărie și până la bătrânețe se petrec o mulțime de schimbări în corpul său și totuși el rămâne mereu aceeași persoană. Deci există o diferență între cunoscătorul câmpului de activitate și câmpul de activitate însuși. În acest fel, sufletul condiționat poate înțelege că este diferit de corp. Încă de la început în *Bhagavad-gītā* (*dehino 'smin* 2.13) se spune că entitatea vie se află înăuntrul corpului și că corpul se transformă de la copilărie la adolescență, de la adolescență la tinerețe și de la tinerețe la bătrânețe, iar cel ce posedă corpul știe că acesta este schimbător. Posesorul său este fără îndoială *kṣetra-jñā*. Uneori gândim: „eu sunt fericit“, „eu sunt bărbat“, „eu sunt femeie“, „eu sunt câine“, „eu sunt pisică“. Acestea sunt desemnările corporale ale cunoscătorului. Dar cunoscătorul este diferit de corp. Așa cum atunci când folosim diferite accesorii—îmbrăcăminte etc.—știm că suntem diferiți de lucrurile pe care le folosim. În mod similar, dacă stăm să analizăm puțin, înțelegem că suntem diferiți de corp. Eu, tu sau oricine altcineva care posedă un corp se numește *kṣetra-jñā*, cunoscătorul câmpului de activitate, iar corpul este numit *kṣetra*, câmpul de activitate în sine.

În primele șase capitole din *Bhagavad-gītā* este descris cunoscătorul corpului (entitatea vie) și poziția de pe care el poate să-L înțeleagă pe Domnul Suprem. În cele șase capitole de mijloc din *Bhagavad-gītā* este descrisă Suprema Personalitate a Divinității și relația dintre sufletul individual și Suprasuflet în cadrul slujirii devoționale. Poziția superioară a Supremei Personalități a Divinității și poziția subordonată a sufletului individual sunt definite în mod categoric în aceste capitole. Entitățile vii sunt subordonate în toate împrejurările, dar datorită uitării acestui fapt, ele suferă. Când ajung să fie iluminate prin activități pioase, ele se apropie de Domnul Suprem în diferitele lor calități—cea de năpăstuiți, cea de doritori de bani, cea de curioși și cea de căutători de cunoaștere—așa cum au fost descrise. Începând cu capitolul al treisprezecelea se explică felul în care entitatea vie vine în contact cu natura materială și felul cum este eliberată de Domnul Suprem prin diversele metode ce țin de activitățile fructuoase, de cultivarea cunoașterii și de îndeplinirea slujirii devoționale. Deși entitatea vie este complet diferită de corpul material, ea ajunge totuși să fie legată într-un anume fel. Acest lucru este explicat de asemenea.

TEXTUL 3

क्षेत्रज्ञं चापि मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारत ।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं यत्तज्ज्ञानं मतं मम ॥ ३ ॥

*kṣetra-jñāṁ cāpi māṁ viddhi
sarva-kṣetreṣu bhārata
kṣetra-kṣetrañāyoraṁ jñānaṁ
yat taj jñānaṁ mataṁ mama*

kṣetra-jñāṁ—cunoscătorul câmpului; *ca*—de asemenea; *api*—desigur; *mām*—pe Mine; *viddhi*—cunoaște; *sarva*—toate; *kṣetreṣu*—în câmpurile corpurilor; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata; *kṣetra*—a câmpului de activitate (corpul); *kṣetra-jñāyoḥ*—și a cunoscătorului câmpului; *jñānam*—cunoașterea; *yat*—cea care; *taj*—aceea; *jñānam*—cunoaștere; *matam*—păreră; *mama*—Mea.

O, vlăstar al lui Bharata, trebuie să înțelegi că Eu sunt de asemenea cunoscătorul tuturor corpurilor, iar înțelegerea acestui corp și a cunoscătorului său se numește cunoaștere. Aceasta este opinia Mea.

COMENTARIU

Discutând subiectul corpului și al cunoscătorului corpului, sufletul și Suprasufletul, vom descoperi trei subiecte de studiu diferite: Domnul, entitatea vie și materia. În orice câmp de activitate, în orice corp, se află două suflete: sufletul individual și Suprasufletul. Deoarece Suprasufletul este expansiunea plinară a lui Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa spune: „Eu sunt de asemenea cunoscătorul, dar nu sunt cunoscătorul individual al corpului. Eu sunt cunoscătorul suprem. Eu sunt prezent în fiecare corp ca Paramātmā sau Suprasuflet.“ Cel ce studiază foarte amănunțit subiectul referitor la câmpul de activitate și cunoscătorul acestui câmp, în termenii din această *Bhagavad-gītā*, poate obține cunoașterea.

Domnul spune: „Eu sunt cunoscătorul câmpului de activitate în fiecare corp individual“. Individul poate fi cunoscătorul propriului corp, dar nu cunoaște celelalte corpuri. Suprema Personalitate a Divinității, care este prezentă ca Suprasuflet în toate corpurile, cunoaște totul despre toate corpurile.

El cunoaște toate corpurile diferite ale variatelor specii de viață. Un cetățean poate să știe totul despre peticul său de pământ, dar regele cunoaște nu numai palatul său, ci toate proprietățile aflate în posesia cetățenilor individuali. În mod similar, cineva poate să fie proprietarul corpului în mod individual, dar Domnul Suprem este proprietarul tuturor corpurilor. Regele este proprietarul primordial al regatului, iar cetățeanul este proprietarul secund. În același fel, Domnul Suprem este proprietarul suprem al tuturor corpurilor.

Corpul constă din simțuri. Domnul Suprem este Hṛṣīkeśa, care înseamnă „Cel care controlează simțurile“. El este conducătorul primordial al simțurilor, exact așa cum regele este conducătorul primordial al activităților statului; cetățenii sunt doar conducători de ordin secund. Domnul spune: „Eu sunt de asemenea cunosătorul“. Aceasta înseamnă că El este cunosătorul suprem; sufletul individual cunoaște doar corpul său particular. În scrierile vedice se afirmă următoarele:

*kṣetrāṇi hi śarīrāṇi
bījaṁ cāpi śubhāśubhe
tāni vetti sa yogātmā
tataḥ kṣetra-jña ucyate*

Acest corp este numit *kṣetra*, iar înăuntrul său locuiește proprietarul corpului și Domnul Suprem care cunoaște atât corpul, cât și pe proprietarul corpului. De aceea El este numit cunosătorul tuturor câmpurilor. Deosebirea dintre câmpul de activitate, cunosătorul activităților și supremul cunosător al activităților este descrisă în felul următor. Cunoașterea perfectă a alcătuirii corpului, a alcătuirii sufletului individual și a alcătuirii Suprasufletului este denumită în limbajul scrierilor vedice *jñāna*. Aceasta este părerea lui Kṛṣṇa. Înțelegerea sufletului și Suprasufletului ca fiind una și totuși deosebite înseamnă cunoaștere. Cel ce nu înțelege câmpul de activitate și pe cunosătorul activității, nu are cunoașterea perfectă. Omul trebuie să înțeleagă poziția lui *prakṛti* (natura), a lui *puruṣa* (cel care se bucură de natură) și a lui *īśvara* (cunosătorul care domină sau controlează natura și sufletul individual). Nu trebuie confundate diferitele capacități ale acestor trei entități. Nu trebuie să se confunde pictorul, pictura și șevaletul. Lumea materială, care este câmpul activităților, este natura, iar cea care se bucură de această natură este entitatea vie; deasupra lor se află supremul care controlează, Personalitatea Divinității. În limbaj vedice (*Śvetāśvatara Upaniṣad* 1.12) se afirmă: *bhoktā bhogyaṁ preritāraṁ ca matvā/ sarvaṁ proktaṁ tri-vidhaṁ brahmam etat*. Există trei

concepții despre Brahman: *prakṛti* este Brahman în calitate de câmp al activităților, *jīva* (sufletul individual) este de asemenea Brahman și încearcă să controleze natura materială, iar cel care îi controlează pe ambii este de asemenea Brahman, dar El este cel care controlează cu adevărat.

În acest capitol se va mai explica și faptul că, dintre cei doi cunoscători, unul este failibil, iar celălalt infailibil. Unul este superior, iar celălalt subordonat. Cel ce îi consideră pe cei doi cunoscători ai câmpului ca fiind unul și același, contrazice Suprema Personalitate a Divinității care afirmă foarte clar aici: „Eu sunt de asemenea cunoscătorul câmpului de activitate“. Cel ce confundă frânghia cu un șarpe nu are cunoaștere. Există diferite tipuri de corpuri și diferiți proprietari ai acestor corpuri. Întrucât fiecare suflet individual are propria capacitate individuală de a controla natura materială, există diferite feluri de corpuri. Dar Supremul este și El prezent în ele în calitate de stăpânitor. Cuvântul *ca* este semnificativ aici, deoarece indică numărul total de corpuri. Aceasta este opinia lui Śrīla Baladeva Vidyābhūṣaṇa. Kṛṣṇa este Suprasufletul prezent în fiecare și în toate corpurile alături de sufletul individual. Kṛṣṇa spune aici în mod explicit că Suprasufletul controlează atât câmpul de activitate, cât și pe beneficiarul său limitat.

TEXTUL 4

तत्क्षेत्रं यच्च यादृक्च यद्विकारि यतश्च यत् ।
स च यो यत्प्रभावश्च तत्समासेन मे शृणु ॥ ४ ॥

*tat kṣetram yac ca yādrk ca
yad-vikāri yataś ca yat
sa ca yo yat-prabhāvaś ca
tat samāsenā me śṛṇu*

tat—acest; *kṣetram*—câmp al activităților; *yat*—ce; *ca*—și; *yādrk*—cum este; *ca*—și; *yat*—care sunt; *vikāri*—schimbările; *yataḥ*—din care; *ca*—și; *yat*—ce; *saḥ*—el; *ca*—și; *yaḥ*—cine; *yat*—care; *prabhāvaḥ*—influență; *ca*—precum și; *tat*—aceasta; *samāsenā*—în rezumat; *me*—de la Mine; *śṛṇu*—află.

Acum, ascultă te rog descrierea Mea pe scurt a acestui câmp de activitate și a felului în care este el alcătuit, care îi sunt transformările, de

unde provine, cine este cunoscătorul câmpului de activități și care este influența sa.

COMENTARIU

Domnul descrie câmpul de activitate și pe cunoscătorul câmpului, potrivit pozițiilor lor constitutive. Trebuie să știm cum este alcătuit acest corp, materialele din care este făcut, sub controlul cui activează corpul, cum au loc schimbările sale, de unde vin aceste schimbări, care sunt cauzele, care sunt motivele, care este țelul final al sufletului individual și care este forma reală a sufletului individual. Trebuie de asemenea să cunoaștem deosebirea dintre sufletul viu individual și Suprasuflet, influențele lor diferite, potențialitățile lor etc. De fapt, trebuie doar să înțelegem această *Bhagavad-gītā* direct din descrierea dată de Suprema Personalitate a Divinității și toate aceste lucruri se vor lămuri. Dar trebuie să avem grijă să nu considerăm că Suprema Personalitate a Divinității din fiecare corp este una cu sufletul individual, *jīva*. Aceasta ar fi ca și cum ai pune semnul egalității între puternic și neputincios.

TEXTUL 5

ऋषिभिर्बहुधा गीतं छन्दोभिर्विविधैः पृथक् ।
ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव हेतुमद्भिर्विनिश्चितैः ॥ ५ ॥

*ṛṣhir bahudhā gītām
chandobhir vividhaiḥ pṛthak
brahma-sūtra-padaiś caiva
hetumadbhir viniścitaiḥ*

ṛṣibhiḥ—de către înțelepți; *bahudhā*—în multe feluri; *gītām*—descriș; *chandobhiḥ*—de către imnurile vedice; *vividhaiḥ*—diferite; *pṛthak*—în mod variat; *brahma-sūtra*—din *Vedānta*; *padaiḥ*—de către aforismele; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *hetu-madbhiḥ*—cu cauza și efectul; *viniścitaiḥ*—stabilite în mod cert.

Această cunoaștere a câmpului de activitate și a cunoscătorului activităților este descrisă de diverși înțelepți în diferite scrieri vedice. Ea este

prezentată în mod special în Vedānta-sūtra, împreună cu toate raționamentele privitoare la cauză și efect.

COMENTARIU

Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa, este cea mai înaltă autoritate în explicarea acestei cunoașteri. Totuși, așa cum se cuvine, savanții erudiți și autoritățile recunoscute aduc întotdeauna dovezi de la autoritățile precedente. Kṛṣṇa explică subiectul cel mai controversat, referitor la dualitatea și nondualitatea sufletului și Suprasufletului, prin referire la una dintre scripturi, *Vedānta-sūtra*, acceptată ca autoritate. Mai întâi El spune: „Aceasta corespunde părerii mai multor înțelepți“. În ce-i privește pe acești înțelepți, în afară de El Însuși, unul din acești mari înțelepți este Vyāsadeva (autorul *Vedānta-sūtrei*), iar în *Vedānta-sūtra* dualitatea este explicată în mod perfect. Iar tatăl lui Vyāsadeva, Parāśara, este și el un mare înțelept și scrie în cărțile sale cu subiect religios *aham tvam ca tathānye...* „Noi — tu, eu și celelalte entități vii — suntem cu toții transcendenți, deși ne aflăm în corpuri materiale. Acum am căzut sub influența celor trei moduri ale naturii materiale, conform cu diferitele noastre feluri de *karma*. Ca atare, unii sunt situați la niveluri mai înalte, iar alții se situează în natura inferioară. Natura superioară și natura inferioară există datorită ignoranței și se manifestă într-un număr infinit de entități vii. Dar Suprasufletul care este infailibil nu este contaminat de cele trei moduri ale naturii și este transcendent.“ La fel și în *Vedele* originare se face distincție între suflet, Suprasuflet și corp, mai ales în *Kaṭha Upaniṣad*. Există o mulțime de mari înțelepți care au explicat acest lucru, iar Parāśara este considerat a fi cel mai important dintre aceștia.

Cuvântul *chandobhiḥ* se referă la diferitele scrieri vedice. De exemplu, *Taittirīya Upaniṣad*, care este o ramură a *Yajur Vedei*, descrie natura, entitatea vie și Suprema Personalitate a Divinității.

Așa cum s-a arătat anterior, *kṣetra* este câmpul de activitate, și există două feluri de *kṣetra-jña*: entitatea vie individuală și entitatea vie supremă. Așa cum se afirmă în *Taittirīya Upaniṣad* (2.9), *brahma pucchari pratiṣṭhā*. Există o manifestare a energiei Domnului Suprem numită *anna-maya*, dependența de hrană pentru existență. Aceasta este o realizare de tip materialist a Supremului. Apoi, în *prāṇa-maya*, după realizarea Adevărului Absolut Suprem în hrană, se poate realiza Adevărul Absolut în simptomele de viață sau formele vii. În *jñāna-maya*, realizarea se extinde dincolo de semnele de viață, până în punctul gândirii, simțirii și voinței. Apoi urmează realizarea Brahman

numită *vijñāna-maya*, în care mintea și semnele de viață ale entității vii sunt deosebite de entitatea vie în sine. Stadiul următor, care este și cel suprem, este *ānanda-maya*, realizarea stării de deplină beatitudine. Astfel, există cinci stadii de realizare Brahman, numite *brahma puccham*. Dintre acestea, primele trei—*anna-maya*, *prāṇa-maya* și *jñāna-maya*—implică câmpurile de activitate ale entităților vii. Transcendent față de toate aceste câmpuri de activitate este Domnul Suprem, care este numit *ānanda-maya*. De asemenea, și *Vedānta-sūtra* Îl descrie pe Cel Suprem cu cuvintele *ānanda-mayo 'bhyāsāt*: Suprema Personalitate a Divinității este prin natura Sa plină de bucurie. Pentru a se bucura de beatitudinea Sa transcendentă, El se extinde în *vijñāna-maya*, *prāṇa-maya*, *jñāna-maya* și *anna-maya*. În câmpul activităților, entitatea vie este considerată a fi cea care se bucură, iar *ānanda-maya* este diferit de ea. Aceasta înseamnă că dacă entitatea vie hotărăște să guste desfătarea reuniunii cu *ānanda-maya*, atunci ea devine perfectă. Aceasta este imaginea reală a Domnului Suprem în calitate de suprem cunoscător al câmpului, a entității vii în calitate de cunoscător subordonat și a naturii câmpului de activitate. Acest adevăr trebuie căutat în *Vedānta-sūtra* sau *Brahma-sūtra*.

Aici se menționează faptul că codificările din *Brahma-sūtra* sunt foarte bine aranjate, în funcție de cauză și efect. Unele *sūtra* sau aforisme sunt *na vidyad āsruteḥ* (2.3.2), *nātmā śruteḥ* (2.3.18) și *parāt tu tac-chruteḥ* (2.3.40). Primul aforism indică câmpul de activitate, al doilea indică entitatea vie, iar al treilea Îl indică pe Cel Suprem, Cel ce este *summum bonum* între toate manifestările diferitelor entități.

TEXTELE 6 - 7

महाभूतान्यहङ्कारो बुद्धिरव्यक्तमेव च ।
इन्द्रियाणि दशैकं च पञ्च चेन्द्रियगोचराः ॥ ६ ॥

इच्छा द्वेषः सुखं दुःखं सङ्घातश्चेतना धृतिः ।
एतत्क्षेत्रं समासेन सविकारमुदाहृतम् ॥ ७ ॥

*mahā-bhūtāny ahaṅkāro
buddhir avyaktam eva ca
indriyāṇi daśaikam ca
pañca cendriya-gocarāḥ*

*icchā dveṣaḥ sukhaṁ duḥkhaṁ
saṅghātaś cetanā dhṛtiḥ
etat kṣetram samāsenā
sa-vikāram udāhṛtam*

mahā-bhūtāni—marile elemente; *ahaṅkāraḥ*—falsul ego; *buddhiḥ*—inteligența; *avyaktam*—cel nemanifestat; *eva*—desigur; *ca*—precum și; *indriyāṇi*—simțurile; *daśa-ekam*—unsprezece; *ca*—și; *pañca*—cinci; *ca*—și; *indriyago-carāḥ*—obiectele simțurilor; *icchā*—dorința; *dveṣaḥ*—ura; *sukham*—fericirea; *duḥkham*—durerea; *saṅghātaḥ*—însumarea; *cetanā*—semnele vieții; *dhṛtiḥ*—convingerea; *etat*—toate acestea; *kṣetram*—câmpul de activitate; *samāsenā*—pe scurt; *sa-vikāram*—cu interacțiuni; *udāhṛtam*—exemplificat.

Cele cinci mari elemente, falsul ego, inteligența, cel nemanifestat, cele zece simțuri și mintea, cele cinci obiecte ale simțurilor, dorința, ura, fericirea, nefericirea, totalul, simptomele de viață și convingerile—toate acestea sunt considerate, în rezumat, a fi câmpul de activități și interacțiunile sale.

COMENTARIU

Din toate afirmațiile autorizate ale marilor înțelepți, din imnurile vedice și din aforismele din *Vedānta-sūtra* se pot înțelege componentele acestei lumi în felul următor. În primul rând există cele cinci elemente principale (*mahā-bhūta*)—pământul, apa, focul, aerul și eterul. Apoi există falsul ego, inteligența și stadiul nemanifestat al celor trei moduri ale naturii. Există apoi cinci organe de simț pentru a obține cunoașterea: ochii, urechile, nasul, limba și pielea. Există apoi cinci organe de simț pentru acțiune: vocea, picioarele, mâinile, anusul și organele genitale. Deasupra simțurilor se află mintea, care este plasată înăuntru și de aceea poate fi numită simțul intern. Deci incluzând mintea, există în total unsprezece simțuri. Mai există apoi cinci obiecte ale simțurilor: mirosul, gustul, forma, tactilul și sunetul. Totalitatea acestor douăzeci și patru de elemente se numește câmp de activitate. Cel ce studiază în mod analitic aceste douăzeci și patru de subiecte poate să înțeleagă foarte bine câmpul de activitate. Mai există apoi dorința, ura, fericirea și durerea, care sunt interacțiuni, reprezentări ale celor cinci elemente majore din corpul fizic. Semnele de viață, reprezentate de conștiință și convingeri, sunt manifes-

tări ale corpului subtil—mintea, egoul și inteligența. Aceste elemente subtile sunt incluse în câmpul de activitate.

Cele cinci elemente majore sunt o reprezentare grosieră a falsului ego, reprezentând la rândul lor stadiul prim al falsului ego, tehnic numit concepție materialistă sau *tāmasa-buddhi*, inteligența aflată în ignoranță. Mergând apoi mai departe, această inteligență reprezintă stadiul nemanifestat al celor trei moduri ale naturii materiale. Tendințele naturii materiale nemanifestate poartă numele de *pradhāna*.

Cel ce dorește să cunoască cele douăzeci și patru de elemente în detaliu, împreună cu interacțiunile lor, trebuie să studieze filosofia mai amănunțit. În *Bhagavad-gītā* se dă doar un rezumat al acestor subiecte.

Corpul este reprezentarea tuturor acestor factori, iar corpul suferă anumite transformări, care sunt în număr de șase: corpul se naște, crește, se reproduce, apoi intră în declin și în final dispăre. Deci câmpul este un lucru material trecător. Totuși *kṣetra-jña*, cunoscătorul câmpului și proprietarul lui, este diferit.

TEXTELE 8-12

अमानित्वमदम्भित्वमहिंसा क्षान्तिरार्जवम् ।
आचार्योपासनं शौचं स्थैर्यमात्मविनिग्रहः ॥ ८ ॥

इन्द्रियार्थेषु वैराग्यमनहङ्कार एव च ।
जन्ममृत्युजराव्याधिदुःखदोषानुदर्शनम् ॥ ९ ॥

असक्तिरनभिष्वङ्गः पुत्रदारगृहादिषु ।
नित्यं च समचित्तत्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु ॥ १० ॥

मयि चानन्ययोगेन भक्तिरव्यभिचारिणी ।
विविक्तदेशसेवित्वमरतिर्जनसंसदि ॥ ११ ॥

अध्यात्मज्ञाननित्यत्वं तत्त्वज्ञानार्थदर्शनम् ।
एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तमज्ञानं यदतोऽन्यथा ॥ १२ ॥

*amānitvam adambhitvam
ahimsā kṣāntir ārjavam*

*ācāryopāsanam śaucam
sthairyam ātma-vinigrahaḥ*

*indriyārtheṣu vairāgyam
anahaṅkāra eva ca
janma-mṛtyu-jarā-vyādhi-
duḥkha-doṣānudarsanam*

*asaktir anabhiṣvaṅgaḥ
putra-dāra-grhādiṣu
nityam ca sama-cittatvam
iṣṭāniṣṭopapattiṣu*

*mayi cānanya-yogena
bhaktir avyabhicāriṇī
vivikta-deśa-sevitvam
aratir jana-saṁsadi*

*adhyātma-jñāna-nityatvam
tattva-jñānārtha-darśanam
etaḥ jñānam iti proktam
ajñānani yad ato 'nyathā*

amānitvam—umilința; *adambhitvam*—lipsa de orgoliu; *ahimsā*—nonvio-
lența; *kṣāntiḥ*—toleranța; *ārjavam*—simplitatea; *ācārya-upāsanam*—apro-
pierea de un maestru veritabil; *śaucam*—curățenia; *sthairyam*—statornicia;
ātma-vinigrahaḥ—stăpânirea de sine; *indriya-artheṣu*—în ceea ce privește
simțurile; *vairāgyam*—renunțarea; *anahaṅkāraḥ*—lipsa falsului ego; *eva*—
desigur; *ca*—precum și; *janma*—nașterii; *mṛtyu*—morții; *jarā*—bătrâne-
ții; *vyādhi*—și bolii; *duḥkha*—a suferinței; *doṣa*—greșeală; *anudarsanam*—
observarea; *asaktiḥ*—lipsa de atașament; *anabhiṣvaṅgaḥ*—nepăstrând legă-
tura cu; *putra*—fiul; *dāra*—soția; *grha-ādiṣu*—căminul etc.; *nityam*—per-
manent; *ca*—și de asemenea; *sama-cittatvam*—echilibru; *iṣṭa*—ceea ce este
de dorit; *aniṣṭa*—și de nedorit; *upapattiṣu*—obținând; *mayi*—la Mine; *ca*—
și; *ananya-yogena*—prin slujire cu devoțiune neprihănită; *bhaktiḥ*—devoțiu-
ne; *avyabhicāriṇī*—fără nici o întrerupere; *vivikta*—în singuratice; *deśa*—
locuri; *sevitvam*—aspirând; *aratiḥ*—a fi fără atașament; *jana-saṁsadi*—față
de oameni în general; *adhyātma*—aparținând sinelui; *jñāna*—în cunoaștere;

nityatvam—permanentă; *tattva-jñāna*—cunoașterii adevărului; *artha*—față de obiectul; *darśanam*—filosofie; *etat*—toate acestea; *jñānam*—cunoașterea; *iti*—astfel; *proktam*—sunt declarate; *ajñānam*—ignoranță; *yat*—ceea ce; *ataḥ*—de acestea; *anyathā*—diferit.

Umilința, lipsa de mândrie, nonviolența, toleranța, simplitatea, apropierea de un maestru spiritual autentic, curățenia, statornicia, stăpânirea de sine, renunțarea la obiectele satisfacerii simțurilor, absența falsului ego, perceperea răului nașterii, morții, bătrâneții și bolii, detașarea, eliberarea de legăturile cu copii, soție, casă și celelalte, mintea echilibrată în orice împrejurare, fie plăcută, fie neplăcută, devoțiunea constantă și pură față de Mine, năzuința de a trăi într-un loc solitar, detașarea de masa generală de oameni, acceptarea importanței realizării de sine și cercetarea filosofică pentru aflarea Adevărului Absolut—toate acestea Eu le declar a fi cunoaștere, iar orice altceva în afară de ele este ignoranță.

COMENTARIU

Acest proces al cunoașterii este înțeles uneori în mod greșit de către oamenii cu inteligență limitată ca fiind produs de interacțiunea elementelor câmpului de activitate, dar de fapt acesta este procesul real al cunoașterii. Dacă omul acceptă acest proces, atunci există posibilitatea apropierii de Adevărul Absolut. Nu este vorba de interacțiunea celor douăzeci și patru de elemente, descrisă anterior, ci de adevăratul mijloc de ieșire din capcana acestor elemente. Sufletul întrupat este captivat de către corp, care este un înveliș alcătuit din cele douăzeci și patru de elemente, iar procesul cunoașterii așa cum este descris aici este mijlocul de a ieși afară din el. Dintre toate descrierile procesului de cunoaștere, lucrul cel mai important este descris în primul vers din textul al unsprezecelea. *Mayi cānanya-yogena bhaktir avyabhicāriṇī*: procesul cunoașterii sfârșește în slujirea cu devoțiune pură a Domnului. Astfel, pentru cel ce nu se apropie sau nu este în stare să se apropie de slujirea transcendentă a Domnului, ceilalți nouăsprezece factori nu au nici o valoare. Dar în cazul celui ce se dedică slujirii cu devoțiune în deplină conștiință de Kṛșṇa, ceilalți nouăsprezece factori se dezvoltă automat înăuntrul său. Așa cum se afirmă în *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.18.12), *yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā sarvair guṇais tatra samāsate surāḥ*. Toate însușirile bune ale cunoașterii se dezvoltă în cel ce

a atins stadiul slujirii cu devoțiune. Principiul acceptării unui maestru spiritual, menționat în versetul opt, este esențial. Chiar și pentru cel ce se dedică slujirii cu devoțiune, acesta este lucrul cel mai important. Viața transcendentă începe atunci când omul acceptă un maestru spiritual autentic. Suprema Personalitate a Divinității, Śrī Kṛṣṇa, afirmă în mod clar că acest proces al cunoașterii este adevărata cale. Orice altă speculație ce se abate de la această cale este lipsită de sens.

În ce privește cunoașterea menționată aici, componentele sale pot fi analizate în felul următor. Umilința înseamnă că omul nu trebuie să alerge după satisfacția de a fi onorat de alții. Concepția materială asupra vieții ne face foarte dornici de a primi onoruri din partea celorlalți, dar din punctul de vedere al omului care a obținut cunoașterea perfectă — care știe că nu este una cu corpul său — atât onoarea cât și dezonoarea ce țin de acest corp nu sunt bune de nimic. Omul nu trebuie să tânjească după această amăgire materială. Oamenii sunt foarte avizi să ajungă renumiți pentru credința lor și, în consecință, uneori se întâmplă ca cineva, care nu înțelege principiile religiei, să intre într-un anumit grup care de fapt nu urmează principiile religiei, dorind apoi să se proclame pe sine însuși ca îndrumător religios. În ce privește adevărata înaintare în știința spirituală, omul trebuie să se poată verifica, pentru a vedea cât de mult a progresat. El poate face acest lucru prin factorii menționați aici.

În general, se consideră că nonviolența înseamnă a nu ucide sau vătăma corpul, dar de fapt nonviolența înseamnă a nu provoca altora suferință. Oamenii sunt de obicei atrași prin ignoranță în capcana concepției materiale asupra vieții, îndurând neconținut suferințele materiale. Deci, până ce nu îi ridicăm pe oameni la cunoașterea spirituală, practicăm violența. Omul trebuie să facă tot ce poate pentru a răspândi cunoașterea reală printre oameni, astfel încât aceștia să poată fi iluminați și să părăsească legăturile materiale. Aceasta este nonviolența.

Toleranța înseamnă că omul trebuie să fie pregătit să îndure insulta și disprețul altora. Cel ce a pornit pe calea cunoașterii spirituale va întâlni multe insulte și mult dispreț din partea altora. Acest lucru se întâmplă pentru că astfel este alcătuită natura materială. Chiar un copil ca Prahlāda, care la vârsta de numai cinci ani se angajase în cultivarea cunoașterii spirituale, s-a aflat în primejdie atunci când tatăl său s-a opus devoțiunii sale. Tatăl său a încercat de mai multe ori să-lucidă, dar Prahlāda l-a tolerat. Deci pot apărea o mulțime de impedimente în calea înaintării în cunoașterea spirituală, dar trebuie să fim toleranți și să continuăm să progresăm cu multă hotărâre.

Simplitatea înseamnă a fi atât de sincer și direct încât să poți, fără prea multe ocolișuri, să dezvălui purul adevăr chiar față de un potrivnic. În ce privește acceptarea unui maestru spiritual, acest lucru este esențial, căci fără îndrumarea unui maestru spiritual autentic omul nu poate progresa în știința spirituală. Trebuie să ne apropiem de maestrul spiritual cu umilință și să-i dăruim toată slujirea noastră, astfel încât el să binevoiască să-i acorde discipolului binecuvântările sale. Întrucât un maestru spiritual autentic este reprezentantul lui Kṛṣṇa, dacă el îi acordă discipolului o oarecare binecuvântare, aceasta îl va face pe discipol să progreseze imediat, fără ca să urmeze principiile reglatoare, sau aceste principii vor fi mai ușor de practicat pentru cel ce și-a slujit maestrul spiritual fără nici o reținere.

Curățenia este esențială pentru a face progrese în viața spirituală. Există două feluri de curățenie, exterioară și interioară. Curățenia exterioară înseamnă îmbăierea, însă pentru a obține curățenia interioară trebuie să ne gândim întotdeauna la Kṛṣṇa și să cântăm Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Acest proces curăță praful adunat în minte de *karma* trecută.

Statornicia înseamnă că omul trebuie să fie foarte hotărât să facă progrese în viața spirituală. Fără această hotărâre nu se poate face nici un progres vizibil. Stăpânirea de sine înseamnă că omul nu trebuie să accepte nimic din ceea ce este în detrimentul înaintării pe calea spirituală. Trebuie să ne obișnuim cu acest lucru și să respingem orice este contrar căii progresului spiritual. Aceasta este adevărata renunțare. Simțurile sunt atât de puternice, încât sunt întotdeauna dornice de desfătare. Nu trebuie să ne conformăm acestor cerințe, care nu sunt necesare. Simțurile trebuie satisfăcute numai pentru a păstra corpul în bună stare, astfel încât omul să-și poată îndeplini datoria de a înainta în viața spirituală. Simțul cel mai important și cel mai greu de stăpânit este cel al limbii. Cel ce-și poate stăpâni limba, are toate șansele să-și stăpânească și celelalte simțuri. Funcția limbii este aceea de a gusta și de a articula sunetele. De aceea, printr-o disciplină sistematică, limba trebuie să fie mereu angajată în gustarea resturilor din hrana oferită lui Kṛṣṇa și în a cânta Hare Kṛṣṇa. În ce privește ochii, nu trebuie să li se îngăduie să privească nimic altceva în afară de încântătoarea formă a lui Kṛṣṇa. În acest fel ochii vor fi ținute sub control. În mod similar, urechile trebuie să fie ocupate cu ascultarea celor referitoare la Kṛṣṇa iar nasul să fie ocupat cu mirosirea florilor oferite lui Kṛṣṇa. Acesta este procesul slujirii cu devoțiune și de aici se poate înțelege că *Bhagavad-gītā* expune doar știința slujirii cu devoțiune. Slujirea cu devoțiune este principalul și singurul său obiectiv. Cei lipsiți de inteligență

care comentează *Bhagavad-gīta* încearcă să abată mintea cititorului către alte subiecte, dar nu există un alt subiect în *Bhagavad-gīta* în afară de slujirea cu devoțiune.

Falsul ego înseamnă să accepți corpul ca fiind propriul sine. Când omul înțelege că el nu este una cu corpul său și că este un suflet spiritual, ajunge la adevăratul său ego. Egoul există. Cel condamnat este falsul ego, nu egoul real. În scrierile vedice (*Brhad-āranyaka Upaniṣad* 1.4.10) se spune *aham brahmāsmi*: eu sunt Brahman, eu sunt spirit. Acest „eu sunt“, simțământul sinelui, există chiar și în stadiul când s-a atins eliberarea prin realizarea de sine. Acest simț al lui „eu sunt“ este egoul, dar când sensul de „eu sunt“ este aplicat acestui fals corp, el devine un fals ego. Când simțământul sinelui este aplicat realității, el este adevăratul ego. Există unii filosofi care spun că trebuie să renunțăm cu totul la egoul nostru, dar nu putem să renunțăm la acest ego, căci ego înseamnă identitate. Desigur că trebuie să renunțăm la falsa identificare cu corpul.

Omul trebuie să înțeleagă suferința acceptării nașterii, bătrâneții, bolii și morții. Nașterea este descrisă în diferite scrieri vedice. În *Śrīmad-Bhāgavatam*, lumea celui nenăscut, viața pruncului în pântecul mamei, suferințele sale etc., sunt descrise în mod foarte sugestiv. La fel și în clipa morții există tot felul de suferințe, descrise și ele în scripturile autorizate. Aceste lucruri trebuie discutate. În ce privește boala și bătrânețea, fiecare le cunoaște din experiența sa directă. Nimeni nu dorește să fie bolnav și nimeni nu dorește să îmbătrânească, dar aceste lucruri nu pot fi evitate. Până când nu vom dobândi o concepție pesimistă asupra vieții materiale, luând în considerare suferințele nașterii, bătrâneții, bolii și morții, nu vom avea impulsul care să ne facă să avansăm în viața spirituală.

Referitor la detașarea față de copii, soție și cămin, aceasta nu înseamnă că nu trebuie să avem nici un sentiment față de aceștia, care sunt în mod firesc obiecte ale afecțiunii. Dar când ele nu sunt favorabile progresului spiritual, nu trebuie să ne atașăm de ele. Cea mai bună metodă de a face ca un cămin să devină plăcut este conștiința de Kṛṣṇa. Dacă un om se află cu totul în conștiința de Kṛṣṇa, el poate să-și facă un cămin fericit, căci acest proces al conștiinței de Kṛṣṇa este foarte ușor. Trebuie doar să cântăm Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, să acceptăm resturile din hrana oferită lui Kṛṣṇa, să discutăm din cărți precum *Bhagavad-gīta* și *Śrīmad-Bhāgavatam* și să ne angajăm în adorarea Divinității în templu. Aceste patru lucruri ne vor face fericiți. În același mod trebuie să ne educăm și membrii familiei. Ei pot să se așeze dimineața și seara

pentru a cânta împreună Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Cel ce poate să-și modeleze viața de familie în acest mod, pentru a dezvolta conștiința de Kṛṣṇa urmând aceste patru principii, nu mai are nevoie să treacă de la viața de familie la viața de renunțare. Dar dacă viața de familie nu este prielnică, nefiind favorabilă progresului spiritual, atunci ea trebuie să fie abandonată. Omul trebuie să sacrifice totul pentru a-L realiza sau a-L sluji pe Kṛṣṇa, întocmai cum a făcut Arjuna. Arjuna nu dorea să-și ucidă membrii familiei, dar când și-a dat seama că membrii familiei sale îi erau obstacole în calea realizării de Kṛṣṇa, a acceptat îndrumările lui Kṛṣṇa, luptând și ucigându-i. În orice caz, omul trebuie să fie detașat de fericirea și necazurile vieții de familie, căci în această lume omul nu poate niciodată să fie pe deplin fericit sau cu totul nenorocit.

Fericirea și nefericirea sunt factorii ce însoțesc mereu viața materială. Omul trebuie să învețe să îndure, așa cum ne sfătuiește *Bhagavad-gītā*. Bucuriile și necazurile vin și se duc, fără să le putem opri; de aceea trebuie să ne detașăm de modul materialist de viață și să ne regăsim automat echilibrul în ambele situații. În general, atunci când obținem un lucru dorit suntem foarte fericiți, iar când apare ceva nedorit suntem nefericiți. Dar dacă suntem cu adevărat situați la nivel spiritual, aceste lucruri nu ne vor mai tulbura. Pentru a atinge acest stadiu trebuie să practicăm slujirea cu devoțiune neîntreruptă. Slujirea cu devoțiune fără abatere față de Kṛṣṇa înseamnă angajarea în cele nouă procese ale slujirii cu devoțiune—cântatul, ascultatul, adorarea, închinarea etc.—așa cum sunt descrise în ultimul verset al capitoului al nouălea. Acesta este procesul ce trebuie urmat.

Firește că atunci când omul se dedică unui mod de viață spiritual, el nu mai dorește să se amestece cu oameni materialști, căci aceasta ar fi împotriva firii sale. În acest fel ne putem pune la încercare, observând cât suntem de înclinați să trăim într-un loc retras, lipsiți de o tovărășie nedorită. Desigur că un devot nu este atras de sporturi inutile, de cinema sau de funcțiuni sociale, căci el înțelege că toate acestea sunt doar pierdere de timp. Există mulți cercetători științifici și filosofi care studiază viața sexuală sau alte subiecte, dar conform cu *Bhagavad-gītā* aceste lucrări de cercetare și speculații filosofice nu au nici o valoare. Ele sunt mai mult sau mai puțin lipsite de sens. Conform cu *Bhagavad-gītā*, omul trebuie să folosească analiza filosofică pentru a cerceta natura sufletului. Cercetarea trebuie să aibă drept scop înțelegerea sinelui. Acest lucru este recomandat aici.

În ce privește realizarea de sine, se afirmă în mod clar aici că *bhakti-yoga* este calea cea mai practică. De îndată ce se pune problema devoțiunii, omul

trebuie să ia în considerare relația dintre Suprasuflet și sufletul individual. Sufletul individual nu poate fi una cu Suprasufletul, cel puțin nu în *bhakti*, concepția devoțională asupra vieții. Așa cum se arată în mod limpede aici, slujirea adusă de sufletul individual către Sufletul Suprem este eternă, *nityam*. Deci *bhakti* sau slujirea cu devoțiune este eternă. Această convingere filosofică trebuie să fie neclintită.

Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.11) explică acest lucru. *Vadanti tat tattva-vidas tattvaṁ yaj jñānam advayam*. „Cei ce cunosc în realitate Adevărul Absolut știu că Sinele se realizează în trei faze diferite, ca Brahman, Paramātmā și Bhagavān.“ Bhagavān este culminarea realizării Adevărului Absolut; de aceea omul trebuie să se ridice la nivelul acestei concepții asupra înțelegerii Supremei Personalități a Divinității și astfel să se angajeze în slujirea cu devoțiune a Domnului. Aceasta este perfecțiunea cunoașterii.

Începând cu practicarea umilinței și până la realizarea Adevărului Absolut, Personalitatea Absolută a Divinității, acest proces este exact ca o scară ce începe de la parter și duce până la ultimul etaj. Pe această scară se află o mulțime de oameni care au ajuns la primul, la al doilea sau la al treilea etaj, dar până ce omul nu ajunge la ultimul etaj, care este înțelegerea lui Kṛṣṇa, el se află încă într-un stadiu inferior de cunoaștere. Cel ce dorește să se ia la întrecere cu Dumnezeu și în același timp să avanseze în cunoașterea spirituală, va ajunge să fie frustrat. Aici se afirmă în mod clar că fără umilință nu este posibilă o înțelegere adevărată. A te crede pe tine însuși Dumnezeu este cea mai mare îngâmfare. Deși entitatea vie este mereu lovită de legile neîndurătoare ale naturii materiale, ea continuă totuși să gândească „eu sunt Dumnezeu“, datorită ignoranței. Deci începutul cunoașterii este *amānitva*, umilința. Omul trebuie să fie umil și să știe că este supus Domnului Suprem. Revoltându-se împotriva Domnului Suprem, el ajunge să fie supus naturii materiale. Trebuie deci să cunoaștem acest adevăr și să fim convingiți de el.

TEXTUL 13

ज्ञेयं यत्तत्प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वामृतमश्नुते ।
अनादि मत्परं ब्रह्म न सत्तन्नासदुच्यते ॥१३॥

*jñeyam yat tat pravakṣyāmi
yaj jñātvāmṛtam aśnute
anādi mat-param brahma
na sat tan nāsad ucyate*

jñeyam—de cunoscut; *yat*—ceea ce; *tat*—aceea; *pravakṣyāmi*—voi explica acum; *yat*—ceea ce; *jñātvā*—cunoscând; *amṛtam*—nectarul; *āsnute*—omul gustă; *anādi*—fără început; *mat-param*—subordonat Mie; *brahma*—spiritul; *na*—nici; *sat*—cauză; *tat*—acesta; *na*—nici; *asat*—efect; *ucyate*—se spune că este.

Acum am să-ți explic ceea ce poate fi cunoscut, prin a cărei cunoaștere vei gusta eternitatea. Brahman, spiritul, fără de început și subordonat Mie, se întinde dincolo de cauza și efectul acestei lumi materiale.

COMENTARIU

Domnul a explicat câmpul de activitate și cunoscătorul câmpului. De asemenea, El a explicat și procesul de cunoaștere a cunoscătorului câmpului de activitate. Acum El începe să explice obiectul cunoașterii, începând cu sufletul și continuând cu Suprasufletul. Prin cunoașterea cunoscătorului, deci a sufletului și Suprasufletului, omul poate gusta nectarul vieții. Așa cum s-a explicat în capitoul al doilea, entitatea vie este eternă. Acest lucru este confirmat din nou aici. Nu există o dată anume la care să se fi născut acest *jīva* și nimeni nu poate desluși istoricul manifestării lui *jīvātmā* din Domnul Suprem. De aceea el este fără de început. Scrierile vedice confirmă acest lucru: *na jāyate mriyate vā vipaścit* (*Kaṭha Upaniṣad* 1.2.18). Cunoscătorul corpului nu se naște și nu moare niciodată și este plin de cunoaștere.

Domnul Suprem ca și Suprasuflet este de asemenea descris în scrierile vedice (*Śvetāśvatara Upaniṣad* 6.16) ca fiind *pradhāna-kṣetrajña-patir guṇeśaḥ*, cunoscătorul suprem al corpului și stăpânul celor trei moduri ale naturii materiale. În *smṛti* se spune *dāsa-bhūto harer eva nānyasvaiva kadācana*: entitățile vii se află veșnic în slujba Domnului Suprem. Acest fapt este confirmat și de Śrī Caitanya în învățăturile Sale. Deci descrierea lui Brahman menționată în acest verset este pusă în relație cu sufletul individual, iar când cuvântul Brahman este aplicat entității vii, trebuie să se înțeleagă că aceasta este *vijñāna-brahman*, în opoziție cu *ānanda-brahman*, care îl desemnează pe Supremul Brahman, Personalitatea Divinității.

TEXTUL 14

सर्वतः पाणिपादं तत्सर्वतोऽक्षिशिरोमुखम् ।
सर्वतः श्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति ॥१४॥

sarvataḥ pāṇi-pādam tat
sarvato 'kṣi-śiro-mukham
sarvataḥ śrutimal loke
sarvam āvr̥tya tiṣṭhati

sarvataḥ—pretutindeni; *pāṇi*—mâini; *pādam*—picioare; *tat*—acesta; *sarvataḥ*—pretutindeni; *akṣi*—ochi; *śiraḥ*—capete; *mukham*—fețe; *sarvataḥ*—pretutindeni; *śruti-mat*—având urechi; *loke*—în lume; *sarvam*—totul; *āvr̥tya*—acoperind; *tiṣṭhati*—există.

Pretutindeni se află mâinile și picioarele Sale, ochii, capetele și fețele Sale și El are urechi pretutindeni. În felul acesta există Suprasufletul, care pătrunde totul.

COMENTARIU

Așa cum soarele își răspândește razele fără vreo limitare, tot așa există și Suprasufletul sau Suprema Personalitate a Divinității. El există în forma Sa atotpătrunzătoare, iar în El există toate entitățile vii individuale, începând de la primul mare învățător, Brahmā, până la micile furnici. Există nenumărate capete, picioare, mâini și ochi, și nenumărate entități vii. Toate există în și prin Suprasuflet. De aceea Suprasufletul este atotpătrunzător. Însă sufletul individual nu poate susține că mâinile, picioarele și ochii săi se află pretutindeni. Acest lucru nu este posibil. Dacă el crede că, aflându-se sub influența ignoranței, nu este conștient de faptul că mâinile și picioarele sale sunt răspândite peste tot, însă atunci când va atinge cunoașterea reală va ajunge la acest stadiu, gândirea sa este contradictorie. Aceasta înseamnă că sufletul individual, ajungând să fie condiționat de către natura materială, nu este suprem. Supremul este diferit de sufletul individual. Domnul Suprem Își poate întinde mâna în mod nelimitat, dar sufletul individual nu o poate face. În *Bhagavad-gītā* Domnul spune că dacă cineva Îi oferă o floare, un fruct sau puțină apă, El primește aceste lucruri. Dacă Domnul se află foarte departe, atunci cum poate să primească aceste lucruri? Aceasta este omnipotența Domnului: chiar dacă se află în sălașul Său, foarte departe de pământ, El poate să-și întindă mâna pentru a primi ceea ce I se oferă. Aceasta este puterea Sa. În *Brahma-samhitā* (5.37) se spune *goloka eva nivasaty akhilātma-bhūtaḥ*: deși rămâne mereu angajat în petrecerile Sale de pe planeta Sa spirituală, El este atotpă-

trunzător. Sufletul individual nu poate pretinde că este atotpătrunzător. Deci acest verset descrie Sufletul Suprem, Personalitatea Divinității, și nu sufletul individual.

TEXTUL 15

सर्वेन्द्रियगुणाभासं सर्वेन्द्रियविवर्जितम् ।
असक्तं सर्वभृच्चैव निर्गुणं गुणभोक्तृ च ॥१५॥

*sarvendriya-guṇābhāsam
sarvendriya-vivarjitam
asaktam sarva-bhṛc caiva
nirguṇam guṇa-bhoktṛ ca*

sarva—al tuturor; *indriya*—simțurilor; *guṇa*—al calităților; *ābhāsam*—sursa originară; *sarva*—toate; *indriya*—simțurile; *vivarjitam*—lipsit de; *asaktam*—fără atașament; *sarva-bhṛt*—susținătorul tuturor; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *nirguṇam*—fără modurile materiale; *guṇa-bhoktṛ*—stăpânul peste *guṇa*; *ca*—de asemenea.

Suprasufletul este sursa originară a tuturor simțurilor, deși El este fără simțuri. El nu este atașat, deși este menținătorul tuturor ființelor vii. El transcende modurile naturii și în același timp este stăpânul tuturor modurilor naturii materiale.

COMENTARIU

Deși Domnul Suprem este sursa tuturor simțurilor entităților vii, El nu are simțuri materiale la fel ca acestea. De fapt, și sufletele individuale au simțuri spirituale, dar în viața condiționată ele sunt acoperite de elementele materiale și de aceea activitatea simțurilor se înfățișează prin intermediul materiei. Dar simțurile Domnului Suprem nu sunt acoperite astfel. Simțurile Sale sunt transcendente și de aceea sunt numite *nirguṇa*. *Guṇa* se referă la modurile materiale, dar simțurile Sale nu sunt acoperite de materie. Trebuie să înțelegem că simțurile Sale nu sunt întocmai ca ale noastre. Deși este sursa tuturor activităților senzoriale, El are propriile Sale simțuri transcendente, care sunt necontaminate. Acest lucru este foarte frumos explicat în *Śvetāśvatara*

Upanișad (3.19) în versetul *apāṇi-pādo-javano grahītā*. Suprema Personalitate a Divinității nu are mâini contaminate de materie, dar are propriile Sale mâini și primește orice sacrificiu I se oferă Lui. Aceasta este deosebirea între sufletul condiționat și Suprasuflet. El nu are ochi materiali, dar are proprii Săi ochi— altfel cum ar putea vedea? El vede totul— trecut, prezent și viitor. El trăiește în inima ființei vii și știe ceea ce am făcut în trecut, ce facem acum și ce ne așteaptă în viitor. Acest lucru este de asemenea confirmat și în *Bhagavad-gītā*: El cunoaște totul, dar nimeni nu-L cunoaște pe El. Se spune că Domnul Suprem nu are picioare la fel ca noi, dar poate călători prin spațiu, pentru că El are picioare spirituale. Cu alte cuvinte, Domnul nu este impersonal; El are proprii Săi ochi, propriile picioare, mâini ș.a.m.d., și pentru că noi suntem părțile integrante ale Domnului Suprem, avem și noi aceste lucruri. Dar mâinile, picioarele, ochii și simțurile Sale nu sunt contaminate de natura materială.

Bhagavad-gītā confirmă faptul că atunci când Domnul apare, El apare așa cum este, prin puterea Sa internă. El nu este contaminat de energia materială, căci El este Domnul energiei materiale. Literatura vedică spune că întregul Său trup este spiritual. El are forma Sa eternă, numită *sac-cid-ānanda-vigraha*. El posedă toate opulențele. El este proprietarul tuturor bogățiilor și posesorul tuturor energiilor. El este cel mai inteligent și plin de cunoaștere. Acestea sunt câteva din trăsăturile Supremei Personalități a Divinității. El este susținătorul tuturor ființelor și martorul tuturor faptelor. Pe cât putem să ne dăm seama din scripturile vedice, Domnul Suprem este întotdeauna transcendent. Deși nu Îi vedem capul, brațele sau picioarele, El totuși le are, iar când ajungem să fim situați la nivel transcendent, putem să vedem chipul Domnului. Datorită simțurilor noastre contaminate de materie, noi nu putem vedea forma Sa. De aceea impersonaliștii care rămân încă contaminați de materie, nu pot să înțeleagă Personalitatea Divinității.

TEXTUL 16

बहिरन्तश्च भूतानामचरं चरमेव च ।
सूक्ष्मत्वात्तदविज्ञेयं दूरस्थं चान्तिके च तत् ॥१६॥

*bahir antaś ca bhūtānām
acaram caram eva ca
sūkṣmatvāt tad avijñeyam
dūra-stham cāntike ca tat*

bahih—în afară; *antaḥ*—înăuntru; *ca*—și; *bhūtānām*—tuturor entităților vii; *acaram*—nemișcătoare; *caram*—mișcătoare; *eva*—de asemenea; *ca*—și; *sūkṣmatvāt*—datorită subtilității; *tat*—acesta; *avijñeyam*—de necunoscut; *dūra-stham*—îndepărtat; *ca*—și; *antike*—aproape; *ca*—precum și; *tat*—acesta.

Adevărul Suprem există în afara și în interiorul tuturor ființelor vii, mișcătoare și nemișcătoare. Deoarece El este subtil, El este dincolo de puterea de a vedea sau de a cunoaște a simțurilor materiale. Deși este foarte departe, El este de asemenea aproape de toate.

COMENTARIU

Din scrierile vedice înțelegem că Nārāyaṇa, Persoana Supremă, sălășluiește atât în afara, cât și înăuntrul fiecărei entități vii. El este prezent atât în lumea spirituală, cât și în cea materială. Deși se află foarte departe, totuși El este alături de noi. Acestea sunt afirmațiile *Vedelor*: *Āsino dūram vrajati śayāno yāti sarvataḥ* (*Kaṭha Upaniṣad* 1.2.21). Și pentru că El rămâne neconținut angajat în beatitudinea transcendentă, noi nu putem să înțelegem felul în care El se bucură de desăvârșirea opulenței Sale. Cu simțurile noastre materiale noi nu putem percepe sau înțelege. De aceea în limbajul vedic se spune că mintea și simțurile noastre materiale sunt neputincioase în a-L înțelege pe El. Dar cel ce și-a purificat mintea și simțurile practicând conștiința de Kṛṣṇa în slujirea cu devoțiune poate să-L vadă pe El în mod permanent. În *Brahma-saṁhitā* se confirmă faptul că devotul care și-a dezvoltat dragostea față de Dumnezeuul Suprem, Îl poate vedea întotdeauna, fără întrerupere. Iar în *Bhagavad-gītā* se confirmă că El poate fi văzut și înțeles numai prin slujirea cu devoțiune. *Bhaktiā tv ananyayā śakyaḥ*.

TEXTUL 17

अविभक्तं च भूतेषु विभक्तमिव च स्थितम् ।
भूतभर्तृ च तज्ज्ञेयं ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च ॥१७॥

avibhaktam ca bhūteṣu
vibhaktam iva ca sthitam
bhūta-bhartṛ ca taj jñeyam
grasiṣṇu prabhaviṣṇu ca

avibhaktam—neîmpărțit; *ca*—și; *bhūteṣu*—în toate ființele; *vibhaktam*—divizat; *iva*—ca și cum; *ca*—de asemenea; *sthitam*—situat; *bhūta-bhartr*—susținătorul tuturor entităților vii; *ca*—și; *tat*—acesta; *jñeyam*—trebuie înțeles; *grasiṣṇu*—cel care devorează; *prabhaviṣṇu*—cel care dezvoltă; *ca*—precum și.

Deși Suprasufletul pare a fi divizat între toate ființele, El nu este niciodată divizat. El este situat ca unul. Deși El este menținătorul fiecărei entități vii, trebuie înțeles că El devorează și dezvoltă totul.

COMENTARIU

Domnul este situat în inima fiecăruia, în calitate de Suprasuflet. Oare aceasta înseamnă că El S-a împărțit? Nu. În realitate, El este unul singur. Acest lucru este exemplificat de către soare. Soarele este situat la locul său pe meridian, dar dacă cineva se deplasează pe o rază de cinci mii de mile de jur împrejur și întreabă „Unde este soarele?“, oricine îi va răspunde că acesta strălucește chiar deasupra capului său. Acest exemplu este dat în scrierile vedice tocmai pentru a arăta că deși este nedivizat, Sufletul Suprem se situează ca și cum ar fi divizat. Tot în scrierile vedice se mai spune că unicul Vișṇu este prezent pretutindeni prin omnipotența Sa, așa cum soarele se înfățișează în mai multe locuri, mai multor persoane. Domnul Suprem, deși este susținătorul oricărei entități vii, devorează totul în momentul anihilării universului. Acest lucru este confirmat în capitolul al unsprezecelea, atunci când Domnul spune că a venit să-i devoreze pe toți războinicii adunați la Kurukṣetra. De asemenea El menționează că și în forma timpului devorează. El este distrugătorul și ucigașul tuturor. În momentul creației El dezvoltă toate lucrurile din starea lor originală, iar la vremea anihilării El devorează aceste creații. Imnurile vedice confirmă faptul că El este originea tuturor entităților vii și locul lor de repaos. După creație, totul este sprijinit de atotputernicia Sa, iar după anihilare toate se reîntorc spre a-și găsi repaosul în El. Aceste lucruri sunt confirmate de imnurile vedice. *Yato vā imāni bhūtāni jāyante yena jātāni jivanti yat prayanty abhisamviśanti tad brahma tad vijijñāśasva* (Taittirīya Upaniṣad 3.1).

TEXTUL 18

ज्योतिषामपि तज्ज्योतिस्तमसः परमुच्यते ।
ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञानगम्यं हृदि सर्वस्य विष्ठितम् ॥१८॥

*jyotiṣām api taj jyotis
tamaśaḥ param ucyate
jñānaṁ jñeyam jñāna-gamyam
hṛdi sarvasya viṣṭhitam*

jyotiṣām—în toate obiectele luminoase; *api*—de asemenea; *taj*—acesta; *jyotiḥ*—sursa luminii; *tamaśaḥ*—întunecime; *param*—dincolo de; *ucyate*—se spune; *jñānam*—cunoașterea; *jñeyam*—ceea ce este de cunoscut; *jñāna-gamyam*—cel de care trebuie să te apropii prin cunoaștere; *hṛdi*—în inima; *sarvasya*—fiecăruia; *viṣṭhitam*—situat.

El este sursa luminii în toate cele luminoase. El este dincolo de întunecimea materiei și este nemanifestat. El este cunoașterea, El este obiectul cunoașterii și tot El este țelul cunoașterii. El este situat în inima fiecăruia.

COMENTARIU

Suprasufletul, Suprema Personalitate a Divinității, este sursa luminii în toate obiectele luminoase, cum ar fi soarele, luna și stelele. În scrierile vedice aflăm că în împărăția spirituală nu este nevoie de soare sau lună, datorită prezenței strălucirii Domnului Suprem. În lumea materială acest *brahmajyoti*, strălucirea spirituală a Domnului, este acoperită de *mahat-tattva*, elementele materiale; de aceea, în lumea materială avem nevoie de ajutorul soarelui, lunii, electricității etc. pentru a obține lumina. Dar în lumea spirituală nu este nevoie de aceste lucruri. În scrierile vedice se spune clar că, datorită strălucirii luminii Sale, totul este iluminat. Este deci limpede că locul Său nu este în lumea materială. El este situat în lumea spirituală, care este foarte departe, în cerul spiritual. Acest lucru este de asemenea confirmat în *Vede. Āditya-varṇam tamaśaḥ parastāt (Śvetāśvatara Upaniṣad 3.8)*. El este întocmai precum soarele, veșnic luminos, dar este foarte departe, mult dincolo de întunericul acestei lumi materiale.

Cunoașterea Sa este transcendentă. Scrierile vedice confirmă faptul că Brahman este cunoaștere transcendentă sub formă concentrată. Cunoașterea celui dornic să ajungă în acea lume spirituală este dată de Domnul Suprem care este situat în inima fiecăruia. Una dintre aceste *mantra* vedice (*Śvetāśvatara Up. 6.18*) spune: *taṁ ha devam ātma-buddhi-prakāśam mumukṣur vai śaraṇam*

aham prapadye. Cel ce dorește cu adevărat eliberarea trebuie să se predea Supremei Personalități a Divinității. În ce privește țelul cunoașterii ultime, acesta este de asemenea confirmat în scrierile vedice: *tam eva viditvāti mṛtyum eti*. „Doar cunoscându-L pe El putem trece dincolo de hotarele nașterii și morții“ (*Śvetāśvatara Up.* 3.8).

El este situat în inima fiecăruia, ca supremul care controlează. Cel Suprem are picioare și mâini răspândite pretutindeni, dar acest lucru nu poate fi spus despre sufletul individual. De aceea trebuie să admitem existența a doi cunoscători ai câmpului de activitate—sufletul individual și Suprasufletul. Mâinile și picioarele unui individ au o cuprindere limitată la un anumit loc, dar mâinile și picioarele lui Kṛṣṇa sunt răspândite pretutindeni. Acest lucru este confirmat în *Śvetāśvatara Upaniṣad* (3.17): *sarvasya prabhum īśānam sarvasya śaraṇam bṛhat*. Acest Suprasuflet, Suprema Personalitate a Divinității, este *prabhu* sau Domn al tuturor ființelor; prin urmare, El este refugiul ultim al tuturor entităților vii. Astfel, nu se poate nega faptul că Sufletul Suprem și sufletul individual sunt întotdeauna diferite.

TEXTUL 19

इति क्षेत्रं तथा ज्ञानं ज्ञेयं चोक्तं समासतः ।
मद्भक्त एतद्विज्ञाय मद्भावायोपपद्यते ॥१९॥

*iti kṣetram tathā jñānam
jñeyam coktam samāsataḥ
mad-bhakta etad vijñāya
mad-bhāvāyopapadyate*

iti—astfel; *kṣetram*—câmpul de activitate (corpul); *tathā*—precum și; *jñānam*—cunoașterea; *jñeyam*—ceea ce este de cunoscut; *ca*—și; *uktam*—descrise; *samāsataḥ*—pe scurt; *mat-bhaktaḥ*—devotul Meu; *etat*—toate acestea; *vijñāya*—după ce a înțeles; *mat-bhāvāya*—la natura Mea; *upapadyate*—ajunge.

Astfel câmpul de activități [corpul], cunoașterea și ceea ce poate fi cunoscut, au fost pe scurt descrise de Mine. Doar devoții Mei pot înțelege aceste lucruri pe deplin și astfel să atingă natura Mea.

COMENTARIU

Domnul a descris pe scurt corpul, cunoașterea și ceea ce trebuie cunoscut. Cunoașterea se referă la trei factori: cunoscătorul, ceea ce este de cunoscut și procesul cunoașterii. Acestea combinate poartă numele de *vijñāna* sau știința cunoașterii. Cunoașterea perfectă poate fi înțeleasă în mod direct de către devoții puri ai Domnului. Ceilalți nu sunt în stare să o înțeleagă. Moniștii spun că în stadiul ultim acești trei factori devin una, dar devoții nu acceptă acest lucru. Cunoașterea și dezvoltarea cunoașterii înseamnă a-ți înțelege propriul sine în conștiința de Kṛṣṇa. Noi suntem conduși de conștiința materială, dar de îndată ce ne transferăm întreaga conștiință către activitățile legate de Kṛṣṇa și realizăm că Kṛṣṇa este totul, atunci atingem cunoașterea reală. Cu alte cuvinte, cunoașterea nu este altceva decât stadiul preliminar al înțelegerii perfecte a slujirii cu devoțiune. Acest lucru va fi explicat cu claritate în capitolul al cincisprezecelea.

Deci, în rezumat, putem înțelege că versetele 6 și 7, începând de la *mahā-bhūtāni* și până la *cetanā dhṛtiḥ*, analizează elementele materiale și anumite manifestări ale semnelor vieții. Acestea se combină pentru a alcătui corpul sau câmpul de activitate. Iar versetele 8—12, de la *amānitvam* până la *tattva-jñānārtha-darśanam*, descriu procesul cunoașterii necesare înțelegerii ambelor tipuri de cunoscători ai câmpului de activitate, adică sufletul și Suprasufletul. Apoi versetele 13—18, începând de la *anādi mat-param* și până la *hṛdi sarvasya viṣṭhitam*, descriu sufletul și pe Domnul Suprem sau Suprasufletul.

Deci până aici au fost descrise aceste trei subiecte: câmpul de activitate (corpul), procesul cunoașterii, precum și sufletul împreună cu Suprasufletul. Aici se specifică faptul că numai devoții puri ai Domnului pot înțelege aceste trei subiecte în mod clar. Deci pentru acești devoți *Bhagavad-gītā* este pe deplin folositoare; ei sunt cei ce pot atinge țelul suprem, natura lui Kṛṣṇa, Domnul Suprem. Cu alte cuvinte, doar devoții și nu alții pot înțelege *Bhagavad-gītā* și să obțină din ea rezultatele dorite.

TEXTUL 20

प्रकृतिं पुरुषं चैव विद्ध्यनादी उभावपि ।
विकारांश्च गुणांश्चैव विद्धि प्रकृतिसम्भवान् ॥२०॥

*prakṛtiṁ puruṣam caiva
viddhy anādi ubhāv api*

*vikārāṁś ca guṇāṁś caiva
viddhi prakṛti-sambhavān*

prakṛtim—natura materială; *puruṣam*—entitățile vii; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *viddhi*—trebuie să știi; *anādī*—fără început; *ubhau*—amândouă; *api*—de asemenea; *vikārān*—transformările; *ca*—și; *guṇān*—cele trei moduri ale naturii; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *viddhi*—cunoaște; *prakṛti*—natura materială; *sambhavān*—produse de.

Natura materială și entitățile vii trebuie înțelese a fi fără de început. Transformările lor și modurile materiei sunt produsele naturii materiale.

COMENTARIU

Prin cunoașterea dată în acest capitol putem înțelege corpul (sau câmpul de activitate) și cunoscătorii corpului (sufletul și Suprasufletul). Corpul este câmpul de activitate și este alcătuit de natura materială. Sufletul individual care este întrupat și care beneficiază de activitățile corpului este *puruṣa* sau entitatea vie. Acesta este unul din cunoscători iar celălalt este Suprasufletul. Desigur că trebuie să înțelegem că atât Suprasufletul cât și entitatea individuală sunt diferitele manifestări ale Supremei Personalități a Divinității. Entitatea vie face parte din categoria energiilor Sale, iar Suprasufletul se află în categoria expansiunilor Sale personale.

Atât natura materială, cât și entitatea vie sunt eterne. Aceasta presupune faptul că ele au existat înaintea creației. Manifestarea materială provine din energia Domnului Suprem, la fel ca și entitățile vii, dar aceste entități vii țin de o energie superioară. Atât entitățile vii cât și natura materială au existat înainte de manifestarea acestui cosmos. Natura materială era absorbită în Suprema Personalitate a Divinității, Mahā-Viṣṇu, iar la momentul oportun ea a fost manifestată prin intermediul lui *mahat-tattva*. În mod similar și entitățile vii se află în El și pentru că ele sunt condiționate, se împotrivesc slujirii Domnului Suprem. Astfel, lor nu li se îngăduie să pătrundă în cerul spiritual. Dar odată cu apariția naturii materiale, acestor entități vii li se dă din nou șansa să acționeze în lumea materială și să se pregătească să intre în lumea spirituală. Acesta este misterul creației materiale. În realitate, entitatea vie este în mod originar parte spirituală integrantă a Domnului Suprem, dar

datorită naturii sale rebele, ajunge să fie condiționată înăuntrul naturii materiale. De fapt, nu are nici o importanță felul în care aceste entități vii sau entități superioare ale Domnului Suprem au ajuns în contact cu natura materială. Însă Suprema Personalitate a Divinității știe cum și de ce s-a produs acest fapt. În scripturi Domnul spune că aceia care sunt atrași de natura materială trudesec din greu pentru a-și duce existența. Dar din descrierile acestor câteva versete trebuie să fim încredințați că toate transformările și influențele naturii materiale prin intermediul celor trei moduri sunt și ele produse ale naturii materiale. Toate transformările, ca și varietatea entităților vii, se datorează corpului. În privința spiritului, toate entitățile vii au aceeași natură.

TEXTUL 21

कार्यकारणकर्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरुच्यते ।
पुरुषः सुखदुःखानां भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते ॥२१॥

*kārya-kāraṇa-kartṛtve
hetuḥ prakṛtir ucyate
puruṣaḥ sukha-duḥkhānām
bhokṛtve hetur ucyate*

kārya—a efectului; *kāraṇa*—și cauzei; *kartṛtve*—în ce privește crearea; *hetuḥ*—instrumentul; *prakṛtiḥ*—natura materială; *ucyate*—se spune că este; *puruṣaḥ*—entitatea vie; *sukha*—fericirii; *duḥkhānām*—și durerii; *bhokṛtve*—în desfătare; *hetuḥ*—instrument; *ucyate*—se spune că este.

Se spune că natura este cauza tuturor cauzelor și efectelor materiale, în timp ce entitatea vie este cauza diferitelor suferințe și bucurii în această lume.

COMENTARIU

Diferitele manifestări ale corpului și simțurilor în rândul entităților vii se datorează naturii materiale. Există 8.400.000 de specii diferite de viață și aceste varietăți sunt creații ale naturii materiale. Ele apar din diferitele plăceri senzoriale ale entităților vii, care doresc să trăiască într-un tip sau altul de

corp. Trecând prin diferite corpuri, entitatea vie beneficiază de diferite tipuri de fericire și durere. Fericirea și durerea sa materială se datorează corpului său și nu ei însăși, așa cum este în sine. În starea ei originară, ea în mod sigur se bucură; de aceea, aceasta este starea sa reală. Datorită dorinței de a stăpâni asupra naturii materiale, ea se află în lumea materială. În lumea spirituală nu există așa ceva. Lumea spirituală este pură, dar în lumea materială fiecare se trudește din greu să obțină tot felul de plăceri pentru corp. Poate că este mai exact să afirmăm că acest corp este efectul simțurilor. Simțurile sunt instrumentele pentru satisfacerea dorinței. Ansamblul acestora—corpul și instrumentele senzoriale—este oferit de către natura materială și așa cum se va preciza în versetul următor, entitatea vie este binecuvântată sau osândită să primească condițiile care i se cuvin în funcție de dorințele și faptele sale trecute. În funcție de dorințele și faptele lor, ființele sunt plasate de către natura materială în diferite situații de viață. Ființa însăși este cauza obținerii de către ea a unor anumite situații în viață, împreună cu plăcerile și suferințele inerente acestora. Odată plasată într-un anumit tip de corp, ea ajunge sub stăpânirea naturii, căci corpul, fiind materie, acționează potrivit legilor naturii. În acel moment, entitatea vie nu are puterea de a schimba această lege. Să presupunem că o entitate oarecare este plasată în corpul unui câine. De îndată ce este pusă în corpul câinelui, ea trebuie să acționeze ca un câine. Ea nu poate acționa altfel. Iar dacă entitatea vie este plasată în corpul unui porc, ea este silită să mănânce excremente și să se comporte ca un porc. În mod similar, atunci când entitatea vie ajunge într-un corp de semizeu, ea trebuie să se comporte în acord cu acest corp. Aceasta este legea naturii. Dar, în toate împrejurările, Suprasufletul se află alături de sufletul individual. Acest lucru este explicat în *Vede (Muṇḍaka Upaniṣad 3.1.1)* în felul următor: *dvā suparnā sayujā sakhāyah*. Domnul Suprem este atât de bun cu entitatea vie, încât El însoțește mereu sufletul individual și este prezent în orice împrejurare în calitate de Suprasuflet sau Paramātmā.

TEXTUL 22

पुरुषः प्रकृतिस्थो हि भुङ्क्ते प्रकृतिजान् गुणान् ।
कारणं गुणसङ्गोऽस्य सदसद्योनिजन्मसु ॥२२॥

*puruṣaḥ prakṛti-stho hi
bhuṅkte prakṛti-jān guṇān*

kāraṇam guṇa-saṅgo 'sya
sad-asad-yoni-janmasu

puruṣaḥ—entitatea vie; *prakṛti-sthaḥ*—fiind situată în energia materială; *hi*—cu siguranță; *bhūṅkte*—se bucură; *prakṛti-jān*—produse de natura materială; *guṇān*—modurile naturii; *kāraṇam*—cauza; *guṇa-saṅgaḥ*—asocierea cu modurile naturii; *asya*—a entității vii; *sat-asat*—bune și rele; *yoni*—în specii de viață; *janmasu*—nașteri.

Entitatea vie în natura materială urmează astfel căile vieții, trăind cele trei moduri ale naturii. Acest fapt se datorează asocierii sale cu natura materială. În acest fel, ea întâlnește binele și răul în diferite specii de viață.

COMENTARIU

Acest verset este foarte important pentru a înțelege felul în care entitățile vii transmigrează dintr-un corp în altul. În capitolul al doilea s-a explicat faptul că entitatea vie transmigrează dintr-un corp în altul, așa cum și-ar schimba cineva hainele. Această schimbare a hainei se datorează atașării de existența materială. Atâta timp cât este captivată de manifestarea iluzorie, ea trebuie să transmigreze dintr-un corp în altul. Datorită dorinței sale de a stăpâni asupra naturii materiale, ea este pusă în această situație de nedorit. Sub influența dorinței materiale, entitatea vie se naște uneori ca semizeu, alteori ca om, mamifer, pasăre, vierme sau animal acvatic, ca sfânt ori ca insectă ș.a.m.d. În toate aceste cazuri entitatea vie se crede a fi stăpână pe situație, deși se află sub influența naturii materiale.

Aici se explică felul în care entitatea vie este plasată în diferite corpuri. Aceasta se datorează asocierii cu diferitele moduri ale naturii. De aceea omul trebuie să se ridice deasupra celor trei moduri materiale și să devină situat la nivel transcendent. Aceasta se numește conștiința de Kṛṣṇa. Până ce omul nu se situează în conștiința de Kṛṣṇa, conștiința sa materială îl va obliga să treacă dintr-un corp în altul, căci dorințele sale materiale există din vremuri imemorabile. El trebuie să-și modifice această concepție. Schimbarea se poate produce doar ascultând învățăturile dintr-o sursă autorizată. Exemplul cel mai bun se află aici: Arjuna ascultă știința de Dumnezeu de la Kṛṣṇa. Pe măsură ce se dedică acestui proces de ascultare, entitatea vie își va pierde îndelung-

cultivata dorință de a domina natura materială și, în mod treptat și proporțional cu această scădere a îndelungatei sale dorințe de dominare, va ajunge să se bucure de fericirea spirituală. Într-o *mantra* vedică se spune că cu cât devine mai învățată prin asocierea cu Suprema Personalitate a Divinității, în aceeași măsură ea își savurează viața eternă și plină de beatitudine.

TEXTUL 23

उपद्रष्टानुमन्ता च भर्ता भोक्ता महेश्वरः ।
परमात्मेति चाप्युक्तो देहेऽस्मिन् पुरुषः परः ॥२३॥

*upadraṣṭānumantā ca
bhartā bhoktā maheśvaraḥ
paramātmēti cāpy ukto
dehe 'smin puruṣaḥ paraḥ*

upadraṣṭā—cel ce supraveghează; *anumantā*—cel care îngăduie; *ca*—ca și; *bhartā*—stăpân; *bhoktā*—supremul care se bucură; *mahā-iśvaraḥ*—Domnul Suprem; *parama-ātmā*—Suprasufletul; *iti*—de asemenea; *ca*—și; *api*—chiar; *uktaḥ*—se spune; *dehe*—în corp; *asmin*— în acest; *puruṣaḥ*—cel care se bucură; *paraḥ*—transcendent.

Însă în corp se află și un altul, transcendent, care se bucură, care este Domnul, supremul proprietar, cel care există ca supraveghetor și permițător și care este cunoscut ca Suprasuflet.

COMENTARIU

Aici se afirmă faptul că Suprasufletul care este mereu alături de sufletul individual este reprezentarea Domnului Suprem. El nu este o entitate vie obișnuită. Întrucât filozofii moniști consideră că există un unic cunoscător al corpului, ei socotesc că nu este nici o diferență între Suprasuflet și sufletul individual. Pentru a clarifica acest lucru, Domnul spune că El este reprezentat ca Paramātmā în fiecare corp. El diferă de sufletul individual; El este *para* sau transcendent. Sufletul individual se bucură de activitățile unui câmp particular, dar Suprasufletul este prezent nu ca unul care se bucură limitat și nici ca

participant la activitățile corporale, ci ca martor, supraveghetor și aprobator, precum și ca supremul care se bucură. El nu este numit *ātmā*, ci Paramātmā și este transcendent. Este foarte limpede că *ātmā* și Paramātmā sunt diferiți. Suprasufletul, Paramātmā, are picioare și mâini pretutindeni, dar nu și sufletul individual. Și întrucât Paramātmā este Domnul Suprem, El este prezent în interiorul ființelor, pentru a aproba dorințele de desfătare materială ale sufletului individual. Fără aprobarea Sufletului Suprem, sufletul individual nu poate să facă nimic. Individul este *bhukta* sau cel susținut, iar Domnul este *bhoktā* sau susținătorul. Există nenumărate entități vii, iar El sălășluiește în ele în calitate de prieten.

De fapt, fiecare entitate vie individuală este în mod etern parte integrantă a Domnului Suprem și amândoi sunt legați printr-o strânsă prietenie. Dar entitatea vie are tendința de a respinge aprobarea Domnului Suprem și de a acționa în mod independent, încercând să domine natura; datorită acestei tendințe ea poartă numele de energie marginală a Domnului Suprem. Entitatea vie poate fi situată fie în energia materială, fie în energia spirituală. Atâta vreme cât este condiționată de energia materială, Domnul Suprem sau Suprasufletul în calitate de prieten stă împreună cu aceasta, tocmai spre a o face să se întoarcă la energia spirituală. Domnul este întotdeauna dornic să o aducă înapoi la energia spirituală, dar, datorită minusculei sale independente, entitatea individuală respinge mereu asocierea cu lumina spirituală. Această folosire greșită a independenței sale este cauza luptei materiale în cadrul naturii condiționate. De aceea Domnul ne îndrumă neîncetat, atât dinăuntru, cât și din afară. Din afară El dă învățături precum cele din *Bhagavad-gītā*, iar dinăuntru El încearcă să convingă entitatea vie că acțiunile sale în domeniul materiei nu o conduc la o fericire reală. El spune: „Renunță la acestea și întoarce-ți credința către Mine. Atunci vei fi fericit“. Astfel, omul înțelept care își pune credința în Paramātmā sau Suprema Personalitate a Divinității începe să înainteze către viața eternă, plină de beatitudine și cunoaștere.

TEXTUL 24

य एवं वेत्ति पुरुषं प्रकृतिं च गुणैः सह ।
सर्वथा वर्तमानोऽपि न स भूयोऽभिजायते ॥२४॥

*ya evaṁ vetti puruṣaṁ
prakṛtiṁ ca guṇaiḥ saha*

*sarvathā vartamāno 'pi
na sa bhūyo 'bhijāyate*

yaḥ—cel care; *evam*—aceasta; *vetti*—cunoaște; *puruṣam*—entitatea vie; *prakṛtim*—natura materială; *ca*—și; *guṇaiḥ*—modurile naturii materiale; *saha*—împreună cu; *sarvathā*—în orice fel; *vartamānaḥ*—ar fi situat; *api*—în ciuda faptului; *na*—niciodată; *saḥ*—el; *bhūyaḥ*—din nou; *abhijāyate*—se va naște.

Cel care înțelege această filosofie privitoare la natura materială, entitatea vie și interacțiunea modurilor naturii, va atinge în mod sigur eliberarea. El nu se va mai naște aici din nou, indiferent de poziția sa prezentă.

COMENTARIU

Înțelegerea clară a naturii materiale, a Suprasufletului, a sufletului individual și a relațiilor dintre ele îl face pe om să fie apt de a atinge eliberarea și de a se întoarce în lumea spirituală fără a fi silit să mai vină înapoi în natura materială. Acesta este rezultatul cunoașterii. Scopul cunoașterii este înțelegerea precisă a faptului că entitatea vie a căzut în mod accidental în această existență materială. Ea trebuie ca prin efortul său personal, în asociere cu cei autorizați, cum sunt oamenii sfinți sau un maestru spiritual, să-și înțeleagă poziția și apoi să revină la conștiința spirituală sau conștiința de Kṛṣṇa înțelegând *Bhagavad-gīta* așa cum este explicată de Personalitatea Divinității. Atunci poate fi sigură că nu se va mai întoarce niciodată în această existență materială, ci va fi transferată în lumea spirituală, pentru o viață eternă, plină de beatitudine și cunoaștere.

TEXTUL 25

ध्यानेनात्मनि पश्यन्ति केचिदात्मानमात्मना ।
अन्ये साङ्ख्येन योगेन कर्मयोगेन चापरे ॥२५॥

*dhyānenātmani paśyanti
kecid ātmānam ātmanā
anye sāṅkhyena yogena
karma-yogena cāpare*

dhyānena—prin meditație; *ātmani*—în sine; *paśyanti*—văd; *kecit*—unii; *ātmānam*—Suprasufletul; *ātmanā*—cu mintea; *anye*—alții; *sāṅkhyena*—prin discuții filosofice; *yogena*—prin sistemul yoga; *karma-yogena*—prin activitatea fără dorința de fruct; *ca*—precum și; *apare*—alții.

Unii percep Suprasufletul în ei înșiși prin meditație, alții prin cultivarea cunoașterii, iar alții prin activitatea fără dorințe fructuoase.

COMENTARIU

Domnul îl înștiințează pe Arjuna că sufletele condiționate pot fi împărțite în două categorii, în funcție de felul în care caută realizarea de sine. Cei ce sunt ateii, agnostici și sceptici rămân lipsiți de simțul unei cunoașteri spirituale. Dar mai există și ceilalți, cei care se dedică cu credință înțelegerii vieții spirituale, iar aceștia sunt numiți devoți introspectivi, filozofi sau cei ce activează renunțând la fructul faptelor. Cei ce încearcă să răspândească mereu doctrina monismului sunt și ei socotiți printre ateii și agnostici. Cu alte cuvinte, numai devoții Supremei Personalități a Divinității sunt situați într-o poziție privilegiată în înțelegerea spirituală, deoarece ei înțeleg că dincolo de această natură materială se află lumea spirituală și Suprema Personalitate a Divinității care se extinde sub forma lui Paramātmā, Suprasufletul aflat în orice ființă, Divinitatea atotpătrunzătoare. Desigur, există și oameni care încearcă să înțeleagă Adevărul Absolut Suprem prin cultivarea cunoașterii, iar aceștia pot fi socotiți în categoria celor credincioși. Filozofii școlii Sāṅkhya clasifică lumea materială în douăzeci și patru de elemente, plasând sufletul individual ca al douăzeci și cincelea factor. Când aceștia sunt capabili să înțeleagă natura sufletului individual ca fiind transcendent elementelor materiale, ei pot să înțeleagă de asemenea că deasupra sufletului individual se află Suprema Personalitate a Divinității. El este cel de-al douăzeci și șaselea element. Astfel, treptat ei ajung la nivelul slujirii cu devoțiune în conștiința de Kṛṣṇa. Cei ce activează fără rezultate fructuoase sunt și ei perfecți în atitudinea lor. Acestora li se dă șansa să înainteze către nivelul slujirii cu devoțiune în conștiința de Kṛṣṇa. Aici se afirmă că există unii oameni care au o conștiință pură și care încearcă să descopere Suprasufletul prin meditație, iar când descoperă Suprasufletul înăuntrul lor, ajung să fie situați la nivel transcendent. În mod similar, există alți oameni care încearcă să înțeleagă Sufletul Suprem prin cultivarea cunoașterii, tot așa cum există alții care cultivă sistemul *hatha-yoga* și care încearcă să satisfacă Suprema Personalitate a Divinității prin activități puerile.

TEXTUL 26

अन्ये त्वेमजानन्तः श्रुत्वान्येभ्य उपासते ।
तेऽपि चातितरन्त्येव मृत्युं श्रुतिपरायणाः ॥२६॥

*anye tv evam ajānantaḥ
śrutvānyebhya upāsate
te 'pi cātitaranty eva
mrtyum śruti-parāyaṇāḥ*

anye—alții; *tu*—însă; *evam*—astfel; *ajānantaḥ*—fără cunoaștere spirituală; *śrutvā*—auzind; *anyebhyaḥ*—de la alții; *upāsate*—încep să adore; *te*—aceștia; *api*—de asemenea; *ca*—și; *atitaranti*—transcend; *eva*—cu siguranță; *mrtyum*—calea morții; *śruti-parāyaṇāḥ*—înclinați spre procesul ascultării.

Mai sunt apoi cei care, deși nu sunt pricepuți în cunoașterea spirituală, încep să adore Persoana Supremă auzind despre El de la alții. Datorită înclinației lor de a asculta de la cei autorizați, ei transcend la rândul-le calea nașterii și morții.

COMENTARIU

Acest verset se aplică în mod special societății moderne, căci în societatea modernă practic nu există educație spirituală. Unii oameni pot părea ați sau agnostici, sau înclinați spre filosofare, dar de fapt sunt lipsiți de cunoaștere filosofică. În ce privește omul obișnuit, dacă are un suflet bun, el are șansa să progreseze prin audiere. Acest proces de audiere este foarte important. Śrī Caitanya, care a predicat conștiința de Kṛṣṇa în lumea modernă, a dat multă importanță audierii, căci dacă omul obișnuit aude de la persoanele autorizate, el poate progresa, mai ales dacă, așa cum spune Śrī Caitanya, ascultă vibrația transcendentă a *mantrei* Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. De aceea se spune că toți oamenii trebuie să beneficieze audiind învățăturile sufletelor realizate, devenind treptat capabili să înțeleagă orice lucru. Atunci vor ajunge în mod sigur să Îl adore pe Domnul Suprem. Śrī Caitanya a spus că în această epocă nimeni nu trebuie să-și modifice poziția socială, dar trebuie să renunțe la înțelegerea Adevărului Absolut prin raționamente speculative. Trebuie să învățăm să

devenim slujitorii celor ce au realizat cunoașterea Domnului Suprem. Cel ce este destul de norocos să-și găsească adăpost la un devot pur, să asculte de la el despre realizarea de sine și să pășească pe urmele sale, se va ridica în mod treptat la nivelul unui devot pur. Mai ales în acest verset se recomandă în mod special acest proces al audierii, care este foarte oportun. Deși adeseori omul obișnuit nu este la fel de înzestrat ca așa-numiții filosofi, ascultarea cu credință a celor spuse de persoanele autorizate îl va ajuta în a transcende existența materială și în a se întoarce la Divinitate, înapoi acasă.

TEXTUL 27

यावत्सञ्जायते किञ्चित्सत्त्वं स्थावरजङ्गमम् ।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगात्तद्विद्धि भरतर्षभ ॥२७॥

yāvat sañjāyate kiñcit
sattvaṁ sthāvara-jaṅgamam
kṣetra-kṣetrajña-saṁyogāt
tad viddhi bhatarṣabha

yāvat—oricare; *sañjāyate*—ia ființă; *kiñcit*—orice; *sattvam*—existență; *sthāvara*—nemișcătoare; *jaṅgamam*—mișcătoare; *kṣetra*—a corpului; *kṣetra-jña*—și a cunoscătorului corpului; *saṁyogāt*—prin unirea; *tad viddhi*—trebuie să știi aceasta; *bharata-ṛṣabha*—o, cel dintâi din dinastia Bhārata.

O, tu, cel mai de seamă din dinastia Bhārata, să știi că tot ceea ce vezi în existență, fie mișcător, fie nemișcător, este doar o combinație a câmpului de activități și a cunoscătorului câmpului.

COMENTARIU

În acest verset se explică atât natura materială, cât și entitățile vii, care existau înainte de crearea cosmosului. Toate cele create sunt combinații între entitatea vie și natura materială. Există multe manifestări, cum ar fi copacii, munții și dealurile, care sunt nemișcătoare și există multe ființe care se mișcă, dar toate sunt doar combinații ale naturii materiale și ale naturii superioare care este entitatea vie. Fără atingerea naturii superioare, adică entitatea vie, nimic nu poate crește. Relația între materie și natura superioară continuă veșnic, iar

această combinație este efectuată de către Domnul Suprem; de aceea El controlează atât natura superioară, cât și pe cea inferioară. Natura materială este creată de El, iar natura superioară este plasată în această natură materială, producând toate aceste activități și manifestări.

TEXTUL 28

समं सर्वेषु भूतेषु तिष्ठन्तं परमेश्वरम् ।
विनश्यत्स्वविनश्यन्तं यः पश्यति स पश्यति ॥२८॥

*samaṁ sarveṣu bhūteṣu
tiṣṭhantaṁ parameśvaram
vinaśyatsv avinaśyantaṁ
yaḥ paśyati sa paśyati*

samaṁ—în mod egal; *sarveṣu*—în toate; *bhūteṣu*—entitățile vii; *tiṣṭhantaṁ*—sălășluind; *parama-īśvaram*—Suprasufletul; *vinaśyatsv*—în cel pieritor; *avinaśyantaṁ*—nedistrus; *yaḥ*—cel care; *paśyati*—vede; *saḥ*—acela; *paśyati*—vede cu adevărat.

Cel care vede Suprasufletul ce însoțește sufletul individual în toate corpurile și care înțelege că nici sufletul și nici Suprasufletul din corpul pieritor nu sunt niciodată distruse, acela vede cu adevărat.

COMENTARIU

Cel care printr-o bună asociere reușește să vadă cele trei lucruri combinate—corpul, proprietarul corpului sau sufletul individual, și prietenul sufletului individual—acela a ajuns cu adevărat la cunoaștere. Până ce omul nu se alătură unui adevărat cunoscător al celor spirituale, el nu poate să vadă aceste trei lucruri. Cei lipsiți de o asemenea asociere sunt ignoranți; ei văd doar corpul și cred că atunci când corpul pierie, totul se sfârșește. Dar în realitate nu este așa. După distrugerea corpului, atât sufletul cât și Suprasufletul continuă să existe, trecând în mod etern prin diferite forme mișcătoare și nemișcătoare. Cuvântul sanskrit *parameśvara* este uneori tradus ca „suflet individual“, pentru că sufletul este stăpânitorul corpului iar după distrugerea corpului el se transferă la o altă formă. În acest fel el este stăpân. Alții însă interpretează termenul *parameśvara* ca Suprasuflet. În ambele cazuri, atât Suprasufletul

cât și sufletul individual continuă să existe. Ele nu sunt distruse. Cel ce poate vedea lucrurile în acest fel, poate să vadă cu adevărat ceea ce se întâmplă.

TEXTUL 29

समं पश्यन् हि सर्वत्र समवस्थितमीधरम् ।
न हिनस्त्यात्मनात्मानं ततो याति परं गतिम् ॥२९॥

*samaṁ paśyan hi sarvatra
samavasthitam īśvaram
na hinasty ātmanātmānam
tato yāti parāṁ gatim*

samaṁ—în mod egal; *paśyan*—văzând; *hi*—cu adevărat; *sarvatra*—pretutindeni; *samavasthitam*—situat în mod egal; *īśvaram*—Suprasufletul; *na*—nu; *hinasty*—se degradează; *ātmanā*—de către minte; *ātmānam*—sufletul; *tataḥ*—apoi; *yāti*—atinge; *parāṁ*—transcendentă; *gatim*—destinația.

Cel care vede Suprasufletul egal prezent peste tot, în fiecare ființă vie, nu se degradează prin mintea sa. Astfel, el se apropie de destinația transcendentă.

COMENTARIU

Acceptând existența materială, entitatea vie a ajuns să fie situată altundeva decât în existența sa spirituală. Dar atunci când omul înțelege că Supremul în manifestarea Sa ca Paramātmā este situat pretutindeni, adică dacă el poate percepe prezența Supremei Personalități a Divinității în orice ființă vie, el nu se mai degradează pe sine printr-o mentalitate distructivă și, ca urmare, avansează treptat către lumea spirituală. Mintea este în general preocupată de procesul satisfacerii simțurilor; dar atunci când mintea se întoarce către Sufletul Suprem, omul ajunge la o înțelegere spirituală superioară.

TEXTUL 30

प्रकृत्यैव च कर्माणि क्रियमाणानि सर्वशः ।
यः पश्यति तथात्मानमकर्तारं स पश्यति ॥३०॥

*prakṛtyaiva ca karmāṇi
kriyamāṇāni sarvaśaḥ
yaḥ paśyati tathātmānam
akartāraṃ sa paśyati*

prakṛtyā—de către natura materială; *eva*—desigur; *ca*—de asemenea; *karmāṇi*—activitățile; *kriyamāṇāni*—fiind îndeplinite; *sarvaśaḥ*—în toate privințele; *yaḥ*—cel care; *paśyati*—vede; *tathā*—de asemenea; *ātmānam*—el însuși; *akartāraṃ*—nefăptuitor; *saḥ*—el; *paśyati*—vede în mod perfect.

Cel care poate vedea că toate activitățile sunt îndeplinite de către corp, care este creat de natura materială și vede că sinele nu face nimic, acela vede cu adevărat.

COMENTARIU

Corpul este realizat de natura materială sub îndrumarea Suprasufletului și oricare ar fi activitățile ce se desfășoară în raport cu corpul cuiva, ele nu sunt faptele sale. Orice trebuie să facă cineva, fie în fericire sau în suferință, este forțat să acționeze datorită alcătuirii sale corporale. Sinele însă este în afara tuturor acestor activități corporale. Corpul îi este dat în funcție de dorințele sale trecute. Pentru a-și împlini aceste dorințe, sufletul condiționat primește corpul cu care poate acționa în mod adecvat. Practic vorbind, corpul este o mașinărie proiectată de Domnul Suprem pentru a îndeplini dorințele. Datorită dorințelor, sufletul condiționat ajunge în situații dificile pentru a suferi, sau se desfată. Când această viziune transcendentă a entității vii ajunge să se dezvolte, ea o face să se detașeze de activitățile corporale. Cel care are o asemenea viziune, vede cu adevărat.

TEXTUL 31

यदा भूतपृथग्भावमेकस्थमनुपश्यति ।
तत एव च विस्तारं ब्रह्म सम्पद्यते तदा ॥३१॥

*yadā bhūta-prthag-bhāvam
eka-stham anupaśyati
tata eva ca vistāraṃ
brahma sampadyate tadā*

yadā—când; *bhūta*—ale entităților vii; *prthak-bhāvam*—identități separate; *eka-stham*—situate în unul; *anupaśyati*—încearcă să vadă prin intermediul unei autorități; *tataḥ eva*—după aceea; *ca*—și; *vistāram*—expansiunea; *brahma*—Absolutul; *sampadyate*—atinge; *tadā*—atunci.

Când un om rațional încetează de a vedea diferitele identități datorându-se diferitelor corpuri materiale și vede cum ființele sunt expandate peste tot, el atinge concepția Brahman.

COMENTARIU

Când cineva poate să vadă că diferitele corpuri ale entităților vii apar datorită diferitelor dorințe ale sufletului individual și nu aparțin de fapt sufletului însuși, acela vede cu adevărat. În concepția materială a vieții noi vedem pe cineva ca semizeu, pe altcineva ca ființă umană, câine, pisică etc. Aceasta este viziunea materială, nu adevărata viziune. Această diferențiere materială se datorează unei concepții materiale asupra vieții. După distrugerea corpului material, sufletul spiritual este unul. Datorită contactului cu natura materială, sufletul spiritual dobândește diferite tipuri de corpuri. Când omul poate percepe acest fapt, el atinge viziunea spirituală; astfel, eliberat de diferențierile de genul: oameni, animale, mare, mic etc., omul ajunge să-și purifice conștiința și este capabil să-și dezvolte conștiința de Kṛṣṇa în identitatea sa spirituală. Felul în care el vede lucrurile după aceea va fi explicat în versetul următor.

TEXTUL 32

अनादित्वान्निर्गुणत्वात्परमात्मायमव्ययः ।
शरीरस्थोऽपि कौन्तेय न करोति न लिप्यते ॥३२॥

anāditvān nirguṇatvāt
paramātmāyam avyayaḥ
śarīra-stho 'pi kaunteya
na karoti na lipyate

anāditvāt—datorită eternității; *nirguṇatvāt*—datorită faptului de a fi transcendent; *parama*—dincolo de natura materială; *ātmā*—spiritul; *ayam*—acesta; *avyayaḥ*—inepuizabil; *śarīra-sthaḥ*—sălășluind în corp; *api*—deși;

kaunteya—o, fiu al lui Kuntī; *na karoti*—niciodată nu făptuiește nimic; *na lipyate*—și nici nu este încurcat.

Cei ce au viziunea eternității pot vedea că sufletul nepieritor este transcendent, etern și dincolo de modurile naturii. În pofida contactului cu corpul material, o, Arjuna, sufletul nici nu face nimic și nici nu este încurcat.

COMENTARIU

Entitatea vie pare a se naște datorită nașterii corpului material, dar de fapt ea este eternă; ea nu se naște și, în ciuda faptului de a fi situată în corpul material, ea este transcendentă și eternă. Deci ea nu poate fi distrusă. Prin natura sa, ea este plină de beatitudine. Ea nu se angajează în nici o activitate materială; de aceea, acțiunile îndeplinite datorită contactului cu corpurile materiale nu o încătușează în nici un fel.

TEXTUL 33

यथा सर्वगतं सौक्ष्म्यादाकाशं नोपलिप्यते ।
सर्वत्रावस्थितो देहे तथात्मा नोपलिप्यते ॥३३॥

yathā sarva-gataṁ sauṣṣmyād
ākāśaṁ nopalipyate
sarvatrāvasthito dehe
tathātmā nopalipyate

yathā—așa cum; *sarva-gatam*—atotpătrunzător; *sauṣṣmyāt*—datorită subtilității; *ākāśam*—eterul; *na*—niciodată; *upalipyate*—se amestecă; *sarvatra*—pretutindeni; *avasthitaḥ*—situat; *dehe*—în corp; *tathā*—la fel; *ātmā*—sinele; *na*—niciodată; *upalipyate*—se amestecă.

Cerul, datorită naturii sale subtile, nu se amestecă cu nimic, deși pătrunde în toate. În mod similar sufletul situat în viziunea Brahman nu se amestecă cu corpul, deși este situat în acel corp.

COMENTARIU

Eterul pătrunde în apă, noroi, excremente sau în orice altceva, și totuși nu se amestecă cu nimic. În mod similar, chiar dacă entitatea vie este situată în

diferite feluri de corpuri, ea rămâne distinctă de acestea datorită naturii sale subtile. De aceea este imposibil să vedem cu ochii materiali felul în care entitatea vie se află în contact cu corpul și felul în care există în afara corpului după distrugerea acestuia. Nici un om de știință nu poate explica aceste lucruri.

TEXTUL 34

यथा प्रकाशयत्येकः कृत्स्नं लोकमिमं रविः ।
क्षेत्रं क्षेत्री तथा कृत्स्नं प्रकाशयति भारत ॥३४॥

*yathā prakāśayaty ekaḥ
kṛtsnam lokam imam raviḥ
kṣetram kṣetrī tathā kṛtsnam
prakāśayati bhārata*

yathā—așa cum; *prakāśayati*—iluminează; *ekaḥ*—singur; *kṛtsnam*—întreg; *lokam*—universul; *imam*—acest; *raviḥ*—soare; *kṣetram*—acest corp; *kṣetrī*—sufletul; *tathā*—în mod similar; *kṛtsnam*—în totalitate; *prakāśayati*—iluminează; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata.

O, fiu al lui Bharata, precum soarele singur iluminează tot acest univers, la fel entitatea vie, cea din interiorul corpului, iluminează întregul corp prin conștiință.

COMENTARIU

Există diferite teorii referitoare la conștiință. În *Bhagavad-gītā* se dă exemplul soarelui și al luminii sale. Așa cum soarele este situat într-un loc, dar luminează întregul univers, la fel și minuscula particulă de suflet spiritual, deși este situată în inima acestui corp, iluminează întregul corp prin conștiință. Astfel, conștiința este dovada prezenței sufletului, așa cum lumina este dovada prezenței soarelui. Când sufletul este prezent în corp, conștiința este și ea prezentă pretutindeni în corp, însă de îndată ce sufletul a părăsit corpul, conștiința nu mai este prezentă. Acest lucru poate fi ușor înțeles de omul inteligent. Prin urmare, conștiința nu este produsul combinațiilor materiei. Ea este semnul entității vii. Deși din punct de vedere calitativ conștiința entității vii este una cu conștiința supremă, ea nu este supremă pentru că conștiința unui corp particular nu se extinde și la un alt corp. Iar Suprasufletul care

este situat în toate corpurile în calitate de prieten al sufletului individual este conștient de toate corpurile. Aceasta este diferența între conștiința supremă și conștiința individuală.

TEXTUL 35

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमन्तरं ज्ञानचक्षुषा ।
भूतप्रकृतिमोक्षं च ये विदुर्यान्ति ते परम् ॥३५॥

*kṣetra-kṣetrajñayor evam
antaram jñāna-cakṣuṣā
bhūta-prakṛti-mokṣam ca
ye vidur yānti te param*

kṣetra—dintre corp; *kṣetra-jñayoh*—și proprietarul corpului; *evam*—astfel; *antaram*—diferența; *jñāna-cakṣuṣā*—prin viziunea cunoașterii; *bhūta*—a entității vii; *prakṛti*—de natura materială; *mokṣam*—eliberarea; *ca*—precum și; *ye*—cei care; *viduḥ*—cunosc; *yānti*—ating; *te*—ei; *param*—pe Cel Suprem.

Aceia care văd cu ochii cunoașterii diferența dintre corp și cunoscătorul corpului și pot de asemenea să înțeleagă procesul eliberării de legătura naturii materiale, ating țelul suprem.

COMENTARIU

Scopul acestui al treisprezecelea capitol este cunoașterea diferenței între corp, proprietarul corpului și Suprasuflet. Omul trebuie să-și dea seama de acest proces al eliberării, descris în versetele opt până la doisprezece. Atunci poate să pornească spre destinația supremă.

Omul credincios trebuie mai întâi să ajungă într-o asociere bună pentru a asculta despre Dumnezeu și astfel, treptat, să ajungă să fie iluminat. Dacă cineva acceptă un maestru spiritual, el poate învăța să distingă între materie și spirit, iar aceasta va fi temelia viitoarei sale realizări spirituale. Prin diferitele sale învățături maestrul spiritual își învață discipolii cum să se elibereze de concepția materială asupra vieții. De exemplu, în *Bhagavad-gītā* vedem cum Kṛṣṇa îl învață pe Arjuna pentru a-l elibera de ideile materialiste.

Se poate deci înțelege că acest corp este materie; el poate fi analizat în funcție de cele douăzeci și patru de elemente ale sale. Corpul este manifestarea grosieră, iar mintea și fenomenele psihice sunt manifestările subtile. Semnele vieții sunt interacțiuni ale acestor aspecte. Dar deasupra acestora și dominându-le se află sufletul și de asemenea Suprasufletul. Sufletul și Suprasufletul sunt două entități diferite. Lumea materială funcționează datorită conjuncției sufletului cu cele douăzeci și patru de elemente materiale. Cel ce poate vedea alcătuirea întregii manifestări materiale ca fiind combinația sufletului cu elementele materiale și care poate percepe poziția Sufletului Suprem, devine calificat pentru a intra în lumea spirituală. Aceste lucruri sunt destinate a fi contemplate și realizate și trebuie să ajungem la înțelegerea deplină a acestui capitol cu ajutorul maestrului spiritual.

Astfel se încheie comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al treisprezecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre „Natura, Cel care se bucură și conștiința“.

CAPITOLUL PAISPREZECE

Cele trei moduri ale naturii materiale

TEXTUL 1

श्रीभगवानुवाच

परं भूयः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमम् ।
यज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे परां सिद्धिमितो गताः ॥१॥

śrī-bhagavān uvāca
param bhūyaḥ pravakṣyāmi
jñānānāṁ jñānam uttamam
yaj jñātvā munayaḥ sarve
parāṁ siddhim ito gatāḥ

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *param*—transcendentă; *bhūyaḥ*—din nou; *pravakṣyāmi*—voi spune; *jñānānām*—

dintre toate cunoașterile; *jñānam*—cunoașterea; *uttamam*—supremă; *yat*—pe care; *jñātvā*—cunoscând-o; *munayaḥ*—înțelepții; *sarve*—toți; *parām*—transcendentă; *siddhim*—perfecțiunea; *itaḥ*—din această lume; *gataḥ*—au atins.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Îți voi spune din nou această înțelepciune supremă, cea mai bună din toată cunoașterea, pe care cunoscând-o, toți înțelepții au atins perfecțiunea supremă.

COMENTARIU

Începând cu capitolul al șaptelea și până la capitolul al doisprezecelea Śrī Kṛṣṇa dezvăluie în mod detaliat Adevărul Suprem, Suprema Personalitate a Divinității. Acum Domnul Însuși continuă să-l ilumineze pe Arjuna. Cel ce reușește ca prin analiza filosofică să înțeleagă acest capitol, va ajunge să înțeleagă slujirea cu devoțiune. În capitolul al treisprezecelea s-a explicat în mod clar faptul că prin dezvoltarea cu umilință a cunoașterii ne putem elibera de cătușele materiei. De asemenea, tot acolo s-a explicat și faptul că datorită asocierii sale cu modurile naturii, entitatea vie a fost capturată de lumea materială. În acest capitol Persoana Supremă explică ce sunt aceste moduri ale naturii, cum acționează, cum leagă și cum aduc eliberarea. Cunoașterea dezvăluită în acest capitol este declarată de Domnul Suprem ca fiind superioară cunoașterii date în capitolele precedente. Înțelegând această cunoaștere, mulți dintre marii înțelepți au atins perfecțiunea și au trecut în lumea spirituală. Acum Domnul explică aceeași cunoaștere în mod și mai exact. Această cunoaștere este mult superioară tuturor celorlalte procese de cunoaștere explicate până aici și mulți au atins perfecțiunea prin această cunoaștere. De aceea, se presupune că acela care înțelege acest al paisprezecelea capitol, va atinge perfecțiunea.

TEXTUL 2

इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्यमागताः ।
सर्गेऽपि नोपजायन्ते प्रलये न व्यथन्ति च ॥२॥

*idam jñānam upāśritya
mama sādharmaḥyama āgatāḥ*

*sarge 'pi nopajāyante
pralaye na vyathanti ca*

idam—această; *jñānam*—cunoaștere; *upāsṛitya*—găsindu-și refugiul în; *mama*—a Mea; *sādharmyam*—aceeași natură; *āgatāḥ*—atingând; *sarge api*—chiar la vremea creației; *na*—niciodată; *upajāyante*—se nasc; *pralaye*—la anihilarea lumii; *na*—nici nu; *vyathanti*—sunt tulburate; *ca*—de asemenea.

Devenind fixat în această cunoaștere cineva poate atinge o natură transcendentă ca a Mea. Astfel stabilit, el nu va fi născut la momentul creației sau tulburat la vremea anihilării.

COMENTARIU

Prin dobândirea cunoașterii transcendente perfecte omul obține egalitatea calitativă cu Suprema Personalitate a Divinității, eliberându-se de nașterile și morțile repetate. Cu toate acestea, el nu-și pierde identitatea ca suflet individual. Din scrierile vedice se înțelege că sufletele eliberate care au ajuns pe planetele transcendente ale cerului spiritual contemplă mereu picioarele de lotus ale Domnului Suprem, fiind angajate în slujirea Sa transcendentă plină de dragoste. Astfel, chiar și după eliberare, devoții nu-și pierd identitățile individuale.

În general, în lumea materială orice cunoaștere pe care o obținem este contaminată de cele trei moduri ale naturii materiale. Cunoașterea necontaminată de cele trei moduri ale naturii este numită cunoaștere transcendentă. De îndată ce omul se situează în cunoașterea transcendentă, el se află la același nivel cu Persoana Supremă. Cei ce nu știu nimic despre cerul spiritual susțin că după eliberarea de activitățile materiale ale formei materiale, această identitate spirituală își pierde forma, rămânând lipsită de orice diferențiere. Dar așa cum în această lume există varietate materială, există varietate și în lumea spirituală. Cei ce ignoră acest fapt cred că existența spirituală este opusul varietății materiale. Dar în realitate, în cerul spiritual se dobândește o formă spirituală. Acolo se desfășoară activități spirituale iar existența spirituală poartă numele de slujire cu devoțiune. Acea atmosferă este considerată a fi necontaminată iar cel aflat acolo este egal din punct de vedere calitativ cu Domnul Suprem. Pentru a dobândi o astfel de cunoaștere omul trebuie să-și dezvolte toate calitățile spirituale. Cel ce își dezvoltă în acest fel calitățile spirituale nu mai este afectat nici de creația și nici de distrugerea lumii materiale.

TEXTUL 3

मम योनिर्महद् ब्रह्म तस्मिन् गर्भं दधाम्यहम् ।
सम्भवः सर्वभूतानां ततो भवति भारत ॥ ३ ॥

*mama yonir mahad brahma
tasmīn garbham dadhāmy aham
sambhavaḥ sarva-bhūtānām
tato bhavati bhārata*

mama—a Mea; *yonih*—sursă a nașterii; *mahat*—existența materială totală; *brahma*—suprem; *tasmīn*—în acesta; *garbham*—embrionul; *dadhāmi*—creez; *aham*—Eu; *sambhavaḥ*—posibilitatea; *sarva-bhūtānām*—tuturor entităților vii; *tataḥ*—din aceasta; *bhavati*—apare; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata.

Substanța totală materială, numită Brahman, este sursa nașterii și este acel Brahman pe care Eu îl însămânțez, făcând posibilă nașterea tuturor ființelor vii, o, fiu al lui Bharata.

COMENTARIU

Aceasta este o explicație a lumii: tot ceea ce are loc este o combinație dintre *kṣetra* și *kṣetra-jña*, dintre corp și suflet. Această combinație a naturii materiale și a entității vii este făcută posibilă de către Însuși Dumnezeuul Suprem. *Mahat-tattva* este cauza globală a întregii manifestări cosmice; iar această substanță globală a cauzei materiale, în care sunt cuprinse cele trei moduri ale naturii, este uneori numită Brahman. Persoana Supremă însămânțează această substanță globală, și astfel devin posibile nenumăratele universuri. Această substanță materială globală, *mahat-tattva*, este descrisă în scrierile vedice (*Muṇḍaka Upaniṣad* 1.1.9) ca Brahman: *tasmād etad brahma nāma-rūpam annam ca jāyate*. Persoana Supremă îl însămânțează pe Brahman cu sămânța entităților vii. Cele douăzeci și patru de elemente, începând cu pământul, apa, focul și aerul, constituie împreună energia materială, alcătuind ceea ce se cheamă *mahad brahma* sau marele Brahman, natura materială. Așa cum s-a explicat în capitolul al șaptelea, dincolo de aceasta se află o altă natură superioară—entitatea vie. Prin voința Supremei Personalități a Divinității, natura superioară este amestecată în natura materială și ca urmare toate entitățile vii se nasc din această natură materială.

Scorpionul își depune ouăle în grămezile de orez, iar uneori se spune că scorpionii se nasc din orez. Dar orezul nu este cauza nașterii scorpionilor. De fapt, ouăle au fost depuse de către mamă. La fel și natura materială nu este cauza nașterii entităților vii. Sămânța lor este pusă de către Suprema Personalitate a Divinității, iar ele doar par că se ivesc ca produse ale naturii materiale. Astfel, fiecare entitate vie, în funcție de activitățile sale trecute, obține un corp diferit, creat de natura materială, astfel încât acea entitate vie să se poată desfăta sau să sufere pe măsura faptelor sale. Însă cauza tuturor manifestărilor entităților vii în lumea materială este Domnul.

TEXTUL 4

सर्वयोनिषु कौन्तेय मूर्तयः सम्भवन्ति याः ।
तासां ब्रह्म महद्योनिरह बीजप्रदः पिता ॥ ४ ॥

*sarva-yoniṣu kaunteya
mūrtayaḥ sambhavanti yāḥ
tāsāṁ brahma mahad yonir
aham bija-pradaḥ pitā*

sarva-yoniṣu—în toate speciile de viață; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *mūrtayaḥ*—formele; *sambhavanti*—apar; *yāḥ*—care; *tāsām*—ale tuturor acestora; *brahma*—cel suprem; *mahad yonih*—sursa nașterii în substanța materială; *aham*—Eu; *bija-pradaḥ*—dătătorul sămânței; *pitā*—tatăl.

Trebuie înțeles că toate speciile de viață, o, fiu al lui Kuntī, s-au făcut posibile prin naștere în această natură materială și că Eu sunt tatăl care dă sămânța.

COMENTARIU

În acest verset se explică în mod clar că Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa, este tatăl originar al tuturor entităților vii. Entitățile vii sunt combinații ale naturii materiale și ale naturii spirituale. Asemenea entități vii nu se află doar pe această planetă, ci pe fiecare planetă, chiar și pe cea mai înaltă, cea în care se află Brahmā. Entitățile vii se află pretutindeni; ele există în pământ, în apă și chiar în foc. Toate aceste întruchipări se datorează naturii materiale care este mama, precum și lui Kṛṣṇa, tatăl care dă sămânța. Sensul

acestui verset este acela că lumea materială este însământată cu entitățile vii care apar sub diferite forme la vremea creației, în funcție de faptele lor trecute.

TEXTUL 5

सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृतिसम्भवाः ।
निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम् ॥ ५ ॥

*sattvaṁ rajas tama iti
guṇāḥ prakṛti-sambhavāḥ
nibadhnanti mahā-bāho
dehe dehinam avyayam*

sattvam—modul bunătații; *rajaḥ*—modul pasiunii; *tamaḥ*—modul ignoranței; *iti*—astfel; *guṇāḥ*—modurile; *prakṛti*—natura materială; *sambhavāḥ*—produse din; *nibadhnanti*—condiționează; *mahā-bāho*—o, tu cel puternic înarmat; *dehe*—în acest corp; *dehinam*—entitatea vie; *avyayam*—eternă.

Natura materială constă din trei moduri—bunătate, pasiune și ignoranță. Când entitatea vie eternă vine în contact cu natura, o, puternic înarmatule Arjuna, ea devine condiționată de aceste moduri.

COMENTARIU

Întrucât entitatea vie este transcendentă, ea nu are nimic de-a face cu natura materială. Totuși, deoarece a ajuns să fie condiționată de natura materială, ea acționează sub vraja celor trei moduri ale naturii materiale. Întrucât entitățile vii au diferite feluri de corpuri, corespunzând diferitelor aspecte ale naturii, ele sunt puse să acționeze conform cu această natură. Aceasta este cauza varietății bucuriilor și necazurilor.

TEXTUL 6

तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात्प्रकाशकमनामयम् ।
सुखसङ्गेन बध्नाति ज्ञानसङ्गेन चानघ ॥ ६ ॥

*tatra sattvaṁ nirmalatvāt
prakāśakam anāmayam*

sukha-saṅgena badhnāti
jñāna-saṅgena cānagha

tatra—dintre acestea; *ṣattvam*—modul bunătații; *nirmalatvāt*—fiind cel mai pur din lumea materială; *prakāśakam*—cel care iluminează; *anāmayam*—fără nici o reacție păcătoasă; *sukha*—cu fericirea; *saṅgena*—prin asociere; *badhnāti*—condiționează; *jñāna*—cu cunoașterea; *saṅgena*—prin asociere; *ca*—și; *anagha*—o, tu cel fără de păcat.

O, tu cel fără de păcat, modul bunătații fiind mai pur decât celelalte este cel care iluminează și-l eliberează pe om de toate urmările păcatului. Cei ce aparțin acestui mod sunt condiționați prin perceperea fericirii și cunoașterii.

COMENTARIU

Entitățile vii condiționate de natura materială sunt de mai multe tipuri. Una este fericită, alta foarte activă, iar alta neajutorată. Toate aceste tipuri de manifestare psihologică sunt cauze pentru starea de condiționare a acestor entități în natură. În această secțiune din *Bhagavad-gīta* se explică felul diferit în care ele sunt condiționate. Mai întâi se discută modul bunătații. Efectul dezvoltării modului bunătații în lumea materială este obținerea unei înțelepciuni superioare față de cei ce sunt condiționați în alt mod. Omul aflat în modul bunătații nu este prea tare afectat de suferințele materiale și este conștient de progresul său în cunoașterea materială. Tipul reprezentativ este brahmanul, care ar trebui să se situeze în modul bunătații. Sentimentul de fericire se datorează înțelegerii faptului că în modul bunătații omul este mai mult sau mai puțin liber de reacțiile păcatului. În scrierile vedice se spune că modul bunătații presupune o mai mare cunoaștere și un mai puternic sentiment de fericire.

Însă dificultatea pe care o prezintă această stare este aceea că, atunci când entitatea vie se află în modul bunătații ea este condiționată să simtă că este mai avansată în cunoaștere și este mai bună decât ceilalți. În acest fel ea ajunge să fie condiționată. Exemplul cel mai bun sunt savanții și filozofii. Oricare din ei este foarte mândru de cunoașterea sa și, pentru că în general reușesc să-și îmbunătățească condițiile de viață, ei ajung să simtă o oarecare fericire materială. Acest sentiment al unei fericiri mai mari în viața condiționată îi face să fie legați de către modul bunătații ce aparține naturii materiale. Ca atare, ei sunt atrași de a activa în acest mod al bunătații și, atâta vreme cât sunt

atrași să activeze în acest fel, ei trebuie să primească un anumit tip de corp în cadrul modurilor naturii. Deci, în acest caz nu există probabilitatea eliberării sau transferării în lumea spirituală. Omul poate deveni în mod repetat filozof, savant sau poet și în mod repetat va fi captivat de aceleași neajunsuri ale nașterii și morții. Dar datorită iluziei energiei materiale, omul crede că acest fel de viață este plăcut.

TEXTUL 7

रजो रागात्मकं विद्धि तृष्णासङ्गसमुद्भवम् ।
तन्निबध्नाति कौन्तेय कर्मसङ्गेन देहिनम् ॥ ७ ॥

*rajo rāgātmakam viddhi
tṛṣṇā-saṅga-samudbhavam
tan nibadhnāti kaunteya
karma-saṅgena dehinam*

rajaḥ—modul pasiunii; *rāga-ātmakam*—născută din dorință sau poftă; *viddhi*—să știi; *tṛṣṇā*—setea arzătoare; *saṅga*—asocierea cu; *samudbhavam*—produsă din; *tat*—aceasta; *nibadhnāti*—leagă; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *karma-saṅgena*—prin asocierea cu activitățile fructuoase; *dehinam*—pe cel întrupat.

Modul pasiunii este născut din dorințe și năzuințe nelimitate, o, fiu al lui Kuntī și datorită acestuia, entitatea vie întrupată este legată de activitățile fructuoase materiale.

COMENTARIU

Modul pasiunii este caracterizat de atracția dintre bărbat și femeie. Femeia este atrasă de bărbat și bărbatul este atras de femeie. Aceasta se cheamă modul pasiunii. Iar când modul pasiunii sporește, omul începe să tânjească după desfătări materiale. El vrea să se bucure de plăcerile simțurilor. Pentru satisfacerea simțurilor, cel aflat în modul pasiunii dorește să obțină onoruri în societate sau în cadrul națiunii, dorește o familie fericită, cu copii frumoși, soție și un cămin. Toate acestea sunt rezultatul modului pasiunii. Atâta timp cât omul tânjește după aceste lucruri, el trebuie să trudească din greu. De aceea se spune foarte clar aici că el se atașează de fructele activităților sale și astfel

ajunge să fie legat de ele. Pentru a face pe placul nevestei, copiilor și societății, ca și pentru a-și menține prestigiul, el trebuie să muncească. De aceea, întreaga lume materială se află mai mult sau mai puțin în modul pasiunii. Civilizația modernă este considerată a fi foarte avansată în ce privește nivelul modului pasiunii. În trecut, starea cea mai avansată era socotită cea aflată în modul bunătății. Dacă pentru cei aflați în modul bunătății nu există eliberare, atunci ce să mai vorbim de cei înlănțuiți de modul pasiunii?

TEXTUL 8

तमस्त्वज्ञानजं विद्धि मोहनं सर्वदेहिनाम् ।
प्रमादालस्यनिद्राभिस्तन्निबध्नाति भारत ॥ ८ ॥

*tamas tv ajñāna-jam viddhi
mohanam sarva-dehinām
pramādālasya-nidrābhis
tan nibadhnāti bhārata*

tamaḥ—modul ignoranței; *tu*—însă; *ajñāna-jam*—produsă de ignoranță; *viddhi*—să știi; *mohanam*—iluzia; *sarva-dehinām*—tuturor ființelor întrupate; *pramāda*—cu nebulie; *ālasya*—indolență; *nidrābhiḥ*—și somn; *tat*—aceasta; *nibadhnāti*—leagă; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata.

O, fiu al lui Bharata, să știi că modul întunecimii, născut din ignoranță, este iluzia tuturor entităților vii întrupate. Rezultatele acestui mod sunt nebulia, indolența și somnul, care leagă sufletul condiționat.

COMENTARIU

Folosirea specială în acest verset a cuvântului *tu* este foarte semnificativă. Aceasta înseamnă că modul ignoranței este o trăsătură foarte specifică a sufletului întrupat. Modul ignoranței este exact opusul modului bunătății. În modul bunătății, prin dezvoltarea cunoașterii omul poate înțelege lucrurile așa cum sunt, dar modul ignoranței este exact opusul acesteia. Sub vraja modului ignoranței omul ajunge nebun, iar un nebun nu poate înțelege lucrurile așa cum sunt. În loc să progreseze, omul decade. Definiția modului ignoranței se află în scrierile vedice. *Vastu-yāthātmya-jñānāvarakam viparyaya-jñāna-janakam tamaḥ*: sub vraja ignoranței omul nu poate înțelege lucrurile

așa cum sunt. De exemplu, oricine poate vedea că bunicul său a murit și deci și el însuși va muri; omul este muritor. Copiii pe care-i concepe vor muri și ei. Deci moartea este sigură. Totuși oamenii adună nebunește bani, muncind din greu zi și noapte, fără să se preocupe de spiritul care este etern. Aceasta înseamnă nebunie. În nebunia lor, ei sunt foarte potravnici progresului în cunoașterea spirituală. Acești oameni sunt foarte leneși. Când sunt invitați să vină să primească cunoașterea spirituală, ei nu manifestă prea mult interes. Ei nu sunt nici măcar activi, precum cei dominați de pasiune. Un alt semn al celui prins în modul ignoranței este faptul că doarme mai mult decât este necesar. Sunt de ajuns șase ore de somn, dar cel aflat în modul ignoranței doarme cel puțin 10 sau 12 ore pe zi. Un asemenea om este mereu deprimat și este sclavul substanțelor intoxicante și al somnului. Acestea sunt semnele unei persoane condiționate de modul ignoranței.

TEXTUL 9

सत्त्वं सुखे सञ्जयति रजः कर्मणि भारत ।
ज्ञानमावृत्य तु तमः प्रमादे सञ्जयत्युत ॥ ९ ॥

*sattvaṁ sukhe sañjayati
rajaḥ karmaṇi bhārata
jñānam āvr̥tya tu tamaḥ
pramāde sañjayaty uta*

sattvaṁ—modul bunătății; *sukhe*—în fericire; *sañjayati*—leagă; *rajaḥ*—modul pasiunii; *karmaṇi*—în activitățile fructuoase; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata; *jñānam*—cunoașterea; *āvr̥tya*—acoperind; *tu*—dar; *tamaḥ*—modul ignoranței; *pramāde*—în nebunie; *sañjayati*—leagă; *uta*—s-a spus.

O, fiu al lui Bharata, modul bunătății condiționează pe cineva prin fericire, pasiunea condiționează pe cineva prin activitățile fructuoase iar ignoranța, acoperind cunoașterea cuiva îl leagă prin nebunie.

COMENTARIU

Omul aflat în modul bunătății este mulțumit cu munca sa ori cu preocupările sale intelectuale, așa cum un filozof, om de știință sau profesor se poate angaja într-un anumit domeniu de cunoaștere și poate fi mulțumit cu acesta. Omul

în modul pasiunii poate fi angajat în activitățile fructuoase; el agonisește cât mai mult și cheltuiește pentru activități de binefacere. Uneori încearcă să deschidă spitale, face donații unor instituții etc. Acestea sunt semnele celui aflat în starea pasiunii. Iar modul ignoranței este acela care acoperă cunoașterea. Orice ar face cineva aflat în modul ignoranței nu este benefic nici pentru el, nici pentru nimeni altcineva.

TEXTUL 10

रजस्तमश्चाभिभूय सत्त्वं भवति भारत ।

रजः सत्त्वं तमश्चैव तमः सत्त्वं रजस्तथा ॥१०॥

*rajas tamaś cābhibhūya
sattvaṁ bhavati bhārata
rajaḥ sattvaṁ tamaś caiva
tamaḥ sattvaṁ rajas tathā*

rajaḥ—modul pasiunii; *tamaḥ*—modul ignoranței; *ca*—precum și; *abhibhūya*—întrecând; *sattvaṁ*—modul bunătății; *bhavati*—ajunge predominant; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata; *rajaḥ*—modul pasiunii; *sattvaṁ*—modul bunătății; *tamaḥ*—modul ignoranței; *ca*—și; *eva*—precum; *tamaḥ*—modul ignoranței; *sattvaṁ*—modul bunătății; *rajaḥ*—modul pasiunii; *tathā*—astfel.

Uneori modul bunătății devine predominant, învingând modul pasiunii și pe cel al ignoranței, o, fiu al lui Bharata. Alteori modul pasiunii învinge bunătatea și ignoranța, iar alteori ignoranța învinge bunătatea și pasiunea. Astfel, există întotdeauna o competiție pentru supremație.

COMENTARIU

Când predomină modul pasiunii, modurile bunătății și ignoranței sunt înfrânte. Când predomină modul bunătății, sunt înfrânte pasiunea și ignoranța. Iar când predomină modul ignoranței, pasiunea și bunătatea sunt înfrânte. Această competiție continuă neîncetat. De aceea, cel ce tinde cu adevărat să progreseze în conștiința de Kṛṣṇa trebuie să treacă dincolo de aceste moduri. Predominanța unor anumite moduri ale naturii se manifestă în raporturile omului cu alții, în faptele sale, în felul de a se hrăni etc. Toate acestea vor fi

explicate în ultimele capitole. Însă cel care dorește, poate să-și dezvolte prin practică modul bunătății, învingând astfel modurile pasiunii și ignoranței. Tot astfel, se poate dezvolta modul pasiunii, învingând bunătatea și ignoranța sau se poate dezvolta modul ignoranței învingând bunătatea și pasiunea. În ciuda existenței acestor trei moduri ale naturii materiale, cel ce este hotărât poate fi binecuvântat cu modul bunătății și, trecând dincolo de modul bunătății, se poate situa în pura virtute, care se numește starea de *vasudeva*, stare în care omul poate înțelege știința de Dumnezeu. Prin manifestarea anumitor activități se poate înțelege în care dintre moduri este situat cineva.

TEXTUL 11

सर्वद्वारेषु देहेऽस्मिन् प्रकाश उपजायते ।
ज्ञानं यदा तदा विद्याद्विवृद्धं सत्त्वमित्युत ॥११॥

*sarva-dvāreṣu dehe 'smin
prakāśa upajāyate
jñānam yadā tadā vidyāt
vivṛddham sattvam ity uta*

sarva-dvāreṣu—în toate porțile; *dehe asmin*—din acest corp; *prakāśaḥ*—calitatea de a lumina; *upajāyate*—se dezvoltă; *jñānam*—cunoașterea; *yadā*—când; *tadā*—atunci; *vidyāt*—să știi; *vivṛddham*—sporit; *sattvam*—modul bunătății; *iti uta*—astfel s-a spus.

Manifestările modului bunătății pot fi experimentate atunci când toate porțile corpului sunt iluminate de cunoaștere.

COMENTARIU

Corpul are nouă porți: doi ochi, două urechi, două nări, gura, organul genital și anusul. Când fiecare din aceste porți este iluminată de semnele modului bunătății, trebuie să se înțeleagă că omul și-a dezvoltat modul bunătății. Cel aflat în modul bunătății poate vedea lucrurile în mod corect, poate auzi lucrurile în mod corect și poate gusta lucrurile în mod corect. Omul devine curat pe dinăuntru și pe dinafară. În oricare din porțile corpului apar semnele fericirii, iar această stare este cea a bunătății.

TEXTUL 12

लोभः प्रवृत्तिरारम्भः कर्मणामशमः स्पृहा ।
रजस्येतानि जायन्ते विवृद्धे भरतर्षभ ॥१२॥

*lobhaḥ pravṛttir ārambhaḥ
karmaṇām aśamaḥ sprhā
rajasy etāni jāyante
vivṛddhe bharatarṣabha*

lobhaḥ—lăcomia; *pravṛttiḥ*—activitatea; *ārambhaḥ*—efortul; *karmaṇām*—în activităţi; *aśamaḥ*—nestăpănită; *sprhā*—dorinţa; *rajasi*—al modului pasiunii; *etāni*—toate acestea; *jāyante*—se dezvoltă; *vivṛddhe*—când există un exces; *bharata-rṣabha*—o, cel dintâi din dinastia Bharata.

O, cel dintâi printre descendenţii lui Bharata, când există o creştere în modul pasiunii se dezvoltă simptome de mare ataşament, activitate fructuoasă, strădanie intensă şi dorinţe şi aspiraţii necontrolate.

COMENTARIU

Cel aflat în modul pasiunii nu este niciodată mulţumit cu situaţia pe care a dobândit-o deja; el tânjeşte după o situaţie mai înaltă. Când vrea să-şi construiască o casă în care să locuiască, el face tot ce poate ca să aibă un palat, ca şi cum ar putea să locuiască în el o veşnicie. El îşi dezvoltă pofta de satisfacere a simţurilor. Satisfacerea simţurilor nu are sfârşit. Acest om doreşte să rămână mereu în casa sa, împreună cu familia şi să-şi continue satisfacerea simţurilor. Acest proces nu se încheie niciodată. Toate aceste semne trebuie înţelese ca fiind caracteristice modului pasiunii.

TEXTUL 13

अप्रकाशोऽप्रवृत्तिश्च प्रमादो मोह एव च ।
तमस्येतानि जायन्ते विवृद्धे कुरुनन्दन ॥१३॥

*apraśāśo 'pravṛttiś ca
pramādo moha eva ca*

*tamasy etāni jāyante
vivṛddhe kuru-nandana*

aprakāśaḥ—întunericul; *apavr̥ttiḥ*—inactivitatea; *ca*—și; *pramādaḥ*—nebulnia; *mohaḥ*—iluzia; *eva*—desigur; *ca*—și; *tamasi*—în modul ignoranței; *etāni*—acestea; *jāyante*—se manifestă; *vivṛddhe*—atunci când dezvoltate; *kuru-nandana*—o, fiu al lui Kuru.

Când există o creștere în modul ignoranței, o, fiu al lui Kuru, se manifestă întunecimea, inerția, nebunia și iluzia.

COMENTARIU

Când nu există iluminare, cunoașterea este absentă. Cel aflat în modul ignoranței nu acționează conform principiilor reglatoare; el vrea să acționeze în mod imprevizibil, fără nici un scop. Chiar dacă are capacitatea de a munci, nu face nici un efort. Aceasta se numește iluzie. Deși conștiința lui continuă să funcționeze, viața sa este inactivă. Acestea sunt semnele celui aparținând modului ignoranței.

TEXTUL 14

यदा सत्त्वे प्रवृद्धे तु प्रलयं याति देहभृत् ।
तदोत्तमविदां लोकानमलान् प्रतिपद्यते ॥१४॥

*yadā sattve pravṛddhe tu
pralayam yāti deha-bhṛt
tadottama-vidāṃ lokān
amalān pratipadyate*

yadā—când; *sattve*—modul bunătății; *pravṛddhe*—dezvoltat; *tu*—însă; *pralayam*—disoluția; *yāti*—se duce; *deha-bhṛt*—cel întrupat; *tadā*—atunci; *uttama-vidāṃ*—ale marilor înțelepți; *lokān*—planetele; *amalān*—pure; *pratipadyate*—atinge.

Când cineva moare în modul bunătății, el atinge planetele superioare și pure ale marilor înțelepți.

COMENTARIU

Cel aflat în modul bunătății ajunge pe sistemele planetare mai înalte, cum ar fi Brahmaloaka sau Janoloka, iar acolo se bucură de fericirea divină. Cuvântul *amalān* este semnificativ; el înseamnă „liber de modul pasiunii și al ignoranței“. În lumea materială există impurități, dar modul bunătății este forma cea mai pură a existenței în lumea materială. Există diferite feluri de planete pentru diferite feluri de entități vii. Cei ce mor în modul bunătății sunt înălțați pe planetele unde trăiesc marii înțelepți și marii devoți.

TEXTUL 15

रजसि प्रलयं गत्वा कर्मसङ्गिषु जायते ।
तथा प्रलीनस्तमसि मूढयोनिषु जायते ॥१५॥

*rajasi pralayam gatvā
karma-saṅgiṣu jāyate
tathā pralīnas tamasi
mūḍha-yoniṣu jāyate*

rajasi—în pasiune; *pralayam*—disoluția; *gatvā*—atingând; *karma-saṅgiṣu*—în tovărășia celor angajați în activitățile fructuoase; *jāyate*—se naște; *tathā*—în mod similar; *pralīnaḥ*—fiind anihilat; *tamasi*—în ignoranță; *mūḍha-yoniṣu*—în specii de animale; *jāyate*—se naște.

Când cineva moare în modul pasiunii, el se va naște printre aceia angajați în activități fructuoase, iar când cineva moare în modul ignoranței, se va naște în domeniul animalelor.

COMENTARIU

Unii oameni cred că atunci când sufletul ajunge la nivelul vieții umane el nu mai cade din nou niciodată. Acest lucru nu este corect. Potrivit acestui verset, cel ce își dezvoltă modul ignoranței decade după moarte într-o formă de viață animală. De acolo el trebuie să se înalțe din nou printr-un proces de evoluție, pentru a ajunge din nou la forma umană de viață. De aceea, cei ce iau cu adevărat în serios existența umană trebuie să se situeze în modul bunătății și printr-o bună asociere să treacă dincolo de moduri, ajungând să

se situeze în conștiința de Kṛṣṇa. Aceasta este ținta vieții umane. Altfel, nu există nici o garanție că ființa umană va atinge din nou statutul de om.

TEXTUL 16

कर्मणः सुकृतस्याहुः सात्त्विकं निर्मलं फलम् ।
रजसस्तु फलं दुःखमज्ञानं तमसः फलम् ॥१६॥

*karmanah sukṛtasyāhuḥ
sāttvikam nirmalam phalam
rajasas tu phalam duḥkham
ajñānam tamasaḥ phalam*

karmanah—al activității; *su-kṛtasya*—pioase; *āhuḥ*—s-a spus; *sāttvikam*—în modul bunătății; *nirmalam*—purificat; *phalam*—rezultatul; *rajasah*—în modul pasiunii; *tu*—dar; *phalam*—rezultatul; *duḥkham*—suferința; *ajñānam*—inepția; *tamasaḥ*—al modului ignoranței; *phalam*—rezultatul.

Rezultatul acțiunii pioase este pur și se spune a fi în modul bunătății. În schimb acțiunea făcută în modul pasiunii rezultă în mizerie, iar acțiunea executată în modul ignoranței rezultă în prostie.

COMENTARIU

Rezultatul activităților pioase în modul bunătății este pur. Deci înțelepții care s-au eliberat de iluzie sunt situați în starea de fericire. Dar activitățile îndeplinite în modul pasiunii aduc doar suferință. Orice acțiune îndreptată spre fericirea materială este făcută să fie zădărnicită. De exemplu, dacă cineva dorește să aibă un zgârie-nori, este nevoie de multă trudă și suferință umană pentru a putea construi acest zgârie-nori. Cel care finanțează trebuie să facă mari eforturi pentru a aduna o grămadă de bani, iar cei ce muncesc ca niște sclavi ca să realizeze construcția trebuie să depună efort fizic. Toate acestea implică suferință. Astfel, *Bhagavad-gītā* spune că în orice acțiune îndeplinită sub vraja modului pasiunii apare neapărat foarte multă suferință. Se poate să apară și o așa-numită fericire mentală—„Casa aceasta îmi aparține sau banii aceștia sunt ai mei”—dar aceasta nu este adevărata fericire.

În ce privește modul ignoranței, cel ce activează este lipsit de cunoaștere și de aceea toate activitățile sale au ca rezultat imediat suferința iar în viitor el va cădea în starea animală. Viața unui animal este întotdeauna plină de sufe-

rință, deși sub vraja energiei iluzorii, *māyā*, animalele nu înțeleg acest lucru. Tăierea bietelor animale se datorează și ea modului ignoranței. Cei ce omoară animalele nu știu că în viitor animalul va obține un corp cu care va putea la rândul său să-i ucidă pe ei. Aceasta este legea naturii. În societatea umană, cel ce ucide un om este condamnat la spânzurătoare. Aceasta este legea statului. Datorită ignoranței, oamenii nu-și dau seama că există un stat atotcuprinzător, condus de Domnul Suprem. Orice făptură vie este fiu al Domnului Suprem și El nu îngăduie să fie ucisă nici măcar o furnică. Cine ucide trebuie să plătească. Astfel, obișnuința de a ucide animalele doar pentru a oferi un gust plăcut limbii este forma cea mai grosolană de ignoranță. Ființa umană nu are nevoie să ucidă animalele, pentru că Dumnezeu i-a dat atâtea alte lucruri plăcute. Cel ce continuă totuși să mănânce carne, trebuie socotit că acționează în ignoranță și-și pregătește un viitor foarte întunecat. Dintre toate felurile de ucidere a animalelor, uciderea vacilor este cea mai gravă, căci vaca ne oferă atâtea lucruri plăcute prin laptele ei. Tăierea vacilor este o faptă ce ține de cea mai adâncă ignoranță. În scrierile vedice (*Rg Veda* 9.4.64) cuvintele *gobhiḥ priṇita-matsaram* arată că acela care, fiind pe deplin satisfăcut de lapte, dorește să ucidă vaca, se află în cea mai adâncă ignoranță. De asemenea, există în scrierile vedice o rugăciune care spune astfel:

*namo brahmanya-devāya
go-brāhmaṇa-hitāya ca
jagad-dhitāya kṛṣṇāya
govindāya namo namaḥ*

„O, Doamne, Tu ești ocrotitorul vacilor și al brahmanilor, și ocrotitorul întregii societăți umane și al lumii“ (*Viṣṇu Purāṇa* 1.19.65). În această rugăciune se menționează în mod special protejarea vacilor și a brahmanilor. Brahmanii sunt simbolul educației spirituale iar vacile sunt simbolul hranei celei mai prețioase; aceste două categorii de ființe, brahmanii și vacile, trebuie ocrotite în mod deosebit—acesta este progresul real al civilizației. În societatea modernă cunoașterea spirituală este neglijată și se încurajează uciderea vacilor. Se poate deci înțelege că societatea umană înaintează într-o direcție greșită, netezind calea propriei condamnări. O civilizație care-și îndrumă proprii cetățeni să devină animale în viețile viitoare, nu este cu siguranță o civilizație umană. Civilizația umană actuală este desigur indusă în eroare de către modurile pasiunii și ignoranței. Este o epocă foarte periculoasă și toate națiunile ar trebui să aibă grijă să ofere oamenilor cea mai simplă metodă, conștiința de Kṛṣṇa, pentru a salva omenirea de la cea mai mare primejdie.

TEXTUL 17

सत्त्वात्सञ्जायते ज्ञानं रजसो लोभ एव च ।
प्रमादमोहौ तमसो भवतोऽज्ञानमेव च ॥१७॥

sattvāt sañjāyate jñānam
rajaso lobha eva ca
pramāda-mohau tamaso
bhavato 'jñānam eva ca

sattvāt—din modul bunătății; *sañjāyate*—se dezvoltă; *jñānam*—cunoașterea; *rajasah*—din modul pasiunii; *lobhah*—lăcomia; *eva*—desigur; *ca*—iar; *pramāda*—nebulia; *mohau*—și iluzia; *tamasah*—din modul ignoranței; *bhavatah*—se dezvoltă; *ajñānam*—prostia; *eva*—desigur; *ca*—de asemenea.

Din modul bunătății se dezvoltă adevărata cunoașterea; din modul pasiunii se dezvoltă lăcomia; iar din modul ignoranței se dezvoltă prostia, nebunia și iluzia.

COMENTARIU

Întrucât civilizația actuală nu este foarte prielnică entităților vii, pentru ea se recomandă conștiința de Kṛṣṇa. Prin practicarea conștiinței de Kṛṣṇa societatea își va dezvolta modul bunătății. Când se dezvoltă modul bunătății oamenii văd lucrurile așa cum sunt. În modul ignoranței oamenii sunt exact ca animalele și nu pot vedea lucrurile în mod clar. De exemplu, oamenii aflați în ignoranță nu-și dau seama că ucigând un animal, riscă să fie uciși ei înșiși de acel animal în existența viitoare. Deoarece oamenii nu sunt educați în adevărata cunoaștere, ei devin iresponsabili. Pentru a pune capăt acestei iresponsabilități este nevoie de o educație care să dezvolte în oameni modul bunătății. Când sunt cu adevărat educați în modul bunătății oamenii devin cumpătați, cunoscând pe deplin lucrurile așa cum sunt. Atunci ei vor fi fericiți și prosperi. Chiar dacă nu toți oamenii vor fi fericiți și prosperi, dacă un anumit procent din populație își dezvoltă conștiința de Kṛṣṇa și ajunge să se situeze în modul bunătății, atunci apare posibilitatea păcii și prosperității întregii lumi. Altfel, dacă lumea se dedică modurilor pasiunii și ignoranței, nu poate să existe pace și prosperitate. În modul pasiunii oamenii devin lacomi și aviditatea lor după plăcerile simțurilor este nelimitată. Se poate însă vedea că, chiar dacă cineva are destui bani și condiții prielnice pentru satisfacerea

simțurilor, el nu este nici fericit și nici cu cugetul împăcat. Aceste lucruri nu sunt posibile pentru că el este situat în modul pasiunii. Dacă cineva dorește cu adevărat fericirea, banii săi nu-l pot ajuta s-o obțină; el trebuie să se eleveze până la modul bunătății prin practicarea conștiinței de Kṛṣṇa. Cel aflat sub influența modului pasiunii nu este nefericit doar mental, ci chiar profesiunea și preocupările sale îi aduc numai necazuri. El trebuie să născocească tot felul de planuri și scheme pentru a dobândi destui bani ca să-și mențină statutul social. Toate acestea provoacă suferință. În modul ignoranței oamenii își pierd mințile. Deznădăjduiți de situația în care se află, ei se refugiază în tot felul de substanțe intoxicante, scufundându-se și mai mult în ignoranță. Viitorul lor este foarte întunecat.

TEXTUL 18

ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः ।
जघन्यगुणवृत्तिस्था अधो गच्छन्ति तामसाः ॥१८॥

*ūrdhvam gacchanti sattva-sthā
madhye tiṣṭhanti rājasāḥ
jaghanya-guṇa-vṛtti-sthā
adho gacchanti tāmasāḥ*

ūrdhvam—în sus; *gacchanti*—se duc; *sattva-sthāḥ*—cei situați în modul bunătății; *madhye*—la mijloc; *tiṣṭhanti*—locuiesc; *rājasāḥ*—cei situați în modul pasiunii; *jaghanya*—abominabilă; *guṇa*—de calitate; *vṛtti-sthāḥ*—cei a căror ocupație; *adhaḥ*—în jos; *gacchanti*—se duc; *tāmasāḥ*—persoanele aflate în modul ignoranței.

Aceia situați în modul bunătății avansează gradat spre planetele superioare; cei în modul pasiunii trăiesc pe planetele pământene; iar aceia în modul abominabil al ignoranței se duc în jos către lumile infernale.

COMENTARIU

În acest verset se descrie și mai explicit rezultatul acțiunilor îndeplinite în cadrul celor trei moduri ale naturii. Există un sistem planetar superior, alcătuit din planetele cerești, unde toate ființele sunt foarte evolute. În funcție de gradul de dezvoltare a modului bunătății, entitatea vie poate fi transferată

pe diferite planete din acest sistem. Planeta cea mai înaltă este Satyaloka sau Brahmaloaka, în care își are reședința Brahmă, cea dintâi persoană din acest univers. Am văzut deja cât este de greu să ne imaginăm minunatele condiții de viață din Brahmaloaka, dar modul bunătății, cea mai elevată stare a vieții, ne poate duce acolo.

Modul pasiunii este mixt; acesta stă la mijloc, între bunătate și ignoranță. Omul nu este întotdeauna guvernat de un mod pur, însă chiar dacă ar fi dominat de modul purei pasiuni, el ar reuși doar să rămână pe pământ în chip de rege sau bogătaș. Dar din pricina amestecului altor moduri, omul poate să și cadă în jos. Oamenii aflați pe pământ, ținând de modurile pasiunii și ignoranței, nu pot ajunge pe planetele superioare prin forța mașinilor lor. În modul pasiunii există de asemenea posibilitatea de a ajunge la nebunie în viața următoare. Calitatea cea mai de jos, modul ignoranței, este numită aici abominabilă. Dezvoltarea ignoranței prezintă un foarte mare risc. Ea este calitatea cea mai de jos din natura materială. Sub nivelul uman se situează opt milioane de specii de viață—păsări, mamifere, reptile, arbori etc.—și în funcție de dezvoltarea modului ignoranței oamenii cad în aceste stări îngrozitoare. Cuvântul *tāmasāḥ* este foarte semnificativ în acest context. *Tāmasāḥ* îi indică pe cei ce rămân perpetuu în ignoranță, fără să se ridice la o stare superioară. Viitorul lor este foarte întunecat.

Există însă o ocazie pentru oamenii aflați în modurile pasiunii și ignoranței de a fi elevați la modul bunătății, iar acest sistem este conștiința de Kṛṣṇa. Dar cel ce nu profită de această ocazie va continua să rămână în modurile inferioare.

TEXTUL 19

नान्यं गुणेभ्यः कर्तारं यदा द्रष्टानुपश्यति ।
गुणेभ्यश्च परं वेत्ति मद्भावं सोऽधिगच्छति ॥१९॥

*nānyam guṇebhyaḥ kartāraṁ
yadā draṣṭānupaśyati
guṇebhyaś ca paraṁ vetti
mad-bhāvaṁ so 'dhigacchati*

na—nu; *anyam*—altul; *guṇebhyaḥ*—decât modurile; *kartāram*—executorul; *yadā*—când; *draṣṭā*—un privitor; *anupaśyati*—vede în mod exact;

guṇebhyaḥ—față de modurile naturii; *ca*—și; *param*—transcendent; *vetti*—cunoaște; *mat-bhāvam*—la natura Mea spirituală; *sah*—el; *adhigacchati*—este promovat.

Când cineva vede corect că în toate activitățile nu este un alt executor al acțiunii în afara modurilor naturii și îl cunoaște pe Domnul Suprem care este transcendent față de aceste moduri, acela va atinge natura Mea spirituală.

COMENTARIU

Pentru a transcende toate acțiunile modurilor naturii materiale este suficient ca omul să le înțeleagă în mod corect, învățând de la sufletele realizate. Adevăratul maestru spiritual este Kṛṣṇa, iar El împărtășește această cunoaștere spirituală lui Arjuna. În mod similar, această știință a acțiunilor în funcție de modurile naturii trebuie învățată de la cei ce sunt pe deplin în conștiința de Kṛṣṇa. Altfel, viața omului apucă pe o cale greșită. Prin învățătura unui maestru spiritual autorizat, o ființă poate să-și cunoască poziția spirituală, corpul material, simțurile, felul în care este captivat și cum a ajuns sub vraja modurilor naturii materiale. Această ființă este neajutorată, fiind prinsă în înclșș-tarea modurilor, dar atunci când își dă seama de poziția sa reală, ea poate ajunge la nivel transcendent, având capacitatea necesară pentru viața spirituală. În realitate, nu entitatea vie este cea care îndeplinește diferitele acțiuni. Ea este silită să acționeze, deoarece se află într-un anumit tip de corp, guvernat de un anumit mod al naturii materiale. Fără ajutorul unei autorități spirituale omul nu-și poate înțelege adevărata poziție spirituală. Prin asocierea cu un maestru spiritual autentic el poate să-și vadă poziția reală și prin această cunoaștere ajunge să fie fixat în deplina conștiință de Kṛṣṇa. Omul aflat în conștiința de Kṛṣṇa nu este stăpânit de vraja modurilor materiale ale naturii. În capitolul al șaptelea s-a arătat deja că cel ce s-a predat lui Kṛṣṇa este eliberat de acțiunile naturii materiale. Pentru cel care este în stare să vadă lucrurile așa cum sunt, influența naturii materiale dispare în mod treptat.

TEXTUL 20

गुणानेतानतीत्य त्रीन्देही देहसमुद्रवान् ।
जन्ममृत्युजरदुःखैर्विमुक्तोऽमृतमश्नुते ॥२०॥

*guṇān etān atītya trīn
dehī deha-samudbhavān
janma-mṛtyu-jarā-duḥkhaiḥ
vimukto 'mṛtam aśnute*

guṇān — moduri; *etān* — toate aceste; *atītya* — transcezând; *trīn* — trei; *dehī* — cel întrupat; *deha* — trup; *samudbhavān* — produs din; *janma* — al nașterii; *mṛtyu* — morții; *jarā* — și bătrâneții; *duḥkhaiḥ* — suferințele; *vimuktaḥ* — eliberat de; *amṛtam* — nectarul; *aśnute* — savurează.

Când ființa întrupată este capabilă să treacă dincolo de aceste trei moduri asociate cu corpul material, ea poate deveni liberă de naștere, moarte, bătrânețe și de suferințele acestora și se poate bucura de nectar chiar în această viață.

COMENTARIU

În acest verset se explică felul în care se poate ajunge la nivel transcendent chiar în acest corp, în deplină conștiință de Kṛṣṇa. Cuvântul sanskrit *dehī* înseamnă „întrupat“. Deși aflat în corpul material, prin progresul în cunoașterea spirituală omul poate scăpa de influența modurilor naturii. El se poate bucura de fericirea vieții spirituale chiar în acest corp, căci după ce își părăsește corpul va merge cu siguranță în cerul spiritual. Însă chiar și în acest corp el poate să se bucure de fericirea spirituală. Cu alte cuvinte, slujirea cu devoțiune în conștiința de Kṛṣṇa este semnul eliberării din capcana materiei, lucru ce va fi explicat în capitolul al optsprezecelea. Când omul se eliberează de sub influența modurilor naturii materiale, el se dedică slujirii cu devoțiune.

TEXTUL 21

अर्जुन उवाच
कैलिङ्गैस्त्रीन् गुणानेतानतीतो भवति प्रभो ।
किमाचारः कथं चैतांस्त्रीन् गुणानतिवर्तते ॥२१॥

*arjuna uvāca
kair liṅgais trīn guṇān etān
atīto bhavati prabho*

*kim ācāraḥ katham caitāms
trīn guṇān ativartate*

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *kaiḥ*—prin care; *liṅgaiḥ*—semne; *trīn*—trei; *guṇān*—moduri; *etān*—toate aceste; *atītaḥ*—cel transcendent; *bhavati*—este; *prabho*—o, Domnul meu; *kim*—ce; *ācāraḥ*—comportament; *katham*—cum; *ca*—și; *etān*—aceste; *trīn*—trei; *guṇān*—moduri; *ativartate*—transcede.

Arjuna a întrebat: O, dragul meu Domn, prin ce simptome este cineva cunoscut că este transcendent față de aceste trei moduri? Care este comportamentul său? Și cum transcede el modurile naturii?

COMENTARIU

Întrebările lui Arjuna din acest verset sunt foarte bine venite. El vrea să știe semnele unei persoane care a trecut deja dincolo de modurile materiale. Mai întâi el întreabă despre semnele specifice acestei persoane transcendente. Cum se poate ști că cineva a trecut dincolo de influența modurilor naturii materiale? A doua întrebare se referă la felul în care trăiește acel om și care sunt faptele sale. Sunt ele reglementate sau nereglementate? Apoi Arjuna întreabă despre mijloacele prin care poate atinge natura transcendentă. Acest lucru este foarte important. Până ce nu cunoaștem mijloacele directe prin care putem rămâne mereu în transcendență, nu este posibil să apară semnele corespunzătoare. Deci toate aceste întrebări puse de Arjuna sunt foarte importante, iar Domnul răspunde la ele.

TEXTELE 22 - 25

श्रीभगवानुवाच

प्रकाशं च प्रवृत्तिं च मोहमेव च पाण्डव ।
न द्वेष्टि सम्प्रवृत्तानि न निवृत्तानि काङ्क्षति ॥२२॥

उदासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचाल्यते ।
गुणा वर्तन्त इत्येवं योऽवतिष्ठति नेङ्गते ॥२३॥

समदुःखसुखः स्वस्थः समलोष्टाश्मकाञ्चनः ।
तुल्यप्रियाप्रियो धीरस्तुल्यनिन्दात्मसंस्तुतिः ॥२४॥

मानापमानयोस्तुल्यस्तुल्यो मित्रारिपक्षयोः ।
सर्वारम्भपरित्यागी गुणातीतः स उच्यते ॥२५॥

*śrī-bhagavān uvāca
prakāśam ca pravṛttim ca
moham eva ca pāṇḍava
na dveṣṭi sampravṛttāni
na nivṛttāni kāṅkṣati*

*udāsīna-vad āsīno
guṇair yo na vicālyate
guṇā vartanta ity evam
yo 'vatiṣṭhati neṅgate*

*sama-duḥkha-sukhaḥ sva-sthaḥ
sama-loṣṭāśma-kāñcanaḥ
tulya-priyāpriyo dhīras
tulya-nindātma-saṁstutiḥ*

*mānāpamānayoḥ tulyas
tulyo mitrāri-pakṣayoḥ
sarvārambha-parityāgī
guṇātītaḥ sa ucyate*

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *prakāśam*—iluminarea; *ca*—și; *pravṛttim*—atașamentul; *ca*—și; *moham*—iluzia; *eva ca*—precum și; *pāṇḍava*—o, fiu al lui Pāṇḍu; *na dveṣṭi*—nu urăște; *sampravṛttāni*—deși dezvoltate; *na nivṛttāni*—nici oprindu-le dezvoltarea; *kāṅkṣati*—dorește; *udāsīna-vat*—ca și cum în mod neutru; *āsīnaḥ*—situat; *guṇaiḥ*—de către moduri; *yaḥ*—cel care; *na*—niciodată; *vicālyate*—este tulburat; *guṇāḥ*—modurile; *vartante*—acționează; *iti evam*—știind astfel; *yaḥ*—cel care; *avatiṣṭhati*—rămâne; *na*—niciodată; *iṅgate*—șovăie; *sama*—egal; *duḥkha*—la durere; *sukhaḥ*—și fericire; *sva-sthaḥ*—situat în sine însuși; *sama*—în mod egal; *loṣṭa*—un bulgăre de pământ; *śma*—piatră; *kāñcanaḥ*—aur; *tulya*—cu aceeași dispoziție; *priya*—față de cel îndrăgit; *apriyaḥ*—și cel nedorit; *dhīraḥ*—neclintit; *tulya*—egal; *nindā*—la defăimare; *ātma-saṁstutiḥ*—și lauda lui însuși; *māna*—la onoare; *apamānayoḥ*—și dezoanore; *tulyaḥ*—egal; *tulyaḥ*—egal; *mitra*—a prietenilor; *ari*—și dușmanilor; *pakṣayoḥ*—față de cele două părți; *sarva*—la toate; *ārambha*—eforturile;

parityāgī—cel ce renunță; *guṇa-atītaḥ*—transcendent față de modurile naturii materiale; *saḥ*—el; *ucyate*—se spune că este.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: O, fiu al lui Pându, cel ce nu urăște iluminarea, atașamentul și iluzia atunci când ele sunt prezente și nici nu tânjește după ele atunci când dispar; care este neoscilant și netulburat de toate aceste reacții ale calităților materiale, rămânând neutru și transcendent, cunoscând că doar modurile acționează; cel care este situat în sine și privește la fel fericirea și nefericirea; care privește cu aceiași ochi o grămadă de pământ, o piatră sau o bucată de aur; care este egal în fața dezirabilului și indezirabilului; care este stabil, situat la fel de bine în prețuire și disprețuire, onoare și dezonoare; care tratează la fel atât prietenul cât și dușmanul și care a renunțat la toate activitățile materiale—o astfel de persoană se spune că a transcends modurile naturii.

COMENTARIU

Arjuna adresase trei întrebări diferite iar Domnul răspunde la ele una după alta. În aceste versete, Kṛṣṇa arată mai întâi că cel ce este situat la nivel transcendent nu râvnește și nu tânjește după nimic. Când o entitate vie rămâne în lumea materială, întrupată într-un corp material, trebuie să înțelegem că ea se află sub dominația unuia din cele trei moduri ale naturii materiale. Când se eliberează cu adevărat de corp, ea scapă din ghearele modurilor materiale ale naturii. Dar atâta vreme cât nu s-a eliberat de corp, ea trebuie să rămână neutră. Ea trebuie să se angajeze în slujirea cu devoțiune a Domnului, astfel încât să uite în mod automat identificarea cu corpul material. Cel ce este conștient de corpul material acționează doar pentru satisfacerea simțurilor, dar când omul își întoarce conștiința către Kṛṣṇa, satisfacerea simțurilor se întrerupe în mod automat. Ființa nu are nevoie de acest corp material și nu trebuie să accepte cerințele acestui corp. În corp acționează calitățile modurilor naturii, dar ca suflet spiritual, sinele rămâne separat de aceste activități. Cum face să rămână separat? El nu dorește să se bucure de corp și nici nu dorește să-l părăsească. Astfel, situat la nivel transcendent, devotul ajunge automat să fie eliberat. El nu mai trebuie să încerce să se elibereze de influența modurilor naturii materiale.

Următoarea întrebare se referă la comportamentul unei persoane situată la nivel transcendent. Omul situat la nivel material este afectat de așa-numita onoare și dezonoare adusă corpului, dar cel ce este situat la nivel transcendent nu este afectat de o asemenea falsă onoare și dezonoare. El își îndeplinește

datoria în conștiința de Kṛṣṇa și nu ține seama de faptul că un altul îl onorează sau defăimează. El acceptă doar lucrurile favorabile îndeplinirii datoriei sale în conștiința de Kṛṣṇa și astfel el nu are nevoie de nici un lucru material, fie piatră sau aur. El îi consideră pe toți ca pe prietenii săi dragi, care-l ajută în realizarea conștiinței de Kṛṣṇa și nu-și urăște așa-numiții dușmani. El este imparțial și vede totul la același nivel, deoarece știe foarte bine că nu are nimic de-a face cu existența materială. Evenimentele sociale și politice nu îl afectează, căci el cunoaște caracterul trecător al acestor răsturnări și tulburări sociale. El nu întreprinde nimic în folosul său. El poate întreprinde orice pentru Kṛṣṇa, dar nu va întreprinde nimic pentru sine. Printr-un asemenea comportament, omul ajunge cu adevărat la nivel transcendent.

TEXTUL 26

मां च योऽव्यभिचारेण भक्तियोगेन सेवते ।
स गुणान् समतीत्यैतान् ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥२६॥

*mām ca yo 'vyabhicāreṇa
bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān
brahma-bhūyāya kalpate*

mām—la Mine; *ca*—și; *yaḥ*—cel care; *avyabhicāreṇa*—neabătută; *bhakti-yogena*—prin slujire cu devoțiune; *sevate*—înfăptuiește slujirea; *saḥ*—acela; *guṇān*—moduri ale naturii materiale; *samatītya*—transcezând; *etān*—toate acestea; *brahma-bhūyāya*—elevat la platforma Brahman; *kalpate*—devine.

Cel ce se angajează în deplina slujire cu devoțiune, neabătut în toate împrejurările, transcende de îndată modurile naturii materiale și astfel ajunge la platforma Brahman.

COMENTARIU

Acest verset este răspunsul la a treia întrebare a lui Arjuna: Care este metoda de a ajunge la nivel transcendent? Așa cum am explicat, lumea materială se mișcă sub vraja modurilor naturii materiale. Omul nu trebuie să se lase tulburat de acțiunea modurilor naturii; în loc să-și lase conștiința să fie absor-

bită în astfel de acțiuni, el ar putea să-și întoarcă conștiința către activitățile dedicate lui Kṛṣṇa. Activitățile dedicate lui Kṛṣṇa sunt cunoscute ca *bhakti-yoga*—a acționa permanent pentru Kṛṣṇa. Acest tip de activitate nu îl include numai pe Kṛṣṇa, ci și diferitele Sale expansiuni plene, cum sunt Rāma și Nārāyaṇa. El are nenumărate expansiuni. Cel ce este angajat în slujirea oricăreia dintre formele lui Kṛṣṇa sau ale expansiunilor Sale plene, este considerat a fi la nivel transcendent. Trebuie remarcat faptul că toate formele lui Kṛṣṇa sunt pe deplin transcendente, pline de beatitudine și cunoaștere și eterne. Aceste personalități ale Divinității sunt omnipotente și omnisciente și posedă toate calitățile transcendente. Astfel, cel ce se angajează în slujirea lui Kṛṣṇa sau a expansiunilor Sale plene cu hotărâre neabătută, poate depăși cu ușurință modurile naturii materiale, deși acestea sunt foarte greu de depășit. Acest lucru a fost deja explicat în capitolul al șaptelea. Cel ce se predă lui Kṛṣṇa învinge de îndată influența modurilor naturii materiale. A te afla în conștiința de Kṛṣṇa sau în slujirea cu devoțiune înseamnă a ajunge la egalitate cu Kṛṣṇa. Domnul spune că natura Sa este eternă, plină de beatitudine și cunoaștere, iar entitățile vii sunt părți integrante ale Supremului, așa cum bucatelele de aur sunt părți din mina de aur. Deci entitatea vie în poziția sa spirituală este la fel de bună ca aurul, la fel de bună precum Kṛṣṇa din punct de vedere calitativ. Ea continuă să-și păstreze individualitatea distinctă, altfel nu ar mai fi vorba de *bhakti-yoga*. *Bhakti-yoga* înseamnă prezența Domnului, prezența celui devotat și prezența unei relații de dragoste între Domnul și cel devotat Lui. Prin urmare, Suprema Personalitate a Divinității și persoana individuală constituie două identități diferite, altfel *bhakti-yoga* nu ar avea nici un sens. Cel ce nu se situează la același nivel transcendent cu Domnul, nu-L poate sluji pe Domnul Suprem. Numai o persoană care are calificarea necesară poate deveni slujitorul personal al regelui. Calificarea necesară aici este aceea de a deveni Brahman, deci liber de orice contaminare materială. În *Vede* se spune: *brahmaiva san brahmāpy eti*. Se poate ajunge la Supremul Brahman doar devenind Brahman. Aceasta înseamnă că trebuie să devii una cu Brahman din punct de vedere calitativ. Dar prin atingerea platformei Brahman, o persoană nu-și pierde identitatea Brahman eternă ca suflet individual.

TEXTUL 27

ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्य च ।
शाश्वतस्य च धर्मस्य सुखस्यैकान्तिकस्य च ॥२७॥

*brahmaṇo hi pratiṣṭhāham
amṛtasyāvyayasya ca
śāśvatasya ca dharmasya
sukhasyaikāntikasya ca*

brahmaṇaḥ—al impersonalului *brahmajyoti*; *hi*—cu adevărat; *pratiṣṭhā*—suportul; *aham*—Eu sunt; *amṛtasya*—al celui nemuritor; *avyayasya*—al celui nepieritor; *ca*—și; *śāśvatasya*—al celui etern; *ca*—și; *dharmasya*—al poziției constitutive; *sukhasya*—a fericirii; *aikāntikasya*—ultime; *ca*—precum și.

Eu sunt baza impersonalului Brahman care este nemuritor, indestructibil și etern și care este poziția constitutivă a fericirii ultime.

COMENTARIU

Natura impersonalului Brahman este imortalitatea, indestructibilitatea, eternitatea și fericirea. Brahman este începutul realizării spirituale. Paramātmā sau Suprasufletul este mijlocul, stadiul al doilea în realizarea spirituală, iar Suprema Personalitate a Divinității este realizarea ultimă a Adevărului Absolut. Deci atât Paramātmā cât și impersonalul Brahman sunt cuprinși în Persoana Supremă. În capitolul al șaptelea se explică faptul că natura materială este manifestarea energiei inferioare a Domnului Suprem. Domnul însă-mânțează natura materială inferioară cu fragmente ale naturii superioare, iar aceasta constituie contactul spiritului cu natura materială. Când entitatea vie condiționată de natura materială începe cultivarea cunoașterii spirituale, ea se înalță de la nivelul existenței materiale, ridicându-se treptat la conceperea Celui Suprem ca Brahman. Ajungerea la conceperea vieții ca Brahman este primul stadiu în realizarea de sine. În acest stadiu, persoana care a ajuns la realizarea Brahman este transcendentă față de nivelul material, dar nu este cu adevărat desăvârșită în această realizare Brahman. Dacă dorește, ea poate continua să rămână la nivelul Brahman, apoi treptat să se înalțe la realizarea Paramātmā, iar apoi la realizarea Supremei Personalități a Divinității. Există multe exemple de acest fel în scrierile vedice. La început cei patru Kumāra concepeau adevărul ca fiind impersonalul Brahman, dar apoi treptat s-au ridicat la nivelul slujirii cu devoțiune. Cel ce nu poate să treacă dincolo de concepția impersonală Brahman, riscă să cadă din nou în jos. În *Śrīmad-Bhāgavatam* se spune că dacă o persoană se înalță la stadiul imperso-

nalului Brahman și nu merge mai departe, neavând cunoaștere despre Persoana Supremă, inteligența sa nu este perfect pură. De aceea, în ciuda elevării la nivelul Brahman, fără angajarea în slujirea cu devoțiune a Domnului există posibilitatea căderii. În limbajul vedic se spune de asemenea *raso vai saḥ, rasam hy evāyam labdhvānandī bhavati*: „Când omul înțelege Personalitatea Divinității, sursa tuturor plăcerilor, Kṛṣṇa, el devine cu adevărat plin de fericire transcendentă“ (*Taittirīya Upaniṣad* 2.7.1). Domnul Suprem este înzestrat cu cele șase opulențe pe care le împărtășește cu devotul ce se apropie de El. Servitorul unui rege se bucură de aproape toate avantajele regelui. Astfel slujirea cu devoțiune este însoțită de fericirea eternă, fericirea nepieritoare și viața veșnică. Deci realizarea Brahman, adică realizarea eternității și indestructibilității, este inclusă în slujirea cu devoțiune. Aceste lucruri se află deja în posesia celui angajat în slujirea cu devoțiune.

Deși prin natura sa entitatea vie este Brahman, ea dorește să stăpânească asupra naturii materiale și datorită acestui fapt ea cade. În poziția sa constitutivă entitatea vie este deasupra celor trei moduri ale naturii materiale, dar asocierea cu natura materială o face să rămână prizoniera diferitelor moduri ale naturii materiale—bunătatea, pasiunea și ignoranța. Datorită asocierii cu aceste trei moduri, apare dorința dominării lumii materiale. Prin angajarea în slujirea cu devoțiune în deplină conștiință de Kṛṣṇa, ea se situează de îndată la nivel transcendent, iar dorința sa nelegitimă de a controla natura materială este înlăturată. De aceea, procesul slujirii cu devoțiune, începând cu ascultatul, cântatul și reamintirea—cele nouă metode prescrise pentru realizarea slujirii cu devoțiune— trebuie practicate alături de devoți. Treptat, prin această asociere și prin influența maestrului spiritual, dorința materială de a domina este înlăturată și omul ajunge să fie ferm situat în slujirea transcendentă cu dragoste a Domnului. Această metodă este prescrisă începând cu versetul douăzeci și doi până la ultimul verset din acest capitol. Slujirea cu devoțiune a Domnului este foarte simplă: omul trebuie să se angajeze permanent în slujba Domnului, să mănânce rămășițele din hrana oferită Divinității, să miroasă florile oferite la picioarele de lotus ale Domnului, să viziteze locurile în care s-au desfășurat petrecerile transcendente ale Domnului, să citească despre diferitele activități ale Domnului, despre relațiile reciproce de dragoste dintre El și devoții Săi, să intoneze mereu vibrația transcendentă Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare și să țină zilele de post care comemorează aparițiile și disparițiile Domnului și ale devoților Săi. Urmând această metodă, omul devine complet detașat de toate activitățile materiale. Cel ce poate să se situ-

eze astfel în *brahmajyoti* sau în diferitele modalități de a-l concepe pe Brahman, devine egal în calitate cu Suprema Personalitate a Divinității.

Astfel se încheie comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al paisprezecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, tratând despre „Cele trei moduri ale naturii materiale“.

CAPITOLUL CINCISPREZECE

Yoga Persoanei Supreme

TEXTUL 1

श्रीभगवानुवाच

ऊर्ध्वमूलमधःशाखमध्वत्थं प्राहुरव्ययम् ।
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥१॥

śrī-bhagavān uvāca
ūrdhva-mūlam adhaḥ-śākham
aśvattham prāhur avyayam
chandānsi yasya paṇāni
yas taṁ veda sa veda-vit

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *ūrdhva-mūlam*—cu rădăcinile în sus; *adhaḥ*—în jos; *śākham*—crengile; *aśvattham*—un banyan; *prāhuḥ*—s-a spus; *avyayam*—etern; *chandānsi*—imnurile

vedice; *yasya*—ale cărui; *parṇāni*—frunze; *yaḥ*—cel care; *tam*—pe acesta; *veda*—cunoaște; *saḥ*—acela; *veda-vit*—cunoscător al *Vedelor*.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Se spune că există un copac banyan nepieritor care are rădăcinile în sus și ramurile în jos și ale cărui frunze sunt immurile vedice. Cel ce cunoaște acest copac, este cunoscătorul Vedelor.

COMENTARIU

După discutarea importanței procesului *bhakti-yoga* se poate pune întrebarea „Care este rolul *Vedelor*?“. În acest capitol se explică faptul că scopul studierii *Vedelor* este înțelegerea lui Kṛṣṇa. Prin urmare, cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa, angajat în slujirea cu devoțiune, cunoaște deja *Vedele*.

Încătușarea în această lume materială este comparată aici cu un copac banyan. Pentru cel angajat în activități fructuoase, acest copac banyan nu are sfârșit. El rătăcește mereu de pe o creangă pe alta. Arborele acestei lumi materiale nu are sfârșit, iar pentru cel ce este atașat de el nu există posibilitatea eliberării. Immurile vedice, destinate elevării noastre, sunt numite „frunze“ ale acestui copac. Rădăcinile copacului cresc în sus, pentru că ele pornesc de pe planeta lui Brahmā, care este situată în locul cel mai de sus din acest univers. Cel ce poate înțelege acest nepieritor arbore al iluziei are posibilitatea să iasă din el.

Acest proces de eliberare trebuie înțeles foarte bine. În capitolele precedente s-a explicat faptul că există multe metode de a ieși din capcana materiei, iar până la capitolul al treisprezecelea am văzut că slujirea cu devoțiune a Domnului Suprem este calea cea mai bună. Principiul de bază al slujirii cu devoțiune este detașarea de activitățile materiale și atașarea de slujirea transcendentă a Domnului. Procesul întreruperii atașamentului față de lumea materială este discutat la începutul acestui capitol. Rădăcina existenței materiale crește în sus. Aceasta înseamnă că ea își are începutul în substanța materială globală din planeta cea mai importantă a universului. De acolo se răspândește întregul univers, cu o mulțime de ramuri ce reprezintă diferitele sisteme planetare. Fructele reprezintă rezultatele activităților entităților vii, adică religia, dezvoltarea economică, satisfacerea simțurilor și eliberarea.

S-ar părea că nu se poate vedea în această lume un copac așezat cu crengile în jos și rădăcinile în sus, totuși el există. Acest copac poate fi văzut pe marginea unei ape. Copacii de pe mal se reflectă în apă cu crengile în jos și rădăcinile în sus. Cu alte cuvinte, copacul acestei lumi materiale este doar o reflexie

a copacului real al lumii spirituale. Această reflexie a lumii spirituale stă așezată pe dorință, așa cum reflexia copacului stă pe suprafața apei. Dorința este cauza așezării lucrurilor în această lumină reflectată a lumii materiale. Cel ce dorește să iasă din această existență materială trebuie să cunoască amănunțit acest copac prin studiu analitic. Atunci va putea să-și taie legătura cu el.

Acest copac, fiind reflexia copacului real, este replica sa exactă. Toate lucrurile există în lumea spirituală. Impersonaliștii consideră că Brahman este rădăcina acestui copac material, iar din rădăcină—conform filosofiei Sāṅkhya—apare *prakṛti*, *puruṣa* apoi cele trei *guṇa*, apoi cele cinci elemente groșiere (*pañca-mahā-bhūta*), apoi cele zece simțuri (*daśendriya*), mintea etc. În acest mod, ei împart întreaga lume materială în douăzeci și patru de elemente. Dacă Brahman este centrul tuturor manifestărilor, atunci lumea materială cuprinde 180 de grade din cercul manifestat de acest centru, iar celelalte 180 de grade constituie lumea spirituală. Lumea materială este o reflexie deformată; deci lumea spirituală trebuie să conțină aceeași varietate, dar în mod real. *Prakṛti* este energia externă a Domnului Suprem și *puruṣa* este Domnul Suprem Însuși, iar acest lucru este explicat în *Bhagavad-gītā*. Întrucât această manifestare este materială, ea este temporară. O reflexie este temporară, căci uneori este vizibilă, alteori nu este vizibilă. Însă originea de unde această reflexie își are începutul este eternă. Reflexia materială a arborelui real trebuie tăiată. Când se spune că cineva cunoaște *Vedele*, aceasta implică faptul că el știe cum să taie atașamentul față de lumea materială. Cel ce cunoaște acest proces, cunoaște cu adevărat *Vedele*. Cel ce este atras de formulele rituale ale *Vedelor*, este atras de frumusețea frunzișului copacului. El nu cunoaște exact scopul *Vedelor*. Așa cum ne dezvăluie Însăși Suprema Personalitate a Divinității, scopul *Vedelor* este tăierea acestui copac reflectat și ajungerea la copacul real al lumii spirituale.

TEXTUL 2

अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखा
गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः ।
अधश्च मूलान्यनुसन्ततानि
कमनिबन्धीनि मनुष्यलोके ॥ २ ॥

*adhaś cordhvaṁ prasṛtās tasya śākhā
guṇa-pravṛddhā viṣaya-pravālāḥ*

*adhaś ca mūlāny anusantatāni
karmānubandhīni manuṣya-loke*

adhaḥ—în jos; *ca*—și; *ūrdhvam*—în sus; *prasṛtāḥ*—întinse; *tasya*—ale sale; *śākhāḥ*—crengi; *guṇa*—de către modurile naturii materiale; *pravṛddhāḥ*—dezvoltate; *viṣaya*—obiectele simțurilor; *pravālāḥ*—mlădițele; *adhaḥ*—în jos; *ca*—și; *mūlāni*—rădăcini; *anusantatāni*—întinse; *karma*—de activități; *anubandhīni*—legate; *manuṣya-loke*—în lumea societății umane.

Crengile acestui copac se întind în jos și în sus, hrănite de cele trei moduri ale naturii materiale. Rămurelele sunt obiectele simțurilor. Acest copac are de asemenea rădăcini care merg în jos și acestea sunt legate de activitățile fructuoase ale societății umane.

COMENTARIU

În acest verset continuă descrierea copacului banyan. Crengile sale sunt răspândite în toate direcțiile. În partea de jos se află diferitele manifestări ale entităților vii—oameni, animale sălbatice, cai, vaci, câini, pisici etc. Acestea sunt situate în partea de jos a crengilor, în timp ce pe vârful lor se află formele superioare de entități vii: semizeii, *gandharva* și multe alte specii superioare de viață. Așa cum un copac este hrănit de apă, la fel și acest copac este hrănit de cele trei moduri ale naturii materiale. Așa cum unele bucăți de pământ sunt sterpe din pricina lipsei de apă iar altele sunt pline de verdeață, la fel și acolo unde anumite moduri ale naturii materiale sunt prezente într-o proporție mai mare, se manifestă diferite specii de viață, în funcție de aceste moduri.

Mlădițele copacului sunt considerate a fi obiectele simțurilor. Prin dezvoltarea diferitelor moduri ale naturii materiale se dezvoltă diferitele noastre simțuri, iar prin aceste simțuri noi experimentăm diferite feluri de obiecte ale simțurilor. Vârfurile crengilor sunt organele de simț—urechile, nasul, ochii etc.—care sunt legate de experimentarea diferitelor obiecte ale simțurilor. Mlădițele sunt sunetul, forma, tactilul ș.a.m.d.—deci obiectele simțurilor. Rădăcinile secundare sunt atașamentele și aversiunile care sunt produsele secundare ale diferitelor tipuri de suferințe și plăceri ale simțurilor. Se consideră că înclinațiile către pietate sau impietate se dezvoltă din aceste rădăcini secundare, care se răspândesc în toate direcțiile. Rădăcina reală este cea care pornește din Brahmaloka, iar celelalte rădăcini se află în sistemul plane-

tar uman. După ce se bucură de rezultatele activităților sale virtuozitate pe sistemele planetare superioare, entitatea vie revine înapoi pe pământ și își reia *karma* sau activitățile fructuoase pentru o nouă promovare. De aceea, această planetă a ființelor umane este considerată drept câmp de activitate.

TEXTELE 3 - 4

न रूपमस्येह तथोपलभ्यते
 नान्तो न चादिर्न च सम्प्रतिष्ठा ।
 अधत्थमेनं सुविरूढमूल-
 मसङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा ॥ ३ ॥

ततः पदं तत्परिमार्गितव्यं
 यस्मिन् गता न निवर्तन्ति भूयः ।
 तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये
 यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ॥ ४ ॥

*na rūpam asyeha tathopalabhyate
 nānto na cādir na ca sampratiṣṭhā
 aśvattham enam su-virūḍha-mūlam
 asaṅga-śastreṇa dṛḍhena chittvā*

*tataḥ padam tat parimārgitavyam
 yasmīn gatā na nivartanti bhūyaḥ
 tam eva cādyaṁ puruṣam prapadye
 yataḥ pravṛttiḥ prasṛtā purāṇī*

na—nu; *rūpam*—forma; *asya*—acestui copac; *iha*—în această lume; *tathā*—de asemenea; *upalabhyate*—poate fi percepută; *na*—niciodată; *antaḥ*—sfârșit; *na*—niciodată; *ca*—precum și; *ādīḥ*—început; *na*—niciodată; *ca*—și; *sampratiṣṭhā*—temelia; *aśvattham*—copacul banyan; *enam*—acesta; *su-virūḍha*—puternic; *mūlam*—înrădăcinat; *asaṅga-śastreṇa*—cu arma detașării; *dṛḍhena*—puternică; *chittvā*—tăind; *tataḥ*—după aceea; *padam*—tărâmul; *tat*—acela; *parimārgitavyam*—trebuie aflat; *yasmīn*—în care; *gatāḥ*—mergând; *na*—niciodată; *nivartanti*—se reîntorc; *bhūyaḥ*—din nou; *tam*—la El; *eva*—desigur; *ca*—de asemenea; *ādyaṁ*—originară; *puruṣam*—Perso-

nalitatea Divinității; *prapadye*—să se predea; *yataḥ*—din care; *pravṛtīḥ*—începutul; *prasṛtā*—extins; *purāṇi*—străvechi.

Forma adevărată a acestui copac nu poate fi percepută în această lume. Nimeni nu poate înțelege unde se sfârșește, unde începe sau unde îi este temelia. Dar cu hotărâre, cineva trebuie să doboare acest copac puternic înrădăcinat, cu arma detașării. După aceea, trebuie să caute acel loc, de unde, odată ajuns, nu se mai întoarce niciodată și acolo să se predea la acea Personalitate Supremă a Divinității de la care totul a început și de la care totul s-a extins din timpuri imemorabile.

COMENTARIU

Este limpede acum că forma reală a acestui copac banyan nu poate fi înțeleasă în lumea materială. Întrucât rădăcina sa este în sus, copacul real se întinde în partea cealaltă. Prins de prelungirile materiale ale copacului, omul nu poate vedea cât de departe se întinde acesta și nici nu-i poate zări începutul. Totuși, cauza lui trebuie descoperită. „Eu sunt fiul tatălui meu, tatăl meu este fiul lui cutare și cutare etc.“ Mergând mai departe pe acest fir, se ajunge la Brahmā, care este generat de Garbhodakaśāyī Vișṇu. În final, ajungându-se la Suprema Personalitate a Divinității, procesul ia sfârșit. Deci omul trebuie să descopere originea acestui copac, Suprema Personalitate a Divinității, prin asocierea cu persoanele care posedă această cunoaștere a Supremei Personalități a Divinității. Apoi, prin înțelegere, omul ajunge treptat să se detașeze de această falsă reflexie a realității, iar prin cunoașterea el poate tăia legătura cu ea și poate să se stabilească în copacul real.

Cuvântul *asaṅga* este foarte important în acest context, pentru că atașarea de plăcerea simțurilor și de dorința de dominare a naturii materiale este foarte puternică. De aceea, omul trebuie să învețe detașarea prin discuții despre știința spirituală, bazate pe scripturile autorizate și să asculte învățăturile persoanelor care se află cu adevărat în cunoaștere. Ca rezultat al acestor discuții în asociere cu devoții, omul vine la Suprema Personalitate a Divinității. Primul lucru pe care trebuie să-l facă apoi este să se predea Lui. Ni se descrie aici acel tărâm în care, odată ajuns, omul nu se mai întoarce niciodată la acest fals copac reflectat. Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, este rădăcina originală din care emană totul. Pentru a câștiga bunăvoința Personalității Divinității omul nu are decât să I se predea Lui, iar acest lucru se obține prin îndeplinirea slujirii cu devoțiune prin cântat, ascultat etc. El este cauza

extinderii lumii materiale. Acest lucru a fost deja explicat de Însuși Domnul. *Ahaṁ sarvasya prabhavaḥ*: „Eu sunt originea tuturor lucrurilor“. Deci pentru a ieși din hățișul acestui puternic copac banyan al vieții materiale omul trebuie să se predea lui Kṛṣṇa. De îndată ce omul se predă lui Kṛṣṇa, el se detașează automat de manifestarea materială.

TEXTUL 5

निर्मानमोहा जितसङ्गदोषा
अध्यात्मनित्या विनिवृत्तकामाः ।
द्वन्द्वैर्विमुक्ताः सुखदुःखसंज्ञै-
र्गच्छन्त्यमूढाः पदमव्ययं तत् ॥ ५ ॥

*nirmāna-mohā jita-saṅga-doṣā
adhyātma-nityā vinivṛtta-kāmāḥ
dvandvair vimuktāḥ sukha-duḥkha-samjñair
gacchanty amūḍhāḥ padam avyayaṁ tat*

niḥ—fără; *māna*—prestigiu fals; *mohāḥ*—și iluzie; *jita*—învîngând; *saṅga*—ale asocierii; *doṣāḥ*—greșelile; *adhyātma*—în cunoașterea spirituală; *nityāḥ*—în eternitate; *vinivṛtta*—detașat; *kāmāḥ*—de pofta; *dvandvair*—de dualități; *vimuktāḥ*—eliberați; *sukha-duḥkha*—fericire și suferință; *samjñair*—numite; *gacchanti*—ating; *amūḍhāḥ*—netulburați; *padam*—tărâmul; *avyayam*—etern; *tat*—acela.

Aceia care sunt eliberați de falsul prestigiu, iluzie și falsa asociere, care înțeleg eternul, care au pus capăt poftelor materiale, care sunt eliberați de dualitățile fericirii și nefericirii și care, netulburați, știu cum să se predea Persoanei Supreme, ating acea împărăție eternă.

COMENTARIU

În acest verset se descrie foarte frumos procesul predării către Persoana Supremă. Prima calitate necesară este aceea de a nu ne lăsa înșelați de mândrie. Deoarece sufletul condiționat este foarte îngâmfat, crezându-se stăpânul naturii materiale, este foarte greu pentru el să se predea Supremei Personalități a Divinității. Prin cultivarea cunoașterii reale omul trebuie să înțeleagă

că nu el este stăpânul naturii materiale ci Suprema Personalitate a Divinității. Când omul s-a eliberat de amăgirea pricinuită de orgoliu, el poate începe procesul predării. Cel ce se așteaptă mereu la anumite onoruri în această lume materială, nu poate să se predea Persoanei Supreme. Orgoliul se datorează iluziei, deoarece, deși omul vine în lume, rămâne o scurtă perioadă de timp și apoi pleacă, el are totuși ideea nesăbuită că este stăpânul acestei lumi. Astfel el complică toate lucrurile și are numai neazuri. Întreaga lume se mișcă sub puterea acestei concepții. Oamenii socotesc că pământul aparține societății umane și astfel și-au împărțit terenurile, sub falsa impresie că ei sunt proprietarii acestora. Trebuie să scăpăm de această idee falsă că societatea umană este proprietarul acestei lumi. Când omul se eliberează de aceste noțiuni false, ajunge să scape de toate falsele asocieri pricinuite de sentimentele familiale, sociale sau naționale. Aceste asocieri greșite îl leagă pe om de lumea materială. După acest stadiu, omul trebuie să-și dezvolte cunoașterea spirituală. El trebuie să-și cultive cunoașterea a ceea ce este cu adevărat al său și a ceea ce nu îi aparține cu adevărat. Iar când ajunge la înțelegerea lucrurilor așa cum sunt ele, el se eliberează de toate concepțiile dualiste, cum ar fi fericirea și nefericirea, plăcerea și durerea. El obține cunoașterea completă și atunci are posibilitatea să se predea Supremei Personalități a Divinității.

TEXTUL 6

न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को न पावकः ।
यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥ ६ ॥

*na tad bhāsayate sūryo
na śaśāṅko na pāvakaḥ
yad gatvā na nivartante
tad dhāma paramam mama*

na—nu; *tad*—acela; *bhāsayate*—iluminează; *sūryaḥ*—soarele; *na*—nici; *śaśāṅkaḥ*—luna; *na*—nici; *pāvakaḥ*—focul, electricitatea; *yad*—unde; *gatvā*—plecând; *na*—niciodată; *nivartante*—se întorc; *tad dhāma*—acel sălaș; *paramam*—suprem; *mama*—al Meu.

Acel sălaș suprem al Meu nu este iluminat de soare sau de lună, nici de foc sau electricitate. Cei ce ajung acolo, nu se mai întorc niciodată în această lume materială.

COMENTARIU

Lumea spirituală, sălașul lui Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității—cunoscut ca Kṛṣṇaloka sau Goloka Vṛndāvana—este descris în acest verset. În cerul spiritual nu este nevoie de lumina soarelui sau a lunii, nici de foc sau electricitate, deoarece toate planetele iradiază propria lumină. În universul nostru există doar o singură planetă care are propria lumină, soarele, dar în cerul spiritual toate planetele sunt luminoase. Strălucirea orbitoare a tuturor acelor planete (numite Vaikuṅṭha) formează cerul strălucitor cunoscut ca *brahmajyoti*. De fapt, strălucirea emană din planeta lui Kṛṣṇa, Goloka Vṛndāvana. O parte a acelei străluciri este acoperită de *mahat-tattva*, lumea materială. Cealaltă parte, care constituie cea mai mare parte a cerului spiritual, este ocupată de planetele spirituale, numite Vaikuṅṭha, dintre care cea mai importantă este Goloka Vṛndāvana.

Atâta timp cât entitatea vie se află în această întunecată lume materială, ea aparține vieții condiționate, dar de îndată ce ajunge în cerul spiritual, tăind complet acest fals și deformat copac al lumii materiale, ea devine eliberată. Atunci nu mai există posibilitatea să se întoarcă aici. În viața condiționată, entitatea vie se crede stăpânitoarea lumii materiale, dar în starea de eliberare ea pătrunde în împărăția spirituală și se alătură Domnului Suprem. Acolo ea se bucură de beatitudine eternă, viață veșnică și cunoaștere deplină.

Această veste ar trebui să ne cucerească inimile. Ar trebui să dorim să ne mutăm în această lume eternă și să ne desprindem de această falsă reflexie a realității. Pentru cel ce este prea puternic atașat de lumea materială este foarte dificil să-și taie această legătură, dar dacă se dedică conștiinței de Kṛṣṇa, el are șansa să se detașeze în mod treptat. El trebuie să se asocieze cu devoții aflați în conștiința de Kṛṣṇa. Omul trebuie să caute compania celor ce se dedică conștiinței de Kṛṣṇa și să învețe cum se îndeplinește slujirea cu devoțiune. În acest fel, el poate să-și taie legăturile care-l țin atașat de lumea materială. Omul nu se poate detașa de atracția lumii materiale doar îmbrăcându-se în veșminte de culoarea șofranului. El trebuie să se atașeze de slujirea cu devoțiune a Domnului. De aceea, trebuie să luăm foarte în serios afirmația că slujirea cu devoțiune descrisă în capitolul al doisprezecelea este singura cale de a ieși din această falsă reprezentare a copacului real. În capitolul al paisprezecelea s-a descris felul în care toate celelalte metode sunt contaminate de natura materială. Numai slujirea cu devoțiune este descrisă ca fiind pur transcendentă.

Cuvintele *paramāṇi mama* sunt foarte importante aici. De fapt, orice colț al lumii este proprietatea Domnului Suprem, dar lumea spirituală este *paramam*,

plină de cele șase opulențe. *Kaṭha Upaniṣad* (2.2.15) confirmă că în lumea spirituală nu este nevoie de lumina soarelui, lunii sau stelelor (*na tatra sūryo bhāti na candra-tāarakam*), căci întregul cer spiritual este iluminat de puterea internă a Domnului Suprem. Acest sălaș suprem nu poate fi dobândit prin nici un alt mijloc în afară de predarea către Domnul Suprem.

TEXTUL 7

ममैवांशो जीवलोके जीवभूतः सनातनः ।
मनःषष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥ ७ ॥

mamaivāṁśo jīva-loke
jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ
manaḥ-ṣaṣṭhānīndriyāṇi
prakṛti-sthāni karṣati

mama—a Mea; *eva*—desigur; *aṁśaḥ*—particulă fragmentară; *jīva-loke*—în lumea vieții condiționate; *jīva-bhūtaḥ*—entitatea vie condiționată; *sanātanaḥ*—veșnic; *manaḥ*—cu mintea; *ṣaṣṭhāni*—cele șase; *indriyāṇi*—simțuri; *prakṛti*—în natura materială; *sthāni*—situată; *karṣati*—se luptă din greu.

Entitățile vii în această lume condiționată sunt eternele Mele părți fragmentare. Datorită vieții condiționate, ele se luptă din greu cu cele șase simțuri care includ și mintea.

COMENTARIU

În acest verset se definește clar identitatea entității vii. Entitatea vie este un fragment, o parte integrantă a Domnului Suprem în mod etern. Nu este adevărat că ea își asumă individualitatea doar în viața condiționată iar în starea de eliberare devine una cu Domnul Suprem. Ea rămâne în mod etern fragmentară. Cum se spune aici în mod clar, *sanātanaḥ*. Potrivit concepției vedice, Domnul Suprem se manifestă și se răspândește pe Sine în nenumărate expansiuni, dintre care expansiunile primare sunt numite *viṣṇu-tattva* iar expansiunile secundare sunt entitățile vii. Cu alte cuvinte, *viṣṇu-tattva* este expansiunea personală iar entitățile vii sunt expansiuni separate. Prin expansiunea Sa personală El se manifestă în diferite forme, cum ar fi Śrī Rāma, Nṛsimha-

deva, Viṣṇumūrti și toate Divinitățile ce predomină în planetele Vaikuṅṭha. Expansiunile separate, entitățile vii, sunt slujitori eterni. Expansiunile plene ale Supremei Personalități a Divinității sau identitățile individuale ale Divinității sunt prezente permanent. În mod similar și expansiunile separate ale entităților vii își au propriile identități. În calitate de părți integrante fragmentare ale Domnului Suprem, entitățile vii posedă și ele porțiuni fragmentare ale calităților Sale, una dintre acestea fiind independența. Ca suflet individual, fiecare entitate vie are individualitate personală și o formă minusculă de independență. Folosind în mod greșit această independență, ea ajunge un suflet condiționat, iar prin folosirea corectă a independenței ea este permanent liberă. În orice caz, ea posedă calitatea eternității, la fel ca Domnul Suprem. În starea de eliberare ea este lipsită de condiționarea materială și este angajată în slujirea transcendentă a Domnului. În viața sa condiționată ea este dominată de modurile materiale ale naturii și uită slujirea transcendentă cu iubire a Domnului. Ca rezultat, ea trebuie să lupte din greu pentru a-și menține existența în lumea materială.

Entitățile vii, nu doar oamenii, câinii și pisicile, ci și marii conducători ai lumii materiale—Brahmā, Śiva și chiar Viṣṇu—toți sunt părți integrante ale Domnului Suprem. Toți aceștia sunt eterni și nu manifestări temporare. Cuvântul *karṣati* („se luptă“, „se încleștează puternic“) este foarte semnificativ. Sufletul condiționat este legat, ca și cum ar fi încătușat cu lanțuri de oțel. El este legat de către falsul ego iar mintea este agentul principal care îl trage în existența materială. Când mintea se află în starea bună-tății, activitățile sale sunt bune; când mintea se află în starea de pasiune, activitățile sale îi provoacă neazuri; iar când mintea este în ignoranță, el se îndreaptă spre speciile inferioare de viață. Însă în acest verset se arată limpede că sufletul condiționat este acoperit de corpul material cu mintea și simțurile lui, iar când este eliberat, acest înveliș material dispare, dar corpul său spiritual se manifestă de la sine în propria-i capacitate individuală. În *Mādhyandīnāyana-śruti* există următoarea informație: *sa vā eṣa brahma-niṣṭha idaṁ śāriraṁ martyam atisṛjya brahmābhisampadya brahmaṇā paśyati brahmaṇā śṛnoti brahmaṇāivedaṁ sarvaṁ anubhavati*. Aici se afirmă că atunci când o entitate vie își părăsește întruparea materială și intră în lumea spirituală, ea își regenerează corpul spiritual și în acest corp spiritual poate să vadă Suprema Personalitate a Divinității față în față. Ea poate să-I vorbească Lui față în față și poate să înțeleagă Suprema Personalitate așa cum este Ea. De asemenea, din *smṛti* aflăm că *vasanti yatra puruṣāḥ sarve vaikuṅṭha-mūrtayah*: pe planetele spirituale toți trăiesc în corpuri cu aceleași trăsături

ca ale Supremei Personalități a Divinității. În ce privește alcătuirea corpului, nu există deosebire între entitățile vii care sunt părți integrante și expansiunile lui *viṣṇu-mūr̥ti*. Cu alte cuvinte, în momentul eliberării entitatea vie primește un corp spiritual, prin grația Supremei Personalități a Divinității.

Cuvintele *mamaivāṁśaḥ* („părți fragmentare integrante ale Domnului Suprem“) sunt și ele foarte semnificative. Partea fragmentară a Domnului Suprem nu este aidoma unui ciob dintr-un obiect material spart. Am văzut deja în capitolul al doilea că spiritul nu poate fi tăiat în bucăți. Acest fragment nu este conceput în mod material. El nu este la fel ca materia care poate fi tăiată în bucăți ce pot fi puse apoi din nou laolaltă. Această concepție nu poate fi aplicată aici, datorită folosirii cuvântului sanskrit *sanātana* („etern“). Partea fragmentară este eternă. Tot la începutul capitolului al doilea se spune că în fiecare corp individual este prezentă partea fragmentară a Domnului Suprem (*dehino 'smin yathā dehe*). Această parte fragmentară, atunci când se eliberează din închisoarea corpului, își regenerează corpul spiritual original, în cerul spiritual și într-o planetă spirituală, bucurându-se de asocierea cu Domnul Suprem. Se înțelege deci de aici că entitatea vie, fiind parte fragmentară integrantă a Domnului Suprem, este una cu Domnul din punct de vedere calitativ, așa cum părțile componente ale aurului sunt și ele aur.

TEXTUL 8

शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः ।
गृहीत्वैतानि संयाति वायुर्गन्धानिवाशयात् ॥ ८ ॥

śarīraṁ yad avāpnoti
yac cāpy utkrāmatīśvaraḥ
gṛhītvaitāni saṁyāti
vāyur gandhān ivāśayāt

śarīraṁ—corpul; *yat*—așa cum; *avāpnoti*—dobândește; *yac*—așa cum; *ca api*—precum și; *utkrāmati*—părăsește; *īśvaraḥ*—stăpânul corpului; *gṛhītvā*—luând; *etāni*—toate acestea; *saṁyāti*—se duce; *vāyur*—aerul; *gandhān*—aromele; *iva*—precum; *āśayāt*—de la sursa lor.

Entitatea vie în lumea materială poartă diferitele sale concepții de viață de la un corp la altul, așa precum aerul poartă aromele. Astfel, ea pri-

mește un anumit fel de corp, părăsindu-l din nou pentru a primi un altul.

COMENTARIU

Entitatea vie este denumită aici *īśvara*, stăpânitoarea propriului corp. Dacă dorește, ea poate să își schimbe corpul pentru un stadiu mai evoluat, sau dacă dorește poate trece într-o categorie inferioară. Există deci o minimă independență. Schimbarea corpului său depinde de ea. În momentul morții, conștiința pe care și-a creat-o, o duce către următorul tip de corp. Dacă și-a creat o conștiință asemeni celei de pisică sau de câine, poate fi sigură că se va muta într-un corp de pisică sau câine. Dacă și-a fixat conștiința asupra calităților zeești, se va întrupa într-un semizeu. Iar dacă se află în conștiința de Kṛṣṇa, va fi transferată în Kṛṣṇaloka, lumea spirituală și se va alătura lui Kṛṣṇa. Afirmatia că după distrugerea corpului totul se sfârșește este falsă. Sufletul individual transmigrează dintr-un corp în altul, iar corpul său prezent și activitățile sale prezente formează temelia viitorului său corp. Sufletul individual obține un alt corp în funcție de *karma* și își va părăsi corpul prezent la timpul potrivit. Aici se afirmă că corpul subtil, care poartă cu el concepția viitorului corp, dezvoltă un alt corp în viața viitoare. Acest proces al transmigrării dintr-un corp în altul și al luptei ce se duce în timpul cât sufletul se află în corp, poartă numele de *karṣati* sau lupta pentru existență.

TEXTUL 9

श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च ।
अधिष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते ॥ ९ ॥

*śrotram cakṣuḥ sparśanam ca
rasanam ghrāṇam eva ca
adhiṣṭhāya manaś cāyam
viṣayān upasevate*

śrotram—urechi; *cakṣuḥ*—ochi; *sparśanam*—pipăit; *ca*—și; *rasanam*—limbă; *ghrāṇam*—capacitatea de a miroși; *eva*—de asemenea; *ca*—și; *adhiṣṭhāya*—fiind situat în; *manaḥ*—minte; *ca*—și; *ayam*—el; *viṣayān*—obiectele simțurilor; *upasevate*—se bucură de.

Entitatea vie, luând astfel un alt corp grosier, obține un anumit tip de urechi, ochi, limbă, nas și simț al pipăitului, care sunt grupate în jurul minții. Astfel, ea se bucură de un anumit set particular de obiecte de simț.

COMENTARIU

Cu alte cuvinte, dacă entitatea vie își lasă conștiința să fie coruptă de însușirile pisicilor sau câinilor, în viața viitoare ea va obține un corp de pisică sau de câine și se va bucura de plăcerile acestora. La origine, conștiința este pură ca apa limpede. Dar dacă apa se amestecă cu o anumită culoare, ea se schimbă. La fel și conștiința este pură, căci sufletul spiriual este pur. Dar conștiința se schimbă în funcție de asocierea ei cu calitățile materiale. Conștiința reală este conștiința de Kṛṣṇa. De aceea, atunci când omul se situează în conștiința de Kṛṣṇa, el se află în existența sa pură. Dar dacă conștiința sa este coruptă de un anumit tip de mentalitate materială, în viața viitoare el va obține un corp pe măsură. El nu va obține neapărat un alt corp uman, ci poate primi un corp de pisică, de câine, porc, semizeu sau orice altă formă din cele 8.400.000 de specii care există.

TEXTUL 10

उत्क्रामन्तं स्थितं वापि भुञ्जानं वा गुणान्वितम् ।
विमूढा नानुपश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः ॥१०॥

*utkrāmantaṁ sthitaṁ vāpi
bhuñjānaṁ vā guṇānvitam
vimūḍhā nānupaśyanti
paśyanti jñāna-caḅṣuṣaḥ*

utkrāmantaṁ—părăsind corpul; *sthitaṁ*—stând în corp; *vā api*—fie; *bhuñjānaṁ*—bucurându-se; *vā*—sau; *guṇa-anvitam*—sub influența modurilor naturii materiale; *vimūḍhā*—cei smintiți; *na*—niciodată; *anupaśyanti*—pot să vadă; *paśyanti*—pot vedea; *jñāna-caḅṣuṣaḥ*—cei ce au ochii cunoașterii.

Cei smintiți nu pot să înțeleagă cum o entitate vie poate să-și părească acest corp și nici nu pot înțelege de ce fel de corp se bucură ea

sub influența modurilor naturii. Dar cel ai cărui ochi sunt instruiți în cunoaștere, poate să vadă toate acestea.

COMENTARIU

Cuvântul *jñāna-kaṣuṣaḥ* este foarte semnificativ. Fără cunoaștere, omul nu poate înțelege cum își părăsește entitatea vie corpul prezent, nici ce formă va lua corpul său în viața viitoare și nici chiar motivul pentru care trăiește într-un anumit tip de corp. Aceasta cere un înalt grad de cunoaștere obținută din *Bhagavad-gītā* și din alte scrieri similare și auzită din gura unui maestru spiritual autorizat. Cel ce se deprinde să perceapă toate aceste lucruri este un om norocos. Fiecare entitate vie își părăsește corpul în anumite împrejurări, trăiește în anumite împrejurări și se bucură în anumite împrejurări, sub influența naturii materiale. Ca urmare, ea suportă diferite tipuri de fericire și suferință, sub iluzia plăcerii simțurilor. Cei ce se lasă permanent înșelați de poftă și dorință își pierd întreaga putere de a înțelege felul în care își schimbă corpul și motivul aflării într-un anumit corp. Ei nu pot să înțeleagă. Însă cei ce și-au dezvoltat cunoașterea spirituală pot vedea faptul că spiritul este diferit de corp, că își schimbă corpul și se bucură în diverse moduri. Cel ce ajunge la această cunoaștere poate înțelege modul în care suferă entitatea vie în existența materială. De aceea, cei care sunt foarte avansați în dezvoltarea conștiinței de Kṛṣṇa încearcă să facă tot ce pot pentru a da această cunoaștere tuturor oamenilor, deoarece viața lor condiționată este plină de necazuri. Ei trebuie să iasă din această existență, să devină conștienți de Kṛṣṇa și să se elibereze pentru a se transfera în lumea spirituală.

TEXTUL 11

यतन्तो योगिनश्चैनं पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् ।
यतन्तोऽप्यकृतात्मानो नैनं पश्यन्त्यचेतसः ॥११॥

yatanto yoginaś cainaṁ
paśyanty ātmany avasthitam
yatanto 'py akṛtātmāno
nainaṁ paśyanty acetasaḥ

yatantaḥ—care se străduiesc; *yoginaḥ*—transcendentaliștii; *ca*—de asemenea; *enam*—aceasta; *paśyanti*—pot vedea; *ātmani*—în sine; *avasthitam*—

situați; *yatantaḥ*—care se străduiesc; *api*—deși; *akṛta-ātmānaḥ*—cei fără realizarea de sine; *na*—nu; *enam*—aceasta; *paśyanti*—văd; *acetasaḥ*—cei cu mintea neevoluată.

Silitorii transcendentaliști care sunt situați în realizarea de sine, pot vedea clar toate aceste lucruri. Dar aceia ale căror minți nu sunt dezvoltate și care nu sunt situați în realizarea de sine, nu pot să vadă ce se întâmplă, deși ei ar putea încerca aceasta.

COMENTARIU

Există mulți transcendentaliști pe calea realizării de sine, dar cel ce nu a ajuns la realizarea de sine nu poate vedea cum se produc schimbările în corpul entității vii. Cuvântul *yoginaḥ* este semnificativ în acest context. În ziua de azi există o mulțime de așa-ziși yoghini și o mulțime de așa-numite asociații de yoghini, dar de fapt ei sunt orbi în ce privește realizarea de sine. Ei se ocupă doar cu niște exerciții fizice, fiind mulțumiți când corpul este bine clădit și sănătos. Ei nu au alte cunoștințe. Aceștia sunt cei numiți *yatanto 'py akṛtātmanaḥ*. Chiar dacă depun eforturi în așa numitul sistem yoga, ei nu obțin realizarea de sine. Acești oameni nu pot înțelege procesul transmigrării sufletului. Doar cei ce practică cu adevărat sistemul yoga și au realizat sinele, natura lumii și pe Domnul Suprem—cu alte cuvinte, *bhakti-yogī*, cei angajați în slujirea cu devoțiune pură în conștiința de Kṛṣṇa—pot să înțeleagă felul în care se petrec lucrurile.

TEXTUL 12

यदादित्यगतं तेजो जगद्भासयतेऽखिलम् ।
यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ तत्तेजो विद्धि मामकम् ॥१२॥

yad āditya-gataṁ tejo
jagad bhāsayate 'khilam
yac candramasi yac cāgnau
tat tejo viddhi māmakam

yat—cea care; *āditya-gatam*—din soare; *tejaḥ*—strălucirea; *jagat*—întreaga lume; *bhāsayate*—iluminează; *akhilam*—în întregime; *yat*—cea care;

candramasi— în lună; *yat*— cea care; *ca*— și; *agnau*— în foc; *tat*— acea; *tejah*— strălucire; *viddhi*— înțelege; *māmakam*— din Mine.

Strălucirea soarelui, care risipește întunericul întregii lumi, vine de la Mine. Iar strălucirea lunii și strălucirea focului sunt de asemenea de la Mine.

COMENTARIU

Cei lipsiți de inteligență nu pot înțelege cum se desfășoară fenomenele. Dar prin înțelegerea celor explicate aici de către Domnul, omul poate începe să se stabilească în cunoaștere. Oricine poate vedea soarele, luna, focul sau lumina electrică. Omul trebuie doar să încerce să înțeleagă faptul că strălucirea soarelui, a lunii, a focului sau a luminii electrice vine de la Suprema Personalitate a Divinității. Într-o asemenea concepție asupra vieții, marcând începutul conștiinței de Kṛṣṇa, se află un înalt grad de progres al sufletului condiționat în această lume materială. Entitățile vii sunt în mod esențial părți integrante ale Domnului Suprem, iar El sugerează aici felul în care acestea se pot întoarce la Divinitate, înapoi acasă.

Din acest verset putem înțelege că soarele iluminează întregul sistem solar. Există diferite universuri și sisteme solare și există diferiți sori, diferite lumi și diferite planete, dar în fiecare univers există doar un singur soare. Așa cum afirmă *Bhagavad-gītā* (10.21), luna este una dintre stele (*nakṣatrāṇām aham śaśī*). Lumina soarelui se datorează strălucirii spirituale a Domnului Suprem în cerul spiritual. Odată cu răsăritul soarelui încep și activitățile ființelor umane. Ele aprind focul pentru a-și pregăti hrana sau pornesc focurile în fabrici etc. Deci foarte multe lucruri se fac cu ajutorul focului. De aceea răsăritul soarelui, focul și lumina lunii sunt atât de îndrăgite de către ființe. Fără ajutorul lor n-ar putea trăi nici o ființă. Deci, dacă omul poate înțelege că strălucirea soarelui, a lunii și a focului emană de la Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa, aceasta constituie pentru el începutul conștiinței de Kṛṣṇa. Clarul de lună hrănește toate plantele. Clarul de lună este atât de plăcut, încât oamenii pot înțelege cu ușurință că trăiesc grație îndurării lui Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității. Fără îndurarea Sa nu poate exista soarele, fără îndurarea Sa nu poate exista luna, și fără îndurarea sa nu poate exista focul, iar fără ajutorul soarelui, lunii și focului nimeni nu poate viețui. Acestea sunt câteva din gândurile ce determină conștiința de Kṛṣṇa în sufletul condiționat.

TEXTUL 13

गामाविश्य च भूतानि धारयाम्यहमोजसा ।
पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः ॥१३॥

*gām āviśya ca bhūtāni
dhārayāmy aham ojasā
puṣṇāmi cauṣadhīḥ sarvāḥ
somo bhūtvā rasātmakaḥ*

gām — planete; *āviśya* — intrând în; *ca* — și; *bhūtāni* — entitățile vii; *dhārayāmi* — susțin; *aham* — Eu; *ojasā* — prin energia Mea; *puṣṇāmi* — hrănesc; *ca* — precum și; *auṣadhīḥ* — plantele; *sarvāḥ* — toate; *somaḥ* — luna; *bhūtvā* — devenind; *rasa-ātmaḥ* — furnizând seva.

Eu pătrund în fiecare planetă și prin energia Mea ele se mențin pe orbite. Eu devin luna și astfel furnizez seva vieții tuturor vegetalelor.

COMENTARIU

Se poate înțelege de aici că toate planetele plutesc în spațiu doar prin energia Domnului. Domnul intră în fiecare atom, fiecare planetă și fiecare entitate vie. Acest lucru este discutat în *Brahma-saṁhitā*. Acolo se spune că una din părțile plenare ale Supremei Personalități a Divinității, Paramātmā, intră în planete, în univers, în entitatea vie și chiar în atom. Deci, datorită intrării Sale, toate lucrurile se manifestă în mod adecvat. Când sufletul spiritual este prezent, omul aflat în viață poate pluti pe apă, dar când scânteia vieții iese din corp și corpul moare, acest corp se scufundă. Desigur că atunci când se descompune, corpul plutește la fel ca un fir de pai, dar imediat după ce omul moare, corpul său se scufundă în apă. În mod similar, planetele plutesc în spațiu datorită intrării în ele a supremei energii a Personalității Divinității. Energia Sa susține fiecare planetă ca și cum ar fi un pumn de țărână. Atâta timp cât ținem țărâna în pumn, ea nu poate cădea, dar dacă o aruncăm în aer, ea va cădea pe jos. La fel și planetele care plutesc în spațiu sunt de fapt susținute în pumnul formei universale a Domnului Suprem. Prin puterea și energia Sa, toate cele mișcătoare și nemișcătoare rămân la locurile lor. În imnurile vedice se spune că datorită Supremei Personalități a Divinității soarele strălucește și planetele își urmează cursul. Fără El planetele s-ar

risipi și ar pieri ca praful aruncat în vânt. Tot datorită Supremei Personalități a Divinității luna hrănește toate plantele. Datorită influenței lunii, legumele își dobândesc savoarea. Fără lumina lunii vegetalele nu pot nici să crească, nici să devină succulente și gustoase. Societatea umană muncește, trăiește confortabil și savurează hrana datorită darurilor date de Domnul Suprem. Altfel omenirea n-ar putea supraviețui. Cuvântul *rasātmakaḥ* este foarte semnificativ. Toate lucrurile își dobândesc savoarea prin acțiunea Domnului Suprem exercitată prin influența lunii.

TEXTUL 14

अहं वैश्वानरो भूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः ।
प्राणापानसमायुक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधम् ॥१४॥

*aham vaiśvānaro bhūtvā
prāṇināṁ deham āśritaḥ
prāṇāpāna-samayuktaḥ
pacāmy annam catur-vidham*

aham—Eu; *vaiśvānaraḥ*—porțiunea Mea pleneră ca foc digestiv; *bhūtvā*—devenind; *prāṇinām*—tuturor entităților vii; *deham*—în corpurile; *āśritaḥ*—situat; *prāṇa*—aerul care iese; *apāna*—aerul care merge în jos; *samayuktaḥ*—ținând în echilibru; *pacāmi*—mistui; *annam*—hrana; *catuḥ-vidham*—de patru feluri.

Eu sunt focul digestiei în corpurile tuturor entităților vii și Mă unesc cu aerul vieții, care intră și iese, pentru a digera cele patru feluri de hrană.

COMENTARIU

Conform cu *sāstra* numită *Āyur-veda*, există un foc în stomac care digeră toate alimentele care ajung în el. Când acest foc nu arde, foamea nu se manifestă, iar când focul este în ordine, ni se face foame. Când acest foc nu funcționează cum trebuie este nevoie de tratament. În orice caz, acest foc reprezintă Suprema Personalitate a Divinității. Anumite *mantra* vedice (*Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣad* 5.9.1) confirmă că Domnul Suprem sau Brahman este situat în stomac sub formă de foc și digeră toate felurile de alimente (*ayam agnir*

vaiśvānaro yo 'yam antaḥ puruṣe yenedam annam pacyate). Deci, întrucât El ajută la digerarea tuturor felurilor de hrană, entitatea vie nu este independentă în procesul de hrănire. Fără ajutorul Domnului Suprem în procesul digestiei, nu ar exista posibilitatea hrănirii. Deci El produce și digeră hrana, iar prin grația Sa noi ne bucurăm de viață. În *Vedānta-sūtra* (1.2.27) se confirmă acest lucru. *Śabdādibhyo 'ntaḥ pratiṣṭhānāc ca*: Domnul este situat în sunet și în corp, în aer și chiar în stomac, ca putere digestivă. Există patru feluri de alimente—cele care se înghit, cele care se mestecă, cele care se ling și cele care se sug—iar El este forța care le digeră pe toate.

TEXTUL 15

सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टो
 मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च ।
 वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो
 वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् ॥१५॥

*sarvasya cāham hṛdi sanniviṣṭo
 mattaḥ smṛtir jñānam apohanam ca
 vedaiś ca sarvair aham eva vedyo
 vedānta-kṛd veda-vid eva cāham*

sarvasya—a tuturor ființelor; *ca*—și; *aham*—Eu; *hṛdi*—în inima; *sanniviṣṭaḥ*—situat; *mattaḥ*—de la Mine; *smṛtiḥ*—reamintirea; *jñānam*—cunoașterea; *apohanam*—uitarea; *ca*—și; *vedaiḥ*—prin *Vede*; *ca*—și; *sarvaiḥ*—toate; *aham*—Eu sunt; *eva*—cu siguranță; *vedyaḥ*—cel de cunoscut; *vedānta-kṛt*—cel care a alcătuit *Vedānta*; *veda-vid*—cunoscătorul *Vedelor*; *eva*—desigur; *ca*—și; *aham*—Eu.

Eu sunt așezat în inima fiecăruia și de la Mine vine amintirea, cunoașterea și uitarea. Din toate Vedele, Eu trebuie să fiu cunoscut. Într-adevăr, Eu am alcătuit Vedānta și tot Eu sunt cunoscătorul Vedelor.

COMENTARIU

Domnul Suprem este situat în inima fiecăruia ca Paramātmā și de la El pornesc toate activitățile. Entitatea vie uită totul despre viața sa trecută, dar tre-

buie să acționeze potrivit îndrumării Domnului Suprem care este martorul tuturor faptelor sale. În acest fel, ea își începe activitatea în acord cu faptele sale trecute, dându-i-se cunoașterea necesară, amintirea, precum și uitarea vieții trecute. Astfel, Domnul nu este numai atotpătrunzător, El este de asemenea localizat în fiecare inimă individuală. El acordă diferitele rezultate ale activităților fructuoase. El nu este adorat doar ca impersonalul Brahman, ca Suprema Personalitate a Divinității și ca Paramātmā, ci și ca formă de încarnare a *Vedelor*. *Vedele* îndreaptă oamenii în direcția cea bună, astfel ca aceștia să-și poată modela viața așa cum se cuvine și să se întoarcă înapoi acasă, înapoi la Divinitate. *Vedele* oferă cunoașterea de Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, iar Kṛṣṇa în încarnarea Sa ca Vyāsadeva este cel ce a compilat *Vedānta-sūtra*. Comentariul la *Vedānta-sūtra* făcut de Vyāsadeva în *Śrīmad-Bhāgavatam* ne dezvăluie adevăratul sens din *Vedānta-sūtra*. Domnul Suprem este atât de desăvârșit, încât pentru eliberarea sufletului condiționat El îi dă hrană și tot El o digeră, este martorul faptelor sale, îi dă cunoaștere sub forma *Vedelor* și, ca Suprema Personalitate a Divinității, Śrī Kṛṣṇa, îi dă învățătura din *Bhagavad-gītā*. El este adorat de către sufletul condiționat. Astfel Dumnezeu este bun și milostiv fără margini.

Antaḥ-praviṣṭaḥ śāstā janānām. Entitatea vie își uită trecutul de îndată ce-și părăsește corpul prezent, dar la inițiativa Domnului Suprem ea își reia din nou acțiunile. Deși ea uită, Domnul îi dă inteligența necesară pentru a-și relua activitățile din punctul în care le-a încheiat în viața precedentă. Însă entitatea vie nu numai că se bucură sau suferă în această lume potrivit ordinului Domnului Suprem situat în inima sa, ci are prilejul să înțeleagă *Vedele* de la El. Dacă o persoană este cu adevărat interesată de înțelegerea cunoașterii vedice, Kṛṣṇa îi dă inteligența necesară. Dar de ce prezintă El cunoașterea vedică pentru a fi înțeleasă? Deoarece entitatea vie are nevoie să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa în mod individual. Scrierile vedice confirmă acest lucru: *yo 'sau sarvair vedair gīyate*. În toate scrierile vedice, începând cu cele patru *Vede*, *Vedānta-sūtra*, *Upanișadele* și *Purānele*, sunt celebrate gloriile Domnului Suprem. Prin îndeplinirea ritualurilor vedice, discutarea filosofiei *Vedelor* și adorarea Domnului în slujirea cu devoțiune, se ajunge la El. Prin urmare, scopul *Vedelor* este cunoașterea de Kṛṣṇa. *Vedele* ne dau îndrumările prin care să-L cunoaștem pe Kṛṣṇa și procesul prin care El poate fi realizat. Țelul ultim este Suprema Personalitate a Divinității. *Vedānta-sūtra* (1.1.4) confirmă acest fapt prin cuvintele următoare: *tat tu samanvayāt*. Omul poate atinge perfecțiunea în trei stadii. Prin înțelegerea scrierilor vedice omul își poate înțelege relația cu Suprema Personalitate a Divinității, prin aplicarea diferitelor metode prescrise se poate

apropia de El, iar la sfârșit poate atinge țelul suprem, care nu este altul decât Suprema Personalitate a Divinității. Astfel semnificația *Vedelor*, procesul înțelegerii lor și țelul *Vedelor* sunt definite în mod clar în acest verset.

TEXTUL 16

द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च ।
क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते ॥१६॥

*dvāv imau puruṣau loke
kṣaras cākṣara eva ca
kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni
kūta-stho 'kṣara ucyate*

dvau—două; *imau*—aceste; *puruṣau*—entități vii; *loke*—în lume; *kṣaraḥ*—supus greșelii; *ca*—și; *akṣaraḥ*—fără de greșeală; *eva*—cu siguranță; *ca*—și; *kṣaraḥ*—supus greșelii; *sarvāṇi*—toate; *bhūtāni*—entități vii; *kūta-sthaḥ*—în unitate; *akṣaraḥ*—fără de greșeală; *ucyate*—este numit.

Există două categorii de ființe, cele supuse greșelii și cele fără de greșeală. În lumea materială fiecare entitate vie este supusă greșelilor, iar în lumea spirituală fiecare entitate vie este numită fără de greșeală.

COMENTARIU

Așa cum s-a explicat deja, în încarnarea Sa ca Vyāsadeva, Domnul a compilat *Vedānta-sūtra*. Aici Domnul ne dă în rezumat conținutul acestei *Vedānta-sūtra*. El spune că nenumăratele entități vii pot fi împărțite în două categorii—cele supuse greșelilor și cele fără de greșeală. Entitățile vii sunt în mod etern părți integrante separate al Supremei Personalități a Divinității. Când ajung în contact cu lumea materială, ele sunt numite *jīva-bhūta* iar cuvintele sanskrite folosite aici, *kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni*, arată că ele sunt supuse greșelilor. Însă cele aflate în unire cu Suprema Personalitate a Divinității sunt numite fără de greșeală. Unitatea nu înseamnă că ele sunt lipsite de individualitate, ci doar că nu sunt despărțite de Domnul Suprem. Ele se află în deplin acord cu scopul creației. Desigur că în lumea spirituală nu există un astfel de lucru ca și creația, însă această concepție se explică prin faptul că

Suprema Personalitate a Divinității, așa cum afirmă *Vedānta-sūtra*, este sursa tuturor emanațiilor.

Potrivit afirmațiilor lui Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, există două categorii de entități vii. *Vedele* aduc dovezi în această privință, deci nu există nici o îndoială. Entitățile vii care se înfruntă în această lume cu mintea și cu cele cinci simțuri au corpuri materiale supuse schimbărilor. Atâta vreme cât entitatea vie este condiționată, corpul său se schimbă datorită contactului cu materia; materia se schimbă, astfel că și entitatea vie pare că se schimbă. Dar în lumea spirituală corpul nu este făcut din materie; de aceea nu există schimbare. În lumea materială entitatea vie suferă șase transformări—nașterea, creșterea, menținerea, reproducerea, decăderea și dispariția. Acestea sunt schimbările corpului material. Dar în lumea spirituală corpul nu se schimbă; nu există bătrânețe, nu există naștere, nu există moarte. Acolo toate există în unitate. *Kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni*: orice entitate vie care a ajuns în contact cu materia, începând de la Brahmā, prima ființă creată, până la minuscula furnică, își modifică corpul; de aceea ele sunt supuse greșelilor. Însă în lumea spirituală, ele sunt permanent eliberate în unitate.

TEXTUL 17

उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः परमात्मेत्युदाहृतः ।
यो लोकत्रयमाविश्य बिभर्त्यव्यय ईश्वरः ॥१७॥

*uttamaḥ puruṣas tv anyah
paramātmety udāhṛtaḥ
yo loka-trayam āviśya
bibharty avyaya īśvaraḥ*

uttamaḥ—cea mai bună; *puruṣaḥ*—personalitate; *tu*—însă; *anyah*—altul; *parama*—cel suprem; *ātmā*—sinele; *iti*—astfel; *udāhṛtaḥ*—este numit; *yaḥ*—care; *loka*—ale universului; *trayam*—cele trei diviziuni; *āviśya*—intrând în; *bibharti*—menține; *avyayaḥ*—nepieritor; *īśvaraḥ*—Domnul.

În afară de acestea două, mai există Sufletul Suprem, cea mai măreață personalitate vie, Domnul Însuși Cel indestructibil, care a pătruns în cele trei lumi și care le menține.

COMENTARIU

Ideea acestui verset este foarte frumos exprimată în *Kaṭha Upaniṣad* (2.2.13) și în *Śvetāśvatara Upaniṣad* (6.13). Acolo se arată în mod clar că deasupra nenumăratelor entități vii, dintre care unele sunt condiționate iar altele sunt eliberate, se află Persoana Supremă care este Paramātmā. Versetul din *Upaniṣade* sună astfel: *nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām*. Sensul acestui verset este acela că între toate entitățile vii, atât condiționate cât și eliberate, trăiește o personalitate supremă, Suprema Personalitate a Divinității, care le menține și le crează toate condițiile de a se bucura potrivit cu faptele lor. Această Supremă Personalitate a Divinității este situată în inima fiecăruia ca și Paramātmā. Doar omul înțelept, care Îl poate înțelege, este eligibil să atingă pacea perfectă, și nu alții.

TEXTUL 18

यस्मात्क्षरमतीतोऽहमक्षरादपि चोत्तमः ।
अतोऽस्मि लोके वेदे च प्रथितः पुरुषोत्तमः ॥१८॥

*yasmāt kṣaram atīto 'ham
akṣarād api cottamaḥ
ato 'smi loke vede ca
prathitaḥ puruṣottamaḥ*

yasmāt—deoarece; *kṣaram*—față de imperfecțiune; *atītaḥ*—transcendent; *aham*—Eu sunt; *akṣarāt*—dincolo de perfecțiune; *api*—de asemenea; *ca*—și; *uttamaḥ*—cel mai bun; *ataḥ*—de aceea; *asmi*—Eu sunt; *loke*—în lume; *vede*—în scrierile vedice; *ca*—și; *prathitaḥ*—celebrat; *puruṣa-uttamaḥ*—ca Persoana Supremă.

Deoarece Eu sunt transcendent, dincolo și de imperfecțiune cât și de perfecțiune, și deoarece Eu sunt cel mai mare, Eu sunt celebrat atât în lume cât și în Vede ca Persoana Supremă.

COMENTARIU

Nimeni nu poate să-L depășească pe Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, nici sufletul condiționat și nici sufletul eliberat. De aceea El este cea mai

măreață personalitate. Acum este limpede că atât entitățile vii cât și Suprema Personalitate a Divinității sunt entități individuale. Deosebirea constă în faptul că entitățile vii, fie în starea condiționată, fie în cea de eliberare, nu pot depăși din punct de vedere cantitativ puterile de neînchipuit ale Supremei Personalități a Divinității. Este incorect să considerăm că Domnul Suprem și entitățile vii ar putea fi la același nivel sau la egalitate în toate privințele. Rămâne întotdeauna problema superiorității și inferiorității între personalitățile lor. Cuvântul *uttama* este foarte semnificativ: nimeni nu poate întrece Suprema Personalitate a Divinității.

Cuvântul *loke* înseamnă „în *pauruṣa āgama* (adică scripturile de tip *smṛti*)“⁴. Așa cum atestă dicționarul *Nirukti, lokyate vedārtho 'nena*: „Semnificația *Vedelor* este explicată în scripturile *smṛti*.“

Domnul Suprem în aspectul Său localizat ca Paramātmā este de asemenea descris chiar în *Vede*. În *Chāndogya Upaniṣad*, 8.12.3, apare următorul verset: *tāvad eṣa samprasādo 'smāc charirāt samutthāya param jyoti-rūpaṁ sampadya svena rūpeṇābhiniṣpadyate sa uttamaḥ puruṣaḥ*. „Suprasufletul ieșind din corp intră în impersonalul *brahmajyoti*; apoi în forma Sa, El Își păstrează identitatea Sa spirituală. Acest Suprem se numește Persoana Supremă.“ Această înseamnă că Persoana Supremă Își manifestă și răspândește strălucirea Sa spirituală, care este iluminarea ultimă. Această Personalitate Supremă are și un aspect localizat, cunoscut ca Paramātmā. El explică cunoașterea vedică, încarnându-se El Însuși ca fiul lui Satyavati și Parāśara și apărând sub forma lui Vyāsadeva.

TEXTUL 19

यो मामेवमसम्मूढो जानाति पुरुषोत्तमम् ।
स सर्वविद्भजति मां सर्वभावेन भारत ॥१९॥

*yo mām evam asammūḍho
jānāti puruṣottamam
sa sarva-vid bhajati mām
sarva-bhāvena bhārata*

yaḥ—cel care; *mām*—pe Mine; *evam*—astfel; *asammūḍhaḥ*—fără să aibă îndoieli; *jānāti*—cunoaște; *puruṣa-uttamam*—Suprema Personalitate a Divinității; *saḥ*—el; *sarva-vid*—cunoscătorul tuturor lucrurilor; *bhajati*—înde-

plinește slujirea cu devoțiune; *mām*—cătore Mine; *sarva-bhāvena*—în toate privințele; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata.

Oricine Mă cunoaște ca Suprema Personalitate a Divinității fără să aibă îndoieli, este cunoscătorul tuturor lucrurilor. Ca urmare, o, fiu al lui Bharata, el se angajează în slujirea cu devoțiune deplină către Mine.

COMENTARIU

Există o mulțime de speculații filosofice asupra poziției constitutive a entităților vii și a Adevărului Absolut Suprem. În acest verset, Suprema Personalitate a Divinității explică în mod clar că oricine Îl cunoaște pe Domnul Kṛṣṇa ca fiind Persoana Supremă, acela este cu adevărat cunoscătorul tuturor lucrurilor. Cunosătorul imperfect continuă doar să speculeze asupra Adevărului Absolut, dar cunosătorul perfect, fără să piardă un timp prețios, se angajează direct în conștiința de Kṛṣṇa, slujirea cu devoțiune a Domnului Suprem. De-a lungul întregii *Bhagavad-gītā* acest fapt este subliniat la fiecare pas. Și totuși, există atâția încăpățânați ce comentează *Bhagavad-gīta*, care consideră că Adevărul Absolut Suprem și entitățile vii sunt unul și același lucru.

Cunoașterea vedică se numește *śruti*, adică percepută prin intermediul auzului. Omul trebuie de fapt să primească mesajul *Vedelor* de la persoanele autorizate, cum ar fi Kṛṣṇa și reprezentanții Săi. Aici Kṛṣṇa determină foarte bine toate lucrurile și trebuie să ascultăm de la această sursă. Însă a auzi doar ca un animal nu este suficient; trebuie să fim în stare să înțelegem mesajul acestor autorități. Nu trebuie doar să facem speculații academice, ci trebuie să ascultăm cu supunere din *Bhagavad-gītā* faptul că aceste entități vii sunt întotdeauna subordonate Supremei Personalități a Divinității. Orice persoană care este capabilă să înțeleagă aceasta, conform spuselor lui Śrī Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, cunoaște semnificația *Vedelor*; nimeni altul nu cunoaște această semnificație.

Cuvântul *bhajati* este foarte semnificativ. În mai multe locuri se folosește cuvântul *bhajati* în legătură cu slujirea Domnului Suprem. Dacă o persoană este angajată pe deplin în conștiința de Kṛṣṇa, în slujirea cu devoțiune a Domnului, se vede că ea a înțeles întreaga cunoaștere vedică. În *vaiṣṇava-paramparā* se spune că dacă cineva este angajat în slujirea cu devoțiune a lui Kṛṣṇa, el nu mai are nevoie de nici o altă metodă pentru a înțelege Adevărul Absolut Suprem. El a ajuns deja acolo, deoarece este angajat în slujirea cu devoțiune a Domnului. El și-a încheiat toate procesele premergătoare înțelegerii. Dar dacă cineva care a speculat sute de mii de vieți nu ajunge la concluzia că

Kṛṣṇa este Suprema Personalitate a Divinității și că trebuie să se predea Lui, toate speculațiile sale timp de atât de multe vieți sunt doar o inutilă pierdere de timp.

TEXTUL 20

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ ।
एतद् बुद्ध्वा बुद्धिमान् स्यात्कृतकृत्यश्च भारत ॥२०॥

*iti guhyatamaṁ śāstram
idam uktam mayānagha
etad buddhvā buddhimān syāt
kṛta-kṛtyaś ca bhārata*

iti—astfel; *guhya-tamam*—cea mai confidențială; *śāstram*—scriptură revelată; *idam*—aceasta; *uktam*—dezvăluită; *mayā*—de Mine; *anagha*—o, tu cel fără de păcat; *etat*—aceasta; *buddhvā*—înțelegând; *buddhi-mān*—înțelept; *syāt*—devine; *kṛta-kṛtyaḥ*—cel mai perfect în strădaniile sale; *ca*—și; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata.

Aceasta este cea mai confidențială parte a scripturilor vedice, o, tu cel fără de păcat, și ea este dezvăluită acum de Mine. Oricine o înțelege devine înțelept iar străduințele sale vor cunoaște perfecțiunea.

COMENTARIU

Domnul explică aici limpede că această învățătură este esența tuturor scripturilor revelate și ea trebuie înțeleasă așa cum este dată de Suprema Personalitate a Divinității. În acest mod, omul ajunge înțelept și perfect în cunoașterea transcendentă. Cu alte cuvinte, prin înțelegerea acestei filosofii a Supremei Personalități a Divinității și prin angajarea în slujirea Sa transcendentă, orice om poate fi eliberat de toate contaminările modurilor naturii materiale. Slujirea cu devoțiune este un proces de înțelegere spirituală. Oriunde există slujire cu devoțiune, nu poate să existe în același timp contaminare materială. Slujirea cu devoțiune a Domnului și Domnul Însuși sunt unul și același lucru, căci sunt realități spirituale; slujirea cu devoțiune se desfășoară în domeniul energiei interne a Domnului Suprem. Se spune că Domnul este soarele iar ignoranța este întunericul. Acolo unde este prezent soarele, nu poate fi

vorba de întuneric. De aceea, oriunde este prezentă slujirea cu devoțiune sub îndrumarea potrivită a unui maestru spiritual autentic, nu poate fi vorba de ignoranță.

Fiecare om trebuie să se dedice acestei conștiințe de Kṛṣṇa și să se angajeze în slujirea cu devoțiune pentru a deveni înțelept și purificat. Până ce omul nu ajunge la acest nivel al înțelegerii lui Kṛṣṇa și nu se angajează în slujirea cu devoțiune, oricât de înțelept ar fi el socotit de către oamenii obișnuiți, el nu este cu desăvârșire înțelept.

Cuvântul *anagha* cu care Kṛṣṇa se adresează lui Arjuna este semnificativ. *Anagha*, „o, tu cel fără de păcat!“, înseamnă că până ce omul nu se eliberează de toate reacțiile păcătoase este foarte greu să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa. Omul trebuie să devină liber de toate contaminările, de toate faptele păcătoase; abia atunci el poate să înțeleagă. Dar slujirea cu devoțiune este atât de pură și puternică, încât de îndată ce omul se angajează în slujirea cu devoțiune ajunge automat la stadiul eliberării de păcat.

În cursul îndeplinirii slujirii cu devoțiune în compania devoților puri aflați în deplină conștiință de Kṛṣṇa există anumite lucruri ce se cer să fie depășite complet. Lucrul cel mai important ce trebuie depășit este slăbiciunea inimii. Prima cădere este pricinuită de dorința de a domni asupra naturii materiale. În acest fel omul renunță la slujirea transcendentă în dragoste față de Domnul Suprem. A doua slăbiciune a inimii ține de faptul că, cu cât sporește înclinația de a stăpâni asupra naturii materiale, omul devine tot mai atașat de materie și de posesiunea materială. Problemele existenței materiale se datorează acestor slăbiciuni ale inimii. În acest capitol primele cinci versete descriu procesul eliberării de aceste slăbiciuni ale inimii, iar restul capitolului, de la versetul al șaselea până la sfârșit, discută *purușottama-yoga*.

Aici se încheie comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al cincisprezecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, tratând despre Purușottama-yoga sau „Yoga Persoanei Supreme“.

CAPITOLUL 5AISPREEZECE

Natura divină și cea demonică

TEXTELE 1 - 3

श्रीभगवानुवाच

अभयं सत्त्वसंशुद्धिर्ज्ञानयोगव्यवस्थितिः ।

दानं दमश्च यज्ञश्च स्वाध्यायस्तप आर्जवम् ॥ १ ॥

अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनम् ।

दया भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं ह्रीरचापलम् ॥ २ ॥

तेजः क्षमा धृतिः शौचमद्रोहो नातिमानिता ।

भवन्ति सम्पदं दैवीमभिजातस्य भारत ॥ ३ ॥

śrī-bhagavān uvāca

abhayaṁ sattva-saṁśuddhir

jñāna-yoga-vyavasthitiḥ

*dānariṁ damaś ca yajñāś ca
svādhyāyas tapa ārjavam*

*ahimsā satyam akrodhas
tyāgaḥ śāntir apaiśunam
dayā bhūteṣv aloluptvariṁ
mārdavarī hrīr acāpalam*

*tejaḥ kṣamā dhṛtiḥ śaucam
adroho nāti-mānitā
bhavanti sampadam daivīm
abhijātasya bhārata*

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *abhayam*—neînfricarea; *sattva-samśuddhiḥ*—purificarea propriei existențe; *jñāna*—în cunoașterea; *yoga*—legăturii; *vyavasthitiḥ*—situarea; *dānam*—caritatea; *damaḥ*—stăpânirea minții; *ca*—și; *yajñah*—îndeplinirea sacrificiului; *ca*—și; *svādhyāyah*—studierea scrierilor vedice; *tapaḥ*—asceza; *ārjavam*—simplitatea; *ahimsā*—nonviolența; *satyam*—sinceritatea; *akrodhaḥ*—lipsa mâniei; *tyāgaḥ*—renunțarea; *śāntiḥ*—liniștea; *apaiśunam*—necăutarea de cusururi; *dayā*—mila; *bhūteṣu*—față de toate entitățile vii; *aloluptvam*—nelăcomia; *mārdavam*—blândețea; *hrīḥ*—modestia; *acāpalam*—hotărârea; *tejaḥ*—vigoarea; *kṣamā*—iertarea; *dhṛtiḥ*—tăria; *śaucam*—curăția; *adrohaḥ*—lipsa invidiei; *na*—nu; *ati-mānitā*—așteptarea onorurilor; *bhavanti*—sunt; *sampadam*—însușirile; *daivīm*—natura transcendentă; *abhijātasya*—celui născut din; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: neînfricarea, purificarea propriei existențe, cultivarea cunoașterii spirituale, caritatea, stăpânirea de sine, îndeplinirea sacrificiului, studierea Vedelor, asceza, simplitatea, nonviolența, sinceritatea, lipsa mâniei, renunțarea, liniștea, necăutarea de cusururi, compasiunea față de toate entitățile vii, nelăcomia, blândețea, modestia, hotărârea neclintită, vigoarea, iertarea, tăria, curăția, precum și lipsa invidiei și-a setei de onoruri—aceste însușiri transcendente, o, fiu al lui Bharata, aparțin oamenilor cucernici, înzestrați cu o natură divină.

COMENTARIU

La începutul capitolului al cincisprezecelea a fost descris banyanul care reprezintă lumea materială. Rădăcinile secundare care pornesc din el erau comparate cu faptele entităților vii, unele favorabile, altele nefavorabile. De asemenea, în capitolul al nouălea s-a vorbit despre *deva* sau cei ce țin de natura divină și despre *asura*, cei lipsiți de pietate sau demonici. Potrivit riturilor vedice, activitățile îndeplinite în modul bunătății sunt socotite favorabile progresului pe calea eliberării, aceste activități fiind cunoscute ca *daivi prakṛti*, de natură transcendentală. Cei situați în natura transcendentală progresează pe calea eliberării. Pe de altă parte, cei ce activează în stările de pasiune și ignoranță nu au posibilitatea eliberării. Aceștia fie că trebuie să rămână în lumea materială ca ființe umane, fie că vor coborî printre speciile de animale sau chiar în forme de viață și mai puțin evolute. În acest al șaisprezecelea capitol Domnul explică atât natura transcendentală împreună cu însușirile care o însoțesc, cât și natura demonică împreună cu însușirile sale. El explică de asemenea avantajele și dezavantajele acestor însușiri.

Cuvântul *abhijātsya*, care se referă la omul născut cu calități spirituale sau moduri cucernice, este foarte semnificativ. Conceperea unui copil într-o atmosferă de cucernicie este cunoscută în scripturile vedice drept *Garbhādhāna-saṁskāra*. Dacă părinții doresc un copil cu însușiri cucernice, trebuie să urmeze cele zece principii recomandate pentru viața socială a ființei umane. Am văzut anterior în *Bhagavad-gītā* că viața sexuală destinată conceperii unui copil virtuos îl reprezintă pe Kṛṣṇa Însuși. Viața sexuală nu este condamnată, cu condiția ca acest proces să fie folosit în conștiința de Kṛṣṇa. Cei aflați în conștiința de Kṛṣṇa ar trebui cel puțin să nu conceapă copii la fel ca pisicile sau câinii, ci ar trebui să-i conceapă în așa fel încât după naștere aceștia să devină conștienți de Kṛṣṇa. Acesta ar trebui să fie avantajul copiilor născuți dintr-un tată și o mamă absorbiți în conștiința de Kṛṣṇa.

Instituția socială cunoscută ca *varṇāśrama-dharma*—instituția care împarte societatea în patru etape ale vieții sociale și patru diviziuni profesionale sau caste—nu este destinată împărțirii societății umane în funcție de naștere. Aceste împărțiri se bazează pe calificările dobândite prin educație. Ele trebuie să mențină societatea într-o stare de pace și prosperitate. Calitățile menționate aici sunt desemnate drept calități spirituale menite să-l facă pe om să progreseze în cunoașterea spirituală, astfel încât să ajungă la eliberarea de lumea materială.

În cadrul instituției numită *varṇāśrama-dharma*, cel ce este *sannyāsī* sau cel aflat în ordinul vieții de renunțare este socotit a fi capul sau maestrul spi-

ritual al tuturor celorlalte stări sociale și etape ale existenței. Un *brāhmaṇa* este socotit a fi maestrul spiritual al celorlalte trei secțiuni ale societății, adică *kṣatriya*, *vaiśya* și *śūdra*, dar un *sannyāsī*, aflat în vârful acestei instituții, este socotit a fi maestrul spiritual chiar și pentru brahmani. Prima calitate a unui *sannyāsī* trebuie să fie neînfricarea. Întrucât un *sannyāsī* trebuie să fie singur, fără nici un sprijin sau garanția vreunui sprijin, el trebuie să depindă doar de mila Supremei Personalități a Divinității. Cel ce se întreabă „Cine mă va ocroti dacă îmi întrerup toate legăturile?” nu trebuie să accepte ordinul renunțării. Omul trebuie să fie pe deplin convins că Kṛṣṇa sau Suprema Personalitate a Divinității în aspectul Său localizat ca Paramātmā este întotdeauna înăuntrul său, că El vede totul și știe întotdeauna ceea ce vrea să facă cineva. Omul trebuie să aibă convingerea fermă că Kṛṣṇa sub forma lui Paramātmā va avea grijă de un suflet care s-a predat Lui. El trebuie să-și spună: „Niciodată nu voi fi singur; chiar dacă trăiesc în cele mai întunecate locuri din pădure, voi fi însoțit de Kṛṣṇa iar El îmi va da întreaga ocrotire“. Această convingere se numește *abhaya*m sau neînfricare. Atitudinea aceasta a minții este necesară pentru cel aflat în ordinul renunțării.

În continuare, el trebuie să-și purifice existența. Există o mulțime de legi și reglementări ce trebuie respectate în ordinul renunțării. Dar mai presus de toate, unui *sannyāsī* îi este strict interzis să aibă orice fel de relație intimă cu vreo femeie. El nici măcar nu are voie să vorbească cu o femeie într-un loc retras. Śrī Caitanya era un *sannyāsī* ideal, iar atunci când era la Puri, discipolele sale n-au putut nici măcar să se apropie de El pentru a I se închina. Ele au fost sfătuite să se plece la pământ de la distanță. Acesta nu este un semn de ură față de întreaga categorie a femeilor, ci o regulă strictă impusă unui *sannyāsī* de a nu avea legături stânse cu femeile. Omul trebuie să urmeze legile și reglementările specifice fiecărei etape a vieții, cu scopul de a-și purifica existența. Pentru un *sannyāsī*, relațiile intime cu femeile și posesiunea de bogății destinate satisfacerii simțurilor sunt strict interzise. Un *sannyāsī* ideal a fost Śrī Caitanya Însuși, iar noi putem învăța din viața Sa faptul că era foarte strict în ce privește femeile. Deși El este socotit a fi una din cele mai îngăduitoare încarnări ale lui Dumnezeu, acceptând până și sufletele condiționate cele mai decăzute, El respecta cu strictețe legile și reglementările etapei vieții numite *sannyāsa* în ce privește asocierea cu femeile. Unul din asociații Săi personali, Choṭa Haridāsa, deși era unul dintre apropiații lui Śrī Caitanya și al celorlalți asociați personali ai Săi, totuși acest Choṭa Haridāsa s-a uitat cu o privire oarecum lascivă la o tânără femeie, iar Śrī Caitanya era atât de strict, încât l-a alungat de îndată din rândul asociaților Săi personali. Śrī Caitanya

a spus: „Pentru un *sannyāsī* sau orice om care aspiră să scape din ghearele naturii materiale, încercând să se înalțe la natura spirituală și să se întoarcă acasă, înapoi la Dumnezeu, a privi la posesiunile materiale și la femei pentru a-și satisface simțurile—nu doar desfătarea cu ele, ci chiar privirea lor cu o astfel de înclinație—este atât de condamabilă, încât mai bine s-ar fi sinucis decât să cunoască dorințe atât de ilicite.“ Acestea sunt deci metodele de purificare.

Urmează apoi *jñāna-yoga-vyavasthiti*: a fi angajat în cultivarea cunoașterii. Viața de *sannyāsī* este destinată răspândirii cunoașterii în rândul oamenilor căsătoriți și a celorlalți oameni care și-au uitat adevărata existență de înaintare spirituală. Un *sannyāsī* trebuie să cerșească din poartă în poartă pentru a-și duce existența, dar aceasta nu înseamnă că el este un cerșetor. Smerenia este iarăși una din însușirile unei persoane situate la nivel transcendent și numai din simplă smerenie merge un *sannyāsī* din poartă în poartă, nu tocmai pentru a cerși, ci pentru a-i vizita pe oamenii angajați în viața de familie și pentru a-i trezi la conștiința de Kṛṣṇa. Aceasta este datoria unui *sannyāsī*. Dacă el este cu adevărat avansat și i se poruncește de către maestrul său spiritual, el trebuie să predice conștiința de Kṛṣṇa în mod logic și pe înțeles, iar cel ce nu este destul de avansat, nu trebuie să accepte ordinul renunțării. Însă chiar dacă cineva a acceptat starea de renunțare fără a avea suficientă cunoaștere, el trebuie să se dedice cu totul ascultării spuselor unui maestru spiritual autentic, pentru a-și cultiva cunoașterea. Deci un *sannyāsī* sau cel aflat în ordinul vieții de renunțare trebuie să fie situat în neînfricare, *sattva-saṁsuddhi* (puritate) și *jñāna-yoga* (cunoaștere).

Urmează apoi caritatea. Caritatea este rânduită pentru oamenii aflați în viața de familie. Oamenii care au familie trebuie să-și câștige existența prin mijloace cinstite și să cheltuiască cinzeci la sută din venit pentru răspândirea conștiinței de Kṛṣṇa în întreaga lume. Deci un om căsătorit trebuie să facă donații societăților instituționalizate care sunt angajate pe această cale. Pomana trebuie dată celui care este îndreptățit s-o primească. Există mai multe feluri de caritate, așa cum se va explica în continuare—caritatea făcută în modul bunătății, în cel al pasiunii și în cel al ignoranței. Caritatea ce ține de modul bunătății este recomandată de scripturi, dar caritatea ce ține de pasiune sau ignoranță nu este recomandată, căci ea nu este decât risipă de bani. Donațiile caritabile trebuie făcute doar pentru propagarea conștiinței de Kṛṣṇa în întreaga lume. Aceasta este caritatea ce ține de modul bunătății.

În ce privește *dama* (stăpânirea de sine) ea nu este destinată doar celor din celelalte etape ale societății religioase, ci este destinată în mod special oame-

nilor căsătoriți. Deși are soție, omul căsătorit nu trebuie să-și folosească simțurile în viața sexuală fără a fi necesar. Există restricții pentru omul căsătorit chiar și în viața sexuală, care trebuie folosită doar pentru conceperea copiilor. Dacă nu dorește copii, atunci el și soția sa trebuie să se abțină de la plăcerile vieții sexuale. Societatea modernă se bucură de plăcerile vieții sexuale folosind metode contraceptive sau alte metode și mai îngrozitoare pentru a înlătura responsabilitatea conceperii copiilor. Acest lucru nu ține de spiritualitate, ci este demonic. Dacă cineva, chiar căsătorit, vrea să progreseze în viața spirituală, el trebuie să își controleze viața sexuală și să nu conceapă copii fără scopul de a-L sluji pe Kṛṣṇa. Dacă este în stare să dea naștere unor copii care se vor afla în conștiința de Kṛṣṇa, el poate avea sute de copii, dar fără această capacitate omul nu trebuie să profite doar de plăcerile simțurilor.

Sacrificiul este un alt lucru ce trebuie îndeplinit de către cei aflați în viața de familie, căci sacrificiile necesită o mare sumă de bani. Cei aflați în celelalte etape ale vieții, adică *brahmacarya*, *vānaprastha* și *sannyāsa* nu posedă bani; ei trăiesc din cerșit. Deci îndeplinirea diferitelor tipuri de sacrificii este destinată oamenilor căsătoriți. Ei trebuie să îndeplinească sacrificiile de tip *agnihotra* care sunt prescrise în scrierile vedice, dar aceste sacrificii sunt în prezent foarte costisitoare și nici un om căsătorit nu-și poate permite să le îndeplinească. Cel mai bun sacrificiu recomandat în această epocă este *sankīrtana-yajña*. Acest *sankīrtana-yajña*, cântarea lui Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare este cel mai puțin costisitor sacrificiu; oricine poate să-l adopte și să tragă foloase de pe urma sa. Deci aceste trei lucruri—caritatea, stăpânirea simțurilor și îndeplinirea sacrificiului—sunt destinate oamenilor aflați în viața de familie.

Apoi *svādhyāya*, studierea *Vedelor*, este destinată pentru *brahmacarya* sau viața de discipol. Acești *brahmacārī* nu trebuie să aibă legături cu femeile; ei trebuie să ducă o viață de celibat și să-și absoarbă mintea în studierea scrierilor vedice și cultivarea cunoașterii spirituale. Aceasta se numește *svādhyāya*.

Tapas sau asceza este destinată în mod special vieții retrase. Omul nu trebuie să rămână în viața de familie pentru totdeauna; el trebuie să-și amintească mereu că există patru etape ale vieții—*brahmacarya*, *grhastha*, *vānaprastha* și *sannyāsa*. Deci după *grhastha*, viața de familie, omul trebuie să se retragă. Dacă omul trăiește o sută de ani, el trebuie să-și petreacă douăzeci și cinci de ani în viața de discipol, douăzeci și cinci de ani în viața de familie, douăzeci și cinci de ani în viața retrasă și douăzeci și cinci de ani în etapa vieții de renunțare. Acestea sunt reglementările disciplinei religioase vedice. Un om retras din viața de familie trebuie să practice asceza corpului, minții și limbii.

Aceasta este *tapasya*. Fără *tapasya* sau asceză nici un om nu poate obține eliberarea. Teoria că nu este nevoie de asceză în viață, că omul poate continua să speculeze și totul va fi bine, nu este recomandată nici în scrierile vedice, nici în *Bhagavad-gītā*. Asemenea teorii sunt fabricate de către spiritualiștii de paradă, care încearcă să adune cât mai mulți discipoli.

Oamenii nu sunt atrași de restricții, legi și reglementări. De aceea, cei ce doresc să obțină adepți în numele religiei, doar pentru a face paradă de ea, nu pun restricții în viața discipolilor lor și nici în propria viață. Dar această metodă nu este aprobată de *Vede*.

În ce privește calitatea brahmanică a simplității, ea nu este destinată doar unei anumite etape a vieții, ci oricărui membru al societății, fie că este în *brahmachārī āśrama*, *grhastha āśrama*, *vānaprastha āśrama* ori *sannyāsa āśrama*. Omul trebuie să fie foarte simplu și direct.

Ahimsā înseamnă a nu întrerupe evoluția nici unei entități vii. Nu trebuie să credem că întrucât scânteia spirituală nu este niciodată ucisă, nici chiar după uciderea corpului, uciderea animalelor pentru satisfacerea simțurilor nu ar fi dăunătoare. Oamenii de azi s-au obișnuit să mănânce animalele, în ciuda faptului că există o mare cantitate de cereale, fructe și lapte. Uciderea animalelor nu este necesară. Această poruncă este valabilă pentru toți. Când nu există altă alternativă, se poate ucide un animal, dar el trebuie oferit ca sacrificiu. Însă atunci când se găsește hrană din belșug, cei ce doresc să progreseze în realizarea spirituală nu trebuie cu nici un chip să comită violență asupra animalelor. Adevărata *ahimsā* înseamnă a nu opri evoluția vieții nimănu. Animalele progresează și ele, evoluând prin transmigrare de la o categorie de animale la alta. Dacă un animal este omorât, atunci progresul său este oprit. Dacă un animal rămâne într-un anumit corp mai multe zile sau mai mulți ani și este ucis înainte de vreme, el trebuie să se reîntoarcă din nou în acea formă de viață pentru a-și duce până la capăt zilele care i-au mai rămas pentru a fi promovată la o altă specie de viață. Deci progresul său nu trebuie stopat doar pentru satisfacerea cerului gurii. Aceasta se numește *ahimsā*.

Satyam. Acest cuvânt înseamnă că nu trebuie să distorsionăm adevărul din pricina unui interes personal. În *Vede* există anumite pasaje dificile, dar sensul sau explicația lor trebuie învățată de la un maestru spiritual autorizat. Acesta este procesul înțelegerii *Vedelor*. *Śruti* înseamnă că omul trebuie să asculte de o autoritate. Omul nu trebuie să extragă o anumită interpretare pentru interese personale. Există atât de multe comentarii la *Bhagavad-gītā* care interpretează în mod greșit textul original. Trebuie prezentat sensul real al cuvântului, iar acesta trebuie învățat de la un maestru spiritual autentic.

Akrodha înseamnă a opri mânia. Chiar atunci când este provocat, omul trebuie să fie răbdător, căci de îndată ce se mânie, întregul său corp este pângărit. Mânia este produsul modului pasiunii și dorinței, deci cel situat la nivel transcendent trebuie să se păzească de mânie.

Apaisunam înseamnă că nu trebuie să găsim cusururi celorlalți sau să-i corectăm atunci când nu este nevoie. Desigur că a-l numi hoț pe un hoț nu înseamnă a-l critica, dar a-l numi hoț pe un om cinstit este foarte dăunător pentru cel ce caută să înainteze în viața spirituală. *Hrī* înseamnă că omul trebuie să fie foarte modest și să nu îndeplinească nici o faptă nedemnă. *Acāpalam*, hotărârea, înseamnă că omul nu trebuie să fie tulburat sau frustrat de nici o încercare. Uneori poate să eșueze în anumite lucruri, dar nu trebuie să-i pară rău de aceasta; el trebuie să progreseze cu răbdare și hotărâre.

Cuvântul *tejas* folosit aici este destinat pentru *kṣatriya*. *Kṣatriya* trebuie să fie întotdeauna foarte puternici pentru a fi în stare să-i ocrotească pe cei slabi. Ei nu trebuie să pretindă că nu sunt violenți. Dacă este nevoie de violență, ea trebuie folosită. Dar cel ce este capabil să-și înfrângă dușmanul, trebuie uneori, în anumite condiții, să dea dovadă de iertare. El trebuie să treacă peste ofensele mărunte.

Saucam înseamnă curăția, nu numai curăția minții și a corpului, ci și a raporturilor cu alții. Ea este destinată mai ales comercianților, care nu trebuie să facă tranzacții clandestine. *Nāti-mānitā*, a nu aștepta onoruri, se aplică la *śūdra*, categoria lucrătorilor, care după prescripțiile *Vedelor* sunt socotiți a fi clasa cea mai de jos din cele patru. Ei nu trebuie să se împăuneze cu un fals prestigiu sau onoare și trebuie să rămână la locul lor. Datoria acestor *śūdra* este aceea de a cinsti pe cei din clasele superioare pentru menținerea ordinii sociale.

Toate aceste douăzeci și șase de calități menționate aici sunt transcendente. Ele trebuie cultivate în funcție de diversele statute ale ordinii sociale și profesionale. Trebuie deci să înțelegem că, chiar dacă condițiile materiale sunt nefavorabile, dacă aceste calități sunt dezvoltate prin practică de către toate categoriile de oameni, atunci se poate ajunge în mod treptat la nivelul cel mai înalt al realizării spirituale.

TEXTUL 4

दम्भो दर्पोऽभिमानश्च क्रोधः पारुष्यमेव च ।
अज्ञानं चाभिजातस्य पार्थ सम्पदमासुरीम् ॥ ४ ॥

*dambho darpo 'bhimānaś ca
krodhaḥ pārūṣyam eva ca
ajñānam cābhijātasya
pārtha sampadam āsurīm*

dambhaḥ—mândria; *darpaḥ*—arogaṅța; *abhimānaḥ*—îngâmfarea; *ca*—și; *krodhaḥ*—mânia; *pārūṣyam*—duritatea; *eva*—desigur; *ca*—și; *ajñānam*—ignoranța; *ca*—și; *abhijātasya*—ale celui născut din; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *sampadam*—calitățile; *āsurīm*—natura demonică.

Mândria, arogaṅța, îngâmfarea, duritatea și ignoranța—acestea sunt însușirile celor cu natură demonică, o, fiu al lui Pṛthā.

COMENTARIU

În acest verset este descrisă calea regală ce duce spre iad. Cei demonici vor să facă paradă de religiozitate și avansare în știința spirituală, deși nu respectă principiile acesteia. Ei sunt întotdeauna arogaṅți sau mândri de a poseda un anumit tip de educație sau multă avere. Ei vor să fie adorați de ceilalți și cer să fie respectați, deși nu au nimic care să inspire respect. Se mânia pentru orice fleac, vorbind cu asprime, nu cu blândețe. Ei nu știu ce trebuie și ce nu trebuie făcut. Acționează capricios, după bunul lor plac, nerecunoscând nici un fel de autoritate. Ei dobândesc aceste însușiri demonice încă de când se întrupează în pântecele mamei lor și, pe măsură ce cresc, își manifestă toate aceste trăsături nefavorabile.

TEXTUL 5

दैवी सम्पद्धिमोक्षाय निबन्धायासुरी मता ।
मा शुचः सम्पदं दैवीमभिजातोऽसि पाण्डव ॥ ५ ॥

*daivī sampad vimokṣāya
nibandhāyāsuri matā
mā śucaḥ sampadani daivīm
abhijāto 'si pāṇḍava*

daivī—transcendente; *sampad*—calitățile; *vimokṣāya*—destinate eliberării; *nibandhāya*—legării; *āsuri*—calitățile demonice; *matā*—sunt socotite; *mā*—

nu; *śucaḥ*—te îngrijora; *sampadam*—calități; *daivīm*—transcendente; *abhijātaḥ*—născut din; *asi*—ești; *pāṇḍava*—o, fiu al lui Pāṇḍu.

Însușirile transcendente duc la eliberare, în vreme ce însușirile demonice duc la înlănțuire. Dar nu te teme, o fiu al lui Pāṇḍu, căci tu ești născut cu însușiri divine.

COMENTARIU

Domnul Kṛṣṇa îl încurajează pe Arjuna, spunându-i că nu s-a născut cu însușiri demonice. Implicarea sa în luptă nu era demonică, căci luase în considerare argumentele pro și contra. El chibzuia dacă persoanele respectabile precum Bhīșma și Droṇa trebuie sau nu să fie ucise, deci nu acționa sub influența mâniei, slavei deșarte sau durității. De aceea, el nu ține de natura demonică. Pentru un *kṣatria*, un războinic, a trage cu săgeți în dușman este o faptă transcendentală, iar abținerea de la această datorie este demonică. De aceea, Arjuna nu avea motiv de lamentare. Oricine îndeplinește principiile reglatoare ale diferitelor etape ale vieții este situat la nivel transcendent.

TEXTUL 6

द्वौ भूतसर्गौ लोकेऽस्मिन्दैव आसुर एव च ।
दैवो विस्तरशः प्रोक्त आसुरं पार्थ मे शृणु ॥ ६ ॥

dvau bhūta-sargau loke 'smin
daiva āsura eva ca
daivo vistaraśaḥ prokta
āsuram pārtha me śṛṇu

dvau—două; *bhūta-sargau*—ființe create; *loke*—în lumea; *asmin*—aceasta; *daivaḥ*—zeiesc; *āsuraḥ*—demonic; *eva*—desigur; *ca*—și; *daivaḥ*—cea divină; *vistaraśaḥ*—pe larg; *proktaḥ*—spusă; *āsuram*—cea demonică; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *me*—de la Mine; *śṛṇu*—ascultă.

O, fiu al lui Pṛthā, în această lume există două categorii de făpturi create. Una este numită divină, cealaltă demonică. Ți-am explicat deja pe larg calitățile divine. Ascultă acum de la Mine despre cele demonice.

COMENTARIU

După ce l-a asigurat pe Arjuna că s-a născut cu însușiri divine, Domnul Kṛṣṇa descrie acum pe cele demonice. Entitățile vii condiționate din această lume se împart în două categorii. Cei născuți cu însușiri divine urmează o viață reglementată; aceasta înseamnă că ei se supun poruncilor scripturilor și persoanelor autorizate. Omul trebuie să-și împlinească datoria în lumina scripturilor autorizate. Această mentalitate este numită divină. Cel ce nu respectă principiile reglementative așa cum sunt prescrise în scripturi și care acționează după capriciile sale este numit demonic sau asuric. Nu există un alt criteriu decât supunerea față de principiile reglatoare ale scripturilor. În *Vede* se menționează faptul că atât semizeii cât și demonii sunt născuți din Prajāpati; singura diferență între ei este aceea că o categorie se supune poruncilor vedice, pe când cealaltă nu face acest lucru.

TEXTUL 7

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च जना न विदुरासुराः ।
न शौचं नापि चाचारो न सत्यं तेषु विद्यते ॥ ७ ॥

*pravṛttim ca nivṛttim ca
janā na vidur āsurāḥ
na śaucam nāpi cācāro
na satyam teṣu vidyate*

pravṛttim—a acționa așa cum se cuvine; *ca*—precum și; *nivṛttim*—a nu acționa în mod nepotrivit; *ca*—și; *janāḥ*—persoanele; *na*—niciodată; *viduḥ*—știu; *āsurāḥ*—cu însușiri demonice; *na*—niciodată; *śaucam*—curăția; *na*—nici; *api*—de asemenea; *ca*—și; *ācārah*—purtarea; *na*—niciodată; *satyam*—adevăr; *teṣu*—în acestea; *vidyate*—există.

Cei demonici nu știu ce se cuvine și ce nu se cuvine să fie făcut. În ei nu se află nici curăție, nici bună purtare, nici adevăr.

COMENTARIU

În orice societate umană civilizată există un set de legi și reglementări scripturale care este respectat încă de la început. În special printre arieni (*ārya*), cei

ce adoptă civilizația vedică și sunt cunoscuți ca fiind populațiile cu cea mai avansată civilizație, aceia care nu respectă poruncile scripturilor sunt socotiți drept demoni. De aceea se spune aici că demonii nu cunosc legile scripturilor și nici nu au nici un fel de înclinație către respectarea lor. Mulți dintre ei nu cunosc aceste legi, iar dacă unii dintre ei le cunosc, nu au tendința să le și respecte. Ei nu au credință și nici voința de a acționa potrivit poruncilor vedice. Demonii nu sunt curați nici înafară, nici înăuntru. Omul trebuie să aibă întotdeauna grijă să-și păstreze corpul curat prin îmbăiere, spălarea dinților, spălarea și schimbarea hainelor etc. În ce privește curăția interioară, omul trebuie să-și amintească mereu numele sfinte ale lui Dumnezeu și să cânte Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Demonilor nu le plac aceste reguli de curățenie interioară și exterioară și nici nu le respectă.

În ce privește comportamentul, există o mulțime de legi și reglementări ce îndrumă comportamentul uman, cum sunt cele din *Manu-saṁhitā*, care este legea întregii rase umane. Chiar și în ziua de azi, cei ce sunt numiți hinduși respectă *Manu-saṁhitā*. Legile referitoare la moștenire sau celelalte proceduri legale derivă din această carte. În *Manu-saṁhitā* se spune clar că femeia nu trebuie lăsată liberă. Aceasta nu înseamnă că femeile trebuie ținute în sclavie, ci faptul că ele sunt precum copiii. Copiii nu sunt lăsați liberi, dar asta nu înseamnă că sunt sclavi. În prezent, demonii au renunțat la aceste prescripții și socotesc că femeilor trebuie să li se dea tot atâta libertate ca și bărbaților. Totuși aceasta nu a dus la îmbunătățirea condițiilor sociale în lume. De fapt femeia trebuie ocrotită în oricare din etapele vieții. Ea trebuie ocrotită de tată în copilărie, de soț în tinerețe și de către fiii adulți la bătrânețe. Aceasta este comportarea socială corectă conform cu *Manu saṁhitā*. Dar educația modernă a născocit în mod artificial o concepție foarte exagerată asupra vieții feminine și de aceea căsătoria este practic doar o himeră în societatea umană. Nici măcar condiția morală a femeii nu este foarte bună. Însă demonii nu acceptă nici o învățătură care este bună pentru societate și, pentru că ei nu respectă experiența marilor înțelepți, precum și legile și reglementările stabilite de acești înțelepți, condiția socială a oamenilor demonici este foarte jalnică.

TEXTUL 8

असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहुरनीध्वरम् ।
अपरस्परसम्भूतं किमन्यत्कामहैतुकम् ॥ ८ ॥

*asatyam apratiṣṭham te
jagad āhur anīśvaram
aparaspara-sambhūtam
kim anyat kāma-haitukam*

asatyam—ireală; *apraṭiṣṭham*—fără temeii; *te*—ei; *jagat*—manifestarea cosmică; *āhuh*—spun; *anīśvaram*—fără stăpânitor; *aparaspara*—fără cauză; *sambhūtam*—ivită; *kim anyat*—nu are altă cauză; *kāma-haitukam*—se datorează numai dorinței.

Aceștia spun că lumea este ireală, fără temeii, nestăpânită de nici un Dumnezeu. Ei spun că ea este produsă de dorința sexuală și nu are altă cauză decât senzualitatea.

COMENTARIU

Cei demonici ajung la concluzia că lumea este o fantasmă. Nu există cauză sau efect, nu există stăpânitor, nu există scop: totul este ireal. Ei spun că manifestarea cosmică apare datorită acțiunilor și reacțiunilor materiale întâmplătoare. Ei nu cred că lumea a fost creată de Dumnezeu cu un anumit scop, ci au propria lor teorie: lumea s-a ivit prin propriile mijloace și nu există nici un motiv să credem că există un Dumnezeu în spatele ei. Pentru ei nu există deosebire între spirit și materie și nu acceptă Spiritul Suprem. Totul este doar materie și întregul cosmos este considerat a fi o masă de ignoranță. După părerea lor, totul este vid și orice manifestare care există se datorează ignoranței noastre în procesul percepției. Ei iau drept sigur faptul că toate manifestările diversității sunt o întruchipare a ignoranței. Așa cum în vis putem crea o mulțime de lucruri care de fapt nu există, la fel și când ne trezim vedem că totul n-a fost decât un vis. Dar de fapt, deși demonii spun că viața este un vis, ei sunt foarte pricepuți să se bucure de plăcerile acestui vis. Și astfel, în loc să dobândească cunoaștere, ei se afundă tot mai mult în lumea lor de vise. Ei trag concluzia că așa cum un copil este doar rezultatul actului sexual dintre bărbat și femeie, la fel și lumea aceasta s-a născut fără nici un suflet. Pentru ei, ea nu este decât o combinație de elemente materiale ce produc entitățile vii și nici nu se pune problema existenței sufletului. Așa cum multe fapte vii se ivesc din transpirație sau dintr-un cadavru, fără nici o cauză, întreaga lume vie a apărut din combinațiile materiale ale manifestării cosmice. Deci natura materială este cauza acestei manifestări și nu există o altă cauză. Ei nu

cred în cuvintele lui Kṛṣṇa din *Bhagavad-gītā*: *mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram*. „Sub conducerea Mea se mișcă întreaga lume materială.“ Cu alte cuvinte, printre demoni nu se găsește cunoașterea desăvârșită a creației lumii; fiecare dintre ei are o anumită teorie proprie. După părerea lor, orice interpretare a scripturilor este la fel de bună ca oricare alta, căci ei nu cred într-un sens general valabil al prescripțiilor scripturale.

TEXTUL 9

एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः ।
प्रभवन्त्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोऽहिताः ॥ ९ ॥

etān dṛṣṭim avaṣṭabhya
naṣṭātmāno 'lpa-buddhayaḥ
prabhavanti ugra-karmāṇaḥ
kṣayāya jagato 'hitāḥ

etām—această; *dṛṣṭim*—viziune; *avaṣṭabhya*—acceptând; *naṣṭa*—pierzându-se; *ātmānaḥ*—pe ei înșiși; *alpa-buddhayaḥ*—cei cu inteligență redusă; *prabhavanti*—prosperă; *ugra-karmāṇaḥ*—angajați în activități ce produc durere; *kṣayāya*—pentru distrugerea; *jagataḥ*—lumii; *ahitāḥ*—care nu sunt benefice.

Bazându-se pe asemenea concluzii, cei demonici care s-au pierdut pe ei înșiși și care sunt lipsiți de inteligență se angajează în activități oribile și răufăcătoare, destinate distrugerii lumii.

COMENTARIU

Cei demonici se angajează în activități care vor duce lumea la distrugere. Domnul afirmă aici că aceștia au o inteligență redusă. Materialiștii lipsiți de orice concepție asupra lui Dumnezeu cred că ei progresează. Dar potrivit cu *Bhagavad-gītā*, ei sunt lipsiți de inteligență și de orice bun simț. Ei încearcă să se bucure de lumea materială până la limita maximă și de aceea inventează mereu câte ceva destinat satisfacerii simțurilor. Asemenea invenții materialiste sunt considerate drept progres al civilizației umane, dar rezultatul este acela că oamenii devin din ce în ce mai violenți și din ce în ce mai cruzi, atât față

de animale cât și față de celelalte ființe umane. Ei nu au nici o idee despre felul în care să se poarte unii față de alții. Taierea animalelor este foarte răspândită printre oamenii demonici. Acești oameni sunt considerați dușmanii lumii, pentru că în final vor ajunge să inventeze sau să creeze ceva care va duce totul la distrugere. În mod indirect, acest verset anticipează inventarea armelor nucleare de care întreaga lume este atât de mândră astăzi. În orice clipă poate izbucni un război, iar aceste arme atomice pot duce la dezastru. Aceste lucruri, așa cum se arată aici, sunt create doar pentru distrugerea lumii. Astfel de arme sunt inventate în societatea umană datorită lipsei de credință; ele nu sunt destinate păcii și prosperității lumii.

TEXTUL 10

काममाश्रित्य दुष्पूरं दम्भमानमदान्विताः ।
मोहाद् गृहीत्वासद्ग्राहान् प्रवर्तन्तेऽशुचिव्रताः ॥१०॥

*kāmam āśritya duṣpūram
dambha-māna-madānvitāḥ
mohād gr̥hītvāsad-grāhān
pravartante ’śuci-vratāḥ*

kāmam—pofa trupească; *āśritya*—căutându-și refugiul în; *duṣpūram*—fără de saț; *dambha*—orgoliului; *māna*—slavei deșarte; *mada-anvitāḥ*—cufundați în vanitatea; *mohāt*—datorită iluziei; *gr̥hītvā*—luând; *asat*—nepermanente; *grāhān*—lucrurile; *pravartante*—ei prosperă; *śuci*—celor necurate; *vratāḥ*—dedicați fățiș.

Căutându-și refugiul în pofa trupească fără de saț și cufundați în vanitatea orgoliului și slavei deșarte, cei demonici, amăgiți astfel, se consacră întotdeauna activităților necurate, atrași de cele vremelnice.

COMENTARIU

Aici este descrisă mentalitatea demonică. Poftele senzuale ale demonilor sunt nesățioase. Ei își sporesc mereu și mereu nesățioasele dorințe de plăceri materiale. Deși sunt mereu plini de griji datorită acceptării lucrurilor nepermanente, totuși continuă să se angajeze în asemenea activități, din pricina iluziei.

Fiind lipsiți de cunoaștere, ei nu pot spune că merg pe o cale greșită. Acceptând lucrurile trecătoare, acești oameni demonici își crează propriul Dumnezeu și propriile imnuri pe care le cântă în felul lor. Rezultatul este acela că sunt atrași din ce în ce mai mult de două lucruri: plăcerea sexuală și bogăția materială. Cuvântul *āsuci-vratāḥ*, „legăminte necurate“, este foarte semnificativ în acest context. Acești oameni demonici sunt atrași numai de vin, femei, jocuri de noroc și mâncărurile cu carne; toate acestea sunt *āsuci*, deprinderi necurate. Împinși de orgoliu și slava deșartă, ei crează anumite principii ale religiei care nu sunt încuviințate de prescripțiile vedice. Deși acești oameni demonici sunt cei mai odioși din lume, prin mijloace artificiale societatea le crează un renume fals. Deși alunecă spre iad, ei se socotesc a fi foarte avansați.

TEXTELE 11 — 12

चिन्तामपरिमेयां च प्रलयान्तामुपाश्रिताः ।
कामोपभोगपरमा एतावदिति निश्चिताः ॥११॥

आशापाशशतैर्बद्धाः कामक्रोधपरायणाः ।
ईहन्ते कामभोगार्थमन्यायेनार्थसञ्चयान् ॥१२॥

*cintām aparimeyām ca
pralayāntām upāśritāḥ
kāmapabhoga-paramā
etāvat iti niścitāḥ*

*āśā-pāśa-śatair baddhāḥ
kāma-krodha-parāyaṇāḥ
ihante kāma-bhogārtham
anyāyenārtha-sañcayān*

cintām—frică și îngrijorare; *aparimeyām*—de nemăsurat; *ca*—și; *pralaya-antām*—până în momentul morții; *upāśritāḥ*—căutându-și refugiul; *kāma-upabhoga*—satisfacerea simțurilor; *paramāḥ*—cel mai înalt țel al vieții; *etāvat*—așa; *iti*—în acest fel; *niścitāḥ*—fiind încredințați; *āśā-pāśa*—încâlceli în plasa speranței; *śataiḥ*—cu sute de; *baddhāḥ*—fiind prinși; *kāma*—a dorințelor senzuale; *krodha*—și mâniei; *parāyaṇāḥ*—permanent situați în mentalitatea; *ihante*—ei doresc; *kāma*—pofta trupească; *bhoga*—și desfătarea sim-

țurilor; *artham*—având drept scop; *anyāyena*—în mod ilegal; *artha*—a bogăției; *sañcayān*—acumularea.

Aceștia cred că satisfacerea simțurilor este necesitatea primordială a civilizației umane. Astfel, până la sfârșitul vieții, neliniștea lor este fără de margini. Prinși în plasa sutelor și miilor de dorințe și absorbiți de poftă și mânie, ei adună bani prin mijloace necinstite, pentru satisfacerea simțurilor.

COMENTARIU

Cei demonici acceptă faptul că plăcerea simțurilor este țelul ultim al vieții, menținându-și această concepție până la moarte. Ei nu cred în viața de după moarte și nu cred că o ființă se întrupează în diferite feluri de corpuri, în funcție de *karma* sau activitățile sale din această lume. Ei își fac nesfârșite planuri pentru această viață, pregătind mereu plan după plan, fără să ajungă vreodată la capăt. Noi înșine avem experiența unei persoane cu o astfel de mentalitate demonică și care chiar și în momentul morții îi cerea medicului să-i prelungească viața cu încă patru ani, căci nu-și încheiase încă planurile. Acești oameni smintiți nu știu că medicul nu poate să prelungească viața nici măcar cu o clipă. Când vine vremea, nu se mai ține seama de dorința omului. Legile naturii nu îngăduie nici măcar o secundă în plus peste ceea ce ne este destinat să trăim.

Omul demonic care nu crede în Dumnezeu sau în Suprasufletul dinăuntrul său îndeplinește tot felul de activități păcătoase doar pentru satisfacerea simțurilor. El nu știe că există un martor ce stă în inima sa. Suprasufletul observă activitățile sufletului individual. Așa cum se afirmă în *Upaṇișade*, există două păsări ce stau pe același copac; una activează, bucurându-se sau suferind de pe urma fructelor de pe crengi, iar cealaltă este doar martoră. Dar omul demonic nu cunoaște scripturile vedice și nici nu are nici un fel de credință; de aceea el se simte liber să facă orice pentru plăcerea simțurilor, indiferent de consecințe.

TEXTELE 13 — 15

इदमद्य मया लब्धमिमं प्राप्स्ये मनोरथम् ।
इदमस्तीदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम् ॥१३॥

असौ मया हतः शत्रुर्हनिष्ये चापरानपि ।
 ईश्वरोऽहमहं भोगी सिद्धोऽहं बलवान् सुखी ॥१४॥
 आढ्योऽभिजनवानस्मि कोऽन्योऽस्ति सदृशो मया ।
 यक्ष्ये दास्यामि मोदिष्य इत्यज्ञानविमोहिताः ॥१५॥

*idam adya mayā labdham
 imam prāpsyē manoratham
 idam astidam api me
 bhaviṣyati punar dhanam
 asau mayā hataḥ śatruḥ
 haniṣye cāparān api
 īśvaro ’ham aham bhogī
 siddho ’ham balavān sukhī
 ādhyo ’bhijanavān asmi
 ko ’nyo ’sti sadṛśo mayā
 yakṣye dāsyāmi modiṣya
 ity ajñāna-vimohitāḥ*

idam—aceasta; *adya*—astăzi; *mayā*—de către mine; *labdham*—câștigat; *imam*—aceasta; *prāpsyē*—voi câștiga; *manaḥ-ratham*—după dorințele mele; *idam*—acesta; *asti*—este; *idam*—acesta; *api*—de asemenea; *me*—al meu; *bhaviṣyati*—va spori în viitor; *punaḥ*—din nou; *dhanam*—bogăția; *asau*—acela; *mayā*—de mine; *hataḥ*—a fost ucis; *śatruḥ*—dușmanul; *haniṣye*—voi ucide; *ca*—precum și; *aparān*—pe ceilalți; *api*—desigur; *īśvaraḥ*—stăpânul; *aham*—eu sunt; *aham*—eu sunt; *bhogī*—beneficiarul; *siddhaḥ*—desăvârșit; *aham*—eu sunt; *bala-vān*—puternic; *sukhī*—fericit; *ādhyāḥ*—bogat; *abhijana-vān*—înconjurat de rubedenii nobile; *asmi*—eu sunt; *kaḥ*—cine; *anyaḥ*—altul; *asti*—este; *sadṛśaḥ*—ca; *mayā*—mine; *yakṣye*—voi face sacrificii; *dāsyāmi*—voi da de pomană; *modiṣye*—mă voi bucura; *iti*—astfel; *ajñāna*—de ignoranță; *vimohitāḥ*—sunt amăgiți.

Omul demonic gândește: „Am astăzi atâtea bogății, iar mâine, potrivit planurilor mele, voi câștiga și mai mult. Am atât de multe acum, iar în viitor vor spori din ce în ce mai mult. L-am ucis pe dușmanul acela și-i voi ucide și pe ceilalți. Eu sunt stăpânul tuturor lucrurilor. Eu sunt cel

ce se desfată. Eu sunt desăvârșit, puternic și fericit. Sunt omul cel mai bogat, înconjurat de rude de neam nobil. Nimeni nu este atât de puternic și fericit ca mine. Voi face sacrificii, voi da de pomană și astfel mă voi bucura.“ Astfel, acești oameni sunt amăgiți de către ignoranță.

TEXTUL 16

अनेकचित्तविभ्रान्ता मोहजालसमावृताः ।
प्रसक्ताः कामभोगेषु पतन्ति नरकेऽशुचौ ॥१६॥

aneka-citta-vibhrāntā
moha-jāla-samāvṛtāḥ
prasaktāḥ kāma-bhogeṣu
patanti narake 'śucau

aneka—numeroase; *citta*—de griji; *vibhrāntāḥ*—copleșiți; *moha*—a iluziilor; *jāla*—de plasa; *samāvṛtāḥ*—înfășurați; *prasaktāḥ*—atașați; *kāma-bhogeṣu*—de plăcerile simțurilor; *patanti*—ei alunecă în jos; *narake*—înspre iadul; *śucau*—cel necurat.

Astfel, copleșiți de felurite griji și prinși în plasa iluziilor, ei se atașează mult prea tare de plăcerile simțurilor, căzând în infern.

COMENTARIU

Dorința omului demonic de a obține bani nu cunoaște limită. Ea este nemărginită. Acest om nu se gândește decât la evaluarea averii sale prezente și face planuri cum să o sporească în continuare. Pentru aceasta, el nu ezită să acționeze pe căi păcătoase, făcând negoț clandestin pentru a obține câștiguri ilegale. El este fascinat de posesiunile pe care le are deja, cum ar fi pământul, familia, casa și contul în bancă și plănuiește mereu cum să le sporească. El se încrede în propria-i putere și nu știe că tot ce câștigă se datorează faptelor sale din trecut. Lui i s-a dat prilejul să acumuleze aceste bunuri, dar nu are idee despre cauzele lor din trecut. El crede că toată această cantitate de bogății se datorează doar propriului său efort. Persoana demonică crede în puterea propriei sale fapte și nu în legea *karmei*. Potrivit legii *karmei*, omul se naște într-o familie de vază, sau ajunge bogat, sau foarte învățat, sau foarte frumos dato-

rită faptelor bune din trecut. Cel demonic crede că toate acestea sunt întâmplătoare, datorându-se puterii iscusinței sale personale. Ei nu intuiesc nici o ordine îndărătul tuturor tipurilor de oameni, tipurilor de frumusețe sau de învățătură. Oricine ajunge în concurență cu un astfel de om demonic îi este dușman. Există mulți oameni demonici și fiecare este dușmanul celorlalți. Această dușmănie devine din ce în ce mai profundă—întâi între persoane, apoi între familii, apoi între grupuri sociale și apoi între națiuni. Ca urmare, apare o neconținută concurență, luptă și dușmănie în întreaga lume.

Fiecare persoană demonică crede că poate trăi pe seama sacrificării tuturor celorlalți. În general, omul demonic se crede pe sine însuși a fi Dumnezeu Suprem iar predicatorii demonici le spun adeptilor lor: „De ce îl căutați pe Dumnezeu în altă parte? Voi înșivă sunteți Dumnezeu! Puteți face tot ce vă place. Nu credeți în Dumnezeu! Dezbărați-vă de Dumnezeu. Dumnezeu a murit.“ Acestea sunt predicile celor demonici.

Deși vede că alții sunt la fel sau mai bogați și influenți decât el, omul demonic crede că nimeni nu este mai influent ca el. În ce privește promovarea pe planetele superioare, el nu crede în îndeplinirea de *yajña* sau sacrificii. Demonii cred că ei își vor fabrica propria lor metodă de *yajña* și vor alcătui vreo mașină cu care vor putea ajunge pe orice planetă superioară. Cel mai bun exemplu de astfel de om demonic a fost Rāvaṇa. El le-a propus oamenilor să construiască o scară pe care orice om putea să ajungă pe planetele cerești fără să îndeplinească sacrificiile prescrise în *Vede*. În mod similar, oamenii demonici de astăzi se trudesă să ajungă în sistemele planetare superioare prin mijloace mecanice. Acestea sunt exemple de rătăcire. Rezultatul este că, fără să știe, ei alunecă spre infern. În acest context, cuvântul sanskrit *moha-jāla* este foarte semnificativ. *Jāla* înseamnă „plasă“; așa cum peștele este prins în plasă, ei nu au nici un fel de scăpare.

TEXTUL 17

आत्मसम्भाविताः स्तब्धा धनमानमदान्विताः ।
यजन्ते नामयज्ञैस्ते दम्भेनाविधिपूर्वकम् ॥१७॥

ātma-sambhāvitāḥ stabdhā
dhana-māna-madānvitāḥ
yajante nāma-yajñais te
dambhenāvidhi-pūrvakam

ātma-sambhāvitāḥ—plini de sine; *stabdhāḥ*—insolenți; *dhana-māna*—bogăției și slavei deșarte; *mada*—în amăgirea; *anvitāḥ*—absorbiți; *yajante*—îndeplinesc sacrificii; *nāma*—doar cu numele; *yajñaiḥ*—cu sacrificii; *te*—ei; *dambhena*—din orgoliu; *avidhi-pūrvakam*—fără să respecte nici o lege.

Plini de sine și mereu insolenți, amăgiți de bogăție și slava deșartă, aceștia, în mod fătarnic, îndeplinesc sacrificii doar cu numele, fără să respecte nici o lege sau rânduială.

COMENTARIU

Socotindu-se pe ei înșiși ca factor hotărâtor, neținând seama de nici o autoritate, cei demonici îndeplinesc uneori așa numite ritualuri religioase sau sacrificiale. Și pentru că nu cred în vreo autoritate, ei sunt foarte insolenți. Aceasta se datorează iluziei pricinuite de acumularea de bogății și de slava deșartă. Uneori asemenea demoni își asumă rolul de predicatori, rătăcesc oamenii și ajung cunoscuți ca reformatori religioși sau încarnări ale lui Dumnezeu. Ei fac un spectacol din îndeplinirea de sacrificii, ori îi adoră pe semi-zei sau își fabrică propriul Dumnezeu. Oamenii de rând îi proclamă ca fiind Dumnezeu și îi venerază, iar neghiobii îi consideră avansați în cunoașterea principiilor religioase sau a principiilor cunoașterii spirituale. Ei îmbracă haina celor aflați în ordinul vieții de renunțare și se dedau la tot felul de absurdități îmbrăcați în acest veșmânt. De fapt există o mulțime de restricții pentru cel ce a renunțat la lume, dar demonii nu țin seama de aceste restricții. Ei cred că orice cale și-ar crea cineva, aceea este propria sa cale și nu există o cale general valabilă care să trebuiască să fie urmată. Cuvântul *avidhi-pūrvakam*, însemnând disprețul față de legi și reglementări, este evidențiat aici în mod special. Aceste lucruri se datorează întotdeauna ignoranței și iluziei.

TEXTUL 18

अहङ्कारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च संश्रिताः ।
मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषन्तोऽभ्यसूयकाः ॥१८॥

*ahaṅkāraṁ balaṁ darpaṁ
kāmaṁ krodhaṁ ca saṁśritāḥ*

*mām ātma-para-deheṣu
pradviṣanto 'bhyasūyakāḥ*

ahaṅkāram—falsul ego; *balam*—putere; *darpaṃ*—orgoliu; *kāmaṃ*—dorință; *krodham*—mânie; *ca*—precum și; *saṁsritāḥ*—căutându-și refugiul în; *mām*—pe Mine; *ātma*—în al lor; *para*—și în alte; *deheṣu*—corpuri; *pradviṣantaḥ*—hulind; *abhyasūyakāḥ*—invidioși.

Amăgiți de falsul ego, de putere, orgoliu, dorință și mânie, demonii ajung să-L invidieze pe Dumnezeu, Persoana Supremă, care este situat în propriul lor corp și în corpurile altora, hulind adevărata religie.

COMENTARIU

Împotrivindu-se mereu supremației lui Dumnezeu, omului demonic nu-i place să creadă în scripturi. El este invidios atât pe scripturi, cât și pe existența Supremei Personalități a Divinității. Aceasta se datorează așa numitului său prestigiu și acumulării de bogăție și putere. El nu știe că viața prezentă este doar o pregătire pentru viața viitoare. Neștiind aceasta, el este de fapt invidios pe propriul sine, ca și pe al altora. El comite violență asupra altor corpuri, ca și asupra propriului corp. Nu ține seama de stăpânirea supremă a Personalității Divinității, căci nu are cunoștință despre aceasta. Fiind invidios pe scripturi și pe Suprema Personalitate a Divinității, aduce argumente false împotriva existenței lui Dumnezeu și neagă autoritatea scripturilor. El se socotește pe sine independent și puternic în orice activitate și crede că, întrucât nimeni nu-l poate egala în forță, putere sau bogăție, poate face orice și nimeni nu poate să-l oprească. Dacă are vreun dușman care i-ar putea opri sporirea activităților sale senzuale, el face planuri să-l doboare prin propria-i putere.

TEXTUL 19

तानहं द्विषतः क्रूरान् संसारेषु नराधमान् ।
क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेव योनिषु ॥१९॥

*tān ahaṁ dviṣataḥ krūrān
saṁsāreṣu narādhamān*

*kṣipāmy ajasram aśubhān
āsurīṣv eva yoniṣu*

tān—pe acei; *aham*—Eu; *dviṣataḥ*—invidioși; *krūrān*—făcători de rău; *saṁsāreṣu*—în oceanul existenței materiale; *nara-adhamān*—cei mai josnici dintre oameni; *kṣipāmi*—îi pun; *ajasram*—de-a pururi; *aśubhān*—nefavorabile; *āsurīṣu*—demonice; *eva*—desigur; *yoniṣu*—în matrici.

Pe cei invidioși și făcători de rele, care sunt cei mai josnici dintre oameni, Eu îi arunc mereu în oceanul existenței materiale, în felurite specii de viață demonică.

COMENTARIU

În acest verset se indică în mod clar că plasarea unui anumit suflet individual într-un anumit fel de corp este prerogativa voinței supreme. Un om demonic poate să nu fie de acord să accepte supremația Domnului și de fapt chiar poate să acționeze după bunul său plac, dar viața sa viitoare va depinde de hotărârea Supremei Personalități a Divinității și nu de el. În *Śrīmad-Bhāgavatam*, cântul al treilea, se spune că după moarte sufletul individual este pus în pântecul unei mame, unde va dobândi un anumit tip de corp, sub supravegherea unei puteri superioare. Ca urmare, în existența materială întâlnim o mulțime de specii de viață—mamifere, insecte, oameni ș.a.m.d. Toate acestea sunt aranjate de către o putere superioară. Ele nu sunt întâmplătoare. Cât despre cei demonici, se spune clar aici că aceștia sunt puși în mod perpetuu în pântecul de demoni și astfel continuă să fie invidioși și cei mai josnici dintre oameni. Aceste feluri de oameni demonici sunt socotiți ca fiind mereu plini de poftă, mereu violenți și plini de ură și totdeauna necurați. Diferitele tipuri de vânători din junglă sunt considerați ca aparținând speciilor de viață demonică.

TEXTUL 20

आसुरीं योनिमापन्ना मूढा जन्मनि जन्मनि ।
मामप्राप्यैव कौन्तेय ततो यान्त्यधमां गतिम् ॥२०॥

*āsurīm yonim āpannā
mūḍhā janmani janmani*

*mām aprāpyaiva kaunteya
tato yānty adhamām gatim*

āsurīm—demonice; *yonim*—specii; *āpannāḥ*—dobândind; *mūḍhāḥ*—cei smintiți; *janmani janmani*—naștere după naștere; *mām*—pe Mine; *aprāpya*—nedobândind; *eva*—desigur; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *tataḥ*—după aceea; *yānti*—se duc; *adhamām*—condamnată; *gatim*—destinație.

O, fiu al lui Kuntī, dobândind repetate nașteri în specii de viață demonică, aceste persoane nu se apropie niciodată de Mine. Ei se scufundă treptat în cea mai înfiorătoare stare de existență.

COMENTARIU

Se știe că Dumnezeu este atotmilostiv, dar aici aflăm că Dumnezeu nu este deloc milostiv față de cei demonici. Aici se afirmă clar că oamenii demonici sunt puși viață după viață în pântecele unor demoni asemenea lor și, nedobândind îndurarea Domnului Suprem, ei cad din ce în ce mai jos, ajungând până la urmă în corpuri de pisici, câini și porci. E limpede că acești demoni nu au practic nici o șansă să primească îndurarea lui Dumnezeu în nici un stadiu dintr-o viață viitoare. Și în *Vede* se afirmă că acești oameni se scufundă treptat, până ce devin câini sau porci. În acest sens se poate susține că dacă Dumnezeu nu este milostiv față de acești demoni, El nu ar trebui să fie numit atotmilostiv. Ca răspuns la această problemă, în *Vedānta-sūtra* aflăm că Domnul Suprem nu urăște pe nimeni. Plasarea acestor demoni sau *asura* în starea cea mai de jos a vieții este un alt aspect al îndurării Sale. Uneori acești *asura* sunt uciși de către Domnul Suprem, dar această ucidere este și ea benefică pentru ei, căci în scrierile vedice se spune că oricine este ucis de Domnul Suprem devine eliberat. Există multe exemple de *asura* în istorie—Rāvaṇa, Kāmsa, Hirānyakaśipu—cărora Domnul le-a apărut în diferitele Sale încarnări tocmai pentru a-i ucide. Deci îndurarea lui Dumnezeu se arată acestor *asura* dacă sunt destul de norocoși să fie uciși de către El.

TEXTUL 21

त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशनमात्मनः ।
कामः क्रोधस्तथा लोभस्तस्मादेतत्त्रयं त्यजेत् ॥२१॥

*tri-vidharī narakasyedaṁ
dvāraṁ nāśanam ātmanaḥ
kāmaḥ krodhaḥ tathā lobhaḥ
tasmād etat trayam tyajet*

tri-vidham—de trei feluri; *narakasya*—a iadului; *idam*—acesta; *dvāram*—poarta; *nāśanam*—distrugătoare; *ātmanaḥ*—a sinelui; *kāmaḥ*—pofa tru-pească; *krodhaḥ*—mânia; *tathā*—precum și; *lobhaḥ*—lăcomia; *tasmāt*—de aceea; *etat*—acestea; *trayam*—trei; *tyajet*—trebuie lepădate.

Există trei porți ce duc la acest iad — pofa tru-pească, mânia și lăcomia. Orice om cu mintea sănătoasă trebuie să se lepede de ele, căci ele duc sufletul la pierzanie.

COMENTARIU

Aici se descrie începutul vieții demonice. Omul încearcă să-și satisfacă pofa senzuală, iar dacă nu poate, apare mânia și lăcomia. Omul cu mintea sănătoasă, care nu dorește să alunece în jos în specii de viață demonică, trebuie să încerce să se lepede de acești trei vrăjmași care pot distruge sinele în așa măsură, încât să nu mai aibă posibilitatea eliberării din capcana materiei.

TEXTUL 22

एतैर्विमुक्तः कौन्तेय तमोद्वारैस्त्रिभिर्नरः ।
आचरत्यात्मनः श्रेयस्ततो याति परां गतिम् ॥२२॥

*etair vimuktaḥ kaunteya
tamo-dvārais tribhir naraḥ
ācaraty ātmanaḥ śreyas
tato yāti parāṁ gatim*

etaiḥ—de acestea; *vimuktaḥ*—fiind eliberat; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *tamaḥ-dvāraiḥ*—de porțile ignoranței; *tribhiḥ*—de trei feluri; *naraḥ*—omul; *ācarati*—realizează; *ātmanaḥ*—pentru sine; *śreyaḥ*—binecuvântarea; *tataḥ*—apoi; *yāti*—se duce; *parām*—căt-re suprema; *gatim*—destinație.

Omul care a scăpat de aceste trei porți ale iadului, o, fiu al lui Kuntī, îndeplinește activități care duc la realizarea de sine și astfel treptat atinge destinația supremă.

COMENTARIU

Omul trebuie să fie foarte atent la acești trei vrăjmași ai vieții umane: pofta trupească, mânia și lăcomia. Cu cât se eliberează de pofta trupească, de mânie și de lăcomie, cu-atât existența sa devine mai pură. Atunci el poate urma legile și reglementările prescrise în scrierile vedice. Respectând principiile reguletoare ale vieții umane, omul se ridică treptat la nivelul realizării spirituale. Cel care printr-o asemenea practică are norocul să se ridice la nivelul conștiinței de Kṛṣṇa, are reușita garantată. În scrierile vedice sunt prescrise căile de acțiune și reacțiune care să-l facă pe om capabil de a ajunge la stadiul purificării. Întreaga metodă se bazează pe renunțarea la pofta trupească, la mânie și la lăcomie. Prin cultivarea cunoașterii acestui proces, omul poate fi înălțat până la cel mai înalt nivel al realizării de sine; această realizare de sine se desăvârșește în slujirea cu devoțiune. În slujirea cu devoțiune, eliberarea sufletului condiționat este garantată. De aceea, potrivit sistemului vedic, s-au instituit cele patru ordine ale vieții și cele patru stări sociale, cunoscute ca sistemul ordinelor spirituale și sistemul castelor. Există diferite legi și reglementări pentru diferitele caste sau diviziuni ale societății, iar dacă o persoană este capabilă să le urmeze, va fi automat înălțată la cel mai înalt nivel al realizării spirituale. Atunci eliberarea sa nu mai poate fi pusă la îndoială.

TEXTUL 23

यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामकारतः ।
न स सिद्धिमवाप्नोति न सुखं न परां गतिम् ॥२३॥

*yaḥ śāstra-vidhim utsṛjya
vartate kāma-kārataḥ
na sa siddhim avāpnoti
na sukhaṁ na parāṁ gatim*

yaḥ—cel care; *śāstra-vidhim*—reglementările scripturilor; *utsṛjya*—lepădându-se de; *vartate*—rămâne; *kāma-kārataḥ*—acționând după capriciile dorinței; *na*—niciodată; *saḥ*—el; *siddhim*—desăvârșirea; *avāpnoti*—atinge; *na*—

niciodată; *sukham*—fericirea; *na*—niciodată; *parām*—supremul; *gatim*—stadiu al desăvârșirii.

Cel ce se leapădă de poruncile scripturii și acționează după propriile-i capricii nu atinge nici desăvârșirea, nici fericirea, nici destinația supremă.

COMENTARIU

Așa cum s-a explicat anterior, *sāstra-viddhi* sau poruncile din *sāstra* sunt date diferitelor caste sau ordine ale societății umane. Oricine trebuie să respecte aceste legi și reglementări. Cel ce nu le respectă și acționează în mod capricios, după pofta, lăcomia și dorința sa, nu va ajunge niciodată la o viață desăvârșită. Cu alte cuvinte, omul poate cunoaște toate aceste lucruri în mod teoretic, dar dacă nu le aplică în viața sa, atunci trebuie considerat ca fiind cel mai josnic dintre oameni. În forma umană de viață, entitatea vie are datoria să se poarte cu chibzuință și să urmeze rânduiețile lăsate pentru a-și ridica viața la cel mai înalt nivel, dar dacă nu le urmează, atunci va ajunge să se autodegradeze. Însă chiar dacă urmează legile și reglementările, ca și principiile morale, dar în final nu ajunge la stadiul înțelegerii Domnului Suprem, întreaga sa cunoaștere se risipește. Și chiar dacă acceptă existența lui Dumnezeu, dar nu se angajează în slujirea Domnului, încercările sale sunt vane. De aceea omul trebuie să se ridice treptat la nivelul conștiinței de Kṛṣṇa și al slujirii devoționale; doar atunci și acolo poate să atingă stadiul celei mai înalte desăvârșiri și nu altfel.

Cuvântul *kāma-kāraṭaḥ* este foarte semnificativ. Cel ce cu bunăștiință încalcă legile, acționează împins de poftă. El știe că acest lucru este interzis, dar totuși îl face. Aceasta înseamnă să acționezi după bunul tău plac. El știe că acest lucru trebuie făcut și totuși nu-l face; de aceea, se spune că este capricios. Aceste persoane sunt destinate să fie osândite de către Domnul Suprem. Astfel de persoane nu pot obține desăvârșirea care este destinată existenței umane. Viața umană este în mod special destinată purificării propriei existențe, iar cel ce nu se supune legilor și reglementărilor, nu se poate purifica pe sine și nici nu poate atinge adevăratul stadiu al fericirii.

TEXTUL 24

तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते कार्याकार्यव्यवस्थितौ ।
ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि ॥२४॥

*tasmāc chāstram pramāṇam te
kāryākārya-vyavasthitau
jñātvā śāstra-vidhānoktam
karma kartum ihārhasi*

tasmāt — de aceea; *śāstram* — scripturile; *pramāṇam* — dovadă; *te* — a ta; *kārya* — datoriei; *akārya* — și faptelor neîngăduite; *vyavasthitau* — în determinarea; *jñātvā* — cunoscând; *śāstra* — ale scripturii; *vidhāna* — prescripții; *uktam* — așa cum sunt declarate; *karma* — activitate; *kartum* — să îndeplinești; *iha* — în această lume; *arhasi* — trebuie.

De aceea trebuie să înțelegi care ți-e datoria și ceea ce nu se cuvine să faci, conform prescripțiilor scripturii. Cunoscând aceste legi și reglementări, omul trebuie să acționeze în așa fel încât să se înalțe în mod treptat.

COMENTARIU

Așa cum se spune în capitolul al cincisprezecelea, toate legile și reglementările *Vedelor* sunt destinate cunoașterii lui Kṛṣṇa. Dacă omul Îl înțelege pe Kṛṣṇa din *Bhagavad-gītā* și ajunge să se situeze în conștiința de Kṛṣṇa, angajându-se în slujirea cu devoțiune, el a atins cea mai înaltă desăvârșire a cunoașterii oferită de scrierile vedice. Śrī Caitanya Mahāprabhu a făcut acest proces foarte accesibil: El a cerut oamenilor să cânte doar Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare și să se angajeze în slujirea cu devoțiune a Domnului, mâncând rămășițele din hrana oferită Divinității. Cel ce s-a angajat în mod direct în toate aceste activități devoționale trebuie considerat ca unul care a studiat toate scrierile vedice. El a ajuns la concluzia desăvârșită. Desigur că pentru oamenii desăvârșiți, care nu sunt în conștiința de Kṛṣṇa sau nu sunt angajați în slujirea cu devoțiune, ceea ce trebuie sau nu trebuie făcut va fi hotărât în funcție de poruncile *Vedelor*. Omul trebuie să acționeze conform cu aceste porunci, fără nici o discuție. Aceasta înseamnă a urma prescripțiile scripturilor sau *śāstra*. *Śāstra* este lipsită de cele patru defecte care se observă în viața condiționată: imperfecțiunea simțurilor, înclinația spre înșelăciune, certitudinea comiterii erorilor și certitudinea de a fi amăgit. Aceste patru defecte principale din viața condiționată îl descalifică pe om în încercarea de a crea legi și reglementări. De aceea, legile și reglementările descrise în *śāstra*, fiind deasupra acestor defi-

ciențe, sunt acceptate fără nici o abatere de către toți marii sfinți, *ācārya* și mari suflete.

În India există mai multe școli de cunoaștere spirituală, care pot fi clasificate în două mari categorii: impersonaliști și personaliști. Însă amândouă aceste categorii își duc viața conform principiilor *Vedelor*. Fără respectarea principiilor scripturii omul nu se poate înălța la stadiul desăvârșirii. De aceea, cel ce înțelege cu adevărat scopul și semnificația acestor *śāstra* este socotit a fi foarte norocos.

În societatea umană, aversiunea față de principiile înțelegerii Supremei Personalități a Divinității este cauza tuturor decăderilor. Aceasta este cea mai mare ofensă adusă vieții umane. Ca urmare, *māyā* sau energia materială a Supremei Personalități a Divinității ne produce mereu necazuri sub forma celor trei feluri de suferințe. Această energie materială este alcătuită din cele trei moduri ale naturii materiale. Omul trebuie să se înalțe cel puțin la modul bunătății, înainte de a i se deschide calea înțelegerii Domnului Suprem. Fără a se ridica la nivelul modului bunătății, omul rămâne în ignoranță și pasiune, care sunt cauzele vieții demonice. Cei ce țin de modul pasiunii și al ignoranței își bat joc de scripturi, își bat joc de oamenii sfinți și de înțelegerea corectă a Supremei Personalități a Divinității. Ei nu se supun îndrumărilor maestrului spiritual și nu țin seama de reglementările scripturilor. În ciuda faptului că aud despre gloriile slujirii devoționale, ei nu se simt atrași de ea. Astfel, ei își fabrică propria cale de înălțare. Acestea sunt câteva din defectele societății umane care conduc către o stare de viață demonică. Dacă însă cineva este în stare să se lase îndrumat de către un maestru spiritual autentic, care-l poate conduce pe calea înălțării către stadiul cel mai înalt, atunci viața sa va ajunge la împlinire.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al șaisprezecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre „Natura divină și cea demonică“.

CAPITOLUL ȘAPTESPREZECE

Diferitele tipuri de credințe

TEXTUL 1

अर्जुन उवाच

ये शास्त्रविधिमुत्सृज्य यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।
तेषां निष्ठा तु का कृष्ण सत्त्वमाहो रजस्तमः ॥१॥

arjuna uvāca
ye śāstra-vidhim utsrjya
yajante śraddhayānvitāḥ
teṣāṃ niṣṭhā tu kā kṛṣṇa
sattvam āho rajas tamaḥ

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *ye*—cei care; *śāstra-vidhim*—reglementările scripturilor; *utsrjya*—dând la o parte; *yajante*—se închină; *śraddhayā*—cu credință deplină; *anvitāḥ*—înzestrați; *teṣām*—acestora; *niṣṭhā*—credința; *tu*—însă; *kā*—care; *kṛṣṇa*—o, Kṛṣṇa; *sattvam*—în bunătate; *āho*—sau poate; *rajaḥ*—în pasiune; *tamaḥ*—în ignoranță.

Arjuna a întrebat: O, Kṛṣṇa, care e starea celor ce nu urmează principiile scripturilor, dar se închină după propria lor închipuire? Sunt ei în bunătate, în pasiune sau în ignoranță?

COMENTARIU

În capitolul al patrulea, textul treizeci și nouă, se spune că o persoană credincioasă unui anumit tip de adorare ajunge treptat să fie înălțată la stadiul cunoașterii și atinge stadiul celei mai înalte desăvârșiri a păcii și prosperității. În capitolul al șaisprezecelea se ajunge la concluzia că acela care nu urmează principiile din scripturi este numit *asura* sau demon, iar cel ce urmează poruncile scripturilor cu credință este numit *deva* sau semizeu. Însă care e situația celui ce urmează cu credință anumite legi ce nu sunt menționate în prescripțiile scripturale? Această îndoială a lui Arjuna trebuie să fie înlăturată de Kṛṣṇa. Oare adorarea celor ce își alcătuiesc un fel de Dumnezeu, alegând o ființă umană în care își pun credința, ține de bunătate, pasiune sau ignoranță? Oare aceștia ating stadiul perfecțiunii vieții? Este posibil ca acești oameni să fie situați în cunoașterea reală și să se înalțe la stadiul celei mai înalte perfecțiuni? Oare cei ce nu respectă legile și reglementările scripturilor, dar cred în ceva și îi adoră pe zei și semizei sau pe oameni, ating reușita în eforturile lor? Arjuna îi pune aceste întrebări lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 2

श्रीभगवानुवाच

त्रिविधा भवति श्रद्धा देहिना सा स्वभावजा ।

सात्त्विकी राजसी चैव तामसी चेति तां शृणु ॥ २ ॥

śrī-bhagavān uvāca
tri-vidhā bhavati śraddhā
dehinām sā svabhāva-jā
sāttvikī rājasī caiva
tāmasī ceti tām śṛṇu

śrī-bhagavān uvāca—Suprema Personalitate a Divinității a spus; *tri-vidhā*—de trei feluri; *bhavati*—este; *śraddhā*—credință; *dehinām*—celui întrupat; *sā*—aceasta; *sva-bhāva-jā*—conform modului naturii materiale care-i este propriu; *sāttvikī*—în modul bunătății; *rājasī*—în modul pasiunii; *ca*—

precum și; *eva*—desigur; *tāmasī*—în modul ignoranței; *ca*—și; *īti*—astfel; *tām*—aceasta; *śṛṇu*—ascultă de la Mine.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Potrivit cu modurile naturii dobândite de sufletul întrupat, credința unei persoane poate fi de trei feluri—ținând de bunătate, de pasiune sau de ignoranță. Ascultă acum despre acestea.

COMENTARIU

Cei ce cunosc legile și reglementările scripturilor, dar, din lene sau indolență, renunță să respecte aceste legi și reglementări, sunt guvernați de cele trei moduri ale naturii materiale. În funcție de faptele lor anterioare îndeplinite în modul bunătății, pasiunii sau ignoranței, ei dobândesc o natură care are o calitate specifică. Asocierea entității vii cu diferitele moduri ale naturii s-a desfășurat neîntrerupt; întrucât entitatea vie e în contact cu natura materială, ea dobândește diferite tipuri de mentalitate, conform asocierii ei cu modurile materiale. Dar această fire poate fi schimbată dacă cineva se asociază cu un maestru spiritual autentic și se supune preceptelor sale și scripturilor. Treptat, o persoană poate să-și schimbe poziția, de la ignoranță sau pasiune, la bunătate. Concluzia este aceea că o credință oarbă, ținând de unul din modurile naturii, nu poate ajuta pe cineva să se înalțe la stadiul perfecțiunii. El trebuie să cântărească lucrurile cu grijă, cu înțelepciune, în asociere cu un maestru spiritual autentic. În acest fel, el își poate schimba poziția, ajungând să se situeze în modul superior al naturii.

TEXTUL 3

सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत ।
श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः ॥३॥

sattvānurūpā sarvasya
śraddhā bhavati bhārata
śraddhā-mayo 'yaṁ puruṣo
yo yac-śraddhaḥ sa eva saḥ

sattva-anurūpā—conformă cu existența; *sarvasya*—fiecărui; *śraddhā*—credință; *bhavati*—devine; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata; *śraddhā*—credință;

mayaḥ—plin de; *ayam*—această; *puruṣaḥ*—entitate vie; *yaḥ*—cel care; *yat*—pe care având-o; *śraddhaḥ*—credință; *saḥ*—astfel; *eva*—desigur; *saḥ*—el.

O, fiu al lui Bharata, după felul în care existența cuiva este influențată de modurile naturii, acesta își dezvoltă un anumit tip de credință. Se spune că entitatea vie ține de o anumită credință în funcție de modurile pe care le-a dobândit.

COMENTARIU

Fiecare are un anumit tip de credință, indiferent de condiția sa. Dar credința sa este considerată ca ținând de bunătate, pasiune sau ignoranță, în funcție de natura pe care el o dobândește. Deci în funcție de tipul său particular de credință, cineva se asociază cu anumite persoane. Însă realitatea este că fiecare entitate vie, așa cum se afirmă în capitolul al cincisprezecelea, este în mod original o parte integrantă fragmentară a Domnului Suprem. Deci în mod original o persoană este transcendentă față de toate modurile naturii materiale. Dar când cineva își uită relația cu Suprema Personalitate a Divinității și ajunge în contact cu natura materială în viața condiționată, el își generează propriul statut prin asociere cu diferitele varietăți ale naturii materiale. Credința și existența care rezultă astfel în mod artificial sunt doar materiale. Deși cineva poate fi dominat de o anumită părere sau concepție asupra vieții, în mod original el este *nirguṇa* sau transcendent. De aceea, el trebuie să se purifice de contaminarea materială pe care a dobândit-o, pentru a-și redobândi legătura cu Domnul Suprem. Acesta este singurul drum de întoarcere lipsit de primejdie: conștiința de Kṛṣṇa. Dacă cineva se situează în conștiința de Kṛṣṇa, atunci acea cale îi garantează înălțarea la stadiul desăvârșirii. Dacă el nu apucă pe această cale a realizării de sine, atunci în mod sigur va fi condus de influența modurilor naturii.

Cuvântul *śraddhā* sau „credință“ este foarte semnificativ în acest verset. *Śraddhā* sau credința apare în mod original din modul bunătății. Cineva poate să creadă într-un semizeu, într-un Dumnezeu imaginar sau într-o născocire a minții. Se consideră că o credință puternică produce activități de binefacere materială. Dar în viața materială condiționată nici o activitate nu este complet pură. Ele sunt amestecate, nu țin de bunătatea pură. Bunătatea pură este transcendentă; în bunătatea purificată o persoană poate înțelege natura reală a Supremei Personalități a Divinității. Atâta vreme cât credința cuiva nu se află cu totul în bunătatea pură, ea este supusă contaminării cu oricare din

modurile naturii materiale. Modurile impure ale naturii materiale se extind până la inimă. De aceea, în funcție de felul în care inima intră în contact cu un anumit mod al naturii materiale, se stabilește și felul credinței unei persoane. Trebuie deci să înțelegem că dacă inima sa se află în modul bunătății, credința sa ține și ea de modul bunătății. Dacă inima sa e stăpânită de modul pasiunii, credința sa ține și ea de modul pasiunii. Iar dacă inima sa se află în modul întunericului, al iluziei, credința sa este și ea contaminată în acest fel. Astfel găsim diferite tipuri de credințe în lume, iar existența diferitelor tipuri de religie se datorează acestor diferite tipuri de credințe. Adevăratul principiu al credinței religioase se situează în modul bunătății pure, dar întrucât inima este maculată, apar diferite tipuri de principii religioase. Astfel, în funcție de diferitele tipuri de credință, există diferite tipuri de adorare.

TEXTUL 4

यजन्ते सात्त्विका देवान् यक्षरक्षांसि राजसाः ।
प्रेतान् भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जनाः ॥ ४ ॥

yajante sātṭvikā devān
yakṣa-rakṣāṁsi rājasāḥ
pretān bhūta-gaṇāṁś cānye
yajante tāmasā janāḥ

yajante—adoră; *sātṭvikāḥ*—cei ce țin de modul bunătății; *devān*—pe semizeii; *yakṣa-rakṣāṁsi*—pe demoni; *rājasāḥ*—cei aflați în modul pasiunii; *pretān*—spiritele celor morți; *bhūta-gaṇān*—stafiile; *ca*—și; *anye*—ceilalți; *yajante*—adoră; *tāmasāḥ*—în modul ignoranței; *janāḥ*—oamenii.

Oamenii ce țin de modul bunătății îi adoră pe semizeii; cei ce țin de modul pasiunii îi adoră pe demoni; iar cei ce țin de modul ignoranței adoră stafiile și spiritele.

COMENTARIU

În acest verset Suprema Personalitate a Divinității descrie diferitele feluri de adoratori în funcție de activitățile lor exterioare. Conform poruncilor scripturilor, numai Suprema Personalitate a Divinității trebuie adorată, dar cei ce nu

cunosc prescripțiile scripturale sau nu cred în ele adoră diferite lucruri, potrivit cu situarea lor specifică în cadrul modurilor naturii materiale. Cei situați în bunătate îi adoră în general pe semizeii, care includ pe Brahmă, Śiva, Indra, Candra, zeul-soare și alții. Cei ce țin de modul bunătății adoră un anumit semizeu pentru un anumit scop. În mod similar, cei aflați în modul pasiunii îi adoră pe demoni. Ne aducem aminte că în timpul celui de-al doilea război mondial un om din Calcutta îl venera pe Hitler, pentru că datorită războiului adunase o mare avere prin afaceri la bursa neagră. La fel și cei aflați în modul pasiunii și ignoranței își aleg un om puternic pentru a le fi Dumnezeu. Ei cred că oricine poate fi adorat ca Dumnezeu și că se va obține același rezultat.

Aici se explică deci în mod clar că cei ce țin de modul pasiunii își creează și adoră asemenea zei, iar cei ce țin de ignoranță, aflați în întuneric, adoră spiritele celor morți. Uneori oamenii se închină la mormântul unui om mort. De asemenea, cultele religioase bazate pe sexualitate sunt considerate ca ținând de modul întunericului. Tot astfel, în unele sate înapoiate din India există adoratori ai stafiilor. Am văzut în India cum oamenii de condiție inferioară se duc uneori în pădure, acolo unde știu că se află o stafie care locuiește în trunchiul unui copac și venerează acel copac, oferindu-i sacrificii. Aceste diverse tipuri de adorare nu înseamnă de fapt adorarea lui Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu aparține celor situați la nivel transcendent, în pura bunătate. În *Śrīmad-Bhāgavatam* (4.3.23) se spune *sattvaṁ viśuddhaṁ vasudeva-śabditaṁ*: „Când un om e situat în bunătatea pură, el Îl adoră pe Vasudeva“. Aceasta înseamnă că aceia care sunt complet purificați de modurile naturii materiale și care sunt situați la nivel transcendent pot adora Suprema Personalitate a Divinității.

Se consideră că impersonaliștii se situează în modul bunătății și adoră cinci feluri de semizeii. Ei adoră forma impersonală a lui Vișṇu în lumea materială, cunoscută ca „Vișṇu conceptualizat“. Vișṇu este expansiunea Supremei Personalități a Divinității, dar pentru că impersonaliștii nu cred în Suprema Personalitate a Divinității ca realitate ultimă, ei își imaginează că forma lui Vișṇu este doar un alt aspect al impersonalului Brahman; în mod similar, ei își imaginează că Domnul Brahmă este tot o formă a impersonalului, ținând de modul material al pasiunii. Astfel ei descriu uneori cinci feluri de zei ce trebuie adorați, dar pentru că ei cred că unicul adevăr este impersonalul Brahman, se dispensează în ultimă instanță de toate obiectele de adorare. În concluzie, diferitele calități ale modurilor naturii materiale pot fi purificate prin asocierea cu persoanele înzestrate cu o natură transcendentă.

TEXTELE 5 - 6

अशास्त्रविहितं घोरं तप्यन्ते ये तपो जनाः ।

दम्भाहङ्कारसंयुक्ताः कामरागबलान्विताः ॥ ५ ॥

कर्षयन्तः शरीरस्थं भूतग्राममचेतसः ।

मां चैवान्तः शरीरस्थं तान् विद्ध्यसुरनिश्चयान् ॥ ६ ॥

*aśāstra-vihitam ghoram
tapyante ye tapo janāḥ
dambhāhāṅkāra-sanyuktāḥ
kāma-rāga-balānvitāḥ*

*karṣayantaḥ śarīra-stham
bhūta-grāmam acetasaḥ
mām caivāntaḥ śarīra-stham
tān viddhy āsura-niścayān*

aśāstra—ce nu sunt în scripturi; *vihitam*—stabilite; *ghoram*—vătămătoare pentru alții; *tapyante*—îndeplinesc; *ye*—cei care; *tapāḥ*—austerități; *janāḥ*—persoanele; *dambha*—cu orgoliu; *ahāṅkāra*—și egoism; *sanyuktāḥ*—angajați; *kāma*—a dorinței; *rāga*—și atașamentului; *bala*—de forță; *anvitāḥ*—împinși; *karṣayantaḥ*—chinuind; *śarīra-stham*—situată în corp; *bhūta-grāmam*—combinația elementelor materiale; *acetasaḥ*—având o mentalitate greșită; *mām*—pe Mine; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *antaḥ*—înăuntru; *śarīra-stham*—situat în corp; *tān*—pe ei; *viddhi*—cunoaște; *āsura-niścayān*—demoni.

Aceia care îndeplinesc austerități și penitențe crunte, care nu sunt recomandate în scripturi, îndeplinindu-le din mândrie și egoism, împinși de dorință și atașament, cei ce sunt nesăbuiți și care torturează elementele materiale ale corpului și de asemenea Suprasufletul ce sălășluiește înăuntrul său, trebuie cunoscuți ca demoni.

COMENTARIU

Există persoane care nascocesc diferite asceze și penitențe care nu sunt menționate în prescripțiile scripturilor. De exemplu postirea cu un anumit

scop, cum ar fi realizarea unui ideal politic, nu este menționată în poruncile scripturii. Scripturile recomandă postul pentru avansul spiritual și nu pentru vreun țel politic sau social. Cei ce se dedau unor astfel de asceze sunt, conform cu *Bhagavad-gītā*, cu siguranță demonici. Faptele lor sunt contrare poruncilor scripturii și nu sunt benefice pentru oameni în general. De fapt ei acționează din mândrie și împinși de falsul ego, dorință și atașament față de plăcerile materiale. Prin asemenea fapte, nu este deranjată doar combinația elementelor materiale din care e alcătuit corpul, ci și Suprema Personalitate a Divinității Însăși care sălășluiește înăuntrul corpului. Aceste posturi neautorizate sau îndeplinite cu un scop politic sunt cu siguranță foarte inoportune pentru alții. Ele nu sunt menționate în scrierile vedice. O persoană demonică crede că îi poate sili pe inamicii săi sau pe cei din tabăra adversă să se supună dorințelor sale prin această metodă și uneori chiar moare din pricina acestui post. Aceste fapte nu sunt aprobate de Suprema Personalitate a Divinității și El spune că aceia care le practică sunt demoni. Astfel de demonstrații sunt ofense la adresa Supremei Personalități a Divinității, deoarece sunt îndeplinite prin nesupunerea la poruncile scripturilor vedice. Cuvântul *acetasaḥ* este semnificativ în acest context. Persoanele cu o stare mentală normală trebuie să se supună poruncilor scripturii. Cei ce nu sunt într-o asemenea stare neglijează scripturile și nu se supun lor, fabricându-și propria lor metodă de asceză și penitență. Trebuie să ne amintim mereu destinația ultimă a oamenilor demonici, așa cum a fost descrisă în capitolul precedent. Domnul îi silește să se nască în pânțelele persoanelor demonice. În consecință, ei vor trăi conform principiilor demonice viață după viață, fără a-și cunoaște relația cu Suprema Personalitate a Divinității. Însă dacă aceste persoane au norocul să fie îndrumate de un maestru spiritual care să-i îndrepte pe calea înțelepciunii vedice, ei pot să iasă din această capcană și în final să atingă țelul suprem.

TEXTUL 7

आहारस्त्वपि सर्वस्य त्रिविधो भवति प्रियः ।
यज्ञस्तपस्तथा दानं तेषां भेदमिमं शृणु ॥ ७ ॥

*āhāras tv api sarvasya
tri-vidho bhavati priyaḥ
yajñas tapas tathā dānam
teṣāṁ bhedam imam śṛṇu*

āhārah—hrana; *tu*—desigur; *api*—chiar și; *sarvasya*—a fiecăruia; *tri-vidhaḥ*—de trei feluri; *bhavati*—este; *priyaḥ*—îndrăgită; *yajñah*—sacrificiul; *tapah*—asceza; *tathā*—precum și; *dānam*—caritatea; *teṣām*—acestora; *bhedam*—diferențele; *imam*—aceasta; *śṛṇu*—ascultă.

Chiar și hrana pe care o preferă fiecare persoană este de trei feluri, potrivit modurilor naturii materiale. Același lucru este valabil pentru sacrificii, asceze și caritate. Ascultă acum deosebirile dintre acestea.

COMENTARIU

În funcție de situarea diferită în cadrul modurilor naturii materiale, apar diferențe în modul de hrănire, îndeplinirea de sacrificii, austerități și acte de caritate. Ele nu se desfășoară toate la același nivel. Cei ce pot înțelege în mod analitic în care din modurile naturii materiale sunt îndeplinite diferitele activități, sunt cu adevărat înțelepți. Cei ce consideră că toate tipurile de sacrificii, de hrană sau toate actele de caritate sunt la fel, aceia nu au discernământ și sunt lipsiți de minte. Aceștia sunt misionarii care susțin că o persoană poate face orice îi place și poate ajunge la desăvârșire. Dar aceste călăuze nesăbuite nu acționează potrivit prescripțiilor scripturii. Ei fabrică metode și îi induc în eroare pe oamenii obișnuiți.

TEXTUL 8

आयुःसत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः ।
रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्या आहाराः सात्त्विकप्रियाः ॥ ८ ॥

āyuh-sattva-balārogya-
sukha-prīti-vivardhanāḥ
rasyāḥ snigdḥāḥ sthirā hṛdyā
āhārāḥ sāttvika-priyāḥ

āyuh—durata vieții; *sattva*—existența; *bala*—puterea; *ārogya*—sănătatea; *sukha*—fericirea; *prīti*—și satisfacția; *vivardhanāḥ*—sporind; *rasyāḥ*—suculente; *snigdḥāḥ*—uleioase; *sthirāḥ*—care durează; *hṛdyāḥ*—plăcute inimii; *āhārāḥ*—mâncărurile; *sāttvika*—celui aflat în bunătate; *priyāḥ*—plăcute.

Mâncărurile plăcute celor ce țin de modul bunătații prelungesc durata vieții, purifică existența și dau putere, sănătate, fericire și mulțumire. Această hrană este succulentă, grasă, sănătoasă și plăcută inimii.

TEXTUL 9

कद्वम्ललवणात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहिनः ।
आहारा राजसस्येष्टा दुःखशोकामयप्रदाः ॥ ९ ॥

*kaṭv-amlā-lavaṇāty-uṣṇa-
tikṣṇa-rūkṣa-vidāhinaḥ
āhārā rājasasyeṣṭā
duḥkha-śokāmaya-pradāḥ*

kaṭu — amară; *amla* — acră; *lavaṇa* — sărată; *ati-uṣṇa* — foarte fierbinte; *tikṣṇa* — iute; *rūkṣa* — uscată; *vidāhinaḥ* — care provoacă arsuri; *āhārāḥ* — hrana; *rājasasya* — celui aflat în modul pasiunii; *iṣṭāḥ* — plăcută; *duḥkha* — durere; *śoka* — întristare; *āmaya* — boală; *pradāḥ* — pricinuind.

Mâncărurile prea amare, prea acre, sărate, fierbinți, iuți, uscate și care provoacă arsuri sunt îndrăgite de cei ce țin de modul pasiunii. Aceste bucate pricinuesc durere, întristare și boală.

TEXTUL 10

यातयामं गतरसं पूति पर्युषितं च यत् ।
उच्छिष्टमपि चामेध्यं भोजनं तामसप्रियम् ॥१०॥

*yāta-yāmaṃ gata-rasaṃ
pūti paryuṣitaṃ ca yat
ucchiṣṭam api cāmedhyaṃ
bhōjanaṃ tāmasa-priyam*

yāta-yāmaṃ — hrana gătită cu trei ore înainte de a fi mâncată; *gata-rasaṃ* — fără gust; *pūti* — rău mirositoare; *paryuṣitaṃ* — stricată; *ca* — și; *yat* — cea care; *ucchiṣṭam* — rămășițele din hrana altora; *api* — de asemenea; *ca* — și;

amedhyam—de neatins; *bhojanam*—hrana; *tāmasa*—celui aflat în modul întunericului; *priyam*—dragă.

Hrana pregătită cu mai mult de trei ore înainte de a fi mâncată, fără gust, strică și rău mirositoare, ca și hrana ce constă din rămășițe și lucrurile de neatins, acestea sunt îndrăgite de cei aflați în modul întunericului.

COMENTARIU

Rostul hranei este acela de a spori durata vieții, de a purifica mintea și de a întări corpul. Acesta este singurul său rost. Mari autorități din trecut au ales acele alimente care sunt cele mai bune pentru sănătate și sporesc durata vieții, cum ar fi produsele lactate, orezul, grâul, fructele și legumele. Aceste alimente sunt foarte îndrăgite de cei ce țin de modul bunătății. Alte câteva alimente, cum ar fi porumbul sau melasa, deși nu sunt foarte gustoase în sine, pot fi făcute să fie plăcute prin amestecarea cu lapte sau alte alimente. Ele țin de asemenea de modul bunătății. Toate aceste alimente sunt pure prin natura lor. Ele sunt complet diferite de lucrurile de neatins, cum ar fi carnea sau băuturile alcoolice. Mâncărurile grase menționate în a-1 optulea verset nu au nimic de-a face cu grăsimea animală obținută prin tăierea animalelor. Grăsimea animală este folosită sub forma laptelui, care e cel mai minunat dintre toate alimentele. Laptele, untul, brânza și alte produse similare furnizează grăsimea animală sub o formă care elimină orice nevoie de a ucide făpturile nevinovate. Doar o mentalitate barbară permite continuarea uciderii animalelor. Metoda civilizată de a obține grăsimea necesară este prin intermediul laptelui. Tăierea vitelor este o metodă subumană. Proteinele se pot obține din belșug din mazăre, *dāl*, grâu integral etc.

Alimentele ce țin de modul pasiunii, care sunt amare, prea sărate sau prea fierbinți, ori cu prea mult ardei iute, produc dureri prin reducerea mucusului din stomac, ceea ce duce la îmbolnăvire. Alimentele ce țin de modul ignoranței sau întunericului sunt în principal cele care nu sunt proaspete. Orice hrană gătită cu mai mult de trei ore înainte de a fi mâncată (exceptând *prasādam*, hrana oferită Domnului) este considerată a fi în modul întunericului. Datorită descompunerii, această hrană miroase urât, ceea ce adesea îi atrage pe cei aflați în ignoranță, dar îi îndepărtează pe cei ce țin de modul bunătății.

Rămășițele de hrană pot fi mâncate doar atunci când fac parte din felurile care au fost mai întâi oferite Domnului Suprem sau din care au mâncat mai întâi persoanele sfinte, în special maestrul spiritual. Altfel, rămășițele de hrană sunt considerate ca ținând de modul întunericului și ele sporesc infecția și

boala. Asemenea alimente, chiar dacă sunt foarte gustoase pentru cei aflați în modul întunericului, nu sunt nici dorite și nici măcar atinse de către cei aflați în modul bunătații. Cea mai bună hrană este cea rămasă din hrana oferită Supremei Personalități a Divinității. În *Bhagavad-gītā* Domnul Suprem spune că El acceptă preparate din legume, făină și lapte, atunci când sunt oferite cu devoțiune. *Patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyam*. Desigur că devoțiunea și dragostea sunt lucrurile cele mai importante pe care le acceptă Suprema Personalitate a Divinității. Dar se menționează de asemenea că *prasādam* trebuie preparat într-un anumit fel. Orice hrană preparată conform prescripțiilor scripturilor și oferită Supremei Personalități a Divinității poate fi consumată chiar dacă a fost preparată cu mult timp în urmă, căci această hrană este transcendentă. Deci pentru a face ca hrana să devină antiseptică, hrănitore și pe gustul tuturor, ea trebuie să fie oferită Supremei Personalități a Divinității.

TEXTUL 11

अफलाकाङ्क्षिभिर्यज्ञो विधिदिष्टो य इज्यते ।
यष्टव्यमेवेति मनः समाधाय स सात्त्विकः ॥११॥

*aphalākāṅkṣibhir yajño
vidhi-diṣṭo ya ijyate
yaṣṭavyam eveti manaḥ
samādhāya sa sātṭvikaḥ*

aphala-ākāṅkṣibhiḥ—de către cei ce nu doresc rezultatul; *yajñah*—sacrificiul; *vidhi-diṣṭaḥ*—conform poruncilor scripturii; *yaḥ*—cel care; *ijyate*—este îndeplinit; *yaṣṭavyam*—trebuie îndeplinit; *eva*—desigur; *iti*—astfel; *manaḥ*—mintea; *samādhāya*—fixând; *saḥ*—acela; *sātṭvikaḥ*—ține de modul bunătații.

Dintre sacrificii, acel sacrificiu îndeplinit conform recomandărilor din scripturi, ca o îndatorire, de către cei ce nu doresc răsplată, are natura bunătații.

COMENTARIU

Tendința generală este aceea de a oferi sacrificii având în minte un anumit scop, dar aici se afirmă că sacrificiul trebuie îndeplinit fără nici o dorință de

acest fel. El trebuie făcut ca o datorie. Să luăm, de exemplu, ritualurile îndeplinite în temple și biserici. În general ele sunt îndeplinite în scopul obținerii unor beneficii materiale, dar aceasta nu ține de modul bunătății. O persoană trebuie să meargă la templu sau la biserică din datorie, să se închine Supremei Personalități a Divinității și să ofere flori și hrană. Mulți cred că nu are rost să te duci la templu doar pentru a-L adora pe Dumnezeu. Dar adorarea pentru obținerea de beneficii economice nu este recomandată de poruncile scripturii. O persoană trebuie să meargă la templu doar pentru a se închina Divinității. Acest lucru îl va situa în modul bunătății. Este datoria oricărui om civilizată să se supună poruncilor scripturii și să ofere respect Supremei Personalități a Divinității.

TEXTUL 12

अभिसन्धाय तु फलं दम्भार्थमपि चैव यत् ।
इज्यते भरतश्रेष्ठ तं यज्ञं विद्धि राजसम् ॥१२॥

*abhisandhāya tu phalam
dambhārtham api caiva yat
ijyate bhārata-śreṣṭha
tam yajñam viddhi rājasam*

abhisandhāya—dorind; *tu*—dar; *phalam*—rezultatul; *dambha*—mândrie; *artham*—pentru a satisface; *api*—precum; *ca*—și; *eva*—desigur; *yat*—cel care; *ijyate*—este îndeplinit; *bhārata-śreṣṭha*—o, cel dintâi din dinastia Bharata; *tam*—acel; *yajñam*—sacrificiu; *viddhi*—cunoaște; *rājasam*—ținând de modul pasiunii.

Însă sacrificiul îndeplinit pentru un beneficiu material, sau din mândrie, o, cel dintâi din dinastia Bharata, acela trebuie cunoscut ca ținând de modul pasiunii.

COMENTARIU

Uneori sacrificiile și ritualurile sunt îndeplinite pentru înălțarea în împărăția cerurilor sau pentru anumite beneficii materiale în această lume. Astfel de sacrificii și ritualuri sunt considerate ca ținând de modul pasiunii.

TEXTUL 13

विधिहीनमसृष्टान्नं मन्त्रहीनमदक्षिणम् ।
श्रद्धाविरहितं यज्ञं तामसं परिचक्षते ॥१३॥

*vidhi-hīnam asṛṣṭānnaṁ
mantra-hīnam adakṣiṇam
śraddhā-virahitaṁ yajñam
tāmasaṁ paricakṣate*

vidhi-hīnam—fără îndrumarea scripturilor; *asṛṣṭa-annaṁ*—fără distribuirea de *prasādam*; *mantra-hīnam*—fără intonarea imnurilor vedice; *adakṣiṇam*—fără remunerarea preoților; *śraddhā*—credință; *virahitam*—lipsit de; *yajñam*—sacrificiul; *tāmasam*—în modul ignoranței; *paricakṣate*—trebuie considerat.

Orice sacrificiu îndeplinit fără a ține seama de prescripțiile scripturilor, fără a distribui prasādam [hrană spirituală], fără intonarea imnurilor vedice, fără răsplată pentru preoți și fără credință, este considerat a fi în modul ignoranței.

COMENTARIU

Credința aflată în modul întunericului sau ignoranței este de fapt necredință. Uneori oamenii adoră un anumit semizeu numai pentru a câștiga bani pentru distracții, ignorând poruncile scripturii. Această paradă de religiozitate nu este acceptată ca autentică. Ea ține de modul întunericului și produce o mentalitate demonică, fără să aducă vreun beneficiu societății umane.

TEXTUL 14

देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम् ।
ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते ॥१४॥

*deva-dviija-guru-prājña-
pūjanaṁ śaucam ārjavam*

*brahmacaryam ahimsā ca
śārīram tapa ucyate*

deva—a Domnului Suprem; *dvija*—a brahmanilor; *guru*—a maestrului spiritual; *prājña*—și a personalităților venerabile; *pūjanam*—adorarea; *śaucam*—curățenia; *ārjavam*—simplitatea; *brahmacaryam*—celibatul; *ahimsā*—nonviolența; *ca*—precum și; *śārīram*—aparținând corpului; *tapah*—asceza; *ucyate*—se spune că este.

Asceza corpului constă din venerarea Domnului Suprem, a brahmanilor, a maestrului spiritual și a superiorilor, cum ar fi tatăl și mama, precum și din curățenie, simplitate, celibat și nonviolență.

COMENTARIU

Suprema Divinitate explică aici diferitele feluri de asceză și penitență. El explică mai întâi ascezele și penitențele practicate de către corp. O persoană trebuie să cinstească sau să învețe să cinstească pe Dumnezeu sau pe semizeii, pe brahmanii desăvârșiți sau calificați, precum și pe maestrul spiritual și pe superiori, cum ar fi tatăl, mama și orice altă persoană care cunoaște învățăturile *Vedelor*. Aceștia sunt cei ce trebuie cinstiți după cuviință. O persoană trebuie să se curețe pe dinafară și pe dinăuntru și trebuie să învețe să se poarte cu simplitate. Ea nu trebuie să facă nici un lucru neîngăduit de poruncile scripturilor. Nu trebuie să practice viața sexuală în afara căsătoriei, căci în scripturi viața sexuală este îngăduită doar în cadrul căsătoriei și nu altundeva. Aceasta se numește celibat. Acestea sunt ascezele și penitențele referitoare la corp.

TEXTUL 15

अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत् ।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते ॥१५॥

*anudvega-karam vākyam
satyam priya-hitam ca yat
svādhyāyābhyasanam caiva
vān-mayam tapa ucyate*

anudvega-karam—care nu produc tulburare; *vākyam*—cuvinte; *satyam*—adevărare; *priya*—plăcute; *hitam*—binefăcătoare; *ca*—și; *yat*—care; *svādhyāya*—studiului vedic; *abhyasanam*—practicarea; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *vāk-mayam*—a vorbirii; *tapah*—asceză; *ucyate*—se spune că este.

Asceza vorbirii constă în rostirea cuvintelor adevărate, plăcute, benefice și care nu-i tulbură pe ceilalți, ca și în recitarea cu regularitate a scrierilor vedice.

COMENTARIU

O persoană nu trebuie să vorbească într-un mod care să tulbure mințile celorlalți. Desigur, când vorbește un profesor, el poate spune adevărul pentru instruirea elevilor săi, dar nu poate să spună același lucru celor care nu-i sunt elevi, dacă aceasta le-ar tulbura mintea. Aceasta este penitența ce ține de vorbire. În afară de aceasta, o persoană nu trebuie să spună lucruri fără rost. În cercul celor care practică viața spirituală trebuie spuse acele lucruri care sunt susținute de scripturi. Trebuie să cităm de îndată din scripturile autorizate pentru a confirma ceea ce spunem. În același timp, aceste discuții trebuie să fie foarte plăcute auzului. Prin aceste conversații o persoană poate trage cele mai mari foloase și poate contribui la elevarea societății umane. Există o cantitate nelimitată de scrieri vedice care trebuiesc studiate. Aceasta se numește penitența vorbirii.

TEXTUL 16

मनःप्रसादः सौम्यत्वं मौनमात्मविनिग्रहः ।
भावसंशुद्धिरित्येतत्तपो मानसमुच्यते ॥१६॥

manaḥ-prasādaḥ saumyatvaṁ
maunam ātma-vinigrahaḥ
bhāva-saṁśuddhir ity etat
tapo mānasam ucyate

manaḥ-prasādaḥ—împăcarea minții; *saumyatvam*—fără a fi fățarnic față de alții; *maunam*—gravitatea; *ātma*—a sinelui; *vinigrahaḥ*—stăpânire; *bhāva*—a propriei naturi; *saṁśuddhiḥ*—purificarea; *iti*—astfel; *etat*—aceasta; *tapah*—austeritatea; *mānasam*—a minții; *ucyate*—se spune că este.

Iar satisfacția, simplitatea, gravitatea, stăpânirea de sine și purificarea propriei existențe reprezintă austeritatea minții.

COMENTARIU

A practica austeritatea minții înseamnă a detașa mintea de satisfacerea simțurilor. Ea trebuie să fie astfel antrenată încât să poată să se gândească la felul în care să facă bine altora. Cel mai bun antrenament pentru minte este seriozitatea în gândire. O persoană nu trebuie să se abată de la conștiința de Kṛṣṇa și trebuie să înlăture mereu satisfacerea simțurilor. Purificarea propriei naturi înseamnă să devii conștient de Kṛṣṇa. Împăcarea minții se poate obține doar prin ținerea minții departe de gândurile legate de plăcerile simțurilor. Cu cât ne gândim mai mult la desfătarea simțurilor, cu atât mintea noastră ajunge tot mai nesățioasă. În epoca actuală noi ne angajăm mintea în mod inutil în atâtea feluri de satisfacere a simțurilor, încât este imposibil ca mintea să fie împăcată. Metoda cea mai bună este aceea de a orienta mintea către scrierile vedice, care sunt pline de povești ce aduc satisfacție, cum sunt cele din *Purāṇa* și *Mahābhārata*. O persoană poate trage foloase din această cunoaștere și astfel să devină purificată. Mintea unei persoane trebuie să fie lipsită de duplicitate, iar aceasta trebuie să se gândească la binele tuturor. Tăcerea înseamnă că cineva se gândește permanent la realizarea de sine. În acest sens, o persoană aflată în conștiința de Kṛṣṇa păstrează cea mai perfectă tăcere. Stăpânirea minții înseamnă detașarea minții de plăcerile simțurilor. Trebuie să fim direcți și deschiși în relațiile noastre și prin aceasta să ne purificăm existența. Toate aceste calități laolaltă alcătuiesc austeritatea activităților mentale.

TEXTUL 17

श्रद्धया परया तप्तं तपस्तत्रिविधं नरैः ।
अफलाकाङ्क्षिभिर्युक्तैः सात्त्विकं परिचक्षते ॥१७॥

*śraddhayā parayā taptam
tapas tat tri-vidham naraiḥ
aphalākāṅkṣibhir yuktaiḥ
sāttvikam paricakṣate*

śraddhayā—cu credință; *parayā*—transcendentă; *taptam*—îndeplinită; *tapah*—asceza; *tat*—aceasta; *tri-vidham*—de trei feluri; *naraiḥ*—de către oameni;

aphala-ākāṅkṣibhiḥ—care nu doresc fructele; *yuktaiḥ*—angajați; *sāttvikam*—în modul bunătății; *paricakṣate*—se numește.

Această întreită asceză, îndeplinită cu credință transcendentă de către oamenii ce nu așteaptă beneficii materiale, ci se angajează doar de dragul Celui Suprem, se numește asceza ce ține de bunătate.

TEXTUL 18

सत्कारमानपूजार्थं तपो दम्भेन चैव यत् ।
क्रियते तदिह प्रोक्तं राजसं चलमध्रुवम् ॥१८॥

satkāra-māna-pūjārtham
tapo dambhena caiva yat
kriyate tad iha proktam
rājasam calam adhruvam

sat-kāra—respect; *māna*—onoruri; *pūjā*—venerare; *artham*—în scopul obținerii de; *tapah*—asceza; *dambhena*—cu orgoliu; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *yat*—care; *kriyate*—e îndeplinită; *tat*—aceea; *iha*—în această lume; *proktam*—se spune; *rājasam*—în modul pasiunii; *calam*—nestabilă; *adhruvam*—temporară.

Penitența făcută din orgoliu și pentru a câștiga respect, onoruri și venerare se spune că ține de modul pasiunii. Ea nu e nici stabilă, nici permanentă.

COMENTARIU

Uneori penitența și asceza e îndeplinită pentru a atrage oamenii și a dobândi onoruri, respect și venerare din partea altora. Cei aflați în modul pasiunii aranjează să fie venerați de către subordonații lor, îi lasă să le spele picioarele și să le ofere bogății. Astfel de aranjamente artificiale realizate prin îndeplinirea de penitențe sunt considerate a fi în modul pasiunii. Rezultatele acestor penitențe sunt vremelnice; ele pot fi continuate un timp, dar nu sunt permanente.

TEXTUL 19

मूढग्रहेणात्मनो यत्पीडया क्रियते तपः ।
परस्योत्सादनार्थं वा तत्तामसमुदाहृतम् ॥१९॥

*mūḍha-grāheṇātmano yat
pīḍayā kriyate tapaḥ
parasotsādanārtham vā
tat tāmasam udāhṛtam*

mūḍha—în mod nechibzuit; *grāheṇa*—cu trudă; *ātmanaḥ*—a propriului sine; *yat*—care; *pīḍayā*—prin chinuirea; *kriyate*—e îndeplinită; *tapaḥ*—penitența; *parasya*—altora; *utsādana-artham*—în scopul nimicirii; *vā*—sau; *tat*—aceea; *tāmasam*—în modul întunericului; *udāhṛtam*—se spune că este.

Penitența îndeplinită din smintea, prin chinuirea propriului sine sau pentru a-i distruge sau vătăma pe alții, se spune că ține de modul ignoranței.

COMENTARIU

Există exemple de penitență nebunească practică de demoni precum Hiraṇyakaśipu, care a îndeplinit penitențe foarte severe pentru a deveni nemuritor și a-i ucide pe semizeii. El s-a rugat lui Brahmā pentru a obține toate acestea, dar până la urmă a fost ucis de Suprema Personalitate a Divinității. Îndeplinirea de penitențe pentru a obține ceva imposibil ține cu siguranță de modul ignoranței.

TEXTUL 20

दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे ।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् ॥२०॥

*dātavyam iti yad dānam
dīyate 'nupakāriṇe
deśe kāle ca pātre ca
tad dānam sātṭvikam smṛtam*

dātavyam—care se cuvine să fie dată; *iti*—astfel; *yat*—cea care; *dānam*—caritate; *dīyate*—este dată; *anupakāriṇe*—fără a aștepta răsplată; *deśe*—în locul potrivit; *kāle*—la timpul potrivit; *ca*—precum și; *pātre*—persoanei potrivite; *ca*—și; *tat*—această; *dānam*—caritate; *sāttvikam*—ține de modul bunătații; *smṛtam*—este considerată că.

A da în caritate ca o îndatorire, fără a aștepta vreo răsplată, la timpul și locul potrivit și dată celui care o merită, aceea este socotită ca ținând de modul bunătații.

COMENTARIU

În scrierile vedice este recomandat ca donațiile să fie date unei persoane angajate în activități spirituale. Nu se recomandă ca daniile să se facă fără discernământ. Trebuie să se țină seama întotdeauna de desăvârșirea spirituală. De aceea se recomandă ca daniile să fie făcute într-un loc de pelerinaj și în perioadele de eclipsă lunară sau solară, ori la sfârșitul lunii, ori unui brahman înzestrat cu calificarea necesară, ori unui Vaișṇava (devot), ori în temple. Aceste danii trebuie făcute fără a aștepta nici un fel de răsplată. Uneori se dă de pomană unui sărac din milă, dar dacă celui sărac nu se cuvine să i se da de pomană, atunci nu poate exista progres spiritual. Cu alte cuvinte, caritatea lipsită de discernământ nu e recomandată de scrierile vedice.

TEXTUL 21

यत्तु प्रत्युपकारार्थं फलमुद्दिश्य वा पुनः ।
दीयते च परिक्लिष्टं तद्दानं राजसं स्मृतम् ॥२१॥

yat tu pratyupakārārtham
phalam uddiśya vā punaḥ
dīyate ca parikliṣṭam
tad dānaṁ rājasam smṛtam

yat—cea care; *tu*—dar; *prati-upakāra-artham*—cu scopul de a obține o răsplată; *phalam*—rezultatul; *uddiśya*—dorind; *vā*—sau; *punaḥ*—din nou; *dīyate*—este dată; *ca*—precum și; *parikliṣṭam*—cârtind; *tat*—acea; *dānam*—danie; *rājasam*—ține de modul pasiunii; *smṛtam*—se înțelege că.

Însă dania săvârșită așteptând vreo răsplată sau cu dorința obținerii fructului, sau făcută în silă, se spune că ține de modul pasiunii.

COMENTARIU

Caritatea se dă uneori pentru a obține înălțarea în împărăția cerurilor iar alteori se dă cu mult necaz și părere de rău: „De ce am cheltuit atât de mult cu asta?“ Uneori dania este făcută din obligație, la cererea unui superior. Aceste feluri de danii se spune că sunt făcute în modul pasiunii.

Există multe fundații caritabile care fac daruri instituțiilor în care se promovează desfătarea simțurilor. Astfel de danii nu sunt recomandate în scriiturile vedice. Singura danie recomandată este cea care ține de bunătate.

TEXTUL 22

अदेशकाले यद्दानमपात्रेभ्यश्च दीयते ।
असत्कृतमवज्ञातं तत्तामसमुदाहृतम् ॥२२॥

*adeśa-kāle yad dānam
upātrebhyaś ca dīyate
asat-kṛtam avajñātam
tat tāmasam udāhṛtam*

adeśa—într-un loc impur; *kāle*—și într-un moment impur; *yad*—care; *dānam*—dania; *upātrebhyaḥ*—persoanelor nedemne; *ca*—precum și; *dīyate*—este dată; *asat-kṛtam*—fără respect; *avajñātam*—fără atenția cuvenită; *tat*—aceea; *tāmasam*—în modul întunericului; *udāhṛtam*—se spune că este.

Iar dania făcută într-un loc necurat, la vreme nepotrivită, dată persoanelor nedemne sau fără atenția și respectul cuvenit, se spune că ține de modul ignoranței.

COMENTARIU

Donățiile care să fie folosite pentru beții și jocuri de noroc nu sunt încurajate aici. Acest tip de donație ține de modul ignoranței. O astfel de danie nu este benefică, ci mai degrabă încurajează pe cei păcătoși. La fel și atunci când

cineva dă de pomană unei persoane potrivite, dar fără respect și fără atenție, se spune că această pomană ține tot de modul întunericului.

TEXTUL 23

ॐ तत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः ।
ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च यज्ञाश्च विहिताः पुरा ॥२३॥

*om tat sad iti nirdeśo
brahmaṇas tri-vidhaḥ smṛtaḥ
brāhmaṇās tena vedāś ca
yajñāś ca vihitāḥ purā*

om—desemnarea Celui Suprem; *tat*—acesta; *sat*—etern; *iti*—astfel; *nirdeśaḥ*—desemnarea; *brahmaṇaḥ*—Celui Suprem; *tri-vidhaḥ*—întreit; *smṛtaḥ*—este socotită; *brāhmaṇāḥ*—brahmanii; *tena*—cu aceasta; *vedāḥ*—scrierile vedice; *ca*—precum și; *yajñāḥ*—sacrificiul; *ca*—și; *vihitāḥ*—folosită; *purā*—la început.

De la începutul creației, cele trei cuvinte om tat sat au fost folosite pentru a desemna Supremul Adevăr Absolut. Aceste trei reprezentări simbolice au fost folosite de brahmani atunci când intonau imnurile Vedelor și în timpul sacrificiilor întru satisfacția Celui Suprem.

COMENTARIU

S-a explicat că penitențele, sacrificiile, daniile și alimentele se împart în trei categorii: ținând de modul bunătății, al pasiunii sau al ignoranței. Dar fie că fac parte din prima, a doua sau a treia categorie, ele sunt toate condiționate, fiind contaminate de modurile materiale ale naturii. Când ele sunt îndreptate către Cel Suprem—*om tat sat*, Suprema Personalitate a Divinității, care este eternă—ele devin mijloace de înălțare spirituală. În prescripțiile scripturilor se indică un astfel de obiectiv. Aceste trei cuvinte, *om tat sat*, desemnează în mod particular Adevărul Absolut, Suprema Personalitate a Divinității. Cuvântul *om* se găsește întotdeauna în imnurile vedice.

Cel ce acționează fără să respecte rânduielile scripturilor nu va atinge Adevărul Absolut. El va obține doar un anumit rezultat trecător, dar nu va ajunge la țelul ultim al vieții. În concluzie, îndeplinirea daniei, sacrificiului și peni-

tentei trebuie să țină de modul bunătății. Îndeplinite în modul pasiunii sau ignoranței, ele sunt cu siguranță de o calitate inferioară. Cele trei cuvinte *om tat sat* sunt rostite în legătură cu sfântul nume al Stăpânului Suprem, adică *om tad viṣṇoh*. De câte ori se recită un imn vedic sau se rostește sfântul nume al Stăpânului Suprem, se adaugă și *om*. Acestea sunt indicațiile scrierilor vedice. Aceste trei cuvinte sunt luate din imnurile vedice. *Om ity etad brahmaṇo nediṣṭham nāma* (*Rg Veda*) indică primul țel. Apoi *tat tvam asi* (*Chândogya Upaniṣad* 6.8.7) indică al doilea țel. Iar *sad eva saumya* (*Chândogya Upaniṣad* 6.2.1) indică al treilea țel. Acestea combinate devin *om tat sat*. La început când Brahṁā, prima ființă creată, a făcut sacrificii, el a desemnat prin aceste trei cuvinte Suprema Personalitate a Divinității. Ca urmare, același principiu a fost respectat mereu prin succesiunea disciplică. Deci acest imn are o foarte mare importanță. *Bhagavad-gītā* recomandă deci ca orice activitate să fie făcută pentru *om tat sat* sau pentru Suprema Personalitate a Divinității. Cel ce a îndeplinit penitența, dania și sacrificiul cu aceste trei cuvinte, acționează în conștiința de Kṛṣṇa. Conștiința de Kṛṣṇa este o aplicare științifică a activităților spirituale, făcându-l pe om capabil să se reîntoarcă acasă, înapoi la Divinitate. Acționând astfel în mod transcendent, nu se pierde nici un fel de energie.

TEXTUL 24

तस्मादो इत्युदाहृत्य यज्ञदानतपःक्रियाः ।
प्रवर्तन्ते विधानोक्ताः सततं ब्रह्मवादिनाम् ॥२४॥

tasmād om ity udāhṛtya
yajña-dāna-tapaḥ-kriyāḥ
pravartante vidhānoktāḥ
satatam brahma-vādinām

tasmāt—de aceea; *om*—începând cu *om*; *iti*—astfel; *udāhṛtya*—indicând; *yajña*—sacrificiului; *dāna*—daniei; *tapaḥ*—și penitenței; *kriyāḥ*—îndeplinirile; *pravartante*—încep; *vidhāna-uktāḥ*—potrivit reglementărilor scripturale; *satatam*—întotdeauna; *brahma-vādinām*—a transcendentaliștilor.

De aceea, transcendentaliștii care îndeplinesc sacrificii, danii și penitențe după rânduielele scripturilor încep întotdeauna cu om, pentru a-L atinge pe Cel Suprem.

COMENTARIU

Om tad viṣṇoḥ paramaṁ padam (Rg Veda 1.22.20). Picioarele de lotus ale lui Viṣṇu reprezintă platforma supremei devoțiuni. Îndeplinirea tuturor lucrurilor în numele Supremei Personalități a Divinității asigură perfecțiunea tuturor acțiunilor.

TEXTUL 25

तदित्यनभिसन्धाय फलं यज्ञतपःक्रियाः ।
दानक्रियाश्च विविधाः क्रियन्ते मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥२५॥

tad ity anabhisandhāya
phalam yajña-tapaḥ-kriyāḥ
dāna-kriyās ca vividhāḥ
kriyante mokṣa-kāṅkṣibhiḥ

tat—acesta; *iti*—astfel; *anabhisandhāya*—fără a dori; *phalam*—fructul care rezultă; *yajña*—de sacrificiu; *tapaḥ*—și penitență; *kriyāḥ*—activități; *dāna*—de caritate; *kriyāḥ*—activități; *ca*—precum și; *vividhāḥ*—diferite; *kriyante*—sunt făcute; *mokṣa-kāṅkṣibhiḥ*—de către cei ce doresc cu adevărat eliberarea.

Fără să dorească rezultatele fructuoase, o persoană trebuie să îndeplinească diferitele sacrificii, penitențe și dani cu cuvântul tat. Scopul acestor activități transcendente este acela de a se elibera din capcana materiei.

COMENTARIU

Pentru a fi înălțat la nivel spiritual cineva nu trebuie să acționeze pentru nici un câștig material. Toate activitățile trebuie îndeplinite pentru câștigul suprem al transferării în împărăția spirituală, al reîntoarcerii acasă, înapoi la Divinitate.

TEXTUL 26 - 27

सद्भावे साधुभावे च सदित्येतत्प्रयुज्यते ।
प्रशस्ते कर्मणि तथा सच्छब्दः पार्थ युज्यते ॥२६॥

यज्ञे तपसि दाने च स्थितिः सदिति चोच्यते ।
कर्म चैव तदर्थीयं सदित्येवाभिधीयते ॥२७॥

*sad-bhāve sādhu-bhāve ca
sad ity etat prayujyate
praśaste karmaṇi tathā
sac-chabdaḥ pārtha yujyate*

*yajñe tapasi dāne ca
sthitiḥ sad iti cocyate
karma caiva tad-arthīyam
sad ity evābhidhīyate*

sat-bhāve—în sensul naturii Celui Suprem; *sādhu-bhāve*—în sensul naturii devotului; *ca*—precum și; *sat*—cuvântul *sat*; *iti*—astfel; *etat*—acesta; *prayujyate*—este folosit; *praśaste*—autorizate; *karmaṇi*—activități; *tathā*—de asemenea; *sat-śabdaḥ*—sunetul *sat*; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *yujyate*—este folosit; *yajñe*—în sacrificiu; *tapasi*—în penitență; *dāne*—în danie; *ca*—precum și; *sthitiḥ*—statornicia; *sat*—Cel Suprem; *iti*—astfel; *ca*—și; *ucyate*—este pronunțat; *karma*—activitatea; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *tat*—pentru acesta; *arthīyam*—destinată; *sat*—Cel Suprem; *iti*—astfel; *eva*—desigur; *abhidhīyate*—este indicată.

Adevărul Absolut constituie obiectivul în îndeplinirea sacrificiului cu devoțiune și este indicat prin cuvântul sat. Cel ce îndeplinește acest sacrificiu este numit și el sat, la fel ca și toate acțiunile de sacrificare, penitență și caritate care, conformându-se naturii absolute, sunt îndeplinite pentru a face plăcere Persoanei Supreme, o, fiu al lui Pṛthā.

COMENTARIU

Cuvintele *praśaste karmaṇi* sau „îndatoririle prescrise“ arată că există multe activități prescrise de scrierile vedice care sunt procese de purificare, începând din momentul concepției și până la sfârșitul vieții unei persoane. Aceste procese de purificare sunt adoptate pentru eliberarea finală a entității vii. În toate aceste activități se recomandă ca o persoană să pronunțe *om tat sat*. Cuvintele *sad-bhāve* și *sādhu-bhāve* indică situarea transcendentă. Acțiunea în conștiința de Kṛṣṇa este numită *sattva* iar cel ce e pe deplin conștient de activitățile conștiinței de Kṛṣṇa este numit *sādhu*. În *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.25.25) se

spune că subiectele transcendente devin clare în compania devoților. Cuvintele folosite acolo sunt *satām prasāṅgāt*. Fără a avea o bună asociere, o persoană nu poate realiza cunoașterea transcendentă. La inițierea unei persoane sau când se oferă șnurul sacru se pronunță cuvintele *om tat sat*. La fel și la îndeplinirea tuturor felurilor de *yajña* obiectivul este Supremul, *om tat sat*. Mai mult, cuvântul *tad-arthīyam* înseamnă slujirea oricărui lucru care Îl reprezintă pe Cel Suprem, incluzând gătitul și ajutorul dat în templul Domnului, sau orice alt fel de lucrare pentru răspândirea gloriilor Domnului. Aceste cuvinte supreme, *om tat sat*, sunt folosite deci în mai multe feluri, pentru a perfecționa toate activitățile și a face ca totul să fie desăvârșit.

TEXTUL 28

अश्रद्धया हुतं दत्तं तपस्तप्तं कृतं च यत् ।
असदित्युच्यते पार्थ न च तत्प्रेत्य नो इह ॥२८॥

*āsraddhayā hutam dattam
tapas taptam kṛtam ca yat
asad ity ucyate pārtha
na ca tat pretya no iha*

āsraddhayā—fără credință; *hutam*—ca ofrandă în sacrificiu; *dattam*—dat; *tapah*—penitență; *taptam*—îndeplinită; *kṛtam*—îndeplinită; *ca*—precum și; *yat*—cea care; *asad*—falsă; *iti*—astfel; *ucyate*—se spune că este; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *na*—niciodată; *ca*—precum și; *tat*—aceasta; *pretya*—după moarte; *na u*—nici; *iha*—în această viață.

O, fiu al lui Pṛthā, orice se face fără credință în Cel Suprem, fie că e sacrificiu, danie sau penitență, este nepermanent. Aceasta se numește asat și este fără de folos atât în viața aceasta, cât și în cea viitoare.

COMENTARIU

Orice lucru făcut fără un obiectiv spiritual—fie că e sacrificiu, danie sau penitență—este nefolositor. De aceea, în acest verset se spune că aceste activități sunt odioase. Totul trebuie făcut pentru Cel Suprem, în conștiința de Kṛṣṇa. Fără o asemenea credință și fără îndrumarea potrivită nu se ajunge la nici un rezultat. În toate scripturile vedice se recomandă credința în Cel

Suprem. Țelul ultim al îndeplinirii tuturor învățăturilor vedice este înțelegerea lui Kṛṣṇa. Nimeni nu poate reuși fără a urma acest principiu. De aceea, cea mai bună metodă este aceea de a activa încă de la început în conștiința de Kṛṣṇa, sub îndrumarea unui maestru spiritual autentic. Aceasta este calea ce duce la reușita deplină.

În starea condiționată, oamenii sunt atrași de venerarea semizeilor, stafiilor sau a unor *yakṣa*, cum ar fi Kuvera. Tendința bunătații este superioară modurilor pasiunii și ignoranței, dar cel ce se dedică direct conștiinței de Kṛṣṇa transcende toate cele trei moduri ale naturii materiale. Deși procesul de elevare este gradat, dacă prin asociere cu devoții puri o persoană se dedică direct conștiinței de Kṛṣṇa, calea sa este cea mai bună, iar acest lucru este recomandat în acest capitol. Pentru a reuși pe această cale, cineva trebuie să-și găsească mai întâi maestrul spiritual potrivit și să practice sub îndrumarea sa. Atunci el poate să dobândească credința în Cel Suprem. Când această credință se maturizează în decursul timpului, ea poartă numele de dragoste de Dumnezeu. Această dragoste este țelul suprem al entităților vii. De aceea o persoană trebuie să se dedice conștiinței de Kṛṣṇa în mod direct. Acesta e mesajul capitolului al șaptespezecelea.

Astfel sfârșește comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al șaptespezecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, care tratează despre „Diferitele tipuri de credință“.

CAPITOLUL OPTSPREZECE

Concluzie — Perfecțiunea renunțării

TEXTUL 1

अर्जुन उवाच

सन्न्यासस्य महाबाहो तत्त्वमिच्छामि वेदितुम् ।
त्यागस्य च हृषीकेश पृथक्केशिनिषूदन ॥ १ ॥

arjuna uvāca
sannyāsasya mahā-bāho
tattvam icchāmi veditum
tyāgasya ca hṛṣīkeśa
pr̥thak keśi-niṣūdana

arjunaḥ uvāca—Arjuna a spus; *sannyāsasya*—al renunțării; *mahā-bāho*—o, tu cel cu braț puternic; *tattvam*—adevărul; *icchāmi*—doresc; *veditum*—

să înțeleg; *tyāgasya*—al renunțării; *ca*—și; *hr̥ṣīkeśa*—o, stăpân al simțurilor; *pr̥thak*—în mod diferit; *keśi-niṣūdana*—o, ucigător al demonului Keśi.

Arjuna a spus: O, Tu cel cu braț puternic, aș dori să înțeleg scopul renunțării [tyāga] și al ordinului de viață în renunțare [sannyāsa], o, ucigător al demonului Keśi și stăpân al simțurilor.

COMENTARIU

De fapt, *Bhagavad-gītā* se încheie cu capitolul al șaptesprezecelea. Capitolul al optsprezecelea este un rezumat suplimentar al subiectelor discutate anterior. În fiecare capitol din *Bhagavad-gītā* Domnul Kṛṣṇa subliniază faptul că slujirea cu devoțiune a Supremei Personalități a Divinității este țelul suprem al vieții. Același lucru este rezumat în capitolul optsprezece ca fiind cea mai confidențială cale a cunoașterii. În primele șase capitole se pune accentul pe slujirea cu devotament: *yoginām api sarveṣām...*„Dintre toți yoghinii sau transcendentaliștii, cel ce se gândește mereu la Mine înăuntrul său, acela este cel mai bun“. În următoarele șase capitole s-a discutat despre slujirea cu devoțiune pură, natura ei și activitățile legate de ea. În următoarele șase capitole sunt descrise cunoașterea, renunțarea, activitățile naturii materiale și ale naturii transcendente, precum și slujirea cu devotament. S-a ajuns la concluzia că toate activitățile trebuie îndeplinite în legătură cu Domnul Suprem, reprezentat de cuvintele *om tat sat*, care-L indică pe Vișṇu, Persoana Supremă. Partea a treia din *Bhagavad-gītā* a arătat că doar slujirea cu devotament reprezintă scopul ultim al vieții. Acest fapt a fost stabilit prin citarea unor *ācārya* din trecut și prin citate din *Brahma-sūtra* sau *Vedānta-sūtra*. Unii impersonaliști consideră că ei au monopolul asupra cunoașterii din *Vedānta-sūtra*, dar de fapt *Vedānta-sūtra* este destinată înțelegerii slujirii cu devotament, deoarece este compusă de Domnul Însuși și tot El este cunoscătorul acesteia. Acest lucru este descris în capitolul al cincisprezecelea. În orice scriptură, în orice *Veda*, obiectivul este slujirea cu devotament. Acest lucru este explicat în *Bhagavad-gītā*.

Așa cum în capitolul al doilea se dădea un rezumat al tuturor subiectelor, în capitolul al optsprezecelea se face un rezumat al tuturor învățăturilor. Aici se arată că scopul vieții este renunțarea și atingerea nivelului transcendent, deasupra celor trei moduri ale naturii materiale. Arjuna dorea să clarifice cele două subiecte distincte din *Bhagavad-gītā*, adică renunțarea (*tyāga*) și ordinul de viață în renunțare (*sannyāsa*). Astfel, el întreabă care este înțelesul acestor două cuvinte.

Cuvintele folosite ca adresare către Domnul Suprem în acest text — Hṛṣikeśa și Keśi-niṣūdana — sunt semnificative. Hṛṣikeśa este Kṛṣṇa, stăpânul tuturor simțurilor, care ne poate ajuta să atingem seninătatea mentală. Arjuna Îi cere să rezume totul în așa fel încât să rămână netulburat. Totuși el mai are unele îndoieli, iar îndoielile sunt ca niște demoni. De aceea, el se adresează lui Kṛṣṇa cu numele de Keśi-niṣūdana. Keśi era unul din cei mai formidabili demoni ucși de Domnul; acum Arjuna așteaptă ca demonul îndoielii să fie ucis de Kṛṣṇa.

TEXTUL 2

श्रीभगवानुवाच

काम्यानां कर्मणां न्यासं सन्न्यासं कवयो विदुः ।
सर्वकर्मफलत्यागं प्राहुस्त्यागं विचक्षणाः ॥ २ ॥

śrī-bhagavān uvāca
kāmyānāṃ karmaṇāṃ nyāsam
sannyāsam kavayo viduḥ
sarva-karma-phala-tyāgam
prāhuḥ tyāgam vicakṣaṇāḥ

śrī-bhagavān uvāca — Suprema Personalitate a Divinității a spus; *kāmyānām* — cu dorință; *karmaṇām* — la activitățile; *nyāsam* — renunțarea; *sannyāsam* — ordinul de viață în renunțare; *kavayah* — cei învățați; *viduḥ* — știu; *sarva* — al tuturor; *karma* — activităților; *phala* — la rezultatele; *tyāgam* — renunțarea; *prāhuḥ* — numesc; *tyāgam* — renunțare; *vicakṣaṇāḥ* — cei iscușiți.

Suprema Personalitate a Divinității a spus: Renunțarea la toate activitățile bazate pe dorința materială este ceea ce marii învățați numesc ordinul de viață în renunțare (sannyāsa). Iar a abandona rezultatele tuturor activităților este ceea ce înțelepții numesc renunțare (tyāga).

COMENTARIU

Trebuie să renunțăm la îndeplinirea activităților pentru rezultate. Aceasta este învățătura din *Bhagavad-gītā*. Însă nu trebuie înlăturate acele activități care conduc la progresul în cunoașterea spirituală. Acest lucru va fi explicat

mai clar în textele următoare. În scrierile vedice sunt prescrise multe metode pentru îndeplinirea de sacrificii într-un anumit scop. Există anumite sacrificii care se îndeplinesc pentru a obține un fiu bun sau pentru înălțarea pe planetele superioare, dar sacrificiile pornite din dorință trebuie oprite. Totuși, sacrificiul pentru purificarea inimii ori pentru înaintarea în știința spirituală nu trebuie înlăturat.

TEXTUL 3

त्याज्यं दोषवदित्येके कर्म प्राहुर्मनीषिणः ।
यज्ञदानतपःकर्म न त्याज्यमिति चापरे ॥ ३ ॥

*tyājyaṁ doṣa-vad ity eke
karma prāhur manīṣiṇaḥ
yajña-dāna-tapaḥ-karma
na tyājyaṁ iti cāpare*

tyājyam—trebuie părăsită; *doṣa-vat*—ca un rău; *iti*—astfel; *eke*—un grup; *karma*—activitatea; *prāhuḥ*—ei spun; *manīṣiṇaḥ*—mari gânditori; *yajña*—sacrificiului; *dāna*—caritate; *tapaḥ*—și penitență; *karma*—activitatea; *na*—niciodată; *tyājyam*—trebuie părăsită; *iti*—astfel; *ca*—și; *apare*—ceilalți.

Unii învățați declară că toate tipurile de activități fructuoase trebuie abandonate ca fiind greșite, iar alți înțelepți susțin că actele de sacrificiu, caritate și penitență nu trebuie niciodată abandonate.

COMENTARIU

Multe din activitățile descrise în scrierile vedice sunt subiect de controversă. De exemplu, se spune că un animal poate fi ucis în cadrul unui sacrificiu, dar alții susțin că uciderea animalelor este în întregime condamnată. Deși uciderea animalelor în sacrificiu e recomandată în scrierile vedice, animalul nu e considerat ucis. Sacrificiul trebuie să-i dea animalului o nouă viață. Uneori, după ce e ucis în sacrificiu, animalului i se dă o altă viață animală, iar alteori el este promovat imediat la forma de viață umană. Dar printre înțelepți există păreri diferite. Unii spun că uciderea animalelor ar trebui înlăturată complet, alții spun că pentru anumite sacrificii ea este bună. Toate aceste opinii diferite asupra sacrificiului sunt clarificate acum de către Domnul Însuși.

TEXTUL 4

निश्चयं शृणु मे तत्र त्यागे भरतसत्तम ।
त्यागो हि पुरुषव्याघ्र त्रिविधः सम्प्रकीर्तितः ॥ ४ ॥

*niścayaṁ śṛṇu me tatra
tyāge bharata-sattama
tyāgo hi puruṣa-vyāghra
tri-vidhaḥ samprakīrtitaḥ*

niścayam—certitudinea; *śṛṇu*—ascultă; *me*—de la Mine; *tatra*—în ceea ce; *tyāge*—se referă la renunțare; *bharata-sat-tama*—o, cel mai bun din dinastia Bharata; *tyāgaḥ*—renunțarea; *hi*—desigur; *puruṣa-vyāghra*—o, tu cel ca un tigru printre oameni; *tri-vidhaḥ*—de trei feluri; *samprakīrtitaḥ*—este declarată.

O, tu cel mai bun din dinastia Bharata, ascultă acum verdictul Meu despre renunțare. O, tigrule printre oameni, se spune în scripturi că renunțarea este de trei feluri.

COMENTARIU

Deși există opinii diferite despre renunțare, Śrī Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, dă aici verdictul Său, care trebuie luat ca definitiv. De fapt, *Vedele* sunt diferitele legi date de Dumnezeu. Aici însă, Domnul este prezent personal, iar cuvântul Său trebuie luat ca definitiv. Domnul spune că procesul renunțării trebuie considerat în funcție de cele trei moduri ale naturii materiale în care este îndeplinit.

TEXTUL 5

यज्ञदानतपःकर्म न त्याज्यं कार्यमेव तत् ।
यज्ञो दानं तपश्चैव पावनानि मनीषिणाम् ॥ ५ ॥

*yajña-dāna-tapaḥ-karma
na tyājyaṁ kāryam eva tat
yajño dānaṁ tapaś caiva
pāvanāni maṇiṣiṇām*

yajña—a sacrificiului; *dāna*—caritate; *tapah*—și penitență; *karma*—activitatea; *na*—niciodată; *tyājyam*—trebuie părăsită; *kāryam*—trebuie îndeplinită; *eva*—cu siguranță; *tat*—aceasta; *yajñah*—sacrificiul; *dānam*—caritate; *tapah*—penitență; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *pāvanāni*—purificatoare; *maniṣiṅām*—chiar pentru marile suflete.

Actele de sacrificiu, caritate și penitență nu trebuie abandonate; ele trebuie să fie îndeplinite. Într-adevăr, sacrificiul, caritatea și penitența purifică chiar și marile suflete.

COMENTARIU

Yoghinii trebuie să îndeplinească activității pentru înaintarea societății umane. Există multe procese de purificare pentru a face ca o ființă umană să avanseze către viața spirituală. De exemplu, ceremonia căsătoriei este considerată ca unul din aceste sacrificii. Ea poartă numele de *vivāha-yajña*. Oare un *sannyāsī* care face parte din ordinul de viață în renunțare și care a părăsit relațiile sale de familie trebuie să încurajeze îndeplinirea ceremoniei de căsătorie? Domnul spune aici că orice sacrificiu care este destinat bunăstării oamenilor nu trebuie niciodată părăsit. *Vivāha-yajña*, ceremonia de căsătorie, este destinată să ordoneze mintea omului, astfel încât ea să-și dobândească pacea necesară progresului spiritual. Acest *vivāha-yajña* trebuie încurajat în cazul majorității oamenilor, chiar de către cei aflați în ordinul renunțării. Cei ce sunt *sannyāsī* nu trebuie să aibă niciodată de-a face cu femeile, dar aceasta nu înseamnă că o persoană aflată în stadiile mai puțin înalte ale vieții, un bărbat tânăr, nu ar trebuie să accepte o soție prin ceremonia căsătoriei. Toate sacrificiile prescrise sunt destinate ajungerii la Domnul Suprem. De aceea, în stadiile mai puțin avansate ele nu trebuie abandonate. La fel și caritatea e destinată purificării inimii. Dacă se dă în caritate persoanelor potrivite, așa cum s-a arătat anterior, acest fapt îl conduce pe om către o viață spirituală avansată.

TEXTUL 6

एतान्यपि तु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा फलानि च ।
कर्तव्यानीति मे पार्थ निश्चितं मतमुत्तमम् ॥ ६ ॥

etāny api tu karmāṇi
saṅgam tyaktvā phalāni ca

*kartavyānīti me pārtha
niścitam matam uttamam*

etāni—toate acestea; *api*—desigur; *tu*—însă; *karmāṇi*—activități; *saṅgam*—asociere; *tyaktvā*—renunțând la; *phalāni*—rezultate; *ca*—și; *kartavyāni*—trebuie îndeplinite ca datorie; *iti*—astfel; *me*—a Mea; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *niścitam*—fermă; *matam*—păreră; *uttamam*—cea mai bună.

Toate aceste activități trebuie îndeplinite fără atașament și fără a aștepta vreun rezultat; ele trebuie îndeplinite ca o datorie, o, fiu al lui Pṛthā. Aceasta este părerea Mea definitivă.

COMENTARIU

Deși toate sacrificiile sunt purificatoare, o persoană nu trebuie să aștepte nici un rezultat din îndeplinirea lor. Cu alte cuvinte, toate sacrificiile destinate progresului material al vieții trebuie abandonate, dar sacrificiile care purifică existența și înalță pe cineva pe plan spiritual nu trebuie oprite. Tot ceea ce duce la conștiința de Kṛṣṇa trebuie încurajat. Și în *Śrīmad-Bhāgavatam* se spune că orice acțiune care ne îndreaptă către slujirea cu devotament a Domnului trebuie să fie acceptată. Acesta este criteriul cel mai înalt al religiozității. Un devot al Domnului trebuie să accepte orice fel de activitate, sacrificiu sau caritate care-l va ajuta să-și îndeplinească slujirea cu devotament față de Domnul.

TEXTUL 7

नियतस्य तु सन्यासः कर्मणो नोपपद्यते ।
मोहात्तस्य परित्यागस्तामसः परिकीर्तितः ॥ ७ ॥

*niyatasya tu sannyāsaḥ
karmaṇo nopadyate
mohāt tasya parityāgas
tāmasaḥ parikīrtitaḥ*

niyatasya—prescrise; *tu*—însă; *sannyāsaḥ*—renunțarea; *karmaṇaḥ*—la activitățile; *na*—niciodată; *upadyate*—se cuvine; *mohāt*—datorită iluziei;

tasya—a lor; *parityāgaḥ*—abandonare; *tāmasaḥ*—în modul ignoranței; *parikīrtitaḥ*—este declarată.

Nu trebuie să se renunțe niciodată la îndatoririle prescrise. Dacă din cauza iluziei se abandonează îndatoririle prescrise, această renunțare se spune a fi în modul ignoranței.

COMENTARIU

Munca pentru satisfacții materiale trebuie abandonată, însă activitățile care înalță o persoană la activitatea spirituală, cum ar fi gătitul pentru Domnul Suprem, oferirea hranei Domnului și apoi consumarea acestei hrane, sunt recomandate. Se spune că cel ce se află în ordinul de viață în renunțare nu trebuie să gătească pentru el însuși. Gătitul pentru sine este interzis, însă gătitul pentru Domnul Suprem nu este interzis. În mod similar, un *sannyāsī* poate oficia o ceremonie de căsătorie pentru a-și ajuta discipolul să avanseze în conștiința de Kṛṣṇa. Cel ce se retrage de la astfel de activități trebuie considerat că acționează influențat de modul întunericului.

TEXTUL 8

दुःखमित्येव यत्कर्म कायक्लेशभयात्त्यजेत् ।
स कृत्वा राजसं त्यागं नैव त्यागफलं लभेत् ॥ ८ ॥

*duḥkham ity eva yat karma
kāya-kleśa-bhayāt tyajet
sa kṛtvā rājasam tyāgam
naiva tyāga-phalam labhet*

duḥkham—nenorocită; *iti*—astfel; *eva*—desigur; *yat*—care; *karma*—activitatea; *kāya*—pentru corp; *kleśa*—suferinței; *bhayāt*—de frica; *tyajet*—abandonează; *saḥ*—el; *kṛtvā*—după ce o face; *rājasam*—în modul pasiunii; *tyāgam*—renunțarea; *na*—nu; *eva*—desigur; *tyāga*—ale renunțării; *phalam*—rezultate; *labhet*—câștigă.

Cel ce-și abandonează îndatoririle prescrise ca fiind neplăcute sau de teama disconfortului corporal se spune că renunță în modul pasiunii. O astfel de acțiune nu duce niciodată la măreția renunțării.

COMENTARIU

Cel ce se află în conștiința de Kṛṣṇa nu trebuie să se abțină de la a câștiga bani de teama de a nu îndeplini activități fructuoase. Dacă prin muncă cineva poate să-și pună banii în folosul conștiinței de Kṛṣṇa sau dacă trezindu-se dimineața devreme poate să progreseze în practica transcendentă a conștiinței de Kṛṣṇa, el nu trebuie să renunțe la aceasta doar din teamă sau pentru că aceste activități sunt considerate ca fiind neplăcute. O astfel de renunțare ține de modul pasiunii. Rezultatul unei astfel de activități ce ține de pasiune este întotdeauna dureros. Cel ce renunță la activitate în acest spirit nu obține niciodată rezultatul renunțării.

TEXTUL 9

कार्यमित्येव यत्कर्म नियतं क्रियतेऽर्जुन ।
सङ्गं त्यक्त्वा फलं चैव स त्यागः सात्त्विको मतः ॥ ९ ॥

*kāryam ity eva yat karma
niyatam kriyate 'rjuna
saṅgam tyaktvā phalam caiva
sa tyāgaḥ sāttviko mataḥ*

kāryam—trebuie să fie făcută; *iti*—astfel; *eva*—cu adevărat; *yat*—care; *karma*—activitatea; *niyatam*—prescrisă; *kriyate*—este îndeplinită; *arjuna*—o, Arjuna; *saṅgam*—asocierea; *tyaktvā*—părăsind; *phalam*—rezultatul; *ca*—și; *eva*—desigur; *saḥ*—acea; *tyāgaḥ*—renunțare; *sāttvikaḥ*—în modul bună-tății; *mataḥ*—după părerea Mea.

O, Arjuna, când o persoană își îndeplinește îndatoririle prescrise doar pentru că așa se cuvine să facă și renunță la întreaga asociere materială și la atașamentul pentru rezultate, se spune că renunțarea sa este în modul bună-tății.

COMENTARIU

Aceasta este mentalitatea cu care trebuie îndeplinite îndatoririle prescrise. Cineva trebuie să activeze fără atașament pentru rezultat; el trebuie să se detașeze de modurile activității. Omul aflat în conștiința de Kṛṣṇa, care muncește într-o fabrică, nu se identifică nici cu munca din fabrică, nici cu ceilalți

muncitori. El muncește doar pentru Kṛṣṇa. Iar atunci când renunță la rezultat pentru Kṛṣṇa, activitatea lui este transcendentală.

TEXTUL 10

न द्वेष्ट्यकुशलं कर्म कुशले नानुषज्जते ।
त्यागी सत्त्वसमाविष्टो मेधावी छिन्नसंशयः ॥१०॥

*na dveṣṭy akuśalam karma
kuśale nānuṣajjate
tyāgī sattva-samāviṣṭo
medhāvī chinna-saṁśayaḥ*

na—niciodată; *dveṣṭi*—urăște; *akuśalam*—nefavorabilă; *karma*—activitatea; *kuśale*—de cea favorabilă; *na*—nici; *anuṣajjate*—devine atașat; *tyāgī*—cel ce renunță; *sattva*—în bunătate; *samāviṣṭaḥ*—absorbit; *medhāvī*—inteligent; *chinna*—tăind cu totul; *saṁśayaḥ*—orice îndoieli.

Renunțatul inteligent, situat în modul bunătății, fără a urî activitatea nefavorabilă și fără a fi atașat de activitatea favorabilă, nu are nici o îndoială asupra activității.

COMENTARIU

Cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa sau în modul bunătății nu urăște pe nimeni și nimic din ceea ce îi provoacă suferințe corpului. El muncește în locul și la timpul cuvenit, fără a se teme de efectele neplăcute ale îndeplinirii datoriei. O asemenea persoană situată în transcendență trebuie considerată ca fiind cea mai inteligentă și dincolo de orice îndoieli în activitățile sale.

TEXTUL 11

न हि देहभृता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः ।
यस्तु कर्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते ॥११॥

*na hi deha-bhṛtā śakyam
tyaktum karmāṇy aśeṣataḥ*

*yaś tu karma-phala-tyāgī
sa tyāgīty abhidhīyate*

na—niciodată; *hi*—desigur; *deha-bhṛtā*—de către cel întrupat; *śakyam*—este posibil; *tyaktum*—să renunțe la; *karmāṇi*—activități; *aśeṣataḥ*—în întregime; *yaḥ*—oricine; *tu*—însă; *karma*—a activității; *phala*—al rezultatului; *tyāgī*—cel care renunță; *saḥ*—acela; *tyāgī*—cel care renunță; *iti*—astfel; *abhidhīyate*—este numit.

Este cu adevărat imposibil pentru cel întrupat să renunțe la toate activitățile. Însă cel ce renunță la fructele activităților, acela se spune că renunță cu adevărat.

COMENTARIU

Este spus în *Bhagavad-gītā* că o persoană nu poate să abandoneze activitatea nici un moment. De aceea, cel care lucrează pentru Kṛṣṇa și nu profită de fructul care rezultă, cel ce oferă totul lui Kṛṣṇa, acela renunță cu adevărat. Există mulți membrii ai Societății Internaționale pentru Conștiința de Kṛṣṇa care lucrează din greu la birou, în fabrică sau în orice alt loc și tot ce câștigă, oferă Societății. Aceste suflete mărețe sunt de fapt niște *sannyāsī* și fac parte din ordinul de viață în renunțare. Aici se subliniază foarte clar cum să renunțăm la fructele activităților și în ce scop trebuie să se renunțe la aceste fructe.

TEXTUL 12

अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मणः फलम् ।
भवत्यत्यागिनां प्रेत्य न तु सन्न्यासिनां क्वचित् ॥१२॥

*aniṣṭam iṣṭam miśraṁ ca
tri-vidhaṁ karmaṇaḥ phalam
bhavaty atyāgināṁ pretya
na tu sannyāsināṁ kvacit*

aniṣṭam—ducând către infern; *iṣṭam*—ducând la ceruri; *miśram*—mixtă; *ca*—și; *tri-vidham*—de trei feluri; *karmaṇaḥ*—al activității; *phalam*—rezultatul; *bhavati*—vine; *atyāginām*—pentru cei ce nu au renunțat; *pretya*—

după moarte; *na*—nu; *tu*—însă; *sannyāsinām*—pentru cei din ordinul renunțării; *kvacit*—nicicând.

Cel ce nu se află în renunțare, după moarte gustă din întreitul fruct al activităților—dorit, nedorit și mixt. Dar cei ce fac parte din ordinul de viață în renunțare nu au asemenea rezultate de pe urma cărora să sufere sau să se bucure.

COMENTARIU

O persoană aflată în conștiința de Kṛṣṇa, care activează cunoscându-și legătura cu Kṛṣṇa, este eliberat pentru totdeauna. De aceea el nu trebuie să se bucure sau să sufere de pe urma activităților sale după moarte.

TEXTUL 13

पञ्चैतानि महाबाहो कारणानि निबोध मे ।
साङ्ख्ये कृतान्ते प्रोक्तानि सिद्धये सर्वकर्मणाम् ॥१३॥

pañcaitāni mahā-bāho
kāraṇāni nibodha me
sāṅkhye kṛtānte proktāni
siddhaye sarva-karmaṇām

pañca—cinci; *etāni*—aceste; *mahā-bāho*—o, tu cel cu brațul puternic; *kāraṇāni*—cauze; *nibodha*—înțelege-le; *me*—de la Mine; *sāṅkhye*—în *Vedānta*; *kṛta-ante*—în concluzie; *proktāni*—spuse; *siddhaye*—pentru desăvârșirea; *sarva*—tuturor; *karmaṇām*—activităților.

O, Arjuna, cel cu brațul puternic, conform filozofiei Vedānta, există cinci cauze pentru îndeplinirea oricărei acțiuni. Acum află despre ele de la Mine.

COMENTARIU

S-ar putea ridica următoarea problemă: întrucât orice acțiune îndeplinită trebuie să aibă o reacție, cum se face că o persoană aflată în conștiința de Kṛṣṇa nu suferă și nu se bucură de reacțiile activităților? Domnul citează filozofia *Vedānta* pentru a arăta cum este posibil acest lucru. El spune că pentru toate activitățile există cinci cauze, iar pentru a reuși în orice activitate trebuie ținut

seama de aceste cinci cauze. *Sāṅkhya* înseamnă baza cunoașterii iar *Vedānta* este încununarea cunoașterii, acceptată de toți marii *ācārya*. Chiar și Śaṅkara acceptă *Vedānta-sūtra* ca atare. Deci aceste autorități trebuie consultate.

Decizia finală o are Suprasufletul. Așa cum spune *Bhagavad-gītā*, *sarvasya cāham hṛdi sanniviṣṭaḥ*. El angajează pe fiecare în anumite activități, aducându-i aminte de faptele sale trecute. Iar activitățile în conștiința de Kṛṣṇa, îndeplinite sub îndrumarea Sa dinăuntru, nu provoacă reacții nici în această viață, nici în viața de după moarte.

TEXTUL 14

अधिष्ठानं तथा कर्ता करणं च पृथग्विधम् ।
विविधाश्च पृथक्चेष्टा दैवं चैवात्र पञ्चमम् ॥१४॥

adhiṣṭhānaṁ tathā kartā
karaṇam ca pṛthag-vidham
vividhāś ca pṛthak ceṣṭā
daivam caivātra pañcamam

adhiṣṭhānam—locul; *tathā*—ca și; *kartā*—cel ce îndeplinește; *karaṇam*—instrumentele; *ca*—și; *pṛthag-vidham*—de diferite feluri; *vividhāḥ*—variate; *ca*—și; *pṛthak*—separate; *ceṣṭāḥ*—eforturi; *daivam*—Supremul; *ca*—precum și; *eva*—desigur; *atra*—aici; *pañcamam*—al cincelea.

Locul acțiunii (corpul), cel ce îndeplinește, diferitele simțuri, diversele feluri de străduințe și în cele din urmă Suprasufletul—sunt cei cinci factori ai acțiunii.

COMENTARIU

Cuvântul *adhiṣṭhānam* se referă la corp. Sufletul aflat în corp acționează pentru ca rezultatele acțiunii să apară și de aceea este cunoscut sub denumirea de *kartā*, „cel ce îndeplinește“. Faptul că sufletul este cunoscătorul și cel ce îndeplinește este afirmat în *śruti*. *Eṣa hi draṣṭā sraṣṭā (Prašna Upaniṣad 4.9)*. Același lucru e confirmat și în *Vedānta-sūtra* în versetele *jñā 'ta eva (2.3.18)* și *kartā śāstrārthavattvāt (2.3.33)*. Instrumentele acțiunii sunt simțurile, iar prin simțuri sufletul acționează în diferite feluri. Pentru fiecare acțiune există un alt tip de efort. Dar toate acțiunile cuiva depind de voința Suprasufletului, care se află înăuntru inimii în calitate de prieten. Domnul Suprem este cauza

supremă. În aceste împrejurări, cel ce acționează în conștiința de Kṛṣṇa, fiind îndrumat de Suprasufletul din inimă, în mod firesc nu este încătușat de nici o activitate. Cei ce sunt în deplină conștiință de Kṛṣṇa nu mai sunt în ultimă instanță responsabili pentru activitățile lor. Totul depinde de voința supremă, Suprasufletul, Suprema Personalitate a Divinității.

TEXTUL 15

शरीरवाङ्मनोभिर्यत्कर्म प्रारभते नरः ।
न्याय्यं वा विपरीतं वा पश्चैते तस्य हेतवः ॥१५॥

*śarīra-vāṅ-manobhir yat
karma prārabhate naraḥ
nyāyyaṁ vā viparītaṁ vā
pañcaite tasya hetavaḥ*

śarīra—cu corpul; *vāṅ*—vorbirea; *manobhiḥ*—și mintea; *yat*—care; *karma*—activitate; *prārabhate*—începe; *naraḥ*—o persoană; *nyāyyaṁ*—dreaptă; *vā*—sau; *viparītaṁ*—dimpotrivă; *vā*—sau; *pañca*—cinci; *ete*—toate acestea; *tasya*—ale sale; *hetavaḥ*—cauze.

Orice acțiune bună sau rea pe care o îndeplinește omul cu corpul, mintea sau vorba este cauzată de acești cinci factori.

COMENTARIU

Cuvintele „bună” și „rea” sunt foarte semnificative în acest text. Acțiunea bună este cea acțiune îndeplinită în acord cu îndrumările prescrise în scripturi, iar acțiunea rea este cea făcută contrar principiilor din scripturi. Dar orice lucru s-ar îndeplini, el necesită acești cinci factori pentru a fi dus la îndeplinire.

TEXTUL 16

तत्रैवं सति कर्तारमात्मानं केवलं तु यः ।
पश्यत्यकृतबुद्धित्वान्न स पश्यति दुर्मतिः ॥१६॥

*tatraivam sati kartāram
 ātmānam kevalam tu yaḥ
 paśyaty akṛta-buddhitvān
 na sa paśyati durmatih*

tatra—acolo; *evam*—astfel; *sati*—fiind; *kartāram*—cel ce îndeplinește; *ātmānam*—el însuși; *kevalam*—numai; *tu*—însă; *yaḥ*—oricine; *paśyati*—vede; *akṛta-buddhitvāt*—datorită lipsei de inteligență; *na*—niciodată; *saḥ*—el; *paśyati*—vede; *durmatih*—prost.

De aceea, cel care se crede pe sine a fi singurul care îndeplinește, neținând seama de cei cinci factori, cu siguranță că nu e prea inteligent și nu poate să vadă lucrurile așa cum sunt.

COMENTARIU

Un prost nu poate înțelege că Suprasufletul se află ca prieten înăuntrul său și îi conduce faptele. Deși cauzele materiale sunt locul, cel ce îndeplinește, efortul și simțurile, cauza ultimă este Supremul, Personalitatea Divinității. Prin urmare, nu trebuie să vedem doar cele patru cauze materiale, ci și cauza eficientă supremă. Acela care nu-L vede pe Suprem se crede pe sine însuși cel ce îndeplinește.

TEXTUL 17

यस्य नाहङ्कृतो भावो बुद्धिर्यस्य न लिप्यते ।
 हत्वापि स इमाल्लोकान्न हन्ति न निबध्यते ॥१७॥

*yasya nāhaṅkṛto bhāvo
 buddhir yasya na lipyate
 hatvāpi sa imāl lokān
 na hanti na nibadhyate*

yasya—cel care; *na*—niciodată; *ahaṅkṛtaḥ*—falsului ego; *bhāvaḥ*—natura; *buddhiḥ*—intelență; *yasya*—cel a cărui; *na*—niciodată; *lipyate*—se ata-

șează; *hatvā*—ucigând; *api*—chiar; *saḥ*—el; *imān*—această; *lokān*—lume; *na*—niciodată; *hanti*—ucide; *na*—niciodată; *nibadhyate*—devine înlănțuit.

Cel ale cărui activități nu sunt motivate de falsul ego și a cărui inteligență nu este încurcată, chiar dacă ucide oameni în această lume, acela nu ucide și nici nu e înlănțuit de activitățile sale.

COMENTARIU

În această strofă Domnul îl înștiințează pe Arjuna că dorința de a nu lupta pornește din falsul ego. Arjuna se credea pe sine a fi cel ce îndeplinește acțiunea, neținând seama de aprobarea supremă dinăuntru și din afara sa. De ce ar trebui să se angajeze în acțiune cineva care nu știe că există o asemenea aprobare supremă? Însă cel care cunoaște instrumentele acțiunii, pe sine însuși ca cel ce îndeplinește și pe Domnul Suprem ca supremul aprobator este desăvârșit în tot ce face. Această persoană nu se află niciodată în iluzie. Acțiunea și responsabilitatea personală pornesc din falsul ego și lipsa de credință în Dumnezeu sau lipsa conștiinței de Kṛṣṇa. Oricine acționează în conștiința de Kṛṣṇa, fiind îndrumat de Suprasuflet sau de Suprema Personalitate a Divinității, chiar ucigând, nu ucide. Și nici nu e afectat vreodată de reacția acelei ucideri. Când un soldat ucide la ordinul unui ofițer superior, el nu poate fi judecat pentru aceasta. Dar dacă soldatul ucide din propria-i inițiativă, atunci va fi cu siguranță judecat de către tribunal.

TEXTUL 18

ज्ञानं ज्ञेयं परिज्ञाता त्रिविधा कर्मचोदना ।
करणं कर्म कर्तेति त्रिविधः कर्मसङ्ग्रहः ॥१८॥

jñānam jñeyam parijñātā
tri-vidhā karma-codanā
karaṇam karma karteti
tri-vidhaḥ karma-saṅgrahaḥ

jñānam—cunoașterea; *jñeyam*—obiectul cunoașterii; *parijñātā*—cunoscătorul; *tri-vidhā*—de trei feluri; *karma*—al activității; *codanā*—îmboldul; *karaṇam*—simțurile; *karma*—activitatea; *kartā*—cel ce îndeplinește; *iti*—astfel; *tri-vidhaḥ*—de trei feluri; *karma*—activității; *saṅgrahaḥ*—ansamblul.

Cunoașterea, obiectul cunoașterii și cunoscătorul sunt cei trei factori care motivează acțiunea; simțurile, activitatea și cel ce îndeplinește sunt cei trei constituenți ai acțiunii.

COMENTARIU

Există trei feluri de imbolduri pentru activitatea zilnică: cunoașterea, obiectul cunoașterii și cunoscătorul. Instrumentul activității, activitatea însăși și cel ce îndeplinește se numesc constituenții activității. Orice activitate îndeplinită de orice ființă umană are aceste elemente. Înainte ca o persoană să acționeze există un impuls care se numește inspirație. Orice hotărâre luată înainte de îndeplinirea activității este o formă subtilă a activității. Apoi activitatea ia forma acțiunii. Mai întâi cineva trece prin procesul psihologic al gândirii, simțirii și voinței, iar acest proces poartă numele de imbold. Inspirația de a îndeplini este aceeași, fie că vine din scripturi ori din instrucțiunile maestrului spiritual. Când există inspirația și cel ce îndeplinește atunci are loc activitatea propriu-zisă, cu ajutorul simțurilor, inclusiv mintea care e centrul tuturor simțurilor. Suma totală a constituenților unei activități se numește ansamblul activității.

TEXTUL 19

ज्ञानं कर्म च कर्ता च त्रिधैव गुणभेदतः ।
प्रोच्यते गुणसङ्ख्याने यथावच्छृणु तान्यपि ॥१९॥

*jñānam karma ca kartā ca
tridhaiva guṇa-bhedaḥ
procyate guṇa-saṅkhyāne
yathāvac chṛṇu tāny api*

jñānam—cunoașterea; *karma*—activitatea; *ca*—și; *kartā*—cel ce îndeplinește; *ca*—precum și; *tridhā*—de trei feluri; *eva*—desigur; *guṇa-bhedaḥ*—în funcție de diferitele moduri ale naturii materiale; *procyate*—sunt denumite; *guṇa-saṅkhyāne*—după diferitele moduri; *yathā-vat*—așa cum sunt ele; *śṛṇu*—ascultă; *tāni*—toate acestea; *api*—de asemenea.

Potrivit cu cele trei moduri diferite ale naturii materiale, există trei tipuri de cunoaștere, acțiune și de executori ai acțiunii. Acum ascultă despre ele de la Mine.

COMENTARIU

În capitolul al paisprezecelea au fost descrise amănunțit cele trei categorii de moduri ale naturii materiale. Acolo se spunea că modul bunătății este cel care iluminează, modul pasiunii este materialist iar cel al ignoranței duce la lenevie și indolență. Toate modurile naturii leagă; ele nu sunt surse ale eliberării. Chiar și în modul bunătății o persoană este condiționată. În capitolul al șaptesprezecelea s-au descris diferitele feluri de adorare îndeplinite de diferitele tipuri de oameni, ținând de diferitele moduri ale naturii materiale. În acest verset Domnul spune că El dorește să vorbească despre diferitele tipuri de cunoaștere, de executori și de activități, în funcție de cele trei moduri materiale.

TEXTUL 20

सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्ययमीक्षते ।
अविभक्तं विभक्तेषु तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम् ॥२०॥

*sarva-bhūteṣu yenaikam
bhāvam avyayam īkṣate
avibhaktam vibhakteṣu
taj jñānam viddhi sāttvikam*

sarva-bhūteṣu—în toate entitățile vii; *yena*—prin care; *ekam*—unică; *bhāvam*—natură; *avyayam*—nepieritoare; *īkṣate*—se vede; *avibhaktam*—nedivizată; *vibhakteṣu*—împărțită în nenumărate; *tat*—acea; *jñānam*—cunoaștere; *viddhi*—cunoaște; *sāttvikam*—în modul bunătății.

Acea cunoaștere prin care natura spirituală unică și nedivizată este văzută în toate entitățile vii, chiar dacă acestea se împart în nenumărate forme, trebuie să o înțelegi ca ținând de modul bunătății.

COMENTARIU

Cel ce vede un suflet spiritual în fiecare ființă vie, fie semizeu, ființă umană, mamifer, pasăre, animal acvatic sau plantă, posedă cunoașterea ce ține de modul bunătății. În toate entitățile vii există un suflet spiritual, deși ele au corpuri diferite, în funcție de activitățile lor trecute. Așa cum se arată în capitolul al șaptelea, manifestarea forței vitale în fiecare corp se datorează naturii

superioare a Domnului Suprem. A vedea deci această natură superioară unică, această forță vitală în fiecare corp înseamnă a vedea în modul bunătății. Acea energie vitală este nepieritoare, deși corpurile sunt pieritoare. Diferențele sunt percepute datorită corpului; deoarece există multe forme de existență materială în viața condiționată, forța vitală pare a fi divizată. O asemenea cunoaștere impersonală este un aspect al realizării de sine.

TEXTUL 21

पृथक्त्वेन तु यज्ज्ञानं नानाभावान् पृथग्विधान् ।
वेत्ति सर्वेषु भूतेषु तज्ज्ञानं विद्धि राजसम् ॥२१॥

*pr̥thaktvena tu yaj jñānaṁ
nānā-bhāvān pr̥thag-vidhān
vetti sarveṣu bhūteṣu
taj jñānaṁ viddhi rājasam*

pr̥thaktvena—datorită divizării; *tu*—însă; *yaj*—care; *jñānam*—cunoaștere; *nānā-bhāvān*—multiple naturi; *pr̥thag-vidhān*—diferite; *vetti*—cunoaște; *sarveṣu*—în toate; *bhūteṣu*—entitățile vii; *taj*—acea; *jñānam*—cunoaștere; *viddhi*—trebuie considerată; *rājasam*—ca ținând de pasiune.

Acea cunoaștere prin care o persoană vede că în fiecare corp diferit există un tip diferit de entitate vie trebuie s-o înțelegi ca ținând de modul pasiunii.

COMENTARIU

Concepția potrivit căreia corpul material este entitatea vie, iar odată cu distrugerea corpului este distrusă și conștiința se numește cunoaștere în modul pasiunii. Potrivit acestei cunoașteri, corpurile diferă unul de altul datorită dezvoltării unor tipuri diferite de conștiință, neexistând un suflet distinct care să manifeste conștiința. Corpul este el însuși suflet iar în afara corpului nu există suflet. Conform acestei cunoașteri, conștiința este temporară. Sau, după o altă concepție, nu există suflete individuale, ci doar un suflet atotpătrunzător, care e plin de cunoaștere, iar corpul este o manifestare temporară a ignoranței. Sau se mai susține că dincolo de acest corp nu există un suflet special, individual sau suprem. Toate aceste concepții sunt considerate produsul modului pasiunii.

TEXTUL 22

यत्तु कृत्स्नवदेकस्मिन् कार्ये सक्तमहैतुकम् ।
अतत्त्वार्थवदल्पं च तत्तामसमुदाहृतम् ॥२२॥

*yat tu kṛtsna-vad ekasmin
kārye saktam ahaitukam
atattvārtha-vad alpam ca
tat tāmasam udāhṛtam*

yat—cel care; *tu*—însă; *kṛtsna-vat*—ca fiind tot ceea ce există; *ekasmin*—într-o singură; *kārye*—îndeplinire; *saktam*—atașat; *ahaitukam*—fără cauză; *atattva-artha-vat*—fără cunoașterea realității; *alpam*—foarte limitată; *ca*—și; *tat*—aceea; *tāmasam*—în modul întunericului; *udāhṛtam*—se spune că este.

Iar acea cunoaștere prin care cineva se atașează de un singur fel de activitate ca și cum ar fi totul, fără cunoașterea adevărului și care este foarte limitată, se spune că ține de modul întunericului.

COMENTARIU

„Cunoașterea“ omului obișnuit ține întotdeauna de modul întunericului sau al ignoranței, deoarece orice entitate vie aflată în viața condiționată se naște în modul ignoranței. Cel ce nu-și dezvoltă o cunoaștere bazată pe autorități sau pe prescripțiile scripturii are o cunoaștere limitată la corp. El nu se preocupă să acționeze conform instrucțiunilor din scripturi. Pentru el Dumnezeu înseamnă bani iar cunoașterea înseamnă satisfacerea cerințelor corpului. O asemenea cunoaștere nu are legătură cu Adevărul Absolut. Ea este mai mult sau mai puțin asemenea cunoașterii animalelor: cunoașterea hrănirii, somnului, apărării și împerecherii. O astfel de cunoaștere este descrisă aici ca fiind produsul modului ignoranței. Cu alte cuvinte, cunoașterea referitoare la sufletul spiritual aflat dincolo de corp este cunoașterea ce ține de modul bunătații, cea care produce multe teorii și doctrine cu ajutorul logicii lumești și a speculației mentale este produsul modului pasiunii, iar cunoașterea preocupată doar de menținerea unei stări confortabile a corpului se spune că ține de modul ignoranței.

TEXTUL 23

नियतं सङ्गरहितमरागद्वेषतः कृतम् ।
अफलप्रेप्सुना कर्म यत्तत्सात्त्विकमुच्यते ॥२३॥

*niyatam saṅga-rahitam
arāga-dveṣataḥ kṛtam
aphala-prepsunā karma
yat tat sātṭvikam ucyate*

niyatam—reglementată; *saṅga-rahitam*—fără atașament; *arāga-dveṣataḥ*—fără iubire sau ură; *kṛtam*—îndeplinită; *aphala-prepsunā*—de către cel ce nu dorește fructul ce rezultă; *karma*—acțiunea; *yat*—care; *tat*—aceea; *sātṭvikam*—în modul bunătății; *ucyate*—este numită.

Acea acțiune care este reglementată și care este îndeplinită fără atașament, fără iubire sau ură și fără dorința pentru fruct, se spune că ține de modul bunătății.

COMENTARIU

Datoriile profesionale reglementate, așa cum sunt ele prescrise în scripturi potrivit cu diferitele ordine și diviziuni ale societății, îndeplinite fără atașament și fără sentimentul proprietății, deci fără nici un fel de iubire sau ură și îndeplinite în conștiința de Kṛṣṇa, pentru mulțumirea Supremului și nu pentru propria satisfacție sau propria plăcere, sunt numite acțiuni ce țin de modul bunătății.

TEXTUL 24

यत्तु कामेप्सुना कर्म साहङ्कारेण वा पुनः ।
क्रियते बहुलायासं तद्राजसमुदाहृतम् ॥२४॥

*yat tu kāmepsunā karma
sāhaṅkāreṇa vā punaḥ
kriyate bahulāyāsam
tad rājasam udāhṛtam*

yat—cea care; *tu*—însă; *kāma-īpsunā*—de către cel ce dorește fructul rezultat; *karma*—activitatea; *sa-ahaṅkāreṇa*—cu egoism; *vā*—sau; *punaḥ*—din nou; *kriyate*—este îndeplinită; *bahula-āyāsam*—cu mare trudă; *tat*—aceea; *rājasam*—în modul pasiunii; *udāhṛtam*—se spune că este.

Însă acțiunea îndeplinită cu multă trudă de către cineva care caută să-și satisfacă dorințele fiind pornită din falsul ego, poartă numele de acțiune ce ține de modul pasiunii.

TEXTUL 25

अनुबन्धं क्षयं हिंसामनपेक्ष्य च पौरुषम् ।
मोहादारभ्यते कर्म यत्तत्तामसमुच्यते ॥२५॥

anubandham kṣayam hiṁsām
anapekṣya ca pauruṣam
mohād ārabhyate karma
yat tat tāmasam ucyate

anubandham—a legăturii viitoare; *kṣayam*—nimicirea; *hiṁsām*—și suferințele celorlalți; *anapekṣya*—care nu ține seama de consecințele; *ca*—de asemenea; *pauruṣam*—auto-aprobată; *mohāt*—din iluzie; *ārabhyate*—este începută; *karma*—activitatea; *yat*—care; *tat*—aceea; *tāmasam*—în modul ignoranței; *ucyate*—se spune că este.

Acțiunea îndeplinită sub influența iluziei, disprețuind instrucțiunile din scripturi și fără a ține seama de urmările ce vor provoca încătușarea sau de violența și suferința cauzată altora, se spune că ține de modul ignoranței.

COMENTARIU

O persoană trebuie să dea socoteală pentru acțiunile sale în fața legilor statului sau în fața trimișilor Domnului Suprem numiți Yamadūta. Activitatea iresponsabilă este distructivă, căci ea distruge principiile reglatoare ale instrucțiunilor din scripturi. Adeseori ea se întemeiază pe violență și produce suferință altor entități vii. Aceste activități iresponsabile sunt îndeplinite doar pe temeiul experienței personale. Aceasta se numește iluzie. Și orice astfel de îndeplinire iluzorie este produsul modului ignoranței.

TEXTUL 26

मुक्तसङ्गोऽनहंवादी धृत्युत्साहसमन्वितः ।
सिद्ध्यसिद्ध्योर्निर्विकारः कर्ता सात्त्विक उच्यते ॥२६॥

mukta-saṅgo 'nahaṁ-vādī
dhṛty-utsāha-samanvitaḥ
siddhy-asiddhyor nirvikāraḥ
kartā sāttvika ucyaṭe

mukta-saṅgaḥ—eliberat de orice asociere materială; *anahaṁ-vādī*—lipsit de falsul ego; *dhṛti*—hotărâre; *utsāha*—și mare entuziasm; *samanvitaḥ*—caracterizată de; *siddhi*—la împlinire; *asiddhyoḥ*—și neîmplinire; *nirvikāraḥ*—neschimbat; *kartā*—cel ce îndeplinește; *sāttvikaḥ*—în modul bunătății; *ucyaṭe*—se spune că este.

Cel ce-și împlinește datoria liber de influența modurilor naturii materiale și a falsului ego, cu multă hotărâre și entuziasm, care rămâne neclintit atât la reușită cât și la nereușită, se spune că acționează în modul bunătății.

COMENTARIU

Cel aflat în conștiința de Kṛṣṇa este întotdeauna transcendent față de modurile naturii materiale. El nu așteaptă rezultate de pe urma muncii ce i-a fost încredințată, căci se află deasupra mândriei și falsului ego. Totuși el rămâne mereu entuziasmat până ce-și duce munca la bun sfârșit. El nu-și face griji pentru greutățile întâlnite, rămânând mereu plin de entuziasm. Nu ține seama de reușită sau nereușită; el rămâne mereu același, atât la suferință cât și la fericire. Acela care activează astfel e situat în modul bunătății.

TEXTUL 27

रागी कर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धो हिंसात्मकोऽशुचिः ।
हर्षशोकान्वितः कर्ता राजसः परिकीर्तितः ॥२७॥

rāgī karma-phala-prepsur
lubdho hiṁsātmako 'śuciḥ

*harṣa-śokānvitaḥ kartā
rājasah parikīrtitaḥ*

rāgī—foarte atașat; *karma-phala*—fructul activității; *prepsuḥ*—dorind; *lubdhaḥ*—lacom; *hirsā-ātmaḥ*—mereu invidios; *aśuciḥ*—necurat; *harṣa-śoka-anvitaḥ*—supus bucuriei și întristării; *kartā*—cel ce îndeplinește; *rājasah*—în modul pasiunii; *parikīrtitaḥ*—este declarat.

Cel ce activează fiind atașat de activitate și de fructul activității, dorind să se bucure de acest fruct, care e lacom, mereu invidios, impur și stăpânit de bucurie și întristare, acela este considerat a fi în modul pasiunii.

COMENTARIU

O persoană este prea mult atașată de un anumit tip de activitate sau de rezultat datorită unui prea mare atașament față de materialism, față de vatra și căminul său, de soție și de copii. O astfel de persoană nu dorește să se înalțe la o poziție superioară în viață. Ea nu se preocupă decât de a face ca această lume să-i fie cât mai confortabilă posibil. De obicei este foarte lacomă și crede că orice lucru pe care-l obține este permanent și nu-l va pierde niciodată. O astfel de persoană este invidioasă pe alții și gata să facă orice activitate rea pentru a-și satisface simțurile. De aceea, această persoană este necurată și nu-și face griji dacă câștigul său este pur sau impur. Ea este foarte fericită când reușește și foarte nefericită când activitățile sale nu reușesc. Astfel este cel ce activează în modul pasiunii.

TEXTUL 28

अयुक्तः प्राकृतः स्तब्धः शठो नैष्कृतिकोऽलसः ।
विषादी दीर्घसूत्री च कर्ता तामस उच्यते ॥२८॥

*ayuktaḥ prākṛtaḥ stabdhaḥ
śaṭho naiṣkṛtiko 'lasaḥ
viṣādī dīrgha-sūtrī ca
kartā tāmasa ucyaṭe*

ayuktaḥ—fără referințe la instrucțiunile din scripturi; *prākṛtaḥ*—materialist; *stabdhaḥ*—încăpățânat; *śaṭhaḥ*—înșelător; *naiṣkṛtikaḥ*—iscusit în a-i

insulta pe alții; *alasaḥ*—leneș; *viṣādī*—posomorât; *dīrgha-sūtrī*—delăsător; *ca*—precum și; *kartā*—cel ce îndeplinește; *tāmasaḥ*—în modul ignoranței; *ucyate*—se spune că este.

Cel ce activează fiind angajat permanent în activități contrare instrucțiunilor din scripturi, materialist, îndărătnic, înșelător și iscusit în a-i insulta pe alții, leneș, mereu posomorât și delăsător, acela se spune că activează în modul ignoranței.

COMENTARIU

Din învățăturile scripturii aflăm care activități trebuie îndeplinite și care nu trebuie îndeplinite. Cei cărora nu le pasă de aceste instrucțiuni se angajează în acțiuni ce nu trebuie îndeplinite și aceste persoane sunt în general materialiste. Ei acționează în funcție de modurile naturii, nu în funcție de instrucțiunile scripturii. Cei ce activează astfel nu sunt prea blânzi și în general sunt șireți și iscușiți în a-i insulta pe alții. Ei sunt foarte leneși; chiar dacă au un lucru de făcut, îl fac de mântuială și amână mereu pe mai târziu. De aceea, aceștia par a fi posomorâți. Ei sunt delăsători; orice lucru care poate fi făcut într-un ceas, ei trag de el ani în șir. Aceștia activează fiind situați în modul ignoranței.

TEXTUL 29

बुद्धेर्भेदं धृतेश्चैव गुणतस्त्रिविधं शृणु ।
प्रोच्यमानमशेषेण पृथक्त्वेन धनञ्जय ॥२९॥

*buddher bhedaṁ dhṛteś caiva
guṇatas tri-vidhaṁ śṛṇu
procyamānam aśeṣeṇa
pṛthaktvena dhanañjaya*

buddheḥ—dintre inteligente; *bhedam*—diferențele; *dhṛteḥ*—dintre fermități; *ca*—ca și; *eva*—desigur; *guṇataḥ*—de către modurile naturii materiale; *tri-vidham*—de trei feluri; *śṛṇu*—ascultă; *procyamānam*—așa cum sunt descrise de Mine; *aśeṣeṇa*—amănunțit; *pṛthaktvena*—diferențiat; *dhanañjaya*—o, cuceritorule de bogății.

O, cuceritor al bogățiilor, te rog ascultă acum despre diferitele feluri de înțelegere și hotărâre, așa cum ți le voi descrie. Eu amănunțit, în conformitate cu cele trei moduri ale naturii materiale.

COMENTARIU

După ce-a explicat cunoașterea, obiectul cunoașterii și cunoscătorul ca făcând parte din cele trei categorii diferite, Domnul explică acum în același fel inteligența și hotărârea celui ce îndeplinește.

TEXTUL 30

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च कार्याकार्ये भयाभये ।
बन्धं मोक्षं च या वेत्ति बुद्धिः सा पार्थ सात्त्विकी ॥३०॥

*pravṛttim ca nivṛttim ca
kāryākārye bhayābhaye
bandham mokṣam ca yā veti
buddhiḥ sā pārtha sāttvikī*

pravṛttim—îndeplinirea; *ca*—ca și; *nivṛttim*—neîndeplinirea; *ca*—și; *kārya*—ceea ce se cuvine să fie făcut; *akārye*—și ceea ce nu se cuvine a fi făcut; *bhaya*—frica; *abhaye*—și neînfricarea; *bandham*—încătușarea; *mokṣam*—eliberarea; *ca*—și; *yā*—cea care; *veti*—cunoaște; *buddhiḥ*—înțelegerea; *sā*—aceea; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *sāttvikī*—în modul bunătății.

O, fiu al lui Pṛthā, acea înțelegere prin care cineva cunoaște ceea ce se cuvine și ceea ce nu se cuvine să fie îndeplinit, ceea ce este și ceea ce nu este de temut, ce este legarea și ce este eliberarea, se află în modul bunătății.

COMENTARIU

Îndeplinirea acțiunilor conform îndrumărilor din scripturi se numește *pravṛtti* sau îndeplinirea acțiunilor care merită să fie îndeplinite. Acele acțiuni care nu sunt recomandate de scripturi, nu trebuie îndeplinite. Cel ce nu cunoaște îndrumările scripturilor este prins în hățișul acțiunilor și reacțiunilor activității. Înțelegerea care discernе prin intermediul inteligenței se situează în modul bunătății.

TEXTUL 31

यया धर्ममधर्मं च कार्यं चाकार्यमेव च ।
अयथावत्प्रजानाति बुद्धिः सा पार्थ राजसी ॥३१॥

*yayā dharmam adharmaṁ ca
kāryaṁ cākāryam eva ca
ayathāvat prajānāti
buddhiḥ sā pārtha rājasī*

yayā—prin care; *dharmam*—principiile religiei; *adharmaṁ*—nereligiozitatea; *ca*—și; *kāryam*—ceea ce se cuvine să fie făcut; *ca*—ca și; *akāryam*—ceea ce nu se cuvine să fie făcut; *eva*—desigur; *ca*—și; *ayathā-vat*—în mod imperfect; *prajānāti*—cunoaște; *buddhiḥ*—inteligența; *sā*—aceea; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *rājasī*—în modul pasiunii.

O, fiu al lui Pṛthā, acea înțelegere care nu poate discerne între religie și lipsa de religiozitate, între activitatea ce trebuie făcută și cea care nu trebuie făcută, ține de modul pasiunii.

TEXTUL 32

अधर्मं धर्ममिति या मन्यते तमसावृता ।
सर्वार्थान् विपरीतांश्च बुद्धिः सा पार्थ तामसी ॥३२॥

*adharmaṁ dharmam iti yā
manyate tamasāvṛtā
sarvārthān viparītānś ca
buddhiḥ sā pārtha tāmasī*

adharmaṁ—lipsa de religiozitate; *dharmam*—religie; *iti*—astfel; *yā*—cea care; *manyate*—gândește; *tamasā*—de către iluzie; *āvṛtā*—acoperită; *sarvārthān*—toate lucrurile; *viparītān*—în direcția greșită; *ca*—precum și; *buddhiḥ*—inteligența; *sā*—aceea; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *tāmasī*—în modul ignoranței.

Acea înțelegere care sub influența iluziei și a întunericului consideră lipsa de religiozitate drept religie iar religia drept lipsă de religiozitate

și ale cărei eforturi se îndreaptă mereu pe calea greșită, o, Pārtha, ține de modul ignoranței.

COMENTARIU

Inteligența ce ține de modul ignoranței acționează întotdeauna invers decât ar trebui. Ea acceptă religiile care nu sunt adevărate drept religii și respinge religia veritabilă. Oamenii aflați în ignoranță consideră un mare suflet ca fiind un om obișnuit și acceptă un om obișnuit ca fiind un mare suflet. Ei iau adevărul drept neadevăr și neadevărul drept adevăr. În toate activitățile lor ei o iau doar pe calea greșită; de aceea, inteligența lor ține de modul ignoranței.

TEXTUL 33

धृत्या यया धारयते मनःप्राणेन्द्रियक्रियाः ।
योगेनाव्यभिचारिण्या धृतिः सा पार्थ सात्त्विकी ॥३३॥

dhṛtyā yayā dhārayate
manaḥ-prāṇendriya-kriyāḥ
yogenāvyabhicāriṇyā
dhṛtiḥ sā pārtha sāttvikī

dhṛtyā—hotărârea; *yayā*—prin care; *dhārayate*—sunt susținute; *manaḥ*—ale minții; *prāṇa*—vieții; *indriya*—și simțurilor; *kriyāḥ*—activități; *yogena*—prin practica yoga; *avyabhicāriṇyā*—fără nici o întrerupere; *dhṛtiḥ*—hotărârea; *sā*—aceea; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *sāttvikī*—în modul bunătății.

O, fiu al lui Pṛthā, acea hotărâre de neînfrânt, susținută de statornicia în practica yoga și care în acest fel ține sub control activitățile minții, vieții și simțurilor, este hotărârea ce ține de modul bunătății.

COMENTARIU

Yoga este un mijloc de a înțelege Sufletul Suprem. Cel ce e statornic fixat în Sufletul Suprem cu hotărâre, concentrându-și mintea, viața și activitățile senzoriale asupra Supremului, se angajează în conștiința de Kṛṣṇa. Acest fel de hotărâre ține de modul bunătății. Cuvântul *avyabhicāriṇyā* este foarte semni-

ficativ, căci el indică faptul că persoanele angajate în conștiința de Kṛṣṇa nu sunt niciodată deviate de alte activități.

TEXTUL 34

यया तु धर्मकामार्थान्धृत्या धारयतेऽर्जुन ।
प्रसङ्गेन फलाकाङ्क्षी धृतिः सा पार्थ राजसी ॥३४॥

*yayā tu dharma-kāmāṛthān
dhṛtyā dhārayate 'rjuna
prasaṅgena phalākāṅkṣī
dhṛtiḥ sā pārtha rājasī*

yayā—prin care; *tu*—însă; *dharma*—religiozitatea; *kāma*—satisfacerea simțurilor; *arthān*—și dezvoltarea economică; *dhṛtyā*—cu hotărâre; *dhārayate*—este susținută; *arjuna*—o, Arjuna; *prasaṅgena*—datorită atașamentului; *phala-ākāṅkṣī*—dorind fructul ce rezultă; *dhṛtiḥ*—hotărârea; *sā*—aceea; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *rājasī*—în modul pasiunii.

Dar hotărârea prin care cineva se agață cu putere de fructul ce rezultă din religie, dezvoltarea economică și satisfacerea simțurilor are natura pasiunii, o, Arjuna.

COMENTARIU

Orice persoană care dorește întotdeauna fructul ce rezultă din religie sau activitățile economice, a cărui singură dorință este satisfacerea simțurilor și care își angajează în acest fel mintea, viața și simțurile, ține de modul pasiunii.

TEXTUL 35

यया स्वप्नं भयं शोकं विषादं मदमेव च ।
न विमुञ्चति दुर्मेधा धृतिः सा पार्थ तामसी ॥३५॥

*yayā svapnaṁ bhayaṁ śokaṁ
viśādaṁ madam eva ca*

*na vimuñcati durmedhā
dhṛtiḥ sā pārtha tāmāsī*

yayā—prin care; *svapnam*—visarea; *bhayam*—frica; *śokam*—lamentarea; *viṣādam*—posomorârea; *madam*—iluzia; *eva*—desigur; *ca*—ca și; *na*—niciodată; *vimuñcati*—abandonează; *durmedhā*—lipsită de inteligență; *dhṛtiḥ*—hotărârea; *sā*—aceea; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *tāmāsī*—în modul ignorantei.

Iar hotărârea care nu poate trece dincolo de visare, înfricoșare, lamentare, posomorâre și iluzie—o astfel de hotărâre lipsită de inteligență, o, fiu al lui Pṛthā, ține de modul întunericului.

COMENTARIU

Nu trebuie să se tragă concluzia că o persoană aflată în modul bunătății nu visează. Aici cuvântul „vis“ înseamnă prea mult somn. Visarea este prezentă permanent; atât în modul bunătății, cât și al pasiunii sau ignoranței visul este un fapt natural. Însă cei ce nu se pot dezbăra de dormitul excesiv, care nu pot înlătura orgoliul de a se bucura de obiectele materiale, care visează mereu să domnească asupra lumii materiale și a căror viață, minte și simțuri sunt angajate în acest fel, sunt socotiți ca având o hotărâre ce ține de modul ignoranței.

TEXTUL 36

सुखं त्विदानीं त्रिविधं शृणु मे भरतर्षभ ।
अभ्यासाद्रमते यत्र दुःखान्तं च निगच्छति ॥३६॥

*sukham tv idānīm tri-vidham
śṛṇu me bharatarṣabha
abhyāsād ramate yatra
duḥkhāntam ca nigacchati*

sukham—fericirea; *tu*—însă; *idānīm*—acum; *tri-vidham*—de trei feluri; *śṛṇu*—ascultă; *me*—de la Mine; *bharata-ṛṣabha*—o, cel mai bun din dinastia Bhārata; *abhyāsāt*—prin practică; *ramate*—se desfată; *yatra*—în care; *duḥkha*—al suferinței; *antam*—sfârșit; *ca*—precum și; *nigacchati*—câștigă.

O, cel mai bun din dinastia Bhārata, te rog ascultă acum de la Mine despre cele trei tipuri de fericire de care sufletul condiționat se bucură și prin care uneori ajunge să pună capăt tuturor suferințelor.

COMENTARIU

Sufletul condiționat încearcă mereu și mereu să se bucure de fericirea materială. Astfel el mestecă ceea ce a mai fost mestecat. Însă uneori în cursul acestei desfătări el este salvat din capcana materiei prin asocierea cu un mare suflet. Cu alte cuvinte, un suflet condiționat este întotdeauna angajat într-un anumit tip de satisfacere a simțurilor, dar când printr-o bună asociere înțelege că e vorba doar de o repetare a aceluiași lucru și se trezește la adevărata sa conștiință de Kṛṣṇa, ajunge uneori să scape de această așa-zisă fericire repetată.

TEXTUL 37

यत्तदग्रे विषमिव परिणामेऽमृतोपमम् ।
तत्सुखं सात्त्विकं प्रोक्तमात्मबुद्धिप्रसादजम् ॥३७॥

*yat tad agre viṣam iva
pariṇāme 'mr̥topamam
tat sukham sāttvikam proktam
ātma-buddhi-prasāda-jam*

yat—care; *tat*—aceea; *agre*—la început; *viṣam iva*—ca otrava; *pariṇāme*—la sfârșit; *amṛta*—nectarul; *upamam*—comparată cu; *tat*—acea; *sukham*—fericire; *sāttvikam*—în modul bunătații; *proktam*—este numită; *ātma*—în sine; *buddhi*—intelenței; *prasāda-jam*—născut din satisfacția.

Ceea ce la-nceput este precum otrava, iar la sfârșit precum nectarul și care trezește pe cineva la realizarea de sine, se spune că este fericirea în modul bunătații.

COMENTARIU

Cel ce caută realizarea de sine trebuie să respecte multe legi și reglementări pentru a-și stăpâni mintea și simțurile și pentru a-și concentra mintea asupra

sinelui. Toate aceste procedee sunt foarte dificile, amare ca otrava, dar dacă cineva reușește să respecte regulile și ajunge la nivel transcendent, el începe să guste adevăratul nectar și să se bucure de viață.

TEXTUL 38

विषयेन्द्रियसंयोगाद्यत्तदग्रेऽमृतोपमम् ।
परिणामे विषमिव तत्सुखं राजसं स्मृतम् ॥३८॥

*viṣayendriya-samyogād
yat tad agre 'mṛtopamam
pariṇāme viṣam iva
tat sukham rājasam smṛtam*

viṣaya—obiectelor simțurilor; *indriya*—cu simțurile; *samyogāt*—din combinarea; *yat*—care; *tat*—aceea; *agre*—la început; *amṛta-upamam*—întocmai ca nectarul; *pariṇāme*—la sfârșit; *viṣam iva*—ca otrava; *tat*—aceea; *sukham*—fericire; *rājasam*—în modul pasiunii; *smṛtam*—este socotită.

Acea fericire născută din contactul simțurilor cu obiectele lor și care pare nectar la început și otravă la sfârșit se spune că are natura pasiunii.

COMENTARIU

Un bărbat tânăr întâlnește o tânără femeie iar simțurile îl îndeamnă să o privească, s-o atingă și să aibă relații sexuale cu ea. La început acest lucru poate fi foarte plăcut pentru simțuri, dar la sfârșit sau după un anumit timp devine ca o otravă. Apare despărțirea, divorțul, lamentarea, supărarea etc. O astfel de fericire ține întotdeauna de modul pasiunii. Fericirea născută din combinarea simțurilor și a obiectelor simțurilor este întotdeauna pricină de suferință și trebuie înlăturată prin orice mijloace.

TEXTUL 39

यदग्रे चानुबन्धे च सुखं मोहनमात्मनः ।
निद्रालस्यप्रमादोत्थं तत्तामसमुदाहृतम् ॥३९॥

*yad agre cānubandhe ca
sukham mohanam ātmanaḥ
nidrālasya-pramādottham
tat tāmasam udāhṛtam*

yat—cea care; *agre*—la început; *ca*—și; *anubandhe*—la sfârșit; *ca*—și; *sukham*—fericirea; *mohanam*—iluzorie; *ātmanaḥ*—a sinelui; *nidrā*—somm; *ālasya*—trândăvie; *pramāda*—și iluzie; *uttham*—produsă din; *tat*—aceea; *tāmasam*—în modul ignoranței; *udāhṛtam*—se spune că este.

Iar acea fericire care e oarbă față de realizarea de sine, care e iluzorie de la început până la sfârșit și care apare din somn, trândăvie și iluzie, se spune că are natura ignoranței.

COMENTARIU

Cel ce-și găsește plăcerea în trândăvie și somn se află cu siguranță în întuneric, în ignoranță, iar cel ce nu are idei despre cum să acționeze și cum să nu acționeze este de asemenea în modul ignoranței. Pentru cel aflat în modul ignoranței totul este iluzie. Nu există fericire nici la început, nici la sfârșit. Pentru cel aflat în modul pasiunii poate exista o oarecare fericire efemeră la început, iar la sfârșit e suferința, dar pentru cel ce ține de modul ignoranței există numai suferință, atât la început cât și la sfârșit.

TEXTUL 40

न तदस्ति पृथिव्यां वा दिवि देवेषु वा पुनः ।
सत्त्वं प्रकृतिजैर्मुक्तं यदेभिः स्यात्त्रिभिर्गुणैः ॥४०॥

*na tad asti pṛthivyām vā
divi deveṣu vā punaḥ
sattvaṁ prakṛti-jair muktam
yad ebhiḥ syāt tribhir guṇaiḥ*

na—nu; *tat*—acesta; *asti*—există; *pṛthivyām*—pe pământ; *vā*—sau; *divi*—pe sistemele planetare superioare; *deveṣu*—printre semizei; *vā*—sau; *punaḥ*—din nou; *sattvam*—existență; *prakṛti-jaiḥ*—născută din natura materia-

lă; *muktam*—liber; *yat*—care; *ebhiḥ*—de influența acestor; *syāt*—să fie; *tribhiḥ*—trei; *guṇaiḥ*—moduri ale naturii materiale.

Nu există nici aici, nici printre semizeii de pe sistemele planetare superioare, vreo ființă care să fie liberă de aceste trei moduri născute din natura materială.

COMENTARIU

Domnul rezumă aici influența totală a celor trei moduri ale naturii materiale asupra întregului univers.

TEXTUL 41

ब्राह्मणक्षत्रियविशां शूद्राणां च परन्तप ।
कर्माणि प्रविभक्तानि स्वभावप्रभवैर्गुणैः ॥४१॥

brāhmaṇa-kṣatriya-viśāṃ
śūdrāṇāṃ ca parantapa
karmāṇi pravibhaktāni
svabhāva-prabhavair guṇaiḥ

brāhmaṇa—dintre brahmani; *kṣatriya*—kṣatriya; *viśāṃ*—și vaiśya; *śūdrāṇāṃ*—dintre śūdra; *ca*—și; *parantapa*—o, învingător al dușmanilor; *karmāṇi*—activitățile; *pravibhaktāni*—se împart; *svabhāva*—propria natură; *prabhavaiḥ*—născute din; *guṇaiḥ*—de către modurile naturii materiale.

Brahmanii, kṣatriya, vaiśya și śūdra se deosebesc prin însușirile născute din propria lor natură, potrivit cu modurile materiale, o, tu cel ce-ți înfrânți dușmanii.

TEXTUL 42

शमो दमस्तपः शौचं क्षान्तिरार्जवमेव च ।
ज्ञानं विज्ञानमास्तिक्यं ब्रह्मकर्म स्वभावजम् ॥४२॥

śamo damas tapaḥ śaucam
kṣāntir ārjavam eva ca

*jñānam vijñānam āstikyaṁ
brahma-karma svabhāva-jam*

śamaḥ—seninătatea; *damaḥ*—stăpânirea de sine; *tapah*—austeritatea; *śaucam*—puritatea; *kṣāntiḥ*—toleranța; *ārjavam*—onestitatea; *eva*—desigur; *ca*—și; *jñānam*—cunoașterea; *vijñānam*—înțelepciunea; *āstikyam*—religiozitatea; *brahma*—unui brahman; *karma*—datoriile; *svabhāva-jam*—născute din propria natură.

Seninătatea, stăpânirea de sine, austeritatea, puritatea, toleranța, onestitatea, cunoașterea, înțelepciunea și religiozitatea — toate acestea sunt însușirile naturale cu care activează brahmanii.

TEXTUL 43

शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यं युद्धे चाप्यपलायनम् ।
दानमीधरभावश्च क्षात्रं कर्म स्वभावजम् ॥४३॥

*śauryam tejo dhṛtir dākṣyam
yuddhe cāpy apalāyanam
dānam īśvara-bhāvaś ca
kṣātram karma svabhāva-jam*

śauryam—eroismul; *tejah*—puterea; *dhṛtiḥ*—hotărârea; *dākṣyam*—iscușința; *yuddhe*—în bătălie; *ca*—și; *api*—de asemenea; *apalāyanam*—a nu fugi; *dānam*—generozitatea; *īśvara*—de conducător; *bhāvaḥ*—natura; *ca*—și; *kṣātram*—unui *kṣatriya*; *karma*—datoria; *svabhāva-jam*—născută din propria natură.

Eroismul, puterea, hotărârea, iscușința, curajul în luptă, generozitatea și capacitatea de a conduce sunt însușirile naturale ale activităților unui *kṣatriya*.

TEXTUL 44

कृषिगोरक्ष्यवाणिज्यं वैश्यकर्म स्वभावजम् ।
परिचर्यात्मकं कर्म शूद्रस्यापि स्वभावजम् ॥४४॥

kṛṣi-go-rakṣya-vāṇijyam
vaiśya-karma svabhāva-jam
paricaryātmakam karma
śūdrasyāpi svabhāva-jam

kṛṣi—aratul; *go*—vacilor; *rakṣya*—păzitul; *vāṇijyam*—negoțul; *vaiśya*—unui *vaiśya*; *karma*—datoria; *svabhāva-jam*—născută din propria natură; *paricaryā*—servire; *ātmakam*—constând din; *karma*—datoria; *śūdrasya*—unui *śūdra*; *api*—de asemenea; *svabhāva-jam*—născută din propria natură.

Cultivarea pământului, protejarea vacilor și negoțul sunt activitățile naturale ale unui vaiśya, iar cele ale unui śūdra sunt munca fizică și slujirea celorlalți.

TEXTUL 45

स्वे स्वे कर्मण्यभिरतः संसिद्धिं लभते नरः ।
 स्वकर्मनिरतः सिद्धिं यथा विन्दति तच्छृणु ॥४५॥

sve sve karmaṇy abhirataḥ
saṁsiddhiṁ labhate naraḥ
sva-karma-nirataḥ siddhiṁ
yathā vindati tac chṛṇu

sve sve—fiecare pe a sa; *karmaṇi*—muncă; *abhirataḥ*—urmându-și; *saṁsiddhim*—perfectiunea; *labhate*—dobândește; *naraḥ*—omul; *sva-karma*—în propria datorie; *nirataḥ*—angajat; *siddhim*—desăvârșirea; *yathā*—felul în care; *vindati*—atinge; *tac*—aceasta; *śṛṇu*—ascultă.

Urmând propriile afinități în activitate, fiecare om poate deveni perfect. Te rog ascultă acum de la Mine cum se poate aceasta realiza.

TEXTUL 46

यतः प्रवृत्तिर्भूतानां येन सर्वमिदं ततम् ।
 स्वकर्मणा तमभ्यर्च्य सिद्धिं विन्दति मानवः ॥४६॥

*yataḥ pravṛttir bhūtānām
yena sarvam idaṁ tatam
sva-karmaṇā tam abhyarcya
siddhim vindati mānavaḥ*

yataḥ—de la care; *pravṛttiḥ*—emanarea; *bhūtānām*—tuturor entităților vii; *yena*—de către cel care; *sarvam*—în întregime; *idaṁ*—acesta; *tatam*—este pătruns; *sva-karmaṇā*—de îndatoririle sale proprii; *tam*—pe El; *abhyarcya*—adorând; *siddhim*—perfecțiunea; *vindati*—dobândește; *mānavaḥ*—omul.

Adorându-L pe Domnul, care este sursa tuturor ființelor și care este atotpătrunzător, omul poate atinge perfecțiunea îndeplinindu-și propria sa muncă.

COMENTARIU

Așa cum se afirmă în capitolul al cincisprezecelea, toate ființele vii sunt părți fragmentare integrante ale Domnului Suprem. Deci Domnul Suprem este începutul tuturor entităților vii. Acest lucru e confirmat în *Vedānta-sūtra—janmādy asya yataḥ*. Prin urmare, Domnul Suprem este începutul vieții fiecărei entități vii. Și așa cum se afirmă în capitolul al șaptelea din *Bhagavad-gītā*, Domnul Suprem, prin cele două energii ale Sale, cea externă și cea internă, este atotpătrunzător. De aceea o persoană trebuie să-L adore pe Domnul Suprem împreună cu energiile Sale. În general devoții *vaiṣṇava* Îl adoră pe Domnul Suprem împreună cu energia Sa internă. Energia Sa externă este o reflexie pervertită a energiei interne. Energia externă reprezintă un fundal, dar Domnul Suprem, prin expansiunea porțiunii Sale plene ca Paramātmā, este prezent pretutindeni. El este Suprasufletul tuturor semizeilor, tuturor ființelor umane, tuturor animalelor, aflându-se pretutindeni. De aceea o persoană trebuie să știe că, în calitate de parte integrantă a Domnului Suprem, are datoria de a sluji Supremului. Fiecare trebuie să fie angajat în slujirea cu devotament a Domnului, în deplină conștiință de Kṛṣṇa. Acest lucru este recomandat în acest verset.

Fiecare trebuie să se gândească că este angajat într-un anume tip de ocupație de către Hṛṣikeśa, stăpânul simțurilor. Iar cu rezultatul muncii în care este angajat, el trebuie să-L adore pe Śrī Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității. Dacă cineva gândește mereu în acest fel, în deplina conștiință de Kṛṣṇa, atunci prin grația Domnului ajunge să fie pe deplin conștient de orice lucru.

Aceasta este perfecțiunea vieții. Domnul spune în *Bhagavad-gītā* (12.7) *teṣām ahaṁ samuddhartā*—Domnul Suprem Însuși se îngrijește să-l elibereze pe un asemenea devot. Aceasta este cea mai înaltă perfecțiune a vieții. În orice ocupație ar fi angajat, acela care Îl slujește pe Domnul Suprem va atinge cea mai înaltă perfecțiune.

TEXTUL 47

श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ।
स्वभावनियतं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥४७॥

śreyān sva-dharmo viguṇaḥ
para-dharmāt sv-anuṣṭhitāt
svabhāva-niyatam karma
kurvan nāpnoti kilbiṣam

śreyān—mai bună; *sva-dharmaḥ*—propria ocupație; *viguṇaḥ*—făcută în mod imperfect; *para-dharmāt*—decât ocupația altuia; *sv-anuṣṭhitāt*—făcută perfect; *svabhāva-niyatam*—prescrisă în funcție de propria natură; *karma*—activitatea; *kurvan*—îndeplinind; *na*—niciodată; *āpnoti*—obține; *kilbiṣam*—reacții păcătoase.

Este mai bine să te angajezi în propria ta ocupație, chiar dacă o îndeplinești în mod imperfect, decât să accepți ocupația altuia pe care s-o îndeplinești în mod perfect. Îndatoririle prescrise conform propriei naturi nu sunt niciodată afectate de reacții păcătoase.

COMENTARIU

Datoria profesională a fiecăruia este prescrisă în *Bhagavad-gītā*. Așa cum s-a discutat în versetele precedente, îndatoririle unui brahman, *kṣatriya*, *vaiśya* și *śūdra* sunt prescrise în funcție de modurile naturii specifice lor. O persoană nu trebuie să imite datoria altuia. Cel ce prin natura sa este atras de o activitate ce este caracteristică pentru un *śūdra* nu trebuie să se proclame în mod artificial brahman, chiar dacă s-a născut într-o familie de brahmani. În acest fel, o persoană trebuie să muncească potrivit firii sale; nici o activitate nu este degradantă dacă e îndeplinită în slujba Domnului Suprem. Datoria profesională a unui brahman ține desigur de modul bunătății, dar dacă cineva, prin

natura sa, nu se află în modul bunătății, nu trebuie să imite datoria profesională a unui brahman. Un *kṣatriya* sau conducător trebuie să facă o mulțime de lucruri abominabile; un *kṣatriya* trebuie să fie violent pentru a-și ucide dușmanii, iar uneori trebuie să spună minciuni din rațiuni diplomatice. Această violență și duplicitate însoțește treburile politice, dar unui *kṣatriya* nu i se cere să-și abandoneze ocupațiile profesionale și să încerce să îndeplinească datoria unui brahman.

O persoană trebuie să acționeze pentru a-L mulțumi pe Domnul Suprem. De exemplu, Arjuna era un *kṣatriya*. El ezita să lupte cu cei din tabăra opusă. Însă când această luptă este îndeplinită de dragul lui Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, nu trebuie să existe teama de degradare. La fel și în afaceri, uneori comerciantul trebuie să spună multe minciuni pentru a realiza un câștig. Dacă nu face asta, nu are profit. Uneori comerciantul spune: „O, dragul meu client, de la tine nu am nici un profit“, dar se știe că fără profit comerciantul nu poate exista. De aceea, când comerciantul spune că nu realizează nici un profit, trebuie să luăm afirmația sa ca o minciună. Dar comerciantul nu trebuie să creadă că, dacă e angajat într-un domeniu în care spunerea minciunilor este obligatorie, trebuie să-și părăsească meseria și să urmeze ocupațiile unui brahman. Acest lucru nu este recomandat. Fie că cineva este un *kṣatriya*, *vaiśya* sau *śūdra*, acest lucru nu are importanță, dacă prin munca sa slujește Supremei Personalități a Divinității. Chiar brahmanii care îndeplinesc diferite tipuri de sacrificii trebuie uneori să ucidă animale, deoarece în aceste ceremonii uneori se sacrifică animale. La fel, dacă un *kṣatriya* ucide un dușman îndeplinindu-și datoria, el nu-și atrage păcatul. În capitolul al treilea aceste lucruri au fost explicate clar și amănunțit; oricine trebuie să activeze pentru *Yajña* sau Vișnu, Suprema Personalitate a Divinității. Orice lucru făcut pentru propria satisfacere a simțurilor este cauză pentru legare. Concluzia este că fiecare trebuie să se angajeze în conformitate cu acel mod al naturii pe care l-a dobândit și trebuie să se hotărască să activeze doar pentru a servi cauza supremă a Domnului Suprem.

TEXTUL 48

सहजं कर्म कौन्तेय सदोषमपि न त्यजेत् ।
सर्वारम्भा हि दोषेण धूमेनाग्निरिवानृताः ॥४८॥

*saha-jam karma kaunteya
sa-dosam api na tyajet*

*sarvārambhā hi doṣeṇa
dhūmenāgnir ivāvṛtāḥ*

saha-jam—născută simultan; *karma*—activitatea; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *sa-doṣam*—cu greșeala; *api*—chiar dacă; *na*—niciodată; *tyajet*—trebuie abandonată; *sarva-ārambhāḥ*—toate tentativele; *hi*—desigur; *doṣeṇa*—cu greșeală; *dhūmena*—cu fum; *agniḥ*—focul; *iva*—ca; *āvṛtāḥ*—învăluite.

Orice efort este învăluit de o anumită greșeală, precum focul este învăluit de fum. De aceea o persoană nu trebuie să renunțe la activitatea născută din firea sa, o, fiu al lui Kuntī, chiar dacă această activitate este plină de greșeală.

COMENTARIU

În viața condiționată toate activitățile sunt contaminate de modurile materiale ale naturii. Chiar și un brahman trebuie să facă sacrificii în care este necesară uciderea animalelor. În mod similar, un *kṣatriya*, oricât ar fi de pios, trebuie să lupte cu dușmanii. El nu poate evita acest lucru. La fel și comerciantul, oricât ar fi de pios, trebuie uneori să-și ascundă profitul pentru a-și continua afacerile, sau uneori trebuie să facă comerț clandestin. Aceste activități sunt necesare; ele nu pot fi evitate. În mod similar, chiar dacă cineva este un *sūdra* și slujește unui stăpân rău, el trebuie să îndeplinească ordinul stăpânului, chiar dacă acesta n-ar trebui îndeplinit. În ciuda acestor cusururi, el trebuie să continue să-și îndeplinească îndatoririle prescrise, căci ele sunt născute din propria natură.

Exemplul dat aici este foarte frumos. Deși focul e pur, are totuși și fum. Însă fumul nu face ca focul să fie impur. Deși în foc există și fum, focul este totuși considerat ca fiind cel mai pur dintre elemente. Dacă cineva preferă să renunțe la activitatea de *kṣatriya* și să preia ocupațiile unui brahman, el nu poate fi sigur că ocupațiile brahmanului nu cuprind și datoriile neplăcute. Se poate deci trage concluzia că în lumea materială nimeni nu poate fi complet eliberat de contaminarea naturii materiale. Exemplul focului și fumului este foarte potrivit aici. Iarna, când cineva scoate o piatră din foc, fumul îi deranjează uneori ochii și alte părți ale corpului, dar totuși el trebuie să se folosească de foc, în ciuda condițiilor neplăcute. În același fel, o persoană nu trebuie să-și părăsească ocupația naturală din cauza unor elemente care o deranjează. Mai degrabă ar trebui să fie hotărâtă să-L slujească pe Domnul Suprem prin ocu-

pația sa, îndeplinită în conștiința de Kṛṣṇa. Aceasta este culmea perfecțiunii. Când un anumit tip de ocupație este îndeplinită pentru satisfacția Domnului Suprem, toate defectele din această ocupație sunt purificate. Când rezultatele muncii sunt purificate, fiind legate de slujirea cu devotament, cineva ajunge perfect în a vedea sinele din interior, iar aceasta este realizarea de sine.

TEXTUL 49

असक्तबुद्धिः सर्वत्र जितात्मा विगतस्पृहः ।
नैष्कर्म्यसिद्धिं परमां सन्न्यासेनाधिगच्छति ॥४९॥

*asakta-buddhiḥ sarvatra
jitatmā vigata-spr̥haḥ
naiṣkarmya-siddhiṁ paramām
sannyāsenādhigacchati*

asakta-buddhiḥ—având inteligența neatașată; *sarvatra*—pretutindeni; *jita-ātmā*—stăpânindu-și mintea; *vigata-spr̥haḥ*—fără dorințe materiale; *naiṣkarmya-siddhiṁ*—perfecțiunea prin lipsa de reacții; *paramām*—supremă; *sannyāseṇa*—prin ordinul de viață în renunțare; *adhigacchati*—atinge.

Cel ce este stăpân pe sine și nu este atașat, care disprețuiește toate plăcerile materiale, poate obține prin practicarea renunțării, stadiul celei mai înalte perfecțiuni a eliberării de reacție.

COMENTARIU

Adevărata renunțare înseamnă că cineva trebuie să se considere mereu ca parte integrantă a Domnului Suprem și deci să se gândească că nu are dreptul să se bucure de rezultatul muncii sale. Întrucât este parte integrantă din Domnul Suprem, de rezultatele muncii sale trebuie să se bucure Domnul Suprem. Aceasta este adevărata conștiință de Kṛṣṇa. Acela care acționează în conștiința de Kṛṣṇa este un adevărat *sannyāsī*, cel aflat în ordinul renunțării. Cu o asemenea mentalitate el este satisfăcut, deoarece acționează cu adevărat pentru Suprem. Astfel el nu este atașat de nimic material; el se obișnuiește să nu-și afle plăcerea în nimic altceva în afară de fericirea spirituală ce derivă din slujirea Domnului. Se presupune că un *sannyāsī* este eliberat de reacțiile

activităților sale trecute, dar cineva aflat în conștiința de Kṛṣṇa ajunge automat la această perfecțiune, chiar fără să accepte așa-numitul ordin al renunțării. Această stare a minții se numește *yogārūḍha* sau stadiul perfecțiunii în yoga. În capitolul al treilea se confirmă: *yas tv ātma-ratir eva syāt*—cel ce e satisfăcut în sine însuși nu se teme de nici un fel de reacție de pe urma activităților sale.

TEXTUL 50

सिद्धिं प्राप्नो यथा ब्रह्म तथाप्नोति निबोध मे ।
समासेनैव कौन्तेय निष्ठा ज्ञानस्य या परा ॥५०॥

*siddhim prāpto yathā brahma
tathāpnoti nibodha me
samāseṇaiva kaunteya
niṣṭhā jñānasya yā parā*

siddhim—perfecțiunea; *prāptaḥ*—atingând; *yathā*—așa cum; *brahma*—Supremul; *tathā*—tot așa; *āpnoti*—atinge; *nibodha*—încearcă să înțelegi; *me*—de la Mine; *samāseṇa*—pe scurt; *eva*—desigur; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *niṣṭhā*—stadiul; *jñānasya*—cunoașterii; *yā*—care; *parā*—transcendent.

O, fiu al lui Kuntī, învață de la Mine modul în care cel ce a atins această perfecțiune poate ajunge la stadiul suprem al perfecțiunii, Brahman, stadiul celei mai înalte cunoașteri, acționând în felul pe care îl voi rezuma acum.

COMENTARIU

Domnul descrie pentru Arjuna felul în care se poate atinge stadiul cel mai înalt al perfecțiunii prin simpla angajare în datoria sa profesională, îndeplinind această datorie pentru Suprema Personalitate a Divinității. Putem atinge stadiul suprem al lui Brahman prin simpla renunțare la rezultatul activităților noastre pentru satisfacția Domnului Suprem. Acesta este procesul realizării de sine. Adevărata perfecțiune a cunoașterii se află în atingerea purei conștiințe de Kṛṣṇa; acest lucru este descris în următoarele versete.

TEXTELE 51 – 53

बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्यात्मानं नियम्य च ।
शब्दादीन् विषयांस्त्यक्त्वा रागद्वेषौ व्युदस्य च ॥५१॥

विविक्तसेवी लघ्वाशी यतवाक्कायमानसः ।
ध्यानयोगपरो नित्यं वैराग्यं समुपाश्रितः ॥५२॥

अहङ्कारं बलं दर्पं कामं क्रोधं परिग्रहम् ।
विमुच्य निर्ममः शान्तो ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥५३॥

*buddhyā viśuddhayā yukto
dhr̥tyātmānaṁ niyamya ca
śabdādīn viṣayāṁs tyaktvā
rāga-dveṣau vyudasya ca*

*vivikta-sevī laḡhv-āśī
yata-vāk-kāya-mānasaḥ
dhyāna-yoga-paro nityaṁ
vairāgyaṁ samupāśritaḥ*

*ahaṅkāraṁ balaṁ darpaṁ
kāmaṁ krodhāṁ pari-grahaṁ
vimucya nirmamaḥ śānto
brahma-bhūyāya kalpate*

buddhyā—cu inteligență; *viśuddhayā*—pe deplin purificat; *yuktaḥ*—angajat; *dhr̥tyā*—cu hotărâre; *ātmānaṁ*—sinele; *niyamya*—reglementându-și; *ca*—precum și; *śabda-ādīn*—cum ar fi sunetul, etc.; *viṣayān*—obiectele simțurilor; *tyaktvā*—abandonând; *rāga*—atașamentul; *dveṣau*—și aversiunea; *vyudasya*—dând de-o parte; *ca*—precum și; *vivikta-sevī*—trăind într-un loc retras; *laḡhv-āśī*—mâncând o cantitate mică; *yata*—stăpânind; *vāk*—vorbirea; *kāya*—corpul; *mānasaḥ*—și mintea; *dhyāna-yoga-paraḥ*—absorbit în transă; *nityaṁ*—douăzeci și patru de ore pe zi; *vairāgyaṁ*—detașare; *samupāśritaḥ*—căutându-și refugiul în; *ahaṅkāraṁ*—falsul ego; *balam*—falsa putere; *darpaṁ*—falsa mândrie; *kāmaṁ*—poftea; *krodhāṁ*—mânia; *pari-grahaṁ*—și acceptarea lucrurilor materiale; *vimucya*—fiind eliberat de;

nirmamaḥ—fără simțul proprietății; *sāntaḥ*—împăcat; *brahma-bhūyāya*—pentru realizarea de sine; *kalpate*—este calificat.

Cel ce este purificat de către propria-i inteligență, stăpânindu-și mintea cu hotărâre, renunțând la obiectele satisfacerii senzoriale, liber de atașament și aversiune, care trăiește într-un loc retras, mănâncă puțin, care-și ține sub control corpul, mintea și puterea vorbirii, care se află permanent în transă și este detașat, liber de falsul ego, falsa putere, falsa mândrie, de pofta trupească, mânie și de acceptarea lucrurilor materiale, liber de falsul simț al proprietății și care este împăcat—o astfel de persoană este cu siguranță elevată la nivelul realizării de sine.

COMENTARIU

Cel purificat de către inteligență se menține pe sine însuși în modul bunătății. Astfel el devine stăpân pe minte și rămâne mereu în transă. El nu e atașat de obiectele satisfacerii simțurilor și este eliberat de atașament și aversiune în acțiunile sale. Un astfel de om detașat preferă în mod firesc să trăiască într-un loc retras, nu mănâncă mai mult decât are nevoie și-și controlează activitățile corpului și minții. El e lipsit de falsul ego, căci nu acceptă corpul ca fiind el însuși. Și nici nu dorește să-și întărească și să-și îngrașe corpul acceptând o mulțime de lucruri materiale. Neavând o concepție corporală asupra vieții, nu are o falsă mândrie. El se mulțumește cu orice i se oferă prin grația Domnului, nu se mânie niciodată în lipsa satisfacerii simțurilor și nici nu depune vreun efort pentru a obține obiectele simțurilor. Astfel, când este cu totul eliberat de falsul ego, ajunge să nu fie atașat de nici un lucru material, iar acesta este stadiul realizării de sine ca Brahman. Acest stadiu poartă numele de *brahma-bhūta*. Când cineva este eliberat de concepția materială asupra vieții, acesta devine împăcat și nu poate fi tulburat. Acest lucru este descris în *Bhagavad-gītā* (2.70):

*āpūryamāṇam acala-pratiṣṭham
samudram āpaḥ praviśanti yadvat
tadvat kāmā yaṁ praviśanti sarve
sa sāntim āpnoti na kāma-kāmī*

„Doar acela care nu este tulburat de curgerea neconținută a dorințelor—ce intră ca râurile în oceanul ce este umplut mereu dar rămâne întotdeauna liniștit—poate atinge pacea, nu și cel ce tânjește să-și satisfacă aceste dorințe.“

TEXTUL 54

ब्रह्मभूतः प्रसन्नात्मा न शोचति न काङ्क्षति ।
समः सर्वेषु भूतेषु मद्भक्तिं लभते पराम् ॥५४॥

brahma-bhūtaḥ prasannātmā
na śocati na kāṅkṣati
samaḥ sarveṣu bhūteṣu
mad-bhaktim labhate parām

brahma-bhūtaḥ—fiind una cu Absolutul; *prasanna-ātmā*—pe deplin bucuros; *na*—niciodată; *śocati*—se lamentează; *na*—niciodată; *kāṅkṣati*—dorește; *samaḥ*—cu o dispoziție egală; *sarveṣu*—față de toate; *bhūteṣu*—entități-le vii; *mat-bhaktim*—slujirea cu devotament față de Mine; *labhate*—câștigă; *parām*—transcendentă.

Cel ce astfel ajunge să fie situat în mod transcendent, îl realizează de îndată pe Supremul Brahman și devine pe deplin fericit. El nu se mai lamentează niciodată, nu dorește să aibă nimic și este egal dispus față de orice entitate vie. În această stare, el atinge slujirea cu devoțiune pură față de Mine.

COMENTARIU

Pentru un impersonalist, atingerea stadiului de *brahma-bhūta*, ajungerea la a fi una cu Absolutul, este ultimul cuvânt. Dar pentru un personalist sau devot pur, o persoană trebuie să meargă mai departe, pentru a se angaja în slujirea cu devoțiune pură. Aceasta înseamnă că acela care e angajat în slujirea cu devoțiune pură față de Domnul Suprem se află deja în starea de eliberare numită *brahma-bhūta*, unitatea cu Absolutul. Fără a fi una cu Supremul, cu Absolutul, o persoană nu poate să Îl slujească pe El. În concepția absolută nu există diferență între cel servit și servitor; totuși, într-un sens spiritual mai înalt această concepție există.

În concepția materială a vieții, când cineva activează pentru satisfacerea simțurilor, există suferință; dar în lumea absolută, când cineva se angajează în slujirea cu devoțiune pură, nu există suferință. Devotul aflat în conștiința de Kṛṣṇa nu are nimic pentru care să se lamenteze sau să dorească. Întrucât Dumnezeu e complet, entitatea vie angajată în slujirea lui Dumnezeu, în conștiința de Kṛṣṇa, devine și ea completă în sine însăși. Este la fel ca un râu

curățat de toată apa murdară. Deoarece devotul pur nu are alt gând decât Kṛṣṇa, el este în mod firesc mereu vesel. El nu se lamentează pentru nici o pierdere materială și nu aspiră la câștig, căci el se află cu totul în slujba Domnului. El nu dorește desfătarea materială, căci știe că orice entitate vie este o parte integrantă fragmentară a Domnului Suprem și deci un etern slujitor. În lumea materială el nu vede pe unii mai sus și pe alții mai jos; atât poziția înaltă cât și cea joasă sunt amândouă efemere, iar devotul nu are nimic de-a face cu efemerele apariții și dispariții. Pentru el piatra și aurul au aceeași valoare. Acesta e stadiul de *brahma-bhūta* și acest stadiu este atins foarte ușor de către devotul pur. În acest stadiu al existenței ideea de a deveni una cu Supremul Brahman și a-ți anihila individualitatea devine infernală, ideea atingerii împărăției cerești devine o fantasmă, iar simțurile sunt precum colții sfârâmați ai unor șerpi. Așa cum nu există teamă de un șarpe cu colții rușiți, la fel nu mai există teama de simțuri atunci când acestea sunt controlate în mod automat. Lumea este mizerabilă pentru o persoană infectată de materialism, dar pentru un devot întreaga lume este la fel de bună ca Vaikuṅṭha sau cerul spiritual. Cea mai măreață personalitate din universul material nu este mai însemnată decât o furnică pentru un devot. Un asemenea stadiu poate fi dobândit prin îndrumarea lui Śrī Caitanya, care a predicat slujirea cu devoțiune pură în această epocă.

TEXTUL 55

भक्त्या मामभिजानाति यावान् यश्चास्मि तत्त्वतः ।
ततो मां तत्त्वतो ज्ञात्वा विशते तदनन्तरम् ॥५५॥

*bhaktiā māṁ abhijānāti
yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tato māṁ tattvato jñātvā
viśate tad-anantaram*

bhaktiā—prin slujirea cu devoțiune pură; *mām*—pe Mine; *abhijānāti*—poate cunoaște; *yāvān*—atâta cât; *yaḥ ca asmi*—așa cum sunt; *tattvataḥ*—cu adevărat; *tataḥ*—apoi; *mām*—pe Mine; *tattvataḥ*—cu adevărat; *jñātvā*—cunoscând; *viśate*—intră; *tad-anantaram*—după aceea.

O persoană Mă poate înțelege așa cum sunt, ca Suprema Personalitate a Divinității, doar prin slujirea cu devotament. Iar când este pe deplin

conștientă de Mine printr-o astfel de devoțiune, aceasta poate intra în împărăția lui Dumnezeu.

COMENTARIU

Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității, ca și porțiunile Sale plene, nu poate fi înțeles prin speculație mentală și nici de către nedevoți. Cel ce dorește să înțeleagă Suprema Personalitate a Divinității trebuie să se dedice slujirii cu devoțiune pură sub îndrumarea unui devot pur. Altfel, adevărul despre Suprema Personalitate a Divinității îi va rămâne mereu ascuns. Așa cum s-a afirmat deja în *Bhagavad-gītā* (7.25), *nāham prakāśaḥ sarvasya*—El nu e revelat oricui. Nimeni nu-L poate înțelege pe Dumnezeu doar prin studii erudite sau speculație mentală. Doar acela care este cu adevărat angajat în conștiința de Kṛṣṇa și în slujirea cu devotament poate înțelege cine este Kṛṣṇa. Diplo-mele universitare nu ajută.

Cel ce este pe deplin familiarizat cu știința despre Kṛṣṇa ajunge să fie capabil de a intra în împărăția spirituală, sălașul lui Kṛṣṇa. A deveni Brahman nu înseamnă că ființa își pierde individualitatea. Slujirea cu devotament există și atâta vreme cât există slujirea cu devotament, trebuie să existe Dumnezeu, devot și proces de slujire cu devotament. Această cunoaștere nu dispare nici chiar după eliberare. Eliberarea implică a scăpa de concepția vieții materiale; în viața spirituală se păstrează aceeași distincție, aceeași individualitate, însă în pura conștiință de Kṛṣṇa. Nu trebuie să se creadă în mod greșit că cuvântul *viśate*, „intră în Mine“, susține teoria monistă a contopirii cu impersonalul Brahman. Nu. *Viśate* înseamnă că entitatea vie poate intra în sălașul Domnului Suprem cu propria-i individualitate, pentru a ajunge în asociere cu El și pentru a-L sluji. De exemplu, o pasăre verde intră în frunzișul verde al unui copac nu pentru a deveni una cu copacul, ci pentru a se bucura de fructele acestuia. De obicei impersonaliștii dau exemplul unui râu care se varsă în ocean, contopindu-se cu el. Poate că aceasta e o sursă de fericire pentru un impersonalist, dar personalistul își păstrează individualitatea personală ca un animal acvatic în ocean. Dacă ne scufundăm în ocean, vom găsi o mulțime de entități vii. Familiarizarea doar cu suprafața oceanului nu este suficientă; trebuie să cunoaștem complet animalele acvatice ce trăiesc în adâncurile oceanului.

Datorită slujirii sale cu devoțiune pură, devotul poate cu adevărat să înțeleagă calitățile transcendente și opulențele Domnului Suprem. Așa cum se afirmă în capitolul al unsprezecelea, doar prin slujirea cu devotament o persoană poate înțelege. Același lucru e confirmat aici; o persoană poate înțelege

Suprema Personalitate a Divinității prin slujirea cu devotament și poate intra în împărăția Sa.

După atingerea stadiului de *brahma-bhūta*, stadiul eliberării de concepțiile materiale, slujirea cu devotament începe prin ascultarea despre Domnul. Când cineva aude despre Domnul Suprem, stadiul *brahma-bhūta* se dezvoltă imediat, iar contaminarea materială—lăcomia și pofta trupească pentru plăceri senzoriale—dispare. Pe măsură ce pofta și dorințele dispar din inima devotului, el devine și mai atașat de slujirea Domnului, iar prin acest atașament se eliberează de contaminarea materială. În această stare a vieții el Îl poate înțelege pe Domnul Suprem. Acest lucru e susținut și în *Śrīmad-Bhāgavatam*. După eliberare, procesul *bhakti* sau slujirea spirituală continuă. *Vedānta-sūtra* confirmă acest lucru: *ā-prāyaṅāt tatrāpi hi dṛṣṭam*. Aceasta înseamnă că după eliberare procesul slujirii cu devotament continuă. În *Śrīmad-Bhāgavatam* eliberarea devoțională reală este definită ca reinstaurarea entității vii în propria-i identitate, în propria poziție constitutivă. Poziția aceasta constitutivă a fost deja explicată: orice entitate vie este o porțiune fragmentară, parte integrantă a Domnului Suprem. De aceea, poziția sa constitutivă este aceea de a sluji. După eliberare, această slujire nu se oprește niciodată. Adevărata eliberare înseamnă a scăpa de concepțiile eronate ale vieții.

TEXTUL 56

सर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो मद्दयपाश्रयः ।
मत्प्रसादादवाप्नोति शाश्वतं पदमव्ययम् ॥५६॥

sarva-karmāṇy api sadā
kurvāṇo mad-vyapāśrayaḥ
mat-prasādāt avāpnōti
śāśvataṁ padam avyayam

sarva—toate; *karmāṇi*—activitățile; *api*—deși; *sadā*—mereu; *kurvāṇaḥ*—îndeplinind; *mat-vyapāśrayaḥ*—sub protecția Mea; *mat-prasādāt*—prin mila Mea; *avāpnōti*—atinge; *śāśvataṁ*—eternul; *padam*—sălaș; *avyayam*—nepieritor.

Deși angajat în tot felul de activități, devotul Meu pur, aflat sub ocrotirea Mea, atinge eternul și nepieritorul sălaș prin grația Mea.

COMENTARIU

Cuvântul *mad-vyapāśrayaḥ* înseamnă „sub ocrotirea Domnului Suprem“. Pentru a fi liber de contaminarea materială, devotul pur acționează sub îndrumarea Domnului Suprem sau a reprezentantului Său, maestrul spiritual. Pentru devotul pur nu există limită de timp. El este angajat permanent, douăzeci și patru de ore pe zi și în proporție de sută la sută în activitățile aflate sub îndrumarea Domnului Suprem. Față de un devot angajat în acest fel în conștiința de Kṛṣṇa, Domnul este foarte, foarte bun. În ciuda tuturor dificultăților, el va ajunge până la urmă să fie așezat în sălașul transcendent sau Kṛṣṇaloka. El are intrarea asigurată în acel loc, fără nici o îndoială. În acest sălaș suprem nu există schimbare; totul este etern, nepieritor și plin de cunoaștere.

TEXTUL 57

चेतसा सर्वकर्माणि मयि सन्न्यस्य मत्परः ।
बुद्धियोगमुपाश्रित्य मच्चित्तः सततं भव ॥५७॥

*cetasā sarva-karmāṇi
mayi sannnyasya mat-paraḥ
buddhi-yogam upāśritya
mac-cittaḥ satatam bhava*

cetasā—cu inteligența; *sarva-karmāṇi*—tot felul de activități; *mayi*—în Mine; *sannnyasya*—abandonând; *mat-paraḥ*—sub ocrotirea Mea; *buddhi-yogam*—activitățile devoționale; *upāśritya*—aflându-și refugiul în; *mac-cittaḥ*—în conștiința de Mine; *satatam*—douăzeci și patru de ore pe zi; *bhava*—să fii.

În toate activitățile să depinzi doar de Mine și să activezi întotdeauna sub protecția Mea. Astfel slujind cu devoțiune fii pe deplin conștient de Mine.

COMENTARIU

Când cineva acționează în conștiința de Kṛṣṇa, el nu acționează ca stăpân al lumii. La fel ca un slujitor, o persoană trebuie să acționeze cu totul sub îndrumarea Domnului Suprem. Un servitor nu are independență individuală. El acționează doar la ordinul stăpânului. Servitorul care acționează pe seama

Domnului Suprem nu este afectat de câștig sau pierdere. El nu face decât să-și îndeplinească cu credință datoria așa cum i-a poruncit Stăpânul. Se poate obiecta că Arjuna acționa sub îndrumarea personală a lui Kṛṣṇa, dar cum se poate acționa atunci când Kṛṣṇa nu este prezent? Dacă cineva acționează conform îndrumărilor lui Kṛṣṇa din această carte, ca și sub îndrumarea reprezentantului lui Kṛṣṇa, rezultatul va fi același. Cuvântul sanskrit *mat-paraḥ* este foarte important în acest verset. El indică faptul că nu avem alt țel în viață decât numai și numai acela de a acționa în conștiința de Kṛṣṇa, pentru a-L satisface pe Kṛṣṇa. Și în timp ce acționăm în acest fel, trebuie să ne gândim numai la Kṛṣṇa: „Îndeplinirea acestei datorii particulare mi-a fost încredințată de către Kṛṣṇa Însuși“. Acționând în acest fel, o persoană trebuie în mod firesc să se gândească la Kṛṣṇa. Aceasta este perfecta conștiință de Kṛṣṇa. Trebuie totuși să se observe că atunci când cineva face un lucru după bunul său plac, nu trebuie să ofere rezultatul Domnului Suprem. Acest fel de datorie nu ține de slujirea cu devotament în conștiința de Kṛṣṇa. O persoană trebuie să acționeze în acord cu ordinul lui Kṛṣṇa. Acesta e un lucru foarte important. Acest ordin al lui Kṛṣṇa, transmis prin succesiunea disciplică, vine de la un maestru spiritual autentic. De aceea, ordinul maestrului spiritual trebuie considerat drept cea dintâi datorie a vieții. Dacă o persoană acceptă un maestru spiritual autentic și acționează potrivit îndrumărilor sale, perfecțiunea vieții sale în conștiința de Kṛṣṇa este garantată.

TEXTUL 58

मच्चित्तः सर्वदुर्गाणि मत्प्रसादात्तरिष्यसि ।
अथ चेत्त्वमहङ्कारान्न श्रोष्यसि विनङ्क्ष्यसि ॥५८॥

mac-cittaḥ sarva-durgāṇi
mat-prasādāt tariṣyasi
atha cet tvam ahaṅkārān
na śroṣyasi vinaṅkṣyasi

mat—a Mea; *cittaḥ*—fiind în conștiința; *sarva*—toate; *durgāṇi*—impedimentele; *mat-prasādāt*—prin îndurarea Mea; *tariṣyasi*—vei depăși; *atha*—dar; *cet*—dacă; *tvam*—tu; *ahaṅkārāt*—datorită falsului ego; *na śroṣyasi*—nu ascultă; *vinaṅkṣyasi*—vei fi pierdut.

Dacă devii conștient de Mine, vei trece peste toate obstacolele vieții condiționate, prin grația Mea. Însă dacă nu activezi într-o astfel de conștiință, ci acționezi condus de falsul ego, neascultând de Mine, atunci vei fi pierdut.

COMENTARIU

O persoană aflată în deplină conștiință de Kṛṣṇa nu este preocupată peste măsură de îndeplinirea datoriilor existenței sale. Neghiobii nu pot înțelege această mare eliberare de toate grijile. Pentru cel ce acționează în conștiința de Kṛṣṇa, Domnul Kṛṣṇa devine cel mai bun și mai apropiat prieten. El are întotdeauna grijă de bunăstarea prietenului Său și Se dăruiește El Însuși prietenului Său care este angajat cu atâta devoțiune în a lucra douăzeci și patru de ore pe zi pentru plăcerea Domnului. De aceea, nimeni nu trebuie să se lase îndepărtat de către falsul ego al concepției corporale asupra vieții. Cineva nu trebuie să se creadă în mod fals ca fiind independent de legile naturii materiale sau liber să acționeze. El este deja supus unor legi materiale stricte. Dar de îndată ce acționează în conștiința de Kṛṣṇa, el este eliberat, scăpat de grijile materiale. Trebuie să fim foarte conștienți de faptul că cel ce nu e activ în conștiința de Kṛṣṇa se pierde pe sine însuși în vârtejul material, în oceanul nașterii și morții. Nici un suflet condiționat nu știe cu adevărat ceea ce trebuie și ceea ce nu trebuie făcut, dar acela care acționează în conștiința de Kṛṣṇa este liber să acționeze, deoarece totul îi este insuflat de Kṛṣṇa, din interior și confirmat de maestrul spiritual.

TEXTUL 59

यदहङ्कारमाश्रित्य न योत्स्य इति मन्यसे ।
मिथ्यैष व्यवसायस्ते प्रकृतिस्त्वां नियोक्ष्यति ॥५९॥

*yad ahaṅkāram āśritya
na yotsya iti manyase
mithyaiṣa vyavasāyas te
prakṛtis tvāṁ niyoṅkṣyati*

yat—dacă; *ahaṅkāram*—falsul ego; *āśritya*—găsindu-și refugiul în; *na yotsye*—nu voi lupta; *iti*—astfel; *manyase*—gândești; *mithyā eṣaḥ*—aceasta este

cu totul falsă; *vyavasāyaḥ*—hotărârea; *te*—a ta; *prakṛtiḥ*—natură materială; *tvām*—pe tine; *niyokṣyati*—te va angaja.

Dacă nu acționezi conform îndrumării Mele și nu lupți, te vei îndrepta pe o cale greșită. Prin natura ta, vei fi nevoit să te angajezi în luptă.

COMENTARIU

Arjuna era un luptător, născut cu o fire de *kṣatriya*; de aceea, datorită sa naturală era aceea de a lupta. Dar din pricina falsului ego, el se temea că prin uciderea învățătorului său, bunicului și prietenilor, își va atrage urmările păcatului. De fapt, el se considera stăpân pe activitățile sale, ca și cum el ar fi dispus de rezultatele bune și rele ale acestor activități. El a uitat că Suprema Personalitate a Divinității era prezentă acolo, învățându-l să pornească la luptă. Aceasta este uitarea sufletului condiționat. Suprema Personalitate dă îndrumări asupra a ceea ce este bun și ce este rău, iar omul trebuie doar să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa, pentru a atinge perfecțiunea vieții. Nimeni nu-și poate stabili cu precizie propriul destin, așa cum poate Domnul Suprem; de aceea, cel mai bun lucru este să acceptăm ordinul venit de la Domnul Suprem și să acționăm. Nimeni nu trebuie să neglijeze ordinul Supremei Personalități a Divinității sau ordinul maestrului spiritual, care este reprezentantul lui Dumnezeu. O persoană trebuie să acționeze fără ezitare pentru a îndeplini ordinul Supremei Personalități a Divinității—în acest fel, va fi în siguranță în toate împrejurările.

TEXTUL 60

स्वभावजेन कौन्तेय निबद्धः स्वेन कर्मणा ।
कर्तुं नेच्छसि यन्मोहात्करिष्यस्यवशोऽपि तत् ॥६०॥

svabhāva-jena kaunteya
nibaddhaḥ svēna karmaṇā
kartuṁ necchasi yan mohāt
kariṣyasi avaśo 'pi tat

svabhāva-jena—născute din; *kaunteya*—o, fiu al lui Kuntī; *nibaddhaḥ*—condiționate; *svēna*—de propriile tale; *karmaṇā*—activități; *kartuṁ*—să faci; *na*—nu; *icchasi*—îți place; *yat*—ceea ce; *mohāt*—din iluzie; *kariṣyasi*—vei face; *avaśaḥ*—involuntar; *api*—chiar; *tat*—aceasta.

Copleșit de iluzie, tu refuzi acum să acționezi potrivit îndrumării Mele. Însă constrâns de activitatea născută din propria-ți natură, vei acționa oricum în același fel, o, fiu al lui Kuntī.

COMENTARIU

Dacă cineva refuză să acționeze sub îndrumarea Domnului Suprem, atunci este constrâns să acționeze de către modurile în care este situat. Oricine se află sub vraja unei anumite combinații a modurilor naturii și acționează în acea stare. Însă oricine se angajează de bună voie, sub îndrumarea Domnului Suprem, devine glorios.

TEXTUL 61

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति ।
भ्रामयन् सर्वभूतानि यन्त्रारूढानि मायया ॥६१॥

*īśvaraḥ sarva-bhūtānām
hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati
bhrāmayan sarva-bhūtāni
yantrārūḍhāni māyayā*

īśvaraḥ—Domnul Suprem; *sarva-bhūtānām*—tuturor entităților vii; *hṛt-deśe*—în zona inimii; *arjuna*—o, Arjuna; *tiṣṭhati*—sălășluiește; *bhrāmayan*—făcând să se deplaseze; *sarva-bhūtāni*—toate entitățile vii; *yantra*—într-o mașină; *ārūḍhani*—fiind plasați; *māyayā*—sub vraja energiei materiale.

Domnul Suprem se află în inima fiecăruia, o, Arjuna și călăuzește mișcările tuturor entităților vii ce stau așezate ca într-o mașină alcătuită din energia materială.

COMENTARIU

Arjuna nu era cunoscătorul suprem, iar hotărârea sa de a lupta sau a nu lupta era redusă la discernământul său limitat. Domnul Kṛṣṇa ne-a învățat că individul nu este tot ceea ce există. Suprema Personalitate a Divinității sau El Însuși, Kṛṣṇa în calitate de Suprasuflet localizat, stă așezat în inimă, călăuzind toate ființele. Schimbându-și corpurile, entitatea vie își uită activitățile trecute, dar Suprasufletul, în calitate de cunoscător al trecutului, prezentu-

lui și viitorului, rămâne martorul tuturor activităților sale. De aceea, toate activitățile entităților vii sunt îndrumate de acest Suprasuflet. Entitatea vie dobândește ceea ce merită și este purtată de corpul material, care este creat de energia materială la porunca Suprasufletului. De îndată ce o entitate vie este plasată într-un anumit tip de corp, ea trebuie să activeze sub vraja acelei condiții corporale. O persoană așezată într-o mașină foarte rapidă se deplasează mai repede decât cineva așezat într-o mașină mai lentă, chiar dacă entitățile vii care le conduc pot să fie la fel. În mod similar, la porunca Sufletului Suprem, natura materială croiește un anumit tip de corp pentru un anumit tip de entitate vie, astfel încât aceasta să poată acționa potrivit dorințelor sale trecute. Entitatea vie nu este independentă. Cineva nu trebuie să se creadă independent de Suprema Personalitate a Divinității. Individul este întotdeauna sub controlul Domnului. De aceea datoria fiecărei persoane este de a se supune și aceasta este învățătura din versetul următor.

TEXTUL 62

तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत ।
तत्प्रसादात्परां शान्तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम् ॥६२॥

*tam eva śaraṇam gaccha
sarva-bhāvena bhārata
tat-prasādāt parāṁ śāntim
sthānam prāpsyasi śāśvatam*

tam—față de El; *eva*—desigur; *śaraṇam gaccha*—supune-te; *sarva-bhāvena*—în toate privințele; *bhārata*—o, fiu al lui Bharata; *tat-prasādāt*—prin grația Sa; *parāṁ*—transcendentă; *śāntim*—pacea; *sthānam*—sălașul; *prāpsyasi*—vei obține; *śāśvatam*—veșnic.

O, descendent al lui Bharata, predă-te cu totul Lui. Prin grația Sa vei atinge pacea transcendentă, ca și sălașul cel suprem și veșnic.

COMENTARIU

Prin urmare, entitatea vie trebuie să se predea Supremei Personalități a Divinității, care e situată în inima fiecăruia și aceasta o va scăpa de toate felurile de suferințe ale acestei existențe materiale. Prin această predare, nu numai

că cineva va fi scăpat de toate suferințele acestei vieți, dar la sfârșitul vieții va ajunge la Dumnezeuul Suprem. Lumea spirituală este descrisă în scrierile vedice (*Rg Veda* 1.22.20) astfel: *tad viṣṇoḥ paramam padam*. Întrucât întreaga creație este împărăția lui Dumnezeu, tot ceea ce e material, este de fapt spiritual, dar *paramam padam* se referă în mod specific la sălașul etern, numit cerul spiritual sau Vaikuṅṭha.

În capitolul al cinsprezecelea din *Bhagavad-gītā* se spune că *sarvasya cāham hṛdi sanniviṣṭaḥ*: Domnul este așezat în inima fiecăruia. Astfel, această recomandare că cineva trebuie să se predea Suprasufletului așezat înăuntrul său înseamnă că el trebuie să se predea Supremei Personalități a Divinității, Kṛṣṇa. Kṛṣṇa fusese deja acceptat de Arjuna ca fiind Supremul. El fusese acceptat în capitolul al zecelea ca *param brahma param dhāma*. Arjuna l-a acceptat pe Kṛṣṇa ca Suprema Personalitate a Divinității și ca sălaș suprem al tuturor entităților vii, nu numai datorită experienței sale personale, ci și datorită mărturiei unor mari autorități precum Nārada, Asita, Devala și Vyāsa.

TEXTUL 63

इति ते ज्ञानमाख्यातं गुह्याद्गुह्यतरं मया ।
विमृश्यैतदशेषेण यथेच्छसि तथा कुरु ॥६३॥

iti te jñānam ākhyātam
guhyād guhyataram mayā
vimṛśyaitad aśeṣeṇa
yathecchasi tathā kuru

iti—astfel; *te*—ție; *jñānam*—cunoașterea; *ākhyātam*—descrisă; *guhyāt*—decât cea confidențială; *guhya-taram*—încă și mai confidențială; *mayā*—de Mine; *vimṛśya*—deliberând; *etat*—asupra acesteia; *aśeṣeṇa*—complet; *yathā*—așa cum; *icchasi*—dorești; *tathā*—astfel; *kuru*—activează.

Astfel ți-am explicat o cunoaștere încă și mai confidențială. Reflectează pe deplin asupra ei și apoi procedează după cum dorești.

COMENTARIU

Domnul i-a explicat deja lui Arjuna cunoașterea *brahma-bhūta*. Cel aflat în starea de *brahma-bhūta* este plin de bucurie; el nu se lamentează și nici nu

mai dorește nimic. Acest lucru se datorează cunoașterii confidentiale. Kṛṣṇa dezvăluie de asemenea cunoașterea Suprasufletului. Aceasta este și ea cunoașterea lui Brahman, dar este superioară.

Cuvintele *yathēcchasi tathā kuru* — „Poți să acționezi așa cum dorești“ — indică faptul că Dumnezeu nu stânjenește puțină independență a entității vii. În *Bhagavad-gītā* Domnul a explicat în toate privințele felul în care cineva își poate înălța viața. Cel mai bun sfat împărtășit lui Arjuna este acela de a se preda Suprasufletului situat înăuntrul inimii sale. Printr-un discernământ corect, o persoană trebuie să fie de acord să acționeze potrivit ordinului primit de la Suprasuflet. Aceasta o va ajuta să se situeze permanent în conștiința de Kṛṣṇa, stadiul cel mai înalt al desăvârșirii vieții umane. Arjuna primește ordinul de a lupta direct de la Personalitatea Divinității. Supunerea față de Suprema Personalitate a Divinității este în interesul major al entităților vii. Ea nu este în interesul Supremului. Înainte de a se supune, o persoană este liberă să delibereze asupra acestui subiect până la limita la care poate ajunge inteligența sa; aceasta este calea cea mai bună de a primi învățătura de la Suprema Personalitate a Divinității. Această învățătură vine și prin intermediul maestrului spiritual, reprezentantul autentic al lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 64

सर्वगुह्यतमं भूयः शृणु मे परमं वचः ।
इष्टोऽसि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हितम् ॥६४॥

*sarva-guhyatamaṁ bhūyaḥ
śṛṇu me paramaṁ vacaḥ
iṣṭo 'si me dṛḍham iti
tato vakṣyāmi te hitam*

sarva-guhya-tamam—cea mai confidentială dintre toate; *bhūyaḥ*—din nou; *śṛṇu*—ascultă; *me*—de la Mine; *paramam*—suprema; *vacaḥ*—învățătură; *iṣṭaḥ asi*—tu ești drag; *me*—Mie; *dṛḍham*—foarte; *iti*—astfel; *tataḥ*—de aceea; *vakṣyāmi*—vorbesc; *te*—pentru al tău; *hitam*—bine.

Deoarece Îmi ești cel mai drag prieten, îți voi da suprema Mea învățătură, cea mai confidentială dintre toate cunoașterile. Ascult-o deci de la Mine, căci e spre binele tău.

COMENTARIU

Domnul i-a dat lui Arjuna cunoașterea confidențială (cunoașterea lui Brahman) și cunoașterea încă și mai confidențială (cunoașterea Suprasufletului aflat în inima fiecăruia), iar acum El îi dă partea cea mai confidențială a cunoașterii: predă-te doar Supremei Personalități a Divinității. La sfârșitul capitolului al nouălea El spune *man-manāḥ*: „Gândește-te doar la Mine“. Aceeași învățătură este repetată aici, pentru a sublinia esența învățăturilor din *Bhagavad-gītā*. Această esență nu este înțeleasă de omul obișnuit, ci de către cel ce este cu adevărat foarte drag lui Kṛṣṇa, un devot pur al lui Kṛṣṇa. Aceasta este cea mai importantă învățătură din toată literatura vedică. Ceea ce spune Kṛṣṇa despre acest subiect constituie partea cea mai importantă a cunoașterii și trebuie dusă la îndeplinire nu numai de către Arjuna, ci de către toate ființele.

TEXTUL 65

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
मामेवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे ॥६५॥

*man-manā bhava mad-bhakto
mad-yājī mām namaskuru
mām evaiṣyasi satyaṁ te
pratijāne priyo 'si me*

mat-manāḥ—cu gândul la Mine; *bhava*—să fii; *mat-bhaktaḥ*—devotul Meu; *mat-yājī*—adoratorul Meu; *mām*—către Mine; *namaskuru*—să-ți oferi plecăciunile; *mām*—la Mine; *eva*—cu siguranță; *eṣyasi*—vei veni; *satyaṁ*—cu adevărat; *te*—ție; *pratijāne*—promit; *priyaḥ*—drag; *asi*—ești; *me*—Mie.

Gândește-te mereu la Mine, fii devotul Meu, adoră-Mă și cinstește-Mă pe Mine. Astfel vei veni la Mine fără nici o îndoială. Eu îți promit acest lucru, deoarece Îmi ești cel mai drag prieten.

COMENTARIU

Cea mai confidențială parte a cunoașterii este aceea că o persoană trebuie să devină un devot pur al lui Kṛṣṇa, să se gândească permanent la El și să acțio-

neze pentru El. Nu trebuie să ne transformăm în profesioniști ai meditației. Viața fiecărei persoane trebuie să fie astfel întocmită încât să aibă mereu prielejul de a se gândi la Kṛṣṇa. Cineva trebuie să acționeze mereu în așa fel, încât toate activitățile sale cotidiene să fie legate de Kṛṣṇa. El trebuie să-și ordoneze viața astfel încât de-a lungul celor douăzeci și patru de ore să nu se poată gândi decât la Kṛṣṇa. Iar Domnul a făgăduit că oricine se află într-o astfel de pură conștiință de Kṛṣṇa se va reîntoarce cu siguranță în sălașul lui Kṛṣṇa, unde va sta alături de Kṛṣṇa, față-n față. Această parte a celei mai confidentiale cunoașteri este spusă lui Arjuna pentru că el este prietenul cel drag al lui Kṛṣṇa. Oricine urmează calea lui Arjuna poate deveni un prieten drag al lui Kṛṣṇa și poate obține aceeași perfecțiune ca Arjuna.

Aceste cuvinte subliniază faptul că trebuie să ne concentrăm mintea asupra lui Kṛṣṇa, asupra formei Sale adevărate, cu două brațe care țin flautul, acel băiat cu minunatul său chip albastrui și cu pene de păun în păr. În *Brahma-saṁhitā* și în alte lucrări există descrieri ale lui Kṛṣṇa. Trebuie să ne fixăm mintea asupra lui Kṛṣṇa, această formă originară a lui Dumnezeu. Nu trebuie nici măcar să ne abatem atenția către alte forme ale Domnului. Domnul are o multitudine de forme, cum ar fi Vișṇu, Nārāyaṇa, Rāma, Varāha, etc., dar un devot trebuie să-și concentreze mintea asupra formei care a fost prezentă în fața lui Arjuna. Concentrarea minții asupra formei lui Kṛṣṇa constituie partea cea mai confidentială a cunoașterii, iar aceasta este dezvăluită lui Arjuna, pentru că Arjuna este prietenul cel mai drag al lui Kṛṣṇa.

TEXTUL 66

सर्वधर्मान् परित्यज्य मामेकं शरणं ब्रज ।
अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः ॥६६॥

sarva-dharmān parityajya
mām ekaṁ śaraṇam vraja
aham tvām sarva-pāpebhyo
mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ

sarva-dharmān—toate varietățile de religii; *parityajya*—abandonând; *mām*—la Mine; *ekam*—doar; *śaraṇam*—pentru a te preda; *vraja*—du-te; *aham*—Eu; *tvām*—pe tine; *sarva*—toate; *pāpebhyah*—de reacțiile păcatelor; *mokṣayiṣyāmi*—te voi elibera; *mā*—nu; *śucaḥ*—te îngrijora.

Abandonează toate varietățile de religii și predă-te doar Mie. Eu te voi elibera de toate reacțiile păcatelor. Nu-ți fie teamă.

COMENTARIU

Domnul a descris diferitele feluri de cunoaștere și procedee religioase—cunoașterea Supremului Brahman, cunoașterea Suprasufletului, cunoașterea diferitelor tipuri de ordine și categorii ale vieții sociale, cunoașterea ordinului renunțării, cunoașterea detașării, stăpânirea minții și-a simțurilor, meditația, etc. El a descris în multiple feluri diferitele tipuri de religie. Acum, rezumând *Bhagavad-gītā*, Domnul spune că Arjuna trebuie să abandoneze toate procesele ce i-au fost explicate; el trebuie doar să se predea lui Kṛṣṇa. Această predare îl va salva de orice fel de reacții ale păcatelor, căci Domnul promite personal să îl ocrotească.

În capitolul al șaptelea se spunea că doar acela care a ajuns să fie eliberat de toate reacțiile păcatelor poate să se dedice adorării Domnului Kṛṣṇa. Deci unii ar putea crede că până ce nu scapă de toate reacțiile păcatelor nu se pot dedica acestui proces de predare față de Domnul. Acestor îndoieli li se răspunde aici, spunându-se că, chiar dacă cineva nu este eliberat de toate reacțiile păcatelor, prin simplul proces de predare lui Śrī Kṛṣṇa el este automat eliberat. Nu este nevoie de un efort istovitor pentru a ne elibera de reacțiile păcatelor. Trebuie să-L acceptăm fără ezitare pe Kṛṣṇa ca suprem eliberator al tuturor entităților vii. Cu dragoste și credință, trebuie să ne predăm Lui.

Procesul predării către Kṛṣṇa este descris în *Hari-bhakti-vilāsa* (11.676):

*ānukūlyasya saṅkalpaḥ
prātikūlyasya varjanam
rakṣiṣyatīti viśvāso
goptṛtve varanaṁ tathā
ātma-nikṣepa-kārpaṇye
ṣaḍ-vidhā śaraṇāgatih*

Conform căii devoționale, cineva trebuie doar să accepte acele principii religioase care vor duce în final la slujirea cu devotament a Domnului. O persoană poate să îndeplinească o anumită profesie, conform cu poziția sa în ordinea socială, dar dacă prin îndeplinirea datoriei aceasta nu ajunge la conștiința de Kṛṣṇa, toate activitățile sale sunt zadarnice. Tot ceea ce nu duce la stadiul desăvârșirii conștiinței de Kṛṣṇa trebuie evitat. O persoană trebuie să fie încrezătoare în faptul că, în orice împrejurare, Kṛṣṇa o va proteja de toate

greatestă. Nu trebuie să ne preocupăm de păstrarea corpului și sufletului împreună; Kṛṣṇa veghează la aceasta. Trebuie să ne considerăm întotdeauna neajutorați și trebuie să-L considerăm pe Kṛṣṇa drept singurul suport al progresului nostru în viață. De îndată ce ne vom angaja cu seriozitate în slujirea cu devotament a Domnului, în deplină conștiință de Kṛṣṇa, vom fi de îndată eliberați de toate contaminările naturii materiale. Există diferite căi religioase și procese de purificare prin cultivarea cunoașterii, meditație în cadrul sistemului yoga mistică, etc., dar cel ce se predă lui Kṛṣṇa nu trebuie să aplice atât de multe metode. Această simplă predare lui Kṛṣṇa îl ferește de a-și mai pierde timpul în mod inutil. Astfel, el poate să progreseze de îndată și să fie eliberat de toate reacțiile păcatelor.

O persoană trebuie să fie atrasă de minunata viziune a lui Kṛṣṇa. Numele Lui este Kṛṣṇa deoarece El este atotatrăgător. Cel ce ajunge să fie atras de minunata și atotputernica viziune a lui Kṛṣṇa este cu adevărat norocos. Există diverse feluri de transcendentaliști—unii sunt atașați de viziunea impersonalului Brahman, alții sunt atrași de aspectul de Suprasuflet etc., dar cel ce este atras de aspectul personal al Supremei Personalități a Divinității și, mai presus de toate, cel ce e atras de Suprema Personalitate a Divinității sub forma lui Kṛṣṇa Însuși, este cel mai desăvârșit transcendentalist. Cu alte cuvinte, slujirea cu devotament a lui Kṛṣṇa, în deplina conștiință, este partea cea mai confidentială a cunoașterii și aceasta este esența întregii *Bhagavad-gītā*. Toți cei ce sunt *karma-yogī*, filozofi empirici, mistici și devoti, poartă numele de transcendentaliști, dar devotul pur este cel mai bun dintre toți. Cuvintele folosite anume aici, *mā śucaḥ*, „nu-ți fie teamă, nu ezita, nu-ți fă griji“, sunt foarte semnificative. Unii pot fi nedumeriți asupra felului în care pot să renunțe la toate varietățile de forme religioase și să se predea pur și simplu lui Kṛṣṇa, dar o asemenea grijă este inutilă.

TEXTUL 67

इदं ते नातपस्काय नाभक्ताय कदाचन ।
न चाशुश्रूषवे वाच्यं न च मां योऽभ्यसूयति ॥६७॥

*idaṁ te nātapaskāya
nābhaktāya kadācana
na cāśuśrūṣave vācyaṁ
na ca mām yo 'bhyasūyati*

idam—aceasta; *te*—de tine; *na*—niciodată; *atapaskāya*—unuia care nu este auster; *na*—niciodată; *abhaktāya*—unuia care nu e devot; *kadācana*—vreodată; *na*—nicicând; *ca*—de asemenea; *aśuśrūṣave*—unuia care nu e angajat în slujirea cu devotament; *vācyam*—să fie spusă; *na*—niciodată; *ca*—precum și; *mām*—față de Mine; *yaḥ*—celui care; *abhyasūyati*—este invidios.

Această cunoaștere confidențială nu trebuie dezvăluită celor ce nu sunt austeri sau devotați, sau angajați în slujirea cu devotament, nici celui ce este invidios pe Mine.

COMENTARIU

Persoanele care n-au îndeplinit austeritățile procesului religios, care n-au încercat niciodată să practice slujirea cu devotament în conștiința de Kṛṣṇa, care nu au servit un devot pur și în special acelea care au cunoștința de Kṛṣṇa doar ca personalitate istorică sau care sunt invidioși pe măreția lui Kṛṣṇa, acestora nu trebuie să li se spună partea cea mai confidențială a cunoașterii. Uneori aflăm că și persoane demonice, invidioase pe Kṛṣṇa, care Îl venerază pe Kṛṣṇa în alt mod, se dedică profesiei de a explica *Bhagavad-gītā* într-un mod aparte, cu scopul de a face din asta o afacere, dar cel ce dorește cu adevărat să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa trebuie să evite astfel de comentarii la *Bhagavad-gītā*. În realitate, scopul *Bhagavad-gītei* rămâne de neînțeles celor ce sunt senzuali. Chiar dacă cineva nu este senzual, ci respectă cu strictețe disciplinele recomandate în scripturile vedice, dacă nu este devot, nici el nu poate să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa. Și chiar dacă cineva pozează în devot al lui Kṛṣṇa dar nu e angajat în activitățile conștiinței de Kṛṣṇa, nici el nu poate să-L înțeleagă pe Kṛṣṇa. Există mulți oameni care-L invidiază pe Kṛṣṇa pentru că a explicat în *Bhagavad-gītā* că El este Supremul și că nimic nu este mai presus de El sau egal cu El. Mulți sunt cei ce-L invidiază pe Kṛṣṇa. Acestor persoane nu trebuie să li se vorbească despre *Bhagavad-gītā*, căci nu pot să înțeleagă. Oamenii necredincioși nu au posibilitatea să înțeleagă *Bhagavad-gītā* și pe Kṛṣṇa. Fără a-L fi înțeles pe Kṛṣṇa prin autoritatea unui devot pur, nimeni nu trebuie să încerce să facă comentarii la *Bhagavad-gītā*.

TEXTUL 68

य इदं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वभिधास्यति ।
भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशयः ॥६८॥

*ya idam paramam guhyam
mad-bhakteṣv abhidhāsyati
bhaktim mayi parām kṛtvā
mām evaiṣyaty asaṁśayaḥ*

yaḥ—oricine; *idam*—această; *paramam*—cea mai; *guhyam*—ascunsă taină; *mat*—ai Mei; *bhakteṣu*—printre devoții; *abhidhāsyati*—explică; *bhaktim*—slujirea cu devotament; *mayi*—față de Mine; *parām*—transcendentă; *kṛtvā*—îndeplinind; *mām*—la Mine; *eva*—cu siguranță; *ēsyati*—va veni; *asaṁśayaḥ*—fără îndoială.

Celui ce dezvăluie această supremă taină devoților Mei, slujirea cu devoțiune pură îi este garantată, iar la sfârșit va veni înapoi la Mine.

COMENTARIU

În general se recomandă ca *Bhagavad-gītā* să fie discutată doar între devoți, căci cei ce nu sunt devoți nu-L vor înțelege nici pe Kṛṣṇa, nici *Bhagavad-gītā*. Cei ce nu-L acceptă pe Kṛṣṇa așa cum este El și *Bhagavad-gītā* așa cum este ea, nu trebuie să încerce să explice *Bhagavad-gītā* după bunul lor plac, devenind ofensatori. *Bhagavad-gītā* trebuie explicată persoanelor care sunt gata să-L accepte pe Kṛṣṇa ca Suprema Personalitate a Divinității. Acesta e un subiect destinat doar devoților și nu celor ce fac speculații filozofice. Însă oricine încearcă să prezinte *Bhagavad-gītā* așa cum este ea, va progresa în activitățile devoționale și va atinge starea vieții de pură devoțiune. Ca rezultat al acestei devoțiuni pure, el este sigur că se va reîntoarce acasă, înapoi la Divinitate.

TEXTUL 69

न च तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रियकृत्तमः ।
भविता न च मे तस्मादन्यः प्रियतरो भुवि ॥६९॥

*na ca tasmān manuṣyeṣu
kaścīn me priya-kṛttamaḥ
bhavitā na ca me tasmād
anyaḥ priyatara bhuvī*

na—niciodată; *ca*—și; *tasmāt*—decât el; *manuṣyeṣu*—printre oameni; *kaścīt*—vreunul; *me*—Mie; *priya-kṛt-tamaḥ*—mai drag; *bhavitā*—va deveni; *na*

—nici; *ca*—și; *me*—Mie; *tasmāt*—decât el; *anyaḥ*—un altul; *priya-taraḥ*—și mai drag; *bhuvi*—în această lume.

Nici un alt slujitor din această lume nu Îmi este mai drag decât el și nici nu-Mi va fi vreodată un altul mai drag.

TEXTUL 70

अध्येष्यते च य इमं धर्म्यं संवादमावयोः ।
ज्ञानयज्ञेन तेनाहमिष्टः स्यामिति मे मतिः ॥७०॥

*adhyeṣyate ca ya imam
dharmyam saṁvādam āvayoḥ
jñāna-yajñena tenāham
iṣṭaḥ syām iti me matiḥ*

adhyeṣyate—va studia; *ca*—de asemenea; *yaḥ*—cel care; *imam*—această; *dharmyam*—sacră; *saṁvādam*—conversație; *āvayoḥ*—a noastră; *jñāna*—cunoașterii; *yajñena*—prin sacrificiul; *tena*—de către el; *aham*—Eu; *iṣṭaḥ*—adorat; *syām*—voi fi; *iti*—astfel; *me*—a Mea; *matiḥ*—păreră.

Iar Eu spun că acela care studiază această sacră conversație a noastră Mă adoră cu inteligența sa.

TEXTUL 71

श्रद्धावाननसूयश्च श्रुणुयादपि यो नरः ।
सोऽपि मुक्तः शुभलोकान् प्राप्नुयात्पुण्यकर्मणाम् ॥७१॥

*śraddhāvān anasūyaś ca
śṛṇuyād api yo naraḥ
so 'pi muktaḥ śubhāl lokān
prāpnuyāt puṇya-karmaṇām*

śraddhā-vān—credincios; *anasūyaḥ*—neinvidios; *ca*—și; *śṛṇuyāt*—ascultă; *api*—cu siguranță; *yaḥ*—care; *naraḥ*—omul; *saḥ*—el; *api*—de asemenea; *muktaḥ*—fiind eliberat; *śubhān*—binefăcătoare; *lokān*—planetele; *prāpnuyāt*—atinge; *puṇya-karmaṇām*—ale celor pioși.

Iar cel ce ascultă cu credință și fără invidie este eliberat de reacțiile păcatelor și atinge planetele benefice, unde sălășluiesc cei pioși.

COMENTARIU

În versetul șazeci și șapte din acest capitol Domnul interzicea în mod explicit ca *Gītā* să fie spusă celor ce Îl invidiază pe Domnul. Cu alte cuvinte, *Bhagavad-gītā* este doar pentru devoți. Totuși se întâmplă ca uneori un devot al Domnului să țină lecții deschise, iar la aceste lecții se presupune că nu toți elevii sunt devoți. De ce oare țin aceste persoane lecții deschise? Aici se explică faptul că, deși nu oricine este devot, există totuși mulți oameni care nu sunt invidioși pe Kṛṣṇa. Ei cred în El ca Suprema Personalitate a Divinității. Dacă ei aud despre Domnul de la un devot autentic, rezultatul este acela că ei sunt pe dată eliberați de toate reacțiile păcatelor și vor ajunge pe sistemele planetare unde se află oamenii virtuoși. Deci prin simpla ascultare din *Bhagavad-gītā*, chiar și o persoană care nu încearcă să fie un devot pur obține rezultatul unor activități virtuozitate. Astfel, un devot pur al Domnului dă fiecăruia șansa să se elibereze de toate reacțiile păcatelor și să devină un devot al Domnului.

În general, cei eliberați de reacțiile păcatelor, cei virtuoși, se dedică cu ușurință conștiinței de Kṛṣṇa. Cuvântul *puṇya-karmaṇām* este foarte semnificativ aici. El se referă la îndeplinirea marilor sacrificii, cum ar fi *aśvamedha-yajña*, menționat în *Vede*. Cei ce îndeplinesc în mod corect slujirea cu devotament dar nu sunt puri, pot ajunge pe sistemul planetar al stelei polare sau Dhruvaloka, unde domnește Dhruva Mahārāja. El este un mare devot al Domnului și are o planetă specială, numită steaua polară.

TEXTUL 72

कच्चिदेतच्छ्रुतं पार्थ त्वयैकाग्रेण चेतसा ।
कच्चिदज्ञानसम्मोहः प्रणष्टस्ते धनञ्जय ॥७२॥

kaccid etac chrutam pārtha
tvayaikāgreṇa cetasā
kaccid ajñāna-sammohaḥ
pranaṣtas te dhanañjaya

kaccit—oare; *etat*—aceasta; *śrutam*—ascultat; *pārtha*—o, fiu al lui Pṛthā; *tvayā*—de către tine; *eka-agreṇa*—cu toată atenția; *cetasā*—cu mintea; *kaccit*

— oare; *ajñāna*— ignoranței; *sammohaḥ*— iluzia; *praṇaṣṭaḥ*— risipită; *te*— a ta; *dhanañjaya*— o, cuceritorule de bogății (Arjuna).

O, fiu al lui Pṛthā, o, cuceritorule de bogății, oare ai ascultat acestea cu mintea atentă? Oare ți s-a risipit iluzia și ignoranța?

COMENTARIU

Domnul a acționat ca maestru spiritual al lui Arjuna. De aceea era de datoriu Sa să îl întrebe pe Arjuna dacă a înțeles întreaga *Bhagavad-gītā* în adevărata ei perspectivă. Dacă nu, Domnul era gata să-i explice din nou orice subiect, sau chiar întreaga *Bhagavad-gītā*, dacă I s-ar fi cerut. În realitate, oricine ascultă *Bhagavad-gītā* de la un maestru spiritual autentic precum Kṛṣṇa sau reprezentanții Săi, își va da seama că întreaga sa ignoranță este risipită. *Bhagavad-gītā* nu este o carte obișnuită, scrisă de un poet sau scriitor de ficțiune; ea este rostită de Suprema Personalitate a Divinității. Orice persoană care e destul de norocoasă să asculte aceste învățături de la Kṛṣṇa sau de la reprezentantul Său spiritual autorizat, sigur va fi eliberată și va ieși din întunericul ignoranței.

TEXTUL 73

अर्जुन उवाच

नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाच्युत ।
स्थितोऽस्मि गतसन्देहः करिष्ये वचनं तव ॥७३॥

arjuna uvāca

naṣṭo mohaḥ smṛtir labdhā
tvat-prasādān mayācyuta
sthito 'smi gata-sandehaḥ
kariṣye vacanam tava

arjunaḥ uvāca— Arjuna a spus; *naṣṭaḥ*— risipită; *mohaḥ*— iluzia; *smṛtiḥ*— memoria; *labdhā*— recăștigată; *tvat-prasādāt*— prin îndurarea Ta; *mayā*— de către mine; *acyuta*— o, infailibilule Kṛṣṇa; *sthitaḥ*— situat; *asmi*— sunt; *gata*— înlăturată; *sandehaḥ*— toate îndoielile; *kariṣye*— voi îndeplini; *vacanam*— porunca; *tava*— Ta.

Arjuna a spus: Dragul meu Kṛṣṇa, o, Tu cel infailibil, acum iluzia mea s-a risipit. Prin mila Ta, mi-am recăpătat memoria. Acum sunt ferm, eliberat de îndoială și gata să acționez potrivit îndrumărilor Tale.

COMENTARIU

Poziția constitutivă a entității vii, reprezentată de Arjuna, este aceea de a acționa potrivit ordinului Domnului Suprem. Ea este destinată autodisciplinării. Śrī Caitanya Mahāprabhu spune că poziția reală a entității vii este aceea de etern slujitor al Domnului Suprem. Uitănd acest principiu, entitatea vie ajunge să fie condiționată de natura materială, dar prin slujirea Domnului Suprem ea ajunge slujitorul eliberat al lui Dumnezeu. Poziția constitutivă a entității vii este aceea de slujitor; ea trebuie să slujească fie pe *māyā* iluzorie, fie pe Domnul Suprem. Dacă Îl slujește pe Domnul Suprem, se află în starea sa normală, dar dacă preferă să slujească energia externă iluzorie, atunci va fi cu siguranță încătușată. Fiind în iluzie, entitatea vie slujește în lumea materială. Deși este captivată de pofta trupească și de dorințele sale, totuși ea se consideră a fi stăpânul lumii. Aceasta se numește iluzie. Când ceva este eliberat, iluzia sa se sfârșește și el se predă de bună voie Supremului, pentru a acționa potrivit dorințelor Lui. Ultima iluzie, ultima capcană întinsă de *māyā* entității vii este ideea că ea e Dumnezeu. Entitatea vie crede că nu mai este un suflet condiționat, ci Dumnezeu. Este atât de lipsită de inteligență, încât nici nu se gândește că, dacă ar fi Dumnezeu, cum ar fi putut să fie supusă îndoielii? Ea nu-și pune această problemă. Deci aceasta este ultima capcană a iluziei. În realitate, a te elibera de energia iluzorie înseamnă a-L înțelege pe Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității și a accepta să acționezi conform ordinului Său.

Cuvântul *moha* e foarte important în acest verset. *Moha* se referă la ceea ce se opune cunoașterii. De fapt, cunoașterea reală este înțelegerea faptului că orice ființă este eternul slujitor al Domnului, dar, în loc să se socotească astfel, entitatea vie crede că nu este slujitor, ci stăpân al acestei lumi materiale, căci dorește să domnească asupra naturii materiale. Aceasta este iluzie. Această iluzie poate fi depășită prin îndurarea Domnului sau prin îndurarea unui devot pur. Când iluzia s-a sfârșit, o persoană acceptă să acționeze în conștiința de Kṛṣṇa.

Conștiința de Kṛṣṇa înseamnă să acționezi potrivit poruncii lui Kṛṣṇa. Un suflet condiționat, iluzionat de energia externă a materiei, nu știe că Domnul Suprem este stăpânul plin de cunoaștere și proprietarul tuturor lucrurilor. El poate dărui devoților Săi tot ceea ce dorește; El este prietenul fiecăruia și are

o înclinație specială către devoții Săi. El este Cel ce controlează natura materială și toate entitățile vii. Tot El controlează timpul nepuizabil și este plin de toate opulențele și toate puterile. Suprema Personalitate a Divinității se poate dărui pe Sine Însuși devotului. Cel ce nu Îl cunoaște, se află sub vraja iluziei; el nu ajunge devot, ci slujitor lui *māyā*. Însă Arjuna, după ce a ascultat *Bhagavad-gītā* de la Suprema Personalitate a Divinității, a fost eliberat de iluzie. El a putut să înțeleagă că Kṛṣṇa nu era doar prietenul său, ci Suprema Personalitate a Divinității. El L-a înțeles pe Kṛṣṇa în mod efectiv. Deci a studia *Bhagavad-gītā* înseamnă a-L înțelege efectiv pe Kṛṣṇa. Cel ce ajunge la cunoașterea deplină, se predă în mod firesc lui Kṛṣṇa. Când Arjuna înțelege faptul că Kṛṣṇa plănuise să reducă creșterea inutilă a populației, el este de acord să lupte, așa cum dorise Kṛṣṇa. El își ia din nou armele—arcul și săgețile—pentru a lupta conform ordinului Supremei Personalități a Divinității.

TEXTUL 74

सञ्जय उवाच

इत्यहं वासुदेवस्य पार्थस्य च महात्मनः ।
संवादमिममश्रौषमद्भुतं रोमहर्षणम् ॥७४॥

sañjaya uvāca

ity ahaṁ vāsudevasya

pārthasya ca mahātmanah

sañvādam imam aśrauṣam

adbhutaṁ roma-harṣaṇam

sañjayaḥ uvāca—Sañjaya a spus; *iti*—astfel; *ahaṁ*—eu; *vāsudevasya*—a lui Kṛṣṇa; *pārthasya*—și Arjuna; *ca*—de asemenea; *mahā-ātmanah*—marile suflete; *sañvādam*—convorbirea; *imam*—aceasta; *aśrauṣam*—am ascultat; *adbhutam*—minunată; *roma-harṣaṇam*—făcând să se ridice părul.

Sañjaya a spus: Astfel eu am auzit conversația dintre două mari suflete, Kṛṣṇa și Arjuna. Și atât de uluitor este acest mesaj, încât mi se ridică părul.

COMENTARIU

La începutul *Bhagavad-gītei*, Dhṛtarāṣṭra îl întreabă pe secretarul său Sañjaya: „Ce s-a întâmplat pe câmpul de bătălie de la Kurukṣetra?” Întreaga *Bhagavad-*

gītā i-a fost revelată lui Sañjaya, în inima sa, prin grația lui Vyāsa, maestrul său spiritual. Astfel el a explicat ceea ce se petrecea pe câmpul de luptă. Conversația era uluitoare, pentru că o astfel de convorbire importantă între două suflete mărețe nu a mai avut loc niciodată înainte și nu va mai avea loc vreodată. Ea era uluitoare pentru că Suprema Personalitate a Divinității vorbea despre Sine Însuși și despre energiile Sale unei entități vii, lui Arjuna, un mare devot al Domnului. Dacă am păși pe urmele lui Arjuna pentru a-L înțelege pe Kṛṣṇa, viața noastră ar fi fericită și împlinită. Sañjaya a realizat acest lucru și, pe măsură ce începea să înțeleagă, relata această convorbire lui Dhṛtarāṣṭra. Se poate deci trage concluzia că oriunde se află Kṛṣṇa și Arjuna, acolo este și victoria.

TEXTUL 75

व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्गुह्यमहं परम् ।
योगं योगेश्वरात्कृष्णात्साक्षात्कथयतः स्वयम् ॥७५॥

vyāsa-prasādāc chrutavān
etat guhyam aham param
yogaṁ yogeśvarāt kṛṣṇāt
sākṣāt kathayataḥ svayam

vyāsa-prasādāt—prin mila lui Vyāsadeva; *śrutavān*—am auzit; *etat*—această; *guhyam*—confidențială; *aham*—eu; *param*—suprema; *yogaṁ*—mistică; *yoga-īśvarāt*—de la stăpânul oricărei mistici; *kṛṣṇāt*—de la Kṛṣṇa; *sākṣāt*—direct; *kathayataḥ*—vorbind; *svayam*—personal.

Prin mila lui Vyāsa, am auzit cea mai confidențială discuție direct de la Kṛṣṇa, stăpânul tuturor felurilor de misticism, vorbindu-i personal lui Arjuna.

COMENTARIU

Vyāsa era maestrul spiritual al lui Sañjaya, iar Sañjaya admite faptul că doar prin îndurarea lui Vyāsa a putut să înțeleagă pe Suprema Personalitate a Divinității. Aceasta înseamnă că nu trebuie să încercăm să-L înțelegem direct pe Kṛṣṇa, ci prin intermediul maestrului spiritual. Maestrul spiritual este un mediu transparent, deși este adevărat că prin aceasta experiența nu este

cu nimic mai puțin directă. Acesta este misterul succesiunii disciplice. Când maestrul spiritual este unul autentic, o persoană poate asculta *Bhagavad-gītā* direct, așa cum a auzit-o Arjuna. Există mulți mistici și yoghini în întreaga lume, dar Kṛṣṇa este stăpânul peste toate sistemele yoga. Instrucțiunea lui Kṛṣṇa este afirmată explicit în *Bhagavad-gītā*—să te predai lui Kṛṣṇa. Cel ce face astfel este cel mai mare dintre yoghini. Acest lucru e confirmat în ultimul verset din capitolul șase. *Yoginām api sarveṣām*.

Nārada este discipolul direct al lui Kṛṣṇa și maestrul spiritual al lui Vyāsa. De aceea Vyāsa este la fel de autorizat precum Arjuna, căci face parte din succesiunea disciplică, iar Sañjaya este discipolul direct al lui Vyāsa. Deci, grație lui Vyāsa, simțurile lui Sañjaya au fost purificate și a putut să-L vadă și să-L audă direct pe Kṛṣṇa. Cel ce Îl ascultă direct pe Kṛṣṇa, poate înțelege această cunoaștere confidențială. Cel ce nu recurge la succesiunea disciplică, nu-L poate asculta pe Kṛṣṇa; de aceea, cunoașterea sa rămâne mereu imperfectă, cel puțin în ce privește înțelegerea *Bhagavad-gītei*. În *Bhagavad-gītā* sunt explicate toate sistemele yoga — *karma-yoga*, *jñāna-yoga* și *bhakti-yoga*. Kṛṣṇa este stăpânul tuturor sistemelor mistice. Trebuie însă să se înțeleagă că, așa cum Arjuna a fost suficient de norocos pentru a-L înțelege pe Kṛṣṇa în mod direct, la fel și Sañjaya, grație lui Vyāsa, a fost și el în stare să-L asculte pe Kṛṣṇa în mod direct. De fapt nu e nici o deosebire între a-L asculta direct pe Kṛṣṇa și a asculta direct de la Kṛṣṇa prin intermediul unui maestru spiritual autorizat, cum este Vyāsa. Maestrul spiritual este și reprezentantul lui Vyāsa-deva. De aceea, potrivit sistemului vedic, la ziua de naștere a maestrului spiritual discipolii îndeplinesc ceremonia numită Vyāsa-pūja.

TEXTUL 76

राजन् संस्मृत्य संस्मृत्य संवादमिममद्भुतम् ।
केशवार्जुनयोः पुण्यं हृष्यामि च मुहुर्मुहुः ॥७६॥

*rājan saṁsmṛtya saṁsmṛtya
saṁvādam imam adbhutam
keśavārjunayoḥ puṇyam
hṛṣyāmi ca muhur muhuḥ*

rājan—o, rege; *saṁsmṛtya*—reamintindu-mi; *saṁsmṛtya*—reamintindu-mi; *saṁvādam*—mesajul; *imam*—acesta; *adbhutam*—minunat; *keśava*—al

Domnului Kṛṣṇa; *arjunayoh*—și Arjuna; *punyam*—pios; *hr̥ṣyāmi*—mă bucur; *ca*—și; *muhuh muhuh*—în mod repetat.

O, rege, reamintindu-mi mereu și mereu de această uimitoare și sacră discuție dintre Kṛṣṇa și Arjuna, eu simt o mare plăcere și mă înfior în fiecare clipă.

COMENTARIU

Înțelegerea *Bhagavad-gītei* este atât de transcendentă, încât oricine se familiarizează cu subiectele discutate de Arjuna și de Kṛṣṇa devine virtuos și nu mai poate să le uite. Acesta este nivelul transcendent al vieții spirituale. Cu alte cuvinte, cel ce aude *Gītā* din sursa corectă, direct de la Kṛṣṇa, atinge deplina conștiință de Kṛṣṇa. Rezultatul conștiinței de Kṛṣṇa este acela că o persoană devine din ce în ce mai iluminată și își trăiește viața fremătând de bucurie, nu numai un timp, ci clipă de clipă.

TEXTUL 77

तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यद्भुतं हरेः ।
विस्मयो मे महान् राजन् हृष्यामि च पुनः पुनः ॥७७॥

tac ca saṁsmṛtya saṁsmṛtya
rūpam aty-adbhutam hareḥ
vismayo me mahān rājan
hr̥ṣyāmi ca punaḥ punaḥ

tat—acea; *ca*—de asemenea; *saṁsmṛtya*—amintindu-mi; *saṁsmṛtya*—amintindu-mi; *rūpam*—formă; *ati*—foarte; *adbhutam*—minunată; *hareḥ*—a Domnului Kṛṣṇa; *vismayaḥ*—uluiirea; *me*—mea; *mahān*—mare; *rājan*—o, rege; *hr̥ṣyāmi*—mă bucur; *ca*—și; *punaḥ punaḥ*—mereu și mereu.

O, rege, amintindu-mi de minunata formă a Domnului Kṛṣṇa, sunt copleșit de uimire din ce în ce mai mult și mă bucur din nou și din nou.

COMENTARIU

Se pare că și Sañjaya, grație lui Vyāsa, a putut să vadă forma universală pe care Kṛṣṇa i-a arătat-o lui Arjuna. Desigur, se spune că Domnul Kṛṣṇa nu a

mai arătat niciodată cuiva această formă. Ea a fost arătată doar lui Arjuna, totuși unii mari devoți au putut și ei să vadă forma universală a lui Kṛṣṇa atunci când aceasta a fost înfățișată lui Arjuna, iar Vyāsa a fost unul dintre aceștia. El este unul din marii devoți ai Domnului și este considerat o încarnare foarte puternică a lui Kṛṣṇa. Vyāsa a dezvăluit această viziune discipolului său Sañjaya, care și-a amintit minunata formă a lui Kṛṣṇa înfățișată lui Arjuna, bucurându-se mereu și mereu.

TEXTUL 78

यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।
तत्र श्रीविजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम ॥७८॥

yatra yogeśvaraḥ kṛṣṇo
yatra pārtho dhanur-dharaḥ
tatra śrīr vijayo bhūtir
dhruvā nītir matir mama

yatra—unde; *yoga-īśvaraḥ*—maestrul misticii; *kṛṣṇaḥ*—Domnul Kṛṣṇa; *yatra*—unde; *pārthaḥ*—fiul lui Pṛthā; *dhanuḥ-dharaḥ*—purtător al arcului cu săgeți; *tatra*—acolo; *śrīḥ*—opulența; *vijayaḥ*—victoria; *bhūtiḥ*—puterea extraordinară; *dhruvā*—sigur; *nītiḥ*—moralitatea; *matir mama*—părea mea.

Oriunde se află Kṛṣṇa, stăpânul tuturor misticilor și oriunde se află Arjuna, arcașul suprem, acolo va fi cu siguranță opulența, victoria, puterea extraordinară și moralitatea. Aceasta este opinia mea.

COMENTARIU

Bhagavad-gītā a început cu întrebarea lui Dhṛtarāṣṭra. El nădăjduia în victoria fiilor săi, ajutați de mari luptători precum Bhīṣma, Droṇa și Karṇa. El spera că victoria va fi de partea sa. Dar, după ce a descris scena de pe câmpul de luptă, Sañjaya i-a spus regelui: „Tu te gândești la victorie, dar părerea mea este că unde se află Kṛṣṇa și Arjuna, acolo se află și norocul.“ El confirmă în mod direct faptul că Dhṛtarāṣṭra nu se putea aștepta ca victoria să fie de partea lui. Victoria era sigură pentru cei aflați de partea lui Arjuna, căci Kṛṣṇa era acolo. Acceptarea de către Kṛṣṇa a rolului de vizitiu al lui Arjuna reprezintă

înfățișarea unei alte opulențe. Kṛṣṇa este plin de toate opulențele, iar renunțarea este una din ele. Există multe alte exemple de astfel de renunțare, căci Kṛṣṇa este maestrul renunțării.

De fapt, lupta se dădea între Duryodhana și Yudhișthira. Arjuna lupta pentru a-l sprijini pe fratele său mai mare, Yudhișthira. Deoarece Kṛṣṇa și Arjuna erau de partea lui Yudhișthira, victoria lui era asigurată. Bătălia trebuia să decidă cine va governa lumea, iar Sañjaya a prezis că puterea va trece în mâna lui Yudhișthira. Tot aici se prevestește că Yudhișthira, după câștigarea bătăliei, va prospera din ce în ce mai mult, deoarece nu numai că era drept și pios, ci avea și o moralitate exemplară. El nu a spus nici o minciună în toată viața lui.

Există mulți oameni mai puțin inteligenți care iau *Bhagavad-gītā* drept o discuție pe anumite teme ce are loc între doi prieteni aflați pe câmpul de luptă. Dar o asemenea carte nu ar putea să fie scriptură. Unii pot să protesteze împotriva faptului că Kṛṣṇa îl incită pe Arjuna să lupte, ceea ce este imoral, dar adevărul asupra acestei situații este stabilit aici în mod clar: *Bhagavad-gītā* este învățătura supremă în materie de moralitate. Principiul suprem al moralității este expus în capitolul al nouălea, strofa 34: *man-manā bhava mad-bhaktaḥ*. O persoană trebuie să devină devotul lui Kṛṣṇa, iar esența oricărei religii este predarea către Kṛṣṇa (*sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇam vraja*). Învățăturile din *Bhagavad-gītā* constituie procesul suprem al religiei și moralei. Orice alte procese pot fi purificatoare și pot conduce la acest proces, dar ultima instrucțiune din *Gītā* este cuvântul ultim în materie de morală și religie: predarea către Kṛṣṇa. Acesta e verdictul capitolului al optsprezecelea.

Din *Bhagavad-gītā* putem înțelege că realizarea de sine prin speculație filozofică și prin meditație este doar o metodă, dar deplina supunere și predare lui Kṛṣṇa este cea mai înaltă perfecțiune. Aceasta e esența învățăturilor din *Bhagavad-gītā*. Călea principiilor reglatoare, în conformitate cu ordinele vieții sociale și cu diversele practici religioase, poate constitui o cale confidențială de cunoaștere. Dar deși ritualurile religiei sunt confidențiale, meditația și cultivarea cunoașterii sunt încă și mai confidențiale. Iar predarea către Kṛṣṇa în slujirea cu devotament, în deplina conștiință de Kṛṣṇa, este cea mai confidențială dintre învățături. Aceasta este esența capitolului al optsprezecelea.

O altă trăsătură a *Bhagavad-gītei* este aceea că adevărul ultim este Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității. Adevărul Absolut se realizează în trei aspecte—impersonalul Brahman, Paramātmā localizat și în final Suprema Personalitate a Divinității, Kṛṣṇa. Cunoașterea desăvârșită a Adevărului Absolut înseamnă cunoașterea desăvârșită a lui Kṛṣṇa. Dacă cineva Îl înțelege pe

Kṛṣṇa, atunci toate celelalte ramuri ale cunoașterii sunt părți integrante din această înțelegere. Kṛṣṇa este transcendent, deoarece El este permanent situat în puterea Sa internă care e veșnică. Entitățile vii sunt manifestate de energia Sa și se împart în două categorii, cele etern condiționate și cele etern eliberate. Aceste entități vii sunt nenumărate și sunt considerate părți esențiale ale lui Kṛṣṇa. Energia materială se manifestă în douăzeci și patru de categorii. Creația este efectuată de către timpul etern, fiind creată și dizolvată de energia externă. Această manifestare a lumii cosmice devine vizibilă sau invizibilă în mod repetat.

În *Bhagavad-gītā* s-au discutat cinci subiecte principale: Suprema Personalitate a Divinității, natura materială, entitățile vii, timpul etern și diferitele feluri de activități. Totul depinde de Kṛṣṇa, Suprema Personalitate a Divinității. Toate concepțiile asupra Adevărului Absolut—impersonalul Brahman, Paramātmā localizat și orice altă concepție spirituală—sunt incluse în categoria înțelegerii Supremei Personalități a Divinității. Deși aparent Suprema Personalitate a Divinității, entitatea vie, natura materială și timpul par să fie diferite, totuși nimic nu este diferit de Cel Suprem. Însă Supremul este întotdeauna diferit de orice altceva. Filozofia lui Śrī Caitanya este aceea a „unității și diferenței de neconceput“. Acest sistem filozofic constituie cunoașterea perfectă a Adevărului Absolut.

Entitatea vie în poziția sa originară este spirit pur. Ea este întocmai unei particule atomice a Spiritului Suprem. Astfel, Domnul Kṛṣṇa poate fi comparat cu soarele, iar entitățile vii cu razele soarelui. Deoarece entitățile vii formează energia marginală a lui Kṛṣṇa, ele au tendința de a fi în contact fie cu energia materială, fie cu energia spirituală. Cu alte cuvinte, entitatea vie este situată între cele două energii ale Domnului, iar pentru că aparține energiei superioare a lui Dumnezeu, ea are o oarecare independență. Prin folosirea corectă a acestei independențe, ea ajunge sub îndrumarea directă a lui Kṛṣṇa. Astfel ea își atinge condiția normală în potența care dă plăcere.

Astfel se încheie comentariul lui Bhaktivedanta la capitolul al optzezecelea din Śrīmad Bhagavad-gītā, tratând despre „Concluzia sa—Perfecțiunea renunțării“.

Apendice

Despre autor

Grația Sa Divină A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda a apărut în această lume în 1896, în Calcutta, India. Cu maestrul său spiritual, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī, s-a întâlnit pentru prima dată la Calcutta, în 1922. Lui Bhaktisiddhānta Sarasvatī, eminent învățat în domeniul religiei și întemeietor a șaizeci și patru de Gauḍīya Maṭha (instituții vedice), i-a plăcut tânărul inteligent și l-a convins să-și consacre viața răspândirii cunoștințelor vedice. Śrīla Prabhupāda îi devine elev și, unsprezece ani mai târziu, discipol oficial inițiat.

La prima lor întâlnire, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura i-a propus lui Śrīla Prabhupāda să răspândească știința vedică prin intermediul limbii engleze. În anii ce au urmat, Śrīla Prabhupāda a scris un comentariu la *Bhagavad-gītā*, a susținut activitatea instituțiilor Gauḍīya Maṭha și în 1944 a început să editeze în limba engleză revista bilunară *Back to Godhead*. De unul singur, Śrīla Prabhupāda a scris articolele, a bătut la mașină manuscrisul, a făcut corecturile în șpalt și a distribuit el însuși exemplarele. Revista este continuată în prezent de discipolii săi.

În 1950, la vârsta de 54 de ani, Śrīla Prabhupāda a renunțat la viața familială, adoptând modul de viață retras *vānaprastha*, pentru a se consacra studiului și scrisului. Śrīla Prabhupāda s-a stabilit în locul sfânt Vṛndāvana (India), în templul istoric Rādhā-Dāmodara, unde a trăit în condiții modeste și s-a dedicat pe parcursul câtorva ani aprofundării cunoștințelor și activității scriitoricești. În 1959 el a acceptat modul de viață în renunțare (*sannyāsa*). În Rādhā-Dāmodara, Śrīla Prabhupāda a început munca la capodopera sa: traducerea (cu comentarii) în mai multe volume, a optsprezece mii de versete ce constituie *Śrīmad-Bhāgavatam* (*Bhāgavata Purāṇa*). Tot aici el a scris și *Călătorie ușoară spre alte planete*.

În septembrie 1965, după ce a publicat trei volume din *Bhāgavatam*, Śrīla Prabhupāda a plecat în SUA pentru a îndeplini misiunea primită de la maestrul său spiritual. În anii următori, Grația Sa Divină a scris mai mult de cincizeci de volume de traduceri comentate în mod autorizat și studii sumare ale operelor clasice filozofice și religioase ale Indiei.

Când a ajuns pe un vas comercial la New York, Śrīla Prabhupāda era practic lipsit de orice mijloace de subzistență. Numai după un an, în care a trecut

prin mari greutate, a reușit să întemeieze Societatea Internațională a Conștiinței de Kṛșṇa (ISKCON), în iulie 1966. În momentul când, la 14 noiembrie 1977, el a părăsit această lume, Societatea condusă de el crescuse într-o confederație mondială, având în componența ei mai mult de o sută de *āśrame*, școli, temple, instituții și comunități agricole.

În 1972, Grația Sa Divină a introdus în Apus sistemul vedic de învățământ primar și mediu, fondând în Dallas *gurukula*. De atunci, discipolii săi au organizat școli pentru copii pe cuprinsul Statelor Unite și în toată lumea.

Śrīla Prabhupāda a fost, de asemenea, inițiatorul construirii câtorva mari centre internaționale culturale în India. În Śrīdhāma Māyāpur (Bengalul de Vest) devoții construiesc un oraș spiritual ce are în centru un templu de mari dimensiuni; realizarea acestui ambițios proiect se va extinde pe durata a multor ani de aci înainte. În Vṛndāvana (India), se află un impunător templu Kṛșṇa-Balarāma și un hotel internațional, o școală *gurukula* și Centrul Memorial și Muzeul Śrīla Prabhupāda. Mari centre de cultură și temple ale ISKCON se găsesc în Mumbai, New Delhi, Ahmedabad, Siliguri și Ujjain. Alte centre sunt în proiect în multe locații de pe subcontinentul indian.

Însă cea mai importantă contribuție a lui Śrīla Prabhupāda sunt cărțile lui, apreciate de savanți pentru autenticitatea, profunzimea și claritatea lor, care servesc drept material didactic în numeroase facultăți. Lucrările lui sunt traduse în mai mult de cincizeci de limbi ale lumii. Editura Bhaktivedanta Book Trust, fondată în 1972 pentru a publica operele Grației Sale Divine, este cea mai mare editură din lume care scoate la lumină lucrări din domeniul filozofiei și religiei indiene.

Timp de doisprezece ani, deși la o vârstă înaintată, Śrīla Prabhupāda a înconjurat globul pământesc de paisprezece ori, ținând lecții pe cele șase continente. Chiar dacă aceste călătorii îi răpeau foarte mult timp, Śrīla Prabhupāda continua să scrie mult, fiind foarte prolific. Scrierile lui constituie o veritabilă enciclopedie a filozofiei, religiei, literaturii și culturii vedice.

Bibliografie

Comentariile *Bhagavad-gītei* sunt confirmate de scrieri vedice autorizate. Dintre acestea, au fost citate următoarele lucrări autentice:

<i>Amṛta-bindu Upaniṣad</i>	<i>Muṇḍaka Upaniṣad</i>
<i>Atharva Veda</i>	<i>Nārada-pañcarātra</i>
<i>Bhakti-rasāmṛta-sindhu</i>	<i>Nārāyaṇa Upaniṣad</i>
<i>Brahma-saṁhitā</i>	<i>Nārāyaṇīya</i>
<i>Brahma-sūtra</i>	<i>Nirukti (dicționar)</i>
<i>Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣad</i>	<i>Nṛsiṁha Purāṇa</i>
<i>Bṛhad-viṣṇu-smṛti</i>	<i>Padma Purāṇa</i>
<i>Bṛhan-nāradya Purāṇa</i>	<i>Parāśara-smṛti</i>
<i>Caitanya-caritāmṛta</i>	<i>Praśna Upaniṣad</i>
<i>Chāndogya Upaniṣad</i>	<i>Puruṣa-bodhini Upaniṣad</i>
<i>Gītā-māhātmya</i>	<i>Ṛg Veda</i>
<i>Gopāla-tāpani Upaniṣad</i>	<i>Sātvata-tantra</i>
<i>Hari-bhakti-vilāsa</i>	<i>Śrīmad-Bhāgavatam</i>
<i>Īsopaniṣad</i>	<i>Stotra-ratna</i>
<i>Kaṭha Upaniṣad</i>	<i>Subala Upaniṣad</i>
<i>Kauṣītaki Upaniṣad</i>	<i>Śvetāśvatara Upaniṣad</i>
<i>Kurma Purāṇa</i>	<i>Taittirīya Upaniṣad</i>
<i>Mādhyandināyana-śruti</i>	<i>Upadeśāmṛta</i>
<i>Mahābhārata</i>	<i>Varāha Purāṇa</i>
<i>Mahā Upaniṣad</i>	<i>Vedānta-sūtra</i>
<i>Māṇḍūkya Upaniṣad</i>	<i>Viṣṇu Purāṇa</i>
<i>Mokṣa-dharma</i>	<i>Yoga-sūtra</i>

În această carte s-au folosit următoarele abrevieri:

Bhagavad-gītā = Bg.

Śrīmad-Bhāgavatam = Bhāg.

Glosar

A

- Ācārya** — cel care-i învață pe alții prin propriul exemplu; maestru spiritual.
- Acintya-bhedābheda-tattva** — doctrina Domnului Caitanya cu privire la „identitatea și diferența de neconceput” a lui Dumnezeu și a energiilor Lui.
- Agni** — semizeul focului.
- Agnihotra-yajña** — ceremonia sacrificiului focului săvârșită în ritualurile vedice.
- Ahankāra** — falsul ego, prin care sufletul se identifică greșit cu corpul material.
- Ahimsā** — nonviolență.
- Akarma** — non-acțiune; activitate devoțională care nu dă reacție *karmică*.
- Ānanda** — beatitudine spirituală.
- Aparā-prakṛti** — inferior, energia materială a Domnului (materia).
- Arcana** — ritualul de închinare la forma *arcā-vigraha*.
- Arcā-vigraha** — forma lui Dumnezeu reprezentată prin elemente materiale, ca pictură sau statuie a lui Kṛṣṇaenerate acasă sau în templu. Fiind prezent în această formă, Domnul, personal, acceptă de la devoții Săi să fie venerat.
- Āryan** — adept instruit al culturii vedice; persoană al cărei scop este avansarea spirituală.
- Āsrama** — patru niveluri de dezvoltare spirituală conform sistemului social vedic: *brahmacharya* (ucenic), *gṛhastha* (familist), *vānaprastha* (viață în singurătate) și *sannyāsa* (renunțare).
- Aṣṭāṅga-yoga** — „cale cu opt trepte” ce constă din *yama* și *niyama* (practici spirituale), *āsana* (poziții ale corpului), *prāṇāyāma* (controlul asupra respirației), *pratyāhāra* (controlul asupra simțurilor), *dhāraṇā* (controlul asupra minții), *dhyāna* (meditație) și *samādhi* (contemplarea profundă a lui Viṣṇu, în interiorul inimii).
- Asura** — persoană care se opune slujirii Domnului.
- Ātmā** — sinele. *Ātmā* se poate referi și la trup, minte, intelect sau Sinele Suprem. De obicei are sens de suflet individual.
- Avatāra** — „cel ce coboară”; o încarnare parțială sau totală a Domnului, împu-ternicită să coboare din tărâmul spiritual pentru îndeplinirea unei anumite misiuni.
- Avidyā** — ignoranță.

B

Bhagavān — Cel care posedă toate opulențele; Domnul Suprem, care este rezervorul totalei frumuseți, puteri, faime, bogății, cunoașteri și renunțări.

Bhakta — devot.

Bhakti — slujire devoțională a Domnului Suprem.

Bhakti-rasāmṛta-sindhu — scriere de texte sanscrite ce conțin îndrumări referitoare la slujirea cu devotament a Domnului întocmită în veacul al 16-lea de Śrīla Rūpa Gosvāmī.

Bhakti-yoga — legătura cu Domnul Suprem prin slujirea cu devotament.

Bharata — vechi împărat în India, strămoșul Pāṇḍavilor.

Bhāva — extaz; etapă a slujirii *bhakti* ce precede nemijlocit dragostea față de Domnul.

Bhīṣma — general nobil respectat ca „străbun” al dinastiei Kuru.

Brahmā — prima ființă creată în univers; dirijat de Domnul Viṣṇu, el a creat toate formele de viață în univers și stăpânește modul pasiunii.

Brahmacārī — student celibatar, conform sistemului vedic social (vezi *Āśrama*).

Brahma-jijñāsā — investigație în cunoașterea spirituală.

Brahmajyoti — strălucirea spirituală emanată de corpul transcendental al Domnului Kṛṣṇa, care luminează lumea spirituală.

Brahmaloka — locașul Domnului Brahma, cea mai importantă planetă din lumea materială.

Brahman — (1) sufletul individual; (2) impersonalul, aspectul atotpătrunzător al Supremului; (3) Personalitatea Supremă a Divinității; (4) *mahā-tattva*, sau substanța totală materială.

Brāhmaṇa — reprezentant al clasei celor mai inteligenți oameni, conform celor patru diviziuni vedice ale societății.

Brahma-saṁhitā — carte veche de rugăciuni înălțate de Domnul Brahmā către Domnul Kṛṣṇa, descoperită de Caitanya Mahāprabhu în India de Sud.

Buddhi-yoga — alt termen pentru *bhakti-yoga* (slujire devoțională a lui Kṛṣṇa), cea mai bună utilizare a intelectului (*buddhi*).

C

Caitanya-caritāmṛta — biografia lui Śrī Caitanya Mahāprabhu scrisă în bengală la sfârșitul veacului al 16-lea de Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja.

Caitanya Mahāprabhu — încarnarea Domnului Kṛṣṇa în Kali-yuga. El a apărut pe pământ la sfârșitul veacului al 15-lea în Navadvīpa, Bengalul de vest și a

propovăduit *yuga-dharma* (realizarea spirituală potrivită pentru timpul dat) — cântarea numelor sfinte ale Domnului.

Caṇḍāla — mîncător de câini; paria.

Candra — zeul lunii (Candraloka).

Cāturmāsya — cele patru luni ale sezonului ploios în India, în timpul cărora devoții lui Vișṇu urmează niște restricții speciale.

D

Deva — semizeu.

Dharma — (1) principii religioase; (2) îndeletnicirea firească eternă a omului (slujirea devoțională a Domnului).

Dhyāna — meditație.

Dvāpara-yuga — vezi *Yuga*.

G

Gandharva — muzicieni și cântăreți celești printre semizei.

Garbhodakaśāyī Vișṇu — vezi *Puruṣa-avatāra*.

Garuḍa — pasăre care îl poartă pe Domnul Vișṇu.

Goloka — Kṛṣṇaloka, locașul etern al Domnului Kṛṣṇa.

Gosvāmī — *svāmī*, persoană care-și poate controla pe deplin simțurile.

Gṛhastha — persoană căsătorită care trăiește conform sistemului vedic social.

Guṇa — cele trei moduri, „tendențe” sau calități ale lumii materiale: bunătate sau virtute, pasiune și ignoranță.

Guru — maestru spiritual.

I

Indra — împărat al tuturor planetelor Raiului și zeu al ploii.

J

Jīva (Jīvātmā) — sufletul individual etern.

Jñāna — cunoaștere transcendentă.

Jñāna-yoga — calea realizării spirituale prin căutări speculativ-filozofice ale adevărului.

Jñānī — persoană care aderă la calea *jñāna-yoga*.

K

Kāla — timp.

Kali-yuga — „epocă a certurilor și ipocriziei”, care a început acum cinci mii de ani și durează în total 432000 de ani. *Vezi Yuga.*

Karma — activitate materială, care atrage după sine reacții.

Karma-yoga — cale prin care omul realizează pe Dumnezeu prin oferirea roadelor muncii sale Domnului.

Karmī — persoană angajată în *karma* (activitate materială); materialist.

Kṛṣṇaloka — locașul Suprem al Domnului Kṛṣṇa.

Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu — *vezi Puruṣa-avatāra.*

Kuru — descendenți ai lui Kuru, în special feciorii lui Dhṛtarāṣṭra care se aflau în opoziție cu Pāṇḍavii.

L

Lilā — „joc” transcendent sau activitate desfășurată de către Domnul Suprem.

Loka — planetă.

M

Mahā-mantra — „marea *mantră*”: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.

Mahātmā — „suflet mare”; persoană eliberată care se află în deplină conștiință de Kṛṣṇa.

Mahat-tattva — energia totală materială.

Mantra — sunet transcendent sau imn vedic.

Manu — semizeu care este tatăl omenirii.

Māyā — iluzie; energia Domnului Suprem care le face pe ființele vii să uite de natura lor spirituală și de Dumnezeu.

Māyāvādi — impersonalist.

Mukti — eliberare de existența materială.

Muni — înțelept.

N

Naișkarma — alt termen pentru *akarma*.

Nārāyaṇa — forma cu patru mâini a Domnului Kṛṣṇa care domină pe planetele Vaikuṅṭha; Domnul Vișṇu.

Nirguṇa — fără calități, proprietăți; referitor la Domnul Suprem, termenul arată că El se află dincolo de calitățile materiale.

Nirvāṇa — eliberare din existența materială.

O

Om (Omkāra) — silaba sacră ce reprezintă Adevărul Absolut.

P

Pāṇḍava — cei cinci fii ai regelui Pāṇḍu: Yudhișṭhira, Bhīma, Arjuna, Nakula și Sahadeva.

Pāṇḍu — fratele lui Dhṛtarāșṭra și tatăl fraților Pāṇḍava.

Paramātmā — Suprasufletul; aspectul localizat al Domnului Suprem; permanentul martor și îndrumător care însoțește fiecare suflet condiționat.

Paramparā — succesiunea de maetri și discipoli.

Prakṛti — energie sau natură.

Prāṇāyāma — control asupra respirației, ca mijloc de avansare în yoga.

Prasādam — mâncare sfințită; mâncare oferită Domnului Kṛṣṇa.

Pratyāhāra — control asupra simțurilor ca mijloc de avansare în yoga.

Prema — dragoste devoțională pură, spontană față de Dumnezeu.

Prthā — Kuntī, soția regelui Pāṇḍu și mama Pāṇḍavilor.

Purāṇe — cele 18 *śāstre* ce fac parte din *Vede*.

Purușa — „cel ce se desfată”; sufletul individual, sau Domnul Suprem.

Purușa-avatāra — prima expansiune a Domnului Vișṇu care creează, menține și distruge universurile materiale. Kāraṇodakașāyī Vișṇu (Mahā-Vișṇu) stă culcat

în oceanul cauzal și expiră nenumărate universuri; Garbhodakaśāyī Viṣṇu intră în fiecare univers și creează diversitatea; Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu (Suprasufletul) intră în inima fiecărei ființe create și în fiecare atom.

R

Rajo-guṇa — modul pasiunii.

Rākṣasas — demon canibal.

Rāma — (1) nume al Domnului Kṛṣṇa ce înseamnă „sursa tuturor plăcerilor”; (2) Domnul Rāmacandra, o încarnare a lui Kṛṣṇa ca rege perfect.

Rūpa Gosvāmī — liderul celor șase Gosvāmī din Vṛndāvana, principalii adepți ai lui Caitanya Mahāprabhu.

S

Sac-cid-ānanda — etern, plin de beatitudine și cunoaștere.

Sādhu — sfânt sau persoană în conștiința de Kṛṣṇa.

Saguna — „cel care posedă proprietăți și calități”; referitor la Domnul Suprem, termenul arată că El are calități spirituale și transcendente.

Samādhi — transă; absorbirea totală în conștiința de Dumnezeu.

Samsāra — ciclul de renașteri în lumea materială.

Sanātana-dharma — religia eternă: slujirea devoțională.

Śāṅkara (Śāṅkarācārya) — marele filozof care a stabilit doctrina de ne-dualitate (*advaita*), accentuând natura impersonală a Domnului și identitatea tuturor sufletelor cu Brahman.

Sāṅkhya — (1) diferențierea analitică între spirit și materie; (2) calea slujirii devoționale descrisă de Domnul Kapila, fiul lui Devahūti.

Saṅkirtana — glorificarea în comun a Domnului, în special prin cântarea numelui Lui sfânt.

Sannyāsa — modul de viață în renunțare pentru avansarea spirituală.

Sannyāsī — persoană care duce un mod de viață în renunțare.

Śāstra — scriptură vedică sfântă.

Sattva-guṇa — modul bunătății, virtuții.

Satya-yuga — vezi *Yuga*.

Śiva — semizeul care stăpânește modul ignoranței (*tamoguṇa*) și care anihilează cosmosul material.

Smaraṇam — stare în care omul își amintește permanent de Domnul Kṛṣṇa; una din cele nouă forme de bază din *bhakti-yoga*.

Smṛti — scripturi suplimentare la *Vede*, cum sunt *Purāṇele*.

Śravaṇam — a auzi despre Domnul; una din cele nouă forme de bază ale slujirii cu devotament.

Śrīmad-Bhāgavatam — *Purāṇa*, sau istoria scrisă de către Vyāsadeva special pentru a da o înțelegere profundă a Domnului Kṛṣṇa.

Śruti — *Vedele*.

Śūdra — reprezentant al clasei de muncitori, conform celor patru diviziuni vedice după îndeletniciri, ale societății.

Svāmī — persoană care poate să-și controleze pe deplin simțurile; care duce un mod de viață în renunțare.

Svargaloka — planetele materiale ale Raiului, locașurile semizeilor.

Svarūpa — forma originală spirituală sau poziția firească (constituțională) a sufletului.

T

Tamo-guṇa — modul ignoranței.

Tretā-yuga — *Vezi Yuga*.

U

Upaniṣade — cele 108 tratate filozofice care fac parte din *Vede*.

V

Vaikunṭha — planetele eterne din lumea spirituală.

Vaiṣṇav — devot al Domnului Suprem.

Vaiśya — reprezentant al clasei de comercianți și fermieri, conform diviziunii vedice a societății după îndeletniciri.

Vānaprastha — persoană care se retrage de la viața de familie cu scopul de a-și cultiva renunțarea, conform sistemului vedic social.

Varnāśrama-dharma — sistemul vedic social, care divizează societatea în patru clase, conform îndeletnicirilor și nivelului avansării spirituale.

- Vasudeva** — tatăl Domnului Kṛṣṇa.
- Vāsudeva** — Kṛṣṇa, fiul lui Vasudeva.
- Vedānta-sūtra** — tratat filozofic de aforisme succinte care redau esența *Upanișadelor*, scris de Vyāsadeva.
- Vede** — cele patru scripturi originale (*Ṛg, Sāma, Atharva* și *Yajur*).
- Vidyā** — cunoaștere.
- Vikarma** — activitate ce contrazice instrucțiunile din scripturi; acțiuni păcătoase.
- Virāṭ-rūpa** — forma universală a Domnului.
- Viṣṇu** — Personalitatea Domnului.
- Viṣṇu-tattva** — statutul sau categoria Domnului.
- Viśva-rūpa** — forma universală a Domnului Suprem.
- Vṛndāvana** — locașul transcendent al Domnului Kṛṣṇa. Se mai numește și Goloka Vṛndāvana sau Kṛṣṇaloka; ținut din regiunea Mathurā, Uttar Pradesh, India, unde, acum cinci mii de ani, Kṛṣṇa și-a desfășurat petrecerile de copilărie, și care reprezintă manifestarea locașului lui Kṛṣṇa, din lumea spirituală, pe pământ.
- Vyāsadeva** — autorul *Vedelor* și al *Purāṇelor, Mahābhāratei* și *Vedānta-sūtrei*.

Y

- Yajña** — sacrificiu.
- Yamarāja** — semizeul care-i pedepsește pe păcătoși după moarte.
- Yoga** — procesul spiritual de unire a omului cu Supremul.
- Yoga-māyā** — energia spirituală interioară a Domnului.
- Yuga** — „epocă.” Există patru *yuga* care se succed una după alta: Satya-yuga, Tretā-yuga, Dvāpara-yuga și Kali-yuga. Pe măsura înaintării de la Satya-yuga spre Kali-yuga, religia și calitățile religioase merg în declin.

Îndrumător pentru pronunția sanscrită

De-a lungul secolelor, limba sanscrită a fost scrisă într-o multitudine de alfabetete. Tipul de scriere cel mai răspândit în India este cel numit *devanāgarī*, ceea ce în traducere exactă înseamnă „scrisul de urbe al zeilor, *deva*“. Alfabetul *devanāgarī* constă din patruzeci și opt de caractere, incluzând treisprezece vocale și treizeci și cinci de consoane. Vechile gramatici sanscrite au organizat alfabetul după principii lingvistice concise, iar acest aranjament a fost admis de către toți specialiștii apuseni. Sistemul de transliterație utilizat în această carte corespunde unui sistem acceptat de aproape toți specialiștii din ultimii cincizeci de ani și folosit pentru a indica pronunția fiecărui sunet sanscrit.

Vocala scurtă **a** este pronunțată ca în cuvântul **pat**; **ā** lung ca **a** în **mare**; **i** scurt ca **i** în **pin**. **ī** lung este pronunțat ca în cuvântul **lină**, **u** scurt ca în **lup**, iar **ū** lung ca în **rugă**. Vocala **ṛ** e pronunțată ca **ri** în **ring**. Vocala **e** se pronunță ca în cuvântul englez **they**; **ai** ca în **mai**; **o** ca în **ou**; iar **au** ca în cuvântul englez **how**. *Anusvāra* (**m̐**), care este o nazală pură, e pronunțată ca **n** în cuvântul francez **bon**, iar *visarga* (**ḥ**), care e o aspirantă puternică, se pronunță ca sunetul **h** la sfârșit de cuvânt. Astfel **aḥ** se pronunță **aha**, iar **iḥ** ca **ihi**.

Consoanele guturale—**k**, **kh**, **g**, **gh** și **ṅ**—se pronunță din gât aproape în același fel ca în engleză. **K** se pronunță ca în **cântec**, **kh** ca în **Eckhart**, **g** ca în **greu**, **gh** ca în **larg hotar** și **ṅ** ca în **lingvistic**. Consoanele palatale—**c**, **ch**, **j**, **jh** și **ñ**—sunt pronunțate din cerul gurii cu mijlocul limbii. **C** se pronunță ca în **ceas**, **ch** ca în englezescul **staunch heart**, **j** ca în **ger**, **jh** ca în cuvântul englez **hedgehog**, iar **ñ** ca în cuvântul englez **canyon**. Consoanele cerebrale—**ṭ**, **ṭh**, **ḍ**, **ḍh** și **ṇ**—se pronunță cu vârful limbii împins spre rădăcina dinților și retras consecutiv. **Ṭ** e pronunțat ca în **tub**, **ṭh** ca în engleză **light heart**, **ḍ** ca în **dans**, **ḍh** ca în engleză **red-hot**, iar **ṇ** ca în **nucă**. Consoanele dentale—**t**, **th**, **d**, **dh** și **n**—se pronunță în același fel ca și cerebralele, însă cu partea din față a limbii îndreptată spre dinți. Consoanele labiale—**p**, **ph**, **b**, **bh** și **m**—sunt pronunțate cu buzele. **P** se pronunță ca în **pin**, **ph** ca în cuvântul englez **uphill**, **b** ca în **barcă**, **bh** ca în engleză în **rub hard** iar **m** ca în **mama**. Semi-vocalele—**y**, **r**, **l** și **v**—se pronunță respectiv ca în **yes**, **rugă**, **lumină** și **voce**. Sibilantele—**ś**, **ṣ** și **s**—sunt pronunțate respectiv ca în cuvântul german **sprechen** și în cuvintele **șine** și **soare**. Litera **h** se pronunță ca în cuvântul **hartă**.

Indexul versetelor sanskrite

Acest index cuprinde primul și al treilea rând al fiecărui verset sanscrit din *Bhāgavad-gītā*, aranjate în ordine alfabetică. Prima coloană dă transliterarea sanscrită; a doua, capitolul și textul.

A

<i>abhayaṁ sattva-saiśuddhir</i>	16.1	<i>agnir jyotir ahaḥ śuklaḥ</i>	8.24
<i>abhisandhāya tu phalaṁ</i>	17.12	<i>aham ādir hi devānāṁ</i>	10.2
<i>abhīto brahma-nirvānaṁ</i>	5.26	<i>aham ādiś ca madhyaṁ ca</i>	10.20
<i>abhyāsād ramate yatra</i>	18.36	<i>aham ātmā guḍākeśa</i>	10.20
<i>abhyāsa-yoga-yuktena</i>	8.8	<i>aham evākṣayaḥ kālo</i>	10.33
<i>abhyāsa-yogena tato</i>	12.9	<i>aham hi sarva-yajñānāṁ</i>	9.24
<i>abhyāse 'py asamartho 'si</i>	12.10	<i>aham kratur aham yajñaḥ</i>	9.16
<i>abhyāsenā tu kaunteya</i>	6.35	<i>aham kṛtsnasya jagataḥ</i>	7.6
<i>abhyutthānam adharmasya</i>	4.7	<i>aham sarvasya prabhavo</i>	10.8
<i>ā-brahma-bhuvanāl lokāḥ</i>	8.16	<i>aham tvāṁ sarva-pāpebhyo</i>	18.66
<i>ācaraty ātmanaḥ śreyas</i>	16.22	<i>aham vaiśvānaro bhūtvā</i>	15.14
<i>ācāryaḥ pitarāḥ putrās</i>	1.33	<i>ahārikāra itīyaṁ me</i>	7.4
<i>ācāryam upasāṅgamyā</i>	1.2	<i>ahārikāraṁ balaṁ darpaṁ</i>	18.53
<i>ācāryān mātulan bhṛtṛṇ</i>	1.26	<i>ahārikāraṁ balaṁ darpaṁ</i>	16.18
<i>ācāryopāsanaṁ śaucam</i>	13.8	<i>ahārikāra-vimūḍhātmā</i>	3.27
<i>acchedyo 'yam adāhyo 'yam</i>	2.24	<i>āhārā rājasasyeṣṭā</i>	17.9
<i>adeśa-kāle yad dānam</i>	17.22	<i>āhāras tv api sarvasya</i>	17.7
<i>adharmābhībhavāt kṛṣṇa</i>	1.40	<i>ahimsā samatā tuṣṭis</i>	10.5
<i>adharmān dharmam iti yā</i>	18.32	<i>ahimsā satyam akrodhas</i>	16.2
<i>adhaś ca mūlāny anusantatāni</i>	15.2	<i>aho bata mahat pāpaṁ</i>	1.44
<i>adhaś cordhvaṁ prasṛtās tasya śākhā</i>	15.2	<i>āhus tvāṁ ṛṣayaḥ sarve</i>	10.13
<i>adhibhūtaṁ ca kiṁ proktam</i>	8.1	<i>airāvataṁ gajendrānāṁ</i>	10.27
<i>adhibhūtaṁ kṣaro bhāvaḥ</i>	8.4	<i>ajānatā mahimānaṁ tavedam</i>	11.41
<i>adhiṣṭhānaṁ tathā kartā</i>	18.14	<i>ajñānaṁ cābhijātasya</i>	16.4
<i>adhiṣṭhāya manaś cāyaṁ</i>	15.9	<i>ajñānenāvṛtam jñānaṁ</i>	5.15
<i>adhīyajñaḥ kathaṁ ko 'tra</i>	8.2	<i>ajñāś cāśraddadhānaś ca</i>	4.40
<i>adhīyajño 'ham evātra</i>	8.4	<i>ajo nityaḥ śāsvato 'yaṁ purāṇo</i>	2.20
<i>ādhyātma-jñāna-nityatvaṁ</i>	13.12	<i>ajo 'pi sann avyayātmā</i>	4.6
<i>ādhyātma-vidyā vidyānāṁ</i>	10.32	<i>akarmaṇaś ca boddhavyaṁ</i>	4.17
<i>adhyeṣyate ca ya imān</i>	18.70	<i>ākhyāhi me ko bhavān ugra-rūpo</i>	11.31
<i>ādhyo 'bhijanavān asmi</i>	16.15	<i>akīrtin cāpi bhūtāni</i>	2.34
<i>ādityānāṁ ahaṁ viṣṇur</i>	10.21	<i>akṣaraṁ brahma paramaṁ</i>	8.3
<i>adrṣṭa-pūrvaṁ hrṣito 'smi drṣṭvā</i>	11.45	<i>akṣaraṇām a-kāro 'smi</i>	10.33
<i>adveṣṭā sarva-bhūtānām</i>	12.13	<i>amānitvam adambhūtvam</i>	13.8
<i>ādy-antavantaḥ kaunteya</i>	5.22	<i>amī ca tvāṁ dhṛtarāṣṭrasya putrāḥ</i>	11.26
<i>āgamāpāyino 'nityās</i>	2.14	<i>amī hi tvāṁ sura-saiṅghā viśanti</i>	11.21
<i>āghāyur indriyārāmo</i>	3.16	<i>amṛtaṁ caiva mṛtyuś ca</i>	9.19
		<i>anādi mat-param brahma</i>	13.13
		<i>anādi-madhyanānta-ananta-viryam</i>	11.19
		<i>anādītvān nirguṇatvāt</i>	13.32

<i>ananta deveśa jagan-nivāsa</i>	11.37	<i>asaktir anabhiṣvaigah</i>	13.10
<i>anantaś cāsmi nāgānām</i>	10.29	<i>asakto hy ācaran karma</i>	3.19
<i>anantavijayam rājā</i>	1.16	<i>asammūḍhah sa martyeṣu</i>	10.3
<i>ananta-viryāmīta-vikramas tvarī</i>	11.40	<i>asamśayam mahā-bāho</i>	6.35
<i>ananya-cetāḥ satatam</i>	8.14	<i>asamśayam samagram mām</i>	7.1
<i>ananyāś cintayanto mām</i>	9.22	<i>asaniyatātmanā yogo</i>	6.36
<i>ananyenaiva yogena</i>	12.6	<i>āśā-pāśa-śatair baddhāḥ</i>	16.12
<i>anapekṣaḥ śucir dakṣa</i>	12.16	<i>āśāstra-vihitam ghoram</i>	17.5
<i>anārya-juṣṭam asvargyam</i>	2.2	<i>asat-kṛtam avajñātam</i>	17.22
<i>anāśino 'prameyasya</i>	2.18	<i>asatyam apratiṣṭham te</i>	16.8
<i>anāśritaḥ karma-phalam</i>	6.1	<i>asau mayā hataḥ śatruḥ</i>	16.14
<i>anātmanas tu śatrutve</i>	6.6	<i>āścarya-vac cainam anyah śṛṇoti</i>	2.29
<i>aneka-bāhūdara-vaktra-netram</i>	11.16	<i>āścarya-vat paśyati kaścid enam</i>	2.29
<i>aneka-citta-vibhrāntā</i>	16.16	<i>asito devalo vyāsaḥ</i>	10.13
<i>aneka-divyābharaṇam</i>	11.10	<i>asmākam tu viśiṣṭā ye</i>	1.7
<i>aneka-janma-saṁsiddhas</i>	6.45	<i>āśocyaṁ anvaśocas tvarīm</i>	2.11
<i>aneka-vaktra-nayanam</i>	11.10	<i>āsraddadhānāḥ puruṣā</i>	9.3
<i>anena prasaviṣyadhvam</i>	3.10	<i>āsraddhayaḥ hutam dattam</i>	17.28
<i>anicchann api vārṣṇeya</i>	3.36	<i>āsthitaḥ sa hi yuktātmā</i>	7.18
<i>aniketaḥ sthira-matir</i>	12.19	<i>āsurīm yonim āpannā</i>	16.20
<i>aniṣṭam iṣṭam miśram ca</i>	18.12	<i>āśvāsyaṁ āsa ca bhūtam enam</i>	11.50
<i>anityam asukham lokam</i>	9.33	<i>āśvatthaḥ sarva-vṛkṣāṇām</i>	10.26
<i>annād bhavanti bhūtāni</i>	3.14	<i>āśvattham enam su-virūḍha-mūlam</i>	15.3
<i>anta-kāle ca mām eva</i>	8.5	<i>āśvathāmā vikarmaś ca</i>	1.8
<i>antavanta ime dehā</i>	2.18	<i>atattvārtha-vad alpaṁ ca</i>	18.22
<i>antavat tu phalam teṣām</i>	7.23	<i>atha cainam nitya-jātam</i>	2.26
<i>anubandham kṣayam hiṁsām</i>	18.25	<i>atha cet tvam ahaṅkāraṁ</i>	18.58
<i>anudvega-karam vākyam</i>	17.15	<i>atha cet tvam imam dharmyam</i>	2.33
<i>anye ca bahavaḥ sūrā</i>	1.9	<i>atha cittam samādhātum</i>	12.9
<i>anye sāṅkhyena yogena</i>	13.25	<i>atha kena prayukto 'yam</i>	3.36
<i>anye tv evam ajānantaḥ</i>	13.26	<i>atha vā bahumaitena</i>	10.42
<i>apāne juhvati prāṇam</i>	4.29	<i>atha vā yoginām eva</i>	6.42
<i>aparam bhavato janma</i>	4.4	<i>atha vyavasthitān dṛṣṭvā</i>	1.20
<i>aparaspāra-sambhūtam</i>	16.8	<i>athaitad apy aśakto 'si</i>	12.11
<i>apare niyatāhārāḥ</i>	4.29	<i>ātmaiva hy ātmano bandhur</i>	6.5
<i>apareyam itas tv anyām</i>	7.5	<i>ātmany eva ca santuṣṭas</i>	3.17
<i>aparyāptam tad asmākam</i>	1.10	<i>ātmany evātmanā tuṣṭaḥ</i>	2.55
<i>apaśyad deva-devasya</i>	11.13	<i>ātma-sambhāvitāḥ stabdhā</i>	16.17
<i>aphalākāṅkṣibhir yajño</i>	17.11	<i>ātma-saṁstham manah kṛtvā</i>	6.25
<i>aphalākāṅkṣibhir yuktaih</i>	17.17	<i>ātma-saṁnyama-yogāḅṅnau</i>	4.27
<i>aphala-prepsunā karma</i>	18.23	<i>ātmaupamyena sarvatra</i>	6.32
<i>api ced asi pāpebhyaḥ</i>	4.36	<i>ātmavantaṁ na karmāṇi</i>	4.41
<i>api cet su-durācāro</i>	9.30	<i>ātma-vaśyair vidheyātmā</i>	2.64
<i>api trailokya-rājyasya</i>	1.35	<i>ato 'smi loke vede ca</i>	15.18
<i>aprakāśo 'pravṛttiś ca</i>	14.13	<i>atra sūrā maheṣv-āśā</i>	1.4
<i>aprāpya mām nivartante</i>	9.3	<i>atyeti tat sarvam idaṁ viditvā</i>	8.28
<i>aprāpya yoga-saṁsiddhim</i>	6.37	<i>avācya-vādānś ca bahūn</i>	2.36
<i>apratīṣṭho mahā-bāho</i>	6.38	<i>avajānanti mām mūḍhā</i>	9.11
<i>āpūryamāṇam acala-pratiṣṭham</i>	2.70	<i>avāpya bhūmāv asapatnam ydharīm</i>	2.8
<i>ārto jijñāsur arthārthi</i>	7.16	<i>avibhaktam ca bhūteṣu</i>	13.17
<i>āruruṣor muner yogam</i>	6.3	<i>avibhaktam vibhakteṣu</i>	18.20
<i>asad ity ucyate pārtha</i>	17.28	<i>avināśi tu tad viddhi</i>	2.17
<i>asakta-buddhiḥ sarvatra</i>	18.49	<i>āvṛtam jñānam etena</i>	3.39
<i>asaktam sarva-bhṛc caiva</i>	13.15	<i>avyaktā hi gatir duḥkham</i>	12.5

<i>avyaktād vyaktayaḥ sarvāḥ</i>	8.18
<i>avyaktādini bhūtāni</i>	2.28
<i>avyaktāni vyaktim āpannāni</i>	7.24
<i>avyakta-nidhanāny eva</i>	2.28
<i>avyakto 'kṣara ity uktas</i>	8.21
<i>avyakto 'yam acintyo 'yam</i>	2.25
<i>ayaneṣu ca sarveṣu</i>	1.11
<i>ayathāvat prajānāti</i>	18.31
<i>ayatiḥ śraddhayopeto</i>	6.37
<i>āyudhānām ahaṁ vajraṁ</i>	10.28
<i>āyuh-sattva-balārogya-</i>	17.8
<i>ayuktaḥ kāma-kāreṇa</i>	5.12
<i>ayuktaḥ prakṛtaḥ stabdhaḥ</i>	18.28

B

<i>bahavo jñāna-tapasā</i>	4.10
<i>bahir antaś ca bhūtānām</i>	13.16
<i>bahūdarāni bahu-damīṣṭrā-karāṇi</i>	11.23
<i>bahūnām janmanām ante</i>	7.19
<i>bahūni me vyatītāni</i>	4.5
<i>bahūny adṛṣṭa-pūrvāni</i>	11.6
<i>bahu-śākhā hy anantāś ca</i>	2.41
<i>bāhya-sparśeṣv asaktātmā</i>	5.21
<i>balam balavatām cāhaṁ</i>	7.11
<i>bandham mokṣam ca yā vetti</i>	18.30
<i>bandhur ātmātmanas tasya</i>	6.6
<i>bhājanty ananya-manaso</i>	9.13
<i>bhaktim mayi parām kṛtvā</i>	18.68
<i>bhakto 'si me sakhā ceti</i>	4.3
<i>bhaktiyā mām abhijānāti</i>	18.55
<i>bhaktiyā tv ananyayā śakya</i>	11.54
<i>bhavāmi na cirāt pārtha</i>	12.7
<i>bhavān bhīṣmaś ca karṇaś ca</i>	1.8
<i>bhavanti bhāvā bhūtānām</i>	10.5
<i>bhavanti sampadam daivim</i>	16.3
<i>bhavāpyayau hi bhūtānām</i>	11.2
<i>bhāva-saṁsuddhir ity etat</i>	17.16
<i>bhavaty atyāginām pretya</i>	18.12
<i>bhaviṣyāni ca bhūtāni</i>	7.26
<i>bhavitā na ca me tasmād</i>	18.69
<i>bhayād raṇād uparataṁ</i>	2.35
<i>bhīṣma-droṇa-pramukhataḥ</i>	1.25
<i>bhīṣmam evābhiraksantu</i>	1.11
<i>bhīṣmo droṇaḥ sūta-putras tathāsau</i>	11.26
<i>bhogaiśvarya-prasaktānām</i>	2.44
<i>bhoktāraṁ yajña-tapasām</i>	5.29
<i>bhrāmāyan sarva-bhūtāni</i>	18.61
<i>bhrūvor madhye prāṇam āveśya</i>	8.10
<i>bhūmir āpo 'nalo vāyuh</i>	7.4
<i>bhūñjate te tv aghaṁ pāpā</i>	3.13

<i>bhūta-bhartṛ ca taj jñeyam</i>	13.17
<i>bhūta-bhāvāna bhūteśa</i>	10.15
<i>bhūta-bhāvodbhava-karo</i>	8.3
<i>bhūta-bhṛn na ca bhūta-stho</i>	9.5
<i>bhūta-grāmaḥ sa evāyam</i>	8.19
<i>bhūta-grāmam imam kṛtsnam</i>	9.8
<i>bhūtāni yānti bhūtejyā</i>	9.25
<i>bhūta-prakṛti-mokṣam ca</i>	13.35
<i>bhūya eva mahā-bāho</i>	10.1
<i>bhūyaḥ kathaya tṛptir hi</i>	10.18
<i>bijam mām sarva-bhūtānām</i>	7.10
<i>brahma-bhūtaḥ prasannātmā</i>	18.54
<i>brahmacaryam ahimsā ca</i>	17.14
<i>brahmāgnāv apare yajñam</i>	4.25
<i>brahmaiva tena gantavyam</i>	4.24
<i>brāhmaṇa-kṣatriya-viśām</i>	18.41
<i>brahmāṇam iśam kamalāsana-stham</i>	11.15
<i>brāhmanās tena vedāś ca</i>	17.23
<i>brahmaṇo hi pratiṣṭhāham</i>	14.27
<i>brahmany ādhaya karmāni</i>	5.10
<i>brahmārpaṇam brahma havir</i>	7.42
<i>brahma-sūtra-padaiś caiva</i>	13.5
<i>buddhau śaraṇam anvichcha</i>	2.49
<i>buddher bhedaṁ dhṛteś caiva</i>	18.29
<i>buddhir buddhimatām asmi</i>	7.10
<i>buddhir jñānam asammoḥaḥ</i>	10.4
<i>buddhi-yogam upāśriya</i>	18.57
<i>buddhi-yukto jahātīha</i>	2.50
<i>buddhya viśuddhayaḥ yukto</i>	18.51
<i>buddhya yukto yayā pārtha</i>	2.39

C

<i>cañcalaṁ hi manaḥ kṛṣṇa</i>	6.34
<i>cātur-varnyam mayā sṛṣṭam</i>	4.13
<i>catur-vidhā bhajante mām</i>	7.16
<i>cetasā sarva-karmāni</i>	18.57
<i>chinma-dvaiddhā yatātmānaḥ</i>	5.25
<i>chittvainam saṁśayam yogam</i>	4.42
<i>cintām aparimeyam ca</i>	16.11

D

<i>dadāmi buddhi-yogam tam</i>	10.10
<i>daivam evāpare yajñam</i>	4.25
<i>daivi hy eṣā guṇa-mayī</i>	7.14
<i>daivi sampad vimokṣāya</i>	16.5
<i>daivo vistaraśaḥ prokta</i>	16.6

<i>dambhāhankāra-sariyuktāḥ</i>	17.5
<i>dambho darpo 'bhimānās ca</i>	16.4
<i>darīṣṭrā-karālāni ca te mukhāni</i>	11.25
<i>dāna-kriyās ca vividhāḥ</i>	17.25
<i>dānam damaś ca yajñās ca</i>	16.1
<i>dānam īśvara-bhāvaś ca</i>	18.43
<i>daṇḍo damayatām asmi</i>	10.38
<i>darśayām āsa pārthāya</i>	11.9
<i>dātavyam iti yad dānam</i>	17.20
<i>dayā bhūtesv aloluptvaṁ</i>	16.2
<i>dehī nityam avadhyo 'yaṁ</i>	2.30
<i>dehino 'smin yathā dehe</i>	2.13
<i>deśe kāle ca pātre ca</i>	17.20
<i>devā apy asya rūpaś ca</i>	11.52
<i>deva-dvija-guru-prājña-</i>	17.14
<i>devān bhāvayatānena</i>	3.11
<i>devān deva-yaḥ yānti</i>	7.23
<i>dharma-kṣetre kuru-kṣetre</i>	1.1
<i>dharma-sarīsthāpanārthāya</i>	4.8
<i>dharmāvīruddho bhūteṣu</i>	7.11
<i>dharṁe naṣṭe kulāṁ kṛtsnam</i>	1.39
<i>dharmyād dhi yuddhāc chreyo</i>	2.31
<i>dhārtarāṣṭrā rane hanyus</i>	1.45
<i>dhārtarāṣṭrasya durbuddher</i>	1.23
<i>dhṛṣṭadyumno virāṭas ca</i>	1.17
<i>dhṛṣṭaketuś cakitānaḥ</i>	1.5
<i>dhṛtyā yayā dhārayate</i>	18.33
<i>dhūmenāvriyate vahnir</i>	3.38
<i>dhūmo rātris tathā kṛṣṇaḥ</i>	8.25
<i>dhyānāt karma-phala-tyāgas</i>	12.12
<i>dhyāna-yoga-paro nityaṁ</i>	18.52
<i>dhyānenātmani paśyanti</i>	13.25
<i>dhyāyato viśayān puṁsaḥ</i>	2.62
<i>diśo na jāne na labhe ca śarma</i>	11.25
<i>divi sūrya-sahasrasya</i>	11.12
<i>divyaṁ dadāmi te cakṣuḥ</i>	11.8
<i>divya-mālyāmbara-dharam</i>	11.11
<i>divyate ca parikīṣṭaṁ</i>	17.21
<i>doṣair etaḥ kula-ghnānām</i>	1.42
<i>draṣṭum icchāmi te rūpam</i>	11.3
<i>dravya-yajñās tapo-yajñā</i>	4.28
<i>dronaṁ ca bhīṣmaṁ ca jayadrathaṁ</i>	11.34
<i>drīṣṭvā hi tvāṁ pravayathitāntar</i>	11.24
<i>drīṣṭvā tu pāṇḍavānikam</i>	1.2
<i>drīṣṭvādbhutaṁ rūpam ugraṁ tavedaṁ</i>	11.20
<i>drīṣṭvedaṁ mānuṣaṁ rūpam</i>	11.51
<i>drīṣṭvemaṁ sva-janaṁ kṛṣṇa</i>	1.28
<i>drupado draupadeyās ca</i>	1.18
<i>duḥkham ity eva yat karma</i>	18.8
<i>duḥkheṣv anudviṅna-manāḥ</i>	2.56
<i>dūreṇa hy avaraṁ karma</i>	2.49
<i>dvandvair vimuktāḥ sukha-</i>	15.5
<i>dvau bhūta-sargau loke 'smin</i>	16.6
<i>dvāv imau puruṣau loke</i>	15.16

<i>dyāv ā-prṥthivyor idam</i>	11.20
<i>dyūtaṁ chalayatām asmi</i>	10.36

E

<i>ekāki yata-cittātmā</i>	6.10
<i>ekam apy āsthitaḥ samyag</i>	5.4
<i>ekam sāṅkhyam ca yogam ca</i>	5.5
<i>ekatvena prṥhaktvena</i>	9.15
<i>ekayā yāty anāvṛttim</i>	8.26
<i>eko 'tha vāpy acyuta tat-</i>	11.42
<i>eṣā brāhmī sthitiḥ pārtha</i>	2.72
<i>eṣā te 'bhīhitā sāṅkhye</i>	2.39
<i>eṣa tūddeśataḥ prokto</i>	10.40
<i>etad buddhvā buddhimān syāt</i>	15.20
<i>etad dhi durlabhataram</i>	6.42
<i>etad veditum icchāmi</i>	13.1
<i>etad yo vetti taṁ prāhuḥ</i>	13.2
<i>etad-yonini bhūtāni</i>	7.6
<i>etair vimohayaty eṣa</i>	3.40
<i>etair vimuktaḥ kaunteya</i>	16.22
<i>etaj jñānam iti proktam</i>	13.12
<i>etāṁ drīṣṭim avastābhya</i>	16.9
<i>etāṁ vibhūtiṁ yogam ca</i>	10.7
<i>etan me saṁśayaṁ kṛṣṇa</i>	6.39
<i>etān na hantum icchāmi</i>	1.34
<i>etāny api tu karmāni</i>	18.6
<i>etasyāham na paśyāmi</i>	6.33
<i>etat kṣetraṁ samāsenā</i>	13.7
<i>evaṁ bahu-vidhā yajñā</i>	4.32
<i>evaṁ buddheḥ paraṁ buddhvā</i>	3.43
<i>evam etad yathāttha tvam</i>	11.3
<i>evaṁ jñātvā kṛtaṁ karma</i>	4.15
<i>evaṁ paramparā-prāptam</i>	4.2
<i>evaṁ pravartitaṁ cakraṁ</i>	3.16
<i>evaṁ satata-yuktā ye</i>	12.1
<i>evaṁ trayi-dharmam</i>	9.21
<i>evam ukto hrīṣikešo</i>	1.24
<i>evam uktvā hrīṣikeśaṁ</i>	2.9
<i>evam uktvā tato rājan</i>	11.9
<i>evam uktvārjunaḥ saṅkhye</i>	1.46
<i>evaṁ-rūpaḥ śakya ahaṁ nṛ-loke</i>	11.48

G

<i>gacchanty apunar-āvṛttim</i>	5.17
<i>gām āviśya ca bhūtāni</i>	15.13
<i>gandharvāṅgāṁ citrarathaḥ</i>	10.26

gandharva-yakṣāsura-siddha-saṅghā 11.22
 gāṇḍivam sraṁsate hastāt 1.29
 gata-saigasya muktasya 4.23
 gatāsūn agatāsīmś ca 2.11
 gatir bhartā prabhuh sāksī 9.18
 grhītvaitāni saṁyāti 15.8
 guṇā guṇeṣu vartanta 3.28
 guṇā vartanta ity evaṁ 14.23
 guṇān etān atītya trīn 14.20
 guṇebhyaś ca paraṁ vetti 14.19
 gurūn ahatvā hi mahāmubhāvān 2.5

H

hanta te kathayisyāmi 10.19
 harṣāmarṣa-bhayodvegair 12.15
 harṣa-sokānvitah kartā 18.27
 hato vā prāpsyasi svargam 2.37
 hatvāpi sa imāl lokān 18.17
 hatvārtha-kāmānś tu gurūn ihaiva 2.5
 hetumānena kaunteya 9.10
 hṛṣīkeśam tadā vākyam 1.20

I

icchā dveṣaḥ sukham duḥkham 13.7
 icchā-dveṣa-samutthena 7.27
 idam adya mayā labdham 16.13
 idam astidam api me 16.13
 idam jñānam upāśrītya 14.2
 idam śarīram kaunteya 13.2
 idam te nātapaskāya 18.67
 idam tu te guhyatamaṁ 9.1
 idānim asmi saṁvṛtāḥ 11.51
 ihaika-stham jagat kṛtsnam 11.7
 ihaiva tair jītaḥ sargo 5.19
 ihante kāma-bhogārtham 16.12
 ijyate bhārata-śreṣṭha 17.12
 īkṣate yoga-yuktātmā 6.29
 imam vivasvate yogam 4.1
 indriyānām hi caratām 2.67
 indriyānām manaś cāsmi 10.22
 indriyāni daśaikam ca 13.6
 indriyāni mano buddhir 3.40
 indriyāni parāṇy āhur 3.42
 indriyāni pramāthīni 2.60
 indriyāṇīndriyārthebhyas 2.68
 indriyāṇīndriyārthebhyas 2.58

indriyāṇīndriyārtheṣu 5.9
 indriyārthan vimūdhātmā 3.6
 indriyārtheṣu vairāgyam 13.9
 indriyasvendriyasārthe 3.34
 iṣṭān bhogān hi vo devā 3.12
 iṣṭo 'si me dṛḍham iti 18.64
 iṣubhiḥ pratīyotsyāmi 2.4
 īśvaraḥ sarva-bhūtānām 18.61
 īśvaro 'ham aham bhogī 16.14
 iti guhyatamaṁ śāstram 15.20
 iti kṣetram tathā jñānam 13.19
 iti mān yo 'bhijānāti 4.14
 iti matvā bhujante mān 10.8
 iti te jñānam ākhyātam 18.63
 ity aham vāsudevasya 18.74
 ity arjunam vāsudevas tathoktvā 11.50

J

jaghanya-guna-vṛtti-sthā 14.18
 jahi śatruṁ mahā-bāho 3.43
 janma karma ca me divyam 4.9
 janma-bandha-vinirmuktāḥ 2.51
 janma-mṛtyu-jarā-duḥkhair 14.20
 janma-mṛtyu-jarā-vyādhi- 13.9
 jarā-marana-mokṣāya 7.29
 jātasya hi dhruvo mṛtyur 2.27
 jayo 'smi vyvasāyo 'smi 10.36
 jhaṣānām makaraś cāsmi 10.31
 jijñāsur api yogasya 6.44
 jītamanah praśāntasya 6.7
 jīva-bhūtām mahā-bāho 7.5
 jīvanam sarva-bhūteṣu 7.9
 jñānāgni-dagdha-karmānam 4.19
 jñānāgniḥ sarva-karmāni 4.37
 jñānam āvṛtya tu tamaḥ 14.9
 jñānam jñeyam jñāna-gamyam 13.18
 jñānam jñeyam pariñātā 18.18
 jñānam karma ca kartā ca 18.19
 jñānam labdhvā parām śāntim 4.39
 jñānam te 'ham sa-vijñānam 7.2
 jñānam vijñānam āstīkyaṁ 18.42
 jñānam vijñāna-sahitam 9.1
 jñānam yadā tadā vidyād 14.11
 jñāna-vijñāna-triptātmā 6.8
 jñāna-yajñena cāpy anye 9.15
 jñāna-yajñena tenāham 18.70
 jñāna-yogena sāṅkhyānām 3.3
 jñānena tu tad ajñānam 5.16
 jñātum draṣṭum ca tattvena 11.54
 jñātvā śāstra-vidhānoktam 16.24

<i>jñeyah sa nitya-sannyāsī</i>	5.3
<i>jñeyam yat tat pravakṣyāmi</i>	13.13
<i>joṣayet sarva-karmāṇi</i>	3.26
<i>jjāyasi cet karmaṇas te</i>	3.1
<i>jjyotiśam api taj jyotis</i>	13.18

K

<i>kaccid ajñāna-sammohaḥ</i>	18.72
<i>kaccid etac chrutam pārtha</i>	18.72
<i>kaccin nobhaya-vibhraṣṭas</i>	6.38
<i>kair liṅgais trīn guṇān etān</i>	14.21
<i>kair mayā saha yoddhavyam</i>	1.22
<i>kālo 'smi loka-kṣaya-kṛt</i>	11.32
<i>kāma eṣa krodha eṣa</i>	3.37
<i>kāmaḥ krodhas tathā lobhas</i>	16.21
<i>kāmais tais tair hṛta-jñānāḥ</i>	7.20
<i>kāma-krodha-vimuktānān</i>	5.26
<i>kāma-krodhodbhavaṇi vegarī</i>	5.23
<i>kāmam āśritya duṣpūraṇi</i>	16.10
<i>kāma-rūpeṇa kaunteya</i>	3.39
<i>kāmātmānaḥ svarga-parā</i>	2.43
<i>kāmopabhoga-paramā</i>	16.11
<i>kāmyānām karmaṇām nyāsam</i>	18.2
<i>kāñkṣantaḥ karmaṇān siddhim</i>	4.12
<i>kāraṇam guṇa-saṅgo 'sya</i>	13.22
<i>kāraṇam karma karteti</i>	18.18
<i>karma brahmodbhavaṇi viddhi</i>	3.15
<i>karma caiva tad-arthiyam</i>	17.27
<i>karma-jam buddhi-yuktā hi</i>	2.51
<i>karma-jān viddhi tān sarvān</i>	4.32
<i>karmaṇaḥ sukṛtasyāhuḥ</i>	14.16
<i>karmaṇaiva hi saṁsiddhim</i>	3.20
<i>karmāṇi pravibhaktāni</i>	18.41
<i>karmaṇo hy api bodhavyam</i>	4.17
<i>karmāṇy abhipravṛtto 'pi</i>	4.20
<i>karmāṇy akarma yaḥ paśyed</i>	4.18
<i>karmāṇy evādhikāras te</i>	2.47
<i>karmendriyaḥ karma-yogam</i>	3.7
<i>karmendriyaṇi saṅgyamya</i>	3.6
<i>karmibhyaś cādṛhiko yogī</i>	6.46
<i>kārpaṇya-doṣopahata-svabhāvaḥ</i>	2.7
<i>karṣayantaḥ śarīra-sthān</i>	17.6
<i>kartavyāniti me pārtha</i>	18.6
<i>kartuṁ necchasi yan mohāt</i>	18.60
<i>kārya-kāraṇa-kartṛtve</i>	13.21
<i>kāryam ity eva yat karma</i>	18.9
<i>kāryate hy avaśaḥ karma</i>	3.5
<i>kasmāc ca te na nameran</i>	11.37
<i>kāśyaś ca parameśv-āśaḥ</i>	1.17
<i>katham bhīṣmam ahani saikhye</i>	2.4

<i>katham etad vijānīyārī</i>	4.4
<i>katharīn na jñeyam asmābhiḥ</i>	1.38
<i>katharīn sa puruṣaḥ pārtha</i>	2.21
<i>katharīn vidyām ahani yogirīn</i>	10.17
<i>kathayantaś ca mān nityam</i>	10.9
<i>kaṭv-amlā-lavaṇāṭy-uṣṇa-</i>	17.9
<i>kaunteya pratijānīhi</i>	9.31
<i>kaviṇ purāṇam anuśāsītāram</i>	8.9
<i>kāyena manasā buddhyā</i>	5.11
<i>kecid vilagnā daśanāntareṣu</i>	11.27
<i>keśavārjunayoḥ puṇyam</i>	18.76
<i>keṣu keṣu ca bhāveṣu</i>	10.17
<i>kim ācāraḥ katharīn caitān</i>	14.21
<i>kiṁ karma kim akarmeti</i>	4.16
<i>kiṁ no rājyena govinda</i>	1.32
<i>kiṁ punar brāhmaṇāḥ puṇyā</i>	9.33
<i>kiṁ tad brahma kim adhyātman</i>	8.1
<i>kiṛīṇārīn gādīnārīn cakra-</i>	11.46
<i>kiṛīṇārīn gādīnārīn cakrīnārīn ca</i>	11.17
<i>kīrtiḥ śrīr vāk ca nārīṇām</i>	10.34
<i>klaibyaṇ mā sma gamaḥ pārtha</i>	2.3
<i>kleśo 'dhikataras teṣām</i>	12.5
<i>kriyate bahulāyāsarīn</i>	18.24
<i>kriyate tad iha proktaṁ</i>	17.18
<i>kriyā-viśeṣa-bahulām</i>	2.43
<i>krodhād bhavati sammohaḥ</i>	2.63
<i>kṛpayā parayāvīṣto</i>	1.27
<i>kṛṣi-go-rakṣya-vāñijyam</i>	18.44
<i>kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni</i>	15.16
<i>kṣetra-jñārīn cāpi mān viddhi</i>	13.3
<i>kṣetra-kṣetrajña-saṅgyogāt</i>	13.27
<i>kṣetra-kṣetrajnayor evam</i>	13.35
<i>kṣetra-kṣetrajnayor jñānārīn</i>	13.3
<i>kṣetram kṣetṛi tathā kṛtsnārīn</i>	13.34
<i>kṣipāmy ajasram aśubhān</i>	16.19
<i>kṣipram bhavati dharmātmā</i>	9.31
<i>kṣipram hi mānuṣe loke</i>	4.12
<i>kṣudram hṛdaya-daurbalyam</i>	2.3
<i>kula-kṣaya-kṛtam doṣam</i>	1.38
<i>kula-kṣaya-kṛtam doṣam</i>	1.37
<i>kula-kṣaye pranaśyanti</i>	1.39
<i>kuru karmaiva tasmāt tvam</i>	4.15
<i>kuryād vidvāns tathāśaktaś</i>	3.25
<i>kutas tvā kaśmalam idam</i>	2.2

L

<i>labhante brahma-nirvāṇam</i>	5.25
<i>labhate ca tataḥ kāmān</i>	7.22
<i>lelihyase grasamānaḥ samantāl</i>	11.30
<i>lipyate na sa pāpena</i>	5.10

lobhaḥ pravṛttir ārambhāḥ 14.12
 loka-saṅgraham evāpi 3.20
 loke 'smin dvi-vidhā niṣṭhā 3.3

M

mā karma-phala-hetur bhūr 2.47
 mā śucaḥ sampadaṁ daivim 16.5
 mā te vyathā mā ca vimūḍha-bhāvo 11.49
 mac-cittā mad-gata-prānā 10.9
 mac-cittaḥ sarva-durgāni 18.58
 mad-anugrahāya paramaṁ 11.1
 mad-artham api karmāni 12.10
 mad-bhakta etad vijñāya 13.19
 mad-bhāvā mānasā jātā 10.6
 mādhaveḥ pāṇḍavaś caiva 1.14
 mahā-bhūtāny ahaṅkāro 13.6
 maharṣayaḥ sapta pūrve 10.6
 maharṣinām bhrgur ahaṁ 10.25
 mahāśano mahā-pāpmā 3.37
 mahātmānaś tu mānī pārtha 9.13
 mām aprāpyaiva kaunteya 16.20
 mām ātma-para-deheṣu 16.18
 mām ca yo 'vyabhicāreṇa 14.26
 mām caivāntaḥ śarīra-sthaṁ 17.6
 mām eva ye prapadyante 7.14
 mām evaiśyasi yuktvaivam 9.34
 mām hi pārtha vyapāśrītya 9.32
 mām upetya punar jānma 8.15
 mām upetya tu kaunteya 8.16
 mama dehe guḍākeśa 11.7
 mama vartmānuvartante 3.23
 mama vartmānuvartante 4.11
 mama yonir mahad brahma 14.3
 mamaivāṁśo jīva-loke 15.7
 māmakāḥ pāṇḍavaś caiva 1.1
 manaḥ saṁnyama mac-citto 6.14
 manaḥ-prasādaḥ saumyatvaṁ 17.16
 manaḥ-ṣaṣṭhānindriyāni 15.7
 mānāpamānayoś tulyaś 14.25
 manasaivendriya-grāmaṁ 6.24
 manasaś tu parā buddhir 3.42
 man-manā bhava mad-bhakto 9.34
 man-manā bhava mad-bhakto 18.65
 mantra 'ham ahaṁ evājyam 9.16
 manusyāṅām sahasreṣu 7.3
 manyase yadi tac chakyaṁ 11.4
 maricir marutām asmi 10.21
 māsānām mārga-śiṣo 'ham 10.35
 mat-karma-kṛṇ mat-paramo 11.55

mat-prasādād avāpnoti 18.56
 mātrā-sparśāś tu kaunteya 2.14
 mat-sthāni sarva-bhūtāni 9.4
 matta eveti tāt viddhi 7.12
 mattaḥ paratarāni nānyat 7.7
 mātulāḥ śvaśurāḥ pautrāḥ 1.34
 maunaḥ caivāsmi guhyānām 10.38
 mayā hatāns tvaṁ jāhi mā 11.34
 mayā prasannena tavār... 11.47
 mayā tatam idaṁ sarvaṁ 9.4
 mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ 9.10
 mayaivaite nihataḥ pūrvam eva 11.33
 māyayāpahrta-jñānā 7.15
 mayi cānanya-yogena 13.11
 mayi sarvaṁ idaṁ protaṁ 7.7
 mayi sarvaṇi karmāni 3.30
 mayy arpita-mano-buddhir 12.14
 mayy arpita-mano-buddhir 8.7
 mayy āsakta-manāḥ pārtha 7.1
 mayy āveśya mano ye mānī 12.2
 mayy eva mana ādhatsva 12.8
 mithyaīśa vyavasāyas te 18.59
 moghāśā mogha-karmāno 9.12
 mohād ārabhyate karma 18.25
 mohād gṛhītvāsad-grāhān 16.10
 mohāt tasya parityāgas 18.7
 mohitām nābhijānāti 7.13
 mrgānām ca mrgendo 'ham 10.30
 mṛtyuḥ sarva-haraś cāham 10.34
 mūḍha-grāheṇātmāno yat 17.19
 mūḍho 'yaṁ nābhijānāti 7.25
 mukta-saṅgo 'nahaṁ-vādī 18.26
 muninām apy ahaṁ vyāsaḥ 10.37
 mūrḍhny ādhāyātmanaḥ 8.12

N

na buddhi-bhedaṁ janayed 3.26
 na ca mānī tāni karmāni 9.9
 na ca mat-sthāni bhūtāni 9.5
 na ca śaknomy avasthātūni 1.30
 na ca saṁnyasānād eva 3.4
 na ca śreyo 'nupaśyāmi 1.31
 na ca tasmān manusyeṣu 18.69
 na cābhāvayataḥ śāntir 2.66
 na cainām kledayanty āpo 2.23
 na caitad vidmaḥ katarān no 2.6
 na caiva na bhaviṣyāmaḥ 2.12
 na cāśuśrūṣave vācyāni 18.67
 na cāśya sarva-bhūteṣu 3.18
 na cāti-svapna-śīlasya 6.16

pāpmānariṅ prajahi hy enari 3.41
paraṅ bhāvam ajānanto 9.11
paraṅ bhāvam ajānanto 7.24
paraṅ bhūyaḥ pravaḥsyāmi 14.1
paraṅ brahma paraṅ dhāma 10.12
paramariṅ puruṣaṅ divyaṅ 8.8
paramātmēti cāpy ukto 13.23
paras tasmāt tu bhāvo 'nyo 8.20
parasparaṅ bhāvayantaḥ 3.11
parasyotsādanārthaṅ vā 17.19
paricaryātmakaṅ karma 18.44
pariṇāme viṣam iva 18.38
paritrāṇāya sādhnānāṅ 4.8
pārtha naiveha nāmutra 6.40
paryāptariṅ tv idam eteṣāṅ 1.10
paśya me pārtha rūpāni 11.5
paśyādityān vasūn rudrān 11.6
paśyātārṅ pāṇḍu-putrānām 1.3
paśyāmi devāns tava deva dehe 11.15
paśyāmi tvāṅ dīpta-hutāṣa- 11.19
paśyāmi tvāṅ durnirikṣyaṅ 11.17
paśyaṅ śṛṅvan sprśāṅ jighraṅ 5.8
paśyaty akṛta-buddhitvān 18.16
patanti pitaro hy eṣāṅ 1.41
patraṅ puṣpaṅ phalaṅ 9.26
pauṇḍraṅ dadhmau mahā- 11.5
pavanaḥ pavatām asmi 10.31
pitāham asya jagato 9.17
pitāsi lokasya carācarasya 11.43
pīteva putrasya sakheva 11.44
pitṛṅnām aryamā cāsmi 10.29
prabhavaḥ pralayaḥ sthānaṅ 9.18
prabhavanty ugra-karmāṅaḥ 16.9
prādhānyataḥ kuru-śreṣṭha 10.19
prahlādaś cāsmi daityānām 10.30
prajahāti yadā kāmān 2.55
prajānaś cāsmi kandarpaḥ 10.28
prakāśaṅ ca pravṛttiṅ ca 14.22
prakṛteḥ kriyamāṇāni 3.27
prakṛter guṇa- 3.29
prakṛtiṅ puruṣaṅ caiva 13.1
prakṛtiṅ puruṣaṅ caiva 13.20
prakṛtiṅ svām adhiṣṭhāya 4.6
prakṛtiṅ svām avastabhya 9.8
prakṛtiṅ yānti bhūtāni 3.33
prakṛtyaiva ca karmāni 13.30
pralapan visṛjan grhṇann 5.9
pramādālasya-nidrābhis 14.8
pramāda-mohau tamaso 14.17
praṇamya śirasā devaṅ 11.14
prāṇāpāna-gati ruddhvā 4.29
prāṇāpāna-samāyuktaḥ 15.14
prāṇāpānau samau kṛtvā 5.27
praṇavaḥ sarva-vedeṣu 7.8

prāpya puṇya-kṛtārṅ lokān 6.41
prasāde sarva-duḥkhānāṅ 2.65
prasaktāḥ kāma-bhogeṣu 16.16
prasaṅgena phalākāṅkṣi 18.34
prasanna-cetaso hy āsū 2.65
praśānta-manasaṅ hy enaṅ 6.27
praśāntātmā vigata-bhīr 6.14
praśaste karmaṅi tathā 17.26
pratyakṣāvagamaṅ 9.2
pravartante vidhānoktāḥ 17.24
pravṛtte śastra-sampāte 1.20
pravṛttiṅ ca nivṛttiṅ ca 18.30
pravṛttiṅ ca nivṛttiṅ ca 16.7
prayāṇa-kāle ca katharṅ 8.2
prayāṇa-kāle manasācalena 8.10
prayāṇa-kāle 'pi ca mān 7.30
prayātā yānti tarṅ kālān 8.23
prayatnād yatamānas tu 6.45
pretān bhūta-gaṇānīs cānye 17.4
priyo hi jñānino 'tyartham 7.17
procyamānam aśeṣeṇa 18.29
procyate guṇa-saṅkhyāne 18.19
prthaktvena tu yaj jñānaṅ 18.21
puṇyo gandhaḥ prthivyāṅ ca 7.9
purodhasaṅ ca mukhyaṅ 10.24
purujit kuntibhojaś ca 1.5
puruṣaḥ prakṛti-stho hi 13.22
puruṣaḥ sa paraḥ pārtha 8.22
puruṣaḥ sukha-duḥkhānāṅ 13.21
puruṣaṅ śāsvataṅ divyaṅ 10.12
pūrvabhyaśena tenaiva 6.44
puṣṭāmi cauśadhīḥ sarvāḥ 15.13

R

rāga-dveṣa-vimuktais tu 2.64
rāgi karma-phala-prepsur 18.27
rajaḥ sattvaṅ tamaś caiva 14.10
rājan saṁsmṛtya saṁsmṛtya 18.76
rajas tamaś cābhibhūya 14.10
rajasas tu phalaṅ duḥkham 14.16
rajasi pralayaṅ gatvā 14.15
rajasy etāni jāyante 14.12
rāja-vidyā rāja-guhyāṅ 9.2
rajo rāgātmakaṅ viddhi 14.7
raḥśāmsi bhūtāni diśo dravanti 11.36
rākṣasim āsurim caiva 9.12
rasa-varjaṅ raso 'py asya 2.59
raso 'ham apsu kaunteya 7.8
rasyāḥ snigdhaḥ sthīrā hṛdyā 17.8
rātrīṅ yuga-sahasrāntārṅ 8.17

<i>rātry-āgame praliyante</i>	8.18
<i>rātry-āgame 'vasaḥ pārtha</i>	8.19
<i>ṛṣibhir bahudhā gitāni</i>	13.5
<i>ṛte 'pi tvām na bhaviṣyanti sarve</i>	11.32
<i>rudrādityā vasavo ye ca sādhyā</i>	11.22
<i>rudrāṇān śaṅkaraś cāsmi</i>	10.23
<i>rūpaṇi mahat te bahu-vaktra-netraṇi</i>	11.23

S

<i>sa brahma-yoga-yuktātmā</i>	5.21
<i>sa buddhimān manuṣyeṣu</i>	4.18
<i>sa ca yo yat-prabhāvas ca</i>	13.4
<i>sa evāyaṁ mayā te 'dya</i>	4.3
<i>sa ghoṣo dhārtarāṣṭrāṇān</i>	1.19
<i>sa guṇān samatityaitān</i>	14.26
<i>sa kāleneha mahatā</i>	4.2
<i>sa kṛtvā rājasān tyāgaṁ</i>	18.8
<i>sa niścayena yoktavyo</i>	6.24
<i>sa sanmyāsī ca yogi ca</i>	6.1
<i>sa sarva-vid bhajati mān</i>	15.19
<i>sa tayā śraddhayā yuktas</i>	7.22
<i>sa yat pramāṇaṁ kurute</i>	3.21
<i>sa yogi brahma-nirvāṇaṇi</i>	5.24
<i>śabdādīn viṣayānś tyaktvā</i>	18.51
<i>śabdādīn viṣayān anyā</i>	4.26
<i>śad-bhāve sādhu-bhāve ca</i>	17.26
<i>sādhibhūtādhidaiṣvaṁ mān</i>	7.30
<i>sādhur eva sa mantavyaḥ</i>	9.30
<i>sādhuṣv api ca pāpeṣu</i>	6.9
<i>sadrśaṁ ceṣṭate svasyāḥ</i>	3.33
<i>saha-jaṁ karma kaunteya</i>	18.48
<i>sahasāivābhyahanyanta</i>	1.13
<i>sahasra-yuga-paryantam</i>	8.17
<i>saha-yajñāḥ prajāḥ sṛṣṭvā</i>	3.10
<i>sakheti matvā prasabhaṁ yad uktān</i>	11.41
<i>śaknotihaiva yaḥ soḍhuṁ</i>	5.23
<i>saktāḥ karmaṇy avidvānśo</i>	3.25
<i>śakya evaṁ-vidho draṣṭuṁ</i>	11.53
<i>samādhāv acalā buddhiḥ</i>	2.53
<i>sama-duḥkha-sukhaḥ sva-sthaḥ</i>	14.24
<i>sama-duḥkha-sukhaṁ dhiraṇ</i>	2.15
<i>samaḥ sarveṣu bhūteṣu</i>	18.54
<i>samaḥ śatrau ca mitre ca</i>	12.18
<i>samaḥ siddhāv asiddhau ca</i>	4.22
<i>samaṁ kāya-śiro-grivaṁ</i>	6.13
<i>samaṁ paśyan hi sarvatra</i>	13.29
<i>samaṁ sarveṣu bhūteṣu</i>	13.28
<i>samāseṇaiva kaunteya</i>	18.50
<i>sambhavaḥ sarva-bhūtānān</i>	14.3
<i>sambhāvitasya cākirtir</i>	2.34
<i>śamo damaś tapaḥ saucaṁ</i>	18.42
<i>samo 'haṁ sarva-bhūteṣu</i>	9.29
<i>sampreksya nāśikāgraṁ svaṇ</i>	6.13
<i>saṁvīdam imam aśrauṣam</i>	18.74
<i>śanaīḥ śanaīr uparamed</i>	6.25
<i>saṅgaṇi tyaktvā phalaṁ caiva</i>	18.9
<i>saṅgāt saṅjāyate kāmāḥ</i>	2.62
<i>saṅkalpa-prabhavān kāmānś</i>	6.24
<i>saṅkarasya ca kartā syām</i>	3.24
<i>saṅkaro narakāyaiva</i>	1.41
<i>sāṅkhye-yogau pṛthag bālāḥ</i>	5.4
<i>sāṅkhye kṛtānte proktāni</i>	18.13
<i>sanniyamyendriya-grāmān</i>	12.4
<i>sanmyāsāḥ karma-yogaś ca</i>	5.2
<i>sanmyāsān karmaṇān kṛṣṇa</i>	5.1
<i>sanmyāsas tu mahā-bāho</i>	5.6
<i>sanmyāsasya mahā-bāho</i>	18.1
<i>sanmyāsa-yoga-yuktātmā</i>	9.28
<i>śāntiṁ nirvāṇa-paramāṁ</i>	6.15
<i>santustāḥ satatān yogi</i>	12.14
<i>sargāṇān ādir antaś ca</i>	10.32
<i>sarge 'pi nopajāyante</i>	14.2
<i>śārīraṁ kevalaṁ karma</i>	4.21
<i>śārīraṁ yad avāpnoti</i>	15.8
<i>śārīra-stho 'pi kaunteya</i>	13.32
<i>śārīra-vān-manobhir yat</i>	18.15
<i>śārīra-yātrāpi ca te</i>	3.8
<i>sarva-bhūtāni kaunteya</i>	9.7
<i>sarva-bhūtāni sammohaṁ</i>	7.27
<i>sarva-bhūta-stham ātmānaṁ</i>	6.29
<i>sarva-bhūta-sthitāni yo mān</i>	6.31
<i>sarva-bhūtātma-bhūtātmā</i>	5.7
<i>sarva-bhūteṣu yenaikaṁ</i>	18.20
<i>sarva-dharmān parityajya</i>	18.66
<i>sarva-dvārāni sanmyayya</i>	8.12
<i>sarva-dvāreṣu dehe 'smin</i>	14.11
<i>sarva-guhyatamaṁ bhūyaḥ</i>	18.64
<i>sarva-jñāna-vimūḍhānś tān</i>	3.32
<i>sarva-karmāṇi manasā</i>	5.13
<i>sarva-karmāny api sadā</i>	18.56
<i>sarva-karma-phala-tyāgaṁ</i>	18.2
<i>sarva-karma-phala-tyāgaṁ</i>	12.11
<i>sarvam etad ṛtaṁ manye</i>	10.14
<i>sarvaṁ jñāna-plavenaiva</i>	4.36
<i>sarvaṁ karmākḥilāṁ pārtha</i>	4.33
<i>sarvāṇdriya-karmāni</i>	4.27
<i>sarvārambhā hi doṣeṇa</i>	18.48
<i>sarvārambha-parityāgi</i>	12.16
<i>sarvārambha-parityāgi</i>	14.25
<i>sarvārthān viparītānś ca</i>	18.32
<i>sarva-saṅkalpa-sanmyāsī</i>	6.4
<i>sarvāścarya-mayaṁ devam</i>	11.11

sarvasya cāham hṛdi sanniviṣṭo 15.15
 sarvasya dhātāram acintya- 8.9
 sarvataḥ pāṇi-pādarī tat 13.14
 sarvataḥ śrutimal loke 13.14
 sarvathā vartamāno 'pi 6.31
 sarvathā vartamāno 'pi 13.24
 sarvatra-gam acintyāni ca 12.3
 sarvatrāvasthito dehe 13.33
 sarva-yoniṣu kaunteya 14.4
 sarve 'py ete yajña-vido 4.30
 sarvendriya-guṇābhāsam 13.15
 śāsvatasya ca dharmasya 14.27
 satatam kirtayanto mām 9.14
 satkāra-māna-pūjārtham 17.18
 sattvaṁ prakṛti-jair muktam 18.40
 sattvaṁ rajas tama iti 14.5
 sattvaṁ sukhe sañjayati 14.9
 sattvānurūpā sarvasya 17.3
 sattvāt sañjāyate jñānam 14.17
 sāttviki rājasi caiva 17.2
 saubhadraś ca mahā-bāhuḥ 1.18
 saubhadro draupadeyās ca 1.6
 śauryaṁ tejo dhṛtir dākṣyaṁ 18.43
 senānīnam ahaṁ skandaḥ 10.24
 senayor ubhayor madhye 1.24
 senayor ubhayor madhye 2.10
 senayor ubhayor madhye 1.21
 sīdanti mama gātrāṇi 1.28
 siddhiṁ prāpto yathā brahma 18.50
 siddhy-asiddhyoḥ samo bhūtā 2.48
 siddhy-asiddhyor nirvikārah 18.26
 sīmha-nādam vinadyoccaiḥ 1.12
 śiṭoṣṇa-sukha-duḥkheṣu 12.18
 śiṭoṣṇa-sukha-duḥkheṣu 6.7
 smṛti-bhramśād buddhi-nāso 2.63
 so 'pi muktāḥ śubhāl lokān 18.71
 so 'vikalpena yogena 10.7
 sparsān kṛtvā bahir bāhyānś 5.27
 śraddadhānā mat-paramā 12.20
 śraddhā-mayo 'yaṁ puruṣo 17.3
 śraddhāvāl labhate jñānam 4.39
 śraddhāvān anasūyās ca 18.71
 śraddhāvān bhajate yo mān 6.47
 śraddhāvanto 'nasūyanto 3.31
 śraddhā-virahitaṁ yajñam 17.13
 śraddhayā parayā taptam 17.17
 śraddhayā parayopetās 12.2
 śreyān dravya-mayād yajñāḥ 4.33
 śreyān sva-dharmo viguṇaḥ 3.35
 śreyān sva-dharmo viguṇaḥ 18.47
 śreyo hi jñānam abhyāsāj 12.12
 śrotādinindriyāṇy anye 4.26
 śrotam cakṣuḥ sparśanam ca 15.9

śruti-vipratipannā te 2.53
 sthāne hṛṣikeśa tava prakṛtyā 11.36
 sthira-buddhir asammuḍho 5.20
 sthita-dhīḥ kiṁ prabhāseta 2.54
 sthita-prajñasya kā bhāṣā 2.54
 sthito 'smi gata-sandehaḥ 18.73
 sthitvāsyaṁ anta-kāle 'pi 2.72
 strīṣu duṣṭāsu vārṣṇeya 1.40
 striyo vaiśyās tathā sūdrās 9.32
 śubhāśubha-parityāgi 12.17
 śubhāśubha-phalair evam 9.28
 śucau deśe pratiṣṭhāpya 6.11
 śucinām śrīmatām gehe 6.41
 su-durdarśam idaṁ rūpaṁ 11.52
 suhṛdam sarva-bhūtānām 5.29
 suhṛm-mitrāry-udāsīna- 6.9
 sukha-duḥkhe same kṛtvā 2.38
 sukham ātyantikam yat tad 6.21
 sukham duḥkham bhavo 'bhavo 10.4
 sukham tv idānīn tri-vidham 18.36
 sukham vā yadi vā duḥkham 6.32
 sukha-saṅgena badhnāti 14.6
 sukheṇa brahma-saṁsparśam 6.28
 sukhinah kṣatriyāḥ pārtha 2.32
 śukla-kṛṣṇe gati hy ete 8.26
 sūkṣmatvāt tad avijñeyaṁ 13.16
 śuni caiva śva-pāke ca 5.18
 svabhāva-jena kaunteya 18.60
 svabhāva-niyataṁ karma 18.47
 sva-dharmam api cāveksya 2.31
 sva-dharme nidhanam śreyaḥ 3.35
 svādhyāyābhyasanam caiva 17.15
 svādhyāya-jñāna-yajñās ca 4.28
 sva-janam hi katham hatvā 1.36
 sva-karmaṇā tam abhyarcya 18.46
 sva-karma-nirataḥ siddhiṁ 18.45
 sv-alpam apy asya dharmasya 2.40
 svastity uktvā maharṣi-siddha- 11.21
 śvaśurān suhṛdaś caiva 1.26
 svayam evātmanātmānam 10.15
 sve sve karmaṇy abhirataḥ 18.45

T

ta ime 'vasthitā yuddhe 1.33
 tac ca saṁsmṛtya saṁsmṛtya 18.77
 tad ahaṁ bhakty-upahṛtam 9.26
 tad asya harati prajñām 2.67
 tad ekaṁ vada niścītya 3.2
 tad eva me darśaya deva rūpaṁ 11.45

<i>tad ity anabhisandhāya</i>	17.25
<i>tad viddhi praṇipātena</i>	4.34
<i>tadā gantāsi nirvedarī</i>	2.52
<i>tad-arthaṁ karma kaunteya</i>	3.9
<i>tad-buddhayaḥ tad-ātmānaḥ</i>	5.17
<i>tadottama-vidhān lokān</i>	14.14
<i>tadvat kāmā yaṁ praviśanti sarve</i>	2.70
<i>tair dattān apradāyibhyo</i>	3.12
<i>taṁ eva cādyarī puruṣarī prapadye</i>	15.4
<i>taṁ eva śaraṇarī gaccha</i>	18.62
<i>taṁ taṁ evaiti kaunteya</i>	8.6
<i>taṁ taṁ niyamam āsthāya</i>	7.20
<i>taṁ tathā kṛpayāviṣṭam</i>	2.1
<i>taṁ vidyād duḥkha-saṁyoga-</i>	6.23
<i>tamaḥ tv ajñāna-jaṁ viddhi</i>	14.8
<i>tamasy etāni jāyante</i>	14.13
<i>tān ahaṁ dviṣataḥ krūrān</i>	16.19
<i>tān akṛtsna-vido mandān</i>	3.29
<i>taṁ nibadhnāti kaunteya</i>	14.7
<i>tān samikṣya sa kaunteyaḥ</i>	1.27
<i>tāni sarvāni saṁnyamya</i>	2.61
<i>tāny ahaṁ veda sarvāṇi</i>	4.5
<i>tapāny ahaṁ ahaṁ varṣarī</i>	9.19
<i>tapasvibhyo 'dhiko yogī</i>	6.46
<i>tāsān brahma mahad yonir</i>	14.4
<i>tasmāc chāstraṁ pramāṇarī te</i>	16.24
<i>tasmād ajñāna-sambhūtarī</i>	4.42
<i>tasmād aparihārye 'rthe</i>	2.27
<i>tasmād asaktaḥ satatam</i>	3.19
<i>tasmād evaṁ viditvairī</i>	2.25
<i>tasmād om ity udāhṛtya</i>	17.24
<i>tasmād uttiṣṭha kaunteya</i>	2.37
<i>tasmād yasya mahā-bāho</i>	2.68
<i>tasmād yogāya yujyasva</i>	2.50
<i>tasmān nārḥā vayarī hanturī</i>	1.36
<i>tasmāt praṇamya praṇidhāya kāyarī</i>	11.44
<i>tasmāt sarva-gataṁ brahma</i>	3.15
<i>tasmāt sarvāni bhūtāni</i>	2.30
<i>tasmāt sarveṣu kāleṣu</i>	8.27
<i>tasmāt sarveṣu kāleṣu</i>	8.7
<i>tasmāt tvam indriyāny ādau</i>	3.41
<i>tasmāt tvam uttiṣṭha yaśo</i>	11.33
<i>tasya kartāram api mām</i>	4.13
<i>tasya saṁjanayan harṣarī</i>	1.12
<i>tasya tasyācalārī śraddhārī</i>	7.21
<i>tasyāhaṁ na praṇaśyāmi</i>	6.30
<i>tasyāhaṁ nigrahaṁ manye</i>	6.34
<i>tasyāhaṁ sulabhaḥ pārtha</i>	8.14
<i>tat kiṁ karmaṇi ghore mām</i>	3.1
<i>tat kṣetraṁ yac ca yādṛk ca</i>	13.4
<i>tat sukhaṁ sāttvikarī proktam</i>	18.37
<i>tat svayarī yoga-saṁsiddhaḥ</i>	4.38
<i>tat tad evāvagaccha tvam</i>	10.41

<i>tat te karma pravakṣyāmi</i>	4.16
<i>tata eva ca vistāram</i>	13.31
<i>tataḥ padarī tat parimārgitavarī</i>	15.4
<i>tataḥ sa vismayāviṣṭo</i>	11.14
<i>tataḥ śaṅkhās ca bheryaś ca</i>	1.13
<i>tataḥ sva-dharmarī kīrtīn ca</i>	2.33
<i>tataḥ śvetair hayair yukte</i>	1.14
<i>tatas tato niyamayitad</i>	6.26
<i>tathā dehāntara-prāptir</i>	2.13
<i>tathā pralīnas tamaḥ</i>	14.15
<i>tathā śarīrārī vihāya jirṇāny</i>	2.22
<i>tathā sarvāni bhūtāni</i>	9.6
<i>tathā tavāmi nara-loka-virā</i>	11.28
<i>tathaiva nāśāya viśanti lokās</i>	11.29
<i>tathāpi tvam mahā-bāho</i>	2.26
<i>tato mām tattvato jñātvā</i>	18.55
<i>tato yuddhāya yujyasva</i>	2.38
<i>tat-prasādāt parārī śāntīn</i>	18.62
<i>tatra cāndramasarī jyotir</i>	8.25
<i>tatra prayātā gacchanti</i>	8.24
<i>tatra sattvarī nirmalatvāt</i>	14.6
<i>tatra śrīr vijayo bhūtir</i>	18.78
<i>tatra taṁ buddhi-saṁyogarī</i>	6.43
<i>tatraikāgram manah kṛtvā</i>	6.12
<i>tatraika-sṭham jagat kṛtsnarī</i>	11.13
<i>tatraivarī sati kartāram</i>	18.16
<i>tatrāpaśyat sthitān pārthaḥ</i>	1.26
<i>tattva-vit tu mahā-bāho</i>	3.28
<i>tāvān sarveṣu vedeṣu</i>	2.46
<i>tayor na vaśam āgacchet</i>	3.34
<i>tayos tu karma-saṁnyāsāt</i>	5.2
<i>te brahma tad viduḥ kṛtsnam</i>	7.29
<i>te dvandva-moha-nirmuktā</i>	7.28
<i>te 'pi cātitarānty eva</i>	13.26
<i>te 'pi mām eva kaunteya</i>	9.23
<i>te prāpnuvanti mām eva</i>	12.4
<i>te puṇyam āśādyā surendra-lokam</i>	9.20
<i>te taṁ bhuktvā svarga-lokarī</i>	9.21
<i>tejaḥ kṣamā dhṛtiḥ śaucam</i>	16.3
<i>tejobhir āpūrya jagat samagrārī</i>	11.30
<i>tejo-mayarī viśvam anantam ādyarī</i>	11.47
<i>tenaiva rūpeṇa catur-bhujena</i>	11.46
<i>teṣān āditya-vaḥ jñānarī</i>	5.16
<i>teṣān ahaṁ samuddhartā</i>	12.7
<i>teṣān evānukampārtham</i>	10.11
<i>teṣān jñāni nitya-yukta</i>	7.17
<i>teṣān miṣṭhā tu kā kṛṣṇa</i>	17.1
<i>teṣān nityābhivyuktānārī</i>	9.22
<i>teṣān satata-yuktānārī</i>	10.10
<i>traī-guṇya-viṣayā vedā</i>	2.45
<i>traī-vidyā mām soma-pāḥ pīta-pāpā</i>	9.20
<i>tribhir guṇa-mayair bhāvair</i>	7.13
<i>tri-vidhā bhavati śraddhā</i>	17.2

tri-vidharī narakasyedarī 16.21
 tulya-nindā-stutir maunī 12.19
 tulya-priyāpriyo dhīras 14.24
 tvad-anyaḥ saṁśayasyāśya 6.39
 tvam ādi-devaḥ puruṣaḥ purāṇas 11.38
 tvam akṣaraṁ paramaṁ veditavyaṁ 11.18
 tvam avyayaḥ śāśvata-dharma-goptā 11.18
 tvattaḥ kamala-patrākṣa 11.2
 tyāgasya ca hr̥ṣikeśa 18.1
 tyāgi sattva-samāviṣṭo 18.10
 tyāgo hi puruṣa-vyāghra 18.4
 tyājyaṁ doṣa-vad ity eke 18.3
 tyaktvā dehaṁ punar janma 4.9
 tyaktvā karma-phalāsāṅgaṁ 4.20

U

ubhau tau na vijānīto 2.19
 ubhayaḥ api dṛṣṭo 'ntas 2.16
 uccaiḥśravasam aśvānāṁ 10.27
 ucchiṣṭam api cāmedhyaṁ 17.10
 udārāḥ sarva evaite 7.18
 udāsīna-vad āśīnam 9.9
 udāsīna-vad āśīno 14.23
 uddhared ātmanātmānāṁ 6.5
 upadekṣyanti te jñānāṁ 4.34
 upadraṣṭānumantā ca 13.23
 upaiti śānta-rajasaṁ 6.27
 upaviśvāsane yuñjyād 6.12
 ūrdhvaṁ gacchanti sattva-sthā 14.18
 ūrdhva-mūlam adhaḥ-śākhā 15.1
 utkrāmantaṁ sthitaṁ vāpi 15.10
 utsādyante jāti-dharmāḥ 1.42
 utsanna-kula-dharmāṇāṁ 1.43
 utsīdeyur ime lokā 3.24
 uttamaḥ puruṣas tv anyah 15.17
 uvāca pārtha paśyaitān 1.25

V

vaktrāṇi te tvaramāṇā viśanti 11.27
 vaktum arhasy aśeṣeṇa 10.16
 vāsāṁsi jirṇāni yathā vihāya 2.22
 vaśe hi yasyendriyāṇi 2.61
 vāsudevaḥ sarvam itī 7.19
 vasūnāṁ pāvakaś cāsmi 10.23
 vaśyātmanā tu yatatā 6.36

vāyur yamo ḡnir varuṇaḥ śāsāṅkaḥ 11.39
 vedāhaṁ samatītāni 7.26
 vedaiś ca sarvair aham eva vedyo 15.15
 vedānāṁ sāma-vedo 'smi 10.22
 veda-vāda-ratāḥ pārtha 2.42
 vedāvināśīnaṁ nityaṁ 2.21
 vedeṣu yajñeṣu tapaḥsu caiva 8.28
 vedyāṁ pavitraṁ omkāra 9.17
 vepathuś ca śarīre me 1.29
 vettāsi vedyāṁ ca paraṁ ca dhāma 11.38
 vetti sarveṣu bhūteṣu 18.21
 vetti yatra na caivāyaṁ 6.21
 vidhi-hīnam aśṛṣṭānmaṁ 17.13
 vidyā-vinaya-sampanne 5.18
 vigatecchā-bhaya-krodho 5.28
 vihāya kāmān yah sarvān 2.71
 vijñātum icchāmi bhavantaṁ ādyāṁ 11.31
 vikārāṁś ca guṇāṁś caiva 13.20
 vimṛśyaitad aśeṣeṇa 18.63
 vimucya nirmamaḥ śānto 18.53
 vimūḍhā nānupaśyanti 15.10
 vināśam avyayasvāya 13.20
 vināśyatsv avināśyantaṁ 17.28
 viśādi dirgha-sūtrī ca 18.28
 viśayaḥ vinivartante 2.59
 viśayendriya-sāmyogād 18.38
 viśīdantaṁ idaṁ vākyaṁ 2.1
 viśmāyo me mahān rājan 18.77
 viśrjya sa-śaraṁ cāpaṁ 1.46
 viśṭabhyāham idaṁ kṛtsnam 10.42
 viśtareṇātmano yogaṁ 10.18
 vīta-rāga-bhaya-krodhā 4.10
 vīta-rāga-bhaya-krodhaḥ 2.56
 vivasvān manave prāha 4.1
 vividhāś ca prthak ceṣṭā 18.14
 vivikta-deśa-sevitvam 13.11
 vivikta-sevī laghv-āśi 18.52
 vṛṣṇīnāṁ vāsudevo 'smi 10.37
 vyāmiśreṇeva vākyaena 3.2
 vyapeta-bhīḥ prīta-manāḥ punas 11.49
 vyāsa-prasādāc chrutavān 18.75
 vyavasāyātmikā buddhiḥ 2.44
 vyavasāyātmikā buddhir 2.41
 vyūḍhāṁ drupada-putreṇa 1.3

Y

ya enaṁ vetti hantāraṁ 2.19
 ya evaṁ vetti puruṣaṁ 13.24
 ya idaṁ paramaṁ guhyaṁ 18.68

<i>yā nisā sarva-bhūtānām</i>	2.69	<i>yām imān puṣpītārī vācarī</i>	2.42
<i>yābhir vibhūtībhir lokān</i>	10.16	<i>yām labdhvā cāparān lābhān</i>	6.22
<i>yac candramasi yac cāgnau</i>	15.12	<i>yān prāpya na nivartante</i>	8.21
<i>yac cāpi sarva-bhūtānām</i>	10.39	<i>yān sanniyāsam iti prāhur</i>	6.2
<i>yac cāvahāsārtham asat-kṛto 'si</i>	11.42	<i>yān yān vāpi smaran bhāvān</i>	8.6
<i>yac chreya etayor ekaṁ</i>	5.1	<i>yān eva hatvā na jijīviṣāmas</i>	2.6
<i>yac chreyaḥ syān niścitan brūhi tan</i>	2.7	<i>yānti deva-vratā devān</i>	9.25
<i>yad āditya-gataṁ tejo</i>	15.12	<i>yas tu karma-phala-tyāgī</i>	18.11
<i>yad agre cānubandhe ca</i>	18.39	<i>yas tv ātma-ratir eva syād</i>	3.17
<i>yad ahaṅkāram āśṛitya</i>	18.59	<i>yas tv indriyāṇi manasā</i>	3.7
<i>yad akṣaraṁ veda-vido vadanti</i>	8.11	<i>yasmān nodvijate loko</i>	12.15
<i>yad gatvā na nivartante</i>	15.6	<i>yasmāt kṣaram atīto 'ham</i>	15.18
<i>yad icchanto brahmacaryān caranti</i>	8.11	<i>yasmin sthito na duḥkhena</i>	6.22
<i>yad rājya-sukha-lobhena</i>	1.44	<i>yaṣṭavyam eveti manaḥ</i>	17.11
<i>yad yad ācarati śreṣṭhas</i>	3.21	<i>yasya nāhaṅkṛto bhāvo</i>	18.17
<i>yad yad vibhūtimat sattvaṁ</i>	10.41	<i>yasya sarve samārambhāḥ</i>	4.19
<i>yadā bhūta-prthag-bhāvam</i>	13.31	<i>yasyām jāgrati bhūtāni</i>	2.69
<i>yadā hi nendriyārtheṣu</i>	6.4	<i>yasyāntaḥ-sthāni bhūtāni</i>	8.22
<i>yadā sarīharate cāyān</i>	2.58	<i>yat karoṣi yad aśnāsi</i>	9.27
<i>yadā sattve pravṛddhe tu</i>	14.14	<i>yat sāṅkhyaiḥ prāpyate sthānaṁ</i>	5.5
<i>yadā te moha-kalilarā</i>	2.52	<i>yat tad agre viṣam iva</i>	18.37
<i>yadā viniyataṁ cittam</i>	6.18	<i>yat tapasyasi kaunteya</i>	9.27
<i>yadā yadā hi dharmasya</i>	4.7	<i>yat te 'haṁ priyamāṇāya</i>	10.1
<i>yadī bhāḥ sadṛṣi sā syād</i>	11.12	<i>yat tu kāmepsunā karma</i>	18.24
<i>yadī hy ahaṁ na varteyān</i>	3.23	<i>yat tu kṛtsna-vad ekasmin</i>	18.22
<i>yadī mān apratikāram</i>	1.45	<i>yat tu pratyupakārārtham</i>	17.21
<i>yadṛcchā-lābha-santuṣṭo</i>	4.22	<i>yat tvayoktaṁ vacas tena</i>	11.1
<i>yadṛcchayā copapannaṁ</i>	2.32	<i>yataḥ pravṛttir bhūtānām</i>	18.46
<i>yady apy ete na paśyanti</i>	1.37	<i>yatanto 'py akṛtātmāno</i>	15.11
<i>yah paśyati tathātmānam</i>	13.30	<i>yatanto yogināḥ cainān</i>	15.11
<i>yah prayāti sa mad-bhāvān</i>	8.5	<i>yatatām api siddhānām</i>	7.3
<i>yah prayāti tyajan dehaṁ</i>	8.13	<i>yatate ca tato bhūyāḥ</i>	6.43
<i>yah sa sarveṣu bhūteṣu</i>	8.20	<i>yatato hy api kaunteya</i>	2.60
<i>yah sarvatrānabhisnehas</i>	2.57	<i>yāta-yāmaṁ gata-rasaṁ</i>	17.10
<i>yah śāstra-vidhim utsṛjya</i>	16.23	<i>yatendriya-mano-buddhir</i>	5.28
<i>yaj jñātvā munayaḥ sarve</i>	14.1	<i>yathā dīpo nivāta-stho</i>	6.19
<i>yaj jñātvā na punar moham</i>	4.35	<i>yathā nadinām bahavo 'mbu-vegāḥ</i>	11.28
<i>yaj jñātvā neha bhūyo 'nyaj</i>	7.2	<i>yathā pradīptān jvalanaṁ pataṅgā</i>	11.29
<i>yajante nāma-yajñais te</i>	16.17	<i>yathā prakāśayaty ekaḥ</i>	13.34
<i>yajante sāttvikā devān</i>	17.4	<i>yathā sarva-gataṁ sauḥśmyād</i>	13.33
<i>yajñād bhavati parjanya</i>	3.14	<i>yathaidhānsi samiddho 'gnir</i>	4.37
<i>yajña-dāna-tapaḥ-karma</i>	18.3	<i>yathākāśa-sthito nityam</i>	9.6
<i>yajña-dāna-tapaḥ-karma</i>	18.5	<i>yatholbenāvṛto garbhāḥ</i>	3.38
<i>yajñānām japa-yajño 'smi</i>	10.25	<i>yato yato niścalati</i>	6.26
<i>yajñārthāt karmaṇo 'nyatra</i>	3.9	<i>yatra caivātmanātmānām</i>	6.20
<i>yajñas tapas tathā dānam</i>	17.7	<i>yatra kāle tv anāvṛttim</i>	8.23
<i>yajña-śiṣṭāmṛta-bhujo</i>	4.30	<i>yatra yogesvaraḥ kṛṣṇo</i>	18.78
<i>yajña-śiṣṭāśinaḥ santo</i>	3.13	<i>yatroparamate cittān</i>	6.20
<i>yajñāyācarataḥ karma</i>	4.23	<i>yāvad etān nirikṣe 'haṁ</i>	1.21
<i>yajñe tapasi dāne ca</i>	17.27	<i>yāvān artha udapāne</i>	2.46
<i>yajño dānaṁ tapaś caiva</i>	18.5	<i>yāvāt sanjāyate kiñcit</i>	13.27
<i>yakṣye dāsyāmi modīṣya</i>	16.15	<i>yayā dharmam adharmaṁ ca</i>	18.31
<i>yān hi na vyathayanty ete</i>	2.15	<i>yayā svapnaṁ bhayaṁ śokam</i>	18.35

yayā tu dharmā-kāmārthān 18.34
 ye bhajanti tu mām bhaktyā 9.29
 ye caiva sāttvikā bhāvā 7.12
 ye cāpy akṣaram avyaktam 12.1
 ye hi sarīsparsā-jā bhogā 5.22
 ye me matam idam nityam 3.31
 ye 'py anya-devatā-bhaktā 9.23
 ye sāstra-vidhim utsrjya 17.1
 ye tu dharmāmṛtam idam 12.20
 ye tu sarvāni karmāṇi 12.6
 ye tv akṣaram anirdeśyam 12.3
 ye tv etaḍ abhyasīyanto 3.32
 ye yathā mām prapadyante 4.11
 yena bhūtāny aśeṣāni 4.35
 yeśām arthe kāṅkṣitam no 1.32
 yeśān ca tvarān bahu-mato 2.35
 yeśān tv anta-gatam pāpaṁ 7.28
 yo loka-trayam āviśya 15.17
 yo mām ajam anādim ca 10.3
 yo mām evam asamūḍho 15.19
 yo mām paśyati sarvatra 6.30
 yo na hrīsyati na dveṣṭi 12.17
 yo 'ntaḥ-sukho 'ntar-ārāmas 5.24

yo 'yanī yogas tvayā proktaḥ 6.33
 yo yo yām yām tanuṁ 7.21
 yogam yogeśvarāt kṣṇāt 18.75
 yogārūḍhasya tasyaiva 6.3
 yoga-sannyasta-karmāṇān 4.41
 yoga-sthaḥ kuru karmāṇi 2.48
 yoga-yukto munir brahma 5.6
 yoga-yukto viśuddhāmā 5.7
 yogenāvyaḥcārīnyā 18.33
 yogeśvara tato me tvarān 11.4
 yogī yuñjita satatam 6.10
 yogīnaḥ karma kurvanti 5.11
 yogīnām api sarveśām 6.47
 yogīno yata-cittasya 6.19
 yotsyamānān avekṣe 'ham 1.23
 yudhāmanyuś ca vikrānta 1.6
 yukta ity ucyate yogī 6.8
 yuktaḥ karma-phalaṁ 5.12
 yuktaḥāra-vihārasya 6.17
 yukta-svapnāvabodhasya 6.17
 yuñjann evam sadātmānam 6.15
 yuñjann evam sadātmānam 6.28
 yuyudhāno viraṭas ca 1.4

Indexul versetelor citate

Acest index cuprinde versetele citate în comentariile din *Bhagavad-gītā*. Cifrele aldine se referă la primul și al treilea rând din versetele citate compact; cifrele albe se referă la versetele citate fragmentar.

abhyāsa-yoga-yuktena, **pag. 27**
ācāryavān puruṣo veda, 9.2
ādau śraddhā tataḥ sādhu-saṅgaḥ, **4.10**
āditya-varṇaṇān tamasāḥ parastāt, 13.18
advaitam acyutam anādim ananta-rūpam,
4.5, 4.9
āgamāpāyino 'nityās, 6.23
aham ādir hi devānām, 11.54
ahaṁ bija-pradaḥ pitā, pag. 16
ahaṁ brahmāsmi, 7.29, 13.12
ahaṁ kṛtsnasya jagataḥ, 11.2
ahaṁ sarvasya prabhavaḥ, 15.4
ahaṁ sarveṣu bhūteṣu, 9.11
aham tvam ca tathānye, 13.5
ahaṁ tvām sarva-pāpebhyo, **pag. 29, 12.7**
āhāra-śuddhau sattva-śuddhiḥ, **3.11**
āhaveṣu mitho 'nyonyam, **2.31**
aho bata śva-paco 'to gariyān, **2.46, 6.44**
āhus tvām ṛṣayaḥ sarve, **pag. 5**
aikāntiki harer bhaktir, **7.3**
aīśvaryaḥ rūpam ekaṁ ca, **6.31**
ajāni ca yan-mayaṁ tad avimucya niyantr,
7.5
ajño jantur aniṣo 'yam, **5.15**
ajo nityaḥ śāśvato 'yaṁ purāṇo, **2.20**
akāmaḥ sarva-kāmo vā, **4.11, 7.20**
akṣavyaṇi ha vai cāturmasya-yājinaḥ, 2.43
anādir ādir govindaḥ, **11, 2.2, 11.54**
ānanda-mayo 'bhyāsāt, pag. 18, 6.23, 13.5
anāsaktasya viṣayān, **6.10, 8.27, 9.28, 11.55**
anityam asukhaṁ lokam, **pag. 28**
aṅor aṅiyān mahato mahiyān, **2.20**
antaḥ-praviṣṭaḥ śāstā janānām, 15.15
anta-kāle ca mām eva, **pag. 22**
antavanta ime dehā, 2.28, 9.2
ānukūlyasya saṅkalpaḥ, 11.55, **18.66**
ānukūlyena kṛṣṇānu-, **7.16, 11.55**
anyābhilāṣitā-śūnyam, **7.16, 11.55**
apāma somam amṛtā abhūma, 2.43
apāṇi-pādo javano grahitā, 13.15
apareyam itas tv anyām, pag. 8
aparimitā dhruvās tanu-bhṛto yadi, **7.5**
apṛārabdha-phalaṁ pāpam, **9.2**
ā-prāyaṇāt tatrāpi hi dṛṣṭam, 18.55

āpūryamāṇam acala-pratiṣṭham, **18.53**
arcanaṁ vandanāṁ dāsyam, **pag. 27**
āścaryo vaktā kuśalo 'ya labdhā, **2.29**
āsino dūraṇi vrajati, 13.16
asito devalo vyāsaḥ, **pag. 5**
asya mahato bhūtasya niśvasitam, **3.15**
ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi, **6.8, 7.3, 9.4**
ātatatvāc ca mātrtvāc ca, 6.29
athāpi te deva padāmbuja-dvaya-, **7.24**
atha puruṣo ha vai nārāyaṇo, **10.9**
athāsaktis tato bhāvas, **4.10**
athāto brahma-jijñāsā, pag. 7, 3.37
ati-martyāni bhagavān, **9.11**
ātmānaṁ rathinaṁ viddhi, **6.34**
ātma-nikṣepa-kārpaṇye, **18.66**
ātmārāmasya tasyāsti, 9.9
ātmendriya-mano-yuktam, **6.34**
avaiṣṇavo gurur na syād, **2.8**
avajānanti mām mūḍhā, 6.47, 7.24, 11.52
avidyā-karma-sañjñānyā, **pag. 23**
avyakto 'kṣara ity uktas, **pag. 21**
avyartha-kālātvam, 6.17
ayam agnir vaiśvānaro, 15.14

babhūva prakṛtaḥ śiśuḥ, 9.11
bahūnāni janmanām ante, 5.16
bahu syām, 9.7
bālāgra-śata-bhāgasya, **2.17**
bandhāya viṣayāsaṅgo, **6.5**
bhagavati ca harāv ananya-cetā, **9.30**
bhagavat-tattva-vijñānam, **7.1**
bhagavaty uttama-sloke, **7.1**
bhāgo jivaḥ sa vijñeyaḥ, **2.17**
bhaktir asya bhajanān tad, **6.47**
bhaktō 'si me sakhā ceti, **pag. 4**
bhaktiyā tv ananyayā śakyaḥ, 16.16
bhāratāmṛta-sarvasvam, **pag. 30**
bhava-mahā-dāvāgni-nirvāpaṇam,
6.23
bhavāmbudhir vatsa-padaṁ paraṁ
padam, **2.51**
bhayaṁ dvitīyābhiniveśataḥ syāt, 1.30, 6.14, 10.5
bhīdyate hṛdaya-granthīḥ, **7.1**

bhoktā bhogyarī preritārāni ca matvā,
13.3

bhoktārāni yajña-tapasām, 3.11
bhūñjate te tv agharī pāpā, 6.16
brahmaiva san brahmāpy eti, 14.26
brahma jānāti brāhmaṇaḥ, 10.5
brahmaṇo hi pratiṣṭhāham, pag. 12
brahmaṇyo devaki-putraḥ, 10.8
brahmeti paramāmeti, **2.2, 10.15**
buddhīm tu sārathīm viddhi, **6.34**

caḥsur unmīlitam yena, **pag. 1**
ceta etair anāvīddham, **7.1**
ceto-darpaṇa-mārjanam, 6.23
chandāmsi yasya parnāni, **pag. 20**

dadāmi buddi-yogarī tam, 8.14
darśana-dhyāna-saṁsparsair, **5.26**
dāsa-bhūto harer eva, 13.13
deha-dehī-vibhedo 'yam, 9.34
dehino 'smin yathā dehe, 15.7
devān deva-yajo yānti, 7.24
devarṣi-bhūtāpta-nṛṇān piṭṛṇām, **1.41,**
2.38

dharmaṁ tu sāksād bhagavat-praṇītam,
4.7, 4.16, 4.34

dhyāyan stuvaṁs tasya yāsaṁ tri-sandhyam,
2.41

dik-kālādy-anavacchinne, **6.31**
dvandvair vimuktāḥ sukha-duḥkha-sañjñair,
pag. 21
dvā suparṇā sayujā sakhāyāḥ, 13.21

eka eva paro viṣṇuḥ, **6.31**
ekale īṣvara kṛṣṇa, āra saba bhṛtya, 7.20, 11.43
ekam śāstram devaki-putra-gītam, **pag. 30**
ekāṁśena sthito jagat, pag. 22
ekam tu mahataḥ sraṣṭr, **7.4**
eko devo nitya-lilāmurakto, 4.9
eko mantras tasya nāmāni yāni, **pag. 30**
eko 'pi san bahudhā yo 'vabhāti, 6.31, 11.54
eko vai nārāyaṇa āsin na brahmā, **10.8**
eko vaṣī sarva-gaḥ kṛṣṇa, 8.22, 11.54
eṣa hi draṣṭā sraṣṭā, 18.14
eṣa u hy eva sādhu karma kārayati, **5.15**
eṣo 'nur ātmā cetasā vedītavyo, **2.17**
etasyāham na paśyāmi, **pag. 26**
etasya vā akṣarasya praśāsane gārgi, **9.6**
ete cāṁśa-kalāḥ puṁsāḥ, **2.2, 11.54**
evam manaḥ karma-vaśāni prayuñkte, **5.2**

evam paramparā-prāptam, **pag. 3**
evam prasanna-manaso, **7.1, 9.2**
evam pravṛttasya viśuddha-cetasas, **9.2**

garuḍa-skandham āropya, **12.7**
ghṛṇāni ca tat-pāda-saroja-saurabhe,
2.61, 6.18

gītādhyāyana-sīlasya, **pag. 29**
gītā-gaṅgadakam pītvā, **pag. 30**
gītā-śāstram idam puṇyam, pag. 28
gītā su-gītā kartavyā, **pag. 29**
gobhiḥ priṇita-matsaram, 14.16
goloka eva nivasaty akhilātma-bhūtaḥ, pag. 19,
6.15, 8.22, 13.14
gopeśa gopikā-kānta, **pag. 1**

harāv abhaktasya kuto mahad-guṇāḥ, **1.28,** 12.18-19
hare kṛṣṇa, hare kṛṣṇa, 6.44, 7.24, 8.5, 8.5, 8.6, 8.11,
8.13, 8.14, 8.19, 9.2, 9.30, 10.9, 10.11, 12.6-7,
12.6-7, 13.12, 13.26, 14.27, 16.7, 16.24
harer nāma harer nāma, **6.12**
he kṛṣṇa karuṇā-sindho, **pag. 1**
hiraṇmayena pātreṇa, **7.25**
hr̥dy antaḥ-stho hy abhadraṇi, **7.1**

ihā yasya harer dāsyē, **5.11**
iḥsvākumā ca kathito, **4.1**
imam vivasvate yogam, **pag. 3**
indrāri-vyākulam lokam, **2.2**
indriyāni hayān āhur, **6.34**
īśāvāsyam idam sarvam, 2.71
īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ, **pag. 12, 2.2,** 4.12, **7.3,**
7.7, 9.11, **11.54**
īśvaraḥ sarva-bhūtānām, 6.29
īśvarāṇām vacaḥ satyam, **3.24**
īṣvara-prerito gacchet, **5.15**
iti rāma-padenāsau, **5.22**
ittham satām brahma-sukhānubhūtyā, **11.8**

jagad-dhitāya kṛṣṇāya, **14.16**
jānāti tattvaṁ bhagavan mahimno, **7.24**
janmādy asya yataḥ, 9.21, 18.46
janmādy asya yato 'nwayād itarataḥ ca, 3.38
janma karma ca me divyam, **11.43**
jayaḥ tu pāṇdu-putrāṇām, 1.14
jīvaḥ sūkṣma-svarūpo 'yam, **2.17**
jīvere kṛpāya kailā kṛṣṇa, **pag. 24**
jñānāgnih sarva-karmāṇi, 5.16
jñānam parama-guhyam me, **3.41**

jño 'ta eva, 18.14

juṣṭam yadā paśyaty anyam iṣam, **2.22**

jyotirṁsi viṣṇur bhuvanāni viṣṇuḥ, 2.16

kaivalyaṁ svarūpa-pratiṣṭhā vā citi-śaktir iti, 6.23

kalau nāsty eva nāsty eva, **6.12**

kāmais tais tair hrta-jñānāḥ, **pag. 18**, 7.24

kāmaḥ ca dāsyē na tu kāma-kāmyayā, **2.61**, **6.18**

karau harer maṁḍira-mārjanāḍisu, **2.61**, **6.18**

karīṣye vacanaṁ tava, pag. 15

karmaṇā manasā vācā, **6.13-14**

kartā śāstrārthavattvāt, 18.14

kasmin bhagavo vijñāte sarvam, 7.2

keśāgra-śata-bhāgasya, **2.17**

kibā vipra, kibā nyāsī, **2.8**

kiṁ punar brāhmaṇāḥ puṁyā, **26**

kīrtaniyaḥ sadā hariḥ, pag. 25

kramenaiva pralīyeta, **9.2**

kṛṣṇaḥ svayaṁ samabhavat paramaḥ puṁnān yo,

4.5

kṛṣṇas tu bhagavān svayam, pag. 3

kṛṣṇa-varṇaṁ tvīṣākṛṣṇam, **3.10**

kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya, **2.41**

kṛṣṇo vai paramaṁ daivatam, 11.54

kṛtavān kila karmāni, **6.11**

kṣatriyo hi prajā rakṣan, **2.32**

kṣetrāṇi hi śarīrāṇi, **13.3**

kṣiṇe puṁye martya-lokaṁ viśanti, 9.8

kṣiyante cāsyā karmāni, **7.1**

lokyate vedārtho 'nena, 15.18

mad-anyat-te na jānanti, **7.18**

mad-bhaktiṁ labhate parām, 6.27

mad-bhakti-prabhāvena, 2.61

mahat-sevāṁ dvāram aḥur vimukteḥ, 7.28

mā hiṁsyāt sarvā bhūtāni, 2.19

maline mocanaṁ puṁsām, **pag. 29**

mama janmani jammanīśvare, **6.1**

mama māyā duratyayā, 9.11

mama yonir mahad brahma, 5.10

mām ca yo 'vyabhicāreṇa, **4.29**

mām hi pārtha vyapāśrītya, **pag. 28**

mām tu veda na kaścana, 7.3

mana eva manuṣyānām, **6.5**

man-manā bhava mad-bhaktāḥ, 18.78

manuś ca loka-bhṛty-artham, **4.1**

manuṣyāṇāṁ sahasreṣu, 10.3

mattaḥ paratarāṁ nānyat, 5.17, 11.54

mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ, 7, 9, 16.8

māyā-mugdha jīvera nāhi, **pag. 24**

māyāśritānāṁ nara-dārakeṇa, **11.8**

māyūtā paravyome sabāra avasthāna, **4.8**

mayi sarvāṇi karmāṇi, 5.10

mayy arpita-mano-buddhir, **pag. 25**

mṛtyur yasyopasecanam, **11.32**

mūhyanti yat sūryaḥ, 7.3

mukhaṁ tasyāvalokyāpi, **9.13**

mukti-pradātā sarveṣāṁ, 7.14

muktir hitvānyathā-rūpam, pag. 11, 4.35

mukunda-liṅgālaya-darśane dṛṣau, **2.61**, **6.18**

mumukṣubhiḥ paritīyāgo, **2.63**, **5.2**, **6.10**

na bhujanty avajānanti, **6.47**

na cāsāv ṛṣir yasya mataṁ na bhinnam, 2.56

na ca tasmān manuṣeṣu, 6.32

na dhanāṁ na janāṁ na sundarīm, **6.1**

nāhaṁ prakāśaḥ sarvasya, 18.55

na hi jñānena sadṛṣām, 5.16

na hi śaśa-kaluṣa-cchabiḥ kadācit, **9.30**

na hi te bhagavan vyaktim, **pag. 5**

naitat samācareḥ jātu, **3.24**

naiva santi hi pāpāni, **pag. 29**

na jāyate mṛiyate vā vipaścit, **2.20**, 13.13

naḥsatrānām ahaṁ śaśi, 15.12

namo brahmaṇya-devāya, **14.16**

namo vedānta-vedyāya, **11.54**

nārāyaṇaḥ paro devas, **10.8**

na sādhu manye yata ātmano 'yam, **5.2**

naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu, **7.1**

na tad bhāṣyate sūryo, **pag. 18**

na tasya kāryaṁ karaṇaṁ ca vidyate, **3.22**, 11.43

na tatra sūryo bhāti na candra-tārakam,

15.6

nātmā śruteḥ, 13.5

nava-dvāre pure dehi, **5.13**

na vai vāco na cakṣurṁṣi, **7.19**

na viyad aśruteḥ, 13.5

nāyaṁ deho deha-bhājāṁ nṛ-loke, **5.22**

nayāmi paramaṁ sthānam, **12.6-7**

nikhilāsv apy avasthāsu, **5.11**, 6.31

nimitta-mātram evāsau, **4.14**

nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe, **6.10**, **9.28**, **11.55**

nirjitya para-sāmyādī, **2.32**

nirmāna-mohā jita-saṅga-doṣā, **pag. 21**

nityasyoktāḥ sarīriṇaḥ, 2.28

nītyo nītyānāṁ cetanaś cetanānām, pag. 13, **2.12**,

4.12, 7.6, **7.10**, 15.17

nūnaṁ pramattaḥ kurute vikarma, **5.2**

om ajñāna-timirāndhasya, **pag. 1**

om ity etad brahmaṇo nedīṣṭhaṁ nāma, 17.23

om tad viṣṇoḥ paramaṁ padam, 17.24

- pādau hareḥ kṣetra-padānusrarṇe*, **2.61, 6.18**
parābhavas tāvad abodha-jāto, **5.2**
paramaṁ puruṣaṁ divyam, **pag. 27**
paraṁ brahma paraṁ dhāma, **pag. 5**
paraṁ dr̥ṣṭvā nivartate, 3.42
parāśya śaktir vividhaiva śrūyate, pag. 13, **3.22**, 8.22
parāt tu tac-chruteḥ, 13.5
pārtho vatsaḥ su-dhīr bhoktā, **pag. 30**
patim patināṁ paramaṁ parastād, **3.22**
patinṁ viśvasyātmeśvaram, 3.10
patir gatiś cāndhaka-vr̥ṣṇi-sātvatām, **3.10**
patitānāṁ pāvanebhyo, **pag. 2**
patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyam, 9.2, 11.55, 17.10
pradhāna-kāraṇi-bhūtā, **4.14**
pradhāna-kṣetrajña-patir guṇeśaḥ, 13.13
prajāpatiṁ ca rudraṁ cāpy, **10.8**
prakāśāś ca karmaṇy abhyāsāt, 9.2, 9.2
prakhyāta-daiva-paramārtha-vidāṁ mataiś ca,
7.24
prakṛty-ādi-sarva-bhūtāntar-yāmī, 10.20
prañaiś cittāṁ sarvaṁ otaṁ prajānām,
2.17
praṇopahārāś ca yathendriyāñām, **9.3**
prāpañcikatayā buddhyā, **2.63, 5.2, 6.10**
praśānta-niḥśeṣa-mano-rathāntara, 2.56
premanjāna-cchurita-bhakti-vilocanena, 3.13, **6.30**,
9.4, 11.50
prītir na yāvan mayi vāsudeve, **5.2**
puruṣa evedaṁ sarva, **7.19**
puruṣaṁ śāsvataṁ divyam, **pag. 5**
puruṣān na paraṁ kiñcit, 8.21
- rakṣiṣyatīti viśvāso*, **18.66**
rāmādi-mūr̥tiṣu kalā-niyamena tiṣṭhan, **4.5**, 11.46
ramante yogino 'nante, **5.22**
rasa-varjāṁ raso 'py asya, **6.14**
raso vai saḥ, rasaṁ hy evāyaṁ labdhvā, 14.27
- śabdādibhyo 'ntaḥ pratiṣṭhānāś ca*,
15.14
sa bhūmiṁ viśvato vṛtvā, **7.19**
sac-cid-ānanda-rūpāya, 9.11, **11.54**
sac-cid-ānanda-vigraham, 9.11
sad eva saumya, 17.23
sādhakānām ayaṁ preṁṇaḥ, **4.10**
sādhavo hṛdayaṁ mahyam, **7.18**
sādvaitaṁ sāvadhūtām, **pag. 1**
sa evāyaṁ mayā te 'dya, **pag. 3**
sa guṇān samatītyaitān, 2.72, **4.29**
sahasra-śiṛṣā puruṣaḥ, **7.19**
sa kāleneha mahatā, **pag. 3**
- sakṛd gītāmṛta-snānam*, **pag. 29**
sa mahātmā su-durlabhaḥ, 7.3
samaḥ sarveṣu bhūteṣu, 9.2
samāne vr̥kṣe puruṣo nimagno, **2.22**
samāśritā ye pada-pallava-plavam, **2.51**
saṁskṛtāḥ kila mantraiś ca, **2.31**
samyog ādhiyate 'sminn ātma-tattva-yāthātmyam,
2.44
sandhyā-vandana bhadrām astu, **2.52**
saṅga-tyāgāt sato vṛtteḥ, **6.24**
sāṅkhyā-yogau pṛthag bālāḥ, 2.39
sa rahasyaṁ tad-aṅgaṁ ca, **3.41**
sarva-dharmān parityajya, **pag. 29, 12.7**, 18.78
sarvaṁ etaḍ rtaṁ manye, **pag. 5**
sarvaṁ hy etaḍ brahma, 5.10
sarvaṁ jñāna-plavena, 5.16
sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭaḥ, 18.13, 18.62
sarvasya prabhūm īśānam, 13.18
sarvātmanā yaḥ śaraṇaṁ śaraṇyam, **1.41, 2.38**
sarvatra maithuna-tyāgo, **6.13-14**
sarvopaniṣado gāvo, **pag. 30**
sa sarvasmād bahiṣ-kāryaḥ, **9.12**
ṣaṭ-karma-nipūṇo vipro, **2.8**
sattvaṁ viśuddham vasudeva-śabdītam,
17.4
sa tvam eva jagat-sraṣṭā, **11.40**
sa vā eṣa brahma-niṣṭha idaṁ śarīraṁ martyam,
15.7
sa vai manaḥ kṛṣṇa-padāravindayo, 2.60, **2.61**,
6.15, **6.18**, 6.27, 6.34
sa vai puṁsām paro dharmo, 9.2
sevonmukhe hi jihvādau, **6.8, 7.3, 9.4**
śiṣyas te 'haṁ śādhi māṁ tvāṁ prapannam, 2.39
śiva-viriñci-nutam, 4.12
'śraddhā'-śabde — viśvāsa kahe sudṛḍha niścaya,
2.41
śraddhāvān bhajate yo mām, **pag. 26**
śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ, **pag. 27**
śravaṇayāpi bahubhir yo na labhyaḥ, **2.29**
śrī-advaita gadādhara, **pag. 2**
śrī-caitanya-mano-bhīṣṭaṁ, **pag. 1**
śrī-kṛṣṇa-caitanya, **pag. 2**
śrīmad-bhāgavataṁ purāṇam amalām, 10.9
śrīyaḥ patir yajña-patīḥ prajā-patir, **3.10**
śṛṅvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ, **7.1**
śṛṣṭi-hetu yei mūr̥ti prapañce avatare, **4.8**
śruti-smṛti-purānādi-, **7.3**
striyo vaiśyās tathā sūdṛās, **pag. 28**
svābhāviki jñāna-bala-kriyā ca, 8.22
sv-āpām apy asya dharmasya, 3.4
svāny apatyāni puṣnanti, **5.26**
svarūpeṇa vyavasthītiḥ, 6.23
svayaṁ rūpaḥ kadā mahyam, **pag. 1**

tadā rajas-tamo-bhāvāḥ, **7.1**
 tad-avadhī bata nāri-saṅgame smaryamāne, **2.60**,
5.21
 tadvan na rikta-matayo yatayo 'pi ruddha-, **5.26**
 tadvat kāmā yañi pravīśanti sarve, **18.53**
 tad-vijñānārthaṁ sa gurum evābhigacchet, pag. 28
 tad viṣṇoḥ paramaṁ padam, 18.62
 tāḥ śraddhayā me 'nupadam viśṛjvataḥ, **9.2**
 tam akraatuḥ paśyati vīta-śoko, **2.20**
 tam ātma-sthaṁ ye 'nupaśyanti dhīrās, **2.12**
 tam ekaṁ govindam, 9.11
 tam eva vidītvāti mṛtyum eti, 4.9, 6.15, **7.7**, 13.18
 tam īśvarānāṁ paramaṁ maheśvaram, **3.22**, 5.29
 tamo-dvāraṁ yoṣitām saṅgi-saṅgam, 7.28
 taṁ tam evaiti kaunteya, **pag. 23**
 taṁ taṁ niyamam āsthāya, **pag. 18**
 tāni vetti sa yogātmā, **13.3**
 tan-mayo bhavati kṣīpam, **6.31**
 tāñra vākya, kriyā, mudrā vijñeha nā bujhaya, 9.28
 tapo divyaṁ putrakā yena sattvam,
5.22
 tapta-kāñcana-gaurāṅgi, **pag. 1**
 taror iva sahiṣṇunā, 8.5
 tasmād etad brahma nāma-rūpam, 5.10,
 14.3
 tasmād rudro 'bhavad devaḥ, **10.8**
 tasmāt sarveṣu kāleṣu, **pag. 25**
 tasyaite kathitā hy arthāḥ, **6.47**,
11.54
 tato 'nartha-nivṛttiliḥ syāt, **4.10**
 tato yaḍ uttarataram, **7.7**
 tatrānvahaṁ kṛṣṇa-kathāḥ pragāyatām,
9.2
 tat te 'nukampāṁ susamīkṣamāno,
 12.14
 tat tu samanvayāt, 15.15
 tat tvam asi, 17.23
 tat tvam pūṣam apāvṛṇu, **7.25**
 tau hi māṁ na vijānīto, **10.8**
 tayā vinā tad āpnoti, **12.7**
 te dvandva-moha-nirmuktā, **6.45**
 tenaiva rūpeṇa catur-bhujena, 9.11
 tepus tapas te juhuvuḥ sasnur āryā, **2.46**, **6.44**
 teṣāṁ ahaṁ samuddhartā, 18.46
 teṣāṁ yat sva-vaco yuktam, **3.24**
 te santāḥ sarveśvarasya yajña-puruṣasya, **3.14**
 tivreṇa bhakti-yogena, **4.11**, **7.20**
 tretā-yugāḍau ca tato, **4.1**
 tṛtīyaṁ sarva-bhūta-sṥham, **7.4**
 tvāṁ śīla-rūpa-caritāiḥ parama-prakṛṣṭaiḥ, **7.24**
 tyaktvā dehaṁ punar janma, **11.43**
 tyaktvā sva-dharmaṁ caraṇāmbujarī harer, **2.40**,
3.5, **6.40**

ubhe uhaivaṣa ete taraty amṛtaḥ sādhu-asādhūni,
 4.37
 ucchiṣṭa-lepān anumodito dvijaiḥ,
9.2
 ūrdhva-mūlam adhaḥ-sākham, **pag. 20**
 utāmṛtatvasyeśāno, **7.19**
 utsāhān nīscayād dhairyāt, **6.24**
 vadanti tat tattva-vidas, **2.2**, **10.15**, 13.12
 vaiṣama-ñairghṛṇye na sāpekṣatvāt, 4.14, **5.15**
 vāñchā-kalpatarubhyaś ca, **pag. 2**
 vande 'haṁ śrī-guroḥ, **pag. 1**
 varṇāśramācāravatā, 3.9
 vasanti yatra puruṣāḥ sarve vaikuṅṭha-mūrtayaḥ,
 15.7
 vaśi sarvasya lokasya, **5.13**
 vastu-yāthātmya-jñānāvarakam, 14.8
 vāsudevaḥ sarvam iti, 2.41, 2.56,
 vayanī tu na vitṛpyāma, **10.18**
 vedāham etaṁ puruṣaṁ mahāntam, **7.7**
 vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ, 3.10, 3.26
 vedeṣu durlabham adurlabham ātma-bhaktau,
4.5, **4.5**
 vedeṣu yajñeṣu tapaḥsu caiva, 9.2
 vinaśyaty ācāran mauḍhyād, **3.24**
 viṣayā vinivartante, **6.14**
 viṣṇoḥ tu trīṇi rūpāni, **7.4**, 10.20
 viṣṇu-bhaktāḥ smṛtā devāḥ, 11.48
 viṣṇur mahān sa iha yasya kalā-viśeṣo, **11.54**
 viṣṇu-śaktiḥ parā proktā, **pag. 23**
 viṣṭabhyāham idaṁ kṛtsnam, 9.4
 vīvasvān manave prāha, **pag. 3**
 vṛkṣa iva stabdho divi tiṣṭhaty ekas, **7.7**
 vṛṣabhānu-sute devi, **pag. 2**

yac-caḥṣur eṣa savitā sakala-grahānām, **4.1**
 yac-chakti-leśāt suryādyā, **10.42**
 yac chrīvatām rasa-jñānām, **10.18**
 yad-añseṇa dhṛtaṁ viśvam, **10.42**
 yad-avadhī mama cetaḥ kṛṣṇa-padāravinde, **2.60**,
5.21
 yad-bhīṣā vātaḥ pavate, 9.6
 yad gatvā na nivartante, **pag. 19**
 ya eṣāṁ puruṣaṁ sāksād, **6.47**
 ya etad akṣaraṁ gārgi vidītvāsmāl, **7.7**
 yaḥ kāraṇārṇava-jale bhajati sma yoga-nidrām,
 10.20
 yaḥ prayāti sa mad-bhāvam, **pag. 22**
 yajñaiḥ sankirtana-prāyaḥ, **3.11**
 yajñeṣu paśavo brahman, **2.31**
 yajño vai viṣṇuḥ, 3.9

yam evaiṣa vṛṇute tena labhyaḥ, 8.14
yañi prāpya na nivartante, **pag. 21**
yañi śyāmasundaram acintya-guṇa-svarūpam,
6.30
yañi yañi vāpi smaran bhāvam, **pag. 23**
yānti deva-vratā devān, pag. 19
yasmāt parañi nāparam asti kiñcid, 7.7
yas tv ātma-ratir eva syāt, 18.49
yā svayañi padmanābhasya, **pag. 29**
yasya brahma ca kṣatranī ca, **11.32**
yasya deve parā bhaktir, **6.47, 11.54**
yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambya, **11.54**
yasyājñayā bhramati sambhṛta-kāla-cakro, **4.1, 9.6**
yasya prasādād bhagavat-prasādo, **2.41**
yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā, **1.28**, 13.12
yasyātma-buddhiḥ kuṇape tri-dhātuke, **3.40**
yataḥ pravṛttir bhūtānām, 12.11
yathā taror mūla-niṣecanena, **9.3**
yato vā imāni bhūtāni jāyante, **13.17**
yat-pāda-pankaja-palāśa-vilāsa-bhaktiyā, **5.26**

yatra kvāpi niṣadya yādava-, **2.52**
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kim, **2.40**,
3.5, 6.40
yatrāvatīrnanī kṣṣṇākhyam, 11.54
yat-tīrtha-buddhiḥ salīle na karhicij, **3.40**
yā vai sādhana-sampattiḥ, **12.7**
yāvat kriyās tāvad idañi mano vai, **5.2**
yei kṣṣṇa-tattva-vettā, **2.8**
ye indrādy-aṅgatayāvasthitam, **3.14**
yeṣāñi tv anta-gatañi pāpam, **6.45**
ye yathā māñi prapadyante, 9.29
yoginām api sarveṣām, **pag. 26**, 18.1, 18.75
yo 'sau sarvair vedair giyate, 15.15
yo vā etad akṣarañi gārgy aviditvāsmāl,
2.7
yo vetti bhautikañi deham, **9.12**
yo 'yañi tavāgato deva, **11.40**
yo 'yañi yogas tvayā proktaḥ, **pag. 26**
yuddhamāñi parañi śaktyā, **2.31**
yuyjate 'nena durghaṭeṣu kāryeṣu, 9.5

